Yak’usda bughunek: k’andit khunek neba lhaidinla

New Testament in Carrier, Southern

Contents

Matthew 1
Mark 48
Luke 75
John 124
Acts 157
Rome Whut'en 200
1 Corinth Whut'en 222
2 Corinth Whut'en 242
Galatia Whut'en 255
Ephesus Whut'en 262
Philippi Whut'en 269
Colossia Whut'en 274
1 Thessalonians 279
2 Thessalonians 284
1 Timothy 287
2 Timothy 293
Titus 298
Philemon 301
Hebrews 302
James 320
1 Peter 326
2 Peter 332
1 John 336
2 John 341
3 John 342
Jude 343
Revelation 345

Yak'usda bughunek: k'andit khunek neba lhaidinla
New Testament in Carrier, Southern (CA:caf:Carrier, Southern)

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Carrier, Southern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Carrier, Southern [caf], Canada

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
The New Testament

in Carrier, Southern
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

ISBN 978-1-5313-0121-7

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016
f3f87939-bb58-59c1-9788-d872c7ab79b0

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Yak'usda Bughunek Unzoo, 'I Matthew Yuk'uné'uzguz

Sizi Gri ndunnah hube dínzut

1 Ndi dustl'us 'uk'e'eduguz 'et ndutni, 'i be Sizi Gri 'en hube dínzut 'en 'uhínt'ah, 'i Sizi
'en David yuts'uh hainzut 'int'ah. David 'en Abraham yuts'uh hainzut 'int'ah. 2 Abraham
'en Isaac bu'abá 'int'ah.
Isaac 'en Jacob bu'abá 'int'ah.
Jacob 'en Judah 'ink'ez bulhutsinkah bu'abá 'int'ah.
3 Judah 'en ndun ts'eke Tamar 'en be Perez 'ink'ez Zerah bu'abá 'int'ah.
Perez 'en Hezron bu'abá,
'ink'ez Hezron 'en Ram bu'abá 'int'ah.
4 Ram 'en Amminadab bu'abá.
Amminadab 'en Nashon bu'abá,
'ink'ez Nashon 'en Salmon bu'abá 'int'ah.
5 Salmon bu'at Rahab 'en be Boaz bu'abá.
Boaz 'en Ruth 'en be Obed bu'abá.
'Ink'ez Obed 'en Jesse bu'abá 'int'ah.
6 Jesse hubudayi cho David bu'abá.
'Et hubudayi cho David, ndun Uriah bu'at inle, 'en be Solomon bu'abá 'int'ah.
7 Solomon 'en Rehoboam bu'abá.
Rehoboam 'en Abijah bu'abá,
'ink'ez Abijah 'en Asa bu'abá 'int'ah.
8 Asa 'en Jehoshaphat bu'abá.
Jehoshaphat 'en Joram bu'abá,
'ink'ez Joram 'en Uzziah bu'abá 'int'ah.
9 Uzziah 'en Jotham bu'abá.
Jotham 'en Ahaz bu'abá,
'ink'ez Ahaz 'en Hezekiah bu'abá 'int'ah.
10 Hezekiah 'en Manasseh bu'abá.
Manasseh 'en Amon bu'abá,
'ink'ez Amon 'en Josiah bu'abá 'int'ah.
11 Hoh da wheghah whudezulh, ts'iyannah dune keyah whuti Babylon ts'ih wheoobuhanla,
'et Josiah 'en Jeconiah 'ink'ez bulhutsinkah 'en bu'abá 'int'ah.
12 Keyah whuti Babylon whuz whebuhanla hukw'elh'az 'et Jeconiah 'en Shealtiel bu'abá
'int'ah.
Shealtiel 'en Zurubbabel bu'abá 'int'ah.
13 Zerubbabel 'en Abiud bu'abá.
Abiud 'en Eliakim bu'abá,
'ink'ez Eliakim 'en Azor bu'abá 'int'ah.
14 Azor 'en Zadok bu'abá.
Zadok 'en Achim bu'abá,
'ink'ez Achim 'en Eliud bu'abá 'int'ah.
15 Eliud 'en Eleazor bu'abá.
Eleazor 'en Matthan bu'abá,
'ink'ez Matthan 'en Jacob bu'abá 'int'ah.
16 Jacob 'en Joseph bu'abá 'int'ah. 'En Mary buki 'ink'ez Mary 'en be Sizi whuzdli. 'En Christ
hiyulhni.
17 'Et Abraham 'en David whuts'un, 'en ts'iyawh lanezi 'o 'at dit (14) bubé hudinde
'uhint'ah. 'Ink'ez David hoh da whudezulh hoh ts'iyannah keyah whut'en Babylon ts'ih
whebuhanla whuts'un, 'en ts'iyawh lanezi 'o 'at dit (14) bubé hudinde hinli. 'Ink'ez hoh
da whudezulh hoh ts'iyannah keyah Babylon ts'ih whebuhanla 'et hukw'elh'uz dich'oh
bukeyah yun k'ut Judah, whuz whenáhedel, Christ 'et whuts'un, 'en ts'iyawh lanezi 'o 'at
dit (14) bubé hudinde hinli ho' hint'ah.

Sizi Gri whuzdli

18 'Aw 'et Sizi Gri whuzdli, ndez na'a 'uhooja. 'Ama Mary 'en Joseph 'en yughu tedalh
ka lhahódinla, 'ink'ez yughu tedalh whutsuh hoh 'et nahoo'ai 'uda 'uski bulh 'int'ah.
Ndoni, 'i be 'uja. 19 'Et ndun Joseph 'en ts'ah'un dune unli, 'et huwa lhgho hutedukelh
ts'iyannah tah yooya yoolhtselh whuch'a bubeni lhaidinla. 'Ink'ez whu'iz yuch'a natedalh
hukwa' ninzun. 20 'Et howu nuni nuzut hoh 'et huwu nusúti hoh neMoodihti bulizas 'en
'uyulhni, "Joseph nyun David buts'u hainzut inli ho' 'int'ah. Wheniljut ilah Mary n'at
wule. Ndun 'uski Ndoni be chainya ho' 'int'ah. 21 'Aw 'et 'en duneyaz tele. Nyunch'oh
boozi bugha ídon'alh. Sizi dóni. 'En 'utenilh ts'iyannah lubeshi ch'a hubutelhyih." 22 'Et
ndez na'a 'uhooja, neMoodihti ndun nus whunilh'en, 'en be daja ni, 'et nduhoolcho hoh
túne' whust'en. 'Et ndun nus whunilh'en ndez na'a njan ndutni, 23 "Soo zulhts'ai ndun
ts'eke 'aw dune t'enizun 'et whunts'ih khunyaz 'uski ba 'uja, 'ink'ez buyaz dune tele, boozi
Emmanuel hiduténinlh, Yak'usda nelh 'int'ah, ni ho' utni."
24 'Et Joseph ts'enanzut hoh neMoodihti bulizas daja yulhni, hoh tune' 'ust'en 'ink'ez
'aw 'et Mary yilhchoot bu'at tele ka. 25 'Udechoo buyaz whutele t'eoonanzin 'et whuts'un
'aw yut'áchaghesnak. 'Aw 'et buye' whuzdli, 'et k'an zeh soo yughusda. 'Et boozi yugha
íden'ai Sizi yulhni.

2

Dune whunih, Maji hubuhútni, 'en 'et Jerusalem ts'ih hunindel

1 'Aw 'et yun k'ut Judea, keyah Bethlehem whuz'ai, 'et Sizi whuzdli. Hoh da whuz
na'a Herod hubudayi cho unli hoh 'et 'uhooja. 'Aw 'et whuzdli hukw'elh'az khun-
yaz nda whut'en keyah Jerusalem ts'ih hunindel. 'En whunih Maji hubuhútni, 'en
'uhint'ah. 2 'Ink'ez dune hoodulhkut, "Lizwif hubudayi cho k'an whuzdli, 'en nts'e
whuzdli? 'Et ndi sum cho ts'a'en, 'i bugha lhuts'úzdel. 'Et huwa ndaz de ndun 'uski
'en buts'un teni' ts'untelhdzilh ka whusats'ándel." 3 'Et whunts'ih hubudayi cho Herod
whulh 'udúzts'ai hoh buba dzuh 'uhutni. Jerusalem whut'en, 'en chah whuz na'a zeh
huba dzuh 'uhutni. 4 'Ink'ez ts'iyannah ba náwhulnuk hubumoodih 'ink'ez Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'en ts'iyawh Herod 'anih hubudani. 'Et 'en hubuts'un
nahooté'alh Christ ndet whutele. 5 'Ink'ez 'uhiyulhni, "Yun k'ut Judea, keyah Bethlehem
whuz'ai, 'et whutele. Nus whunilh'en 'et 'uk'e'edúguz, 'et ndutni,
6 'Yun k'ut Judea ts'ih keyah Bethlehem whut'en,
'et nuhkeyah hoontsolyaz hoonli,
'et whunts'ih tube whudezti tele.
Nuhkeyah 'et whuts'un 'ilhunuh moodih ncha, 'en whusateyalh. 'Ink'ez sudune,
Israel hits'uh hainde,
'en sheep ghunli k'una'a bughu tele.' "
7 'Et Herod whu'iz hoh dune whunih 'en 'anih hubudáni. 'En hubuts'un naooté'alh ka
ndet dzin nts'oh whudezulh ndi sum be hóoduteltsilh. 8 'Et hukw'elh'az keyah Bethlehem
ts'ih whebalh'a 'ink'ez ndo búlhni, "Ahdulh 'ink'ez soo cho hoh 'uski naoolhteh. 'Et
nawhah'ai t'eh, nts'e 'int'ah 'et sts'ótl'a khunek wah'alh. Si chah whuz tesyalh buts'un
teni' ntelhzilh ka." 9 'Et hubudayi cho ndo búlhni hoh whehándel. Hedulh hoh khunyaz ndi
sum ndaz de ts'un hitelh'en 'ink'ez hubutsuh 'ults'ulh. 'Et nts'e 'uski usda 'et bugha nduk,
'et lhghá dilts'ut. 10 'Et ndet sum hinalh'en da tube huhóont'i. 11 'Et 'ink'ez koo dahuníndel
hoh 'uski hitelh'en, 'ama Mary 'en bulh. Hibut nachánelya 'ink'ez hits'un teni' nalhdzin.
Huye 'úzdla, 'i hidah lhch'az hiyílhchoot hoh 'i hiyé ha'anla 'ink'ez hits'u hítelhdel. Gold,
yoo sooltsun, 'i frankencense hiyulhni, 'ink'ez yoo Myrrh hiyulhni chah, 'i ts'iyawh hits'u
hítelhdel. 12 'Ink'ez Yak'usda bubul be bugha dáni, 'aw Herod buk'unaoohdelh gunih
hubudáni. 'Et huwa 'uts'un ts'un hubukeyah ts'ih whenáhedel.

Joseph, Mary teh, 'ink'ez Sizi bulh yun k'ut Egypt ts'uwhútni, whuz whehándel.

13 'Aw 'et whenáhedel hukw'elh'az neMoodihti bulizas Joseph nute hoh beghah hódilt-
sai. 'Et ndi yúlhni, "Didinyaih, ndun 'uski 'ama bulh hubilhchoot 'ink'ez yun k'ut Egypt

'a ts'ih whuz hubalhtelh! 'Et nuhwhudutésnilh 'et whuts'un 'et doolhúts'i! 'Et 'áho
Herod 'uski yuka it'é'ilh yutuzelhghelh ka!" [14] 'Et 'ulh'ek dinadeja 'ink'ez 'uski 'ama bulh
hubilhchoot 'ink'ez yun k'ut Egypt whuz whehandel. [15] 'Et Herod datetsah whuts'un 'et
hudutélts'ilh. 'Et ndúhut'en hoh neMoodihti ndun nus whunilh'en, 'en be daja ni 'et
ndoneltsuk tune' whust'en hoh njan ndutni, "Suye' 'anih dáni yun k'ut Egypt whuch'a
naooja ka."

*Hubudayi cho Herod nehughan 'en ndo búlhni, "Keyah Bethlehem ts'ih duneyaz nat naood-
ezulh be suli, 'en ts'iyawh huboohghan."*

[16] 'Aw 'et Herod t'eoonanzin ndunnah whunih, Maji hiyulhni, nahina'a, 'et huwa tube
hunilch'e. 'Et nts'oh huwa whezulh Maji hidáni hoh bulunah nehughan keyah Bethlehem
ts'ih whebalh'a. 'Et ndo búlhni, 'et keyah whut'en ts'iyawh 'ink'ez whunat whut'en
chah ndunnah duneyaz nat naoodezulh be suli 'ink'ez whuts'un whudelhdzulh chah, 'en
ts'iyawh huboohghan. [17] 'Et whuz na'a ndun nus whunilh'en Jeremiah hiyulhni, daja ni 'et
ts'iyawh nduhóolhcho tune' whust'en hoh njan ndutni,

[18] "'Et keyah Ramah hódants'o hoh tso yahalhtuk
'ink'ez hubuzkeh k'ehúnentai.
Rachel buzkehyaz hubuk'etso yahalhtuk.
'Aw budzi nduk na'ootneh ghaít'ah,
bubuzkehkah hoolah huzdli 'et huwa."

Joseph, Mary, Sizi chah, keyah Nazareth huwhútni hudutélts'ilh

[19] 'Aw 'et Herod dazsai hoh Egypt ts'ih neMoodihti bulizas Joseph huwunute hoh beghah
níwhults'ut. [20] 'Et ndi yulhni, "Didinyih! 'Uski bu'ama bulh naoobilchoot. Israel yun
k'ut whuz nahdulh. 'Et whutsuh da ndunnah 'uski híkuneztai hituzelhghelh ka, 'en
ts'iyawh yahadla." [21] 'Et dudinya. 'Uski bu'ama bulh nabílchoot 'ink'ez Israel yun k'ut
ts'ih whenáhedel. [22] 'Et whunts'ih Joseph whulh uduzts'ai Herod buye' Archelaus hiyulhni,
'en bu'abá k'edanya 'ink'ez k'an Judea yun k'ut hubudayi cho unli. 'Et whuz teyalh
whénuljut hoh howu nusúti 'et Yak'usda yugha dáni. 'Et huwa Galilee yun k'ut ts'ih whuz
whehándel. [23] Whuz hunindel keyah Nazareth huwhútni, 'et hudutélts'ilh. 'Et whuz na'a
nus whunilh'en daja hutni, hoh túne' whust'en njan nduhútni, "'En Nazareth whut'en
hiduténilh."

3

*John dune too be 'ulh'en ts'iyannah ndo búlhni, "Ndun Yak'uz k'une' whul'en, 'aw 'et nilhdukw
netah 'utet'ilh."*

[1] 'Et whezulh hoh John dune too be 'ulh'en 'en Judea yun k'ut dune chahóot'ih
ts'ih, whuz whinya 'ink'ez dune bulh yalhtuk. [2] 'Et ndo búlhni, "Nuhwhulubeshi ch'a
nuhwhubeni náhandunoohlelh. 'Aw 'et nilhdukw suli hoh ndun yak'uz k'une' whul'en, 'en
nuhwhutah 'utet'ilh." [3] Ndun 'en nus whunilh'en Isaiah yughu yalhtuk hoh njan ndutni,

"Dune chahóot'ih ts'ih dune yiz dusduts'ai soo 'ultus hahuyih hoh njan ndutni,
'NeMoodihti buti lhaoodahleh!
Buti soo lhts'odez'a buba whulhtsi.' "

[4] 'Ink'ez John dich'oh khunai bugha, camel hiyulhni, 'i ye dune unli 'ink'ez 'ukulh se
be sudelhú'oo. Tulk'us cho 'ink'ez honey, 'i ya'alh. [5] 'Et hoh da dune ts'iyawh ndunnah
Jerusalem whut'en, Judea yun k'ut whut'en, 'ink'ez dune 'et took'oh Jordan whut'en, 'en
ts'iyawh John highu nindel. [6] 'Ink'ez bulubeshi hubugha hunahuwhélnuk hoh 'et nyo 'et
took'oh Jordan, John 'en too be' balh'en. [7] 'Et whunts'ih lhanah Pharisee 'ink'ez Sadducee
chah, 'en too be' hutelnilh ka highu nindel. 'Et hubunilh'en hoh ndo búlhni, "Nuhwheni
poison tl'ughus buzkehkah lí'aht'ah! Ndan 'ún whulhni Yak'usda huntelch'oh whuch'a
lhúwus? [8] Lubeshi ch'a nuhwheni nahandunihla t'eh, ndaht'en ts'iyannah t'ehonóozin
ndaht'ah. [9] 'Ink'ez khun teh na'dudoohtni gunih, nuwheni Abraham buts'u hats'ánde
'uts'int'ah. Ts'ah'un na'a 'ún whudusni Yak'usda soo 'ultus ho' 'int'ah, tse be 'i whunts'ih
Abraham buts'u hahánde hubutelhtsilh. [10] Nuhwheni duchun lí'aht'ah. 'Aw 'et tsetsilh

lhadínt'ah. Duchun bumai hoolah, bughih tubulh tsuhídantsel 'ink'ez hidutélhk'un.
11 Nuhwheni nahunduníhla 'et huwa too zai be too be' nuhwhúsdla. 'Et whunts'ih sk'elh'az
ndun whusatéyalh, 'en sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw bukegwun buba nutésdle huba
soo cha'lhúdzooh. Ndun Ndoni 'ink'ez kwun bulh 'i be too be' nuhwhutelh'ilh. 12 Be
tl'onuldzeh 'i tl'o mai be tahawhúlhts'ih, 'i niyútun. 'Ink'ez ndi tl'o mai yutahawhúlhts'ih,
'i 'ink'ez yuk'ut 'ut'en, 'i chah yuk'ut lhadút'ih t'eh, 'ink'ez yuna'ulhdoh. 'Ink'ez ndi mai
ndai lhaduja, 'i deínudzih 'ink'ez mai koo ts'ih wheyúlih. Ndi kwun 'aw nachanusne, be
but'ooz, duték'un," ndo búlhni.

John, Sizi too be 'uyínla

13 'Et Sizi Galilee yun k'ut ts'ih hainya. Jordan took'oh ninya John too be' yutelilh ka.
14 'Et whunts'ih John dah yúlhni. "Nyun too be' sonleh huba' hoont'ah. 'Ink'ez di ka si
suts'ú tenya too be' nyoosdleh ka?" 15 'Et whunts'ih Sizi ndi yúlhni, "Whute ndoh hot'e,
be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i 'et ts'iyawh lhaoodutenilh ho' hoont'ah." 'Aw 'et whute 'et
ndúyinla. 16 Sizi too be' yinla hoh tooz hanája ibulh 'et 'ahoh yak'uz whuda'dutézkez 'ink'ez
Yak'usda buyégha yunilh'en hoh ndus de dut'ai, 'i dove hiyúlhni, 'i k'una'a Sizi buk'édinde.
17 Khunyaz ndus de 'uwhutni, "Ndun 'en suYe' buk'esi' 'en 'int'ah, 'ink'ez tube 'en bulh
hoonúst'i," ni.

4

Netsudule Sizi tink'us yunóolht'uk hukwa' yulh'en

1 Sizi dune chahóot'ih ts'ih Ndoni Sizi whuz wheyálh'a netsudule yootélhdzih ka. 2 Dit
lanezi dzin (40) sahá'delya, 'et hukw'elh'az buye'élts'ul. 3 'Et ndun yootélhdzih ka, 'en
yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, "'Alha Yak'usda buYe' ninli t'eh, ndi tse lhes wule dini."
4 'Et Sizi 'uyúlhni, "Yak'usda bughunek k'ut 'uk'une'úsduguz, 'Aw lhes zeh ilah dune yugha
khuna, 'et Yak'usda bughunek ts'iyawh, 'i be chah higha khuna.' " 5 'Et netsudule keyah
whudezti ts'ih yulh whin'az, 'ink'ez luglez whucho degha ndoh hukw'ut, 'et hukw'abah
ninilhya. 6 'Ink'ez ndi yúlhni, "'Alha Yak'usda buYe' ninli t'eh, njan whegha' dudintneh!
'Alha 'uk'e'edúguz hoh njan ndutni,
'Yak'usda bulizas butl'aho'ai hoh 'en nyun nka huwuhinli,
'ink'ez hubula be nyoohóotetun,
'et 'aw nke tse t'aoonalh ghaít'ah.' "
7 'Et Sizi nduyulhni, "Doo chah zeh njan 'uk'e'éduguz hoh ndutni, 'Khun teh Moodihti
nYak'usda 'en nantan'ah hukwa ólhdzih gunih!' " 8 'Et doo chah zeh netsudule ndi dzulh
yédoh hadet'ai ts'ih whuz yulh whin'az. 'Et ndi yun k'ut ndulhcho hoh whenulhtun
hubudayi cho bube 'ut'en k'ah 'ink'ez huyé dezti, 'i chah. 9 'Ink'ez ndi yúlhni, "Ngwutsi be
nininyih 'ink'ez suts'u téni' nilhdzun t'eh, 'et sih ts'iyawh, nye'ildzun wule!" 10 'Ink'ez Sizi
ndi yúlhni, "Satan naindalh! 'Et 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni, 'Moodihti nYak'usda, 'aw
'en zeh bubut negwutsi be nits'uyih, 'ink'ez buts'u téni' uznilhdzun, 'ink'ez 'en zeh buba
né'ts'oot'en huba' hoont'ah.' " 11 'Et netsudule whenaja 'ink'ez lizas whusahándel 'ink'ez
hiba ne'ut'en.

Sizi dune hubulh yawhénilhtuk

12 John tsak'ehiyan'a Sizi whulh údants'o hoh Galilee yun k'ut ts'ih whinya. 13 Nazareth
whuch'a séya 'ink'ez keyah Capernaum whuz ninya 'et tedalh ka. Keyah 'et taba whuz'ai.
Yun k'ut Zebulun 'ink'ez Naphtali lhodin'ai. 14 Isaiah nus ho'en, 'et howu yailhtuk
lhaódotneh hoh njan ndutni,
15 "Yun k'ut Zebulun 'ink'ez yun k'ut Naphtali,
bun k'uz wheti 'et whuz'ai.
Galilee 'i 'udun yun k'ut whut'en,
huwhut'i.
16 Tsahólhgus yuh hudelhts'i,
'en be whét'en cho 'i hitelh'en.
Hoh huwhut'en dahutetsah tsagwusts'it huba li'hoont'ah, ndunnah 'en huba hoolh'en."

17 'Et whuts'un Sizi dune hubulh yawhénilhtuk hoh ndo búlhni, “Nuhwhulubeshi ch'a
nuhwhubeni náhandunoohleh! Yak'uz k'une' whul'en 'aw 'et nilhdukw suli.”

Dinah lhook ka 'uhut'en Sizi, “'Anih,” hubúlhni.

18 'Aw 'et bun k'ut Galilee taba Sizi hoh wheghah uyalh 'et nanah dune lhulhutsinkah
hubutelh'en. 'Ilhunuh 'en Simon hiyulhni, Peter chah hiyulhni, 'et 'ilhunuh bulhutsin 'en
Andrew hiyulhni. 'En lhoombilh tahíyalhdel lhook ka 'uhut'en hinli. 19 'Ink'ez ndo búlhni,
“Suneh'us. Dune ka 'ut'en nuhwhutelhsilh.” 20 'Ahoh hubuloombil hiladetnik 'ink'ez
hik'ah ts'ih 'uhoot'en ka hiyuntez'az. 21 'Et 'o 'un hedulh nanah dune hubutelh'en. 'En
chah lhulhutsinkah Zebedee buye'kah. 'Ilhunuh James 'ink'ez 'ilhunuh 'en John hiyulhni.
Bu'abá bulh ts'i cho be húdelhts'i 'ink'ez hubuloombil nahuyutl'oo. 'Et Sizi hubukahunih.
22 'Et 'ahoh bu'abá highu dehaín'az 'aw 'et ye usda hoh 'ink'ez Sizi hik'ah ts'ih 'uhoot'en
ka hiyuntez'az.

Sizi lhanah dune hunduda soo ná'ubalh'en

23 Galilee yun k'ut Sizi ndulhcho nuya. Lizwif hubuluglez dune hubulh yálhtuk. Yak'uz
k'une' whul'en, 'en hubugha khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk. Ndan nduda 'ink'ez
buyust'e tel'en, 'en ts'iyawh soo na'bulh'en. 24 'Et Syria huwhut'en, ts'iyawh hiyulh údits'o.
Ndunnah lhenyoo dada bé hunduda, 'ink'ez ndan 'o nus bulh 'últs'ulh chah, ndan ntsi'
nudúde buyudínda chah, 'ink'ez hubukaootuzuk 'ink'ez nuchahúsyah chah, 'en Sizi ts'un
lhgha budinla hoh ts'iyawh soo ná'binla. 25 Galilee, 'ink'ez Decapolis yun k'ut whut'en
chah, 'ink'ez Jerusalem whut'en, Judea whut'en, 'ink'ez Jordan took'oh 'onghoh whughah
whut'en chah, 'et 'ahuneltsuk 'ilhunahuwésdel 'en ts'iyawh hiyuntezdel.

5

Sizi ndo búlhni, “Dawhuldzoo 'et hubughá whults'ut”

1 'Ilhunahuwésdel Sizi hubunilh'en. Dzulh yenun ts'ih whenya, 'ink'ez 'et nátl'adeda
hoh yugha hódul'eh, 'en highu nindel. 2 'Et wheoobudunilh'i, 'et njan ndo búlhni,
3 “Lubeshi 'ulh'en, 'en budzi tel'en unli,
'en yak'uz k'une' whul'en bube'ildzun huzdli,
'et huwa degha nus hoonzoo hubugha whults'ut.
4 Hubulubeshi ghu ni hinli, 'en degha nus k'enánet'a hutele.
'En 'uhuja degha nus hoonzoo hubugha whults'ut.
5 Yuh údudildzun,
'en ndi yun k'ut bube'ildzun whutele, 'et huwa degha nus hoonzoo hubugha
whults'ut.
6 Ndan ye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i tube hukwa buye'élts'ul 'ink'ez ta'oosde lí'hint'ah, 'et
hubugha óotelts'ulh.
'En degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.
7 Bugha te'huninzun, Yak'usda chah hubugha te'untezilh,
'et t'eh degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.
8 Hubudzi dutsun chailah,
'en k'at le Yak'usda hute'ilh 'et huwa 'en degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.
9 Ndan ts'ah'un na'a lhulh 'uhint'ah hubulhtsi, 'en Yak'usda buzkeh ubahudaténilh.
'Et huwa degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.
10 Ndunnah ye be ts'ah'un 'uhoont'ah gha dzuh nobuhulhdeh, 'en yak'uz k'une' whul'en,
'et bube'ildzun hinli.
'Et huwa degha nus hoonzoo hubughá whults'ut.
11 Dune nuhwheni ch'a yahutelhtuk 'ink'ez dzuh nunohotelhdzut, 'ink'ez ts'iyaitsuk
whuts'it khunek dutsun, 'i be nuhwheni ch'a 'uts'un na'a yahutelhtuk, 'et si sugha
whuz na'a dune dzuh nunwhahulhdzut t'eh, 'et degha nus hoonzoo hubughá
whults'ut.
12 Whunélhnik 'ink'ez degha nus hoonáht'i! Yak'uz hooncha hoh nuhwhuba k'elha
whutele. Nuhtsuh nus whunilh'en inle, 'en chah whuz na'a zeh bube huzula inle.

Huba 'alha 'uhoont'ah 'en lusel 'ink'ez be whét'en lí'hint'ah

13 Lubeshi 'uhulh'en huba lusel liaht'ah. 'Et whunts'ih lusel 'aw buzachahóolkih suli t'eh,
nts'e na'a simba doo chah lusel buzahóolki naoodle? 'Aw hoonli ba chaízooh ho' 'int'ah.
'I 'ants'ih dune ti híyulhkuk 'ink'ez hik'unúdelh. 14 Ndi yun k'ut dune huba be whét'en,
'i li'aht'ah. Keyah whuti dzulh k'ut whuz'ai t'eh, 'aw whuntool'ih ghaít'ah. 15 Dune too
dezk'un naidulhk'an 'ink'ez 'aw k'its'ai yut'ah niyóo'alh ghaít'ah. K'us kw'uzdai k'eíte'alh
'ink'ez kwun 'i bugha ts'iyannah huwhuntelh'ilh. 16 Dune ba be whét'en ahli. 'I be
nuhwhe'ut'en unzoo, 'i dune yuntelh'ilh 'ink'ez nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en degha nus
hidutélhti."

Sizi ndo búlhni, "Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube dustl'us ts'iyawh lhadutésdlih"

17 "Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us 'i hoolah natelhtsilh ka
whusaíya noohzin gunih. 'I ts'iyawh lhaoodutesdlih 'et wheni whusaíya. 18 'Alha'
dusni ndun whudusni, Moses be' dustl'us Hebrew bughunek k'una'a hoonsolyaz hoh
'uk'e'edúguz 'ink'ez hoonsolyaz 'uk'e'edúsgus, ndet 'uwhulhni, 'et ts'iyawh 'et ndúhooja
t'eh, 'et whuts'un 'aw ndi yun 'ink'ez yat'ah chah 'ustl'e' 'uhóneh ghaít'ah. 19 Ndai khunek
neghalts'ut, hoontsolyaz whunts'ih dune k'uhinínyuz t'eh, 'ink'ez 'uyoon whuz na'a zeh
wheoobodutelh'eh t'eh, 'et sih yak'uz k'úne' whul'en, 'en 'aw hoonli chailah hiduténiilh.
'Et ndi khunek netl'adélts'ut, 'i dune ts'iyawh hik'une' 'ut'en t'eh, 'ink'ez 'uyoon chah
whuz na'a 'az whebodutelh'eh, yak'uz k'úne' whul'en be ncha 'int'ah hiduténiilh. 20 Ndun
whudusni ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee chah, 'en
hiye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'ink'ez nuhwheni ye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i be huba nus
hoonzoo t'eh, 'aw 'et zeh nts'e yak'uz k'une' whul'en ts'ih téhdulh.

Nyulh dune hoonliyaz hoh nch'a detni t'ewhunínzun t'eh, bughu ninya 'ink'ez nyulh dune naooltsilh

21 "Whulh udahts'o netsuhda hubuhutni, 'Dune solhghelh gunih,' 'ink'ez ndan dune
selhghi t'eh, 'et hukw'una'a huba nahuteyeh ho' hoont'ah. 22 Ndun whuhdúsni, ndunnah
'ants'ih dulh dune bulh hunilch'e t'eh, 'en huba nahutedeh. 'Et ndan dudulh dune 'Raca'
'ulhni t'eh, khunek dakelh k'una'a 'Ntsi" ni hoh 'utni, 'i bugha naheyelh hububut huteyin.
'Ink'ez chah zeh ndun dune, 'Whuzinik dune inli ho' 'int'ah!' yulhni t'eh, 'en tube
whewhúnujut kwuncho yuh ts'ih buhutenoh. 23 'Et huwa hoonliyaz Yak'usda bukw'uzdai
k'ut howa' té'alh, 'ink'ez nyulh dune hoonli nch'a hudetni whunailnih t'eh, 24 'et whutsuh
nyulh dune bulh lhk'enahoodutseh. Hukw'elh'az k'an zeh Yak'usda bukw'uzdai k'ut
huwa' tan'alh, 'et huwa níoon'alh. 25 'Et khun dune hoonli nch'a hudetni t'eh, 'ahoh
buts'un ts'ah'un na'hotneh. 'Et naheyelh but nínyutelhtelh whutsuh ndóneh. 'Aw
ndúchainel t'eh, nch'a hudetni, 'en naheyelh but nínyutelhtelh. Naheyelh, 'en nélhghel
tl'anyutelhtelh 'ink'ez nch'a dána'dute'alh. 26 Ts'ah'un 'un whudúsni, ts'iyaitsuk buk'elha
whutelhtsilh whuts'un, nts'e na'a simba whuch'a naoohja?"

Ndun ts'eke yunilh'en 'ink'ez budzi yuh hoh duninzun, "Bulh tínta' test'ilh hukwa' nuszun," 'et 'uda yulh tinta' 'ant'en ho' 'int'ah

27 "Whulh udahts'o netsuhda hubuhutni, ''Uyoon ts'eke bulh tinta' ont'en gunih.'
28 Sich'oh 'un whudúsni, dune ts'eke yunilh'en 'ink'ez budzi yuh hoh duninzun t'eh, 'Bulh
tínta' test'ilh hukwa' nuszun,' 'uda budzi yuh bulh tinta' ant'en ho' 'int'ah. 29 'Et nalhnih
ts'ih nyuna be lubeshi inla t'eh, hanón'alh 'ink'ez 'un ntolh'is. 'Et ndáhja t'eh nuhyust'e
ndulhcho chadutésk'un hoh whanus soo' hoont'ah. 30 'Ink'ez nalhnih ts'ih nla be tínta'
nint'en t'eh, k'ont'as 'ink'ez 'un tolh'is. Nuhyust'e ndulhcho 'aw kwuncho yuh ts'ih
chadutésk'un, 'et 'o nus soo' hoont'ah."

Dune ts'eke bulh lhgho delhts'i, 'ilhuz wheni 'uhoont'ah

31 "'O 'un chah nduhútni 'Ndun bu'at 'ustl'e' 'utelilh, ye' dustl'us 'istl'e' itelilh, 'i
yutl'ayóolhchoos huba' hoont'ah.' 32 'Et whunts'ih 'un whudúsni, bu'at 'uyoon dune bulh
tinta' 'ant'en 'et huwa zeh dustl'us ye' 'ustl'e' itelilh, 'i yutl'ayóolhchoos. Ndúchainel hoh
bu'at 'ustl'e' 'uyínla t'eh, dich'oh bu'at tinta' 'ant'en yulhtsi. 'Ink'ez ndun ts'eke 'uyoon
dune ghu nasda t'eh, dune 'en chah tinta' 'ut'ih unli ho' 'int'ah."

Khun nyunch'oh nghunek k'ónyis gunih

33 “'Et doo chah niz de whudezulh da ts'iyawh t'eoonáhzun 'uda dune daja hutni hoh
njan duhutni, ‘Khun nyunch'oh nghunek k'ónyis gunih. 'Et neMoodihti buts'u nahizínya
'et nduhoolcho hukw'una'a 'ont'en huba' hoont'ah.’ 34 'Et whunts'ih sich'oh 'un whudúsni,
khun whuz na'a teh ndudóohtni gunih. Khun ‘Yak'uz whunalh 'udusni,’ doohtni gunih.
'Alha yak'uz ts'ih Yak'usda bukw'usda cho dezti, 'i 'et su'ai. 35 'Ink'ez, ‘Ndi yun k'ut
whunalh 'udusni,’ doohtni gunih. Yak'usda duke yuk'udelhú'ez, 'i 'int'ah 'et huwa. 'Ink'ez
khun teh, ‘Keyah Jerusalem whunalh 'udusni,’ doohtni gunih. Hubudayi cho k'us dezti
bukeyah whucho 'uhoont'ah 'et huwa. 36 'Ink'ez khun teh, ‘Sutsi be 'alha' dusni,’ doni
gunih. 'Aw ntsigha 'ilhuk'i whuntsi dulyul k'us dulhgus 'ólhtsilh hoolah. 37 'Et ndez na'a
njan dúdoohtni, 'Aw 'et ‘A,’ dahtni, ‘A,’ 'int'ah. 'Ink'ez ‘'Awundooh,’ dahtni t'eh chah,
‘'Awundooh,’ 'uhoont'ah. 'Et 'uts'un na'a 'udutéhnilh t'eh, 'et sih ntsi' ts'ih hadutédoh
ho' 'int'ah.”

Dune ntsi', 'en buch'a nónt'uk

38 “'Et whutsuh da whulh udahts'o nts'e na'a dune daja hutni inle njan duhutni, ‘Dune
buna chawhés'en silhtsi t'eh, nyunch'oh nyúna be chawhés'en tanle. 'I be kw'elha
whutelhtsilh. 'Et bughoo habe'alhchus t'eh, nyunch'oh nghoo be k'elha whutelhtsilh,’
hutni inle. 39 'Et whunts'ih 'un whuhdúsni, dune ntsi' k'ól'en gunih. 'Et k'us ndan
nalhnih ts'ih nuhnezkuk t'eh, 'et 'intl'as ts'ih buts'un nándunont'ah. 40 Khun ndan
nts'oozt'an naheyelh but nts'u yuka 'utni t'eh, ndzoot 'i chah bughá yólhchoos. 41 Dune
'et nduhóolhdzah sulh ti ínyalh nyulhni t'eh, nat 'uwhuldzah ts'ih bulh neóonya. 42 Ndan
hoonli nts'un hukwa 'utni t'eh, hubugha yó'alh. Hoonli bughu sinla yulhni t'eh, buch'a
naool'ah gunih.”

Nuhch'az detni, 'en buk'eoohtsi'

43 “'Et whulh údahts'o hubuhútni, ‘Nyeghah whut'i buk'eoontsi' 'ink'ez nch'a hudetni,
'en buts'u dontnik.’ 44 Ndun whúdusni, nuhch'a hudetni, 'en buk'eoohtsi'. Ndunnah
denwhútdule, 'en khunek unzoo, 'i be hubulh yaóolhtuk. Ndunnah nuhts'u dutnik, 'en
buts'un wahzoo. 'Et ndunnah hoontsi' nuhts'un ne'hut'en 'ink'ez dzuh nunwhahulhdzut,
'en chah buba tenadoohdli. 45 'Et ndez na'a nuh'aBá yak'uz usda, buzkeh wahle. Yak'usda
ndunnah hintsi' 'ink'ez hinzoo 'en ndi sa lhulhúgha buk'eidindi. Ts'ah'un 'uhint'ah
'ink'ez ts'ah'un cha'hít'ah, en chah lhulhúgha buk'ut nawhúlhtih. 46 Ndunnah nuhk'entsi',
'en zeh hubuk'ehtsi' t'eh, di simba nuhgha óokat? Sooneya nalhdzooh chah whuz na'a
zeh nduhút'en. 47 Nuhwhulhutsinkah zeh dahooja hubudahni t'eh, 'uyoon degha nus
ahzoo na'dunáhzun ih? Hoolah! Sooneya nalhdzooh, 'en chah whuz na'a zeh nduhút'en.
48 Nuh'aBá yak'uz usda dant'ah hoh ts'ah'un 'int'ah, nuhwheni chah whuz na'a zeh ndóht'e
huba' hoont'ah.”

6

'Ut'en unzoo, 'i 'ulh'en t'eh, khun ts'iyannah nalh tube cho whe 'ududoolhúti gunih

1 “Huwahli! Khun tel'en gha' teh'alh t'eh, ts'et whucho ndóht'en gunih. 'Et whuz na'a
ndaht'en t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en 'aw nuhwhuba k'elha holhtselh ghaít'ah.
2 'Et huwa tel'en gha' teh'alh t'eh, khun ts'iyannah nalh tube cho 'ududoolhúti gunih.
Ndunnah duba nahudzoo, 'en 'et whuz na'a 'et duhút'en. Lizwif hubuluglez k'us ti
whulheguz 'et ts'iyannah hubunoolh'en ka, 'et nduhút'en. 'Alha' dusni, ndunnah ba
'uk'elha whutele, 'uda huba 'uk'elha whuzdli ho' hoont'ah. 3 'Et whunts'ih tel'en gha'
teh'alh t'eh, nyula 'intl'as ts'ih 'aw t'ewhunozin nyula nalhnih ts'ih dat'en 'et. 4 'Et whuz
na'a 'uyoon t'ehoníszun 'et ndaht'en hoh tel'en bugha 'áh'aih. 'Ink'ez nuhwhe'aBá yak'uz
usda, 'en dahoont'ah huwa 'et ndaht'en, 'et ts'iyawh nuhwhunílh'en ho' 'int'ah. 'Et huwa
dich'oh ts'iyannah but hoonzoo hoh nuhwhuba k'elha whutelhtsilh.”

Ndez na'a tenadoohdli huba' hoont'ah

5 “'Et tenadahdli t'eh, khun ndunnah duba nahudzoo k'ah ts'ih tenadoohdli gunih.
Ndunnah Lizwif hubuluglez nahudelhúya, k'us ti wheguz chah, 'ants'ih ts'iyannah

hubunoolh'en ka tenahududli. Ndun whudúsni 'uda huba k'elha whuzdli ho' hint'ah.
6 'Et nuhwheni tenadutehdli t'eh, nuhwhenich'oh whaht'i, dati dána'dehtan 'ink'ez
tenadoohdli. Nuhwhe'aBá, 'aw be chaoodést'en, 'en ts'iyannah nalh nuhwhuba k'elha
whutelhtsilh. 7 'Et tenadahdli t'eh, lhat cho lhtanahoohdeh gunih. Whuz na'a ndunnah
'aw Yak'usda t'echahunízun tenahududli. Lhai khunek be tenahududli t'eh, 'et sih
Yak'usda hubudutéts'o huninzun. 8 'En hubuk'una'a 'udoohni gunih. Nuhwhe'aBá dant'i
be ndunahdzit 'uda t'ewhunínzun ho' 'int'ah. 9 'Et ndez na'a tenadoohdli,
‘Ne'aBá yak'uz sinda.
Nyoozi dóoti.
10 Hoh hubudayi cho inli,
whusahóolts'it.
Hukwa' ninzun t'eh, ndoh honeh,
ndi yun k'ut 'ink'ez yak'uz chah.
11 K'an dzin uzte'alh,
'i negha iní'ai.
12 'Uyoon bulh tink'us ts'uwhulh'ai t'eh, buba whunats'odoolnah.
'Et whuz na'a zeh tink'us 'uts'ut'ih 'et neba whunaoodolnah.
13 Nts'e tink'us ts'unint'uk, whuch'a neghinli.
'Ink'ez ndun ntsi', 'en chah buch'a neghinli.
'Et yak'uz k'une' 'int'en 'int'ah, 'ink'ez be ilhtus,
be dénti, 'i chah, 'i 'ilhuz wheni, 'i ts'iyawh nye'ildzun 'int'ah.
'Et ndoh honeh.’
14 Dune nuhwhudulhyah né'hut'en t'eh, buba whunaoodelhúnah t'eh, nuhwhe'aBá
yak'uz usda, 'en chah nuhwhuba whunaoodutelnah. 15 'Et whunts'i dune nuhwhudulhyah
né'hut'en t'eh, 'ink'ez buba whuchanaooduzulhunah t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en
chah nuhwhuba whunaoodoolnah ghaít'ah.”

Sahá'delhuya t'eh, 'onghunnah hubuch'a nonoolh'i

16 “Ndet sahá'delhuya t'eh, ndan duba nahudzoo, 'en hubuk'una'a 'ooht'e gunih. 'En
hubudzi yuh 'uhilhdzun na'hududil'i ho' hint'ah. Dunen 'uts'un 'oonint'en hiyúlhtsih,
whuz na'a te'hududil'en 'ink'ez dzuh nuhuzut na'hududil'i, 'uyoon húbonoolh'en ka.
'Alha ndun whudusni, ndan nduhút'en, 'uda huba k'elha whuzdli ho' hint'ah. 17 'Et
nuhwheni sahá'delhúya t'eh, soo cho nuhwhunen chah na'óolhdeh 'ink'ez nuhtsigha
chah naoolhlho. 18 'Et whuz na'a sahá'delhúya t'eh, 'et 'onghunnah hubuch'a nonah'i.
'Et whunts'ih nuhwhe'aBá cha'whést'en ts'ih whunts'ih whunilh'en, ts'iyannah nalh
nuhwhuba k'elha whutelhtsilh.”

Yak'uz be hoonzoo 'uhoont'ah, 'i be yak'uz ts'ih whuz 'ilho neóohlelh

19 “Ndi yun k'ut hoonáht'i, 'i 'ilho 'oohleh gunih. Ndulh'en t'eh, 'ants'ih k'enadidutsih
'ink'ez muszoombaiyaz chah hoolah yutelhtsilh. 'Undunut'ih, nuhghu dá'duteyus
'ink'ez hiduntet'ih. 20 'Et yak'uz be hoonzoo 'uhoont'ah, 'i whuz 'ilho wéhla. 'Aw
buk'ena'doodutsih ghaít'ah. 'Ink'ez muszoombaiyaz chah 'aw hoolah yoolhtselh ghaít'ah.
'Aw nuhghu da'hooyis 'ink'ez nuhghe' hudunoot'ih ghaít'ah. 21 'Et ndet be hoonzoo
'uhoont'ah, ndet sáhla, nuhdzi chah 'et duté'alh.”

Dune buna too dezk'un li'int'ah

22 “Nena neyust'e ba too dezk'un li'int'ah. Nuhna soo 'int'ah t'eh, nuhyust'e be whét'en,
'i dezbun. 23 'Et whunts'ih dune buna tink'us 'ut'en be untsi' t'eh, 'et buyust'e ndulhcho
tsahólhgus be dutébun. 'Et huwa be whét'en nohwhulh 'int'ah tsahólhgus k'una'a be
hoodet'en t'eh, dáhoolcho, 'i be simba tsahólhgus wule?”

Yak'usda k'une' 'int'en t'eh, sooneya chah k'une' 'ont'en ghaít'ah

24 “'Ilhunuh dune nanah moodih ba 'oot'en ghaít'ah. 'Ilhunuh 'en yuts'u dutetnik 'ink'ez
'ilhunuh yuk'etetsi'. K'us 'ilhunuh yuk'úne' tet'en 'ink'ez 'ilhunuh yuch'a dutetni. 'Aw
Yak'usda k'une' 'int'en 'ink'ez sooneya chah k'une' 'ont'en ghaít'ah.”

Yinkak delhúts'i huwu ni wahle gunih

25 "'Et huwa njan ndun whudusni, yinkak delhúts'i huwu ni wahle gunih. Teh'alh, 'i
'ink'ez tehnilh, 'i chah, 'ink'ez nuhyust'e be soo nadutehnilh, 'i chah, 'i ts'iyawh khun
bugha ni wahle gunih. Teh'alh, 'i be kháhna, 'i degha nus dezti nahzun ih? K'us naih 'i
nuhuyust'e degha nus dezti nahzun ih? 26 Nduk dut'ai núdelh, 'i nulh'en! 'Aw hacha'nusdle
'ink'ez 'aw khi huba ilhucha'wesdle ilah. 'Et whunts'ih nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en bugha
'á'aih. Nuhwheni 'en ilah 'o nus huba déhti. 27 Nuhtah ndan dalcho tele howu ni unli? 'Aw
'et huwa 'o nus 'ulyez wule ghaít'ah! 28 Di ka be dune tehleh wuni ahli? 'Indakyaz nts'e na'a
haniyeh, 'et howu nuni nahzut. 'Aw cha'hust'en 'ink'ez 'aw naih chah cha'hulh'en hiye
dune tele ka. 29 Ndun whudusni Solomon 'en whunts'ih soo nadut'ih teh, 'aw 'indakyaz
yuch'a degha nus cha'ildzooh. 30 Yak'usda tl'o unzoo, 'i yilh'i. 'I k'an dzin tl'o k'ut haniyeh
'ink'ez bunt'ah 'i tsehidutelhkulh 'ink'ez duték'un. 'Et dáhoolcho 'i be nuhwheni 'o
nus soo nanohdutele? Nuhwheni 'aw soo cho nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah ho' 'aht'ah!
31 'Et huwa di simba ts'oo'alh, k'us di simba ts'ootnai, k'us di simba be dune ts'oole,
noohzin gunih. 32 'Alha 'udun yun k'ut whut'en 'et zeh hukwa hités'en. 'Ink'ez 'alha 'i be
nuhwhe'aBá yak'uz usda, ndai hoonliyaz be ts'udunudli, 'i ts'iyawh t'eooninzun. 33 Ndet
Yak'usda nuhwhuba hubudayi cho tele 'ink'ez ye ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'i nuhbe'ildzun
tele, 'et zeh hukwa' nahzun t'eh, 'o 'un, 'i chah ts'iyawh nuhgha tékulh ho' hoont'ah. 34 'Et
huwa bunt'ah dawhútenilh, 'et howu ni wahle gunih. Bunt'ah dawhuténilh, 'et ndo honeh.
Dzin totsuk soo' hoolcho howun ni hoonli 'et huwa."

7

'Uyoon ba nahoohyeh gunih

1 "'Uyoon ba nahoohyeh gunih. Doo ka sih nuhwhuba nahoodeh. 2 Nts'e na'a 'uyoon
ba nahahyeh, 'et whuz na'a nuhwhuba nahutedeh. 'Ink'ez nts'e na'a 'uyoon ghu nuni
nahdzut, whuz na'a zeh nuhghu nuní huntezut. 3 'Et di ka nyulhutsin lhusyaz buna
k'et deztan, 'i nilh'en, nyunch'oh duchun cho nyuna k'et deztan 'ink'ez? 4 Nts'e na'a
nyulhutsin 'udutenilh, 'Nyuna k'elts'ut, 'i nyuna k'ehanaóos'alh,' 'ink'ez nyunch'oh
lhi'ílcho, 'i nyuna k'et su'ai, 'i 'aw chanílh'en? 5 Buba naindzoo! 'Udechoo lhe'ílcho, 'i
nyuna k'élts'ut, 'i choo nyuna k'éhanain'aih. 'Et sih soo whunilh'en hoh buna k'élts'ut,
'i buna k'ehanáyo'alh. 6 Yak'usda bughunek lubeshi bughuh hoolah, 'i khun teh lhikah
ndult'ah hubugha yóoh'alh gunih. K'us Yak'usda ye whúneodulh'eh, 'i kw'usul dezti, 'i
pearl hiyulhni, 'et dult'ah, 'i khun teh goso dult'ah butayóolhdelh gunih. 'Et ndahja t'eh,
ndulhcho hik'unutélh'us 'ink'ez 'ahoh nuhts'un nahulhúya 'ink'ez yanohodutélhch'ulh."

Yak'usda nuhts'o hukwa' ninzun, 'et Yak'usda hukwa 'oodolhkut 'ink'ez nuhgha whúte'alh

7 "Yak'usda bukayoodulhkut, 'i nuhgha íte'alh. Bukunáhta 'ink'ez nahootéh'alh. Ndati
whudúlhghalh 'ink'ez nuhwhuba da'dutékwus. 8 Ndan 'oodulhkut, Yak'usda hubugha
whúte'alh. Hoonliyaz hukunúta, 'en nahahooté'alh. 'Ink'ez ndati hodulhghalh 'en
Yak'usda huba dá'dutet'ilh. 9 Ndunnah nuhbákah nuhtah, buye' lhes yuts'u ka 'utni t'eh,
tse yughá ndunóo'alh ghaít'ah. 10 K'us lhook yuts'u ka 'utni t'eh, hoh tl'ughus yugha óolelh
ghaít'ah. 11 Nuhwheni lubeshi 'ulh'en ahli, 'et whunts'ih t'eoonahzun nts'e na'a unzoo, 'i
nohwuzkeh hubugha itéh'alh. Dáwhulcho, 'i be 'o nus nduk yak'uz nuhwhe'aBá, ndunnah
yoodulhkut, unzoo, 'i hubugha ité'alh. 12 'Et huwa nts'e na'a hukwa' nahzun dune danoh
hotelh'ilh, 'et whuz na'a zeh nuhwheni 'et ndúboolh'en. 'Alha Moses be' dustl'us, 'ink'ez
nus whunilh'en bube' dustl'us chah, 'et nawhult'ah 'et nduwhútni."

Ndi hukwuti hoondot

13 "Njan hukwuti hoondot 'et hukohdelh huba' hoont'ah. 'Et hukwuti hoontel, 'et
hoontsi' ts'un whuz'ai, whuz whéti 'uhoont'ah 'ink'ez lhanah whuz whehúdelh. 14 Njan
'et huwa 'et nduhút'en, njan hukwuti hoondot, 'i 'ilhuz be ts'ukhuna 'uhoont'ah 'ink'ez
howa whulna ho' hoont'ah. 'Aw lhanah ilah nahuhóo'aih."

Dune dahút'en, 'et 'i be dahint'ah t'eoobuntehzeh

15 “Ndunnah whuts'it be nus whunilh'en na'dudil'i, 'en buka huwahli! Sheep zuz be soo
dint'ah, 'en buyuh ts'ih yus soo degha nus ntsi' 'en lí'hint'ah. 16 'Et huwa dahút'en, 'et 'i
be t'eoobuntehzeh. 'Et mai cho whus chuntah ih oonahye? K'us ndi mai, figs hiyulhni,
chuntah whuduts'ul whutah oonahye ih? 'Awundooh! 17 'Et whuz na'a zeh duchun unzoo,
'i mai unzoo, 'i bugha haniyeh. 18 'Ink'ez duchun dalhjut, 'i 'aw mai unzoo, 'i bugha
hanóoyeh ghaít'ah. 19 Ts'iyai, 'i duchun 'aw mai unzoo, 'i bugha hanooyeh ghaít'ah, 'i
nánuhidutselh 'ink'ez hidelhk'un. 20 'Et huwa dune chah whuz na'a ndúhint'ah. 'Et huwa
t'eoobunoohzin.”

Yak'usda k'únucha'ust'en, 'en Sizi Gri bube'ildzun chahilah

21 “'Aw ts'iyannah, ‘SMoodihti, sMoodihti,’ sulhni, 'aw nts'e yak'uz k'une' ts'uwhul'en
whuz hutooya ghaít'ah. Ndan se'aBá buts'o hukwa' ninzun tune' 'ut'en, 'aw 'en zeh yak'uz
ts'un hutedulh. 22 'Et ndunnah njan dzin whusawhélts'ut t'eh, ‘SMoodihti sMoodihti,
'alha nyoozi be nus ts'úhoo'en. 'Ink'ez nyoozi be ntsi' nududeh, 'i 'uyoon bughu whe
náts'inanyoot! 'Ink'ez nyoozi 'i be huwa 'ét'en tune' ts'ut'en,’ hutni. 23 'Et ndunt'ah
dune ts'iyawh hubudutésnilh, ‘'Aw t'enwhunuzúszun. Such'a nasahdel! Nuhwheni 'aw
suk'unucha'aht'il aht'ah!’ ”

Sizi Gri bughunek soo cho whulh ts'ooyin

24 “'Et huwa ndunnah sughunek yoozilhts'ai, 'ink'ez daja dusni hukw'une' hut'en, ndun
dune whunih bukoo tse k'ut niooni'ai, 'en k'una'a 'uhint'ah. 25 'Aw 'et nawheóonilhtan
'ink'ez too 'aw 'et ulhtus suli, 'i njan bukoo whut'agheznai. Nilhtsi ulhtus, 'i chah
whudelhts'ut. 'Et whunts'ih njan bukoo 'aw dachahóonil. Njan bukoo tse k'ut whuz'ai
'et huwa. 26 'Et whunts'ih ndan sughunek hudits'o 'ink'ez 'aw hik'unucha'ust'en t'eh,
ndun dune whusnik, 'en bukoo 'ants'ih sai k'ut niooni'ai, 'en duhúlt'ah. 27 'Aw 'et
nawhéoonilhtan 'ink'ez too 'aw 'et ulhtus suli, 'i njan bukoo whut'agheznai. Nilhtsi
ulhtus, 'i chah whudilhts'uk. 'Ink'ez njan bukoo nawhélts'ut. 'Ink'ez wheónujut hoh
nahwélts'ut.” 28 'Et Sizi ndi khunek ye hubulh yailhtuk, 'i lhaduja hoh 'ilhunahuwésdel
tube huba hooncha. 29 Khunek be butl'awhélts'ut hoh wheoobudalh'i. Ndunnah Moses be'
dustl'us k'ut 'uk'ununa'úsduguz, 'aw whuz na'a hubuchaoodílh'il.

8

Dune hubukak whulhjut 'en Sizi soo na'binla

1 'Aw 'et Sizi ndus de dzulhyaz k'uz hanaja hoh lhanah dune hinantesdel. 2 'Et hoh
dune bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'en yududezya, yubut nachaniti 'ink'ez ndi
yúlhni, “SMoodihti nyun hukwa' ninzun t'eh, ndi ndai be ilhtus, 'i 'int'i, 'i be suna'ilhdeh.”
3 'Et Sizi bula be yut'aghéznai 'ink'ez, “A, hukwa' nuszun. Nyuna'alhde!” yúlhni. 'Et
bukak whulhjut, 'et 'ahoh soo na'uja. 4 'Et Sizi ndi yúlhni, “Khun teh 'uyoon doni gunih!
'Et náwhulnuk buts'inyalh 'ink'ez ts'ah'un na'a díni nyust'e nts'e na'a hoh soo na'uja
'ink'ez nyunoolh'en. 'Et Moses be' dustl'us yuk'uyaoolhtuk. 'I bugha ndai huwa ta'alh,
'i nyudóoni. 'Et whuz na'a ts'iyannah whubuntalhtun dainja hoh soo na'inja.”

'Ilhunuh Rome whut'en nehughan bumoodih, 'en buye' Sizi soo na'yinla

5 'Aw 'et Sizi keyah Capernaum ts'ih huwhutni ninya hoh 'ilhunuh Rome whut'en
nehughan bumoodih, 'en yududezya hoh yuts'u tedudlih, 6 “SMoodihti se'ustlenyaz, 'en
njan koo yun sulhti 'aw dechadusnik hoh tube dzuh nuzut.” 7 'Et Sizi 'uyulhni, “Buts'u
tesyalh 'ink'ez soo na'tesdlilh.” 8 'Et whunts'ih ndun nehughan bumoodih 'uyulhni,
“SMoodihti sukoo ts'ih tanyalh huba 'aw soo cha'lhúdzooh. 'Ants'ih nghunek be 'et
ndudénja t'eh, 'et whunts'ih se'ustlenyaz soo na'ootnelh sih. 9 'Alha si chah 'onghunnah
sugha ndoh 'uhint'ah hoh hukwa' huninzun tune' suhulh'en. 'Et si chah whuz na'a zeh
nehughan huba ndoh 'ust'ah. 'Et 'ilhunuh, ‘Inyalh!’ dusni t'eh, 'et 'aho wheyih. 'Et 'uyoon
‘'Anih,’ dúsni t'eh, 'et 'ahoh sughu yih. 'Et se'ulhna, ‘Njan dineh!’ dúsni t'eh, 'et 'ahoh 'et
ndút'ih.” 10 Sizi ndun dune ndet 'uwhúlhni whulhúdants'o hoh tube ba hooncha. 'Et huwa
ndunnah yunedulh ndo búlhni, “Israel whuyun k'ut ndulhcho hoh, 'aw ndun dune whuz
na'a buba 'alha 'uhoont'ah nachalhtel. 11 'Et ndun whudusni ndaz de 'ink'ez nus de lhanah

whusatedulh hoh yak'uz k'une' whul'en ts'ih 'et Abraham, 'ink'ez Isaac, 'ink'ez Jacob
chah, 'en 'ilho lhula na'hutet'alh. 12 'Et whunts'ih ndunnah yak'uz k'une' hool'en huba
'int'ah inle, 'en 'az tsahólhgus ts'ih hubotelhdulh. 'Et ts'iyawh hutso 'ink'ez hubughoo
lhehídutelhk'us." 13 'Et Sizi ndun nehughan bumoodih 'en ndi yúlhni, "'Aw 'et inyalh! 'Et
nts'e whula mba 'alha 'ust'ah, whuz na'a zeh mba' whuténilh." 'Et soo 'et 'uhunet'oh hoh
be 'ustl'enyaz soo na'uja.

Peter bubez, 'en chah Sizi soo na'yinla

14 'Et Sizi, 'en Peter bukoo daninya hoh bubez yunilh'en. 'Et kw'usti k'ut sulhti dada
nézul be nduda. 15 Yuzih ninínya 'ink'ez yula t'agheznai. 'Et 'ahoh ndi nézul nduda buts'uh
hanaidede. 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez bugha ná'unt'ai.

Lhanah ntsi' nududeh hubuyidélhts'i, Sizi bughunek be buts'ah haóobunanyoot

16 'Aw 'et sa yuk tez'ai hoh lhanah ntsi' nududeh hubuyidélhts'i, 'en Sizi highu bunínla.
Bughunek be ntsi' nududeh, 'i hubuyáh hanaínanyoot. 'Et ts'iyawh ndan nduda, 'en
ts'iyawh soo na'ubinla. 17 'Et whuz na'a Isaiah nus ho'en hoh ndutni, 'et ts'iyawh 'et
ndúhooja. 'Et huwa njan ndutni,
"Ndai lait'ah neilh'i, 'i ts'iyawh neghu yílhchoot.
'Ink'ez nedada chah 'i nets'u hanáhonla."

Ndun Sizi Gri ba ne'tét'en hukwa' ninzun t'eh, 'et t'eh ndai ndi yun k'ut hukw'entsi', 'et ts'iyawh whuladootni huba' hoont'ah

18 'Et 'ilhunahuwésdel ts'iyawh hinasdúguz. 'Et Sizi whunalh'en hoh 'et ndunnah
yulh 'ut'en, 'en ts'iyawh ndo búlhni, "Nyan uztooke." 19 'Et 'ilhunuh Moses be' dustl'us
'uk'ununa'usdúguz, 'en yughu ninya hoh ndi yúlhni, "Nehodulh'eh nts'oh tula nutányalh,
'et ndulhcho nyun tesyalh hukwa' nuszun." 20 'Et Sizi ndi yúlhni, "Soo cho howu nuní
ninzut! Nanguz 'en chah 'an whut'i ho' 'int'ah 'ink'ez dut'aiyaz chah ut'o ut'i. 'Et
whunts'ih yinkak dune ye', 'aw hukw'ut tsin tel'alh 'et whunts'ih chahóot'ih." 21 'Et 'uyoon
yugha hoodul'eh, 'en ndi yúlhni, "SMoodihti subailh'i. 'Se'abá wheyutelhtelh choo." 22 'Et
whunts'ih Sizi ndi yúlhni, "Sunanyalh! Dudulh yaidla dich'oh wheyunalhuhoolyelh."

Nilhtsi 'ink'ez tatsi bulh 'i whunts'ih Sizi hik'une' 'ut'en

23 'Aw 'et ts'i beinya 'ink'ez yugha hoodul'eh, 'en ts'iyawh hiyulh 'úja. 24 Ni huzki ibulh
hubulh taoodelts'ut 'ink'ez 'aw 'et ts'i be tawhenduniteh, 'et whunts'ih Sizi 'en nanisti.
25 'Ink'ez yugha hoodul'eh, 'en hits'u whendel ts'enahiyulhdzit. "NeMoodihti netalhyis!
'Aw 'et too ts'uteghan!" 26 'Et ndo búlhni, "Di ka whénlhujut? 'Aw bé 'alha' whut'en, 'i soo
'últus, 'i chaht'ih ho' dahni." Didinya hoh khunekti be hukwa' yudáni too 'ink'ez nilhtsi
bulh yatelhtuk, 'ink'ez 'aw 'et dinghel. 27 'Et ndunnah dune huba hooncha hoh 'ulhódutni,
"Ndun dant'ah dune simba 'int'ah? Nilhtsi 'ink'ez tatsi bulh 'i whunts'ih hik'une' 'ut'en."

Nanah dune ntsi' nududeh, 'i hubuyudínda, 'en Sizi ntsi' nududeh, 'i buts'ah hanaóobunanyoot

28 'Aw 'et nyan nisúki ndunnah Gergese hubuyun k'ut huwhutni, whuz lhghuhudindel.
'Et nanah dune highu nin'az. 'En ntsi' nududeh, 'i buyudínda. Ndet neyust'e 'ahule,
'et whuz de hahá'az. Soo cha'hunízun k'et 'aw dune buyust'e ghah lhoya ghaít'ah.
29 'Et khunyaz tube cho 'uhutni, "Sizi nyun Yak'usda buYe' inli ho' 'int'ah! Ndai nets'u
hukwa' ninzun? Nket'ah neba whusaótelts'ulh whutsuh, dzuh nunetalhdzut ka 'inja
whusainya?" 30 'Et njan howu nilhdza, 'et goso lhai hoh ahú'alh. 31 'Et ntsi' nududeh,
'en hits'u tedudlih hoh hiyulhni, "Whusanáneuntanyulh t'eh, 'et nyooz goso yúzdoodeh
netl'ahó'alh." 32 'Et "Ahdulh!" ndo búlhni. 'Aw 'et ntsi' nududeh, 'i ndunnah dune
hubuts'uh haídande hoh goso yídande. 'Aw 'i bulh goso wheghah helghaz 'ink'ez too
hubanghan. 33 'Et ndunnah goso ghuhinli, ts'iyawh 'ahoh keyah ts'ih whehélghaz. 'Ink'ez
keyah whut'en ts'iyawh ndo badáni dahooja 'et. Ndunnah nanah ntsi' nududeh, 'i
hubuyidande inle, 'et dahúja nduhóolcho ndo badáni. 34 'Aw 'et keyah whut'en, ts'iyawh
'az whehélghaz 'ink'ez Sizi hidudezdel. Hitelh'en ibulh njan buyun k'ut whuch'a naóoja,
'et hukwa hits'u tedudlih.

9

Sizi ndun dune 'et ndi yulhni, "Nlubeshi ts'iyawh mba hoolah suli."

1 Sizi 'aw 'et ts'i benya 'ink'ez nyan whehánki dich'oh dukeyah ts'ih. 2 'Aw 'et ndun
dechadusnik, 'en kwusuti be whusahíyankai. Sizi hubunilh'en 'ink'ez t'eooninzun huba
'alha' hoont'ah. 'Et dechadusnik 'uyúlhni, "Dahooja 'uski, nduk 'un dunilt'uk! Nyulubeshi
ts'iyawh mba hoolah suli!" 3 'Et 'ahoh bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz
'ulhódutni, "Ndun dune Yak'usda ch'a yalhtuk ho' 'utni!" 4 'Et daja huninzun Sizi 'et
ts'iyawh t'eooninzun. 'Et ndo búlhni, "Di ka nuhdzi yuh ntsi' ghu nuni nahzut? 5 Nts'e
na'a simba huwa chahoolnah k'una'a uzdooni? 'Lubeshi mba hoolah suli,' k'us, 'Didinyih
'ink'ez inyalh'? 6 'Et njan t'eoonóhzin yinkak dune ye', 'en ndi yun k'ut huba' hoont'ah
ho' 'int'ah lubeshi 'un toolhdelh ka huba' hoont'ah ho' 'int'ah," hubúlhni. 'Ink'ez ndun
dechadusnik, "Didinyih 'ink'ez kw'usinti, 'i nailchoot 'ink'ez nkoo ts'ih naindalh!" yulhni.
7 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez bukoo ts'ih whenája. 8 'Et 'ilhunahuwésdel ts'iyawh huba
hooncha 'ink'ez Yak'usda hidálhti, dune, 'en chah butl'aho'ai hoh huba' hót'e ka.

Matthew 'en sooneya nalhdzooh

9 'Et hukw'elh'az Sizi wheghah lhuseya hoh ndet sooneya nalhdzooh, 'et 'ilhunuh dune
Matthew hiyulhni, 'et usda yunilh'en. "Sunanyalh," yulhni. 'Et didinya 'ink'ez yuk'ah
ts'ih oot'en ka yuntezya. 10 Sizi yukoo ts'ih daninya 'ink'ez buzih usda bula na'utet'alh.
Sooneya 'ilhunanowez'aih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en chah koo dahuníndel 'ink'ez Sizi
'ink'ez yugha hoodul'eh hubulh hubulana'hut'alh. 11 'Ink'ez ndunnah Pharisee hinilh'en
hoh yugha hoodul'eh hubuhoodulhkut, "Nuhodulh'eh, 'et di ka sooneya 'ilhunanowez'aih
'ink'ez lubeshi 'ulh'en chah hubulh na'ut'alh?" 12 'Et Sizi bubulh údants'o daja hiyulhni
'et ndo búlhni, "Ndunnah soo 'ínt'ah 'aw yoo be duyun ka cha'hunízun. Nduda, 'en zeh
yoo be duyun ka' huninzun. 13 'Et huwa ahdulh 'ink'ez ndet 'uk'e'whe'edúguz hoh 'et
hodoolhú'eh, ''Uyoon hubugha te'ntehzilh 'et nuhts'uh hukwa' nuszun. Ndai Yak'usda
bukw'uzdai k'ut hidutelhk'un, 'i buka' cha'núszun,' ni. Si chah whuz na'a, 'aw dune
ts'ah'un 'uhint'ah, 'aw hubuka ilah whusáya. 'Et lubeshi 'uhulh'en, 'en bulubeshi ch'a
bubeni naháhundunooleh ka, 'et huba whusáya."

John yugha hoodul'eh, 'en sahá'delya 'et Sizi hukwa hiyoodulhkut

14 'Aw 'et John yugha hoodul'eh, 'en Sizi ts'un hunindel hoh hiyoodulhkut, "Dáhoont'ah
huwa wheni chah 'ink'ez Pharisee, 'en chah lhat hoh sahá'delya. 'Ink'ez nyun ngha
hoodulh'eh, 'en 'aw sahá'chahudulhuye?" 15 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndun bu'at whutele, 'en
bulh dunekah 'awhuz hiyulh 'int'ah, 'en chah ih soo sahá'hudutelyih? 'Awundooh! 'Et
whunts'ih dubulh dunekah buch'a nahítelhtelh, 'et t'eh zeh sahá'hudutelyelh. 16 'Ink'ez
chah, 'aw 'uda, 'i dzoot 'aw k'andit, 'i naih be naoolhkut ghaít'ah. 'Et nyoo k'andit, 'i naih
naootéltsulh 'ink'ez buts'u hanaitech'ulh, 'et 'o nus hootétsi'. 17 'Et doo chah, 'aw k'an mai
too, 'i 'aw 'ujut, 'i 'uzus be yóolhdzeh ghaít'ah. 'Et nduyínla t'eh, 'et sih bukóltalh. 'Et
nyoo k'an, 'i mai too ts'iyawh nadutejulh, 'ink'ez ndi 'uzus 'i chah tinta' tet'ilh. 'Et k'an
mai too, k'an 'uzus 'i be híyalhdze t'eh, 'aw tinta' 'oot'en ghait'ah."

Sizi 'uski yula ilhchoot hoh dinadija 'ink'ez 'ilhunuh ts'eke soo na'yinla

18 'Et njan dahooja 'awhuz howu yalhtuk khunyaz 'ilhunuh moodih yughu ninya 'ink'ez
yubut nachániti. 'Et ndi yulhni, "Sutse' k'an 'ahoh dazsai. 'Et whunts'ih soo tulih sukoo
ts'ih tónya, 'ink'ez nla be buk'édolnih, 'et sih nakhóotna!" 19 'Et Sizi didinya 'ink'ez
yuntezya. Yugha hoodul'eh, 'en chah ts'iyawh hiyulh 'ut'en. 20 'Et wheghah hedulh hoh
khunyaz 'ilhunuh ts'eke, 'en lanezi 'o 'at nat (12) naooduzuk inle hoh 'uskai 'uyulh'en.
Ndun ts'eke Sizi yut'ak ts'ih yugha ninya 'ink'ez nayits'uz, 'i yus ts'ih yut'agheznai.
21 'Et ndutenilh whuts'uh dich'oh nduna'dudútni, "'Ants'ih bunaih but'aghénai t'eh, 'et
sih soo na'oosneh." 22 Sizi yuts'u nálha'a 'ink'ez yunilh'en 'ink'ez ndi yúlhni, "Stse',
nduk 'undunilt'uk! Be 'alha' hoont'ah, 'i mba 'alha' 'int'ah 'et huwa soo na'inja." 'Et
whuts'un soo na'uja. 23 'Aw 'et Sizi ndun moodih bukoo ts'ih daninya hoh ndi be ts'ujun, 'i
flute hiyulhni, 'i hiye ujun hoh hubunilh'en. 'Et 'onghunnah tube tahúdetnik hoh tso

yahalhtuk, 'ink'ez ndo búlhni, [24] "'Az náhdulh! Ndun ts'ekeyaz 'aw dáchaitsal, 'ants'ih
nanisti ho' 'int'ah." 'Et highudloh. [25] 'Et dune ts'iyawh 'az whenaóobahalh'a. Sizi bukoo
ts'ih daninya hoh 'uski yula ilhchoot ibulh dinadija. [26] 'Et dahooja, 'et yun k'ut ndulhcho
'et hukw'u nahuwhulnuk.

Nanah dune chawhés'en, 'en Sizi soo na'binla

[27] 'Aw 'et Sizi natesja hoh nanah dune chawhés'en hiyuntez'az 'ink'ez hikazulh,
"NeMoodihti David buts'u hainzut negha te'nenzeh!" [28] 'Et Sizi koo ts'ih daninya hoh
ndunnah chawhés'en highudani'az. 'Et Sizi ndo búlhni, "Nuhwhuba 'alha' hoont'ah ih
njan 'et dutésnilh huba?" 'Et 'uhiyulhni, "A, neMoodihti!" [29] Buna yut'agheznai 'ink'ez ndo
búlhni, "Nts'e na'a nuhwhuba 'alha' hoont'ah, whuz na'a 'uhóneh." [30] 'Et 'ahoh nahitát'en
'ink'ez honilh'en. Sizi khunek ulhtus, 'i be ndo búlhni, "Khun 'uyoon dóohni gunih!" [31] 'Et
whunts'ih tináhunt'az 'ink'ez ndi keyah ndulhcho ts'iyannah ndo badáni.

Huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en 'uhutni, "Sizi 'en netsudule ye ulhtus, 'i be 'ut'en"

[32] 'Et tinahúndel 'ilhunuh dune 'aw yachalhtuk, ntsi' nududeh, 'i buyidínda 'et huwa.
'En Sizi highu hínilhti. [33] 'Et ndun ntsi' nududeh, 'i ye yáhanainanyoot. Ndun dune 'aw
'et yawhénilhtuk. 'Et 'ilhunahuwésdel 'ulhódutni, "Israel yun k'ut nduhoolhcho hoh 'aw
ndez na'a cha'whúsne, 'et k'an ts'iyai 'et 'udechoo ndúhooja!" [34] 'Et ndunnah Pharisee
nduhútni, "'Ants'ih ntsi' nududeh, 'en bumoodih ye ulhtus, 'i bugha ndi nududeh ntsi'
yuts'u hanaínanyoot!"

Sizi 'en dune hubugha te'ninzun

[35] 'Aw 'et Sizi njan keyah whuti 'ink'ez keyah whuyaz chah nduhóolhcho nusiya.
'Ink'ez Lizwif hubuluglez ndi khunek unzoo, 'i be yak'uz k'úne' whul'en, 'en hubugha
wheboodulh'eh. 'Et dune ndunnah buyust'e nduda, 'en ts'iyawh soo na'bulh'en. [36] 'Ink'ez
'ilhunahuwésdel hubunilh'en. 'En ts'iyawh nihunentsai k'ah hanul'en, 'aw 'uhooneh
ghaít'ah. 'Ink'ez ts'iyaintsuk ladetnik li'hut'en. 'Ants'ih sheepyaz lhanah 'aw hubughunli
hoolah li'hint'ah. [37] 'Ink'ez yugha hoodul'eh, 'en ndo búlhni, "'Alha 'aw 'et ha' nukat
newhúninzut 'ink'ez tl'o mai lhai suli, 'et whunts'ih ndunnah 'uhut'en, 'en 'aw soo
cha'huniltsuk. [38] 'Et huwa Yak'usda ha' nukat whumoodih, 'en 'uyoon 'uhut'en chah
whusáboolh'a, 'et huba tenadoohdli," hubúlhni.

10

Lanezi 'o 'at nanah (12) whel'a huboozi yuk'e'tegus

[1] 'Et lanezi 'o 'at nanah (12) Sizi yugha hoodul'eh, 'en 'ilho 'anih hubudáni. Ntsi'
nududeh, 'i 'en ts'iyawh ndet whehílhtus chah, 'ink'ez k'une' bool'en ka, 'et chah, 'ink'ez
ndet hukw'e húndudá chah, 'et ts'iyawh 'et whuch'a soo na'botelilh, 'et chah ts'iyawh
butl'ahó'ai. [2] Njan 'et lanezi 'o 'at nanah whel'a huboozi yuk'e'tegus; 'udechoo Simon,
'en Peter chah hiyulhni; 'en bulhutsin 'en Andrew hiyulhni; 'et doo chah James chah
Zebedee buye', 'ink'ez John 'en chah 'en bulhutsin 'int'ah; [3] Philip 'ink'ez Bartholomew;
Thomas 'ink'ez sooneya nalhdzooh Matthew hiyulhni; James 'en chah Alphaeus buye'
'int'ah, 'ink'ez Lebbaeus 'en buboozi 'udek'elh'az Thaddaeus hiyulhni; [4] 'et Simon chah,
'en Canaan yun k'ut whut'en 'int'ah, 'ink'ez Judas Iscariot 'en 'uja Sizi be 'onket 'int'ah.

Ndunnah lanezi 'o 'at nanah, 'en Sizi hubutelh'alh

[5] 'Aw 'et ndunnah lanezi 'o 'at nanah, 'en nts'e 'uhutet'ilh, Sizi whuz hubutelh'alh. 'Et
khunek ulhtus, 'i hubutl'aida'ai hoh ndo búlhni, "Khun 'udun yun k'ut whut'en hubuti
ts'ih teh toohdelh gunih. 'Ink'ez Samaria hubukeyah ts'uti whuz teh toohdelh gunih.
[6] 'Et Israel buts'u hainde, 'en 'ants'ih sheep tinta nilh'az, 'i lí'hint'ah, 'en zeh hubuts'un
toohdelh. [7] 'Aw 'et ahdulh hoh hubutah lhohdelh, njan 'et hududutéhnilh, 'Nts'e na'a
yak'uz dune k'úne' whul'en, 'aw 'et nilhdukw suli.' [8] Nduda 'ink'ez buka whulhjut,
leprosy hiyúlhni, 'en chah ts'iyawh soo na'boolh'en. Yaidla chah dinábudóohlelh. Ntsi'
nududeh, dune hubuts'ah hanábunoohyukw. Ndai 'ants'ih nuhgha nkat, 'i chah 'ants'ih
huwaóohle. [9] Khun teh sooneya nuhsooneya zus be óohdzaih gunih! [10] Khun téhdulh

t'eh hoonliyaz toohla gunih. 'Ezdla 'ink'ez kesgwut, 'i chah 'ink'ez nankoh ts'oozt'an
'ink'ez nuhtuz. 'Alha ndan 'ut'en, 'en nts'e na'a ne'ut'en, 'en huba soo 'úlzoo dant'i hiye
ndunidzit 'i hubutl'ahó'alh huba' hoont'ah. [11] Ndet keyah ts'ih téhdulh 'et keyah whuyaz
k'us keyah whuti, 'et ndunnah keyah whut'en, 'en hukwa boodolhkut k'us ndan simba
dune budzi unzoo, 'en bukoo doolhúts'i. [12] 'Et hubugha danáhdel t'eh, ndunnah bukoo
hudelhts'i 'i ts'iyawh hoonzoo nuhghá holts'it, nuhwhuba hukwa' nídudzun, 'et whuz na'a
'et ndubudóohni. [13] 'Et ndunnah bukoo 'et hudelhts'i, 'en huhóont'i hubughu danáhdel
t'eh, 'et nuhdzi dant'ah, ts'iyawh hubuts'un be óolhnih. 'Aw 'et nduchahit'ah t'eh, daja
hubudáhni, 'aw nuhwhula'hooneh ghaít'ah. [14] 'Et ndunnah 'aw nuhghun nuchahiyal
'ink'ez chanohuhoozilhts'ai t'eh, 'et bukoo tinaoohdelh 'et nyoh keyah whuti 'et chah
whuch'a naoohdelh. 'Ink'ez nuhke ts'iyawh lhez ch'a naoohghat. [15] 'Alha ndun whudusni
ndet dzin dune ba nahutedeh whusawhélts'ut t'eh, ndunnah Sodom whut'en 'ink'ez
Gomorrah whut'en chah, njan keyah whut'en ndunnah nuhghu núchayal, 'en 'o nus
'uwhultsi' hubugha óotelts'ulh.

Sizi 'utni, "Si soozi bugha ts'iyannah nuhts'u dutetnih"

[16] "Njan whunulh'en, 'ants'ih sheep yus yugha wélh'az li'hoont'ah ts'ih whuz nuh-
whutelh'a. 'Et huwa tl'ughus k'una'a whunih wáhle, 'ink'ez dut'aiyas, dove hiyulhni,
'i k'una'a 'aw dune ndóolhdah gunih. [17] Bulunah dune buch'a kháhdli. 'En Lizwif
naheyelh, 'en hububut nenóhotelelh. 'Ink'ez Lizwif luglez húbez ts'ih 'et nuhohóotel-
htsus. [18] 'Et 'ants'ih yun k'ut whumoodih 'ink'ez hubudayi cho chah si sugha 'en
hububut nenóhotelelh. 'Ink'ez si sugha wheoobuntelhtun. 'Udun yun k'ut whut'en,
'en chah si sugha wheoobuntelhtun. [19] 'Aw 'et whutl'anohuhanla t'eh, nts'e na'a daja
dutehnilh, 'et huwu ni wahle gunih. Nts'oh howa whudezulh whe ndai be yátelhtuk, 'i
'et t'ewhunoohzeh. [20] 'Alha 'aw nuhwhenich'oh ilah yatelhtuk. Nuhwhe'aBá buyégha 'i
'uduténilh. [21] 'Et dune dulhutsin datétsah ka whutl'aítelhtelh. Bu'abá 'en buzkeh chah
whuz hubutelilh. Bubuzkeh budusnekah chah hubuch'a nehúdutedulh 'et dahutetsah
huwá botelelh. [22] 'Ink'ez si soozi bugha ts'iyannah nuhts'u dutetnik. 'Et whunts'ih
ndunnah 'udek'elh'az whuts'un 'et whechahítsaz, 'aw 'en zeh hudutejih. [23] 'Et whunts'ih
njan keyah 'en dzuh nanóhahulhdzut t'eh, 'et 'udun keyah ts'ih hubuch'a tóohdelh. 'Et
keyah whuti 'et chah dzuh nunohohulhdeh t'eh, doo chah 'o 'un keyah hubuch'a tóohdelh.
'Alha' dusni 'et yinkak dune ye' whusateyalh whutsuh, 'aw njan Israel hits'uh hainde, 'en
hubukeyah ts'iyawh whutah lhóhdelh ghaít'ah. [24] Dune yugha hoodul'eh, 'en 'aw yuba
dune hoodulh'eh hubugha ndoh cha'it'ah. 'Ink'ez be 'ulhna, 'en chah 'aw dumoodih bugha
ndoh cha'it'ah. [25] Dune yugha hoodul'eh, whuyodulh'eh k'una'a 'oot'e huba' hoont'ah,
'ink'ez be 'ulhna, 'en dumoodih k'una'a 'oot'e huba' hoont'ah. 'Et si Beelzebul* suhútni
t'eh, 'et nuhwheni sugha hoodul'eh, nuhwheni chah whuz na'a zeh 'et ndunohoduténilh!
[26] 'Et huwa 'en bube noolhújut gunih! Ts'iyaitsuk lubeshi whu'iz 'int'ah 'ink'ez ntelh'i, 'i
ts'iyawh ts'et haótekulh 'ink'ez ts'iyannah 'et t'ehontezeh.

Yak'usda 'en zeh be noolhújut

[27] "Njan daja nuhwhudusni tsahólhgus ts'et whucho howu yaoolhtuk. Ndet whu'iz
whudahts'o, 'et bun k'ut whuts'un khunekti be howu yaoolhtuk. [28] Ndun neyust'e hughan
'et 'aw nezul 'i hizoolhghelh ghaít'ah, 'et ndunt'ah, 'en bube noolhújut gunih. 'Et
whunts'ih Yak'usda ndun nuhzul nuhyust'e bulh kwuncho yuh ts'ih nuhtenoh, 'en zeh be
noolhújut. [29] 'Alha ih ndi nankoh 'uschas, 'i 'ilho sooneya chadíti, 'i 'et 'ultsuk 'i be oohket?
A, 'alha 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih ne'aBá 'aw hukwa cha'nizun t'eh, 'aw 'ilhunuh ndi yun
k'ut naoolts'it ghaít'ah. [30] 'Ink'ez nuhtsigha, 'i ts'iyawh 'ilhuk'i hoh t'eininzun. [31] 'Et huwa
khun whenoolhujut gunih. Nuhwheni 'uschas buch'a degha nus déhti hoh aht'ah.

Dune nalh Sizi 'en zeh neulhyis 'int'ah uzdooni

[32] "'Et huwa ndun dune nalh 'et ndutni, Sizi, 'en zeh si sulhyis 'int'ah, ndun 'et ndutni,
se'aBá yak'uz usda, 'en dutesnilh, ndun 'en se'ildzun 'int'ah. [33] 'Et whunts'ih ndunnah

---

* 10:25 Ndunnah buboozi, Beelzebul, 'en ntsi' hubumoodihti 'int'ah, ni hoh 'utni.

dune nalh si hubulhyis ilah hutni t'eh, si chah se'aBá yak'uz usda ndunnah, 'en 'aw se'ildzun chahilah dóosni.

Ndan si sugha dich'oh ye khuna, 'i whuladetnik, 'en ndai ye khuna, 'i nayité'alh

34 "Ts'iyannah lhts'un ts'ah'un 'uhoot'e, 'et hukwa ndi yun k'ut whusáya noohzin gunih!
'Aw lhts'un ts'ah'un 'uhoot'e hubugha ootés'alh hukwa ilah whusáya. 'Et soh cho li'int'ah,
'i hubugha ités'alh 'et huba whusáya.
35 Dune bu'abá ch'a nidúteyalh 'ink'ez butse' 'en be'ama ch'a nidúteyalh.
'Ink'ez 'en buyas'at 'en dubez ch'a nidúteyalh, 'et hukwa whusáya.
36 Ndunnah dune bukoo huwhut'i,
'en chah hich'a nidutédulh.
37 Ndan bu'abá k'us bu'ama, si sughanus hubuk'entsi' t'eh, ndunt'ah, 'en 'aw suba
soo cha'hildzooh! 'Ink'ez ndan buye' 'ink'ez butse' bulh, si sughanus hubuk'entsi' t'eh,
'en 'aw suba soo cha'ildzooh. 38 'Ink'ez chah ndunnah bulhdulalhgus chadestil, 'ink'ez
suchahunesdulh t'eh, 'en ts'iyawh suba soo cha'hildzooh. 39 Ndan dich'oh ye khuna, 'et
hoolhyih hukwa 'ut'en, 'en ye khuna ts'iyawh tinta ooté'alh ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih
ndan si sugha dich'oh ye khuna, 'i tinta ooní'ai, 'en ye khuna, 'i nayité'alh.

Ndan hoont'i hoh danyunilhti, 'en si chah hoont'i hoh dasunílhti ho' 'int'ah

40 "Ndan hoont'i hoh danyunilhti, 'en si chah hoont'i hoh dasunílhti li'hoont'ah. Ndan
whesalh'a, 'en chah hoont'i hoh daínilhti ho' hoont'ah. 41 Ndan nus whunilh'en, 'en 'et
huwa dune hoont'i hoh dainílhti. 'Et nts'e na'a buba k'elha whutele, 'et ndan chah whuz
na'a zeh buba k'elha whutele. 'Et whuz na'a zeh ndan ts'ah'un dune, 'en 'et huwa dune
hoont'i hoh dainílhti, 'en ndet buba k'elha whutele, 'et whuz na'a zeh ndunnah chah
ba k'elha whutele. 42 'Ink'ez ndunnah si sugha hoodul'eh, 'ink'ez ndun hubutah k'us
hukw'elh'ih 'int'ah, 'en sugha hoodul'eh 'int'ah 'et huwa dune too nezk'uz yubainkai t'eh,
'alha 'ún whudusni, 'en whunts'ih buba k'elha whutale ho' hoont'ah."

11

Nanah John yugha hoodul'eh, 'en John Sizi ts'un whebalh'a John dune too be 'ulhen, 'en nanah yugha hoodul'eh, 'en Sizi ts'un wheóobalh'a

1 'Aw 'et Sizi lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh, 'en ts'iyaintsuk ndo budáni 'ustl'e'
'udeja, 'et bughu whénya. 'Uts'un keyah ts'un whenya dune hodutelh'eh 'ink'ez hubulh
yatelhtuk wheni. 2 'Aw 'et John ndalts'ut 'et Christ be 'ut'en k'ah whulh uduzts'ai. 'Et
huwa nanah yugha hoodul'eh, 'en John Sizi ts'un wheóobalh'a. 3 'Et hiyoodulhkut, "Nyun
ih whusatéyalh inli, k'us 'uyoon tulih ka ts'itóo'en?" 4 'Et Sizi njan ndo búlhni, "John
bugha nanaht'az t'eh, ndet whunélh'en 'ink'ez ndet whudáhts'o, 'et ts'iyawh ndudóohni.
5 'Et chawhés'en chah 'et honilh'en nasdli. Dzuh nuhudelh, 'en soo nahudelh nahúsdli.
Hubuka whulhjut chah leprosy hiyúlhni, butsun hoolah nasdli, 'ink'ez cha'hudusts'uk
chah 'ahudits'o nasdli. Yaidla chah dináhudidel 'ink'ez tel'en chah khunek unzoo, 'i
be hubulh yaintuk ho' hint'ah. 6 'Et ndunnah si sugha 'aw buba dzuh chailel t'eh, 'en
degha nus hoonzoo bughá whults'ut." 7 'Et ndunnah nanah whehá'az, Sizi ndunnah
'ilhunahuwésdel, 'en njan John bugha hubulh yawhenilhtuk hoh ndo búlhni, "Di teh'ilh ka
dune chahóot'ih ts'ih whéhdel? Tl'o ghazilh nonulhts'i, 'i tulih teh'ilh nahzun ih? 8 Ndet
simba hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Dune naih duchut, 'i be soo naduja, 'en tulih teh'ilh
nahzun ih? Sih soo zelhts'ai, ndunnah naih duchut, 'i be dune unli, 'aw 'en zeh hubudayi
cho bukoo hudelhts'i. 9 'Et ndet whuteh'ilh hukwa tsi hóohli? Nus whunilh'en tulih?
A, 'alha' hoont'ah. 'Et 'unhwhudúsni, nus whunilh'en degha nus hoonzoo whunalh'en!
10 Ndun 'en bugha 'uk'une'úsduguz, 'i 'et ndutni,
'Sih soo zelhts'ai 'uyoon khunek suba na'a, 'en ntsuh telh'alh.
Nts'oh lhutéyalh mba lhaoodutelilh ka.'
11 Ts'ah'un na'a 'ún whudusni, ts'iyannah whuzdli, 'aw John dune too be 'ulh'en degha
nus dezti hoolah. 'Et whunts'ih nts'e yak'uz k'úne' whul'en, ndan degha nus dezti
chailah, 'en degha nus uncha ho' 'int'ah. 12 'Et hoh da John dune too be 'ulh'en be whe'

whudit'en, 'et k'an dzin whuts'un, yak'uz nts'e k'úne' whul'en, 'et yak'uz huhoolhdel,
'ink'ez huhoolhdel, 'en ts'iyawh yak'uz da'hudutóoyis hukwa' hut'en. 13 John whusateyalh
whuts'un, nus whunilh'en hube' dustl'us, 'ink'ez Moses be' dustl'us chah, ndet daóotenilh
hubudani, 'et 'uwhulhni. 14 'Et daja nuhwhudúsni, soo nuhwhuba 'alha' whutet'ilh t'eh,
ndun nus whunilh'en Elijah whusateyalh, John 'en 'int'ah, 'et huwa. 15 Ndan budzo hooni,
'en 'ahoozólhts'a huba' hoont'ah. 16 'Et yuk'edíndeh nts'e na'a simba nuhwhuba lhuzih
neooboosdlelh? Ndez na'a njan duhínt'ah hoh 'uskehyaz nduhúlt'ah 'ink'ez nts'e ts'uyi,
'i be 'ooket 'et hudelhts'i. 'en dudulh dunekah buts'u hahuyih hoh ndó buhútni,
17 'Be ts'ujun, 'i nuhwhuba be ts'ujun,
'et whunts'ih neba chanuzahdak.
'Ink'ez nuhwheni nuhwhuba tso ts'inli,
'et whunts'ih 'aw wáhtso ghaít'ah!'
18 'Et John dune taninya hoh 'aw cha'us'al 'ink'ez 'aw tachasnai. 'Et highu yalhtuk ho'
hutni, 'Nududeh, 'i ntsi' buyudínda,' dahni. 19 'Et yinkak dune ye', 'en dune hubutaninya
hoh hubula whé'ni'al 'ink'ez hubula tawhénitnai, 'et 'uhutni, 'Ndun 'en bucha hooncha
'ink'ez mai too chah 'utnai. Sooneya nalhdzooh 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en hubulh
dunekah 'int'ah,' dáhni. 'Et whunts'ih ndunnah Yak'usda bugha whunih suli, 'en ts'iyawh
ndi hiye whunih, 'i be ts'ah'un 'uhint'ah suli."

Ndunnah hubeni lht'anahádunoolelh hukwa cha'hunízun, 'en dawhultsi' hubugha óotelts'ulh

20 'Et hukw'elh'az nts'e keyah whuti totsuk 'ut'en ncha, 'i ba' yílya, 'i ndut'en hukwa'
budáni. 'Aw hubeni lht'anahádunoolelh hukwa cha'hunízun. 21 'Et huwa 'utni, "Nuhwheni
Chorazin whut'en, 'ink'ez nuhwheni Bethsaida whut'en chah, dawhultsi' 'et nuhts'u
whélts'ulh! Soo cho soozélhts'ai 'uda ndet nduhóolcho hoolhtus nuhnat ne'whust'en,
ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah bunat 'et ndúhooja t'eh, 'uda da hubeni
lht'anahádunoolelh, 'ink'ez doso naih be húdelhts'i 'ink'ez lhez tsi la hidudzih wule
da. 22 'Et whunts'ih ndun whudusni, ndet dzin nuhwhuba whusawhutelts'ulh nts'e
na'a nuhwhuba nahutedeh ka, 'et ndunnah hubulh dawhutenilh, 'et nuhwheni 'o nus
'uwhultsi' 'et nuhts'u whelts'ulh. 23 'Ink'ez nuhwheni Capernaum whut'en nduk yak'uz
huba soo áht'ah nahzun ih? 'Awundooh! 'Et kwuncho yuh ts'ih nuhotelhdulh! 'Alha
'uda ndet hoolhtus nuhnat ne'whust'en, ndunnah Sodom whut'en, 'en chah bunat 'et
ndúhooja t'eh, 'awhuz da bukeyah 'et whuz'ai wule da. 24 'Et whunts'ih ts'ah'un 'un
whudúsni, dahoont'ah nuhwhuba whusawhutelts'ulh, nts'e na'a nuhwhuba nahutedeh
ka, 'et ndunnah Sodom whut'en hubulh dawhutenilh, 'et nuhwheni 'o nus 'uwhultsi' 'et
nuhts'u whélts'ulh."

Sizi ndo búlhni, "Nuhwheni ts'iyawh dez ahdulh 'ink'ez natelhuyis nuhgha óotes'alh"

25 Sizi 'awhuz hubulh yalhtuk 'et ndutni, "'ABá nyun nyudélhti. Yak'uz 'ink'ez yun
k'ut huMoodihti inli. Whunih 'ink'ez hoodul'eh, 'en ndi 'i ts'iyawh buch'a whunte'i. 'Et
whunts'ih 'uskiyaz li'int'ah, 'en bunalhts'et hahó'ai. 26 'Et whunts'ih 'aBá ndet 'uhóonla
hoonínt'i. Ndoh honeh. 27 Se'aBá ts'iyawh stl'ahónla, 'ink'ez 'en buYe' ndan unli ts'iyannah
t'ehonízun. Ba'aBá 'aw 'en zeh t'eininzun. 'Ink'ez ndan be'aBá unli, buYe' 'aw 'en zeh
t'eininzun. 'Ink'ez ndan buYe' 'onghun ts'iyawh wheoobuntelhtun hukwa' ninzun t'eh,
'en zeh huba' hoont'ah. 28 Nuhwheni ts'iyawh ndan 'ut'en ulhtus, 'i 'ulh'en 'ink'ez ndan
ndaz, 'i nuhle li'aht'ah, nuhwheni ts'iyawh dez ahdulh 'ink'ez nats'ulyis nuhgha óotes'alh.
29 Ndai se' 'ut'en, 'i ulhchoot 'ink'ez nedúht'aih li'ahleh 'ink'ez si sugha hoodulhú'eh. 'Aw
dune ch'a nucha'zust'en 'ink'ez ts'iyannah tah te'dudulhú'en 'et huwa. 'Et whuz na'a
nuhzul nátelyis huba nahóh'alh. 30 Ndi úlhchoot, 'i 'aw nuhwhuba hubugha chahóolnah
tele, 'ink'ez se'ut'en k'ah chah hoondzak tele."

12

Sizi 'en nats'ulyis dzin whunts'ih huMoodihti ho' 'int'ah

1 'Aw 'et 'ilhut dzin 'et Lizwif huba nalyis dzin huhoolh'i. Hoh da Sizi tl'o k'ut íyalh,
'ink'ez yugha hoodul'eh, 'en chah hiyulh hudulh hoh buye'élts'ul. 'Et tl'o mai huyoonuye
'ink'ez hiya'alh. 2 'Et ndunnah Pharisee hiya'en ibulh, Sizi hiyoodulhkut, "Ngha hoodul'eh

dahút'en hubunilh'en ih? K'an dzin nats'ulyis dzin 'uhoont'ah. 'Aw 'et nduhóot'en
huba cha'hoot'ah!" [3] 'Et Sizi ndo búlhni, "'Et hubudayi cho David daja 'aw ih hukw'e
yachasulhtuk? 'Et hoh da David 'ink'ez hiyulh 'ut'en hubuye'élts'ul? [4] 'Aw 'et Yak'usda
bukoo daninya ndi lhes ndai Yak'usda hubugha it'aih, 'i yu'alh 'ink'ez hiyulh 'ut'en,
'en chah hiyan'al. Nawhulnuk 'aw 'en zeh huyoo'alh huba' hoont'ah, 'et whunts'ih
David 'ink'ez hiyulh 'ut'en 'en chah nduhuja. [5] 'Ink'ez Moses be' dustl'us chah, 'aw
buk'eyáchasulhtuk hoh ih dahni? Ndez na'a njan ndutni, náwhulnuk nats'ulyis dzin luglez
whucho dahuníndel 'ink'ez 'et 'uhut'en. Nts'e na'a 'uhuhoolhdzun, 'et k'uhoninyuz, 'et
whunts'ih 'aw buk'echahoolts'ulh. [6] Whuz na'a ndun whudusni, njan nuhwhutah, 'et
'ilhunuh 'en njan luglez whucho whuch'a degha nus 'ilcho 'int'ah. [7] 'Et 'uk'e'whusdúguz
'et ndutni, "'Uyoon bugha te'untezilh, 'et nuhts'uh hukwa' nuszun. Ndai Yak'usda
bukw'uzdai k'ut hidutelhk'un, 'i buka cha'nuszun,' ni. 'Et ndi njan ndutni, 'et t'eoonahzun
t'eh, 'et sih ndan buk'echáwhulhts'it, 'en 'aw buk'ehoh'alh hukwa aht'en ilah! [8] 'Et huwa
yinkak dune ye' nats'ulyis dzin 'et whunts'ih 'en huMoodihti ho' 'int'ah."

Nats'ulyis dzin 'ut'en unzoo, 'i 'uts'oolh'en

[9] 'Aw 'et hukw'elh'az bughuh whinya hoh ndunnah Lizwif hubuluglez ts'ih daninya.
[10] 'Ilhunuh dune 'en 'et usda 'ink'ez 'aw bula 'aw ye nucha'ust'en. 'Et Sizi hiyoodulhkut,
"'Et nats'ulyis dzin soo na'uztetnilh huba' hoont'ah ih?" 'Et hoonliyaz highu nahooté'alh
hukwa' hut'en. [11] 'Et ndo búlhni, "Ndan nuhtah 'utenilh sheepyaz tsak'et 'álts'ut hoh
hanaítelhtelh nats'ulyis dzin 'et whunts'ih? [12] 'Et dawhulcho, 'i be dune sheep degha
nus dezti ho' 'int'ah? 'Et huwa netl'awhélts'ut nats'ulyis dzin 'ut'en unzoo, 'i 'uts'ulh'en
whuba." [13] 'Et ndun dune nduyúlhni, "Nyla lhk'unadíntsih!" 'Aw 'et lhk'unaidezsi hoh
ílhk'uz ts'ih k'una'a sóo na'uja. [14] 'Et Pharisee 'az whuhandel 'ink'ez huwu yahalhtuk nts'e
na'a hituzelhghelh hukwa.

Sizi ndan unli, 'aw whebuntelhtun hukwa cha'nínzun

[15] 'Et Sizi hituzelhghelh huwu yahalhtuk, 'et t'ewhunanzin ibulh bughuh whenaja.
Lhanah nduda hiyuntezdel, 'en ts'iyawh soo naóo'balh'en. [16] Khunek ulhtus, 'i be ndo
búlhni, "'Uyoon ts'un sughu yaoolhtuk gunih." [17] 'Et nus whunilh'en Isaiah, daja ni, hoh
tuné'whust'en. Ndi khunek njan ndutni,

[18] "Ndun suYe' se'ustlen,
'en 'utahaílhti 'int'ah.
'En buk'esi'.
'En bugha suzul tube yé hoont'i.
Suyéghah buk'eidutelhdoh.
'Et nts'e na'a dahoont'ah dune ba nahesyelh,
suYe' whuz na'a zeh 'udun
yun k'ut whut'en ndo buduténilh.
[19] 'Aw dune budulhyah 'udooni ghaít'ah.
'Aw hububúlh 'aooldzul ghaít'ah.
Ti nuya t'eh, 'aw hubulh dóoltul ghaít'ah.
[20] 'Aw tl'oghazilh lhbe né'dujut, 'i whunts'ih k'udóojis ghaít'ah.
'Aw too dezk'un 'aw 'et nanutneh, 'i whunts'ih, 'aw nainoolhneh ghaít'ah.
'Aw 'et Yak'usda lubeshi ba naheyeh 'et whuch'a nilhde t'eh, whuz na'a zeh suYe' 'utet'ilh.
[21] 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en ndun suYe' se'ustlen,
'en boozi, 'i be 'et whut'anihíntetan."

Ndunnah lhch'a nihudendel, 'en chah hoolah hutele

[22] Njan 'ilhudzin 'et 'ilhunuh ntsi' nududeh buyudínda, 'en chawhés'en 'ink'ez yaoolhtuk
chah ghaít'ah. 'En Sizi buts'un lhgha hidílhti hoh soo ná'yinla. 'En 'ahoh yutá'en 'ink'ez
yawhenilhtuk. [23] 'Et 'ilhunahuwésdel ts'iyawh tube huba hooncha 'ink'ez dich'oh lhulh
yáhaltuk, "'En 'alha David buts'u hainzut tulih 'int'ah." [24] 'Et Pharisee whulhódants'o
hoh 'et 'uhiyulhni, "Ndun Sizi, 'en Beelzebul, ntsi' nududeh bumoodih 'int'ah, 'en be zeh
ntsi' nududeh, 'i dune ts'uh hanahinuyukw," hutni. [25] Daja huninzun Sizi t'eooninzun

'et ndo búlhni, “Yun k'ut k'une' huwhul'en, 'en lhch'a nehúdindel t'eh, 'en ts'iyawh
hoolah hutele. 'Ink'ez keyah whuti whudune k'us bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh lhch'a
nehúdindel t'eh, 'en chah huhoolah hutele. 26 Whuz na'a Satan dich'oh dune ts'uh
hanainuyukw t'eh, 'et 'alha dich'oh lhch'a detni ho' 'int'ah. 'Ink'ez nts'e na'a hubudayi
cho unli, 'ilhuz whutet'ilh? 27 'Et si Beelzebul 'en be 'ust'en t'eh, 'et t'eh sudahni nuhwheni
nuhye'kah, k'us ndan simba ntsi' nududeh, 'i dune ts'uh hanaóobunooyukw? 'Et huwa
'en hubugha t'ewhuntehzeh tink'us údahni! 28 'Et whunts'ih Yak'usda buyégha be ntsi'
nududeh dune ts'uh hanánusyukw t'eh, 'et 'alha' hoont'ah, nts'e Yak'usda hubudayi cho
unli, 'aw 'et nuhghu whults'ut ho' hoont'ah. 29 'Et nts'e na'a 'utenilh 'ilhunuh dune 'et
dune ulhtus bukoo daninya 'ink'ez hoonliyaz yegho telhchulh? 'Aw 'ooneh ghaít'ah. Ndun
dune 'udechoo yulhghel t'eh, 'et t'eh zeh ts'iyaitsuk yegho telhchulh. 30 Ndunnah sulh
cha'it'ah, 'en sch'a hudetni ho' hint'ah. 'Ink'ez ndunnah 'aw dune sula 'ilhuchahowesdle
'en ts'iyawh 'ants'ih yahutedúkulh li'hutenilh.

Ndunnah Ndoni ch'a detni be yalhtuk, 'aw buba whunaoodootnah ghaít'ah

31 “'Et huwa 'un whuhdúsni, lubeshi ts'iyawh 'ink'ez Yak'usda ch'a yalhtuk, 'et ts'iyawh
nuhwhuba whunaoodutelnah. 'Et whunts'ih Ndoni ch'a detni be yalhtuk, 'aw buba
whunaoodootnah ghaít'ah. 32 'Ink'ez ndunnah yinkak dune ye' ch'a yalhtuk, daja hutni,
soo buba 'un whutelhdulh. 'Et whunts'ih ndunnah Ndoni ch'a yahalhtuk, 'aw buba 'un
whutoolhdelh ghaít'ah. K'an dzin k'us nus de whunts'ih 'aw 'uhoneh ghaít'ah.

Duchun bumai gha dant'i duchun 'i t'enahzun

33 “Mai chun unzoo, 'i hanúlhyeh t'eh, bumai unzoo tele. 'Et mai chun untsi', 'i
hanálhyeh t'eh, bumai ntsi' tele. 'Et bumai whuzdli t'eh, dant'i duchun 'int'ah, 'i bumai
bugha t'entedzeh. 34 Nuhwheni ts'iyawh poison tl'ughus buzkeh li'aht'ah! Nts'e na'a ahtsi'
'ink'ez khunek unzoo, 'i be yalhtuk? Nuhdzi ndai be dezbun, 'i be zeh yalhtuk. 35 Dune
unzoo 'en ndai unzoo, 'i budzi tuz 'ilhunayoole, 'aw 'i zeh buts'uh haídukat. 'Et dune untsi',
'en ndai untsi', 'i budzi tuz 'ilhunayoole, 'aw 'i zeh buts'uh haídukat. 36 'Et ndun whudusni
ndunnah 'aw khunek cha'it'ah, 'i be yalhtuk, dune ba nahedelh dzin whusawhélts'ut t'eh,
nts'e na'a khunek 'i be yalhtuk, whuz na'a buba nahutedeh. 37 'Et huwa nuhghunek bugha
Yak'usda nalh ts'ah'un dune tehle, k'us nuhghunek bugha kwuncho yuh ts'ih téhdulh
k'una'a, whuz na'a nuhwhuba nahutedeh.”

Sizi buba 'alha' cha'ít'ah, 'en hoonliyaz hooncha tune' whut'en, 'et zeh huhó'en hukwa' huninzun

38 'Aw 'et bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez Pharisee, 'en chah
'uhiyulhni, “Dune hoodulh'eh neba huwa 'et'en tune' tant'en nts'uh hukwa' uzninzun.”
39 'Et ndo búlhni, “K'an ndoh whudezulh dune hintsi', 'ink'ez 'ahoolhyez dune ts'eke
bulh tinta' hut'ih. Hoonliyaz hooncha tune' whut'en, 'et zeh hukwa hités'en. 'I bugha
t'ehonózin. 'Et whunts'ih honilh'en bughá holts'it ghaít'ah. Nts'e na'a nus whunilh'en
Jonah bulh dahooja, 'et zeh hote'ilh. 40 Njan dúhooja, tat dzin 'ink'ez tat 'ulh'ek Jonah
lhook cho chadánda. 'Et whuz na'a zeh yinkak dune ye' 'en tat dzin 'ink'ez tat 'ulh'ek
yun yuh ts'ih tédalh. 41 'Ink'ez wheghah whezulh dzin dune ba nahutedeh t'eh, Nineveh
whut'en, nuhwheni k'andoh whudezulh, 'en nuhwhutah di hudutédulh 'ink'ez nuhwhuba
nahoteyeh. Soo cho whunulh'en, hoh da Jonah hubulh yailhtuk da, ts'iyawh hububeni
lht'anahádunezdla. 'Aw 'et soo zélhts'ai, 'ilhunuh 'en Jonah degha nus 'int'ah k'an nuhtah
siyin. 42 'Et wheghah whezulh dzin dune ba nahutedeh t'eh, 'et nyaz de hubudayi cho ts'eke
'en nuhtah didutéyalh, 'et nuhk'ehóotelts'ulh. Ndi yun k'ut nilhdza hainya, Solomon ye
whunih, 'i yudutéts'o ka 'et huwa. 'Et whunts'ih 'ilhunuh Solomon degha nus whunih
k'an nuhtah siyin.”

Dahooja hoh ntsi' nududeh, 'i doo chah zeh dune buyunaídede t'eh

43 'Ink'ez ndo búlhni, “'Et ntsi' nududeh dune ts'uh hanádide hoh yun whudezgih, 'et
whuz nududeh natelyis hukwu núta. 'Et 'aw nduhóont'ah nachahóo'al. 44 'Et dich'oh
na'dudútni, ‘'Et ndun buyudúsda, 'en buts'un zeh natóosja,’ ni. 'Et whuz lhghu nadija

hoh 'aw hoonli hoolah. 'Et ndun dune budzi yuh chadítsun nawhulhtsi 'ink'ez ts'ah'un
na'a 'uja, 'et nahoo'ai. 45 'Ink'ez 'et 'uts'un whedande 'ink'ez skwunlai 'o 'at nanah ntsi'
nududeh, 'i 'en degha nus 'ultsi', 'en 'et dune hiyaíndel 'ink'ez 'et nihunina. 'Et ndun
dune ndun hiyudalts'i', 'en 'et whutsuh da 'o nus 'ultsi' suli. Nuhwheni k'an ndoh
nuhwheghah whudezulh, nuhwheni dune tube untsi' aht'ah, 'et whuz na'a zeh nuhwhuba
'uwhuténilh!"

Sizi be'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh hiyulh yatelhtuk hukwa' huninzun

46 Sizi 'awhuz 'ilhunahuwésdel hubulh yalhtuk hoh be'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh,
'az nahudelhúya. 'Et hiyulh yatelhtuk hukwa' huninzun. 47 'Et 'ilhunuh dune 'uyulhni,
"Nilh'en! Nyu'ama 'ink'ez nyulhutsin 'az nahudelhúya nyulh yahutelhtuk hukwa'
huninzun!" 48 'Et Sizi ndi yúlhni, "Ndan su'ama, 'ink'ez ndan sulhutsinkah?" 49 'Et
Sizi ndunnah yugha hoodul'eh, 'en butune'úlhge, "Nilh'en ndunnah, 'en su'ama 'ink'ez
sulhutsinkah 'uhint'ah. 50 Se'aBá 'en yak'uz usda, k'us ndan hik'une' 'ut'en, 'en sulhutsin,
sulhtus, 'ink'ez su'ama teh 'uhint'ah!"

13

Khunek be whuts'odul'eh, 'i 'a'nule bugha

1 'Et dzin Sizi koo tininya, 'ink'ez bun taba natl'adeda. 2 'Aw 'et dune lhanah higha
wézdel 'et ts'i beinya, 'ink'ez ts'i bet natl'adeda. 'Et ts'iyawh taba 'et nahudelhúya. 3 Ndai
khunek be whuts'odul'eh, 'i 'et lhelhdun huwa hubulh yalhtuk hoh ndo búlhni, "Sih soo
zélhts'ai, 'ilhunuh 'a'nule, 'en 'a'ntelelh ts'ih whinya. 4 'Et 'a'nule bulah ti nanánkat. 'I
dut'aiyaz whusahándel 'ink'ez ts'iyawh hineldel. 5 'Et bulah tse tah nanánkat, 'et huwa
'i 'ahoh hanusdúki, 'ankw'us yun hoolah huwa. 6 Bughih hoolah 'et huwa hasain'ai hoh
ts'iyawh yanúdezgi 'ink'ez hoolah suli. 7 'Et bulah chah whus tah nanánkat. 'I chah whus
cho whutah bulh tanenyi 'ink'ez bulh lhéwhuntlah. 8 'Et 'onghoh, 'i yun unzoo, 'i k'ut
nanánkat hoh soo hananyi. Bumai buluh lanezi lanezi (100) bumai suli, buluh lhk'utat
lanezi (60) bumai suli, 'ink'ez buluh tat lanezi (30) bumai suli. 9 Ndan budzo hoonli, 'en
soo cho hiyoozólhts'a huba' hoont'ah."

Khunek be whuts'odul'eh, 'i be zeh Sizi hubulh yalhtuk

10 'Aw 'et yugha hoodul'eh highu nindel, 'et hiyoodulhkut, 'ink'ez 'uhiyúlhni, "Di ka
ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be zeh hubulh yaílhtuk?" 11 'Et ndo búlhni, "Yak'uz be
k'úne' whul'en 'aw be whe' hoont'ah hooyah, 'i daja ni, nuhwheni zeh nuhghá whunt'ai.
'Et 'onghun 'aw hubugha chahóolts'ulh. 'Et huwa whuz na'a zeh hubulh yalhtuk. 12 'Et
huwa njan duhoont'ah, ndunnah hoontsoolyaz t'ehonínzun, 'en 'o nus lhat t'ehonínzun,
'et hubugha whútelts'ulh. 'Et ndunnah hoonli t'ehonízun, hoontsoolyaz, hodits'o ndai
'aw 'i hiyit'i, 'i whunts'ih bughu nayitélchulh. 13 'Et huwa ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i
be zeh hubulh yalhtuk.

'Et doo ka honalh'en 'et whunts'ih 'aw chahonilh'en.
'Ink'ez hidits'o 'et whunts'ih 'aw chahodústs'o, 'aw t'ehonoozeh chah ghaít'ah. 14 'Et
Isaiah nus ho'en daja ni 'en bugha ts'iyawh lhaódulya. Njan ndutni,
"Ahoolhyez whudahts'o 'et whunts'ih 'aw t'echanuzéhze.
'Ahoolhyez whunulh'en 'et whunts'ih 'aw ts'ah'un nechaózah'ai.
15 Ndunnah dune budzi 'ants'ih buba' hoont'ah suli 'et huwa,
'ink'ez 'aw hoonli hodóts'o hoolah,
'ink'ez ndai be 'alha' hoont'ah,
'i 'aw hinoolh'en hukwa cha'hunízun.
'Et huwa chawhés'en lí'hint'ah.
'Et huwa 'aw honóolh'en ghaít'ah,
'ink'ez budzo be 'aw hodóts'o ghaít'ah.
'Ink'ez budzi be 'aw t'ehonoozeh hoolah.
'Et whuz na'a nducháhit'ah t'eh,
'uda da hubulubeshi ch'a nahulhya wule da,

'ink'ez da Yak'usda huboolhyih,' ni Isaiah.
16 'Et whunts'ih nuhwheni ndai nuhna be whunulh'en, ts'ah'un na'a whunulh'en. 'Ink'ez
nuhdzeh hoh soo whúdahts'o, 'et huwa degha nus hoonzoo nuhghá whults'ut. 17 Ts'ah'un
'un whúdusni, hoh da lhanah nus whunilh'en 'ink'ez ndunnah ts'ah'un 'uhint'ah, ndai
nulh'en, 'i hiyuntelh'ilh hukwa' huninzun, 'et whunts'ih 'aw chahiyí'il! Ndet whudahts'o,
'et soo ts'ah'un hodutéts'o hukwa' huninzun, 'et whunts'ih 'aw chahodíts'il.

Khunek be whuts'odul'eh, 'i be 'a'nule, 'en bugha njan ndutni hoh 'utni

18 "'Et huwa ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be 'a'nulih, 'en bugha, njan ndutni,
19 ndunnah yak'uz nts'e na'a 'uhuhoolhdzun whulh 'úhudits'o ndi khunek daja ni hoh
'utni 'et whunts'ih bubeni be 'aw t'ehonuszun. Ndai dune budzi tuz 'ahinanla, 'i ndun
ntsi' whusayih 'ink'ez budzi be hanaída'aih! Ndi 'i 'int'ah, ti 'anélya, 'i 'int'ah. 20 Ndi ndai
da tse tah 'anilya, 'i ndunnah 'i k'una'a 'uhint'ah. Ndi khunek hidits'o t'eh, 'ink'ez soo
'ahoh huhóont'i hoh hiyilhchukw. 21 'Et whunts'ih dich'oh 'aw bughih hoolah li'hint'ah.
'Et huwa 'astl'iyaz zeh huba 'alha' hoont'ah. 'Ink'ez ndi khunek 'i bugha dzuh nuhudeh
'ink'ez 'onghunnah buch'a hudetni. 'Et huwa 'ahoh whulahudutnih. 22 Ndai whus tah
'anankat, 'i li'int'ah, 'en ndez na'a 'uhint'ah. 'En khunek hidits'o, 'et whunts'ih ndi yun
k'ut huwu ni ts'inli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'et 'i ts'iyawh whus cho 'i be bulh
lheyúllhuk ndult'ah. 'Et huwa 'aw lhahúdulya hoole ghaít'ah. 23 'Et whunts'ih ndet yun
unzoo, 'i k'éninkat, 'i li'ínt'ah, 'en ndez na'a njan ndúhint'ah. Ndi Yak'usda bughunek
hidits'o, 'i t'ehinuzih teh daja ni hoh 'utni. 'Et huwa bumai lhai lhih li'hint'ah. Bulah
lanezi lanezi (100) suli. 'Et doo chah bulah lhk'utat lanezi (60) suli. 'Et doo chah bulah tat
lanezi (30) suli."

'Uyoo khunek be whuts'odutel'eh, 'i nts'e na'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun

24 Doo chah 'uyoo khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk
'et njan ndo búlhni, "Nts'e na'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et dez na'a njan
nduhoont'ah. Dune ndi yun buk'ut 'a'nukat. Unzoo, 'i 'anukat, 'i 'ainanla. 25 'Awhuz huztez
hoh dune yuch'a detni whusainya. 'Et ndi 'ainanla, 'i unzoo, 'i tah, ndi 'anukat, 'i 'ut'antsi'
ts'utni, 'i yutah 'ainanla, 'ink'ez whenaja. 26 'Et ts'iyawh hanányi hoh ndi 'ut'antsi', 'i chah
bulh hainanyi. 27 'Et bukoo whumoodih be 'ulhna highu nindel 'ink'ez 'uhiyulhni, 'Dahooja
nemoodih, di hoh inla ndi unzoo, 'i hanuyeh butah 'anánla? Di ho' 'int'ah ndi 'ut'antsi'
ndult'ah?' 28 'Et ndo búlhni, 'Sch'a detni 'uja.' 'Et be 'ulhna hiyulhni, 'Ndi 'ut'an untsi', 'i
butah hananyi, 'i hats'úntelelh hukwa' ninzun ih?' 29 'Et ndo búlhni, "'Awundooh! Whute
'int'ah doo ka sih ndi unzoo, 'i chah bulh 'óohneh. 30 Whute ndulhdzun ha' untekulh
whuts'un. 'Aw 'et ha' nukat neooninzut t'eh, ha' untelelh, 'en si budóosni, 'udechoo
'ut'antsi' hanáhle 'ink'ez ulhghel duték'un huba. 'Ink'ez ndai unzoo, 'i ts'iyawh hanáhle
'ink'ez haníyeh, 'i ba bukoo whuz danáhle.' "

Nts'e na'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, ndi mai, mustard hiyulhni, 'i k'una'a 'uhoont'ah

31 Doo chah 'uyoo khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et
njan ndo búlhni, "Nts'e na'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et ndez na'a njan
nduhoont'ah. Ndi mai, mustard hiyulhni, 'i k'una'a 'int'ah. 'I dune yílhchoot 'ink'ez
ha'nulhyeh k'et wheyínanla. 32 Ndi mai soo degha nus ninsol, 'i hanányi 'ink'ez buchun
degha nus dincha suli. Ndi mustard hiyulhni buchun, 'i ndai mai chun ts'iyawh 'ut'an
hanúlhyeh bugha ndoh suli. 'Et 'i dut'aiyaz buyooschun tah 'ut'o ninínla."

Nts'e na'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et lhes ntuldoh, 'i ndult'ah

33 Doo chah 'uyoo khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk
'et njan ndo búlhni, "Nts'e na'a yak'uz hubudayi cho 'uhuhoolhdzun, 'et ndez na'a njan
nduhoont'ah, lhes ntuldoh, 'i ndult'ah. Ts'eke yílhchoot 'ink'ez lhes nudzaih, 'i tat tests'ai
be lhtayudzih, 'i dezbun. 'Et yunélhus, 'ink'ez 'udun ninínkai hoh untéldoh."

Khunek be nawhulnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i 'et whuz na'a zeh Sizi 'ilhunahuwúdulh hubulh yailhtuk

34 Ndi ts'iyai, 'i khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i 'et whuz na'a zeh Sizi
'ilhunahuwúdulh hubulh yailhtuk. 'Aw 'uts'un na'a cha'budínil. 'Et ndez na'a zeh
hubudáni. 35 'Et whuz na'a ndun nus whunilh'en daja dani, 'et ts'iyawh lhaóoduja hoh
njan ndutni,
"Khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yatelhtuk.
Nts'oh huwa whudezulh hoh ndi yun 'uyínla 'et whuts'un,
ndai buch'a yuntez'i, 'i bugha hububutésnilh."

Ndi haniyeh, 'i tah 'ut'an ntsi' hanányi, 'i wheoobuntelhtun daja ni

36 'Et Sizi 'ilhohuwezdel, 'en ts'iyawh whenábalh'a 'ink'ez koo danínya. 'Et
yugha hoodul'eh highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, "Ndi khunek be nawhutnuk, 'i be
whuts'odul'eh, 'i ts'ah'un na'a nedini ndi haniyeh, 'i unzoo, 'i tah 'ut'an ntsi' hananyi,
'i 'et daja ni hoh 'utni?" 37 'Et ndo búlhni, "Ndai unzoo, 'i hanányi bumai 'i, ndun
'ainanla, 'en yinkak dune ye' 'en 'int'ah. 38 Haniyeh k'et, 'et ndi yun k'ut nduwhúlt'ah
ho' hoont'ah. Ndi mai unzoo, 'i yak'uz hububayi cho buzkeh, 'en nduhúlt'ah. 'Et
whunts'ih ndi 'ut'an ntsi', 'i ntsi' buzkeh nduhúlt'ah. 39 'Ink'ez ndun yuch'a detni,
ndi 'ut'an ntsi' 'ainanla, 'en netsudule. Njan ha'nukat 'et ndóh yun k'ut ts'udelhts'i
whulatah 'et 'uhóont'ah. Ndunnah ha' úntelelh, 'en lizas nduhult'ah. 40 'Et huwa nts'e
na'a ndi 'ut'an ntsi' nahidulhdzooh 'ink'ez hidelhk'un, whuz na'a zeh njan k'an ndoh
whudezulh whulatah t'eh chah, nduwhutenilh. 41 'Ink'ez yinkak dune ye', 'en bulizas
nduhóolcho ts'ih whutl'abutelelh. Nts'e hububayi cho unli, ndunnah hukwaya hoonli
tune' 'úst'en, 'en 'ink'ez yuk'unucha'ust'en, 'en ts'iyawh 'ilhunaoobotélelh. 42 Nts'e kwun
dezk'un huba' hoont'ah, 'et whuz hubatelhdulh. 'Ink'ez tso yahutelhtuk 'ink'ez hubughoo
lhuhidutek'us. 43 'Et dzin nts'e na'a sa hadánat, ndunnah ts'ah'un na'a 'int'ah, nts'e be'aBá
hububayi cho unli, 'en chah whuz na'a zeh sa k'una'a buts'u haíteduz ho' hoont'ah.
Ndunnah budzo hoonli, 'en soo cho hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.

Yak'uz k'une' whul'en, daóodelti, 'et ndez na'a njan ndúhoont'ah

44 "Doo chah zeh 'ún whudusni, yak'uz k'úne' whul'en, daóodelti, 'et ndez na'a njan
ndúhoont'ah. Ndun dune njan yun k'ut hoonzoo, 'et nunúta hoonliyaz dezti, i nayí'ai.
'Ink'ez 'onghoh nayuntelh'i. 'Et hoont'i k'et ndun dune ndai hoonli yit'i, 'i ts'iyawh ye
'ónket 'ink'ez ndi yun yuk'ut nayi'ai, 'i yun ndulhcho whe yonket.

Doo chah zeh yak'uz k'úne' whul'en daoodelti, 'et ndez na'a njan nduhoont'ah

45 "Doo chah zeh 'ún whudusni, yak'uz k'úne' whul'en, daoodelti, 'et ndez na'a njan
nduhoont'ah. 'Et doo chah 'uyoon dune, 'en hoonliyaz 'i ts'iyawh yooket. 'Et 'o 'un doo
chah ye ná'oonket. 'En kw'usul k'us dunezti, 'i hikunuta. 46 'En 'ilho kw'usul k'us dunezti,
'i naini'ai. Ndun dune ndai hoonli yit'i, 'i ts'iyawh ye 'ónket hoh ndi kw'usul k'us dunezti,
'i yoonanket.

Yak'uz k'une' whul'en, 'et lhoombilh tahíyalhdel, 'et whuz na'a njan nduhoont'ah

47 "'Et doo chah zeh 'ún whudusni, yak'uz k'úne' whul'en, 'et ndez na'a njan
ndúhoont'ah. Ndez na'a 'uhut'en, lhoombilh tahíyalhdel 'ink'ez yanáhiyigus lhawh
dédowh 'i hiyuzdlooh. 48 'Et yahíyuzguz ts'iyawh lhtahahíyule. Ndai lhook untsi', 'i
ts'iyawh 'un whehíyulhdelh. 'Ink'ez ndai unzoo, 'i ts'iyawh nts'e 'uhitelh'ilh ts'ú whe-
hiyulhdelh. 49 'Aw 'et nts'oh whúdezulh hoh huba neóoni'ai, 'et huba whusawhélts'ut t'eh,
'et hukw'un'a zeh 'uwhuténilh. Lizas whusahutedulh, 'en ts'iyawh dune hinzoo 'ink'ez
dune hintsi' lhtahábotelelh. 50 Ndunnah hintsi', 'en nts'e kwun dezk'un huba' hoont'ah,
'et whuz hubotelhdulh. 'Ink'ez tso yahutelhtuk 'ink'ez hubughoo lhuhidutek'us." 51 'Aw
'et Sizi ndo búlhni, "Njan ndun whudusni, 'et ts'iyawh ih t'eoonáhzun?" 'Et 'uhiyúlhni, "A,
neMoodihti, ts'iyawh t'ets'oninzun." 52 'Et ndo búlhni, "'Et huwa ndan Yak'usda bughunek
'uk'e'eduguz, 'i 'ink'ez yak'uz k'une' whul'en 'et hubugha wheyodalh'i, ndun dune 'en
bukoo whumoodih, 'en ndult'ah. 'Ink'ez ndai yit'i, 'i tah ts'iyawh ts'et hayúle, k'an, 'i
'ink'ez 'uda, 'i chah. 'Et whuz na'a dune hoodulh'eh."

Keyah Nazareth ts'ih ndunnah Sizi buba 'alha' cha'hoot'ah, 'en ts'iyawh hits'u desnih

53 'Et ndi khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i 'aw 'et Sizi ts'iyaintsuk lhaoodinla
hoh njan usda 'et whuch'a nanja. 54 'Ink'ez dich'oh bukeyah ts'ih whénaja hoh Lizwif
hubuluglez 'et wheóobudunilh'i. Et ts'iyannah huba hooncha suli, 'ink'ez 'ulhódutni,
"Ndun dune nts'ez de hahó'ai ndi khunek whunih, 'i be yalhtuk? 'Ink'ez hooncha tune'
'ut'en nts'e na'a dat'en hoh 'ut'en? 55 'Alha ilah bukoo 'uwhulh'en, 'en buye' 'int'ah?
'Ink'ez 'en ilah be'ama Mary? K'us bulhutsinkah 'en James, Joses, Simon, 'ink'ez Judas?
56 'Et bulhtuskah 'aw ts'iyawh nelh cha'hit'ah? 'Et ndun dune ndi ts'iyawh nts'ez de
hahónla hoh 'utni?" 57 'Et huwa ts'iyawh hits'u desnih. 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndun nus
whunilh'en unli, 'en ts'iyannah yudelhti. 'Et whunts'ih dich'oh bukeyah whut'en 'ink'ez
dich'oh bukoo, 'en chah 'aw chahidílhti." 58 'Et Sizi 'en 'aw buba 'alha' cha'yít'ah. 'Et huwa
dich'oh bukeyah 'aw lhat hooncha tunucha'ít'il.

14

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelhghi

1 'Et hoh da wheghah whudezulh hoh hubudayi cho Herod 'en Sizi yulh údants'o. 2 'Et
Herod bube 'ustl'en ndo búlhni, "Ndun John dune too be 'ulh'en, 'en 'int'ah. Yaidla
tah nakhitna. 'Et huwa 'ut'en hoolhtus tune'út'en." 3 Ndez na'a 'uhooja hoh da Herod
John hiyílhchoot, hiyulhghel 'ink'ez tsak'e híya'ai. Bulhutsin Philip hiyulhni, 'en bu'at
Herodias hiyulhni, 'en bula gha ts'ih 'uhiyínla. 4 'Et John 'en Herod ndi yulhni, "'Aw nyun
mba ts'ah'un na'a cha'hoot'ah hoh 'uyoon bu'at buzih sinda." 5 'Et Herod yutuzelhghelh
hukwa' ninzun. 'Et whunts'ih ts'iyannah dune John 'en nus whunilh'en 'int'ah huninzun,
'et huwa Herod whenelhújoot. 6 'Et 'ilhudzin 'et Herod whuzdli dzin 'uhoont'ah hoh
Herodia butse' 'en hububut nunúdaih. Herod tube buba hoonzoo. 7 'Et 'ahoh hits'u
náhezya hoh ndi yúlhni, "Ndet sts'o hukwa' ninzun sts'o hukwa' dini." 8 'Et ndun ts'eke
be'ama, 'en, "Herod oodílhkut John dune too be 'ulh'en butsi lusyet be stl'ainkaih dóni,"
yulhni. 9 'Et hubugha hububayi cho budzi únduda suli. 'Et ts'iyannah ndunnah yuzih
hudelhts'i, 'en ts'iyawh hidánts'o, 'et ts'ekeyaz bughunek yutl'aida'ai. 'Et huwa whuz
na'a 'uhiyooleh huba' hoont'ah. 10 'Aw 'et nts'e tsak'esda ts'ih whuz wheyálh'a, 'ink'ez
tsak'esda ghuhinli, 'en John hitsi k'unéntsel. 11 'Ink'ez lusyet be whusahíyankai, 'ink'ez
ndun ts'ekeyaz tl'ahíyankai. 'Ink'ez be'ama yughah níninkai. 12 Yugha hoodul'eh, 'en
whusahandel. Hiyust'e hiyilhchoot 'ink'ez whuyihiyalhti. 'Et hukw'elh'az Sizi ts'un
whehandel 'ink'ez nduhídani.

5,000 dune Sizi híte'alh, 'i hubugha iní'ai

13 'Et Sizi whulh uduzts'ai hoh buch'a nanja 'ink'ez ts'i be inya 'ink'ez nts'e dune
nuchasyah ts'ih whuz whénki. 'Et whunts'ih lhanah dune t'ehonanzin ibulh nts'e whénki
ts'ih, whuz lhelhdun keyah whut'en whehínandel. 14 'Et Sizi ts'i bé hainya hoh dune
soo ts'ah'un hulai 'aw 'uzdooni ghaít'ah, 'en bunilh'en. 'Et 'ahoh hubugha té'nanzin
'ink'ez nduda chah ts'iyawh soo na'binla. 15 K'an 'aw 'et hulhgha 'uhoont'ah 'et huwa
yugha hoodul'eh, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, "Njan dune nuchasyah 'uhoont'ah.
'Aw 'et ye 'un whezulh. Ndunnah ts'iyawh 'uts'un keyah ts'ih naoobélh'alh, 'et whuz
hite'alh, 'i hiyoket." 16 'Et whunts'ih Sizi ndo búlhni, "'Aw nahutoodelh huba cha'hóot'ah.
Nuhwhenich'oh hubugha ná'nuht'aih." 17 'Et 'uhiyúlhni, "'Aw hoonliyaz chats'it'ih. Lhes
skwunlai 'ink'ez lhook nankoh, 'aw 'i zeh ts'it'i." 18 'Et ndo búlhni, "De' sugháh ninahle!"
19 'Et ndunnah 'ilhunahuwésdel, 'en ts'iyawh tl'oyaz k'ut natl'ahudoolts'ilh hubúlhni.
'Et ndi skwunlai lhes 'ink'ez nankoh lhook chah, 'i hitl'ahíyanla, nduk yetá'en hoh
suchanailya ni tenadedli. Lhes taidalhkut 'ink'ez lhook 'i chah ndíyinla 'ink'ez yugha
hoodul'eh butl'ayánla, 'ilhohuwezdel hubugha híyoo'alh ka. 20 'Et ts'iyawh 'uhan'al 'ink'ez
'uhunesdai. Ndai ts'ih tezkat 'i ts'iyawh 'ilhunahiwezdla hoh lanezi 'o 'at nankoh (12)
ts'its'ai dezbun. 21 'Et ndunnah dune, 'en 'ankw'us 5000 'uha'al. 'Et 'uskeh 'ink'ez ts'ekoo
'en chah 'uha'al.

Sizi too k'ut nuya

22 'Aw 'et Sizi yugha hoodul'eh ts'i tuz whenaóobalh'a hoh, “Sutsuh nyan ahkelh,”
hubúlhni. 'Ink'ez 'ilhunahuwésdel, 'en chah dukeyah ts'ih whenaóobalh'a. 23 'Aw 'et
ndunnah ts'iyawh whenaóobalh'a hoh dich'oh ndoh dzulh k'uz whinya tenadutedli ka.
Dich'oh únli hoh bé nadalhghel. 24 'Aw 'et ts'i bun k'ut taniz hoh wheghah tatsi cho be
nilhts'i be hubududezts'i. 'I be ts'i hoh nudúlduz. 25 'Aw 'et bundada haootélh'en hoh
Sizi too k'ut buts'u tezya. 26 'Et khunyaz yugha hoodul'eh hitelh'en hoh whehunelhújoot,
“Dune tsen 'ut'en!” hutni ibulh tsoya whehúnilhtuk. 27 'Et 'ahoh Sizi hubulh yatelhtuk,
“Nuhdzi ulhtus úlhtsi! Si 'ust'en! Whenulhujut ílah!” 28 Peter ndez na'a yoodulhkut,
“SMoodihti 'alha nyun 'int'en t'eh, too k'ut nts'u toosya stl'ahóo'aih.” 29 'Et 'ahoh ndi
yúlhni, “'Anih!” 'Aw 'et Peter ts'i be hainya 'ink'ez Sizi too k'ut yuts'u teyalh ka. 30 'Et
nyo whunilh'en hoh nilhtsi tube ulhtus 'ink'ez whenelhújoot 'ink'ez yuk tezdlat hoh,
“SMoodihti, sula 'ineh!” yulhni. 31 'Et 'ahoh Sizi yula dughélchoot hoh ndi yulhni, “'Aw
soo 'ultsuk, 'i be 'alha' hoont'ah, 'i chaint'ih. 'Et dahoont'ah huwa mba nawh 'uhoont'ah?”
32 'Et ts'i be nahét'az hoh 'ahoh nilhts'i k'ah na'ja. 33 'Et ndunnah ts'i be hudelhts'i, ts'iyawh
hibut nachánilya 'ink'ez 'uhiyulhni, “'Alha nyun Yak'usda buYe' 'unínt'ah!”

Gennesaret whut'en nduda Sizi soo na'bulh'en

34 'Aw 'et nyan Gennesaret ts'ih yahuzki hoh, 35 'et keyah whut'en Sizi hitelh'en
ibulh, nahiyoolhúts'it hoh lhtunahunek hust'ai. 'Ink'ez ts'iyawh nduda, 'en hits'ún
lhgha hobodinla. 36 Hits'utédudlih, “Ndai nyunaih naints'uz, 'i 'ants'ih yus ts'ih
but'áts'ughoonalh,” hiyulhni. Ts'iyawh ndan hit'aghéznai, 'en ts'iyawh ts'ah'un na'a soo
ná'huja.

15

Ndai nedzi be yats'ulhtuk, 'i bugha ts'intsi' 'ulhih

1 'Aw 'et Jerusalem keyah whuts'un ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz
'ink'ez Pharisee, 'en chah ts'iyawh Sizi highu nindel 'ink'ez 'uhutni, 2 “'Et di
ka ngha hoodul'eh, netsuh whudelhdzulh 'uda ne'whust'en hukw'u na'a 'aw
hukw'unucha'hust'en? Whunilh'en, ndunnah ngha hoodul'eh, 'aw lanacha'hulhúde
'uhute'alh whutsuh!” 3 'Et ndo búlhni, “'Et di ka nuhwhenich'oh nuhk'ah ts'ih huwa
Yak'usda bughunek buk'unucha'zaht'en? 4 Whunulh'en, nuhwheni nts'e na'a ndaht'en!
Yak'usda bughunek nuhtl'aida'ai hoh njan ndutni, ‘Nyu'abá 'ink'ez nyu'ama bulh
hubudóolhti.’ 'Et doo chah 'udun 'et njan ndutni, ‘Ndan be'ama 'ink'ez be'abá bulh dzuh
ts'ih bughu yatelhtuk, 'en daootsah huba' hoont'ah.’ 5 'Et whunts'ih nuhwheni ndez na'a
'udahni, ‘Ndan be'abá k'us be'ama njan ndo búlhni, ndai 'ust'i, 'i be da nuhla 'oost'en
wule, 'et whunts'ih 'i ts'iyawh Yak'usda bugha iníla.’ 6 'Et whuz na'a nuhwhe'ut'en k'ah be
'aw be'ama 'ink'ez be'abá bulh chabudílhti. 'I be Yak'usda bughunek nuhtl'aida'ai, 'i 'aw
hoonliyaz chailah sulhtsi! 7 Nuhwheni duba náhdzoo ahli! Ndun nus whunilh'en Isaiah,
'en 'uda ho'en 'ink'ez ts'ah'un na'a 'utni nuhwheni nuhwhugha. Njan 'et njan ndutni,

8 ‘Ndunnah dune bughunek be buzek be sudélhti.
'Et whunts'ih budzi sughun nilhdza 'int'ah.
9 Ndunnah doo ka 'ants'i 'et suts'un teni 'uhunoolhzin.
'Ink'ez ndet dune bube 'ut'en k'ah,
'i Yak'usda bughunek netl'aida'ai, 'i k'una'a 'uyoon hubuhoodoolh'eh ka' 'uhut'en.’
”

10 'Et Sizi 'ilhunahuwésdel ndo búlhni, “'Anih! Ndez áhdulh!” 'Et ndo búlhni, “Soo
zélhts'ai 'ink'ez soo cho nt'eoonahzeh! 11 Ndai dune buzai yúkat, 'i 'aw 'et ílah hintsi'
hulhih. 'Et whunts'ih ndai khunek 'aw chaizooh, 'i dune ye yalhtuk, 'i be dune hintsi'
'ulhih.” 12 'Et yugha hoodul'eh highun nindel hoh 'uhiyúlhni, “T'eoonínzun ih ndunnah
Pharisee nyudánts'o daja dini, 'et nduhóolcho huba dzuh 'údenja?” 13 'Et Sizi ndo búlhni,
“'ABá yak'uz usda, ndai 'aw whuyuchaínilel, 'i bughih tubulh hahítelhch'ulh. 14 Whute!
Ndunnah 'aw buts'áhachaoozah'aih! 'En moodih chawhés'en li'hint'ah. 'Et ndez na'a njan
nduhoont'ah, 'ilhunuh chawhés'en 'ink'ez 'ilhunuh chawhés'en ghunli t'eh, nahúlt'ah

tsa k'et hutelts'ulh." [15] 'Et Peter yoodulhkut, "Ndi be nawhutnuk 'i be whuts'odul'eh,
'i nts'e na'a daja ni, 'et ts'iyawh whenénilhtun." [16] 'Et ndi yúlhni, "'Aw ih nuhwheni
tachaoodulhts'it hoh ih dahni? [17] 'Awhuz ih ts'ah'un nechaóozah'ak? Dune ndai buzai
yúkat, 'i ts'iyawh bubut zeh be yukat. 'Ink'ez buyust'e ts'ih hanádukat. [18] 'Et ndai
dune khunek be yailhtuk, 'i budzi ts'ih hayúkat 'i 'int'ah, 'ink'ez 'i dune dilhtsi'. [19] Soo
cho whunulh'en, ndi 'et ndunt'ah, 'i dune budzi tuz hayúkat, be ne-eni untsi', 'i dune
hutuzelhghelh, 'uyoon dune bu'at k'us 'uyoon ts'eke buki bulh tinta' ant'en, 'ink'ez 'aw
lhughudelhúts'i whunts'ih whuz na'a zeh ne'hut'en. 'Uhudunut'ih, 'uyoon ba huwhuts'it,
'ink'ez Yak'usda ch'a yahulhtuk chah. [20] 'Et njan 'et ndúhoont'ah, nduhoolhchoh dune
hintsi' hulhih. 'Et 'aw lanacha'zulhude hoh 'ah'alh, 'aw 'et huwa ilah hintsi' 'ulhih."

Ndun ts'eke, 'udun yun k'ut whut'en, 'en buba 'alha' hoont'ah hooncha ho' hoont'ah

[21] 'Aw 'et Sizi njan usda whuch'a nanja hoh Tyre keyah 'ink'ez Sidon keyah wheghah
nánja. [22] 'Et whuts'un 'ilhunuh ts'eke, 'en Canaan whut'en 'int'ah, 'en yughu ninya. Tso
bulh yalhtuk ho 'uyulhni, "SMoodihti sugha te'ninzeh, t'enyunúszun David buts'u hainzut
'unint'ah! Sutse', 'en ntsi' nududeh, 'i buyídinda!" [23] 'Et 'aw daja chaidínil. 'Et yugha
hoodul'eh highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, "'Un nailh'alh, 'et tso bulh yalhtuk 'ustl'e'
'udóoneh sih." [24] 'Et Sizi, 'en ndun ts'eke 'uyúlhni, "Ndunnah Israel bukoo whut'i, 'en
'ants'ih sheep tinta nílh'az, 'i li'int'ah, 'en zeh buts'un whests'alh'a." [25] Ndun ts'eke 'en
yughu ninya hoh yubut nachaneti 'ink'ez, "SMoodihti, sula 'ineh!" yulhni. [26] 'Et Sizi
'uyúlhni, "'Uskehkah lhes híyu'alh, 'i lhiyazkah hubugha ts'iya'aih t'eh 'aw chahóozooh."
[27] 'Et ts'eke ndi yúlhni, "SMoodihti 'alha' dini. 'Et whunts'ih ndai moodihti bukw'uzdai k'ut
tukat, 'i lhiyazkah hiyeldel." [28] 'Et Sizi ndi yúlhni, "O ts'eke ndi mba be 'alha' hoont'ah, 'et
hooncha ho' hoont'ah. 'Et huwa hukwa' ninzun k'una'a 'uhoneh." 'Et soo ndoh wheghah
whezulh, buts'e' soo na'uja.

Lhanah hunduda, 'en Sizi usda highu nindel 'ink'ez ts'iyawh soo ná'balh'en

[29] 'Aw 'et Sizi bughu natesja Galilee bun ghah lhunásja hoh, ndoh dzulh k'uz whenya,
'et natl'adeda. [30] 'Et khunyaz lhanah dune, 'en highu nindel. Ndunnah nuchahúsdel,
chawhés'en, yachahulhtuk, buyust'e hubodi'ai, 'ink'ez 'uyoon chah, 'en ts'iyawh hits'un
hubuninla. Hibut nebaninla 'ink'ez ts'iyawh soo ná'hubínla. [31] Yachahulhtuk chah
yawhehunilhtuk, buyust'e hubodi'ai, 'en chah soo na'huja. Nucháhsdel chah nahúdelh
nahusdli, chahuwhés'en chah honilh'en nahusdli. Ts'iyannah bunalh'en hoh tube huba
hooncha 'ink'ez Israel budune, 'en buYak'usda 'en 'o nus hidálhti.

Sizi 4,000 dune ghá' ní'ai

[32] Sizi yugha hoodul'eh, 'en 'anih hubúlhni 'ink'ez ndo búlhni, "Ts'iyawh ndunnah
dune hubugha té'nuszun. Tat dzin whuts'un njan suzih hudelhts'i 'ink'ez 'aw huya'alh,
'i chahít'ih. 'Et 'aw cha'hus'al hoh bukeyah ts'ih nabutoolh'a ghaít'ah. 'Et ndúbusdla
t'eh, nahedulh hoh sih bukaootoozit." [33] Yugha hoodul'eh hiyulhni, "Njan keyah 'aw dune
hoolah 'uhoont'ah. Nts'ez de simba soo 'últsuk, 'i tet'alh, 'i nats'óolelh dune lhe'huneltsuk
lah?" [34] 'Et Sizi ndo búlhni, "Daltsuk lhes sut'e aht'i?" 'Skwunlai 'o at nankoh 'i lhes sut'e
'ink'ez lhook nsolyaz bulh," hiyulhni. [35] 'Et 'ilhuhowezdel, 'en natl'adulhúts'ih hubúlhni.
[36] 'Et ndi lhes skwunlai 'o at nankoh (7) lhook bulh yílhchoot 'ink'ez suchanailya ni hoh
tenadidli. Taidalhkut 'ink'ez yugha hoodul'eh butl'ayánkai. 'I ts'iyawh natl'ahudelts'i,
'en butahíninik. [37] Ts'iyawh na'het'al 'ink'ez 'uhunesdai. 'Et yugha hoodul'eh skwunlai 'o
at nankoh k'its'ai dezbun 'i highá' wez'al, 'i 'ilhunahiwezdla. [38] 4,000 dune bat'en 'uha'al.
'Uskiyaz 'ink'ez ts'ekoo 'en chah 'uha'al. [39] 'Aw 'et Sizi 'ilhunahuwésdel bukeyah ts'ih whuz
whenaóobalh'a, 'et ts'i be naja 'ink'ez yun Magdala huwhutni ts'ih whuz whehánki.

16

Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en huwa 'ét'en huba' hooleh hukwa hiyoodulhkut

[1] 'Aw 'et ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en highu nindel 'ink'ez hiyóolhdzih
hoh hiyoodulhkut, "'Aw ih yak'uz whuts'un hooncha tune' whut'en, whunénolhtun

ghaít'ah?" 2 'Et ndo búlhni, "'Et hulhgha ts'ih nduk whunulh'en. 'Et whudulk'un t'eh,
'et dzin hoonzoo tele dahni. 3 'Et bundada kw'us bulh dulk'un suli whunulh'en t'eh,
'aw 'et zeh whudutetsi' dahni. Nuhwheni duba nahdzoo ahli! 'Et nduk dawhut'en, 'et
t'eoonáhzun. 'Et whunts'ih ndoh whugha whudezulh dawhut'en, 'et ndet 'uwhulhni,
'aw t'eoonuzáhzun! 4 Njan k'an ndoh whudezulh, 'en lubeshi ts'un ne'hut'en 'uhint'ah.
'Ink'ez 'ahoolhyez dune ts'eke bulh tinta' hutet'ilh, 'et zeh whuts'un hunint'uk. 'Ink'ez
hooncha huwa 'ét'en whuntelh'ilh hukwa' nahzun. 'Et whunts'ih 'aw hooh'en nuhghu
hólts'it ghaít'ah. 'Et nts'e na'a Jonah bulh dáhooja inle, 'et zeh whuteh'ilh ho' hoont'ah!"
hubúlhni, 'ink'ez bughu whenája.

Pharisee 'ink'ez Herod bules untuldoh, 'i ch'a hughohle hubúlhni

5 'Aw 'et nyan yahuzki hoh yugha hoodul'eh lhes nahodelhúnah. 6 'Et Sizi ndo búlhni,
"'Ahoolhyez wheni khahdli ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en bules untuldoh,
'i ch'a." 7 'Et 'ahoh lhulh yawhehunilhtuk, "'Et 'aw lhes chats'ít'ih 'et huwa 'utni."
8 'Et Sizi t'eoonanzin, 'et ndo búlhni, "Nuhwheni be 'alha' hoont'ah, 'i unsol! 'Et huwa
'udahni. 'Aw lhes whusachah'al, 'et huwa ih 'et howu yalhtuk? 9 'Awhuz ih 'aw ts'ah'un
t'eoonuzahzun? 'Aw whunachazulhunik hoh ih skwulai lhes 'i be 5,000 hubugha náh'ai,
'ink'ez daltsuk k'its'ai ts'utezkat, 'i 'ilhunawehla? 10 'Et doo chah skwunlai 'o at nankoh
lhes 'i be 4,000 hubugha ináh'ai, 'et daneltsuk k'its'ai ts'uhtézkat, 'i 'ilhunawehla? 11 'Et
nts'e na'a aht'ah t'eoonuzahzun, 'aw lhes hubugha nohwhulh yachasulhtuk? 'Uda ndun
whudúsni, ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee chah, 'en bules untuldoh, 'i bughohle, 'i
bughi yálhtuk ho' dusni." 12 'Et 'ahoh t'ehoninzun ndunnah Pharisee 'ink'ez Sadducee
chah, dune huhodulh'eh, 'et whuch'a buch'a huwahli, 'et 'uwhulhni. Ndi lhes bulh
untuldoh, 'i ch'a huwahli ni ilah hoh 'utni.

Sizi 'en Christ 'int'ah 'et Peter howu yalhtuk

13 'Et Sizi Caesarea Philippi buyun k'uz whinya hoh yugha hoodul'eh, 'en huboodulhkut,
"Si yinkak dune ye' 'ust'ah. 'Et whunts'ih n'awh dune, ndan hoh 'ust'ah hutni?" 14 'Et
'uhiyúlhni, "Bulunah, 'en nyun John dune too be 'ulh'en 'int'ah hutni. 'Et bulunah chah,
nyun Elijah 'int'ah hutni. 'Et 'onghunnah chah, nyun Jeremiah 'int'ah hutni. 'Ink'ez
bulunah nyun nus whunilh'en 'ilhunuh 'int'ah hutni." 15 'Et ndo búlhni, "Nuhwheni do,
ndan 'ust'ah dahni?" 16 'Et Simon Peter yatelhtuk hoh ndi yúlhni, "Nyun ndun Christ,
Yak'usda khuna, 'en buYe' 'unint'ah." 17 'Et Sizi ndi yúlhni, "Simon Jonah buye', degha
nus hoonzoo nghá whults'ut! Ndet sudini, 'et 'aw ndi yun k'ut dune, 'en ilah nyunalhts'et
hahó'ai. Se'aBá yak'uz usda, 'en nyunalhts'et haho'ai. 18 'Ink'ez nyun Peter 'int'ah. 'Et
ndi tse 'i k'ut suluglez neootes'alh. Njan ndun kwuncho ulhtus, 'i yuh ts'ih haindel, 'en
whunts'ih 'aw whuch'a' hoolhdeh ghaít'ah. 19 Nts'e yak'uz hubudayi cho usda, whuz be
da'dutut'aih, 'i ntl'ates'alh. 'Et ndi yun k'ut ndai whedinguz, 'i 'et 'uda yak'uz chah whuz
na'a zeh whedint'uk. 'Et ndai ndi yun k'ut k'unada'uk, 'i 'et yak'uz chah 'uda whuz na'a
zeh k'una'tet'uk." 20 'Et yugha hoodul'eh khunekti be ndo búlhni, "Khun teh 'uyoon dóohni
gunih, si Sizi ndun Christ, 'en 'ust'ah."

Dzuh nutezut 'ink'ez datétsah, 'et Sizi huwu yalhtuk

21 'Et wheghah whezulh whuts'un Sizi yugha hoodul'eh, 'en wheóobunulhtun nus
daootenilh 'et. Nts'e na'a Jerusalem ts'ih teyalh. 'Et keyah ndunnah dune netsuh whudel-
hdzulh, 'ink'ez náwhulnuk bumoodih, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah,
'en bube lhat hoh dzuh nuhítelhdzut, 'ink'ez hituzelhghelh. 'Et whulh tat dzin, 'et
dinadutédalh. 22 'Et Peter, 'en Sizi yílhchoot, 'udun neínilhti 'ink'ez hukwa' yudáni,
"SMoodihti nyun Yak'usda ngha te'untezeh! 'Aw nyulh 'et ndúhoneh ghaít'ah!" 23 Peter
yuts'un nalhú'a 'ink'ez ndi yúlhni, "Satan sut'ak ninínyih! Nyun yooya suzilhts'i!
Yak'usda nts'e na'a dat'en, 'et 'aw howu nuni chanuzinzut. Ndi yun k'ut dune nts'oh
tuné'hut'en, 'et hukw'una'a zeh nuni ninzut!"

Ndan Sizi Gri yuntooya hukwa' ninzun, 'en ye dulhdulalhgus yóolhchoot 'ink'ez yuntooya

24 'Et Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni, “Ndan dune se'ut'en k'ah oot'en ka sunteyalh
hukwa' ninzun t'eh, ndi yun k'ut dats'ínt'ah, 'et ts'iyawh whula dootnih, 'ink'ez dul-
hdulalhgus yóolhchoot 'ink'ez suntooya. 25 'Et huwa ndan ye khuna hotelhyih hukwa'
ninzun t'eh, 'en tinta hóte'alh. 'Et whunts'ih ndan ye khuna si sugha tinta ooní'ai t'eh,
'en ye khuna 'i nahíte'alh. 26 'Et huwa dune ndi yun 'i ndulhcho bube'ildzun yúzdli t'eh,
'ink'ez duzul 'i tinta iní'ai t'eh, ndet buba whutézoo? 'Ink'ez dich'oh duzul nayitélcholh
hukwa' ninzun t'eh, di k'elha simba duzul nahíyoket? 27 'Et huwa yinkak dune ye'
whusateyalh, ndai be'aBá ye dezti, 'i 'ink'ez bulizas, 'en hubulh, 'et whusainya t'eh, nts'e
na'a ts'iyannah dahét'en, whuz na'a 'ilhunah hoh buba k'elha whutele. 28 Soo ts'ah'un na'a
ndun whudusni, bulunah njan nuhudelhúya, 'en dahutetsah whutsuh 'et whuts'un yinkak
dune ye' nts'e na'a hububayi cho tele, 'en whuz de úyalh huyuntelh'ilh.”

17

Sizi 'uts'un onent'en suli

1 'Aw 'et whulh lhk'utat dzin inle hoh Sizi 'en Peter, James, 'ink'ez dulhutsin John chah,
'en ndoh dzulh k'uz dulh hobélya. 2 Khunyaz hubunalh 'uts'un oonent'en suli. Bunen
'ants'ih sa k'una'a buts'u ha'ánduz, 'ink'ez bunaih 'i chah khunyaz lhiyul suli, 'ink'ez
'i chah buts'u ha 'ánduz. 3 'Et khunyaz Moses 'ink'ez Elijah hubunalh hube whédilts'ai
'ink'ez Sizi hubulh yawhénilhtuk. 4 Peter, 'en Sizi 'uyulhni, “NeMoodihti njan uzdelhts'i
hoonzoo. Hukwa' ninzun t'eh, tat whut'ah 'uts'otelilh. 'Ilhunuh nyun mba, 'et 'ilhunuh
Moses ba, 'ilhunuh chah Elijah ba.” 5 Peter yalhtuk hoh khunyaz kw'us be tídet'en hoh
buk'eyínde. Kw'us tah ts'ih khunyaz 'uwhutni, “Ndun suYe' degha nus buk'esi' 'int'ah. 'En
bulh hóonust'i. 'En zeh 'oozélhts'ai!” 6 Yugha hoodul'eh hídants'o hoh hibut nachánéldel,
'ink'ez tube whehunelhújoot. 7 Sizi bughu ninya 'ink'ez but'agheznai hoh ndo búlhni,
“Dinadahdelh 'ink'ez whenlhújut ilah!” 8 'Et nduk nahítat'en, 'aw 'uyoon hoolah. Sizi
dich'oh zeh hiya'en. 9 Ndet dzulh k'ut whenahedidel, 'et yuk nahidulh, Sizi khunek
ulhtus, 'i be hubulh yalhtuk 'et ndo búlhni, “Yinkak dune ye' yaidla tah dinadutédalh
whuts'un ndet whunelh'en, 'et khun 'uyoon ndudóohtni gunih!” 10 'Et yugha hoodul'eh,
'en hiyoodulhkut, “Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'et di ka' hutni, Elijah
'en choo whusateyalh huba' hoont'ah hutni?” 11 'Et Sizi ndo búlhni, “'Et 'alha Elijah
'en choo whusateyalh 'ink'ez ndai hoonliyaz ts'iyawh lhanaidutedlilh. 12 'Et whunts'ih
ndun whudusni, Elijah 'uda whusainya ho' 'int'ah. 'Ink'ez 'en 'aw t'ehinízun. 'Et hukwa'
huninzun k'una'a 'uhiyinla. 'Et whuz na'a zeh 'en hubula be yinkak dune ye' dzuh
nutezut.” 13 'Et yugha hoodul'eh, 'en ts'iyawh John dune too be 'ulh'en, 'en yughu yalhtuk
t'ehonanzin.

'Uski, 'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda, 'en Sizi soo ná'yinla

14 'Aw 'et 'ilhohuwezdel 'en butanahundel hoh 'ilhunuh dune yughu ninya 'ink'ez yubut
dugwútsi be nenínya. 'Ink'ez 'utni, 15 “SMoodihti suye' 'en bugha te'nonzeh! Bukaootuzuk
'ink'ez tube dzuh nuzut. Lhat tsudúlts'uk 'ink'ez talts'uk chah 'ut'i. 16 'Et ngha hoodul'eh
bughi nílhti 'et whunts'ih 'aw soo na'hiyooleh ghaít'ah.” 17 'Et Sizi ndo búlhni, “Nuhwheni
k'an ndoh whudezulh, nuhwheni 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chaht'ih, 'ink'ez tink'us
zeh 'eht'ilh. 'Et dawhuldzah nuhwhutah tesdalh? 'Ink'ez dawhuldzah nuhwhuba 'et
ndutest'ilh? De', nye' 'en sugha nínilhtih!” 18 'Et ntsi' nududeh, 'i buyudínda, Sizi
'en ts'un khunek ulhtus, 'i be hukwa' yudáni. 'Et whulh hulhgha zeh yuts'u hanája
'ink'ez ndun 'uski soo na'uja. 19 'Et Sizi yugha hoodul'eh, 'en dune hoolah ts'ih highu
nindel hoh 'uhiyulhni, “'Et dahoont'ah huwa ndun 'uski, 'en ntsi' nududeh, 'i 'aw buts'u
hanáts'inooyoot ghaít'ah?” 20 'Et Sizi ndo búlhni, “'Aw nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah 'et
huwa 'aw 'oohleh ghaít'ah. 'Alha 'ún whudusni ndi 'anukat, 'i lhe'niltsol, 'i mustard
hiyulhni, 'i k'una'a be nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i 'et 'ulcho t'eh, 'et ndez 'una'a da
'udoohni. Ndi dzulh njan whuts'un, 'et nguz nailts'ut dahni t'eh, 'ahoh 'et ndutenilh.
'Et whuz na'a ts'iyaitsuk whuz na'a 'udahni t'eh, 'et ndutét'ilh. 21 'Et whunts'ih ndi ntsi'

nududeh, 'i netenadudli, 'i 'ink'ez sahá'delya, 'et t'eh zeh dune buts'u hanáts'iyunteyolh ho' hoont'ah."

Sizi datetsah, 'et doo chah huwu yalhtuk

22 'Aw 'et Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh, 'en Galilee yun k'ut hudelhts'i 'et ndo búlhni,
"'Aw 'et nilhdukw yinkak dune ye', 'en 'uyoon dune tl'ahítelhtelh. 23 Hituzelhghelh 'ink'ez
whulh tat dzin inle t'eh, dinadutédalh." 'Et hodánts'o hoh ts'iyawh tube tso huzdli.

Sizi 'en chah luglez whucho whuzooneya yuk'elha hoolh'i

24 'Aw 'et keyah Capernaum whuz hunindel hoh 'ilhunuh sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en
Peter yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, "Nuhwheni whunohodulh'eh 'en chah ilah luglez
whucho whuzooneya yuk'elha hoolh'i?" 25 'Et, "A," ni. 'Et Peter koo danínya. 'Et Sizi 'ahoh
yulh yatélhtuk 'ink'ez ndi yulhni, "Simon, daja ninzun? Ndi ndai sooneya dune buba
k'elha yutele, 'i ndi yun k'ut hubudayi cho 'en ndi sooneya 'ilhunanowes'aih? Dich'oh
buzkehkah tulih k'us n'awh whut'en tulih?" 26 'Et Peter ndi yulhni, "'Aw n'awh whut'en,
'aw 'en zeh." Sizi ndi yúlhni, "'Et 'alha' dini. Hubudayi cho dich'oh bubuzkehkah 'en
'aw huba k'elha hole ghaít'ah. 27 'Et whunts'ih ndunnah Capernaum whut'en, 'en nelh
hánilch'e hukw'u na'a hubuts'oolh'en ghaít'ah. 'Et huwa ndi luglez whucho whuzooneya,
'i huba k'elha ts'iyoolhtsilh. 'Aw 'et, bun k'uz ts'inyalh 'ink'ez oolhjas. Soo 'udechoo lhook
silhjus, 'i buzek lhch'a 'uhoonleh. 'Et sooneya naité'alh. 'I ilhchoot 'ink'ez si 'ink'ez nyun
bulh neba bugha íyo'alh."

18

Yak'uz hubudayi cho dilhts'i ndan simba degha nus dezti?

1 'Et hoh da zeh Sizi yugha hoodul'eh, 'en highu nindel 'ink'ez hiyoodulhkut, "Yak'uz
hubudayi cho delhts'i ndan simba k'us dezti?" 2 'Et Sizi ndun 'uskiyaz 'anih yulhni, 'ink'ez
hubutah neínilhti. 3 'Ink'ez ndo búlhni, "'Et soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, 'aw 'uts'un
na'a nahcha'ahnil, 'ink'ez 'uskehyaz k'ah ts'ih sahli t'eh, 'aw 'et zeh huwa, nts'e yak'uz
hubudayi cho unli whuz toohdelh ghait'ah. 4 'Et huwa ndun 'uskiyaz, ndan yuk'ah ts'ih
'int'ah, whuz na'a dich'oh te'dudil'en, 'et ndunt'ah, 'en nts'e yak'uz k'une' whul'en, 'en
hubutah k'us hidelhti tele ho' 'int'ah. 5 'Ink'ez ndun dune 'uskiyaz, ndan yuk'ah ts'ih
'int'ah huhóont'i, 'i bulh highu nuseya, si chah whuz na'a zeh 'usuhinla."

Dune 'en bugha 'uyoon lubeshi yutélhcholh t'eh, ndun dune nduja, 'et dahóolts'i' 'et whute'ilh

6 "'Et ndunnah 'uskehyaz huba 'alha' 'ust'ah, 'uskehyaz hoontsi' ts'ih hubonilht'uk,
ndun dune 'et ndúja, 'en tse cho buts'ilchun yehudinguz 'ink'ez k'us takhulh 'et tábuhano
t'eh, 'et 'o nus whútezoo. 7 Ndi yun k'ut hudelhts'i, 'en ndunnah hukwaya hoonli tune'
'uhut'en, 'en dawhultsi', 'et buts'u whélts'ulh ho' hint'ah. 'Alha njan hukwaya hoonli
tune' hutet'en ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndan bugha 'et 'úhooja, 'en dawhultsi', 'et
hote'ilh ho' hoont'ah! 8 'Et nla k'us nke 'i be hukwaya hoonli tune' 'ínt'en t'eh, k'unint'as
'ink'ez 'un tilh'is! 'Et dzuh ninya k'us nyust'e bodin'ai, 'et whuz na'a 'ilhuz be ts'ukhuna,
'i nghalts'ut t'eh, 'et whuz na'a degha nus mba whútezoo. 'Et whunts'ih nke 'anelht'et
'ink'ez nla 'anelht'et chah bulh 'ínt'ah hoh kwun nachanusne, 'i tanyaníno t'eh, degha nus
mba whutétsi'. 9 'Ink'ez nyuna be hukwaya hoonli tune' whut'en whunilh'en t'eh, nyuna
hanó'alh 'ink'ez 'un ntolh'is! 'Et nyuna 'ilho bulh zeh, 'et whuz na'a 'ilhuz be ts'ukhuna,
'i ngha nínzut t'eh, degha nus mba whútezoo. 'Et whunts'ih nyuna 'anelht'et bulh kwun
nachanusne, 'i tanyaníno t'eh, degha nus mba whutétsi'.

Ndunnah tinta huninkat, 'en Sizi hubutelhyih ka, 'et huba whusainya

10 "'Et ndunnah 'uskehka khun buka cha'nuzoohzin gunih! 'Alha lizas yak'uz hudelhts'i,
'en bughu hinli 'ink'ez se'aBá yak'uz usda, bulizas 'en 'ahoolhyez hinalh ne'ut'en. 11 'Et
huwa ndunnah tinta huninkat, 'en yinkak dune ye' hubutelhyih ka, 'et huba whusainya.
12 Nts'e na'a daja nahzun? 'Et dune 'en lanezi lanezi (100) sheep 'ut'i hoh 'en hubutah
'ilhunuh tinta nínya 'et bulah 'et nébuninla 'ink'ez ndai lhuk'i tinta nínya, 'en dzulh
k'uz yukawhenántai. 13 'Et nayilhti t'eh, ts'ah'un na'a 'un whudusni, ndunnah bulah 'et

nébuninla, 'en bugha whunelhnik. 'Et whunts'ih ndai lhuk'i tinta nínya, nayilhti t'eh, 'en
bugha dahoolcho 'i be simba 'o nus whuntélhnik! 14 'Et whuz na'a zeh ndunnah 'uskehkah
'et 'ilhunuh whunts'ih kwuncho yuh ts'ih teyalh t'eh, nuhwhe'aBá yak'uz usda, 'en 'aw
hukwa cha'nizun.

Nyulhutsin lubeshi be dulya 'uja t'eh, datánlilh?

15 "'Et nyulhutsin lubeshi be nch'ani t'eh, 'et buzih nininya 'ink'ez di ka sch'adini, 'et
dóni. 'Et nyun 'ink'ez nyulhutsin bulh nuhwhenich'oh lhanaóodoohle. 'Et nghunek
yílhchoot t'eh, nyulhutsin whuch'a nanilde ho' hoont'ah. 16 'Et 'aw chanyoozílhts'ai t'eh,
'ilhunuh k'us nanah teh ilhchoot 'ink'ez 'et bukoo ts'ih natoohdelh. Nanah k'us tanah
teh mba lhgha 'úhudeja t'eh, 'et whuz na'a 'uhót'e. 'Et 'i be daja hutni, ts'iyai 'i khunek
ts'ah'un na'a 'uhoneh. 17 'Et whunts'ih 'et chah 'aw chanhozílhts'ai t'eh, 'et Yak'usda
ba 'ilhunahuwésdel, 'en chah budóohni. 'Et 'en chah 'aw chaboozílhts'ai t'eh, 'et ndan
'aw huba 'alha' cha'hoot'ah k'us ndan sooneya 'ilhunanowes'aih, 'et ndun lubeshi be
nch'ani, 'et 'en buk'una'a noolh'en. 18 'Alha' dusni ho' dusni, nuhwheni ndai ndi yun k'ut
whuladehtnik t'eh, 'et nduk yak'uz chah bulaoodutetnih. 'Et ndi yun k'ut ndai lhgha
'úhudeja t'eh, 'et ndoh yak'uz chah lhgha 'úwhutenilh. 19 Doo chah 'ún whudusni, ndai
buka yoodutelhkut, 'i 'ink'ez nanah k'us tanah ndi yun k'ut lhgha nuhwhuba soo' hoont'ah
t'eh, 'et se'aBá yak'uz usda, 'en nuhwhuba 'uwhutelilh. 20 'Et huwa nts'e soozi bugha nanah
k'us tanah 'ilhunahuwésdel t'eh, 'et sih si chah nuhtah 'ust'ah ho' hoont'ah."

Lhba whunats'odoolnah

21 'Et Peter yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, "SMoodihti ndun sulhutsin 'en lubeshi be
sch'a 'uja. Dawhultsuk whe lubeshi be sch'a 'utet'ilh 'ink'ez buba whunaoodutelhúnah?
Skwunlai 'o 'at nankoh (7) tulih 'et 'uwhuneltsuk?" 22 'Et Sizi ndi yulhni, "'Aw skwunlai 'o
'at nankoh (7) 'i chaduzúsnih. 'Et skwunlai 'o 'at nankoh lanezi (70) k'us 'o 'un tulih 'et
'uwhuneltsuk dusni ho' dusni. 23 'Et yak'uz k'úne' whul'en, 'et ndez na'a njan duhoont'ah.
Ilhunuh hubudayi cho unli da, 'et be 'ulhna, 'en daneltsuk be buts'ú whulh'ai, 'i ts'iyawh
ye bubúlh lhanaoodutélilh, 'et hukwa' ninzun. 24 'Et ho' whunilh'en 'ilhunuh be 'ulhna
dahinilhti. Ndai ye yuts'ú whulh'ai, 'i 10,000 sooneya dezti, 'i 'et 'uneltsuk. 25 Hoolah!
Yuk'elha yoolhtsilh, 'i hoolah. 'Et ndun hubudayi cho bughunek be 'et ndi yulhni, 'et
ndun dune, bu'at, bubuzkeh, 'ink'ez ndai yit'i, 'i chah, 'i ts'iyawh ye 'óket. 'Et t'eh soo suba
k'elha whutelhtsilh. 26 'Et huwa ndun be 'ulhna yubut nacháneti 'ink'ez yuts'un tedudlih
hoh ndi yúlhni, 'Sumoodih k'at, suba ilh'i! Ts'iyawh mba k'elha whutelhsilh!' 27 Bumoodih
tube yugha te'nanzin. 'Et ndai ye yuts'u whulh'ai, 'i ts'iyawh yuba whunaoodelhunah,
'ink'ez whenayalh'a. 28 'En 'ulhna zeh 'az whinya hoh doo chah 'ilhunuh dudulh 'ulhna, 'en
nayilhti. 'En lanezi lanezi (100) sooneya ch'adíti, 'i 'et 'uneltsuk yuts'u whulh'ai. Yuzool
ílhchoot hoh ndi yúlhni, 'Daneltsuk ngunelh'ai, 'i suba buk'elha hoolhtsi!' 29 Ndun yubut
dugwútsi be nininya 'ink'ez yuts'u tedudlih hoh ndi yúlhni, 'K'at, suba ilh'i. Ts'iyawh
mba k'elha whutelhsilh!' 30 'Et whunts'ih 'aw chayoozilhts'ai. 'Et whunts'i 'ayan'ai ndai
yughi nelh'ai, 'i ts'iyawh yuba k'elha whutelhtsilh 'et whuts'un. 31 'Et 'onghoh 'ulhna,
'en ts'iyawh honalh'en 'et dahooja. 'Et ts'iyawh howu ni huzdli. 'Et huwa hubumoodih
ts'un whehandel 'ink'ez ts'iyawh nduhidani. 32 'Et ndun 'et ndúja, 'en bumoodih 'anih
yudani 'ink'ez 'et ndo búlhni, 'Nyun 'ulhna k'us ntsi' zeh 'int'ah! Suts'un tedindlih ka 'et
huwa ndai be sts'o zilh'ai, 'i ts'iyawh mba whunaoodelhúnah! 33 Nts'e na'a ngha te'nazin,
'et whuz na'a 'oneh mba' hoont'ah, nyulh 'ulhna ts'un!' yulhni. 34 'Et bumoodih yulh
hunilch'e. 'Et ndunnah dune dzuh nuhulhdeh, 'en butl'ayálhti. 'Et ndai yughi nelh'ai,
'i ts'iyawh yuba k'elha whutelhtsilh whuts'un. 35 'Et nuhwheni chah nuhwhulhutsinka
tinta' hant'en, 'ink'ez nuhdzi ndulhcho, 'i be 'aw buba whunachaooduzulhúhnah t'eh, 'et
sih se'aBá yak'uz usda, 'en chah whuz na'a zeh 'aw nuhwhuba whunaoodoolnah ghaít'ah."

19

Dune lhghu delhts'i lhch'á nahusdel, 'et huwa Sizi hubodulh'eh

1 'Aw 'et Sizi hubulh yalhtuk 'ustl'e' 'udeja hoh njan Galilee yun k'ut whuch'a nanja. 'Et
Judea yun k'ut Jordan koh whuch'az whuz ninya. 2 Lhanah dune 'et whuz hahínandel.
'Et soo na'balh'en. 3 'Et ndunnah Pharisee, 'en chah highu nindel hiyootélhdzih ka.
'Et hiyoodulhkut, "'Et ndet huwa ne'atkah 'ants'ih hoh hubugha buch'a naztedalh t'eh,
'et Moses khunek netl'aida'ai, 'i buk'una'a ih 'uhoont'ah?" 4 Sizi ndo búlhni, "'Et ndi
dustl'us k'ut 'uk'e'eduguz, 'i 'aw ih buk'eyáchasulhtuk? Njan 'et ndutni, 'udechoo ho'
whewhudit'en da ndun dune inla, 'en dune 'ink'ez ts'eke bulh 'obínla da. 5 'Ink'ez 'et
ndutni, 'Njan huwa dune be'abá 'ink'ez be'ama bulh buch'a ooya huba' hoont'ah, 'ink'ez
bu'at bulh lhulh zeh 'uhoot'e huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a nahúlt'oh 'ilho hutele.' 6 'Et
whuz na'a 'aw 'o 'un nanah chahilah, 'ilho zeh hinli suli. 'Et huwa ndun Yak'usda lhgha
hubunilhti, 'aw dune lhch'a nabóolhtelh huba cha'hoot'ah." 7 'Et hiyulhni, "'Et di ka Moses
hoh da whuz na'a netl'ahó'ai 'ink'ez dustl'us chah neba inla inle hoh dune, 'en bu'at
tl'ayóolhchoos 'ink'ez naitoolh'a." 8 'Et ndo búlhni, "Nuhwhenich'oh nuhdzi dulhts'un,
'et huwa Moses nuh'at whuch'a naoohja nuhtl'ahó'ai. 'Et whunts'ih whe'whudit'en
whuts'un, 'aw 'et duchahoot'ah. 9 'Et 'un whudúsni, dune bu'at 'en 'uyoon dune bulh
tinta' 'ant'en t'eoonanzin t'eh, 'et sih zeh ndi dustl'us ndai ye 'ustl'e' itelilh, 'i bu'at
tl'ayóolhchoos. 'En bu'at 'aw tinta cha'it'il t'eh 'et whunts'ih ndi dustl'us yutl'ayálhchooz,
'ink'ez 'uyoon ts'eke yughu nasda t'eh, 'et sih dune ts'eke bulh tinta' 'ant'en suli. 'Ink'ez
ndun dune bu'at 'ustl'e' 'uyínla 'ink'ez 'uyoon dune yughu nasda t'eh, ndun dune 'en chah
dune ts'eke bulh tinta' 'ant'en tele." 10 'Et Sizi yugha hoodul'eh, 'en 'uhiyulhni, "'Et dune
bu'at bulh whuz na'a 'uhutet'ilh t'eh, 'aw lhghu chahíkah t'eh, 'et 'o nus soo' hoont'ah."
11 'Et ndo búlhni, "Ndi khunek, 'i 'aw ts'iyannah ba cha'it'ah. Ndan bughá whunt'ai,
'aw 'en zeh buba' hoont'ah. 12 'Et bulunah dune 'aw bughez hoolah hoh huwhuzdli. 'Et
'onghunnah 'et whuz na'a dune 'ubinla. 'Ink'ez nts'e yak'uz hubudayi cho, bulunah 'en
ba whuz na'a soo whulh 'utet'ilh, 'en whuz na'a whulh 'úhoot'e."

Sizi 'uskehyaz bula be hubuk'edalnik

13 'Aw 'et 'uskehyaz highu bunínla. Khun teh buk'édolnih 'ink'ez buba tenadoodli
ka. 'Et whunts'ih yugha hoodul'eh, 'en dah hubuhútni. 14 'Et Sizi ndo búlhni, "Whute
'uskehyaz sts'un hutoodelh. Khun teh dah budóohni gunih! Ndunnah Yak'usda hubudayi
cho unli whuz delhts'i, 'en ndunnah 'uskehyaz hubunduhúlt'ah ho' hint'ah." 15 Bula be
hubuk'edilnik, 'ink'ez buch'a nanja.

Dune soode'a 'int'ah

16 'Aw 'et 'ilhunuh dune Sizi yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, "Dune hoodulh'eh unzoo,
nts'e na'a hoonzoo k'una'a 'utest'ilh 'ilhuz khutenalh whuch'a ootélhdoh?" 17 'Et Sizi ndi
yulhni, "'Et di ka nuszoo sudini? 'Aw 'ilhunuh unzoo hoolah. Yak'usda 'aw 'en zeh unzoo
ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih 'ilhuz be hukhutenalh hukwa' ninzun t'eh, ndai Yak'usda khunek
dune tl'aida'ai, 'i buk'une' 'int'en da." 18 'Et ndi yúlhni, "'Et k'us ndai ho' dini?" 'Ink'ez Sizi
ndi yúlhni, "Dune sóolhghelh gunih! Ts'ekoo bulh tinta' 'ont'en gunih! 'Undunont'ih
gunih! 'Uyoon ba honts'it gunih! 19 Nye'abá 'ink'ez nye'ama bulh hubudólhti! Nts'e na'a
nyunch'oh k'enaindutsi', whuz na'a zeh nyulh dune buk'eontsi'!" 20 'Et ndun chilh ndi
yulhni, "Nusol da whuts'un, ndi ts'iyawh buk'une' zust'en. Nts'e na'a 'o 'un datést'ilh?"
21 Sizi ndi yulhni, "Lhadulya 'utant'ilh hukwa' ninzun t'eh, ndai 'int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket,
'ink'ez tel'en butaininle. 'Et sih nduk yak'uz ndai 'ilhuwenla, 'i 'et mba telalh. 'Ink'ez 'anih
se'ut'en k'ah tune' ónt'en ka sunanyalh." 22 'Et ndun chilh ndi khunek yudánts'o hoh tube
budzi nduda hoh yuch'a nanja. Tube soode'a 'int'ah 'et huwa.

Dune 'uhuhooleh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yakusda ba huwa chahoolnah ho' hoont'ah

23 'Et Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Ndi 'i be soo ts'ah'un na'a 'ún whudusni,
yak'uz ts'ih, nts'e hubudayi cho unli, tube howa whulna hoh dune soode'a 'et whuz
teyalh. 24 Doo chah zeh 'un whudúsni, ndi khunai ncha, 'i camel hiyulhni, 'i buba
howa whulna hoh ughabatsoh bula tah bukoni'a hukwa téyalh. 'Et whunts'ih 'o nus
howa whulna hoh dune soo de'a, 'en Yak'usda hubudayi cho unli whuz dateyalh." 25 'Et
yugha hoodul'eh, 'en hidants'o hoh buba hooncha 'ink'ez 'et nduhutni, "Ndan zeh

dutejih ho' 'udini?" [26] Sizi hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, "Dune, 'aw ndet 'uhuhooleh
ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba huwa chahoolnah ho' hoont'ah." [27] 'Et Peter yatelhtuk
hoh Sizi njan ndi yulhni, "Whunilh'en, ndai ts'ut'i, 'i ts'iyawh bulazdetnik, 'ink'ez nye
'ut'en k'ah ts'ih ts'oot'en ka nyuts'un ts'utezdel. 'Et huwa ndai negha nínkat?" [28] 'Et
Sizi ndo búlhni, "Ts'ah'un na'a 'ún whudusni, nts'oh whuye whudezulh ts'iyaintsuk
k'an, 'i natedleh, 'et wheghah whudezulh hoh yinkak dune ye', yuk'usda cho dezti, 'i
yuk'etl'adutedalh. 'Et nuhwheni suntehdel inle, nuhwheni chah lanezi 'o 'at nankoh
kw'uts'uzda, 'i dune huba nahuteyeh ka, 'et dutelhúts'ilh. 'Et Israel buts'u hainde, 'en
lanezi 'o 'at nanah (12) lhendoh dédowh, 'en huba nahutehyeh. [29] 'Ink'ez ndan bukoo
huwu tezya, k'us dulhutsinkah, k'us dulhtuskah, k'us bu'abá 'ink'ez be'ama, k'us bu'at,
k'us buzkehkah, k'us dukeyah chah, njan si soozi bugha huwu tezya t'eh, 'en lanezi lanezi
(100) 'et 'uwhuneltsuk butl'anaootedúkulh. 'Ink'ez 'ilhuz be ts'ukhuna, 'et chah hubugha
óotelts'ulh. [30] 'Et whunts'ih lhanah 'udechoo 'uhint'ah, 'en 'udek'elh'az nahutedleh.
'Ink'ez lhanah 'udek'elh'az hinli, 'en 'udetsah nahutedleh."

20

Khunek be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, Yak'usda nts'e na'a be nek'une' whul'en

[1] "Yak'uz ts'e Yak'usda hubudayi cho, 'en ts'iyawh k'une' whul'en, 'et ndez na'a njan
nduhoont'ah, 'ilhunuh dune 'en ndi yun k'ut yun ut'i. 'Et mai too chun haniyeh k'et, 'et
huba 'utet'ilh ka' ninzun. Bundada 'uda 'et dune telh'alh ka whuz whinya. [2] 'Et ndunnah
hubalh'a 'ilhuk'i sooneya chaditi 'i dzin nduhóolyez hoh hik'elha utet'ilh, huhóost'et. 'Et
huwa mai too chun haniyeh k'ez whebalh'a. [3] 'Et hukw'elh'az 9:00 bat'en, ts'uyi be 'óoket
daninya dune bunilh'en, 'ants'ih hoh nahudelhúya. [4] 'Et njan ndo búlhni, 'Nuhwheni chah
whuz mai too chun haniyeh ts'ih ahdulh. 'Ink'ez nts'e na'a sooneya ts'ah'un 'int'ah, 'i
nuhwhuba k'elha telhsilh.' 'Ink'ez whuz whehándel. [5] 'Et doo chah hukw'elh'az dzetniz
bat'en k'us 3:00 bat'en chah whuz whinya. 'Et whuz na'a zeh 'uja. [6] Doo chah hulhgha
ts'ih bat'en whuz whinya 'ink'ez 'uyoon chah 'ants'ih hoh nadelhúya hubunilh'en. 'En
chah ndo búlhni, ''Et di ka dzin nduwhulyez 'ants'ih hoh nudelhúya?' [7] ''Et 'aw dune
nechalh'ah, 'et huwa 'uts'int'ah,' hiyulhni. 'Et ndo búlhni, 'Nuhwheni chah whuz mai
too chun haniyeh ts'ih ahdulh. 'Ink'ez nts'e na'a sooneya ts'ah'un 'int'ah, 'i nuhwhuba
k'elha télhsilh.' [8] 'Aw 'et hulhgha ts'ih dune 'ustl'e' hut'ih ndun mai too chun 'ut'i, 'en
bughunli 'anih yudani 'ink'ez ndi yúlhni, ''Uhut'en ts'iyawh whusábinle, 'ink'ez huba
k'elha hoolhtsi. 'Et ndun 'udek'elh'az whe'dit'en, 'en choo huba k'elha holhtsi.' [9] Ndunnah
hulhgha ts'ih bat'en ul'a whusahandel 'ilhunah hinli 'ilhuk'i sooneya chaditi, 'i buba
k'elha yulhtsi. [10] 'Et ndunnah 'udechoo ul'a, 'en chah whusahandel. 'O nus lhai duba k'elha
tele huninzun. 'Et whunts'ih whuz na'a zeh 'ilhunah hinli 'ilhuk'i sooneya chaditi, 'i buba
k'elha yulhtsi. [11] 'En ts'iyawh buba 'uk'elha whuzdli hukw'elh'az, 'et ndun yun ut'i hich'a
yawhenilhtuk. [12] 'Et 'uhiyúlhni, 'Ndunnah 'udek'ah wheóobalh'a, 'en 'ilhoh sadzi hukw'e'
hoonist'ah zeh 'uhet'en. 'Ink'ez wheni dzin ndúhoolyez hoh sa ulhtus, 'i niz 'uts'et'en.
'Et whunts'ih 'en nelhulhúgha zeh buba 'uk'elha whuzílhtsi.' [13] 'Et ndun yun ut'i 'et ndo
búlhni, 'Sulh dunekah 'aw hoonliyaz tink'us na'a cha'unwhúslil. 'Et ts'iyawh nuhwhuba
soo' hoont'ah 'ilhuk'i sooneya chaditi, 'i mba k'elha silhsi. [14] 'Aw 'et ndai nuhwhe'ildzun
ulhchoot 'ink'ez nahdulh. 'Et ndunnah 'udek'elh'az hubalh'a, 'en nuhwheni nuhk'una'a
zeh 'et 'uneltsuk 'i zeh buba k'elha tesilh 'et hukwa' nuszun. [15] 'Alha ilah ih ndai ust'i,
'i nts'e na'a hukwa' nuszun tune' 'úlh'en? Nuszoo 'et huwa ih sugha 'aoonilh ahli?'
hubúlhni." [16] 'Et 'awhuz Sizi njan howu yalhtuk ndo búlhni, "Ndunnah 'udek'ah hinli, 'en
'udechoo nahutedleh. 'Ink'ez ndunnah 'udechoo hinli, 'en 'udek'ah nahutedleh. 'Et huwa
Yak'usda lhanah 'anih dáni, 'et whunts'ih ntsoolyaz zeh 'utahaóobanla."

Sizi datetsah 'ink'ez dinadutedalh 'et whulh tat huwi yatelhtuk

[17] 'Aw 'et Sizi Jerusalem ts'ih tezya. 'Ink'ez ndunnah lanezi 'o 'at nanah ndunnah yugha
hoodul'eh, 'en 'udun nibuninla 'ink'ez ndo búlhni, [18] "Soo zúlhts'ai, Jerusalem ts'iztedulh
'ink'ez yinkak dune ye', 'en ndunnah náwhulnuk moodih, 'ink'ez Moses be' dustl'us

'uk'ununa'úsduguz chah, 'aw 'et butl'ahitelhtelh, datetsah ka hiba nahuteyeh. [19] 'Ink'ez
'udun yun k'ut whut'en butl'ahitelhtelh. 'En highu tedloh, hiyootelhtsus, 'ink'ez 'et
lhdulalhgus k'ehítelhtelh. 'Ink'ez hukw'elh'az whulh tat dzin dinadutédalh."

James 'ink'ez John hube'ama, 'en hoonli hukwa Sizi yoodulhkut

[20] 'Aw 'et Zebedee buzkeh hube'ama, 'et Sizi hits'un tezdel hiyoodutelhkut ka. Hube'ama
yubut nachaniti. [21] 'Et Sizi ndi yulhni, "Ndet sts'o hukwa' ninzun?" 'Et ts'eke 'utni,
"Nts'e hubudayi cho inli, ndunnah nanah suzkeh, 'en 'ilhunuh nalhnih ts'ih tedalh
'ink'ez 'ilhunuh intl'as ts'ih tedalh, sugha óoni'ai." [22] 'Et Sizi njan ndutni, "Ndet hukwa'
hoodulhkut 'aw t'eoonuzahzun. Ndi lubot 'aw 'et be' tesnilh, 'i nuhwheni chah be' tehnilh
nahzun ih? 'Ink'ez ndai dune be too be 'ul'en, 'i be 'usotelilh. Nuhwheni chah whuz na'a
zeh ih too be' tehnilh?" 'Et ndi híyulhni, "A, 'et sih nduts'óoneh!" [23] 'Et ndo búlhni,
"'Alha sulubot be' tehnilh, 'ink'ez be too be' lhúya, 'i too be' tehnilh. 'Et 'aw doosni
ghaít'ah ndan nalhnih ts'ih sts'un tedalh 'ink'ez ndan intl'as ts'ih sts'un tedalh. Ndunnah
se'aBá huba lhaódinla, 'aw 'en zeh buba' hoont'ah." [24] 'Et 'onghunnah lanezi hidants'o
hoh, 'aw 'et ndunnah nanah lhulhutsinkah huba dzuh 'uhudeja. [25] 'Et Sizi ndunnah
ts'iyawh 'anih hubudani 'ink'ez ndo búlhni, "Nuhwheni t'eoonahzun ndunnah 'udun yun
k'ut whut'en bumoodih, 'en dune k'une' buhul'en. 'Ink'ez ndunnah ncha, 'en ndunnah
bumoodih huba hubugha ndoh 'uhint'ah. 'Et whuz na'a hube 'ut'en k'ah hooni. [26] 'Et
whunts'ih nuhwheni nuhtah whuz na'a 'uteht'ilh nóohzin gunih. 'Et ndan nuhtah ncha
tele hukwa' ninzun, 'en nuhwhuba ne'út'en wule. [27] 'Et ndan nuhtah 'udechoo tele hukwa'
ninzun, 'en nuhwhe'ulhna wule. [28] Whuz na'a yinkak dune ye', 'aw ba ne'whutet'en hukwa
whusáchaiyal. 'Et dune buba ne'ut'en tele 'ink'ez buba datetsah, 'et whuz na'a lhanah
naootekulh, 'et hukwa whusainya."

Nanah chawhés'en, 'en honilh'en nasdli

[29] 'Aw 'et hukw'elh'az Jericho keyah whuch'a náhusdel hoh lhanah dune hiyuntezdel.
[30] Nanah chawhés'en ti whuzih huzke. 'Et Sizi wheghah uyalh hoh hiduzts'ai. Soo
tube cho hits'uh hahuyih, "Moodihti, David buts'u haínzut, negha te'nonzeh!" [31] 'Et
'ilhunahuwésdel, 'en "T'eduzahnih!" hubuhútni. 'Et whunts'ih 'o nus 'uhutni, "Moodihti,
David buts'u haínzut, negha te'nonzeh!" [32] 'Et Sizi bughah nininya 'ink'ez ndo búlhni,
"Dez áh'us. Ndet nuhwhuba 'uwhutesdlilh hukwa' nahzun?" [33] "NeMoodihti nena be
ts'onolh'en hukwa' uzninzun," hiyúlhni. [34] 'Ink'ez Sizi hubugha te'nanzin hoh bula be
hubuna yut'agheznai. 'Et 'ahoh honilh'en suli. 'Aw 'et hiyuntez'az.

21

Lhanah huhoost'et hoh Sizi keyah Jerusalem ninya

[1] 'Aw 'et Jerusalem wheghah hedulh keyah whuyaz Bethphage huwhutni, 'et whuz
hunindel. 'I dzulh yenun, Olive huwhutni. 'Et Sizi nanah yugha hoodul'eh, 'en dutsuh
whébalh'a, [2] 'et ndo búlhni, "Njan keyah whuyaz nuhgha nch'az whuz ah'us. 'Et whuz
lhgha dah'az t'eh, 'et 'ahoh yeztliyaz, donkey hiyulhni, buyaz bulh whehudint'uk,
'et whunoolh'en. Sk'unaoobudooh'uk 'ink'ez dez sts'un naoobutoohlooh. [3] 'Et dune
nuhoodulhkut, 'Di ka 'ulh'en?' nuhuwhútni t'eh, 'NeMoodihti yuka' ninzun,' dóohtni. 'Et
'ahoh sts'un bula dóohtnih." [4] 'Et whuz na'a ndi ts'iyawh tune' whust'en, 'i be nus hon'en
daja ni, 'et ndulhcho 'et dúhooja. 'Et njan ndutni,

[5] "Zion bukeyah whuti whut'en,
whunulh'en! Nuhhubudayi cho te'dudil'en hoh nuhts'u teyalh.
Donkey buyaz, 'en yuk'usda.
'En be nuhts'u teyalh."

[6] 'Et ndez na'a njan dúhooja, Sizi yugha hoodul'eh whuz wheha'az, 'ink'ez Sizi daja
hubúlhni, hoh tune'hust'en. [7] 'Et whuz na'a Donkey buyaz bulh hits'u hinilhti. Dunaih
hik'ehíyinla 'ink'ez 'on dus de Sizi hik'etl'ahidilhda. [8] Lhanah dune dunaih ti hiba
néhiyuzbus nts'oh lhuteyalh. 'Ink'ez 'onghunnah, 'en chah 'ul nanehidutselh 'ink'ez ti

hiba nehídenla. [9] 'Aw 'et 'ilhunahuwésdel bulunah butsuh 'ink'ez bulunah buk'ah ts'ih
hedulh 'ink'ez tube cho hahuyih ho' hutni,
"David buts'u haínzut ba ts'odélhti!
NeMoodihti boozi be whuz de úyalh.
'En degha nus hoonzoo bugha whults'ut.
'Et soo deghan doh hidélhti!" hutni.
[10] 'Aw 'et Sizi keyah Jerusalem whuz ninya, 'et keyah whut'en khunahuntesdel hoh
'ulhódutni, "Ndan dune ho' 'int'ah?" [11] 'Et 'ilhunahuwésdel hubuhútni, "Ndun 'en Sizi
nus whunilh'en, 'en 'int'ah. Keyah Nazareth yun k'ut Galilee whuz'ai, whuz de hainya
'int'ah."

Ndunnah luglez whucho 'ooket 'ink'ez 'e'ooket, 'en ts'iyawh Sizi tinaoobunenyoot

[12] 'Aw 'et Jerusalem hubuluglez whucho whuna'neztl'oo daninya 'et ndunnah 'ooket
'ink'ez 'e'óoket, 'en ts'iyawh tenabunenyoot. Sooneya lhk'enaduleh bukw'uzdai 'i chah
ts'iyawh buch'a yuntez'ai. Ndunnah dut'aiyaz, dove hiyulhni, be 'óoket, 'en bukw'usuda
'i chah buch'a yuntez'ai. [13] 'Et ndo búlhni, "'Uk'e'eduguz hoh njan ndutni, 'Njan sukoo
tenadudli ba koo dahni,' 'et whunts'ih 'et chah njan ndutni, ''Undunut'ih, 'en bukoo
whuzúlhtsi.' " [14] 'Et luglez whucho 'et chawhés'en 'ink'ez bukechun nduda, 'en highu
nindel, 'et soo na'balh'en. [15] Ndunnah náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Moses be' dustl'us
'uk'ununa'úsduguz, 'en njan huwa 'ét'en tune' 'ust'en hinalh'en. 'Ink'ez 'uskeh 'en chah
luglez whucho sulyahalhtuk 'et njan nduhutni, "David buts'u haínzut buba ts'odélhti!"
'Et njan ts'iyawh honalh'en hoh hukwa hanílch'e. [16] 'Ink'ez Sizi 'et ndi hiyulhni, "Ndi daja
hutni huboozélhts'ai ih?" 'Et ndo búlhni, "A, 'ink'ez dahúja 'aw hukw'uyachasulhtuk hoh
ih dahni? Ndez na'a 'uk'e'wheduguz 'et njan ndutni,
''Uskeh 'ink'ez 'uskehyaz chah,
'en bughunek 'i be' hutni, ts'ah'un na'a suba hodilhti hubulhtsi.' "
[17] 'Et ndunnah 'aw 'et buch'a nanja 'ink'ez keyah whuti huwu whenája. 'Ink'ez keyah
whuyaz Bethany ts'un ninya 'et usda.

Ndi duchun mai buts'u haníyeh, 'i Sizi yek'éhanya

[18] 'Et 'om bun 'uda 'et keyah whuti whuts'u hédulh hoh khunyaz buye'élts'ul. [19] 'Et ti
whuzih khunyaz ndi mai chun, fig hiyulhni, yutelh'en. 'Et 'i yuts'un lhgha dinya hoh 'et
'aw bumai bughoh hoolah. 'Ut'an zeh bugha hoonli hoh ndi yúlhni, "'Et 'aw 'ilhuz nyumai
hootélah." Ni ibulh ndi duchun 'uyulhni, 'i dezgi.

Ndi duchun, fig hiyulhni, 'i be whuts'odutel'eh

[20] Ndunnah yugha hoodul'eh hiya'en hoh tube huba hooncha. 'Et 'uhutni, "Nyoo mai
chun, fig hiyulhni, daja hoh 'uja khunyaz dezgi?" [21] 'Et Sizi ndo búlhni, "'Alha 'un whudusi,
bé 'alha' hoont'ah, 'i aht'i, 'ink'ez 'aw nuhwhuba nawh cha'whutést'il t'eh, 'et ndi mai
chun khunsih doogi. 'Aw 'et zeh ilah, njan dzulhyaz, 'Didílhts'i 'ink'ez bun k'ut whucho
ts'ih tailhts'i,' 'i dáhtni t'eh, 'et whuz na'a 'et ndoh whútenilh. [22] 'Et ndai buka' dahni
tenadudli be, nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, 'i ts'iyawh nuhgha tékulh."

Sizi ndan bugha dune gha ndoh 'int'ah, 'et hukwa hiyoodulhkut

[23] 'Aw 'et luglez whucho daninya 'et hudélhts'i wheoobudunilh'i. 'Et nawhulnuk degha
nus dézti 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni,
"Nedini ndan bugha dune gha ndoh 'unint'ah njan dint'en. K'us ndan ntl'ahó'ai dune
gha ndoh 'unínt'ah?" [24] 'Et Sizi ndo búlhni, "Si chah 'ilhun hukwa nuhoodutelhkut.
'Et ndusudáhni t'eh, 'et nuhwhudutesnilh ndan bugha dune gha ndoh 'ust'ah. [25] Nts'e
na'a John dune too be 'úlh'en? Ndan yutl'aho'ai dune too be telilh huba? Yak'uz ts'ih
tulih hawhélts'ut, k'us dune tulih ts'ih hawhélts'ut?" Dich'oh lhtah howu yahalhtuk
'ink'ez 'uhutni, "'Et yak'uz ts'ih hawhélts'ut ts'utni t'eh, 'et neundúdoni, ''Et di ka
John nuhwhuba 'alha' cha'dusnih?' [26] 'Et whunts'ih, 'Dune ts'ih hawhélts'ut whutéla
'uhoont'ah,' ts'utni t'eh, 'aw uzdooni ghaít'ah, dune hububéznuljut, ts'iyanah John 'en nus
whunilh'en 'int'ah huninzun 'et huwa." [27] 'Et Sizi ndi hiyulhni, "'Aw nts'ez de hawhélts'ut

nt'ets'onízun." 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, "Ndan be dune bugha ndoh 'ust'ah ndi njan nduwhúlh'en, 'et si chah 'aw ndun whudóosni ghaít'ah."

Ndunnah nanah ndet be'abá huba hukwa' ninzun, k'us nts'oh tune'hut'en

28 "Njan hubugha daja nahzun? 'Ilhunuh dune nanah buye'. 'En 'udechoo yughu ninya
'ink'ez ndi yulhni, 'Suye' mai too chun haniyeh ts'ih whuz inyalh 'ink'ez suba 'int'en.'
29 'Et yuch'a tsí'desnih. 'Et whunts'ih hukw'elh'az ndunát'e 'ink'ez whuz whinya. 30 'Et
bulh nat buye', 'en chah yughu ninya 'ink'ez ndi yulhni. 'A, whuz toosya 'ink'ez 'oost'en!'
ni. 'Et whunts'ih 'aw whuz chatíyal." 31 'Et Sizi 'utni, "Ndunnah nanah k'us ndan ndet
be'abá huba hukwa' ninzun hoh teh hukw'une' hust'en?" "'Et 'udechoo, 'en zeh," hutni.
'Et Sizi ndo búlhni, "Ts'ah'un 'ún whudusni, ndunnah sooneya nalhdzooh 'ink'ez ts'ekoo
'ul'en chah, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, whuz nuhtsuh hutedulh. 32 Soo whunulh'en,
be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i be John dune too be 'ulh'en nuhts'uh whusainya, 'ink'ez 'aw
nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah. 'Et whunts'ih sooneya nalhdzooh 'ink'ez ts'ekoo 'ul'en, 'en
ts'iyawh huba 'alha' hoont'ah. 'Et nuhwheni whunulh'en 'et whunts'ih 'aw nuwheni k'ah
nácha'ahlil, 'ink'ez 'aw nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah."

Mai haníyeh k'et whulh'ai, 'en bugha whúts'odul'eh

33 "Njan 'uyoo be nawhutnuk, 'i be nuhwhudutésnilh. Sih soozólhts'a! 'Ilhunuh
bukoo whumoodih, 'en haniyeh k'et 'uhoonla, 'ink'ez mai too mai too chun 'ananla.
'Ink'ez whuna'neztl'oo. 'Et tsak'et hahónkai mai too 'utahahúlhtsus, 'et chah neóoni'ai.
'Ink'ez buk'ut yutest'en, 'i chah wheni 'uhinla. 'En njan haniyeh k'et ndunnah ha'
nulhyeh butl'ahó'ai, 'ink'ez nilhdza keyah ts'ih whinya. 34 'Aw 'et 'oonuje neooninzut hoh
bukoo whumoodih 'en 'ulhna, 'en whuz whebalh'a 'ink'ez ndun 'uhut'en, 'en buts'un
mai hitelhchulh ka. 35 'Et ndunnah ha' nulhyeh, 'en bukoo whumoodih 'en 'ulhna
hubílhchoot. 'Ink'ez 'ilhunuh soo yayalhchus. 'Ilhunuh chah hizelhghi. 'Ilhunuh chah tse
be yahiyalh'uz. 36 'Et doo chah zeh 'onghunnah 'ulhna 'o nus 'uhuneltsuk whuz whebalh'a.
'En chah whuz na'a zeh 'et ndo buhínla. 37 'Et 'udek'elh'az bukoo whumoodih buye' whuz
buts'ú wheyálh'a. ''En tulih hidóolhti,' ni. 38 'Et whunts'ih ndunnah bughu whulh'ai
hitelh'en hoh 'et 'ulhódutni, 'Ndun 'en nyoo haníyeh k'et bube'ildzun, 'en buye' 'ut'en.
Ts'uzoolhghelh! 'Et t'eh ndet buts'i telts'ulh, ts'iyawh 'et nduhóolcho ts'ohólhchoot!'
39 'Et hiyílhchoot 'ink'ez njan haníyeh k'et tínahinino 'ink'ez hizelhghi. 40 'Et huwa 'et
njan mai too chun haniyeh, 'en bube'ildzun, 'en whusateyalh. Whusainya t'eh, 'et
dabóoleh simba?" 41 'Et ndi híyulhni, "'Et ndunnah untsi', 'en hooncha hukw'un'a hoolah
hubutelhtsilh 'ink'ez njan haniyeh k'et 'uyoon ha' untelhyeh bugho télh'alh. 'Et whuz
na'a niwhúzuk totsuk ndi mai higha' hítelelh." 42 'Et Sizi ndo búlhni, "'Aw ih hukw'e
yachazulhtuk Yak'usda bughunek daja ni inle da? 'Et ndez k'e'eduguz,
'Ndunnah 'en ndi tse be koo 'uwhulh'en 'i 'ún hidutelh'us,
'i ba koo buk'uwhuz'ai huba soo degha nus tse 'int'ah, 'i suli.
'Et Moodihti whuz na'a 'uhoonla.
'Ink'ez nuwheni tube neba hooncha ho' hoont'ah,' ni.
43 'Et huwa nuhwhudúsni, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et ts'iyawh nuhghu na-
hootélchulh 'ink'ez 'uyoon hudedowh butl'aóote'alh. 'En 'ut'en unzoo, 'i buts'u haóokat.
44 'Ink'ez ndunnah ndi tse hik'elts'ut, 'en ts'iyawh yahidutélhkulh. 'Ink'ez ndunnah
ndi tse buk'édilts'ut, 'en ts'iyawh hoolah hutele." 45 'Et ndunnah Lizwif náwhulnuk
bumoodih 'ink'ez Pharisee chah, 'en ndi khunek be nawhutnuk, 'i whulh 'úhudants'o hoh
t'ehonanzin Sizi 'en didut bughu yalhtuk. 46 Nts'e na'a simba Sizi hitelhchulh 'et hukwa'
hut'en. 'Et whunts'ih dune yé hunuljut. 'En Sizi 'en nus whunilh'en 'int'ah huninzun 'et
huwa.

22

Yak'uz k'une' whul'en, 'et hubudayi cho buye' bu'at whutele, 'et ndult'ah

1 'Et doo chah zeh Sizi be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et ndo
búlhni, 2 "'Et yak'uz k'úne' whul'en, ndez na'a njan dóohoont'ah, 'ilhunuh hubudayi cho

buye' bu'at whutele, 'en huba lhadútenilh. 3 'Ink'ez ndunnah bughu núseya, de'ulhna
buts'u whebaoolh'a, 'anih hubadooni ka, 'et whunts'ih buch'a tséhudesnih. 4 'Et doo
chah zeh 'uyoon chah de'ulhna whuz wheóolh'a. Ndunnah bughu nusja suba budoohni,
''Aw 'et ts'uyi, 'i lhadínt'ah. Njan musdus ts'iyawh ndai nilhúk'a, 'i ts'iyawh suba
nahiyanghan dune yute'alh whuba. Ts'iyai 'i lhadínt'ah. 'Aw 'et ndunnah lhghusdúke
hubulh na'uztet'alh. Soo 'a dezáhdulh! suba hubudóohni.' 5 'Et whunts'ih ndunnah
bughu nusja huba 'ants'ih 'uhoont'ah. Ts'iyawh lhents'un whehándel. Bulunah chah
há' hunulhyeh ts'ih whenáhedel. 'Et bulunah chah hube 'ut'en k'ah whuz'ai ts'ih
whenáhedel. 6 Bulunah hubudayi cho be 'ulhna hubihílhchoot 'ink'ez dzuh ne'buhalh'en
'ink'ez hubuhanghan. 7 'Et hubudayi cho whulh údants'o hoh tube hunílch'e. Ndunnah
nehughan hubít'i ts'iyawh whuz whebalh'a. Ndunnah be 'ulhna inghan, 'en ts'iyawh
hoolah hubulhtsi 'ink'ez bukeyah ts'iyawh hodálhk'un. 8 'Et hukw'elh'az 'uyoon chah be
'ulhna, 'en ndo búlhni, ''Aw 'et na'tet'alh lhaoodint'ah, 'et whunts'ih bughu nusja, 'aw
huba soo cha'hildzooh.' 9 'Et huwa 'aw 'et ti ts'íh ahdulh. 'Ants'ih lhanah cho nahla t'eh,
'en ts'iyawh bughu nóhdelh. 10 'Et ndun be 'ulhna ti ts'ih whehandel. Ndan nabuhinla, ntsi'
'ink'ez unzoo tubulh 'ilho ts'iyawh whusábahanla. 'Aw 'et na'hutet'alh bukoo whudezbun.
11 'Aw 'et hubudayi cho buts'un danínya bughu nusja hubuntelh'ilh ka. 'Et 'ilhunuh dune
'en 'aw naih dune lhghu delhts'i whunaih be dune chailah hoh yutelh'en. 12 'Et ndi yúlhni,
'Sulh dune 'aw dune lhghu delhts'i whunaih be dune chainlah. 'Ink'ez nts'e na'a danínya?'
'Et ndun dune 'aw whé 'uyoodoni hoolel. 13 'Et hubudayi cho duba ne'ut'en ndo búlhni,
'Ndun dune ulhchoot 'ink'ez ulghel. 'Ink'ez 'az tsahólhgus yuh ts'ih táhneh! 'Et whuz
tetso 'ink'ez dughoo lheidútelhk'us.' 14 Njan 'et ndutni hoh 'utni, lhanah ghu nusja 'et
whunts'ih bulunah zeh 'utahálya."

Yun k'elha huhoolh'i hukwa' hoodulhkut

15 'Aw 'et ndunnah Pharisee 'udun nehúnindel 'ink'ez howu yahalhtuk, nts'e na'a Sizi
ye yalhtuk, 'i be hitelhzah hukwa' hut'en. 16 'Et Pharisee hubugha hoodul'eh 'ink'ez
Herod dédowh chah, 'en Sizi ts'un wheoobuhalh'a. 'Et ndi hiyúlhni, "Dune hoodulh'eh
t'ets'oninzun nyun ts'ah'un dune 'int'ah 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i be Yak'usda
k'una'a dune hodilh'eh. Ts'iyannah mba lhgha 'int'ah. Nts'e na'a dune dahút'en 'et
whunts'ih mba 'ants'ih 'uhoont'ah. 17 'Et huwa nedini, ndi yun hik'elha hiyilh'i, 'i 'et
ts'ah'un tulih 'uhoont'ah hoh hubudayi cho Caeser 'en tulih buba k'elha ts'uyoolhtselh,
k'us 'awundooh tulih? Daja ninzun?" 18 'Et Sizi t'eooninzun nts'e na'a hoontsi' k'ah ts'ih
'uhoont'ah, 'et huwa ndo búlhni, "'Et di kah sóolhdzih? Nuhwheni ts'iyawh duba nahdúd-
zoo aht'ah! 19 De' nyoo sooneya sunalh ts'et nah'a!" 'Ilhuk'i sooneya chaditi, 'i hitl'ahína'ai.
20 'Et ndo búlhni, "Ndan bunen 'ink'ez boozi chah buk'e'edúguz?" 21 "Hubudayi cho
Caesar," hiyulhni. 'Et ndo búlhni, "'Et huwa ndai hubudayi cho Caeser bube'ildzun,
'i butl'anáyahle. 'Ink'ez ndai Yak'usda bube'ildzun, 'i Yak'usda butl'anáyahle." 22 'Et
hidants'o hoh ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez hich'a nandel.

Nat ts'ukhítnaih hukwa Sizi hiyoodulhkut

23 'Et dzin zeh ndunnah Sadducee, 'en highu nindel. 'En 'uhutni dats'úzsai 'ink'ez
'aw nats'ukhóotnah ghaít'ah. 24 'Et ndi híyulhni, "Dune hoodulh'eh Moses ndez na'a
njan ndutni, 'et dune 'aw buzkeh hoolah hoh dazsai 'ink'ez bu'at zeh khuna t'eh, 'et
bulhutsin 'en yughu naooda huba' hoont'ah. 'Et ndun bulhutsin 'en dughe yughu
nasda t'eh, 'en ts'un dulhutsin ba buzkeh whutele. 25 'Et netah skwunlai 'o 'at nanah
lhulhutsinka, 'en 'udetsah whudelhdzulh, 'en 'at ut'i. 'Ink'ez 'aw buzkeh hoolah hoh
dazsai. 'En bu'at dulhutsin ba nayoosdzi. 26 Whúlh nanah whuz na'a zeh dazsai. 'Et
whulh tat, 'en chah whuz na'a zeh 'uja. 'Et nduwhúlyez hoh skwunlai 'o 'at nanah
ts'iyawh yahadla. 27 'Et 'udek'elh'az ndun ts'eke 'en chah dazsai. 28 'Et huwa nedini
'ilhudzin whusawhutelts'ulh hoh ts'iyannah dinadutédulh, 'et t'eh ndun ts'eke ndan
bu'at tele? 'Et whunulh'en skwunlai 'o 'at nanah ts'iyawh hubughinda." 29 'Et Sizi
ndo búlhni, "Nuhwhenich'oh na'dunáht'ah! 'Aw Yak'usda bughunek nt'enuzahzun.
Ye ulhtus, 'i chah 'aw nt'enuzahzun. 30 'Et ndet dzin dune dinadidel t'eh, 'aw lhghu

chahudutelhts'il 'et huwa. Dune dinadidel, 'en Yak'usda bulizas k'una'a 'uhutet'ilh ho'
hoont'ah. [31] 'Et daja sudahni yaidla tah dinadutédalh hubugha, Yak'usda daja ni, 'aw ih
hukw'u yachazulhtuk? Njan ndutni, [32] 'Si Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob, hubuYak'usda
'ust'ah.' 'Aw yaidla hubuYak'usda ilah 'int'ah. Hukhuna 'en hubuYak'usda nusli unli 'et
huwa." [33] 'Et 'ilhunahuwésdel 'en dahoont'ah hubugha hubudani tube huba hooncha.

'Ilhuk'i khunek degha nus dezti, 'i netl'aída'ai

[34] 'Et Pharisee whulh 'úhudants'o nts'e na'a Sizi ndunnah Sadducee hubudani, 'et hukwa
Sadducee 'aw yahutoolhdih ghaít'ah hoh hinat 'ilhunahuwésdel. [35] 'Aw 'et 'ilhunuh
hubutah, Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk unli, 'en Sizi yóolhdzih
hoh yoodulhkut, [36] "Dune hoodilh'eh k'us undai khunek neba yutulhúhezya, 'i k'us degha
nus dezti?" [37] 'Et Sizi ndi yulhni, " 'Yak'usda nyuMoodihti ndzi ndulhcho 'i be, nzul
ndulhcho 'i be, nyunut'uk ts'iyawh 'i be, 'ink'ez nyeni ts'iyawh 'i be chah, 'et whuz na'a
'en buk'eoontsi'.' [38] Ndi ndai nuhwhuba yutulhuhezya, 'i 'udechoo 'ink'ez degha nus dezti,
'i 'int'ah. [39] 'Et bulh nankoh, 'i 'udechoo, 'i k'una'a 'int'ah, ndez na'a njan ndutni, "'Et
dahoont'ah hukw'una'a nyunch'oh k'enaindutsi', 'et whuz na'a zeh 'onghunnah chah
buk'eoontsi'.' [40] Ndi nankoh khunek nuhtl'adélts'ut, 'i be Moses be' dustl'us, 'ink'ez nus
whunilh'en hube dustl'us chah, 'i ts'iyawh 'ants'ih koo buk'ut whuz'ai, 'i li'int'ah."

Christ ndan unli 'int'ah?

[41] 'Et 'awhuz ndunnah Pharisee 'ilhunahuwésdel hoh Sizi huboodulhkut, [42] "Christ ndan
unli 'int'ah nahzun? K'us ndan yuts'u hainzut simba 'int'ah?" "'En David yuts'u hainzut
'int'ah," hiyulhni. [43] 'Et ndo búlhni, "Nts'e na'a 'int'ah David Ndoni be nyun sMoodihti
'int'ah nyudúsni ni 'et ndez na'a njan ndutni,
[44] 'Moodihti 'en sMoodihti ndi yúlhni,
nalhnih ts'ih sinda t'eh nch'a detni, 'en buk'ut nke naóolyis mba hólhsilh.'
[45] 'Et whuz na'a David, 'SMoodihti,' 'uyulhni. Nts'e na'a simba 'en yuts'u hainzut wule?"
[46] 'Aw dune yuts'u yatoolhdih hoolah. 'Et ts'iyannah whehunuljut 'aw 'o 'un hiyoodolhkut
ghaít'ah.

23

Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee chah, 'en dawhultsi' 'et buts'u whélts'ulh

[1] 'Aw 'et Sizi ndunnah 'ilhunahuwésdel 'en 'ink'ez yugha hoodul'eh chah hubulh
yawhenilhtuk hoh ndutni, [2] "Ndun Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee,
'en chah 'en dune hodutelh'eh 'et wheni Moses yuk'usda, 'i k'ut natl'ahudelts'i. [3] 'Et ndai
khunek hiye nohwhulh yalhtuk, 'i 'et ts'iyawh wúlhchoot 'ink'ez buk'úne' 'ooht'en. 'Et
whunts'ih khun hubuk'una'a ne'óoht'en gunih. 'Et 'alha daja hutni, hoh tunuchá'hust'en.
[4] 'Et ndez na'a né'hut'en, lhai cho lhughel tube howa whulna dune neyúghe huba. Dune
buwus k'ehiyíle. 'Et hedich'oh hubulasgek lhuk'i whunts'ih nuhighoolhnah ghaít'ah.
[5] Ndai 'uhiyulh'en, 'i 'uyoon yunoolh'en huba 'uhiyulh'en. 'Ink'ez ndi Yak'usda bughunek
zus, Phylacteries hiyulhni, 'o nus ncha hiyilh'i ts'iyannah hinoolh'en ka. 'Ink'ez ndi
nayidúts'uz 'i tenahududli teh nahuyits'uz, 'i chah butsuh 'o nus 'udelyez nahiyulhtsih.
[6] 'Et 'uhuté'alh 'ink'ez luglez chah soo k'us hoonzoo 'et zeh hudutélts'ilh hukwa' huninzun.
[7] 'Ink'ez ndet ts'uyi, 'i be 'óoket, 'et ts'iyannah hubodélhti hoh dahooja hubuhútni, 'et
huhóont'i. 'Ink'ez ts'iyawh 'ihunah hinli hoh, 'Rabbi! Nehodulh'eh!' huba hudóoni
hukwa' huninzun. [8] 'Et whunts'ih khun teh 'uyoon 'Rabbi,' nuhodóoni gunih! 'Aw
'ilhunuh zeh whenohodulh'eh hoonli 'et huwa, Christ 'en 'int'ah. 'Et nuhwheni ts'iyawh
lhulhutsinkah ahli. [9] 'Et ndi yun k'ut 'ants'ih ndan, "'Abá,' hubudóohni gunih. 'Aw 'ilhunuh
zeh nuh'aBá unli 'et huwa, Yak'uz usda, 'en 'int'ah. [10] 'Ink'ez khun teh 'uyoon 'Nemoodihti,'
nuhwhudóoni gunih. 'Aw 'ilhunuh zeh nuhMoodihti hoonli 'et huwa, Christ 'en 'int'ah.
[11] Ndunnah nuhtah hincha, 'en nuhwhuba ne'hút'en wule. [12] 'Ink'ez ndan dich'oh ncha
nadudil'i, 'en deghanyuk tel'en tele. 'Et ndan deghanyuk 'ududildzun, 'en degha ndoh
ncha tele." [13] 'Et nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz nuhwheni Pharisee
chah, nuhwheni duba nahdúdzoo aht'ah! Dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh. Ndez na'a

njan ndaht'en, nts'e hubudayi cho yak'uz usda, 'et whudáti dune ch'a dána'dehtan.
Nuhwhenich'oh whunts'ih daóohya ghaít'ah. 'Ink'ez ndunnah whuz hedulh, 'en chah 'aw
dabóohlelh ghaít'ah. 14 Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, nuhwheni Phar-
isee chah, nuhwheni duba nadúhdzoo aht'ah! Dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Tsandelh
hubukoo hubugha haoondunaht'ah. 'Et ndi tenadudli 'i be whuz na'a zeh 'aoonilhka sa
cho tenadahdli. 'Et huwa 'o nus 'uwhulcho nuhwhuba nahutedeh. 15 Nuhwheni Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nadúhdzoo
aht'ah! Dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Ndi yun k'ut ndulhcho hoh náhdelh 'ink'ez too
k'ut ndulhcho hoh nahke, 'ilhunuh tulih nuhwhenich'oh nuhk'una'a 'int'ah wulhtsilh.
'Et whuch'a nulhde t'eh, 'et sih ndan nat 'uwhultsi' hoh nuhghanus kwuncho yuh
whuye' tele. 16 Nuhwheni chawhés'en li'aht'ah, dawhultsi' nuhts'u whélts'ulh. Lhe'aht'ah
whuzeh'en 'et whunts'ih dune ti wheoobuntelhtun hukwa' aht'en. 'Et ndez na'a dune
whubodulh'eh, njan luglez whucho boozi be dune nahuhezya t'eh, 'et 'ants'ih 'uhoont'ah.
'Et whunts'ih luglez whucho 'et gold 'ink'ez silver bulh 'uhoolya, 'et 'i be whuz na'a
nahuhezya t'eh, 'et whuz na'a 'uhuhooleh huba' hoont'ah, dáhni. 17 Nuhwheni whuzáhnik
'ink'ez chaoozéh'en ahli! K'us ndet degha nus whudezti? Luglez whucho k'us gold bulh
'úhoolya, 'et 'i tulih? 'Et luglez whucho 'et degha nus whudezti. 'Et gold bulh 'uhoolya,
'i 'ants'ih Yak'usda ba 'udun nenínkat, 'i 'int'ah. 18 Ndi 'i chah dune whubodulh'eh, ndan
Yak'usda bukw'uzdai 'i be hoonliyaz yuts'u nahezya, 'et 'ants'ih 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih
ndai 'ants'ih huwa t'aih, 'i Yak'usda bukw'uzdai k'eyin'ai, 'et 'i be dune yuts'u nahezya
t'eh, 'et nduyóoleh huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a dune whubodulh'eh. 19 Nuhwheni
whuzahnik 'ink'ez chaoozéh'en ahli. K'us ndet degha nus whudezti? 'Ants'ih huwa t'aih,
'i tulih k'us Yak'usda bukw'uzdai tulih? Ndi Yak'usda bukw'uzdai 'i degha nus dezti!
Ndi 'ants'et huwa t'aih, 'i Yak'usda bukw'uzdai 'i bugha Yak'usda bube'ildzun suli 'et
huwa. 20 'Et huwa ndan Yak'usda bukw'uzdai 'i be hoonliyaz yuts'u nahezya, ndi Yak'usda
bukw'uzdai 'ink'ez buk'uyuzdla, 'i ts'iyawh 'i be yuts'u nahezya. 21 'Ink'ez ndan luglez
whucho yuts'u nahezya, luglez whucho 'ink'ez Yak'usda usda, 'et ts'iyawh yuts'u nahezya.
22 'Ink'ez ndan yak'uz yuts'u nahezya, Yak'usda yuk'usda cho dezti, 'i 'ink'ez ndan yuk'usda,
'en be yuts'u nahezya. 23 Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, nuhwheni
Pharisee chah, nuhwheni duba nahdzoo aht'ah! Dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Ndez
na'a njan daht'en, ndai haníyeh, 'i 'ut'an sooltsun, 'i chah, anise hiyulhni, 'i chah, 'ink'ez
cummin hiyulhni, 'i chah, 'i bulah zeh, 10%, 'i Yak'usda ghah'aih. 'Et whunts'ih Moses
be' dustl'us k'ut degha nus whudezti, 'et ts'iyawh whuladehtnik. Ndez na'a ts'ah'un
'uhoont'ah. Njan ndet ts'ah'un na'a ne'áht'en, ye negha te'untezeh, 'i chah, 'ink'ez be
néba 'alha' hoont'ah, 'i chah, njan 'et ts'iyawh whuladehtnik, 'et whunts'ih whuz na'a
ndóht'en huba' hoont'ah, 'ink'ez 'onghun, 'i chah 'aw lhachaduzahle bula doohtnih gunih.
24 Lhe'aht'ah whuzeh'en 'et whunts'ih, dune ti whúbuntelhtun hukwa' aht'en. Lhe'aht'en,
ndai ahnai, 'i sts'uz yé tat'o t'eh, 'i ahguz 'et whunts'ih nuhwheni ndi khunai cho, camel
hiyulhni, 'i telhnoh li'hoont'ah! 25 Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz,
nuhwheni Pharisee chah, nuhwheni duba nahdzoo aht'ah. Dawhultsi' 'et nuhts'u
whélts'ulh! Lusyet 'ink'ez lubot chah yoo 'az ts'ih toonáhgus. 'Et whunts'ih bet ts'ih 'et
ndai 'uyoon be, bé whulhts'it, 'i 'ink'ez nts'e na'a hukwa' nahzun tune' aht'en 'et 'i be
nuhlusyet 'ink'ez nuhlubot teh dezbun. 26 Nuhwheni Pharisee chawhés'en ahli! Ndi lusyet
'ink'ez lubot bulh 'udechoo bet ts'ih tóonawhahgus 'et t'eh yoo 'az chah 'aw chaditsun
wule. 27 Nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Pharisee nuhwheni chah, duba
nahdzoo aht'ah! Dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! 'Ants'ih ts'un k'ut whuduchun
dustl'us 'i lí'aht'ah. yoo 'az ts'ih tube soo 'awhut'en, 'ink'ez bet ts'ih whudutsun 'ink'ez
dune ts'un be whudezbun. 28 'Et whuz na'a zeh dune nalh nuhyust'e yoo 'az ts'ih ts'ah'un
dune hinli ndoonéht'en. 'Et whunts'ih nuhyuh ts'ih ts'ah'un cha'aht'ah. Ndai duba
nahdzoo 'ink'ez 'uk'únucha'ust'en, 'i chah, 'i be whudezbun. 29 Nuhwheni Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Pharisee nuhwheni chah, duba nahdzoo aht'ah! Dawhultsi'
'et nuhts'u whélts'ulh! Nuhwheni nus whunilh'en, 'en buba tse bet 'ahudutelhtelh
'uwhulh'en. 'Ink'ez ts'ah'un 'int'ah, 'en buts'un k'ut hoonzoo whulhtsi. 30 'Ink'ez ndez

na'a njan ndudáhtni, ‘Hoh da netsuh whudelhdzulh hubulh ts'ukhuna inle ndúcha. Hoh
da ts'ukhuna t'eh, 'et nus whunilh'en hubuhughan da, 'aw bulah ts'oot'en ghaít'ah inle.’
31 'Et ndi njan ndudáhtni, 'i be nuhwhenich'oh ch'a déhtni. Ts'iyannah hobunulhtun 'aw
'uyoon ndunnah nus whunilh'en hubahanghan, nuhwheni 'en buts'uh háde ahli! 32 'Aw
'et ndai 'ut'en untsi', 'i nuhwhubákah whe'hidilh'en, 'et ts'iyawh lhaódahla. 33 Tl'ughus
poison buzkehkah lí'aht'ah! Njan kwuncho yuh wheni nuhwhuba nahutedeh, nts'e na'a
'utehnilh wheghoo tehdulh? 'Aw 'uhóneh ghait'ah! 34 'Et hukwa soo cho soo zélhts'ai,
'et nus whunilh'en, 'ink'ez dune huwhunih, 'ink'ez Yak'usda bughunek hodulh'eh chah,
'en ts'iyawh nuhts'ún butelh'alh. 'En bulunah butehghan. 'Et whuz na'a lhdulalhgus
hubunduntélht'ah. Bulunah nuhluglez bez ts'ih 'et hubootelhtsus. 'Ink'ez lhelhdun keyah
totsuk zah nohbutelhzut. 35 'Ink'ez 'et huwa 'et ndez na'a nuhk'eótelts'ulh. Ndunnah
ts'ah'un 'int'ah buzkai yun k'ut nájul, 'en bughá 'utehnilh nuhk'eótelts'ulh. Hoh da Abel
'en 'uja buzkai yun k'ut nájul. 'Et njan Zechariah buzkai yun k'ut nájul 'et whuts'un.
'En 'int'ah Berechiah buye'. Ndun 'en njan luglez whucho 'et Yak'usda bukw'uzdai ye
guz 'et nuhtsuh whudelhdzulh, 'en hizelhghi inle. 36 Ts'ah'un na'a be 'ún whudusni k'an
whudelhdzulh, 'et nuhwheni hukw'elha whutelhtsilh ho' aht'ah.

Jerusalem whut'en, 'en hubugha Sizi budzi nduda suli

37 “Nuhwheni Jerusalem whut'en, dáwhultsi' nuhts'u whélts'ulh! Nuhwheni aht'en
nus whunilh'en ahghan. 'Ink'ez ndunnah nuhts'u télh'a, 'en chah tse be hubahghan.
Dant'ah ligok duduzkeh dints'un be huboontun, whuz na'a nuhwheni chah lhat hoh
'ilhunanohwutésdlelh hukwa' nuszun, 'et whunts'ih 'aw hukwa cha'nahzun. 38 Soo cho
whunulh'en, 'aw 'et nuhwheni Jerusalem whut'en nuhkeyah 'aw hoonli hoolah suli hoh
nuhwhuba 'et nenáwhults'ut, 'et whuz na'a Yak'usda nuhladutetnih. 39 'Et 'un whudusni,
'aw 'o 'un chasutuzeh'il. 'Et ndet dzin whusaootélts'ulh, 'et ndudútehnilh, ‘Ndun Yak'usda
boozi be whusatéyalh, 'en degha nus hoonzoo buts'ó telts'ulh,’ 'et k'an zeh suteh'ilh!”

24

Njan Lizwif hubuluglez whucho hoolah whutéleh, 'et Sizi huwu yalhtuk

1 'Aw 'et njan luglez whucho Sizi 'az whenaja hoh yugha hoodul'eh highu nindel. Njan
luglez whucho nts'e na'a 'uhóolya 'et whuhínulhtun. 2 'Et Sizi ndo búlhni, “Njan ts'iyawh
'aw chaoonuzulh'en 'ih? Ts'ah'un na'a 'ún whudusni, 'aw lhuk'i tse lhk'uchadutésdla,
ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah.”

Ndet hoh wheóoduteltsilh, 'et huwa nt'ets'onoozeh

3 'Aw 'et haoodet'aiyaz dzulh Olive hiyulhni, 'et usda. 'Et ndunnah yugha hoodul'eh
ts'iyawh highu nindel, 'ink'ez whu'izyaz hiyoodulhkut, “Njan nket'ah 'uwhuténilh?
Nts'oh whudezulh hoh whusanátandalh, 'ink'ez nts'oh huwa whudezulh hoh whulatah
whutele? Ndet hoh wheóoduteltsilh, 'et huwa nt'ets'onoozeh? 'Et nendudíni!” 4 'Aw 'et
Sizi ndo búlhni, “Soo cho howahli. Khun teh dune nanohwhunoo'ah gunih. 5 'Alha lhanah
soozi bugha whusahutedulh 'ink'ez 'uhudutenilh, ndun Christ unli, si 'ust'ah, nduhutni
hoh lhanah nahunte'ah. 6 Dune nehughan whulh 'udutéhts'o. 'Ink'ez dune lhutegan
chah howu yahutelhtuk. 'Et chah whudutéhts'o. Khun teh whénoolhujut gunih. Njan
dawhutenilh, 'et ts'iyawh nduwhutenilh, 'et whunts'ih 'awhuz whulatah ilah 'uhoont'ah.
7 'Et huwa lhelhdowh dédowh lhch'az nehúdutadulh. 'Ink'ez yinkak ndulhcho hubudayi
cho be 'ustl'ennah, 'en chah lhehútedulh. 'Et dai whúteleh, 'ink'ez dada chah whutéleh.
'Et lhelhdun yun nutughetnah. 8 Ndi ts'iyawh be dzuh nuts'udeh, 'i k'an be whewhudít'en.
9 'Et neooninzut t'eh, 'et dzuh nunohotilhdeh ka whutl'anohotelelh. Bulunah nuhoteghan.
'Ink'ez si soozi bugha 'udun yun k'ut whut'en nuhts'o dutetnik. 10 'Et hukw'elh'az
'et lhanah huba dzuh tele, 'ink'ez nuhwhenich'oh nuhtah lhgha hawhútelhyih 'ink'ez
lhts'udutehtnih. 11 Lhanah whuts'it be nus whunilh'en hinli, 'en lhanah dune nahunte'ah.
12 'Ink'ez ndunnah 'uk'unucha'ust'en, 'en 'o nus 'uhultsi' tele. Dune ye lhk'etsi', 'i chah
k'ah 'utenilh. 13 'Et whunts'ih ndunnah soo whulatah whuts'un whechahítsaz, 'aw 'en
zeh hudutejih. 14 'Et nts'e na'a Yak'usda yak'uz ts'un dune k'une' whul'en, 'en bugha

khunek unzoo, 'i yun k'ut ndulcho hoh be yatetuk. 'I be 'udun yun k'ut whut'en, 'en huba
whubuntelhtun tele. 'Et zeh 'aw 'et whulatah whusawhételts'ulh."

Degha nus whewhunujut

15 "'Et huwa ndi degha nus be whunujut, 'en hoolah yutelhtsilh, 'en degha nus whudezti
ts'ih siyin hoh nulh'en t'eh, ndun Daniel nus whunilh'en hoh da howu yalhtuk inle. (Soo
zélhts'ai, ndi ndan yuk'eyalhtuk, 'en soo cho bubeni taóodoolts'it). 16 'Et ndan Judea
yun k'ut hudelhts'i, dzulhyaz k'uz tsihutoolhdelh. 17 Ndan bukoo hukw'usda khun teh
nanaóoja 'ink'ez bukoo ts'ih na'óolhchoot gunih. 18 Ndan haníyeh k'et 'ut'en, 'en khun
bukoo ts'ih dunaih kunaóoda gunih. 19 'Et hoh t'eh, ndan ts'ekoo helchan, 'ink'ez ndan
buzkeh ye'úlht'ukw, 'en huba tube 'o nus whutetsi'. 20 Nket'ah whuch'a tsiz telhdulh, khi
k'us nats'ulyis dzin, 'et teh 'uhoneh gunih, 'et huba tenadahdli. 21 'Et 'alha whusawhélts'ut
t'eh, hooncha dune dzuh nuhutedeh. 'Et ndi yun k'ut whe'whudit'en da, 'ink'ez k'an
dzin whuts'un, 'aw whuz na'a doo chah zeh ndó honeh ghaít'ah, 'ilhuh zeh 'uwhutenilh.
22 Hoh t'eh nts'oh whugha whudezulh hoondukw nachahwháhdlel t'eh, 'aw dune hudoojih
hoolah. 'Et whunts'ih 'utahálya, 'en hubugha hoondukw whutelhtsilh. 23 'Et ndun Christ
njan usda k'us nwun usda, 'et ndun nuhwhuhútni t'eh, khun nuhwhuba 'alha hudooni
gunih. 24 'Alha lhanah whuts'it be Christ la'dadil'i 'ink'ez whuts'it be nus whunilh'en,
'en lhanah nuhtah whutele. 'Ink'ez nuhtah tube hooncha tune'hutet'en. 'Ink'ez huwa
'et'en chah nuhtah ne'hutet'en. 'Et ndi njan ndótet'ilh, khun teh 'utahálya nabonoo'ah
huninzun, 'et hukwa' hutet'ilh. 25 'Et sih soo zulhts'ai, whutsuh whudelhdzulh 'uda
nuhwhudáni. 26 'Et huwa dune ndun whulhni t'eh, 'Nulh'en nda 'et dune chahóot'ih 'et
usda!' hutni t'eh, khun whuz toohdelh gunih. K'us, "Et bukoo bez ts'ih usda,' hutni
t'eh, khun nuhwhuba 'alha hudooni gunih. 27 Ndez na'a njan nduwhútenilh, 'et ditnik
kwun ndaz de hadánat 'ink'ez nuk ts'un whedanat. 'Et ts'iyannah dune yunoolh'en ka, 'et
whuz na'a yinkak dune ye' whusanatedalh. 28 'Et huwa nts'e neyust'e súlht'i, 'et sbalyan
'ilhuwezdel.

Yinkak dune ye' whusanátedalh

29 "'Et dune dzuh nuhutedeh,
'et ndúhooja t'eh, hukw'elh'az 'ahoh sa dulhgus tele.
'Ulh'ek ooza chah 'aw be chahoodest'en tele.
Sum chah ts'iyawh ndus de hantejulh.
'Ink'ez ndai yak'uz whelhtus ndulhcho hoh notughetnah.
30 'Et njan nduhóoja t'e, ts'iyannah dune yunoolh'en ka yinkak dune ye' yak'uz ts'ih be
hóoduteltsilh. 'Et hoh wheghah whezulh t'eh, 'et dune ndi yun k'ut ndulhcho tso yahutel-
htuk. 'Et yinkak dune ye' whuz de úyalh hiyuntelh'ilh. Kw'us k'ut yak'uz ts'ih hatéyalh.
Ye dezti, 'i 'ink'ez ye ulhtus, 'i be' tenilh. 31 Be ts'ujih, 'i tube cho be' duts'o hoh bulizas
whuz haóobutelh'alh. 'Utahálya, 'en ts'iyawh 'ilhunaooboohootélelh. Diwh hukw'un'a
hutedulh 'ink'ez yaz ndulhcho notedulh. 'Et ndulhcho hoh 'ilhunaooboohootélelh.

Mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be nawhutnuk be whuts'odul'eh

32 "Ndi mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be nawhutnuk be whuts'odul'eh. Ndi 'i 'int'ah,
buzooschum 'ulghih teh, 'Aw 'et but'an whulhlhih, 'i bugha t'ewhunáhzun 'aw 'et dain
nilhdukw suli. 33 Nuhwheni chah whuz na'a zeh ndi ts'iyawh nuhwhudusni. 'Et hoh
nket'ah nulh'en 'aw 'et t'ewhunóhzin, 'en nuhwheghah. 'Ants'ih ndati siyin li'hoont'ah.
34 'Alha ts'ah'un na'a 'ún whudusni, k'an ndoh whudezulh 'aw yachahútesdla, 'et ndi ndó
tenilh ts'iyawh 'et lhawhúdutenilh, 'et whuts'un. 35 Yaz 'ink'ez ndi yun k'ut 'i chah hoolah
whutele. 'Et whunts'ih ndi sughunek 'aw hoolah chatesdle. 36 Ndet dzin 'ink'ez nts'oh
whugha whudezulh 'uwhutenilh, 'aw dune nt'echaoonízun. Lizas yak'uz hudelhts'i, 'en
whunts'ih 'aw nt'ehonízun. Se'aBá yak'uz usda, 'aw 'en zeh nt'eooninzun. 37 'Et hoh
da Noah khuna da, dune dahant'e, 'et whuz na'a zeh 'uwhutét'ilh hoh yinkak dune
ye' whusanátedalh. 38 Soo cho whunulh'en, yinkak too be' whutenilh da, whutsuh da,
ts'iyannah 'a'alh 'ink'ez 'uhutnai. Dune 'ink'ez ts'ekoo bulh lhgho delhts'i, Noah ts'i cho

be teyalh 'et whuts'un. [39] Dune 'aw t'ehonízun nket'ah too hadutébilh. 'Aw 'et hadámbun
hoh ts'iyawh too hubanghan. 'Et whuz na'a zeh yinkak dune ye' whusanátedalh t'eh,
'et ndó tenilh. [40] 'Et dzin nanah, 'en haniyeh k'et 'uhut'en. 'Ilhunuh, 'en hitélhcholh
'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et tedalh. [41] Nanah hite'ulh, 'i hidunulhduz. 'Ilhunuh hitélhcholh
'ink'ez 'ilhunuh 'aw 'et tedalh. [42] 'Et huwa soo cho huwahli! Nts'oh huwa whezulh hoh
nuhMoodihti whusateyalh 'aw nt'eoonuzahzun. [43] 'Et ndi nuwheni taoonahle, ndun bukoo
moodih, nts'oh huwa whudezulh undunut'ih whusateyalh, 'et t'ewhuninzun t'eh, 'et
soo ts'ah'un da huwole, 'ink'ez 'aw hikoo da'óoyis ghaít'ah. [44] 'Et huwa nuhwheni chah
lhadóoht'e. 'Alha nts'oh huwa whudezulh, 'et buka tsih chawhahlih, 'et yinkak dune ye',
'et whusanátedalh."

'Ulhna ts'ah'un 'int'ah

[45] "K'us ndan 'ulhna, 'en ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez whunih 'int'ah? 'en 'int'ah, bumoodih
dich'oh 'en 'onghunnah 'ulhna bukoo humoodih yutelhtsilh. 'Et soo hoh hite'alh, 'i
hubugha ite'alh. [46] 'Et bumoodih whusanaja teh 'ink'ez 'ulhna whuz na'a nduja, 'en
degha nus hoonzoo buts'uh whélts'ulh. [47] 'Alha 'ún whudusni, ndai yit'i, 'i chah ts'iyawh
k'une' yul'en yutelhtsilh. [48] 'Et whunts'ih ndun be 'ulhna ntsi' dich'oh budzi yuh 'et
nduninzun, 'SMoodih sa sla whusanádaih.' [49] 'Et khunyaz 'onghunnah dudulh 'ulhna
hububeyih, 'ink'ez tatnai chah hubula whe'ni'al 'ink'ez hubula tawhénitnai. [50] Ndet dzin
ndun bumoodih whusanátedalh 'ink'ez nts'o huwa 'uhunit'oh utenilh 'aw t'ewhunízun,
'et wheghah 'uhunet'oh whusanátedalh. [51] 'Et lhulcho lhk'ube' yutelht'oh 'ink'ez ndunnah
duba nahudzoo 'en hubuts'itekulh, 'i bulah buts'itekulh. 'Et whuz na'a tso bulh dughoo
lhidutelhk'us."

25

Ndi be nawhutnuk 'i be whuts'odul'eh, 'i lanezinah t'etdukah 'en dune t'ehunízun, skwunlanah, 'en huwhunih 'ink'ez skwunlanah, 'en huwhusnik 'et hubugha

[1] "Yak'uz nts'e hubudayi cho usda ndi yun k'ut whusawhélts'ut teh, 'et ndez na'a ndó
tenilh, lanezi t'etdukah 'en dune t'ehunízun, ndi kwun be whét'en, 'i hiyilhchoot 'ink'ez
ndun dune 'at tet'ilh 'az 'et hibalh'i. [2] Skwunlanah, 'en huwhunih 'ink'ez skwunlanah,
'en huwhusnik. [3] Ndunnah huwhusnik ndi too dezk'un hit'i 'et whunts'ih ndi too
dezk'un hiye náhitelhdzoh, 'i hi'et 'uja. [4] 'Et huwhunih 'en too dezk'un denáhitelhdzoh,
'i chah hitez'ai. [5] 'Et 'at tet'ilh sa sla whusayih. 'Et ts'iyawh nehunentsai 'ink'ez
ts'iyawh bulh buk'eóodilts'ut hoh nahunéstez. [6] Tuzniz bat'en 'ilhunuh hahuyih, ''Aw
'et 'at tet'ilh 'az de íyalh. Dinadahdelh 'ink'ez bududéhdelh!' [7] 'Et ndunnah t'etdukah
ts'iyawh dihudíndel 'ink'ez too dezk'un, 'i ts'iyawh nahídulhk'an. [8] Huwhusnik, 'en
ndunnah huwhunih hubuhutni, 'Too dezk'un negha núlhdzeh, netoo dezk'un 'aw 'et
bé haooduk'aih!' [9] 'Et ndunnah huwhunih, ''Awundooh!' hutni 'Nuhgha nidulze t'eh,
nuhwheni 'ink'ez nuwheni chah 'aw neba soo cha'iltsuk.' 'Et hubuhutni, ''E'óoket ts'ih
whuz ahdulh, 'ink'ez nuhwhenich'oh 'óohket.' [10] 'Et whuz whehandel, 'at tet'ilh buk'elh'at
whusaínya. 'Ink'ez ndunnah yuba lhadint'ah, 'en na'hutet'alh ts'ih hiyúlh danindel,
'ink'ez ndati daná'hudentan, 'ink'ez dána'hude'ai. [11] 'Et hukw'elh'az ndunnah t'etdukah
huwhusnik whusánahedel hoh, 'Nemoodih, nemoodih, neba dana'dutintih!' hiyulhni.
[12] 'Et ndo búlhni, ''Alha 'aw nt'enwhunuzúszun!' [13] 'Et whuz na'a nuhwheni chah soo
cho huwahli! 'Alha ndet dzin 'ink'ez nts'oh whugha whezulh hoh yinkak dune ye'
whusanatedalh, 'aw dune t'eonízun hoolah."

Dune dude 'ulhna, ndai yít'i, 'i butl'ayánla, 'et yak'uz hubudayi cho usda ndult'ah be nawhutnuk

[14] "Yak'uz ndet hubudayi cho usda, ndi yun k'ut whusawhélts'ut teh, 'et whuz na'a
ndó tenilh, ndun dune dukeyah huwu teyalh. 'Et teyalh whutsuh dude 'ulhna 'anih
hubudani. Ndai yit'i, 'i hubutl'ayánla. [15] 'Ilhunuh skwunlai sooneya dezti, 'i yutl'aina'ai.
'Et 'ilhunuh chah nankoh sooneya dezti, 'i yutl'ainanzai. 'Et doo chah 'ilhunuh 'en
'ilho zeh yutl'ainanzai. 'Ilhunuh hinli hoh nts'e na'a soo hoonzoo hukw'un'a hiye'
whutelilh, 'et wheni butl'ainanzai. [16] 'Et hukw'elh'az 'aw 'et whinya. 'Et 'ilhunuh skwunlai

yutl'ainanzai, 'en 'o 'un skwunlai uneltsuk, 'i ye na'yínla. [17] 'Et whuz na'a zeh 'ilhunuh
'en nankoh yutl'ainanzai hoh nankoh ye yúba na'yínla. [18] 'Et whunts'ih 'ilhunuh lhuk'i
zeh yutl'aina'ai, 'en yun hahónkai 'ink'ez whuz dumoodih buzooneya yuntelh'i. [19] 'Et
hukw'elh'az sa inle hoh ndunnah 'ulhna hubumoodih whusanája. 'Et nahooté'alh hukwa'
ninzun nts'e na'a dahiyínla. [20] 'Et ndun skwunlai yutl'ainanzai, 'en skwunlai be 'o 'un
'uneltsuk, 'i yuba whusanáinanzai. 'Et ndi yulhni, ‘Sumoodih skwunlai sooneya dezti, 'i
stl'ananzai. Nah! Nilh'en skwunlai be 'o nus mba na'usdla.’ [21] 'Et bumoodih ndi yulhni,
‘Tube soo 'inja! Nyun tube inzoo. Nduhóolhcho k'une' nyutelh'en. Nyun tube 'ulhna
unzoo inli. 'Et hoontsoolyaz k'une' nyutelh'en inle. 'Et k'an n'un hoh lhai ghu tanleh.
'Anih! Ndai nyumoodih ye hoont'i, 'i nyun chah be hóotant'i.’ [22] 'Et 'ilhunuh nankoh
sooneya dezti, 'i yutl'ainanzai, 'en chah whusainya. 'Et ndi yulhni, ‘Sumoodih nankoh
sooneya dezti, 'i stl'ananzai. Nah! Nilh'en nankoh be 'o nus mba na'usdla.’ [23] 'Et bumoodih
ndi yulhni, ‘Tube soo 'inja! Nyun chah tube inzoo. Nduhóolhcho k'une' nyutelh'en. Nyun
chah tube 'ulhna unzoo inli. 'Et nyun chah hoontsolyaz k'une' nyutelh'en inle. 'Et k'an
nyun chah n'un hoh lhai ghu tanlelh. 'Et nyun chah 'anih! Ndai nyumoodih ye hoont'i,
'i nyun chah be hootant'i.’ [24] 'Et doo chah 'ilhunuh 'ilhuk'i sooneya dezti yutl'ainánzai,
'en chah whusainya 'ink'ez ndi yúlhni, ‘Sumoodih t'eoonuszun nyun 'aw t'echa'nínzun
'unint'ah. Nts'e 'acha'ninlel 'et whunts'ih 'et ha'ninle. Nts'e haneyeh whuyúchaninlel
'et whunts'ih 'et chah ha'nínle. [25] Tube whenlhujut 'et huwa ndi sooneya dezti yun yuh
ts'ih ntélh'i. Nah! Nilh'en ndi stl'ana'ai, 'i ntl'ananús'aih.’ [26] 'Et bumoodih 'uyúlhni,
‘Nyun níntsi' 'ink'ez tsi'dintnik 'ulhna 'int'ah. 'Alha t'eooninzun nts'e 'acha'nuzusdlah,
'et whunts'ih 'et chah ha' nusdle. 'Ink'ez nts'e haníyeh whucha'núsdlel, 'et whunts'ih 'et
chah ha' nusdle. [27] 'Et huwa hoh da ndez na'a njan ndónleh huba' hoont'ah. Ndi uszooneya
ntl'anadzai, 'i sooneya lhk'enadunudzih, 'en butl'achainuzínzai. 'Et t'eh da uszooneya 'o
nus 'uneltsuk, 'i be na'óotneh wule da.’ [28] 'Et huwa ndo búlhni, ‘Ndunnah ndi uszooneya
dezti, 'i bugha nailhúchoot. Ndun lanezi sooneya dezti, 'i yit'i, 'en bugha inéhzaih. [29] 'Et
ndan yulah zeh ut'i, 'en 'o nus lhai bugha itélts'ulh. 'Et whuz na'a lhai tet'ilh. 'Et whunts'ih
ndan ntsoolyaz ut'i, 'i whunts'ih bughu nayutélchulh. [30] 'Aw 'et ndun 'ulhna ntsi', ulhchoot
'ink'ez 'az tsahólhgus yuh ts'ih téhnoh.’ 'Et whuz tso bulh dughoo lhudoolhk'us sih.”

Yinkak dune ye' whusanátedalh teh, 'et t'eh yinkak dune, 'en ts'iyawh huba nahuteyeh

[31] “'Aw 'et yinkak dune ye' nket'ah buts'u ha 'ánduz hoh whusanátedalh teh, 'et ndunnah
lizas lubeshi bughoh hoolah, 'en hiyulh whusanátedulh. 'Et 'ink'ez yuk'usda cho dezti, 'i
k'ut nanátl'adutedalh. [32] 'Et 'ink'ez yinkak dune, 'en ts'iyawh hibut 'ilhunaoobuhootélelh.
'Et sheep ghunli k'una'a sheep, 'i sbai tahanaítelelh. [33] Sheepyaz 'en nalhnih ts'un ts'ih
nebutelelh. 'Ink'ez sbai 'en 'íntl'as ts'un ts'ih nebutelelh. [34] 'Et hubudayi cho 'et ndunnah
nalhnih ts'un ts'ih 'int'ah 'et whuz na'a ndubudutenilh, ‘Nuhwheni se'aBá degha nus
hoonzoo nuhghá whults'ut ahli. 'Et huwa 'anih! Ndi yun 'utelnilh whutsuh, ndet
hubudayi cho yak'uz úsda, 'et ndet nuhwhuba lhaoodinla, 'et k'an zeh nuhtl'aootelts'ulh.
[35] Soo cho whunulh'en, suye'élts'ul hoh 'ates'alh, 'i sugha náh'ai. Ta'oosde hoh ndai
tesnilh, 'i sugha náhkai. 'Uts'un whút'en usdli 'et whunts'ih nuhwhukoo ts'ih dásunulhti.
[36] 'Aw naih chaúst'i hoh 'enásalhti. Ndusda hoh sts'un nusahdel. Stsak'esida hoh
suts'un nusahdel.’ [37] 'Ink'ez ndunnah ts'ah'un 'int'ah hiyoodutélhkut, ‘NeMoodihti nkeda
nye'élts'ul hoh nts'a'en 'ink'ez tá'alh, 'i ngházni'ai? 'Ink'ez ta'óonde hoh tantnilh, 'i
nghaznínkai? [38] 'Et nkeda 'uts'un whút'en inli hoh dánts'unilhti inle? K'us naih chaint'ih
hoh naih ngházninla inle? [39] Nkeda ndinda hoh nts'unálh'en k'us tsak'esinda hoh nts'un
nuts'uzdel inle?’ [40] 'Et hubudayi cho njan ndoh dúbudutenilh, ‘'Alha, 'i be 'ún whudusni,
ndunnah sulhutsinkah, ndunnah 'aw ncha chailah, 'en 'ilhunuh whunts'ih whuz na'a 'et
ndóbahla t'eh, 'et si 'usáhla ho' hoont'ah.’ [41] 'Aw 'et ndunnah 'intl'as ts'ih 'int'ah, ndez na'a
ndo ba duténilh, ‘Ndai Yak'usda ye hunilch'e, 'i nuwhulh 'int'ah sahli! Sch'a nanahdelh!
'Aw 'et ndi kwun 'aw nachanusne, 'i netsudule bulizas huba 'uhóolya, 'et nuhwheni chah
whuz tehdulh! [42] Suye'élts'ul inle 'et whunts'ih 'aw tes'alh, 'i sugha chah'al. Ta'óosde
'et whunts'ih 'aw tesnilh, 'i sugha chahkal. [43] 'Uts'un whut'en usdli, 'aw 'et dachasúlhtel.

Hoh da 'aw naih chast'ih 'et whunts'ih 'aw be oosda, 'i hoolah naih sugha chahlel. Hoh
da ndusda hoh 'ink'ez tsak'esida, 'aw suts'un nuchahdulh.' 44 'Et dez na'a 'uhidutenilh,
'NeMoodihti nkeda da nts'a'en ho' dini? Nkeda nye'ilts'ul 'ink'ez ta'onde? K'us 'uts'un
whut'en inle, k'us be dune onle, 'i chaínt'ih? K'us ndinda 'ink'ez tsak'esinda? 'Et whuz
na'a nts'a'en 'et whunts'ih 'aw hoonliyaz hoh nlacha'ts'ínil dini?' 45 'Et ndoh budutenilh,
''Alha 'i be 'un whudusni, ndunnah sulhutsinkah 'aw ncha chahílah, 'et 'aw 'ilhunuh
whunts'ih whuz na'a nuchaoobahlil. 'Et huwa si chah 'aw nduchásahlil li'hoont'ah.' 46 'Et
nduhint'ah, 'en 'ilhuz wheni dzuh nahutedoh ts'ih hutedulh. 'Et whunts'ih ndunnah
ts'ah'un 'int'ah, 'en 'ilhuz hoh ts'ukhuna hubugha ootékulh."

26

Sizi whu'ízyaz hikunúta hituzelhghelh ka

1 'Aw 'et Sizi ts'iyaintsuk lhadúja yugha hoodul'eh 'et ndo búlhni, 2 "'Et t'eoonahzun
'aw 'et nat dzin whuz'ai butus lhuseya 'et whunahutelnih. 'Et 'ink'ez yinkak dune ye'
'aw 'et butl'ahitelhtelh 'ink'ez lhdulalhgus k'ehiyutelhtelh." 3 'Et soo wheghah whezulh
hoh, 'et nahuwhulnuk degha ndoh, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez
dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en ts'iyawh náwhulnuk degha nus dezti, 'en Caiaphas
hiyulhni, bukoo soo' whulcho 'et 'ilhunahuwutédulh. 4 'Et 'ilho yahalhtuk 'ink'ez
huwhuts'it hoh hoonli hiba' hoonla hoh Sizi hitélhcholh 'ink'ez hituzelhghelh. 5 "'Et
whunts'ih 'et njan butus lhuseya 'et whutah 'uts'inla t'eh, 'et hukwa dune lhtahahót'alh."
hutni.

Datetsah whutsuh ts'eke Sizi k'unuts'újul, 'i yutsi k'eyilhdze

6 'Aw 'et keyah whuyaz Bethany huwhútni, 'et Simon buka whulhjut ínle, leprosy
hiyúlhni, bukoo 'et Sizi yuzih usda. 7 'Et 'ilhunuh ts'eke bughu daninya hoh 'en ndi tse
dezti, 'i Alabaster hiyúlhni, 'i be ndi luboodai 'ulya, 'i ye'alh. Ndi k'unutsutjul sooltsun,
'i tube dezti ho' 'int'ah. 'Et kw'uzdai k'ut na'ut'alh hoh yutsi k'eyilhdze. 8 'Et ndunnah
yugha hoodul'eh hinilh'en hukwa cha'hunízun. 'Ink'ez 'en ndúlhodutni, "'Et di ka ndi
'ants'ih tinta' yulh'ih? 9 Ndi yoo dezti, 'i bé' ts'onket 'ink'ez, 'i ts'iyawh tehel'en, 'en
hubugha íts'oodzaih wule da!" 10 'Et Sizi t'eoonanzin 'et ndo búlhni, "Ndun ts'eke 'aw
buts'áhachaoozah'ak. 'Ut'en unzoo, 'i suba 'uyínla ho' 'int'ah. 11 'Ahoolhyez tehel'en
hubulh áht'ah, 'et whunts'ih si 'ahoolhyez 'aw nohwhulh cha'tuzest'il. 12 'Alha ndi
k'unutsutjul sooltsun, 'i 'adutestelh huba suyust'e yuk'eyílhdze hoh 'ut'en. 'Et whuz na'a
lhasúdinla. 13 'Alha 'un whudusni ndi yun k'ut ndulhcho ndi khunek unzoo, 'i nudutékat,
ndun ts'eke ndet 'uhoonla, 'et hukw'u naootitnuk 'et hoh dune yunatelnih."

Judas 'en Sizi be 'óotekulh hukwa' ninzun

14 'Aw 'et ndunnah lanezi 'o 'at nanah, 'en hubutah 'ilhunuh Judas Iscariot hiyulhni, 'en
náwhulnuk bumoodih buts'uh whinya. 15 'Et ndo búlhni, "Daltsuk sugha ntéh'alh ndun
dune nuhwhutl'aílhti t'eh?" "'Et tat lanezi sooneya, silver," hiyulhni, 'et 'uneltsuk hiba
hiyoodalhto. 16 'Et whuts'un nts'e na'a butl'aitelhtelh 'et hukwunúta.

Sizi 'en yugha hoodul'eh butus lhuséya hubulh na'ut'alh

17 'Et k'an 'aw 'et ndi lhes chantíldoh dzin whusawhélts'ut hoh ndunnah Sizi yugha
hoodul'eh, 'en highu nindel 'ink'ez huyoodulhkut, "Njan Hubutus Lhuseya 'ute'alh,
nts'e mba lhats'odutelilh hukwa' nínzun?" 18 'Et ndo búlhni, "Nyooz keyah whuti whuz
ahdulh. 'Ilhunuh dune suba ndudóohtni, 'Nehodulh'eh njan ndutni, 'aw 'et suba nilhdukw
whezulh. Nkoo ts'ih ndunnah sugha hoodul'eh njan butus lhuseya, 'et 'ilho hubulh
whunatelnih.' " 19 'Ink'ez yugha hoodul'eh Sizi daja hubudani, 'et whuz na'a nduhuja.
'Ink'ez njan Hubutus Lhuseya 'et wheni lhaháduja. 20 'Aw 'et hulhgha whusahonzut lanezi
'o 'at nanah yugha hoodul'eh, 'en hubulh natl'adeda hubula na'tet'alh ka. 21 'Et 'uha'alh
hubutah ndo búlhni, "'Alha 'ún whudusni njan nuhtah 'ilhunuh whutl'asutelhtelh." 22 'Et
ts'iyawh ni huzdli, 'ink'ez 'ilhunah hinli hoh hiyoodulhkut, "SMoodihti si tulih sudini?"
23 'Et ndo búlhni, "Ndan dules sulh toonayuz'ai, 'en 'utenilh whutl'asútelhtelh. 24 'Alha

yinkak dune ye' nts'e na'a ba 'uk'e'eduguz, whuz na'a 'utenilh datetsah. 'Et dune ndan
whutl'ayálhti, 'en dune degha nus hoontsi' bugha ootélts'ulh. Ndun dune 'aw cha'hóolel
t'eh, 'et sih 'o nus buba hózoo wule da." [25] 'Et Judas, ndun whutl'aitelhtelh, 'en Sizi
yoodulhkut, "Rabbi si ih sudíni?" 'Et ndi yúlhni, "Nyunch'oh 'udini."

Sizi 'udek'elh'az na'ut'alh

[26] 'Aw 'et 'uhan'al hoh Sizi lhes yilhchoot. Suchanailya ni hoh tenadedli. Taidalhkut
'ink'ez yugha hoodul'eh hubutaininik. 'Et ndo búlhni, "Úlhchoot 'ink'ez ah'alh. Ndi
suyust'e 'int'ah." [27] 'Et lubot 'i chah yilhchoot 'ink'ez suchanailya ni hoh tenadedli. 'Et
ndo búlhni, "Nuhwheni ts'iyawh ndi wahnai. [28] Ndi k'andit khunek 'i suzkai be nuhts'u
nahuzíya. Lhanah ba nadútelt'ih. 'Et 'i be bulubeshi huba hoolah natedleh. [29] Njan 'et
'un whudusni, ndi mai too, doo chah zeh 'aw chatuzésnil. 'Et whunts'ih ndi mai too
k'an, 'i nuwhulh tesnilh. Nts'e se'aBá hubudayi cho unli, 'et whuz lhgha dahdel, 'et dzin
nuhwhubulh tesnilh." [30] 'Et Yak'usda buyun be héjun 'ink'ez ndoh dzulhyaz k'uz Olive
hiyulhni, whuz whehandel. [31] 'Aw 'et Sizi ndo búlhni, "K'an 'ulh'ek nuhwheni ts'iyawh
skahóoyatehle. Ndez na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni,
'Sheep ghunli, tuzelghelh huba whutl'aitelhtelh.
'Ink'ez 'et sheep ts'iyawh lhtatelh'us.'
[32] 'Et dinadusja hukw'elh'az t'eh, 'et yun k'ut Galilee ts'ih nuhwhutsah tesyalh."

Sizi, 'en Peter ndi yúlhni, "T'echasunuzinzun dutanilh"

[33] 'Et Peter ndi yúlhni, "'Et ts'iyawh nyun nkayahutele, 'et whunts'ih si 'aw
nkayáchatuzésdle." [34] 'Et Sizi njan ndi yulhni, "'Alha, 'i be 'un nyudúsni, 'et k'an 'ulh'ek
ligok dune 'uduténilh whutsuh, 'et tat t'echasunuzínzun dutanilh." [35] 'Et Peter 'utni,
"Nyúlh datesah t'eh, 'et whunts'ih 'aw t'echanyunuzúszun doosni ghaít'ah." 'Et 'onghun
yugha hoodul'eh, 'en chah whuz na'a zeh 'uhutni.

Sizi Gethsemane 'et tenadedli

[36] 'Et 'ilhunuh haniyeh k'et Gethsemane huwhútni ts'ih whuz hunindel hoh Sizi yugha
hoodul'eh ndo búlhni, "Nuhwheni njan delhúts'i. 'Et si ye'at tenadutesdli." [37] Peter
'ink'ez Zebedee buzkeh, nanah, 'en hubilhchoot 'ink'ez dulh whebeldel. 'Aw 'et tso cho
buk'édilts'ut 'ink'ez budzi tube yuk 'uja. [38] 'Ink'ez ndo búlhni, "Suzul tube tso suli k'et
'aw 'et datesah li'ust'ah. Njan delhúts'i 'ink'ez sula huwahli." [39] 'O 'unyaz whinya hoh 'et
nachaneti 'ink'ez tenawhéndunidli 'ink'ez njan ndutni, "'ABá ndi lubot be dzuh nuteszut,
'i whuz na'a 'int'ah t'eh, 'et whute senghólts'it. 'Et whunts'ih 'aw si hukwa' nuszun k'una'a
ilah. Nyun hukwa' ninzun hukw'un'a 'et 'uhóneh." [40] 'Et ndunnah yugha hoodul'eh
nahunistez hoh bughu nanja. 'Et Peter ndi yulhni, "'Aw ih lhuk'i hukw'e'uhunint'o
whuts'un sula ghónle ghaít'ah? [41] Tink'us nínt'uk whuch'a howinli 'ink'ez tenadinli! 'Alha
dune yéghah whuz na'a hukwa' ninzun, 'et whunts'ih buyust'e laít'ah." [42] 'Et doo chah zeh
whulh nat bugho whenaja tenadutedli ka. 'Et njan ndutni, "'ABá ndi lubot ts'iyawh usnai
t'eh, 'et k'an zeh sughu natalcholh. 'Et whuz na'a zeh hukwa' ninzun t'eh, 'et ndó hot'e."
[43] 'Et doo chah zeh nahuneztez hoh bughu nanja. Bulh huba yilhtus k'et 'aw hitóo'en
ghaít'ah. [44] 'Aw 'et bugho whenaja 'ink'ez whulh tat, 'i khunek 'i be zeh tenadedli. [45] 'Aw 'et
yugha hoodul'eh bughu nanja 'ink'ez ndo búlhni, "'Awhuz nalhúyis 'ink'ez sahtez hó ih
aht'ah? Soo zélhts'ai 'aw 'et suba whusawhélts'ut. Yinkak dune ye' 'en ndunnah lubeshi
'uhulh'en, 'en butl'asátelhtelh. [46] Soo 'a dinadahdelh! 'Aw 'et uztoodelh sih! Whunulh'en
ndun butl'asútelhtelh, 'aw 'et seghah uyalh!"

Sizi 'aw 'et hiyílhchoot

[47] 'Awhuz yalhtuk hoh 'et khunyaz Judas, 'en whusainya, 'en ndunnah lanezi 'o 'at nanah
whuhél'a, 'en ndun 'ilhunuh 'int'ah. 'En bulh lhanah dune yulh whusaindel. Bulunah soh
cho nuhule, 'ink'ez bulunah be netunuzdult'o nadule. Náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune
netsuh whudelhdzulh, 'en whusaoohábahalh'a. [48] 'Aw 'et ndun Sizi hubutl'aitelhtelh, 'en
'ilhunahuwésdel ndo búlhni, "Ndan nandunests'ooz, 'en 'udúsni. 'En 'ahoh olhchoot!"
[49] 'Et 'ahoh Sizi yughu ninya hoh "Dahooja Rabbi," yulhni 'ink'ez 'en naindunants'ooz.

50 'Et Sizi ndutni, “Sulh dune di ka whusainya?” 'Aw 'et whusahandel 'ink'ez Sizi 'aw
'et hiyilhchoot. 51 'Et khunyaz 'ilhunuh Sizi yulh 'int'ah ndi soh cho hayálhtsus 'ink'ez
náwhulnuk degha nus dezti be 'ulhna, 'en yudzo yuts'ah habé' yalht'o. 52 'Et Sizi ndi yulhni,
“Nyoo soh cho t'unádintih! 'Alha ndunnah 'et nduhút'en, 'en 'et hukw'e dahutetsah.
53 'Et si hukwa' nuszun t'eh, se'aBá oodalhkut t'eh 'ink'ez k'an 'ahoh 70,000 lizas 'o 'un
'uhuneltsuk, 'en da sts'o tl'aboolelh wule da sula hutenilh ka. 'Et 'aw t'eoonuzínzun hoh
'int'en. 54 'Et zeh ndust'en t'eh, nts'e na'a Yak'usda bughunek lhadútenilh? Nts'e na'a
sts'un dawhut'ih, 'et whuz na'a 'uhóneh huba' hoont'ah.” 55 'Aw 'et wheghah 'uhunet'oh
hoh Sizi 'ilhunahuwésdel ndo búlhni, “'Et di ka soh cho 'ink'ez be netunuzdult'o chah
nudáhle 'ink'ez 'undunaht'ih hukw'u n'a'a skaootéhdel? Dzin totsuk luglez whucho 'et
nuhwhutah sída 'ink'ez whunohodulh'eh. 'Et whunts'ih 'aw chasúlhchulh. 56 'Et huwa, nus
whunilh'en bube' dustl'us hukw'e'edúguz, 'et ts'iyawh lhawhúdutenilh.” 'Aw 'et higha
hoodul'eh, 'en whulahúdetnik 'ink'ez highut sitélhdel.

Sizi naheyelh hububut ninínya

57 'Aw 'et ndunnah Sizi hiyilhchoot, 'en náwhulnuk degha nus dezti, Caiaphas hiyulhni,
ghu hinílhti. Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh
chah, whuz 'ilhunahuwésdel. 58 'Et Peter 'o niz de hubuneyalh hoh náwhulnuk degha
nus dezti bukoo whuna'nezdútl'oo whuz níbunenya. Whuz hubughu daninya hoh
nélhghel buzih natl'adeda 'ink'ez na'dunildzilh, daootenilh whuntelh'ilh 'et hukwa. 59 'Et
náwhulnuk bumoodih, 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'ink'ez nahuheyelh chah,
'en ts'iyawh hoonliyaz whuts'it hubugha highu nahó'alh hukwa' hut'en hituzelhghelh ka.
60 'Et whunts'ih 'aw hiyulh náho'alh hoolah. Lhanah dune whusahándel 'ink'ez huwhuts'it
be highu yalhtuk. 'Et whunts'ih 'awhuz hoonli hiyulh nachawhus'ai. 'Et khunyaz nanah
dune huwhuts'it whuz haha'az 61 hoh nduhútni, “'Et ndun dune 'utni Yak'usda hubuluglez
whucho hoolah whutelhtsilh 'ink'ez tat dzin whutah 'udun na'whutelilh ni,” hutni. 62 'Aw
'et náwhulnuk degha nus dezti didinya 'ink'ez Sizi yoodulhkut, “'Aw ih daja chadáhnil?
Daja hutni 'et hubugha daja ninzun?” 63 'Et Sizi 'aw nt'edusnih. 'Et náwhulnuk degha nus
dezti, 'en 'uyulhni, “Ndun Yak'usda khuna, 'en be nyudusni yatalhtuk huba' hoont'ah. 'I
be mba nahutedeh. Nedini Christ Yak'usda buYe', 'en ih 'unint'ah?” 64 'Et Sizi ndi yulhni,
“Nyunch'oh 'et 'udíni. 'Et njan hubugha nohwhulh yalhtuk, nk'atlih t'eh yinkak dune
ye', 'en ndun be hóolhtus, 'en nalhnih ts'ih yughu usda, 'et whuteh'ilh. 'Ink'ez kw'us
k'ut ndus de hatéyalh, 'et chah whuteh'ilh.” 65 'Et náwhulnuk degha nus dezti ye usda, 'i
bubut gha lhts'e yalhch'ul 'ink'ez 'utni, “Yak'usda ch'a detni hoh yalhtuk. 'Aw 'uyoon
nedóni hukwa cha'uznízun. K'an whunulh'en Yak'usda ch'a detni ts'iyawh nuhwheni
nuhnalh 'utni. 66 Daja nahzun?” 'Et 'uhutni, “Daótsah huba 'uhoont'ah!” 67 Hinen ts'ih
huyoodunuzewh. Huyoolhchis 'ink'ez bulunah hiyoonukat. 68 'Et whuz na'a nduhíyulhni,
“Neba nus whutan'ilh. Nyun 'int'ah Christ inli t'eh, ndan 'unyinla nyunézkuk?” hiyúlhni.

Peter 'utni, “Sizi 'aw t'echanuzúszun”

69 'Et Peter n'az whuna'nesdútl'oo whez ts'ih usda hoh ts'ekeyaz yughu ninya. 'Ink'ez
ndi yulhni, “Ndun Sizi Galilee whut'en, nyun chah bulh 'int'en inle!” 70 'Et ts'iyawh
hububut whuts'oodedlai hoh ndutni, “Daja dini 'aw nt'echaoonuzúszun.” 71 'Et 'az tínanja.
'Uyoon ts'eke chah yunilh'en, 'ink'ez hoh nahudelhúya, 'en ndo búlhni, “Ndun 'en
chah Sizi Nazareth whut'en bulh 'int'ah inle.” 72 'Et doo chah zeh neghan ndoh nalh
whuts'oodésdlat hoh ndutni, “Ndun dune 'aw nt'echanuzúszun!” 73 Hukw'elh'az ndunnah
yuzih nuhudelhúya, 'en highu nindel hoh 'uhiyúlhni, “'Alha ndunnah yulh 'uhant'e, 'en
nyun chah 'ilhunuh 'int'ah. Nts'e na'a yailhtuk, 'et huwa t'ents'unínzun.” 74 'Et Peter
ndutni, “Yak'usda sts'e'telhtsus 'aw ts'ah'un cha'duzusnih t'eh, ndun dune 'udáhni, 'aw
t'echanuzúszun.” 'Et 'ahoh ligok dune 'udéja. 75 'Et Sizi daja ni 'et Peter whunalnik hoh
njan ndutni, “'Et ligok dune 'uduténilh whutsuh, tat 'aw t'echasunuzinzun dutenilh.” 'Et
'az whenaja 'ink'ez tube cho howintse.

27

Sizi, 'en Pilate but ninínya

1 'Et 'om bun bundada 'uda náwhulnuk bumoodih, 'en ts'iyawh, dune netsuh whudel-
hdzulh, 'en chah, 'en Sizi hich'a detni hoh howu yahalhtuk hituzelhghelh hukwa. 2 'Et Sizi
hiyulhghel 'ink'ez yun k'ut whumoodih, 'en Pontius Pilate hiyulhni, hits'un hinilhti.

Judas tsená'usduguz

3 'Et ndun whutl'ayálhti, 'en Judas hiyúlhni, 'aw 'et Sizi datetsah huba ba nahisda
hoh, 'et nt'eoonanzin hoh tube budzi nduda suli. 'Et ndi tat lanezi sooneya silver
hiyulhni, ndunnah náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, buba
whusanáyandzai. 4 'Et ndo búlhni, "Njan ndusja hoh tinta' nust'en. Ndun dune
nuhts'un whutl'aílhti, 'en 'aw tinta cha'ít'il." 'Et 'uhiyúlhni, "Nuwheni neba cha'hóot'ah.
Nyunch'oh zeh mba' hoont'ah!" 5 'Et ndi tat lanezi silver ts'utni, 'i sooneya luglez whucho
yun hububut nayántsut. 'Et 'ink'ez 'az whenaja 'ink'ez tsená'usduguz. 6 'Et ndunnah
náwhulnuk bumoodih ndi sooneya silver ts'utni, 'i hiyilhchoot 'ink'ez 'uhutni, "Dune
buzkai suli, 'i 'int'ah. 'Et huwa 'aw Yak'usda ba be 'úzdla, 'i be náts'oodzaih ghaít'ah."
7 'Et dich'oh dutah howu yahalhtuk. 'Ink'ez ndan lhez 'oosa' 'ulh'en, ndi sooneya 'i be
yun hiyónket. 'I k'ut 'uts'un whut'en wheyóbahule 'et wheni. 8 'Et huwa soo k'an njan
dzin 'et whuts'un ndi yun boozi 'i 'uskai yun hiyulhni. 9 'Et whuz na'a hoh da ndun nus
whunilh'en Jeremiah, daja ni 'et nduhóolcho túne' whust'en 'et lhaódija njan ndutni,
"Ndi sooneya silver ts'utni, 'et tat lanezi 'et 'uneltsuk ulhchoot. 'Et 'uneltsuk hiyoodolhto,
ndun Israel hits'uh hainde, 'en huba k'elha hiyoolhtsilh. 10 'Ink'ez lhez 'oosa' 'ulh'en, 'en
buyun hiyónket. 'Et whuz na'a Moodihti sudani."

Sizi, 'en Pilate yubut siyin

11 'Aw 'et Sizi ndun yun moodih 'en yubut siyin. 'En yun moodih yoodulhkut, "Nyun ih
'int'ah Lizwif hubudayi cho inli?" 'Et Sizi ndi yúlhni, "A, 'alha dini." 12 'Ink'ez ndunnah
Lizwif bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en hik'eho'alh hukwa' hut'en.
'Et whunts'ih 'aw hoonliyaz cha'dínil. 13 'Et Pilate yoodulhkut, "'Aw ih cha'duzínts'uk, 'aw
daooneltsuk hoh nch'a yahálhtuk?" 14 'Et 'aw lhuk'i khunek be whunts'ih daja chadinil. 'Et
hoh yun k'ut whumoodih tube buba hooncha.

Pilate, 'en Barabbas buba yulanadetnik

15 'Et nawhudezulh totsuk Lizwif butus lhuseya 'et whunahulnih, 'et whutah yun moodih
ndan tsak'esda 'ilhunuh hika' ninzun, 'en ts'iyannah buts'un lanadutetnih. 'Et whuz
na'a buk'ah ts'ih 'uhoont'ah. 16 'Ilhunuh tsak'esda, 'en Barabbas hiyulhni, ts'iyannah
t'ehinínzun. 17 'Et ts'iyawh 'ilhunahuwésdel hoh Pilate huboodulhkut, "Ndan nuhwhuba
bulanadutesnih hukwa' nahzun, Barabbas k'us Sizi, 'en Christ hiyulhni?" 18 T'eooninzun
'oolnih bugha butl'ahíyalhti. 19 'Et Pilate dune ba nahedilh, 'i kw'usuda k'usda hoh bu'at
'en khunek yuts'ó tl'aida'ai, 'et ndi yulhni, "Ndun dune 'en ts'ah'un 'int'ah. Hoonliyaz
onleh gunih! 'Alha k'an dzin 'en bugha huwu nusíti 'et hoh dzuh nusízut." 20 'Et ndunnah
náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh chah, 'en 'ilhunahuwésdel ba
hubahoont'i 'et whuz na'a 'uhóoneh ka, 'en Pilate, Barabbas yulanadootnih 'ink'ez Sizi
hoolah hiyoolhtsilh. 21 'Aw 'et yun moodih 'en huboodulhkut, "Ndunnah nanah, 'en k'us
ndan nuhwhuba bulanadutesnih hukwa' nahzun?" 'Ink'ez 'et 'uhiyúlhni, "Barabbas." 22 'Et
Pilate ndo búlhni, "'Et ndun do, Sizi ndun Christ hiyúlhni, 'en nts'e na'a chah daósdleh
ka?" 'Et 'ilhunahuwésdel nduhíyulhni, "Lhdulalhgus kélhtih!" 23 'Et yun moodih 'et
ndutni, "Di ka? Ndet hoh tinta' 'ant'en?" 'Et whunts'ih sulyehúdelya, "Lhdulalhgus
kélhtih!" hutni. 24 'Et Pilate t'ewhunínzun 'aw hoonliyaz 'uhooleh ghaít'ah. Ndunnah
'ilhunahuwésdel 'aw 'et lhtahotét'alh li'hoont'ah. 'Ink'ez 'ilhohuwezdel hububut too
be lana'elde 'ink'ez ndo búlhni, "Ndun ts'ah'un dune buzkai but'aghóosnalh hukwa
cha'nuzúszun. Nuhwhenich'oh zeh nuhwhuba 'uhoont'ah." 25 Ts'iyannah dune 'et
nduhútni, "Nuwheni ts'iyawh neuzkeh tubulh buzkai whuteleh, 'et nek'éholts'it!" 26 'Aw

'et Barabbas buba yulanadetnik 'ink'ez Sizi hiyolhtsus. 'Et hukw'elh'az butl'ayálhti
lhdulalhgus k'ehíyoolhtelh ka.

Nehughan Sizi highu nolhéya

27 'Aw 'et yun moodih 'en nehughan huwhut'i, 'en Sizi hiyílhchoot 'ink'ez bukoo ts'ih
whehíyalhti, 'et Praetorium huwhútni. 'Et ts'iyawh ndunnah nehughan Sizi higha'
wezguz. 28 'Et hinaih hits'u húnuhuyulhch'ul hoh nalhti dulk'un, 'i be híyalhti. 29 Whus cho
nahinelhbaz, 'i hitsi nihída'ai. 'Ink'ez tl'oghazilh nalhnih ts'ih hila k'ehídantan. Hubudayi
cho k'una'a oot'e ka hitl'ahídantan. Hibut nachánuldulh cha' hiyulh'en. 'Et whuz na'a
highudloh. 'Ink'ez "Lizwif hubudayi cho sa cho khona!" hiyúlhni. 30 Highá dizoh, 'ink'ez
tl'oghazilh be hitsi oonulht'ah. 31 'Et highudloh 'ustl'e' 'uhudeja hoh ndi nalhti highun
náhuyílchoot 'ink'ez dich'oh bunaih be nahíyalhti. 'Aw 'et lhdulalhgus k'ehítelhtelh ts'ih
hítelhti. 32 'Aw 'et Sizi tehínilhti hoh 'ilhunuh dune Cyrene whut'en 'int'ah, 'en Simon
hiyúlhni, 'en hidudezdel hoh ndi Sizi bulhdulalhgus buba idantilh hiyúlhni. 33 'Aw 'et njan
Golgotha ts'uwhútni whuz lhgha hudindel. 'Et ndi khunek "'Utsints'un nez'ai,' ni hoh
'utni. 34 'Et mai too dunink'ooz, 'i 'ink'ez yoo, gall ts'utni, hitaidenla. 'I yulh yootnai hukwa'
huyinla. 'Et yálhka 'ink'ez 'aw yootnai hukwa cha'nízun. 35 'Et lhdulalhgus yehídunilht'o
hukw'elh'az hinaih higha 'áinlih. Dahúja 'et hoh da nus whunilh'en nts'e na'a 'udani, 'et
ts'iyawh hukw'u na'a 'uhooja. Ndez na'a njan dudani,
"Ndi sunaih dich'oh lhtahiyulya.
'Ink'ez bulah higha 'ainli cha' hiyínla."

36 'Aw 'et nátl'ahudelts'i 'ink'ez highunli. 37 Butsi huwa ndoh ts'ih lhustelyaz whehin-
dunilht'o. 'Ink'ez ndet hik'ehoo'ai 'et 'uk'e'hanguz. 'Et ndutni,
ndun Sizi 'en 'int'ah Lizwif hubudayi cho.

38 Nanah 'uhundunut'ih, 'en chah hiyulh lhdulalhgus k'ebuhilhti. 'Ilhunuh nalhnih ts'ih,
'ink'ez 'ilhunuh 'intl'as ts'ih. 39 Ndunnah wheghah whehúdelh nodunul'us 'ink'ez hich'a
detni hoh yahalhtuk. 40 'Et 'uhiyúlhni, "Nyun 'int'ah luglez whucho nanaóodutanlelh
'ink'ez tat dzin zeh na'whutanlelh dini! Nyunch'oh 'ududílyih! Yak'usda buYe' inli t'eh,
ndi lhdulalhgus k'ut buk'ut nanaíndaih!" 41 'Et ndunnah náwhulnuk bumoodih, 'en chah
whuz na'a zeh highudloh. Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en chah 'ink'ez dune
netsuh whudelhdzulh chah, ts'iyawh whuz na'a zeh 'uhutni hoh ndez na'a njan duhutni,
42 "'Uyoon ulhyis 'et whunts'ih dich'oh 'aw 'ududoolyih ghaít'ah. Israel buts'u hahánde,
'en ba hubudayi cho unli t'eh, 'et t'eh ndi lhdulalhgus yuk'ut nanaóoja wule da. 'Et t'eh da
neba 'alha 'oot'e. 43 'En Yak'usda t'anínentan. 'Et huwa Yak'usda yuka' ninzun t'eh, k'an
'ahoh da yoolhyih. 'En 'utni si Yak'usda buYe' 'ust'ah." 44 Ndunnah 'uhundunut'ih yuzih
lhdulalhgus k'usulhti, 'en chah whuz na'a zeh 'et nduhíyulhni.

Sizi ye khuna, 'i yuladetnik

45 Dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en 'ink'ez hulhgha 6:00 bat'en 'et whuts'un ndi yun k'ut
ndúwhulcho tsahólhgus suli. 46 'Et 6:00 bat'en Sizi tube cho ka' deduja hoh, "Eli, Eli, lama
sabachthani?" Ndi khunek, "SuYak'usda, SuYak'usda di ka sula dantnik," ni ho' 'utni.
47 Bulunah dune 'et nuhúdelhuya hidánts'o 'ink'ez 'uhutni, "'Ah! Elijah hahayih hoh 'utni!"
48 'Et 'ahoh 'ilhunuh whusalgai, 'ink'ez duchun bula'dul'oo, 'i mai too dunink'ooz, 'i ye
toonayuztan 'ink'ez nduk Sizi yuzek be naóonulhtsul. 49 'Onghunnah 'uhutni, "Bukaza'ez!
Khunsih, Elijah yughu ninya 'ink'ez tulih yoolhyih." 50 Doo chah Sizi tube cho 'udéja
'ink'ez duyéghah yula detnik. 51 Khunyaz luglez whucho bez ts'ih hukwadelhchooz 'i
lhulcho lhk'énch'ul. 'Et yun chah nughésnai, 'ink'ez tse cho chah lhts'edankat. 52 Ts'un
k'ut dune 'adinla 'et cha da' dutezkat. 'Ink'ez lhanah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en
nahunestez inle, 'en dináhudidel. 53 'Aw 'et tse be tsa k'et ts'ih hanáhedel, 'ink'ez keyah
Jerusalem ts'ih whehandel. 'Et lhanah nalhts'et hube hóodiltsai, 'et whébunelhtan.
Sizi nakhitna hukw'elh'az ndulhcho 'et ndúhooja. 54 'Aw 'et ndun nehughan bumoodih
'en, 'ink'ez yulh 'uhut'en, 'en ndunnah Sizi yughunli, yun nughéznai 'ink'ez nts'oh
tuné'whust'en, 'et honalh'en, 'et hoh tube whehunelhújoot 'ink'ez 'et 'uhutni, "'Alha
ndun dune, 'en Yak'usda buYe' 'int'ah." 55 Lanah ts'ekoo chah 'et nahudelhúya ye 'az de

whuts'un honilh'en. 'En Galilee ts'ih hahándel 'uhut'en. 'En Sizi whusahínandel 'ink'ez
hiba ne'úst'en 'uhint'ah. 56 'En hubutah Mary, Magdala whut'en, 'en chah 'ut'en, 'ink'ez
Mary, James 'ink'ez Joses bulh 'en hube'ama, 'en chah 'ut'en, 'et Zebedee buyekah 'en
be'ama chah, 'ut'en.

Joseph, Sizi whuyiyalhti

57 'Aw 'et hulhgha wheghah whezulh hoh 'ilhunuh Arimathea whut'en, dune soode'a
'int'ah, 'en Joseph 'uhiyulhni. 'En chah Sizi yugha hoodul'eh 'ilhunuh suli. 58 'En Pilate ts'ih
whinya, 'ink'ez Sizi buyust'e yuts'un ka na'dutni dutl'ayóolhtelh ka. 'Et Pilate ndo búlhni,
"Sizi buyust'e ndunnah butl'ayúlhtih." 59 'Et Joseph Sizi buyust'e ndus de hanáyalhti
'ink'ez naih dezti, 'i 'aw chaditsun, 'i yugha iwézduz. 60 'Et dich'oh butse be tsa k'et k'an
'uhoonla, 'et bez ts'ih 'et neínilhti. 'Et tse cho be whudanaindunelhmul 'ink'ez whenája.
61 Mary Magdala whut'en, 'en chah 'et usda. Njan tsa k'et huwanch'az, 'et 'uyoon Mary
chah 'et usda.

Sizi nts'e whuhíyalhti, ndi tse k'ut whuduná'hudelhdze

62 'Et njan dzenis whuti 'et wheni lhazdutneh dzin 'uhoont'ah. 'Et 'om bun dzin ndunnah
náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee chah, 'en ts'iyawh Pilate ts'un whehandel. 63 'Et
ndi híyulhni, "Nemoodih ndun nena'a 'awhuz khuna hoh daja neúlhni, 'et whunats'ulnih
hoh 'Tat dzin inle t'eh dinádutésdalh,' ni. 64 'Et hoh nghunek be budóoni njan tsa k'et
da'dute'a whulh tat dzin 'et whuts'un. 'Et 'aw ndúchainel t'eh ndunnah yugha hoodul'eh
'ulh'ek whusahándel 'ink'ez hiyust'e hindutet'ih tulih. 'Ink'ez ts'iyannah ndoh budóoni
ndunnah yaidla hubutah dinadeja ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a 'udek'elh'az whuts'it, 'i
'udechoo, 'i degha nus 'ultsi' whutéleh," hiyulhni. 65 'Et Pilate ndo búlhni, "Nuhwheni
chah nohhowunli aht'i hoh aht'ah. 'Aw 'et nahdulh 'ink'ez nuhwhenich'oh soo duts'o
cho hoh dána'deh'aih!" 66 'Et whehándel 'ink'ez ndi tse k'ut whuduná'hudelhdze. 'I be
duts'o cho whuzdli. 'Et 'ink'ez howu hinli 'en 'et nibanínla.

28

Sizi dinadija

1 Nats'ulyis dzin hukw'elh'az hukw'enilhghel, 'et 'udechoo dzin, soo haootelh'en, 'et
Mary Magdala whut'en 'ink'ez 'uyoon Mary bulh ts'un k'uz huni'az 'ink'ez honilh'en.
2 Khunyaz 'ilhunuh neMoodihti bulizas yak'uz hainya. 'Et huwa yun chah nughesnai.
Whusainya 'ink'ez ndi tse whudahaidunalhmul, 'ink'ez yuk'étl'adida. 3 Bunen 'ants'ih
ditnik kwun nduwhút'en. Bunaih tsil k'una'a lhiyul. 4 'Et huwa ndunnah howuhinli nujut
k'et hudulduz, 'ink'ez 'ants'ih dune dahuzsai li'huja. 5 Lizas ndunnah ts'ekoo ndo búlhni,
"Nulhújut ilah. T'eoonuszun Sizi ndun lhdulalhgus k'ut dazsai, 'en bukunáhta hó 'aht'en.
6 'Aw njan hoolah! Dinadeja ho' 'int'ah. Nts'e na'a datenilh ni, whuz na'a dinadija hó
'int'ah. 'Anih, njan whunulh'en, ndet neMoodihti ilhte! 7 'Et 'a cho whuz ah'us 'ink'ez
ndunnah yugha hoodul'eh hubudáhni yaidla tah dinadija hó 'int'ah. Soo zelhts'ai nuhtsuh
Galilee ts'ih iyalh. 'Et teh'ilh. Soo cho soo zelhts'ai 'uda ndun whudáni." 8 'A tsih tse be
tsa k'et whuch'a nahúnt'az. Whehunelhujoot 'et whunts'ih 'o nus huhóont'i cha' hint'ah.
'Ink'ez ndunnah yugha hoodul'eh 'en buts'un whuhelgai ndoh buduténiilh ka.

Sizi hits'u teni' nilhdzun

9 'Et ndunnah yugha hoodul'eh ts'ih he'us hoh khunyaz Sizi bududezya 'ink'ez ndo
búlhni, "Whunélhnik." Hizih neni'az 'ink'ez hike óontun 'ink'ez hits'u téni' nalhdzin.
10 'Et Sizi ndo búlhni, "'Aw whénulhujut ilah. sulhutsinkah buts'un naht'us 'ink'ez sba
dobudóohni, nuhwheni ts'iyawh Galilee ts'ih toohdelh. 'Et si suhunoolh'en."

Lhuhúdughan 'en sooneya hubugha hinendzai

11 'Aw 'et hutezdel hoh 'et howuhinli bulunah Jerusalem ts'ih hunindel. 'Et whuz
hunindel hoh 'et ndunnah náwhulnuk bumoodih, 'en 'et nduhóolcho hubudáni njan
ndet dahooja 'et. 12 'Aw 'et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez dune netsuh whudelhdzulh, 'en
ts'iyawh 'ilhunahuwésdel 'ink'ez howu yahalhtuk. 'Ink'ez lhai sooneya 'i lhahudughan

hubugha hinendzai. 13 'Et ndo buhútni, "'Et nuhwheni ndez na'a 'udutéhnilh, "Et 'ulh'ek
'awhuz ts'uztez hoh ndunnah yugha hoodul'eh whusahanel'i 'ink'ez buyust'e neghu
hitelhti.' 14 'Et yun moodih whulh 'údants'o t'eh, soo kháznent'a hoh bulh yats'oolhtuk sih.
'Et t'eh whuz na'a 'aw hoonliyaz nuhts'u cha'hosne." 15 'Et huwa ndunnah lhahudughan
ndi sooneya hiyoolhchoot, 'ink'ez nts'e na'a ndo badáni, 'et whuz na'a zeh 'o 'unnah
chah hubudáni. 'Et soo k'an dzin 'et whuts'un, 'et whuz na'a Lizwif dich'oh dutah howu
yahalhtuk.

Sizi yak'uz whenaja whutsuh khunek netl'aída'ai khunek buk'une' ts'oot'en ka

16 'Aw 'et ndunnah lanezi 'o 'at 'ilhunuh 'en yugha hoodul'eh, 'en Galilee ts'ih whehan-
del. Ndi dzulh k'uz Sizi hubudani, whuz whehandel. 17 Hiyan'en hoh hits'un teni' nalhdzin.
'Et whunts'ih bulunah huba cha'hoot'ah. 18 Sizi hubuts'un whusainya hoh hubulh yalhtuk
'ink'ez njan ndo búlhni, "Yak'uz 'ink'ez ndi yun k'ut 'i ts'iyawh huwandoh 'ust'ah, 'et
sutl'awhélts'ut. 19 'Et huwa lhelhts'un keyah whut'en, 'en ts'iyawh buts'un nahdulh 'ink'ez
si sugha hoodul'eh hubulhtsi. Se'aBá 'ink'ez 'uYe' 'ink'ez Ndoni, ndi boozi be 'i be too be'
butelh'ilh. 20 Ndai khunek nuhtl'adá'ai, 'i ts'iyawh hik'une' 'oot'en hubodoolh'eh. 'Ink'ez
sih soo zelhts'ai, 'et dzin whulatah lhaoodija t'eh, 'et whuts'un 'ahoolhyez nohwhulh
'útest'ilh ho' hoont'ah." 'Et ndoh honeh.

Yak'usda Bughunek Unzoo, 'I Mark Yuk'uné'uzguz

John dune too be 'ulh'en 'en Yak'usda bughunek be hubulh yalhtuk

1 Ndi khunek unzoo, 'i khunek 'udechoo, 'i Sizi Gri, Yak'usda buYe' bugha. 2 'Uda Yak'usda
be nus whunilh'en, ndi Yak'usda bughunek bugha 'uk'une'úsduguz, 'i 'et njan ndutni,
" 'Yak'usda 'ust'ah, sóo zelhts'ai,
'uyoon khunek suba na'á ntsuh tes'alh,
mba lhaoodutelilh 'et wheni.'
3 'Et keyah, 'aw dune chahóot'ih,
dune 'ultus hahuyih hoh,
'NeMoodihti whuz de uyalh, buti buba lháodahleh.
Lhuteyalh hoonzoo 'ink'ez lhts'e whudez'a buba whulhtsi," ni.
4 'Et 'uhóoja John dune too be 'ulh'en, 'aw dune chahóot'ih ts'ih ninya 'ink'ez tube
'o budáni, "Lubeshi whuch'a nuhwhubeni náhandunoohleh, 'ink'ez too be 'oohneh, 'aw
'et t'eh zeh Yak'usda nuhwhulubeshi nuhwhuba 'ún yutelhdulh." 5 Ts'iyannah Judea
whunat whut'en 'ink'ez Jerusalem whut'en chah hits'un lhghadindel 'ink'ez John dune
too be 'ubulh'en hiyoozélhts'ai. 'Ink'ez hubulubeshi hubugha hunáhuwhulnuk hoh nyo
'et took'oh Jordan huwhútni toot 'et John dune too be balh'en. 6 'Ink'ez John dune too
be 'ulh'en khunai* gha sdútl'oo, 'i ye dune unli 'ink'ez 'uzuz se be sudelhú'oo. Tulk'us
cho 'ink'ez honey, 'i ya'alh inle. 7 'Et ndo búlhni, "Dune sk'élh'az whusatéyalh sughanus
dezti ho' 'int'ah. 'Aw bukechun ketl'oolh buba k'unaídutes'uk 'et whunts'ih huba soo
cha'lhútdzooh. 8 Too be 'unwhulh'en 'et whunts'ih ndun dune 'en Ndoni be too be
'unwhutelilh 'ink'ez Ndoni nuhyédute'alh."

Sizi too be 'úlya 'ink'ez netsudúle tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih

9 'Et sa ilah hukw'elh'az Sizi Gri Nazareth† ts'ih hainya 'ink'ez took'oh Jordan huwhútni
toot 'et John dune too be 'ulh'en Sizi too be 'uyínla. 10 Soo Sizi tooz hanaja íbulh, nduk
yak'uz dá' dutézkez whutélh'en, 'ink'ez Ndoni, dut'aiyaz k'una'a, dove hiyúlhni, ndus de
buk'eyít'o. 11 'Et 'uwhútni, "Nyun suYe' inli. Tube nk'esi', 'ink'ez tube nyulh hoonúst'i."
12 'Et 'ahoh Ndoni 'en Sizi nye'un 'aw dune chahóot'ih ts'ih wheyálh'a. 13 'Et dit lanezi dzin
(40) Sizi 'aw dune chahóot'ih inda 'ink'ez Satan tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih. Khunai
tsiyaini 'i chah hoonli. 'Et lizas whusahándel, 'ink'ez hiba ne'ut'en.

Dinah lhook ka 'uhut'en, 'en Sizi, "Anih," hubúlhni

14 John dune too be 'ulh'en, tsak'ehíya'ai hukw'elh'az, Sizi Galilee ts'ih ninya 'ink'ez
hubulh yálhtuk nts'e na'a Yak'usda buk'úne whut'en, 'et hubugha. 15 'Ink'ez 'et 'utni,
"Ndi khunek unzoo, 'i 'int'ah. K'an 'aw 'et whusahónzut. 'Aw 'et nilhdukw Yak'usda
buk'úne whutet'en ho' hoont'ah. Lubeshi whuch'a nuwhubeni náhandunoohlelh, 'ink'ez
ndi khunek unzoo, 'i nuhwhuba 'alha 'oot'e 'ink'ez wúlhchoot!" 16 'Et Sizi bun k'ut
Galilee taba nuya hoh nanah lhook ka' hut'en hubunilh'en 'en Simon 'ink'ez bulhutsin
Andrew bulh lhoombilh tahíyalhdel lhook ka 'uhut'en hinli 'et huwa. 17 'Et Sizi ndo
búlhni, "Suneh'us, dune ka 'ooht'en whunwhudoolh'eh sih." 18 'Et 'ahoh hubuloombil
hiladetnik 'ink'ez hik'ah ts'ih 'uhoot'en ka hiyuntez'az. 19 'Et 'o 'unyaz hahándel 'et 'uyoon
nanah lhulhutsinkah James 'ink'ez John bulh Zebedee buye'kah 'en hubutelh'en buts'i
bet buloombil nahutl'oo. 20 Soo Sizi hubutelh'en ibulh, "Anih," hubúlhni. 'Aw 'et Zebedee
buye'kah Sizi bulh whehá'az. Zebedee 'ink'ez yuba 'ut'en chah 'aw 'et ts'i bet hudélhts'i
hoh bughoh whehá'az.

Dune ntsi' buyudínda

---

* 1:6 Ndi khunai, "camel" hiyúlhni. † 1:9 Nazareth, yun k'ut Galilee 'et whuz'ai.

21 Keyah Capernaum‡ huwhútni whuz hunindel. 'Om bun dzin Lizwif nahulyis dzin, 'et
Sizi Lizwif hubuluglez 'et bughut danínya 'ink'ez whehubondunilh'i. 22 Dune yudánts'o
tube huba hooncha, soo buba 'uhoont'ah k'una'a hoh dune wheoobodalh'i, 'aw Moses
be' dustl'us 'uk'une'úsduguz buk'una'a ilah 'utni. 23 'Et 'ilhunuh dune hubutah usda, 'en
ntsi' nududeh, 'i k'úne' 'ut'en, 'alzul hoh 'utni, 24 "Sizi Nazareth whut'en ndet nets'ú
hukwa' ninzun? Hoolah netalhtsilh ka ih whusaínya? Ndan ninli t'enyunúszun, nyun
Yak'usda ba lubeshi bughu hoolah, 'en 'unint'ah." 25 'Et Sizi hukwa' yudani hoh ndi yúlhni,
"T'eduzinih hoh buyáh hanaindaih!" 26 'Et ntsi' nudúdeh, 'i ndun dune yukaootelhdzut,
'alzul, 'ink'ez yuyáhanaja. 27 Ts'iyannah huba hooncha k'et 'et 'ulhódutni, "Dant'un dune
'int'ah, whutsuh da chats'udústs'uk 'et whuneoodulh'eh? Bughunek be whúnujut k'et
ntsi' nudúdeh, 'i whunts'ih hik'úne' 'ut'en." 28 'Ahoh Galilee keyah whuti whunat whut'en
Sizi hiyulh údants'o.

Sizi lhanah dune hunduda soo ná'bulh'en

29 'Aw 'et Lizwif luglez tínahundel. Simon 'ink'ez Andrew bukoo ts'ih hunindel, James
'ink'ez John bulh chah whuz huni'az. 30 Simon bubez kwusuti k'ut sulhti. Buyust'e nezul,
'i be undúda. Sizi whuz ninya ibulh ndi hidáni. 31 'Et yughu nínya 'ink'ez yula t'az nduk
yilhchoot. 'Ahoh ts'eke soo 'uja 'ink'ez hubugha ná'unt'ai. 32 Hulhgha sa yun ts'ih tez'ai
hukw'elh'az, ndan húnduda 'ink'ez dunnah ntsi' nudúdeh, 'i k'úne' hut'en chah Sizi gha
banínla. 33 Ts'iyannah 'et keyah whut'en ndati 'ilhúhowezdel. 34 Lhawh dédowh dada, 'i be
húnduda, 'en Sizi soo ná'balh'en 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i k'úne' hut'en, 'en chah dune yé
hanabunanyoot. Ntsi' nudúdeh, 'i 'aw yahoolhtuk butl'achahóo'al, t'ehinínzun 'et huwa.

Keyah Galilee huwhútni, 'et Sizi Yak'usda bughunek be yálhtuk

35 'Om bun 'uda 'awhuz hootel'eh whutsuh da, 'et Sizi didinya 'ink'ez 'az whenya. 'Et
nyo keyah whuch'a siya, ndet soo nehoolah ts'ih, whuz ninínya. 'Et tenadedli. 36 Simon
'ink'ez dulh 'úhut'en, 'en Sizi híkunuta. 37 Nahuyilhti hoh 'et 'uhiyúlhni, "Ts'iyannah
nkúnuta." 38 'Et Sizi ndo búlhni, "Uts'un keyah ts'ih chah uztoodelh huba' hoont'ah dune
bulh yatelhtuk, 'et huba whusáya." 39 Galilee ndulhcho nukéhudezde luglez totsuk hubulh
yálhtuk 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i dune ye hanábuneyukw.

Dune bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'en Sizi soo ná'yinla

40 'Ilhunuh dune, bukak whulhjut, leprosy hiyulhni, 'en Sizi ghu ninya, dugwútsi bé
nenínya 'ink'ez yuts'u tédudli dula 'ooneh ka. "Nyun hukwa' ninzun t'eh, be ilhtus, 'i 'int'i,
'i be suná'ilhdeh," yulhni. 41 Sizi yugha té'nanzin, yuts'un delhúnik 'ink'ez yut'agheznai.
"Hukwa' nuszun, soo na'íntneh," yulhni. 42 'Et zeh ndun dune bukak whulhjut, 'en soo
ná'uja. 43 Sizi khunekti be yulh yálhtuk 'ink'ez 'aw 'et whenáyalh'a. 44 Ndun dune natesja 'et
Sizi ndi yúlhni, "Soo zelhts'ai, 'uyoon dóni gunih! Inyalh ts'ih náwhulnuk 'en buts'ínyalh
'ink'ez nyunoolh'en. 'Et 'ants'ih soo na'ínja hukw'élha ndet Moses bughunek k'una'a
náwhulnuk nts'u húkwa' 'utni, 'i hubugha íon'alh. 'Et ts'iyannah whúntalhtun ts'ah'un
soo na'ínja." 45 'Et whunts'ih ndun dune whenája 'ink'ez ts'iyannah ndo budáni 'o nus
huwe yalhtuk k'et Sizi 'aw keyah dune tunóya ghaít'ah. 'Et n'awh dune chahóot'ih hoh
dune unli. Lhelhts'un teh whut'en whuz highu lhk'esúdel.

2

Dune buyust'e dechadusnik, Sizi soo ná'yinla

1 'Et hukw'elh'az whutezut hoh Sizi koo Capernaum ts'ih lhgha nadija. Ts'iyannah
whulh 'úhuduzts'ai. 2 'Et 'ahoh dune 'ilhuhowezdel. Whuz dune lhanah 'ilho daníndel
k'et 'aw whuz'ai hoolah, ndati 'i bulh whudezbun. 'Et Sizi Yak'usda bughunek bugha
hubulh yálhtuk. 3 Yalhtuk hoh dinah dune, 'en 'ilhunuh dune buyust'e dechadusnik Sizi
ts'un hítezkai. 4 Whuz dune hulan 'ink'ez 'aw Sizi highah nióodelh ghaít'ah. 'Et nduk bun
'i k'ehiyílhti 'ink'ez soo ndet Sizi 'int'ah bat'en, whuz ndun dune buyust'e dechadusnik
ndus de yuk'usti, 'i bulh hukwu hininkai. 5 'Et Sizi dahóolcho huba 'alha 'uhoont'ah

‡ 1:21 Capernaum, yun k'ut Galilee 'et whuz'ai.

t'eoonínzun, ndun dune buyust'e dechadusnik 'ulhni, “Uski nyulubeshi ts'iyawh mba
hoolah suli.” 6 Bulunah Moses be' dustl'us 'uk'une'úsduguz, 'en nyo 'et hudelhts'i
'ink'ez 'uhinínzun, 7 “Ndan na'dunúdzun hoh 'utni, Yak'usda ch'a yalhtuk. 'Aw dune
lubeshi n'un hutoolhdelh ghaít'ah, Yak'usda 'en zeh lubeshi n'un yutelhdulh ho' 'int'ah.”
8 'Et Sizi buyeghah be daja huninzun t'ewhunínzun 'et 'ahoh ndo búlhni, “Dáhoont'ah
huwa hoh teh nuní nahzut? 9 Ndet degha nus huwa chahóolnah, ndun dune buyust'e
dechadusnik 'udutésnilh, ‘Nyulubeshi mba 'un telhdel,’ k'us ‘Dinadindaih 'ink'ez ninya?’
10 Whunuh whuntelhtun, yinkak dune ye', 'en njan ndi yun k'ut lubeshi n'un tulhdelh
huba' hoont'ah.” 'Et ndun dune buyust'e dechadusnik yúlhni, 11 “Nyudúsni, bukw'usinti 'i
ilhchoot 'ink'ez nkoo ts'ih naíndalh.” 12 Ts'iyawh hinilh'en hoh 'a hoh dinadija, yuk'usti,
'i yilhchoot 'ink'ez ts'iyannah nalh whenája. Soo ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez Yak'usda
hidálhti 'ink'ez 'uhútni, “Aw whutsuh da 'et nduhoont'ah 'aw chats'uwhes'en.”

Sizi, 'en Levi, “Anih,” yulhni

13 'Et chah Sizi taba ts'ih lhghanadija. Hulan hoh highu nindel hoh 'et whubodalh'i.
14 'Et Sizi wheghah uyalh hoh Alphaeus buye' Levi, Capernaum hoonkuti huwunli ka
sooneya 'ilhunughesdzaih, 'en Sizi yutelh'en, 'et ndi yúlhni, “Sunanyalh.” 'Et Levi dudinya
'ink'ez yuk'ah ts'ih oot'en ka yuntezya. 15 Hukw'elh'az 'et Levi bukoo lhannah ndunnah
sooneya 'ilhughunesdzaih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, Sizi yugha hoodul'eh chah 'et hubula
na'ut'alh. 16 'Et Moses be' dustl'us yuk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee dédowh, Sizi
hinilh'en ndunnah lubeshi 'ulh'en, 'ink'ez sooneya 'ilhughunesdzaih hubula na'ut'alh.
Ndunnah Pharisee Sizi yugha hoodul'eh hubuhoodulhkut, “Dáhoont'ah huwa ndunnah
hubula 'ah'alh?” 17 Sizi hubuduzts'ai 'ink'ez ndo búlhni, “Ndan soo 'ínt'ah, 'aw yoo be
duyun ka cha'hunízun, ndan nduda, 'en zeh yoo be dúyun ka' huninzun. 'Et whuz
na'a zeh si chah dune ts'ah'un 'int'ah na'dunúdzun ba whusáchasyal, lubeshi 'ulh'en
lht'anahunoodelh hubudutésnilh 'et wheni whusáya.”

Dune saha'húdelya 'et hukwa Sizi hiyoodulhkut

18 'Et John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh 'ink'ez Pharisee hubugha hoodul'eh
chah sahá'hudelya hoh 'uyoon Sizi highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Et dáhoont'ah huwa
John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh 'ink'ez Pharisee hubugha hoodul'eh chah
saha'húdelya 'et whunts'ih nyun ngha hoodul'eh, 'en 'aw sahácha'hudilyel?” 19 Sizi ndo
búlhni, “Aw ih k'an lhghusduke bulh dunekah sahá'hudutelyelh? 'Awundooh! Ndunnah
hubughun ts'úzdel, ndun dune bu'at whuzdli, 'et hubutah usda t'eh, 'aw sahácha'hudilyel.
20 'Et whunts'ih whusawhutélts'ulh ndet ndun dune 'at ut'i bughu nayitélchulh. 'Et dzin
whusawhélts'ut t'eh, 'et sih saha'hudutelyelh.” 21 “Aw 'ilhunuh naih k'an, 'i naih jut be
lhudunoolhkalh ghaít'ah. 'Et ndúja t'eh, ndi naih k'an, 'i be lhts'etech'ulh, 'et nyoo naih
jut lhts'ench'ul 'i bulh hanaitech'ulh 'ink'ez 'o nus hooncha tele. 22 'Et whuz na'a 'aw
'ilhunuh mai too, 'awhuz 'ut'en, 'i 'uzus 'ujut, 'i be híyoolhdzeh huba cha'hóot'ah. 'Et
nduhiyínla t'eh ndi mai too zus jut, 'i buk'otéltulh 'ink'ez mai too nadutejulh 'ink'ez buzus
bulh tinta' tet'ilh. Mai too 'awhuz 'ut'en, 'i uzus k'an, 'i be yóoldzeh huba' hoont'ah.”

Nahulyis dzin hukwa' hoodulhkut

23 'Et doo chah nahulyis dzin 'uhoont'ah hoh, Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh tl'o
k'ut wheghah hidulh hoh, tl'o mai hoonuye. 24 'Et Pharisee Sizi 'uhiyúlhni, “Nilh'en
dáhoont'ah huwa ngha hoodul'eh nats'ulyis dzin 'et 'uhut'en? 'Aw 'et nduhóot'en huba
cha'hoot'ah.” 25 Sizi ndo búlhni, “Aw ih hukw'e yachalhtih David dája hoh da, yoo'alh,
'i hoolah, yulh 'úhut'en teh buye'élts'ul 'et 'uja, 26 Yak'usda bukoo 'et danínya 'ink'ez ndi
lhes Yak'usda bugha iní'ai, 'i yu'alh 'ink'ez yulh 'uhut'en, 'en chah hiya'al. Nawhulnuk 'aw
'en zeh hiyoo'alh huba' hoont'ah, 'et whunts'ih David 'ink'ez yulh 'uhut'en chah nduhuja.
Hoh da Abiathar 'en nawhulnuk bumoodih unli ho' hooja.” 27 'Et Sizi ndo búlhni, “Nahulyis
dzin dune huba whulhtsi, 'ink'ez dune, 'en 'aw nahulyis dzin huba cha'hílnel. 28 'Et huwa
yinkak dune ye', nahulyis dzin 'et whunts'ih nts'e na'a ne'hutet'ilh hukwa' huninzun
huba' hoont'ah.”

3

Sizi Gri dune bula únduda 'en soo na'yinla

1 'Et Sizi Lizwif hubuluglez ts'ih danínya. 'Ilhunuh dune bula 'aw ye nucha'ust'en, 'et
usda. 2 'Et Pharisee tube Sizi highunli nahulyis dzin tulih ndun dune ka hoonli nayoolhyih,
hukwa hik'ého'alh, 'et hukwa highunli. 3 Sizi ndun dune bula ka hoonli 'en 'uyúlhni,
"Didinyih 'ink'ez 'udez inyalh!" 4 'Et Sizi huboodulhkut, "Neghá whunt'ai ih nats'ulyis
dzin, hubula 'uts'utenilh k'us 'uts'uduntélhda, uztelhyih k'us hoolah ts'utelhtsilh?" 'Aw
dája chahudinil. 5 Sizi tube hunílch'e hoh hubutunuyú'en tube budzi ndesda, ndunnah
stabe hubudzi duts'un. 'Et ndun dune ka hoonli yulhni, "Lhk'utdughelnih!" Ndun dune
'en lhk'udughellhúnik ibulh 'ilhk'us ts'ih k'una'a soo ná'uja. 6 'Et 'ahoh Pharisee nyo luglez
tínahundel 'ink'ez Herod dédowh bulh highu yalhtuk nts'e na'a Sizi hituzelhghelh 'et
wheni lhahóduleh.

'Ilhuhowezdel bun k'ut taba hudilhts'i

7 'Et chah Sizi yugha hoodul'eh tubulh Galilee bun ts'ih lhgha hudindel. Galilee keyah
whut'en whuz lhgha hidunindel 'ink'ez lhelhyoo keyah ts'ih huhandel tubulh. Judea ts'ih
hahandel chah, 8 Jerusalem whut'en, Idumea ts'ih hahándel, Jordan took'oh wheghah
whut'en, 'ink'ez ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah, ts'iyawh Sizi higha
'ilhuhowezdel lhat tune'út'en hiyulh 'udánts'o 'et huwa. 9 Lhanah 'ilhuhowezdel Sizi
lhube' hintelhjulh 'et whuch'a yugha hoodul'eh, "Ts'iyaz suba lhadáhleh," hubulhni.
10 Lhanah hunduda soo na'ubinla 'ink'ez 'uyoon hit'aóonalh hukwa' hut'en, 11 'ink'ez
ndunnah ntsi' nudúdeh, 'i hubuyudínda, Sizi hitulh'ih teh, hibut nachánuldulh, 'ink'ez
hahúzulh hoh 'uhutni, "Nyun Yak'usda buYe' inli ho' 'int'ah." 12 'Et Sizi khunekti be
ndunnah ntsi' nudúdeh, 'en ndo búlhni, "Khun ndan 'ust'ah doohtni gunih!"

Lanezi 'o 'at nanah (12), 'en Sizi 'et 'utaháoobanla

13 Dzulhyaz k'ut nduk whenya hoh ndunnah hubuka' ninzun 'en hubuka' dani 'ink'ez
hits'uh whendel. 14 Lanezi 'o 'at nanah, 'en 'utaháoobanla. 'Et ndo búlhni, "Sulh 'óoht'e ka
'utahanhóla, dune bulh yátelhtuk ka nuhwutélh'alh, 15 'ink'ez ntsi' nudúdeh, 'i dune buyuh
hanainóohyukw 'ink'ez dune soo na'boolh'en, 'et nuhwhutl'ahó'ai." 16 Ndunnah lanezi 'o
'at nanah, 'en 'utaháoobanla Simon, 'en Sizi "Peter" naidútni. 17 James 'ink'ez bulhutsin
John, Zebedee buye'kah 'en Sizi Boanerges nabudátni, ndi boozi, 'i "Huhuske" ni ho 'utni;
18 Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus buye', Thaddaeus,
Simon 'en ts'ah'un 'ut'udil'i, 19 'ink'ez Judas Iscariot chah 'en Sizi be ná'oodutekulh.

Netsudule Sizi Gri buyudínda hutni

20 'Et doo chah zeh 'ilhohuwezdel hulai k'et Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh bulh 'uhute'alh,
'et whunts'ih 'aw 'uhooneh ghaít'ah. 21 Lhanah dune 'uhutni, "Beni hoolel" hutni
'ink'ez bulhutsinkah hiyulh údants'o hoh hika natesdel budeni 'et tinta' 'oot'en whuch'a.
22 Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Jerusalem ts'ih huhandel, 'en 'uhutni, "Beelzebul
buyudínda 'ink'ez ntsi' nududeh bumoodih 'en ye úlhtus yugha óoni'ai, 'et huwa ntsi'
nududeh, 'i dune buts'u hanaoobuneyukw." 23 'Et Sizi, "Anih," hubúlhni, 'ink'ez hubulh
náwhulnuk higha hodool'eh ka, "Nts'e na'a Satan dich'oh na'dudúntejulh? 24 Keyah
whut'en lhch'az nihúdendel t'eh, 'et keyah hoolah whutéle, 25 k'us 'ilhunuh bukoo whut'en
lhch'az nihúdendel t'eh, 'et bukoo whut'en hoolah whutéle. 26 'Et Satan dich'oh dulh
duch'a nenadenja 'ink'ez lhch'a nihúdendel t'eh, 'aw sa 'uhoot'e ghaít'ah 'ink'ez hoolah
whutele.

Ndan Ndoni ch'a detni be yahulhtuk, 'aw buba whunaoodootnah ghaít'ah

27 "Aw 'ilhunuh dune whunts'ih njan dune ulhtus bukoo 'et datdutooyis 'ink'ez te'oolelh
ghait'ah, 'et ndunah dune ulhtus 'en yulghel choo, 'et sih yughu te'oolelh. 28 Soo ts'ah'un
nuhwhudúsni, ts'iyannah dune bulubeshi 'ink'ez Yak'usda ch'a yátuk chah, ts'iyawh
hububa n'ún whuteldulh. 29 'Et whunts'ih ndan Ndoni ch'a yáhalhtuk, 'en 'aw bulubeshi
buba n'un yutoolhdelh ghaít'ah, 'ilhuz wheni huba nahutedeh." 30 Sizi hubudani, 'et huwa
ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'uhútni, "Ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda!"

Sizi bu'ama 'ink'ez bulhutsinkah hits'u tédulh

31 'Et Sizi bu'ama 'ink'ez bulhutsinkah teh whusahándel koo yoo 'az ts'ih, 'et nahudel-
húya hoh koo whez ts'ih khunek hits'o tl'adá'ai. 32 Dune 'ilhuhowezdel Sizi hinat delhts'i
'ink'ez 'et 'uhiyúlhni, "Nilh'en nyu'ama 'ink'ez nyulhutsinkah ye'at 'az 'uhint'ah 'ink'ez
nka' hoodulhkut." 33 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndan su'ama k'us ndunnah sulhutsinkah?"
34 Ts'iyawh hudelhts'i hubutunúyuz'en 'ink'ez 'utni, "Whunulh'en njan ndunnah, 'en
su'ama 'ink'ez sulhutsinkah chah 'uhint'ah. 35 Ndunnah Yak'usda k'úne' 'ut'en unli, 'en
sulhutsin, sulhtus, 'ink'ez su'ama 'uhint'ah."

4

Ha'nule bugha whúts'odul'eh

1 'Et bun k'ut Galilee huwhútni, 'et doo chah 'ilhuhowezdel Sizi higha wezdel 'ink'ez
hubodulh'eh. 'Ilhuhowezdel hulai k'et ts'iyaz bet natl'adeda. 'Et 'o nus lih dudekelh
'et whuts'un 'ilhuhowezdel taba nahudelhúya hubodulh'eh. 2 Lhat hukw'e hubulh
nawhulnuk huwa ha hodool'eh 'et wheni. 3 "Soo suzelhts'ai, 'ilhunuh ha'nule, há'untelelh
ts'ih whenya. 4 'Et ha'nule hoh bulah ti nanánkat. 'I dut'aiyaz whusahándel 'ink'ez
ts'iyawh hineldel. 5 'Et bulah tse tah nanánkat, 'ankw'us yunyaz hoolah, 'et huwa 'ahoh
hanusduki. 6 Bughih hoolah 'et huwa hasain'ai hoh ts'iyawh yanúdezgi 'ink'ez hoolah
suli. 7 'Et bulah chah whus cho tanínkat. 'I chah whus cho whutah bulh hananyi bulh
lhéwhuntlah 'ink'ez 'aw hachániyel. 8 'Et 'onghah, 'i yun unzoo, 'i k'ut nanánkat hoh soo
hananyi 'ink'ez bumai bulah tat lanezi (30) bumai suli, bulah lhk'utat lanezi (60) bumai
suli, 'ink'ez bulah lanezi lanezi (100) bumai suli." 9 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndan budzo hooni,
'en huyoozólhts'a huba' hoont'ah."

Bugha whúts'odul'eh, 'i di unli ho' 'int'ah?

10 'Et Sizi dich'oh 'int'ah hoh bulunah hiyoozálhts'ai whel'a bulh Sizi higha wézdel
'ink'ez 'uhiyúlhni, "Dája dani, 'et neba hukw'u nuhílhye." 11 Sizi ndo búlhni, "Nts'e
na'a 'utenilh Yak'usda budune hik'úne' 'ut'en, k'an whuts'un dune ch'a nonú'i. 'Et k'an
ts'iyawh nuhwhuba hahónla t'eoonoohzeh ka, 'et whunts'ih 'uyoon dune, 'en higha
hódool'eh k'una'a zeh hubulh yálhtuk. 12 'Et huwa:

'Honilh'en 'et whunts'ih 'aw chahuwhés'en wule.
'Uhoozélhts'ai 'et whunts'ih 'aw t'echahonoosze.
'Et bubeni taódelts'ut 'ink'ez Yak'usda ts'un nahulhú'a t'eh, 'et bulubeshi buba 'ún
yutelhdulh."

Ha'nule bugha whúts'odul'eh, 'et Sizi neba hukw'u nuhúlhye

13 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndi bugha hodulhú'eh, 'aw ts'ah'un nichawhah'al t'eh, 'ink'ez
'uyoo bugha hoodelhú'i t'eh, 'et nts'e na'a simba 'oohneh ts'ah'un neooteh'alh?" 14 'Et
Sizi ndo búlhni, "Ha'nule 'en Yak'usda bughunek 'aínule. 15 Buluh Yak'usda bughunek ti
nanúkat, 'i hidits'o teh, 'et 'ahoh Satan khunek budzi bughu yílhchokw. 16 Ndi ndai da tse
tah 'anelya, ndunnah 'i k'una'a zeh 'uhint'ah. Ndi Yak'usda bughunek hidits'o 'ink'ez soo
'ahoh huhóont'i hoh huyilhchuk. 17 'Et whunts'ih dich'oh 'aw bughih hoolah li'hint'ah. 'Et
huwa 'astl'iyaz zeh buba 'alha' hoont'ah. 'Ink'ez ndi khunek 'i bugha dzuh nuhudeh 'ink'ez
'onghunnah buch'a hudetni. 'Et huwa 'ahoh ndi khunek hiladutnih. 18 Ndai whus tah
'anankat, ndunnah 'i k'una'a zeh 'uhint'ah. 19 'En khunek hidits'o, 'et whunts'ih ndi yun
k'ut huwu ni udli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'ink'ez ndai ndi yun k'ut huhóont'i
tune' hut'en, 'et 'i ts'iyawh whus cho 'i be bulh lhewhullhuk. 'Et huwa 'aw lhadoolneh
wule ghaít'ah. 20 'Et bulunah yun unzoo, 'i k'ut nanánkat 'i li'hint'ah. Yak'usda bughunek
hidits'o, hiyílhchukw, 'ink'ez budzi yuh nihíyu'aih, 'et bumai whulhlhih. Bulunah tat
lanezi (30), bulunah lhk'utat lanezi (60), 'ink'ez bulunah chah lanezi lanezi (100)."

Too dezk'un 'i hukw'usu'ai 'i Sizi yughi yailhtuk

21 'O 'un Sizi ndo búlhni, "Too dezk'un dune dainí'ai 'ink'ez k'its'ai tulih yeyuh
niyúte'alh, k'us kw'usuti t'ah tulih niyúte'alh? 'Awundooh! Hukw'usu'ai ba'hoont'ah,
'et hukw'eíte'alh. 22 'Et huwa ndai whu'iz 'int'ah, 'i ts'iyawh ts'et haóotekulh." 23 'Et Sizi

ndo búlhni, “Ndan hubudzo hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah.” 24 'Et chah ndo
búlhni, “Huwahli 'ink'ez soo cho soo zélhts'ai t'eh, soo bugha hóodolhu'eh whuz na'a
Yak'usda 'o 'un chah sih nuhla 'ooneh. 25 Ndunnah sughunek soo cho hiyoozélhts'ai, 'en 'o
'un chah hiyootuzélhts'ilh 'ink'ez higha hódutel'eh. 'Et bugha óotet'alh 'ink'ez ndunnah
chahiyootuzélhts'ilh, 'en sughunek hidánts'o 'et whunts'ih hinaoodutelnah.”

Haníyeh, 'i bugha whúts'odul'eh

26 'Et Sizi 'utni, “Nuhwhubulh naóotelhúnuk Yak'usda buk'úne' whut'en, 'et hubugha
dune lí'ut'en 'a'nulye, 'i 'ainúle whuz na'a 'int'ah. 27 'Et hukw'elh'az 'ulh'ek usti 'ink'ez
dzenis 'et n'awh ne'út'en, 'et nduhoolyez hoh 'ainanla, 'i buk'unónultalh 'ink'ez haníyeh
'et whunts'ih 'aw t'eonízun dat'en hoh hanúlhyih. 28 'Et yun 'i bugha hanúlhyih 'ink'ez
bumai whulhlhih. 'Udechoo yun yuh hanúduki, 'et nuyeh 'ink'ez dinyez 'ulhih teh bumai
whulhlhih. 29 'Et bumai nut'ih teh, 'et dune tl'o be dut'as 'i be yut'us 'aw 'et há' nukat
newhúninzut 'et huwa.”

Haníyeh, 'i Mustard hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

30 'Et Sizi 'utni, “Daja uzdutenilh Yak'usda buk'úne' whut'en, 'et hukw'u nuts'úhulhye
hígha hódool'eh 'i buk'únats'otelnuk? 31 Degha nus 'anulye, 'i nintsool, 'i mustard
hiyúlhni. 'I dune yilhchuk 'ink'ez yun 'ainulih. 32 'Et hanúlhyih teh, 'ink'ez soo k'enulhyi,
'i ts'iyawh 'ut'an hanúlhyih degha nus 'udelcho 'ulhih. 'Et huwa buzooschum dincha hoh
lhts'enunúlhye, 'et dut'aiyaz yutah 'ut'o nilih.” 33 Lhat higha hódool'eh ka hubulh yálhtuk
dáhoolcho 'i be t'ehontezeh, 'et zeh hukw'u hubulh náwhulnuk. 34 Higha hódool'eh, 'i be
zeh hubulh yálhtuk, 'et whunts'ih dich'oh 'úhint'ah teh, yugha hoodul'eh, 'en soo cho
huba hukw'ú nuhúlhye.

Nilhtsi cho 'ink'ez tatsi cho, 'i Sizi yuk'úne'ut'en

35 'Et hulhgha Sizi yugha hoodul'eh, 'en ndó bulhni, “Nyan tadatus ts'ih uztóoke.” 36 'Et
'ilhohuwezdel buch'a nahusdel, yugha hoodul'eh ts'i be hándel, Sizi 'uda ye usda, 'i be
nyan hutezki, 'uyoo ts'iyaz chah hubulh tezkat. 37 Khunyaz nilhts'i ulhtus tezts'i hoh
tatsi dincha k'et ts'i be tadutih 'ink'ez 'ankw'us too be whendunimbun. 38 'Et Sizi ts'i
niz ts'ih 'et tsi'alh k'ut tsilhu'al 'ink'ez nanésti. 'Et yugha hoodul'eh ts'ih nahinílhdzut
'ink'ez 'uhiyúlhni, “Nehodulh'eh, 'aw 'et yats'utedlah! 'Aw ih neghu ni chaínlah?” 39 Sizi
didinya hoh too k'ut nilhtsi khunek ulhtus, 'i be hukwa' yudáni, “Nilhts'i, 'ustl'e' 'ineh,”
'ink'ez, “Tatsi nughuzina,” 'ink'ez 'Aw 'et dónghel. 40 'Et Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni,
“Dahoont'ah huwa stabe whenlhujut, 'aw ih bé 'alha' hoont'ah, 'i chaht'ih hoh 'aht'ah?”
41 'Et tube whehunelhújoot 'ink'ez 'ulhódutni, “Dant'ah dune unli ho' 'int'ah? Nilhts'i
'ink'ez tatsi bulh 'i nts'ih yuk'úne' 'ut'en.”

5

Dune ntsi' nudúdeh, 'i buyidélhts'i Sizi soo ná'yinla

1 'Et bun k'ut nyan nahuninki whuz Gadarene whut'en hubukeyah 'et 'uhoont'ah. 2 Soo
Sizi ts'i bé hainya ibulh 'ilhunuh dune tse bet dune 'adinla whuz de haínya. 3 Ndun dune
tel'en ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda 'ink'ez ts'un k'ut 'et whut'i. 'Aw dune tse tl'oolh
be whunts'ih whehídoolht'uk ghaít'ah. 4 Lhat hoh bula 'ink'ez buke bulh hiyulhghel 'et
whunts'ih hoh totsuk tse tl'oolh k'unuyéyuz 'ink'ez tse tl'oolh buke be lhulhú'oo, 'i chah
yayalh'us. Ulhtus k'et 'aw dune hich'a 'oolhdeh ghaít'ah. 5 Dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh ts'un
k'ut whutah 'ink'ez nódest'ai, hoh nuya hoh 'alzul 'ink'ez tse be bubut na'dudut'as. 6 Dzuh
nilhdza, 'et yughu siyin hoh Sizi yutelh'en. 'Ahoh yuts'u télhgai 'ink'ez dugwutsi be yubut
nachánetno, 7 'ink'ez soo 'ultus 'alzul hoh 'utni, “Sizi degha nus Yak'usda buYe' ndet suts'o
húkwa' ninzun. Yak'usda 'en be suts'un nahútanyelh dzuh nusílhdzut ilah.” 8 'Et ndutni
hoh Sizi ndi yulhni ntsi' nudúdeh, 'i ndun dune buyáh hanaindaih. 9 'Et Sizi yoodulhkut,
“Ndai nyoozi?” yúlhni. 'Et 'utni, “Legion, 'i soozi 'int'ah. 'I lhanah nehughan 'uts'int'ah
ni hoh 'utni.” 10 'Et ntsi' nudúdeh, 'i Sizi soo yuts'u tédudlih, “Njan keyah whuch'a netolh'a
gunih,” yúlhni. 11 Dzulh yeghah 'et goso lhai 'et 'ahú'alh. 12 'Et ntsi' nududeh, 'i Sizi ts'un

tehududleh ndunnah n'ún goso 'en buts'un neítelh'alh, 'et t'eh buyúzdoodeh. 13 'Et huwa
'ahoh Sizi hubutl'ahó'ai ntsi' nudúdeh, 'i dune yuts'ah hanádede 'ink'ez goso 'i yeyúdande.
Goso 'ankw'us 2,000 'int'ah, 'i ts'iyawh wheghálghaz 'ink'ez too yanghan. 14 'Et ndunnah
goso ghuhinli whuhélghaz 'ink'ez keyah whutah khunek nihuni'ai. 'Et lhanah whusaíndel
dáhooja hontelh'ilh ka. 15 'Et Sizi highu nindel 'ink'ez dune hinilh'en ntsi' nudúdeh, 'i
buyudelhts'i inle, 'et hukw'usda beni bugha nádelts'ut 'ink'ez soo dint'ah chah 'int'ah.
Huba hooncha k'et tube whéhunelhújoot. 16 'Et ndunnah ho'en, 'en dune hubudáni ndun
dune ntsi' nudúdeh, 'i buyudélhts'i inle, dája 'ink'ez goso bugha chah. 17 'Et Sizi highut
tedudlih hubukeyah whuch'a naóoja ka. 18 'Et Sizi ts'i be nádaih, 'et ndun dune ndun ntsi'
nudúdeh, 'i buyudélhts'i inle, 'en Sizi yuts'u tédudlih, "Nyulh 'óosneh," yúlhni. 19 'Et Sizi,
"Awundooh," yúlhni 'ink'ez ndi yúlhni, "Nkoo ts'un naíndalh 'ink'ez nyulh 'uhut'en teh
hubudóni dálhcho 'i be nyuMoodihti nts'un budzi únzoo 'ink'ez dálhcho 'i be nla 'uja."
20 'Et ndun dune whenája 'ink'ez lanezi keyah 'et whutah lhuséya Sizi daíyinla hoh yula
'uja 'et ndo búlhni. 'Et ndan yudants'o ts'iyawh huba hooncha.

Sizi, 'en Jairus butse' dinaidilhti 'ink'ez ts'eke, 'en Sizi yunaih t'agheznai

21 'Et Sizi nyan tadatus ts'ih whenahedúki 'ink'ez bun k'ut whuzih lhanah dune higha
wezdel. 22 'Et Lizwif hubuluglez whumoodih Jairus hiyúlhni, 'en yughu ninya 'et Sizi
yutelh'en hoh yubut nacháneti. 23 'Ink'ez tube cho yuts'un tédudlih, "Sustse'yaz 'aw
'et datétsah, sulh naínt'us 'ink'ez buk'edólnih sih soo ná'ootneh 'ink'ez khoona sih."
24 'Aw 'et Sizi yulh nátest'az. 'Et whuz lhanah dune yulh tezdel k'et lhts'un na'a hiyúlh
lhgha dindel. 25 'Ilhunuh ts'eke tube dzuh nuzut, lanezi 'o 'at nat naooduzuk (12)
'et nduhóolhyez hoh 'uskai 'uyulh'en, 26 yoo be dúyun lhanah chah hukwa' hiyalh'en.
Duzooneya ts'iyawh hoolah yulhtsi 'et whunts'ih 'aw nus zeh lhe'enilh. 27 'Et Sizi yulh
údants'o 'et huwa dune tah Sizi yut'ak ts'ih yugha nínya 'ink'ez bunaih yut'agheznai.
28 Dich'oh 'et ndunínzun, "Ants'ih bunaih 'i teh but'aghénai t'eh, 'et sih soo ná'oosneh."
29 'Et Sizi yunaih 'i yut'agheznai ibulh 'et 'ahoh 'uskai 'iyulh'en 'ustl'e' 'uja 'ink'ez 'ahoh
t'éoonanzin dzuh nuzut soo ná'uja. 30 'Et 'ahoh Sizi t'éoonanzin ye úlhtus ye dune la'ut'en,
'i bulah buts'ah haidélts'ut. 'Et 'ilhuhowezdel hubuts'un nalhú'a 'ink'ez 'utni, "Ndan
hoh 'uja sunaih yut'agheznai?" 31 'Ink'ez yugha hoodul'eh hiyúlhni, "Dadíni ho' dini?
Lhe'uneltsuk 'ilhohuwezdel lhanah hoh nyan do hahúneldo 'ink'ez, 'Ndan 'uja sunaih
yut'agheznai dini?" 32 'Et whunts'ih Sizi ndan 'uja yukiyú'en. 33 'Et ndun ts'eke daja soo
ná'uja t'eoonanzin hoh butahaínya whenuljut k'et dulduz 'ink'ez Sizi yubut nacháneti.
Khunek 'alha' 'int'ah, 'i be ts'iyawh yulh náwhelnuk. 34 Sizi ndi yúlhni, "Sutse' be 'alha'
hoont'ah, 'i yint'i, 'et huwa soo ná'inja. Ndzi hóont'i hoh natonja 'ink'ez ndai be dzuh
ninzut, 'i buch'a soo ná'ontneh." 35 'Et 'awhuz Sizi naheyelh hoh, khunek na'á Jairus
bukoo ts'ih hahándel 'uhiyúlhni, "Ntse'yaz dazsai, ndun dune hoodulh'eh di ka 'o 'un
bugha tédindlih?" 36 'Et Sizi whulh 'uduzts'ai ibulh daja hutni ndun luglez whumoodih ndi
yúlhni, "Aw wéchanuzíljut hoh mba 'alha' hot'e." 37 'Aw 'uyoon dune duntoodelh gunih,
ndunnah Peter, James, 'ink'ez bulhutsin John chah, 'aw 'en zeh hiyulh tezdel. 38 'Aw 'et
Lizwif luglez whumoodih bukoo ts'ih hunindel, 'et Sizi whunilh'en ndulhcho tahudetnik
'ink'ez tso yahalhtuk. 39 Sizi koo danínya 'ink'ez ndo búlhni, "Di ka sdabe tadéhtnik
'ink'ez ahtso? Ndun 'uski 'aw dáchaitsal, 'ants'ih usti ho' 'int'ah." 40 'Aw 'et ts'iyawh
highudloh. 'Et ts'iyawh tinaóobunilh'a. 'Uski bu'abá 'ink'ez bu'ama bulh hubílhchoot,
yugha hoodul'eh tanah chah 'ink'ez 'uski sulhti ts'un dahunindel. 41 'Et ts'ekeyaz yula
ílhchoot 'ink'ez ndi yúlhni, "Talitha koumi," 'et dakelh k'una'a, "Ts'ekeyaz dinadindaih
nyudúsni," ni hoh 'utni. 42 'Et 'ahoh dinadija 'ink'ez nádinya. Ndun ts'ekeyaz lanezi 'o
'at nat be naoodezulh (12) 'et ndúhooja hoh soo ts'ah'un buba hooncha. 43 Sizi soo khunek
ulhtus, 'i be ndo búlhni, "Et dune ndo budóohtni gunih, 'ink'ez hoonliyaz yute'alh, 'i bugha
yóoh'alh."

6

Sizi, ndunnah Nazareth whut'en, 'en ch'a hínesjoot

1 'Et Sizi 'ut'en inle 'et whuch'a nanja 'ink'ez dukeyah ts'ih whenája. Yugha hoodul'eh
chah hiyulh whendel. 2 Nahulyis dzin 'et Lizwif hubuluglez whubodulh'eh hoh lhanah
dune 'et hudelhts'i hidánts'o tube huba hooncha 'ink'ez 'uhútni, "Ndun dune nts'ez de
hahónla hoh 'utni? Ndi be ts'uwhunih, 'i be nts'ez de hahónla hoh 'utni? 'Et nts'e na'a
'ut'en sdabe hooncha huwa 'ut'en tuné'ut'en? 3 Koo 'uwhulh'en, 'en ilah ih 'int'ah? Mary
buye' 'ink'ez bulhutsinkah chah James, Joses, Judas, Simon, 'ink'ez budestl'ahkah chah
'en ts'iyawh njan huwhut'i?" 'Et hits'a desnih. 4 'Et Sizi ndo búlhni, "K'us ndan Yak'usda
be nus whúnilh'en yalhtuk teh ndulhcho hoh hidelhti, 'et whunts'ih bukeyah whut'en,
bulhtuskah, 'ink'ez bukoo huhuwhut'i chah, 'en zeh chahidílhti." 5 'Et huwa nyoh 'et Sizi
'aw huwa 'oot'en tune'óot'en ghaít'ah, 'et whunts'ih bulunah nduda, 'en zeh buk'edilnih
hoh soo ná'bulh'ih. 6 'Et ndunnah 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chahiyít'ih, 'et Sizi buba
hooncha. 'Ink'ez whunat keyah hoh neya 'ink'ez dune hubodulh'eh.

Yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at nanah (12), 'en Sizi whébalh'a

7 'Aw 'et ndunnah lanezi 'o 'at nanah, "Anih," hubudáni'* 'ink'ez nanah hinli hoh
lhelhts'un whebalh'a. 'Ink'ez hiye úlhtus, 'i hubugha iní'ai ntsi' nudúdeh, 'i dune yudúlts'i
'i hits'ah hanáhinooyoot ka. 8 'Ink'ez khunek ulhtus, 'i hubutl'aida'ai, "Teh'us ts'ih
hoonliyaz teh whutoohla gunih! Teh'alh, 'i chah, ézdlai, 'i chah, k'us sooneya teh bulh
sudoolhú'oo gunih! Tuz 'i zeh dutóohtan. 9 Nuhkesgwut, 'i 'ink'ez dzoozt'an 'ilhuk'i be
súhke, 'i zeh be 'óohneh." 10 'Et 'udun chah ndo búlhni, "Keyah lhghadah'az t'eh dune
bukoo danah honilhti t'eh, 'et bukoo 'et wahke 'uts'un keyah ts'ih téh'us whuts'un. 11 'Et
keyah nenáh'az 'ink'ez dune 'aw hachanwhuhílh'al t'eh, k'us chanuwhuhudústs'uk t'eh
huwu nátóoht'as 'ink'ez whulez ch'a nuhke naóohghat. 'Et dahúja t'ehonoozeh. Ts'ah'un
nuhwhudúsni Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en sdabe hintsi'. 'Udék'elh'az dzin t'eh hiyé
dzuh nutézut, ndunnah keyah whut'en, 'en 'o nus ba dzuh nahutezut ho' hoont'ah." 12 'Aw
'et whehándel 'ink'ez dune Yak'usda bughunek be hubulh yahúlhtuk, "Nuhwhulubeshi
ch'a lht'ananoohdelh," hubuhútni. 13 Lhanah ntsi' nudúdeh, 'i hubugha delhts'i hubugha
whenabunanyoot 'ink'ez dune lhanah nduda khe be hubuhulho hoh soo ná'buhalh'en.

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelhghi

14 'Aw 'et hubudayi cho Herod hiyúlhni yulh údants'o Sizi dulhcho hoh búlh khunek
bughi denzut. 'Ink'ez 'utni, "John dune too be 'ulh'en 'ut'en. Dazsai inle 'ink'ez nakhítna,
'et huwa Yak'usda ye ulhtus, 'i buyidí'ai hoh 'út'en whunul'en teh ne'út'en." 15 'Et bulunah
chah, "Elijah 'ut'en," hutni. 'Et 'uyoon chah 'uhutni, "Uda hukw'u na'a Yak'usda be nus
whunilh'en 'ut'en," hutni. 16 'Et hubudayi cho Herod whulh 'údants'o hoh 'et 'utni, "John
dune too be 'ulh'en 'ut'en. Butsi suba k'uhinentsel inle da, 'et whunts'ih nakhítna,"
ni. 17 Herod dich'oh John dune too be 'ulh'en 'ahiyoo'alh huwá bulh'a ínle. Hiyulhghel
'ink'ez tsak'ehíya'ai. Ndun ts'eke Herodias hiyúlhni, 'en yughusda. 'En gha 'uyínla ínle.
Dulhutsin Philip bu'at 'en lhch'a bunenjoot, 'et whunts'ih yughusda. 18 John dune too
be 'ulh'en Herod yudani, "Yak'usda bughunek k'uninyuz ho' 'int'ah nyulhutsin bu'at zih
silda." 19 'Et huwa bu'at Herodias, 'en John dune too be 'ulh'en yuts'u dutnik 'ink'ez
yuzoolhghelh hukwa' ninzun. 'Et whunts'ih Herod, 'en bugha 'aw yuzoolhghelh ghaít'ah.
20 'Et Herod 'en chah John dune too be 'ulh'en yé nuljut, t'eoonínzun John dune too be
'ulh'en, ts'ah'un dune unli, 'ink'ez Yak'usda budune 'int'ah. 'Et huwa yugha 'óoli. John
whulat tune 'út'en, 'et huwa hóont'i hoh yoozélhts'ai. 21 'Et 'ilhudzin Herodias bughá
whults'ut Herod whuzdli dzin 'et dune dézti 'ink'ez nehughan moodih chah 'ink'ez Galilee
whut'en moodih tubulh, ts'iyawh bughu nuséya. 22 Herodias butse' danínya 'ink'ez huba
nedak. Herod 'ink'ez hubughu nusja tubulh huba hoonzoo. 'Et hubudayi cho Herod
ndun ts'eke ndi yúlhni, "Ndai suts'un buka' dini, 'i ngha tesdlelh," yúlhni. 23 Lhat yuts'u
náhezya hoh ndi yúlhni, "Ndai suts'un buka' dini, 'i ngha tesdlelh, ndai hubudayi cho
be usdli, 'i lhulcho 'i whunts'ih ngha tesdlelh," yúlhni. 24 'Et ndun ts'ekeyaz 'az whenája
'ink'ez bu'ama 'en yoodalhkut, "Ndai simba buts'u hukwa' doosni?" yúlhni, "John dune

* 6:7 Ndunnah whel'a 'uhint'ah.

too be 'ulh'en butsi," yúlhni, bu'ama. [25] 'Et ts'ekeyaz 'ahoh hubudayi cho yuts'un lhgha
nadija 'ink'ez ndi yúlhni, "John dune too be 'ulh'en butsi k'an 'ahoh tsets'ai be sugha
ninínkaih," yúlhni. [26] 'Et hubudayi cho 'ahoh ni suli 'et whunts'ih 'aw yuch'a 'uts'un
'udooni ghaít'ah, bughu nusja 'en hubunalh yuts'u náhezya 'et huwa. [27] 'Et 'ahoh 'ilhunuh
huwuhinli, 'adinla delhts'i ts'ih wheyálh'a, John dune too be 'ulh'en butsi whusaínoo'alh
wheni. Huwuhinli 'en 'adinla delhts'i ts'ih whénya 'ink'ez John dune too be 'ulh'en yutsi
k'éinentsel. [28] Tsets'ai bé na'ai 'ink'ez ts'ekeyaz yutl'ayánkai. 'En be'ama yutl'ayankai. [29] 'Et
John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh hiyulh 'údants'o, buyust'e hikunasdel 'ink'ez
whuyihiyalhti.

5,000 dune Sizi hiyoo'alh, 'i hubugha ininla

[30] 'Aw 'et ndunnah whel'a whusanáhedel 'ink'ez Sizi ts'un 'ilhuhowezdel 'et 'uhidáni
nts'oh tuné'hust'en 'ink'ez ndet dune whéoobuhodalh'i. [31] Lhanah dune whusahú-
dulh 'ink'ez whenáhudelh, 'et huwa Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh 'uhúte'alh 'et
whunts'ih búgha chawhulhts'it, 'et ndo búlhni, "Uts'un uztoodelh nts'e whenich'oh
úztet'ilh, 'et 'astl'iyaz naoolhuyis." [32] 'Aw 'et nus ts'i be hutezki, dune hoolah ts'ih whuz
nehúninki. [33] 'Et whunts'ih lhanah dune huba'en hutezki hoh 'ink'ez 'ahoh t'ehonínzun
ndun 'int'ah, 'et huwa keyah totsuk whut'en lhanah helwus. Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh
tubulh butsuh 'et whuz lhgha hadílghaz. [34] 'Et Sizi ts'i be hainya lhanah 'ilhuhowezdel
'et hubunilh'en, tube hubugha té'nanzin 'ants'ih sheepyaz bughu chaídlah lí'hint'ah.
'Et lhat 'et whubuwhéoodunilh'i. [35] 'Aw 'et ye 'ún whezulh hoh yugha hoodul'eh highu
nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, "Aw 'et tube ye 'ún whezulh 'ink'ez njan dune hoolah chah
'uhoont'ah. [36] Ndunnah dune ts'iyawh n'awh keyah ts'ih nabalh'alh 'ink'ez 'i ts'uyi, 'i
náhiyoododuket hiyoo'alh wheni, ndunnah 'aw hiyoo'alh hoolah 'et huwa." [37] 'Et Sizi
ndo búlhni, "Nuhwhenich'oh hite'ulh, 'i hubugha ínah'ai daja." 'Et hiyoodulhkut, "Whuz
uztedulh hukwa' ninzun 'ink'ez $200.00 k'ah ts'uyi, 'i ts'onket 'ink'ez ih hubugha ízte'alh?"
[38] 'Et whunts'ih Sizi huboodulhkut, "Lhes dáltsuk aht'i 'et whunulh'en." 'Et nahuhoon'ai
hoh 'et 'uhiyúlhni, "Skwunlai lhes 'ink'ez nankoh lhook chah." [39] Sizi 'et yugha hoodul'eh
ndo búlhni, "Ts'iyawh dune lhelhdun nibunahle 'ink'ez tl'oyaz k'ut hudóolts'i." [40] 'Aw
'et dune nátl'ahudelts'i tl'oyaz k'ut lanezi lanezi (100) 'ink'ez skwunlai lanezi (50) hoh
lhanoowh teh lhuhusdúguz. [41] 'Aw 'et Sizi nyoo lhes 'ink'ez lhook bulh yílhchoot, ndoh
yak'uz ts'ih yuta'en 'ink'ez, "Suchanailya," ni hoh tenadedli. 'Et lhes taidalhkut hoh
yugha hoodul'eh hubutunyoole ka butl'ayánla. 'Et nankoh lhook chah 'et ndúyinla hoh
butainínla. [42] Ts'iyawh 'uha'al 'ink'ez 'uhunesdai. [43] 'Et yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at
nankoh (12) k'its'ai dezbun, 'i lhook 'ink'ez lhes bulh 'et ninínkat, 'i 'ilhunahíghezdla.
[44] 5,000 dune, 'en ndi lhes hiya'al.

Sizi too k'ut nuya

[45] 'Ahoh Sizi yugha hoodul'eh ts'i be naóobalh'a 'ink'ez Bethsaida huwhútni keyah
whuz dutsuh whebalh'a nyan tadatus ts'ih whuz'ai. 'Et didut ndunnah 'ilhuhowezdel
whenaóobalh'a. [46] 'Et whenáhedel hoh tenadutedli ka 'aw 'et buch'a násja 'ink'ez dzulh
k'uz ts'ih whénya. [47] 'Aw 'et húlhgha suli 'et nyoo ts'i be k'an zeh taniz hekelh 'ink'ez Sizi
'en dich'oh 'awhuz nyoh yun k'ut 'int'ah. [48] Yugha hoodul'eh hubunilh'en nilhts'i 'i yenah
hekelh, tube hunint'uk, 'aw 'uhoot'o chah ghaít'ah. 'Et bundada haootelh'en, 'et Sizi too
k'ut uyalh hoh nus whuz hubughu ninya hube ghootéyalh inle. [49] 'Et whunts'i hitelh'en too
k'ut uyalh hoh, "Dune tsen 'ut'en," huninzun. Tube whéhunelhújoot 'ink'ez 'uhúldzul.
[50] 'Et Sizi 'ahoh ndo búlhni, "Nuhdzi ulhtus úlhtsi! Si 'ust'en. Whenulhújut ílah." [51] 'Et ts'i
bet hubughu dénya. 'Aw 'et nilhts'i chah 'ilhuz ninints'i, 'ink'ez yugha hoodul'eh tube
buba hooncha. [52] Whutsuh whudelhdzulh lhes dáyinla 'et 'aw ts'ah'un nechahohoo'al, 'et
huwa njan lhes bugha dahóoja hubeni taóodoolts'it ghaít'ah.

Gennesaret whut'en hunduda, Sizi soo ná'bulh'en

[53] 'Aw 'et nyan bun k'ut yahúninki 'ink'ez keyah Gennesaret huwhútni, 'et ts'i whehídin-
guz. [54] Ts'i bez hahándel 'aw 'et Sizi 'en nahuyoolhúts'it. [55] 'Et huwa ndulhcho nahulhúghaz

'ink'ez nts'oh Sizi usda hiyulh 'údits'o hoh, nduda hik'usútez 'i be hits'ú butule. 56 'Ink'ez
nts'oh Sizi nuya keyah whuyaz k'us keyah whuti k'us khunai nuyéh 'e'óoket whutah dune
'ilhodulh whuz nduda nébuhunle 'ink'ez Sizi híghu tédudlih, "Nyunaih 'ants'ih buk'abah
'et hunduda 'en hit'aóonalh," hiyúlhni. 'Et ndunnah yut'agheznai, ts'iyawh soo ná'huja.

7

Sizi, 'en Lizwif butsuh whudelhdzulh wheóobuhodalh'i, ndai dune buts'u haídults'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw.

1 'Aw 'et Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz tubulh Jerusalem ts'ih
huhándel 'en Sizi higha wézdel. 2 'Et hubunílh'en bulunah Sizi yugha hoodul'eh dula tsun
bulh 'uha'alh. 'Uda Pharisee, 'en 'et, "Me" huwhútni inle 'et buts'ú hahuhó'ai. 3 Pharisee
'ink'ez 'o 'awh Lizwif ts'iyawh butsuh whudelhdzulh whebuhodalh'i whuz na'a 'uhint'ah
soo ts'ah'un na'a dula toonáhugus k'ez 'uhá'alh. 4 'Ooket bukoo ts'ih hanahudulh teh
la'huldoh 'et k'an zeh 'uha'alh. Lhat huba hoosdzi teh né'hut'en, dulubot, hube 'oosa',
'ink'ez 'uyoo hiyé ne'ut'en, 'i chah, hubukw'usti chah, soo buba' hoont'ah k'una'a zeh
toonahíyugus. 5 'Et huwa Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz Sizi hiy-
oodulhkut, "Et dáhoont'ah huwa ngha hoodul'eh netsuh whudelhdzulh whuneoodalh'i
k'una'a cha'hust'en 'ink'ez hubula toonáchahusgus hoh 'uha'alh?" 6 'Et Sizi ndo búlhni,
"Nuhwheni duba nahdzoo! 'Alha zeh Isaiah nuhwhugha nus whunilh'en 'uk'e'ánguz inle
hoh njan ndutni,

'Ndunnah bughunek be suba hodelhti,
'et whunts'ih 'aw budzi yuh hoh buba 'alha' cha'úst'ah.
7 Suts'un téni hunilhdzun doo ka 'uhutni,
ndi yun k'ut dune nihini'ai, 'i Yak'usda bughunek hiyílh'i hoh dune whubuho-
dulh'eh."

8 'Et Sizi 'utni, "Yak'usda bughunek nuhtl'aída'ai, 'i 'aw chaooozulhts'ai 'ink'ez yinkak
dune whubuhodalh'i, 'i zeh buk'úne 'uht'en, tsets'ai, lubot, 'ink'ez 'uyoo hiyé ne'ut'en,
'i tóonahgus hoh ndúhoont'ah, 'et zeh dune whubodulh'eh." 9 'Et 'o 'un chah Sizi 'utni,
"Tube 'uyoo ahli! Yak'usda bughunek nuhtl'aída'ai 'i buladehtnik, 'ink'ez nuhwhenich'oh
be dune hoodulh'eh, 'i zeh nuht'uk hoh whubodulh'eh. 10 'Et Moses be' dustl'us
'uk'une'uzguz, 'i njan ndutni, 'Nye'abá 'ink'ez nye'ama bulh hubudólhti,' 'ink'ez 'Ndan
bu'ama k'us bu'abá dzuh ts'ih bughu yatelhtuk, 'en daóotsah huba' hoont'ah.' 11 'Et
whunts'ih ndan be'ama 'ink'ez be'abá chah ye yula tet'ilh, 'i dune yit'i t'eh 'ink'ez 'i
'Corban 'uhoont'ah' ní t'eh, (ndi 'Corban' Lizwif bughunek 'et dakelh k'una'a 'Yak'usda
be'ílhdzun' ni hoh 'utni), 12 'et hoh 'aw be'ama 'ink'ez be'abá bulh hubula 'oot'en whuch'a
hobodelh'i ho' dahni. 13 'Et njan huwa Yak'usda bughunek 'aw chaoozúlhts'ai 'ink'ez
buk'únucha'zaht'en. Whuz na'a dune whúbunulhtun lhat hoh 'udun chah nuhwhenich'oh
nuhk'una'a hoh, whuz na'a wheoobunulhtun."

Nts'e na'a lubeshi ts'ilhchuk

14 'Et 'ilhuhowezdel Sizi doo chah, "Anih! Soo zélhts'ai ts'iyannah 'ink'ez nuwheni
taoodóolts'it," hubúlhni. 15 "Ndai dune hiyilhchuk, 'i 'aw bugha lubeshi ólhchoot ghaít'ah,
'et whunts'ih ndai dune buts'u haídults'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw. 16 Ndan hubudzo
hooni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah." 17 'Ilhuhowezdel 'et hubutahanája 'ink'ez koo
danánja hoh yugha hoodul'eh ndi higha hódul'eh yé yaílhtuk, 'et hukwa hiyoodulhkut.
18 'Et ndo búlhni, "Nuhwheni chah ih nuhwheni hoolah? 'Aw nuwheni taóodulhts'it hoh
ndai dune yu'alh, 'i bugha lubeshi wulhchoot ghaít'ah. 19 'Aw budzi be chayuskat, bubut
zeh be yúkat 'ink'ez buyust'e ts'ih hanaidukat, 'et whuz na'a untsi', 'i neyust'e ts'uh
hanádukat." 20 'Ink'ez ndo búlhni, "Ndai dune budzi yuh whuts'ahaidults'it, 'i bugha
lubeshi ts'ilhchokw. 21 'Et dune budzi yuh ts'ih whuz de 'ut'en untsi' buts'uhaídukat, 'et
huwa 'uyoon dune bu'at bulh lubeshi hilhchokw, dune ts'eke bulh tinta' 'ut'ih, nehughan
chah, 22 'uhundunut'ih chah, 'uyoon be'ilhdzun ka' huninzun, hoontsi' k'una'a túne'
hut'en, dune nahuna'ah chah 'uhut'en, yooyá chailah, 'uhoolnih chah, Yak'usda ch'a

yahalhtuk, 'uhudelhúti, 'ink'ez yílah tune' hut'en. [23] 'I ts'iyawh ndi dune budzi yuh ts'ih
hadúlts'it, 'i bugha lubeshi hilhchokw."

Ndun 'udun yun k'ut whut'en ts'eke, 'en buba 'alha' hoont'ah

[24] 'Et Sizi whenája hoh Tyre 'ink'ez Sidon huwhútni keyah 'et whunat whuz lhghu
nadija. 'Et 'ilhunuh koo danínya 'ink'ez 'et usda 'uyoon t'ehonózin hukwa cha'nízun,
'et whunts'ih 'aw buch'a ntool'ih ghaít'ah. [25] 'Ilhunuh ts'eke buyats'e ntsi' nudúdeh, 'i
buyidínda, Sizi yulh údits'o hoh yughu ninya 'ink'ez yubut nachánetno. [26] Ndun ts'eke
nts'iz de haínya 'ink'ez 'en Greek buk'una'a yalhtuk 'ink'ez Phonecia, Syria whuz'ai, 'et
whuzdli 'int'ah. 'En Sizi yughu tédudlih hoh ndi yúlhni, "Ntsi' nudúdeh, 'i suyats'e
buts'u hanaínonyoot." [27] 'Et whunts'ih Sizi ts'eke ndi yúlhni, "Uskeh, 'en choo hububé'
ts'oolh'alh. 'Aw ts'ah'un cha'hóot'ah 'uskeh hiya'alh, 'i ts'ílhchoot 'ink'ez lhiyazkah
hubugha ts'iyoo'alh ghaít'ah." [28] 'Et ts'eke 'uyúlhni, "Moodihti, 'alha' dini, 'et whunts'ih
whulutah teh lhiyazkah 'en whunts'ih kw'uzdai t'ah yun nakat, 'i 'uskeh yugha' wéz'al, 'i
hiya'alh." [29] 'Et Sizi ndi yulhni, "Et ndedénja 'et huwa nkoo ts'ih naíndalh, ntsi' nudúdeh, 'i
nyats'e buyuh hánaidede." [30] 'Et koo ts'ih whenája 'ink'ez buyats'e kw'usuti k'ut usti ntsi'
nudúdeh, 'i buyah hanaidede.

Dune cha'dústs'uk 'ink'ez yachalhtuk cha' 'int'ah, 'en Sizi soo ná'yinla

[31] Doo cha zeh Sizi 'en Tyre 'ink'ez Sidon keyah hoh wheghah lhuséya, 'Et Decapolis
keyah whutah lhuséya 'ink'ez Galilee Bun k'ut whuz ninya. [32] 'Ilhunuh dune cha'dústs'uk
'ink'ez yachalhtuk cha' 'int'ah, 'en Sizi highu nihinílhya 'ink'ez Sizi highu tédudlih
yuk'édoolnih ka. [33] 'Et Sizi bughah 'udunyaz nínilhya hoh yudze 'alhge, 'ink'ez 'ún whenzo,
'ink'ez dune yutsoola yut'agheznai. [34] Sizi nduk yak'uz ts'ih yutá'en, telhayiz 'ink'ez dune
'uyúlhni, "Ephphatha!" Ndi Lizwif bughunek 'et "Mba dá' dutoolts'it," ni hoh 'utni. [35] 'Et
'ahoh dune 'udits'o nasdli 'ink'ez soo yálhtuk chah nasdli. [36] 'Et ndo búlhni, "Khun teh
dune dóohtni gunih!" 'Aw 'et, "Dah" ndo búlhni, 'et whunts'ih 'o nus huwu yahulhtuk.
[37] 'Ink'ez ndan hubodits'o ts'iyawh huba hooncha, "Sóo 'usdla ts'iyantsuk né'whul'en,
cha'hudústs'uk 'uhudits'o 'ink'ez yachahúlhtuk chah yahulhtuk hubulhtsi," hutni.

8

Sizi 4,000 bughá' ni'ai

[1] 'Aw sa ilah hukw'elh'az doo chah zeh dune lhanah 'ilhuhowezdel 'aw 'et 'uhute'alh, 'i
hoolah suli hoh Sizi yugha hoodul'eh, "Anih," hubudáni 'ink'ez ndo búlhni, [2] "Ndunnah
dune hubugha te'nuszun. 'Aw 'et tat dzin sulh 'úhet'en 'ink'ez hiyoo'alh, 'i hoolah.
[3] 'Et nduhínt'ah bukoo ts'ih whenábalh'a t'eh nahedulh hoh bukaootoodeh. Bulunah
tube nilhdza ts'ih hahándel 'et huwa." [4] 'Et yugha hoodul'eh hiyoodulhkut, "Ndoh dune
chahóot'ih, nts'e simba hite'alh, 'i nats'óolelh lhe'huneltsuk dune gházte'alh wheni?" [5] 'Et
Sizi huboodulhkut, "Daneltsuk lhes sut'e aht'i?" 'Et ndi híyulhni, "Skwunlai 'o 'at nankoh
lhes sut'e." [6] 'Et 'ilhuhowezdel yun natl'ahudóolts'ih huwa bulh'a. 'Et skwunlai 'o 'at
nankoh lhes yílhchoot 'ink'ez, "Suchanailya," ni ho' tenadedli. Taidalhkut 'ink'ez yugha
hoodul'eh yutl'aiyanla hubutunyoonih ka, 'ink'ez hudelhts'i butaininik. [7] 'Et lhook chah
ntsoolyaz hit'i, 'i chah Sizi "Suchanailya," ni hoh yuba tenadedli 'ink'ez 'i chah yugha
hoodul'eh ndo búlhni, "Hubutunyoonih." [8] Ts'iyannah 'aha'al 'ink'ez 'uhunesdai. 'Et
yugha hoodul'eh skwunlai 'o 'at nat k'its'ai dezbun 'i highá' wez'al, 'i dih tezkat. [9] 4,000
bat'en 'en 'aha'al. 'Aw 'et Sizi hoh whenaóobalh'a. [10] 'Et 'ahoh yugha hoodul'eh bulh ts'i
be náhedel 'ink'ez keyah Dalmanutha huwhútni whuz yanahúsduki.

Ndunnah Pharisee, 'en Sizi buba hooncha tune'tet'ilh 'uhooleh hukwa hiyoodulhkut

[11] 'Et bulunah Pharisee, 'en Sizi highu nindel 'ink'ez hiyenah hoh hiyóolhdzih
hiyóodúlhkut, "Alha Yak'usda ntl'ahón'ai t'eh, yak'uz ts'ih hooncha tune'tant'ilh 'uhon-
leh, 'i be t'éts'onoozeh ka." [12] Sizi tube cho hiba dzuh 'uhídeja 'ink'ez ndo búlhni, "Di ka
k'an dune huwa ne'ut'en hukwa' hutni? 'Alha 'un whudúsni 'aw ndi yun k'ut whudune

ndúhoont'ah honóolh'en ghaít'ah." 13 'Et 'ahoh buch'a nanja, ts'i be nája 'ink'ez bun k'ut
nyan whenadúki.

Huwohle Pharisee 'ink'ez Herod hubules untéldoh, 'i ch'a hubúlhni

14 Yugha hoodul'eh lhes nahodelhúnuh, lhes lhuk'i zeh ts'i be húlh'ai. 15 'Et Sizi hubugha
utni, "Huwohle, 'ahoolhyez khuhdli Pharisee 'ink'ez Herod hubules untuldoh, 'i ch'a,"
hubúlhni. 16 'Aw 'et lhulh yáwhehuniltuk, "Et 'aw lhes chats'ít'ih 'et huwa 'utni." 17 'Et
Sizi daja hutni 'uda t'eoonínzun, 'et ndó bulhni, "Et di ka lhes cháht'ih 'et huwa yalhtuk,
'awhuz nt'eonuzúhzun k'us nuhwheni t'achaoodulhúts'it nuhdzi 'awhuz ih duts'un
ho' dahni? 18 Nuhna hoonli be chaóozeh'en, nuhdzo hóonli be cha'duzahts'uk. 'Aw ih
whunachasulhúnik? 19 5,000 dune skwunlai lhes hubutaidalhkut hoh daneltsuk k'its'ai
dezbun 'i dune yugha' wéz'al, 'i dih tezkat inle?" "Lanezi 'o 'at nankoh," hiyúlhni. 20 "Ink'ez
skwunlai 'o 'at nankoh lhes 4,000 dune butaidalhkut, daneltsuk k'its'ai dezbun, 'i highá'
wez'al, 'i dih tezkat ínle?" hubúlhni. "Skwunlai 'o 'at nankoh," hiyúlhni. 21 'Ink'ez ndo
búlhni, "Et 'awhuz ih nuwheni tachaoodulhts'it?"

Keyah Bethsaida 'et Sizi dune chawhés'en whé'en nayulhtsi

22 'Et Sizi yugha hoodul'eh bulh keyah Bethsaida huwhútni whuz hunindel hoh 'ilhunuh
dune chawhés'en, 'en Sizi highu nihínilhya 'ink'ez highu tedudlih yuk'edoolnih ka. 23 'Et
Sizi chawhés'en yula ilhchoot 'ink'ez keyah whuch'a inílhya hoh lhch'az dune yuna k'énzo
'ink'ez yuna k'édilnik hoh ndi yulhni, "Dahooja, hoonliyaz ho'en ih?" yúlhni. 24 Dune
yutá'en 'ink'ez 'utni, "A, dune nulh'en, 'et whunts'ih 'aw ts'ah'un chaoozes'en, dune
'ants'ih duchun li'hint'ah hoh nuhúdelh." 25 Sizi doo chah zeh lhch'az dune yuna k'édilnik
'ink'ez yeduk yuta'en hoh 'et 'aw 'et whe'en nasdli 'ink'ez ts'iyaitsuk huba hooltsai. 26 'Et
Sizi dune chawhés'en bukoo ts'ih whenáyalh'a 'ink'ez khunek ulhtus, 'i be ndi yúlhni,
"Bethsaida ts'ih nátonja gunih 'ink'ez Bethsaida whut'en ndo budóni gunih!"

Sizi ndan unli, 'et Peter huwu yalhtuk

27 'Ink'ez yugha hoodul'eh bulh Caesarea Philippi 'et keyah whuz whehándel. Hedulh
hoh huboodulhkut, "Ndun dune sughu yahulhtuk t'eh, ndan usdli hutni?" 28 'Et yugha
hoodul'eh 'uhiyúlhni, "Bulunah 'uhutni John dune too be' 'ulh'en inle 'int'ah. 'Et 'uyoon
'uhutni Elijah 'en Yak'usda whusaítelh'alh 'int'ah. 'Et 'uyoon chah Yak'usda be nus
whunílh'en 'ilhunuh 'int'ah hutni." 29 'Ink'ez yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Nuhwheni
do, ndan 'ust'ah dahni?" 'Et Peter 'utni, "Nyun Christ* 'unint'ah." 30 Sizi khunek ulhtus 'i
be ndo búlhni, "Si sugha dune dóohni gunih!"

Dzuh nutezut, 'ink'ez datetsah, 'et Sizi huwu yailhtuk

31 'Aw 'et Sizi yugha hoodul'eh whubodulh'eh 'ink'ez ndo búlhni, "Yinkak dune ye'
tube cho dzuh nuhítelhdzut. 'Et netsuh whudelhdzulh, náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah ts'iyawh 'aw hiyoozólhts'a ghaít'ah. Hituzelhghelh
'ink'ez whulh tat dzin dinadutédalh." 32 Soo ts'et cho hubúlhni, 'et huwa Peter, 'en Sizi
'udun nenílhti 'ink'ez hukwa' yudáni. 33 Sizi yugha hoodul'eh buts'un nalhú'a 'ink'ez Sizi,
'en Peter hukwa' yúlhni, "Satan sut'ak ninínyih! Ndi yun k'ut hoonliyaz zeh yugha nuní
nuzut. 'Aw Yak'usda be 'ut'en k'ah bugha nuní chanuzinzut." 34 'Et Sizi 'ilhohuwezdel
'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh, "Anih," ndo búlhni, "Ndan suntédulh hukwa' huninzun,
dich'oh duba moodih nahoodle ghaít'ah. Dulhdulalhgus hídutootan 'ink'ez suntooya.
35 'Et ndan duk'una'a zeh hukwa' huninzun, 'en 'aw 'ilhuz wheni hukhoona ghaít'ah. 'Et
whunts'ih ndan si suba, 'ink'ez khunek unzoo, 'i bugha 'et huwa daházsai t'eh, 'en 'ilhuz
wheni hukhutenalh. 36 'Et dune yinkak ndulhcho 'uhoolhdzun 'ink'ez dazsai t'eh, ndet
simba whuch'a hólhdeh? 'Aw 'uhóneh ghait'ah! 37 K'us dahóont'ah simba dats'úzsai t'eh,
'aw hoonli be whunts'ih 'ilhuz ts'ukhutenalh nats'uhoket ghaít'ah. 38 'Et k'an yuk'edinzut
lhanah dune ts'eke bulh tinta' hut'ih, 'ink'ez Yak'usda nahodilnah ho' hint'ah. 'Et huwa
ndan dune si 'ink'ez sughunek bulh hukwaya unli t'eh, 'et sih yinkak dune ye', 'en yukaya
hutele hoh lizas bulh be'aBá buts'u hayánduz, 'i tah whusanája t'eh."

---

* 8:29 Ndi boozi, "Yak'usda nets'ítelh'a" ni ho 'utni.

9

1 'Et 'o 'un chah ndutni, “Njan whunaoolhúnih, ndet ts'iyannah Yak'usda ye úlhtus, 'i be
hik'úne' 'ut'en, 'i whusáwhutelts'ulh, bulunah dune njan hudelhts'i hote'ilh dahútetsah
whutsuh.”

Sizi 'uts'un na'a be hóodiltsai

2 Lhk'utak'i dzin inle hoh 'et Sizi, Peter, James 'ink'ez John dulh hubutelhúdel ndoh
dzulh k'uz dulh 'óbilya. 'Et hinilh'en hoh 'uts'un na'a be hóodiltsai. 3 'Ink'ez bunaih be
hóodiltsai, lheyul k'et 'ants'ih soo tsil 'et nduja, degha nus ndi yun k'ut soo toonasdúguz,
'i bugha 'o nus lheyul suli. 4 Ndunnah tanah yugha hoodul'eh khunyaz Elijah 'ink'ez Moses
bulh Sizi hizih siyin 'ink'ez hiyulh yálhtuk hoh hiya'en. 5 'Ahoh Peter Sizi yulh yatelhtuk,
“Nehodulh'eh hoonzoo ho' hoont'ah njan uzdelhts'i. Tat bun nuhwhuba nets'oolelh,
'ilhuk'i nyun mba, 'ilhuk'i, 'i Moses ba, 'ink'ez 'ilhuk'i, 'i Elijah ba.” 6 Peter ndi khunek
be yalhtuk hoh daja dutenilh 'aw nt'eonízun, ndunnah tahult'ah 'en tube hunelhújoot
'et huwa 'utni. 7 Khunyaz kw'us buk'eínde 'ink'ez yedoh kw'us tah ts'ih yaztelhtuk,
“Ndun sich'oh suYe' 'int'ah, tube buk'esi'. 'En soo óozelhts'ai,” whutni. 8 'Et 'ahoh dunat
nuhúyuz'en, 'aw 'uyoon chahí'il, Sizi 'en zeh hubulh 'út'en. 9 'Aw 'et dzulh k'ut ntsun
nahedulh hoh Sizi khunek ulhtus, 'i be ndo búlhni, “Khun teh 'uyoon dóohni gunih! Ndet
whunulh'en, yinkak dune ye' dinadutédalh 'et whuts'un.” 10 Sizi bughunek hiyoontun hoh
lhulh yawhehúniltuk, 'ink'ez nduhútni, “Ndi khunek ‘Dazsai 'ink'ez dinadutédalh?’ dant'i
ni hoh 'utni?” 11 'Ink'ez Sizi hiyoodulhkut, “Et Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz di
ka hubodulh'eh Elijah 'en 'udechoo whusatéyalh?” 12 Sizi 'et ndo búlhni, “Elijah 'alha
'udechoo whusaínya ts'iyaintsuk lhaódutelilh ka. 'Et whunts'ih di ka Yak'usda bughunek
'uk'ununa'usdúguz, 'i 'et ndutni ‘Yinkak dune ye' 'en ye dzuh nutezut 'ink'ez tube hits'u
dutnik tele?’ 13 'Et whunts'ih nuhwhudúsni Elijah 'uda whusaínya 'ink'ez dune nts'e na'a
hukwa' huninzun t'eh, hoh teh né'hiyulh'en. 'Et Yak'usda be' dustl'us k'ut whuz na'a
'uk'une'úsduguz ínle.”

'Uski ntsi' nudúdeh, 'i buyídinda, 'en Sizi soo na'yínla

14 'Et Sizi 'onghunnah yugha hoodul'eh butananja hoh, dune hubugha 'ilhuhowezdel
'en hubunilh'en 'ink'ez bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz yugha hoodul'eh
hiyenah 'uhutni. 15 'Ilhuhowezdel Sizi hitelh'en ibulh huba hooncha hoh hidudelhúg-
haz 'ink'ez, “Dahooja,” hiyúlhni. 16 'Et Sizi Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz hu-
boodulhkut, “Dant'i ghu yalhtuk ho' 'udahni?” 17 'Ilhuhowezdel 'ilhunuh dune butahaínya,
“Nehodulh'eh suye' ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda 'et huwa 'aw yaoolhtuk ghaít'ah, 'en
nts'un nilhti. 18 'Et ndet ndi ntsi' buyédinda 'i hubugha buba hoolhtus t'eh, 'et yun
nadélduz, huwus buzek hanányi, dughoo lhedúlhk'us, 'ink'ez lhts'edunukw. Ngha
hoodul'eh ntsi' nudúdeh, 'i yeyuhanahinooyoot, hubudúsni 'et whunts'ih 'aw 'uhiyooleh
ghaít'ah.” 19 'Ink'ez Sizi ndi yúlhni, “Aw nuhwheni dune nuhwhuba 'alha' 'uhot'e ghaít'ah!
Dáwhuldzah nuhzih tesdalh? Dawhuldzah nuhwhutah tesdalh sudutéhts'o whuts'un
'ink'ez nuhwhuba 'alha' test'ilh? 'Uski ndez suts'u tóolhte!” 20 'Et highu hinílhti. 'Et ndi
ntsi' nududeh, 'i ye yudínda Sizi yutelh'en ibulh, 'ahoh 'uski bukaootezut 'ink'ez nadélduz,
'ink'ez huwus buzek haneldo hoh núkallhah. 21 'Et Sizi be'abá yoodulhkut, “Dáhooldzah
ndun 'uski 'et ndunt'ah?” yúlhni. “Ntsool da whuts'un,” ní be'abá. 22 “Lhat hoh 'uski
yuzoolhghelh hukwa' yalh'en. Too be chah yuzoolhghelh hukwa' yalh'en 'ink'ez tsídunoh
cha' yulh'en. Soo' tenilh t'eh, negha té'nonzeh 'ink'ez nela 'oneh!” 23 “A,” yúlhni, “Soo
'úlcho 'i be be 'alha' hoont'ah int'i t'eh, ndan be 'alha' hoont'ah hit'i t'eh, 'en ts'iyaintsuk
ne'hutet'en buba huwa chaootelhúnah.” 24 'Ahoh be'abá bunatsultoo hoonli hoh 'utni,
“SMoodihti be 'alha' hoont'ah 'ust'i, 'et whunts'ih 'aw soo cha'lhutus. 'Et huwa sula 'ineh,
'o nus 'iltus, 'i be 'alha' hoont'ah, 'i be 'oost'e ka, 'et hukwa' nuszun.” 25 'Et Sizi whutelh'en
'ilhuhowezdel 'aw 'et higha welhúghaz hoh 'ahoh khunek ulhtus, 'i be ntsi' nudúdeh, 'i
hukwa' yudáni, 'ink'ez ndi yúlhni, “Ntsi' nudúdeh, 'i cha'hudústs'o 'ink'ez yachahulhtuk
hubilh'i, ndun 'uski buyáh hanaindaih nyudúsni, 'ink'ez doo chah 'o 'at buyunádondzit
gunih!” 26 'Et ntsi' nudúdeh, 'i ndunnah 'uski yukaootelhdzut, 'ink'ez tube cho dulduz,

'alzul, 'ink'ez yeyáhanaja. Ndunnah 'uski 'ants'ih dazsai li'uja. 'Et huwa lhanah, “Dazsai
ho' 'int'ah,” hutni. 27 'Et whunts'ih Sizi 'uski yula ílhchoot 'ink'ez nduk 'úyinla. 'Et 'uski
dich'oh dinadija. 28 'Et hukw'elh'az Sizi koo danínya hoh yugha hoodul'eh whu'izyaz
hiyoodulhkut, “Et dáhoont'ah huwa wheni ntsi' nudúdeh, 'i 'aw buts'u hanáts'inooyoot
ghaít'ah?” 29 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndan tenahududli, 'ink'ez sahá'hudulyih, 'aw 'i zeh ntsi'
nudúdeh, dune nahiyunteyukw.”

Sizi datetsah doo chah huwu yailhtuk

30 'Aw 'et keyah whuch'a nahundel 'ink'ez 'et keyah Galilee wheghah lhunáhusdel. Sizi
nts'e whénya ts'ih dune t'éoonózin hukwa cha'nízun, 31 yugha hoodul'eh hubodulh'eh
'et huwa. 'Ink'ez ndo búlhni, “Yinkak dune ye', 'uyoon dune tl'ahítelhtelh 'ink'ez
hituzelhghelh. Hizelhghi hukw'elh'az whulh tat dzin 'et dinadutédalh.” 32 'Aw daja ni hoh
'utni nt'ehonízun 'ink'ez hiyé nuljut 'aw hiyoodolhkut ghaít'ah.

Ndan simba netah degha nus dune uncha unli

33 'Et keyah Capernaum ts'ih whuz lhghu nahudídel. Koo danáhandel hoh 'et Sizi yugha
hoodul'eh huboodulhkut, “Njan ni ti ts'ih ahdulh hoh, dant'i ghu yalhtuk ho' dahni?”
34 Daja hutni hukwaya hinli 'et huwa t'echahudusnih. Ti 'et lhena'uhutni ho' hutni, “Ndan
simba netah degha nus dune uncha unli?” 35 Sizi nátl'adeda ndunnah lanezi 'o 'at nanah
yugha hoodul'eh, “Anih,” hubúlhni 'ink'ez ndo búlhni, “Ndan degha nus dune uncha tele
hukwa' ninzun t'eh, 'en 'udek'ah wule huba' hoont'ah, 'ink'ez ts'iyannah nané'tet'en.”
36 'Et Sizi 'ilhunuh 'uskiyaz yílhchoot 'ink'ez hububut ninílhya 'ink'ez yunasúnik hoh ndo
búlhni, 37 “Ndan si soozi gha ndun 'uski ndult'ah danílhti t'eh, si dasunílhti. 'Ink'ez ndan
dasunílhti, si zeh ilah dasutálhtelh. Ndun sutélh'a, 'en chah dahinilhti ho' hoont'ah.”

Sizi ndo búlhni, “Ndan nech'a chadítni, 'en neba 'int'ah.”

38 'Et John ndi yúlhni, “Nehodulh'eh, 'ilhunuh dune nyoozi be ntsi' nudúdeh, 'i dune
buts'u hanaídulhdoh, 'en uznilh'en. ‘'Ustl'e' 'ineh ts'utni,’ 'aw nelh cha'ust'en 'et huwa.”
39 Sizi ndo búlhni, “Aw whuch'a néhyoot ilah, ndan soozi bugha huwa 'ét'en 'uwhulh'en, 'en
'aw hukw'elh'az t'eh dzuh k'una'a sughi yaoolhtuk ghaít'ah. 40 Ndan nuhch'a chahudítni,
'en nuhts'un hudetni ho' hint'ah.” 41 'Ink'ez 'utni, “Njan whunalhúnih, nuhwheni Christ
bube'ildzun ahli huwa ndan too whunts'ih nuhgha nílhdze t'eh, 'en Yak'usda buba k'elha
whutelhtsilh.”

Sizi dune tink'us nílht'uk bughi yalhtuk

42 “Et 'ilhunuh 'uski buba 'alha' 'ust'ah, 'ink'ez 'ilhunuh dune lubeshi be such'a
itélhtelh t'eh, ndun dune 'uski tink'us na'a wheyúntelhtun 'et whutsuh tse be hits'ilchun
ye'ulhchuz 'ink'ez hiyulh tatse doolh'is 'o nus soo' whutet'e. 43 'Et nla 'i bugha lubeshi inla
t'eh, nla k'ont'as! 'Et nla k'us zeh int'i hoh yak'uz whénya t'eh whuz 'ilhuz khutanalh, 'et
degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az nla bulh kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh degha
nus mba whutétsi', whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. 44 'Et whuz hube 'usgoo 'aw
yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne. 45 'Et nke 'i bugha lubeshi inla t'eh, nke k'ont'as!
'Et nke k'us zeh int'i hoh yak'uz whénya t'eh whuz 'ilhuz khutanalh, degha nus mba
whútezoo. 'Et lhch'az nke bulh kwuncho yuh ts'ih whénya t'eh degha nus mba whutétsi',
whuz kwun nachanusne ho' 'int'ah. 46 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun
nachanusne. 47 'Et nyuna 'i bugha lubeshi inla t'eh, hanó'alh! 'Et nyuna k'us zeh int'i
hoh Yak'usda buk'úne' whut'en whénya t'eh, 'et degha nus mba whutézoo. 'Et lhch'az
nyuna bulh kwuncho yuh ts'ih whényuhano t'eh, degha nus mba whutétsi', whuz kwun
nachanusne ho' 'int'ah. 48 'Et whuz hube 'usgoo 'aw yachatésdla 'ink'ez kwun nachanusne.
49 Lizwif Yak'usda ts'un khunai hidélhk'un hoh 'udechoo lusel hik'unhiyudzih. 'Et whuz
na'a ts'iyannah dzuh nutezut ho' hoont'ah. 50 Lusel unzoo ho' 'int'ah, 'et whunts'i lusel
buzachahoolkih 'uts'ulh'ih t'eh, nts'e na'a doo chah lusel buzahóolki 'uztelhtsilh? Whuz
na'a nuhdzi wútsi' gunih 'ink'ez nuwhulh dune ts'un nuhdzi dóoghel.”

10

Dune lhghu hudelhts'i lhch'á nahoodelh, 'et hubugha Sizi huboodulh'eh

1 'Et Sizi whuch'a nasja 'ink'ez Judea huwah nenínya, 'et took'oh Jordan huwhútni,
'et yasúya. 'Et lhanah dune yugha wézdel. 'Et whutsuh da datni 'ahoolhyez whuz na'a
doo chah zeh huboodulh'eh. 2 'Et bulunah Pharisee highu nindel 'ink'ez hiyóolhdzih
hoh hiyoodulhkut, "Nedíni, dune 'en ih bughá whunt'ai bu'at lahudootnih ka?" 3 'Et Sizi
'utni, "Daja ni hoh Moses khunek nuhtl'aída'ai inle, 'i?" 4 'Et 'uhiyúlhni, "Moses bugha
óonin'ai dune dustl'us yuk'une'úzguz, 'i be bu'at buch'a nayólhtelh." 5 'Et Sizi ndo búlhni,
"Stabe nuhdzi duts'un 'et huwa ndi khunek Moses nuhwhuba yuk'e'ánguz. 6 'Et whunts'ih
'udechoo Yak'usda ts'iyaintsuk inla hoh dune 'ink'ez ts'eke chah inla. 7 'Et njan huwa dune
be'abá 'ink'ez be'ama bulh buch'a óoya, 'ink'ez bu'at 'en zeh zih wuda. 8 'Et nuhult'ah
'ilho hutele, 'et 'o 'un hoh nanah chahílah. 9 Ndan Yak'usda lhghá buninla, 'en 'aw dune
lhch'a nabuhóolelh huba cha'hóot'ah." 10 'Et koo danáhandel hoh yugha hoodul'eh Sizi
njan dáhoont'ah 'et hukwa hiyoodulhkut. 11 'Et ndo búlhni, "Dune ndan bu'at 'ún tezno
'ink'ez 'uyoon ts'eke ghu nasda t'eh, 'en 'uyoon ts'eke bulh tinta' tét'ilh ho' 'int'ah. 12 'Et
whuz na'a zeh ts'eke buki 'ún tezno 'ink'ez 'uyoon dune ghu nasda t'eh, 'en chah 'uyoon
dune tinta' tet'ilh."

Sizi 'uskeh buk'udelhúnik 'ink'ez buba tenadudli

13 Bulunah dune 'uskeh Sizi ts'un nibaninla buk'edoolni ka, 'et yugha hoodul'eh
ndunnah 'uskeh whusaínla hukwa' búdani. 14 'Et Sizi whunalh'en hoh hunílch'e 'ink'ez
yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Whute 'uski suts'un hutoodelh. Khun teh dah hubudóohni
gunih. Ndan Yak'usda hubudayi cho unli whuz hudelhts'i, 'en ndunnah 'uskehyaz
hubunduhúlt'ah ho' hint'ah. 15 Soo ts'ah'un 'alha' 'un whudúsni, ndan 'uskehyaz k'una'a
njan Yak'usda hubudayi cho unli chahoolhchulh t'eh, 'aw whuz dahóoya ghaít'ah."
16 'Et 'uskehyaz ts'iyawh bunasunik 'ink'ez 'ilhunah hinli hoh hubuk'edilnik 'ink'ez huba
tenadedli.

Dune soode'a 'int'ah

17 'Et Sizi doo chah natesja hoh dune yududelhgai, yubut bugwutsi be nenínya 'ink'ez
yoodalhkut, "Dune hoodulh'eh unzoo, nts'e na'a dast'en hoh 'ilhuz khutesnalh whuch'a
ootélhdoh?" 18 'Et Sizi 'uyúlhni, "Di ka 'usudíni, ninzoo sudíni? 'Aw 'ilhunuh unzoo
hoolah. Yak'usda 'aw 'en zeh unzoo ho' 'int'ah. 19 Ndi khunek Yak'usda nuhtl'aída'ai, 'i 'et
t'eninzun: nesóolhghelh gunih, dune k'us ts'eke bulh tinta' 'ont'en gunih, 'undunont'ih
gunih, honts'it gunih, ha'ndunont'ah gunih, nyu'abá 'ink'ez nyu'ama chah hubudólhti."
20 'Et dune 'utni, "Nehodulh'eh ndet chilh usdli 'uda whuts'un, ndi khunek ts'iyawh
buk'úne' zust'en." 21 'Et Sizi soo yuk'entsi' hoh yunalh'en 'ink'ez ndi yúlhni, "Ilhun zeh
whu'et 'int'ah, inyalh 'ink'ez ndai int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket 'ink'ez sooneya tehel'en
hubugha ínondzaih, lhdulalhgus ilhchoot 'ink'ez 'anih, se'ut'en k'ah tune' 'ónt'en ka
sunanyalh. 'Et t'eh nduk yak'uz hoonzoo, 'et whuch'a ootálhdoh." 22 'Et ndun dune ndi
khunek whudánts'o hoh tube budzi ndesda, 'ink'ez tso unli hoh yughu natesja, tube
soode'a 'int'ah 'et huwa. 23 Sizi yugha hoodul'eh bunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, "Dáhoont'ah
huwa whúlna hoh ndan soode'a, 'en Yak'usda hubudayi cho unli, 'et dahútedulh." 24 'Et
yugha hoodul'eh ndi khunek hídants'o hoh tube huba hooncha. 'Et Sizi whuz heyelh hoh
ndutni, "Suzkehkah dahoont'ah huwa whúlna hoh 'en duzooneya hit'az 'int'ah Yak'usda
hubudayi cho unli, 'et dahútedulh. 25 Dant'ah khunai cho, camel hiyúlhni, 'i 'aw yubatsoh
buna 'aw yukólget ghaít'ah. 'Et whuz na'a dune soode'a 'int'ah, 'o nus buba huwa whúlna
Yak'usda hubudayi cho unli datéyalh huba." 26 'Et yugha hoodul'eh tube buba hooncha
'ink'ez lhuhoodulkut, "Ndan simba doojih?" 27 'Et Sizi hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni,
"K'us njan 'et dune ba 'uhóneh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba ts'iyaintsuk 'aw
huwa chahóolnah ho' hoont'ah." 28 'Et Peter yatélhtuk, "Soo cho whunilh'en, ts'iyaintsuk
bulazdetnik 'ink'ez nts'un tezdel." 29 'Et Sizi ndo búlhni, "A, ts'ah'un nuhwhudúsni,
ndan bukoo huwu tezya 'ink'ez dulhutsinkah, k'us dulhtuskah, be'ama, be'abá, bu'at,

buzkehkah, k'us duyun k'ut t'eh, si sugha 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i k'uz ts'iyaintsuk
whuladetnik, 'ink'ez suntezya t'eh, 30 nus de 'o nus lhai únli hoh butl'anaítekulh: bukoo
'ink'ez bulhutsinkah, bulhtuskah, be'ama, buzkehkah, 'ink'ez buyun k'ut 'ink'ez dune hiye
tena'tel'ilh chah, 'ink'ez nus de 'ilhuz khutena. 31 'Et whunts'ih lhanah 'udechoo 'int'ah 'en
'udek'elh'az hutele, 'ink'ez lhanah ndunnah 'udek'elh'az hinli, 'en 'udechoo hutele."

Sizi datetsah 'ink'ez dinadutédalh whulh tat huwu yatelhtuk

32 'Aw 'et Jerusalem ts'ih ti hedulh Sizi, 'en yugha hoodul'eh hubutsuh úyalh. Hoh
hedulh tube huba hooncha k'et whéhunuljut. 'Et doo chah Sizi yugha hoodul'eh lanezi
'o 'at nanah 'udun nébuninla 'ink'ez nus de bulh daóotenilh, 'et hubugha hubulh
yaílhtuk. 33 'Et ndo búlhni, "Sih soo zélhts'ai, Jerusalem ts'ih ts'utedulh 'ink'ez yinkak
dune ye', 'en Lizwif náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz,
'en butl'aihítelhtelh. 'Et datétsah wheni hiba nahuteyeh, 'ink'ez ndunnah 'udun yun k'ut
whut'en, 'en butl'aihítelhtelh. 34 'Et 'en highu tedloh, higha dútezoh, hiyootélhtsus 'ink'ez
hituzelhghelh. 'Et tat dzin inle t'eh, dinadutédalh."

James 'ink'ez John bulh Sizi hiyoodulhkut

35 'Et James 'ink'ez John bulh Zebedee buye'kah Sizi highu nin'az 'ink'ez hiyoodulhkut,
"Nehodul'eh ndai nts'un buka' ts'utni, 'i 'et neba 'uwhutanlilh hukwa' ts'uninzun." 36 Sizi
huboodulhkut, "Ndet nuhwhuba 'uwhutesdlilh hukwa' nahzun?" 37 'Et 'uhutni, "Ndet
yak'uz degha nus dénti ts'ih sinda t'eh, nzih taduke 'et hukwa' nídudzun, 'ilhunuh 'en
nalhnih ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh 'en 'intl'as ts'ih 'int'ah." 38 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndet suts'u
hukwa' dahni 'aw t'éoonuzúhzun k'us ndi lubot be tesnilh, 'i soo tulih wahnai 'ink'ez
nts'e na'a too bé' 'ulya soo tulih whuz na'a too be' 'óohneh?"* 39 "Soo sih 'uts'ooneh,"
hiyúlhni. 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndai lubot be tesnilh, 'i nuhwheni chah téhtnilh ho' 'int'ah.
'Ink'ez too bé' 'ulya whuz na'a nuhwheni chah too be' téhnilh. 40 'Et ndan nalhnih ts'ih
sughu tedalh, 'ink'ez 'intl'as ts'ih sughu tedalh, 'aw si huwá hos'alh ghaít'ah, ndunnah
huba lhawhúdulya, 'en zeh buba' hoont'ah." 41 'Et 'o 'un lanezi yugha hoodul'eh, 'en
James 'ink'ez John hubulh hánilch'e. 42 'Et Sizi soo ts'iyawh, "Anih," hubudáni, 'ink'ez ndo
búlhni, "Et nt'eoonáhzun 'udun yun k'ut whut'en hubutah, ndun dune tsuh whudelhdzulh
hinli, 'en dune buk'ut moodih hinli. 'Ink'ez ndan bumoodih hinli, 'en chah bumoodih
hinli. 43 'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah 'aw whuz na'a ilah ho' hoont'ah. 'Ilhunuh
nuhtah dune uncha tele hukwa' ninzun t'eh, 'o 'awh chah huba ne'óot'en wule huba'
hoont'ah. 44 'Et nuhtah 'ilhunuh 'udetsah tele hukwa' ninzun t'eh, ts'iyannah 'e'ulhna
wule huba' hoont'ah. 45 Yinkak dune ye', 'en whunts'ih 'aw ba né'whutet'en huba
whusachaíyal 'et huwa. Dune buba né'tet'en 'ink'ez dune buba datétsah 'et hoh dune
ts'iyawh nabootekulh."

Dune chawhés'en Bartimaeus hiyúlhni, 'en Sizi whe'en nayulhtsi

46 Jericho ts'ih hunindel, Sizi yugha hoodul'eh tubulh nahutesdel hoh, lhanah 'il-
huhowezdel chah 'ut'en. Dune chawhés'en Bartimaeus hiyúlhni, Timaeus buye', 'en ti
whuzih usda hoh tedudlih, 47 Sizi Nazareth whut'en wheghah uyalh whulhúdants'o. 'Ahoh
hazulh hoh 'utni, "Sizi, David buts'u hainzut sugha té'ninzeh!" 48 Lhanah t'edoosnih
hiyulhni 'ink'ez whuch'a hínenyoot. 'Et whunts'ih 'o nus 'alzul hoh 'utni, "Sizi, David
buts'u hainzut sugha té'ninzeh!" 49 Sizi 'ilhunenínya 'ink'ez ndo búlhni, "Anih sba dáhni,"
hubúlhni. 'Et dune chawhés'en yuka hunih, "Hoonínt'i 'ink'ez didinyih, 'anih nyúlhni,"
hiyúlhni. 50 Dunaihts'uz 'i ts'ahayét'ah, dudillhah, 'ink'ez Sizi yughah ninínya. 51 "Et
dányutesdlilh 'et suts'u hukwa' ninzun?" ni hoh Sizi yoodulhkut. "Nehodulh'eh doo chah
whes'en naóosle, 'et sugha holts'it," yúlhni. 52 "Naindalh, si suts'un be 'alha' hoont'ah, 'i
be soo ná'inja," yúlhni. 'Et 'ahoh dune 'aw 'et whe'en nasdli, 'ink'ez Sizi ti yuntezya.

11

Lhanah honelhnik hoh Sizi Jerusalem lhgha dínya

---

* 10:38 Nts'e na'a dzuh nuteszut, whuz na'a dzuh nuhtézut ih?" ni ho 'utni.

1 'Aw 'et Jerusalem whéghah hedulh, nat keyah Bethphage 'ink'ez Bethany chah 'et
dzulhyaz Olive be hóodzi, 'et whuz nihúnindel. 'Et Sizi nanah yugha hoodul'eh whébalh'a,
'et ndo búlhni, 2 "Keyah whiyaz nda ts'ih whuz'ai whuz ah'us. Whuz lhugha dah'az,
'et yeztliyaz, donkey hiyúlhni, whutsuh da dune yak'uchaídah, 'i 'et whédint'uk, 'i
lhk'unadooh'uk 'ink'ez suts'u toolhdlooh. 3 Dune, 'Di ka 'et ndaht'en?' nuwhúlhni
t'eh, 'NeMoodihti yuka' ninzun' doohtni. 'Aw 'et sih nuhtlayoolhtelh." 4 'Et whehá'az
'ink'ez keyah 'et yeztliyaz nahuyilhti, 'ilhunuh bukoo ndati 'et whédint'uk, 'ink'ez
lhk'unahida'uk. 5 'Et bulunah n'awh nahudelhúya, 'en hubuhoodulhkut, "Et daht'en hoh
aht'en yeztliyaz lhk'unadah'uk?" hubuhútni. 6 'Et Sizi buba nahezya k'una'a hubuhútni,
'et 'ants'ih t'ehudínel 'ink'ez hubula hudetnik. 7 'Et Sizi yeztliyaz highu hinílhti hoh
bulunah nahiyíts'uz 'i hiba hik'ehiyílhdel 'ink'ez Sizi yuk'étl'adida. 8 Lhanah dune
chah nahiyíts'uz, 'i ti 'et nehíyuzbus. Bulunah chah 'ul k'us 'ut'an k'unuhídut'as, 'i ti
nahídulhdelh Sizi yuk'ut lhuteyalh 'et wheni. 9 Ndunnah dune Sizi hitsuh hedulh, 'ink'ez
hik'ah hedulh, ts'iyawh hahuzulh hoh 'uhutni,
"Yak'usda ba whudélhti!
NeMoodihti boozi bugha whusaínya,
'en degha nus hoonzoo bughá whults'ut.
10 Netsuh whudelhdzulh, David hubudayi cho keyah 'et dúhoont'ah chah zeh whu-
sawhutélts'ulh, 'et Yak'usda ba ts'odóolhti."
11 'Aw 'et Sizi Jerusalem keyah neninya hoh Lizwif hubuluglez whucho ts'ih danínya
'ink'ez dulhcho núyuz'en. 'Aw 'et náwhendunilhghel 'et huwa Bethany huwhútni ts'ih
whuz lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh whuz hubulh whén'az.

Ndi mai chun hanulhye, 'i fig hiyulhni, 'i Sizi yek'ehanya

12 'Om bun Bethany ts'ih whuz de nahédulh 'et Sizi buye'élts'ul. 13 Nilhdza 'et mai chun
yunílh'en but'an chah hoonli. 'Et yughu nínya mai ntélhcholh ka. Yughu ninya hoh 'ut'an
zeh 'int'ah, nk'achah bumai hoolah. 14 'Et Sizi ndi mai chun ndi yúlhni, "Aw 'o 'at dune
nyumai hunoo'alh ghaít'ah!" 'Et ndutni hoh yugha hoodul'eh hídants'o.

Sizi, 'en Lizwif hubuluglez whucho ts'ih tezya

15 'Et Jerusalem ts'ih hunindel. Sizi Lizwif hubuluglez whucho 'et daninya. Ndunnah
'e'óoket 'ink'ez 'ooket ts'iyawh tinábuninyoot. Sooneya lhk'enáhududzaih bukw'uzdai
chah naína'ai, 'ink'ez dut'ai be 'óoket chah, 16 'aw luglez hoonli ne'hóole butl'achahoo'al.
17 'Ink'ez Sizi dune whubodulh'eh ndo búlhni, "Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'ut
ne'úsduguz,
'Njan sukoo ts'iyannah tenadudli bakoo 'úhoont'ah,' ni.
'Et 'uwháhla undunut'ih 'ink'ez nanúl'i bakoo whuzúlhtsi!"
18 'Et náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz hodánts'o hoh,
hizoolhghelh hukwa húnuta, tube hiyé nuljut, ts'iyannah 'ilhuhowezdel hubodulh'eh, 'en
huba hooncha 'et huwa. 19 Soo nadálhghel ibulh Sizi yugha hoodul'eh hubulh Jerusalem
whuch'a nahúndel.

Ndi mai chun bugha hahóodul'eh

20 Hoh bundada 'uda 'et ti hedulh ndi mai chun hinilh'en. Soo ts'ah'un bughih tubulh
desuz. 21 'Et Peter, 'en whunalnik hoh Sizi bulh yátelhtuk, "Nehodulh'eh nilh'en ndi mai
chun bulh buk'éhanya, 'i desuz," yúlhni. 22 'Et Sizi ndo búlhni, "Njan whunaoolhúnih,
Yak'usda nuhwhuba 'alha' 'int'ah t'eh, 23 ndi dzulhyaz 'i 'udóohni, 'Didilts'it 'ink'ez bun
k'ut whucho ts'ih tailts'it.' 'Et soo nuhdzi yuh 'aw nawh cha'hoot'ah 'ink'ez nuhwhuba
'alha' hoont'ah t'eh, dawhútenilh dahni, ts'iyawh nuhwhuba 'et ndó tenilh. 24 'Et huwa'
'un whudúsni, ndi be 'alha' hoont'ah, 'i be tenadahdli, 'ink'ez hoonli ka' dahni 'et 'alha'
nahzun hoh nuhgha tekulh t'eh, ndai buka' dahni, 'i nuhgha tekulh ho' 'int'ah. 25 'Et
sahyin hoh tenadahdli, 'ink'ez 'uyoon ts'un nuhwhuba dzuh t'eh, buba n'ún whutulhdelh,
'et sih nuhwhe'aBá, yak'uz úsda, 'en nuhwheni chah nuhwhulubeshi nuhwhuba 'un
yutoolhdelh. 26 'Et 'uyoon buba n'ún chaootulhdulh t'eh, nuhwhe'aBá, yak'uz úsda, 'en
chah 'aw nuhwhulubeshi nuhwhuba 'un yutoolhdelh ghaít'ah."

Sizi be 'ut'en k'ah 'et hukwa' hoodulhkut

27 'Ink'ez doo chah Jerusalem ts'ih nahundel, Sizi Lizwif hubuluglez whucho nuya hoh
náwhulnuk moodih, Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune tsuh whudel-
hdzulh, 'en Sizi highu nindel, 28 'ink'ez ndi híyulhni, “Nedini ndai bugha dune bugha
ndoh 'int'ah hoh njan ndint'en? Ndan nghá ooni'ai hoh 'int'en?” 29 'Et Sizi ndo búlhni,
“Ilhun zeh hukwa nuhoodutelhkut. 'Et ndusudáhni t'eh, 'et sih ndun whudóosni ndi
dune bugha ndoh 'ust'ah hoh njan ndust'en. 30 Ndusudóohni ndun John dune too be'
'ulh'en ndan yutl'ahón'ai hoh dune too be 'úlh'en inle, Yak'usda tulih k'us dune tulih
yugha ooní'ai?” 31 'Et 'ahoh dich'oh dutah hukw'u nahúhulhye hoh njan duhútni, “Daja
chah uzdooni, ‘Yak'usda yugha ooní'ai,’ ts'utni t'eh, 'et sih dooni, ‘Di ka John nuhwhuba
'alha' cha'dusnih?’ 32 'Et, ‘Dune yugha ooní'ai ts'utni t'eh,” 'et njan dune hubé hunuljut 'et
huwa, ts'iyawh dune John dune too be 'ulh'en, 'en Yak'usda be nus whunilh'en unli inle
huninzun. 33 'Et huwa Sizi 'uhiyúlhni, “Aw t'ets'onízun.” Sizi 'et ndo búlhni, “Si chah ndan
sugha óoni'ai 'aw nuhwhudoosni ghaít'ah.”

12

Mai haníyeh k'et huwhulh'ai bugha whúts'odul'eh

1 'Aw 'et Sizi khunek hiye oodool'eh hubugha hubulh yálhtuk, “Ilhunuh dune, 'en mai
haníyeh, mai too 'úlh'ih, 'i 'ainanla. Yuna'neztl'oo, tsak'et hahónkaih, mai tahúndununih
huba, 'ink'ez yutést'en chah 'uhóonla. 'Et dune bughu whulh'ai 'ink'ez ninza keyah
whenya. 2 'Et 'aw 'et mai oonteje niwhuninzut t'eh, 'ulhna 'ilhunuh 'en mai haníyeh
k'et butl'ahúhonla buts'ú wheyalh'a, ndai ooneje, 'i bulah buts'itookat huba' hoont'ah, 'i
ka. 3 'Et 'uhiyínla ndunnah mai k'et butl'ahúhonla, 'ulhna hiyílhchoot yahúyalht'o 'ink'ez
hoonli higha chaílel hoh whenáhinanyoot. 4 Ndun dune be'íldzun, 'en doo chah 'uyoon
'ulhna whuz whelh'a. 'En tse be nahínelh'uz hitsi ts'e' nalh'uz hoh nukai híyulhtsi, 'ink'ez
hukwa yáhoonli k'una'a 'uhiyínla hoh whenáhinanyoot. 5 Doo chah 'uyoon 'ulhna whuz
wheyalh'a. 'En hizelhghi. Lhanah 'uyoon chah 'et ndo buhinla. Bulunah hubuhoolht'ah
'ink'ez bulunah chah hubuhanghan. 6 'Ilhunuh zeh 'udek'elh'az whuz buts'un wheyálh'a,
'et usda, 'en buye' yuk'entsi', ‘Suye', 'en sih hidóolhti,’ ni 'et huwa.* 7 Ndunnah dune
mai k'et butl'ahúhonla 'et 'ulhodútni, ‘Ndun njan mai k'et be'ildzun, 'en buye' 'int'ah.
'Anih, ts'uzoolhghelh. 'Et sih ndun buye' buts'ítekulh, 'i ts'iyawh ne'ildzun wule.’ 8 'Et
ndun buye' hiyílhchoot, hizelhghi 'ink'ez hiyust'e 'i nyoh haníyeh k'et tínahinino.”
9 'Et Sizi huboodulhkut, “Daóoneh simba ndun mai k'et whulh'ai? Whusanája, 'ink'ez
ndunnah dune ts'iyawh hubóoghan, 'ink'ez mai k'et 'uyoon gho hohólh'a. 10 'Aw whutsuh
whudelhdzulh ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i, 'aw ih buk'eyáchasulhtuk? 'Et
ndutni,
‘Ndi tse be koo 'uwhulh'en 'ún hidutelh'uz,
'i 'uja degha nus bukadaoodilt'ah, 'i suli.
11 'Et Moodihti whuz na'a 'uhóonla.
Tube huba hooncha k'una'a 'obínla ho' hoont'ah.’
'Et whuz na'a Yak'usda be' dustl'us k'ut ndutni,” ndo búlhni.
12 'Et Lizwif bumoodih, 'en Sizi hiyoolhchoot hukwa' hut'en, t'ehonínzun didut buch'a
yálhtuk hoh dune hoodalh'i, 'et whunts'ih dune 'ilhuhowezdel hiye nuljut huwa Sizi
dachahíyilil hoh whenáhedel.

Yun k'elha huhoolh'i hukwa' hoodulhkut

13 'Et bulunah Pharisee 'ink'ez Herod budune chah 'en Sizi khunek be hiyoolhgooh
ka hits'ú wheóobahalh'a. 14 'Et Sizi highu nindel 'ink'ez 'uhutni, “Dune hoodulh'eh
t'ets'onínzun ts'ah'un zeh 'udanilh. 'Aw 'uyoon daja huntezilh huwu ni chaínlah hoh
dune dant'ah whunts'ih chabunílh'en hoh Yak'usda beni k'ah ts'ih hubugha khunek
'alha' 'int'ah, 'i be whúbodilh'eh. 'Et nedíni wheni khunek netl'ahon'ai, 'i whudulhyah

* 12:6 Njan mai k'et haníyeh humoodih, 'en Yak'usda 'int' ah, 'ink'ez buYe' 'en Sizi Gri 'int' ah. 'Et ndun bugha télh'a, ndunnah Lizwif hubumoodih 'uhint' ah, ni ho 'utni.

'uts'oot'en ih tulih Roman keyah whumoodih buts'un yun k'elha ts'uhoolh'i 'i buba
buk'elha ts'otelh'i tulih k'us 'awundooh tulih?" 15 'Et whunts'ih Sizi hiyoolhgooh hukwa'
hiyulh'en t'eoonanzin, 'ink'ez ndo búlhni, "Et di ka sóolhdzih? Sooneya stl'anah'aih
noolh'en sih." 16 'Aw 'et 'ilhunuh sooneya yutl'ainá'ai. 'Et Sizi huboodulhkut, "Ndan
ho' 'int'ah bunen 'ink'ez boozi 'ukw'e'usdúguz?" 'Et 'uhiyúlhni, "Yun k'ut whumoodih
Caesar, 'en 'int'ah." 17 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndai Caesar be'ildzun, 'i buts'un buk'elha
whulh'i, 'ink'ez ndai Yak'usda be'ildzun, 'i Yak'usda ts'un buk'elha whulh'i." 'Et soo tube
huba hooncha.

Nats'ukhítnaih 'i buka 'oodulkut

18 'Aw 'et ndunnah Sadducee hubuhútni, 'en Sizi highu nindel. 'En 'uhutni, "Dats'úzsai
'ink'ez 'aw nats'ukhóotnah ghaít'ah." 19 'En hiyoodulhkut hoh 'uhutni, "Nehodulh'eh
Moses 'en khunek negha ide'ai, 'i neba yuk'une'úzguz, 'Dune bu'at 'en dazsai, 'ink'ez
buzkeh hoolah t'eh, ndun dune dazsai bulhutsin 'en ndun tsandelh yughu naooda, ndun
dune dazsai, 'en ba buzkeh hole ka.' 20 'Et skwunlai 'o 'at nanah lhulhutsinkah hinli,
'udetsah whudelhdzulh, 'en 'at ut'i, 'awhuz buzkeh hoolah hoh dazsai. 21 'Et yuk'ah
whúdelhdzulh, 'en tsandelh yughu nasda. 'En chah buzkeh hoolah hoh dazsai. 'Et whulh
tat chah whuz na'a zeh 'uja. 22 Ts'iyawh skwunlai 'o 'at nana 'ilho dunedzulh 'en ts'iyawh
highu dalts'i, ts'iyawh bubuzkeh hoolah hoh yahadla. 'Udek'elh'az ndun ts'eke dich'oh
chah dazsai. 23 Ndunnah yahadla ts'iyawh dinahudutédulh dzin dinahudidel t'eh, k'us
ndan simba bu'at tele, ts'iyawh skwunlai 'o 'a nanah, 'en highu dálts'i?" 24 'Et Sizi ndo
búlhni, "Tube 'uts'un na'a 'udahni. Ndet daja dahni t'eoonuzáhzun ih? Yak'usda ye ulhtus,
'i 'ink'ez bughunek k'e'eduguz, 'i t'énuzahzun, 'et huwa whuz na'a 'udahni. 25 Ndet yahadla
dinahudidel t'eh, ndoh yak'uz lizas li'hint'ah. 'Et ndó tet'ilh dune chah 'ink'ez ts'ekoo
chah 'aw lhgha hudóolts'i ghaít'ah. 26 'Ink'ez ndunnah yaidla dináhudutédalh hubugha,
ndi Moses 'uk'une'úsduguz, 'i 'aw ih buk'uyachálhdih, whus delhtan, 'i tah whudezk'un
hoh Yak'usda yulh yalhtuk inle? 'Et 'uk'une'úsguz, 'i ndutni ndun Moses Yak'usda ndi
yulhni, 'Si 'ust'ah Abraham 'en buMoodihti 'ust'ah, Isaac, 'en buMoodihti 'ust'ah, 'ink'ez
Jacob, 'en chah buMoodihti 'ust'ah.' 27 'Et huwa huhukhuna hubuYak'usda 'int'ah, 'aw
yahadla hubuYak'usda ilah ho' 'int'ah. 'Et 'ílhuz 'uts'un na'a 'udahni."

'Ilhuk'i khunek neba yutulhúhezya, 'i degha nus dezti

28 'Ilhunuh dune Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en 'et 'ut'en, 'ink'ez
hubudánts'o 'ink'ez 'en t'éonínzun Sizi ndunnah Sadducee soo ndo budáni. 'Et didut
chah Sizi yoodulhkut, "K'us ndai khunek neba yutulhúhezya, 'i k'us dezti?" 29 'Et Sizi 'uyúl-
hni, "Ndi degha nus dezti, 'i 'int'ah, 'Israel budune, oozélhts'ai, neMoodihti 'en Yak'usda
unli. 'En zeh 'ilhunuh Moodihti 'int'ah. 30 Yak'usda nuhMoodihti nuhdzi ndulhcho, 'i be,
nuhzul ndulhcho, 'i be, 'ink'ez nuhwhubeni ts'iyawh ndulhcho chah.' 31 Whulh nat khunek
higha nélh'a, 'i chah degha nus dezti, 'i 'int'ah, 'Nts'e na'a nuhwhenich'oh k'enahdutsi',
whuz na'a nuhwhulh dune chah buk'eoohtsi'.' 'Aw 'uyoo khunek higha nélh'a, 'i ndi
nankoh 'o nus dezti, 'i hoolah." 32 'Et ndun Moses bughunek 'uk'ununa'úsduguz, 'en
Sizi 'uyúlhni, "Nehodulh'eh soo' denja! Khunek 'alha' 'int'ah, 'i be yailhtuk! Degha
ndoh Moodihti 'en zeh Yak'usda unli, 'aw 'uyoon Yak'usda chaílah. 33 'Ink'ez dune budzi
ndulhcho 'i be Yak'usda yuk'eootsi' huba' hoont'ah, budeni ts'iyawh 'i be, buzul be,
bunut'uk ts'iyawh, 'ink'ez dich'oh k'enadutsi' chah, whuz na'a bulh dune hubuk'eootsi'.
'Et degha nus neba hooncha ndi nankoh khunek yugha nélh'a, 'i buk'úne' ts'oot'en.
Khunai 'ink'ez 'uyoo hoonliyaz Yak'usda bukw'uzdai k'ut Yak'usda bugha ídezk'un, 'i ba
'o nus whudezti." 34 Sizi t'éoonanzin dalcho 'i be whunih k'una'a 'udéja 'et ndi yúlhni,
"Aw 'et nilhdukw hoh Yak'usda k'úne' nyul'en tele." 'Et hukw'elh'az 'aw 'udun hukwa
chahiyoodílhkulh hiyéntsaz 'et huwa.

Christ, 'en nts'e na'a David buts'u haínzut, 'et hukwa hiyoodulhkut

35 'Et Sizi, 'en Lizwif hubuluglez whucho dune hoodulh'eh hoh huboodulhkut, "Nts'e
na'a ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'Christ 'en David buts'u hainzut tele
ho' 'int'ah,' hutni? 36 'Et David, 'en Ndoni bugha 'et ndutni,

'Moodihti 'en suMoodihti 'uyúlhni njan nalhnih ts'ih sughu sinda.
Hoh t'eh sih nch'a húdetni, 'en buk'ut nke
naóolhyis mba hólhsilh.'
37 David dich'oh, 'Sumoodihti,' yúlhni, 'et nts'e na'a Christ 'en David ts'ih haínzut wule?"
'Et nyoh dune, 'en huhóont'i hoh hidants'o.

Sizi dune ndo búlhni, "Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en buch'a kháhdli"

38 'Et Sizi hubodulh'eh hoh 'et ndo búlhni, "Ndunnah Moses be' dustl'us
'uk'ununa'úsduguz, 'en buch'a kháhdli. Ndunnah 'e'óoket bakoo 'et dune tah hoh
nahúduchun tl'asus nyez be húdelhts'i, 'ink'ez dune hubaoodelhti hukwa ne'hutdudul'en.
39 Njan luglez ndet huntel'ilh, 'et 'utaháoodet'aih, 'ink'ez dune dahúlih teh, 'et chah k'us
whudézti, 'et didut nátl'ahududaih. 40 Tsandelh chah khábonut'ah, 'ink'ez bukoo huwa
hahuwhút'aih. 'Ink'ez ncha ná'hadudil'i hoh sa cho tenahududli. 'En 'et hukw'elha 'o nus
dzuh nahútezut ho' hint'ah."

Tsandelh sooneya huwa iné'ai

41 Lizwif hubuluglez whucho sooneya dekat, 'et Sizi usda, 'ink'ez hubunilh'en sooneya
dehínudzaih. Lhanah soode'a 'uhint'ah, 'en sooneya lhai hoh dehínudzaih. 42 'Et 'ilhunuh
tsandelh tel'en, 'en 'óh wheghah uyalh, 'ink'ez nankoh sooneyayaz dénalhdel.† 43 'Et Sizi
yugha hoodul'eh ts'un bé' buntelhúnik 'ink'ez ndo búlhni, "Nuhwhudúsni ndun tsandelh
tel'en, ndunnah ts'iyawh huba nus lhai 'i denandzai ho' 'int'ah. 44 Ndunnah 'uyoon, 'en
ndai hiye soode'a 'int'ah, 'i 'un hakat, 'i 'uhiyulh'en dehínudzaih. 'Et ndun lhe'int'ah tel'en
ndai 'aw 'i yít'i, 'i yuk'ekhutenalh, 'i whunts'ih ts'iyawh deyándzai."

13

Njan Lizwif hubuluglez whucho hoolah whutéleh, 'et Sizi huwu yailhtuk

1 'Et Sizi Lizwif hubuluglez whucho tinanja hoh 'ilhunuh yugha hoodul'eh ndi yúlhni,
"Nehodilh'eh whunilh'en, njan luglez whucho 'ink'ez tse chah 'i lhe'íldzoo 'i be 'uhóolya."
2 'Et Sizi 'utni, "Njan koo whucho whuzdla whunulh'en ih? 'Aw lhuk'i tse 'i whunts'ih
lhk'uchadutésdlal, 'i ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah."

Ndan Sizi Gri hinedulh, 'en hiye dzuh nutezut, 'i hubugha hubulh yátelhtuk

3 'Aw 'et Lizwif hubuluglez whucho huwanch'az dzulhyaz Olive hiyúlhni, 'i k'ut, 'et Sizi
usda. Peter, James, John, 'ink'ez Andrew chah, 'et dune hoolah, 'et Sizi hiyoodulhkut. 4 'Et
hiyúlhni, "Nedíni nket'ah 'uwhuténilh? 'Ink'ez ndet huwa t'ets'ontézin daótenilh hoh
'et neótelts'ulh?" 5 'Et Sizi ndo búlhni, "Huwuhli dune nanwhanoo'ah gunih. 6 Lhanah
dune whusahútedulh 'ink'ez soozi bugha 'uhududutenilh, 'Christ 'ust'ah!' 'Et nduhútni hoh
dune lhanah nahuntet'ah. 7 'Et nuhgha ha'nóojoot gunih. Nilhdukw dune lhutedughan
whulh 'uhuduzts'ai, 'ink'ez nilhdza lhuhudughan whulh 'uhúduzts'ai t'eh, 'et ndoh honeh
huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'awhuz whulatah ilah ho' hoont'ah, 'awhuz 'udun chah
whusawhútekulh ho' hoont'ah. 8 Lhelhts'un keyah whut'en, 'en lhch'a nihúdutedulh,
'ink'ez lhelhts'un hubudayi cho hinane'ut'en 'en chah lhch'a nihúdutedulh. Nduhóol-
hcho yun chah natughetnah, 'ink'ez dai chah whutéleh 'ink'ez nduhóolhcho hoh dune
dzuh nulhuwhuteldeh. 'Et nduwhút'en suli t'eh, t'ewhuntéhzin 'o nus hooncha tune'
whutet'en. 'Et dzuh nutehdeh k'an ho' whe'whudit'en. 9 Nuhwhenihch'oh chah huwahli.
Keyah huwunli but nenóhwhutellelh 'ink'ez luglez koo 'et chah yanwhuts'utelht'oh. 'Et si
sugha ndunnah moodih 'ink'ez hubudayi cho chah bubut ninhótellelh, khunek unzoo, 'i
be hubulh yaoolhtuk ka. 10 'Ink'ez 'udechoo ndi yun k'ut ndulhcho dune ts'iyawh khunek
unzoo, 'i bugha hubulh yatetuk. 11 Tsak'e nawhuhanla 'ink'ez naheyelh but nenóhnilhti
t'eh, dája dutehnilh, 'aw huwu ni wahle gunih 'ink'ez nuhdzi dóoghel. 'Et nióoninzut
t'eh, 'ants'ih ndai nuhza dánkat, 'i be yaoolhtuk, Ndoni bughunek 'i be yatelhtuk. 12 Dune,
'en dulhutsinkah dahútetsah huwa butelelh. 'Et hube'abákah 'en chah, bubuzkeh 'en
ndúbotelh'ilh, 'ink'ez 'uski, 'en chah, hube'ama 'ink'ez hube'abá, 'en hubuch'a nahútel'ah

† 12:42 Ndi sooneya deghanus chadíti, 'i 'int'ah.

'ink'ez dahóotsah hukwa' hubutelilh. 13 Si sugha sunehdulh huwa ts'iyannah nuhts'uh
dútetnik. 'Et whunts'ih ndan 'udek'elh'az whuts'un whechahítsaz, 'aw 'en zeh hudutejih."

Degha nus whewhúnujut 'et

14 "Ndan degha nus be whunjut, 'aw buba cha'hóot'ah 'et siyin nulh'en t'eh, (ndi
yuk'é yalhtuk soo cho nuwheni taóodoolts'it. Daniel, Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en
'uda húwu yailhtuk ínle). Judea hudelhts'i dzulhyaz k'uz ts'ih, whuz tsi hutoolhdelh.
15 Dune bukoo hukw'ut* usda t'eh, 'aw bukoo ts'ih nuchátesdal 'ink'ez ndai be'ildzun
yutelelh, 'i 'aw nayóolchoot gunih! 16 'Ink'ez dune haníyeh k'et 'ut'en chah, 'aw bukoo
ts'ih nayítsuz kunaóoda gunih. 17 Dahoolcho 'i be whéwhunujut tele, hoh t'eh ts'ekoo,
'úlchan 'int'ah t'eh, 'ink'ez buzkeh yé'ulht'ukw chah. 18 Njan dzuh nutehzut whuch'a
ténadoohdli 'et khi 'uhoneh whuch'a. 19 'Et Yak'usda yun inla k'an dzin whuts'un 'aw
cha'whúsne 'ink'ez 'aw 'et 'ulcho 'i be whutsuh da hiye dzuh nulháhulzut, 'i be dzuh
natezut. 20 'Et whunts'ih neMoodihti lhat dzin hoh k'ah ná'hoonla. 'Et nduchaínil t'eh,
'aw 'ilhunuh whunts'ih doojih ghaít'ah. 'Et ndunnah 'utaháoobanla, 'en bugha' hoonla
hoh t'eh hoondukw whutelhtsilh. 21 'Et hoh t'eh dune ndunóhowhutni t'eh, 'Nulh'en
njan Christ 'en njan usda!' K'us, 'Ngut usda!' nuhuwhútni t'eh, khun teh nuhwhuba
'alha' 'uhudooni gunih. 22 'Et whunts'ih ndunnah Christ na'dudil'i, 'ink'ez nus whúnilh'en
na'dudil'i chah, 'en lhanah hitele hoh lhat teh huwa ne'ut'en 'ink'ez hooncha túne'
hutet'en, ndunnah Yak'usda 'utuhaóobanla, 'en whunts'ih nabunoo'a hukwa' hutet'ilh.
23 'Ahoolhyez tsi hóohli! Ts'iyaintsuk whutsuh da 'un whudáni.

Yinkak dune ye' whusatéyalh

24 "Et hukw'elh'az dune dzuh nuhuzde t'eh,
sa 'i chah dulhgus tele,
'ink'ez 'ulh'ek ooza chah 'aw be chawhest'en tele.
25 Sum chah natekulh 'ink'ez nduk yaz be hóolhtus,
'i be notughetnah.
26 Hoh t'eh yinkak dune ye', 'en ndoh kw'us tah bé wheóonujut ye ulhtus, 'i bulh
'ink'ez Yak'usda buts'u hayánduz, 'i be ndoh be wheóoduteltsilh. 27 'Ink'ez bulizas 'en
haóobutelh'alh, ndus de, n'az de, niz de, 'ink'ez ndaz de, 'ink'ez ndi yun k'ut 'ink'ez yaz
chah ndulhcho hoh Yak'usda ndunnah 'utaháoobanla 'en 'ilhohubutughélelh 'et wheni."

Mai chun, fig hiyulhni, bumai 'i be bugha whúts'odul'eh

28 "Ndi mai, fig hiyulhni, buduchun, 'i be buk'unats'uwhulnuk be whuts'odul'eh, 'i soo
ts'ah'un boodulhú'eh. Ndi 'i 'int'ah, buzooschum delghih t'eh, 'aw 'et but'an whulhlhih,
'i bugha t'eoonáhzun 'aw 'et shen nilhdukw suli. 29 'Et ndez na'a ndun whudúsni, ndet
whusawhét'en whutélh'en t'eh, 'et sih whuz na'a zeh t'eoonóhzin 'aw 'et nilhdukw
ho' whe'oodutet'ilh. 30 'Alha ts'ah'un na'a 'un whudusni, k'an ndoh whudezulh 'aw
yachahútesdla, 'et njan ndó tenilh, ts'iyawh 'et lhawhúdutenilh, 'et whuts'un. 31 Yaz 'ink'ez
ndi yun k'ut 'i chah hoolah whutele. 'Et whunts'ih ndi sughunek 'aw hoolah chatesdle."

'Aw dune nt'éoonízun ndet dzin 'ink'ez nts'oh huwa whudezulh hoh 'uwhuténilh

32 "Aw dune t'eoonízun ndet dzin k'us nts'oh huwa 'uhunet'oh 'et whusawhútelts'ulh.
'Aw lizas yak'uz hudelhts'i, 'ink'es Yak'usda buYe' whunts'i 'aw t'ehonízun, se'aBá dich'oh
zeh t'eoonínzun. 33 'Ahoolhyez huwahli 'ink'ez tenadahdli. 'Aw nt'eoonuzáhzun nts'oh
t'eh whusawhútelts'ulh. 34 'Et ndez na'a 'uwhutenilh, 'ilhunuh dune bukoo huwu tezya
'ink'ez hiba 'ut'en 'en 'et nibuninla 'ilho hinli hoh dude 'ut'en 'uhoolh'en ka, 'ink'ez 'et
ndati huwunli ndi yúlhni, 'Soo cho huwonle!' 35 'Et whuz na'a nuhwhudúsni, huwahli! 'Et
nts'oh teh bukoo humoodih whusanatedalh 'aw nt'eóonuzáhzun, hulhgha tulih, tuzniz
tulih, yilhkaz tulih, k'us sa haí'ai t'eh tulih. 36 'Et huwa 'ahoolhyez lhadáht'ah. 'Aw hukwa
tsi chawhahlih 'ink'ez nanehtez t'eh, nuhche tulih nuhwhumoodih nuhghun naooja. 37 'Et
daja nuhwhudúsni, 'et ts'iyannah chah ndo budúsni, huwahli!"

---

* 13:15 Lhat Lizwif hubukoo, 'et bun k'ut lhk'eoodez'a.

14

Sizi whu'izyaz hikunuta hituzelhghelh ka

1 'Awhuz nat dzin whuz'ai Lizwif Hubutus Lhuseya* whewhúnahulnih 'ink'ez lhes
chantulhúdoh, 'i ts'uyi, whewhúnahulnih chah, 'et náwhulnuk moodih 'ink'ez Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, Sizi whu'izyaz hikunúta hituzelhghelh ka. 2 'Et 'uhutni, "Njan
butus lhuseya, 'et whutah ilah 'uts'ooleh, dune lhtahohót'alh 'et whuch'a."

Bethany 'et ts'eke Sizi k'unuts'újul yutsi k'eyílhdze

3 'Ilhunuh keyah wheyaz Bethany huwhútni, 'et Simon buka whulhjut ínle, leprosy
hiyúlhni, bukoo 'en Sizi yuzih 'usda. 'Et na'ut'alh hoh ts'eke k'unuts'újul dezti, 'i
tse be ídezbun, 'ink'ez 'i be buda' deldze ye'alh hoh danínya. Ndi 'i lhts'eyalhkut
'ink'ez k'unuts'újul 'i Sizi yutsi k'eyilhdze. 4 Bulunah dune hukwa hunílch'e 'ink'ez
ndulhóhudutni, "Et di ka ndi k'unuts'újul 'ants'i 'et tinta' yulh'ih. 5 Dezti hoh bé' ts'onket
t'eh† 'ink'ez da sooneya tehel'en hubugha ts'ínoodzaih," hutni, 'ink'ez koo ts'ih ts'eke
tube cho hich'a yálhtuk. 6 'Et Sizi ndo búlhni, "Buts'áhachaoozah'ak! Di ka tedulhlih?
'Ut'en unzoo, 'i suba inla ho' 'int'ah. 7 'Ahoolhyez tehel'en nuhwhunat whutéle. Ndet
hukwá' nahzun t'eh, hubula 'ooht'en. 'Et si 'ahoolhyez huba nuhwhúbulh cha'tuzest'il
ho' hoont'ah. 8 K'unuts'újul, 'i suyust'e yuk'eyílhdze 'adutes'alh wheni lhasúdinla. Ndun
ts'eke 'aw 'o 'un 'ooneh ghaít'ah, 'et 'uhóonla ho' 'int'ah. 9 'Alha' 'un whudusni, ndi yun
k'ut ndulhcho hoh ndi khunek unzoo, 'i nudutekat, ndun ts'eke ndet 'uhoonla, 'et hukw'u
naootetnuk, 'et hoh dune yunatelnih."

Judas, 'en Sizi ye 'óotekulh hukwa' ninzun

10 Lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh, 'ilhunuh Judas Iscariot hiyúlhni, 'en Lizwif
bunáwhulnuk bumoodih buts'un whinya Sizi hubutl'aítelhtelh ka. 11 Dája ndo búlhni
huhóont'i 'ink'ez sooneya hits'óozi. 'Et Judas, 'en Sizi ye 'óotekulh, 'et hukwa hités'en.

Sizi 'en yugha hoodul'eh butus lhuséya whunahutelnih, 'et hubulh na'ut'alh

12 'Et 'udechoo dzin lhes chantíldoh, 'i nahíyut'alh, 'et dzin sheepyaz na'hitet'alh,
'i naihizulhghih, ndi sheepyaz Lizwif Hubutus Lhuséya huba 'int'ah. 'Et Sizi yugha
hoodul'eh 'uhiyúlhni, "Nts'e netalh'alh ndi na'tant'ulh, 'i mba lházdutelilh?" 13 'Et Sizi
nanah, 'en wheóobalh'a 'ink'ez ndo búlhni, "Jerusalem ts'ih ah'us 'ink'ez dune too
nulhtun, 'en sih nuhdudóoya. Nts'e bukoo tezya whuz bun tooh'as, 14 'ink'ez bukoo
be'ildzun njan dudoohtni, 'Dune hoodulh'eh njan ndutni ndet sugha hoodul'eh bulh
Hubutus Lhuséya huwa na'uztet'alh bukoo negho télh'alh ih?' 15 'Et nduk hukw'uz
hooncha lhaódint'ah whunwhunoolhtun, 'et na'uztet'alh, 'i lhádoohleh." 16 'Aw 'et yugha
hoodul'eh Jerusalem ts'ih whehá'az 'ink'ez Sizi soo daja ndo búlhni, ts'iyawh whuz na'a
nahuhóo'ai 'ink'ez Hubutus Lhuséya wheni lhahodinla. 17 'Et hulhgha 'aw 'et Sizi, ndunnah
lanezi 'o 'at nanah bulh, 'en whusahándel. 18 'Et na'hut'alh hoh Sizi ndo búlhni, "Et njan
ndun whudusni 'ilhunuh nuhtah sulh ná'ut'alh, 'en se'óotekulh." 19 'Et yugha hoodul'eh
hubudzi únduda hoh 'ilhunuh hinli hoh hiyoodulhkut, "Si ih 'usudíni," hiyúlhni. 'Et
'uyoon chah ndutni, "Si ih 'usudíni?" 20 'Et Sizi ndo búlhni, "Et lanezi 'o 'at nanah njan
netah ndan bules sulh toonayuz'ai, 'en 'utenilh. 21 Ndi Yak'usda bughunek 'uk'une'úzguz,
'i 'et ndutni, 'Yinkak dune ye', 'en datetsah. 'Et ndun ye 'ónket, 'en dalcho 'i be buba
wheóonujut tele.' Ndun dune 'aw chahóolel t'eh, 'et da 'o nus soo' hot'e wule da."

Sizi 'udek'elh'az na'ut'alh

22 'Et na'hut'alh hoh Sizi lhes yílhchoot yuba tenadedli 'ink'ez taídalhkut. 'Et yugha
hoodul'eh hubugha íninla 'ink'ez ndo búlhni, "Ndi ulhchoot, 'ink'ez ah'alh. Ndi suyust'e
'int'ah." 23 'Et lubot yílhchoot, 'ink'ez be'aBá "Schanailya," yúlhni. Hubutl'ayankai 'ink'ez
ts'iyawh hiyetnai. 24 'Ink'ez ndo búlhni, "Ndi 'i suzkai 'int'ah. Lhanah huba nadútelt'ih

---

* 14:1 Nawhudezulh totsuk 'ilhohuwudulh 'ink'ez ndi sheep k'us unzoo 'i nahiyut'alh. Njan whunahulnih 'oh da Yak'usda yun k'ut Egypt whuch'a hanaóobanla da. † 14:5 Tehul'en ba 'ilhuh yus k'ut yuk'elhla 'et'en, 'et 'uneltsuk.

'ink'ez ndi k'andit khunek 'i suzkai be nuhts'u nahuzíya. 25 'Et 'alha' 'un whudusni, ndi mai
too 'aw doo chah zeh naóosnai ghaít'ah. Ndet dzin ts'iyannah Yak'usda buk'úne' hutet'en
'et whuts'un, 'et ndet t'eh, ndi mai too k'an natesnai." 26 'Et Yak'usda buyun be hújun
'ink'ez ndoh dzulhyaz k'uz Olive be hóodzi whuz whehandel.

Sizi, 'en Peter 'uyúlhni, "T'esunuzínzun dutanilh"

27 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, "K'an 'ulh'ek nuhwheni ts'iyawh sukayátehle, 'ink'ez si sugha
tintuz telhúwus, ndi Yak'usda bughunek ndutni,
''Et huwa Yak'usda 'en sheep ghunli yutuzelhghelh
'ink'ez ndi sheep ts'iyawh lhtatelwus.'
28 'Et dinadusja hukw'elh'az t'eh, 'et yun k'ut Galilee ts'ih nuhtsuh tesyalh." 29 Peter ndi
yúlhni, "Ts'iyannah nkaya tele, 'et whunts'ih 'aw si ilah!" 30 'Et Sizi ndi yúlhni, "Peter, njan
whunaoolnih, k'an 'ulh'ek ligok dune nat 'uduténilh whutsuh, tat 'et 'T'esunuzínzun,'
dutanilh." 31 'Et Peter soo khunek ulhtus, 'i be ndutni, "Nyulh datésah 'et whunts'ih 'aw
t'enyunuzúszun doosni ghaít'ah." 'Onghunnah yugha hoodul'eh chah ts'iyawh whuz na'a
nduhútni.

Sizi, 'en Gethsemane 'et tenadedli

32 'Et 'ilhunuh haníyeh k'et Gethsemane huwhútni ts'ih whehándel 'ink'ez Sizi yugha
hoodul'eh ndo búlhni, "Njan delhúts'i. Si nye'un tenadutesdli." 33 'Et Peter, James 'ink'ez
John teh 'o 'un hubulh when'az. 'Aw 'et buyust'e 'i be tso be teni'nelhts'it 'i buk'edilts'ut,
34 'ink'ez ndo búlhni, "Suzul tube tso suli, 'aw 'et datesah 'et suts'un whelts'ulh ho'
hoont'ah. Njan delhúts'i 'ink'ez howohle." 35 'Et 'o 'unyaz nenínya 'ink'ez nachanétno.
'Et tenadedli hoh ndutni, njan huba whusawhutelts'ulh, 'et whuz na'a senghoholts'it t'eh
'et ndoh honeh. 36 'Ink'ez ndi yúlhni, "Abba, 'aBá, nyun zeh ts'iyaintsuk nk'úne' whut'en.
Ndi be dzuh nuteszut suba hoolah nahoolhtsi, 'et whunts'ih si hukwa' nuszun ilah, nyun
hukwa' ninzun hukw'u na'a 'et ndoh honeh." 37 'Et ndunnah tanah yugha hoodul'eh
nahunéstez hoh bughu nanja 'ink'ez Peter 'uyúlhni, "Simon nanenti hoh ih 'unint'ah?
'Aw ih 'astl'iyaz whunts'i honih ghaít'ah?" 38 'Ink'ez ndo búlhni, "Howahli tink'us nteht'uk
whuch'a tenadoohdli. Nuhyéghah be tehzoo hukwa' nahzun, 'et whunts'ih nuhyust'e
latet'ah ho' 'int'ah." 39 'Et doo chah 'o 'un whenaja 'ink'ez whutsuh da tenadedli whuz
na'a zeh tenadedli. 40 Doo chah zeh yugha hoodul'eh, 'en nahunéstez hoh bughu nanja
'aw huhoonih ghaít'ah 'ink'ez 'aw whé' hidooni hooyah. 41 Whulh tat bughu nanja 'et
ndo búlhni, "Whute sahtez 'ink'ez nalhúyis. 'Aw 'et whusawhélts'ut, soo cho whunulh'en,
yinkak dune ye', 'en dune ntsi' butl'ahítelhtelh. 42 Dinadahdelh! 'Uztoodelh! Nulh'en ndun
dune se'óotekulh, 'aw 'et nyoh hiyalh."

Sizi 'aw 'et hiyilhchoot

43 'Et 'awhuz Sizi yalhtuk hoh Judas 'en whusaínya. Ndun Judas 'en lanezi 'o 'at nanah
whel'a 'en, 'ilhunuh 'int'ah. Dzuh sa inle Lizwif náwhulnuk bumoodih, Moses be' dustl'us
'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh chah, 'uda buts'un nuséya, 'ink'ez
Sizi ye búts'e'onket. 'En Judas buts'un whenáhiyalh'a, 'ink'ez dune lhanah yulh údulh
soh cho chah 'ink'ez tuz chah hiyellelh hoh whusahándel. 44 Hédulh hoh Judas ndo
búlhni, "Ilhunuh dune bunenk'us k'ut nadests'ooz, 'en wahgooh 'ink'ez bugha 'óohli hoh
tóolhte!" 45 'Et huwa Judas Sizi yughu ninya ibulh ndi yulhni, "Dahooja, Rabbi," 'ink'ez
naindunants'ooz. 46 'Aw 'et Sizi hiyílhchoot 'ink'ez duts'o cho hiyoontun. 47 'Et whunts'ih
'ilhunuh Sizi zih siyin soh cho hayálhtsus 'ink'ez Lizwif náwhulnuk degha nus dezti be
'ulhna, 'en yudzo k'uz habe'yalht'o. 48 'Et Sizi ndo búlhni, "Et di ka soh cho 'ink'ez tuz
chah nahle 'ink'ez 'undunust'ih hukw'u na'a skootéhdel? 49 Dzin totsuk nuhwhubulh
'úst'ah 'ink'ez luglez whucho whunwhudulh'eh, 'et di ka hoh da chasulhchulh inle. 'Et
whunts'ih Yak'usda bughunek dája ni whuz na'a 'uhóneh huba' hoont'ah." 50 'Et ts'iyawh
yugha hoodul'eh hich'a sudel 'ink'ez tinta hulghaz. 51 'Ilhunuh chilh naih ts'ut'on, 'i zeh
khaíwesdúduz, 'en Sizi yuneyalh. Ndun chilh 'en 'uyoon chilhkah hiyoolhchoot. 52 'Ust'et
whelgai hoh naih zeh hubula k'éyano.

Sizi ndunnah naheyelh 'en hibut nihínilhya

53 'Et Sizi hiyílhchoot 'ink'ez Lizwif náwhulnuk degha nus dezti bukoo ts'ih whehíyal-
hti. 'Et Lizwif náwhulnuk bumoodih, dune tsuh whudelhdzulh, Moses be' dustl'us
'uk'ununa'úsduguz chah 'ilhuhowezdel. 54 Peter ye niz de hubuneyalh. Lizwif náwhulnuk
degha nus dezti bukoo 'et whuna'nesdutl'oo, whuz bughu danínya. 'Et howuhinli
buzih natl'adeda 'ink'ez na'dunildzilh. 55 Lizwif náwhulnuk bumoodih 'ink'ez naheyilh
chah 'en hibut Sizi nihínilhti hituzelhghelh hukwa highu nahó'alh hukwa' hut'en, dune
yuch'a yaoolhtuk nahóolhtelh hukwa' hut'en, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nachahilhtel.
56 Lhanah dune huwhuts'it hoh hich'a yaílhtuk, 'et whunts'ih ts'iyawh lhelhts'un na'a
'uhutni. 57 Bulunah dune dihudíndel 'ink'ez Sizi hiba whuts'it hoh njan nduhútni, 58 "Njan
ndutni hoh nenalh 'útni, 'Njan luglez whucho dune 'uhóonla, 'et nanaóoduntesyus. 'Et
hukw'elh'az tat dzin inle t'eh, 'aw dune bula be nacha'hoolil hoh 'udun na'whutesdlilh."
59 'Et whunts'ih 'aw ts'ah'un lhgha 'úhudooni ghaít'ah. 60 'Et Lizwif bunáwhulnuk degha
nus dezti hubutah didinya 'ink'ez Sizi 'uyúlhni, "Ndunnah dune nch'a yahúlhtuk daja
dutenilh?" 61 'Et whunts'ih Sizi t'edusnih 'ink'ez 'aw yachatílhtih. 'Et doo chah náwhulnuk
yoodulhkut, "Nyun ih Christ 'int'ah? Yak'usda dezti buYe' inli ih?" 62 Sizi 'et ndi yúlhni,
"A, 'en 'ust'ah, 'ink'ez nuhwheni ts'iyawh yinkak dune ye', hiyuntelh'ilh Yak'usda bugha
nalhnih ts'ih sida hoh ndus de kw'us tah hanátedalh." 63 'Et ndun náwhulnuk tube
hunílch'e k'et dunaih lhts'e yalhch'ul 'ink'ez njan ndutni, "Aw 'o 'un 'uyoon ts'oodolhkut
ghaít'ah. 64 Ndi bughunek Yak'usda yech'a yaílhduk, 'i dahts'o! Nuhwhuba dáhoont'ah?"
'Et ts'iyawh 'úhutni, "Daóotsah huba' hoont'ah." 65 'Et bulunah highá whenduninzoh, hina
ka'dalh'oo 'ink'ez hiyoonukat cha' hiyulh'en 'ink'ez, "Ndan nyunézkuk?" hiyúlhni. 'Et
ndunnah dune ghunli hiyílhchoot 'ink'ez 'en chah hiyoonankat.

Peter 'utni, "Sizi 'aw t'enuzúszun."

66 'Et Peter 'onghoh nanestl'oo bet 'ut'en hoh Lizwif bunáwhulnuk degha nus dezti
ts'ekeyaz yuba 'ut'en 'ut'en, 'en wheghah úyalh. 67 Peter na'dunildzilh yutelh'en 'ink'ez
ndi yúlhni, "Nyun chah Sizi Nazareth whut'en bulh 'ínt'en inle." 68 'Et Peter 'utni, "Aw
t'éoonuzúszun ndet 'uwhudini," 'ink'ez 'az whenya. Soo 'aw 'et lígok dune 'udéja. 69 'Et
ts'ekeyaz njan 'et ya'en ndunnah hoh nuhudelhúya chah 'et ndo búlhni, "Ndunnah 'en
chah 'ilhunuh 'int'ah." 70 'Et whunts'ih Peter doo chah, "Awundooh!" ni. 'Et 'astl'iyaz inle
ndunnah hoh nahudelhúya, 'en chah Peter 'et ndi híyulhni, "Alha nyun chah 'ilhunuh
'unint'ah. Nyun chah Galilee hoont'en 'unint'ah, whuz na'a yailhtuk 'et huwa." 71 'Et Peter
'utni, "Ndukni bunalh, 'alha' dusni ho' dusni, ndun dune 'udáhni, 'aw nt'enuzuszun!"
72 'Et ligok dune whulh nat 'udeja. 'Et Peter Sizi dája yulhni whunalnik, "Ligok dune nat
'udutenilh whutsuh, 'et tat t'esunuzínzun dutenilh." 'Et huwun ni ninzut 'ink'ez intse.

15

Sizi Pilate yubut nenínya

1 'Et bundada 'uda Lizwif náwhulnuk moodih, dune tsuh whudelhdzulh, Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez dune ba naheyilh chah, ts'iyawh yahalhtuk. 'Et Sizi
hiyulhghel 'ink'ez Pilate tl'ahíyalhti. 2 'Et Pilate ndi yúlhni, "Nyun ih Lizwif hubudayi cho
inli?" 'Et Sizi 'utni, "Alha' dini ho' dini." 3 Lizwif náwhulnuk moodih lhat Sizi hich'a
yalhtuk, 'ink'ez hiba honts'it, 'et whunts'ih Sizi t'edusnih. 4 'Et Pilate doo chah Sizi
yoodulhkut, "Daóoneltsuk nk'ehuhóo'ai, 'et hubugha 'aw ih dája chadutuzanil?" 5 'Et doo
chah Sizi 'aw yachatílhtih. 'Et Pilate buba hooncha.

Pilate Sizi datétsah whuts'uyúlh'a

6 Naoodezulh totsuk Lizwif butus lhuséya whunahulnih, 'et 'ilhunuh dune tsak'esda
Lizwif 'utahahíyulhtih, 'en Pilate yula nadutnih. 7 'Et hoh da ndunnah lhtahuwhunt'ai
da dune lhutughan ts'iyawh tsak'ebahanla. Barabbas 'en chah hubutah tsak'esda dune
selhghi hukwa. 8 Ts'iyannah 'ilhuhowezdel 'ink'ez Pilate 'uhiyúlhni, "Nawhudezulh totsuk
'ilhunuh dune tsak'esda 'en bulanadantnik. Doo chah 'et ndoneh." 9 'Et ndo búlhni, "Lizwif
hubudayi cho, 'en ih bulanadutesnih hukwa' nahzun?" 10 Dich'oh soo t'eoonínzun Lizwif

náwhulnuk bumoodih 'oonih bugha Sizi hitl'ahíyalhti 'et huwa. 11 'Et whunts'ih Lizwif
náwhulnuk bumoodih dune huba nus hódelhti, Barabbas 'en Pilate yulanadootnih hidóoni
ka. 12 'Et Pilate doo chah dune 'ilhuhowezdel ndo búlhni, “Ndun Lizwif hubudayi cho dáhni
datésdlilh hukwa' nahzun?” 13 'Et tube cho 'uhiyúlhni, “Lhdulalhgus yundunilht'ah!” 14 'Et
Pilate ndo búlhni, “Ndet hoh tink'us 'úja?” 'Et whunts'ih 'o nus 'uhutni, “Lhdulalhgus
yundunilht'ah!” hutni. 15 'Et 'ilhuhowezdel 'en huhót'i ka Barabbas 'en Pilate huba
yulanadetnik. 'Et Sizi yahiyalhtsus, 'ink'ez lhdulalhgus k'ehíyoolhtelh ka butl'ayálhti.

Nehughan Sizi highu nolhúya

16 'Et nehughan moodih* bukoo whuna'nesdutl'oo, 'i tuz ts'ih Sizi dahínilhti 'ink'ez
'onghoh nehughan ts'iyawh buka' hudáni. 17 Naiyits'uz dulk'un, 'i Sizi higha híwezduz.
Whus nahínelhwut, 'i hitsi nihída'ai. 18 'Et hidélhti lahoohóolh'i, 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Lizwif
hubudayi cho sa cho khona.” 19 Duchun be hitsi ts'e' nalht'o, highá dizoh, hibut dugwútsi
be nihúdulh, 'ink'ez hibut nachánuldulh cha' hiyulh'en. 20 Sizi highu núwhulhya 'ustl'e'
'uhiyínla hukw'elh'az nayits'uz dulk'un, 'i highu nahiyilchoot, 'ink'ez dich'oh bunaih be
nahíyalhti. 'Aw 'et lhdulalhgus k'ehítelhtelh ts'ih hítelhti.

Sizi lhdulalhgus k'ehíyilhti

21 'Et hedulh hoh 'ilhunuh dune, Simon hiyúlhni, Jerusalem ts'ih tezya. 'En hidudezdel
'ink'ez Sizi bulhdulalhgus yuba idutetilh ka, 'et nihínenyoot, ndun Simon, 'en Cyrene
whut'en, 'en Alexander 'ink'ez Rufus 'en hube'abá 'int'ah. 22 'Et Sizi Golgotha huwhútni
ts'ih lhgha hídilhti. Ndi Golgotha 'utsints'un nez'ai hutni ho' hutni. 23 'Et mai too 'ink'ez
yoo, myrrh hiyúlhni, hitaídenla, 'i Sizi hiyíhiyoolhnai hukwa' hiyínla, 'et whunts'ih 'aw
chaitítnil. 24 'Et lhdulalhgus k'ehúyilhti 'ink'ez bunaih 'i higha 'aínlih hoh lhtahiyulya.
25 Bundada 9:00 'uhunet'oh bat'en Sizi lhdulalhgus k'ehíyilhti. 26 Ndet hukwa' hiyínla hutni,
'et 'uk'e'hanguz, 'i higha ndoh huwuhidi'ai. Ndi khunek hík'e'anguz, 'i ndutni,

Lizwif hubudayi cho, ni.

27 Nanah 'uhundunut'ih chah hiyulh lhdulalhgus k'ébuhilhti, 'ilhunuh bugha naílhni
ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh bughe 'intl'as ts'ih. 28 'Uda Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz,
'i whuz na'a 'uhóoja ndutni hoh, “Dune ntsi' dult'ah huninzun.” 29 Dune whúghha
hoh nahúdelh nohóndunul'us 'ink'ez Sizi highudloh, “Lhoonk'a'! Nyun lah 'udini,
‘Luglez whucho yanawhutduntanyus 'ink'ez tat dzin na'whutanlilh,’ dini? 30 K'an 'ahoh
nanaíndaih, 'ink'ez 'ududílyih,” hiyúlhni. 31 Whuz na'a Lizwif náwhulnuk bumoodih
'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en chah, Sizi highudloh 'ink'ez njan
ndulhódutni, “Uyoon úlhyis, 'et whunts'ih dich'oh k'an 'ududoolyih ghaít'ah. 32 K'an
Christ, Lizwif hubudayi cho ts'unoolh'en nanaóoja, 'et neba 'alha' 'oot'e.” 'Et ndunnah
nanah hizih lhdulalhgus k'ut sulhti, 'en chah highudloh.

Sizi dazsai

33 Dzetniz 'et 'o 'un 3:00 bat'en 'uhúnet'oh keyah nduhoolhcho hoh tsahólhgus whuzdli.
34 Whulh skwunlai 'o 'at dit (9) hukw'e' hunit'o, 'et Sizi soo tube cho haínzul, bughunek
k'una'a 'utni, “Eloi, Eloi, lama sabachthani,” “SuYak'usda, suYak'usda, di ka suladantnik?”
ni hoh 'utni. 35 'Et bulunah dune 'et nahudelhúya hoh hídants'o, 'ink'ez 'uhutni, “Nulh'en!
Ndun Elijah yuka hahuyih.” 36 'Ilhunuh whusálgai, 'ink'ez duchun bulá'del'oo, 'i mai too
dunink'ooz, 'i ye tóonayuzsi, 'ink'ez nduk Sizi yuza bé' yunantan, 'ink'ez 'utni, “Kw'azi'ez!
Elijah tusih whusatéyalh 'ink'ez lhdulalhgus k'ut nanaítelhtelh.” 37 'Et Sizi tube cho haínzul
'ink'ez dek'elh'az hanáji. 38 Lizwif hubuluglez whucho njan dadelhchooz, 'i bugha nduk
'ink'ez butl'az ts'ih lhts'ench'ul. 39 Nehughan moodih lhdulalhgus yubut siyin. Sizi nts'e
na'a haínzul 'ink'ez dazsai 'et yunalh'en. “Ndun dune 'alha hoh Yak'usda buYe' unli,” ni.
40 Ts'ekoo chah 'et nudelhúya yoo 'az de ts'un honilh'en. Butah Mary Magdala whut'en,
'ink'ez Mary Jamesyaz, 'ink'ez Joses bulh be'ama, 'ink'ez Salome chah. 41 'En Sizi Galilee 'et
'ut'en hoh hiyununézdel 'ink'ez hila 'ét'en. 'Uyoon ts'ekoo lhanah chah 'et 'uhut'en. 'En
Jerusalem ts'ih hahínandel.

---

* 15:16 Ndun moodih Pilate 'int'ah.

Joseph, 'en Sizi whuyíhiyalhti

42-43 'Aw 'et hulhgha ts'ótezut hoh Joseph, 'en Arimathea whut'en whusaínya. 'En
nahéyelh tah boozi unzoo 'int'ah. 'En, Yak'usda buk'úne' whut'en, 'et hukwaités'en. 'Et
dzin nats'ulyis dzin huba lhahúdutneh 'úhoont'ah. Joseph soo budzi ulhtus 'udulhútsi hoh
Pilate yubut ninínya, 'ink'ez Sizi buyust'e yuts'un ka' dani. 44 'Et Pilate buba hooncha Sizi
'uda dazsai. Nehughan moodih, 'en yuka' dani 'ink'ez ndi yúlhni, "Sizi 'uda tulih dazsai?"
45 'Et hukw'elh'az nehughan moodih, "Alha' dazsai," ni. 'Et Pilate, 'en Joseph 'uyúlhni,
"Sizi buyust'e nailchoot." 46 Joseph naih dezti, 'i yonket, 'ink'ez buyust'e nanáyalhti,
'ink'ez ndi naih dezti, 'i yughá iwezduz. 'Et tse 'an whuz wheyíyalhti, 'ink'ez tse cho
whudunaíndunelhmul. 47 Mary Magdala whut'en, 'ink'ez Mary, 'en Joses be'ama bulh 'en
bunalh, Sizi 'et nihínilhti.

16

Sizi dinadija

1 Lizwif nahulyis dzin hukw'elh'az hulhgha ts'ih Mary Magdala Whut'en, 'ink'ez Salome,
'ink'ez Mary James be'ama chah, yoo sooltsun, 'i hiyónket, Sizi buyust'e hiye hítelho
huba. 2 Bundada 'uda hukw'enilhghel 'et 'udechoo dzin, 'et sa haín'ai hoh, ts'un k'uz
hutezdel. 3 Whuz hedulh hoh 'ulhódutni, "Tse cho ts'un k'ut whudándune'ai, 'i ndan
simba neba 'udun nindunoolhmelh?" 4 Tse 'uda 'udun nindunelmul hoh hotelh'en. Tse
tube ndunincha. 5 'Et tse 'an 'uhandel hoh chilh lheyul, 'i be dune unli, 'en naílhnih
ts'ih 'usda hoh hitelh'en. 'Et hubugha tube huba hooncha hoh hunelhújoot. 6 'Et ndo
búlhni, "Nulhújut ilah! T'eonúszun Sizi Nazareth whut'en, lhdulalhgus k'ehíyilhti,
'en bukunáhta hoh 'aht'en. 'Aw hoolah! Dinadija ho' 'int'ah! Njan whunulh'en
illhte 'et. 7 'Aw 'et nahdulh, Peter 'ink'ez 'onghunnah Sizi yugha hoodul'eh, 'en ndo
hubudóohni, Sizi dája nuwhúlhni da, nuhtsuh Galilee ts'ih téyalh 'et sih wah'en." 8 'Aw
'et tse 'an tínahalghaz 'ink'ez nahutelhúghaz tube hubughá ha'nejoot 'ink'ez 'aw dune
nduchahudinil, hunelhújoot 'et huwa.

Sizi Mary Magdala whut'en yunalhts'et haínya

9 'Et Sizi dinadija hukw'elh'az, Lizwif nahulyis dzin bundada 'uda 'et Sizi 'udechoo
Mary Magdala whut'en, 'en choo yunalhts'et hainya. 'En skwunlai 'o 'at nankoh (7) ntsi'
nudúdeh, 'i ye yáhanainanyoot ínle. 10 Sizi yulh 'út'en inle hík'enudle, 'ink'ez hutso hoh
hubughu ninya 'ink'ez ndo budáni, 11 Sizi khuna hoh ya'en, 'et whunts'ih 'aw huba 'alha'
cha'dusnih.

Sizi nanah yugha hoodul'eh hubunalhts'et hainya

12 'Et hukw'elh'az Sizi 'uts'un na'a be hóodet'en, nanah 'uts'un keyah ts'ih he'us hoh
hubunalhts'et hainya. 13 Hoh wheha'az, 'onghunnah hubulh náwhuhulnuk 'aw huba 'alha'
cha'hudusnih.

Sizi lanezi 'o 'at 'ilhunuh hubunalhts'et hainya

14 'Et hukw'elh'az Sizi yugha hoodul'eh lanezi 'o 'at 'ilhunuh (11) na'hut'alh hoh
hubunalhts'et hainya. 'Et 'aw be 'alha' hoont'ah, 'i chahít'ih 'ink'ez 'uts'un 'uhuninzun.
'Et huwa ndunnah hiya'en 'aw huba 'alha' cha'hudusnih, 'et Sizi hukwa' hubudáni,
15 'ink'ez ndo búlhni, "Yinkak ndulhcho hoh náhdelh, 'ink'ez khunek unzoo, 'i ts'iyawh
yinkak dune wheóobunulhtun. 16 Ndan huba 'alha' hoont'ah, 'ink'ez too be 'úlya t'eh,
'en dutejih. Ndan huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en hoontsi' hukw'u na'a huba ne'whutet'ilh.
17 Ndunnah huba 'alha' 'ust'ah, 'en be úlhtus hubugha ootés'alh. Si soozi bugha ntsi'
nududeh, 'i dune ts'uh hanáhiyunteyulh. K'an khunek 'i cha be yahutelhtuk. 18 Tl'ughus
ntsi' hiyílhchoot, k'us poison hétnai t'eh, 'et whunts'ih 'aw dachahutesnil. 'Ink'ez
hunduda butsi k'ehudilnih, 'en chah soo ná'hutetnilh."

Sizi yak'uz whenaja

19 'Et hukw'elh'az 'et Sizi neMoodihti dune hubulh yálhtuk 'ustl'e' 'udéja hoh, 'et yak'uz
whenája 'ink'ez Yak'usda bugha nálhnih ts'ih nátl'adeda. 20 Yugha hoodul'eh 'en ndulhcho

nahúdelh, 'ink'ez ndi khunek unzoo 'i be dune bulh yahúlhtuk. 'Et neMoodihti hubulh 'út'en 'ink'ez be úlhtus, 'i hubutl'aida'ai, 'et huwa bughunek be yahulhtuk, 'alha' hutni ho' hutni. 'Et ndoh honeh.

Yak'usda Bughunek Unzoo 'I Luke Yuk'uné'uzguz

Luke ndi dustl'us ndun Theophilus ba yuk'uné'uzguz

1 Lhanah 'uda hoolhtus hoh hét'en ndi be nawhutnuk ts'ah'un na'a 'uhidáni, 'i ts'iyawh
hik'e'anguz. 'Et hik'e'anguz whutsuh, 'i ts'iyawh ndi whenich'oh netah neba 'alha'
'int'ah. 2 Soo 'udechoo whe' whudit'en 'et dich'oh hubuna be honalh'en 'ink'ez Yak'usda
bughunek be ne'hút'en huzdli, 'en ndi khunek netl'ahídanla, 'i 'int'ah. 3 'Et Theophilus
nyun dune uncha inli. 'Ink'ez si chah ndi 'uk'une'tésguz hoh 'ust'ah. 'Udechoo whe'
whudit'en whuts'un nts'e na'a dahooja 'ink'ez ndet 'uwhulhni, 'et ts'iyawh soo ts'ah'un
na'a t'eoonúszun 'et huwa. 4 'Et ndet 'onghun whunyohodalh'i, 'et tink'us na'a 'uhoont'ah
k'us ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et ts'ah'un na'a t'ewhuntanzeh.

Zacharias bu'at, Elizabeth, 'en duneyaz buyaz tele. 'En 'int'ah John dune too be 'ulh'en 'int'ah

5 'Et hoh da Herod 'en Judea yun k'ut hubudayi cho inle, 'et da 'ilhunuh náwhulnuk,
'en Zacharias hiyulhni, 'en Abijah bulh dédowh 'int'ah. Bu'at Elizabeth hiyulhni, 'en
Aaron yé dinzut 'int'ah. 6 'En nahult'ah Yak'usda nalh ts'ah'un dune 'uhint'ah. Ndet
Yak'usda bughunek huba yutulhuhézya 'ink'ez ndet hubuts'u hukwa' ninzun hik'une'
tet'en ka, 'et ts'iyawh hukw'ú ne'hut'en. 'Aw hoonliyaz hukwa hubuk'eho'alh gháit'ah.
7 'Et whunts'ih Elizabeth 'aw buyaz hole ghaít'ah tube ye'un hezulh 'et huwa. 8 'Aw 'et
Zacharias bulh 'ínt'ah k'una'a hoh Yak'usda nalh náwhulnuk be 'ut'en k'ah huwaghúna,
9 nts'e na'a 'ilhuk'i hinli hoh náwhulnuk k'una'a né'hutelelh, 'et whuz na'a Zacharias, 'en
chah nawhulnuk 'utahayálhti yoo sooltsun dutélhk'un ka. 'Et neMoodihti hubuluglez
whucho ts'ih danínya. 10 'Et yoo sooltsun yudelhk'un hoh 'et nduwhulyez lhanah 'az
ts'ih tenahududli. 11 'Et Yak'usda bukw'uzdai k'ut yoo sooltsun delhk'un, 'et nalhnih
ts'ih, 'et lizas be hoodiltsai. 12 Zacharias khun yutelh'en 'i be bugha 'uts'un 'úja 'ink'ez
whenelhújoot. 13 'Et lizas ndi yúlhni, "Zacharias wheniljut ilah. Yak'usda ntenadudli
yudánts'o. N'at Elizabeth, 'en dune buyaz yaz tele, 'ink'ez boozi John be beootanzi.
14 'En bugha dawhulcho be hootant'i 'ink'ez whuntélhnik. 'Ink'ez whuzdli t'eh, lhanah
chah hohontélhnik. 15 'Alha neMoodihti bunalh dune uncha tele. Mai too k'us too
ulhtus, 'i chah chaitesnil. Whutele whutsuh 'et whunts'ih Ndoni be dutebun. 16 'Ink'ez
Israel hits'uh hainzut, 'en lhanah neMoodihti buYak'usda ts'ih hubutelelh. 17 'Et nus
whunilh'en Elijah hiyulhni, 'en k'una'a 'et whuz na'a Ndoni ye ulhtus, 'i be neMoodihti
yutsuh teyalh. Ndez na'a njan ndotet'ilh, lhanah hubuzkehkah hube'abákah hubudzi
hubuts'un tezoo dutebun nabutelhtsilh. Ndan 'uk'unucha'ust'en, 'en lhanah ts'ah'un
'int'ah ye whunih hitélhchulh. 'Ink'ez dune, 'en lhanah neMoodihti buts'un teyalh, 'et
wheni lhábudutelilh," lizas ndi yúlhni. 18 'Et Zacharias ndun lizas yoodulhkut, "Nts'e na'a
t'ewhunteszeh? Nilh'en duneti 'ust'ah 'ink'ez su'at 'en chah ye 'un uzulh ho' 'int'ah."
19 'Et lizas ndi yúlhni, "Si Gabriel 'ust'ah. Yak'usda zih siyin 'ust'ah. Nts'un sutélh'a
nyulh yatelhtuk ka. Ndi khunek unzoo, 'i nyudutésnilh wheni. 20 Soo zélhts'ai! Sughunek
daja dusni, soo 'et néwhults'ut t'eh, 'et ts'iyawh 'et ndótenilh. 'Et whunts'ih daja dusni
'aw mba 'alha' cha'hoot'ah. 'Et ndet dzin 'uwhutenilh whuts'un, 'aw yachatuzalhtuk!"
yulhni. 21 'Ink'ez dune, 'en ts'iyawh Zacharias hika tsi hooli, 'ink'ez daja hoh simba 'int'ah,
sa luglez whucho ts'ih 'ut'en. 22 Tinanja hoh 'aw hubulh yaóolhtuk ghaít'ah. 'Ink'ez
t'ehoninzun hoonliyaz beghah hawhelts'ut ho' 'int'ah. 'Ink'ez 'ants'ih huba núlhni hoh
hubulh yalhtuk. 23 'Et hukw'elh'az ne'úle 'ustl'e' 'uhooja hoh, 'aw 'et bukoo ts'ih whenája.
24 'Et hukw'elh'az bu'at Elizabeth buyaz 'ucháinya hoh skwunlai sanun 'et nduwhulyez 'et
whu'iz inda. 'Et njan ndutni, 25 "Et whuz na'a azeh neMoodihti sulh 'ut'en. Hoh da dzin
sunalnih inle hoh ndet hukwaya usdli, ts'iyawh sch'ah hanáhonla."

Ndun lizas Gabriel, 'en Mary ndi yúlhni, "Uski ba' tanilh. 'En Sizi dutanilh."

26 'Aw 'et bulh lhk'utat sanun hoh Yak'usda ndun lizas Gabriel hiyulhni, 'en keyah
Nazareth ts'ih wheyalh'a. Njan keyah 'et yun k'ut Galilee whuz'ai. 27 Whuz ts'ih 'ilhunuh

ts'eke 'aw dune yut'achaghesnak unli, 'en ts'un whel'a. 'Ilhunuh dune, Joseph hiyúlhni, 'et
David hits'uh hainde, 'en 'ilhunuh 'int'ah. 'En yughu tedalh yuts'un lhaoodinla. 'Et ndun
ts'eke 'aw dune yut'achaghesnak, 'en Mary hiyúlhni. [28] Lizas yuts'uh whusainya 'ink'ez
'et ndi yulhni, “Whunélhnik! Yak'usda nts'un unzoo! Nemoodihti nyulh 'int'ah 'et huwa
ts'ekoo tah degha nus hoont'i inli!” [29] 'Et yutelh'en hoh 'et tube bugha ha'nejoot. 'Ink'ez
'et howun nuni nuzut bughunek daja ni ho' 'utni. [30] 'Ink'ez lizas 'en ndi yúlhni, “Mary
niljut ilah! Yak'usda nyulh hoont'i. [31] Dája 'uski ba' tenilh. Duneyaz nyaz tele. 'En Sizi
dutanilh. [32] 'En ncha tele. 'En 'uhidutenilh soo 'uk'enus 'en buYe' tele. 'Ink'ez Yak'usda
neMoodihti David butsuh whudelhdzulh, ndet hukw'inda, 'et yutl'aóote'alh. [33] 'Et whuz
na'a Jacob hits'uh hainde 'ilhuz wheni huba hubudayi cho tele. 'Ink'ez njan hubudayi cho
tele, 'aw whulatah whutélah.” [34] 'Et Mary, 'en lizas 'uyúlhni, “Nts'e na'a 'uwhutenilh, 'aw
dune t'enuzuszun hoh 'ust'ah.” [35] 'Et lizas yulh yalhtuk, “Ndoni nk'edinde 'ink'ez degha
nus 'en ye ulhtus, 'i nk'ut sakwhusts'it be whútele. 'Et huwa ndi 'uyust'e lubeshi bughoh
hoolah, 'i whuzdli t'eh, 'en Yak'usda buYe' hidutenilh. [36] K'an 'aw 'et nyunat Elizabeth
ye'un uzulh, 'en whunts'ih duneyaz buchainya. Ndun 'aw buzkeh hole ghaít'ah hiyulhni,
'et whunts'ih 'en 'aw 'et whulh lhk'utak'i sanun be suli. [37] 'Alha 'i be Yak'usda 'en 'aw
hoonliyaz buba hoolhtus hoolah.” [38] 'Et Mary ndi yúlhni, “Daja, si neMoodihti be 'ulhna
'ust'ah! Nts'e na'a nghunek k'una'a daootenilh dini, whuz na'a sulh 'úhoneh.” 'Et lizas
yugho whenája.

Mary 'en Elizabeth 'astl'iyaz whuba yuzih usda

[39] 'Et hukw'elh'az Mary lhadúja. 'Et yun k'ut nódest'ai whuz Judea yun k'ut 'ilhun
keyah whuz'ai, 'ahoh whuz whinya. [40] Zacharias bukoo daninya 'ink'ez Elizabeth dahooja
yulhni. [41] 'Et Elizabeth, en Mary daja ni yuduzts'ai ibulh 'uski buchan ts'ih télhah. 'Ink'ez
'ahoh Ndoni be dezbun. [42] Elizabeth soo tube cho ndi yúlhni “Ts'ekoo tah degha nus
hoonzoo nyulh 'uhooja. 'Ink'ez nyaz whutéleh, 'en dawhuldzoo nghá whults'ut! [43] Nts'e
na'a hoh sugha whults'ut sMoodihti 'ama 'en sughu ninya. [44] 'Alha, dahooja 'usudini
hoh nyuduzíts'ai ibulh, 'uski schan ts'ih hoont'i k'et núllhah. [45] Ndun ts'eke buba 'alha'
hoont'ah, 'en degha nus hoonzoo bugha whults'ut. Nts'e na'a neMoodihti daja yulhni,
buba 'alha' hoont'ah, 'et huwa hoh teh buba ne'whutet'en.”

Mary buyun

[46] 'Et Mary njan ndutni,
“Suzul, 'i be neMoodihti ye uncha yudélhti.
[47] 'Ink'ez Yak'usda súlh yih.
'En be suyéghah whuneílhnik.
[48] 'Alha ndun be 'ulhna,
nts'e na'a yuh 'ududildzun, 'et t'ewhuninzun.
'Et whunulh'en, k'an whuts'un, nus de chah,
'ilhuz wheni ndi yun k'ut ts'iyannah soo degha nus hoonzoo bulh 'úhooja soo
'uduténilh.
[49] 'Alha ndun hooncha hoh tune' sulh'en,
'en be óonujut 'int'ah 'ink'ez boozi, 'i degha nus dezti.
[50] Ndi yun k'ut hudedowh, 'ink'ez 'o 'un hubundunedoh,
ndunnah 'en k'una'a hidóolhti,
'ink'ez ndan hiyé nuljut, 'en ts'iyawh hubugha te'ninzun.
[51] Dugan bunut'uk 'i be hoolhtus tune' 'ut'en.
Ndunnah budzi be 'ududelhúti, 'en ts'iyawh yabanla.
[52] Ndunnah dune ncha hukw'adálts'i, 'et 'en nanábanla.
'Et ndunnah te'dadildzun, 'en hincha hubulhtsi.
[53] Ndunnah buye'últs'ilh, 'en unzoo 'i be hubudelhbun.
'Ink'ez ndunnah soode'a, 'en 'aw hoonliyaz bughá chai'al hoh whenábalh'a.
[54] Be 'ustl'en Israel, 'en hubugha te'ninzun,
'et whunalnih hoh hubula 'uja.

55 'Et whuz na'a netsuh dune hanle hubulh yailhtuk hoh Abraham 'ink'ez yuts'u hainde,
'en 'ilhuz wheni 'uhint'ah, 'et whuz na'a hubudáni."
56 'Et Mary tat sanun bat'en hoh Elizabeth yuzih inda. 'Et hukw'elh'az bukoo ts'ih whenaja.

John dune too be 'ulh'en 'aw 'et whutele

57 'Aw 'et Elizabeth buyaz whutele 'et níoodelhdzut 'ink'ez buye' whúzdli. 58 'Et highah delhts'i 'ink'ez hinat hudélhts'ikah whulh 'úhuduzts'ai nts'e na'a neMoodihti yugha te'nanzin. 'Ink'ez ts'iyawh hiyulh whunélhnik.

John 'aw 'et yuka dune unli, 'i k'ut hitet'us

59 'Aw 'et whulh lhk'udink'it dzin hoh 'uski 'en yuka dune unli, 'i k'ut hitet'us. 'Ink'ez bu'abá boozi Zacharias 'i be hiyootézilh. 60 'Et whunts'ih bu'ama, "Awundooh! Ndi boozi John 'i be hiyootézilh," ndo búlhni. 61 'Et hiyúlhni, "Aw nyulh dunekah hubutah 'aw John boozi 'i hoolah!" 62 'Et bu'abá ndi boozi higha idúte'alh 'et t'ehontezeh hukwa' huninzun. 'Et dula be hiba núlhnih whuz na'a hiyoodulhkut. 63 Dula be núlhnih hoh dustl'us hubuts'u ka' dani, 'ink'ez 'uk'une'uzguz, "Boozi John hidutenilh." 'Ink'ez ts'iyawh huba hooncha. 64 'Et khunyaz yanawhéniltuk hoh Yak'usda dálhti. 65 Yunat whut'en, 'en ts'iyawh nujut hubughu nídelts'ut. 'Ink'ez Judea yun k'ut nodest'ai ndulhcho 'et whut'en, 'en ts'iyawh howu yahalhtuk. 66 'Et ndunnah whulh uzduzts'ai, ts'iyawh hubudzi be hódanla 'ink'ez 'ulhódutni, "Ndan 'uski dant'ah simba wule?" hutni. 'Ink'ez neMoodihti bula be yula 'ut'en.

Zacharias nus whunilh'en

67 'Aw 'et be'abá Zacharias, Ndoni be dezbun 'ink'ez nus whunilh'en hoh ndutni,
68 "Israel buYak'usda 'ink'ez neMoodihti, 'en dalzoo!
Budune, 'en buts'un nusiya nabootekulh ka.
69 David 'en Yak'usda be 'ustl'en, 'en yuts'u hainde,
'en hubugha neulhyis hooncha, 'en neba yulhtsi.
70 'Uda whe' whudit'en whuts'un,
'et whuz na'a Yak'usda be nus whunilh'en, 'en hube yailhtuk.
71 'Et hoh nech'a yalhtuk 'ink'ez ndunnah nets'u detni,
'en ts'iyawh hubula k'éhaoodelts'ut, 'et neulhyis.
72 Ne'abákah 'en Yak'usda hubugha te'ninzun.
'Ink'ez ndi khunek huba lhaídinla, 'i 'et yunalnih.
73 Netsuh whudelhdzulh Abraham nts'e na'a Yak'usda bughunek yutl'aída'ai hoh 'ink'ez yuts'un náhezya,
njan 'et wheni neba' whutelilh ka,
74 'et hoh nech'a hudetni, 'en hubula k'ehaoodelts'ut, 'et hoh neulhyis.
'Ink'ez 'aw whechats'uniljut hoh Yak'usda ba' uztet'ilh.
75 Lubeshi cha'ulh'en uztele 'ink'ez ts'ah'un na'a uztet'ilh,
'et whuz na'a Yak'usda bunalh dzin totsuk ts'ukhuna hoh 'en ba' ts'ut'en.
76 'Ink'ez nyun 'uskiyaz 'en ndun degha nus dedo, 'en ba nus whunilh'en nyuhudutenilh.
NeMoodihti 'en ti hoonzoo buba whutelhtsilh ka butsuh tanyalh 'et huwa.
77 'Ink'ez wheni budune soo cho t'ets'onózin dahoont'ah hoh uzdutejih 'ink'ez nelubeshi chah neba hoolah yutelhtsilh,
'et hubugha nedutenilh.
78 'Et whutsuh neYak'usda nek'entsi' hoh negha te'nanzin.
'Et ndun sa yilhkaz ts'utni,
'en ndus de whuts'un nets'ún k'unadaih.
79 Ndunnah tsahólhgus yuh hudélhts'i 'ink'ez datsah huba 'int'ah chah,
'en ts'iyawh hubuk'eiduténolh.
'Ink'ez lhuteyalh hoh nedzi soo 'uhot'e, 'et nts'e wheho'a, 'et newhuntelhtun.
'Et huwa Yak'usda be nus whunilh'en nyudutenilh," ni Zacharias.

80 'Et ndun 'uski John, 'en nezyi 'ink'ez buyégha ulhtus suli. 'Ink'ez nket'ah Israel budune
hubunalh haooya dunábunteltun ka, 'et whuts'un nts'e dune chahóot'ih ts'ih inda.

2

Mary 'udechoo buyaz whuzdli, Sizi 'en 'int'ah

1 'Et da 'ilhunuh dune Caesar Augustus hiyulhni, 'en nduhoolhcho keyah hudelhts'i,
'en ndi khunek yutah lhuhezya. Ts'iyannah boozi 'i ts'iyawh hik'e'tegus ka. 2 'Et hoh da
whudezulh whutah, 'ilhunuh dune Cyrenius hiyulhni, 'en whuyun k'ut Syria whumoodih
inle. 'Et wheghah whudezulh 'et whuts'un huboozi 'uk'e'whehininguz. 3 'Et ts'iyannah
dich'oh dukeyah whuz whehandel huboozi k'éhutegus ka. 4 'Et Joseph 'en yun k'ut Galilee
'ink'ez keyah Nazareth, 'et whehúdin'az 'ink'ez David bukeyah, Bethlehem huwhutni,
whuz wheha'az Joseph, 'en David yuts'uh hainzut 'int'ah 'et huwa. 5 Ndun Mary yughu
tedalh hoh yuts'un nahezya, 'en njan Mary 'uski ba 'int'ah hoh yulh when'az huboozi
k'é'hutegus ka. 6 'Aw 'et huzke hoh buyaz whutéleh 'et neoodenzut. 7 'Aw 'et 'udechoo
buyaz whuzdli. 'Et ndi layin naih yugha iwézduz 'ink'ez musdus yez 'uyi, 'i be yalhti. 'Aw
ts'uztez bakoo nachahuhóo'al, ts'iyawh whudézbun 'et huwa.

NeMoodihti buts'uh hayanduz, 'i ndulhcho hoh hubunat hube dendi

8 'Ilhunuh yun k'ut dzuh nilhdzayaz, 'et sheep ghuhinli tl'o k'ut 'et huwhut'i, 'ink'ez
'ulh'ek nduwhulyez hoh hubughunai ghuhinli. 9 'Ink'ez nilh'en, 'aw 'et neMoodihti bulizas
hububut siyin. 'Ink'ez neMoodihti buts'uh hayanduz, 'i ndulhcho hoh hubunat bube
dendi. 'Ink'ez 'aw 'et tube hoh hunelhújoot. 10 'Et lizas ndo búlhni, "Whenoolhujut gunih!
Nulh'en ndi khunek unzoo 'i soo ts'iyannah dune ye hóotet'i, 'i nuhwhuts'u té'ai. 11 K'an
dzin David bukeyah, nuhwhutelhyis nuhwhuba whuzdli. 'En Christ neMoodihti ts'utni,
'en 'uja. 12 Ndez na'a hoh t'ewhuntehzeh ka nuhwhuba hoh hoodel'en nts'e na'a dahooja,
lhe'ínt'ah layin bugha iwésduduz 'ink'ez musdus yez 'uyi, 'i bet usti." 13 Khunyaz lizas
'ink'ez lhanah lizas nehughan, 'en ndus de hahandel. 'Et Yak'usda 'o nus hiba hodélhti
hoh nduhútni,
14 "Yak'usda degha ndoh yak'ut, 'en uzdelhti.
'Ink'ez ndi yun k'ut nedzi dooghel, 'i be ts'iyannah dune hubuts'un hoonzoo hole!"
15 'Aw 'et ndunnah lizas yak'uz ts'ih hubugho whenáhedel. Ndunnah Sheep ghuhinli
ndulhodutni, "Aw 'et Bethlehem ts'ih ts'utoodelh. 'Ink'ez nts'e na'a dahooja 'et neMood-
ihti nedani, 'et ts'onoolh'en!" 16 'Et 'a tsih ndaz de hedulh. 'Et Mary 'ink'ez Joseph
'ink'ez 'uski musdus yez 'uyi bet usti hoh hubughu hunindel. 17 Hiya'en hukw'elh'az, nts'e
na'a 'uski bugha lizas 'en hubudáni, 'et whunat ts'iyannah t'ehonandzin hoh 18 ndunnah
yudants'o sheep ghunli daja hubulhni, 'en ts'iyawh huba hooncha suli. 19 'Et Mary dahooja,
budzi be yodanla 'ink'ez 'ahoolhyez howu nuni nuzut. 20 'Aw 'et ndunnah sheep ghuhinli
'en sheep ts'un whenahedel. 'Et ndet hodants'o, 'ink'ez honalh'en, 'ink'ez nts'e na'a
hubulh yahalhtuk chah, 'et hubugha Yak'usda hidélhti 'ink'ez 'o nus hoonzoo k'una'a
highu yalhtuk.

Sizi 'aw 'et yuka dune unli 'i lhk'ihitét'us

21 Whulh lhk'udit dzin lhaódija hoh 'uski yuka dune unli 'i lhk'uhinint'az, 'ink'ez
hiyoozi be hiyootézilh, Sizi hiyulhni. 'Awhuz 'ucha dinda hoh 'et ndi boozi, 'i lizas yugha
íde'ai.

Sizi luglez whucho ts'ih, 'et neMoodihti bunalh hahítelhtelh

22 'Et Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh ts'ekoo buyaz whulhih hukw'élh'az soo ná'hut'ih
'et luglez danáhudaih, 'et ndúwhulcho hoh Mary lhaódinla. 'Ink'ez 'uski Jerusalem ts'ih
whehíyalhti neMoodihti bunalh hahítelhtelh 'et hukwa. 23 NeMoodihti, 'en Moses bugha
ndi bughunek butl'aida'ai, 'i whuz na'a 'uk'e'hanguz 'et njan ndutni, "Ndunnah duneyaz
'udechoo whuzdli, 'en ts'iyawh neMoodihti ba 'udun nelti hinli ho' hint'ah." 24 'Ink'ez ndai
Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidutélhk'un, "I nankoh dut'aiyaz, dove hiyulhni, k'us nankoh

dut'aiyaz, 'i dih hiyulhni." NeMoodihti, en Moses bugha ndi bughunek butl'aida'ai, 'et whuz na'a 'utni.

Simeon 'en neMoodihti buChrist yunalh'en

25 'Et 'ilhunuh dune Simeon ts'utni, Jerusalem whut'i. Ts'ah'un na'a 'int'ah 'ink'ez
'ahoolhyez Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uwhulh'en. Ndun Israel budune k'enábunte'ah,
'en yuka tsi hóolih. 'Ink'ez Ndoni chah yulh 'int'ah. 26 Ndoni 'en whut'einalhdzin,
datetsah whutsuh neMoodihti buChrist ts'utni, 'en yute'ilh. 27 'Et Ndoni bugha luglez
whucho daninya. 'Ink'ez 'uskiyaz Sizi, 'en be'abá 'ink'ez be'ama, 'en hik'uz dahinilhti.
Moses bughunek 'uk'une'usdúguz butl'aida'ai, ndet hubuts'un hukwa' ninzun, 'et hukw'u
ne'hutet'en ka. 28 'Et 'ahoh Simeon yilhchoot 'ink'ez njan ndutni hoh Yak'usda yudélhti,
29 "SMoodihti si nye 'ulhna usdli.
'Ink'ez nts'e na'a nghunek k'una'a, 'et 'uhoont'ah sudzi dezghel hoh daóosah.
30 'Alha be suna be netelhyis nulh'en.
31 Ts'iyannah dune hubunalh lhaoodinla.
32 'Udun yun k'ut whut'en, 'en chah huba be whét'en, 'i 'int'ah. 'En be hite'ilh.
'Ink'ez nyudune, 'en Israel budune, 'en chah huba idézti 'en 'int'ah," ni.
33 Nts'e na'a yughu yatelhtuk 'et huwa Joseph 'ink'ez 'uski 'ama bulh huba hooncha.
34 'Et Simeon Yak'usda ts'un hukwa' dani hubuts'un wuzoo ka. 'Ink'ez 'ama Mary 'en ndi
yulhni, "Ndet huba ndun 'uski Yak'usda 'en huba 'utahayálhti 'int'ah, 'et nyudutésnilh.
Israel hits'uh hainde, 'en bugha lhanah natekulh 'ink'ez lhanah dinadutédulh. 'Ink'ez
highu t'eooninzun 'et whunts'ih hich'a yatelhtuk. 35 'Ink'ez nyunch'oh nzul soh cho be
huyuzgwut li'tenilh. 'Ink'ez lhanah hubudzi be daja huninzun, 'et ts'iyawh ts'iyannah
nalh ts'et haootelts'ulh."

Anna 'en chah Sizi ya'en 'ink'ez Yak'usda délhti

36 'Aw 'et 'ilhunuh ts'eketi, Anna hiyulhni, Yak'usda be nus whunilh'en. Phanuel butse',
'ink'ez Asher hubulh dédowh, 'ilhunuh 'int'ah. Tube ye 'un uzulh. 'Udechoo ki tet'ilh
whutsuh, 'aw dune t'enizun 'int'ah. Skwúnlat 'o 'at nat naoodezulh duki zih inda. 37 Ndun
tsandelh, 'en lhk'udit lanezi 'o 'at dit be naoodezulh bat'en (84). 'Et 'aw luglez whucho
whuch'a chaíyal. 'Et whunts'ih lhat hoh dzenis 'ink'ez 'ulh'ek ibulh sahá'dulyih 'ink'ez
tenadudli, 'i be Yak'usda ba ne'ut'en unli. 38 'Et ndun ndoh whudézulh hoh daninya 'ink'ez
Yak'usda yudélhti. Jerusalem hudelhts'i, ndun nabootekulh, 'en hika ítes'en, 'et 'en bugha
Anna hubudáni.

Joseph 'ink'ez Mary, 'uski bulh hubukeyah Nazareth ts'un whenahedel

39 'Aw 'et Joseph 'ink'ez Mary, neMoodihti, 'en Moses bugha ndi bughunek
hubutl'aida'ai, 'et ts'iyaintsuk lhahuduja hoh yun k'ut Galilee 'ink'ez hubukeyah Nazareth
ts'un whenahedel. 40 'Et 'uski 'aw 'et nuyeh 'ink'ez buyégha be ulhtus súli. Ye whunih be
dezbun 'ink'ez Yak'usda ye unzoo, 'i bulh 'int'ah.

Sizi 'aw 'et chilh unli hoh keyah Jerusalem usda. Ndan yudits'o tube huba hooncha suli

41 'Aw 'et be'abá, be'ama bulh naoodezulh totsuk Jerusalem ts'ih k'unáhut'us.
Na'hutet'alh hoh Hubutus Lhusiya whunahutelnih, 'et hukwa whuz whehándel. 42 Hoh
da ndunnah 'uski 'en lanezi 'o 'at nat be naoodezulh (12) 'et Jerusalem ts'ih k'unáhudulh,
butus lhusiya da hukw'un'a 'et huwa 'uhut'en. 43 Nkeda 'ustl'e' hooja hoh k'ah nahutest'az.
'Et whunts'ih 'awhuz 'uski Sizi Jerusalem 'aw 'et usda. Joseph, 'ink'ez be'ama bulh
'aw t'ehonízun. 44 'Uyoon bulh 'ut'en huninzun. 'Ilhudzin bat'en huní'az 'et k'an zeh
hika ités'en. 'Et bulh dunekah 'ink'ez bulhutsinkah 'en hubutah hikunúta. 45 'Et 'aw
nachahuyílhtel 'et doo chah Jerusalem ts'ih whenáhet'az, 'ink'ez 'et hikunúta. 46 Tat
dzin hukw'elh'az 'et k'an zeh nahuyilhti. Luglez whucho 'et whubodulh'eh hubutah
usda. Huboozélhts'ai 'ink'ez huboodulhkut. 47 Ndan hidits'o tube huba hooncha suli.
Ts'iyaintsuk t'ewhunínzun 'ink'ez ts'iyawh ts'ah'un na'a ndó bulhni. 48 Be'ama 'ink'ez
Joseph bulh ndet 'ut'en 'et usda hinilh'en hoh huba hooncha. 'Et be'ama 'uyúlhni,
"Uyaz di ka whuz na'a nene'ilh'en? Nyu'abá 'ink'ez si bulh tube nk'enedutai." 49 'Et ndo

búlhni, “Di ka sukunahta? 'Aw nt'echaoonuzúhzun se'aBá be 'ut'en k'ah huwa óosna
huba' hoont'ah?” 50 'Et daja ni hoh 'utni, 'et 'aw t'echahonízun. 51 'En hubulh whenát'az.
Nazareth ts'ih whenahédel 'ink'ez hubutl'a'dudelti. 'Et be'ama ndi ndet 'uwhulhni, budzi
yídanla. 52 'Ink'ez Sizi 'o nus whunih chah 'ulheh hoh nus lhaneyelh. Yak'usda yuba
hoont'i, 'ink'ez dune, 'en chah hiba hoont'i.

3

John dune too be 'ulh'en ts'iyannah, “NeMoodihti buti buba lhaoodahleh” ndo búlhni

1 'Aw 'et Caesar Tiberius, 'en yun k'ut ndulhcho hoh hububayi cho inle. Lanezi 'o
'at skwunlai naoodezulh (15) ant'e. 'Et Pontius Pilate, 'en Judea yun k'ut whumoodih
unli. Herod, 'en Galilee yun k'ut whumoodih unli. Bulhutsin Philip, 'en Iturea 'ink'ez
Trachonitis yun k'ut whumoodih unli. 'Ink'ez Lysanius, 'en Abilene yun k'ut whumoodih
unli. 2 Annas 'ink'ez Caiaphas, 'en nawhulnuk degha nus dézti 'uhint'ah. 'Et whughah
whudézulh whutah 'et John, 'en Zacharias buye', 'en dune chahóot'ih ts'ih usda hoh
Yak'usda bughunek buk'édilts'ut. 3 'Et Jordan koh 'et whunat nuya hoh dune hubulh yalh-
tuk too be' hooneh ka hukwa. 'Et whebunulhtun dulubeshi ch'a bubeni náhubudunoolelh
ka. 'Et hoh lubeshi buba hoolah yutelhtsilh. 4 'Et whuz na'a Isaiah bughunek 'uk'e'eduguz
'et njan ndutni,

“Dune chahóot'ih ts'ih dune yiz dusduts'ai, 'et 'ultus hahuyih hoh njan ndutni,
‘NeMoodihti buti lhaoodahleh!
Buti soo lhk'e oodez'a buba whulhtsi!
5 Too k'oh totsuk naoodutebun.
Dzulh 'ink'ez dzulhyaz bulh ts'iyawh lhgha yuk na'tetnilh.
Whudélyah 'et chah lhk'enaoodutedukih.
Yun nudest'ai 'i chah lhgha na'whutétnilh.
6 'Ink'ez nts'e na'a Yak'usda dune ulhyis, 'et ts'iyannah hontelh'ilh.”

John dune too be 'ulh'en, 'en dune hubulubeshi hubugha khunek ulhtus 'i be ndo búlhni

7 Dune lhanah yughu nindel too be' hutenilh hukwa' huninzun. 'Et ndo búlhni,
“Nuhwheni poison tl'ughus buzkehkah li'aht'ah. Yak'usda lubeshi 'ulh'en hubulh hún-
telch'oh 'et whuz de whélts'ulh, ndan 'un whúlhni whuch'a lhúwus? 8 Nuhwhulubeshi
ch'a nuwheni náhundunehla t'eh, nuhwhe 'ut'en be ts'iyannah whebunoolhtun nuh-
whulubeshi buladehtnik. 'Ink'ez khun lhts'un njan dudoohtni gunih wheni Abraham
hits'uh hats'ánde 'uts'int'ah. 'Alha ts'ah'un na'a 'un whudusni, Yak'usda soo 'ultus ho'
'int'ah, ndi tse 'i whunts'ih 'i be Abraham buts'uh hahánde hubutelhtsilh. 9 Njan soo cho
whunulh'en, nuhwheni duchun lí'aht'ah. 'Aw 'et tsetsilh ba lhadínt'ah. 'Et nuhwheni
bulunah duchun bumai hoolah, 'et ndaht'ah. K'an whunts'ih ndai bumai hoolah, 'i
tsetsilh be bughih tubulh tahídantsel 'ink'ez hidutélhk'un.” 10 'Ink'ez dune ts'iyawh
hiyoodulhkut, “Ink'ez nts'e na'a simba dats'óoneh.” 11 'Et ndo búlhni, “Ndan dzoozt'an
nankoh 'ut'i, ndan dzoozt'an chait'ih, 'en 'ilhuk'i yugha óolhchoos. 'Ink'ez ndan ts'uyi
'ut'i, 'en chah whuz na'a zeh ndóneh.” 12 Ndunnah sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en chah
too be' hutenilh ka hits'uh whusaindel 'et hiyoodulhkut, “Whuneodulh'eh nts'e na'a
daztenilh?” 13 'Et ndo búlhni, “Ndet ndanéltsuk hutni télhcholh huba' hoont'ah, 'et 'aw
'o 'un chawhuzóolhchoot.” 14 Nehughan, 'en chah hiyoodulhkut, “Nuwheni do daztenilh.”
'Et ndo búlhni, “Khun nuhwheni dune sooneya nuhgha hóo'alh huboolhtsilh gunih! Khun
dune whuts'it be buk'éhoh'alh gunih! 'Ink'ez ndet daneltsuk nuhwhuba k'elha whútele,
'aw 'et hóht'i huba' hoont'ah!” 15 Ts'iyannah hoonliyaz hukwa tsi huholi. 'Et budzi be
dahoont'ah simba John 'en bugha, ndun Christ ts'utni, 'en tulih 'int'ah k'us 'awundooh.
16 John ts'iyawh 'et ndo búlhni, “Too zeh 'i be too bé' nuhwhulh'en. 'Et whunts'ih sk'elh'az
whusateyalh, 'en sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw buke tl'oolh buba lhk'unadutes'uk 'et
whunts'ih huba soo cha'ust'ah. Ndun 'en Ndoni 'ink'ez kwun bulh 'i be too be' 'un
whutelilh. 17 Be tl'o nuldzeh tl'o mai be tahawhúlts'it, 'i lhaídilhdzun. 'Ink'ez ndi tl'o mai
yuk'ut tahawhúlhts'it, 'i chah yuk'ut lhadút'ih t'eh, 'ink'ez yuna'ulhdoh. 'Ink'ez ndi mai
lhaduja, 'i ts'iyawh denúdzih 'ink'ez mai bakoo ts'ih wheyúlih. 'Et whunts'ih ndi kwun 'aw

nachanusneh, ndi but'ooz 'i be duték'un," hubúlhni. [18] Ndi Khunek 'ink'ez 'uyoo khunek 'i
bulh 'et whuz na'a khunek ulhtus, 'i be hubudáni. [19] 'Aw 'et ndi yun k'ut whumoodih Herod,
'en 'ilhunuh 'int'ah. 'En dulhutsin Philip bu'at 'en yuzih usda. John 'uyúlhni, "Lubeshi
'ilh'en." 'Udun tink'us na'a chah 'ut'en. 'Et chah ts'iyawh lubeshi 'uhoont'ah yulhni. [20] 'Et
ndi lubeshi 'uyulh'en, 'i 'uyoo chah yuts'u na'whuleh hoh John 'en tsak'eya'ai.

Sizi too be 'úlya

[21] 'Aw 'et ts'iyannah dune too be 'úlya. Sizi 'en chah too be 'uyínla. Tenawhéndunidli
'i bulh yat'ah dá'dutezkez, [22] 'ink'ez Ndoni dut'aiyaz, dove hiyulhni, 'i k'una'a ndus de
hát'o 'ink'ez yuk'eít'o. 'Et nduk yak'uz khunek huduzts'ai, 'i ndutni, "Nyun suYe' nk'esi'
'unint'ah. Tube nyulh hoonúst'i."

Sizi hubuts'u haiyanzut

[23] 'Et Sizi tat lanezi naoodezut bat'en suli (30), 'aw 'et whe'dít'en. Ts'iyannah 'en Joseph
buye' huninzun.
'Ink'ez 'en Heli buye'.
[24] 'En Matthat yuts'uh hainzut,
'en Levi yuts'uh hainzut,
'en Melchi yuts'uh hainzut,
'en Janna yuts'uh hainzut,
'en Joseph yuts'uh hainzut.
[25] 'En Mattathiah yuts'uh hainzut
'en Amos yuts'uh hainzut,
'en Nahum yuts'uh hainzut,
'en Esdli yuts'uh hainzut,
'en Naggai yuts'uh hainzut.
[26] 'En Maath yuts'uh hainzut,
'en Mattathiah yuts'uh hainzut,
'en Semei yuts'uh hainzut,
'en Joseph yuts'uh hainzut,
'en Judah yuts'uh hainzut.
[27] 'En Joannas yuts'uh hainzut,
'en Rhesa yuts'uh hainzut,
'en Zerubbabel yuts'uh hainzut,
'en Shealtiel yuts'uh hainzut,
'en Neri yuts'uh hainzut.
[28] 'En Melchi yuts'uh hainzut,
'en Addi yuts'uh hainzut,
'en Cosam yuts'uh hainzut,
'en Elmodam yuts'uh hainzut,
'en Er yuts'uh hainzut.
[29] 'En Jose yuts'uh hainzut,
'en Eliezer yuts'uh hainzut,
'en Jorim yuts'uh hainzut,
'en Matthat yuts'uh hainzut,
'en Levi yuts'uh hainzut,
[30] 'En Simeon yuts'uh hainzut,
'en Judah yuts'uh hainzut,
'en Joseph yuts'uh hainzut,
'en Jonan yuts'uh hainzut,
'en Eliakim yuts'uh hainzut,
[31] 'En Melea yuts'uh hainzut,
'en Menan yuts'uh hainzut,

'en Mattatha yuts'uh hainzut,
'en Nathan yuts'uh hainzut,
'en David yuts'uh hainzut,
32 'En Jesse yuts'uh hainzut,
'en Obed yuts'uh hainzut,
'en Boaz yuts'uh hainzut,
'en Salmon yuts'uh hainzut,
'en Nahshon yuts'uh hainzut,
33 'En Amminadab yuts'uh hainzut,
'en Ram yuts'uh hainzut,
'en Hezron, yuts'uh hainzut,
'en Pharez yuts'uh hainzut,
'en Judah yuts'uh hainzut,
34 'En Jacob yuts'uh hainzut,
'en Isaac yuts'uh hainzut,
'en Abraham yuts'uh hainzut,
'en Terah yuts'uh hainzut,
'en Nahor yuts'uh hainzut,
35 'En Serug, yuts'uh hainzut,
'en Reu yuts'uh hainzut,
'en Peleg yuts'uh hainzut,
'en Eber yuts'uh hainzut,
'en Salah yuts'uh hainzut,
36 'En Cainan yuts'uh hainzut,
'en Arphaxad yuts'uh hainzut,
'en Sem yuts'uh hainzut,
'en Noah yuts'uh hainzut,
'en Lamech yuts'uh hainzut,
37 'En Methuselah yuts'uh hainzut,
'en Enoch yuts'uh hainzut,
'en Jared yuts'uh hainzut,
'en Mahalaleel yuts'uh hainzut,
'en Cainan yuts'uh hainzut,
38 'En Enos yuts'uh hainzut,
'en Seth yuts'uh hainzut,
'en Adam yuts'uh hainzut,
'ink'ez 'en Yak'usda yuts'uh hainzut.

4

Netsudule, 'en Sizi tink'us 'óoneh hukwa yóolhdzih

1 'Et Sizi, en Ndoni be dezbun hoh Jordan koh ts'ih hanája. 'Ink'ez dune chahóot'ih
ts'ih Ndoni whuz wheyalh'a. 2 'Et whulh dit lanezi (40) dzin 'et dzin totsuk netsudule
tink'us ooneh hukwa' yulh'en 'et yoolhdzih. 'Et nduwhulyez hoh 'aw hoonli chas'al. 'Et
lhaódinla hukw'elh'az buye'élts'ul. 3 'Et netsudule 'uyúlhni, “Alha Yak'usda buYe' inli
t'eh, ndi tse lhes wule dini.” 4 'Et Sizi njan ndi yúlhni, “Ndez na'a Yak'usda bughunek
k'ut 'uk'une'úsduguz 'et njan ndutni, ‘'Aw lhes zeh ilah dune yuk'ekhuna. 'Et ndai
Yak'usda bughunek 'i ts'iyawh dune yuk'ekhuna.” 5 'Et netsudule nyedoh dzulh k'ut yulh
whin'az. 'Et 'ahoh yun k'ut nts'oh tula dune whut'i, 'ink'ez hubudayi cho bube 'ut'en
k'ah, 'et nduwhulcho wheínulhtun. 6 Netsudule 'uyúlhni, “Et nyun ndi ts'iyawh humoodih
tanle, 'ink'ez hiye dezti 'et chah ngha ootés'alh. Njan sugha whulya. 'Et huwa ndan
hubuka', nuszun, 'en hubutl'aootes'alh. 7 'Et ngwutsi be nininya 'ink'ez sts'u téni' nilhdzun
t'eh, 'et sih ndi ts'iyawh nye'ílhdzun wule.” 8 'Et Sizi ndi yulhni, “Satan st'ak inyalh!

'Et 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni, ‘Moodihti nYak'usda 'aw 'en zeh bubut negwutsi be
nits'eyih, 'ink'ez 'en zeh buts'uh teni' uznilhdzun. 'Ink'ez 'en zeh ba nets'ut'en.” [9] 'Et
Jerusalem ts'ih yulh whin'az 'ink'ez njan luglez whucho yedoh hukw'ut 'et soo hukw'abah
ninílhya 'ink'ez ndi yúlhni,
“Alha Yak'usda buYe' inli t'eh, 'et njan whegha' dudintneh!
[10] 'Alha 'et 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni,
‘Yak'usda bulizas ngho hoole ka 'ink'ez nyuhotun
'ink'ez wheni hubutl'ahó'ai.
[11] Bula be nyedoh nyuhóotetun,
'et huwa 'aw nke be tse t'aoonalh ghaít'ah.”
[12] 'Ink'ez Sizi ndi yúlhni, “Njan 'et 'uk'e'uduguz hoh njan nduwhutni, ‘Khun teh
Moodihti nYak'usda 'en nantá'ah hukwa ólhdzih gunih.” [13] 'Et netsudule ts'iyaintsuk hoh
tink'us ooneh hukwa yóolhdzai, 'aw 'et lhaooduja hoh 'astl'iyaz whuts'un yugha whenája.

Sizi bube 'ut'en 'aw 'et whe'yudilh'en

[14] 'Et Sizi, en Ndoni ye ulhtus, 'i be yun k'ut Galilee ts'ih whenaja. 'Ink'ez yughu yalhtuk
Galilee yun k'ut hudelhts'i ndulhcho hiyulh údants'o, 'ink'ez ts'iyawh highu yalhtuk. [15] 'Et
ts'iyawh Lizwif luglez totsuk whéoobondunilh'i 'ink'ez ts'iyannah hidélhti. [16] 'Et ndet
keyah nezyi Nazareth huwhutni, whuz whinya. 'Et dzin dune nalyis dzin 'uhoont'ah, 'et
Lizwif hubuluglez whuz ninya. 'Et whuz na'a dich'oh be 'ut'en k'ah 'uhoont'ah. 'Ink'ez
buba 'uk'eyatelhtuk ka didinya. [17] 'Ink'ez nus whunilh'en Isaiah be' dustl'us 'i hitl'ahúya'ai.
Lhk'inélhghal 'ink'ez ndet hukw'uyatelhtuk 'et nahoo'ai. 'Et buba k'eyawhénilhtuk 'et
njan ndutni,
[18] “Moodihti buyégha 'i sulh 'int'ah.
'I be 'utahasalhti, ndunnah tehel'en, 'en khunek unzoo, 'i hubughaités'alh ka.
Ndunnah, en hubudzi nduda,
'en nabutélhyih ka hubuts'un whusaíya.
Ndunnah ílchoot,
'en hobuntelhtun nts'e na'a hubulanadetnik hutele.
'Ink'ez hobuntelhtun ndunnah chahuwhés'en,
'en chah honilh'en nahutedleh.
Ndunnah dune nts'e whuts'un yuk nihininkat,
'en chah dinábudutésdlelh.
[19] 'Et ndet nawhudezulh soo 'et neMoodihti buba hoonzoo,
'et ts'iyannah hubudutesnilh.”
[20] 'Aw 'et dustl'us nainílhghal 'ink'ez 'et 'ut'en yutl'anayá'ai 'ink'ez nanátl'adeda. 'Ink'ez
ndunnah Lizwif luglez hudelhts'i, ts'iyannah 'en zeh hinilh'en. [21] 'Ink'ez 'aw 'et hubulh
yawhenilhtuk, “Et nuhwheni ndi Yak'usda bughunek dáhts'o, 'et k'an dzin ts'iyawh
lhaooduja.” [22] Ts'iyannah soo highu yalhtuk. Khunek unzoo, 'i ye yailhtuk, 'i ts'iyannah
huba hooncha. Dich'oh 'ulhódutni, “Ndun 'en Joseph buye' 'en ilah ih 'int'ah?” [23] 'Et
ndo búlhni, “Aw nawh cha'hoot'ah ndi khunek 'ahoolhyez 'et dudáhtni hoh njan ndutni,
‘Yoo be duyun nyunch'oh cho soo na'dudilneh,’ 'et whuz na'a si chah 'et ndusúdutehnilh.
'Et ndez na'a ndutehnilh, ‘Ndet keyah Capernaum huwhútni, dawhut'en whulh úzdits'o,
'et njan nyunch'oh nkeyah 'et chah whuz na'a zeh ndint'en.” [24] 'Ink'ez 'et ndutni,
“Alha ts'ah'un 'ún whudusni, nus whunilh'en dich'oh bukeyah ninya hoh 'aw 'ilhunuh
whunts'ih yuka cha'nizun. [25] Ndet nuhwhudutésnilh soo ts'ah'un 'et 'alha' hoont'ah.
'Et hoh da ndun Elijah, 'en yun k'ut Israel nus whunilh'en huba unli inle. 'Et lhanah
tsandelh hoonli inle. Hoh da tat naooduzuk 'o 'at lhk'utat sanun 'et nduhóolhyez 'aw chan
hoolah. 'Et 'uhooja yun k'ut ndulhcho hoh dai whuzdli. [26] 'Et Elijah 'aw 'ilhunuh whunts'ih
hubuts'un chaitílh'al. 'Ilhunuh tsandelh, 'aw 'en zeh. 'En yun k'ut Sidon nts'e keyah
Zerephath 'et whut'en, 'aw 'en zeh buts'un wheyalh'a. [27] 'Ink'ez hoh da Elisha, 'en nus
whunilh'en huba unli inle, 'et hoh da yun k'ut Israel hubukák whulhjut, leprosy hiyulhni,
hulai. 'Aw 'ilhunuh whunts'ih soo nacha'yítlil, 'et Naman, ndun Syria whut'en, 'aw 'en

zeh soo na'yinla," ndo búlhni. [28] 'Et Lizwif luglez húdelhts'i hidánts'o hoh tube huyulh
húnilch'e. [29] Ts'iyawh dihudíndel 'ink'ez hiyílhchoot njan keyah hukw'un nahítelhya.
'Ink'ez nyedoh dzulhyaz k'ut keyah whuzdla, 'et whukw'abah nihinílhya whegha hitenoh
ka. [30] 'Ink'ez ts'iyannah hubutah lhuseya 'ink'ez nts'e hukwa' ninzun ts'ih whénya.

Dune ntsi' buyudínda

[31] 'Aw 'et Galilee yun k'ut 'et keyah Capernaum whuz'ai whuz whinya. Nats'ulyis
dzin totsuk whubodulh'eh. [32] 'Et njan hubodulh'eh tube huba hooncha. Bughunek
hoolhtus hoh buk'une' hóot'en ka hubulh yalhtuk. [33] 'Et nyo Lizwif luglez 'et 'ilhunuh
dune, 'en ntsi' nududeh, 'i yudínda. Ndun ntsi' ndudeh tube cho 'alzul, [34] 'ink'ez 'utni,
"Ah! Nyun Sizi Nazareth whut'en 'unint'ah. Ndet nets'u hukwa' ninzun? Nehoolah ka
netalhtsilh 'et hukwa whusainya ih? Ndun inli t'enyunúszun! Yak'usda ba lubeshi bughoh
hoolah, 'en 'unint'ah!" [35] 'Et Sizi hukwa' yudáni hoh ndi yúlhni, "T'eduzinih hoh buyáh
hanaindaih!" Ntsi' nududeh, 'i ndun dune hubutah nayáno 'ink'ez yuts'u hanája. 'Ink'ez
'aw chayundílhdal. [36] Ts'iyannah hubugha ha'nejoot 'ink'ez whe hunelhújoot 'ink'ez
'ulhahudutni, "Ndi khunek ndai ho' 'int'ah? Ulhtus 'ink'ez buk'une' whut'en. Ndai ntsi'
nududeh, 'i 'et ndi yulhni ibulh 'et yuts'u hanaja." [37] 'Et yun k'ut nduhoolcho hoh hiyulh
údants'o.

Sizi Peter bubez soo na'yinla

[38] 'Et Sizi Lizwif luglez dinadija 'ink'ez Simon bukoo ts'ih whuz whinya. 'Et Simon bubez
dada nezul 'i be nduda. 'Et Sizi ndi hiyúlhni khun teh yula 'ooneh ka. [39] 'Et kw'usuti
yuzih nininya 'ink'ez yutus chah tez'a. 'Ink'ez dada hukwa' yudáni hoh ndi nezul ye
nduda, 'i yuts'ahanádoolts'it yúlhni, 'ink'ez buts'ah hanaídelts'ut. 'Et 'ahoh dinadija
'ink'ez hubugha ná'unt'ai.

Nats'ulyis dzin 'et lhanah nduda, Sizi soo na'ubinla

[40] 'Aw 'et sa yun ts'ih tez'aih hoh ndunnah bulh dunekah lhelhyoo dédowh, 'i dada
be nduda ts'iyannah Sizi higho bunínla. 'Ink'ez ts'iyannah hubuk'edálnik 'ink'ez 'et soo
ná'ubinla. [41] 'Ink'ez bulunah dune ntsi' nududeh, 'i 'ahúlzul hoh hubuts'uh hanaídede,
'ink'ez 'uhutni, "Nyun Yak'usda buYe' ndun Christ hiyulhni, 'en 'unint'ah!" T'eduzahnih
ndo búlhni 'aw yahutélhtuk whunts'ih hubutl'achahoo'al, t'ehonínzun Christ 'en 'int'ah
'et huwa.

Yun k'ut Galilee ndulhcho hoh Sizi dune hubulh yalhtuk

[42] 'Et 'om bun bundada sa hawhéni'ai 'et 'aw nehoolah ts'ih whenya. 'Et dune ts'iyannah
hikunúta. 'Et nts'e usda highu nindel, hubughu tooya whuch'a né'hiyulh'en. [43] 'Et ndo
búlhni, "Udun keyah chah ndi khunek unzoo, 'i be yatelhtuk, dant'ah hoh nts'e whuba
Yak'usda hubudayi cho unli hubudutesnilh. 'Et huba whusáts'alh'a." [44] 'Et Galilee yun k'ut
ndulhcho Lizwif whuluglez whuz lhghadínya 'ink'ez hubulh yalhtuk.

5

Dinah lhook ka' hut'en, 'en Sizi, "Anih," hubúlhni

[1] 'Ilhut dzin Gennesaret bun k'ut taba siyin, 'et dune ts'iyannah higha wezdel, Yak'usda
bughunek hidutéts'o ka. [2] Ts'i cho nankoh yasá'a yunilh'en. 'Et whunts'ih lhook ka'
hut'en, 'en 'udun loombilh toonahugus. [3] 'Ink'ez 'ilhunuh Simon, 'en buts'i 'i yeínya.
'Ink'ez ndi yúlhni, "Nusyaz le 'inleh." 'Ink'ez 'et ts'i bet natl'adeda 'ink'ez dune, 'en
wheoobudunilh'i. [4] Njan hubulh yalhtuk 'ustl'e' déja 'et Simon ndi yúlhni, "Nts'e soo
takhulh 'et nuwhuloombilh ts'iyawh tenahle 'utehlooh huba." [5] Simon ndi yúlhni,
"Sumoodih wheni 'ulh'ek nduhoolyez hoh 'uts'et'en 'et whunts'ih 'aw hoonliyaz nts'ih
chats'ílooh. Nedini t'eh 'et lhoombilh 'ilho tenaoosdlelh sih." [6] Te'huninla hoh lhook
lhai hiyuzdlooh. Lhai huzdlooh k'et hubuloombil 'aw 'et lhk'enich'oolh. [7] 'Et 'onghunnah
ts'i cho bet 'uhut'en, 'en 'anih hubuhútni hubula 'uhooneh ka. 'En chah whusahanki
'ink'ez 'ahunélht'et ts'i cho hidelhbun 'ink'ez 'aw 'et tewhéninlat. [8] Simon Peter, 'en
whunalh'en hoh Sizi yubut dugwútsi be neninya 'ink'ez, "Sumoodihti sch'a naindalh, si

lubeshi 'ulh'en usdli," yúlhni. 9 Peter 'ink'ez yulh 'ut'en, 'en ts'iyawh hubugha ha'nejoot
'ink'ez whe hunelhújoot ndi lhook lhe'neltsuk hoh hiyuzdlooh 'et huwa. 10 'Et James
'ink'ez John Zebedee buye'kah, 'en Simon ts'udetni, 'en chah hubugha ha'nejoot 'ink'ez
whehonelhújoot. 'Et Sizi 'uyulhni, "Simon khun whenoljut gunih. K'an whuts'un dune
ka' tant'ilh." 11 'Aw 'et yanahusdúki hoh ts'iyaintsuk 'et hiladetnik. 'Ink'ez hik'ah ts'ih
'uhóot'en ka hiyuntezdel.

Bukak whulhjut, 'en Sizi soo ná'yinla

12 'Et hukw'elh'az Sizi 'ilhunuh keyah 'ut'en. 'Ink'ez 'ilhunuh dune ndulhcho hoh bukak
whulhjut, 'i leprosy hiyulhni, 'i be nduda, 'en chah 'et keyah whut'en. Sizi yutelh'en hoh
yubut nachaneti, yuts'un tedudlih, "SMoodihti nyun hukwa' ninzun t'eh be ilhtus 'int'i,
'i be suna'ilhdeh," yulhni. 13 'Et Sizi bula be yut'aghéznai 'ink'ez ndi yúlhni, "A, hukwa'
nuszun hoh nyuna'alhde." 'Et ndunnah bukak whulhjut 'en 'aw 'et soo na'uja. 14 'Et Sizi
khunekti be njan ndi yulhni, "Khun teh 'uyoon ndudóni gunih! 'Et ndun náwhulnuk
buts'inyalh 'ink'ez nyulh dahooja, 'et nyunoolh'en. 'Et Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh
'aw ts'ah'un cha'it'ah, 'et huba hoolah whutele, 'et whuz na'a Yak'usda bukw'uzdai k'ut
hoonliyaz dutálhk'un. 'Et hobunolhtun dainja hoh soo na'inja," yulhni. 15 'Et whunts'ih be
nawhutnuk 'i Sizi Gri 'en bugha lha'un teh whulh 'úhudits'o. 'Et whu la gha ts'ih 'o nus
hulai 'ink'ez 'o nus 'uhuneltsuk hoh highudulh, ndai hiye nduda, 'i ts'iyawh hubutelhyih
hits'uh hukwa' ninzun. 16 'Et dich'oh lhat nehoolah ts'ih wheyih tenadutedli ka.

Dune dechadusnik, Sizi soo ná'yinla

17 'Ilhut dzin dune hoodulh'eh, 'et ndunnah Pharisee, 'ink'ez Moses be' dustl'us
hodulh'eh chah, 'en Sizi highah delhts'i. Ndunnah yun k'ut Galilee 'ink'ez Judea,
'ink'ez Jerusalem chah, 'en whuz hahándel. 'Ink'ez neMoodihti ye ulhtus, 'i nduda
soo ná'hubutelh'ilh ka, 'i yulh 'int'ah. 18 'Aw 'et ndun dune dechadusnik, 'en kw'usuti
be whusahúyankai, 'ink'ez Sizi bukoo ts'ih hits'uh hitoolhte hukwa' hiyulh'en. 19 'Et
whunts'ih dune hulai 'ink'ez 'aw 'uhiyooleh ghaít'ah. 'Et nduk bun hukw'ut, 'et
hukw'ehiyilhti, 'i k'ehiyílhti. Bun hikonintsi 'ink'ez whuz hukwu hinínkai. 'Et soo buniz
Sizi bubut yun nihíninkai. 20 Ndoh ts'iyannah hubunilh'en 'et t'eooninzun huba 'alha
'uhoont'ah 'ink'ez dechadusnik ndi yúlhni, "Dahooja dune nlubeshi ts'iyawh mba hoolah
suli." 21 'Et Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úguz 'ink'ez Pharisee, dich'oh 'et ndonínzun,
"Ndun dune 'en Yak'usda ch'a yalhtuk. Ndun na'dunúdzun hoh 'utni? Ndun lubeshi
'un tulhdelh? Yak'usda dich'oh zeh lubeshi 'un tulhdelh!" 22 'Et Sizi nt'eoonínzun daja
huninzun, 'ink'ez ndo búlhni, "Et di ka nuhdzi yuh 'et ndunahzun? 23 Nts'e na'a simba
huwa chahoolnah k'una'a uzdooni, 'Lubeshi mba hoolah suli,' k'us, 'Didinyih 'ink'ez
nínya?' 24 'Et njan t'eoonóhzin yinkak dune ye', 'en ndi yun k'ut huba' hoont'ah ho' 'int'ah
lubeshi 'un toolhdelh huba' hoont'ah ho' 'int'ah," ndo búlhni. 'Ink'ez ndun dechadusnik,
"Didinyih, bukw'usinti nailchoot, 'ink'ez nkooz ts'ih naindalh!" yulhni. 25 'Et 'ahoh
ts'iyannah nalh didinya, yuk'usti nayílchoot 'ink'ez Yak'usda délhti hoh bukooz ts'ih
whenaja. 26 'Et ts'iyannah huba hooncha. 'En chah Yak'usda hidálhti. Tube whe hunuljut,
"Njan tube huwa 'et'en tune'ust'en, 'et ts'onalh'en," hutni.

Sizi, 'en Levi, "Anih," yúlhni

27 'Et hukw'elh'az Sizi 'az whenya 'ink'ez 'ilhunuh sooneya 'ilhunaoonughés'aih, Levi
hiyulhni, 'en 'ut'en usda hoh yunilh'en, 'ink'ez ndi yúlhni, "Sunanyalh." 28 'Et didinya,
'ink'ez ts'iyaintsuk yula ditnik hoh yuk'ah ts'ih oot'en ka yuntezya. 29 'Et Levi bukooz
ts'ih hooncha 'et dune hubugha na'tét'alh, Sizi ba. 'Et sooneya 'ilhunaoonughés'aih 'en
chah hulan. 'Ink'ez 'uyoon chah hulan hubulh 'et húdelhts'i. 30 'Et ndunnah Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee, 'en dich'oh highu yalhtuk 'ink'ez Sizi yugha
hoodul'eh, 'en hubuhútni, "Et ndunnah sooneya 'ilhunaoonughés'aih 'ink'ez lubeshi
'uhulh'en, 'en di ka hubulh áh'alh 'ink'ez hubulh táhtnai?" 31 Sizi 'et ndo búlhni,
"Ndunnah soo 'ínt'ah, 'aw yoo be duyun ka cha'hunízun. Nduda, 'en zeh yoo be duyun
ka' huninzun. 32 Si chah whuz na'a zeh 'aw dune ts'ah'un 'int'ah, 'en bulubeshi ch'a

bubeni naháhunduntele huba ilah whusáya. 'Et lubeshi 'ulh'en, 'en bulubeshi ch'a bubeni naháhundunoolelh hubudutésnilh ka, 'et huba whusáya."

Dune saha'délya soo hukwa' hoodulhkut

33 'Et hiyoodulhkut, "Dahoont'ah huwa John yugha hoodul'eh, 'en lhat soo saha'dulyih 'ink'ez tenahududli? 'Ink'ez Pharisee hiye hoodul'eh, 'en chah 'et nduhút'en. 'Et whunts'ih nyun ngha hoodul'eh, 'uha'alh cha' hut'en 'ink'ez 'uhutnai cha' hut'en?" 34 'Et ndo búlhni, "Ndun bu'at whutele, 'en bulh dune 'en 'awhuz hiyulh 'ut'en, 'en do soo saha'dutélyelh ih? 'Awundooh! 35 'Et whusawhutelts'ulh, hoh t'eh bu'at whutele bughu nayitélcholh. Hoh t'eh zeh soo sahá'hudutelyelh." 36 'Et be nawhutnuk 'i be whuts'o dul'eh, 'i be hubulh yalhtuk 'et njan ndutni, "Aw 'ilhunuh naih k'an ts'ih hayálhch'ul 'ink'ez 'ujut, 'i lhunaidunóokalh ghaít'ah. 'Et whuz na'a nduja t'eh, 'et ndi k'an naih, 'ink'ez naih jut bulh 'aw lhk'una'a oot'e ghaít'ah. 37 'Et doo chah, 'aw 'ilhunuh k'an mai too 'i 'aw 'ujut mai too 'uzus be yóolhdzeh ghaít'ah. 'Et ndúja t'eh, k'an mai too ndi 'ujut mai too 'uzus buk'e'ootéltulh. 'Et ts'iyawh mai too bé haitejulh. 'I 'uzus 'i chah tinta' tet'ilh. 38 'Et whunts'ih k'an mai too, 'i k'an mai too 'uzus be naooldzeh huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a 'anelht'et soo' tet'ilh. 39 'Aw 'ilhunuh mai too 'ujut utnai t'eh, 'ahoh k'an mai too ka' noozin ghaít'ah. ''Ujut, 'i zeh 'o nus unzoo,' hutni," 'et hubúlhni.

6

Yinkak dune ye', 'en nats'ulyis dzin, 'et chah huMoodihti unli ho' 'int'ah

1 K'an whulhnat dune nalyis dzin, 'udechoo 'et hukw'elh'az 'uhoont'ah. Sizi 'ink'ez higha hoodul'eh, 'en bulh tl'o k'ut hedulh hoh, tl'o mai hiyooneye. 'Ink'ez hubula k'et nuhínulhmul 'ink'ez hiya'alh. 2 'Et bulunah Pharisee hubuhútni, "Daht'en hoh 'aht'en? K'an dzin nats'ulyis dzin 'uhoont'ah! 'Aw 'et nduhóot'en huba cha'hoot'ah!" 3 Sizi ndo búlhni, "Hubudayi cho David daja 'aw ih hukw'e yachazulhtuk. 'Et hoh da David 'ink'ez yulh 'ut'en buye'élts'ul. 4 'Et 'úja, Yak'usda bukoo daninya. Lhes 'i Yak'usda bugha yu'aih, 'i ndi lhes nawhulnuk 'aw 'en zeh hiyoo'alh huba' hoont'ah. 'Ink'ez 'i yilhchoot 'ink'ez ya'al. 'Ink'ez dulh 'ut'en, 'en chah bulah hubugha iní'ai." 5 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, "Yinkak dune ye', 'en njan nats'ulyis dzin, 'et chah huMoodihti unli ho' 'int'ah."

Nats'ulyis dzin 'et Sizi Gri dune bula ndúda soo na'yínla

6 'Et hukw'elh'az 'o 'at nats'ulyis dzin Lizwif luglez daninya 'ink'ez whubodulh'eh. 'Et 'ilhunuh dune 'en chah 'et usda. Ndun bula nalhnih ts'ih 'aw yé nucha'ust'en. 7 Ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'ink'ez Pharisee chah soo cho highunli 'ink'ez hinilh'en daténilh simba. 'Et dune nalyis dzin 'et tulih soo na'yooleh. 'Et hoonliyaz hiyulh nahó'alh hukwa' hut'en. 8 'Et daja huninzun t'eooninzun. 'Et dune bula yunucha'ust'en ndi yúlhni, "Didinyih 'ink'ez hubuniz sinyin." 'Et didinya 'ink'ez hubuniz ninínya. 9 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, "Hoonliyaz hukwa nuhoodutelhkut. 'Et nats'ulyis dzin, nts'e na'a netl'awhélts'ut, 'et ts'ah'un na'a 'uztenilh, k'us hoontsi' k'una'a 'uztenilh? Dune hiye khuna 'uztelhyih k'us daztelhtsah?" 10 'Ink'ez 'et ts'iyawh hubunilh'en. 'Et ndunnah dune ndi yúlhni, "Nla ts'ih 'un lhk'ut dughelnih!" 'Et ndúja 'ink'ez bula k'uz ts'ih dachait'ah, 'et whuz na'a zeh ndunája. 11 'Et 'onghunnah tube whuske be honílch'e, 'ink'ez dich'oh howu yahalhtuk Sizi dahítelilh 'et hukwa.

Lanezi 'o 'at nanah whel'a, 'en Sizi 'utahaóobanla

12 Hoh da 'et dzin njan ndúhooja, Sizi dzulhyaz k'ut tenadutedli ka whuz whenya. 'Ulh'ek nduhoolhyez Yak'usda ts'un tenadedli. 13 'Et yilhkai higha hoodul'eh, 'anih hubulhni. 'Et hubutah lanezi 'o 'at nanah, 'en 'utahaóobanla. 'En whel'a huboozi yúlhtsi. 14 Simon, 'en ndi boozi Peter, 'i yugha íde'ai. 'Ink'ez bulhutsin Andrew, James, John, Philip 'ink'ez Bartholomew. 15 Matthew 'ink'ez Thomas. James Alphaeus buye', 'ink'ez Simon 'en huwu daóodit'ah hiyulhni. 16 Judas, 'en James buye', 'ink'ez Judas Iscariot chah, 'en 'utenilh whu'iz buch'a niduteyalh.

Lhanah nduda 'ink'ez ntsi' nududeh, 'i be dzuh nuhúdeh, 'en Sizi soo ná'balh'en

17 'Et whududlun ndus de yugha hoodul'eh hubulh hainya 'ink'ez lhts'e oodez'a
ninéhundel. Yun k'ut Judea whut'en, Jerusalem whut'en chah, 'ink'ez yatoo ba keyah
Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en chah hulan 'ink'ez 'aw uzdooni ghaít'ah. Hiyootuzélhts'ilh
'ink'ez soo na'butelilh, 'et hukwa 'ilhuhowezdel. 18 'Ink'ez ndunnah ntsi' nududeh 'i be
dzuh nudeh, 'en chah 'et hudelhts'i, 'ink'ez soo na'balh'en. 19 Ts'iyannah hit'aghoonalh
hukwa' hut'en. Ye ulhtus buts'uh haidults'uk, 'i be ts'iyawh hubudada 'et soo na'ubinla.

Sizi ndo búlhni, "Degha nus hoonzoo nohwhulh 'uhooja"

20 Sizi 'et yugha hoodul'eh, 'en ts'iyawh hubutuniyú'en hoh njan ndo búlhni,
"Nuhwheni tel'en ndet Yak'usda 'et hubudayi cho unli, 'et nuhwheni nuwhe'ilhdzun
'uhoont'ah.
'Et huwa degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.
21 Nuhwheni k'an buye'últs'ilh,
untehdai, 'et huwa degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.
Nuhwheni k'an ahtso, 'et tehdloh, 'et huwa degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.
22 Hoh t'eh dune nuhts'u hudutnik 'ink'ez 'aw hubulh 'óoht'e ghaít'ah nuhowhulhtsi.
'Ink'ez nuhch'a yahutelhtuk hoh yinkak dune ye'
'en bugha, 'et huwa nuhoozi dutsun hitelhtsilh 'ink'ez 'un hitelhdulh.
'Et whuz na'a ndunóhowhulh'en t'eh,
'et degha nus hoonzoo nuhgha whults'ut.
23 'Et dzin ndóohooja t'eh, 'et hooteht'i 'ink'ez hoonaht'i hoh nduk tóolhutlhuk.
'Alha 'uhoont'ah nduk yak'uz hooncha 'et nuhwhuba k'elha whutele. Hoh t'eh whu-
sawhutelts'ulh ndunnah whuz na'a zeh ndunohotelh'ilh, 'et ndunt'ah butsuh whudel-
hdzulh, 'en chah niz dak'ez nus whunilh'en inle, whuz na'a zeh ndubuhalh'en 'et huwa.

Bulunah degha nus hoontsi' hubugha whútelhts'ulh

24 "Et whunts'ih nuhwheni soode'a 'aht'ah, soo cho howahli!
Ndai be hoonaht'i, 'i be 'uda ts'iyawh nuhwhuba 'uk'elha whuzdli 'et huwa.
25 Nuhwheni ndunnah soo 'a'alh, nuhwheni chah soo cho howahli!
Nuhyé'telts'ulh! Ndunnah hédloh howahli!
Nuhdzi dúnteda 'ink'ez tehtso!
26 'Et huwahli ndunnah sóo nuhghu yalhtuk.
Hoh da nus whunilh'en la'dudil'i, 'en chah butsuh whudelhdzulh, 'et zeh ndó
buhutni."

Nuhch'a húdetni, 'en hubuk'ehtsi'

27 "Et whunts'ih ndez na'a ndun whudusni, nuhch'a húdetni, 'en buk'ehtsi'. Ndunnah
nuhka cha'nizun, 'en chah sóo ne'bulh'en. 28 Ndunnah nuhk'ehuyih, Yak'usda buts'un
wúzoo ka huba tenadóohdli. 'Et ndunnah dzuh ne'nohulh'en, 'en chah huba tenadoohdli.
29 Ndunnah nuhnen k'ut nuhnezkuk t'eh, huba 'awh nandunóoht'ah 'ink'ez 'ilhk'us ts'ih
chah 'unohuhooleh. Ndan ndzoot nghu halchooz, ndzoozt'an chah buch'a yóntun gunih.
30 Ts'iyannah hoonliyaz ka nuhts'u ka 'utni t'eh, hubugha íyoohlelh. Ndai nuhwhe'ilhdzun
'uyoon yílhchoot t'eh, buts'un ka na'doohtni gunih. 31 Nts'e na'a hukwa' nahzun
dune danoh hotelh'ilh, 'et whuz na'a zeh nuhwheni chah 'et né'boolh'en. 32 Ndunnah
nuhk'entsi', 'en zeh buk'ehtsi' t'eh, whuz na'a hoonzoo nahzun ih? 'Awundooh! Ndunnah
lubeshi 'uhulh'en, 'en whunts'ih ndunnah buk'entsi', ts'iyawh hubuk'ehintsi'. 33 Ndunnah
soo ne'nohulh'en, 'en zeh soo ne'bulh'en t'eh, whuz na'a hoonzoo nahzun ih? 'Awundooh!
'Et lubeshi 'uhulh'en chah whuz na'a zeh 'et nduhút'en. 34 'Et ndunnah bughi zilh'ai
t'eh, 'en nuhtl'anaíte'alh nuhzun t'eh, whuz na'a hoonzoo nahzun ih? 'Awundooh!
'Et lubeshi 'uhulh'en, 'en whunts'ih lubeshi 'uhulh'en ghe' hulh'ai 'ink'ez 'et 'uneltsuk
zeh hubutl'anáha'aih. 35 'Et whunts'ih nuhch'a hudétni, 'en hubuk'eoohtsi', 'ink'ez soo
ne'boolh'en. Hubughe 'oohla 'ink'ez hoonliyaz nuhtl'unaítelts'ulh hukwa tsi hóhli gunih.
'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, hooncha hoh nuhwhuba k'elha whutele. 'Et ndun yak'uz soo
'udedo 'int'ah, 'en k'una'a tihleh. 'Alha ndunnah suchanailya chadusnih 'ink'ez ntsi' chah,
ts'iyawh hubuts'un unzoo. 36 'Et nuhwhe'aBá nts'e na'a te'ninzun, nuhwheni chah whuz
na'a zeh te'noohzin.

'Uyoon ba nahoohyeh gunih

37 "Uyoon ba nahoohyeh gunih, doo ka sih 'aw nuhwhuba nahoodeh ghaít'ah. 'Uyoon
k'ehoh'alh gunih, 'et sih 'aw nuhk'eholts'it ghaít'ah. 'Uyoon ba whunaoodoolhunah,
'et t'eh nuhwheni chah nuhwhuba whunaoodutetnah. 38 'Uyoon hubugha' náh'ai, 'i
nuhtl'anátedukulh ho' 'int'ah. Lht'usúkat 'ink'ez lhai cho tele. 'Et niyulh'uz hoh
bé haitekulh. 'Et 'uneltsuk hoh nuhbut nehítekalh. Daltsuk hubugha ináh'ai, 'et
'uneltsuk zeh nuhtl'anátedukulh 'et huwa." 39 Be nawhutnuk be whúts'odul'eh, 'i be
hubulh yailhtuk, "Soo ih chawhés'en 'uyoon chawhés'en nutéguz? 'Alha nahúlt'ah ka
háwhedukai 'ahoolts'it! 40 Hodul'eh 'ink'ez whuyodulh'eh, 'en 'aw yagha ndoh cha'ít'ah.
'Et whunts'ih ndunnah soo ts'ah'un na'a hodul'eh, 'et hubodulh'eh 'en k'una'a 'uhutet'ilh.
41 'Et di ka nyulhutsin lhusyaz buna k'et deztan, 'i nilh'en, 'et whunts'ih 'aw t'eoonuzinzun
nyunch'oh duchun cho nyuna k'et deztan? 42 Nts'e na'a nyulhutsin 'ududténilh, 'Sulhutsin
nyo lhusyaz nyuna k'ehanádoostan.' 'Et whunts'ih nyunch'oh duchun cho nyuna
k'et deztan 'aw chasá'en. Nyunch'oh duba naindzoo! 'Udechoo duchun cho nyuna
k'ehanadintih. 'Et t'eh soo yutó'en hoh nyulhutsin nyoo lhusyaz 'i buna k'éhanaidontan.

Dune budzi yuh be whudezbun, 'i be yatelhtuk

43 "Et duchun dinzoo 'aw mai untsi', 'i bughi noot'ai ghaít'ah. 'Et whuz na'a zeh duchun
dintsi' mai unzoo, 'i bughi noot'ai ghaít'ah. 44 'Et whuz na'a zeh bumai bugha duchun
dant'ah 'int'ah t'enudzun. 'Et whuz na'a zeh ndi mai unzoo, figs hiyulhni, 'aw whus
chun bughu hiyoonoye ghaít'ah. 'Ink'ez whuz na'a zeh whuscho chun, 'aw mai cho ndoh
whut'en bughu hiyoonoye ghaít'ah. 45 'Et whuz na'a zeh dune unzoo, ndai unzoo budzi
yuh hoonli, 'i bugha khunek unzoo be yalhtuk. 'Ink'ez dune untsi', ndai untsi' budzi yuh
hoonli, 'i be khunek untsi' be yalhtuk. Ndez na'a njan nduwhutni, dune di budzi yuh be
whudezbun, 'i be yatelhtuk.

Sizi Gri bughunek soo cho whulh ts'ooyin

46 "Ink'ez di ka 'SMoodihti, sMoodihti,' sudahni, 'ink'ez daja nuhwhudusni 'aw húkw'u
nucha'zaht'en? 47 Ndan sts'un teyih 'ink'ez soo zelhts'ai 'ink'ez hukw'ú ne'ut'en, 'et ndan
'uhint'ah 'en bunwhuntelhtun. 48 Ndez whuz na'a 'et ndúhint'ah. Dune bukoo 'uwhutelilh
hoh, soo ye yoh hahónkai 'ink'ez bukoo buk'uwhuz'ai 'et tse k'ut newhúte'alh. 'Et ndet too
telhbun t'eh, 'et ninli ulhtus bukoo whut'agheznai, 'et whunts'ih bukoo 'aw dachahóonil.
Tse k'ut niwhuni'ai 'et huwa. 49 'Et whunts'ih ndunnah sughunek yoozelhts'ai 'ink'ez 'aw
hik'unucha'ust'en t'eh, 'et ndez na'a njan nduhint'ah. Dune yun k'ut bukoo 'uhoonla.
'Ink'ez bukoo buk'uwhuz'ai 'i 'aw cha'hiyílil. 'Et ninli ulhtus bukoo whut'agheznai 'et
'ahoh nawhunet'ai. Tube wheóonujut hoh hoolah whuzdli."

7

Nehughan whumoodih yuba ne'út'en, Sizi soo ná'yinla

1 'Et dune Sizi yoozelhts'ai ndet hubugha ndo búlhni, 'aw 'et ts'iyawh lhaoodinla. 'Ink'ez
keyah Capernaum huwhutni whuz lhgha dinya. 2 'Ink'ez njan 'et keyah whut'en 'et
'ilhunuh nehughan whumoodih yuba ne'út'en. Tube yúk'entsi', 'en tube nduda 'ink'ez
'aw 'et datetsah. 3 'Et ndun nehughan whumoodih Sizi yulh údants'o 'ink'ez Lizwif tsuh
whudelhdzulh, 'en whuz whebalh'a. Sizi hiyoodutélhkut nehughan whumoodih yuba
ne'ut'en soo na'yooleh ka. 4 'Et Sizi highu nindel hoh soo tube cho hits'uh tedudlih
'ink'ez 'uhiyulhni ndun nehughan whumoodih, 'en tube unzoo ho' 'int'ah yuba ne'ut'en,
'en soo na'yooleh ka. 5 "Nedune, 'en hubuk'entsi' 'ink'ez 'en bugha Lizwif buluglez
neba 'uhóonla," hiyulhni. 6 'Et hubulh tez'as. 'Et Sizi koo wheghah uyalh hoh, 'et
ndan nehughan whumoodih 'en hubulh dune Sizi hits'ú whebalh'a. Hidudezdel 'ink'ez
Sizi 'uhiyúlhni, "Nehughan whumoodih njan ndunyúlhni, 'SMoodihti 'ants'i 'et dzuh
ne'dudoldzut gunih. Sukoo datányalh huba 'aw soo cha'lhudzooh 'et huwa. 7 'Et si chah 'et
ndunuszun 'aw soo cha'lhudzooh ndudutésyalh huba. 'Et whunts'ih 'ants'ih nghunek be
dini t'eh, 'et suba ne'út'en soo na'óotneh. 8 'Alha si chah 'onghunnah sgha ndoh 'uhint'ah
hoh hukwa' huninzun tune' satelh'en. 'Et si chah whuz na'a zeh nehughan huba gha ndoh

'ust'ah. 'Et 'ilhunuh, ‘Inyalh!’ dúsni t'eh, 'et 'ahoh 'aw 'et teyalh. 'Et 'uyoon, ‘'Anih!’ dúsni
t'eh, 'et 'ahoh sts'u teyih. 'Et suba ne'út'en, ‘Njan dineh!’ dúsni t'eh, 'et 'ahoh 'et ndút'ih.’
” 9 Sizi ndun dune daja ni yulh údants'o hoh tube buba hooncha. 'Et ndunnah hinedulh,
'en hubuts'un nalhú'a 'ink'ez ndo búlhni, “Israel ndulhcho keyah ndun dune 'en k'una'a
'aw 'ilhunuh ndulhcho be huba 'alha' hoont'ah nachasulhtek.” 10 Ndunnah yuts'un whel'a
ndun nehughan whumoodih bukoo ts'ih nahundel, 'et ndun yuba ne'út'en nduda, 'en 'aw
dáchait'ah hoh highu danándel.

Dune dazsai, Sizi dinaidilhti

11 'Et 'om bun dzin Sizi njan keyah Nain huwhutni, yugha hoodul'eh bulh, 'ink'ez
hooncha hoh lhannah hinedulh, 'en chah ts'iyawh whuz haíndel. 12 Njan keyah na'nestl'oo
ghu ti wheghah nihúnindel, 'et khunyaz dune dazsai hidihídezkai. 'Et 'ama tsandelh, 'aw
'ilhunuh zeh buye' 'int'ah. 'Et keyah whut'en, 'en lhanah yulh údulh. 13 'Et neMoodihti
ya'en hoh yugha te'nanzin 'et ndi yúlhni, “Intso ilah!” 14 'Ink'ez be nesulhti yughu
neninya 'ink'ez yut'agheznai. Ndunnah yelhtelh, 'en chah 'ilhuz nihunindel. 'Ink'ez 'et
'utni, “Chilh dune didinyih nyudúsni!” 15 'Ink'ez ndun dune dazsai nduk ninatl'adenda
'ink'ez yawhénilhtuk. 'Ink'ez Sizi, 'en be'ama tl'anayalhti. 16 Ts'iyannah hunelhújoot,
'ink'ez Yak'usda hidélhti hoh njan duhutni, “Njan netah nus whunilh'en hooncha unli,
'en whusainya.” 'Ink'ez 'et chah nduhútni, “Yak'usda budune hubutah nunasja.” 17 'Et
Judea yun k'ut nduhoolcho 'ink'ez 'et whunat keyah nduhoolcho chah, ts'iyannah hiyulh
údants'o.

John dune too be 'ulh'en yugha hoodul'eh, 'en Sizi ts'un whebalh'a hiyoodutélhkut ka

18 John yugha hoodul'eh ts'iyawh ndi hiduténiilh dahooja 'et. 19 'Ink'ez nanah 'anih
hubúlhni 'ink'ez Sizi ts'un whebalh'a hiyoodutelhkut ka, “Nyun ih whusatányalh inli,
k'us 'uyoon tulih ka ts'itóo'en?” 20 'Et Sizi highu ni'az 'ink'ez 'uhiyúlhni, “John dune
too be 'ulh'en, 'en nts'u nételh'a nts'oodutelhkut ka, nyun ih whusatányalh inli, k'us
'uyoon tulih ka ts'itóo'en?” 21 'Et 'ahoh ndunnah hunduda 'ink'ez buka, 'ink'ez ntsi'
nududeh buyudínda, 'en chah lhanah hoh soo na'balh'en. Chawhés'en, 'en chah honilh'en
butl'anáho'ai. 22 'Et Sizi John yugha hoodul'eh ndo búlhni, “John buts'un ah'us. Ndet
whunelh'en 'ink'ez whudáhts'o 'et dóohtni, nts'e na'a chawhés'en honilh'en nasdli.
Nuchahúsdel, 'en nahúdelh nahusdli. Bukak nódutsi', leprosy hiyulhni, 'en chah soo
ná'binla. Cha'hudusts'uk, 'en chah 'ahudits'o nahusdli. Yahadla, 'en chah dináhudidel.
Tel'ennah, 'en chah khunek unzoo, 'i be hubulh yaíntuk ho' hint'ah. 23 'Ink'ez ndunnah si
sugha buba dzuh chahoolah, 'en degha nus hoonzoo bughá whults'ut.” 24 'Et John khunek
yuba na'a whenáhet'az, 'aw 'et Sizi John yughu yatelhtuk hoh 'ilhunahuwésdel njan ndo
búlhni, “Dune chahóot'ih ts'ih ndet hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Tl'o ghazilh nónulhts'i,
'i tulih teh'ilh nahzun ih? 25 Ndet simba hukwa tsi hoohli whuteh'ilh? Dune naih duchut
'i be soo naduja, 'en tulih teh'ilh nahzun ih? 'Alha ndez whuz na'a soo nadut'ih, 'en lhai
sooneya ts'iya hulhtsih 'ink'ez hubudayi cho bukoo huwhut'i. 26 'Et ndet simba hukwa tsi
hoohli whuteh'ilh? Nus whunilh'en tulih? A! 'Alha 'un whudúsni nus whunilh'en ba nus
unzoo 'et nulh'en! 27 'En bugha 'uk'une'usguz inle hoh njan ndutni,
‘Soo zilhts'ai, khunek suba na'a, 'en ntsuh tes'alh.
'En ti lhutanyalh, mba lhaoodutelilh 'et wheni.’

28 'Alha 'un whudúsni, nus whunilh'en ndunnah whuzdli, 'en hubutah John dune too
be 'ulh'en, 'en degha nus ncha 'int'ah. 'Et whunts'ih nts'e Yak'usda hubudayi cho unli,
ndan degha nyoh 'int'ah, 'en 'o nus uncha unli.” 29 Ts'iyannah dune 'ink'ez sooneya
'ilhuhunughes'aih, Sizi daja ni hidants'o hoh Yak'usda buba 'alha' yija, John 'en too be'
balh'en 'et huwa. 30 'Et whunts'ih ndunnah Pharisee 'ink'ez Moses be' dustl'us k'ut daja ni
hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en ts'iyawh Yak'usda nts'e buts'uh hukwa' ninzun, 'ants'ih
'et 'un hubutelhdel. 'En 'aw John too be cha'bilel 'et huwa. 31 'Et Sizi ndo búlhni, “Dune
k'an yuk'edídeh nts'e na'a simba nuhwhuba lhzih niboosdlelh, k'us dant'ah dune hinli,
'et nuhwhudutésnilh. 32 Ndez na'a njan nduhínt'ah, 'uskehyaz duhúlt'ah hoh hiya'alh be
'e'óoket 'et hudelhts'i. 'Ink'ez lhts'u háhudih hoh njan ndulhódutni,

'Be ts'ujun be nuhwhuba ts'ujun,
'et whunts'ih 'aw chanuzahdak.
'Ink'ez nuhwhuba tso ts'inli,
'et whunts'ih 'aw chasáhtso!'
33 Soo cho whunulh'en, John dune too be 'ulh'en whusainya, 'aw lhes chas'al 'ink'ez
mai too chah chasnai. 'En 'údahni 'Ntsi' nududeh buyudínda,' dahni. 34 'Et yinkak
dune ye' whusainya, 'a'alh 'ink'ez 'utnai. 'Et 'udáhni, 'Ndun dune 'en bucha hooncha
'ink'ez tanutnai. Sooneya 'ilhunanowes'aih 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en hubudune,' dáhni.
35 'Ink'ez ndunnah hiye whunih na'dudil'i, 'en bugha ndi be whútnih, 'i ts'ah'un na'a
'uhóoja."

Ts'eke lubeshi 'ulh'en bulubeshi lhai, Sizi ts'iyawh yuba whunaoodelhúnah

36 'Et Pharisee 'ilhunuh yughu nusíya dudulh ná'oot'alh yulhni. 'Et whuz bukoo ts'ih
yughu danínya. 'Et kw'uzdai yeyoh 'int'ah, 'i yuzih nilget ute'ulh wheni. 37 'Et 'ilhunuh
keyah whut'en, 'en lubeshi 'ulh'en ts'eke. 'Et Pharisee bukoo ts'ih 'et Sizi 'a'alh yulh
údants'o hoh whuz whinya. Ndi k'unutsutjul sooltsun, 'i dezti, 'i alabaster luboodai bé
yalhdze, 'i whuz wheya'ai. 38 'Et yut'ak suyin. Utso 'ink'ez bunatsultoo buke k'eidilt'ik. 'I
dutsigha be yuna'ulhdeh, 'ink'ez buke naidunants'ooz. 'Ink'ez ndi k'unutsutjul sooltsun,
'i dezti, 'i be yuke yulhlho. 39 'Et ndun Pharisee, ndun 'anih yudani, dich'oh na'dudutni,
"Et ndun nus whunilh'en unli t'eh, t'eonózin da dant'ah ts'eke 'int'ah yut'aghunah.
'En lubeshi 'ulh'en 'int'ah." 40 'Et Sizi ndi yúlhni, "Simon, hoonliyaz nyudutésnilh."
"Nehodulh'eh dini," ni. 41 'Et Sizi ndi yúlhni, "Ilhunuh sooneya yughu sulh'ai nanah dune
ghe 'ulh'ai. 'Ilhunuh 'en 500 unli sooneya, 'ink'ez 'ilhunuh 50 unli sooneya. 42 'Aw hiba
k'elha hitelhtsilh chahít'ih. 'Et nahúlt'ah huba whuladetnik. 'Et sudini, k'us ndan degha
nus yuk'entsi'?" 43 'Et Simon 'utni, "Si ndunúszun, ndun degha nus lhai yuba ladetnik, 'en
degha nus yuk'entsi'." 'Et Sizi ndi yúlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'udenja." 44 'Et ndun ts'eke
ts'un nalhu'a 'ink'ez Simon 'uyúlhni, "Ndun ts'eke nilh'en ih? Nkoo daníya hoh 'aw too
suba 'et néchainkal suke be tóona'tesgus huba. 'Et whunts'ih ndun ts'eke dunatsúltoo
be suke nainelhtsul 'ink'ez butsigha be yuna'alhde. 45 Nyun 'aw na'duts'oos be dahooja
chasudínel. 'Et whunts'ih ndun ts'eke 'udechoo danínya whuts'un 'aw suke naduts'oos
stl'echa'ínil. 46 'Aw sutsi khe be chaílhoh 'et whunts'ih ndun ts'eke ndi khe be suke yulho.
47 'Et huwa ndi ndusni, bulubeshi lhai ts'iyawh huba whunaoodelhúnah. Nilh'en ih 'ilhuz
tube skentsi' ho' 'int'ah? 'Et whunts'ih ndunnah hoontsolyaz lubeshi huba hoolah unli,
'en whunts'ih hoontsolyaz zeh whe skehintsi'." 48 'Ink'ez Sizi ts'eke ndi yulhni, "Nlubeshi
ts'iyawh mba hoolah suli." 49 'Et ndunnah 'onghunnah kw'uzdai k'ut na'hut'alh, 'en
dich'oh 'ulhódutni, "Ndun, ndan ho' 'int'ah? Lubeshi 'i whunts'ih yuna'alhdeh?" 50 'Ink'ez
ts'eke ndi yulhni, "Mba 'alha' hoont'ah, 'i be dinjih. 'Aw 'et ndzi dezghel hoh naindalh!"

8

Lhanah ts'ekoo 'en Sizi hila 'ut'en

1 'Et hukw'elh'az Sizi kedutezut keyah whucho 'ink'ez keyah whuyaz totsuk, ndet hoh
Yak'usda hubudayi cho unli, 'et hubugha khunek unzoo, 'i be yatelhtuk. 'Et ndunnah
lanezi 'o 'at nanah, 'en chah hiyulh 'ut'en. 2 'Ink'ez ndunnah ts'ekoo 'en chah hiyulh 'ut'en
hoh ntsi' nududeh, 'i buyudínda 'ink'ez bukak nódutsi', 'en ts'iyawh soo na'binla. Mary
Magdala whut'en, 'en chah 'ut'en. 'En 'int'ah skwunlai 'o 'at nankoh ntsi' nududeh, 'i
buyáh hanaidede. 3 'Ink'ez Joanna, Chuza bu'at, 'et Chuza, 'en Herod bukoo hudelhts'i
bumoodih unli, 'en bu'at 'ink'ez Susanna, 'ink'ez 'uyoon lhanah chah, ndai hiyit'i, 'i be
hila 'ut'en.

Ha'nule bugha whúts'odul'eh

4 'Et njan nduhoolhcho keyah whut'en 'ilhuhowezdel 'ink'ez Sizi nawhutnuk, 'i be
whuts'odul'eh, 'i be yatelhtuk, 5 "Ilhunuh 'a'nule 'en 'a'untelelh ka. 'Et 'a'nule 'et ndi
ninutsut 'et bulah 'ants'ih 'et nts'oh nanánkat. 'Ink'ez hik'ut nusúdel 'et dut'aiyaz chah
ts'iyawh yuneldel. 6 'Et bulah chah tse tah nanánkat. 'Et ndet hanálhyi hoh 'et ndi

hanulhyeh, 'i too hoolah 'et huwa yanúdezgi. 7 'Et 'onghuh, 'i chah whus cho tanínkat. 'I
chah whus cho bulh taninyi 'ink'ez whus cho 'i bugha chaniyel. 8 'Et 'onghuh, 'i yun unzoo,
'i k'ut nanánkat, 'ink'ez hanálhyi. 'Ink'ez bumai 'i lhan'un teh lhai suli lanezi lanezi (100)
'et 'uneltsuk suli." 'Et hukw'elh'az 'et tube cho ndo búlhni, "Ndunnah budzo hooni, 'en
hiyoozólhts'a huba' hoont'ah!"

Di ka Sizi ndi be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk?

9 'Et yugha hoodul'eh hiyoodulhkut, "Ndi be whuts'odul'eh, 'i daja ni hoh 'utni?" 10 'Et
ndo búlhni, "Ndi Yak'usda hubudayi cho unli huba whe' hoont'ah hooyah, 'i bugha
t'eoonoohzeh ka, 'i 'uda nuhtl'awhélts'ut. 'Et whunts'ih 'onghunnah ndi khunek be
whuts'odul'eh, 'i whuz na'a zeh hubulh yalhtuk. 'Et sih,
'Honalh'en 'et whunts'ih 'aw chahuwhés'en.
'Et hodits'o 'et whunts'ih 'aw t'ehonízun daja ni."

'A'nule bugha whuts'odul'eh, 'et Sizi neba hukw'u nuhúlhye

11 "Ndi be nawhutnuk, 'i be whuts'odul'eh, 'i ndi 'et ndutni. Ndi mai 'anukat, 'i Yak'usda
bughunek 'int'ah. 12 Ndunnah ti 'int'ah, 'en Yak'usda bughunek hidits'o 'ink'ez netsudule
ndi khunek budzi be hanaída'aih. 'Et whuz na'a 'aw huba 'alha cha'hoot'ah 'ink'ez 'aw
hudoojih ghaít'ah. 13 Ndai tse tah nanánkat, 'i li'int'ah hodits'o 'ink'ez huhóont'i hoh
khunek hiyilhchuk. 'Et whunts'ih 'aw bughih hoolah. 'Et huwa 'astl'iyaz huba 'alha'
hoont'ah. 'Et 'ahoh bé tink'us hunint'uk, 'i be tinch'a haninkat, 'en 'uhint'ah. 14 Ndai
ndi whus cho tah nanánkat, 'i 'et njan nduwhutni, dune Yak'usda bughunek hidits'o 'et
whunts'ih ndi yun k'ut huwu ni ts'inli, ndi yun k'ut soo uzde'a 'uhoont'ah, 'ink'ez ndai ndi
yun k'ut huhoont'i tune' hut'en, 'i ts'iyawh whus cho 'i bulh 'ilho ndunt'ah. 'Et huwa 'aw
lhaoodoolneh wule ghaít'ah. 15 'Et whunts'ih ndai yun unzoo, 'i k'ut nanánkat, 'i ndez na'a
njan nduwhutni, 'en huhóont'i 'et khunek hidants'o 'ink'ez budzi unzoo hoh hiyoontun.
Nts'oh dahoont'ah whunts'ih 'ilhuz hiyilhchoot. 'Et whuz na'a bumai lhai tele.

'Et nts'e too dezk'un, 'i hukw'usú'ai, 'et hukw'e yi'ai, 'i Sizi bughu yalhtuk

16 "Dune too dezk'un 'ink'ez 'i nahidilhk'aih 'ink'ez 'aw 'oosa' yuk'uz koo naídoo'ah
ghaít'ah. K'us kwusuti t'ah ts'ih whuyuh neyoo'alh ghaít'ah. 'Et nts'e too dezk'un, 'i
hukw'usú'ai, 'et hukw'e yi'ai. 'Et sih ndunnah dahúndelh ts'iyawh 'i be hinoolh'en. 17 Ndez
na'a 'et ndúhoont'ah, ndai nest'i, 'i whunts'ih nus de 'et ts'iyawh haootekulh. Ndai whu'iz
'uts'ulh'en hukwa' ts'ut'en, 'i 'et whunts'ih ts'iyannah t'ewhuntezeh. 'I ts'iyawh ndet
whét'en, nus de ts'et haootekulh. 18 'Et soo cho howahli nts'e na'a ndi khunek dutéhts'o.
Soo ts'ah'un 'alha ndunnah hoontsolyaz t'ehonínzun, 'en 'o nus lhat t'ehonínzun, 'et
hubugha whútelts'ulh. 'Ink'ez ndunnah hoonli t'ewhunúszun, hoonts'olyaz 'uhudits'o,
ndai 'aw 'i hiyít'i, 'i huninzun, 'et whunts'ih 'i bughu nayútelcholh."

Sizi be'ama 'ink'ez bulhutsinkah bulh hiyulh yatelhtuk hukwa' huninzun

19 'Aw 'et be'ama 'ink'ez bulhutsinkah bulh, hits'un hukwa' hut'en. Dune hulan 'et huwa
'aw highah niooya ghaít'ah. 20 Bulunah ndi hiyulhni, "Nyu'ama 'ink'ez nyulhutsinkah
bulh, 'az nahudelhúya, nyuhuntelh'ilh hukwa' huninzun." 21 'Et ndo búlhni, "Ndunnah
Yak'usda bughunek yoozélhts'ai 'ink'ez hik'une' 'ut'en, 'en se'ama 'ink'ez sulhutsinkah
hinli, ho' hint'ah." 22 'Et hukw'elh'az 'ilhuh dzin yugha hoodul'eh bulh ts'i be handel.
'Ink'ez "Nyan uztooke," hubúlhni. 'Aw 'et nus níhuzki. 23 Nus nihuzki 'et Sizi 'ahoh
nanesti. Khunyaz hubulh taoodelts'ut 'ink'ez 'aw 'et ts'i too be táduteh. 'Ink'ez tube
wheóonujut hoh hube naints'i. 24 'Et ts'enahinílhts'ut, "NeMoodihti, neMoodihti, 'aw 'et
too ts'uteghan!" hiyúlhni. 'Et ts'enahinílhdzut, 'ink'ez didinya hoh too k'ut nilhts'i 'i
khunek ulhtus 'i be yuts'un nahezya. 'Et 'ahoh k'ah na'hooja 'ink'ez dínghel. 25 'Et ih,
"Nuhwhuba 'alha' 'ust'ah, dáhooja?" hubúlhni. Ts'iyawh whehunelhújoot 'ink'ez huba
hooncha. 'Et 'ulhódutni, "Ndun dune, 'en ndan unli ho' 'int'ah? Nilhts'i 'ink'ez tatsi 'i
whunts'ih dah yúlhni, 'aw 'et yuk'une' 'ut'en."

Dune ntsi' nududeh, 'i buyidélhts'i, Sizi soo ná'yinla

26 'Aw 'et Gadaren hubuyun k'ut yahuzki. 'Et njan 'et Galilee howanch'az whuz'ai. 27 'Et
dehainya 'et 'ahoh dune 'et keyah whut'en yududezya. 'En sa whuts'un ntsi' nududeh,
'i lhai buyidélhts'i. 'En tsan 'et nuya, 'ink'ez 'aw koo chailah, 'et ts'un k'ut whut'i.
28 'Et Sizi yutelh'en hoh yuts'u hahuyih 'ink'ez yubut nacháneti. 'Ink'ez tube cho yuts'u
tédudli, "Sizi nyun soo deghan doh Yak'usda buYe' 'unint'ah! Ndet suts'u hukwa' ninzun?
Nts'u tedusdlih, dzuh nusilhdzut ilah!" 29 'Et 'uda ndi ntsi' ndudeh, 'i khunekti be ndo
búlhni ndun dune ye yáhanadoodeh ka. Hoh da 'ut'es tl'ool be hiyulhghel bula 'ink'ez
bukechun chah, 'et whuz na'a highunli inle. 'Et whunts'ih lhat hoh ndi ntsi' ndudeh,
'i yilhchukw hoh ndi 'ut'es tl'ool lhtánuduch'us 'ink'ez ndi ntsi' nududeh, 'i 'en dune
chahóot'ih ts'ih whuz wheníyukw. 30 'Ink'ez Sizi 'en yoodulhkut, "Ndai nyoozi?" "Legion,"
yulhni. Lhanah ntsi' nududeh, 'i ye yudúlts'i 'et 'utni. 31 Ntsi' nudúdeh, 'i Sizi hits'u
tedudlih 'et nyo tsak'et whucho whutl'ah hoolah, whuz teh netólh'a gunih, hiyúlhni. 32 'Et
goso lhai hoh 'onghun whenun núlh'as. 'Et ntsi' nududeh, 'i Sizi hits'u tedudlih goso
hubuyídoodeh ka. 'Et hubutl'aho'ai. 33 'Et ntsi' nududeh, 'i dune, 'i buts'uh haídande hoh
goso buyídande. 'Aw 'i bulh goso bulh wheghah helghaz 'ink'ez too buhanghan. 34 'Et
ndunnah goso ghuhinli 'en dahooja honalh'en hoh ts'iyawh whehélghaz. Hedulh hoh
keyah whunat whut'en 'ink'ez keyah whut'en ts'iyawh ndo badáni. 35 'Et ndunnah dune
hodánts'o hoh 'et whuz whehándel 'ink'ez honalh'en. 'Et Sizi highu nindel hoh 'et ndun
dune ndun ntsi' nududeh, 'i buts'uh hanaídede, 'en Sizi yuk'etl'a usda hoh hinalh'en.
Naih be dune unli 'ink'ez beni chah bugha nádelts'ut hoh soo 'int'ah. Ts'iyawh hinalh'en
'ink'ez hunelhújoot. 36 'Et ndunnah dahooja honalh'en, 'uyoon chah hudáni 'et dahooja
ndun ntsi' nududeh, 'i buyudínda 'aw 'et dujih. 37 'Et ndunnah Gadaren huwhut'en 'et
whunat whut'en nduhóolhcho hoh whe hunelhújoot. 'Et huwa Sizi hubuch'a naooja
hiyúlhni. 'Et ts'i be naja 'ink'ez hugho whenaduki. 38 'Et ndun dune ndi ntsi' nududeh, 'i
buts'uh hanádide, 'en Sizi yuts'u tedudlih yulh útenilh hukwa' ninzun. 'Et whunts'ih Sizi
whenáyalh'a 'ink'ez ndi yúlhni, 39 "Nkoo ts'un naindalh 'ink'ez dáhoolcho hoh Yak'usda
mba daja, ts'iyawh hubudóni." 'Et whenaja 'ink'ez keyah ndulhcho hoh ts'iyannah Sizi
dahoolhcho yuba' hóonla ts'iyawh 'et hubugha dune ndo budáni.

Sizi Jairus butse' dinaidilhti, 'ink'ez ts'eke Sizi yunaih t'aghéznai

40 'Aw 'et nyan whenadúki. Ts'iyannah Sizi hikunúta hoh whusanaduki ts'iyannah
huhóont'i hoh nahíyet'en. 41 Soo yanasdúki ibulh 'ahoh dune Jairus yughu ninya. 'En
Lizwif hubuluglez whumoodih 'int'ah. Yubut nachaneti 'ink'ez yuts'u tedudlih bukoo ts'ih
yulh nátoot'as ka. 42 'Ilhunuh zeh butse', lanezi 'o 'at nat be naooduzuk bat'en. 'En 'aw
'et dáwhenintsai. Sizi, 'en Jairus bukoo ts'ih yulh nátest'az. 'Aw 'et 'ilhohuwezdel lhanah
higha wézdel. 43 'Ilhunuh ts'eke tube dzuh nuzut lanezi 'o 'at nat naoodezulh 'et dúwhulyez
hoh 'uskai 'iyúlh'en, yoo be dúyun lhanah chah hukwa' hiyalh'en. 'Et hukw'uz duzooneya
ts'iyawh hoolah yulhtsi, 'et whunts'ih nus zeh lhe'enilh. 44 Ndun 'en ts'eke Sizi yut'ah ts'ih
yughu ninya 'ink'ez nayits'uz, 'i yus ts'ih but'ah 'et yut'agheznai. 'Et 'ahoh uskai 'uyulh'en
'i 'ustl'e' 'uja. 45 'Et Sizi 'utni, "Ndan 'uja st'aghéznai?" "Ts'iyawh wheni ilah 'uts'uja,"
hutni. Peter 'ink'ez ndunnah yulh 'ut'en, 'en 'uhutni, "Nemoodih lhe'huneltsuk nyunat
hahúneldo 'ink'ez nyuhoolghas. 'Ink'ez di ka' dini 'Ndan st'aghéznai?' dini?" 46 'Et Sizi
'utni, "T'eoonuszun 'ilhunuh st'agheznai. Be ulhtus, 'i sts'u hadélts'ut 'et nt'eoonuszun."
47 'Et ndun ts'eke t'eoonanzin 'aw yuch'á ntool'ih ghaít'ah. Dulduz hoh yughu ninya
'ink'ez yubut nachaneti. 'Et ts'iyannah nalh Sizi ndi yúlhni ndet huwa yut'agheznai
'ink'ez daja hoh 'ahoh soo ná'uja. 48 'Ink'ez ndi yúlhni. "Sútse' mba 'alha' hoont'ah 'et
huwa soo na'inja. 'Aw 'et ndzi dezghel ho' 'unint'ah naindalh." 49 'Et 'Awhuz ndun ts'eke
yulh yalhtuk hoh Lizwif hubuluglez whumoodih bukoo usda, 'en yughu ninya 'ink'ez ndi
yúlhni, "Ntse' dazsai. Whute ndun dune hoodulh'eh, 'aw 'o 'un dzuh nilhdzut ilah. 'Aw 'et
dazsai ho' 'int'ah." 50 'Et Sizi yulh údants'o hoh Jairus ndi yúlhni, "Whenoljut gunih, njan
'et zeh mba 'alha' hot'e, 'ink'ez soo na'tetnilh ho' 'int'ah." 51 'Ink'ez bukoo ts'ih daninya.
'Et 'aw 'uyoon chah dachaóosya. Peter, James, John, 'ink'ez ndun 'uski be'abá 'ink'ez
be'ama chah, 'en zeh dahóodelh. 52 'Et ts'iyannah tso yahalhtuk 'ink'ez hik'etedudlih. 'Et

Sizi ndo búlhni, “Ahtso ilah! 'Aw dachaitsal 'ants'ih nanesti ho' 'int'ah.” 53 'Ink'ez ts'iyawh
highudloh, t'ehonínzun dazsai ho' 'int'ah. 54 Sizi ts'iyawh tinaóobunilh'a, 'ink'ez 'uski yula
ilhchoot 'ink'ez, “Uski didinyih,” yúlhni. 55 Buyégha buyunaídede 'ink'ez 'ahoh didinya.
'Ink'ez 'et 'obúlhni, “Hoonliyaz yute'alh, 'i bugha ináh'aih.” 56 Be'ama 'ink'ez be'abá tube
huba hooncha, 'ink'ez khunek ulhtus, 'i be ndo búlhni, “Uyoon dudóohtni gunih njan bulh
nduhooja.”

9

Lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh, Sizi whebalh'a hiye 'ut'en k'ah húhodutel'eh ka

1 'Et lanezi 'o 'at nanah yugha hoodul'eh, Sizi ts'iyawh buka' dani. Ntsi' nududeh, 'i
ts'iyawh ndet whehílhtus chah, 'ink'ez himoodih wule ka, 'et hubugha óoni'ai. 'Ink'ez
dune ndet hukw'e hunduda, 'et chah soo na'boohoolh'en, 'et chah hubugha óoni'ai.
2 'Uyoon nts'e na'a Yak'usda hubudayi cho unli 'et hubugha hubulh yalhtuk 'ink'ez nduda
soo na'hubuhooleh, 'et wheni wheóobalh'a. 3 'Ink'ez ndo búlhni, “Nts'e tehdulh 'et ndi
nuhtuz, k'us nuhwhu'ezdlai k'us lhes, k'us sooneya chah, 'et ndunt'i, 'i toohla gunih.
'Ink'ez nankoh dzoozt'an nyez, 'i waht'i gunih. 4 Ndet koo danáh'az, 'et zeh wahke,
'ink'ez 'et koo zeh whenádooht'as. 5 'Et ndunnah danáh'as 'aw chanwhadusnih t'eh, 'et
keyah whunateht'us whutsah, 'et hubulez ch'a nuhwhuke naóohghat. 'I bugha t'ehonózin
buk'ewhutelts'ulh 'et buts'uh whélts'ulh.” 6 'Et whenáhedel 'ink'ez keyah totsuk whutuh
lhunáhusdel. 'Et whuz na'a dune khunek unzoo, 'i be hubulh yahulhtuk. 'Ink'ez keyah
totsuk dune soo na'hulh'en.

John dune too be 'ulh'en, 'en hizelhghi

7 'Aw 'et hubudayi cho Herod hiyulhni whulh uduzts'ai nts'oh teh Sizi ne'ut'en. Bulunah
nduhútni, “John yaidla hubutah nakhitna, 'en 'int'ah,” hutni. 'Et huwa ba nawh 'uhooja.
8 'Ink'ez 'uyoon chah 'uhutni, “Ndun 'en Elijah 'int'ah hoh nenalhts'et hainya.” 'Et
'onghunnah chah nduhútni, “En 'uda yinkak Yak'usda be nus whunilh'en, 'ilhunuh
nakhítna 'ink'ez 'en 'ut'en.” 9 'Et Herod 'utni, “John butsi k'unélht'o inle. 'Et whunts'i ndan
hoh 'ut'en ndun lhe'hoont'ah teh ne'ut'en bulh 'údusts'o?” 'Ink'ez yuntelh'ilh hukwa'
ninzun.

5,000 dune, Sizi hiyoo'alh, 'i hubugha ní'ai

10 'Et ndunnah whel'a whusanáhedel hoh dahét'en, 'et ts'iyawh hidani. 'Ink'ez “Aw
'et uztoodelh!” hubúlhni, 'ink'ez njan Bethsaida keyah whunat dune nuchasyah ts'ih
wheóobanla. 11 'Et whunts'ih 'ilhohuwezdel nahuhoon'ai hoh hiyuntezdel. 'Et Sizi hoont'i
hoh highu nindel 'ink'ez nts'e na'a Yak'usda hubudayi cho unli hukw'un'a hubugha
hubulh yalhtuk. 'Ink'ez ndunnah soo na'tetnilh hukwa' ninzun, 'en chah ts'iyawh soo
ná'balh'en. 12 'Aw 'et ts'etniz hukw'elh'az ye'un whezulh 'ink'ez ndunnah lanezi 'o 'at
nanah, 'en highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndunnah 'ilhohuwezdel nabalh'alh njan dune
nuchasyah 'uts'int'ah. 'Et ndo ho keyah whunat hiya'alh, 'i hoket 'ink'ez 'et hutetez
chah nahohólelh sih.” 13 'Et whunts'ih Sizi ndo búlhni, “Hoonliyaz hiyoo'alh, 'i hubugha
naínuht'aih.” 'Et 'uhiyulhni, “Lhook nankoh 'ink'ez lhes skwulai chah, 'aw 'i zeh ts'ít'i.
'Et ndunnah 'ilhohuwezdel ts'uyi, 'i huba ts'onket t'eh, 'et zeh soo hubugha ná'uztet'alh.”
14 'Et njan 'ilhohuwezdel 'ankw'us 5,000 dune hinli. 'Et Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni,
“Skwunlat lanezi hinli hoh (50) lhendun natl'ahudoolts'ilh budáhni.” 15 'Et whuz na'a
'uhuja. 'Aw 'et ts'iyawh natl'ahudelts'i hoh 16 'et skwulai lhes yilhchoot 'ink'ez lhook
nankoh chah, 'et nduk yutá'en 'ink'ez suchanailya ni hoh yuba tenadedli. 'Et taidalhkut
'ink'ez yugha hoodul'eh butl'ayánla, 'ilhohuwezdel hubugha híyo'alh ka. 17 Ts'iyawh
'uha'al 'ink'ez soo' na'hunesdai hoh ndai ts'utezkat, 'i ts'iyawh 'ilunahíwezdla hoh lanezi
'o 'at nankoh k'its'ai cho dezbun.

Sizi, 'en Christ unli, 'et Peter huwu yalhtuk

18 'Et hukw'elh'az Sizi dich'oh zeh tenadedli 'ink'ez higha hoodul'eh hiyulh 'ut'en 'ink'ez
huboodulhkut, “Ilhohuwezel, 'en ndan usdli hutni?” 19 'Ink'ez 'uhiyúlhni, “John dune too

be 'ulh'en 'int'ah hutni. 'Et 'onghunnah Elijah 'int'ah hutni. 'Ink'ez 'onghunnah 'uhutni
'uda nus whunilh'en, 'ink'ez 'ilhunuh dinadija, 'en 'int'ah, hutni." 20 'Et, "Nuhwheni do?"
hubúlhni, "Ndan usdli dahni?" Peter yatelhtuk hoh ndi yúlhni, "Ndun Yak'usda buChrist
ts'utni, 'en 'unint'ah."

Dzuh nutezut 'ink'ez datétsah, 'et Sizi huwu yalhtuk

21 'Et khunekti be ndo búlhni, "Khun teh 'uyoon dóohtni gunih!" 22 'Ink'ez ndo
búlhni, "Yinkak dune ye' lhat whé dzuh nutezut buba 'uhoont'ah. 'Ink'ez ndunnah tsuh
whudelhdzulh, nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz
chah, 'en ts'iyawh hich'a dutétni ho' hint'ah 'ink'ez 'et hituzelhghelh. 'Ink'ez whulh tat
dzin dinadutédalh."

Sizi ndo búlhni, "Ndan sulh tídulh hukwa' ninzun, dich'oh duba moodih nahoodle ghaít'ah"

23 'Ink'ez ts'iyawh 'úbulhni, "Ndan dune se'ut'en k'ah ts'ih oot'en ka hukwa' ninzun,
'et ndunt'ah ndai dats'ínt'ah, ts'iyawh whuladootnih 'ink'ez dzin totsuk dulhdulalhgus
yóolhchoot 'ink'ez suntooya. 24 'Et huwa ndunnah hoh húkhuna hotelhyih, 'en 'et
whunts'ih tinta hoté'alh. 'Et whunts'ih ndan ye khuna si sugha tinta ooni'ai t'eh, 'en
hoh ye khuna hotelhyih. 25 'Et dune ndi yun k'ut nduhoolhcho whuch'a oonilhde t'eh,
'et whunts'ih dich'oh ye khuna tinta ní'ai k'us ye khuna yugha nahootélchulh t'eh, 'et
ndet simba whuch'a hólhdeh? 26 'Et k'us ndan dune si, 'ink'ez sughunek 'i yukaya unli,
'et nket'ah yinkak dune ye', nts'o t'eh 'i be'aBá 'ink'ez Yak'usda bulizas hiye dezti chah, 'i
'et whuz na'a whusanaja t'eh, 'et sih ndunnah dune hukwayá tele. 27 'Alha 'un whudusni,
bulunah njan nuhudelhúya ndet dahutetsah 'et whuts'un, ndet Yak'usda hubudayi cho
unli, 'et dahutetsah whutsuh hote'ilh." 28 Lhk'udit dzin bat'en hukw'elh'az 'et njan ndutni,
'et Peter, John, 'ink'ez James ndoh dzulh k'uz dulh wheóobeldel whuz tenadutedli ka. 29 'Et
'awhuz tenadudli hoh 'et bunen ts'ih 'uts'un be hoonet'en suli. 'Ink'ez bunaih chah soo
ts'ah'un lheyul suli, 'ink'ez buts'uh ha'ánduz suli chah 'uja. 30 Khunyaz nanah dune, 'en
hiyulh yálhtuk. 'Ilhunuh Moses 'ink'ez 'ilhunuh Elijah. 31 Whet'en buts'uh hayánduz 'i
be hóodet'en. 'Et Jerusalem ts'ih datenilh hoh datétsah lhaódutelilh, 'et huwa hubulh
yálhtuk. 32 'Et Peter 'ink'ez hiyulh 'ut'en sa tube hantez. 'Et ts'ah'un na'a ts'enawhehunide
hoh 'et Sizi buts'uh hayánduz, 'i nanah dune yuzih siyin hoh hitelh'en. 33 'Et hukw'elh'az
highu when'az hoh Peter, 'en Sizi ndi yúlhni, "Nemoodih hoonzoo njan uzdelhts'i. Tat
whut'ah uztetez 'uts'uhooleh. 'Ilhunuh nyun mba, ilhunuh Moses ba, 'ink'ez 'ilhunuh
chah Elijah ba." 'Et whunts'ih Peter daja dutenilh 'aw t'eoonuszun. 34 Awhuz yalhtuk
hoh kw'us buk'eyínde. 'Et kw'us hubunanezdo hoh 'et whe hunelhújoot. 35 Kw'us tah
ts'ih khunek huduzts'ai, "Ndun suYe' 'en buk'esi' 'int'ah. 'En oozólhts'a," ni. 36 'Et yatuk
'ustl'e' 'uwhudeja hoh Sizi dich'oh zeh 'int'ah hinilh'en. 'Et 'aw hoonliyaz cha'hudínil
ndet hohon'en. 'Et hoh da dzin 'aw dune nduchahudinil nts'e na'a hinalh'en 'et.

'Uski ntsi' nudúdeh, 'i buyudínda, 'en Sizi soo ná'yinla

37 'Et 'om bun dzin dzulhyaz k'ut ts'ih hanáhedel hoh 'ilhohuwezdel Sizi hidudezdel.
38 'Ilhunuh dune 'ilhohuwezdel hubutah, 'en Sizi 'últus be yuts'u háyih hoh njan ndi
yulhni, "Nehodilh'eh nts'u tédusdlih suye' nolh'en. 'En 'aw 'en zeh 'ilhunuh suye'
'int'ah. 39 'Et khunyaz ntsi' nududeh, 'i yilhchuk ibulh hazulh, bukaootuzuk, 'ink'ez huwus
buza hanúldoh. 'Et huwa ndulhcho hoh bukaootúzuk. 'Ink'ez tube howa whúlna hoh
yeyáhanadudoh. 40 'Et nye hódul'eh hubuts'uh tédusdli hits'uh hanáhidoolhdeh ka, 'et
whunts'ih 'aw 'uhooneh ghaít'ah." 41 'Et sizi 'utni, "Nuhwheni k'an ndoh whudezulh
'alha 'i be nuhwhuba 'alha' cha'hoot'ah. Nuhwheni dune 'aw ts'ah'un cha'it'ah ahli.
Dawhuldzah nuhtah 'utest'ilh hoh nohwhulh whúsyin? Nye' suts'ílhtelh!" 42 'Et 'awhuz
Sizi ts'un yelhtelh hoh ndi ntsi' nududeh, 'en 'uski nayáno 'ink'ez yukaootelhzut. 'Et
Sizi ntsi' nududeh, 'i khunekti be hukwa' yudáni, 'ink'ez 'uski soo na'uja hoh bu'abá
yutl'anáyalhti.

'Aw 'et nilhdukw yinkak dune ye', 'en dune ntsi' tl'aitelhtelh k'une' hitel'ilh ka

43 'Ink'ez Yak'usda daltus 'et huwa ts'iyannah huba hooncha suli. 'Ink'ez Sizi nts'oh
tune'ust'en huba hooncha k'et, 'aw buk'eóodoozit ghaít'ah. Hoh da zeh yugha hoodul'eh
'en 'úbulhni, 44 "Ndi khunek be nohwhulh yatelhtuk, soo cho nuhdzi be wheoodoolts'it.
'Aw 'et nilhdukw yinkak dune ye', 'en dune ntsi' tl'aduteltelh k'une' hitel'ilh ka." 45 'Et
whunts'ih njan daja ni 'aw ts'ah'un t'echahonízil. 'Aw huba ts'et ka hachahóolts'ulh.
'Et huwa daja ni, 'aw ts'ah'un nachahuhoo'al. 'Et whunts'ih whehúnuljut, 'aw hukwa
hiyoodolhkut ghaít'ah.

Ndan netah simba degha nus dune uncha unli?

46 'Ink'ez hedich'oh lhtah 'ulhadutni, k'us ndan degha nus uncha tele. 47 Hubudzi yuh
daja huninzun 'et Sizi t'eooninzun. 'Et huwa 'ilhunuh 'uskiyaz yílhchoot 'ink'ez buzih
ninílhti. 48 'Ink'ez ndo búlhni, "Et soo ts'ah'un na'a 'un whudusni, ndunnah soozi bugha
ndun 'uskiyaz hik'esutset, 'en sk'ehintsi' ho' hint'ah. 'Ink'ez ndunnah sk'esutset, 'en ndun
whuz de sútelh'a, 'en chah hik'esutset ho' hoont'ah. 'Et huwa, ndan nuhtah degha nus
dune ba tel'en, 'en degha nus ncha tele."

Sizi ndo búlhni, "Ndan nech'a chaditni, 'en nelh 'int'ah"

49 'Et John ndi yúlhni, "NeMoodihti 'ilhunuh dune nyoozi be ntsi' nududeh, 'i dune
buts'uh hanaídulhdoh, 'et ts'uho'en. 'En 'aw nelh 'ilhunuh chailah, 'et huwa 'et ndut'en
whuch'az nényoot." 50 'Et whunts'ih Sizi ndi yúlhni, "Whuch'a' nehyoot ilah! 'Alha ndan
'aw nech'a chahuditni, 'en nets'ú détni 'int'ah."

Keyah Samaria whut'en, 'en Sizi hikacha'nízun

51 'Aw 'et Sizi buba whusahonzut nduk yak'uz nátedalh huba, 'aw 'et Jerusalem
whuts'u nalhú'a 'ink'ez whuz natedalh howun nanínuzut. 52 Khunek yuba na'a dutsuh
wheoobalh'a. 'En hutezdel hoh 'aw 'et 'ilhunuh Samaria keyah ts'ih hunindel hiba
lhaoodutelilh ka. 53 'Et whunts'ih Jerusalem ts'ih tezya 'et nahuhoo'ai hoh njan keyah
Samaria whut'en 'aw hikacha'nízun. 54 'Et yugha hoodul'eh James 'ink'ez John honalh'en
bulh dahooja hoh Sizi hiyoodulhkut, "NeMoodihti Elijah k'una'a ndi kwun ndus de yak'uz
ts'ih hadónat 'ink'ez ts'iyawh hadók'un uzdooni, 'et ih neba hukwa' ninzun?" 55 'Et
whunts'ih hubuts'un nalhú'a 'ink'ez hukwa' hubudani, 'ink'ez 'utni, "Aw daja nahzun
nt'ewhunuzáhzun 'et huwa' dahni! 56 Soo cho soo zélhts'ai, yinkak dune ye', dune ye khuna
hoolah yutelhtsilh ka ilah whusainya, hubutelhyih ka whusainya." 'Ink'ez 'et 'udun keyah
whuyaz ts'ih whehándel.

Ndan yun wheoonilhch'ul 'ink'ez k'ah naidutut'ih t'eh, ndunt'ah ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et 'aw huba soo cha'hit'ah ho' hint'ah

57 'Aw 'et ti hedulh hoh 'ilhunuh dune Sizi yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, "SMoodihti
nts'e ténya ts'ih 'ilhuz nyun tesyalh." 58 'Et Sizi ndi yúlhni, "Nanguz 'en chah 'an whut'i
ho' 'int'ah 'ink'ez dut'aiyaz chah t'o ut'i. 'Et whunts'ih yinkak dune ye', 'aw netsin
tet'alh 'et whunts'ih chahóot'ih." 59 'Et 'uyoon chah 'ulhni, "Nyun chah sunanyalh." 'Et
whunts'ih ndi yúlhni, "SMoodihti, k'at 'udechoo se'abá buyust'e wheyútelhtelh choo."
60 'Et whunts'ih Sizi ndi yúlhni, "Whute dudulh yahadla didutch'oh wheyúnalhuhoolyelh.
'Et whunts'ih nyun ndulhcho hoh nónya 'ink'ez ndi Yak'usda hubudayi cho unli,
ts'iyannah 'et hubugha dóni." 61 'Et 'uyoon chah 'utni, "SMoodihti nyun tesyalh, 'et
whunts'ih 'udechoo sukoo hudelhts'i ts'ih hubuts'un nunatesda choo 'ink'ez 'ilhuz wheni
nuhghu tesyalh budutésnilh, 'et stl'ahóo'aih." 62 'Et whunts'ih Sizi ndi yúlhni, "Ndan
wheoonilhch'ul 'ink'ez k'ah naidutut'ih t'eh, ndunt'ah ndet Yak'usda hubudayi cho unli,
'et 'aw huba soo cha'hit'ah ho' hint'ah."

10

Skwunlai 'o 'at lanezi (70) yugha hoodul'eh, Sizi dutsuh wheoobalh'a

1 'Et hukw'elh'az neMoodihti skwunlai 'o 'at lanezi (70) 'en 'utaháoobanla keyah whuti
totsuk nuteyalh, nanah hinli hoh dutsuh wheoobalh'a. 2 'Et ndo búlhni, "Alha 'aw 'et
há' nukat newhúninzut 'ink'ez tl'o mai lhai suli, 'et whunts'ih 'uhut'en, 'en 'aw soo

a'huneltsuk. 'Et huwa Yak'usda ba ha'nukat whumoodihti, dich'oh 'a'dunenla 'uyoon
chah 'uhut'en whuz haóobalh'a, 'et huba tenadehdli. 3 'Aw 'et ahdulh 'ink'ez soo zélhts'ai!
Lhe'un whusla 'ants'i Sheep k'una'a yus tuz whenwhalh'a. 4 'Aw sooneya zuz, k'us 'ezdlai,
k'us kegwun chah, 'i ndunt'i, 'i toohla gunih. 'Ink'ez ti dune dudéh'az t'eh, khun teh
dahooja dóohni gunih. 5 Ndet koo danáhya t'eh, 'et koo hudelhts'i njan ndo budoohni choo,
nuhkoo whudóoghel wule. 6 'Et dune t'edusnih 'et usda t'eh, 'et nuhdzi dezghel 'et butl'á
whutelts'ulh. 'Et 'aw ndunt'ah hoolah t'eh, be nuhdzi dezghel 'i nuhts'u nádutelts'ulh.
7 'Et koo zeh wahke. Ndai nuhgha híya'aih 'i zeh wah'alh 'ink'ez wahnai. 'Alha ndun
'ut'en bube 'ut'en, 'en k'elha hole huba' hoont'ah. 'Ink'ez lhelhdun koo teh danaóohdaih
gunih. 8 'Ink'ez nts'e 'udun keyah lhgha dah'az, 'et 'anih nuhwháh hutni t'eh, 'et ndai
nuhbut nehininla, 'i wah'alh. 9 'Et ndan 'et koo nduda, 'en chah soo na'ubóohleh 'ink'ez
ndo budóohni, 'Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw 'et nuhwhughah 'uhoont'ah.' 10 'Et nts'e
keyah lhgha dah'az, 'et 'aw nuhghu nuchahíyal t'eh, 'et ti k'enaoohja, 'ink'ez 'udoohni,
11 ''Et njan nuhkeyah whulez, ndai neke ghu hoonli, 'i whunts'ih, nuhch'a búna'ts'alhde.
'Et whunts'ih t'ewhunóhzin huba' hoont'ah, Yak'usda hubudayi cho, 'et nuhwheghah
'uhoont'ah,' 'et hubudóohni. 12 'Alha ts'ah'un 'un whudusni, 'et dzin whusaootelts'ulh,
'et keyah Sodom whut'en, hoh da nts'e na'a hubulh dahooja inle, 'et njan keyah whut'en,
ndunnah nuhka cha'nízun, 'en 'o nus hoontsi' hubugha óotelts'ulh."

*Ndunnah hubeni nahádunooleh hukwa cha'hunízun, dáwhultsi' butsuh whélts'ulh ho'
hoont'ah*

13 "Et nuhwheni Chorazin whut'en, 'ink'ez nuhwheni Bethsaida whut'en, nuhwheni
chah 'aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Soo cho soo zélhts'ai, ndet hoolhtus nuhnat
'uhooja, ndunnah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en bunat 'et chah 'et ndúhooja t'eh, 'uda
hubeni náhondunezdla wule. 'Ink'ez doso be hudelhts'i 'ink'ez lhusts'iz k'enahidudzih.
'Et whuz na'a 'uhooneh wule. 14 'Et dzin nuhwhuba whuz de whélts'ulh nuhwhuba
nahutedeh ka, 'et ndunnah hubulh dawhutenilh, nuhwheni 'o nus nuhwhuba whutétsi'.
15 'Et nuhwheni Capernaum whut'en nduk koo huba soo áht'ah nahzun ih? 'Awundooh!
'Et k'us kwuncho yuh ts'ih nóhotelhdulh! 16 'Ink'ez nuhwheni sutsuh tehdulh ndunnah
nuhoozelhts'ai, 'en si chah soo hoozelhts'ai. Ndan ch'a nuwhunehsjoot, si chah ch'a
sunésjoot ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndan ch'a sunésjoot, ndun whuz de sútelh'a, 'en chah
ch'a inésjoot ho' hoont'ah."

Nduk yak'uz nuhoozi 'uk'une'úsduguz, 'et huwa whunoolhnik

17 'Et hukw'elh'az skwunlai 'o 'at lanezi (70) huhoont'i hoh whusanáhedel. 'Et nduhúyul-
hni, "NeMoodihti ndunnah ntsi' nududeh, 'i 'en whunts'ih, nyoozi bugha nek'une'
hut'en!" 18 'Ink'ez ndo búlhni, "Satan, 'en ditnik kwun hadanat k'una'a ndus de yak'uz
hadélduz, 'et nalh'en. 19 Sih soo zélhts'ai, tl'ughus 'ink'ez poison unli, 'i scorpion hiyulhni,
tube cho buk'unahya. 'Ink'ez ndai nuhch'a detni, 'en hiye ulhtus, 'i 'et ts'iyawh ndi
bugha ndoh 'ooht'e, 'et nuhtl'ahó'ai 'ink'ez 'aw hoonli nuhwhundóolhda ghaít'ah. 20 'Et
whunts'ih ntsi' nududeh, 'i nuhk'une' 'oot'en huba 'int'ah, 'aw 'et huwa ilah whunélhnik.
'Et k'us nduk yak'uz nuhoozi ts'iyawh 'uk'une'úsduguz, 'et huwa zeh whunóolhnik."

Sizi, 'en Ndoni be whunoolhnik

21 'Et hoh wheghah 'uhunet'oh Sizi, 'en Ndoni be whunélhnik hoh njan ndutni, "ABá
nyun 'un yudúsni! Yak'uz 'ink'ez yun k'ut huMoodihti inli. Whunih 'ink'ez hodul'eh, ndi
'i ts'iyawh buch'á whunte'i. 'Et whunts'ih 'uskiyaz li'int'ah, 'en bunalhts'et haho'ai. 'Alha
'aBá mba soo 'uhooja. 22 Se'aBá ts'iyawh stl'ahónla, 'ink'ez 'en buYe' ndan unli ts'iyannah
t'ehonízun. Be'aBá 'aw 'en zeh t'eininzun. 'Ink'ez ndun be'aBá unli, buYe' 'aw 'en zeh
t'eininzun. 'Ink'ez ndun buYe' 'onghunnah wheóobuntelhtun hukwa' ninzun t'eh, 'en
zeh buba 'uhoont'ah." 23 'Ink'ez yugha hoodul'eh hubuts'un nalhú'a 'ink'ez whu'ízyaz
ndo búlhni, "Ndet hoh'en 'uyoon duna be honilh'en, 'en degha nus hoonzoo hubugha
whults'ut. 24 Ndun whudusni, lhanah nus whunilh'en, 'ink'ez hubudayi cho chah 'en
dalcho 'i be ndet hoh'en hote'ilh hukwa' huninzun, 'et whunts'ih 'aw chahuhóo'il. 'Ink'ez
ndet whudáhts'o 'enychah hidutéts'o hukwa' huninzun 'et whunts'ih 'aw cha'hudits'il."

Daztet'ilh hoh 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i ts'utélhcholh?

25 'Et hukw'elh'az 'ilhunuh Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk,
'en didinya 'ink'ez Sizi 'aoonilhka yoodulhkut, “Nehodulh'eh datest'ilh hoh 'ilhuz be
ts'ukhutena, 'i whutélhcholh?” 26 'Et Sizi 'utni, “Ndet hukw'e'éduguz Moses be' dustl'us
k'ut? Buk'eyáilhtuk hoh nts'e na'a mba daja ni?” 27 'Et ndi yulhni, “Ndez na'a njan ndutni,
‘Yak'usda nyuMoodihti ndzi ndulhcho 'i be, nzul ndulhcho 'i be, nyunut'uk ts'iyawh 'i be,
'ink'ez nyeni ts'iyawh 'i be chah, 'et whuz na'a 'en buk'eoontsi'. 'Et dáhoont'ah hukw'u
na'a nyunch'oh k'enaindútsi', 'et whuz na'a zeh nyenghoh whut'i 'en chah buk'eoontsi'.”
28 Sizi ndi yulhni, “Soo ts'ah'un 'udini. 'Et ndint'en t'eh, 'et 'ilhuz wheni khutanalh.” 29 'Et
whunts'ih ndun dune ts'ah'un 'int'ah na'dudil'i. 'Et hubugha Sizi yoodulhkut, “Ndan
sughah whut'i?” 30 'Et Sizi njan di yulhni, “Ilhunuh dune Jerusalem ts'ih hainya 'ink'ez
Jericho ts'un úyalh hoh 'uhundunut'ih hiyílhchoot. Bunaih ts'iyawh higha hahíyulya
'ink'ez nukai hiyulhtsi, 'et nehinílhti, 'ink'ez higho whenádel, 'aw 'et dawheníntsai. 31 Soo
hoh da zeh 'ilhunuh náwhulnuk ti uyalh hoh ndun 'en yutelh'en. Yutelh'en hoh 'ants'ih
yagha nch'az lhusiya. 32 'Ink'ez doo chah 'ilhunuh dune Levi yuts'uh hainzut, 'en chah hoh
uyalh 'et yunalh'en 'ink'ez 'ants'ih yugha nch'az lhusiya. 33 'Et whunts'ih 'ilhunuh Samaria
whut'en, 'en chah hoh uyalh 'et yutelh'en 'ink'ez 'aw 'et yugha te'nanzin. 34 Yughu ninya
'ink'ez khe yuk'eyílhdze 'ink'ez mai too bulh yuka' dalh'oo. 'Et dughunai k'eyílhti 'ink'ez
dune ts'uztez bakoo ts'ih wheyalhti, 'et yughunli. 35 'Et 'om bun dzin teyalh whutsuh
nankoh sooneya ts'uztez whumoodih tl'aya'ai 'ink'ez ndi yúlhni, ‘Bughonle. 'Ink'ez ndai
'o 'un buk'uz ts'iya silhtsi t'eh, 'et whusanásja, 'et sih mba k'elha hólhtsilh.” 36 'Et Sizi
'ilhunuh Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en yoodulhkut,
“Et ndun dune untsi' 'ankw'us hizelhghi, 'et ndunnah tanah dune hinalh'en da, 'et k'us
ndan soo ts'ah'un na'a yeghah whut'i 'int'ah ninzun ih?” 37 'Et ndi yúlhni, “Ndun yugha
te'nezit, 'en 'int'ah!” 'Et Sizi ndi yúlhni, “Aw 'et inyalh 'ink'ez nyun chah whuz na'a zeh
'et ndónt'en!”

Mary degha nus hoonzoo 'utahahó'ai

38 'Et hukw'elh'az hedulh hoh Sizi 'udun keyah ninya 'ink'ez ts'eke Martha hiyulhni,
hubukoo ts'ih yughun seya. 39 Bulhtus Mary hiyulhni, 'en chah Sizi yukétl'ah usda 'ink'ez
yughunek yoozélhts'ai. 40 'Et whunts'ih Martha nts'e na'a hubugha ná'tet'alh 'et tube
'unest'it. 'Et Sizi yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, “SMoodihti 'ants'ih mba 'uhoont'ah ih
sulhtus sich'oh zeh 'et nesunilhti buba'oost'en ka? Sula oot'en dini!” 41 'Et whunts'ih Sizi
ndi yúlhni, “Martha Martha lhat teh howu ndzi nduda 'ink'ez howu nuni ninzut! 42 'Et
whunts'ih 'aw 'ilhunuh zeh degha nus nduts'ooneh huba' hoont'ah. 'Et Mary degha nus
hoonzoo 'utahahó'ai ho' hoont'ah 'ink'ez 'aw bula k'ehahólts'it ghaít'ah.”

11

Ndez na'a tenazdoodli huba' hoont'ah

1 'Et 'ilhut dzin, Sizi tenadudli. 'Istl'e' deja hoh 'ilhunuh yugha hoodul'eh 'uyúlhni,
“John nts'e na'a yugha hoodul'eh huboodalh'i, nyun chah whuz na'a tenazdutedli
whuneoodilh'eh.” 2 'Et ndo bulhni, “Njan ndudáhni hoh tenadoohdli,
‘Ne'aBá yak'uz sinda.
Nyoozi dooti.
Dahoont'ah hoh hubudayi cho inli,
'et chah nets'ó toolts'it.
'Ink'ez ndet yak'uz ts'ih hukwa' ninzun dahooja,
ndi yun k'ut chah, 'et whuz na'a zeh 'et ndúhoneh.
3 Ndai k'an dzin ts'uté'alh, 'i negha ní'aih.
4 'Ink'ez 'uyoon bulh dulhyah ts'uwhulh'ai t'eh, buba whunats'odoolnah.
'Et whuz na'a zeh nelubeshi neba whunaoodoolnah.
Nts'e tink'us ts'unint'uk whuch'a neghinli.
'Ink'ez ntsi' 'en ch'a neghinli.”

5 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, “Nuhwheni nuhtah ndan 'int'ah bulh dune hoonli 'ink'ez
tuzniz buts'u téhyalh 'ink'ez 'udutéhnilh, ‘Sulh dune lhes tak'i sughu sinla! 6 Njan sulh
dune 'ilhunuh sughu ninya. Nilhza ts'ih hainya, 'aw bugha yóos'alh, 'i hoolah,’ yúlhni.
7 'Ink'ez bukoo whuts'un idóoni, ‘'Aw sugha ghínai ilah. Ndati 'aw 'et dana'délts'ut ho'
hoont'ah. Suzkehkah ts'iyawh nahunéstez. 'Aw dinadóosja ghaít'ah. 'Ink'ez hoonliyaz
ngha óos'alh ghaít'ah.’ 8 'Et ndun whudusni, 'aw dinadóoja ghaít'ah 'ink'ez hoonliyaz
yugha óo'alh ghaít'ah, bulh dune 'int'ah 'et whunts'ih. 'Et whunts'ih 'awhuz yoodulhkut
zeh 'utni, 'et huwa dinádutédalh 'ink'ez ndai yuka' ninzun ts'iyawh yugha itélelh. 9 'Et
whuz na'a 'un whudúsni, Yak'usda ndai buka yoodulhkut, 'i nuhgha ité'alh. Bukunáhta
'ink'ez nahootéh'alh. Ndati whudulhghalh 'ink'ez nuhwhuba dá'dutetilh. 10 'Et ndunnah
Yak'usda hoonli hits'u hukwa 'utni t'eh, 'en 'et bugha whútekulh. Ndunnah hoonliyaz
hukwunúta, 'en nahuhooté'alh. 'Ink'ez ndunnah ndati whudulhghalh, 'en chah huba
dá'dutetilh. 11 Ndunnah nuh'abákah nuhtah, buye' lhes yuts'u ka 'utni t'eh, 'aw tse
yutl'adóo'alh ghaít'ah. K'us lhook yuts'u ka 'utni t'eh, 'aw 'i gha tl'ughus yutl'a oolelh
ghaít'ah. 12 K'us ligok ghez yuts'u ka 'utni t'eh, 'aw 'i gha ntsi' neoolht'ah, 'i scorpion
hiyulhni, 'i yutl'ayóolhtelh ghaít'ah. 13 'Et njan nduhoont'ah, nuhwheni lubeshi 'ulh'en
ahli, 'ink'ez t'eoonáhzun nts'e na'a unzoo, 'i nuwhuzkeh hubugha itéhlelh. 'Et dáwhulcho,
'i be 'o nus nduk yak'uz nuhwhe'aBá, k'us ndan yoodulhkut, 'en Ndoni hubugha íte'alh.”

Huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en 'uhutni, “Sizi, 'en netsudule ye ulhtus, 'i be 'ut'en”

14 'Aw 'et ndi ntsi' nududeh buyudínda 'aw yaoolhtuk ghaít'ah hoh Sizi dune yuts'ah
hanaínanyoot. 'Et yuts'ah hanaínanyoot hoh dune yalhtuk 'aw 'et yawhenilhtuk. 'Et
'ilhohuwezdel ts'iyawh huba hooncha. 15 'Et bulunah nduhútni, “Beelzebul ndun ntsi'
nududeh bumoodih, 'en be ntsi' nududeh dune yuts'u hanainanyoot.” 16 'Et 'uyoon
hiyoolhdzih hoh hiyoodulhkut, “Yak'uz ts'ih whuts'un neba huwa 'et'en tune' tant'en
ih, 'et whunenilhtun?” 17 Daja huninzun t'eooninzun, 'et ndo búlhni, “Nts'e hubudayi
cho hinli, 'en lhch'a nihúdendel t'eh, 'en ts'iyawh huhoolah hutele. 'Et whuz na'a zeh
'ilhunuh bukoo delhts'i, 'en chah lhch'a nihúdendel t'eh, 'en chah huhoolah hutele.
18 'Et whuz na'a zeh nts'e Satan hubudayi cho unli, 'et dich'oh lhch'a nidinja t'eh, nts'e
na'a buk'úne' whut'en tele? Lhe'dahni Beelzebul 'en be ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah
hanánusyukw dahni. 19 'Et si Beelzebul 'en be 'ust'en t'eh, 'et sudahni nuhwheni nuhye'kah
k'us ndan be simba ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah hanaóobunooyukw? 'Et huwa 'en bugha
t'ewhuntehzeh tink'us údahni! 20 'Et whunts'ih Yak'usda bulasgek be ntsi' nududeh,
'i dune ts'ah hanánusyukw t'eh, 'et 'alha' hoont'ah, nts'e Yak'usda hoh hubudayi cho
unli, 'aw 'et nuhghu whults'ut ho' hoont'ah. 21 'Et dune ulhtus lhahutedughan huba
lhahudint'ah, 'et bukoo huwunli 'ink'ez ndai 'et yuzdla, 'i 'aw but'aghóohnalh ghaít'ah.
22 'Et 'uyoon yugha nus 'ultus yundélhda 'et yuch'a' nilhde. 'Et dune ye lhuhutughan,
'i yut'aninintan, 'i ts'iyawh hubugha hayulya. 'Et hukw'elh'az ndun buch'a' ninde, 'en
ndai 'et yuzdla, 'i chah ts'iyawh 'uyoon ba lhk'eyanla 'ink'ez butainínla. 23 Ndunnah sulh
cha'it'ah, 'en such'a hudetni ho' hint'ah. 'Ink'ez ndunnah 'aw dune sula 'ilhuchawesdle,
'en ts'iyawh yadutékulh.

Dahooja hoh ntsi' nududeh, 'i doo chah zeh dune buyunaídede t'eh

24 “Et ntsi' nududeh, 'i dune ts'ah hanádide hoh, yun whudezgi 'et whuz nududeh
natelyis hukwu núta. 'Et 'aw nduhóont'ah nachahoo'al 'et dich'oh na'dudútni, ‘'Et ndun
buyudúsda, whuz zeh natoosja.’ 25 'Et whuz lhghu nadidaih 'ink'ez 'et nahoo'aih ndun dune
budzi yuh chaoodítsun nawhulhtsi 'ink'ez ts'ah'un na'uja. 26 'Ink'ez 'et 'uts'un whedudoh
'ink'ez skwunlai 'o 'at nankoh ntsi' nududeh, 'i 'en 'o nus 'iltsi', 'en 'et dune ye yuná'dudoh
'ink'ez 'et nihúnih. 'Et ndun dune ndun hiyudúlts'i, 'en 'et whutsuh da 'o nus 'ultsi' suli.”

K'us ndan Yak'usda bughunek yudits'o 'ink'ez yoontun, 'en degha nus hoonzoo buts'un whélts'ulh

27 'Et Sizi njan ndutni hukw'elh'az, 'ilhohuwezdel hubutah 'ilhunuh ts'eke yuts'uh
hahúyih, “Ndun buchan yuts'uh hainzut 'ink'ez ndun nye 'alht'ukw, 'en ts'eke degha
nus hoonzoo bugha whults'ut,” ni. 28 'Et whunts'ih Sizi ndi yúlhni, “Et degha nus

hooncha 'uhoont'ah, k'us ndan Yak'usda bughunek yudits'o 'ink'ez yoontun, 'en degha nus hoonzoo hubulh 'uhooja!"

Hooncha tune' whut'en, 'et zeh hukwa hités'en

29 'Et 'ilhohuwezdel lha'un teh nus lhe'huneltsuk 'ink'ez ndo búlhni, "Njan k'an whudezulh dune, 'en hintsi'. 'Et hoonliyaz hooncha tune' whut'en 'et zeh huwhuntelh'ilh hukwa' huninzun. 'I bugha t'ehonóozin. 'Et whunts'ih 'aw honilh'en bughá holts'it ghaít'ah. 'Et nts'e na'a nus whunilh'en Jonah bulh dahooja, 'et zeh hote'ilh. 30 'Alha nts'e na'a Nineveh whut'en, 'en Jonah be huba whehóodal'en inle, 'et whuz na'a zeh 'en k'una'a k'an whudezulh dune, yinkak dune ye', 'en be huba whehoodel'en tele. 31 Njan dzin dune ba nahutedeh whusawhélts'ut t'eh, 'et nyaz de hubudayi cho ts'eke 'en hubuniz didutéyalh, 'et hububa nahutedeh. Soo cho whunoolh'en, ndi yun k'ut nilhdza de hainya hubudayi cho Solomon ye whunih, 'i yudutets'o ka. 'Et whunts'ih 'ilhunuh hubudayi cho Solomon ch'a degha nus 'int'ah k'an 'et nuhtah siyin. 32 'Ink'ez hoh wheghah whezulh dzin dune ba nahutedeh t'eh, Nineveh whut'en nuhwheni k'an ndoh whudezulh nuhwhutah di hudutédulh 'ink'ez nuhwhuba nahuteyeh. Soo cho whunulh'en, hoh da Jonah hubulh yailhtuk da, ts'iyawh bubeni náhundunezdla. 'Aw 'et soo zulhts'ai, 'ilhunuh 'en Jonah ch'a degha nus 'int'ah k'an 'et nuhtah siyin.

Nena 'i neyust'e ba too dezk'un 'et ndunt'ah

33 "Dune 'aw too dezk'un naidulhk'an 'ink'ez whunest'i k'us k'its'ai t'ah chah 'aw níyoo'alh ghaít'ah. 'Et too dezk'un hukw'usú'ai 'et hukw'eyí'ai. 'I bugha ts'iyannah dahúndelh ndi be whét'en, 'i hinilh'en gha. 34 'Et whuz na'a nuhwheni nuhna 'i nuhyust'e ba too dezk'un li'int'ah. 'Et nuhna soo 'int'ah t'eh, 'et nuhyust'e ndulhcho hoh be whét'en, 'i be whudezbun. 'Et whunts'ih nuhna chanizooh t'eh, 'et nuhyust'e 'i chah tsahólhgus be dezbun. 35 'Et huwa ndai be nuhyust'e be whét'en, 'i ahli, khun teh nuhyust'e tsahólhgus naoodle gunih. 'Et whuch'a soo cho huwohle! 36 'Et huwa nuhyust'e ndulhcho hoh be whét'en, 'i dezbun, 'ink'ez 'aw hoontsolyaz whunts'ih tsahólhgus bughoh hoolah t'eh, 'et ndulhcho, 'i be, be whét'en wule. 'Et whuz na'a soo ts'ah'un be whét'en, 'i ulhtus, 'i k'una'a whedéndi, 'i bugha soo whunoolh'en."

Duba nahudzoo, 'en dawhultsi', 'et hubugha whútelts'ulh

37 Sizi 'awhuz yalhtuk hoh 'ilhunuh Pharisee yoodulhkut, "Sulana'int'alh sukoo ts'ih." 'Et Sizi bukoo daninya 'ink'ez natl'adeda 'ute'ulh wheni. 38 'Ute'alh whutsuh lanacha'ildoh. 'Et Pharisee yunilh'en 'ink'ez tube huba hooncha. 39 'Ink'ez neMoodihti 'et ndi yulhni, "Nuhwheni Pharisee soo cho whunulh'en, nuhlusyet 'ink'ez lubot bulh, bukak zeh toonáwhahgus. 'Et whunts'ih nuhdzi yuh dátni, 'ink'ez 'ut'en ntsi' 'i bulh, 'i ts'iyawh 'i be nuhyuh whudezbun. 40 Whuzahnik ahli! 'Aw ih t'eoonuzáhzun? Ndan yoo 'az ts'ih 'uhoonla 'ink'ez bez ts'ih chah, 'en zeh 'uhoonla. 41 'Et whunts'ih ndai aht'i, 'i be bulah ndunnah tehel'en hubula 'ooht'en. 'Et sih ts'iyaintsuk nuhwhuba whuna'doodeh. 42 'Et whunts'ih nuhwheni Pharisee 'aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Ndai hanúlhyeh, 'i 'ut'an sooltsun, 'i rue hiyulhni, 'ink'ez 'onghoh, 'i buluh, 10%, 'i Yak'usda ghah'aih. 'Et ndóht'en huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndet ts'ah'un na'a ne'áht'en, 'ink'ez Yak'usda ye nek'entsi', 'i 'aw nduchazaht'en. 'Et whuz na'a chah ndóht'en huba' hoont'ah. 43 Nuhwheni Pharisee 'aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Lizwif luglez dahyih teh, soo hoonzoo, 'et natl'adahdaih, 'et zeh hukwa' nahzun! 'Ink'ez ndet 'e'óoket, ssoo ts'iyannah nohwhudóolhti hukwa' nahzun. 44 'Et nuhwheni Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez nuhwheni Pharisee, dune nalh duba nadudzoo. 'Aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Nuhwheni ts'un k'ut 'adahla, 'aw dune chanohwhes'en li'aht'ah. 'Ink'ez 'adahla dune t'ehonízun hoh nuhk'unuhudelh." 45 'Et 'ilhunuh Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'en Sizi 'uyúlhni, "Nehodulh'eh njan 'udini, 'et nuwheni chah, 'en nelh 'udini, 'et huwa neba dzuh 'udénja." 46 'Et ndi yúlhni, "Nuhwheni chah Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Nuhwheni nuhgha dune 'ut'en howa whúlna butl'awhahle, 'aw hoontsolyaz be hubula 'oohneh ghaít'ah. 47 Nuhwheni 'aw 'et

dawhultsi' 'et nuhts'u whélts'ulh! Nuhtsuh whudelhdzulh nus whunilh'en, 'en huba
tse bet 'ahudutelhtelh 'uwhulh'en. 'Ink'ez nuhwhubákah 'en hubuhanghan inle. 48 'Et
'alha nuhwhubákah 'et dahája, 'et nuhwheni nuhwhuba ts'ah'un 'uhoont'ah nahzun.
'Et soo cho whunulh'en, nuhwhubákah nus whunilh'en hubuhanghan 'ink'ez nuhwheni
'ahudutelalh huba 'uwhulh'en. 49 'Et huwa njan Yak'usda ye whunih, 'i be 'et ndutni, 'Nus
whunilh'en 'ink'ez whel'a, 'en nuhts'un hubutelh'alh. 'En bulunah dzuh nubotelhdzut
'ink'ez 'onghunnah chah huboteghan.' 50 'Et ndi yun 'udechoo 'ulya 'et whuts'un ndunnah
nus whunilh'en hubuzkai whúzdli, nuhwheni k'an whudezulh dune nuhwheni hukw'elha
whutelhtsilh ho' hoont'ah. 51 'Et huwa hoh da Abel buzkai whuzdli whuts'un 'ink'ez
Zacharias buzkai whuzdli da, ndan 'en 'int'ah Zacharias njan luglez whucho 'et Yak'usda
bukw'uzdai beguz 'et hizelhghi, 'alha ts'ah'un 'ún whudusni, hoh da dahooja, 'et k'an
whudezulh dune, 'et nuhwheni hukw'elha whutelhtsilh ho' aht'ah. 52 'Et nuhwheni
Moses be' dustl'us k'ut daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'aw 'et dawhultsi' 'et nuhts'u
whélts'ulh! Nts'e na'a dune t'ehonózin, 'et bughu naoolhúchoot! Nuhwhenich'oh
'aw chawhúlhchulh. 'Et ndunnah hóolhdzih, 'en chah k'ah húboohtun!" 53 'Et 'awhuz
héyelh hoh, ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez Pharisee, 'en tube
hiyóolhdzi. khun teh hoonliyaz 'uts'un na'a 'udooni ka 'et lhelhdun hukwa hiyoodulhkut.
54 'Ahoolhyez hinilh'en 'aoonilhka khun teh tink'us 'údooni. Khunyaz hoonliyaz 'udeja
t'eh, 'et hik'eóote'alh 'et huba.

12

Pharisee hubules be untuldoh, 'et whuch'a khohdle

1 'Et whulhugha da lhanah dune 'ilhuhowezdel. Hulan 'ink'ez lhk'ut nahúdelh
cha'hut'en. Ndunnah yugha hoodul'eh, 'en choo ndubulhni, "Ndunnah Pharisee hubules
be untuldoh, 'i ch'a soo cho howahli. 'I dune nalh ye dúba naudzoo, 'i 'int'ah. 2 'Alha ndai
ts'iyawh whunest'i, ts'iyawh ts'et haótekulh. 'Et ndai whu'iz 'int'ah, 'i chah ts'iyawh
t'entedzeh. 3 'Et huwa ndet tsahólhgus yuh ts'ih yalhtuk, 'et whét'en hidutets'o. 'Et ndet
koo whez ts'ih 'uyoon yudzek khunek i'aih daja dani, 'et bun k'ut whuts'un khunekti be
howu yatelhtuk.

Yak'usda 'en zeh be noolhújut

4 "Ink'ez sulh dunekah ndun whudusni, ndunnah nuhyust'e ughan, 'et whunts'ih 'aw 'o
'un hoonliyaz 'uhooneh ghaít'ah, ndunt'ah hube noolhújut gunih. 5 'Et whunts'ih ndun be
ntelhújut, 'en bunwhuntelhtun. Ndun nuhyust'e selhghi, 'et hukw'elh'az, 'en zeh buba
'uhoont'ah hoh kwuncho yuh ts'ih chah nuhwhutenoh, 'en zeh be noolhújut! 'Alha 'ún
whudusni, soo ts'ah'un na'a 'en be noolhújut! 6 'Alha ih 'uhoont'ah skwunlai 'uschas, 'i
nankoh sooneya chaditi, 'i be 'óoket? 'Ink'ez ndi dut'aiyaz Yak'usda 'aw lhuk'i whunts'ih
yunachaoodulhúnah ho' hoont'ah. 7 'Ink'ez daneltsuk nuhtsigha 'i whunts'ih ts'iyawh
t'einínzun. 'Et huwa whenoolhújut gunih! Nuhwheni 'uchas degha nus déhti ho' aht'ah!

Dune nalh Sizi 'en zeh neulhyis 'int'ah ts'udooni

8 "Ink'ez 'et chah 'ún whudusni, k'us ndan dune, 'en dune nalh, Sizi Gri 'en zeh sulhyis
unli ni t'eh, 'en yinkak dune ye' Yak'usda bulizas ndo ba duténilh, 'en se'ildzun unli ho'
'int'ah. 9 'Et whunts'ih k'us ndan dune, 'en dune nalh 'aw sulhyis ilah ni t'eh, 'en Yak'usda
bulizas bunalh 'aw se'ildzun ilah hubudutenilh. 10 'Ink'ez ndunnah yinkak dune ye' ch'a
detni be yahulhtuk, daja hutni, soo huba 'un whutelhdulh. 'Et whunts'ih ndunnah Ndoni
ch'a detni be yahulhtuk, 'aw huba 'un whutookat ghaít'ah. 11 'Ink'ez Lizwif luglez, k'us
naheyelh k'us moodih chah, 'en hububut nenohonilhya t'eh, daja dutehnilh, 'et huwu ni
oohle gunih. 12 'Et soo 'et whudezulh Ndoni whunohuntelhtun daja dutehnilh."

Khunek be nawhutnuk, 'i dune whusnik, 'en bugha

13 'Aw 'et dune tah 'ilhunuh dune 'utni, "Whuneoodulh'eh nedusnekah
hubuk'elhaítezkat, 'i sulhutsin ndai se'ildzun unli, 'i stl'ayóolelh suba dini!" 14 'Et
Sizi ndi yúlhni, "Dune, ndan 'usinla nuhwhuba naheyelh, k'us nuhwhuba yatelhtuk
sulhtsi?" 15 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, "Nuhwheni soo cho khahdli! 'Uyoon dune be'ildzun

ka noohzin gunih! Dune daneltsuk hoonli yut'i ndi yun k'ut, 'et ndi 'ants'ih ho' 'int'ah.”
16 'Ink'ez 'et khunek bugha whuts'odul'eh hubugha hubulh yalhtuk hoh njan ndutni,
“Ilhunuh dune soode'a 'int'ah, buyun k'ut ts'iyaintsuk soo haníyeh. 17 'Ink'ez dich'oh
'uninzun, ‘Nts'e na'a simba daoosneh? Haníyeh, 'i bakoo whudezbun k'et. 'Aw 'o 'un
chah 'uyoo dánosdzaih ghaít'ah.’ 18 'Ink'ez 'et ndutni, ‘Njan dutésnilh lhai hananyi, 'i
sutl'o bakoo nawhuntesyes 'ink'ez 'o nus 'uhoolcho na'whútesdlilh. 'Ink'ez 'et ndai
hanálhyi, 'i 'ink'ez ndai ust'i, 'i ts'iyawh, 'et datésdlelh. 19 'Ink'ez 'et sih na'dudóosni, lhai
unzoo, 'i mba 'ilhowezkat, lhat naooduzuk whuba. 'Et nailyis, 'in'alh, taintnai, 'ink'ez
whunélhnik.’ 20 'Et whunts'ih Yak'usda ndi yúlhni, ‘Tube slah whuzinik! K'an 'ulh'ek nzul
naitélcholh. 'Ink'ez ndai int'i, 'i ndan simba buts'e ítookat?’ 21 'Et whuz na'a ndan lhai
duba 'ilhowezdla 'ink'ez Yak'usda ba hoonli chait'ih.”

Yinkak delhúts'i huwu ni wahle gunih

22 'Ink'ez yugha hoodul'eh ndo búlhni, “Et huwa 'ún whudusni, yinkak delhúts'i, ndai
teh'alh, 'ink'ez be sóo nadutehnilh, 'i ts'iyawh bugha ni wahle gunih! 23 Ndai ts'uyi, 'ink'ez
ndi naih chah, 'ants'ih unli ho' 'int'ah. Yinkak sahda, 'ink'ez nuhyust'e chah 'i 'o nus
dezti. 24 Ndunnah datsan cho dahint'ah buk'un nuni nulhzut. 'Aw whuyucha'hunusdzai
'ink'ez 'aw hacha'hunusdzai cha' hint'ah. 'Aw uzdla bakoo 'ink'ez haníyeh bakoo chah
chahuhóot'ih. 'Et whunts'ih Yak'usda hubugha 'á'aih. 'Et njan whunulh'en, nuhwheni ndi
dut'ai ch'a degha nus déhti ho' 'aht'ah. 25 Nuhwheni nuhtah ndan 'int'ah dalcho tele howu
ni unli? 'Aw 'et huwa 'o nus 'ulyez wule ghaít'ah. 26 Ndi hoontsolyaz whunts'ih 'ohoohleh
ghaít'ah t'eh, 'et di ka 'udun chah howu ni ahli? 27 'Ink'ez 'indakyaz unzoo, 'i nts'e na'a
haníyeh, howu nuni nahzut. 'Aw cha'ust'en 'ink'ez 'aw hoonliyaz hiye soo nadootnih, 'i
chah cha'husdle. 'Et hubudayi cho Solomon naih dezti 'i be soo nadut'ih teh, 'et whunts'ih
'aw 'indakyaz degha nus cha'íldzooh ho' 'int'ah. 28 'Et Yak'usda tl'o unzoo, 'i yilh'i. 'I k'an
dzin tl'o k'ut haníyeh 'ink'ez bunt'ah 'i tsehidutelhkulh 'ink'ez duték'un. 'Et nuhwheni
dalhcho 'i be 'o nus soo nuhghutele. Nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i tube usdlah nuhwhuba
ntsol. 29 Ndai teh'alh, 'ink'ez tehtnilh, 'i chah, 'ahoolhyez tube cho buka daóohtne 'ink'ez
bughunek wahle gunih. 30 'Et ndi yun k'ut 'udun yun k'ut whut'en 'et zeh hukwa hunúta.
'Et whunts'ih Yak'usda nuh'aBá ndai be ndunahdzit, 'i ts'iyawh t'einínzun ho' 'int'ah. 31 'Et
whunts'ih nts'e na'a Yak'usda hubudayi cho unli, 'et zeh hukwa itéh'en t'eh, 'et ndi chah 'o
nus nuhghá tekulh ho' hoont'ah. 32 Nuhwheni se'usheep 'ilho núlh'as, 'aw whenoolhújut
gunih! Njan whunulh'en, nuh'aBá nts'e na'a hubudayi cho unli, 'et hoont'i hoh nuhgha
óote'alh. 33 Ndai aht'i, 'i ts'iyawh be 'óhket 'ink'ez tehel'en, 'en hubugha yoohlelh. 'Et whuz
na'a 'et ndaht'en t'eh, 'ink'ez nuhsooneya zus 'aw tinta cha'test'il, 'i 'ahleh. 'Ink'ez ndai
unzoo, 'i 'ilhuz wheni bula tah hoolah, 'i ts'iyawh be yóohlelh, 'i yak'uz ts'ih nióohlelh.
'Aw whuz undunut'ih daóoya ghaít'ah 'ink'ez 'aw yun nulh'as, 'i whunts'ih tinta' yoolh'en
ghaít'ah. 34 'Et ndai oonaht'i be sahla 'i 'ilhughehla, ndet sula, nuhdzi chah 'et zeh da'
duté'alh.

Lhazdoot'e, 'aw nket'ah t'ets'onízun neMoodihti whusanátedalh

35 “Nuhwheni nuhnaih be 'áht'en, 'i ts'iyawh be náhdelh 'ink'ez nuhtoo dezk'un, 'i
chah dóok'un. 36 'Et nuhwhenich'oh dune ndunnah dumoodih ba lh'i, 'en buk'una'a
'ooht'e. Nts'e dune lhghusdúke ts'ih hanája, 'ink'ez ndati whudulhghalh t'eh, 'ahoh hiba
dá'dutootan. 37 'Et ndet moodih whusanaja t'eh, 'ink'ez be 'ulhna hika tsi hooli, 'ink'ez
hika ítes'en, ndunnah moodih ndut'en bunilh'en t'eh, 'en degha nus hoonzoo hubugha
whults'ut. 'Alha 'un whudúsni, bumoodih soo nadutetnilh ka, 'ink'ez dude 'ulhna
natl'adulhúts'ih hubuduténinlh, 'ink'ez hububut ní'telelh. 38 'Ink'ez moodih tuzniz tusih
k'us tuzniz hukw'elh'az tusih, 'et whusanatedalh 'ink'ez be 'ulhna hika tsi hooli hoh hika
ítes'en, 'et whuz na'a moodih ndut'en hubunilh'en t'eh, 'en degha nus hoonzoo hubugha
whutelts'ulh. 39 'Ink'ez soo cho t'eoonahzeh, ndun bukoo whumoodih nts'owhugha
whudezulh undunut'ih whusatéyalh, 'et t'ewhuninzun t'eh, 'et soo ts'ah'un da huwole,
'ink'ez 'aw hikoo da'dutooyis ghaít'ah. 40 'Et huwa nuhwheni chah lhadóoht'e. 'Alha
nts'owhugha 'uhunet'oh 'et buka tsichahóohlih, 'et yinkak dune ye' 'en whusanátedalh,”

ni Sizi. 41 'Ink'ez 'et Peter ndi yúlhni, “NeMoodihti, ndi khunek bugha whuts'odul'eh, 'i be
yailhtuk, 'i nuwheni zeh tulih k'us ts'iyannah ba tulih 'udini?” 42 'Ink'ez neMoodihti 'utni,
“K'us ndan ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez whunih unli hoh bukoo huwunli? 'En bumoodih bukoo
whumoodih yutelhtsilh, soo 'et neooduzuk t'eh, 'et 'onghunnah hite'alh, 'i hubugha
naítet'aih. 43 'Et bumoodih whusanaja t'eh, 'ink'ez hibe 'ulhna whuz na'a ndut'en
yunilh'en t'eh, 'et tsih ndan bukoo whumoodih yulhtsi, 'en degha nus hoonzoo bulh
'uwhútenilh. 44 'Alha 'ún whudusni ndan bumoodih ndai yit'i, 'i ts'iyawh k'une' yul'en
yutl'aóote'alh. 45 'Et whunts'ih ndan be 'ulhna dich'oh budzi yuh hoh 'et nduninzun
t'eh, ‘Sumoodih sa slah whusanádaih.’ 'Ink'ez 'et dune bumoodih hiba 'uhút'en 'ink'ez
ts'ekoo hiba 'uhút'en chah whéboonilhtsus. 'Ink'ez whé'ni'al 'ink'ez tanutnai, hoh
tanutnih, 46 hoh t'eh ndet dzin 'et ndan be 'ulhna 'aw yuka ts'ih chahoolih 'ink'ez nts'oh
howa 'uhunet'oh utenilh 'aw t'eoonízun, 'et hoh wheghah 'uhunet'oh hoh bumoodih
whusanátedalh. Tube ye'whudutelhyah, 'ants'ih lhulcho k'eitet'us li'yutelilh 'ink'ez ndai
Yak'usda k'unucha'ust'en hubuts'ítekulh, 'et didut chah whuz na'a zeh bugha ootét'alh.
47 'Ink'ez ndan 'ulhna 'en bumoodih ndet yuts'u hukwa' ninzun, 'et ts'iyawh t'eooninzun,
'et whunts'ih 'aw wheni lháchadit'ah 'ink'ez yuk'unucha'ust'en, 'et huwa lhat hoh
hubooteltsus. 48 'Et whunts'ih ndan t'eoonízun dumoodih ndet yuts'u hukwa' ninzun,
'ink'ez dude 'ut'en k'ah huwa hubooteltsus huba, dzuhyaz zeh hubooteltsus. 'Et ndun
dune lhai bugha nt'ai, 'en lhat yuts'u hukwa' ntezilh. 'Ink'ez ndan lhat butl'awhélya, 'en
'o nus lhat yuts'u hukwa' untezilh.

Sizi 'utni, “Dune lhch'a nihudutédulh 'et hukwa whusáya”

49 “Ndi yun kwun buk'eítes'alh ka whusáya. 'Uda ncha duzk'an. 50 'Et whunts'ih be
dune too be 'ul'en, 'i be too be' tesnilh huba' hoont'ah. 'Et lhaoodutenilh 'et whuts'un
'et huwa tube dzuh nuszut. 51 Ts'iyannah lhts'un ts'ah'un 'úhoot'e, 'et hukwa ndi yun
k'ut whusáya nahzun ih? 'Awundooh! 'Et ndun whudusni, dune lhch'a nehúdutedulh
'et hukwa whusáya. 52 'Et k'an njan whuts'un skwunlanah 'ilhughun bukoo hudelhts'i, 'en
lhch'a nihúdutedulh. Tanah, 'en nanah ch'a nihudutedulh, 'ink'ez nanah, 'en tanah ch'a
nihúdutet'us. 53 Be'abá buye' ch'a niduteyalh, 'ink'ez buye' 'en be'abá ch'a níduteyalh.
Be'ama 'en chah dutse' ch'a níduteyalh, 'ink'ez butse', 'en be'ama ch'a níduteyalh. 'Ink'ez
bubez 'en chah beyas'at ch'a níduteyalh, 'ink'ez beyas'at, 'en chah bubez ch'a níduteyalh.”

Sizi Gri whusanatedalh soo cho buka tse ts'úholi

54 'Et lhanah 'ilhohuwezdel, 'en chah ndo búlhni, “Et ndet nus de kw'us whúzdli nulh'en
t'eh, 'et 'ahoh 'udahni, ‘Dzuh stl'iyaz nawhulhtih.’ 'Ink'ez 'et nduwhút'ih. 55 'Ink'ez n'az
tézts'i teh 'et 'udahni, ‘Tube whuntézulh ho' whut'en,’ 'ink'ez 'et nduwhút'ih. 56 Nuhwheni
dune nalh duba nahdzoo aht'ah! Ndi yun k'ut 'ink'ez yat'ah chah dawhutenilh, 'et
nt'eoonuhzun. 'Et whunts'ih dáhoont'ah huwa k'an dawhutenilh 'aw nt'eoonuzáhzun?
57 'Ink'ez nuhwhenich'oh dahoont'ah huwa nts'e na'a ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et 'aw
nt'eoonuzáhzun? 58 'Et ndan nch'a detni, 'en naheyelh but ninyutélhtelh, 'et whuz ah'us
hoh 'et tube buts'un lhanaoodonleh hukwa' ont'en. 'Et sih naheyelh but ninyutelhtelh
'ink'ez naheyelh nehúlhghel tl'anyutelhtelh, 'ink'ez nehúlhghel tsak'enyute'alh. 59 'Et
ndun whudusni ndi sooneya ntsolyaz whunts'ih, 'i ts'iyawh buk'elha whutelhtsilh, 'et
whuts'un tsak'etanda.”

13

Nuhwheni lubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh, 'et ndúchahnel t'eh, 'et nuhwheni ts'iyawh kwuncho yuh ts'ih téhdulh

1 'Et hoh da bulunah dune, 'en Sizi 'uhiyulhni nts'e na'a Galilee whut'en hubanghan
hubulh dahooja. 'En 'uhint'ah Galilee whut'en Yak'usda ba 'uhudélhk'un hoh Pilate
hubanghan 'ink'ez hubuzkai nyoo hidélhk'un, 'i butayunjut. 2 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndun-
nah Galilee whut'en, 'en nts'e na'a 'uhuja dzuh nuhuzde, 'et huwa 'uyoon Galilee whut'en
degha nus lubeshi 'uhulh'en nahzun ih? 3 'Awundooh nuhwhudúsni! 'Et whunts'ih
nuhwheni chah nuhwhubeni lubeshi whuch'a náhandunoohlelh, 'et nduchahnil t'eh,
'et nuhwheni chah ts'iyawh, whuz na'a zeh yatáhdlah! 4 'Et keyah Siloam huwhútni,

'et tse whedi'a, 'i ndunnah lanezi 'o 'at lhk'udinah, 'en hubuk'eníghez hoh ts'iyawh
hedúghan. 'Et Jerusalem whut'en, 'en huba nus lubeshi 'uhulh'en 'uhint'ah nahzun
ih? 5 'Awundooh nuhwhudúsni! 'Et whunts'ih nuhwheni chah nuhwhubeni lubeshi
whuch'a náhandunoohlelh, 'et nducháhnil t'eh, 'et nuhwheni chah ts'iyawh, whuz na'a
zeh yatáhdlah!"

Ndi duchun, fig hiyulhni, 'i be Lizwif hubodutelh'eh

6 'Et doo chah Sizi huwa whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, "Ilhunuh
dune 'en mai chun, figs hiyulhni, 'i bumai haníyeh, 'i k'ut, 'et 'ilho ha ínulhyeh. 'Ink'ez
'ilhudzin yumai kaités'en. 'Ink'ez 'aw mai bughoh hoolah. 7 'Ink'ez 'et bumai haníyeh
huwunli ndi yúlhni, 'Whunilh'en ih? Tat naoodezulh whuts'un ndi mai chun, figs
hiyulhni, bumai kaités'en 'ink'ez 'aw bumai bughoh hoolah. Di ka yun k'ut bulh hóonsol?
Ntintselh!' 8 'Ink'ez 'utni, 'Moodih whute k'an naoodezulh zeh buts'un ha chaozí'aih. K'at
bunat naooteskalh 'ink'ez bugha soo ha' niyeh, 'i butaíduteslelh. 9 'Et soo bumai whúzdli
t'eh, 'et soo' hoont'ah. 'Et ndúchainil t'eh, 'et sih ntooselh."

Ts'eketi, 'en Satan yulhghel

10 'Aw 'et dzin nats'ulyis 'et 'ilhunuh Lizwif luglez 'et whubodulh'eh. 11 Khunyaz 'et
'ilhunuh ts'eke lanezi 'o 'at lhk'udit naoodezut (18) 'et ntsi' nududeh, 'i lait'ah yulhtsi
hoh 'en yudinda. 'Et huwa nachaneti 'ink'ez dich'oh 'aw nduk na'ootneh ghaít'ah. 12 Sizi
yutelh'en ibulh, yuka hunih 'ink'ez 'anih yúlhni, 'ink'ez ndi yúlhni, "Ts'eke lait'ah 'aw
'et mba whulaoodetnik!" 13 'Et yuk'edilnik 'ink'ez 'ahoh lhk'unadesduki 'ink'ez Yak'usda
dálhti. 14 'Et nats'ulyis dzin 'et Sizi ndun ts'eke soo na'yinla, 'et hukwa ndun Lizwif luglez
whumoodih hunílch'e. 'Ink'ez 'ilhohuwezdel, 'en ndo búlhni, "Lhk'utat dzin (6) 'et dune
'uhoot'en huba' hoont'ah. 'Et huwa 'uts'ut'en dzin 'aw 'et zeh soo na'nohohooleh huba'
hoont'ah. 'Et nats'ulyiz dzin 'et huba cha'hoot'ah." 15 'Et neMoodihti ndi yúlhni, "Nyun
dune nalh duba naindzoo 'unint'ah! 'Alha nuhwheni ilhughun ahli hoh nats'ulyis dzin
nuhmusdus dune, k'us nuhmuyool teh musdus bakoo hundelhúya, 'et lhk'unadúh'uk
'ink'ez too k'ez toolhdlooh ghaít'ah ih? 16 Ndun ts'eke 'ilhunuh Abraham yuts'u haínzut
'ink'ez Satan lanezi 'o 'at lhk'udit (18) naoodezulh hoh yulhghel. Soo cho howu nuni
nahzut! 'Alha nats'ulyis dzin 'et 'aw buk'una'óot'uk ghaít'ah hoh ih 'udahni?" 17 'Et Sizi
ndi khunek 'et ndudáni hoh yuch'a detni, 'en ts'iyawh hooya huzdli. 'Ink'ez 'onghunnah
lhanah 'en hubugha hoonzoo tune' 'ust'en 'et huwa honélhnik.

Haníyeh, 'i mustard hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

18 'Et Sizi ndo búlhni, "Yak'usda hubudayi cho unli, 'et nts'e na'a nuhwhuba dahoont'ah?
'Ink'ez di bulh simba nuhwhuba nduwhúlt'ah nahzun? 19 Ndez na'a nduhoont'ah, ndi
mai nintsolyaz butse, 'i mustard hiyulhni, 'i k'una'a 'uhoont'ah. 'I dune yunílhchokw
'ink'ez ha'neyeh whuyína'aih 'ink'ez haneyih. 'Ink'ez duchun cho ulhih. 'Et dut'aiyaz
buzooschum tah 'ut'o nilih."

Yak'usda buk'úne' whut'en 'et, lhes ntuldoh, 'i ndult'ah

20 'Ink'ez doo chah ndo búlhni, "Nts'e na'a simba whunwhunoolhtun Yak'usda buk'úne'
whut'en? Ndez na'a Yak'usda buk'úne' whut'en 'et. 21 Lhes ntuldoh, 'i dunt'ah. Ndai ts'eke
yílhchukw 'ink'ez lhes nudúdzaih, 'i ta tsetsai be yúnde'oolhdzih, 'i dezbun. 'I ntuldoh, 'i
bulh 'ilho be yandzai, 'ink'ez yunelhlhus. 'Et hukw'elh'az 'udun nininkai hoh untelhúdo."

Hoondot ndati hukwa 'óohneh

22 'Et hukw'elh'az Sizi Jerusalem whuz tezya. 'Ink'ez keyah whuti 'ink'ez keyah whuyaz
'et dune hoh uyalh 'ink'ez dune hoodulh'eh. 23 'Et 'ilhunuh ndi yúlhni, "Nemoodihti
bulunah zeh ih hudutejih?" 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, 24 "Hoondot ndati hukwa 'óohneh.
'Et ndun whudúsni lhanah 'et ndati dahátedulh hukwa' huntezilh, 'et whunts'ih 'aw
'uhooneh ghaít'ah. 25 'Et 'ilho bukoo whumoodih didinya 'ink'ez ndati dána'dentan, 'et
nuhwheni 'az nudelhúya 'ink'ez ndati whudulhghalh 'ink'ez 'udahni, 'Moodihti, moodihti
neba dá'dutentih!' 'Et 'un whudóoni, ''Aw nt'enohwhunuzúszun nts'ez de háhdel.'
26 'Ink'ez 'udoohni, 'Nyulh 'uts'u'alh 'ink'ez nyulh 'úts'utnai. 'Ink'ez nekeyah whuti 'et da

whuneoodilh'e inle.' 27 'Et whunts'ih 'udóoni, 'Nuhwhudusni, nuhwheni 'ink'ez nts'ez de
háhdel 'aw t'enowhunuzúszun. Sch'a nasáhdelh! Nuhwheni ts'iyawh tink'us ne'zaht'en!'
28 Abraham, Isaac, Jacob, 'ink'ez nus whunilh'en, 'en ts'iyawh, ndet Yak'usda hubudayi
cho unli, 'et hudutélts'ilh 'et hubunoolh'en. 'Et whunts'ih nuhwheni tinanohonilhdel. 'Et
tehtso 'ink'ez nuhghoo lhedutelhk'us. 29 'Ink'ez lhanah ndaz de, nus de, nyaz de 'ink'ez
nts'iz de, whuz de hahutedulh 'et ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et nátl'ahudutelts'ilh
'uhute'alh ka. 30 'Et ndóohoont'ah, bulunah 'udechoo hinli, 'en 'udek'ah hutele. 'Ink'ez
bulunah 'udek'ah hinli, 'en 'udechoo hinli nahutedleh." 31 'Et dzin zeh bulunah Pharisee,
'en Sizi highu nindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, "Naindalh 'ink'ez njan whuch'a nasindaih. Herod
nyutuzelhghelh hukwa' ninzun!" 32 'Ink'ez ndo búlhni, "Ndun 'uyoo nanguz 'en sba
dóohni, 'Sih soo zolhts'ai! K'an dzin 'ink'ez bunt'ah chah ntsi' nududeh, 'i dune ch'a
hanánusyukw 'ink'ez dune soo ná'ulh'en, 'ink'ez whulh tat dzin 'et hukwa whusáya
'et lhaoodúlya tesdle.' 33 'Et whunts'ih k'an dzin, bunt'ah dzin, 'ink'ez 'om bun dzin
kedutooszit huba' hoont'ah. 'Alha' hoont'ah, 'aw nus whunilh'en, 'en 'aw keyah Jerusalem
whu'az daóotsah huba cha'hóot'ah.

Jerusalem whut'en, 'en hubugha Sizi budzi nduda suli

34 "Nuhwheni Jerusalem whaht'en, Jerusalem whut'en, nuhwheni aht'en nus whu-
nilh'en, 'en ahghan. 'Ink'ez ndunnah nuhts'uh whel'a, 'en chah tse be hubahghan.
Dant'ah ligok duduzkeh dut'a bugha hubudelhts'i, whuz na'a nuhwheni chah dáwhultsuk
hoh 'ilhunanohwutésdlelh hukwa' nuszun, 'et whunts'ih 'aw hukwa cha'náhzun. 35 Soo
cho whunulh'en, 'aw 'et nuhwheni Jerusalem whut'en nuhkeyah 'aw hoonli hoolah suli
hoh nuhwhuba 'et nenáwhults'ut, 'et whuz na'a Yak'usda nuhladutetnih. 'Ink'ez 'alha 'un
whudúsni, ndet whusawhútelts'ulh, 'et hoh t'eh 'et ndudútehnilh, 'Ndun Moodihti boozi
be whusateyalh, 'en degha nus hoonzoo bugha whults'ut.' 'Et ndudútehnilh 'et whutsuh,
'aw sooh'en ghaít'ah."

14

Nats'ulyis dzin, 'et Sizi nduda soo ná'yinla

1 'Aw 'et 'ilhut dzin 'ilhunuh Pharisee bumoodih bukoo, 'et nats'ulyis dzin, 'et Sizi lhes
natet'alh ka danínya. 'Et soo ts'ih hinilh'en. 2 'Et khunyaz 'ilhunuh dune buyust'e tah too
whudezbun suli, 'et hukw'é nduda, 'en Sizi yubut suyin. 3 'Ink'ez Sizi ndunnah Moses be'
dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk, 'ink'ez Pharisee, 'en chah ndo búlhni,
"Et neba ts'ah'un 'uhoont'ah ih nats'ulyis dzin dune soo na'ts'oolh'en?" 4 'Et ts'iyawh
t'ehudusnih. 'Ink'ez ndun dune yílhchoot 'ink'ez soo na'yinla, 'ink'ez yulanadetnik. 5 'Et
ndo búlhni, "Ndunnah 'int'ah nuhtah muyool 'ut'i k'us bumusdus dune tsa k'et 'alts'ut
t'eh, 'aw nats'ulyis dzin 'uhoont'ah 'et huwa ih 'ahoh 'aw hanáchahitelhtel nahzun ih?"
6 Njan 'et hubugha huboodulhkut, 'aw whe' hudooni hooyal ghaít'ah.

Dune ncha unli tehleh, 'et hukwa 'ooht'en gunih

7 Ndunnah hubugha nusja k'us hoonzoo 'utahahódet'ai 'ink'ez hubunilh'en ho' hut'en.
'Et huwa whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, 8 "Nts'e dune lhghu tekelh
ts'ih nuhghu nusja t'eh, k'us hoonzoo teh natl'adoohdalh gunih. Doo ka nohghan do
'int'ah tulih highu nóya. 9 'Et t'eh ndun nuhghu nuseya, 'en 'un yudooni, 'Sinda 'et ndun
'et butl'ahóo'aih.' 'Ink'ez 'et hooya sinli hoh degha nus 'on yuk 'et nanátl'adondalh.
10 'Et whunts'ih nts'e nuhghu nuhúzya whuz toohya 'ink'ez 'ants'ih ndati wheghah
nátl'adondalh. 'Et t'eh ndun nuhghu nusiya 'en tulih 'un whudóoni, 'Sulh dune soo
hoonzoo 'et natl'adindaih.' 'Et ndunnah kw'uzdai k'ut nyulh hudelhts'i, 'en nyahudóolhti.
11 Soo cho whunulh'en, ndan ncha na'dudil'i, 'en hooya tele. 'Ink'ez ndan te'dudil'en, 'en
ncha hiyoolhtsilh." 12 Ndun yughu nusiya, 'en Sizi ndi yúlhni, "Ndet dzetniz k'us hulhgha
huwa' tan'alh t'eh, khun teh nyulh dunekah, k'us nyulhutsinkah, k'us nyulhtuskah, k'us
nghah whut'i ndunnah soode'a 'int'ah, 'en ts'iyawh hubughu nónya gunih. 'En hubughu
nusinya t'eh, 'en tulih nghu nunáhooda hoh mba k'elha whutele. 13 'Et whunts'ih huwa'
tan'alh t'eh, 'et ndan tehel'en, 'ink'ez dzuh nuhudelh, 'ink'ez hubuyust'e hubodi'ai, 'ink'ez

chawhés'en chah, 'en ndunt'ah, 'en zeh hubughu nonya. 14 'Et nyun degha nus hoonzoo
nyulh 'úhoneh. 'En 'aw mba k'elha huhoolhtsilh ghaít'ah. 'Ink'ez nk'et'ah dune tsah'un
'int'ah, 'en dináhudidel t'eh, 'et sih mba k'elha whuteleh 'et huwa."

'Udechoo hubughu nusiya, ndunnah 'awundooh hutni, 'aw 'ilhunuh whunts'ih ndi tet'alh 'aw chahítesyil

15 'Et 'ilhunuh dune kw'uzdai k'ut yulh usda, 'en yudants'o, 'en ndi yúlhni, "Ndet
Yak'usda hubudayi cho unli, ndunnah 'en 'uha'alh, 'en degha nus hoonzoo hubugha
whutelts'ulh!" 16 'Ink'ez Sizi ndi yúlhni, "Ilhunuh dune hulhgha hooncha hoh huwa' ni'ai.
'Ink'ez lhanah ghu nusiya. 17 'Et hulhgha na'hutet'alh dude 'ulhna yálh'a 'ink'ez ndunnah
hubughu nusja ndo budóoni, ''Aw 'et ts'iyai lhadúja, dez ahdulh!' 18 Ts'iyawh 'ilhunah
hinli hoh 'aoonilhka 'aw 'uhooneh ghaít'ah hutni. 'Et 'udechoo njan ndutni, 'Si yun oket
'ink'ez whuz tesyalh whuntelh'ilh ka, 'et huwa 'aw oosneh ghaít'ah suba dóni.' 19 'Et
'uyoon dune 'en chah njan ndutni, 'Skwunlai musdus dune lhuzih ndelhúya oket. 'Ink'ez
nantelhú'ilh dant'ah simba, 'et huwa 'aw oosneh ghaít'ah suba doni.' 20 'Uyoon chah 'et
ndutni, 'K'an zeh 'at ust'i 'et huwa 'aw whuz toosya ghaít'ah.' 21 'Et hoh 'ulhna yughu nanja
'ink'ez dumoodih 'en hubugha ts'iyawh ndi yúlhni. 'Ink'ez ndun bukoo whumoodih 'aw
'et hunilch'e 'ink'ez dude 'ulhna ndi yúlhni, 'Soo 'a tsih! Keyah whuti ts'ih inyalh 'ink'ez
ti wheyaz ndulhcho hoh ninya 'ink'ez tehel'en, dzuh nuhudelh, chahuwhés'en, 'ink'ez
hubuyust'e hubodinla chah, 'en ts'iyawh whusaoobonlelh!' 'Ink'ez wheyálh'a. 22 'Ulhna
whusanája 'ink'ez 'utni, 'Sumoodih nts'e na'a 'udini, hukw'u na'a 'usja, 'et whunts'ih
'awhuz hooncha whuz'ai.' 23 'Ink'ez moodih dude 'ulhna ndi yúlhni, ''Aw 'et ti whucho
ts'un inyalh 'ink'ez ti whuyaz ts'un chah inyalh 'ink'ez dune ts'iyawh dez hutoodelh
hukwa' bilh'en, sukoo whudoobun ka. 24 'Alha' dusni hoh nyudusni, ndunnah 'udechoo
hubughu nusíya, 'aw 'ilhunuh whunts'ih ndi tet'alh, 'i 'aw chahítesyil."

Nuhwheni nuhtah 'ilhunah ahli hoh ts'iyai aht'i, 'i 'aw bulachaduzahnik t'eh, 'aw sugha hoodul'eh wahle ghaít'ah

25 'Et lhanah 'ilhohuwezdel hiyulh tezdel. 'Et hubuts'u nalhú'a 'ink'ez ndo búlhni,
26 "Ndan suts'u teyalh se'ut'en k'ah 'uwhutelh'ilh 'ink'ez bu'abá, bu'ama, bu'at, buzkehkah,
dulhutsinkah, 'ink'ez dulhtuskah, 'alha 'ink'ez dich'oh hoh yinkak usda chah, ndi njan
ts'iyawh si sugha whuladetnik t'eh, 'en 'aw sugha hoodol'eh wule ghaít'ah. 27 'Ink'ez chah
ndan bulhdulalhgus chaidestil 'ink'ez suntezya, 'en 'aw sugha hoodol'e wule ghaít'ah.
28 Soo cho whunulh'en, ndan 'int'ah nuhtah, 'en whedi'a, 'i 'itelilh t'eh, 'en 'udechoo
nátl'adeda 'ink'ez daneltsuk whutele neooni'ai, 'i bé lhaoodutenilh. 29 Doo ka 'aw
nduchaínil t'eh, 'ink'ez koo buk'uwhuz'ai inla, 'et 'aw soo 'uneltsuk ye lhaoodutelilh, 'i
chayít'ih t'eh, 'et ndunnah whuhunilh'en, ts'iyawh highu tedloh. 30 'Ink'ez 'uhudooni,
'Ndun dune whedi'a, 'i whe'yuninle 'ink'ez 'aw lhai dooleh ghaít'ah!' 31 K'us ndan hubudayi
cho 'utenilh 'uyoon hubudayi cho bulh lhuhutedúghan hukwa' ntezilh. 'Alha 'udechoo
nátl'adeda 'ink'ez hukw'u nuni noolhdzut datenilh. 'Et soo tulih 10,000 budune, 'en be
ndun 'uyoon hubudayi cho 'en 20,000 lhahudughan, 'en soo tulih ndunnah 10,000 be
hududóoya. 32 'Et k'us ndan 'uyoon hubudayi cho 'en 'awhuz nilhdza 'az de hédulh
hoh, 'et khunek yuba na'a yuts'u whébahalh'a, nts'e na'a simba ts'ah'un nenáhoho'alh 'et
huwa. 33 'Et huwa nuhwheni nuhtah 'ilhunah ahli hoh, ts'iyai aht'i, 'i 'aw bulachaduzahnik
t'eh, 'aw sugha hoodul'eh wahle ghaít'ah.

Lusel buzachahóolki t'eh, 'aw hoonli huba cha'íldzooh ho' 'int'ah

34 Lusel 'i unzoo ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih 'aw buzachahóolki suli t'eh, nts'e na'a simba
doo chah buzahóolki naoodle? 35 Lusel buzachahóolki t'eh, 'aw hoonliyaz huba cha'íldzooh
ho' 'int'ah. 'Aw yun ba whunts'ih cha'ildzooh. 'Ink'ez 'aw musdus ndálya 'et whunts'ih
huba cha'íldzooh ho' 'int'ah. 'I 'ants'ih dune tihíyulhkuk huba 'int'ah. Ndan hubudzo
hooni hiyoozólhts'a huba' hoont'ah!"

15

Sheep tinch'a ninya

1 'Aw 'et ndunnah sooneya 'ilhunaoonughés'aih 'ink'ez lubeshi 'uhulh'en, 'en chah
ts'iyawh Sizi hiyootuzélhts'ilh ka highu nendel. 2 'Ink'ez ndunnah Pharisee 'ink'ez Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah highu yawhenilhtuk hoh njan nduhútni, “Nulh'en
ndun dune 'en lubeshi 'uhulh'en, 'en hubulh ne'ut'en 'ink'ez hubulh 'á'alh chah 'ut'en.”
3 'Et huwa bugha whuts'odul'eh, 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndutni, 4 “Ndan 'int'ah
nuhtah dune 'en sheep 100 ut'i hoh 'ilhuk'i tinta ninya. 'Aw 99 'en chuntah 'aw 'et
níbuninla 'ink'ez 'ilhunuh tinta inilhti, 'en naitélhtelh whuts'un yukunúta? 5 'Ink'ez
ndet nayilhti hoh duwus k'eyilhti 'ink'ez hootét'i. 6 'Et hoh da bukoo ts'ih lhgha nadija,
budunekah 'ink'ez hubeghah huwhut'i, 'en ts'iyawh 'anih hubudani 'ink'ez ndo búlhni,
‘Sulh hoonaht'i. Ndun se'usheepyaz tinch'a nilhti inle, 'en nailhti!’ 7 'Et ndun whudusni,
whuz na'a zeh ndan 'ilhunuh dune lubeshi whuch'a bubeni nahundunez'ai, 'en 99 ts'ah'un
'int'ah, 'en 'uda dulubeshi ch'a hubeni nahundunezdla. 'Et whunts'ih ndan 'ilhunuh dune
'en bugha nduk yak'uz hudelhts'i, 'en huba nus 'o nus howun télhnik.”

Lhuk'i sooneya dezti, 'i tinch'a iné'ai, 'i

8 “Et doo chah zeh 'ilhunuh ts'eke lanezi silver ut'i 'ink'ez lhuk'i tinch'a iné'ai. 'Aw
'et too dezk'un nadulhk'an 'ink'ez bukoo tínawhulhtsas, 'ink'ez nayunté'alh whuts'un
yukunúta. 9 'Ink'ez ndet nainí'ai t'eh budusnekah 'ink'ez bughah huwhut'i, 'en 'ilho
'anih hubudani 'ink'ez hubudútenilh, ‘Sulh hóonaht'i! Ndi sooneya lhuk'i tinch'a ne'ai,
'i naní'ai!’ 10 Whuz na'a zeh 'un whudúsni, 'ilhunuh lubeshi 'ulh'en bubeni nahundunez'ai
t'eh, 'et sihYak'usda hubulizas, 'en ts'iyawh huwhun télhnik.”

'Ilhunuh tintalts'ut inle 'aw 'et nailti

11 Sizi 'et 'utni, “Ilhunuh dune, nanah buye' hooni. 12 'Udek'ah 'et bu'abá ndi yulhni,
‘'Abá ndai suba naootándzilh, 'i k'an ts'iyawh stl'ainle.’ 'Et ndun be'abá ndai buye' buba
nayootedzilh, 'i ts'iyawh huba lhk'éyanla. 13 'Et hukw'elh'az 'aw lhat dzin chailah, 'et
'udek'ah yugha ininla, 'i ts'iyawh soo nininla. 'Ink'ez keyah nilhdza ts'ih whinya. 'Et
whuz ninya hoh ndai yít'i, 'i ts'iyawh tinta' yunilh'en 'ink'ez hoolah yulhtsi. 14 Hoh da
'et ndai yuts'u yoozi, 'i ts'iyawh hoolah yulhtsi hoh, 'et nyoh yun k'ut dai cho whúzdli.
'Ink'ez ndun chilh ts'iyai, 'i ye ndunidzit suli. 15 'Et 'ilhunuh dune 'et yun ut'i, 'en
'ut'en yugha ní'ai. 'Ink'ez hanulhyeh ts'ih wheyálh'a, 'et goso ghá' te'aih ka. 16 'Et
buye'élts'ul k'et 'et ndunínzun, ndi goso yu'alh, 'i úncha us'alh, ninzun. 'Et whunts'ih
'aw dune yugha cha'us'aih. 17 'Et beni bugha nadelts'ut li'uja 'ink'ez 'utni, ‘Dahúneltsuk
se'abá ba 'uhut'en hiya'alh, 'i huba nus 'uneltsuk, 'ink'ez si njan lhe'ust'ah! 'Aw 'et
dai súzulhghe! 18 Dinadoosja 'ink'ez se'abá buts'uh nátoosja 'ink'ez njan ndudóosni,
su'abá yak'uz whudulhyah chah lubeshi usdla 'ink'ez nyun mbut chah. 19 'Aw 'o 'at suye'
sudutenilh huba soo cha'lhúdzooh. 'Et huwa ndunnah mba 'uhut'en k'una'a 'usolhdzin.’
20 'Aw 'et be'abá ts'un natesja. 'Awhuz yoo 'az de nádalh, be'abá yutelh'en hoh 'ahoh yugha
te'nanzin. Yududelhgai 'ink'ez buye' bushih be na'yilchoot 'ink'ez naindunants'ooz.
21 'Ink'ez buye' ndi yúlhni, ‘Se'abá yak'uz whudulhyah 'ink'ez nyun nyunalh chah lubeshi
usdla. 'Aw 'o 'at nye' sudutánilh huba soo cha'lhúdzooh.’ 22 'Et whunts'ih be'abá be 'ustl'en
hubuts'un 'et ndutni, ‘Naih degha nus unzoo, 'i whusaoolhchoos 'ink'ez be sóo naidahleh,
lande'ai bula nidah'aih 'ink'ez kegwun chah beyúlh'es. 23 'Ink'ez musdusyaz nilhúk'a, 'i
ulhchoot 'ink'ez nasulhghe! 'Et 'uts'oo'alh 'ink'ez ts'onóolhnik. 24 Suye' dazsai inle 'ink'ez
k'an nakhítna li'hoont'ah. Tinta nilhti inle, 'ink'ez k'an nailhti.’ 'Aw 'et ts'iyannah hiyulh
whunélhnik. 25 'Et buye', 'udetsah whudelhdzulh, 'en ha'níyeh ts'ih 'ut'en. 'Et koo ts'ih
natesja. 'Aw 'et wheghah nadalh hoh 'et shun chah 'ink'ez hanudaih 'et whuduzts'ai.
26 'Ink'ez 'ilhunuh 'uski ye 'ulhna 'anih yulhni 'ink'ez yoodulhkut, ‘Dawhutni ho' whutni?’
27 'Ink'ez ndi yúlhni, ‘Nyulhutsin whusanája. Soo 'int'ah 'ink'ez dáchait'ah hoh whusanája.
'Et huwa nye'abá musdusyaz nilhk'a, 'i naselhghi.’ 28 'Et whunts'ih bulhutsin 'udetsah
hunilch'e. 'Ink'ez 'aw koo ts'ih nátooja hukwa cha'nizun. 'Et be'abá tenínya 'ink'ez
yughu tedudlih. 29 'Ink'ez be'abá ndi yúlhni, ‘Nilh'en lhe'whuldzuh mba 'ust'en. 'Ink'ez
'aw nghunek lhuk'i whunts'ih k'uchásyus. 'Et whunts'ih 'aw sheepyaz whunts'ih sugha
chailhtel sulh dunekah hubulh whúnoolhnik ka. 30 'Et whunts'ih ndun nye', 'en, ndai

bugha íni'ai, 'i ts'ekoo 'uhul'en, 'en buk'uz ts'iyai, 'i yulhtsi 'ink'ez musdusyaz nilhúk'a,
'i buba naizélhghi!' 31 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Suye' 'ahoolhyez sulh 'ínt'ah. 'Ink'ez ndai ust'i,
'i ts'iyawh nyun nye'ildzun 'int'ah. 32 'Et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah ts'onólhnik 'ink'ez
ts'ohót'i huba' hoont'ah. Nyulhutsin dazsai inle, 'en nakhitna. Tintalts'ut inle, 'aw 'et
nailhti."

16

'Aw Yak'usda chah 'ink'ez sooneya chah ba 'ont'en ghaít'ah

1 'Ink'ez 'et chah yugha hoodul'eh, 'en ndo búlhni, "Ilhunuh dune soode'a 'int'ah,
'en bukoo whumoodih unli. 'Et 'uyoon 'uhiyulhni, 'Nkoo whumoodih ndai int'i, 'i
tinta' inílh'en.' 2 'Et 'anih yudani 'ink'ez ndi yúlhni, 'Daja hutni nyulh udusts'o? Nts'e
na'a sukoo whumoodih inli, 'et ts'iyawh suba 'uk'e'ónges. 'Aw 'et sukoo whumoodih
inli 'ustl'e' 'inja ho' hoont'ah!' 3 'Et ndun bukoo whumoodih inle dich'oh na'dudutni,
'Daoosneh simba? Sumoodih 'aw 'et se'ut'en sughu nayílchoot. 'Aw soo cha'lhútus yun
whuteskaih whuba. 'Ink'ez da'dutelhúne chah hukwayá usdli. 4 Datésnelh howu nuni
nuszut. Ndet se'ut'en njan tinta ní'ai t'eh, dune bukoo ts'ih soo dasuhoolhtelh.' 5 'Et
ndunnah bumoodih 'ilhunah hinli hoh hubuts'ún 'ít'i, ts'iyawh 'anih hubudáni. 'Ink'ez
'udechoo 'en yoodulhkut, 'Sumoodih daneltsuk buts'un int'i?' 6 'Et ndi yúlhni, 'Khe 100
bundé'oolhdzai, 'i.' 'Ink'ez ndi yúlhni, 'Soo 'a natl'adindaih 'ink'ez bé nts'uh whuz'ai, 'i 50
zeh 'uk'e'inges!' 7 'Et 'ilhunuh chah ndi yúlhni, 'Nyun do, daneltsuk buts'ún int'i?' 'Ink'ez
ndi yúlhni, 'Tl'o mai 100 bundé'oolhdzai, 'i.' 'Et ndi yúlhni, 'Bé nts'uh whuz'ai, 'i 80 zeh
'uk'e'inges!' 8 Ndun ts'ah'un cha'it'ah bukoo whumoodih, tube 'uyoo unli hoh 'uja. 'Et
ndi yúlhni bumoodih, ''Aw soo ts'ah'un na'a cha'inil, 'et whunts'ih 'uyoo inli hoh 'inja!"
'Et Sizi ndo búlhni, "Ndez na'a njan nduhoont'ah, ndunnah huba 'alha' cha'hoot'ah, 'en
'uyoo hinli 'int'ah 'ink'ez ndunnah Yak'usda ba be whét'en hinli, 'en huba nus 'uyoo hinli.
9 'Ink'ez ndun whudusni, ndi sooneya, 'i be dulh dunekah nahultsih. 'Ink'ez datéhtsah
t'eh, 'et sih, 'ilhuz 'uhoont'ah ts'ih, whuz danánhohoolelh. 10 Ndai 'aw hoonli chahóolah,
'et ts'ah'un ne'whulh'en t'eh, ndai hooncha 'et chah ts'ah'un ne'whutelh'en. 'Et ndan
hoontsolyaz be tink'us 'int'ah, 'en hooncha whuz na'a zeh 'et ndutet'ilh. 11 'Et huwa ndi
sooneya, 'i be ts'ah'un nucha'zaht'en t'eh, nts'e na'a simba ndai be soode'a 'uhoont'ah,
'i nuhtl'ayóo'alh? 12 'Et nuhwheni ndai 'uyoon be'ildzun 'i be ts'ah'un cha'áhnel t'eh, 'et
ndan simba óoneh ndi nuhbe'ildzun unli, 'i nuhtl'ayóo'alh? 13 'Aw 'ilhunuh 'ustl'en 'en
'aw nanah moodih ba né'oot'en ghaít'ah. 'Et 'ilhunuh 'en yuts'u dutetnik 'ink'ez 'ilhunuh
yuk'etetsi'. K'us 'ilhunuh yuk'úne'tet'en 'ink'ez 'ilhunuh yuch'a dútetni. 'Aw Yak'usda
k'une' 'int'en 'ink'ez sooneya chah k'une' 'ont'en ghaít'ah."

Ndai dune ba dezti, 'i Yak'usda yuts'u dutnik ho' 'int'ah

14 'Et ndunnah Pharisee, 'en sooneya huba dezti 'uhint'ah. 'En chah soo nts'e na'a daja ni
ts'iyawh hidants'o, 'ink'ez highudloh. 15 'Et ndo búlhni, "Nuhwheni ndez na'a njan daht'ah.
Dune tah nuhwhenich'oh soo ts'ah'un 'int'ah na'dudulhú'i, 'et whunts'ih Yak'usda nuhdzi
dant'ah ts'iyawh soo ts'ah'un nt'eooninzun. Ndai dune ba dezti, 'i Yak'usda yuts'u dutnik
ho' 'int'ah. 16 Moses be' dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah ndet whuts'un
John dune too be 'ulh'en khuna da, 'et whuts'un dune hik'une' 'oot'en huba' hoont'ah.
'Et whuts'un whudutezut ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et hubugha khunek unzoo, 'i
dune hiye yalhtuk. 'Ink'ez ts'iyannah 'et whuz na'a húkwa' hut'en. 17 'Et tube howa whulna
hoh nduk yat'ah 'ink'ez ndi yun chah hoolah whutele. 'Et whunts'ih njan Moses be'
dustl'us k'ut degha nus hoontsolyaz hukw'e'éduguz, 'et 'o nus howa whulna hoh hoolah
whutele. 18 'Et ndan dune bu'at 'ustl'e' 'inla 'ink'ez 'uyoon ts'eke ghu nasda t'eh, ndun dune
'en lubeshi 'ulh'en. 'Ink'ez ndun ts'eke duki ch'a nasja 'ink'ez 'uyoon dune ghu nasda t'eh,
ndun dune 'en chah lubeshi 'ulh'en ho' 'int'ah."

Lazarus 'ink'ez dune soode'a, 'i

19 "Aw 'et 'ilhunuh dune soode'a 'int'ah, 'en naih dulk'un, dezti, 'ink'ez laiyin dezti,
'i chah, ye dune unli. Dzin totsuk unzoo, 'i zeh yu'alh, 20 'ink'ez 'ilhunuh dune tel'en,

'en Lazarus hiyulhni, 'en buyust'e 'et ndulhcho hoh buka whulhjut. 'Ink'ez ndun dune
soode'a 'int'ah, 'en bughu dati 'et hiyulhti. 21 Ndun soode'a bukw'uzdai k'ut wheghakat,
'i uncha us'alh ninzun. Lhikah 'en whunts'ih highuh nilgok hoh hika k'et whúdlat.
22 'Et ndun dune tel'en dazsai. 'Ink'ez lizas, 'en Abraham zih nihinílhti. 'Ink'ez ndun
soode'a 'int'ah chah dazsai. 'Ink'ez wheyih hiyalhti. 23 'Et ndun 'en yaidla tah usda
'ink'ez tube dzuh nuzut. 'Et nduk yutá'en hoh nilhdza 'et Lazarus, Abraham yuzih usda
hoh hubutelh'en. 24 'Et tube soo cho yuts'u ha huyih 'ink'ez 'uyulhni, ‘Se'abá, Abraham,
sugha te'nonzeh! Lazarus 'en suts'ilh'alh! 'Astl'iyaz dulasgek be toot nudoolnih 'ink'ez
'i be sutsoola k'ut nawhunoolhtsul, 'i be nanoosdúk'as! Ndi kwun 'i be dzuh nuszut!’
yulhni. 25 'Et whunts'ih Abraham ndi yúlhni, ‘Suye' yinkak sinda da whunailnih ih?
Ts'iyaintsuk unzoo, 'i nghánkat. 'Et whunts'ih Lazarus ntsi' zeh bughankat. 'Ink'ez 'aw
'et 'en hoonzoo bughá whults'ut, 'ink'ez nyun k'an dzuh ninzut. 26 'Ink'ez 'aw 'et zeh
ilah, nyun 'ink'ez nuwheni nuhwhéguz tube nadalhdzat ho' hoont'ah. 'Et huwa njan
whuts'un 'aw nts'ó tooya ghaít'ah k'us nyun nts'un ts'ih whuts'un chah 'aw dez hutooya
ghaít'ah.’ 27 'Et ndi yúlhni, ‘Se'abá Abraham nts'u tedusdli, Lazarus 'en se'abá bukoo ts'ih
ilh'alh. 28 Skwunlanah sulhutsinkah hooni. Khun teh khunek hubugha óo'alh. Doo ka sih
njan dune dzuh nudeh ts'ih hutoodelh.’ 29 'Et Abraham ndi yúlhni, ‘Moses be' dustl'us
'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah hit'i. 'I hiyoozólhts'a da.’ 30 'Ink'ez ndi yúlhni,
‘'Awundooh se'abá Abraham. 'Et 'ilhunuh yaidla tah ts'ih hanája 'ink'ez hubuts'u tezya
t'eh, 'et huwa lubeshi whuch'a hubeni nahodunooleh.’ 31 'Ink'ez ndi yúlhni, ‘Moses be'
dustl'us 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah, daja ni 'aw hiyoozólhts'a hukwa
cha'hunízun t'eh, 'et nts'e na'a 'ilhunuh dazsai yaidla tuz hanaja t'eh, 'en whunts'ih 'aw
hubeni 'uts'un ná'yooleh ghaít'ah.”

17

Ndun dune tink'us nehúnilht'uk, 'en bugha 'et nduwhut'en, 'et dawhultsi' buts'uh whélts'ulh

1 'Ink'ez Sizi yugha hoodul'eh 'et ndo búlhni, “Njan tink'us uznint'uk 'ahoolhyez 'et
whuzdla ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndun dune bugha tink'us 'úwhut'en, 'en dawhultsi'
buts'uh whélts'ulh. 2 Ndunnah 'uskehyaz 'ink'ez ndun dune 'en bugha tink'us 'úhut'en
suli t'eh, 'en dune tse cho hits'ilchun edinguz 'ink'ez soo takhulh tahíyano t'eh, 'et 'o
nus whutézoo. 3 'Et huwa soo cho khahdli. 'Et nuhulhutsinkah nuhdulhyah 'uhuja t'eh,
'et hukwa' budóohtni. 'Et hubeni náhudunez'ai t'eh, 'et huba whunaoodoolhúnah. 4 'Et
'ilhut dzin skwunlai 'o at nankoh ndulhyah 'uja t'eh, 'et totsuk nghu nadaih 'ink'ez, ‘Seni
náhandune'ai,’ nyúlhni t'eh buba whunaoodolnah.”

Nts'oh dahooja whunts'ih, be 'alha' hoont'ah, 'i be neMoodihti buk'une' ts'oot'en

5 'Ink'ez ndunnah whel'a, 'en neMoodihti 'uhiyúlhni, “Be néba 'alha' hoont'ah, 'i 'o
nus 'ultus neba ilhtsi.” 6 'Et neMoodihti ndo búlhni, “Degha nus haníyeh mai tseyaz, 'i
mustard hiyulhni, 'et nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'et 'uwhulcho t'eh, 'et njan duchun, 'i
mulberry hiyulhni, 'et Yak'usda boodolhkut, ‘Ndi duchun bughih tubulh hanaílhch'oolh
'ink'ez nye bun cho k'ut 'et whuyuní'aih.’ 'Et Yak'usda nuhk'ah ts'ih 'ooneh. 7 'Ink'ez
nuhwheni nuhtah 'ilhunuh nuhwhe'ulhna unli. 'Et ndan 'en haníyeh k'et nawhulhch'ul
k'us sheep ghunli. 'Et ndi hanúlhyeh k'us whuz de hanája. 'Et ndez na'a tulih 'udóoni, ‘Soo
'a! Natl'adindaih 'ink'ez na'int'alh!’ 8 'Awundooh! K'us ndez na'a njan dudóoni, ‘Hulhgha
natest'alh, 'i suba lhadinle, 'ink'ez soo cho soo nadíntneh! 'Ink'ez suba hukw'e'inle,
bulh na'test'alh, 'i chah suba hukw'eínkaih. 'Ink'ez na'est'al hukw'elh'az 'et na'ont'alh.’
9 'Et ndun be 'ulhna ndet yutl'ahonla 'et ts'iyaintsuk lhaoodinla. 'Et nduja 'et huwa ih
suchanailya yudutenilh? 'Awundooh nuszun. 10 'Et whuz na'a zeh nuhwheni chah, ndet
daóoht'en nuhwhudani, 'et ts'iyawh lhaoodahla t'eh, 'et 'ink'ez njan dudutéhnilh, ‘'Aw
'ilhun whunts'i huba soo cha'ts'ilzooh. Daja nehutni, 'et zeh ne'ts'ut'en.”

Dune bukak whulhjut, buba 'alha' hoont'ah, 'i be soo ná'uja

11 'Aw 'et Sizi Jerusalem tezya hoh yun k'ut Samaria 'ink'ez yun k'ut Galilee chah
wheguz lhuseya. 12 'Et whuz uyalh hoh keyah whuyaz ninínya. 'Et lanezi ndulhcho hoh

bukak whulhjut, 'i leprosy hiyúlhni, 'i be hunduda, hidudezdel. 'Ink'ez highu nilhdza
nahudelhúya. 13 'Et whuts'un hits'un ha huyih, “Sizi neMoodihti, negha te'ninzeh!” 14 'Et
Sizi hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “Náwhulnuk buts'un ahdulh.” 'Et 'awhuz whuz
hédulh hoh soo na'huja. 15 'Et 'ilhunuh soo na'uja t'ewhunanzin hoh 'et nuhundunezya.
'Et soo tube cho Yak'usda dálhti. 16 'Et Sizi yubut yun 'et nacháneti, 'ink'ez lhk'uz teh
suchanailya yulhni. 'En dune Samaria whut'en 'int'ah. 17 'Et Sizi ndi yúlhni, “Lanezinah ih
soo na'huja? Ndunnah lhuk'i hoolah lanezinah nts'e whehándel? 18 'Et ndun 'udun keyah
ts'ih hainya, 'en zeh whusanaja 'ink'ez Yak'usda suchanailya yulhni.” 19 'Ink'ez Sizi ndi
yúlhni, “Didinyih 'ink'ez naindalh. Mba 'alha' hoont'ah, 'i be soo na'inja.”

Nket'ah 'uwhutenilh Yak'usda hubudayi cho unli whusaótelts'ulh

20 'Et bulunah Pharisee, 'en Sizi hiyoodulhkut, “Nket'ah 'uwhutenilh Yak'usda hubudayi
cho unli whusaootelts'ulh?” 'Et ndo búlhni, “Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw nts'e
na'a whusaootelts'ulh, 'et 'aw whunólh'en ghaít'ah. 21 'Aw 'ilhunuh whunts'ih dooni
ghaít'ah, ‘Njan whunulh'en 'et 'uhoont'ah,’ k'us, ‘Nghah 'uhoont'ah.’ 'Et Yak'usda
hubudayicho unli 'uda nohwhulh 'uhoont'ah ho' hoont'ah.” 22 'Ink'ez 'et yugha hoodul'eh
ndo búlhni, “Et hoh dzin whusaótekulh 'ink'ez yinkak dune ye', 'ilhut dzin whuteh'ilh
hukwa' ntehzilh, 'et whunts'ih 'aw hooh'en ghaít'ah. 23 'Et 'onghunnah dune 'en ndun
núhwhudooni, ‘'O 'un whunulh'en!’ k'us ‘Njan whunulh'en!’ Khun hubuts'u toohdelh
gunih 'ink'ez hubun toohdelh gunih! 24 Nts'e na'a ditnik kwun 'oolhges teh ndulhcho
hoh bé wheóodiltsih, 'et whuz na'a zeh yinkak dune ye', budzin t'eh ndulhcho hoh
ts'iyannah ba be hooduteltsilh. 25 'Et whunts'ih 'udechoo lhat hoh dzuh nutezut huba'
hoont'ah. 'Ink'ez k'an whudzulh dune, 'en hikacha'unteszil. 26 'Et nts'e na'a Noah budzin
whudezulh da, dahoont'ah inle, 'et whuz na'a zeh yinkak dune ye' dzin 'et ndo whútenilh.
27 'Et ts'iyannah 'uha'alh zeh 'uhut'en, 'ink'ez tahunutnai. Dune 'ink'ez ts'ekoo chah
lhgho delhts'i. 'Ink'ez hoh da nts'e na'a Noah ts'i cho be ínya 'ink'ez too hadámbun,
'et ts'iyannah too hubanghan. 28 'Ink'ez ndun Lot 'en khuna da whuz na'a 'et ndúhooja.
'Et ts'iyannah 'uha'alh zeh 'uhut'en 'ink'ez tahunutnai. 'Oohooket 'ink'ez 'e'hooket.
'A'hunule 'ink'ez koo 'uhuwhulh'en cha' hut'en. 29 'Et hoh da dzin Lot, 'en keyah Sodom
huwhutni huwu whenaja hoh kwun 'ink'ez tse dezk'un, 'i ndus de yak'uz ts'ih naílhtan,
'ink'ez ts'iyawh hoolah hubulhtsi. 30 'Ink'ez ndet dzin 'uwhutenilh yinkak dune ye' be
hóoduteltsilh, 'et whuz na'a ndó tenilh. 31 'Et hoh dzin, ndun dune bukoo hukw'ut nalyis
hoh, 'en 'aw koo natooja 'ink'ez bukoo ts'ih ye 'int'ah, 'i 'aw nayóolchoot gunih. 'Et whuz
na'a zeh ndun dune ha'niyeh k'et 'ut'en, 'en bukoo ts'ih 'aw ye 'int'ah, 'i yukunaóoda
gunih. Khun 'uwhuténilh 'et huwa. 32 Lot, bu'at 'en bunalhúnih! 33 Ndan dich'oh ye
khuna, 'et 'ududoolyih hukwa 'ut'en, 'en ye khuna, 'i tinta ité'alh. 'Ink'ez ndan dich'oh
ye khuna tinta ooní'ai t'eh, 'en 'udutelyih ho' 'int'ah. 34 'Et ndun whudusni ndez na'a njan
nduwhútenilh, 'et 'ulh'ek nanah lhuk'i kw'usuti k'ut huztez. 'Ilhunuh 'en itélcholh, 'ink'ez
'ilhunuh 'aw 'et ndutét'ilh. 35 Nanah hite'alh, 'i hidunulhduz. 'Ilhunuh itélhcholh, 'ink'ez
'ilhunuh 'aw 'et ndutét'ilh. 36 Nanah, 'en haníyeh k'et 'uhut'en. 'Ilhunuh itélhcholh, 'ink'ez
'ilhunuh 'aw 'et ndutét'ilh.” 37 'Et hukwa hiyoodulhkut, “NeMoodihti nts'e 'udini?” 'Ink'ez
ndo búlhni, “Ndet neyust'e sula, 'et sbalyan 'ilhowútuwédulh.”

18

Nuwheni 'ahoolhyez tenazdoodli 'ink'ez whulazdootnih gunih

1 'Et Sizi be whuts'odul'eh, 'i bugha ndo búlhni. 'Et ndez na'a whunehodulh'eh hoh
njan ndutni, dune 'ahoolhyez tenazdoodli 'ink'ez 'et whulazdootnih gunih. 2 'Et ndo
búlhni, “Et 'ilhun keyah, 'et ndun nahéyelh, 'en 'aw Yak'usda yé chaniljut, 'ink'ez dune
ba 'ants'ih 'int'ah. 3 'Et keyah zeh 'ilhunuh tsandelh, 'en 'ahoolhyez yugheyih 'ink'ez
ndi yúlhni, ‘Ndun such'a detni, dásinla suba ts'ah'un na'honleh!’ 4 'Et 'astl'iyaz whuts'un
hoont'i hoh 'aw yoozólhts'a ghaít'ah. 'Et 'udek'elh'az na'dudútni, ‘'Aw Yak'usda be
chanuzulhújut 'ink'ez dune chah 'ants'ih suba hinli. 5 'Et whunts'ih ndun tsandelh sdabe
tesudule, 'et huwa buba ts'ah'un na'whutesdlilh, doo ka sih suk'a'doolhdzas!” 6 'Ink'ez

neMoodihti ndo búlhni, “Ndun naheyelh ts'ah'un cha'ít'ah, daja ni oozélhts'ai. 7 'Et whuz
na'a zeh k'us ndan Yak'usda budune, dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh hits'u tedudlih, 'ink'ez soo
hubulh whulh'ai. 'Aw hiyoozólhts'ai ghait'ah nahzun ih? 8 'Et 'un whudusni, 'a cho huba
k'utetnilh! 'Et whunts'ih yinkak dune ye' ndi yun k'ut whusanája t'eh, soo ih dune buba
'alha' hoont'ah naootélelh?”

Dahoont'ah huwa dune Yak'usda nalh ts'ah'un na'uja

9 Bulunah ts'ah'un na'a 'ust'ah na'hundunúdzun, 'ink'ez 'onghunnah, 'en hintsi'
hubunínzun. 'Et huwa Sizi 'en ndi nawhutnuk 'i be whúts'odul'eh 'i be 'ubulh yalhtuk
hoh njan ndo búlhni, 10 “Nanah dune Lizwif hubuluglez whucho tenahudutedli ka whuz
wheha'az. 'Ilhunuh 'en Pharisee 'int'ah, 'ink'ez 'ilhunuh sooneya 'ilhunanowes'aih
'int'ah. 11 Ndun Pharisee 'en dich'oh siyin 'ink'ez tenadudli hoh njan ndutni, ‘Yak'usda
suchanailya nyudusni. 'Aw 'uyoon dune dúlh nduchaust'ah. 'Uyoon 'en huwhilhtsi'
sooneya be, 'en 'aw ts'ah'un cha'it'ahnah 'uhint'ah, 'ink'ez ts'ekoo k'us dune bulh
tínta' 'ut'ihnah. 'Ink'ez ndun sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en whunts'ih bunduchalhút'ah.
12 Hukw'enilhghel 'et totsuk nat sahá'delhuya. 'Ink'ez ndai suba k'elha unli, 'i chah bulah,
10%, luglez huwas'aih,’ ni Pharisee. 13 'Et ndun sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en chah 'udun
siyin. 'Aw nduk whunts'ih yutóo'en ghaít'ah 'ink'ez yuk nelhú'ai. 'Ink'ez budzi k'ut
hoolhchis, ‘Yak'usda sugha te'ninzeh! Lubeshi 'ulh'en 'ust'ah,’ ni.” 14 'Et Sizi ndo búlhni,
“Ndun whudusni ndun sooneya 'ilhunanowes'aih, 'en Yak'usda nalh ts'ah'un na'uja hoh
bukoo ts'ih nanja. 'Et 'ilhunuh 'aw nduchaínil. 'Et ndez na'a njan ndúhoont'ah, ndun
duba nahúdzoo, 'en hooya yutelhtsilh. 'Ink'ez ndun yuk 'ududildzun, 'en Yak'usda nduk
na'yutelilh.”

Sizi 'uskehyaz huba tenadudli

15 'Aw 'et 'uskehyaznah highih hininla khun sih buk'edoolnih ka. 'Et yugha hoodul'eh
honilh'en hoh, ‘Dah!’ buhútni. 16 'Et whunts'ih Sizi yugha hoodul'eh 'anih hubúlhni,
“Whute 'uskehyaz suts'un toohdelh. Khun teh dah budoohni gunih. Ndunnah Yak'usda
hubudayi cho unli whuz hudelhts'i, 'en ndunnah 'uskehyaz hubunduhúlt'ah ho' hint'ah.
17 Soo ts'ah'un 'alha 'ún whudusni, ndet Yak'usda hubudayi cho unli ts'ih, ndunnah
Yak'usda hubudayi cho unli 'aw 'uskehyaz k'una'a chahuhóolhchulh t'eh, ndunnah 'aw
whuz dahóoya ghaít'ah.”

Dune soode'a, 'en daténilh hoh 'ilhuz khutenalh whuch'a ootélhdoh

18 'Aw 'et 'ilhunuh dune moodih uncha 'en Sizi yoodulhkut, “Dune hoodulh'eh unzoo,
nts'e na'a datesnilh hoh 'ilhuz khutesnalh whuch'a ootélhdoh?” 19 'Et Sizi ndi yúlhni,
“Di ka' sudini, nuszoo sudini? 'Aw 'ilhunuh unzoo hoolah. Yak'usda 'en zeh unzoo ho'
'int'ah. 20 Ndai Yak'usda khunek dune butl'aida'ai, 'i t'eininzun. Khun teh ts'ekoo bulh
tinta 'ooht'en gunih. Dune soolghelh gunih. 'Undunooht'ih gunih. 'Uyoon ba hohts'it
gunih. Nuhwhé'aba 'ink'ez nuhwhe'ama bulh budóolhti.” 21 'Et ndi yúlhni, “Nusol da
whuts'un, ndi ts'iyawh buk'une' zust'en.” 22 'Et Sizi njan oozalhts'a hoh 'et ndi yúlhni,
“Awhuz 'ilhunuh mba 'et whuz'ai. Ndai int'i, 'i ts'iyawh be 'ónket, 'ink'ez tel'ennah
hubugha íyo'alh. 'Et sih nduk yak'uz dezti, 'i 'et mba téla. 'Ink'ez 'anih se'ut'en k'ah
tune' ónt'en ka sunanyalh.” 23 'Et whudánts'o hoh tube budzi yuk 'ája. Ndun dune tube
soode'a 'int'ah 'et huwa. 24 'Et Sizi yunilh'en hoh ndun dune tube budzi nduda suli,
'et 'utni, “Ndunnah soo hude'a 'uhint'ah dahóolhcho huba howa whulna hoh Yak'usda
hubudayi cho unli ts'un hutedulh. 25 'Et ndi khunai ncha, 'i camel hiyulhni, 'i buba howa
whulna hoh ughabatsoh bulatah bukoní'a hukwutelgwulh. 'Et whuz na'a 'o nus howa
whulna hoh ndunnah soo hude'a 'uhint'ah, 'en Yak'usda hubudayi cho unli dahútedulh.”
26 'Et ndunnah hodants'o 'uhutni, “Ndan zeh simba doojih?” 27 'Et whunts'ih ndo búlhni,
“Dune ndai bulh 'uhuhooleh ghaít'ah, 'et whunts'ih Yak'usda ba huwa chahoolnah ho'
hoont'ah.” 28 'Et Peter yatelhtuk hoh Sizi njan ndi yulhni, “Whunilh'en ndai ts'it'i, 'i
ts'iyawh bulazdetnik 'ink'ez nye'ut'en k'ah ts'ih ts'oot'en ka nyuts'un tezdel.” 29 'Ink'ez
ndo búlhni, “Alha 'un whudúsni, ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et huwa dune bukoo

huwu tezya t'eh, k'us budusnekah, k'us dulhutsinkah teh, k'us bu'at, buzkeh chah, ndi
ts'iyawh huwu tezya t'eh, [30] 'et ndan 'et ndúja, 'en 'o nus lhat butl'anaóotedúkulh. 'Et nus
de whusawhélts'ut t'eh, 'et 'ilhuz khutena."

Sizi datetsah whulh tat huwu yatelhtuk

[31] 'Aw 'et ndunnah lanezi 'o 'at nanah, 'en 'udun nibuninla 'ink'ez ndo búlhni, "Sih soo
zulhts'ai, Jerusalem ts'ih ts'utedulh 'ink'ez yinkak dune ye', ndunnah nus whunilh'en,
'en bugha hik'e'anguz, 'i ts'iyawh lhawhudutenilh. [32] Lizwif 'udun yun k'ut whut'en
butl'a'duteltelh. 'En highu notelyoh, 'ink'ez highu tedloh, 'ink'ez higha dútezoh.
[33] Hiyootelhtsus 'ink'ez hituzelhghelh. 'Et whulh tat dzin dinadutédalh." [34] 'Ink'ez njan ndo
búlhni, 'aw hubeni tachaódulhts'it. Bughunek daja ni hubuch'a whuntest'i ho' hoont'ah.
'Aw daja ni ho' 'utni, 'aw t'ehonízun.

Dune chawhés'en, 'en Sizi whé'en nayulhtsi

[35] 'Et hukw'elh'az Sizi keyah Jericho wheghah uyalh hoh, dune chawhés'en, 'en ti
whuzih usda, 'ink'ez dune ts'un datni. [36] 'Et dune lhanah hoh wheghah hudulh hoh
'et hubuduzts'ai. 'Et ndo búlhni. "Et dawhut'en ho' whutni?" [37] 'Et 'uhiyúlhni, "Sizi
Nazareth whut'en 'en wheghah uyalh." [38] 'Et hahuyih, "Sizi, David buts'ah hainzut, sugha
te'nenzeh!" [39] 'Et 'udetsah hedulh khunek ulhtus, 'i be, "T'eduzinih!" hiyúlhni. 'Et
whunts'ih 'o nus 'ultus hoh hahuyih, "David buts'ah hainzut, sugha te'ninzeh!" ni. [40] 'Et
Sizi 'ilhuz nininya 'ink'ez dune chawhés'en duts'un hítoolhte hubúlhni. 'Et Sizi hizih
nehinílhti hoh yoodulhkut, [41] "Ndet mba 'uwhutesdlilh hukwa' ninzun?" "Moodihti doo
chah whunulh'en nasilhtsi!" ni. [42] 'Et Sizi ndi yúlhni, "Ho'en naoondle! Mba 'alha' 'ust'ah
'et huwa soo na'inja." [43] 'Et 'ahoh whunilh'en nasdli, 'ink'ez Sizi yuntezya 'ink'ez Yak'usda
délhti. 'Et ts'iyannah, njan 'et honalh'en, 'en chah ts'iyawh Yak'usda hudélhti.

19

Zacchaeus 'en chah dune hiye dujih, 'i bugha íyults'ut

[1] 'Et Sizi 'aw 'et Jericho ts'ih whutalhuséya. [2] 'Ink'ez 'et 'ilhunuh dune 'en 'et usda,
Zacchaeus hiyulhni. 'En sooneya 'ilhunanowes'aih hubumoodih, 'ink'ez soode'a. [3] 'Ink'ez
Sizi ndan 'int'ah yuntelh'ilh hukwa' ninzun. 'Et whunts'ih 'ilhunahuwésdel, 'en bugha
'aw yoo'en ghaít'ah. Ndun dune tube ndukw 'et huwa. [4] 'Et butsuh telhgai 'ink'ez
duchun, Sycamore hiyulhni, yuntelh'ilh ka, 'et hukwa 'i k'ut dugailget. Whuz na'a Sizi
hoh wheghah lhuteyalh. [5] 'Et Sizi 'et nininya, 'et nduk yútan'en hoh yutelh'en, 'ink'ez ndi
yúlhni, "Zacchaeus 'a cho k'an 'ahoh nanaíndaih! K'an dzin nkoo tesdalh huba' hoont'ah."
[6] 'Et 'a cho nanája. 'Ink'ez hoont'i hoh bukoo ts'ih yughu nuséya. [7] 'Et ts'iyannah hinalh'en
hoh whuts'uh destnih, 'ink'ez howu yahalhtuk hoh 'ulhódutni, "Ndun lubeshi 'ulh'en, 'en
yukoo tedalh." [8] 'Et whunts'ih Zacchaeus didinya 'ink'ez Moodihti ndi yúlhni, "SMoodihti
whunilh'en, ndai ust'i, 'i ts'iyawh lhulcho tehel'en hubugha itésdlelh. 'Ink'ez ndunnah
hubuts'un whusts'it, 'en dit 'et 'uneltsuk, 'i hubutl'anaítes'alh." [9] 'Et Sizi ndi yúlhni, "K'an
dzin dune hiye dujih, 'i hoh njan bukoo hudelhts'i hubugha íyults'ut. Ndun 'en chah
Abraham yuts'uh hainzut ho' 'int'ah 'et huwa. [10] 'Alha ndunnah tinta huninkat, 'en yinkak
dune ye', 'en hubukúnteta 'ink'ez hubutelhyih ka, 'et whuba whusainya."

Ndi khunek be whuts'odul'eh, 'i be t'ezninzun neMoodihti whusanátedalh whuts'un, ndez na'a ndi yun k'ut uzdóolts'i

[11] 'Et njan hidants'o hoh ndai 'uyoo khunek be whúts'odul'eh, 'i be hubulh yawhenílh-
tuk. Jerusalem wheghah hedulh 'ink'ez ts'iyannah 'uhuninzun ndet Yak'usda hubudayi
cho unli, 'aw 'et soo 'ahoh wheóoduteltsilh huninzun. [12] 'Et huwa ndez na'a ndo búlhni,
"Ilhunuh dune ncha, 'en nilhdza keyah ts'ih teyalh. 'Et whuz ninya t'eh, 'et ndun
nts'ez de dukeyah ts'ih hainya, 'et whuz hubudayi cho hitelhtsilh. 'Ink'ez dukeyah ts'ih
nátedalh. [13] Teyalh whutsuh lanezi dude 'ulhna 'anih hubudani. 'Ink'ez ilhughun hinli hoh
sooneya dezti, 'i 'ilhuk'i hoh butl'aína'ai, 'ink'ez ndo búlhni, 'Whusanátesdalh whuts'un
be 'óoht'en 'ink'ez be 'ahóhleh.' [14] 'Et whunts'ih bulh keyah whut'en hika cha'nizil.

'Et whinya hukw'elh'az 'ahoh njan keyah whudune, 'en bulunah 'utahaóobahanla, 'en
keyah whunat whuz whebahalh'a huba yahutelhtuk ka, ‘'Aw ndun dune 'aw nedayi cho
wule hukwa cha'uznízun,’ hutni. 15 'Et ndun dune hubudayi cho suli hoh whusanája, 'et
ndunnah dude 'ulhna, ndunnah sooneya hubutl'ain'ai, 'en 'anih hubúlhni. 'Ilhunah hinli
hoh daltsuk hiba inla 'et nahooté'alh hukwa' ninzun. 16 'Et 'udechoo yughu ninya 'ink'ez
ndi yúlhni, ‘SMoodih ndi sooneya dezti, 'i suzih ní'ai, 'i be lanezi 'uneltsuk, 'i be mba
'usdla.’ 17 'Ink'ez ndi yúlhni, ‘Se'ulhna, tube soo 'ínja! Ntsolyaz ntl'anádzai, 'i ts'ah'un
na'a be ne'zint'en. 'Et huwa lanezi keyah whuti whumoodih tanleh 'et ntl'ahó'ai.’ 18 'Et
bulh nanah whusainya 'ink'ez ndi yúlhni, ‘SMoodih nzooneya dezti, 'i suzih nine'ai, 'i
be skwunlat 'uneltsuk, 'i be mba 'usdla,’ yúlhni. 19 'Et ndun ndi yúlhni, ‘'Et huwa nyun
chah skwunlat keyah whuti whumoodih tanleh, 'et ntl'ahó'ai.’ 20 'Et 'uyoon chah yughu
ninya 'ink'ez ndi yúlhni, ‘SMoodih soo zelhts'ai. Nah njan nzooneya dezti, 'i suzih není'ai.
'I dzezoh be be' lhasílhchuz 'ink'ez 'et mba nine'ai. 21 'Aw dune gha te'ninzun chaínlah
t'enyunúszun, 'et huwa nyenlhújut. Ndai nye'ildzun chailah, 'i whunts'ih nailchukw. Ndai
hachanilel, 'i whunts'ih hanínle,’ yúlhni. 22 'Et ndi yúlhni, ‘Nyunch'oh nzek hoh dája dini,
'et hoh mba nahutesyih. Se'ulhna intsi', 'aw huba inzoo hoolah. T'eooninzun dant'ah
dune usdli. Ndai 'ilhuchaghuzus'ai 'i whunts'ih 'ulhchukw. 'Ink'ez ndai hachazníl el, 'i
whunts'ih hanúsdlih 'ink'ez be sooneya 'ulh'en. 23 'Et hoh da di ka ndunnah sooneya
lhk'enanduna'aih suzooneya 'en butl'achayí'al? 'Et t'eh da, whusanasja t'eh, 'o 'un
be 'ahósdleh?’ 24 'Et t'eh 'onghah nadelhúya ndo búlhni, ‘Ndi sooneya dezti, 'i bugha
nailhúchoot. 'Ink'ez ndun lanezi 'inla, 'en bugha ínah'aih.’ 25 'Et whunts'ih 'uhiyulhni,
‘Moodih 'uda 'aw 'et lanezi ut'i.’ 26 'Et ndun hubudayi cho 'en 'utni, ‘Ndunnah hoonliyaz
hit'i, 'en 'o 'un lhai bugha itét'alh. 'Ink'ez ndan hoonliyaz chait'ih, ndai 'aw 'i yut'i, 'i
whunts'ih bugha nayutélchulh. 27 'Et ndunnah such'a hudetni 'en, sukacha'hunízun hoh
hubudayi cho tesdle, 'en ts'iyawh sábahle 'ink'ez soo subut 'et hubahghan.”

Yak'usda hudelhti hoh keyah Jerusalem hunindel

28 'Et ndo hubudani hukw'elh'az Sizi Jerusalem ts'ih hutezdel hoh hubutsuh tezya. 29 'Aw
'et dzulhyaz, Olive hiyulhni, 'et keyah whuyaz Bethphage 'ink'ez Bethany huwhutni
dzulhyaz zih whuzdla. 'Et dzulhyaz wheghah hedulh hoh nanah yugha hoodul'eh
hubutélh'a. 30 'Ink'ez 'utni, “Keyah wheyaz nuhghanch'az ts'ih whuz ah'us. 'Aw 'et keyah
wheyaz nenah'az t'eh, 'et 'ilhunuh yeztliyaz, donkey hiyúlhni, whédint'uk, 'i 'aw whutsuh
da 'awhuz dune yuk'uchaíduh, 'i teh'ilh. 'I lhk'unadóoh'uk 'ink'ez ndez tóolhdlooh. 31 'Et
dune nuhuhóodulhkut t'eh, 'et dant'i ka 'ulh'en lhk'unaduh'uk? 'Et njan ndúdoohni,
neMoodihti yuka' ninzun.” 32 'Et ndunnah whebalh'a whuz lhghuhudi'az hoh, soo nts'e
na'a daja ni, 'et whuz na'a nahuhoo'ai. 33 'Aw 'et ndi yeztliyaz lhk'unaidú'uk hoh ndunnah
hububе'ildzun, 'en 'uhútni, “Ndi yeztliyaz dant'i ka 'ulh'en lhk'unaduh'uk?” 34 'Ink'ez
'et ndo buhútni, “NeMoodihti yuka' ninzun.” 35 'Aw 'et Sizi highu hinílhdlukw. 'Ink'ez
dich'oh dunaih yeztliyaz hik'ehíyinla, 'ink'ez Sizi hik'ehíyilhti. 36 'Aw 'et tezya hoh ti yun
dunaih hiba nehíyuzbuz. 37 'Aw 'et njan dzulhyaz, Olive hiyúlhni, 'aw 'et wheduhándel
hoh 'et huwu nilhdukw hoh, 'et lhanah yugha hoodul'eh huhóost'et. 'Et ndet huwa 'ét'en
tune'ust'en 'et honalh'en, 'et huwa soo tube cho Yak'usda hidélhti. 38 'Ink'ez 'uhutni,
“Hubudayi cho 'en Moodihti boozi be whusainya, 'en degha nus hoonzoo bugha whults'ut!
Nduk yak'uz 'et soo whudutéghel, 'ink'ez 'et soo dugha ndoh 'et k'us whudutéti.”

39 'Et bulunah Pharisee hubutah hits'un hahúyih, “Dune hoodulh'eh, ndunnah nye
hóodul'eh, 'en hukwa' hubudini!” 40 'Et whunts'ih ndo búlhni, “Ndun whudusni, njan
t'ewhudusnih t'eh, tse 'i whunts'ih da 'ahoh yatoolhdih.”

Jerusalem whut'en hubulh dawhutenilh, 'et huwa Sizi howintse

41 'Et keyah whuti wheghah uyalh, 'et Jerusalem whutelh'en hoh howintse. 42 'Ink'ez 'et
ndutni, “Nuhwheni Jerusalem whut'en, nuhwheni whunts'ih, k'an dzin soo cho uncha
t'eoonahzun nuhdzin 'uhoont'ah. 'Et huwa da t'eoonóhzin nts'e na'a hoh nuhwhuba
whudutéghel. 'Et whunts'ih k'an whuts'un nuhna ch'a whuntest'i. 43 'Et hoh t'eh dzin
whusawhutelts'ulh ndet nuhch'a detni, 'en nuhna'hutegus. 'Ink'ez lhez lhk'ehitelhkulh

nuhnat ndulhcho hoh, 'ink'ez whez ts'ih nuhuhootetun. 44 'Ink'ez njan keyah whuti
lhk'unahuhootélhkulh. 'Ink'ez ndunnah whez ts'ih hudelhts'i, 'en chah ts'iyawh hubulh
'uwhútenilh. 'Aw 'ilho tse lhk'udez'ai, 'i nuhwhuba 'et nenachaídutes'al. Nts'oh huwa
whudezulh 'uhooja nuhulyis nuhts'un whusateyalh, 'aw t'echaoonáhzil, 'et huwa whuz
na'a 'uwhuténilh."

Luglez whucho ts'ih 'uhóoket 'ink'ez 'é'hooket, 'en ts'iyawh Sizi tinaóobunenyoot

45 'Et luglez whucho whuna'nesdutl'oo daninya 'ink'ez 'uhooket 'ink'ez 'é'hooket, 'en
ts'iyawh tináoobunenyoot. 46 'Ink'ez ndo búlhni, "Uk'e'eduguz ho' njan ndutni, 'Sukoo
'et tenadudli bakoo 'úhoont'ah.' 'Et whunts'ih 'et chah njan ndutni, ''Uhundunut'ih
bakoo whuzúlhtsi." 47 'Ink'ez 'et nyooz luglez whucho dzin totsuk dune hubodulh'eh. 'Et
whunts'ih soo nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz,
'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh chah, ts'iyawh nts'e na'a hituzelhghelh 'et hukwa
hités'en. 48 'Et whunts'ih 'ilhunahuwésdel, ts'iyawh hinat nodelhúya 'ink'ez soo cho
hiyoozélhts'ai. 'Et huwa 'aw ndunnah hizoolhghelh ghaít'ah.

20

Sizi ndai bugha dune bugha ndoh 'int'ah, 'et hukwa hoodulhkut

1 'Et hoh da 'et 'ilhudzin ndez na'a 'et ndúhooja. Luglez whucho Sizi dune hoodulh'eh
hoh khunek unzoo, 'i be hubulh yalhtuk hoh nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'usdúguz chah, 'ink'ez ts'iyannah dune netsuh whudelhdzulh, 'en
khunek be hik'udughaínya. 2 'Ink'ez 'uhiyúlhni, "Nedini ndai bugha dune bugha ndoh
'int'ah hoh ndi 'ut'en oowaghina? K'us ndan ntl'ahón'ai hoh 'udini?" 3 'Et whunts'ih ndo
búlhni, "Si chah 'ilhunuh hukwa nuhoodutelhkut, 'et úsudáhni, 4 nts'e na'a John dune too
be 'úlh'en? Ndan yutl'aho'ai dune too be telh'ilh huba? Yak'uz ts'ih tulih hawhélts'ut,
k'us ndi yun k'ut dune tulih ts'ih hawhélts'ut?" 5 Dich'oh lhtah howu yahalhtuk 'ink'ez
'ulhadutni, "Et yak'uz whuts'un tulih hawhélts'ut ts'utni t'eh, 'Et di ka John nuhwhuba
'alha' cha'dusnih, nedóni. 6 'Et whunts'ih dune ts'ih hawhélts'ut, ts'utni t'eh, 'et dune
ts'iyannah tse be nehooghan. John 'en nus whunilh'en 'int'ah 'et huba 'alha 'uhoont'ah
'et huwa." 7 'Et Sizi ndi hiyulhni, "Aw nts'ez de hawhélts'ut t'ets'onízun." 8 'Ink'ez Sizi
ndo búlhni, "Ndai be dune bugha ndoh 'ust'ah hoh ndi njan nduwhúlh'en, 'et si chah 'aw
nuhwhudóosni ghaít'ah."

Mai haníyeh k'et whulh'ai bugha whuts'odul'eh

9 'Aw 'et 'uyoo khunek be whúts'odul'eh, 'i be hubulh yawhénilhtuk hoh njan ndutni,
"Ilhunuh dune haniyeh k'et mai too mai 'ananla. 'En njan haniyeh k'et ndunnah
há' nulhyeh bughu whulh'ai, 'ink'ez sa whuts'un nilhdza keyah ts'ih whinya. 10 'Aw
'et mai oonteje néwhuninzut hoh 'ilhunuh 'ulhna hubuts'ú wheyalh'a. 'Et ndai mai
buts'ítekulh, 'i bulah higha ínoodzaih. 'Et whunts'ih ndunnah haníyeh k'et bughu
whulh'ai, ndun 'ulhna yahíyalhchus 'ink'ez, whenáhinanyoot. 11 'Et doo chah 'uyoon
'ulhna buts'ú whelh'a. 'En chah yahíyalhchus, 'ink'ez hooya hiyulhtsi, 'ink'ez 'en chah,
whenáhinanyoot. 12 'Et búlh tanah dude 'ustl'en buts'ú whelh'a. 'En chah nukai hiyulhtsi
'ink'ez tináhinino. 13 'Et haníyeh k'et whut'i 'utni, 'Daoosneh chah simba? Sich'oh suye'
buk'esi', 'en buts'ítoolh'a. 'En tulih hiyan'en t'eh, 'int'ah k'una'a né'hiyoolh'en,' ni. 14 'Et
whunts'ih ndunnah bughu whulh'ai hitelh'en hoh 'et 'ulhódutni, 'Ndun 'en nyoo haníyeh
k'et bube'ildzun 'en buye' 'út'en. Ts'uzoolhghelh! 'Et t'eh ndet buts'ó telts'ulh ts'iyawh
'et ndúwhulcho hoh nets'ó toolts'it.' 15 'Et njan haníyeh k'et tináhinino 'ink'ez hizelhghi.
'Et huwa soo cho 'ún whudusni, ndan haníyeh k'et bube'ildzun hoonli, dabóoleh simba?
16 Ndez na'a njan dutenilh, whusanátedalh 'ink'ez ndunnah mai k'et bughu whulh'ai, 'en
ts'iyawh hoolah hubutelhtsilh. 'Ink'ez bumai haníyeh k'et 'uyoon, 'en bugha íte'alh."
'Et dune hohodánts'o hoh 'uhutni, "Aw uncha 'et nduchahóonil!" 17 'Et Sizi hubunilh'en
'ink'ez 'utni, "Ndi Yak'usda bughunek daja ni hoh 'uk'e'eduguz,
'Ndi tse koo 'uwhuhulh'en 'ún hidutelh'uz,
'i koo huk'uwhuz'ai huba soo degha nus tse 'int'ah, 'i suli.'

18 Ndunnah ndi tse hik'elts'ut, 'en ts'iyawh yahutelkulh. 'Ink'ez ndunnah ndi tse
buk'édilts'ut, ts'iyawh hoolah hutele." 19 Ndunnah Lizwif náwhulnuk bumoodih, 'ink'ez
ndunnah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en chah, 'et soo 'et dzeh 'uhunet'oh, 'en
Sizi hiyólhchoot hukwa' hut'en. 'Et whunts'ih ndunnah dune hubé hunuljut 'et hubugha
'aw 'uhooneh ghaít'ah. T'ehoninzun ndi khunek bé whuts'odul'eh, 'i be didut buch'a
yalhtuk hoh 'utni 'et huwa.

Yun k'elha huhoolh'i hukwa' hoodulhkut

20 'Ink'ez highunli, 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah na'dudil'i nunúl'i, 'en hits'un whehíyalh'a.
'En khun teh Sizi ye yalhtuk, 'i bugha hiyoolhgooh. 'Et t'eh yun k'ut whut'en bumoodih
yutl'ahíyoolhtelh. 'En 'int'ah hoolhtus tune'út'en ne'ut'en, 'ink'ez ts'iyannah k'une'
'ul'en. 21 'Et nunúl'i hiyoodulhkut, "Whunehodulh'eh t'ets'oninzun ts'ah'un na'a yailhtuk.
Ts'iyannah mba lhgha 'int'ah. 'Et ts'ah'un na'a Yak'usda k'una'a dune hodilh'eh. 22 Nedini
ndi yun hik'elha hiyilh'i, 'i tax hiyúlhni, 'i 'et ts'ah'un tulih 'uhoont'ah hoh hubudayi
cho Caesar 'en buba k'elha ts'uyoolhtsilh, k'us 'awundooh tulih?" 23 'Et whunts'ih Sizi
t'eooninzun 'aoonilhka 'uhutni. 'Ink'ez ndo búlhni, "Di ka sóolhdzih? 24 De' nusooneya
sunalhts'et nah'a! Ndan bunen 'ink'ez boozi chah 'uk'une'úsduguz?" 'Et 'uhiyúlhni,
"Hubudayi cho Caesar 'int'ah." 25 'Et Sizi 'utni, "Et huwa ndai hubudayi cho Caesar
bube'ildzun, 'i butl'anáyahle. 'Ink'ez ndai Yak'usda bube'ildzun, 'i chah Yak'usda
tl'anáhle." 26 Ndai khunek be dune hubulh yailhtuk, 'i bugha 'aw huyoolhgooh ghaít'ah.
'Et njan ts'iyannah nalh hubudáni hoh tube huba hooncha suli, 'ink'ez ndunnah nunúl'i,
'en ts'iyawh t'ehudínil.

Sizi dinadutédalh bugha hiyoodulhkut

27 'Et bulunah Saducee Sizi highu nindel. 'En 'uhutni dats'úzsai 'ink'ez 'aw
nats'ukhóotnah ghaít'ah. 'Ink'ez hiyoodulhkut, 28 "Dune hoodulh'eh njan Moses daztet'ilh
neba 'uk'e'anguz ho' hoont'ah. 'Et 'ilhunuh dune buzkeh hoolah hoh dazsai 'ink'ez bu'at
khuna t'eh, ndun dune bulhutsin 'en dughe inle yughu naooda huba' hoont'ah. 'Ink'ez
bubuzkeh whúzdli t'eh, 'et ndunnah buzkeh ndan dazsai, 'en boozi hiyóolhchoot huba'
hoont'ah. 29 'Et 'uhoont'ah skwunlat 'o 'at nanah lhulhutsinkah hoonli. 'En 'udetsah
whudelhdzulh, 'en 'at ut'i. 'Ink'ez 'aw buzkeh hoolah hoh dazsai. 30 'Et bulh nánah 'en
ndun ts'eke yughu nasda. 'En chah ndun dune buzkeh hoolah hoh dazsai. 31 'Et bulh
tanah, 'en chah yughu nasda. 'Et whuz na'a zeh ts'iyawh skwunlat 'o 'at nanah 'en
ts'iyawh ndun ts'eke highu dálts'i. 'Ink'ez ts'iyawh bubuzkeh chahóolel hoh yahadla. 32 'Et
'udek'elh'az ndun ts'eke 'en chah dazsai. 33 'Et ndet dune dinadidel t'eh, ndun ts'eke ndan
bu'at tele? Ndunnah skwunlat 'o 'at nanah, 'en ts'iyawh ndun ts'eke 'en hubughinda 'et
huwa." 34 'Et Sizi ndo búlhni, "Dune 'ink'ez ts'ekoo teh ndi yun k'ut ts'iyawh lhgho delhts'i.
35 'Et ndet hoh t'eh whusawhútelts'ulh hoh ndunnah Yak'usda ba hoonzoo hoh bughá
whults'ut yaidla tah dinahudutédulh 'ink'ez yak'uz hutedulh. Whuz 'aw dune lhghu
chadílts'ih ho' hoont'ah. 36 'Aw doo chah yahódlah ghaít'ah. 'En Yak'usda buzkeh huzdli
'ink'ez lizas hubulh lhugha 'uhint'ah. 'En hudujih 'uhint'ah. 37 'Ink'ez Moses 'en ts'ah'un
newhuni'ai yaidla dinahudutédulh ho' hoont'ah. 'Et hoh da njan dahooja 'ut'an delhtan,
'i tah whudezk'un 'et whunts'ih 'aw whudóok'un ghaít'ah. 'En Moodihti ghu yalhtuk hoh
njan ndutni, 'Abraham buYak'usda, Isaac chah buYak'usda, 'ink'ez Jacob chah buYak'usda
'int'ah,' ni. 38 Nuhwheni 'uts'un na'a 'unahzun. 'Aw yahadla hubuYak'usda chailah,
hukhuna hubuYak'usda 'int'ah. Soo cho whunulh'en, 'en be ts'iyannah hukhutena."
39 'Ink'ez bulunah Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz 'uhiyúlhni, "Dune hoodulh'eh
tube soo' denja!" 40 'Et whehunelhújoot k'et 'aw 'o 'un hiyoodolhkut ghaít'ah.

Nts'e na'a Christ 'en David yuts'a hainzut 'int'ah?

41 'Ink'ez ndo búlhni, "Nts'e na'a bulunah nduhútni, Christ dahni, 'en David yuts'a
hainzut 'int'ah? 42 David dich'oh 'et ndutni njan Yak'usda bughunek Shun be' dustl'us k'ut,
'Moodihti 'en SMoodihti ndi yúlhni,

Sunailhni ts'ih sinda,

43 hoh t'eh nch'a hudetni, 'en hubuk'ut nke naóolhyis mba huboolhtsilh.'
44 'Et huwa David, 'SMoodihti,' yulhni, nts'e na'a simba Christ 'en yuts'u hainzut wule?"

Sizi dune ndo búlhni, "Moses bughunek 'uk'ununa'úsduguz buch'a kháhdli"

45 'Et ts'iyannah dune huyoozelhts'ai hoh Sizi yugha hoodul'eh 'et ndo búlhni, 46 "Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en naih nyiz, 'i be húdelhts'i, 'ink'ez ndet ts'uyi, 'i be 'óoket, 'et ts'iyannah hubodélhti hoh dahooja buhútni, 'et huhóont'i. 'Ink'ez Lizwif hubuluglez soo k'us hoonzoo hudutélts'ilh hukwa' huninzun. 'Ink'ez dune ghunuda, soo k'us hoonzoo huteda huka' huninzun. 'Et ndunt'ah soo cho buka tsi hoohli! 47 'En 'uhint'ah tsandelh bukoo hubugha ha'hudunent'ah 'ink'ez bughu huhoolhchukw. 'Ink'ez 'aoonilhka sa cho tenahududli huhoolh'i. Ndunnah, 'en 'o nus 'uwhulcho hoh huba nahutedeh."

21

Tsandelh tel'en, ndai huwa íné'ai, 'i

1 'Et doo chah nyoh yutá'en hoh ndunnah soode'a 'uhint'ah ndai sooneya howa híte'alh, 'en sooneya bé kat, 'i be hína'aih, 'et hubunilh'en. 2 'Ink'ez 'ilhunuh tsandelh tel'en, 'en ndai 'aw 'iyaz yit'i, 'i nankoh sooneya chaditi, 'i dená'aih. 3 'Ink'ez ndo búlhni, "Alha 'ún whudusni, ndun tsandelh tel'en, ndunnah ts'iyawh huba 'o nus lhai dená'aih ho' 'int'ah. 4 Soo cho whunulh'en, ndunnah soode'a 'uhint'ah ndai lhai hiyít'i, 'i Yak'usda ba hilah zeh dehína'aih. 'Et ndun tsandelh tel'en 'aw 'i yuk'ehútenalh, 'i ts'iyawh dená'aih."

Njan luglez whucho hoolah whutéle, 'et Sizi huwu yalhtuk

5 'Et bulunah 'aw 'et luglez whucho howu yahalhtuk 'ink'ez 'uhútni, "Lhe'whuldzoo tse lhe'ildzoo 'i be 'uhoolya. 'Ink'ez Yak'usda bugha t'aih 'i chah 'i be 'uhoolya." 'Et Sizi ndo búlhni, 6 "Ndai ndi ts'iyawh nulh'en, 'et njan whusawhútelts'ut t'eh 'aw lhuk'i tse lhk'uchadutésdlal, ts'iyawh nadúntejulh ho' hoont'ah."

Nket'ah 'uwhuténilh?

7 'Ink'ez hiyoodulhkut, "Whuneoodulh'eh, nts'oht'ah 'uwhuténilh? 'Ink'ez 'aw 'et nilhdukw suli t'eh, dant'i be wheóoduteltsilh, 'i be t'ewhuntehzeh?" 8 'Ink'ez ndo búlhni, "Soo cho howahli. Khun teh dune nanohonoo'ah gunih. Lhanah soozi bugha whusahút-edulh 'ink'ez 'uhudutenilh, 'Si 'en 'ust'ah,' 'ink'ez 'aw 'et whusawhútekulh, hutni t'eh, khun teh hubuntoohya gunih. 9 Dune nehughan whulh 'úduzahts'ai t'eh, 'ink'ez dune lhulhdulhyah nehóninla t'eh, njan 'et 'udechoo whusawhútekulh ho' hoont'ah. Khun teh whénoolhujut gunih. 'Awhuz whulatah, 'aw wheghah ilah 'uhoont'ah." 10 'Et ndo búlhni, "Lhulhyoo dédowh, 'en lhch'a nehúdutedulh. 'Ink'ez yinkak ndulhcho hubudayi cho be 'ustl'en, 'en chah lhch'a nehúdutedulh. 11 Lhelhdun, 'et chah ndulhcho hoh wheóonujut yun nutughétnah. 'Ink'ez dai chah 'ink'ez lhanah lhelhdun chah dada whutéleh. 'Et nduk yat'ah dune wheoonujut hote'ilh, 'ink'ez hooncha hoh be wheóoduteltsilh chah hote'ilh. 12 'Et nduwhútenilh whutsuh, 'et nanwhútelcholh 'ink'ez dzuh nunóhotelhdeh. Lizwif hubuluglez whumoodih, 'en butl'anóhotelelh 'ink'ez tsak'e nohotelelh. 'Ink'ez hubudayi cho 'ink'ez yun humoodih, si soozi bugha 'en hububut ninuhotelelh. 13 'Et t'eh si sugha khunek unzoo, 'i be yatelhtuk. 14 'Et hoh t'eh, 'Daja doosni simba,' noohzin gunih. 15 Khunek 'ink'ez be wháhnih, 'i nuhtl'adutes'alh. 'Et sih ndunnah nuhch'a hudetni, 'en 'aw nuhts'oohoodódlai ghaít'ah. 'Aw 'et buch'a' nilhde 'ink'ez 'aw 'o 'un hoonliyaz 'uhudooni ghaít'ah. 16 'Ink'ez nuhwhulhdusnekah, 'ink'ez nuhwhulhutsinkah, 'ink'ez nuhwhulhtuskah, 'ink'ez nuhwhulhdunekah, 'en whutl'anóhotelelh 'ink'ez bu-lunah nuhtah nuhoteghan. 17 'Ink'ez si soozi bugha ts'iyannah nuhts'u dutetnik. 18 'Et whunts'ih Yak'usda 'aw nuhla dootnih ghaít'ah. Nuhtsigha 'aw lhuk'i whunts'ih tinta dóokes ghaít'ah. 19 Yak'usda ba soo cho bulh nudelhúya. 'I bugha nuhzul óhtun.

Jerusalem hoolah whutelhtsilh

20 "Ndet Jerusalem nehughan whuna'húsduguz, 'et whunulh'en t'eh, 'et huwa t'eoonoohzeh 'aw 'et nilhdukw suli njan keyah whuti hoolah whutelhtsilh. 21 'Et ndúhooja t'eh, 'et Judea whut'en dzulhyaz k'uz ts'ih hutoolhdelh. 'Et ndunnah 'et keyah whuti

'et hudelhts'i, ts'iyawh whuch'a hóodelh. 'Ink'ez ndunnah whunat huwhut'i, 'en chah
khun teh keyah whuti ts'ih hutooya gunih. 22 'Alha 'un whudusni 'aw 'et dzuh nutehzut
whusawhutelts'ulh ho' hoont'ah. 'Et hubugha 'uk'e'wheduguz, 'et ts'iyawh lhaóodute-
nilh. 23 'Et hoh dzin ndunnah hélchan chah, 'ink'ez ndunnah hubuzkeh 'e'úlht'ukw chah,
'en huba tube 'o nus whutétsi'. Ndi yun hoontsi' buk'e whudutelts'ulh 'et huwa. 'Ink'ez
tube Yak'usda ye húnilch'e, 'i chah ndunnah dune hubuk'eidutelts'ulh. 24 'Et bulunah soh
cho buk'a be ts'iyawh hudutedúghan. 'Ink'ez 'onghunnah hitélhcholh 'ink'ez lhelhdun
keyah ts'ih hubotelhna. 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, huba ni'unduguz, 'et whuts'un,
Jerusalem 'et nduhóolhcho hoh hukw'unátedulh.

Yinkak dune ye' whusanátedalh

25 "Sa, 'ink'ez 'ulh'ek ooza, 'ink'ez sum chah, 'i ts'iyawh hoonliyaz 'i be hóoduteltsilh.
'Et ndi yun k'ut ndulhcho hoh lhenyoonah dune, 'en ts'iyawh tube dzuh natedeh 'aw
dahútenilh ts'iyawh t'ehonízun. Hoh t'eh yatoo 'i chah tatsi tadetnik hoh taba ndulhcho
yánteghus. 26 Ndi yun k'ut daótenilh hukwa tsi húhooli 'ink'ez whehunuljut k'et,
bulunah budzi 'ustl'e' 'utenilh. Nduk yat'ah ts'ih be hóolhtus, 'i ts'iyawh ndulhcho
nuhówutughetnah 'et huwa. 27 'Et t'eh, yinkak dune ye' kw'us tah ye úlhtus, 'i be 'ink'ez
buts'uh hayánduz, 'i chah, 'et whuz na'a hiyuntelh'ilh hoh whusatéyalh. 28 'Et ndez
na'a njan nduwheóonit'en t'eh, nduk yutooh'en 'ink'ez whunoolhnik. Lubeshi buch'a
nanhóotekulh 'aw 'et niooninzut suli 'et huwa."

Mai cho chun, fig hiyúlhni, 'i bugha whúts'odul'eh

29 'Et be náwhutnuk 'i be whuts'odul'eh 'i be hubulh yalhtuk hoh njan ndo búlhni, "Ndi
fig hiyulhni buduchun 'ink'ez 'uyoo duchun chah nulh'en. 30 Bindak 'aw 'et hawhenilh'az
'i bugha t'eoonohzin dain 'aw 'et nilhdukw ho' hoont'ah. 31 'Et nuhwheni chah whuz na'a
nuhnalh 'et nduwhút'en t'eh, 'et huwa t'eoonoohzeh nts'e na'a hoh Yak'usda hubudayi
cho unli 'aw 'et nilhdukw ho' hoont'ah. 32 'Alha ts'ah'un na'a 'ún whudusni, k'an njan
whudezulh, 'en 'aw yachahutésdla 'et njan ndótenilh ts'iyawh 'et lhawhúdutenilh 'et
whuts'un. 33 Yat'ah 'ink'ez ndi yun k'ut 'i chah hoolah whutéleh, 'et whunts'ih ndi
sughunek 'aw hoolah chatesdle.

Soo cho khahdli

34 "Et whunts'ih soo cho khahdli. Khun teh stabe zoodulhú'i, 'ink'ez tanahtnai,
'ink'ez ndi yun k'ut hooni 'et zeh huwu nuní nahzut, ndi ts'iyawh 'i be nuhdzi be
whudoobun gunih. Doo ka si 'et dzin soo hukwa tsi chawhahlih 'et whusawhútelts'ulh.
35 Hoh t'eh, ndi yun k'ut ndulhcho hoh whudune lhugooh li'hutenilh whuz na'a khun
whusaótelts'ulh. 36 'Et huwa 'ahoolhyez hukwa tsi hóohli 'ink'ez nts'oh whute daótenilh
nuh'et 'uwhuténilh huba soo 'ulhúdzoo 'ink'ez yinkak dune ye' 'en bubut tehyin, 'et huba
tenadoohdli." 37 'Aw 'et dzin totsuk Sizi luglez whucho dune hubodulh'eh. 'Ink'ez hulhgha
totsuk ndoh dzulhyaz, Olive huwhútni, 'et whuz whenádaih, tetelh ka. 38 'Et ts'iyannah soo
'uda cho luglez whucho dahúdulh hiyootuzélhts'ilh ka.

22

Sizi whu'ízyaz hikunúta hituzelhghelh ka

1 'Aw 'et ndi lhes nachantulhúdoh, 'i nahitet'ulh, 'aw 'et wheghah whezulh. 'Et Hubutus
Lhuseya dzin huwhútni. 2 'Ink'ez ndunnah nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'en Sizi hituzilhghelh, 'et hukwánuta. 'Et dune hube
hunuljut 'et huwa nonut'i be né'hut'en. 3 'Ink'ez Satan, 'en Judas ye ghínya. 'En 'int'ah
Iscariot hiyulhni. Lanezi 'o 'at nanah, 'en hubutah 'ilhunuh 'en 'int'ah. 4 'Et náwhulnuk
bumoodih 'ink'ez lhuhudúghan bumoodih chah 'en hubuts'uh whinya 'ink'ez hubulh
hukw'anótelhye nts'e na'a Sizi hubutl'aitelhtelh 'et. 5 'Ink'ez 'aw 'et huhóost'et hoh
ts'ah'un hiyúlh niwhuni'ai 'ink'ez sooneya highan té'alh hiyulhni. 6 'Aw 'et Judas buts'uh
náhezya nts'e na'a 'ilhuhowezdel hubuch'a hubutl'aitelhtelh, 'et hukwunúta.

Sizi 'en yugha hoodul'eh butus lhuséya hubulh na'tet'alh lhahodutele

7 Ndet 'aw 'et lhes nachanteldoh, 'i nahitet'alh dzin whusawhélts'ut. 'Et Hubutus
Lhuseya 'et whunahulnih hoh ndi sheep k'us unzoo, 'i nahituzelhghelh. 8 'Et Sizi, Peter
'ink'ez John bulh whuz wheoobalh'a 'ink'ez ndo búlhni, “Ah'us 'ink'ez neba lhaoodahleh
nts'e Hubutus Lhuseya 'et na'uztet'alh.” 9 'Ink'ez ndi hiyúlhni, “Nts'e hukwa' ninzun mba
lhats'ódutelelh?” 10 'Ink'ez ndo búlhni, “Soo zelhts'ai, ndet keyah whuti ninah'az t'eh,
'et dune nuhdudutéyalh. 'En too be dezbun 'i niya'a. 'En nts'e bukoo danátedalh ts'ih
whuz buntóoh'as. 11 'Ink'ez 'et ndun bukoo whumoodih 'en 'udóohni, ‘Whuneodulh'eh
njan ndúnyulhni, ndet 'uhoont'ah nkoo dune 'ilhoghudulh 'uha'alh wheni? 'Et sugha
hoodul'eh ndi Hubutus Lhuseya hubulh ná'test'alh.’ 12 'Ink'ez 'et nduk yuh hooncha
lhaoodint'ah whunóhnoolhtun. 'Et lhaoodahleh.” 13 'Et whehá'az hoh soo nts'e na'a
hubudáni, whuz na'a nahahoo'ai. 'Ink'ez 'et Hubutus Lhuseya 'et wheni lhaháduja.

Sizi 'udek'elh'az na'ut'alh

14 'Aw 'et wheghah whudezulh whusawhélts'ut, 'et ndunnah lanezi 'o 'at nanah whel'a
hubulh natl'adeda. 15 'Ink'ez ndo búlhni, “Dzuh nuteszut whutsuh sudzi ndulhcho, 'i
be njan Hubutus Lhuseya 'et nohwhulh ná'test'alh tube hukwa' nuszun. 16 'Alha 'ún
whudusni, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et ts'iyawh lhaoodutenilh, 'et whuts'un,
'et ndi Butus Lhuseya 'aw 'o 'at naóost'alh ghaít'ah.” 17 'Aw 'et lubot yilhchoot 'ink'ez
be'aBá suchanailya yulhni 'ink'ez 'utni, “Ulhchoot 'ink'ez ts'iyawh 'ilho ahtnai. 18 Ndun
whudusni, nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et whusawhutelts'ulh 'et whuts'un, doo
chah 'aw ndi mai too wusnai ghaít'ah.” 19 'Et lhes yilhchoot. Be'aBá suchanailya yulhni,
taídalhkut 'ink'ez butainínla, 'et ndo búlhni, “Ndi suyust'e 'int'ah. Nuhwheni nuhwhuba
huwalti. 'Et ndaht'en t'eh, 'et hoh sunaoolhúnih.” 20 'Uhan'al hukw'elh'az 'et whuz
na'a zeh lubot yílhchoot 'ink'ez 'utni, “Ndi lubot 'i suzkai be k'an khunek nuhwhuba
lhadúsdla, 'i 'int'ah. Nuhwheni nuhwhuba nadútelt'ih. 21 'Ink'ez soo cho whunulh'en,
ndun whu'izyaz dune ch'a detni, 'en njan kw'uzdai gha sulh usda. 22 'Alha' hoont'ah yinkak
dune ye', nts'e na'a buba 'et níwhults'ut, 'et whuz na'a 'et 'uwhuténilh. 'Et whunts'ih ndun
dune whu'izyaz dune tl'aitelhtelh, 'en dáwhultsi' buts'uh whélts'ulh!” 23 'Ink'ez hedich'oh
lhutah lhuhoodulkut, “K'us ndan simba 'uyúlhni, ndan 'utenilh hoh 'utni?”

Yugha hoodul'eh hubutah, k'us ndan simba degha nus ncha wule?

24 'Et chah 'ilho dich'oh 'ulhtah 'uhútni k'us ndan suba degha nus ncha wule? 25 'Ink'ez
Sizi ndo búlhni, “Udun yun k'ut huwhut'en hubudayi cho dune k'une' bul'en 'int'ah.
'Ink'ez ndunnah hubugha ndoh 'int'ah, 'en nets'un hinzoo 'uhint'ah hubuhútni. 26 'Et
whunts'ih nuhwheni nuhtah 'en ndóht'e gunih! 'Et k'us nuhtah ndan degha nus 'int'ah
wule, 'en 'udek'ah k'una'a wule. Ndan nuhtsuh whudelhdzulh, 'en nuhwhuba ne'út'en
k'una'a wule. 27 Daja nahzun? K'us ndan degha nus 'int'ah? Ndan kw'uzdai k'usda 'ute'alh
ka, k'us yuba ne'út'en? 'Alha 'uhoont'ah ndan kw'uzdai k'usda 'ink'ez 'ute'alh 'en 'int'ah.
'Et whunts'ih nuhwheni nuhtah nuhwhuba ne'út'en, 'en 'ust'ah. 28 Nuhwheni aht'ah
ndet dzuh nususzut, 'et nduhóolyez hoh sulh 'éht'e. 29 'Et nts'e na'a se'aBá stl'ahó'ai hoh
hubudayi cho usdli, whuz na'a zeh nuhwheni chah hubudayi cho tehleh nuhgha óotet'alh.
30 'Et nts'e hubudayi cho usdli, 'et sukw'uzdai k'ut sulh 'uteh'alh 'ink'ez sulh 'utehtnai.
Ndet kw'usuda cho dezti, 'i 'et hukw'u dutelhúts'ilh 'ink'ez lanezi 'o 'at nat Israel hits'uh
hainzut bulh dédowh, 'en huba nahutehyeh.”

Sizi, 'en Peter 'uyúlhni, “T'esunuzínzun dutanilh”

31 'Ink'ez neMoodihti 'utni, “Simon, Simon, soo zelhts'ai! Satan tube nuhka' ninzun.
Tl'o mai k'una'a lhtahahontéyulh hukwa' ninzun. 32 'Et whunts'ih mba tenadesdli, ndet
mba 'alha' 'ust'ah, 'et 'aw nla k'éhahoolts'it ghaít'ah. 'Ink'ez ndet suts'u nanínja t'eh,
nyulhutsinkah 'en hilhtus nabolhtsilh.” 33 'Et whunts'ih ndi yúlhni, “SMoodihti lhadúst'ah
nyulh tesyalh, tsak'edutes'alh k'us mba datésah.” 34 'Ink'ez 'uyúlhni, “Peter ndi nyudúsni,
k'an dzin ligok dune 'uduténiilh whutsuh, tat, ‘'Aw ndun t'enuzuszun,’ dutanilh.”

Ts'iyawh lhawhúdoneh huba' hoont'ah

35 'Ink'ez ndo búlhni, “Hoh da whénwhalh'a hoh, sooneya zus, 'ezdlai chah, 'ink'ez
nuhkesgwut, 'i ts'iyawh be'et. 'Aw ih hoonliyaz whechandunuzáhdzit?” 'Ink'ez, “Hoolah!”

hiyulhni. 36 'Ink'ez ndo búlhni, “Et k'an ndan sooneya zus 'ink'ez be ne'ughe ut'i, whute
yóolhchoot. 'Ink'ez ndan soh cho chait'ih, 'en budzoot ye 'óket 'ink'ez soh cho lhuk'i
óket. 37 'Et huwa 'un whudusni, ndet Yak'usda bughunek k'ut si sugha 'uk'une'úsduguz,
'i ts'iyawh lhaóodoneh huba' hoont'ah. 'Et nduwhutni, ‘Ndunnah 'uk'unuchá'hust'en, 'en
hubun dult'ah hudooni,’ ni. 'Et huwa si sugha 'uk'une'úsduguz 'et lhawhúdoneh huba'
hoont'ah.” 38 'Ink'ez 'uhiyúlhni, “NeMoodihti njan whunilh'en nankoh soh cho 'et 'ustan.”
'Ink'ez ndo búlhni, “I 'aw 'et soo 'últsuk.”

Sizi, 'en Gethsemane 'et tenadudli

39 'Aw 'et tinánja hoh whutsuh da hukw'una'a nyoo dzulhyaz, Olive hiyulhni, 'i yuk'uz
whenaja. 'Ink'ez yugha hoodul'eh, 'en chah whehínandel. 40 Whuz hunindel hoh 'et ndo
búlhni, “Tink'us únteht'uk whuch'a ténadahdli.” 41 Nts'e tse nadulh'us, 'et nduwhuldzah
ts'ih bughu ninínya. Dugwútsi be ninínya 'ink'ez tenadudli. 42 'Et njan ndutni, “ABá
hukwa' ninzun t'eh, ndi be dzuh nuteszut, 'i sughu naoolchoot. 'Et whunts'ih 'aw si
hukwa' nuszun k'una'a ilah. Nyun hukwa' ninzun k'una'a 'uhóneh!” 43 'Et khunyaz ndus
de yak'uz lizas be hoodiltsai. 'En ulhtus nayúlhtsi. 44 Tube budzi nduda hoh 'o nus 'íltus
hoh tenadedli. 'Uskai k'una'a buts'uh halhdzilh hoh yun nadúluz. 45 Tenadedli 'istl'e'
'udeja 'ink'ez dinadija hoh yugha hoodul'eh tso k'et nahunéstez hoh bughu nanja, 46 'ink'ez
ndo búlhni, “Di ka sahtez? Doo ka sih tink'us nóoht'uk dinadahdelh 'ink'ez whuch'a
tenadahdli.”

Sizi 'aw 'et hiyílhchoot

47 'Awhuz hubulh yalhtuk hoh khunyaz lhanah dune whuz de údulh. Ndun Judas
hiyulhni, 'en butsuh uyalh. 'En lanezi 'o 'at nanah, 'en hubulh 'ilhunuh 'int'ah. 'Et
Sizi yughah neninya naiduntets'oos ka. 48 'Ink'ez Sizi ndi yúlhni, “Judas, yinkak dune
ye' nadutants'oos 'i be ih whunést'i hoh butl'aítalhtelh?” 49 Sizi bunat nuhudelhúya,
dawhútenilh 'et honalh'en, 'et 'uhiyúlhni, “NeMoodihti soh cho be ih lhts'utedughan?”
50 'Et 'ilhunuh yuzih seyin, 'en Lizwif náwhulnuk degha nus dezti be 'ulhna nalhnih
ts'ih yudzo habe' yalht'o. 51 'Ink'ez Sizi ndo búlhni, “Ndez na'a njan dutésnilh, 'et
stl'awháh'aih.” 'Ink'ez ndunah budzo yut'agheznai 'ink'ez soo na'yinla. 52 'Ink'ez
ndunnah náwhulnuk hubumoodih, luglez whucho nehúghan hubumoodih, 'ink'ez butsuh
whudelhdzulh chah, 'en highu nindel, 'ink'ez Sizi ndó bulhni, “Et di ka soh cho chah
'ink'ez tult'oh chah nuhle 'ink'ez 'undunust'ih hukw'una'a sukaótehdel? 53 'Et dzin totsuk
luglez whucho nuhtah sída hoh, 'aw hoh da 'aw sóolhchoot hukwa cha'záht'en inle. 'Et
whunts'ih k'an netsudule, tsahólhgus yuh usda, 'en nuhmoodih tele, 'Aw 'et nuhwhuba
ní'hunent'o.”

Peter 'utni, “Ndun dune 'aw t'enuzuszun”

54 'Aw 'et Sizi hiyilhchoot 'ink'ez náwhulnuk degha nus dezti highu dáhinilhti. 'Ink'ez
Peter yoo niz de yuneyalh. 55 'Et naneztl'oo tuz whuniz ts'ih kwun húdulhk'an 'ink'ez 'ilho
nátl'ahudelts'i. Peter 'en chah hubutah usda. 56 'Et kwun zih usda hoh 'ilhunuh 'ustl'e
ts'ekeyaz 'en soo yunen ts'ih yunilh'en 'ink'ez ndi yúlhni, “Ndun dune 'en chah yulh
'ut'en inle.” 57 'Et whunts'ih yuts'oodesdlai 'ink'ez ndi yúlhni, “Ts'eke, ndunah dune 'aw
nt'echanuzuszun.” 58 'Et hukw'elh'az 'astl'iyaz inle hoh 'et chah 'ilhunuh dune ndi yúlhni,
“Nyun chah hubulh 'ilhunuh 'unint'ah.” 'Et whunts'ih Peter 'utni, “Awundooh!” 59 'Et doo
chah 'ilhuh hukw'e'hunint'o 'et doo chah 'ilhunuh ndi yúlhni, “Alha' hoont'ah ndun 'en
chah yulh 'ut'en. 'En chah Galilee whut'en 'ilhunuh 'int'ah 'et huwa.” 60 'Et Peter ndun
dune 'en ndi yúlhni, “Aw daja dini 'aw nt'echaoonuzúszun!” 'Et 'awhuz yalhtuk hoh lígok
dune 'udéja. 61 'Et neMoodihti Peter yuts'un nalhú'a 'ink'ez soo yunen ts'ih yunalh'en. 'Et
Peter 'ahoh neMoodihti yughunek yunalnik daja yudani inle hoh njan ndi yulhni, “Ligok
dune 'uduténilh whutsuh tat nt'echasunuzínzun dutanilh.” 62 'Et Peter 'az whinya 'ink'ez
tube cho intse.

Nehughan, 'en Sizi highu nolhúya

63 Ndunnah dune Sizi huyilhchoot, 'en highudloh 'ink'ez hiyoolhchis. 64 'Ink'ez hina
k'úna'uzguz 'ink'ez hiyoonukat 'ink'ez hiyoodulhkut, “Neba nus whunóolh'en, 'ink'ez
nedini ndan 'unyinla nyunezkuk?” 65 'Ink'ez lhat hoontsi' hoh hich'a yalhtuk.

Sizi naheyelh hububut nehinílhti

66 'Aw 'et yilhkai ibulh dune tsuh whudelhdzulh, ndunnah nawhulnuk degha nus dézti
nahúlt'ah, 'ink'ez Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'en 'ilhuhowezdel 'ink'ez
huba naheyelh but nihinilhti. 'Ink'ez 'uhiyúlhni, 67 “Nyun Christ inli t'eh, nedíni!” 'Et
whunts'ih ndo búlhni, “Ndun whudáni t'eh, 'aw nuhwhuba 'alha' doosni ghaít'ah. 68 Si
chah hoonliyaz nuhoodulhkut t'eh, 'aw sudóohni ghaít'ah 'ink'ez 'aw sula nadoohtnih
ghaít'ah. 69 'Et 'ink'ez k'an whuts'un yinkak dune ye' 'et nalhnih ts'ih Yak'usda whelhtus
whuda.” 70 'Ink'ez ts'iyawh 'uhutni, “Nyun Yak'usda buYe' ih 'int'ah?” 'Ink'ez ndo búlhni,
“Ts'ah'un na'a 'udahni, si 'en 'ust'ah.” 71 'Ink'ez 'uhutni, “Aw 'o 'un bugha hoonliyaz
highun nedóoni hukwa cha'ts'unízun. 'Aw 'et whenich'oh buzek ts'udánts'o.”

23

Sizi, 'en Pilate but néhinilhti

1 'Et ndunnah dune 'ilhohuwezdel ts'iyawh dináhudidel 'ink'ez Pilate but nehínilhti.
2 'Aw 'et hik'e whehoni'ai 'ink'ez 'uhutni, “Ndun dune 'en Lizwif tink'us úbunilht'uk 'et
bulh náts'uhoo'ai. 'Ink'ez hubudayi cho Caesar ts'un ndi yun hik'elha hiyilh'i, 'i tax
hiyulhni, 'et chah whuch'a bunézyoot. 'Ink'ez didut ndun hubudayi cho Christ ts'utni,
'en usdli na'dudútni.” 3 'Et Pilate yoodulhkut, “Nyun ih 'int'ah Lizwif hubudayi cho
inli?” 'Et Sizi 'utni, “A, 'alha' dini.” 4 'Ink'ez 'et Pilate, ndunnah Lizwif bumoodih,
'ink'ez 'ilhohuwezdel ts'iyawh ndo búlhni, “Ndun dune 'aw hoonliyaz tinta' 'ant'en bugha
nachawhus'al.” 5 'Ink'ez 'et 'o nus huhunílch'e 'ink'ez 'uhutni, “Yun k'ut Judea ndulhcho
hoh, Galilee yun k'ut, 'ink'ez njan chah, dune nuhwheni nuhch'a nihudoodelh whuz na'a
whebodulh'eh.”

Hubudayi cho Herod, 'en chah Sizi yóolhdzih

6 'Et Pilate njan oozalhts'a hoh, 'et huboodulhkut, “Alha ih ndun dune Galilee whut'en
'int'ah?” 7 'Et Pilate Sizi hubudayi cho Herod bukeyah be'ildzun unli t'eoonanzin, 'et
'ahoh yuts'u wheyálh'a. Ndun hubudayi cho 'en chah hoh da soo 'et Jerusalem 'ut'en
inle. 8 'Et Herod tube hoont'i hoh Sizi yutelh'en. 'Et tube sa whuts'un yuntelh'ilh hukwa'
ninzun 'et huwa. 'Et lhat hoh yulh údants'o inle. 'Et huwa khun teh huwa 'ét'en dunalh
'uhooleh. 9 'Ink'ez khunek lhai be yoodulhkut. 'Et whunts'ih Sizi 'aw yuts'un t'édusnih.
10 'Et hoh da zeh njan ndúwhut'en ndunnah nawhulnuk degha nus dézti 'ink'ez Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, ts'iyawh dináhudidel 'ink'ez soo tube cho whúske be
hik'ehóo'ai. 11 'Et Herod 'ink'ez yuba nehughan, 'en hubulh ts'iyawh hoonliyaz huba
chaílah hininzun 'ink'ez highudloh. 'Et hububayi cho nayits'uz, 'i be híyalhti 'ink'ez Pilate
ts'un whunahíyalh'a. 12 'Et soo 'et dzin Pilate 'ink'ez Herod bulh dune nulhuhulhtsi. 'Et
whutsuh da lhch'a hudetni inle.

Pilate Sizi butl'ayálhti datetsah ka, 'ink'ez Barabbas huba yulanadetnik

13 'Aw 'et Pilate ndunnah nawhulnuk degha nus dézti, dune k'une' bul'en, 'ink'ez
ts'iyannah dune, 'en ts'iyawh ilho hubughezdla, 14 'ink'ez ndo búlhni, “Ndun dune, 'en
dune tink'us hubunilht'uk k'una'a, 'en sughu nulhti. 'En nuhwhubut soo ts'ah'un na'a
bugha nunéstai. 'Et whunts'ih ndet buk'éwhah'ai 'aw hoonliyaz bugha nachawhús'al.
15 'Awundooh! 'Ink'ez Siz, 'en Herod buts'un nohwhulh whélh'a. 'En chah hoh tink'us
'int'ah yughu nachahóo'al. 'Alha' hoont'ah ndun dune 'aw hoonli hukwa daóotsah
hoolah. 16 'Et hiyootelhtsus 'ink'ez bulanadutesnih.” 17 'Et njan butus lhuseya na'hut'alh,
'et naoodezulh totsuk, 'ilhunuh dune tsak'edi'ai, 'en lana'hudutnih. 'Et whuz na'a
buk'ah ts'ih 'uhoont'ah. 18 'Et 'ilho hits'uh hahúyih 'ink'ez 'uhutni, “Ndun Barabbas neba
bulanadintnih, 'ink'ez ndun dune sulhghe!” 19 Ndun Barabbas 'en bugha lhtahuwhunt'ai
hoh 'ilhunuh dune selhghi 'et hukwa tsak'eya'ai inle. 20 'Et whunts'ih Pilate 'en Sizi

lanadutetnih hukwa' ninzun, 'et 'ilhohuwezdel doo chah zeh hubulh yaílhtuk. [21] 'Et
whunts'ih 'o nus hits'uh hahuyih, “Lhdulalhgus k'eilhtih! Lhdulalhgus k'eilhtih!” hutni.
[22] 'Ink'ez 'aw 'et whulh tat ndo búlhni, “Et di ka? Ndet dáhoont'ah hoontsi' tinta' 'ant'en?
'Aw hukw'elha daootsah bugha nachawhús'al! 'Et huwa 'ants'ih hiyootelhtsus 'ink'ez
bulanadutesnih.” [23] 'Et whunts'ih 'aw hiyoozólhts'a ghaít'ah. 'Ink'ez 'et 'o nus hits'uh
hahuyih, “Lhdulalhgus k'eilhtih!” Daja hutni 'ink'ez ndunnah nawhulnuk degha nus
dézti, 'en chah, daja hutni 'et hoh Pilate hich'a' nilhde. [24] 'Et Pilate nts'e na'a hukwa'
huninzun hukw'u na'a yuba nahezya. [25] 'Ink'ez ndun Barabbas 'en bugha lhtahuwhunt'ai
hoh 'ilhunuh dune selhghi, 'et hukwa tsak'eya'ai 'en Pilate hubuts'un yulanadetnik. 'Et
whunts'ih Sizi 'en nts'e na'a hukwa' huninzun k'una'a 'uhitelelh ka hubutl'ayálhti.

Sizi lhdulalhgus k'ehíyilhti

[26] 'Aw 'et Sizi hitelhti hoh 'ilhunuh dune Simon hiyulhni, 'en Cyrene whut'en 'int'ah,
'en wheghah keyah ts'ih hainya, 'en Sizi bulhdulalhgus yuba yudutootan ka hiwus
k'ehídintan. [27] Lhanah dune hiyuntezdel, ts'ekoo chah. 'En bugha tso hinli 'ink'ez hutso.
[28] 'Ink'ez Sizi hubuts'un nalhú'a 'ink'ez ndo búlhni, “Nuhwheni Jerusalem whuts'ekoo,
si sughahtso ilah. 'Et k'us nuhwhenich'oh khunahdutso, 'ink'ez nuhwhuzkehkah chah
ghahtso. [29] Soo cho whunulh'en, dzin whuz de whékulh ho' hoont'ah, 'et 'uhu-
dooni, ‘Ndunnah buzkeh hoolah, ndunnah 'aw cha'hílhtsil, 'ink'ez ndunnah 'aw 'uski
yetcha'úlht'ukw 'en 'o nus huba soo 'uwhutet'ilh.’ [30] 'Et hoh dune 'uhudooni
‘Ndi dzulh 'i uncha nek'énit'ai 'ink'ez ndi dzulhyaz 'i chah ndulhcho be nek'eoonookat.’
[31] 'Alha' hoont'ah, duchun 'awhuz duli hoh 'et whunts'ih 'awhuz njan 'et nduhút'en.
Duchun desuz t'eh, dawhútenilh nahzun?”* [32] 'Et nanah untsi', 'en chah, hiyulh hubu-
tuzelhghelh. [33] 'Ink'ez ndet dzulhyaz Calvary huwhútni, 'i 'utsints'un nez'ai huwhutni,
whuz hinilhti 'ink'ez lhdulalhgus k'ehiyilhti. Ndunnah dune ntsi', 'en 'ilhunuh nalhnih
ts'ih 'ink'ez 'ilhunuh 'intl'as ts'ih, 'en chah lhdulalhgus k'eóobuhilhti. [34] 'Aw 'et Sizi 'utni,
“ABá huba whunaoodolnah. 'Aw dahút'en t'ehonizun, 'et huwa 'uhut'en.” 'Ink'ez hinaih
lhk'ehíyelya 'ink'ez higha 'aínlih. [35] 'Et dune hundelhúya 'ink'ez honilh'en. Ndunnah
bumoodih, 'en chah buzih nuhudelhúya 'ink'ez highudloh hoh nduhútni, “Uyoon, 'en
hubulhyis inle. 'Et huwa ndun 'en Christ ndun Yak'usda 'utahayálhti 'int'ah t'eh,
dich'oh 'ududoolyih da!” [36] Nehughan, 'en chah highudloh. Hizih nininděl 'ink'ez mai
too dunink'ooz, 'i hits'un dihidinkai. [37] 'Ink'ez 'uhíyulhni, “Lizwif hubudayi cho inli
t'eh, nyunch'oh 'ududílyih!” [38] Lhustelyaz hik'une'úzguz. 'Udechoo Greek hubughunek
k'una'a, Latin hubughunek k'una'a, 'ink'ez Hebrew hubughunek k'una'a chah, 'aw 'et
lhdulalhgus k'ut sulhti, higha ndoh ts'ih whehidunilht'o. Ndez na'a njan ndutni,
c Ndun 'en Lizwif Hubudayi Cho 'int'ah.
[39] Ndunnah nanah hintsi', hizih lhdulalhgus k'ehiyílhti, 'ilhunuh hich'á 'uts'un 'utni
hoh 'et di yulhni, “Nyun Christ inli t'eh, 'et nyunch'oh 'ududílyih 'ink'ez nuwheni chah
neílhyih!” [40] 'Et 'ilhunuh untsi' hukwa' yudáni hoh ndi yúlhni, “Aw Yak'usda whunts'ih
bé chanuzíljut hoh ih 'udini? 'Aw nt'eoonuzínzun nts'e na'a huba nahesda, 'et whuz na'a
zeh nuwheni chah neba nahesda. [41] 'Ink'ez wheni ts'ah'un na'a neba nahesda. Daidút'en
'et huwa k'an lhdulalhgus k'ut neba k'elha sidúlti. 'Et huwa neba 'uk'elha whuzdli. 'Et
whunts'ih ndun dune 'aw hoonliyaz tinta cha'ít'il. 'Et whunts'ih wheni nek'una'a zeh
huba nahesda.” [42] 'Et ndun dune untsi' 'en Sizi ndi yúlhni, “SMoodihti nts'e hubudayi cho
inli, whuz lhgha nadinja t'eh, sunaoolnih!” [43] 'Et Sizi ndi yúlhni, “Ts'ah'un na'a nyudusni,
nts'e degha nus hoonzoo, 'et soo k'an dzin sulh 'útant'ilh.”

Sizi lhdulalhgus k'ut ye khuna, 'i yuladetnik

[44] Dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en 'et whuts'un ndi yun k'ut ndúhoolcho tsahólhgus
inle. [45] Sa chah 'aw chast'en suli. 'Ink'ez luglez whucho dutai, 'i hukwa délhchooz, 'i
chah lhulcho lhk'eníncḥ'ul. [46] 'Ink'ez Sizi tube cho 'utni, “ABá, suyéghah 'i nts'un bula

---

* 23:31 Ndi duchun duli, 'i Sizi Gri ndi yun k'ut nuséya, 'uwhúlhni.' Ink'ez ndi duchun désuz, 'i ndunnah chahúdijih 'uwhúlhni. 'Ink'ez Sizi Gri yak'uz whenája t'eh, tube hoontsi' 'et hubuts'úwhelts'ulh, ni ho 'utni.

desnik." 'Ink'ez 'et ndudéja 'aw 'et 'udek'elh'az hanáji. 47 'Et dahooja ndun nehughan
bumoodih whunalh'en hoh Yak'usda yudélhti 'ink'ez 'utni, "Ndun 'alha soo ts'ah'un dune
zeh 'int'ah." 48 'Et 'ilhohuwezdel ts'iyawh 'et nehunindel howhuntelh'ilh ka, ndet ndul-
hcho dáhooja howhunalh'en, tso k'et 'et budzi k'ut huhoolhchis 'ink'ez whusanáhedel.
49 Ndunnah t'ehininzun, 'ink'ez ndunnah ts'ekoo Galilee whuts'un whusanáhinedel, 'en
chah nilhdzayaz highu nudelhúya njan ndulhcho hoh dawhut'en honilh'en.

Joseph, 'en Sizi whuyíyalhti

50 'Aw 'et 'ilhunuh dune Joseph hiyulhni, ndunnah Lizwif buk'úne' whut'en, 'en 'ilhunuh
'int'ah. Dune unzoo 'ink'ez ts'ah'un dune unli. 51 Ndunnah buk'úne' whut'en, dahúja, 'aw
huba ts'ah'un cha'hoot'ah. Joseph 'en Arimathea whut'en 'int'ah. 'En chah ndet Yak'usda
hoh hububayi cho unli, 'et chah hubalh'i. 52 'Et Joseph, en Pilate ts'un whinya 'ink'ez Sizi
buyust'e yuts'u ka ná'dutni dutl'anáyoolhtelh ka. 53 'Aw 'et buyust'e nanáyalhti hoh ndi
naih dezti, 'i layin hiyulhni, 'i be yugha iwezduz. 'Et tse bet hahuhontsel, 'et whuts'uh da,
'aw 'uyoon 'et 'achadílhtah, 'et wheyíhiyalhti. 54 'Aw 'et njan dzin wheni lhahúdutneh
'uhoont'ah. 'Aw 'et Lizwif nats'ulyis dzin hoolh'en. 55 'Ink'ez ndunnah ts'ekoo Galilee
whuts'un whusahínandel, 'en Joseph hiyuntezdel, 'et buyust'e 'et wheyihiyalhti 'et
hinalh'en. 56 'Et whenáhedel. Yoo sooltsun, 'i khe sooltsun, 'i chah ts'iyawh lhahídinla.
'Et nats'ulyis dzin, 'et Yak'usda bughunek be buba' hóonla, 'et dzin nahelyiz.

24

Sizi dinadija

1 'Aw 'et ndi k'enílhghel 'udechoo dzin 'uhoont'ah. Bundada 'uda, ndunnah ts'ekoo
'ink'ez 'uyoon chah bulh 'et ts'un k'uz ts'ih hutezdel. Ndi yoo sooltsun, 'i lhahídinla, 'i
chah hitezdla. 2 Tse 'uda 'udun dez'ai hoh hotelh'en. 3 'Et dahúnindel 'ink'ez neMoodihti
Sizi buyust'e hoolah nahuhoo'ai. 4 'Et ts'iyawh hububa whe' hooja hooyal 'et dáhooja
hoh simba 'uhoont'ah. 'Et khunyaz nanah dune buzih siyin. Bunaih soo tube be
hoodet'en. 5 'Ink'ez ndunnah ts'ekoo tube whehonelhújoot hoh butsi be nachahúnelya.
'Ink'ez ndunnah dune 'uhutni, "Et di ka yaidla tah dune khuna, 'en bukunáhta? 6 'Aw
njan hoolah, dinadija ho' 'int'ah! 'Awhuz Galilee 'ut'en hoh, daja nuhwhulhni, 'aw ih
whunachasulhúnik? 7 Njan ndun whulhni, 'Ndez na'a njan ndótenilh, yinkak dune ye',
'en lubeshi 'ulh'en tl'ahítelhtelh 'ink'ez lhdulalhgus k'ehítelhtelh ka. 'Ink'ez whulh tat
dzin dinadutédalh." 8 'Ink'ez 'ahoh highunek hinalnih. 9 'Et ts'un k'uz hanáhedel, 'et
ndi ts'iyawh lanezi 'o 'at 'ilhunuh, 'ink'ez 'onghunnah chah, ts'iyannah ndo budáni.
10 Ndunnah, 'en Mary Magdala whut'en, Joanna chah, Mary, James be'ama chah, 'ink'ez
'uyoon ts'ekoo bulh 'uhut'en, 'en 'uhuja ndunnah whel'a ndo budáni. 11 'Et whunts'ih
ndunnah whel'a, 'ants'ih hoh ne'huduni whula 'uhutni hubunínzun 'ink'ez 'aw huba 'alha'
cha'hudusnih. 12 'Et whunts'ih Peter didillhah 'ink'ez ts'un k'uz ts'ih whélgai. Yuk lih 'uja
'ink'ez tsa k'et whunilh'en. 'Et naih dezti, 'i zeh 'et sulhchooz hoh yutelh'en. 'Et koo ts'ih
whenaja. 'Et howu nuní nuzut 'ink'ez buba hooncha dahooja hoh simba 'uhoont'ah.

Sizi nanah yugha hoodul'eh bunalhts'et hainya

13 'Aw 'et dzin zeh keyah whuyaz, Emmaus ts'uwhútni, nanah dune whuz hutez'az.
Jerusalem whuts'un 7 miles bat'en 'uhoont'ah. 14 'Et whuz he'us hoh 'et ndóohoolhcho
dawhút'en hoh howu yahulhtuk. 15 'Awhuz 'et howu yahulhtuk dawhút'en ne'whust'en,
'et Sizi hubughan ninya 'ink'ez hubulh tez'az. 16 Buna be hinilh'en 'et whunts'ih 'aw
butl'achóhoo'al 'et huwa 'aw t'echahinízil. 17 'Ink'ez ndo búlhni, "Et wheghah ah'us
hoh, ndet ho' whudahni? Stabe hubugha nuhdzi nduda hoh howu yalhtuk?" 18 'Et
ndun 'ilhunuh, Cleopas hiyulhni, 'en ndi yúlhni, "Aw nyun zeh ilah ih nts'oh teh k'an
ne'whust'en, 'aw ih nt'ewhunuzínzun. 'Aw Jerusalem whut'en chainlah ho ih 'udini?"
19 'Et ndo búlhni, "Ndet 'uwhudahni?" 'Ink'ez 'uhiyúlhni, "Sizi Nazareth whut'en, 'en
bugha dahooja. Ndun dune nus whunilh'en 'int'ah. Yak'usda 'ink'ez dune chah bunalh
ts'iyawh hoolhtus hoh ne'whúst'en 'ink'ez hoolhtus whe chah yaílhtuk. 20 'Ink'ez 'et chah
dahooja nawhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez nuwheni nemoodih chah, 'en Rome whut'en

hiba nahuhooyeh ka butl'ahíyalhti, 'ink'ez lhdulalhgus k'ehíyilhti. [21] 'Et whunts'ih 'en
úncha Israel hits'uh hainzut nabootekulh uzninzun da. Nts'oh tuné'whust'en 'et whuts'un
k'an 'aw 'et whúlh tat dzin 'uhoont'ah. [22] A, 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez bulunah ts'ekoo
nelh 'uhet'en, daja hutni, tube neba hooncha. Soo 'uda bundada ts'un k'uz hunínde l.
[23] 'Aw hiyust'e nachahíyilhtel. 'Ink'ez lizas ha'en hoh 'en 'uhutni, 'Khuna ho' 'int'ah!'
[24] 'Ink'ez 'et bulunah nelh 'uhut'en, 'en chah ts'un k'uz nahúz'az. Soo nts'e na'a ts'ekoo
daja hutni, whuz na'a nahuhoo'ai. 'Et whunts'ih Sizi 'aw chahiyí'il." [25] 'Et Sizi ndo
búlhni, "Tube nuhwheni whuzahnik ahli! Ndet ts'iyawh nus whunilh'en daja hutni, tube
sa nuhdzi be nuhwhuba 'alha 'uhoneh! [26] 'Alha ih 'uhoont'ah Christ, 'en dzuh nutezut
huba 'uhoont'ah 'ink'ez 'et hukw'elh'az whudezti ts'ih natedalh?" [27] 'Ink'ez soo 'udechoo
Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úzguz 'ink'ez nus whunilh'en bube' dustl'us chah, ndai
hik'une'úzguz 'en bugha, 'i ts'iyawh Yak'usda bughunek yubunelhtan ho 'utni.

'Et hitán'en li'huja 'ink'ez nahiyoolhúts'it

[28] 'Et njan keyah wheyaz hutezdel ts'ih, 'aw 'et wheghah hedulh. 'Ink'ez Sizi 'aoonilhka
njan keyah wheghah lhuteyalh li'ut'en. [29] 'Ants'ih tube cho duzíh wuda hukwa' hiyulh'en,
'ink'ez 'uhiyúlhni, "Aw 'et sa naín'ai, hulhgha 'uhoont'ah." 'Ink'ez koo hubulh danánt'az
buzih tedalh ka. [30] 'Et hukw'elh'azyaz natl'ahudelts'i 'ink'ez 'uhute'alh. Sizi lhes yílhchoot
'ink'ez Yak'usda suchanailya yulhni. 'Ink'ez lhtaídalhkut 'ink'ez hubutl'ayánla. [31] 'Et
khunyaz hitá'en li'huja 'ink'ez nahiyoolhúts'it. 'Ink'ez 'et khunyaz hoolah nasdli. [32] 'Et
'ulhódutni, "Nus de ti nelh yalhtuk 'ink'ez Yak'usda bughunek daja ni whunenulhtun hoh
'aw ih nedzi dézk'un lí'ts'int'ah inle?" [33] 'Ahoh 'et wheghah 'uhunet'oh hoh dihudíndel
'ink'ez Jerusalem ts'ih nahutesdel. 'Et ndunnah lanezi 'o 'at 'ilhunuh 'ink'ez ndunnah
hubulh 'uhut'en, 'en ts'iyawh ndet 'ilhoh 'úhint'ah hoh hubughun nahúndel, [34] 'ink'ez njan
'et hudelhts'i, 'en 'uhutni, "Alha neMoodihti dinadija ho' 'int'ah! 'Ink'ez Simon yunalh be
hóodiltsai!" [35] 'Ink'ez ndunnah nanah njan ti dahooja 'et hubugha hubulh náhohoolnuk
nts'e na'a Sizi ndi lhes taídalhkut hoh ndun unli nahiyoolhúts'it.

Sizi dich'oh hubuniz be hóodiltsai

[36] 'Awhuz njan howu yahalhtuk hoh, Sizi dich'oh hubuniz be hóodiltsai, 'ink'ez
ndo búlhni, "Nohwhulh soo whudooghel." [37] 'Et whunts'ih hubugha ha'nejoot 'ink'ez
tube hunelhújoot. Dune dazsai butsen ha'en huninzun. [38] 'Ink'ez ndo búlhni, "Et
dahoont'ah huwa whenlhujut? 'Ink'ez dahoont'ah huwa nuhdzi yuh hoh nuhwhuba nawh
'uhoont'ah? [39] Sula chah 'ink'ez suke chah nulh'en. Si 'ust'ah. St'agháhnaih 'ink'ez
sunulh'en! 'Alha nuhwhenich'oh whunulh'en. Suyust'e chah hoonli 'ink'ez suts'un
chah. Dune butsen 'aw whuz na'a nduchaít'ah, buyust'e 'ink'ez buts'un chah hoolah, ndi
ts'iyawh bulh 'ust'ah." [40] 'Aw 'et ndudáni hoh, dula chah 'ink'ez duke chah hubunalh ts'et
niyuzdla. [41] Soo ts'ah'un huhóont'i 'ink'ez tube huba hooncha, 'et whunts'ih 'awhuz huba
'alha' cha'hoot'ah. 'Ink'ez ndo búlhni, "Aw njan ts'uyi, 'i cháht'ih?" [42] 'Et lhook sut'e, 'i
'ink'ez honey, 'i yoo'alh ka higha híninla. [43] 'I yílhchoot 'ink'ez hubunalh ya'al.

Sizi whubunulhtun Yak'usda bughunek daja ni

[44] 'Ink'ez ndo búlhni, "Awhuz nohwhulh 'úst'ah da ndi khunek 'i da be nohwhulh
yalhtuk, 'et ndi ts'iyawh lhaoodoneh ndai Moses be' dustl'us 'ukune'usdúguz, ndun-
nah nus whunilh'en, 'ink'ez Yak'usda bughunek Shun be' dustl'us k'ut chah, si
sugha 'uk'une'úsduguz." [45] 'Et hubeni t'ehonoozeh ka butl'ahó'ai Yak'usda bughunek
t'ehinoozeh ka. [46] 'Ink'ez ndo búlhni, "Ndi 'i 'uk'une'úsduguz hoh 'et ndutni, Christ,
'en dzuh nozut huba' hoont'ah, 'ink'ez whulh tat dzin dinadutédalh. [47] 'Ink'ez ndunnah
boozi be yatelhtuk, 'en boozi bugha nts'e na'a hoh ts'iyannah bulubeshi ch'a bubeni
naháhundunooleh, 'ink'ez nts'e na'a hoh bulubeshi huba 'ún tukuk chah, ndi bugha
boozi hubugha ts'iyannah ndudóohni huba' hoont'ah. 'Et njan Jerusalem 'et choo
whe'dooht'en. 'Et hukw'elh'az t'eh, ts'iyannah yun k'ut nduhoolcho hoh whebodoolh'eh.
[48] 'Ink'ez nuhwheni njan 'et ts'iyawh dune whúntelhtun ahli hoh aht'ah. [49] 'Ink'ez soo
zélhts'ai, ndi se'aBá nuhts'u yoozi, 'i nuhts'o tl'adutes'alh. 'Et whunts'ih yak'uz ndus de
whelhtus, 'i nuhk'edútelts'ulh 'et whuts'un, njan Jerusalem keyah 'et zeh doolhúts'i."

Sizi nduk yak'uz whenálti

50 'Aw 'et keyahyaz Bethany ts'uwhútni, whuz nabuninla. Bula nduk 'uyínla 'ink'ez
Yak'usda yoodulhkut hubuts'un wuzoo ka. 51 'Et 'awhuz Yak'usda yoodulhkut hoh
hubuts'un wuzoo ka, 'et hubuch'a nduk yak'uz whenabe'whéldzut. 52 Hits'un teni' nal-
hdzin, 'ink'ez tube hooncha huhóont'i hoh Jerusalem ts'ih whunáhedel. 53 'Et 'ahoolhyez
luglez whucho hudelhts'i hoh Yak'usda hidelhti 'ink'ez dalzoo ho' 'int'ah hutni. 'Et ndoh
honeh.

Yak'usda Bughunek Unzoo 'I John Yuk'uné'uzguz

Ndi khunek 'ilhuz 'int'ah

1 Soo 'udechoo da 'et khunek hoonli 'ink'ez ndi khunek 'i Yak'usda yulh 'int'ah. Ndi
khunek 'i Yak'usda 'int'ah. 2 Ndun 'en soo 'udechoo da whuts'un Yak'usda bulh 'int'ah.
3 'En bula tah ts'ih ts'iyaitsuk 'ulya ínle. Ndai 'ulya, 'i tah 'aw ilhuk'i cha'yílil hoolah.
4 Be ts'úkhuna 'en buts'un haídanzut 'ink'ez ndi be ts'ukhuna 'i ts'iyannah dune huba be
whét'en 'int'ah. 5 Ndi be whét'en tsahólhgus* yuh ts'ih wheńdi 'ink'ez ndi tsahólhgus yuh
ts'ih haínya, 'aw yuch'a 'oolhdeh ghaít'ah. 6 'Ilhunuh dune John hiyulhni, 'en Yak'usda
whusayálh'a. 7 Ndun dune 'en ts'iyannah dóni ndi be whét'en, 'i bugha. Hukwa' huninzun
t'eh, 'en bugha ts'iyannah huba 'álha 'uhot'e. 8 Ndun John, 'en 'aw be whét'en ilah 'int'ah.
'En 'int'ah be whét'en, 'i bugha ts'iyannah dóni 'int'ah. 9 Ndun ts'ah'un be whét'en,
ts'iyannah dune ndi yun k'ut k'eínya, 'en ndi be whét'en hubugha ite'alh. 10 Ndi yun
k'ut inda. Ndi yun 'uyínla 'et whunts'ih yinkak dune t'ehinóozin hukwa cha'hunízun.
11 Ndunnah dulh whút'en 'en lhtahaoobanla 'ink'ez hubutaninya hoh 'aw chahayílhcholh.
12 'Et whunts'ih ndan ho' 'int'ah hiyílhchoot, Yak'usda buzkeh huzdli 'et hubugha óoni'ai.
Ndan 'uhint'ah ndi boozi huba 'álha' yint'ah. 13 'Aw dune hits'u haínzut whu la ts'ih ilah
Yak'usda buzkeh huzdli, k'us buyust'e hukwa' nínzun huwa ilah, k'us dich'oh dune hukwa'
huninzun huwa chah ilah, Yak'usda 'en bugha zeh huwhuzdli. 14 'Et ndi khunek Yak'usda
unli, 'i dune suli 'ink'ez netah dune inle, 'et hoh dadélti ts'onalh'en. Ndi yé dadélti, 'i
Yak'usda 'aw 'ilhunuh zeh buYe' yé dezti 'i 'int'ah. Ye unzoo 'i 'ink'ez khunek 'alha'
'int'ah 'i zeh ye dézbun. 15 'En bugha John hubudáni inle, dune bulh yálhtuk hoh, "Ndun
'en nuhghu dáni, sk'elh'az whusatéyalh 'et whunts'ih whutesdleh whutsuh da whunts'ih,
'uda 'et khuna ho' 'int'ah, 'et huwa 'int'ah sugha ndoh 'int'ah," hubúlhni. 16 'Ink'ez ndai
yé dezbun 'i ts'iyawh negha íninla. Dzin totsuk ye unzoo 'i neba 'o 'un 'int'ah. 17 Yak'usda
ndi bughunek 'i buk'une'ts'oot'en, 'i Moses 'en bugha netl'aidá'ai ínle. 'Et whunts'ih k'an
Sizi Gri 'en bugha ye unzoo, 'i 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i neghalts'ut. 18 'Aw Yak'usda
'en ya'en, 'et whunts'ih ndunnah 'aw 'ilhunuh buYe', be'aBá degha nus yuk'entsi', 'en
Yak'usda bugha 'et wheinélhtan.

John dune too be 'ulh'en, 'en ndó bulhni 'aw ndun Christ 'en ilah 'ust'ah

19 'Et 'ilhudzin ndan Lizwif Jerusalem whut'en, 'en náwhulnuk 'ink'ez Levitenah, 'en
John buts'un wheóobahalh'a hiyoodolhkut ndan unli 'et hukwa. 'Et John ndo búlhni,
20 soo ts'ah'un na'a 'aw whuts'u chaoodídlai hoh hubudáni, "Aw Christ, 'en ílah 'ust'ah,"
hubúlhni. 21 'Et doo chah hiyoodulhkut, "Ndan inli? Elijah tulih 'int'ah?" "Awundooh,
'aw 'en ilah 'ust'ah," hubúlhni. "Ndan Yak'usda be nus whunílh'en hubugha yatuk inle,
'en tulih 'int'ah?" hiyúlhni. 'Et chah, "Awundooh," hubúlhni. 22 'Et 'uhiyúlhni, "Aw ndan
hó' nint'ah. Nyunch'oh daja ho' dini? 'Et ts'ah'un ne'díni, 'et ndez na'a ndunnah whuz
denételh'a hubuzdóoni," hiyúlhni. 23 'Et John ndo búlhni,

"Si 'ust'ah 'aw dune chahóot'ih ts'ih dultul hoh ts'iyannah dune hubudúsni,
neMoodihti lhuteyalh hoonzoo 'ink'ez lhk'owhudez'a huba whulhtsi.

'Et whuz na'a Yak'usda 'en be nus whunilh'en Isaiah ndutni ínle," ndo búlhni.

24 'Et ndunnah John buts'un whets'iyalh'a ndunnah Pharisee bulunah zeh 'uhint'ah. 25 'Et
doo chah hiyoodulhkut, "Aw Christ, k'us Elijah, k'us ndan Yak'usda 'en be nus whunilh'en,
ndunnah ilah 'int'ah t'eh, di ka dune too bé' bilh'en?" hiyúlhni. 26 'Et John ndo búlhni,
"Si too zeh 'i be dune too be' 'ulh'en, 'et whunts'ih nuhwhutah 'ilhunuh dune hoonli,
'en 'aw t'enuzáhzun. 27 'En 'int'ah sk'élh'az whusatéyalh sughanus dezti ho' 'int'ah. 'Aw
bukechun ketl'oolh buba k'unaídutes'uk, 'et whunts'ih huba soo cha'lhudzooh," hubúlhni.
28 'Et njan keyah Bethabara huwhútni Jordan took'oh whanch'az whuz'ai, 'et John dune too

* 1:5 Ndi tsaholhgus yuh ts'iyaini hoontsi' 'ink'ez tink'us 'ínt'ah 'i ni ho 'utni.

be' 'óbulh'en. [29] 'Om bun dzin khunyaz Sizi yuts'un úyalh hoh John yutelh'en, 'ink'ez 'utni,
"Nulh'en, Yak'usda busheepyaz 'int'ah. 'En 'ut'en, yinkak dune hubulubeshi hubuts'u
hanáyule," hubúlhni. [30] 'En bugha 'un whudúsni sk'elh'az whusatéyalh, 'et whunts'ih
whutesdleh whutsu da whunts'ih, 'uda khuna ho' 'int'ah, 'et huwa sughanus dezti ho'
'int'ah. [31] Ndan unli 'aw seni be t'énuzúszun inle, 'et whunts'ih nuhwheni Israel buts'u
háhde nuhwhuts'un whuz haya be t'ewhunoolhzeh 'ink'ez too zeh 'i be too be' 'un
whulh'en, 'i bugha ndan 'int'ah soo cho t'ewhunoohzeh," hubúlhni. [32] Njan 'et Sizi bugha
John ndutni, "Ndoni dut'aiyaz nduwhút'en hoh yak'uz ts'ih hadánde 'ink'ez buyédande,
'et whunalh'en. [33] Hoh da 'aw seni be t'éoonuzúszun ndun 'int'ah, 'et whunts'ih ndun
whuz de sutélh'a too zeh 'i be dune too be' oolh'en ka, 'en sudáni, 'Ndan Ndoni ndus
de yuk'édilts'ut 'ink'ez 'ilhuz yulh 'ínt'ah, 'en 'int'ah Ndoni be dune too be' 'ulh'en
unli,' 'et sudáni. [34] 'Et ndúhooja 'et whunalh'en. Soo ts'ah'un khunek be nuhwhudúsni,
'alha ndun 'en Yak'usda buYe' 'int'ah," hubúlhni John. [35] 'Et 'om bun dzin John 'ink'ez
yugha hoodul'eh nanah 'et nahudélhuya. [36] Sizi hoh wheghah uyalh hoh John yunilh'en,
"Nulh'en ndun Yak'usda busheepyaz 'int'ah!" hubúlhni. [37] 'Et ndunnah nanah dune John
yugha hoodul'eh daja ni hidánts'o hoh 'aw 'et Sizi Gri hiyuntez'az. [38] 'Et Sizi hubunilh'en
hine'us hoh 'et huboodulhkut, "Di kunahta hoh 'aht'en?" hubúlhni. 'Et 'uhiyúlhni,
"Rabbi, nts'e hoont'i?" ('Et ndi khunek "Rabbi" 'i Lizwif k'una'a dune hoodulh'eh ni ho'
utni.) 'Et Sizi hubúlhni, [39] "Anih, whunoolh'en si!" hubúlhni. 'Et hiyúlh tez'az 'ink'ez
nts'e sída 'et honalh'en. 'Et dzin nduhoolyez hoh hizih hinke 'ink'ez, hoh da 10:00
bat'en 'uhunet'oh. [40] 'Et ndunnah nanah dune John hidánts'o huwa Sizi hiyuntez'az, 'en
'ilhunuh, Andrew hiyulhni, 'en Simon Peter bulhutsin 'int'ah. [41] 'En 'ahoh dulhutsin,
Simon hiyulhni, 'en yughu ninya 'ink'ez yudáni, "Ndun Messiah 'aw 'et nats'ilhti," yúlhni.
(Ndi boozi "Messiah," Christ ni ho' utni.) [42] 'Et Sizi 'en yughu inílhti. 'Et soo cho Sizi
yunalh'en 'ink'ez ndi yúlhni, "Nyun Simon Jonas buye' 'en 'int'ah, 'et whunts'ih Cephas
nyuhudutténilh," yúlhni. (Ndi Cephas 'i Peter 'i zeh 'int'ah 'ink'ez 'i "tse" ni ho' utni.) [43] 'Et
'om bun dzin Sizi Galilee yun k'ut huwhútni ts'ih teyalh hukwa' ninzun. Whuz ninya hoh
dune Philip hiyúlhni, 'en nayilhti 'ink'ez "Sunanyalh," yúlhni. [44] 'Et ndun Philip 'en keyah
Bethsaida huwhútni, 'et whut'en 'int'ah. Keyah 'et Andrew 'ink'ez Peter bulh huwhut'i.
[45] 'Et Philip 'en dune Nathanael hiyúlhni, 'en nayilhti, "Ndun dune Moses dude dustl'us
k'ut yugha 'uk'une'úzguz, 'ink'ez Yak'usda be nus whunilh'en highun 'uk'une'úzguz, 'en
'aw 'et nats'ilhti. 'En 'int'ah Sizi, Joseph buye' unli. Keyah Nazareth huwhútni, 'et
whut'i," yúlhni. [46] 'Et Nathanael 'utni, "Nts'e na'a simba hoonliyaz 'unzoo 'i Nazareth
ts'ih haóolts'it?" 'Et Philip 'utni, "Anih, sulh ín'us 'ink'ez whunolh'en si!" yúlhni. [47] 'Et
Sizi Nathanael 'az de úyalh yunilh'en 'ink'ez yugha 'et ndutni, "Ndun 'en soo Israel
buts'u hainzut 'int'ah, 'aw tínk'us 'uhóont'ah teh nucha'ust'en," ni. [48] 'Et Nathanael Sizi
yoodulhkut, "Dí bugha t'ewhunínzun dant'un dune usdli?" 'Et Sizi 'uyúlhni, "Mai chun
t'ah sinda da, Philip 'anih nyudutténilh whutsuh da, 'et 'uda nyunalh'en," yúlhni. [49] 'Et
Nathanael ndi yúlhni, "Rabbi, 'alha' Yak'usda buYe' inli 'ink'ez Israel hits'u hainde, huba
hubudayi cho chah inli," yúlhni. [50] 'Et Sizi ndi yúlhni, "Mai chun t'ah sinda hoh nyunalh'en
nyudúsni. 'Et huwa Yak'usda buYe' usdli mba 'álha 'uhoont'ah, 'et whunts'ih 'o nus
ts'un 'o nus hooncha, 'et whuntalh'ilh. [51] 'Et soo ts'ah'un 'ínt'ah nyudut'esnilh, yak'uz
da' dutézkez 'ink'ez Yak'usda hubulizas ndus de hahándel 'ink'ez doo chah whenáhudéde
ndun yinkak dune ye'† 'en buts'un 'uhut'en, 'et whuntalh'ilh," yúlhni.

2

Sizi huwa 'ét'en túne' 'ut'en 'et huwa dune 'en Christ 'int'ah t'ehonózin.

[1] 'Et whulh tat dzin suli hoh Galilee yun k'ut 'et 'ilhun keyah Cana huwhútni, 'et keyah
'et k'an nalhgha húsduke huba honélhnik. 'Et Sizi be'ama 'en chah 'et usda. [2] Sizi 'ink'ez
yugha hóodul'eh 'en chah hubughu nahúzdel. [3] 'Et njan lhghahúsduke ba honelhnik
whutah 'et ndi mai too ntsol súli. 'Et Sizi be'ama yughu ninya 'ink'ez 'uyúlhni, "Aw mai

† 1:51 Yinkak dune ye' ni, 'et dich'oh na'dudútni.

too cha hít'ih." [4] Sizi 'et ndi yúlhni, "Ts'eke dant'i ka 'uyoon mba 'uhoont'ah 'et si hukwa'
sudini, njan 'et 'aw suba 'et nicha'hunest'o!" [5] 'Et be'ama ndunnah ustlen, 'en búlhni, "Daja
nuhwhúlhni hoh tuné'ooht'en." [6] 'Et njan lhk'uta tse 'oosa' cho, too hiye 'ílhdzun wheni,
'et súla. Lhanah Lizwif hube 'ut'en k'ah hukw'un'a lana'huldeh wheni. [7] 'Et Sizi ndunnah
ustlen, 'en búlhni, "Ndi tse 'oosa' cho ts'iyawh too be nadulhbun." 'Et soo ts'iyawh budah
whuts'un yanahídelhbun. [8] "Aw 'et buyé' 'ahkaih 'ink'ez ndun njan howunli, 'en buts'un
yéhkalh," hubúlhni. 'Ink'ez bulah hits'un whinkai. [9] Ndi too mai too suli, 'i 'aw nts'ez de
hahuyalhdze ndan howunli 'en t'éoonízun, 'et whunts'ih ndunnah ustlen, 'en hiyínkai,
'en t'ehonínzun. 'Ink'ez ndet huwunli 'en dune 'at ut'i, 'en 'anih yúlhni, [10] 'ink'ez ndi
yúlhni, "Dune ts'iyannah ndi mai too unzoo, 'i choo howu hínilhdze, 'et hukw'elh'az soo'
neltsuk hutni, 'et 'ink'ez hukw'elh'az 'int'ah 'i mai too 'i bughu hínilhdze. 'Et nyun ndi
unzoo, 'i 'udek'ah whuts'un ontun!" yúlhni. [11] Njan keyah Cana Galilee yun k'ut whuz'ai 'et
soo 'udechoo Sizi huwa 'ét'en teh whená'dit'en, 'ink'ez dádelti 'et hóbunelhtan. 'I bugha
hodul'eh 'en bugha ba 'alha yint'ah suli.

Jerusalem luglez whucho Sizi 'uhooket tinábunenyoot

[12] 'Et ndúhooja hukw'elh'az Sizi keyah Capernaum huwhutni ts'ih whinya. Be'ama
chah 'uja, 'ink'ez bulhutsinkah chah, 'ink'ez yugha hoodul'eh chah, 'aw sa ilah 'et
hudálts'i. [13] 'Aw 'et wheghah whúdezulh ndet da Lizwif bukoo Yak'usda lizas Butus Lhuséya
whunahulnih,* 'et Sizi Jerusalem ts'ih whénya. [14] 'Et luglez whucho whuna'nesdutl'oo
wheyah ts'ih tézya 'et dune 'e'óoket hubunílh'en. Khunai cha, musdus cha, sheep cha,
'ink'ez dut'aiyaz cha, dove hiyúlhni, hiye 'óoket, 'ink'ez dune sooneya lhk'enáhudunedzih,
'en chah 'et 'uhut'en. [15] Tl'oolhyaz be dutsus inla. 'I be khunai ts'iyawh tinaínenyoot.
Sooneya lhk'enáhundunedzih chah hubuzooneya nus wheyantsut, 'ink'ez kw'uzdai chah
yun tez'ai. [16] 'Ink'ez dut'aiyaz be 'óoket chah ndó bulhni, "K'an 'aw 'et tiná'nuhle! 'Aw
se'aBá bukooyah 'et 'e'óohket bakoo whulhtsi ilah!" hubúlhni. [17] 'Et ndunnah yugha
hoodul'eh 'et whunahulnih huwa 'uk'une'huzguz 'i daja ni, 'et ndutni, "Njan nkoo hukwa'
nuszun k'et 'ants'ih siyah whudezk'un li'nust'ah." [18] Lizwif 'uhiyúlhni, "Njan nts'oh teh
ne'ínt'en nts'ez na'a 'ínt'en hooncha túne' 'int'en, 'et whunénilhtun?" [19] 'Et Sizi ndo
búlhni, "Njan bukoo whudézti nuhwheni hoolah whulhtsi 'ink'ez tat dzin inle t'eh, 'et
dinaoodutés'alh." [20] 'Et ndunnah Lizwif 'uhiyúlhni, "Njan koo whudézti dit lanezi 'o 'at
lhk'utat naoodezut inle hoh lhaoodúlya. 'Et daja ninzun ho' dini, tat dzin whutuh zeh
dinaoodutá'alh dini," hiyúlhni. [21] 'Et njan Sizi bukoo whudézti howu yalhtuk hoh, dich'oh
buyust'e, 'i ghu yalhtuk ho' utni ínle. [22] 'Et huwa Sizi Gri dázsai hubutuh dinadija hoh
yugha hoodul'eh whunahulnih daja hubúlhni inle da, 'ink'ez ndi Yak'usda bughunek
'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez khunek 'i Sizi ye yaílhtuk, 'i bulh daja ni ts'iyawh huba 'álha
'uhoont'ah. [23] 'Awhuz Jerusalem 'et zeh 'ut'en hoh njan Hubutuh Lhusíya, 'et whutah
ne'whut'en, bulunah ndunnah Sizi yunilh'en nts'o túne'ut'en, 'et huwa k'us lhanah boozi
huba 'alha' yint'ah suli. [24] 'Et whunts'ih Sizi dich'oh chah 'aw dune hubut'achanítan,
t'eoobunínzun dune dahínt'ah 'et huwa. [25] 'Ink'ez 'aw 'uyoon dune dahínt'ah 'et ndudóoni
ghaít'ah, dich'oh dune dahínt'ah chah t'eoobunínzun 'et huwa.

3

Sizi Nicodemus yúlhni doo chah zeh whutanle huba 'uhoont'ah

[1] 'Ilhunuh dune Pharisee bulh dezulh, 'en 'ilhunuh Lizwif hubutsuh whudelhdzulh,
'en Nicodemus hiyulhni. [2] 'En 'ulh'ek 'et Sizi yughu ninya 'ink'ez ndi yúlhni, "Rabbi,
Yak'usda yulh 'int'ah dune, 'en zeh njan huwa 'ét'en tune' oot'en huba 'uhoont'ah. 'Et
huwa soo t'ets'onínzun dune hoodulh'eh Yak'usda ts'ih haínya, 'en inli ho' nint'ah."
[3] 'Et Sizi 'uyúlhni, "Soo ts'ah'un na'a nyudúsni, dune doo chah zeh whuzdli t'eh, 'et t'eh
zeh nts'e Yak'usda 'en hubudayi cho unli whute'ilh." [4] 'Et Nicodemus ndi yúlhni, "Nts'e

* 2:13 Nawhudezulh totsuk 'ilhunahowudulh 'ink'ez ndi sheep k'us unzoo 'i nahiyut'alh. Njan whewhúnhulnih hoh da Yak'usda yun k'ut Egypt ts'a hanaóobanla da.

na'a suba 'ilhunuh dune tube ye'un uzulh, 'en doo chah 'uhóoleh ho' dini? 'Aw whulh
nat be'ama yuchan naooja 'ink'ez doo chah 'uhóoleh ghaít'ah!" yúlhni. 5 'Et Sizi ndi
yúlhni, "Soo ts'ah'un na'a nyudúsni, dune too 'ink'ez Ndoni be chah whuzdli t'eh, 'et
zeh nts'e dune Yak'usda dich'oh zeh hubudayi cho unli 'et 'aw dahóoya ghaít'ah. 6 Ndun
dune bugha whuzdli, 'en dune budune 'int'ah, 'ink'ez ndan Ndoni be whuzdli, 'en Ndoni
budune 'int'ah. 7 'Et nyudúsni nuhwheni doo chah zeh hóhle huba' hoont'ah. Khun teh
'et huwa mba hócha gunih! 8 'Ants'ih nilhts'i delts'ulh li'hoont'ah. Nilhts'i dints'o 'et
whunts'ih nts'ez de hadélts'ut k'us nts'e dutelts'ulh 'aw t'éoonuzínzun. 'Et whuz na'a
zeh 'aw t'éoonónzin ghaít'ah nts'e na'a dune Ndoni be whuzdli," yúlhni. 9 'Et Nicodemus
ndi yúlhni, "Et nts'e na'a 'uwhutét'ilh?" 10 'Et Sizi ndi yúlhni, "Et nyun Israel buts'u
hainde whubodilh'eh inli, 'ink'ez nts'e na'a 'int'ah njan 'aw nyeni be t'éoonuzínzun? 11 Soo
ts'ah'un na'a njan nyudúsni, t'éts'onínzun ndet howu yats'ulhtuk 'ink'ez ts'ah'un na'a
nuhwhuts'útni ndai ts'a'en 'ink'ez nuhwheni 'aw neghunek nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah.
12 Ndi yun k'ut nts'oh tulih né'whut'en, 'et hubugha 'ún whudusni, 'et whunts'ih
nuhwhuba 'álha cha'hóot'ah nts'e na'a simba nduk yak'uz né'whut'en, 'et hubugha 'ún
whudusni, 'et nuhwhuba 'alha 'uhot'e? 13 'Aw 'ilhunuh dune nduk yak'uz whenya hoolah,
'aw 'ilhunuh zeh 'uja ndus de yak'uz haínya. 'En 'int'ah yinkak dune ye' unli, 'en 'int'ah
yak'uz whukeyah whuz'ai. 14 'Uda 'aw dune chahahóot'ih 'et Moses 'en tl'ughus k'edéltsi
dibe' yudilhtsi inle, whuz na'a yinkak dune ye' dibe na'hidóolhtsih huba 'uhoont'ah. 15 'Et
huwa ndunnah 'en bugha huba 'alha 'uhoont'ah, 'en 'aw dachatesa,* 'ilhuz wule wheni
hukhutenalh. 16 Yak'usda dalhcho 'i be ndi yun k'ut dune húbuk'entsi', 'aw 'ilhunuh zeh
buYe' 'en hubugha ínilhti. 'En bugha ndan huba 'alha' yint'ah 'aw dachahútesa, 'ilhuz
wheni hukhutena 'et huwa. 17 'Aw dune ba nahuteyeh ílah Yak'usda buYe' ndi yun k'uz
yutélh'a. 'En bugha ndi yun k'ut whut'en 'en ts'iyannah hudoojih, 'et wheni ndi yun k'uz
yutélh'a. 18 Ndunnah huba 'álha' yint'ah 'en 'aw huba nachahutésyel. 'Et ndunnah 'aw
huba 'álha cha'yít'ah, 'en 'uda huba nahézya ho' hint'ah, 'aw Yak'usda buYe' boozi 'aw
huba 'alha cha'yít'ah 'et huwa. 19 'En 'int'ah be né'hoot'en unli ndi yun k'eínya. 'I 'aw 'i
hikacha'nízun njan tsahólhgus yuh 'et 'o nus tinch'a 'uhút'ih, 'et huhóont'i. 'Et huwa huba
nahooyeh. 20 Ndunnah hoontsi' tune'hút'en, 'en ndi be whét'en hits'u dutnik. 'Et huwa ndi
be whét'en, 'aw hits'un tóoya ghaít'ah, doo ka tink'us ne'hút'en 'et ts'et haootélts'ulh 'et
whuch'a. 21 'Et whunts'ih ndan ts'ah'un na'a 'et'ilh, 'en ndi be whét'en ts'un teyalh, 'et
hoh ts'iyannah t'ehonózin, nts'oh tune'út'en, Yak'usda 'en bugha ne'ts'oot'en."

John dune too be ne'úlh'en doo chah zeh Sizi yuba whudélhti

22 Njan hoh túne' whust'en hukw'elh'az Sizi 'ink'ez yugha hoodul'eh Judea yun k'ut
ts'ih whehándel. 'Et yugha hoodul'eh higha hudálts'i 'ink'ez dune too be' óobalh'en.
23 Hoh da zeh John 'en chah keyah Aenon huwhútni, keyah Salem huwhútni wheghah
whuz'ai, 'et dune too be 'oobalh'en, 'et too lhai 'et huwa. Dune hits'u lhadulh 'ink'ez
bulunah dune too be' binla. 24 'Et John nk'ácha tsak'echalhts'it 'et huwa. 25 'Et hoh da
John yugha hoodul'eh Lizwif bulh lhk'enahuditdzut Lizwif hube 'ut'en k'ah hukw'una'a
lana'huldeh 'et huwa. 26 'Et huwa John highu nindel 'ink'ez hiyoodulhkut, "Rabbi ndun
dune 'ilhunuh ngha hoodul'eh, Jordan took'oh nyaz ts'ih, 'en dune hubulh yaílhtuk ínle,
'aw 'et 'en dune too be 'úlh'en 'ink'ez ts'iyannah hits'ún lhadulh," hiyúlhni. 27 'Et John
ndo búlhni, "Yak'usda yugha óoni'ai t'eh zeh, 'et huwa 'aw 'ants'ih 'et hoonliyaz 'oot'e
ghaít'ah. 28 Nuhwhenich'oh 'et whunts'ih daja dusni t'éoonáhzun, si 'aw Christ 'en ilah
'ust'ah, 'et whunts'ih 'ilhunuh yutsuh whusál'a, 'en 'ust'ah. 29 'Et nduhóont'ah hoh,
'ilhunuh dune ts'eke yughusda, 'en 'at ut'i 'int'ah. 'Et hubuk'entsi' yuzih suyin 'ink'ez
yughunek yoozélhts'ai whuz na'a tube yuba hóont'i. 'Et nuhwhúdusni si chah whuz na'a
tube cho hoonúst'i.† 30 'O nus tube cho hidóolhti 'ink'ez si hukw'elh'ih suba hodóolhti,
'et whuz na'a 'uhót'e huba' hoont'ah. 31 Ndun ndus de haínya, 'en ts'iyannah hubugha

* 3:15 Njan ndachátesa ni, 'aw neyust'e ilah, nezul 'ink'ez neyégha gha yalhtuk ni ho 'utni.

† 3:29 Ndun dune 'at ut'i 'en Sizi Gri dult'ah, 'ink'ez buk'esi', 'en John dune too be 'ulh'en dult'ah ni ho 'utni.

ndoh 'int'ah 'ink'ez ndan yinkak ts'ih haínya, 'en yinkak dune unli, 'et huwa ndi yun k'ut
hoonli, 'i zeh highu yalhtuk. 'Et ndun yak'uz haínya, 'en ts'iyannah hubugha ndoh 'int'ah.
32 'Et ndet ndun whunalh'en 'ink'ez whudánts'o, 'et 'uyoon chah hubúlhni, 'et whunts'ih
daja hubúlhni 'aw highunek chaílhcholh. 33 'Et whunts'ih ndun yughunek ilhchoot daja ni,
'en 'utni ndun Yak'usda 'en buba 'alha' yint'ah, ni. 34 Ndun 'en Yak'usda whusayálh'a, 'en
'ink'ez didut Ndoni be yudelhbun, 'et huwa Yak'usda bughunek zeh be yálhtuk. 35 Yak'usda
'en buYe' yuk'entsi' 'et huwa ts'iyaintsuk k'úne' hool'en, 'et yugha óoni'ai. 36 'Et ndunnah
ndan Yak'usda buYe' buba 'alha yint'ah, 'en 'ilhuz wheni be ts'úkhuna, 'i huyit'i, 'et
whunts'ih ndunnah huba 'alha' cha'yít'ah, 'en 'aw honoolh'en ghaít'ah, Yak'usda yé
hubulh húnilch'e 'ahoolhyez wheni buk'uz 'uztét'ilh," ni John.

4

'Ilhunuh ts'eke Samaria yun k'ut whut'en, 'en Sizi ndi 'ilhuz wheni be ts'ukhuna 'i bugha yulh yálhtuk.

1 'Et ndunnah Pharisee hiyulh údits'o hoh 'uhíyulhni, "Sizi 'en John degha nus lhanah
dune chah yugha hoodul'eh suli, 'ink'ez dune too be' úlh'en chah 'ut'en," hutni. 2 'Et
whunts'ih 'alha Sizi 'aw dich'oh ilah dune too be' bulh'en, yugha hoodul'eh, 'en zeh
'uhut'en. 3 'Et neMoodihti whulh úduzts'ai 'aw 'et Judea yun k'ut whuch'a nasja 'ink'ez
Galilee yun k'ut ts'ih natesja. 4 'Et nadalh hoh Samaria yun k'ut hoh lhunátedalh, 5 'ink'ez
Samaria yun k'ut keyah Sychar huwhútni ts'ih ninya. Njan keyah 'et yun k'ut Jacob
buye' Joseph yugha óoni'ai ínle, 'et wheghah whuz'ai. 6 'Et Jacob too k'et 'uhóonla, 'et
whuz'ai. 'Et Sizi tube sa nuséya 'ink'ez ninéntsai, 'et huwa too k'et whuzih 'et nátl'adeda.
'Et 6:00 'uhúnet'oh hoh 'ut'en. 7 'Et usda hoh 'ilhunuh ts'eke, Samaria whut'en, 'en too
kéya. 'Et Sizi ndi yúlhni, "Too sugha nínkaih!" yúlhni. 8 Dich'oh zeh 'int'ah, yugha
hoodul'eh keyah ts'ih ts'iyi hootekulh ts'ih whehándel 'et huwa. 9 'Et ndun Samaria ts'eke
'en 'uyúlhni, "Nyun Lizwif 'int'ah 'ink'ez si Samaria ts'eke 'ust'ah, 'ink'ez di ka dini too
suts'un ka' dini?" Lizwif, 'en Samaria whut'en 'aw buka cha'hunízun 'et huwa 'utni. 10 'Et
Sizi ndi yúlhni, "Ndi Yak'usda huwa íni'ai, 'i soo cho t'eninzun t'eh, 'ink'ez ndun 'utni
nyulh yálhtuk hoh too nts'u ka 'utni, 'en t'enínzun t'eh, 'et nyun 'uda oodolhkut 'ink'ez
ndai too bugha hiye khuna, 'i da nughá yoolhdzeh inle," yúlhni. 11 'Et ndun ts'eke ndi
yúlhni, "Nyun 'aw be ta'ónkalh 'i chaínt'ih, 'ink'ez njan too k'et nádalhdzat, nts'e na'a
ndi too be ts'úkhuna, 'i be 'útankalh? 12 Netsuh whudelhdzulh Jacob 'en njan too k'et
negha óoni'ai. Didut, buye'kah, 'ink'ez bughunai teh, njan too k'et 'et too hutnai ínle,
'et huwa nyun buba nus incha ninzun ih?" yúlhni. 13 'Et Sizi ndi yúlhni, "Ndunnah njan
too k'et too utnai, doo chah zeh ta'hóosde hulhih, 14 'et whunts'ih ndunnah too bugha
ítelhdzoh, 'i hiyetnai t'eh, 'aw 'o 'at ta'hóde ghaít'ah. Ndun ndi too bugha ínulhdze, 'i
too 'ahoolhyez ninli 'int'ah, 'i be 'ahoolhyez wheni hukhutena," yúlhni. 15 'Et ts'eke ndi
yúlhni, "Hoh ndi too 'udíni 'i sugha nílhdzeh, 'et huwa 'aw 'o 'un tacha'ootuzesde 'ink'ez
'aw 'o 'at njan too ooskalh ghaít'ah." 16 "Nki 'anih díni 'ink'ez 'en bulh dez náht'us,"
yúlhni Sizi. 17 'Et ts'eke 'utni, "Aw suki hoolah hoh 'ust'ah." 'Et Sizi ndi yúlhni, "Soo' dini!
Ts'ah'un na'a sudíni, 'aw nki chah hoolah dini. 18 T'éoonúszun skwunlanah nkikah inle,
'ink'ez k'an bughu sinda, 'en chah 'aw nki ilah 'int'ah. 'Et ts'ah'un na'a 'udenja," yúlhni.
19 'Et ts'eke ndi yúlhni, "Nyun nus whunilh'en tuli' nint'ah? 20 Netsuh whudelhdzulh,
'en ndi dzulh k'ut 'et teni 'uhunilhzun ínle. 'Et nuhwheni 'udúhni Jerusalem 'et 'ilhun
whuz'ai, 'et dune teni 'uhunoolhzin huba 'uhoont'ah," yúlhni. 21 'Et Sizi ndi yúlhni,
"Mba 'alha 'udoosni, 'ilhudzin dez whélts'ulh hoh 'uhoont'ah, 'aw ndi dzulh k'ut k'us
Jerusalem 'et zeh ilah Yak'usda 'en buts'u téni 'untelhdzin hoh 'uhoont'ah. 22 Nuhwheni
ndai buts'un téni 'unulhdzun 'i 'aw nuhwheni be t'enuzúhzun. Wheni ndun buts'u téni
'uznilhzun t'ezninzun, Lizwif, 'en hubula tah ts'ih zeh dune hudutejih 'et huwa. 23 Ndet
whuz de whúdezulh k'an 'et huba 'uhoont'ah, ts'ah'un na'a teni 'uhunilhzun soo ndzi
ndulhcho 'i be ts'ah'un na'a Yak'usda hits'un téni 'uhunoolhzin wheni. 'En ndunt'ah,
'en Yak'usda buka' ninzun buts'u téni 'uhunoolhzin ka. 24 Yak'usda 'en nudúdeh 'i unli
ho' 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah hits'un téni' hunilhzun, 'en ts'ah'un na'a buyégha be hits'un

teni 'unoolhdzin huba' hoont'ah," yúlhni. 25 'Et ndan ts'eke ndi yúlhni, "T'éoonúszun ndan
Messiah whusatéyalh, ndan Christ hiyúlhni, 'en whusaínya t'eh, dutsuk newhuntelhtun."
26 'Et Sizi ndi yúlhni, "K'an 'et ndan nyulh yálhtuk, 'en si usdli hoh 'ust'ah." 27 Soo 'et ndutni
'aw 'et 'ustl'e' 'udeja hoh, yugha hoodul'eh whusanáhedel. Tube huba hooncha Sizi ndun
ts'eke 'en yulh yálhtuk, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nts'ih chahiyoodulhkut, "Di ka ndun
ts'eke 'en bulh yaílhtuk?" k'us, "Ndet 'et nahoote'alh?" chahidínil. 28 'Et ndun ts'eke too
ye kuya 'i chah 'aw 'et nínin'ai 'ink'ez keyah ts'ih whenája. 'Et dune ts'iyawh ndó bulhni,
29 "Anih! Ndun dune noolh'en si! Nts'oh tula né'zust'en inle, ts'iyawh ndusúlhni. 'En
tulih Christ 'int'ah?" hubúlhni. 30 'Et huwa soo ts'iyannah keyah ts'ih hahándel 'ink'ez
Sizi highu nindel. 31 'Et ho da yugha hoodul'eh 'uyúlhni, "Rabbi, na'int'alh!" 32 'Et Sizi ndo
búlhni, "Uda ndi ts'iyi 'aw nuhwheni t'enuzuhzun, 'i úst'i." 33 'Et yugha hoodul'eh dich'oh
'úlhodutni, "Uyoon dune yuté'alh 'i yuba whusayánla ho tulih ni?" 34 'Et Sizi ndo búlhni,
"Ndun whuz de sutelh'a, ndet suts'u húkwa' ninzun, hoh tune'óost'en 'ink'ez be 'ut'en
lhadóosdleh huba 'uhoont'ah. Ndi 'i zeh suts'eyi 'int'ah. 35 'Awhuz dink'i sanun whuz'ai,
tl'o 'utelilh whuts'un. 'Et whunts'ih 'un whudusni hoh soo zélhts'ai, soo cho nuhwhuna
be whunulh'en. Tl'o k'ut 'aw 'et whudezgi tl'o 'utenilh huba. 36 Ndan whut'as, 'en huba
k'elha hóle, 'ink'ez ndan 'ilhodughulhdzeh 'en, 'et ndunnah 'ilhunabughesdle, 'en 'ilhuz
wúle hiye khúna, 'i bugha itélts'ulh. 'Et huwa ndan 'a'nule 'ink'ez ndan 'ilhodughulhdzeh,
nahúlt'ah 'en hóntelhnik. 37 'Et whuz na'a daja ni 'alha 'utni, ''Ilhunuh dune 'en whuye'
nule 'ink'ez 'uyoon dune 'en ha' nule.' 'Et ndi 'utni 'i 'alha 'uhoont'ah. 38 'Aw whutsah da
cha'záht'en 'et whunts'ih whetélh'a na'oolhdzooh wheni. Whuz whutsuh da 'uyoon suba
'et'en ínle. 'Et k'an nuhli whusáhdel 'ink'ez 'uyoon ha' nanla 'et ha' nilhla," hubúlhni.
39 'Et ndun ts'eke, njan keyah whut'en, 'en ts'iyannah hubudáni, "Dast'en inle, ts'iyawh
ndusúlhni," ni. 'Et huwa 'en bughunek bugha lhannah Samaria whut'en huba 'alha'
yint'ah suli. 40 'Et huwa Samaria whut'en dune Sizi highu nindel hoh hubuzih ónda
hiyúlhni. 'Et huwa nat dzin 'et hubuzih inda. 41 Bughunek 'i bugha tube 'o nus unéltsuk,
'en bugha hububa 'alha 'uhoont'ah. 42 'Et ndun ts'eke 'uhiyúlhni, "Aw nyun nghunek 'i
bugha zeh ilah neba 'alha' 'int'ah, whenich'oh bughunek ts'udánts'o. 'I bugha 'alha ndun
'en dune telhyis wheni, Christ, 'en ndi yun k'einya t'ets'onanzin," hiyúlhni. 43 Nat dzin
inle hoh Sizi Galilee yun k'ut ts'ih whénya, 44 'ink'ez dich'oh hoh ndútni, "Yak'usda be nus
whúnilh'en dich'oh dukeyah inda, 'et whunts'ih, 'aw chahidílhti," ni. 45 'Et Galilee yun
k'ut ts'ih hainya hoh ndunnah Galilee whut'en 'en dune tube huhóont'i hubughu ninya.
Didut chah Jerusalem dzenis whuti nduhóolyez hoh 'et 'uhet'en 'ink'ez Sizi hinilh'en hoh
hubunalh hooncha túne' 'ust'en. 46 'Et doo chah Sizi Galilee yun k'ut, keyah Cana huwhútni
ts'ih lhunásja. 'Et 'uja too, 'i mai too yulhtsi ínle. 'Et 'ilhunuh dune keyah dune tsuh
whudélhdzulh buye' tube únduda keyah Capernaum huwhútni 'et. 47 'Et Sizi Judea yun
k'ut ts'ih haínya 'ink'ez Galilee yun k'ut whuz tezya, 'et whulh úduzts'ai hoh yuts'un
ninya, Capernaum ts'ih dudulh nátoot'as buye' 'aw 'et datétsah, 'en soo ná'yooleh, 'et
hukwa yuts'un tedudlih. 48 'Et Sizi ndi yúlhni, "Nyunalh huwa 'int'en tune' 'ust'en 'ink'ez
hooncha tune' 'úst'en t'eh, 'et t'eh zeh mba 'alha 'oost'e." 49 'Et ndun keyah dune tsuh
whudélhdzulh ndi yúlhni, "Sumoodih 'anih soo 'a! Siyaz datétsah whutsah da!" 50 'Et
Sizi ndi yúlhni, "Naindalh, nye' khuna." 'Et ndun dune daja yulhni, Sizi yuba 'alha deja
'ink'ez whenája. 51 'Awhuz bukoo whuts'un nádalh hoh, be' ustle hidudezdel 'ink'ez, "Nye'
khuna," hiyúlhni. 52 'Et huboodulhkut, "Soo nts'oh da whudézulh hoh soo na'uja?" 'Et
hiyúlhni, "Hulhda 7:00 'uhunit'oh hoh ndi dada buts'u haídelts'ut." 53 'Et ndun dune
t'ewhunínzun soo hoh wheghah whezulh hoh Sizi ndi yúlhni, "Nye' khuna." 'Et didut
'ink'ez 'on ghoh 'int'ah tubulh, ts'iyawh Sizi bugha hububa 'alha' yint'ah suli. 54 'Et Judea
yun k'ut ts'ih haínya 'ink'ez Galilee yun k'ut 'et ninya hoh whulh nat 'i yun k'ut Sizi
hooncha tune' 'ust'en.

5

Tadez'ai Bethesda huwhútni, 'et Sizi 'ilhunuh dune soo ná'yinla

[1] Njan hoh tune' whust'en hukw'elh'az 'et Lizwif budzenis whuti 'et wheni Sizi
Jerusalem ts'ih whinya. [2] Nyoh Jerusalem 'et sheep ba da'dentan hoonli, 'et wheghah
tádez'ai whuz'ai. Njan tádez'ai, 'et Hebrew k'una'a Bethesda huwhútni, 'et whunat
skwunlat bun tsilh t'ah whuzdla. [3] Njan bun tsilh t'ah 'et tube lhanah nduda 'et husdla.
Bulunah chahuwhés'en, 'ink'ez bulunah hubódin'ai, 'ink'ez bulunah chah nchahúghusna.
'En ndi too nutughetnah, 'et huba hilh'i. [4] Soo nenaóodughidzuk te'whut'ih totsuk, lizas
ndus de hadúdoh 'ink'ez tadez'ai, 'et too nunáhighelnaih. Ndan soo 'udechoo toot tayih
'en, nts'oh dant'i dada be nduda, 'et whunts'ih soo na'ut'ih. [5] 'Ilhunuh dune tat lanezi 'o
'at lhk'udit (38) naóodezut, 'en 'et ndúda. [6] 'Et sulhti hoh Sizi yunilh'en. T'ewhunínzun
tube sa 'et ilhte. 'Et ndi yúlhni, "Soo ná'tantnilh hukwa' ninzun ih?" [7] 'Et 'ahoh dune
nduda 'utni, "Ndi too nunaghetnaih teh, 'aw dune tasóolhtelh hoolah. 'Awhuz whuts'un
húkwa 'ust'en hoh 'uyoon whusayih 'ink'ez sutsuh tayih." [8] Sizi 'et ndí yulhni, "Didinyih,
kw'usinti 'i ílhchoot, 'ink'ez nínya!" [9] 'Et 'ahoh dune nduda soo ná'uja. Yuk'usti 'i
yílhchoot, 'ink'ez tezya. Lizwif nahulyis 'et dzin 'et 'uhóoja. [10] Ndun dune soo ná'uja, 'en
Lizwif ndi hiyúlhni, "K'an dzin nahulyis ho' 'uhoont'ah. 'Aw bukw'usinti 'i 'aw nólhchoos
huba chahóot'ah!" [11] 'Et ndo búlhni, "Ndan soo ná'sinla, 'en 'usúlhni, 'Kw'usinti 'i ilhchoot
'ink'ez ninya,' sulhni." [12] 'Et huwa hiyoodulhkut, "Ndan ho' 'int'ah, ndi kw'usinti 'i
ilhchoot 'ink'ez ninya nyúlhni 'en?" [13] 'Et ndun dune dich'oh chah 'aw t'eyunízun ndan
'uyínla soo ná'yinla. Tube lhanah dune tadez'ai, 'et 'uhut'en hoh Sizi whu'iz ts'ih whenya,
'et huwa 'aw t'echahinízil. [14] Njan 'et ndúhooja hukw'elh'az luglez whucho 'et Sizi ndun
nayilhti 'ink'ez ndi yúlhni, "Dahooja, k'an 'aw 'et soo ná'inja. Lubeshi 'ilh'en 'ustl'e' 'oneh,
doo ka 'o nus hoontsi' 'et ts'ih ngha hólts'it!" [15] 'Et ndun dune whenája 'ink'ez Lizwif
hubudáni Sizi 'en 'uyínla soo ná'yinla. [16] 'Et huwa Lizwif Sizi dzuh nahídilhdzut 'ink'ez
hituzelhghelh 'et hukwa húnuta. Njan nahulyis dzin 'et hoh tune' 'ust'en 'et hukwa.
[17] 'Et whunts'ih Sizi ndo búlhni, "ABá 'ahoolhyez 'ut'en, 'et huwa si chah 'oost'en huba
'uhoont'ah." [18] 'Et hukwa Lizwif 'o nus hituzelhghelh hukwa' huninzun. 'Aw nahulyis dzin
lhk'onínyuz 'et huwa zeh ilah, 'ink'ez chah Yak'usda 'en be'aBá yulhni. 'Et ndutni hoh 'et
bugha ts'ih Yak'usda yulh lhúgha 'int'ah ni, 'et huwa hituzelhghelh hukwa' huninzun.

Sizi Yak'usda buYe' unli 'ink'ez ts'iyannah hubugha ndoh suli, 'et be'aBá yugha óoni'ai, 'et wheóobunelhtan.

[19] 'Et Sizi 'et ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'un whúdusni, si Yak'usda buYe' usdli, 'et
whunts'ih 'aw sich'oh hukwa' nuszun tune' 'oost'en ghaít'ah. Yak'usda se'aBá nts'oh
ne'út'en nulh'en, 'et whuz na'a zeh buYe' ne'út'en. [20] Se'aBá buYe' yuk'entsi' 'et huwa
ts'iyai tsuk be 'ut'en k'ah whénulhtun. det whunalh'en, 'et 'o nus 'ut'en k'ah hooncha, 'et
whuyúntelhtun. 'I be tube nuhwhuba hóoncha. [21] Se'aBá 'en 'ut'en, yahadla 'en dinabudile
'ink'ez ndunnah hubuka' ninzun, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hubugha yú'aih. Whuz na'a zeh
si Yak'usda buYe', ndunnah hubuka' nuszun, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hubugha yús'aih.
[22] Se'aBá 'en 'aw dune ba nahéyelh ílah, k'us buYe' 'en dune ba nahooyeh, 'et yutl'ahó'ai.
[23] Njan 'et ndúja, 'et huwa buYe' dune ts'iyannah 'en hidóolhti nts'e na'a be'aBá hidélhti
hukw'una'a. Ndunnah buYe' chadílhti 'en 'aw be'aBá 'en chah chahidílhti, 'ink'ez 'en
'uyínla buYe' whusayálh'a inle.

Ndunnah sughunek ílhchoot 'ink'ez ndun whuz de sútelh'a, 'en hubugha hububa 'alha' 'int'ah, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hiyít'i.

[24] "Soo ts'ah'un na'a nuhwhudúsni, ndunnah sughunek ílhchoot 'ink'ez ndun whuz
de sútelh'a, 'en hubugha hububa 'alha' 'uhoont'ah, 'en 'ilhuz hiye khúna 'i hiyít'i. 'Aw
hubuna'doodeh ghaít'ah, 'uda be dats'útsaih 'i hiye ghóozdel 'ink'ez 'ilhuz hiye khúna,
'i hiyít'i. [25] Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, ndet whuz de whúdezulh k'an 'aw 'et
néwhults'ut. K'an 'aw 'et yahadla Yak'usda buYe' bughunek hidutéts'o, 'ink'ez ndan
hidánts'o, 'en hukhutenalh. [26] Se'aBá 'en dich'oh hiye khúna 'i yit'i. 'Et whuz na'a
zeh buYe', 'en chah be khútna 'i dich'oh yít'i, 'et yugha óoni'ai. [27] 'Ink'ez ts'iyannah
hubugha ndoh 'oot'e, 'et chah yugha óoni'ai. Yak'usda buYe' unli 'ink'ez yinkak dune
ye' chah unli, 'et huwa ts'iyannah dune huba nahuteyelh huba 'uhóont'ah. [28] Daja 'un

whudúsni 'aw nuhwhuba hócha gunih! 'Aw 'et whuz de whúdezulh, 'et ts'un k'ut
yahadla chah highunek hidutéts'o, 29 'ink'ez dinahudutédulh. Ndunnah 'ut'en unzoo 'i
'ahiyulh'en, 'en dinábudutélelh 'ilhuz wheni hukhutena, 'ink'ez ndunnah hoontsi' tune'
húst'en, 'en chah dinábudutélelh 'ilhuz wheni dzuh nahutezut huba nahuteyeh. 30 'Aw
sich'oh ndúhoont'ah whunóolh'en ghaít'ah. 'Aw sich'oh hukwa' nuszun tune' 'óost'en
ghaít'ah. Nts'oh tula se'aBá suts'u húkwa' ninzun hoh teh zeh ne'úst'en. 'Et huwa dune
ba nahutesyeh t'eh, se'aBá súlhni, 'et whuz na'a zeh dune ba nahusyeh, 'et ts'ah'un na'a
'uhoont'ah. 31 Sich'oh sugha 'un whudúsni t'eh, 'aw nuhwhuba 'álha cha'zóost'e. 32 'Et
'uyoon 'int'ah, 'en si sugha ts'iyannah dune wheóobunulhtun 'ink'ez si sugha daja ni,
'alha 'uhoont'ah 'et t'ewhunúszun. 33 'Et nuhwheni 'uyoon, 'en John ts'un wheóobalh'a,
'et daja ni, 'et khunek 'alha' 'int'ah 'i be hubudáni. 34 'Aw dune si sugha daja ni, 'et
huwa zeh ilah, njan ndúhoont'ah huwa ndun nuhwhudúsni, 'et huwa whedóohjih, 'et
huwa ndun whudúsni. 35 John 'en too dezk'un 'ink'ez be whét'en, 'i hubut ts'u hayándi
'et ndánt'e. 'Astl'iyaz wheni ndi be né'hoot'en, 'i be ndunwhúlhni inle. 36 'Et whunts'ih
John si sugha 'uyoon wheóobunelhtan, 'o nus 'uhóolcho, 'et whust'i. Ndi 'ut'en 'i
se'aBá stl'ayá'ai lhadóosdleh wheni, 'i 'ut'en 'aw 'i zeh bughá khusna, 'i bugha 'uyoon
t'ehonózin, se'aBá 'en whuz de sútelh'a. 37 'Ink'ez se'aBá, ndun whuz de sútelh'a, 'en
dich'oh si sugha ts'ah'un na'a whulhtsi. 'Aw yalhtuk chah suduzahts'o, 'ink'ez dant'ah
unli 'aw chaséh'en. 38 'Ink'ez bughunek 'aw chaóozahtun. Ndun whuz de yútelh'a 'aw
nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah, 'et huwa bughunek 'aw nuhwhéyah chadi'ah. 39 Yak'usda
bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i be 'ilhuz hiye khúna 'i aht'i nahzun, 'et huwa 'áht'en soo
cho hoodulhú'eh, 'ink'ez ndi khunek 'uk'une'úsduguz, 'i si sugha zeh 'int'ah. 40 Si sugha
'ilhuz wule hiye khúna 'i 'ooht'e, 'et whunts'ih 'aw suts'u tóohdelh hukwa cha'nuzuhzun.
41 'Aw dune ye súdelhti 'i wulhchoot ghaít'ah, 42 'et whunts'ih nuhwheni nuhwhugha
ts'iyawh t'éoonúszun. Nuhwhuyuh ts'ih daht'ah hoh 'aw Yak'usda buk'echatsi' 'et
t'ewhunuszun. 43 Se'aBá 'en boozi bugha whusáya, 'et nuhwheni 'aw suka cha'nuzáhzun,
'et whunts'ih 'uyoon teh dich'oh buboozi bugha whusaínya t'eh, 'et t'eh da 'en buka'
noohzin. 44 Nuhwhenich'oh nuhtah chaoodúlhti. 'Et whunts'ih, ndai be 'uzdélhti 'i
Yak'usda dich'oh buts'u haídelts'ut, 'i 'aw bakancha'zaht'o 'et huwa nts'e na'a nuhwhuba
'alha' 'uwhutét'ilh? 45 Se'aBá 'en bubut nuhk'éhos'alh noohzin gunih! 'Uyoo chah hoonli.
Ndi khunek Yak'usda neba lhuhezya, 'i Moses 'en yutl'aída'ai ínle, 'i but'anínuhtan, 'en,
'i nuhk'éhoo'ai. 46 Ndi Moses 'uk'uné'uzguz 'i, nuhwhuba 'alha' 'int'ah t'eh, 'et si sugha
chah da nuhwhuba 'alha 'uhót'e, Moses si sugha 'uk'uné'uzguz 'int'ah 'et huwa. 47 'Et
whunts'ih ndi Moses 'uk'uné'uzguz 'i 'aw nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah 'et huwa nts'e na'a
suba si sughunek 'i nuhwhuba 'alha 'oot'e?" 'et Sizi ndubulhni.

6

Huwa 'ét'en tune'ust'en, 'et huwa 5,000 dune 'en Sizi hiyoo'alh ka, 'i hubugha iní'ai

1 'Et hukw'elh'az Galilee bun k'ut 'et Sizi nyan whinki, 'i bun k'ut zeh Tiberias cha
huwhútni. 2 Hunduda hubutah tube huwa 'ét'en tune' 'úst'en 'et hinilh'en, 'et huwa tube
lhanah 'ilhunahuwésdel, 'en 'et nihínudelh. 3 'Et Sizi yasúya hoh yugha hoodul'eh tubulh,
'on ndoh dzulhyaz k'ut 'et nátl'ahúdelts'i. 4 'Aw 'et wheghah whudezulh Lizwif Yak'usda
bulizas Hubutus Lhuséya whunahulnih. 5 'Et nyoh dzulhyaz k'ut Sizi whunilh'en tube
lhanah dune hits'ú lhadulh, 'et hubunilh'en hoh Philip 'uyúlhni, "Nts'e lhes ts'ootekulh,
ndunnah dune hite'alh huba?" 6 'Et Sizi dich'oh daténilh 'et nt'eoonínzun, 'et whunts'ih
Philip 'en yóolhdzi ho 'utni. 7 'Et Philip 'utni, "$200.00 k'ah dustl'us lhes 'aw huba soo
cha'níltsuk, 'i 'ilhunuh hinli 'et whunts'ih ntsólyaz hite'alh, 'i hiya'al." 8 'Et 'ilhunuh Sizi
yugha hoodul'eh, Andrew, Simon Peter bulhutsin, 'en Sizi ndi yúlhni, 9 "Njan 'ilhunuh
duneyaz netah 'ut'en, 'en lhes sut'e skwunlai (5) chah 'ink'ez lhookyaz nankoh (2)
chah, 'i yit'i, 'et whunts'ih di wule lhe'huneltsuk yute'ulh huba?" 10 'Et Sizi 'utni,
"Ts'iyannah nitl'ahudoolts'ilh hubuhútni." 'Et 'uhut'en tl'oyaz k'ut hoonli, 'et dune 5,000
bat'en hinli hoh 'et natl'áhudelts'i. 11 'Et Sizi lhes yílhchoot, Yak'usda ts'un suchanailya

ni hoh tenadédli, 'ink'ez yugha hoodul'eh hubutl'áyanla, hudélhts'i ts'iyawh hubutah niyoowhnih ni. 'Et lhookyaz yílhchoot 'ink'ez 'i chah 'et ndúyinla. Ts'iyannah soo 'uneltsuk hoh hiyílhchoot 'ink'ez hiya'al. 12 'Ink'ez ts'iyannah 'uhunesdai hoh, Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Ndai ts'íhtezkat, 'i soo ts'iyawh 'ilhunawoohlelh, 'et huwa 'aw tintaookat ghaít'ah." 13 'Et huwa soo ts'iyannah 'an'al hukw'elh'az, ndai highá wéz'al 'i ndi skwunlai lhes sut'e 'ink'ez nankoh lhookyaz bulh, díhtezkat, 'i lhunahighezdla hoh lanezi 'o 'at nankoh (12) hoongwun 'i dezbun. 14 'Et ndunnah dune honalh'en hoh Sizi dahoolcho 'uja, "Et 'alha' hoont'ah hoh ndun 'en nus whunilh'en 'et njan yun k'e teyalh, 'en 'int'ah," hutni. 15 'Et Sizi t'éwhunínzun hubudayi cho tele, 'et k'ehintét'a hukwa' huninzun, 'et huwa doo chah zeh dich'oh dzulhyaz k'uz whenája.

Sizi too k'ut nuya

16 'Aw 'et hulhgha suli hoh yugha hoodul'eh 'en bun k'ut ts'ih whenahedel, 17 'ink'ez ts'i be nahédel nyan keyah Capernaum ts'ih whuz nahutekelh hukwa' huninzun. 'Aw 'et tube tsahólhgus suli 'ink'ez Sizi 'awhuz bughu nachasdak. 18 Tube nilhtsi ulhtus, 'et huwa too k'ut tatsi díncha suli. 19 'Aw 'et bun k'ut lhulcho 'uhut'en hékelh hoh, Sizi too k'ut uyalh hoh hitelh'en, 'ink'ez 'aw 'et hubuts'i hubughah haínya hoh tube híyenelhujoot. 20 'Et, "Aw senlhujut ílah, si 'ust'en!" hubúlhni. 21 'Et ndo búlhni hukw'elh'az huhóont'i hoh hubuts'i be naja. 'Et hubughu denája ibulh, 'a hoh nts'e yun k'ut hutézki, whuz yáhuzki.

Sizi 'ilhohuwezdel ndo búlhni, "Si ndi lhes 'ilhuz wule hiye khútena, 'i 'ust'ah"

22 'Om bun dzin 'et ndunnah bun k'ut ts'ih 'ilhohuwezdel ínle ts'iyaz 'ilho zeh 'et hinalh'en ínle, 'et huwa Sizi 'aw yugha hoodul'eh hubughut denachaídal, hi'et whenadúki t'éhonínzun. 23 'Et whunts'ih ndet neMoodihti Yak'usda ts'un lhes ba tenadedli 'ink'ez dune tainínla huyoo'alh wheni, 'et whuzih, 'et hukw'elh'az 'uyoo ts'i chah Tiberias whuz de hainkat. 24 'Et ndet 'ilhohuwezdel ts'iyawh t'ehonanzin Sizi chah hoolah 'ink'ez yugha hoodul'eh chah ts'iyawh chah huhóolah, 'et huwa didut chah ts'iyawh ts'i be hándel 'ink'ez nyan Capernaum ts'ih whehánki Sizi hikunúta wheni. 25 'Et ndunnah 'ilhohuwezdel bun k'ut nyan nahuninki hoh Sizi nahiyilhti 'ink'ez hiyoodulhkut, "Rabbi nkeda njan 'et nínya?" hiyulhni. 26 'Et Sizi ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, 'aw njan nuhnalh huwa 'ét'en túne' 'ust'en, 'et huwa zeh ilah skunáhta. Ndi lhes nuhgha ní'ai, 'ink'ez be soo 'uhja, 'i ka zeh 'aht'en skunúhta. 27 Ndi naht'alh 'i hoolah nadleh ho' 'int'ah, 'aw 'i ilah bukunáhta, k'us ndi ah'alh 'i dune 'ilhuz wule beye khútena, 'i zeh bukunóohta. Yinkak dune ye', 'en 'i nuhwhughá yoo'alh, be'aBá Yak'usda 'en yugha óoni'ai, 'en behóodel'en, buYe' 'int'ah 'et huwa." 28 'Et 'uhiyúlhni, "Dats'út'en hoh ndi Yak'usda be 'ut'en 'uts'utélh'ilh?" 29 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndun dune Yak'usda nuhts'u whusayálh'a, 'en nuhwhuba 'alha 'oot'e. Ndi 'i Yak'usda be 'ut'en, 'i 'int'ah." 30 'Et 'uhiyúlhni, "Dant'i 'ut'en 'utalh'ilh? 'Ilhunuh huwa 'ét'en neba 'uhoonleh, 'et t'eh ts'onoolh'en, 'ink'ez neba 'alha 'ont'e. 31 Wheni netsuh whudelhdzulh 'aw dune chahóot'ih ts'ih manna ndus de hainkat, 'i hiya'al. Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'úsduguz bughunek, 'i 'utni, 'Lhes yak'uz haínkat, 'i bugha íni'ai hiyoo'alh wheni," hiyulhni. 32 'Et Sizi ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni 'aw Moses 'en bugha ílah ndi lhes yak'uz hainkat, 'i nuhgha yá'aih inle, 'et k'us se'aBá 'en 'ut'en yak'uz whules nuhgha yú'aih. 33 Ndi Yak'usda bules 'en 'int'ah ndus de yak'uz haínya 'ink'ez yinkak whudune 'ilhuz wheni hiye khútenalh 'i bugha ení'ai." 34 'Et 'uhiyúlhni, "NeMoodihti, k'an whuts'un 'ahoolhyez ndi lhes 'i negha óon'alh." 35 'Et Sizi ndo búlhni, "Si 'ust'ah ndi lhes ndai dune yugha khúna 'i usdli. Ndan sughuyih, 'en 'aw 'ilhuz wheni buye'óolts'ilh ghaít'ah, 'ink'ez ndan si buba 'alha' 'ust'ah, 'aw 'ilhuz wheni ta'hóde ghaít'ah. 36 'Et 'un whudúsni, k'an sunulh'en 'et whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha' cha'úst'ah. 37 Ndunnah 'en se'aBá sugha bunínla, 'en suts'un hútoodelh, 'ink'ez ndan sughuyih, 'aw hubuch'a naóolhu'ah ghaít'ah. 38 'Et húkwa ndus de yak'uz ts'ih háya. 'Aw sich'oh hukwa' nuszun tuné' test'en huba ilah, ndun whuz de sútelh'a, 'en nts'oh tula daóotenilh hukwa' ninzun, 'i 'ut'en 'óosdleh wheni whusáya. 39 'Ink'ez se'aBá, whuz de sútelh'a, 'en ndunnah sugha buninla 'aw 'ilhunuh whunts'ih yudóonih hukwa cha'nízun, 'ink'ez dek'elh'az dzin t'eh dinabudutélelh. 40 Ndunnah Yak'usda buYe'

t'einínzun 'ink'ez 'en buba 'alha 'uyint'ah, 'ilhuz wheni hiye khúna 'i hiye'tét'ilh, 'ink'ez
dek'elh'az dzin t'eh 'en dinabudutélelh. Ndun whuz de sútelh'a njan 'et hukwa' ninzun
'et huwa," hubúlhni. 41 'Et Lizwif 'en Sizi hich'a yáwhenilhtuk, "Datni hóh 'utni ndi
lhes yak'uz ts'ih halts'ut 'i 'ust'ah ni?" 42 'Ink'ez chah 'uhutni, "Nilh'en lhe'hoont'ah
k'una'a yalhtuk! Ndun 'utni, 'en Joseph buye' Sizi 'en 'int'ah, 'ink'ez be'abá chah, be'ama
chah, t'ébuznínzun. Nts'e na'a 'utni ndus de yak'uz ts'ih háya ni?" hutni. 43 'Et Sizi
ndo búlhni, "Aw nuhwheni tah sughu yálhtuk ilah! 44 Ndunnah se'aBá sts'ó bunilht'uk,
'en zeh suts'un hutoodelh, 'ink'ez dek'elh'az dzin t'eh 'en dinahubudutélelh. 45 Ndun
nus honilh'en, 'en ndi 'i hik'une'úzguz ínle, 'Yak'usda 'en ts'iyannah hubodutelh'eh,' 'Et
huwa ndunnah se'aBá bughunek hidánts'o 'ink'ez 'i bugha huhodul'eh t'eh, 'en 'uhutenilh
suts'un hutedulh. 46 'Aw se'aBá ya'en hoolah 'et whunts'ih ndun Yak'usda buts'u haínya
'int'ah, 'en zeh ya'en. 47 'Alha 'un whudúsni, ndunnah si buba 'alha' 'ust'ah, 'en 'ilhuz wule
hiye khúna 'i hiyít'i. 48 Si 'ust'ah lhes dune ye khúna, 'i usdli. 49 Nuhtsuh whudelhdzulh, 'en
'aw dune chahóot'ih ts'ih huwhut'i ínle, 'ink'ez manna 'i hiya'al, 'et whunts'ih yahadla.
50 'Et ndi lhes yak'uz ts'ih haínkat, 'i, ndan ya'al t'eh, 'aw dahóotsah ghaít'ah. 51 Ndi lhes
yak'uz ts'ih haínkat 'i, 'ilhuz wule wheni hiye khúna, 'i 'ust'ah. Ndunnah ndi lhes ya'al
t'eh, 'en 'ilhuz wheni hukhutenalh, 'ink'ez ndi lhes nuhgha té'alh, 'i suyust'e 'int'ah.
'Et ndi bugha ités'alh, 'i hubugha yinkak whudune, 'ilhuz wule wheni hukhutenalh,"
húbulhni. 52 'Et doo chah ndunnah Lizwif 'et lhk'enahudidzut 'et nduhútni, "Nts'e na'a
ndun dune buyust'e ts'ute'ulh?" hutni. 53 'Et Sizi ndo búlhni, "Ts'ah'un ndun whudusni,
'aw ndun yinkak dune ye' buyust'e cháh'ulh 'ink'ez buzkai chah cháhtnil t'eh, 'et ndi 'ilhuz
wheni hiye khúna 'i 'aw chatuzeht'ih hoh 'uht'ah. 54 Ndan suyust'e ya'al 'ink'ez suzkai
chah yétnai, 'en 'ilhuz wheni hukhutenalh 'ink'ez 'udek'elh'az dzin t'eh dinábudutélelh.
55 Suyust'e soo ts'uyi 'i 'int'ah, 'ink'ez suzkai chah soo ts'utnai 'i 'int'ah. 56 Ndan syust'e
ya'al, 'ink'ez suzkai chah yetnai, 'en 'ilhuz wheni sulh 'útet'e 'ink'ez si chah bulh 'útest'ilh.
57 Se'aBá, 'ilhuz wheni khuna, 'en whuz de sútelh'a. 'En bugha si chah 'ilhuz wheni khusna.
'Et whuz na'a ndan sk'ut dune unli, si sugha 'ilhuz wule hukhutena. 58 'I 'int'ah, ndi soo lhes
unli hoh ndus de yak'uz ts'ih haínya. 'Aw manna dulh nduchait'ah nuhtsuh whudelhdzulh
'aw dune chahóot'ih huwhut'i 'ink'ez hiya'al inle, 'et whunts'ih yahadla. Ndi lhes k'an
bughu yalhtuk, 'i ndan ya'al, 'ilhuz wheni hukhutenalh," hubúlhni. 59 Sizi njan 'et ndutni
inle keyah Capernaum huwhútni 'et luglez dune hodul'eh da.

Lhanah Sizi yugha hoodul'eh hich'a nasdel

60 Lhanah yugha hoodul'eh daja hutni hidánts'o hukw'elh'az 'uhutni, "Njan whuneo-
dulh'eh, 'et neba howu whulna k'una'a 'utni. Nts'e na'a buk'úne' 'uztet'en?" 61 Sizi dich'oh
t'éwhunínzun daja ni 'et huwa hubudzi yuh ts'ih hich'a yalhtuk, 'et huwa yugha hoodul'eh
huboodulhkut, "Nuhwhuba dzuh 'udusni ih? 62 'Ink'ez yinkak dune ye' ndoh nts'e whutsuh
da usda ts'ih, whuz nadalh nulh'en t'eh, daja ntehzilh? 63 Ndoni 'en 'ut'en yinkak dune
'en 'ilhuz hukhutenalh bugha whu'aih. Dune yust'e yu'alh, 'aw hoonli chahoolah ho'
hoont'ah. Ndi khunek be nóhwhulh yalhtuk, 'i Yak'usda buts'u haídankat, 'i 'int'ah 'ink'ez
'i be 'ilhuz wheni hukhutenalh. 64 'Et whunts'ih nuhtah bulunah 'aw nuhwhuba 'alha'
cha'hoot'ah." Sizi 'uda t'eooninzun ndunnah hububa 'alha' cha'hoot'ah, 'ink'ez ndun ye
'óotekulh, 'et chah t'eoonínzun 'et huwa. 65 'Et Sizi 'utni, "Et huwa 'un whudúsni, ndunnah
se'aBá bugha óoni'ai, 'en zeh sts'un hutédulh ho' 'ínt'ah," hubúlhni. 66 'Et whuts'un lhanah
yugha hoodul'eh hich'a nasdel 'ink'ez 'aw 'o 'at highah lhúnasdel. 67 'Et Sizi ndunnah
lanezi 'o 'at nannah (12) yugha hoodul'eh huboodulhkut, "Nuhwheni chah ih such'a
natehdulh hukwa' nahzun?" hubúlhni. 68 'Et Simon Peter ndi yúlhni, "NeMoodihti, ndan
simba buts'uztoodelh? Nyun zeh khunek 'ilhuz wheni be ts'úkhuna, 'i ínt'i, 69 'ink'ez neba
'alha' 'int'ah. T'éts'onínzun nyun Christ 'en 'int'ah. Yak'usda 'ilhuz wheni khuna, 'en
buYe' 'int'ah!" hiyúlhni. 70 'Et Sizi ndo búlhni, "Alha nuhwheni lanezi 'o 'at nanah, 'en
lhtahanhóla, 'et whunts'ih nuhtah 'ilhunuh 'en netsudule unli. 71 Judas Iscariot, Simon
buye', 'en bugha yughi yalhtuk hoh 'utni, 'en 'utenilh, ye 'óotekulh t'éwhunínzun 'et huwa
'utni. 'En chah lanezi 'o 'at nanah 'ilhunuh butuh 'int'ah.

7

Sizi bulhutsinkah 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah Sizi 'en Christ 'int'ah

1 Njan hukw'elh'az Sizi Galilee yun k'ut zeh hoh nuséya. Lizwif hituzelhghelh hukwa'
huninzun 'et whuch'a 'aw Judea yun k'ut nóya hukwa cha'nízun. 2 Lizwif budzenis whuti,
'et 'ulbun be koo nihúwhulih* chah huwhútni, 'aw 'et nilhdukw whuz'ai. 3 'Et bulhutsinkah
khunek be' 'uhiyulhni, "Njan huwinyalh 'ink'ez Judea yun k'ut ts'ih inyalh, 'et ndet ngha
hoodul'eh ndai 'ut'en bugha ghína 'et honolh'en. 4 Ndan ts'iyannah t'einóozin hukwa'
ninzun 'aw whu'iz ne'oot'en ghaít'ah. 'Alha hooncha túne' 'int'en t'eh, ndi yun k'ut dune
ts'iyannah nyun ngha t'ehonóozin huba 'uhoont'ah!" 5 Bulhutsinkah 'en whunts'ih 'aw
ndun Christ 'en 'int'ah 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah, 'et huwa hoh tune' hiduni. 6 'Et Sizi
ndo búlhni, "Sutsuh whudezulh 'awhuz whusachawhulhts'it, 'et nuhwheni nuhwhuts'u
whélts'ulh, 'et 'ahoolhyez lhawhúdint'ah. 7 Ndi yun k'ut dune 'aw nuhwheni nuhwhuts'u
dootnik ghaít'ah, 'et si suts'u hudutnik. Tink'us 'úhut'en ts'iyawh 'et hubugha ndo
budúsni, 'et huwa. 8 Whute dzenis whuti ts'ih whuz ahdulh. Sughá whunt'ai 'awhuz
'aw lhachaduzusne, 'et huwa 'awhuz 'aw si dzenis whuti ts'ih toosya ghaít'ah," hubúlhni.
9 Njan 'et ndubúdani hukw'elh'az Galilee yun k'ut 'et inda. 10 Bulhutsinkah dzenis whuti
ts'ih whehandel hukw'elh'az, Sizi dich'oh chah whu'iz 'et whuz whinya, 'aw dune bunalh
ilah. 11 'Et nyo dzenis whuti whutuh 'et Lizwif hikaités'en 'ink'ez 'uhutni, "Nts'e 'ut'en
ho' 'int'ah?" hutni. 12 'Et 'ilhohuwezdel dich'oh dutuh whu'ízyaz hoh highu yalhtuk.
Bulunah chah 'en unzoo hutni, 'ink'ez bulunah chah 'awundooh ts'iyannah nana'ah, 'et
huwa 'en untsi' hutni. 13 'Et 'aw 'ilhunuh whunts'ih ts'et highu yachalhtuk, ndunnah Lizwif
moodih hubé hunuljut 'et huwa. 14 'Aw 'et dzenis whuti lhuhoolcho bat'en 'uwhét'ilh, 'et
Sizi ndoh luglez whucho ts'ih nínya, 'ink'ez dune huboodulh'eh, 15 'ink'ez daja ni Lizwif
tube huba hooncha 'ink'ez 'uhutni, "Aw dune hoodul'eh ts'ih inda ilah, 'ink'ez nts'e na'a
stabe 'o nus lhat t'éwhunínzun?" 16 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndai be hoonwhudulh'eh, 'i 'aw
si si'ilhdzun cha ilah 'int'ah. Ndun whuz de sútelh'a, 'en buts'u haídelts'ut, 'i 'int'ah.
17 Ndunnah Yak'usda yuk'úne' tet'ilh hukwa' ninzun, 'en t'ehonózin, ndi khunek Yak'usda
buts'u haidelts'ut 'i 'int'ah, k'us sich'oh sughunek be yalhtuk, 'et t'ehonózin. 18 'Et dune
dich'oh khuyanaltuk t'eh, dich'oh dutéti 'et zeh hukwunúta hoh 'utni. 'Et whunts'ih
dune yalhtuk, ndun whuz de yútelh'a, 'en yudutélhti hukwunúta t'eh, 'en ts'ah'un na'a
dune unli hó 'utni 'ink'ez tink'us ne'ut'en 'i 'aw bughi yóolah. 19 'Aw ih Moses 'en ndi
khunek buk'úne'ooht'en, 'i nuhwhutl'aída'ai, 'et whunts'ih 'aw hubuk'uncha'zuht'en,
'ink'ez di ka sutuzelhghelh hukwa' nahzun?" hubúlhni. 20 'Et 'ilhohuwezdel 'uhiyúlhni,
"Ntsi' ndúdeh, 'i nyudínda! Ndan nyutuzelhghelh hukwunúta ho' dini?" 21 'Et Sizi ndo
búlhni, "Et nats'ulyis dzin 'ilhun 'ut'en, 'i ncha, 'i 'úsdla, 'et nuhwheni tube nuhwhuba
hóncha. 22 K'an daja nuhwhudutésnilh 'et hubugha nuní nahzut. Moses, 'en bugha buka
dune ahli, 'i óonaht'as ínle. ('Aw Moses 'en bugha zeh ilah, nuhwhutsuh whudelhdzulh,
'en buts'u hawhélts'ut hoh 'uht'en.) 'Ink'ez 'et nats'ulyis dzin 'uskiyaz duneyaz whulih
teh, 'o 'at nats'ulyis dzin 'et yuka dune unli, 'i hiyut'as. 23 'Et ndúhoont'ah hoh Moses be'
dustl'us k'ut butulhúhesde k'ohyis whuch'a, nats'ulyis dzin 'et dzin whunts'ih 'uskiyaz
dune whulih teh yuka dune unli hiyóot'as. 'Ink'ez di ka 'et si dune nats'ulyis, 'et dzin
dune soo ná'usdla 'et hukwa sulh húnlhuch'e? 24 'Aw whunulh'en 'et huwa ilah dune ba
nahahye, ts'ah'un na'a 'uhoont'ah hukw'una'a zeh dune ba nahoohyeh," hubúlhni.

Bulunah dune Sizi 'en Christ 'int'ah huninzun.

25 Bulunah Jerusalem whut'en 'uhutni, "Ndunnah 'en tulih 'int'ah hituzilhghelh hukwa'
huninzun? 26 'Et njan whunulh'en! Dune ts'iyannah tah usda 'ink'ez hubulh yálhtuk,
'et whunts'ih 'aw dune dachahidusnih. 'Aw whuz na'a cha'hoot'ah whutele ndunnah
moodih, 'en t'ehonínzun tulih ndunnah 'en 'alha Christ 'int'ah? 27 'Et whunts'ih ndunnah
'en nts'ez de haínya t'ets'onínzun, 'et whunts'ih Christ whusaínya t'eh, nts'ez de hainya,

---

* 7:2 Njan bun nehulih huwhútni, 'et tl'o 'uhulh'ih hukwelh'az Lizwif 'uda Moses bulh dune chahóot'ih ts'e inle ho whúnahulnih. 'Et whutuh 'et Jerusalem 'et hiyulhbun be yah, 'i hoonli ts'ah'un na'a k'us tink'us 'uhóont'ah 'i bugha t'ets'oninzun ts'utni ho' ts'utni.

'aw 'ilhunuh whunts'ih t'ehonózin ghaít'ah," hutni. [28] 'Et 'aw 'et nyo luglez whucho
dune hoodulh'eh hoh Sizi soo khunek ti be ndo búlhni, "Nuhwheni t'esunáhzun 'ink'ez
nts'ez de haíya chah nt'eoonáhzun, 'aw sich'oh sughá ilah whusáya, 'et whunts'ih ndun
whuz de há salh'a, 'en soo ts'ah'un 'en unli ho' 'int'ah, 'en 'aw nuhwheni t'enuzuhzun.
[29] 'Et 'en buts'u haíya 'et huwa t'enuszun 'ink'ez 'en whuz de ha sálh'a!" hubúlhni.
[30] 'Et hukwa hiyóolhchoot hukwa hét'en, 'et whunts'ih buts'un whudelts'ulh 'awhuz
whuchasawhulhts'it, 'et huwa 'aw dachahíyilil. [31] 'Et 'ilhuhowezdel hubutah lhanah 'en
huba 'alha' yint'ah suli 'ink'ez 'uhutni, "Ndun Christ whusaínya t'eh, ndun yenus túlih
huwa 'ét'en teh tuné'tet'en? 'Awundooh!" hutni. 'Et huwa 'en Christ 'int'ah huninzun.
[32] 'Et ndunnah 'ilhohuwezdel whuz na'a Sizi highu yalhtuk hoh Pharisee hubuduzts'ai, 'et
Pharisee 'ink'ez náwhulnuk moodih, nélhghel whuz whéoobuhalh'a Sizi hiyóolhchoot
ka. [33] 'Et Sizi nt'ewhunínzun 'et huwa 'ilhuhowezdel 'en 'obúlhni, "Awhuz sáyaz tele
'et nuhwhulh 'utest'ilh, 'et 'ink'ez ndun whuz de ha sálh'a, 'en buts'un nátesdalh.
[34] Nuhwheni skunúhta 'et whunts'ih 'aw nasóolhtelh ghaít'ah, 'ink'ez nts'e 'ust'ah 'aw
nuhwheni whuz toohya ghaít'ah." [35] 'Et Lizwif dich'oh 'ulhódutni, "Nts'e teyalh hoh 'utni?
'Aw nats'óolhtelh ghaít'ah néulhni. 'Udun yun k'ut whut'en, 'en butuz tulih teyalh, whuz
Lizwif bulunah hahandel inle, 'ink'ez whuz tulih 'udun yun k'ut whut'en hubodutelh'eh?
[36] 'Ink'ez njan neúlhni inle, 'Nuhwheni skunúhta 'et whunts'ih 'aw nasóolhtelh ghaít'ah,
'ink'ez nts'e tesdalh ts'ih 'aw nuhwheni whuz toohya ghaít'ah,' 'et daja ni hoh 'utni?"
hutni.

Sizi ndo búlhni, "Ndoni 'en nuhwhuts'u télh'alh."

[37] 'Aw 'et nuhwhújeh cho whutah, 'et 'udek'elh'az dzin, 'et dzin degha nus hooncha.
'Et dzin 'et Sizi hubutah síyin 'ink'ez soo khunekti be hubulh yálhtuk, "Ndan ta'óosde
suts'un hutóodelh 'ink'ez tahóotnai! [38] Ndunnah si huba 'alha' 'ust'ah, Yak'usda bughunek
'uk'une'úsduguz ndutni, 'Ndi too, 'i 'ilhuz wheni be ts'úkhutena, 'i 'en buts'u haíteli,"
hubúlhni. [39] 'Et Sizi ndutni hoh Ndoni bugha hubulh yaílhtuk. Ndunnah 'en huba 'alha'
yint'ah, 'en buyédutelts'ulh. 'Aw 'ahoh ilah. Sizi huba whudálhti hukw'elh'az t'eh, 'et
nduwhútenilh.

Dune Sizi ndan 'int'ah huninzun hoh lhch'a níhudendel

[40] 'Et 'ilhuhowezdel hubutah ndi khunek hidánts'o hoh bulunah 'en 'uhutni, "Alha
'i be ndun 'en ndun ye nus whunilh'en bughu yatuk inle 'en 'int'ah." [41] 'Et bulunah
chah 'uhutni, "Ndun 'en Christ 'en 'int'ah." 'Et 'uyoon chah 'uhutni, "Awundooh!
Ndunnah Christ 'en Galilee ts'ih ih hatéyalh? s [42] Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz,
'i ndutni, David buts'uh haídanzut, 'en keyah Bethlehem huwhútni, David bukeyah
ínle, Christ whuz de ha téyalh," hutni. [43] 'Et huwa ndunnah 'ilhuhowezdel ndun 'en
bugha lhch'a nehúdendel. [44] Bulunah, 'en hitélhcholh hukwa' huninzun, 'et whunts'ih
dachahíyilil. [45] 'Et ndunnah nélhghel ndunnah náwhulnuk moodih 'ink'ez Pharisee 'en
whuz wheoobuhalh'a, 'en chah hi'et whuz hanahédel hoh hubuhoodulhkut, "Di ka whuz
hachalhtel?" [46] 'Et nélhghel 'uhutni, "Aw whutsuh da 'uyoon dune 'en ndun dune k'una'a
yachalhtuk." [47] 'Et Pharisee 'uhutni, "Nuhwheni chah nuhwhunan'a ho ih 'udahni?
[48] Nuwheni moodih k'us Pharisee wheni chah neba 'alha' 'int'ah nahzun ih? 'Awundooh!
[49] 'Et whunts'ih ndunnah 'ilhuhowezdel luglez whucho, 'et ts'iyawh di chahílah 'uhint'ah
'et huwa ndai Moses yuk'uné'uzguz 'i 'aw beni be t'éhinízun!" hutni. [50] 'Et Nicodemus,
'en 'ilhuh 'úlh'ek Sizi yughu ninya inle, 'en chah Pharisee hubulh 'ilhunuh unli hoh
dulh Pharisee hubúlhni, [51] "Wheni neba khunek butulhúhesde 'i 'utni, dune bughunek
uzdánts'o 'ink'ez be 'ut'en uznalh'en t'eh, 'et hoh ih whunts'i buba nats'uhooyeh huba
'uhoont'ah." [52] 'Et 'uhiyúlhni, "Nyun chah ih Galilee yun k'ut ts'ih haínya inli? Yak'usda
bughunek 'uk'une'usduguz 'i soo cho nilh'en, 'et nts'e nyeni be t'éoonónzin, 'aw 'ilhunuh
whunts'ih nus whunilh'en, 'en Galilee yun k'ut ts'ih haínya hoolah!" [53] 'Et 'aw 'et
ts'iyannah bukoo ts'ih whenáhidel.

8

[1] 'Et Sizi dzulhyaz Olive hiyulhni, 'i yúk'uz whinya.

Ts'eke dune bulh lubeshi 'úhuleh hoh nahilhútus. Sizi highu hinílhti 'ink'ez tse be hituzel-hghelh hutni.

2 'Et 'om bun dzin soo 'uda 'et Sizi luglez whucho ts'ih ninya. Ts'iyannah dune highu
nindel. 'Et nátl'adeda 'ink'ez whehobudunilh'e. 3 'Et whubodulh'eh hoh ndunnah Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz, 'ink'ez ndunnah Pharisee teh, ts'eke dune bulh lubeshi
'uleh hoh nahiyulhtus, 'en soo hubuniz 'et nihínilhti. 4 'Et Sizi 'uhiyúlhni, "Neoodulh'eh
ndun ts'eke 'en dune bulh lubeshi 'uhuleh hoh soo 'et naoobuts'ulhútus. 5 Moses khunek
butulhúhesde, 'i butl'aidét'ai, 'i k'ut 'utni, 'Ndunnah ndi lubeshi 'ulh'en, 'en tse be
hubuts'uzoolhghelh,' ni. Nyun do 'et hubugha daja dini?" 6 'Et 'aoonilhka hiyóolhzih
hoonliyaz hukwa hik'eóote'alh 'et huka 'uhutni. 'Et Sizi nyuk 'uja 'ink'ez dulasgek be
yun k'ut hukw'uné'uzguz. 7 'Et 'awhuz hiyoodulhkut hoh 'et njan nduk naja 'ink'ez ndo
búlhni, "Nuhwheni nuhtah ndan lubeshi chait'ih, 'en 'udechoo tse be yuts'e 'oolh'is,"
hubúlhni. 8 'Et doo chah yuk na'uja 'ink'ez doo chah yun k'ut hukw'u ne'úzguz. 9 'Et
ndunnah hodánts'o hoh neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun* wheóobunelhtan hedich'oh
chah lubeshi 'uhulh'en hínli, 'ink'ez 'ilhunuh hinli hoh hoonyan 'udetsah hedulh hoh
ts'iyawh highu whenáhedel 'ink'ez ndun ts'eke dich'oh zeh Sizi yubut séyin suli. 10 'Et
Sizi nduk na'uja hoh ndun ts'eke whusahiyálhti 'en 'aw huhoolah honilh'en hoh ndun
ts'eke ndi yúlhni, "Ts'eke ndunnah nk'éhoo'ai nts'e whenahedel? 'Aw 'ilhunuh whunts'ih
ih mba nahooyeh ghaít'ah?" 11 'Et ts'eke ndi yúlhni, "Awundooh, 'aw 'ilhunuh whunts'ih
huhoolah." 'Et Sizi ndi yúlhni, "Aw si chah mba nahoosyeh ghaít'ah. 'Et huwa naindalh
'ink'ez 'aw whulh nat whuts'un lubeshi cha'zolh'en!" yúlhni.

Yinkak whut'en didut 'int'ah buba be whét'en 'i unli hubúlhni Sizi

12 'Et Sizi doo chah zeh hubulh yálhtuk hoh ndutni, "Si 'ust'ah yinkak whudune huba
be whét'en 'i usdli. Ndan suneyalh, 'en 'aw tsahólhgus yuh hutooya ghaít'ah, k'us
ndai be whét'en, 'i higha 'ilhuz wheni hukhutenalh, 'i hitet'i," hubúlhni. 13 'Et Pharisee
'uhiyúlhni, "Nyun ch'oh khuyanailtuk ho' dini, 'et huwa nghunek daja nedíni, 'i 'aw
ts'ah'un cha'ít'ah." 14 'Et Sizi ndo búlhni, "Nts'ez de háya nt'eoonúszun 'ink'ez nts'e
tesyalh chah nt'eoonúszun, 'et huwa daja dusni, si sugha 'alha 'uhoont'ah, sich'oh 'údusni
'et whunts'ih. 'Et nts'ez de háya 'ink'ez nts'e tesyalh nuhwheni 'aw t'éoonuzáhzun.
15 Nuhwheni dune ba nahehyelh, si 'aw dune ba nahusyeh hoolah. 16 'Et si chah dune ba
nahusyeh t'eh, ndi be náhusyeh, 'i ts'ah'un na'a 'int'ah. 'Aw sich'oh zeh ilah 'ust'ah,
se'aBá, ndun whuz de sútelh'a, 'en sulh 'int'ah, 'et huwa ndi be dune ba náhesyelh, 'i
ts'ah'un na'a zeh 'int'ah. 17 'Et whuz na'a zeh 'uk'une'úsduguz ndi khunek nuhwhuba
butulhúhesde, 'i k'ut hoh ndutni, 'Nanah dune ndet huhon'en lhgha 'úhudeja hoh howu
yahulhtuk t'eh, 'et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah,' ni hoh 'utni. 18 Sich'oh duba yanalhútuk
'ink'ez se'aBá ndun whuz de sútelh'a, 'en chah suba yalhtuk," hubúlhni. 19 'Et hiy-
oodulhkut, "Nyu'aBá 'en nts'e usda?" 'Et Sizi ndo búlhni, "Si 'aw t'esunuzáhzun. 'Ink'ez
se'aBá 'en chah 'aw t'echanuzáhzun. Si t'esunáhzun t'eh, se'aBá chah da t'enóohzin wule."
20 Sizi ndi khunek 'i be yailhtuk luglez whucho 'et dune hoodulh'eh da. Nts'e sooneya
nahulhdzooh, 'et dune hoodulh'eh. 'Et 'awhuz huba whudezulh whuts'un whezulh, 'et
huwa 'aw chahiyílhcholh. 21 'Et Sizi doo chah ndo búlhni, "Nuhghu tesyalh. Ska itéh'en,
'et whunts'ih nuhwhulubeshi bulh yatáhdlah, 'et huwa nts'e tesyalh ts'ih nuhwheni
chah 'aw whuz toohdelh ghaít'ah." 22 'Et doo chah ndunnah Lizwif 'ulhódutni, "Ndun
dich'oh tulih na'dutuzelghelh? 'Et huwa tulih 'utni, 'Nts'e tesyalh ts'ih nuhwheni chah
'aw whuz toohdelh ghaít'ah,' neúlhni?" 23 'Et ndo búlhni, "Nuhwheni ndi yun k'ut ts'ih
hahdel, 'et si ndus de háya ho 'ust'ah. Nuhwheni ndi yun k'ut ts'ih hahdel, 'et si 'aw
ndi yun k'ut ts'ih haízut ilah ho 'ust'ah. 24 'Et huwa ndun whudusni nuhwhulubeshi
bulh yatáhdlah. 'Aw nuhwhuba 'alha' cha'hóot'ah si ndun 'ust'ah 'et hubugha, 'et huwa
nuhwhulubeshi bulh yatáhdlah," hubúlhni. 25 "Ndan inli ho' nint'ah?" hiyúlhni. 'Et
Sizi ndo búlhni, "Ndun whudusni soo 'udechoo whuts'un, 'en zeh 'ust'ah. 26 'Awhuz

* 8:9 Ndi khunek, "neyuh ts'e hoh bugha t'ets'onínzun", 'i hoonli ts'ah'un na'a k'us tink'us 'uhóont'ah 'i bugha t'ets'oninzun ts'utni ho' ts'untni.

tube lhat nuhwheni nuhwhugha howu yatélhtuk, 'ink'ez tube lhat nuhwheni nuhwhugha
nahutesyeh whuz'ai, 'et whunts'ih ndun whuz de sútelh'a, 'en ts'ah'un na'a 'int'ah. Ndai
buts'un whudásts'o, 'et whuz na'a zeh yinkak whudune hubulh yálhtuk," hubúlhni. 27 'Et
whunts'ih 'aw hubeni be t'ehonízun, be'aBá, 'en bugha hubulh yálhtuk ho 'utni. 28 'Et Sizi
ndo búlhni, "Yinkak dune ye' nduk dube dibe' dulhtsi t'eh, 'et t'eh soo ts'ah'un ndan usdli,
'en 'ust'ah t'éoonóhzin. 'Ink'ez 'aw sich'oh duba moodih nasdli ílah, se'aBá nts'e na'a
whusodalh'i, 'i khunek zeh be yálhtuk, 29 'ink'ez ndun whuz de sútelh'a, 'en sulh 'int'ah.
'Ahoolhyez wheni se'aBá hóont'i zeh hoh ne'úst'en, 'et huwa 'aw such'a nachasdak,"
hubúlhni. 30 'Et ndi khunek 'i ye yaílhtuk hoh tube lhanah 'en huba 'alha' int'ah suli.
31 'Et ndunnah Lizwif, ndunnah Sizi yuba 'alha' 'int'ah, 'en ndo búlhni, "Sughunek 'óohtun
'ink'ez buk'úne 'uht'en t'eh, 'alha 'uhoont'ah hoh sugha hoodul'eh ahli. 32 'Ink'ez 'et
huwa ndai khunek 'alha' 'int'ah 'i t'enoohzin, 'ink'ez 'i bugha 'aw 'o 'un 'ulhna wahle
ghaít'ah." 33 'Et 'uhiyúlhni, "Nuwheni Abraham buts'u hatsánde 'uts'int'ah. 'Aw whutsuh
da 'uyoon ba 'ulhna chats'ílah, 'ink'ez di ka ne'díni, nuhwhula na'dutetnih nedíni?" 34 'Et
Sizi ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, ndunnah lubeshi 'uhulh'en, 'en lubeshi
ba 'ulhna hinli. 35 Ndan koo 'ilhunuh 'ulhna unli, 'en 'aw 'ahoolhyez 'et 'usda ílah, 'et
whunts'i ndan koo whudune buye', 'en 'ahoolhyez wheni, 'et 'usda. 36 'Et huwa ndun
buYe' lubeshi ch'a nuhwhulanadutnih t'eh, 'et t'eh 'alha 'uhoont'ah 'aw 'o 'un 'ulhna
wahle ghaít'ah. 37 T'ewhunúszun Abraham buts'u háhde ahli, 'et whunts'ih sughunek 'aw
buka cha'nuhzun, 'et huwa sutuzelhghelh hukwa' nahzun. 38 Ndet se'aBá whusunelhtan,
'et 'un whudúsni. 'Et whunts'ih nuhwheni nuhwhé'abá 'unwhúlhni, hoh teh né'aht'en."
39 'Et 'uhiyúlhni, "Abraham 'en buts'u hats'ánde ts'inli." 'Et Sizi ndo búlhni, "Abraham
'en buts'ah hahde t'eh, 'en be 'ut'en k'ah zeh da ne'óoht'en. 40 'Et whunts'ih k'an si
nts'oh teh 'unuhwhudúsni ts'ah'un na'a 'uhoont'ah hoh Yak'usda ts'un whudásts'o. 'Et
whunts'ih nuhwheni sutuzelhghelh hukwa' nahzun. Njan 'et 'aw Abraham be 'ut'en k'ah
ilah 'uhoont'ah. 41 Nuhwhe'abá be 'ut'en k'ah 'uwhulh'en." 'Et doo chah 'uhiyúlhni, "Aw
nuwheni nuwhusulhutsi ilah 'uts'int'ah! 'Ilhunuh ne'aBá 'en Yak'usda unli!" 42 'Et Sizi ndo
búlhni, "Yak'usda 'en nuhwhu'aBá unli t'eh, si suk'eoohtsi' wule da, Yak'usda buts'un háya
'et huwa. 'Aw sich'oh sughá ilah whusáya, Yak'usda whusásalh'a. 43 Nts'e na'a nuhwulh
yalhtuk, 'aw t'ewhunuzáhzun. Daja nuhwhudúsni 'aw sudóohts'o hukwa cha'nuzáhzun 'et
huwa. 44 Netsudule 'en nuhwhé'abá 'int'ah. Ndet 'en hukwa' ninzun, hoh zeh ne'óoht'en
hukwa' nahzun. Soo 'udechoo da whuts'un dune ughan unli. 'Aw ts'ah'un 'uhoont'ah
hukwa cha'nizun, 'et huwa 'aw ndi khunek 'alha' 'int'ah 'i bughu yoolah. Nts'oh tula
ne'duni tink'us na'a zeh yalhtuk, dich'oh duk'una'a 'utni. Ndi whuts'it 'en 'int'ah, 'ink'ez
khunek whuts'it, 'i 'en zeh buts'u haídukat 'et huwa. 45 'Et si khunek 'alha' 'int'ah 'aw 'i
zeh be yalhtuk, 'et 'aw nuhwhuba 'alha' cha'duzusni. 46 'Aw nuhtah 'ilhunuh whunts'ih si
lubeshi 'ulh'en 'úsdli doohtni ghaít'ah. 'Et huwa khunek 'alha' 'int'ah, 'i be 'un whudúsni
'ink'ez, di ka 'et nuhwhuba 'alha' cha'duzusnih? 47 Ndunnah Yak'usda budune unli, 'en
zeh Yak'usda bughunek hidits'o. Nuhwheni 'aw Yak'usda budune cháhlah 'et huwa
bughunek 'aw dóohts'o ghaít'ah," hubúlhni. 48 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "Alha 'i be nts'útni,
nyun Samaria whut'en 'int'ah 'ink'ez ntsi' nudúdeh 'i nyudínda!" 49 'Et Sizi ndo búlhni,
"Aw ntsi' nudúdeh 'i sughu hoolah hoh, se'aBá 'en délhti, 'et nuhwheni 'aw chasudulhti.
50 'Aw 'uyoon sudóolhti hukwa cha'núszun, 'et 'ilhunuh suba whudutélhti hoonli, 'en
naheyelh chah 'int'ah. 51 Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, ndan sughunek yoontun, 'en
'aw dahóotsah ghaít'ah." 52 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "K'an 'aw 'et t'éts'onínzun ntsi' nudúdeh
'i nyudínda! Abraham 'ink'ez nus whúnilh'en yahadla, 'et whunts'ih né'dini, ndunnah
nghunek yoontun, 'aw dahóotsah ghaít'ah díni. 53 Ne'abá Abraham dazsai inle. 'En ba
nus 'ilcho hoh ih 'udini? 'Et nus whúnilh'en, 'en chah yahadla. 'En chah huba nus 'ilcho
ih? Soo ndan inli dini ho' dini?" 54 'Et Sizi ndo búlhni, "Sich'oh duba nadesduti t'eh,
sich'oh be núscha 'ants'ih 'int'ah. 'Et whunts'ih nuhwheni ndun nuhYak'usda dáhni, 'en
si se'aBá 'int'ah, 'ink'ez 'en sudélhti. 55 'Et nuhwheni 'aw t'echanáhzil, 'et si t'enuszun.
'Aw si t'enuzuszun dusni t'eh, 'et nuhwheni nuhk'una'a whahts'it usdli ho' dutesnilh.
'Et whunts'i ndun soo t'enuszun 'ink'ez bughunek 'ahoolhyez wheni buk'úne 'ust'en.

56 Nuhwhé'abá Abraham tube hóont'i whe suts'ó dezulh, 'et whute'ilh. 'Aw 'et whunalh'en
'ink'ez tube whunálhnik." 57 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "Nilh'en cha'hoont'ah teh ne'dini!
'Awhuz skwunlai lanezi (50) nyeyus k'ut ilah, 'ink'ez 'udini Abraham 'uda in'en dini!" 58 'Et
Sizi ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, Abraham whuteleh whutsuh da, 'et 'uda
si usdli ho 'ust'ah." 59 'Et ndo búlhni hoh, ts'iyawh tse hiyeni dézgooh, 'i be whusa be'
hínalh'uz 'ink'ez hituzelhghelh 'et hukwa. 'Et Sizi hubuch'a untelhú'i 'ink'ez soo hubutah
'et lhunásja hoh luglez whucho 'et tinánja.

9

Dune whuzdli da whuts'un chawhés'en Sizi soo na'yínla

1 'Et Sizi uyalh hoh, dune whuzdli da whuts'un chawhés'en yutélh'en. 2 'Et yugha
hoodul'eh hiyoodulhkut, "Whuneoodilh'eh ndun dune, ndan simba bulubeshi yugha 'úja
chawhés'en hoh whuzdli? Dich'oh k'us be'abá k'us be'ama hubulubeshi k'elha tulih 'uja?"
3 'Et Sizi ndo búlhni, "Aw dich'oh bulubeshi bugha, k'us be'abá k'us be'ama hubulubeshi
hubugha ilah chawhés'en unli. Yak'usda be 'ut'en k'ah bughá t'ewhunoodzeh, 'et huwa
'uja chawhés'en hoh whuzdli. 4 'Awhuz dzenis whét'en hoh, ndun whuz de sútelh'a,
'en hube 'ut'en oolh'en huba 'uhoont'ah. 'Ulh'ek whusawhutélts'ulh 'ink'ez tsahólhgus
yuh suli t'eh, 'aw dune 'oot'en ghaít'ah. 5 'Awhuz ndi yun k'ut sída hoh, ndi yun k'ut
whudune huba be whét'en 'i usdli." 6 'Et ndúdeja hukw'elh'az yun 'úntezno, buzek too,
'i be whutl'us inla, 'ink'ez ndun dune chawhés'en yuna yé yulhlho, 7 'ink'ez ndi yúlhni,
"Nyooz too dez'ai Siloam ts'ih inyalh 'ink'ez ni'nildeh." 'Et ndi khunek Siloam ni, 'et
whél'a, ni ho 'utni. 'Et huwa whuz whinya, ni'nelde, 'ink'ez whunilh'en hoh whusanája.
8 'Et ndun hinat whut'i 'ink'ez 'uyoon chah, ndunnah chawhés'en hoh hinalh'en da, 'en
'ulhódutni, "Ndun 'en da hoh úsda 'ink'ez hubuts'udatso inle, 'en ih 'int'ah?" 9 Bulunah
'uhutni, "A, 'en 'int'ah." 'Et bulunah chah 'uhutni, "Awundooh, 'ants'ih yunduwhút'en
'int'ah." 'Et ndun chawhés'en inle obúlhni, "A, si 'ust'ah." 10 'Et 'uhiyúlhni, "Daínja
hoh ho'en suli?" 11 'Et ndo búlhni, "Ilhunuh dune, Sizi hiyulhni, 'en whutl'us 'ínla,
suna k'ut yé sulhlho, 'ink'ez 'usulhni, 'Ta dez'ai ts'ih, Siloam huwhútni, whuz inyalh
'ink'ez ni'nildeh.' Whuz lhgha diya 'ink'ez nine'lhúde hoh whes'en súli." 12 Et doo chah
hiyoodulhkut, "Ndun dune, nts'e 'ut'en?" "Aw t'éoonuzúszun," hubúlhni. 13 'Et ndun
chawhés'en inle, Pharisee bughu hinílhti. 14 Njan dzin ndun dune Sizi whutl'us 'ínla 'ink'ez
whes'en nayulhtsi, 'et nats'ulyis dzin 'uyínla. 15 'Et doo chah zeh Pharisee hiyoodulhkut,
"Dáhoont'ah huwa ho'en suli?" 'Et ndo búlhni, "Ndun dune whutl'us 'ínla, suna k'ut yé
whulhlho, hukw'elh'az ni'nelhude, 'ink'ez whes'en sili." 16 'Et ndunnah Pharisee bulunah
'uhutni, "Ndun dune bugha yailhtuk, 'en 'aw Yak'usda buts'u haínya ilah 'int'ah. 'Aw
nats'ulyis dzin hukw'u nucha'ust'en 'et huwa." 'Et 'uyoon chah 'uhutni, "Nts'e na'a
'uwhutét'ilh, 'aw lubeshi 'ulh'en, 'en huwa 'ét'en túne' óot'en ghaít'ah!" 'Et hubugha
lhch'a nihudendel. 17 'Et doo chah zeh ndun chawhés'en inle 'uhiyúlhni, "Hó'en nyúlhtsi,
'et huwa 'en bugha daja dini?" "Alha nus whunilh'en 'int'ah," hubúlhni. 18 'Et whunts'ih
Lizwif moodih 'aw hububa 'alha' cha'hóot'ah, chawhés'en inle hoh whuzdli 'ink'ez k'an
'et whe'en, 'et huwa be'abá 'ink'ez be'ama 'anih hubúdani, 19 'ink'ez hubuhútni, "Ndun
'en nuhye' 'int'ah 'ink'ez whuzdli whuts'un chawhés'en nedúhni, 'ink'ez nts'e na'a k'an
whe'en?" 20 'Et be'abá 'ink'ez be'ama 'uhutni, "T'ets'onízun ndun 'en neye' 'int'ah 'ink'ez
whuzdli whuts'un chawhés'en inle. 21 'Ink'ez ndet huwa k'an whe'en, 'ink'ez ndun whe'en
yulhtsi, 'aw t'éts'onízun. 'Aw 'uski chailah ho' 'int'ah, oodilhkut da. Dich'oh ts'ah'un na'a
'unwhudóoni." 22 'Et be'abá 'ink'ez be'ama t'ehonínzun Lizwif moodih 'uda lhgha 'úhudeja
ndunnah Sizi Christ 'int'ah, 'uyoon hudáni t'eh, luglez 'et whuch'a tinabunteyolh. 'Et
huwa ndun dune be'abá 'ink'ez be'ama Lizwif moodih hube hunuljut. 23 Njan hunuljut,
'et huwa 'uhutni, "Aw 'uski chah ilah ho' 'int'ah, 'en huboodilhkut daja," hutni. 24 'Et doo
chah zeh whulh nat ndun dune chawhés'en inle, "Anih," hiyúlhni, 'ink'ez 'uhutni, "Njan
daínja Yak'usda 'en buba whudélhti, 'aw ndun dune 'en ílah, t'ets'onínzun lubeshi 'ulh'en
'int'ah 'et huwa." 25 'Et ndo búlhni, "Lubeshi 'ulh'en tulih 'int'ah, 'aw t'éoonuzúszun. 'Et
'ilhuh nt'éoonúszun, chaoozes'en ínle, 'et k'an naitast'en." 26 'Et doo chah zeh 'uhiyúlhni,

"Danyín la inle? Nts'e na'a hó'en nyulhtsi?" 27 'Et ndo búlhni, "Uda ndun whúdusni 'et
whunts'ih 'aw chasóozulhts'ai, di ka 'et doo chah 'un whudóosni hukwa' nahzun? Soo
tuzélhts'ilh hukwa' nahzun ih? Nuhwheni chah ih bugha hodutelhu'eh tehleh hukwa'
nahzun ih?" hubúlhni. 28 'Et soo hoontsi' tune' hiduni, "Nyun 'en yugha hoodul'eh inli!
'Et wheni Moses bulh 'út'en ts'inli! 29 T'éts'onínzun Yak'usda 'en Moses yulh yaílhtuk
ínle. 'Et ndun 'en, 'aw nts'ez de hainya whunts'ih t'éts'onízun," hiyúlhni. 30 'Et ndun
dune chawhés'en inle ndo búlhni, "Ndun dune whes'en sulhtsi 'et whunts'ih nuhwheni
'aw t'éoonuzúhzun nts'ez de haíya duhni! Tube suba hooncha! 31 T'ets'onínzun Yak'usda
'aw lubeshi 'ulh'en chaboozílhts'ai. 'Et ndunnah Yak'usda ts'un téni' nilhzun, 'ink'ez
buts'u húkwa' ninzun tune' 'út'en, 'en zeh huboozélhts'ai. 32 Soo 'udechoo yinkak 'uhóolya
whuts'un 'aw dune chawhés'en hoh whuzdli, 'en dune soo ná'yinla whucha'dilhts'o.
33 Ndun dune 'en 'aw Yak'usda buts'un ilah 'int'ah t'eh, 'aw hoonli whe ndóneh ghaít'ah,"
hubúlhni. 34 "Whuzinli da whuts'un nyun lubeshi 'ulh'en zeh inli! Ndun na'dunínzun
hoh whuneoodolh'eh hukwa' dini?" hiyúlhni 'ink'ez 'az tináhinino. 35 'Et Sizi whulh
údants'o hoh Lizwif ndun dune tináhinino, hukw'elh'az nayilhti, 'et ndi yúlhni, "Yak'usda
buYe' bugha mba 'alha 'uhoont'ah ih?" 36 'Et dune 'utni, "Moodihti ndan ho' 'int'ah?
Busúnilhtun 'et sih suba 'alha 'uhot'e." 37 'Et Sizi ndi yúlhni, "Uda ah'en ho' 'int'ah, 'ink'ez
'en 'utni nyulh yálhtuk." 38 'Et dune yubut nacháneti 'ink'ez, "SMoodihti, suba 'alha'
'int'ah!" yúlhni, 'ink'ez yuts'u teni' nalhzin. 39 'Et Sizi 'utni, "Ndi yun k'ut ts'un whusaíya
'et huwa yinkak dune huba nahooyeh ka. Whusaíya, 'et huwa chawhés'en 'en huwhe'en
hutele. 'Et ndunnah whe'en, 'en chah chawhés'en hutéle." 40 'Et bulunah Pharisee yugha
hoodul'eh hidánts'o hoh, 'et 'uhiyúlhni, "Wheni chah chats'uwhes'en dini hoh ih 'udini?"
41 'Et Sizi ndo búlhni, "Chawhuzeh'en t'eh, nuhwheni 'aw lubeshi nuhwhuba hoolah. 'Et
'uduhni, 'Nuwheni ts'uwhe'en,' dahni, 'et huwa lubesh nuhwhuba hoonli."

10

Sizi hubodulh'eh hoh 'utni, "Si susheep ghunli 'ust'ah. Ndunnah soo sulh 'út'en, 'en se'usheep hinli."

1 'Et Sizi ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, ndan sheep ba nanestl'oo
'aw dáti k'et dáchayal 'ink'ez 'ants'ih nanestl'oo tus telhget t'eh, 'en dune 'undunut'ih
'int'ah. 2 'Et ndan dáti ts'ih dayih, 'en sheep ghunli 'int'ah. 3 'En dáti ghunli yuba
da'dututih. 'Et t'eh sheep buboozi be hubuka hunih t'eh, hidits'o huwa t'ehinínzun 'ink'ez
'az hiyuntulh'us. 4 Tinaóobulih hukw'elh'az, 'et hubutsuh teyih 'ink'ez sheep ts'iyawh
hiyunelh'us, highunek t'ehinínzun 'et huwa. 5 'Et 'ants'ih hoh neya, 'en 'aw hiyuntoolh'as
ghaít'ah. 'Ants'ih hoh núya 'int'ah 'aw bughunek t'ehinízun 'et huwa hich'a nutsilhdelh,"
hubúlhni. 6 'Et Sizi ndi higha hódool'eh ka hubulh náwhulnuk, 'et whunts'ih daja ni
hoh 'utni 'aw t'ehonízun. 7 'Et huwa doo chah zeh Sizi ndo búlhni, "Soo ts'ah'un na'a
'un whudúsni, Si susheep ba dáti usdli ho 'ust'ah. 8 Ndunnah sutsuh whusahándel, 'en
'undunut'ih 'uhint'ah, 'et huwa 'aw sheep chaboozílhts'ai. 9 Si datí 'ust'ah. Ndunnah si
sugha dahúnindel, 'en ts'iyawh hudutejih. Dahúnindel 'ink'ez whuz 'az whehándel t'eh,
tl'o k'ut nahuhóote'alh. 10 'Undunut'ih, 'en 'uduntet'ih 'ink'ez dune tuzelhghelh 'ink'ez
tinta óobutélhlilh 'et wheni dayih. 'Et si whusáya hoh 'ilhuz wheni hiye khúna 'i 'utet'ilh
'ink'ez ndi 'ilhuz hiye khúna, 'i hiyit'i t'eh, 'aw hoonli whe ndunoodzit ghaít'ah. 11 Si
nuszoo sheep ghusdli 'en 'ust'ah. Sheep ghunli unzoo, 'en ye khúna 'i dude'usheep ba
yuladutetnih. 12 'Et lhuhul'a, 'en 'aw sheep ghunli ilah 'int'ah. 'Ants'ih sheep yughole
ka 'ul'a. Sheep 'aw busheep ilah 'uhint'ah, 'et huwa yus whuz de úlgwulh yunilh'en
t'eh, sheep hubula dutnih 'ink'ez whetsílhyih. 'Et yus bulunah huboogooh 'et 'onghun
chah hich'a wheyálwus. 13 Ndan lhúhul'a, 'en 'ants'ih 'ul'a 'int'ah, 'et huwa sheep 'ants'ih
hiba unli 'ink'ez didut bugho whetsílhyih. 14 Si nuszoo sheep ghunli 'en 'ust'ah, 'et huwa
ndunnah sudune t'ebunúszun 'ink'ez didut chah t'ésanínzun. 15 'Et whuz na'a zeh se'aBá
'en t'ésunínzun 'ink'ez si chah t'enuszun. 'Ink'ez se'usheep be khúsna 'i huba hubula
dutesnih. 16 'Uyoo sheep chah 'i 'ust'i. Ndi tah, 'en chahoonli. 'Aw ndi tah ilah. 'En chah
whusáboosdlelh huba 'uhoont'ah. Sughunek hidóots'o, 'ink'ez 'ilho 'ulh'us zeh hutele

'ink'ez 'ilhunuh zeh sheep ghunli hutéle.* 17 Se'usheep ba be khúsna 'i bula dutesnih 'et
huwa be khúsna 'i doo chah naoolhúchoot. 'Et huwa se'aBá tube sk'entsi'. 18 'Aw be khúsna
'i dune sughu yóolhchoot hoolah. Sich'oh zeh huwa tés'alh. Ndi be khúsna 'i huwa tés'alh
'ink'ez naitélcholh, 'et sughá whunt'ai hoh 'ust'ah. Se'aBá 'en 'uja ndi khunek stl'aída'ai
ndi 'ut'en 'oolh'en ka," hubúlhni. 19 Ndi khunek 'i bugha doo chah Lizwif dich'oh dutah
lhch'a nínahudéndel. 20 Tube lhanah, 'en 'uhutni, "Ntsi' nudúdeh 'i yudínda! Whusnik ho'
'utni, di ka oozélhts'ai?" 21 'Et 'onghunnah chah 'uhutni, "Aw ntsi' nudúdeh 'i yughudínda,
'en bughunek ilah 'utni. Nts'e na'a ntsi' nudúdeh, 'i dune chawhés'en 'en chah whe'en
yutelhtsilh?"

Lizwif, 'en Sizi 'aw hika cha'nizun

22 'Aw 'et khi suli. Jerusalem keyah 'et nowhújeh nihoní'ai. 'Et whunahulnih k'ahoondit
nahuwhulhtsi huwhútni.† 23 'Et luglez whucho bun 'un hayalbun buyah, 'et Solomon
bubun 'un hayalbun buyah huwhútni, hoh whéghah Sizi uyalh, 24 'ink'ez Lizwif higha
wézdel hoh hiyoodulhkut, "Dahooldzah 'et nech'a nontalh'i. 'Alha hoh Christ 'en 'int'ah
t'eh, k'an 'et ts'ah'un na'a nedíni." 25 'Et Sizi ndo búlhni, "Uda ndun whudúsni 'et
whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha' cha'duzusnih. Ndi se'aBá boozi bugha 'ut'en 'ulh'en,
'i bugha si sugha chah t'éwhunóohzin huba 'uhoont'ah. 26 'Et whunts'ih nuhwheni
'un whudúsni hukw'un'a 'aw se'usheep ilah 'aht'ah. 'Et huwa ndi 'ut'en 'ulh'en 'i
'aw nuhwhuba 'alha' cha'ít'ah. 27 Si se'usheep t'ébunúszun. Sughunek hidits'o 'ink'ez
nusáhunudelh. 28 'Ilhuz hiye khúna, 'i bugha iní'ai. 'Aw yachahutésdlah 'ink'ez 'aw dune
sula k'éhaboolelh hoolah. 29 Se'aBá, ndan sughá buninla, ts'iyannah sugha ndoh 'int'ah,
'ink'ez ndunnah sudune suli, 'en 'ilhuz sulh 'átet'ilh. 'Aw dune soo 'últus hoolah se'aBá
yula k'éhanabutelelh wheni. 30 Si 'ink'ez se'aBá bulh 'ilho zeh nidudli," hubúlhni. 31 'Et
doo chah Lizwif tse hiye tuzelhghelh 'i hidílhchoot. 32 'Et Sizi ndo búlhni, "Se'aBá be
'ut'en k'ah hoonzoo lhat si sugha whunulh'en. 'Ink'ez k'us dant'i ka 'usutelhlilh tse
be suzoolhghelh hukwa' nuhzun?" 33 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "Aw 'ut'en unzoo, 'i ka ilah
tse be nts'utuzelhghelh! Nyun 'ants'ih hoh dune inli 'ink'ez Yak'usda ch'a yaílhtuk.
Nyunch'oh Yak'usda na'dudil'i, 'et hukwa tse be nts'útuzelhghelh." 34 'Et Sizi ndo búlhni,
"Soo cho whunalhúnih hoh Yak'usda bughunek k'une'úsduguz 'i nuhtlaida'ai hoh ndutni,
'Nuhwheni yak'usda ahli?' 35 T'éts'onínzun 'aw Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz,
'i k'uyooyis ghaít'ah, 'ink'ez ndunnah Yak'usda bughunek bughi delts'ut, 'en yak'usda
hubulhni. 36 'Et Yak'usda buYe' usdli 'un whudúsni, 'et huwa Yak'usda ch'a yalhtuk dahni
hoh sk'ehóoh'aih. Se'aBá 'en 'udun nésunilhti hoh ndi yun k'ut ts'ih sutelh'a. 37 Se'aBá
be 'ut'en cha'zúlh'en t'eh, whute, nuhwhuba 'alha' cha'úst'ah. 38 'Et whunts'ih se'aBá
be 'ut'en 'ulh'en t'eh, si nuhwhuba 'alha' cha'ust'ah, 'et whunts'ih ndi 'ut'en 'ulh'en, 'i
bugha nuhwhuba 'alha 'uhot'e. 'I bugha nuhwheni be t'éwhunóhzin 'ink'ez nuhwhuba
'alha 'uhót'e se'aBá 'en syudínda 'ink'ez si chah buyudúsda," hubúlhni. 39 'Et doo chah
zeh hiyóolhchoot hukwa 'uhuja hoh Sizi butáhanája 'ink'ez hubula k'ah hanaja. 40 Jordan
took'oh nyaz ts'ih ndet da John 'udechoo dune too be 'ulh'en inle, whuz whenaja 'ink'ez 'et
inda. 41 Lhanah dune highu nindel 'ink'ez 'ulhódutni, "John 'aw huwa 'ét'en teh nucha'it'il,
'et whunts'ih ndun dune 'en bugha daja dani, ts'ah'un 'udani." 42 'Ink'ez nyoh 'et tube
lhanah huba 'álha' yint'ah suli.

11

Lazarus dazsai hoh Sizi nahiyílhna

1 'Ilhunuh dune Lazarus hiyúlhni, keyah whuyaz Bethany huwhútni, 'et whut'en. 'En
nduda suli. Bulhtuskah nanah Mary 'ink'ez Martha bulh hizih whut'i. 2 Ndun Mary 'en
'uja ínle neMoodihti khe 'i be yuke 'ink'ez butsigha be yuna'alhde ínle. 'En bulhutsin

* 10:16 'Et ndi 'udechoo 'ulh'us Israel buts'u hainde ubúlhni. 'Et ndi 'uyoo 'ulh'us 'i yughu yailhtuk, 'I 'udun yun k'ut whut'en 'uhint'ah. Ndannah 'awhuz Sizi hiyulhcha'dusts'o. 'Et huwa huba 'alha cha'hít'ah. † 10:22 'Et njan nowhújeh 'et Lizwif whunahulnih 'udayaz inle ho luglez whucho dune untsi' 'en daninya ho tinta' whunilh'en. 'Et huwa Lizwif k'andit nahuwhulhtsi. 'Et huwa dahóodelh 'ink'ez Yak'usda buts'un téni 'uhunoolhdzin.

Lazarus 'en nduda. [3] Bulhtuskah 'en Sizi khunek hits'ó tl'aidá'ai, “NeMoodihti ndun dune
buk'entsi', 'en nduda,” hiyúlhni. [4] 'Et Sizi hoozélhts'ai hoh 'utni, “Aw ndi dada 'ilhuz ye
daóotsah ghaít'ah. Njan nduda bugha, 'et hoh Yak'usda buba whudélhti, 'ink'ez 'i bugha
Yak'usda buYe', 'en chah ba whudélhti.” [5-6] 'Et Lazarus nduda Sizi whulh 'udúzts'ai hoh
Martha, bulhtus chah, 'ink'ez Lazarus chah tube hubuk'entsi' 'et whunts'ih whut'i 'et,
nat dzin, 'et naná'el'ai. [7] Nat dzin 'et whut'í hukw'elh'az 'et yugha hoodul'eh 'et ndo
búlhni, “Doo chah Judea yun k'ut ts'ih uztoodelh,” ni. [8] 'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni,
“Rabbi, k'an 'ahoh Lizwif tse be nyotúzelhghelh hukwa' huninzun 'ink'ez di ka whuz
natandalh hukwa' ninzun?” [9] 'Et Sizi ndo búlhni, “Et 'ilhudzin 'et lanezi 'o 'at nat (12)
hukwe'hunít'oh 'uhoont'ah. Ndan dzenis neya, 'en 'aw dughun tooghalh ghaít'ah. Ndi
yun k'ut be whét'en, 'i be honílh'en 'et huwa. [10] 'Et whunts'ih ndunnah 'ulh'ek nuya t'eh,
'en dughun teghulh, 'aw be whét'en 'i bu'et 'int'ah 'et huwa.” [11] 'Et ndo búlhni hukw'elh'az
'et 'utni doo chah, “Ndunnah buk'ets'intsi' Lazarus nanésti 'et whunts'ih buts'u tésyalh
'ink'ez ts'enatelhdzulh.” [12] 'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, “NeMoodihti Lazarus nanesti
t'eh, 'et soo na'tetnilh ho' 'int'ah.” [13] 'Et Sizi njan dazsai, 'et howu yalhtuk hoh 'utni.
Yugha hoodul'eh, 'en 'ants'ih nanesti 'ink'ez nalyis 'et howu yalhtuk hoh 'utni huninzun.
[14] 'Et Sizi soo ts'et gaih ndo búlhni, “Lazarus dazsai. [15] 'Et nuhwheni nuhwhuba hoonúst'i
'aw 'et chásdah hoh 'uja. 'Et t'eh nuhwhuba 'alha 'oost'e. 'Et whunts'ih k'an 'aw 'et
buts'uztoodelh.” [16] 'Et Thomas, 'en 'ut'adánda hiyúlhni, ndunnah yugha hoodul'eh ndo
búlhni, “Wa'ih! Bulh úztoodelh! Wheni chah sih, bulh yats'odlah!” [17] Sizi whuz whenya 'et
nahoo'ai Lazarus whiyahiyalhti whuts'un dit (4) dzin inle. [18] Njan keyah wheyaz Bethany
huwhútni, 'et Jerusalem tube wheghah whuz'ai. Ts'éyalh hoh 'ilhuh (1) hukw'e hunit'oh
bat'en 'uhooldzah 'uhoont'ah. [19] Tube wheghah whuz'ai, 'et huwa lhanah Lizwif highu
nindel. Mary 'ink'ez Martha bulh hubulhutsin dazsai 'et hoh hinidoolhya ka 'et huwa
highu nindel. [20] 'Et Sizi whuz de úyalh Martha whulh úduzts'ai hoh yududezya. Mary
'en koo 'aw 'et usda. [21] 'Et Martha Sizi ndi yúlhni, “SMoodihti, njan sinda inle t'eh, 'aw
da sulhutsin dachatésa wule da. [22] 'Et k'an whunts'ih, ndai Yak'usda buts'un kwa' dini, 'i
ngha íte'alh, 'et t'éwhunúszun.” [23] 'Et Sizi ndi yúlhni, “Nyulhutsin dinadóoja.” [24] 'Et Martha
ndi yúlhni, “T'éwhunúszun 'udek'elh'az dzin t'eh, ts'iyannah dinádutédalh, 'et t'eh 'en
chah sih dinadóoja.” [25] 'Et Sizi ndi yúlhni, “Si 'ust'ah dune ts'iyannah dinabudutésdlelh
'ink'ez 'ilhuz wheni hiye khúna 'i hubugha ités'alh. Ts'iyannah ndunnah huba 'alha'
'ust'ah, dahúzsai 'et whunts'ih hukhutenalh. [26] 'Ink'ez ndunnah 'awhuz khuna 'ink'ez
huba 'alha' 'ust'ah, 'aw dahóotsah ghaít'ah. 'Et mba 'alha 'uhoont'ah ih?” [27] 'Et Martha ndi
yúlhni, “A sMoodihti, suba 'alha 'uhoont'ah nyun Yak'usda buYe', Christ, ndun ndi yun
k'etéyalh, 'en 'unint'ah.” [28] Njan 'et ndudáni hukw'elh'az 'et dulhtus Mary yughu nanja
'ink'ez whe'ízyaz 'uyúlhni, “Whuneodulh'eh whusaínya 'ink'ez nka 'oodulhkut.” [29] Soo
whudants'o ibulh didinya 'ink'ez yuts'un whenya. [30] Sizi 'awhuz keyah wheyaz whuts'un
úyalh hoh, ndet da Martha yududezya, 'et zeh 'ut'en. [31] 'Et ndunnah Lizwif, hubutah
hudélhts'i, hinidélhya wheni, Mary soo 'a ts'ih didinya 'ink'ez 'az whinya, hinilh'en 'et
hiyuntezdel 'ink'ez 'ulhódutni, “Ts'un k'ut ts'ih tétso wheni whuz tezya hoh 'ut'en.” [32] Sizi
ndet da 'ut'en Mary whuz ninya. Soo yutelh'en ibulh yubut dugwútsi be nenínya 'ink'ez
ndi yúlhni, “SMoodihti, njan 'unint'ah inle t'eh, 'aw da sulhutsin dachaítsal wule da.” [33] 'Et
Sizi yunilh'en utso, 'ink'ez Lizwif ndunnah hiyulh nudelh, 'en chah hutso hubunilh'en
hoh, tube whuts'u desnih 'ink'ez buyégha hoh huba dzuh 'uhooja, [34] 'ink'ez huboodulhkut,
“Nts'e wheyalhti?” 'Et 'uhiyúlhni, “Anih, whunolh'en sih!” [35] 'Et Sizi intse. [36] Lizwif 'et
'ulhódutni, “Nulh'en ndulhcho 'i be yuk'entsi'!” [37] 'Ink'ez bulunah 'uhutni, “Chawhés'en
'en whé'en yulhtsi ínle, 'aw ih ndun dune 'en chah datétsah whuch'a 'uyooleh ghaít'ah
inle?” [38] 'Et Sizi doo chah budzi yuh hoh buba dzuh 'uhooja, 'ink'ez ni suli hoh ts'un k'uz
ninya. Njan ts'un k'ut 'et 'an tse whudá'de'ai 'uhoont'ah. [39] 'Et Sizi ndo búlhni, “Ndi tse
'udun dutah'aih!” 'Et Martha dune dazsai bulhtus, 'en 'utni, “SMoodihti, ndun 'aw 'et dit
(4) dzin 'adalhte 'ink'ez 'ulhtsun chah suli.” [40] 'Et Sizi ndi yúlhni, “Aw ih chanyudúsnil
inle, si sugha mba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh Yak'usda yé dezti 'i tant'ilh?” [41] 'Et nyoh

ts'un k'ut dune wheyudílhti, tse 'udun hidutez'ai. 'Et Sizi nduk yutá'en 'ink'ez 'utni,
"ABá sudánts'o 'et huwa suchanailya nyudúsni. 42 'Ink'ez t'éwhunúszun 'ahoolhyez wheni
soozélhts'ai. 'Et whunts'ih njan 'udusni ndunnah 'ilhuhowezdel njan nahudelhúya, 'et
huwa nyun whuz de sutélh'a 'alha 'uhot'e." 43 'Et ndudéja hukw'elh'az soo khunekti be
yatélhtuk, "Lazarus, ndez ínyalh!" yúlhni. 44 'Et ndun dune dazsai tsa k'ez ts'ih hanája.
Bula 'ink'ez buke chah 'awhuz naih be híyulhti, 'i be bugha' wésduduz, 'ink'ez dzezoh
chah bunen 'awhuz bugha' wésduduz. "Buk'una'ah'uk 'ink'ez bula duhnih!" hubúlhni
Sizi. 45 Ndunnah Lizwif, Mary yughu nindel inle, Sizi bunalh 'uja 'et huba 'alha' yint'ah
suli. 46 'Et whunts'ih bulunah, 'en Pharisee ts'un whehandel 'ink'ez Sizi nts'oh tune'
'ust'en, 'et ndó ba dani. 47 'Et hukwa náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee yahútelhtuk
wheni 'ilhúnahuwesdel 'ink'ez 'uhutni, "Nts'e na'a dáztenilh? Ndun dune stabe lhat
hooncha tune' 'út'en! 48 Whute 'ut'en ts'ilh'i t'eh, ts'iyannah huba 'alha oot'e 'ink'ez
Roman whusahándel hoh njan neluglez whucho 'ink'ez njan neyun k'ut chah negha
hahóolhchoot, 'ink'ez ts'iyawh yats'óodelh." 49 'Et 'ilhunuh hubutah Caiaphas hiyulhni,
'en 'et naooduzuk wheni náwhulnuk degha nus dezti unli ínle, 'en ndo búlhni, "Aw
hoonli t'éwhunuzáhzun! 50 'Aw ih hubuk'ut chanunínulhzut, ts'iyannah ba 'ilhunuh dune
zeh dazsai t'eh, 'et t'eh 'o nus soo whutét'ilh, 'et huwa 'aw neyun k'ut hoolah hole
ghaít'ah." 51 Caiaphas dich'oh ilah ndi khunek yaka ni ntezut, 'et náwhulnuk degha
nus dezti unli, 'et naooduzuk huba, 'et huwa whuz na'a nus whunilh'en Sizi 'en 'aw
'et nilhdukw hoh ts'iyannah Lizwif 'et yun k'ut whut'en ba datétsah. 52 'Et 'aw Lizwif
hiyúlh dedowh, 'en huba zeh ilah. Ndunnah Yak'usda buzkeh hinli, nts'e hahandel, hoh
whut'en, 'en huba chah. 'Et huwa ts'iyawh 'ilho ninaobutélelh 'ink'ez 'ilho whut'en dune
whutéleh. 53 Soo 'et dzin whuts'un lhahóduleh hituzelhghelh wheni. 54 'Et wheghah ts'ih
Sizi 'aw ts'et Lizwif hubutah nuchásyah. K'us yun k'ut 'aw dune chahóot'ih ts'ih whuzih
whuz'ai, 'ilhun keyah Ephraim huwhútni, whuz whinya 'ink'ez yugha hoodul'eh tubulh 'et
hudálts'i. 55 'Et doo chah Lizwif budzenis whuti ndet da Hubutus Lhuseya huwhútni, 'aw 'et
wheghah whudezulh. 'Et huwa lhanah yun k'ut whut'en Lizwif hubuna'udoh hukw'un'a
'uhutenilh wheni keyah whuti Jerusalem ts'ih hunindel. 56 Luglez whucho nahudelhuya
'ink'ez Sizi hika ités'en, 'et 'ulhódutni, "Daja nahzun? 'Aw tulih dzenis whuti wheni
whusachásyak nahzun ih?" 57 'Et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez Pharisee chah, 'uda dune
tah khunek butl'aída'ai Sizi nts'e 'ut'en t'éhonínzun t'eh, 'ahoh ndobadooni, 'et t'eh 'aw
'et hitélhcholh.

12

Soo 'udek'elh'az Sizi Jerusalem ts'ih tezya

1 Dzenis whuti Hubutus Lhuseya huwhútni 'awhuz lhk'utat (6) dzin whuz'ai, 'et Sizi
keyah wheyaz Bethany huwhútni, 'et 'uja Lazarus dazsai hoh yaidlah tah dinaidilhti inle,
'et Lazarus whut'i, whuz lhugha dínya. 2 'Et hulhgha na'tet'alh wheni hiba lhadúja. Martha
'en huba hukw'e'ile. 'Et Lazarus 'en chah hubulh na'ut'alh. 3 'Et Mary lubot dezbun
bat'en, k'unuts'újul soo dezti, 'i khe, nard hiyulhni, 'i luboodai be whusayá'ai. 'I be Sizi
yuke yulhlho 'ink'ez dutsigha be yuna'alhde. Bukoo ndulhcho hoh k'unuts'újul be soo
whultsun suli. 4 'Et 'ilhunuh yugha hoodul'eh Judas Iscariot, Simon buye', 'en 'utenilh ye
'óotekulh, 5 'en 'utni, "Di ka ndi k'unuts'újul be chá'oohkulh 'ink'ez tel'ennah hubugha
chanuzáhdzaih? Tube dezti ho' 'int'ah!" ni.* 6 'Et 'aw tel'ennah huba dátni ilah huwa 'et
ndutni. Undunut'ih unli 'ink'ez sooneya zus ndai be yúkat, 'i didut buba niyú'a, 'ink'ez
hukwa' ninzun totsuk ndai be yúkat 'i 'ants'ih ye hainá'aih 'et huwa 'utni. 7 'Et Sizi
'utni, "Ndun ts'eke buts'áhachaoozah'ak, ndi wheyosuhutelhtelh dzin wheni, 'et yálh'a
'i 'int'ah. 8 Tehul'en 'en 'ahoolhyez nohwhulh 'úhint'ah, 'et si 'ahoolhyez ilah nohwhulh
'útest'ilh." 9 'Et Lizwif 'en Sizi 'et usda t'éhonanzin hoh, soo tube lhanah 'ilhuhowezdel,
'en whusahándel. 'Aw Sizi 'en bugha zeh ilah, Sizi, 'en Lazarus dinaidilhti inle, 'en
huyuntelh'ilh ka. 10 'Et náwhulnuk bumoodih, 'en chah 'ilhuhowezdel Lazarus 'en chah

* 12:5 Tel'en buba 'ilhuh yus k'ut yuk'elha 'et'en, 'et 'uneltsuk.

hituzelhghelh 'et howu yahutelhtuk wheni. [11] 'En bugha tube lhanah Lizwif hube 'ut'en
k'ah whuch'a huzdel 'ink'ez Sizi 'en bugha huba 'alha' yint'ah suli.

Sizi Jerusalem lhugha dínya

[12] 'Et 'om bun dzin lhanah 'ilhuhowezdel, 'en dzenis whuti wheni Jerusalem ts'ih
hunindel Sizi hiyúlh údants'o whuz de úyalh hutni 'et huwa. [13] 'Ul hidílhchoot 'ink'ez 'i
hidelelh hoh hidudezdel 'ink'ez tube cho 'uhutni,
"Yak'usda buba whudélhti!
Ndun neMoodihti boozi bugha whusaínya, 'en degha nus hoonzoo hubugha whults'ut!
'En Israel buts'u hainde hubudayi cho 'int'ah!"
[14] 'Et Sizi yeztliyaz hiba whusaílhti 'ink'ez yuk'etl'adida. 'Et whundúlya hoh ndi 'uda
bugha 'uk'une'úsduguz, 'i ndutni,
[15] "Zion† whut'en nuhdzi ulhtus ulhtsi!
Nulh'en nuhwhubudayi cho yeztliyaz k'ut usda 'ink'ez nuhts'un úyalh!"
[16] 'Et 'udechoo hoh Sizi yugha hoodul'eh 'aw hubeni be t'éhonízun 'i bugha. 'Et yak'uz
buba whudélti ts'ih, whenája hukw'elh'az 'et whunahelnik ndi bugha 'uk'une'úsduguz 'i
'et ndutni 'ink'ez 'et Jerusalem whuts'un úyalh hoh didut hoh chah hiba ne'úst'en. [17] 'Et
ndunnah 'ilhuhowezdel, ndunnah yugha hoodul'eh hoh Lazarus yuka hezya 'ink'ez ts'un
k'ut yuhadla tah dinaidilhti hoh hinalh'en inle, 'et howu yawhehunilhtuk. [18] 'Et ndunnah
'ilhuhowezdel hooncha túne' 'ust'en whulh 'úhudants'o 'et huwa 'uhuja hidudezdel. [19] 'Et
Pharisee dich'oh 'ulhódutni, "Nulh'en! 'Aw hoonliyaz cha'ts'uhóolil! Ndi yun k'ut dune,
ts'iyawh huyúntezdel!"

Bulunah 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah Sizi hite'ilh hukwa' huninzun!

[20] Ndunnah dune Jerusalem ts'ih hutezdel, 'en hubutah, bulunah Greek cha 'uhut'en.
Dzenis whuti 'et Yak'usda ts'un teni 'uhuntelhzilh, 'et wheni. [21] Philip, 'en keyah
Bethsaida huwhútni, Galilee yun k'ut whuz'ai, 'et whut'en 'int'ah, 'en highu nindel 'ink'ez
'uhiyúlhni, "Wheni chah Sizi ts'ute'ilh hukwa 'uzninzun." [22] 'Et Philip, Andrew yughu
ninya 'ink'ez 'uyúlhni, 'ink'ez Andrew Philip bulh Sizi nduhíyulhni. [23] 'Et Sizi ndo búlhni,
"Aw 'et yinkak dune ye' huba whudutélhti, 'et whusahónzut. [24] Soo ts'ah'un 'un whudúsni,
haniyeh 'i bumai 'aw yun k'ut nachanílts'ulh t'eh, dant'ah dich'oh 'et zeh ndutet'ilh. 'Et
whunts'ih soo ndi yun k'ut ná'nest'ai t'eh, soo lhai bumai, 'i bugha hanantejeh.‡ [25] Ndan
dune ye khuna 'i yuk'entsi' t'eh, 'et t'eh ye khúna 'i tinta ité'alh ho' 'int'ah. 'Et whunts'ih
ndan ndi yun k'ut ye khúna 'i buba 'ants'ih yint'ah t'eh, 'ilhuz wule wheni whuz na'a
khutena. [26] Ndan suba né'tet'en hukwa' ninzun, 'en suhuntoodelh 'ink'ez nts'e 'ust'ah suba
ne'ut'en chah 'et 'uhutet'ilh. 'Ink'ez ndan suba ne'ut'en unli, 'en se'aBá hubudutélhti.

Sizi datetsah howu yalhtuk

[27] "K'an 'aw 'et tube suzul ba dzuh neooninzut, 'ink'ez daja doosni simba? Se'aBá njan
sts'un whudelts'ulh whuch'a sula 'ineh doosni ih? 'Awundooh! Njan sts'un whudélts'ulh,
'et wheni whusáya. 'Ink'ez 'udusni, [28] "ABá nyoozi 'o nus dezti ílhtsi." 'Et yak'uz
whuts'un khunek huduzts'ai, "Uda soozi dézti 'ink'ez doo chah zeh 'o nus dutésti," whutni.
[29] Bulunah 'ilhunahuwésdel, 'et nuhúdelhuya 'ink'ez hodánts'o. 'Et ndulhodútni, "Ditnik
desni!" 'Et bulunah, "Lizas yulh yálhtuk hoh 'uwhutni," hutni. [30] 'Et Sizi ndo búlhni, "Ndi
khunek duzáhts'ai, 'i 'aw si suba ilah 'uwhutni, nuhwheni nuhwhuba 'uwhutni. [31] K'an
'aw 'et yinkak whudune huba nahuteyeh 'ink'ez whutsuh da ndi yun k'ut humoodih,§
'en 'ilhuz 'un hítenoh. [32] 'Ink'ez ndi yun k'ut dibe' sadunintan t'eh, 'et sih soo ts'iyannah
suts'un buntelhut'uk."* [33] 'Et ndutni hoh nts'e na'a datétsah, 'et hobunelhtun ni hoh 'utni.
[34] 'Et 'ilhunahuwésdel 'uhiyulhni, "Moses yuk'une'úzguz inle, 'i bugha whulh 'úzdits'o
ndun Christ 'en 'ilhuz khutena. 'Ink'ez dálhti 'udini yinkak dune ye' dibe na'hidóolhtsih
huba 'uhoont'ah. Ndan ho' 'int'ah ndan yinkak dune ye'?" hutni. [35] 'Et Sizi ndo

---

† 12:15 Njan Zion ni, 'et Jerusalem keyah, 'et 'uwhulhni. ‡ 12:24 Ndi haniyeh bumai, 'i Sizi Gri dulh ndúlt'ah, 'ink'ez ndi bumai bugha hanányih, 'i ndunnah buba 'alha 'uyint'ah, 'en 'uhint'ah ni ho 'utni. § 12:31 Ndi yun k'ut humoodih, 'en netsudule 'int'ah. * 12:32 Dibe' hidunintan ni, 'et lhalhgus yulhni ho 'utni.

búlhni, “Awhuz sayaz whuz'ai 'et ndi be whét'en 'i nohwhulh 'útet'ilh. 'Awhuz ndi be
whét'en 'i nohwhulh 'int'ah hoh ahdulh zeh aht'en. 'Et nduht'en t'eh, 'aw tsahólhgus
nuhk'éoodoolts'it ghaít'ah. Ndunnah tsahólhgus yuh hédulh 'aw nts'e hédulh t'éhonízun.
36 Dáhooldzah ndi be whét'en aht'i, 'ink'ez nuhwhuba 'alha' 'int'ah t'eh, 'et ndi be whét'en
'i buzkeh téhleh.” 'Et Sizi ndo bulhni hukw'elh'az, bughu whenája 'ink'ez buch'a ntelhu'i.
37 Tube 'ut'en uncha 'i bunalh 'alh'en 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' cha'ít'ah. 38 'Et nus
whúnoolh'en Isaiah yuk'úne'uzguz, 'i bugha whuz na'a hoh teh ne'whust'en. Njan ndutni
hoh 'uk'une'úzguz,
“Moodihti ndi khunek whutl'azdá'ai, 'i ndan zeh buba 'alha yint'ah?
NeMoodihti yé ulhtus 'i ndan ts'un ye nénelhtan?”
39 'Et huwa huba 'alha' cha'hóot'ah, Isaiah njan chah ndutni 'et huwa,
40 “Yak'usda, 'en hubuna be chahuwhés'en hubulhtsi,
'ink'ez hubudzi chah duts'un yulhtsi.
'Et 'aw hubuna be honóolh'en ghaít'ah
'ink'ez hubudzi be 'aw t'ehonozin ghaít'ah.
‘Soo na'butésdlilh huba suts'un nahoolyeh ghaít'ah,’ ni Yak'usda.”
41 'Et Isaiah Yak'usda yé dezti 'i yunalh'en hoh 'et yugha ndutni inle. 42 'Et whunts'ih
'alha 'i be lhanah dune gha ndoh 'uhínt'ah, 'en Sizi huba 'alha yint'ah, 'et whunts'ih 'aw
hudooni ghaít'ah. 'Et ndo deja t'eh, Pharisee Lizwif hubuluglez whuch'a 'ilhuz tibuhoneh
'et whehunuljut. 43 'En dune Yak'usda buch'a 'onus huba délhti. 44 'Et Sizi khunek ulhtus
'i be ndutni, “Ts'iyannah Ndunnah si huba 'alha' 'ust'ah, 'aw si sugha zeh ílah, ndun
whuz de sútelh'a, 'en huba 'alha' yint'ah. 45 'Ink'ez ndunnah sunilh'en, 'en ndun whuz
de sútelh'a, 'en hinilh'en. 46 Yinkak whudune ba be whét'en 'et hukwa ndi yun k'ut niníya.
'Et huwa ndunnah huba 'alha' 'ust'ah, 'aw tsahólhgus yuh hudoolts'i ghaít'ah. 47 'Ink'ez
ndunnah sughunek hidits'o 'et whunts'ih huba 'alha' cha'yít'ah, 'aw huba nahoosyeh
ghaít'ah. Ndi yun k'ut whudune huba nahutesyeh ílah ka whusáya, hubutelhyih ka
whusáya. 48 Ndan sts'u desnih 'ink'ez 'aw sughunek chayílhcholh, 'ilhunuh 'en huba
nahuteyeh. Ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i khunek zeh 'udek'elh'az dzin t'eh be
nuhwhuba nahutedeh. 49 'Aw sich'oh zeh ilah yalhtuk. Se'aBá, ndun whuz de sútelh'a, 'en
dich'oh khunek yutulhuhézya, 'i stl'aída'ai daja doosni hoh yaoolhtuk 'et wheni. 50 'Ink'ez
t'éwhunúszun ndi khunek yutulhúhezya, 'i bugha 'ilhuz be khútna 'i unli. 'Et huwa ndai
sich'oh be yálhtuk, 'i nts'e na'a se'aBá sudáni, si chah whuz na'a zeh yalhtuk,” hubúlhni.

13

Ndi yun k'ut howu natedalh, Sizi yugha hoodul'eh sshubulh yálhtuk

1 Dzenis whuti ndet hoh da Hubutus Lhuséya huwhútni, 'et whutsuh da Sizi 'aw 'et
buts'uh whúdelts'ulh ba 'et newhúninzut t'éwhunínzun ndi yun k'ut howu teyalh 'ink'ez
be'aBá ts'un natedalh. Ndi yun k'ut ndan budune 'en ts'iyawh hubuk'entsi'. Soo nts'e
whuts'un hubuk'entsi'. 2 'Et hulhgha na'het'al hukw'elh'az 'uda netsudule Judas Iscariot
Simon buye' Sizi ye 'ootékulh hukwa' nizun, yudzi yuh nioode'ai. 3 'Et Sizi t'éwhunínzun
be'aBá ts'iyaitsuk k'úne' yool'en, 'et yugha óoni'ai. 'Ink'ez Yak'usda ts'un haínya 'ink'ez
Yak'usda ts'un nátedalh 'et chah t'éwhunínzun. 4 'Et na'het'al 'ink'ez yoo 'az ye dune unli
'i 'udúnininla. Lusima ilhchoot hububut neínílhbal 'ink'ez yulh ts'ú delhú'oo. 5 'Aw 'et
be la'ts'uldeh ts'ih too deínyul 'ink'ez yugha hoodul'eh hubuke toonagus 'ink'ez lusima
yulh ts'ú delhú'oo, 'i be hubuke yuna'ulhdeh. 6 'Et Sizi Simon Peter yughu ninya hoh 'et
Simon Peter ndi yúlhni, “SMoodihti, si chah suke tóona'tangus hoh ih 'int'en?” 7 'Et Sizi
ndi yúlhni, “K'an dast'en 'aw nyeni be t'éwhunuzínzun, 'et k'at lih sih t'ewhunonzeh.” 8 'Et
Peter ndi yúlhni, “Awundooh! 'Aw suke toonaóongus ghaít'ah!” 'Et Sizi ndi yúlhni, “Aw
too nachainyúsgus t'eh, 'aw sulh 'ónt'e ghaít'ah.” 9 'Et Simon Peter ndi yúlhni, “SMoodihti,
'aw suke zeh ilah, sula 'ink'ez sutsi chah too naóongus!” 10 'Et Sizi ndi yúlhni, “Ndan
buna'éde, duke zeh toonaoogus huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndulhcho hoh chadáhtsun
hoh aht'ah. 'Et nuhwheni ts'iyawh nuhwhuna'dóodeh 'et whunts'ih nuhtah 'aw ts'iyawh

ilah nuhwhuna'déde." [11] 'Et 'uda t'éwhunínzun ndun ye 'ootékulh 'et huwa 'utni, "Aw
ts'iyawh ilah nuhwhuna'déde." [12] Hubuke toonagus 'aw 'et lhadúja hoh, ye dune unli 'i yé
naja 'ink'ez hubutah nanátl'adeda, 'ink'ez ndo búlhni, "Dahooja, njan k'an danóhusdla,
soo cho ih nuhwheni be t'éwhunúhzun? [13] Whuneoodulh'eh 'ink'ez Moodihti sudúhni. 'Et
'alha duhni ho' duhni, si 'en 'ust'ah 'et huwa. [14] 'Et si 'en 'ust'ah dune hodul'eh 'ink'ez
Moodihti usdli hoh nuhke toonasíguz, 'et nuhwheni chah whuz na'a nuhwhuke lhuba
toonaóohgus huba' hoont'ah. [15] K'an nuhwhunalh danóhwhusdla whuz na'a nuhwheni
chah 'et ndusóolh'en. [16] Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, 'aw ustle, 'en bumoodih yugha
ndoh cha'ít'ah. 'Et whuz na'a zeh khunek na'a 'aw ndan yughatélh'a yugha ndoh
cha'ít'ah. [17] 'Et nuhwheni be t'éwhunáhzun t'eh daja nuhwhudúsni, 'ink'ez danwhúsdla,
'et nuhwheni chah whuz na'a 'aht'en t'eh, 'et tube hooteht'i. [18] 'Aw soo ts'iyawh ilah
nuhwhugha 'et ndudúsni. Ndan 'utaháoobála, 'en t'ébunúszun. 'En 'utaháoobála, 'et
huwa Yak'usda bughunek 'i 'uk'une'úsduguz k'ut dawhútenilh 'et hubugha njan ndutni,
'Ndan lhes sulh í'al, 'en sch'a nidenya hoh sazoolhghelh hukwa' ninzun.' [19] Njan 'et
ndo whútenilh whutsuh 'et nuhwhudúsni. 'Et ndúhooja t'eh, 'et t'éwhunóhzin, 'et
ndan usdli, 'en 'ust'ah. [20] Soo ts'ah'un nuhwhudúsni ndan whuz na'a, 'en budzi yuh
hoh hiyílhchoot t'eh, si chah suhílhchoot hoh 'uhoont'ah. 'Et Ndan budzi yuh hoh
sílhchoot, 'en ndun whuz de sútelh'a, 'en chah hiyílhchoot hoh 'uhoont'ah." [21] 'Et Sizi
njan ndudáni hukw'elh'az buyégha hoh buba dzuh 'uhooja. 'Et hubulh yátelhtuk 'ink'ez
njan ndo búlhni, "Soo ts'ah'un nuhwhudúsni 'ilhunuh nuhtah 'en se'óotekulh." [22] 'Et
yugha hoodul'eh ts'iyawh lhahunul'en k'us ndan simba 'uyúlhni 'aw nt'éhonízun. [23] 'Et
'ilhunuh yugha hoodul'eh, Sizi k'us yúk'entsi' soo yuzih k'ut usda, [24] 'et Simon Peter
yuba núlhni hoh Sizi yoodolhkut, soo ndan simba ndi 'uyúlhni yughu yalhtuk 'et huwa.
[25] 'Et ye chanenti 'ink'ez 'uyúlhni, "SMoodihti, ndan ho' 'int'ah?" [26] 'Et Sizi ndi yúlhni,
"Ndan ndi lhesyaz toonasí'ai 'ink'ez butl'ayá'ai, 'en 'int'ah." 'Ink'ez lhesyaz toonayuz'ai
'ink'ez Judas Iscariot Simon buye', 'en yutl'ayá'ai. [27] 'Et ndi lhesyaz yutl'ayá'ai hoh 'aw
'et Satan ye ghínya. 'Et Sizi ndi yúlhni, "Ndet da 'uwhutanlilh, soo 'ah lhaóodinleh!"
[28] 'Et 'onghunnah ts'iyawh ndun Sizi yugha hoodul'eh, 'en dant'i ka 'et ndi yulhni 'aw
t'éhonízun. [29] Bulunah, 'en 'uhuninzun Judas 'en sooneya zus nuyá'a 'et huwa ndi dzenis
whuti wheni buka nudzun, 'i yoket ka ndi yúlhni. K'us tel'en teh hoonliyaz hubugha
'óo'alh ka ndi yúlhni huninzun. [30] 'Aw 'et lhesyaz yílhchoot ibulh, 'ahoh 'a tsih 'az
whinya. 'Aw 'et tsahólhgus 'uhoont'ah. [31] 'Az whénya hukw'elh'az 'et Sizi 'utni, "Aw 'et
yinkak dune ye' buba whudélti 'ink'ez 'en bugha Yak'usda buba whudélti. [32] 'En bugha
Yak'usda buba whudélti t'eh, 'et Yak'usda dich'oh chah yinkak dune ye' soo 'ahoh 'et yuba
whudutélhti. [33] Suzkehkah 'aw sa ilah nohwhulh 'utést'ilh. Suteh'ilh hukwa' ntehzilh, 'et
nts'eh na'a Lizwif hubudáni, whuz na'a nuhwheni chah nuhwhudúsni, nts'e tésyalh ts'ih
'aw nuhwheni chah sulh tóohdelh ghaít'ah. [34] 'Ilho khunek k'an 'i nuhwhutl'adá'ai 'ink'ez
ndi 'i 'int'ah, ts'iyawh lhk'eoohdutsi'. Nts'e na'a si nuhk'esi', 'et whuz na'a zeh nuhwheni
chah lhk'eoohdutsi'. [35] Ndi be lhk'ezdutsi' 'i nuhtah hoonli t'eh, 'i bugha sugha hoodul'eh
ahli ts'iyannah t'éhonóozin." [36] 'Et Simon Peter yoodulhkut, "Moodihti, nts'e tanyalh?"
'Et Sizi ndi yúlhni, "Nts'e tesyalh ts'ih, 'aw k'an suntonya ghaít'ah, 'et whunts'ih nk'at lih,
suntanyalh." [37] 'Et Peter ndi yúlhni, "Moodihti, 'et di ka k'an 'et 'aw nyun toosya ghaít'ah?
Be khúsna, 'i whunts'ih nyun mba bula dutesnih!" [38] 'Et Sizi ndi yúlhni, "Alha ih be khína,
'i suba bula dutatnih? Soo ts'ah'un na'a nyudúsni ligok dune 'udutenilh whutsuh, tat 'et
t'ésunuzínzun dutanilh."

14

Sizi yugha hoodul'eh ndo búlhni, "Si sugha zeh se'aBá buts'un téhdulh."

[1] "Khun teh nuhwhudzi ndóoda gunih. Yak'usda nuhwhuba 'alha 'int'ah, whuz na'a si
chah nuhwhuba 'alha 'oost'e. [2] Se'aBá bukeyah lhat koo whuzdla hoh 'uhoont'ah. 'Aw 'alha
cha'hóot'ah t'eh, ndun whudóosni da. Whuz tesyalh nuhwhuba lhawhúdutesdleh wheni.
[3] Whuz lhadíya 'ink'ez nuhwhuba lhawhúdusdla t'eh, doo chah zeh whusanátesdalh 'ink'ez

ts'iyawh nanwhutelhúchulh, ndet sída, 'et si sulh 'óoht'e. 4 'Ink'ez nts'e whéya ts'ih 'ink'ez
nts'e ti whého'a 'et t'éwhunáhzun." 5 'Et Thomas yoodulhkut hoh 'uyúlhni, "Moodihti,
nts'e tanyalh 'aw nt'ets'onízun, 'ink'ez nts'e na'a whuz ti nt'éts'ontézin?" 6 'Et Sizi ndi
yúlhni, "Si yak'uz ti, 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah 'i chah usdli. 'Ink'ez 'ilhuz wheni be
ts'ukhuna, 'i chah 'usdli. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh whunts'i se'aBá yuts'un tooya ghaít'ah,
si sugha zeh 'et ndutenilh. 7 Si t'ésunahzun inle t'eh, 'et se'aBá chah da t'enóohzin wule.
'Et k'an whúts'un, 'en 'aw 'et t'enahzun 'ink'ez ah'en chah áhja." 8 'Et Philip ndi yúlhni,
"Moodihti, nye'aBá bunenilhtun 'ink'ez uznoolh'en, 'aw 'et zeh hukwa' uzninzun." 9 'Et
Sizi ndi yúlhni, "Philip, lhe'hóoldzah nohwhulh 'úst'en, 'et 'awhuz ih t'ésunuzínzun?
Ndan sunalh'en, 'en se'aBá chah hinalh'en. 'Ink'ez di ka, 'Nye'aBá bunenilhtun,' díni?
10 Si se'aBá buyudúsda 'ink'ez se'aBá chah suyudínda. 'Et 'aw ih mba 'alha cha'hóot'ah?
Khunek be nohwhulh yálhtuk 'i 'aw si sughunek ilah 'int'ah. Se'aBá ndun suyudínda,
'en ndi 'ut'en 'uyulh'en 'en 'int'ah. 11 Nuhwhuba 'alha 'uhot'e si se'aBá buyudúsda 'ink'ez
se'aBá 'en suyudínda. 'Et nuhwhuba 'alha cha'hóot'ah t'eh, ndi 'ut'en ndai 'ulya, 'i bugha
si sugha nuhwhuba 'alha 'uhot'e. 12 Soo ts'ah'un na'a ndan nuhwhudúsni, ndan buba
'alha 'ust'ah, 'en ndi 'ut'en ndai 'ulh'en, 'i, 'en chah 'uhitelh'ilh. 'Et si se'aBá buts'u
nátesdalh 'et huwa si 'ut'en 'ulh'en, 'i, 'o nus 'ílhcho 'ut'en, 'i, 'uhiyoolh'en. 13 'Ink'ez
ndai si soozi buka' dahni 'i hoh nuhwhuba né'test'en. 'Et huwa se'aBá 'en buYe' buba
whudóolhti. 14 Ndai si soozi buka' dahni, 'et nuhwhuba 'uwhutesdlilh. 15 Nuhwheni
sk'ehtsi' t'eh, ndai ndi khunek nuhtl'ádala, 'i buk'une' 'ooht'en. 16 'Ink'ez se'aBá 'en 'ilhuz
wheni nuhLa'tet'ilh, 'en nuhwhugha itélhtelh, 'et buts'u hukwa' doosni. 17 'En Ndoni
'int'ah. Ndai khunek 'alha 'int'ah, 'i zeh buts'u haídults'it. Ndi yun k'ut whudune* 'aw
bubeni be t'ehinízun, 'et huwa 'aw huyóolhchoot ghaít'ah. 'Et nuhwheni t'enahzun,
nohwhulh 'int'ah, 'ink'ez nuhyudutélts'ulh. 18 'Aw ts'unuh ahli li'aht'ah hoh nuhghu
toosya ghaít'ah. Nuhts'u tóosya. 19 Dzuh sayaz inle, 'ink'ez yinkak whudune, chasátes'il,
'et whunts'ih nuhwheni suntelh'ilh. Si khusna 'et huwa nuhwheni chah khutehna. 20 'Et
dzin t'eh, 'et t'ewhunohzin si se'aBá buyudúsda 'ink'ez se'aBá chah syudínda 'ink'ez
'o 'un nuhwheni chah nuhyudusda. 21 Ndan khunek 'et nidéla 'i yuk'úne' 'ut'en, 'en
sk'entsi' 'uhint'ah. 'Ink'ez ndan sk'entsi', se'aBá chah buk'etesi', 'ink'ez si chah buk'etesi'
'ink'ez ndan usdli 'et t'ehonozin huboolhtsilh." 22 'Et Judas, 'aw Judas Iscariot 'en ilah,
'en Sizi ndi yúlhni, "Moodihti, nts'e na'a 'uhoont'ah hoh nyun nyugha t'ets'onózin neba
'uwhutánlilh, 'et whunts'ih yinkak whudune, 'en nyun nyugha 'aw t'éhontészin dini?"
23 'Et Sizi ndi yúlhni, "Ndunnah sk'entsi', 'en sughunek yootetun. 'En se'aBá buk'etesi'
'ink'ez hubulh 'útet'ilh 'et huwa si bulh hubutah óduke. 24 Ndan sk'echaítsi', 'aw sughunek
hik'unucha'ust'en. 'Ink'ez ndi khunek nuhwheni dahts'o, 'i 'aw sich'oh sughunek ilah
'int'ah. Se'aBá, whuz de sútelh'a, 'en bughunek 'int'ah. 25 'Awhuz nuhtah 'ust'ah hoh
njan 'et nuhwhudúsni. 26 'Et nuhLa'ut'en, 'en Ndoni 'int'ah, 'en si soozi bugha se'aBá
'en nuhts'ítelh'alh, ts'iyaintsuk whunohodutilh'eh 'ink'ez daja nuhwhudáni 'et soo cho
whunalhúnih chah nuhwhutélhtsilh. 27 Be nedzi dezghel, 'i nuhghu nenánust'ai. 'I sich'oh
be sudzi dezghel, 'i nuhgha ní'ai. Ndi be nedzi dezghel nuhgha ní'ai, 'i 'aw yinkak
whudune nuhgha húyu'aih, 'i 'aw yulh nduchaílt'ah ho' 'int'ah. Khun teh nuhdzi úndooda
'ink'ez noolhújut gunih! 28 Sudahtso hoh 'un whudúsni. 'Aw 'et nuhghu tesyalh 'ink'ez
nuhts'u tóosya. Se'aBá 'en sughanus dezti 'et huwa 'en buts'u nátesdalh, 'ink'ez sk'ehtsi'
t'eh, k'an daja nuhwhudáni 'et huwa whunóolhnik. 29 'Ink'ez hoh teh ne'whutet'en, k'an
nuhwhudáni. 'Et t'eh whusawhélts'ut t'eh, si sugha nuhwhuba 'alha 'uhot'e. 30 'Aw dzuh
sayaz 'o 'un nohwhulh yaóolhtuk ghaít'ah. Ndi yun k'ut humoodih† 'az de úyalh 'ink'ez
si sugha 'aw ntsolyaz 'i whunts'ih buch'a chayílah 'et huwa. 31 'Aw 'et didahdelh, 'aw 'et
njan huwuztoodelh, 'et huwa yinkak whudune t'éhonózin se'aBá buk'esi' 'ink'ez nts'oh
tula khunek stl'aidan'ai, hoh tune'út'en ne'úst'en.

---

* 14:17 Ndan ndi yun k'ut Yak'usda huba 'alha cha'ít'ah. 'En 'o bulhni bughu yalhtuk.

† 14:30 Ndi yun k'ut humoodih, 'en netsudule 'int'ah.

15

Sizi yugha hoodul'eh hubodulh'eh nts'e na'a mai chun buyooschum buts'u haínulhyeh, 'et whuz na'a zeh yugha hoodul'eh hiyulh zah oot'e. 'Et hubugha hubodulh'eh.

1 "Soo mai chun 'i 'ust'ah 'ink'ez se'aBá 'en mai k'et huwunli unli. 2 Ndunnah si sugha
'uzooschum unli, 'en 'aw bumai hoolah t'eh, 'et buts'u haídule, 'ink'ez ndunnah bumai
lhai, 'en soo 'obulh'en bumai lhai wule ka. 3 Ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i be
'uda nuhwhuna'dede hoh 'aht'ah. 4 Nuhwheni syudoolhúts'i 'ink'ez si chah nuhyudóosda.
'Uzooschum mai chun bunída'a t'eh, bumai whutéleh. 'Et whuz na'a zeh nuhwheni
nuhwhugha 'alha 'uhoont'ah. Si syudelhúts'i t'eh, 'et zeh nuhmai whutéleh. 5 Si mai
chun lí'nust'ah 'ink'ez nuhwheni 'uzooschum lí'aht'ah. Ndunnah si syudínda 'ink'ez
si chah buyudúsda, 'en zeh bumai lhai téleh. 'Aw si su'et, 'aw hoonliyaz 'uhuhooleh
ghaít'ah. 6 Ndunnah si syudínda ilah, 'en 'uzooschum k'una'a k'uhídut'us 'ink'ez n'un
hidutulht'oh, 'et dugi, 'et nduhínt'ah. 'Uzooschum ts'iyawh nahidulhdzooh 'ink'ez tsuh
hidulhkuk 'ink'ez hidélhk'un. 7 'Et si suyudelhúts'i 'ink'ez sughunek nuhyuh dez'ai
t'eh, 'et ndet hukwa' nahzun, 'et ts'iyawh nuhwhuba 'et nduwhuténilh. 8 'Ink'ez mai
lhai nuhwhuts'u hánulhyeh t'eh, 'et huwa se'aBá 'en buba whudóolti. 'Et huwa sugha
hoodul'eh wahle. 9 Se'aBá 'en si sk'entsi'. 'Et whuz na'a zeh nuhk'esi', 'et huwa be
nuhk'esi' 'i bulh zeh 'ooht'e. 10 Se'aBá nts'e na'a suba lhuhézya buk'úne' zust'en 'ink'ez
yé sk'entsi', 'i chah bulh 'utést'e. 'Et whuz na'a zeh khunek nuhtl'adála 'i buk'úne'
'aht'en t'eh, 'et huwa be nuhwhuk'esi', 'i bulh 'óoht'e. 11 K'an njan nuwhudúsni, 'et
be hóonust'i, 'i be hoonáht'i t'eh, 'et hoonáht'i k'et 'aw 'o 'un 'óoht'e ghaít'ah. 12 Ndi
sughunek nuhtl'adá'ai 'i ndutni, 'ilho ahli hoh nts'e na'a nuhk'esi', whuz na'a zeh
lhk'eoohdutsi'. 13 'Ilhunuh dune yuk'entsi' buk'uz dazsai t'eh, 'aw 'o 'un ye búk'eoots'i'
hoolah. 14 'Ink'ez khunek nuhtl'adá'ai 'i buk'úne 'aht'en t'eh, 'et nuhwheni sk'entsi' ahli.
15 'Aw 'o 'un sunane'uht'en chanuwhuduzúsnih. Hubunane'hut'en 'en bumoodih nts'oh
tune' 'ut'en, 'aw t'éhonízun. Si nts'oh tula se'aBá bugha whudáts'o, 'et soo ts'iyawh
whún whunelhtan, 'et huwa sk'ehtsi' nuhwhudúsni. 16 'Aw nuhwheni 'utahachásulhtel.
Si lhtahánhola toohdelh 'ink'ez mai hanóolhyeh 'ink'ez nuhmai 'ilhuz wheni 'óot'e,
'et huwka 'et ninwhunila. 'Et huwa se'aBá ndai si soozi bugha buts'un hukwa' dahni,
'i si nuhgha íyoo'alh. 17 K'an nuhwhudúsni, ts'iyawh lhk'eoohdutsi'. 18 Ndi yun k'ut
whudune nuhts'u hudutnik t'eh, whunalhunih nuhwheni nuhts'o dutetnik whutsuh,
'et 'uda si sts'u hudutnik inle. 19 'En buluh ahli t'ah, 'et da nuhk'ehootsi' wule t'eh,
nuhwheni chah hubutah aht'ah 'et huwa. 'Et whunts'ih nuhwheni 'utáhanhóla, 'ink'ez
'aw 'o 'un bulah cháhlah, 'et huwa yinkak whudune nuhts'u hudutnik. 20 'Et huwa daja
nuhwhudusni whunalhunih, 'aw hubunane'hut'en, 'en dumoodih gha ndoh cha'ít'ah. Si
dzuh nusúhulhdzut t'eh, nuhwheni chah dzuh nunóhotelhdzut. 'Et sughunek hik'úne'
'ust'en t'eh, nuhwheni nuhghunek chah hik'úne' oot'en sih. 21 'Et nuhwheni sudune ahli,
'et huwa hoh teh ne'nohuhoolh'en, ndun whuz de sútelh'a, 'aw t'éhinizun 'et huwa. 22 'Aw
si whusáchasyal 'ink'ez hubulh yáchalhtih t'eh, lubeshi 'ulh'en hinli 'aw hukwa t'éhonózin
ghaít'ah. 'Et k'an whuts'un hubulubeshi 'aw nuhínoolh'i hoolah. 23 Ndunnah sts'u dutnik,
se'aBá 'en chah hits'u dutnik hoh 'uhint'ah. 24 Ndi 'ut'en 'ulh'en 'i 'aw 'uyoon cha'yulh'en,
'i bunalh cha'whuslel t'eh, 'et t'eh lubeshi 'ulh'en hinli 'aw da t'ehonózin. 'Et k'an 'ut'en
'ulh'en, 'i hinalh'en, 'et huwa si 'ink'ez se'aBá bulh nets'u hudutnik. 25 'Ink'ez ndi Yak'usda
bughunek buba 'uk'une'úsduguz 'et ndutni, ''Aw hoonliyaz huwa ilah sts'u hudutnik.' Daja
ni k'an 'aw 'et ne'whust'en. 26 'Et whunts'ih nuhLa'ut'en, Ndoni, ndai be 'alha 'uhoont'ah
'i buts'u haídelts'ut, 'en 'int'ah, se'aBá buts'un 'en nuhts'un telh'alh, 'en whusainya t'eh,
si sugha ts'iyawh whun whunóolhtun, se'aBá yuts'u haínya 'et huwa. 27 'Ink'ez nuhwheni
chah si sugha 'uyoon whúbuntelhtun, soo 'udechoo da whuts'un sulh 'aht'en 'et huwa."

16

Sizi yugha hoodul'eh 'en nihínudelh hinli, 'et huwa ndi yun k'ut whut'en dzuh nubotelhdeh, 'et huwa 'óbulhni.

1 'Et Sizi 'o 'un ndo búlhni, “Nuhwhuba 'alha' hoont'ah doo ka si whuladoohtnih, 'et
'un whudúsni. 2 Luglez 'et chah tinan whuts'unooyoot. 'Aw 'et whuz de whudezulh,
'et t'eh ndunnah nuhteghan Yak'usda ba 'uhut'en huntezilh. 3 Si 'ink'ez se'aBá bulh
t'énhonízun 'et huwa ne'nohohoolh'en. 4 'Et 'uda 'un whudáni, 'aw 'et ne'nohohulh'en
t'eh, 'et whunaoolhúnih. Nohwhulh 'ust'en inle 'et huwa 'aw nduchah nuhwhudusnil.
5 K'an ndun whuz de sútelh'a, 'en buts'un nátesdalh, 'et whunts'ih 'aw 'ilhunuh nuhtah
nts'e tésyalh 'et hukwa chasuzoodúzulhkut. 6 'Et njan 'un whudúsni, 'et huwa nuhwhudzi
tso be dézbun, 7 'et whunts'ih khunek 'alha' 'int'ah 'i 'ún whudusni, nuhghu natesdalh, 'et
nuhwheni nuhwhuba whutézoo. 'Aw whenáchasdal t'eh, nuhLa'tet'ilh, 'en 'aw nuhts'un
tooya ghaít'ah. Whenásja t'eh, 'et 'en nuhts'un télh'alh. 8 'Et whusaínya t'eh bubeni
tah dez'ai 'i bugha yinkak whudune lubeshi 'uhulh'en hinli t'éhonózin. 'Ink'ez ndai
ts'ah'un 'int'ah 'i 'ink'ez Yak'usda ye náhezya 'i chah 'i bugha t'éhonóozin. 9 Si sugha
'aw huba 'alha cha'hóot'ah 'et huwa hubunalh t'ewhunoolhzeh lubeshi 'uhulh'en hinli.
10 Se'aBá buts'un nátesdalh 'ink'ez 'aw 'o 'un sooh'en ghaít'ah. 'Et 'i bugha ndai ts'ah'un
'int'ah 'i* Ndoni, 'en bubut'ewhunoolhzeh. 11 Ndi yun k'ut humoodih 'en† 'uda buba
nahezya, 'et huwa ndi be náhudeh 'i ndi yun k'ut whudune, Ndoni 'en whebunoolhtun,
'en chah whuz na'a zeh buba nahutedeh. 12 'Awhuz tube lhat nuhwhudutésnilh whuz'ai,
'et whunts'ih k'an 'aw whulh whuhyin, ghaít'ah. 13 'Et Ndoni, ndun khunek 'alha' 'int'ah
'i buts'u haídults'it, 'en nuhyudánde t'eh, 'en ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'i nuhwheni
tah nídoo'alh. 'Et ndi 'i be 'ut'en 'int'ah; 'aw dich'oh bughunek be ilah nohwhulh
yátelhtuk, ndet whudánts'o, 'et zeh whunoh untelhtun, 'ink'ez nts'oh teh ne'whutet'en,
'et chah t'ewhunáhzun nuhwhutelhtsilh. 14 Se'ut'en k'ah ts'iyawh whútalhchulh 'ink'ez
whunóhuntelhtun, 'et si suba whudóolhti. 15 Ts'iyaitsuk ndai se'aBá be'ilhdzun yinli,
'i si se'ilhdzun 'int'ah. 'Et 'un whúdusni Ndoni 'en ndai se'ut'en k'ah unli, 'i ts'iyawh
yutélhchulh 'ink'ez 'i yenewhuntelhtun. 16 'Aw 'et se'aBá buts'u natésdalh 'et huwa
'udusni dzuh sayaz whuts'un, 'aw sooh'en ghaít'ah. 'Et doo chah dzuh sayaz inle t'eh,
'et suteh'ilh.” hubúlhni. 17 'Et yugha hoodul'eh dich'oh chah lhahoodulkut, “Ndi khunek
ye nelh yalhtuk 'i lhe'utni, ‘Se'aBá buts'u natésdalh,’ 'ink'ez, ‘Dzuh sayaz whuts'un,
'et 'aw sooh'en ghaít'ah. 'Et doo chah dzuh sayaz whuts'un, 'et suteh'ilh.’ 'I daja ni
hoh 'utni?” 18 'Et 'o 'un chah 'uhutni, “Njan dzuh sayaz whuts'un ní, 'et daja ni hoh
'utni? Wheni 'aw t'ets'onízun.” 19 'Et Sizi hukwa huyoodutélhkut hukwa' huninzun,
'uda t'éwhunínzun 'et ndo búlhni, “Nuhwhudúsni dzuh sayaz whuts'un, 'et 'aw sooh'en
ghaít'ah. 'Et doo chah dzuh sayaz inle t'eh, 'et suteh'ilh. 'Et ih nuhwhenich'oh nuhtah
hukwa lhoodulhukut? 20 Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, tehtso 'ink'ez 'o 'un chah tube
sk'enitehleh, 'et whunts'ih yinkak whudune hontélhnik. Nuhwheni tube tso tehleh, 'et
whunts'ih nuhtso 'i bé hoonaht'i 'i tele. 21 'Et whuz na'a ts'eke buyaz whutéleh, 'en k'una'a
'et ndúhoont'ah. 'Aw 'et wheghah whudezulh whuch'a ní unli lhih. 'Et buzki whulih
teh, yé ndida 'i yunaoodilnah, 'uski yinkak nenílhti 'et tube hóont'i. 22 'Et whuz na'a zeh
nuhwheni k'an tso ahli, 'et whunts'ih nanwhutest'ilh 'ink'ez nuhdzi hóotet'i, 'ink'ez be
hóonaht'i 'i 'aw nuhghu hayóolhchoot ghaít'ah. 23 'Et dzin t'eh, 'aw hoonliyaz suts'u ka'
doohtni ghaít'ah. Soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, se'aBá si soozi bugha hoonliyaz buts'u
hukwa' dahni t'eh, ndai buka' dahni, 'i nuhgha íte'alh. 24 K'an whuts'un si soozi bugha 'aw
buts'o hukwa' dahni hoolah. 'Et se'aBá huboodulhkut, 'et nuhgha whútelts'ulh, 'ink'ez 'et
be ts'uhoont'i teht'ilh.

“Ndi yun k'ut humoodih, 'ink'ez be 'ut'en k'ah chah, ts'iyawh buch'a' nílhde,” ni Sizi

25 “Whutsuh da khunek whe' hoont'ah hooyah be 'ún whudusni inle. 'Et whunts'ih
whuz de whélts'ulh, khunek whe' hoont'ah hooyah be ilah 'udutésnilh. Se'aBá 'en
bugha soo ts'et khunek 'i be nuhwhudutésnilh. 26 'Et neóodinzut t'eh, 'aw si ilah se'aBá
nuhwhuba bóodolhkut nuhwhudusnih, nuhwhenich'oh si soozi bugha hóobudutelhkut.
27 Nuhwheni sk'ehtsi' 'et huwa se'aBá dich'oh nuhk'entsi', 'ink'ez Yak'usda ts'un haya 'et

* 16:10 Sizi Gri 'en chah ts'ah'un 'int'ah, 'et chah bulh t'ewhunoohzeh. † 16:11 Ndi yun k'ut humoodih, 'en netsudule 'int'ah.

nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et huwa nuhwheni nuhk'entsi'. [28] Se'aBá 'en buts'u háya
hoh ndi yun k'ut niníya. 'Aw 'et ndi yun k'ut whuch'a natesdalh 'ink'ez se'aBá 'en buts'u
nátesdalh," hubúlhni. [29] 'Et yugha hoodul'eh 'uhiyúlhni, "K'an 'aw 'et ts'et khunek be nelh
yaílhtuk, 'aw khunek whe' hoont'ah hooyah be ilah 'udini. [30] K'an 'aw 'et t'ets'onínzun soo
ts'iyaintsuk 'et t'éwhúnínzun 'et huwa 'aw 'o 'un nts'oodólhkut ghaít'ah. Daja nedáni,
'et huwa Yak'usda buts'un hainya neba 'alha 'uhoont'ah." [31] 'Et Sizi ndo búlhni, "Soo ih
nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah? [32] Nulh'en whuz de whúdezulh 'aw 'et 'et níoodenzut, ndet
'ilhunah ahli hoh lhch'a dutelhuwus 'ink'ez nuhwhenich'oh nuhwhútk'una'a 'uteht'ilh.
Si chah sich'oh úsdli hoh sughu téhdulh, 'et whunts'ih 'aw sich'oh ilah 'ust'ah, se'aBá 'en
sulh 'int'ah 'et huwa. [33] K'an njan 'et hubugha ndi khunek 'i be nohwhulh yálhtuk, daja
nuhwhudáni, 'et huwa nedzi be dezghel, 'i 'ooht'e. Ndi yun k'ut tube nuhwhé'huzoola, 'et
whunts'ih hóht'ah, ndi yun k'ut humoodih 'ink'ez be 'ut'en k'ah chah, ts'iyawh buch'a'
nulhde 'et huwa.

17

Sizi Gri náwhulnuk degha nus dezti unli hoh de'aBá yuts'un tenadudli

[1] Sizi njan 'et ndudáni hukw'elh'az, nduk yak'uz yuta'en 'ink'ez 'utni, "ABá, 'aw 'et
sts'o dezulh 'aw 'et whusawhélts'ut. NYe' buba whudélhti, 'et whuz na'a nYe' chah mba
whudólhti. [2] 'Et whuz na'a zeh 'et ndineh hoh yinkak whudune ts'iyawh hubugha ndoh
oot'e, 'et hubugha óoni'ai, 'et ndunnah sughá buninla 'ilhuz wheni hiye khútenalh 'i
hubughaités'alh. [3] 'Et ndez na'a ndi 'ilhuz wheni be khuténalh, nyun zeh ts'ah'un Yak'usda
inli, 'ink'ez ndun whuz de haílh'a, Sizi Gri 'en 'int'ah, ndunnah soo hubeni be t'éhonoozeh,
ndi 'ilhuz wheni be khuténalh 'et 'uhoont'ah. [4] 'Ut'en sugha ní'ai 'i 'aw 'et lhadúsdla hoh
ndi yun k'ut mba whudálhti. [5] 'ABá, ndi yun k'ut 'uwhuténilh whutsuh da, ndai nyun bulh
hoh da bé whúdalti, 'i be k'an doo chah zeh suba whudélhti.

Sizi yugha hoodul'eh huba tenadudli.

[6] Ndunnah ndi yun k'ut whudune hubutah sughá buninla, ts'iyannah nyun ye ne-
hobonelhtan. Nyun hube'ílhdzun hinli hoh si sughá buninla 'ink'ez nghunek hik'úne'
'ust'en. [7] Ndai sugha nínla, 'i ts'iyawh nyun nts'u haínkat 'i 'int'ah. 'Et k'an bubeni be
t'ehonínzun. [8] Ndai khunek 'en huba stl'aída'ai, 'i chah hubutl'aida'ai. Soo cho hiyílhchoot
'ink'ez hubeni be t'ehonínzun, 'et huwa nyun nts'u háya 'ink'ez nyun whuz de sútelh'a,
'et chah soo hubeni be t'ehonínzun 'ink'ez huba 'alha 'uhoont'ah. [9] Huba tenadusdli. 'Aw
ndi yun k'ut whudune, 'en ilah huba tenadusdli. Ndunnah sughá buninla, 'en zeh huba
tenadusdli, nyun hube'ílhdzun hinli 'et huwa. [10] Ndai si se'ílhdzun unli, 'i nyun nye'ílhdzun
'int'ah, 'ink'ez ndai nyun nye'ílhdzun unli, si se'ílhdzun 'int'ah. 'Ink'ez 'en hubugha 'aw
'et suba whudálti. [11] 'Aw 'o 'un ndi yun k'ut sída ílah hoh nts'un usyalh, 'et whunts'ih
ndunnah, 'en ndi yun k'ut 'uhint'ah. 'ABá, lubeshi bughoh hoolah 'int'ah, 'ink'ez ndunnah
sughá buninla, nyoozi be ílhtus, 'i be huboontun, 'i be nyun si bulh 'ilho ídudli, whuz na'a
didut chah 'ilho hoole. [12] Ndunnah sughá buninla, ndi yun k'ut 'awhuz hubulh 'úst'ah
da, nyoozi be ílhtus, 'i be huboostun 'ink'ez hubughosdle. 'Et 'aw kwuncho yuh whuye',
'en ilah, 'et huwa nts'oh teh bugha 'uk'une'úsduguz inle, hoh teh whét'en. [13] K'an 'aw
'et nts'un téya. 'Et whunts'ih 'awhuz ndi yun k'ut sída hoh njan 'et howu yalhtuk, 'et soo
ts'ah'un na'a ndai be whúnelhnik, 'i be hubudzi doobun. [14] Nghunek hubugha íde'ai 'ink'ez
ndi yun k'ut whudune hubuts'u hudutnik. Nts'e na'a si 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh
'ust'ah ilah, 'et whuz na'a 'en chah 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'uhint'ah ilah. 'Et
huwa ndi yun k'ut whudune hubuts'u hudutnik. [15] 'Aw ndi yun k'ut whuch'a nabónlelh, 'et
ilah nts'u húkwa' dusni, 'et whunts'ih ntsi', 'en ch'a soo cho hubughonle, 'et nts'u húkwa'
dusni. [16] Nts'e na'a 'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'uhint'ah ilah, 'et whuz na'a si chah
'aw ndi yun k'ut whudune hubulh 'ust'ah ilah. [17] Khunek 'alha' 'int'ah 'i nts'u hadélts'ut, 'i
be nyunch'oh mba 'udun níbuninle. Nghunek 'i khunek 'alha 'int'ah 'i 'int'ah. [18] Nts'e na'a
nyun ndi yun k'ut whudune buts'un whesalh'a, 'et whuz na'a 'en ndi yun k'ut whudune

buts'un whébalh'a. 19 'Ink'ez 'en hubugha si 'udun ni'dunlhuti, 'et whuz na'a 'en chah soo
ts'ah'un na'a nyun mba 'udun nibuninla hoole.

Sizi Gri ts'iyannah ndan huba 'alha 'uhoont'ah 'en huba tenadudli

20 'Aw ndunnah, 'en zeh ilah huba tenadusdli, ndunnah bughunek hubugha si sugha
huba 'alha 'uwhutét'ilh, 'en chah huba tenadusdli. 21 'Et t'eh soo ts'iyannah 'ilho
'ilhunahuwésdel hoole. 'ABá nts'e na'a nyun syudínda, 'ink'ez si chah nyudúsda, 'et whuz
na'a zeh neyuh 'uhoot'e. 'Et hoh yinkak whudune soo ts'ah'un na'a huba 'alha 'uhot'e
nyun whuz de sútelh'a, 'et huwa. 22 'Ink'ez ndi be dézti sugha ní'ai, 'i 'o 'un hubugha
iní'ai. 'I be nyun si bulh da ídut'ah hoh 'ilho idúdli, whuz na'a zeh 'ilho hoole. 23 Si
'en hubuyudúsda usdli 'ink'ez nyun si syudínda inli, 'et whuz na'a ndunnah 'ilho hinli
hoh lhahádootneh. 'Et huwa yinkak whudune soo bubeni be t'éhonózin nyun whuz de
sútelh'a. 'Ink'ez nts'e na'a sk'eintsi', whuz na'a 'en chah hubuk'eintsi'. 24 Ndi yun k'ut
'owhuténilh whutsuh da sk'eintsi', 'ink'ez bé dézti 'i sugha ní'ai ínle, 'et soo cho ndunnah
huwhute'ilh hukwa' nuszun. 'Et huwa 'aBá ndunnah sughá buninla, k'an nts'e 'ust'ah 'et
sulh 'úhoot'e hukwa' nuszun. 25 'ABá nyun ts'ah'un 'int'ah inli. 'Et yinkak whudune nyun
ngha 'aw soo cho bubeni be t'echanyonízun. 'Et si t'ényunúszun 'ink'ez ndunnah sulh
'út'en chah t'éhonínzun nyun whuz de sútelh'a. 26 'Ink'ez nyun ngha soo cho bubeni be
t'ehonózin hubuzílhtsi. 'Ink'ez nyun ngha 'o 'un chah soo cho t'éhontézin hubutélhtsilh.
'Et huwa ndai be sk'entsi' 'i hubuyuh doo'a, 'ink'ez si chah hubuyuh 'utesdalh."

18

Sizi 'aw 'et huyilhchoot.

1 Sizi ndi khunek be tenadedli hukw'elh'az, yugha hoodul'eh tubulh took'oh wheyaz
Kedron huwhútni, nyan yahunindel. 'Et haniyeh k'et whuz'ai. 'Et yugha hoodul'eh tubulh
'et dahuníndel. 2 'Ink'ez Judas, ndun da ye 'ónket, 'en chah nyo t'éwhunínzun, Sizi yugha
hoodul'eh tubulh lhat 'et 'ilhúnahodulh 'et huwa. 3 'Et náwhulnuk bumoodih 'ink'ez
Pharisee teh, ndunnah nehúghan 'ink'ez nélhghel chah, Judas dulh hubutelhudel. Too
dízk'un teh, bé nukwunult'a, 'ink'ez soh cho teh, ts'iyawh hiyelelh. 4 Sizi nts'oh teh didut
bugha ne'whutet'en, soo ts'iyawh t'éwhunínzun, 'et hubududezya 'ink'ez huboodulhkut,
"Ndan kunúhta hoh 'aht'en?" hubúlhni. 5 'Et 'uhiyúlhni, "Sizi Nazareth whut'en, 'en
kúznuta." 'Et Sizi ndo búlhni, "Si 'en 'ust'ah." 'Et Judas ye 'ónket, 'en chah hubutah súyin.
6 Ndet Sizi si 'en 'ust'ah hubúlhni hoh, ts'iyawh k'ah na'húja 'ink'ez yun k'ut nahánkat.
7 'Et doo chah zeh huboodulhkut, "Ndan kunúhta hoh 'aht'en?" 'Et 'uhutni, "Sizi Nazareth
whut'en, 'en kúznuta." 8 'Et Sizi ndo búlhni, "Uda ndun whudáni, si 'en 'ust'ah. 'Et si
skunáhta t'eh, ndunnah, 'en nahutoodelh hubugha óonah'aih." 9 'Et Sizi whutsuh da daja
tenadedli ínle da, "Sughá buninla 'aw 'ilhunuh whunts'ih tinta chalhtel," ni, 'et hoh teh
whét'en 'et ndo búlhni. 10 'Et Simon Peter soh cho ut'i, déhayalhtsus, 'i be náwhulnuk
degha nus dezti be 'ustl'en ye yoonilht'o hoh nalhnih ts'ih yudzo habe' yalht'o. 'En 'ustl'en
boozi Malchus hiyúlhni. 11 'Et Sizi Peter ndi yúlhni, "Nyoo soh cho buzus be naíntih. 'Alha
ilah lah ndi lubot 'aw chatuzésnil se'aBá stl'ayánkai 'i?" 12 'Et lhuhudúghan bumoodih
'ink'ez Lizwif nélhghel Sizi hiyílhchoot 'ink'ez hiyulhghel. 13 Soo 'udechoo Annas 'en cho
highu hinílhti. 'En Caiaphas 'et nawhuduzuk huba náwhulnuk degha nus dezti unli ínle,
'ink'ez Annas, 'en buzaz 'int'ah 'et. 14 'Et ndun Caiaphas 'en 'utni ínle, Lizwif hubugha 'utni
hoh ndutni, 'ilhunuh dune 'en ts'iyannah dune ba dazsai t'eh, 'et whutézoo ni ínle.

Peter, 'aw Sizi t'einízun ni.

15 Simon Peter 'ink'ez 'ilhunuh yugha hoodul'eh bulh Sizi hiyúntiz'az. Ndun 'ilhunuh
yugha hoodul'eh, 'en náwhulnuk degha nus dezti t'einínzun, 'et 'en Sizi nanistl'oo
bet yúlh daní'az. 16 'Et Peter ndati yoo 'az ts'ih siyin. 'Et ndun Sizi yugha hoodul'eh
'ilhunuh, ndun náwhulnuk degha nus dezti t'einínzun, 'en 'az tenínya 'ink'ez ndati
huwunli yulh yaílhtuk hoh Peter chah daínilhti. 17 'Et ndun ts'ekeyaz, ndati huwunli,
'en Peter ndi yúlhni, "Nyun chah ih ndun dune yugha hoodul'eh 'ilhunuh inli?" 'Et
Peter, "Awundooh," yúlhni. 18 'Et bulunah 'ustl'en 'ink'ez nélhghel teh whúzk'uz 'et

kwun húdulhk'an. Na'danildzilh hoh Peter 'en chah hubutah siyin 'ink'ez na'dunildzilh.
19 'Et ndun náwhulnuk degha nus dezti Sizi yugha hoodul'eh, 'ink'ez hubodulh'eh hukwa
yoodulhkut. 20 'Et Sizi ndi yúlhni, “Soo ts'et gaih 'et ndi yun k'ut whudune hubulh yálhtuk.
'Ahoolhyez wheni luglez 'ink'ez luglez whucho nts'e Lizwif 'ilhúnahuwúdulh, 'et dune
hóodulh'eh. 'Aw 'ilhuh whu'iz khunek be yachálhtih. 21 'Ink'ez di ka hukwa soodulhkut?
Daja dusni ndunnah sudánts'o, 'en huboodulhkut, soo ts'ah'un t'éhonínzun daja dáni 'et.”
22 'Et Sizi njan ndutni hoh, 'ilhunuh nélhghel yuzih siyin, yunen ts'ih yunézkuk 'ink'ez ndi
yúlhni, “Ndan na'dunínzun hoh 'udini? Ndun náwhulnuk degha nus dezti, 'en whuz na'a
bulh yaílhtuk!” 23 'Et Sizi ndi yúlhni, “Dzuh k'una'a yatélhtuk t'eh, 'et nedini daja dáni.
'Et ts'ah'un na'a 'un dusni t'eh, di ka sunénkuk?” 24 'Et Annas 'awhuz Sizi lhughel hoh
náwhulnuk degha nus dezti Caiaphas, 'en ts'un wheyalh'a. 25 'Et Peter 'awhuz tse ba siyin
'ink'ez na'dunildzilh, 'et 'uhiyúlhni, “Nyun chah tulih yugha hoodul'eh hubutah 'ilhunuh
inli?” 'Et whuts'oodedlai 'ink'ez, “Awundooh,” hubúlhni. 26 'Et náwhulnuk degha nus dezti
be 'ustl'en 'ilhunuh, Peter ndun 'en yudzo haílht'az, 'en bunadun 'int'ah, 'en 'uyúlhni,
“Nyun chah tulih haniyeh k'et bulh 'ínt'en hoh nyunalh'en ínle?” 27 'Et doo chah zeh Peter
whuts'oodedlai hoh soo 'ahoh lígok dune 'udéja.

Sizi, Pilate but nihínilhti

28 'Et Sizi, Caiaphas bukoo tínahinilhti, yun k'ut humoodih, Pilate hiyulhni 'en bukoo
ts'ih whuz whehíyalhti. Bundada tube 'uda 'uhoont'ah 'ink'ez Lizwif 'aw bukoo dachahí-
dulh. 'Et bukoo dahúnindel t'eh, 'en huba me hoonli.* 'Et ndahúja t'eh, 'aw njan Hubutus
Lhuseya nayút'et'alh, 'aw 'uhoo'alh ghaít'ah 'et huwa. 29 'Et Pilate 'az buts'un teninya
'ink'ez huboodulhkut, “Ndun dune ndet buk'éwhah'ai hoh 'aht'en?” 30 'Et 'uhiyúlhni,
“Aw ndun dune tinta cha'ít'il t'eh, 'aw nts'uz toolhte ghaít'ah.” 31 'Et Pilate ndo búlhni,
“Ulhchoot 'ink'ez nuwhenich'oh nuhwhuba butulhúhesde 'i k'una'a buba nahahyeh!” 'Et
ndunnah Lizwif 'uhiyulhni, “Wheni 'aw dune ts'uzoolhghelh negha chahóot'al.” 32 Njan 'et
nduhútni hoh Sizi nts'e na'a datétsah howu yailhtuk ínle, hoh teh ne'hóot'en ka' hutni.
33 'Et Pilate bukoo ts'ih whenája. Sizi yukunáwhulh'a 'ink'ez ndi yúlhni, “Nyun ih Lizwif
hubudayi cho inli?” 34 'Et Sizi ndi yúlhni, “Nyunch'oh ih 'et ndunínzun, k'us 'uyoon si
sugha nyádani?” 35 'Et Pilate 'uyúlhni, “Si ih Lizwif usdli ninzun? Nyunch'oh nyulh dune
'ink'ez náwhulnuk bumoodih, 'en stl'ányuhalhti! Ndet hoh tinta' nínt'en?” 36 'Et Sizi ndi
yúlhni, “Nts'e hubudayi cho usdli 'et 'aw ndi yun k'ut ilah 'uhoont'ah. 'Et ndi yun k'ut
hubudayi cho usdli t'eh, suhunedulh 'aw da Lizwif tl'achasúhoolhtel wule da. 'Awundooh,
hubudayi cho usdli 'aw ndi yun k'ut ilah 'uhoont'ah.” 37 'Et Pilate yoodulhkut, “Et t'eh
hubudayi cho inli ho' 'int'ah!” 'Et Sizi ndi yúlhni, “Nyun 'alha 'udini hubudayi cho usdli.
'Et wheni whuzídli 'et huwa yinkak whudune soo cho hubeni be khunek 'alha 'int'ah 'i
t'éhinoozeh 'et ndi yun k'ut neníya. Ndunnah khunek 'alha' 'int'ah 'i t'ehuninzun, daja
dusni soo cho suhoozélhts'ai.” 38 'Et Pilate ndi yúlhni, “Di 'int'ah khunek 'alha' 'int'ah 'i?”
'Et ndudéja hukw'elh'az doo chah zeh Lizwif 'az buts'un tinanja 'ink'ez ndo búlhni, “Aw
hoh tínta 'unt'en bugha nachawhus'al! 39 'Et nuhwheni nuwhe'út'en k'ah whuz'ai Nuhtus
Lhuséya whutah 'ilhunuh dune buda'de'ai, 'en nuhwhuba bulanadustnih sih. Ndun Lizwif
hubudayi cho, 'en ih bula nadutestnih hukwa' nahzun?” 40 'Et soo ts'iyawh sulya hulhtuk
hoh 'uhutni, “Barabbas 'en bula nadintnih, 'aw ndun 'en ílah!” 'Et ndun Barabbas 'en
'undunut'ih 'int'ah.

19

Pilate, Sizi lhdulalhgus be nabe'hidutelhsih ba 'et nihínilhti.

1 'Et hukw'elh'az Pilate Sizi hiyilhchoot 'ink'ez hiyolhtsus, 2 'ink'ez nehughan whus cho
'awh nahinelhwut, 'i hitsi nehída'ai, 'ink'ez nalhti dulk'un, 'i higha hiwelhnik, 3 'ink'ez
'uhiyulhni, “Lizwif hubudayi cho sa cho khona.” 'Ink'ez hinen ts'ih hiyoonukat. 4 'Et doo
chah zeh Pilate 'az hubuts'un tinanja 'ink'ez ndo búlhni, “Nulh'en, ndun si 'aw hoh tínta

* 18:28 Ndan 'en 'udun yun k'ut whut'en unli, 'aw Lizwif yughu daooya huba cha'hóot'ah huninzun.

'unt'en bugha nachawhús'al, 'et nuhwhuts'un tinanílhti." [5] 'Et Sizi whus cho butsi niden'ai
'ink'ez nalhti dulk'un 'i naits'uz hoh tínanja Pilate yunilh'en 'et ndo búlhni, "Nulh'en,
ndun dune!" [6] Náwhulnuk bumoodih 'ink'ez nélhghel teh, hitelh'en ibulh, soo tube cho
sulya hulhtuk 'ink'ez, "Lhdulalhgus yundunulht'ah! Lhdulalhgus yundunulht'ah!" hutni.
'Et Pilate ndo búlhni, "Nuhwhenich'oh ulhchoot 'ink'ez lhdulalhgus yundunulht'ah! Si
'aw hoh tínta 'unt'en bugha nachawhús'al 'et huwa!" [7] 'Et Lizwif 'uhiyúlhni, "Nuwheni
khunek neba butulhúhesde 'i ts'ít'i, 'i k'ut 'utni, daóotsah huba 'uhoont'ah. Lhe'utni
Yak'usda buYe' 'ududulhútsi 'et huwa." [8] 'Et Pilate hubuduzts'ai 'et tube nelhújoot. [9] 'Et
doo chah zeh bukoo ts'ih danánja 'ink'ez Sizi yoodulhkut, "Nts'ez de haínya ho' nint'ah?"
yúlhni. 'Et Sizi 'aw yulh yachailhtih. [10] 'Et Pilate ndi yúlhni, "Aw ih sulh yaóolhtuk
ghaít'ah? 'Aw ih t'éwhunuzínzun lhdulalhgus whunyunduntélht'us sughá whunt'ai k'us
nla nadutestnih chah sughá whunt'ai?" [11] 'Et Sizi ndi yúlhni, "Aw ndus de yak'uz whuts'un
ngha chahóot'al t'eh, 'aw sugha ndoh 'ont'e ghaít'ah. 'Et huwa ndun ntl'asálhti, 'en
bulubeshi nyun nlubeshi 'o nus 'ulcho." [12] 'Et Pilate yudúzts'ai hoh Sizi yúla nadootnih,
'et nahó'alh hukwa 'ét'en. 'Et Lizwif sulya hulhtuk 'ink'ez 'uhiyúlhni, "Ndun dune bula
nadantnik t'ah, 'aw hubudayi cho Caesar buk'entsi' ilah 'int'ah! Ndan hubudayi cho
na'dudil'i, 'en hubudayi cho Caesar yuch'a détni 'int'ah!" [13] 'Et Pilate whuduzts'ai hoh
kw'usuda yuk'usda hoh dune ba naheyelh, 'i k'enátl'adida. 'Et Sizi hububut neheyóolhtelh
ndet Hebrew k'una'a Gabbatha huwhútni, 'i khunek 'utni, Tse Buk'ut Hoonzoo, 'i ni
hoh 'utni. 'I k'ut kw'uts'uzda yulh'ai dune ba naheyelh wheni. [14] Ndet dzin da Hubutus
Lhuséya, 'et dzin wheni lhahúdutneh, 6:00 bat'en 'uhúnet'oh, 'et Pilate Lizwif ndo búlhni,
"Ndun nuhwhubudayi cho nulh'en!" [15] 'Et whunts'ih sulya hulhtuk 'ink'ez 'uhutni, "Awh
'udini! Lhdulalhgus yundunilht'ah!" 'Et Pilate ndo búlhni, "Nuhwhubudayi cho 'en ih
lhdulalhgus k'ehítelhtelh?" 'Et náwhulnuk bumoodih 'uhutni, "Hubudayi cho Caesar 'aw
'en zeh nehubudayi cho, 'aw 'uyoon nehubudayi cho hoolah!"

Sizi lhdulalhgus k'ehíyilhti.

[16] 'Aw 'et hodánts'o Pilate Sizi lhdulalhgus k'ehúyolhtelh wheni butl'ayálhti. Hiyílh-
choot 'ink'ez 'o 'un whenahíyalhti. [17] 'Et dulhdulalhgus yudetilh hoh, nts'e da 'Utsin
Ts'un huwhútni, whuz ninya. 'Et Hebrew k'una'a Golgotha huwhútni. [18] 'Et lhdulalhgus
k'ehíyilhti. 'Uyoon nanah chah hiyúlh 'ubihinla. 'Ilhunuh hoh 'ílhk'us ts'ih, 'et 'ilhunuh
chah bugha naílhnih ts'ih, 'et Sizi 'en soo buniz 'uhiyínla. [19] 'Et Pilate yuk'úne'uzguz, 'i
butl'ayá'ai lhdulalhgus hiyundunólht'a ka. 'I k'ut 'utni,

Sizi Nazareth Whut'en, Lizwif hubudayi cho 'int'ah.

[20] Tube keyah wheghah 'uhiyinla hoh lhdulalhgus k'ehúyilhti 'et huwa, tube lhanah
Lizwif ndi Pilate yuk'úne'úzguz 'i hik'eyailhtuk. 'Ink'ez ndi khunek tawh dédowh
buk'una'a 'uk'une'úsduguz. Hebrew k'una'a, Greek k'una'a, 'ink'ez Latin k'una'a chah.
[21] 'Et huwa Lizwif náwhulnuk bumoodih Pilate hiyúlhni, "Aw ndan Lizwif hubudayi cho
'int'ah dini hoh ilah 'uk'e'inges. 'Ants'ih njan ndutni dini, si Lizwif hubudayi cho 'ust'ah."
[22] 'Et Pilate ndo búlhni, "Ndai hukw'une'zíguz, 'i nts'e na'a usdla, 'et whuz na'a 'oot'e ka
usdla." [23] 'Et ndunnah nehughan, 'en Sizi lhdulalhgus k'ut whehídunilht'o hukw'elh'az,
hinaih hiyílhchoot 'ink'ez dink'i hiyulhtsi hoh'ilhunah hinli hoh lhtahíyulya. 'Et ndi
'ude k'ut ye usda, 'i 'aw lhundunílkai ilah hoh 'ilho zeh unli hoh 'ulya. [24] 'I bugha
dich'oh 'ulhódutni, "Ndi 'i 'aw yachazdoolhch'oolh. 'Ants'ih buka 'áts'oolih, ndan simba
buts'ítooneh." 'Et nduhútni hoh Yak'usda bughunek soo buk'ah teh né'hoot'en 'et
'uhutni. Ndi khunek 'i ndutni inle,

"Sunaih, 'i ts'iyawh lhtahuyulya.

'Et 'ude k'ut be sída, 'i hika 'aínlih."

'Et soo ndunnah nehughan ne'húst'en. [25] 'Et Sizi bulhdulalhgus soo beghah 'et 'ama siyin.
'Ama bulhtus chah, 'ink'ez Mary Clopas bu'at chah, 'ink'ez Mary Magdala whut'en chah.
[26] Sizi 'ama yunilh'en 'ink'ez 'ilhunuh yugha hoodul'eh, soo degha nus yuk'entsi', 'en chah
yughah siyin. 'Et Sizi 'ama ndi yúlhni, "Ts'eke, ndun nye' nilh'en." [27] 'Et ndun yugha

hoodul'eh, 'en chah yunilh'en hoh 'uyúlhni, “Ndun nyu'ama nilh'en.” Soo 'et whuts'un
ndun yugha hoodul'eh Sizi 'ama bukoo daínilhti.

Lhdulalhgus k'ut Sizi ye khúna 'i yula ditnik.

28 Njan hoh teh ne'whust'en hukw'elh'az Sizi t'éwhunínzun soo ts'iyaíntsuk lhaoodíja.
'Et didut bugha Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz 'i daja ni, 'et ndúhoneh 'et huwa,
“Ta'óosde,” ni. 29 'Et nyo 'oosa'yaz mai too ts'ulki' 'i 'et sú'ai. 'Et ndi hitabehiyalhnik
'i nyoo mai too huyé tóonahiyuz'ai 'ink'ez duchun hyssop hiyúlhni, 'i higha íwelh'oo,
'ink'ez hizek ts'ih dibe' hidunintan. 30 'Et ndi mai too ts'ulki' 'i yálhka 'ink'ez 'utni, “Aw 'et
ts'iyaintsuk lhawhúdija.” Yuk ninent'ai 'ink'ez ye khúna 'i yula detnik. 31 'Et nahulyis dzin
huba lhahúdutneh, 'ink'ez nats'ulyis dzin whudézti hoh 'uhoont'ah. Lizwif 'et dzin dune
buyust'e 'aw lhdulalhgus k'ut hoolhte hukwa cha'hunízun, 'et huwa Pilate hiyoodulhkut
bukechun k'unuhíyooyuz* 'ink'ez buyust'e nanáhiyoolhtelh 'et hukwa. 32 Nehughan whuz
lhghahudíndel hoh soo 'udechoo ndunnah nanah Sizi hiyulh lhdulalhgus k'ut sulhti, 'en
choo bukechun k'unuhíyuzyuz. 33 'Et Sizi highu nindel hoh 'uda dazsai hinilh'en, 'et 'aw
hikechun lhk'uchahayíyus. 34 'Et whunts'ih 'ilhunuh nehughan sohtuz be yuzih k'ut 'et
yúzgwut. 'Ahoh 'uskai 'ink'ez tooyaz bulh, 'i buts'u hayéjul. 35 'Et ndun howu yalhtuk,
soo 'alha whunalh'en hoh 'utni. 'Ink'ez daja ni soo dich'oh t'éwhunínzun hoh 'utni.
'Et huwa nuhwhuba 'alha 'uhot'e. 36 'Et whuz na'a hoh teh ne'whust'en. 'Et huwa ndai
Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'una'a lhawhúduja hoh ndutni, “Aw 'ilho buts'un
'i whunts'ih k'uchaítih,” ni. 37 'Et Yak'usda be dustl'us 'uk'une'úsduguz, 'i k'ut 'udun 'et
chah 'utni, “Ndun huyúzgwut, hinoolh'en,” ni.

Sizi whihíyalhti.

38 'Aw 'et hoh teh ne'whust'en hukw'elh'az 'et Joseph, Arimathea whut'en, Pilate yughu
ninya 'ink'ez Sizi buyust'e yóolhchoot hukwa yoodulhkut. 'Et ndun Joseph 'en chah Sizi
yugha hoodul'eh unli, 'et whunts'ih Lizwif hube nuljut 'et whu'iz Pilate 'aw 'et yugha
óoni'ai Sizi buyust'e nayóolchoot 'ink'ez whusainya 'ink'ez buyust'e yílhchoot. 39 'Et
Nicodemus, 'en chah yulh whúsain'az. 'En 'uja ínle soo 'udechoo Sizi hoh det'en hoh
'ilhe 'ulh'ek yughu ninya. Yoo sooltsun, 'i myrrh 'ink'ez aloes bulh lhtadilya 'i hoh 100
pounds bat'en 'uldaz, 'i whusayánla. 40 'Et Sizi buyust'e hiyílhchoot 'ink'ez Lizwif hube
'ut'en k'ah hukw'una'a, naih dezti lhuyul 'i hiyílhchoot 'ink'ez yoo sooltsun 'i lhtahidénla
'i hik'únuhíyuzdzai, 'ink'ez Sizi buyust'e higha híwezduz 'ahitelhtelh wheni. 41 'Et nyo ndet
da lhdulalhgus ye hidunilht'o, 'et wheghah haniyeh k'et whuz'ai. 'Et k'ahoondit tse be tsa
k'et 'aw whutsuh da dune whuyuchadílhti whuz'ai. 42 'Et tube nilhdukw whuz'ai 'et Sizi
buyust'e 'et 'uhíyalhti, Lizwif 'et dzin lhahúdutneh 'uhoont'ah 'et huwa.

20

Sizi ts'un k'ut dinadija.

1 Dimos dzin whutanilhghel 'awhuz tsahólhgus hoh Mary Magdala whut'en, ts'un k'uz
tezya. Whuz ninya hoh tse cho ts'un k'ut whudadune'ai, 'i 'udun dunez'ai hoh yutelh'en.
2 'Aw 'et Simon Peter 'ink'ez ndun 'ilhunuh Sizi yugha hoodul'eh k'us yúk'entsi', 'en bulh,
hubughulgai 'ink'ez ndo búlhni, “NeMoodihti buyust'e hiyílhchoot. 'Uts'un whehíyalhti,
'ink'ez 'aw t'éts'onízun nts'e símba whehíyalhti.” 3 'Et Peter 'ink'ez ndun 'ilhunuh bulh
ts'un k'uz ts'ih hutelhgai. 4 Whuz lhgha hudilgai. 'Et ndun 'ilhunuh 'en Peter 'a bughanus
lhgha dilgai 'et huwa 'udechoo ts'un k'uz lhgha dilgai. 5 'Aw 'et whuz núlhgai hoh, nyuk
'uja 'ink'ez whiyah whunalh'en. 'Et naih dezti 'i 'et sula yunalh'en, 'et whunts'ih 'aw
dachaíyal. 6 'Et soo yúnelgih hoh Simon Peter whuz lhadílgai. 'En ts'un k'ut danínya 'ink'ez
naih dezti 'i 'et sula yutelh'en. 7 'I ndi dzezoh butsigha waiwesdúduz inle, 'i 'aw naih dezti
'i butuh cha hóolah. Soo cho lhénintan 'ink'ez 'udun 'et sulhchooz. 8 'Et ndun 'ilhunuh
yugha hoodul'eh 'udechoo ts'un k'uz lhadígai, 'en chah danínya. Soo cho whunalh'en
'ink'ez buba 'alha 'uhooja. 9 'Et 'awhuz soo cho hubeni be t'éhonízun daja ni ndi Yak'usda

* 19:31 'A tsih daootsah.

bughunek 'uk'une'úsduguz 'i k'ut, Sizi yaidla tah dinádutédalh 'et hubugha. [10] 'Aw 'et Sizi
yugha hoodul'eh bukoo ts'un whenáhet'az.

Sizi, 'en Mary Magdala whut'en, 'en yunalh haínya.

[11] 'Et whunts'ih Mary 'en ts'un k'ut 'aw 'et nétl'adinda. Yoo 'az ts'ih siyin 'ink'ez
utso. 'Ink'ez utso hoh yuk 'int'ah 'ink'ez ni tse tuz whunilh'en. [12] Khunyaz nanah lizas
soo lhuyul 'i be húzke, njan hoh hubutelh'en. 'Ilhunuh 'en yutsi t'ah, 'et 'ilhunuh
chah yuketl'ah ndet Sizi buyust'e ilhte, 'et huzke. [13] 'Et hiyoodulhkut, "Ts'eke, di ka
intso?" 'Et ndo búlhni, "SMoodihti 'uts'un whehíyalhti 'ink'ez nts'e simba 'ahíyalhti
'aw t'éwhunuzúszun." [14] 'Et ndudéja hukw'elh'az n'un nalhu'a hoh khunyaz Sizi 'et siyin
hoh yutelh'en, 'et whunts'ih 'aw Sizi 'int'ah 'aw nachayóolts'ulh. [15] 'Et Sizi ndi yúlhni,
"Ts'eke, di ghintso? Ndan kunínta hoh 'int'en?" 'Et Mary 'uninzun haniyeh k'et huwunli
tulih 'ut'en, 'ink'ez ndi yúlhni, "Nyun ílhchoot 'ink'ez 'uts'un wheílhti t'eh, nts'e ninílhti
ndusudóni, 'et t'eh si naoolhúchoot." [16] 'Et Sizi, "Mary," 'uyúlhni. 'Et Mary 'awh nadelhú'a
'ink'ez, "Rabboni!" yúlhni ('i khunek nehodulh'eh ni hoh 'utni). [17] 'Et Sizi ndi yúlhni,
"Aw njan soontun ilah. 'Awhuz nduk se'aBá buts'un náchatuzusdak. 'Et whunts'ih
sulhutsinkah hubuts'un naíndalh 'ink'ez ndo budíni, nduk se'aBá buts'un nátesdalh. 'En
nuhwheni chah nuhwhe'aBá. Si suYak'usda 'ink'ez nuhwheni chah nuhYak'usda unli."
[18] 'Et Mary Magdala whut'en Sizi yugha hoodul'eh hubughu nanja 'ink'ez ndi khunek
huba whusanaída'ai, 'ink'ez neMoodihti chah ya'en húbulhni. 'Et Sizi daja yudáni hukw'e
hubulh náwhulnuk.

Sizi yugha hoodul'eh hubunalh haínya.

[19] 'Et dzin 'et Dimos dzin whutanilhghel whutah 'uhoont'ah, 'et hulhgha zeh, 'et yugha
hoodul'eh 'ilhunahuwésdel. Dulh Lizwif hube hunuljut 'et ndati ts'iyawh dá'denla.
Khunyaz Sizi hubutah siyin hitelh'en. 'Et ndo búlhni, "Soo cho nuhdzi dooghel." [20] 'Et
ndúbudani hoh bula chah, 'ink'ez buyust'e k'ut chah hubunalh hahonla. 'Et yugha
hoodul'eh tube cho huhóost'et hubuMoodihti hiya'en 'et. [21] 'Et Sizi doo chah zeh ndo
búlhni, "Soo cho nuhdzi dooghel. Nts'e na'a se'aBá whuz de sútelh'a, 'et whuz na'a
si chah nuhwhutélh'alh." [22] 'Et ndudéja hukw'elh'az hubuk'uz tésjiz 'ink'ez ndo búlhni,
"Ndoni nuhyudóolts'it. [23] Ndunnah bulubeshi huba 'un telhdel, 'en 'uda huba 'un tezkat
ho' 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah hubulubeshi huba 'un chatuzulhdel 'aw huba 'un chatikulh
ho' 'int'ah." [24] 'Et ndunnah lanezi 'o 'at nanah (12) hubutah 'ilhunuh, 'ut'udánda, Thomas
hiyulhni, 'aw hubutah hoolah hoh Sizi bughu ninya. [25] 'Et ndunnah yugha hoodul'eh, 'en
Thomas hiyulhni, "NeMoodihti 'en ts'á'en!" 'Et ndo búlhni, "Soo sich'oh suna be bula
lutgloo k'ah whunalh'en, 'ink'ez sulasgek be whune'sílhge, 'ink'ez buyust'e 'et sula be
buka nudelhunik, 'et k'an zeh sih suba 'alha 'uhot'e," ni. [26] 'Et 'ilhu whutanilhghel inle
hoh, doo chah Sizi yugha hoodul'eh koo tuz ts'ih hudelhts'i hoh Thomas 'en chah hubutah
usda. Ndati duts'o da'de'ai, 'et whunts'ih khunyaz Sizi hubutah siyin hítelh'en, 'ink'ez ndo
búlhni, "Soo cho nuhdzi dooghel." [27] 'Et Thomas 'uyúlhni, "Sula nilh'en 'ink'ez nlasgek
be suka k'et nudilnih 'ink'ez nla be suzih k'ut chah nudílnih. 'Et 'o 'un 'aw suts'oodóntlai
gunih. Mba 'alha 'uhot'e," yúlhni. [28] 'Et Thomas ndi yúlhni, "SMoodihti 'ink'ez sYak'usda!"
[29] 'Et Sizi ndi yúlhni, "Thomas, k'an sa'en, 'et huwa mba 'alha 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih
ndunnah 'aw chasuhí'il whunts'ih, 'ink'ez huba 'alha 'uhoont'ah, 'en degha nus hoonzoo
hubugha whults'ut." [30] 'Et 'o nus lhat yugha hoodul'eh hubunalh Sizi hooncha túne' 'ust'en
'et whunts'ih 'aw ndi dustl'us k'ut 'aw buk'echa'íduguz. [31] 'Et ndi zeh kw'uné'usduguz, 'i
soo cho bugha t'éwhunohzin 'ink'ez nuhwhuba 'alha 'uhot'e, 'alha Sizi 'en Christ, Yak'usda
buYe', 'en 'int'ah. 'Et njan nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah hoh 'ilhuz wule be ts'úkhuna, 'i Sizi
Gri boozi bugha' téht'ilh.

21

Sizi yugha hoodul'eh lhook ka' hut'en, 'et doo chah hubunalh haínya.

1 Njan hoh teh ne'whust'en hukw'elh'az, doo chah Sizi yugha hoodul'eh 'en hubunalh
haínya. Bun k'ut 'et Tiberias huwhútni, 'et 'uja.* 'Ink'ez hubunalh haínya hoh njan
tuné'whust'en: 2 Simon Peter, Thomas 'ut'udánda, Nathanael, 'en keyah Cana huwhútni
Galilee yun k'ut whuz'ai, 'et whut'en, Zebedee buye'kah chah, 'ink'ez 'uyoon nanah Sizi
yugha hoodul'eh chah, 'en ts'iyannah 'ilho hudelhts'i. 3 'Et Simon Peter ndo búlhni,
“Lhook ka' test'ilh.” 'Et ts'iyawh 'uhiyulhni, “Wheni chah nyulh ts'utoodelh.” 'Et 'ahoh
soo ts'iyawh ts'i cho be hándel. 'Ulh'ek ndúhoolhyez hoh te'huzdla, 'et whunts'ih 'aw
cha'hílooh. 4 'Om bundada sa haín'ai hoh khunyaz Sizi taba siyin hitelh'en, 'et whunts'ih
ndunnah yugha hoodul'eh 'aw Sizi 'en 'int'ah t'éhonízun. 5 'Et Sizi ndo búlhni, “Suzkeh†
'aw ih cha'áhlooh?” “Hoolah,” hiyulhni. 6 'Et doo chah ndo búlhni, “Nuhlhoombil ts'i
bugha nalhnih ts'ih tailhkat, 'et sih be 'óohlooh.” 'Et whuz tahiyalhkat, lhook whuz
lhai huzdlooh k'et, 'aw lhoombil hanahíyoolelh ghaít'ah. 7 'Et ndun 'ilhunuh Sizi k'us
yúk'entsi', 'en Peter 'uyúlhni, “NeMoodihti 'ut'en.” 'Et neMoodihti 'ut'en ni Peter
yudánts'o hoh soo 'a cho yoo 'az ts'ih ye usda 'i yé nallhah, 'ankw'us 'ust'et 'int'ah
ínle 'et, 'ink'ez bun k'ut tooz tállhah, Sizi ts'un teyalh 'et wheni. 8 'Aw taba howu
nilhza ilah 'uhut'en, lanezi 'o 'at lanezi (200) negan ghútestnih bat'en 'uwhuldzuh. 'Et
ndunnah yugha hoodul'eh ts'iyaz be hándel 'ink'ez lhoombilh lhook tubulh toot hiyégus
hoh yahíyulhdlat. 9 Yanahúsduki hoh taba kwunyaz dézk'un 'ink'ez lhook buk'ut 'ínt'ah
'ink'ez lhes chah 'et sa'ai hotelh'en. 10 'Et Sizi ndo búlhni, “Nyooz lhook suhlooh 'i bulah
ndéz ahlelh.” 11 'Et Simon Peter ts'i yenya, 'ink'ez lhoombilh taba yáyuzguz. Lhook soo
ncha 'i zeh dezbun, 153 'uneltsuk. Tube lhai 'ink'ez undaz, 'et whunts'ih lhoombilh 'aw
k'uchaích'ulh. 12 'Et Sizi ndo búlhni, “Anih, njan na'aht'alh.” Hiyéntsaz hoh 'aw 'ilhunuh
whunts'ih ndan 'int'ah hukwa chahiyoodulhkut, 'uda t'ehonínzun neMoodihti 'en 'int'ah
'et huwa. 13 Sizi 'et ninínya, lhes yílhchoot 'ink'ez hubugha íni'ai. 'Et whuz na'a zeh
lhook chah hubugha íninla. 14 'Aw 'et yaidla tah dinadija whuts'un, whulh tat Sizi yugha
hoodul'eh hubunalh hainya. 15 'Aw 'et na'het'al hukw'elh'az, Sizi, Simon Peter yoodulhkut,
“Simon Jonas buye', ndunnah, 'en huba degha nús ih sk'eintsi'?” 'Et Peter ndi yúlhni, “A
sMoodihti, nyunch'oh t'éwhunínzun nk'esi' 'en usdli.” “Et t'eh susheepyaz hube 'olh'alh,”
yúlhni. 16 'Et doo chah zeh whulh nat yoodulhkut, “Simon Jonas buye', 'usk'eintsi' ih?”
'Et Peter ndi yúlhni, “A sMoodihti, nyunch'oh t'éwhunínzun nk'esi' usdli.” “Et t'eh
susheep hubughonle,” yúlhni. 17 'Et doo chah zeh k'an yoodulhkut, “Simon Jonas buye'
'alha ih sk'entsi' 'en inli?” 'Et Peter tube buba dzuh suli, Sizi whulh tat yoodulhkut hoh
ndi yúlhni, “Sk'entsi' inli ih?” ndi yúlhni. 'Et Peter ndi yúlhni, “SMoodihti, nyunch'oh
ts'iyaintsuk t'éwhunínzun. 'Ink'ez nyunch'oh t'éwhunínzun nk'ensi' 'en usdli.” 'Et doo
chah Sizi ndi yúlhni, “Susheep hube 'ilh'alh! 18 Soo ts'ah'un na'a nyudúsni, soo chilh
inli da soo cho soo nadint'ih 'ink'ez nts'e hukwa' ninzun teh ninya inle. 'Et whunts'ih
hoonyan sinli t'eh, nla nusnidelnik 'ink'ez 'uyoon dune nla ye'dínguz, 'i t'az nts'e hukwa
cha'nínzun, hoh teh whunts'ih ninyutélhte,” yulhni. 19 'Et Sizi ndi yulhni hoh nts'e
na'a didut datétsah huwa Moodihti yudutélhti, 'et wheínulhtun hoh 'utni. 'Et ndi dani
hukw'elh'az 'et huwa, “Sunanyalh,” yúlhni. 20 'Et Peter 'awh nadelhú'a hoh ndun Sizi k'us
yúk'entsi', 'en 'uja 'udek'elh'az na'hút'alh yuts'un le'uja 'ink'ez yoodulhkut, “SMoodihti,
ndan 'uténilh nye'óotekulh?” 21 Peter ya'en hoh Sizi ndi yúlhni, “SMoodihti, ndun 'en do
daténilh?” 22 'Et Sizi ndi yúlhni, “Whusanátesdalh whuts'un 'et khóona hukwa' nuszun
t'eh, nyun mba cha'hóot'ah. 'Et nyun sunanyalh.” 23 Ndunnah lhulhutsinkah suli 'et
ndi khunek Sizi ye yátelhtuk 'i ts'iyawh hubutah nidélts'ut, ndun Sizi yuk'entsi' 'aw
dachatésa. 'Et whunts'ih Sizi Peter 'aw chadínil ndun 'en 'aw dachatésa. 'Ants'ih yúlhni,
“Whusanatésdalh whuts'un 'et 'en khóona hukwa' nuszun t'eh, nyun mba cha'hóot'ah?”
24 'Et ndun yugha hoodul'eh, ndun Sizi degha nus yuk'entsi', 'en 'udani njan howu yailhtuk
'ink'ez 'uk'e'ánguz 'ink'ez daja dani soo 'alha 'uhoont'ah 'et t'éts'onínzun. 25 'O 'un chah
tube lhat Sizi ne'úst'en. 'Et hubugha ts'iyawh 'uk'e'ánguz t'eh, dustl'us lhai k'et ndi yun

* 21:1 Ndi bun k'ut Galilee chah hiyúlhni. † 21:5 Hoh da hubutah whuz na'a lhk'ehudutsi' bulh yahalhtuk.

k'ut 'et whunts'ih 'aw soo cha'hoolcho wule t'ah 'et telalh wheni núszun. 'Et ndoh honeh.

Whel'a 'En Hububе 'Ut'en K'ah

Luke, ndun Theophilus dahooja yulhni

1 Sulh dune Theophilus, dahooja. 'Udechoo khunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'uk'une'zíguz, 'i
Sizi nts'oh tune'úst'en 'ink'ez nehodulh'eh 'et hububgha ndet bube 'ut'en whe' yudilh'en,
2 'ink'ez ndet dzin nduk yak'uz whenája 'et whuts'un. 'Et nduk yak'uz nateltelh whutsuh,
ndunnah dune whel'a 'en hubublhtsi, 'en Ndoni bugha huba nahezya. 3 Sizi dazsai
hukw'élh'az dit lanezi (40) dzin ndoohoolyez lhat hoh hububnalhts'et nusiya, 'et whuz na'a
'alha khuna 'aw whuts'u hoodódlai ghaít'ah. Hinilh'en 'ink'ez Yak'usda dune k'úne' bul'en
hububgha hubulh yálhtuk.

Ndoni buts'uh yoosdzi

4 'Et 'ilhoh hudelhts'i, Sizi khúnek bughu nini'ai hoh ndo búlhni, "Jerusalem huwu
toohdelh gunih! Se'aBá ye nuhwhuts'un náhezya, 'i huba oolh'i. Ndai nuhgha tet'alh, 'i
bugha 'ún whudusni inle. 5 John dune too be 'ulh'en, 'en too, 'i be too be' 'un whulh'en inle,
'et whunts'ih 'aw lhadzin ilah inle t'eh, 'et whusawhútelts'ulh, se'aBá 'en Ndoni nuhts'uh
tl'aidute'alh 'ink'ez nuhyudútelts'ulh. 'Et whuz na'a too bé' 'un whutelilh," hubúlhni.
6 'Et whel'a 'en Sizi teh 'ilhunahuwésdel hoh 'et Sizi hiyoodulhkut, "NeMoodihti, 'aw 'et ih
whusahónzut Israel hubuts'uh hainzut doo chah zeh 'uyoon yun k'ut whut'en bumoodih
nahutedleh?" 7 'Et Sizi ndo búlhni, "Nts'oh t'eh 'uwhuténilh, 'aw nuhwheni nt'eoonohzin
huba cha'hóot'ah. Se'aBá, 'en zeh nt'eooninzun. 8 'Et whunts'ih Ndoni nuhyudélts'ut
t'eh, soo nuhdzi ulhtus hoh Jerusalem 'et si suba dune whunulhtun tehle, Judea yun k'ut
nduhóolcho, Samaria yun k'ut, 'ink'ez ndi yun k'ut nduhóolcho chah," hubúlhni.

Sizi Gri yak'uz whenája

9 'Et ndi yughu yaílhtuk hoh, 'aw 'et nduk yak'uz whenája. 'Aw 'et hinilh'en hoh, kw'us
yuh ts'ih hoolah suli. 10 'Et 'awhuz nduk yak'uz ts'ih hikaités'en hoh khunyaz nanah dune
lheyul 'i be dune hinli hubuzih hube hóodiltsai. 11 "Galilee whut'en, di ka 'et nudelhúya
'ink'ez nduk yaz ts'ih whunulh'en? Ndun Sizi nduk yak'uz ts'ih nuhwhughu whenája k'an
nulh'en nduk yak'uz whenája, whuz na'a zeh whusanátedalh," hubuhútni.

Tenahudutedli huba 'et 'ilhohowudulh

12 'Et whel'a 'en dzulh Olive hiyúlhni, 'i hiye nádidel hoh Jerusalem ts'ih lhgha
hudindel keyah whuts'un dzuh nilhdza 'uhoont'ah. 13 Jerusalem ts'ih lhgha hudindel
hoh, 'ahoh nduk koo huwhut'i danáhundel. Peter, John, James 'ink'ez Andrew, Philip
'ink'ez Thomas, Bartholomew 'ink'ez Matthew, James Alphaeus buye', Simon Lizwif
ba huwu daóodit'ah, 'ink'ez Judas James buye', 'en 'et koo húdelhts'i. 14 'Ahoolhyez
'ilhunahuwudulh tenahudutedli hukwa. Ts'ekoo bulh chah, Sizi bulhutsinkah, 'ink'ez
Mary be'ama chah, ts'iyawh tenahududli.

Judas yuk'enádeja

15 'Et hoh da dzin yugha hodil'e 'ilhohuwezdel ('ilho 120 'uhut'en dune). 'En hubutah
Peter hubulh yatélhtuk ka didinya, 16 'ink'ez ndo búlhni, "Sulhutsinkah ndi Yak'usda
bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'et lhaóodoneh huba' hoont'ah. Ndet David hó'en Ndoni
'en bugha Judas datenilh 'et yughu yalhtuk. Judas 'en hobunelhtan hoh, hoh da Lizwif
Sizi hiyílhchoot inle. 17 'En chah nelh 'óot'en ka 'utuhaílhti inle. 'Et huwa Judas wheni
k'una'a en chah whel'a inle." 18 (Ndi sooneya Judas bugha ínenkat tinta' 'ant'en 'et huwa 'i
be yun lhadínt'ah, 'i ye'onket. 'Et Judas nadelduz 'ink'ez buyust'e ndulhcho hoh bé buyáh
hawheltal. 19 Jerusalem whut'en ts'iyawh whulh 'úhudants'o 'et nahahoozi "Akeldama"
huwhútni. 'I khunek, "Uskai Yun" ni hoh 'utni. 20 Peter 'et chah ndutni, "Yak'usda
bughunek 'uk'une'uzguz, 'i k'ut "Shun" hiyúlhni, 'i ndutni,
'Bukoo 'aw dune chahóot'ih hoole.'
'Ink'ez chah ndutni,

'Bube 'ut'en k'ah 'uyoon yuk'enadóoja.'

21-22 "Et huwa 'uyoon netaóoya Sizi Gri dinadija hubugha nela ts'ah'un 'udooni ka. Ndun
dune 'utaháztelhtelh, 'en 'ahoolhyez huba nelh 'ét'en inle, 'en 'uztelilh. 'Udechoo Sizi
neMoodihti nelh tezya da 'et whuts'un, 'et ndet John dune too be 'ulh'en too bé' yinla da
'ink'ez nduk yak'uz negho whenája 'et whuts'un." 23 Hukw'elh'az Peter budáni, 'et nanah
dune, 'en 'utahaóobahalhti. 'Ilhunuh Joseph 'en Barsabbas hiyúlhni, Justus chah hiyúlhni.
'Et 'ilhunuh chah 'en Matthias hiyúlhni. 24 'Et tenahududli hoh nduhútni, "NeMoodihti
nyun ts'iyannah dune budzi yuh téoonínzun. 'Et huwa whunénilhtun k'us ndan 'en
neba 'utuhaílhti. 25 Judas tinta' 'ant'en hoh nts'e huba 'int'ah ts'ih wheínya, 'et huwa
ndan yuk'enádutedalh, 'en whel'a whunénilhtun ndan simba 'uts'ooleh." 26 'Et nahúlt'ah
huboozi tse k'ehanguz 'ink'ez 'un hinduntelhmul, k'us ndan boozi nduk nádelhts'ut, 'en
'utahaitelhtelh. 'Et ndúja hoh Matthias 'en whel'a 'en lanezi 'o 'at 'ilhunuh hinli hoh
butanínya.

2

Ndoni ndan huba 'álha' hoont'ah, 'en hubuyídelts'ut

1 'Et Lizwif budzenis whucho, Pentecost* huwhútni, whusawhélts'ut hoh ts'iyannah
Sizi huba 'alha' hoont'ah 'ilhunuh bukoo 'ilhuhowezdel. 2 Khunyaz nduk yat'ah ts'ih
'uhuduzts'ai, 'ants'ih nilhts'i cho delts'ulh li'whutni. 'Ink'ez nyo koo hudelhts'i nduhóol-
hcho 'uwhutni. 3 'Ink'ez 'ants'ih kwun li'int'ah, 'i hitelh'en 'ink'ez lhawh tezkat hoh koo
hudelhts'i lhuk'inli hoh hubuk'édinkat. 4 'Et hudelhts'i ts'iyawh Ndoni hubuyídelts'ut
'ink'ez khunek whutsuh da t'ehinízun, 'i be yawhehúnilhtuk, 'et Ndoni bugha óoni'ai
'et ndadooni ka. 5 'Aw 'et lhanah Lizwif, Yak'usda hínedulh hinli Jerusalem húdelhts'i
nilhdza keyah ts'ih hahándel njan dzenis whucho 'et wheni. 6 'Et keyah whut'en 'ants'ih
whudutni 'et 'uhudánts'o ka, hoh ts'iyawh lhelhts'un keyah whut'en bughunek be hubulh
yawhehúnilhtuk, tube huba hooncha hoh. 7-8 Huba hooncha k'et lht'ah 'ulhahudutni,
"Nts'e na'a 'uwhutét'ilh? Ndunnah Galilee whut'en lhe'hutni nek'eyáhulhtuk wheni
nek'una'a hubuzdits'o," hutni. 9 "Wheni Parthia, Media, 'ink'ez Elam whut'en ts'inli.
Mesopotamia whuts'un, Judea 'ink'ez Cappadocia whut'en chah ts'inli. Pontus whuts'un,
'ink'ez Asia ts'ih hahandel chah ts'inli. 10 Phrygia whuts'un, 'ink'ez Pamphylia whut'en
chah ts'inli. 'Et Egypt whuts'un, 'ink'ez Lybia whunat Cyrene whuzih whut'en chah,
bulunah chah Rome ts'ih hats'ándel. 11 'Ilho Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndan
Lizwif ts'ih nalhéya, netah bulunah chah Crete 'ink'ez Arabia ts'ih hahandel ts'inli. 'Et
whunts'ih dahóolcho 'i be Yak'usda ne'úst'en, 'et nduhóolcho hoh whenich'oh neghunek
k'una'a, whuz na'a hubuzdits'o," 'uhutni. 12 Bugha hané'nesjoot 'ink'ez 'uhoot'e ts'ih
hoolah hoh ts'iyawh lhahóodulkut, "Dawhútenilh hoh simba 'uwhutni?" lhahudutni. 13 'Et
'uyoon, 'en Sizi huba 'alha' 'int'ah ghu hedloh, "Ndunnah dune yatahunatnai," ho' hutni
hububhútni.

Peter, ndunnah Lizwif hubulh yálhtuk

14 'Et Peter whel'a 'en hubutah didinya 'ink'ez 'ilhohuwezdel hubulh whenduniltul,
"Sulh dune 'ink'ez nuhwheni Jerusalem whut'en chah ts'iyawh soo zélhts'ai, 'et nuh-
whudóosni dáhooja njan 'et hubugha. 15 Ndunnah dune 'aw tachahunítnai nuhwheni
ndunáhzun whunts'ih, 'ink'ez k'an ts'iyai dzetniz whutsuh 9:00 'uhunet'oh 'uhoont'ah.
16 Njan dawhút'en, 'et ndun Yak'usda ba nus whunilh'en Joel, 'en huwu yailhtuk hoh
ndutni,

17 'Nts'e na'a k'an dune ts'inli 'ustl'e' 'uhóoja t'eh, ni Yak'usda,
'et sih suyeghah si sugha 'en ts'iyannah dune yudutélts'ulh.
Nuhwhuzkehkah nus daóotenilh 'et huwu yahutelhtuk.
Nuhchilhkah chah hubenghun newhúlts'uk t'ehontézin.
Nuhduneti 'en chah nahútes hoh t'ehontezeh.

---

* 2:1 Njan dzin dakelh k'una'a, Ndoni dzin huwhútni. Hoh da Lizwif budzenis whuti 'i ha'nukat dzin huwhútni.

18 'Ink'ez hoh t'eh ndunnah suba 'uhut'en,
dune, 'ink'ez ts'ekoo chah ts'iyawh suyeghah si sugha 'en buye ídutelts'ulh, 'et huwa
'en chah nus dawhútenilh huwu yahutelhtuk.
19 Ndukyaz 'ink'ez ndi yun k'ut chah huwa 'ét'en tuné'whutet'en.
'Et 'uskai, 'ink'ez kwun chah,
'ink'ez lhut lhai chah whutéleh.
20 Sa 'i chah tsahólhgus tele,
'ink'ez 'ulh'ek ooza 'i chah 'uskai tele,
ndet whéwhunujut 'ink'ez whudézti dzin neMoodihti whusatéyalh 'et whutsuh
'uwhuténilh.'
21 'Et ndet whusahónzut, 'et whusawhútelts'ulh ndan neMoodihti hudutejih hits'u hukwa
'uhutni, 'en hudutejih."
22 Peter 'et chah ndutni, "Nuhwheni ndun Israel hubuts'uh háhzut, sughunek soo
cho oozelhts'ai, Sizi, 'en Nazareth whut'en, Yak'usda nuhts'ítelh'a, 'en Yak'usda bugha
huwa 'ét'en tune'út'en, 'et hoh whunelhtan njan nuhtah 'uhoot'en 'ink'ez nuhwheni
chah soo cho t'ewhunáhzun. 23 Yak'usda nanínezut 'ink'ez 'uda t'eooninzun, 'i be
'uda Sizi nuhtl'atéltelh niwhuni'ai. Nuhwheni nuhgha lubeshi 'ulh'en Sizi lhdulalhgus
k'ut whehídunilht'o, 'et whuz na'a sélhghi. 24 'Et whunts'ih Yak'usda ninaidilhti. Be
dats'útsaih, 'i yuch'a' nilhde, 'aw 'ilhuz daootsah huba cha'hóot'ah 'et huwa. 25 'Et 'uda
David yughu yailhtuk ínle hoh ndutni,
''Ahoolhyez neMoodihti sunen ba nulh'en.
Nalhnih ts'ih sunen ba siyin dzuh noszut whuch'a.
26 'Et huwa 'ahoolhyez sudzi hóont'i, 'ink'ez whunénik bulh chah yalhtuk,
'ink'ez si 'astl'iyaz yinkak sída.
Datésah t'eh 'aw whenoolhújut ghaít'ah.
27 Naootnilh keyah si suzul 'aw 'et neóolhtelh ghaít'ah 'ink'ez ndunnah Yak'usda be'ildzun,
'en 'aw buyust'e wulhjut ghaít'ah.
28 'Ilhuz khutesnalh, 'et whusunelhtan.
Sulh 'ínt'ah 'et huwa hoonúst'i sutalhtsilh."
29 Peter 'o 'un chah ndutni, "Sulh dune David netsuh da keyah whuduchun unli, 'en
bugha ts'ah'un na'a whunwhunoolhtun hukwa' nuszun. David dazsai 'ink'ez 'uhíyalhti
'ink'ez buts'un k'ut 'awhuz nezih whuz'ai. 30 'En Yak'usda ba nus whúnilh'en 'int'ah 'ink'ez
Yak'usda ye yúts'u nahezya t'einínzun. 'Ink'ez Yak'usda whuz na'a yuba niwhuni'ai ho'
yulhni, 'David buts'uh haínzut, 'en 'ilhudzin David k'una'a bukw'uts'uzda cho dezti, 'i
k'utedalh,' 'en Christ 'int'ah. 31 David nus hó'en hoh Yak'usda daténilh t'eoonanzin 'et
Christ dinadutédalh 'et huwu yailhtuk hoh ndutni,
'Yaidla tah 'aw 'et néyoolhtelh ghaít'ah, buyust'e chah 'aw wulhjut ghaít'ah.'
32 'Et ndun Sizi 'en dazsai hoh Yak'usda nahighilhna inle 'ink'ez wheni bugha hoodul'eh
ts'iyawh khuna hoh ts'a'en 'et huwa. 'Alha nakhítna t'ets'onínzun. 33 Nduk yak'uz degha
nus whudézti, 'et Yak'usda bunalhnih ts'ih natl'aidalhda 'ink'ez nets'ú yoozi, 'i bugha
Yak'usda buYe' yutl'ahó'ai. 'Et 'en Ndoni nets'ítelh'a 'ink'ez neyudélts'ut. 'Ink'ez 'alha'
'int'ah k'an dzin ndi 'i oozelhts'ai 'ink'ez nulh'en. 34 'Aw David yak'uz nuchaiyal, 'et
whunts'ih njan ndutni,
'Moodihti 'en suMoodihti 'et ndi yulhni,
'Njan nalhnih ts'ih sughu sinda,
35 ndet nch'a hudetni, 'en hubuch'a' nilhde hukw'élh'az 'et 'ilhuz bumoodih onle.'
36 'Et huwa nuhwheni Israel hubuts'uh háhzut, ts'ah'un nuhwhudúsni, 'alha' ndun Sizi
lhdulalhgus k'ut yundunilt'o, Yak'usda, 'en Moodihti 'ink'ez Christ chah yulhtsi." 37 'Et
Peter hidánts'o hoh soo ts'ah'un budzi t'aígheznai. 'Et Peter 'ink'ez 'uyoon whel'a 'en
bulh hubuhoodulhkut, "Nelhutsinkah, Peter nedani hubugha dáztenilh?" 38 'Et Peter
ndo búlhni, "Ilhunah ahli nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh 'ink'ez
Sizi Gri boozi bugha too be 'ahneh. 'Et nuhwhulubeshi nuna'doodeh 'ink'ez Ndoni
nuhyudóolts'it. 39 Ndunnah Yak'usda neMoodihti buka' dutenilh, 'ilhunah ahli hoh Ndoni

nuhts'ú yoozi inle, nuwhuzkeh chah 'ink'ez nilhza yun k'ut whut'en, 'en whunts'ih.”
40 'Et Peter sa hoh hubulh yaílhtuk 'ink'ez huba nus whúnilht'uk 'ink'ez ndo búlhni,
“Ududulhúyis! Ndunnah ntsi' hubuch'a nalhú'ah, 'ink'ez hubulh áht'en ilah, Yak'usda
dzuh nobutelhdeh ho' hoont'ah.” 41 Lhanah huhóont'i hoh highunek hiyílhchoot 'ink'ez
too be' hulya. 3,000 bat'en 'uhint'ah, 'en hubut'aoobuninla. 42 'Ahoolhyez 'ilhuhowudulh,
'ink'ez whel'a 'en hubuhoodulh'eh. Ts'iyawh 'ilho lhulh 'uhut'en. 'Ink'ez 'udek'elh'az
hulhgha na'het'al hoh whunahulnih ka lhula'uhut'alh 'ink'ez 'ilho tenahududli.

Nts'e na'a huba 'alha' hoont'ah yinkak hudelhts'i

43 Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hust'en 'et hoh 'o nus ts'iyannah huba hooncha. 44 Huba
'alha' hoont'ah ts'iyawh 'ilho nuhúdelh 'ink'ez hiyit'i, 'i ts'iyawh hiyé lhula'dut'en.
45 'Ilhunuh yit'i, 'i be 'óokuk t'eh, 'i ts'iyannah ndunnah 'en ndai hiye dunidzit, 'en ndi
sooneya hubutuninunih. 46 Lizwif hubuluglez whucho 'et dzin totsuk 'ilhuhowudulh. Koo
'et 'ilho budzi únzoo 'ink'ez huhóont'i hoh lhula na'hut'alh. 47 'Et ndunnah huba 'alha'
hoont'ah Yak'usda ba whudélhti, 'ink'ez Jerusalem whut'en, 'en chah buts'un hínzoo.
Ndunnah hudujih, 'en neMoodihti dzin totsuk 'o nus 'uhuneltsuk hubulhtsi.

3

Peter 'inkez John, 'en dune nuchásyah 'en soo ná'yinla

1 'Et 'ilhudzin Peter 'ink'ez John bulh dzetniz hukw'elh'az, 3:00 bat'en 'uhúnet'oh, Lizwif
hubuluglez whucho ts'ih hutez'az tenahududli neóoninzut 'et wheni. 2 Hukwuti hoonzoo
huwhútni, 'et dune 'en whuzdli whuts'un 'aw nuchásyah, 'en 'et 'usda. Dzin totsuk whuz
nihiyukaih. Ndunnah Lizwif hubuluglez whucho ts'ih tihúdulh 'en sooneya ka hubuts'un
dátso. 3 'Et Peter 'ink'ez John bulh bukoo ts'ih hútez'az hoh hubutelh'en 'ink'ez hoonliyaz
higha óo'alh ka buts'u dátso. 4 Soo cho hinilh'en hoh Peter utni, “Nenilh'en!” yulhni.
5 'Et hubunilh'en hoonli higha te'alh ka hubuts'un tsi hooli. 6 'Et Peter 'uyúlhni, “Aw
silver 'ink'ez gold 'i chah chasúst'ih, 'et whunts'ih ndai 'ust'i, 'i ngha tés'alh. Sizi Gri
Nazareth whut'en whelhtus 'ink'ez boozi bugha neghá whults'ut huwa didinyih 'ink'ez
ninya!” 7 'Ink'ez Peter ndun dune nuchásyah nalhnih ts'ih yula ilhchoot 'ink'ez didilhya
ibulh buke, bukechunah tubulh hoolhtus nawhusdli. 8 'Ahoh didillhah 'ink'ez nádinya.
'Et Lizwif hubuluglez whucho ts'ih hubulh tez'az. Nuya hoh nduk túllhuk chah 'ut'en
'ink'ez Yak'usda délhti. 9 Ts'iyannah yunilh'en nuya 'ink'ez Yak'usda délhti. 10 Ndun dune
nuchásyah nahuyoolhúts'it 'et Lizwif hubuluglez whucho hukwuti hoonzoo 'et 'usda, 'en
'int'ah. Tube huba dahooja hole! Ndun hinilh'en hoh tube huba hooncha.

Lizwif hubuluglez whucho ts'ih Peter hubulh yálhtuk

11 Peter, John bulh 'awhuz ndun dune soo na'yinla huboontun zeh 'int'ah hoh, dune
ts'iyawh njan Solomon bughu dáti bet huwhútni ts'ih whuz hubuts'un whehélghaz.
12 'Et Peter hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “Nuhwheni Israel hubuts'uh háhzut, di ka
nenulh'en 'ink'ez nohba dahooja hole ih? 'Aw whenich'oh be ts'inzoo k'us be ts'ílhtus
'i bugha ilah ndun dune nuya nats'úlhtsi. 13 Netsuh whudelhdzulh Abraham, Isaac,
'ink'ez Jacob lhan'un teh lhuzkehkah hinli hoh 'uhoont'ah. 'Ink'ez hubuYak'usda Sizi Gri
yuk'úne' 'ust'en, 'en ncha yulhtsi 'ink'ez yudélhti. Lizwif howuhinli tl'ahíyalhti. Pilate
yulanadutetnih 'et whunts'ih nuhwheni buch'a nídehdel inle. 14 'En lubeshi bughu hoolah
'ink'ez ts'ah'un dune chah unli, 'et whunts'ih buch'a nidehdel 'ink'ez dune selhghi, 'en
Pilate nuhts'u yúlanadootni buts'o húkwa' dahni. 15 Ndun 'ilhuz be ts'ukhutena negha
íni'ai, 'en 'ahla sélhghi, 'et whunts'ih Yak'usda naootnilh keyah 'et nahiyílhna, 'et njan
nduhooja hoh newhuzneulhtan. 16 'Et Sizi huba 'alha' yint'ah 'ink'ez ndai yé ulhtus 'i bugha
ndunnah dune soo ulhtus suli hoh soo ná'uja. 'En 'int'ah nilh'en. 'Alha' 'i be hoont'ah
ndun dune nuhbut siyin, 'en Sizi huba 'alha' yint'ah, 'et 'i be buyust'e ndulhcho hoh soo
na'uja. 17 'Aw 'et sulhutsinkah t'enwhunúszun nuhwheni 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en chah
Sizi dálh'en t'éoonuzúhzun, 'et huwa 'éht'en. 18 'Et 'uda hoh Yak'usda dani 'et ndunnah
ts'iyannah Yak'usda be nus whúnilh'en, 'et Christ dzuh nutezut, hutni. 'Et whuz na'a
'uhóoja whúlhsi. 19 K'an nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh, 'ink'ez

Yak'usda buts'u naóolhu'ah, 'aw 'et sih nuhwhulubeshi nuhwhuba yuna'doolhdeh. [20] 'Et
hoh Yak'usda nuhdzi ulhtus nuhwhuba yoolhtsilh 'ink'ez Sizi Gri 'en chah nuhts'ítoolh'a.
Whutsuh whudelhdzulh 'uda 'en yugha nuhwhudáni inle. [21] 'En nduk yak'uz 'et 'usda,
ndet ts'iyaintsuk doo chah soo ná'whutelelh nasdli 'et whuts'un. 'Uda huwu yuhalhtuk
ínle. [22] Nulh'en 'uda Moses ndutni inle, 'Yak'usda neMoodihti 'ilhunuh Yak'usda be nus
whúnilh'en si sk'una'a 'int'ah, 'en nuhts'útelh'alh. Nuhkeyah 'ilhunuh 'en 'utenilh.
Daja nuhwhudutténilh ts'iyawh oozólhts'a. [23] Ndunnah ndan Yak'usda be nus whúnilh'en
chahiyoozílhts'ai, 'en Yak'usda budune buch'a baninla, 'ink'ez hoolah hubutelhtsilh."
[24] 'Et Peter 'o 'un ndutni, "Ndunnah Yak'usda be nus whúnilh'en ndet 'uwhuténilh huwu
yahalhtuk da, Samuel chah 'ink'ez 'uyoon yuk'élh'az khuna chah, ts'iyawh whuz na'a zeh
'uhutni inle. [25] Nuhwheni chah Yak'usda be nus whúnilh'en buts'uh háhde 'ink'ez ndai
Yak'usda nuhtsuh whudelhdzulh khunek huba lhaídinla, 'i nuhwheni chah nuhwhuba
'int'ah. Ndi khunek huba lhaídinla, 'i Abraham chah tl'adélts'ut inle hoh Yak'usda,
Abraham yulhni, 'Nts'u haínzut, 'en bugha dune ndi yun k'ut huba hoonzoo tele.' [26] 'Ink'ez
Yak'usda buYe' Sizi, 'en dinaidilhti hoh nuhwheni 'udechoo 'en nuhts'ú wheyalh'a. 'Et
hoontsi' 'i be túne' aht'en, 'i whuch'a nanwhúninla. 'Et huwa Yak'usda Sizi 'udechoo
nuhts'ítelh'a hoh nuhwhuba hoonzoo wule ka."

4

Peter 'ink'ez John bulh nahéyelh 'en but nébanilhti

[1] 'Et 'awhuz Peter, John bulh dune hubulh yahulhtuk hoh, ndunnah nawhulnuk luglez
whucho howuhinli bumoodih, 'ink'ez Sadducee hubuhútni chah, 'en hubugha nindel.
[2] Whuts'uhudutnik ndunnah nanah whel'a 'en Sizi dazsai 'ink'ez dinidija, 'et hubugha
whebuhodulh'eh. 'Et hoh yaidla dinahudutédulh 'alha' hoont'ah. [3] 'Et 'om bun whuts'un
tsak'eoobuha'ai 'aw 'et hulhgha ts'un ye 'un whezulh 'et huwa. [4] 'Et whunts'ih lhanah
hubudánts'o Sizi dazsai 'ink'ez dinidija huba 'alha' hoont'ah suli. 'Aw 'et 'ilho huba
'álha' hoont'ah 5,000 bat'en suli. [5] 'Aw 'et 'om bun dzin ndunnah Lizwif k'une'buhul'en
hubumoYak'usda be nus whúnilh'enodih, hubutsuh whúdelhdzulh, 'ink'ez Moses be'
dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'en Jerusalem 'et 'ilhúhowezdel. [6] 'Ink'ez náwhulnuk
degha nus dezti, Annas hiyúlhni, Caiphas, John, Alexander, 'ink'ez náwhulnuk degha nus
dezti ts'ah hahande, 'en chah, ts'iyawh Jerusalem 'et 'ilhuhowezdel. [7] Whel'a 'en 'ink'ez
ndun soo na'huyinla, 'en chah hububut níboninla 'ink'ez hubuhoodulhkut "Dáhla hoh
ahla? Ndai be úlhtus, 'i be 'aht'i? Ndan boozi bugha ndun dune soo na'uhla?" [8] Ndoni Peter
'o nus ulhtus yulhtsi hoh ndo búlhni, "Israel budune nuhwheni k'une'bulhú'en 'ink'ez
hubutsuh whúdelhdzulh chah, [9] ndun dune nuchásyah, 'en ba 'ut'en unzoo, 'i 'uts'ínla, 'i
'ink'ez dats'ínla soo ná'ts'inla hoh, 'i k'an buka neoodulhkut. [10] 'Et huwa nuhwheni 'ink'ez
Israel hits'uh hainzut 'en ts'iyawh soo cho ndun nuhwhudutésnilh, Sizi Nazareth whut'en,
'en lhdulalhgus k'eílhti, 'en Yak'usda nahighílhna. 'En boozi 'ink'ez whélhtus 'i be ndun
nuchásyah, 'en soo ná'ts'inla. [11] Sizi, 'en 'int'ah Yak'usda be' dustl'us 'uk'une'úzguz, 'i k'ut
ndutni hoh bughi yatuk,

'Nuhwheni koo 'uwhulh'en tse 'ún dutelh'uz,
'i 'uja degha nus tse tube buka daóodit'ah, 'i suli.'

[12] Yinkak ndulhcho hoh Sizi Gri 'en bugha zeh uzdutejih. 'Aw 'uyoon yé ulhtus, 'i bugha
uzdoojih ghaít'ah. 'Et whuz na'a Yak'usda negha ooni'ai." [13] 'Et naheyelh 'en t'ehonínzun
Peter 'ink'ez John 'en 'ants'ih hoh dune, 'aw whechahodi'il 'uhint'ah. 'Aw chaníljut hoh
yahulhtuk, 'et huwa huba hooncha, 'ink'ez t'ehonanzin Sizi Gri hiyulh nusudel hinli.
[14] Ndun nuchásyah soo ná'uja 'ink'ez Peter John bulh hubuzih siyin hinilh'en hoh 'et huwa
'aw dája hudooni ghaít'ah. [15] 'Et yatuk bakoo tináboninlh'a 'ink'ez hukw'u nahuhúlhye.
[16] 'Ink'ez lhahoodulkut, "Ndunnah dune daóobuztelilh? Jerusalem whut'en ts'iyawh
t'ehonínzun degha nus huwa 'ét'en, 'et 'uhuhóonla. 'Aw whuts'uts'oodódlai ghaít'ah. [17] 'Et
huwa 'aw 'o 'un 'uyoon t'eoonoozeh whuch'a, ndunnah dune tube cho bube' ts'oonolhjoot
Sizi Gri boozi bugha 'aw 'o 'un 'uyoon dune bulh yáhoolhtuk gunih." [18] 'Et hubukoo
danáboninla 'ink'ez hubuhútni, "Nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih, 'aw Sizi boozi bughi

yaoolhtuk, k'us dune húhodoolh'eh ílah!" [19] 'Et Peter, John bulh 'uhútni. "Nuhwhenich'oh
hukw'u nuní nulhzut, nuhk'una'a tulih k'us Yak'usda buk'una'a tulih 'uztenilh? Ndet
Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhoont'ah? [20] Nts'e na'a ts'uho'en 'ink'ez whulh 'uts'udánts'o,
'aw 'i zeh huwu yalhts'oolhtuk huba' hoont'ah?" [21] Nahéyilh 'en soo khunek ulhtus, 'i
be doo chah, "Sizi yughu yaoolhtuk gunih!" hubuhútni, 'ink'ez hubulanahudetnik. 'Aw
dzuh nobuhoolhdzut hoolah, dune ts'iyannah Yak'usda ba hodélhti njan dáhooja 'et huwa.
[22] Ndun dune huwa 'ét'en 'i be soo ná'huyinla, 'en dit lanezi (40) 'o 'un be naoodezut ho'
'int'ah.

Huba 'alha' hoont'ah hunooljut whuch'a ténahududli

[23] 'Aw 'et Peter, John bulh hubulanahudetnik ibulh, ndunnah náwhulnuk degha nus
dezti 'ink'ez hubutsuh whudelhdzulh chah, 'et njan daoobuzdáni, 'et hukw'ú nahuwhul-
nuk. [24] 'Et 'uhudánts'o hoh ts'iyawh lhgha Yak'usda ts'un tenawhehúndunidli, "NeMood-
ihti nyun Yak'usda 'int'ah t'éts'onínzun, yaz, ndi yun, yatoo, 'ink'ez bun k'ut chah ínla,
'ink'ez ndai bulh 'úhoonla, 'i tubulh. [25] Netsuh whudelhdzulh David mba nye'ustlen, Ndoni
bugha mba yalhtuk ínle hoh ndutni,
''Udun yun k'ut whut'en,
di ka howunílch'e? Di ka ndunnah dune Yak'usda ch'a yahálhtuk?
[26] Ndi yun k'ut hubudayi cho,
'en chah lhahudutedughan wheni.
'Ink'ez dune k'une'nuwhuhul'en chah 'ilhúhowezdel Yak'usda 'ink'ez buChrist,
'en hich'a nidendel ho' hut'en."
[27] 'Et 'o 'un tenahudedli hoh 'uhutni, "Et 'alha' 'i be njan Jerusalem 'et Herod 'ink'ez
Pontius Pilate bulh 'udun yun k'ut whut'en chah, 'et Israel hubuts'uh hainzut 'en chah,
ts'iyawh 'ilhuhowezdel hoh nYe' Sizi lubeshi bughoh hoolah, 'en buka tsi hóodli neba
yulhtsi, 'en hich'a nidendel 'et wheni. [28] 'Et 'uda be ilhtus, 'i 'ink'ez nyeni be ndunínzun inle
hoh lhawhudinla. 'Et k'an 'et daótenilh dini ínle, 'et whuz na'a ndunnah 'ilhuhowezdel
nduwhútenilh. [29] 'Et huwa neMoodihti, ne'hunoolhjoot, k'an dzin hubóozelhts'ai 'ink'ez
'aw chats'uníljut hoh wheni, mba' ts'ut'en, nghunek unzoo, 'i be yats'oolhtuk negha
ooni'aih. [30] 'Et huwa neMoodihti, be ílhtus 'i be dune soo na'inle 'ink'ez nYe' Sizi,
lubeshi bughoh hoolah, 'en boozi be úlhtus, 'i bugha ts'iyannah hubunalhts'et hooncha
'ink'ez huwa 'ét'en tune' whut'en hóle." [31] 'Aw 'et tenahudedli 'ustl'e' 'uhudéja hoh,
nyoh 'ilhúhowezdel ndulhcho noghésnai 'ink'ez Ndoni buyídelts'ut hoh 'aw chaníljut hoh
Yak'usda bughunek 'i be hubulh yáwhehunilhtuk.

Huba 'alha' hoont'ah 'ilho lhula' hudut'en

[32] Huba 'alha' hoont'ah 'ilho ts'iyannah lhula hudut'en. 'Aw hube'ildzun hoolah. Ndai
hiyet'i 'ilho hiyé ne'ut'en. [33] 'Aw chaníljut hoh whel'a 'en soo khunek ulhtus, 'i be,
"alha' hoont'ah hoh Sizi neMoodihti 'en dinadija," hutni, 'ink'ez Yak'usda tube hubuts'un
únzoo. [34] 'Aw 'ilhunuh hubutah ye dunidzit hoolah. Ndunnah bukoo k'us yun lhadínt'ah
huyit'i, whe' honket, [35] 'et sooneya bugha yúlts'uk, 'i whel'a 'en hubutl'aihinudzih. 'I 'ilho
ndunnah 'en yedunidzuk 'en hubutl'áhíyudzih. [36] 'Et whuz na'a 'uja 'ilhunuh dune, Joses
hiyúlhni, 'en Levite 'int'ah, 'et Cyprus whuzdli, 'en whel'a 'en "Barnabas" hiyúlhni, ndi
boozi 'i, "En nedzi ulhtus ilh'i," ni hoh 'utni. [37] 'En chah yun ut'i, 'i be 'ónket 'ink'ez whel'a
'en hubutl'ayándzai.

5

Ananias bu'at Sapphira bulh dahútenilh 'et

[1] 'Et whunts'ih 'ilhunuh dune, Ananias hiyúlhni, 'ink'ez bu'at Sapphira bulh yun hiyít'i,
'i hiyé 'onket, [2] 'ink'ez sooneya bulah dich'oh duba yílhchoot. 'Et bu'at chah t'eoonínzun.
'Ink'ez bulah 'i whel'a 'en butl'ayándzai, 'ink'ez ndo búlhni, "Ndi sooneya 'i ts'iyawh
'int'ah." [3] 'Et Peter 'uyúlhni, "Et di ka Satan buk'úne' tant'en hukwa' nizun? 'Ink'ez
lhe'dini sooneya buluh ílhchoot 'ink'ez Ndoni ts'un honts'it? [4] Ndi yun be 'óotehkulh
whutsuh nuhwhe'ildzun unli ínle. Be 'óhket hoh buzooneya 'i chah nuhwhe'ildzun 'int'ah.

'Ink'ez di ka ndzi yuh hoh njan tinta' nint'en? Yak'usda ts'un honts'it 'aw dune ts'un ilah!”
5 Soo Ananias whudánts'o ibulh, nadélduz 'ink'ez dazsai. Ndunnah whulh údants'o tube
cho whehunelhújoot. 6 Chilhkah 'en dahuníndel 'ink'ez hiyust'e highá' wezduz, tihinilhti,
'ink'ez whuyéhiyalhti. 7 'Et tat hukw'e' hoonezt'o bat'en inle, 'et bu'at 'aw dáhooja
t'echaoonízun hoh danínya. 8 'Et Peter 'uyúlhni, “Sudíni ndi sooneya, nki netl'ayándzai,
'i be 'óhket, 'i buzooneya, ts'iyawh tulih 'int'ah?” “A, ts'iyawh 'int'ah,” yúlhni. 9 'Et
Peter 'uyúlhni, “Et di ka nki bulh Ndoni ólhdzih hukwa' aht'en? Ndunnah chilhkah nki
whuyéhiyalhti ndati hundelhúya, nyun chah whuz na'a tinanyotelhtelh!” 10 'Et 'ahoh 'en
chah yubut nálts'ut 'ink'ez dazsai. Chilhkah dahuníndel 'ink'ez 'en chah dazsai hinilh'en.
'Et 'en chah tihinilhti 'ink'ez buki hizih whuyéhiyalhti. 11 'Et huba 'alha' hoont'ah 'ink'ez
'uyoon dune tubulh ts'iyawh hodánts'o hoh degha nus whéhunelhújoot.

Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hut'en

12 'Et dune tah whel'a 'en lhat huwa 'ét'en tuné'hut'en. Solomon budáti bet huwhútni,
'et ts'iyannah huba 'alha' hoont'ah whuz 'ilhuhowezdel. 13 Ts'iyannah soo hubughi
yahalhtuk, 'et whunts'ih 'aw huba 'alha' hoont'ah 'uyoon dune hubutahoodelh ghaít'ah.
Njan lhe'hóoja 'et huwa whehíntsaz. 14 Sizi Gri huba 'alha' yint'ah 'o nus hulai suli, dune
chah 'ink'ez ts'ekoo chah. 15 Whel'a 'en huwa 'ét'en tuné'hut'en 'et huwa ti whuzih
nduda hik'usútez 'i bulh tébuhulih, khun sih Peter hoh wheghah uyalh t'eh, butsen 'i
whunts'ih buk'ut lhúyolts'it. 16 Lhanah hoh dune Jerusalem whunat keyah whut'en, 'en
chah whusahándel. Nduda chah 'ink'ez ntsi' nudúdeh buyidélhts'i 'en chah whusábuhule
'ink'ez ts'iyawh soo ná'buhulh'en.

Whel'a 'en dzuh nubuhulhdeh

17 'Aw 'et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti, 'ink'ez yuts'ú dutnik, 'en Sadducee
hinli 'en whel'a 'en tube bughe' hoolnih suli. 18 'Aw 'et whel'a 'en hubuhílhchoot
'ink'ez dune tsak'edelhts'i 'et tsak'ebahanla. 19 'Et whunts'ih 'et 'ulh'ek neMoodihti
bulizas tsak'edelhts'i da' duteztan, tinaóobuninla 'ink'ez obúlhni, 20 “Ahdulh 'ink'ez Lizwif
hubuluglez whucho nudelhúya 'ink'ez ndi k'an be ts'úkhuna, 'i bugha hubulh yálhtuk.”
21 'Et hidánts'o hoh, soo yilhkai 'et Lizwif hubuluglez whucho dahuníndel 'ink'ez 'aw 'et
dune wheoobohódulh'eh.

Whel'a 'en doo chah nahéyelh hububut niboninla

'Et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez yuts'úh dutnik, 'en Lizwif butsuh whúdel-
hdzulh, 'ink'ez nahéyelh chah, bughú nahézya yahatelhtuk hubugha. 'Et 'ink'ez whel'a 'en
tsak'edelhts'i ts'ih Israel hits'uh haínzut 'en bukuwhenábuhalh'a hububut nibatelelh ka.
22 'Et whuz hunindel hoh whel'a 'en tsak'edelhts'i 'en huhóolah hotelh'en. 'Et nahéyelh
buts'un náhundel 'ink'ez ndo badáni, 23 “Dune tsak'edelhts'i ts'ih lhghazdindel hoh
dá'denla 'aw 'et ndóohoont'ah. 'Ink'ez huwuhinli chah 'aw 'et huwuhinli 'et dá'uzdutez'ai
hoh, 'aw ndunnah whel'a 'en huhoolah!” 24 Luglez whucho huwuhinli bumoodih,
Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez Lizwif bunáwhulnuk moodih tubulh whulh
'úhudants'o hoh, 'et huwu yahulhtuk, “whel'a 'en dahúja simba 'uhint'ah?” hutni. 25 'Et
'ilhunuh dune danínya 'ink'ez ndo búlhni, “Whunulh'en ndunnah dune tsak'ehudelhts'i
'en nyooz luglez whucho ts'ih dune hubodulh'eh!” 26 Luglez whucho huwuhinli bumoodih,
budune tubulh whuz whéhandel, 'et ndunnah 'ilhuhowezdel hubé hunulhújut doo ka tse
be hubuhooghan, 'et huwa whel'a 'en higha 'ooliyaz hoh nabuhílchoot. 27 'Et whel'a 'en
dunábuninla 'ink'ez nahéyelh hububut nebaninla 'ink'ez náwhulnuk degha nus dezti, 'et
huboodulhkut, 28 “Soo khunek ulhtus, 'i be nuhwhuba nats'uhézya ínle ndun Sizi bugha
dune huboodulh'eh ílah nuhts'utni inle. K'an whunulh'en lhe'ahja, Jerusalem ndulhcho
hoh 'aw 'et hubodilh'eh. Ndun dune dazsai, 'et nuwheni nek'éhoh'alh hukwa 'aht'en!”
hutni. 29 Peter 'ink'ez 'uyoon whel'a 'en bulh whuz yahatelhtuk, “Yak'usda zeh buk'úne'
ts'oot'en huba' hoont'ah, 'aw dune buk'úne' ts'oot'en huba cha'hóot'ah,” húbulhni.
30 “Et Sizi lhdulalhgus hiyendunilht'o hoh sélhghi, 'et whunts'ih netsuh whudelhdzulh
buYak'usda 'en nakhiyílhna. 31 'Et Yak'usda yak'uz whenáyalhti dunalhnih ts'ih buzih
'et yulhda, 'ink'ez Moodihti 'ink'ez neulhyis chah yulhtsi. 'Et Israel hubuts'uh hainzut

hubeni náhondunoolelh, 'et sih bulubeshi huba 'ún yutoolhdelh. 32 'Et nuwheni Yak'usda
ne'ust'en ho'en ts'inli 'ink'ez huwu yats'ulhtuk. 'Ink'ez Ndoni, 'en Yak'usda k'une' 'ut'en
hubugha iní'ai, 'en chah nela'ut'en," 'et hubúlhni. 33 'Et nahéyelh njan hodánts'o hoh,
tube cho 'o nus hukwa ha'nilch'e k'et, whel'a 'en hubotuzelhghelh hukwa' huninzun,
'et howu yahalhtuk. 34 'Et whunts'ih 'ilhunuh dune, Gamaliel hiyúlhni, 'en Pharisee unli
ts'iyannah ba ncha, 'en hubutah didinya 'ink'ez ndo búlhni, "Astl'iyaz 'az hubehlelh."
35 'Et nahéyelh ndo búlhni, "Israel whudune huwa 'óohli hoh ndunnah dune né'bulh'en.
36 Dzuh sa da inle 'ilhunuh dune Theudas hiyúlhni, 'en ninya 'Dune ncha usdli,' ni hoh
dune bulh yálhtuk. 'Et 400 bat'en 'en hits'ú nedindel, 'et whunts'ih hizelhghi, 'ink'ez
yuts'ú nidendel inle, ts'iyawh 'ants'ih lhtahanindel. 'Et nduhóoja hoh hoolah huzdli.
37 'Et whuz na'a zeh 'uyoon dune chah nduja, Judas Galilee whut'en hiyúlhni, 'et dune
naoodulto hoh 'et ninya. 'Et chah lhanah dune hits'ú nidendel. 'En chah hizelhghi
'ink'ez yuts'ú nidendel ínle, 'en chah ts'iyawh lhtanahundel. 38 'Et ndúhooja inle 'et
huwa nuhwhudúsni, ndunnah dune hoonli 'oboohleh gunih, hubuts'uh hachaoozah'ak!
'Et dich'oh duba 'uhut'en 'ink'ez whunohodulh'eh t'eh, 'ahoh hoolah naóotedle. 39 'Et
whunts'ih Yak'usda ndi 'ut'en k'ah ts'ih hubugha ini'ai t'eh, 'aw buch'a' oolhdeh ghaít'ah,
doo ka sih Yak'usda ch'a ne'aht'en wahle." 40 'Et nahéyelh huba 'alha' deja. Whel'a 'en
danábaninla 'ink'ez "Huboolhtsas," hubuhútni. 'Ink'ez hukw'elh'az, "Sizi boozi bugha
dune huhodoolh'eh gunih!" hubuhútni, 'ink'ez bulanahudetnik. 41 'Et whel'a 'en nahéyelh
bughu tínahundel. Yak'usda Sizi Gri ba dzuh nuhude 'et huba soo' huldzoo dich'oh 'et
na'hundunudzun, 'ink'ez howu nélhnik. 42 'Et dzin totsuk Lizwif luglez whucho 'ink'ez
dune bukoo chah, Sizi, 'en Yak'usda buChrist, 'en bugha dune huhodulh'eh 'ink'ez khunek
unzoo, 'i be dune hubulh yahúlhtuk, 'aw 'ustl'e' cha'hudínil.

6

Skwunlai 'o 'at nanah dune, ndunnah whel'a 'en la'hut'en

1 'Et hoh da yugha hoodul'eh 'o nus hulai suli. Yugha hoodul'eh Lizwif nawh hudedowh,
Greek hubughunek k'eyahalhtuk 'ink'ez Lizwif dich'oh hubughunek k'eyahalhtuk, 'en
lhts'un lhenah 'ahúdeja. Greek k'eyahalhtuk hutni, "Netsandelh 'aw hubugha cha'hus'ai
dzin totsuk sooneya dune hiye la'ut'en, 'i whutahudzih teh." 2 'Et lanezi 'o 'at nanah
whel'a 'en Sizi Gri yugha hoodul'eh, ts'iyawh 'ilhubuhuwezdla 'ink'ez 'uhutni, "Aw
cha'hóozoo Yak'usda bughunek be yats'ulhtuk whulazdutetnih 'ink'ez sooneya dune be
la'whut'en, 'i zeh 'uts'oolh'en ghaít'ah. 3 'Et huwa sulhutsinkah skwunlai 'o 'at nanah
dune nuhtah ndunnah t'ebunáhzun Ndoni hubuyidínda 'ink'ez huwhunih chah 'uhint'ah
'utaháoobahle 'en ndi 'ut'en 'uhiyoolh'en wheni 'en huwu hinli hubuts'oolhtsilh. 4 'Et
nuwheni tenazdudli 'ink'ez Yak'usda bughunek be yáts'ulhtuk, 'et zeh 'uts'otelh'ilh,"
hubuhútni. 5 'Et 'ilhuhowezdel ts'iyawh whel'a 'en huba soo' hudeja, 'et Stephen 'en
'utahahúyalhti soo cho be 'alha' hoont'ah ut'i, 'i 'int'ah 'ink'ez Ndoni buyudínda. 'Et
Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas chah, 'ink'ez Nicolaus, 'en 'udun yun k'ut
whut'en, Antioch whut'en 'int'ah, 'en Lizwif ts'ú nenadenja inle, 'en 'utahaóobahanla. 6 'Et
whel'a 'en hububut nébaninla hoh whel'a 'en huba tenahudedli 'ink'ez hubuk'událnik.*
7 'Ink'ez Yak'usda bughunek 'aw 'et ndulhcho t'enédzin. Yugha hoodul'eh, Jerusalem
whut'en chah 'o nus hulai huzdli. Lhanah Lizwif hubunáwhulnuk 'en chah Yak'usda
bughunek hiyílhchoot.

'Aw 'et Stephen hiyílhchoot

8 'Et Stephen be 'alha' hoont'ah 'ink'ez Ndoni ye úlhtus, 'i be dézbun, 'i bugha dune
tah hooncha huwa 'ét'en túne'ust'en. 9 'Et whunts'ih bulunah dune hich'a nídendel,
'en Lizwif Cyrene 'ink'ez Alexandria ts'ih hahándel 'uhint'ah. 'En, 'et 'ulhna hinli
hubulanadetnik 'ilhunuh luglez 'et whehúhoozi 'et 'ilhuhowezdel. 'Uyoon chah Cilicia
'ink'ez Asia ts'ih hahándel, 'en chah Stephen hiyenah 'utni. 10 'Et whunts'ih Stephen,

* 6:6 'Et whuz na'a ts'yanah t'ehinízun, hubulh lhulh lhugha hinli.

Ndoni bugha whunih k'et yalhtuk, 'et huwa 'aw hich'a oolhdeh ghaít'ah. 11 'Et 'ants'ih
hoh dune, 'en huba k'elha háwhulhtsi Stephen, Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i
'ink'ez Yak'usda ch'a yalhtuk hudooni ka. 12 'Et nduhútni hoh, hubutsuh whúdelhdzulh,
Moses be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz chah, 'ink'ez 'onghunnah chah huba hodi'ai, 'en
ts'iyawh Stephen hiyulh húnilch'e. Highu nindel, hiyílhchoot, 'ink'ez naheyelh hububut
nihínilhti. 13 'Et bulunah dune hiba hoots'it ka whusaóobahanla 'ink'ez naheyelh njan ndo
buhútni, "Ndun dune neluglez whucho whudezti 'ink'ez Moses huwa néulh'a 'ahoolhyez
whuch'a yálhtuk. 14 Njan ndutni hoh uzdits'o. 'Ndun Sizi Nazareth whut'en neluglez
whucho nawhúdunteyus 'ink'ez Moses khunek netl'aída'ai, 'i chah ts'iyawh 'uts'un na'a
zeh na'whutelilh,' 'et ndutni hoh uzdits'o." 15 Ndunnah nahúheyelh ts'iyawh Stephen 'en
zeh hínilh'en bunen unzoo k'et 'ants'ih lizas nen 'et ndunt'ah.

7

Stephen wheoobunelhtan nts'ena'a Yak'usda Abraham 'utahayalhti

1 'Et Lizwif bunáwhulnuk degha nus dezti Stephen yoodulhkut, "Et ndunnah 'alha,
hutni hoh ih hutni?" 2 'Et Stephen 'uyúlhni, "Sulhutsinkah 'ink'ez 'abákah soo zúlhts'ai!
Netsuh whudelhdzulh Abraham 'awhuz Mesopotamia usda, Haran ts'ih natedalh whutsuh
hoh, Yak'usda buts'uh hayánduz, 'et bunalhts'et hawhélts'ut. 3 'Et Yak'usda 'uyúlhni,
'Nyunatnekah 'ink'ez nkeyah chah whuch'a sinyih 'ink'ez nts'e keyah whúnyuntelhtun
whuz tonya.' 4 'Et Abraham, Chaldea yun k'ut whuch'a síya 'ink'ez Haran ts'ih ninya. 'Et
hukw'elh'az be'abá dazsai hoh ndi yun k'an buk'udelhúts'i, 'i Yak'usda whuz wheyálh'a.
5 'Aw Yak'usda yun ntsolyaz whunts'ih yughá chai'al, 'et whunts'ih yuts'ú yoozi hoh ndi
yulhni, 'Nyun 'ink'ez ndan nyehudútedulh, 'en ndi yun hububе'hooldzun tele.' 'Et hoh
da Yak'usda ndi yulhni hoh Abraham 'aw buzkeh hoolah inle. 6 'Et Yak'usda ndi yulhni,
'Nts'ahahutedulh 'uts'un yun k'ut ts'ih whuz 'ulhna huteleh 'ink'ez 400 naoodezut 'et
dune dzuh nubutelhdoh.' 7 'Et Yak'usda ndo búlhni, 'Ndunnah 'ulhna hubuhit'i sich'oh
huba nahutesyeh. 'Et hukw'elh'az whuch'a nahúsdel 'ink'ez njan keyah, si zeh sk'úne'
hutet'en.' 8 'Et Yak'usda Abraham ndi ye yuts'u nahezya, 'i bugha buts'uh huhaínzut,
'en hika dune unli, 'i k'ut hubuhít'us. 'Et whuz na'a Yak'usda hiyulh 'ilhunuh huzdli.
'Et Abraham buye' Isaac whuzdli 'ink'ez whulh lhk'udit dzin 'et hiyúzt'us. 'ink'ez
Isaac chah buye' Jacob hoh Jacob, 'en chah ndunnah buye'kah lanezi 'o 'at nanah, 'en
chah netsuh whudelhdzulh whunih ndúbuhinla. 9 'Et doo chah nuhtsuh whudelhdzulh,
Joseph bulhutsinkah, 'en highe 'oolnih 'et Egypt ts'ih hiye 'ónket 'ulhna tele ka, 'et
whunts'ih Yak'usda yulh 'út'en,* 10 'ink'ez dzuh nutezut whuch'a nayulhti. 'Et Pharaoh,
Egypt hubudayi cho, yubut ninínya hoh Yak'usda whunih chah yulhtsi, 'ink'ez hubudayi
cho yót'i ka 'et chah yugha óoni'ai. 'Et huwa hubudayi cho Pharaoh 'en bukoo chah
'ink'ez keyah dulhcho hoh chah whumoodih yulhtsi. 11 'Et Egypt 'ink'ez Canaan whulh
dulhcho hoh dai whuzdli. Tube dune dzuh nudeh k'et netsuh whudelhdzulh 'aw ts'uyi,
'i nahóolelh ghaít'ah. 12 'Et whulh údants'o Egypt ts'ih whuz ts'uyi, 'i 'ilhówezdla 'et
buzkeh, netsuh whudelhdzulh, 'en 'udetsah whuz whebalh'a. 13 Whúlh nat hanahedel
hoh 'et Joseph bulhutsinkah ts'un t'éoonedzin 'ink'ez hubudayi cho Pharaoh 'en Joseph
bulh dunékah whulh údants'o. 14 'Et Joseph be'abá Jacob yuts'ótl'a khunek i'ai, dich'oh
'ink'ez dunatnékah teh ts'iyawh whusahóodelh, hubúlhni. 'Ilho skwunlai 'o 'at nankoh
lanezi 'o 'at skwunlanah, (75) 'en hinli. 15 'Et Jacob Egypt ts'ih hunindel, didut chah 'ink'ez
netsuh whudelhdzulh chah 'et hudálts'i 'et keyah yahadla. 16 Buyust'e 'et keyah Shechem
huwhútni ts'ih whuz lhghu naoobadinla. 'Et whutsuh da Abraham 'et keyah, ndunnah
Hamor whut'en hubuts'un yunyaz onket inle, 'i k'ut whuyo buhanla. 17 'Et ndi yun Yak'usda
Abraham ye yúts'u nahezya, 'i beghah whúdezulh 'ink'ez nedune Egypt hudelhts'i 'o nus
hulai suli. 18 'Et 'ants'ih 'uyoon hububayi cho suli. 'En 'aw Joseph be 'ut'en k'ah 'aw
t'éwhunúszun. 'En Egypt whut'en bumoodih suli. 19 Nedune hubé' whulhts'it 'ink'ez
netsuh whudelhdzulh dzuh nubulhdeh hoh k'anya huhonle 'en tébuhoolelh yahódlah ka,

* 7:9 Hubutsuhda 'en yun k'ut Egypt 'et hudalts'i.

'et whuz na'a hubudayi cho Pharaoh hubúlhni. [20] 'Et hoh da Moses whuzdli, 'en tube dune
unzoo 'ink'ez tat sanun 'et be'abá bukoo hinalhyi. [21] 'Aw 'et téhinilhti hoh Pharaoh butse'
'en ílhchoot 'ink'ez dich'oh buyaz k'una'a yunelhyi. [22] Egypt whut'en ndai hiyé whunih,
'i ts'iyawh whehiyoodalh'i. 'Et dune ncha suli bughunek bugha 'ink'ez be 'ut'en chah.
[23] 'Et dit lanezi be naoodezulh suli hoh ndun Israel hubuts'uh hainzut Moses, 'en dudulh
whut'en, 'en hubutah nanátedalh hukwa' nínzun. [24] 'Et whuz ninya hoh 'ilhunuh bulh
whút'en, 'en yunilh'en hoh ndun Egypt whut'en dzuh nuyulhdzut 'en yuk'ut duneh hoh
k'ut duja 'ink'ez ndun Egypt whut'en yuzelhghi. [25] Moses dich'oh ndunínzun, 'Sudune
'en njan t'ewhunuszun si Yak'usda buts'un sútelh'a, si sugha hubulánáhúdútetnih ka.'
'Et whunts'ih 'aw t'echaoohonízil Moses Yak'usda buts'ú wheyalh'a. [26] 'Et 'om bun dzin
'et nanah Israel hubuts'uh huhanzut lhehút'us 'et, 'Dah!' hubúlhni, 'Soo zúlhts'ai sulh
dune lhulhutsin ahli, di ka lhéht'us?' hubúlhni. [27] 'Et ndun bughá whut'en Moses 'un be'
yunilhtsut 'ink'ez, 'Ndan nemoodih 'ink'ez nahéyilh nyulhtsi hoh 'int'en? [28] Hulhda ndun
Egypt whut'en lhé'inla sélhghi! Whuz na'a si chah sutuzalhghelh ninzun ho ih 'int'en?'
yúlhni. [29] 'Et Moses whudánts'o hoh, 'et whetsílhya, 'ink'ez keyah Midian huwhútni
ts'ih whuz whinya, 'et dune unli, 'ink'ez 'et nanah buye'kah whúzdli. [30] 'Et doo chah dit
lanezi naoodezulh nadle hoh, nyooz dzulh Sinai hiyúlhni, 'i buzih dune chahóot'ih ts'ih
'et whus delhtan, 'i dézk'un 'i tah neMoodihti bulizas yá'en. [31] 'Et Moses ba hooncha
ho'en 'et whuz wheínya, soo cho whuntelh'ilh ka. 'Et Yak'usda yulh yatélhtuk hoh
ndutni, [32] 'Si 'ust'ah, ntsuhda hubuYak'usda usdli. Abraham 'en buYak'usda 'ust'ah, Isaac,
'inkez Jacob chah buYak'usda 'usdli.' Moses nuljut k'et dulduz 'ink'ez 'aw whunoolh'en
ghaít'ah. [33] 'Et Yak'usda ndi yulhni, 'Ke hain'es, njan yun whudézti 'int'ah hukw'usinyin.
[34] Egypt hudelhts'i sudune hubunulh'en ndulhcho, 'i be dzuh nuhudeh 'ink'ez hubudústs'o
lhe'hoolcho, 'i be tehududlih 'en hubutelhyih 'et wheni 'usja ndus háya. 'Anih 'aw 'et
Egypt ts'ih nyutélh'alh." [35] 'Et Stephen 'o 'un ndutni, "Moses 'en 'int'ah Israel hubuts'uh
huhanzut hich'a nalhúya inle, 'Ndan nemoodih 'ink'ez nahéyilh nyulhtsi ho ih 'int'en?'
hiyúlhni inle. 'En 'uyínla Yak'usda hubuts'ítelh'a ndun lizas whus dézk'un, 'i tah ya'en, 'en
yula'ut'en hoh Moses bumoodih 'ink'ez whuch'a nabuzdla yulhtsi. [36] 'Et hooncha 'ink'ez
huwa 'ét'en tune'út'en, 'et huwa Egypt whut'en hubula k'éhanabanla, 'et yatoo dulk'un
huwhútni, 'ink'ez 'et dit lanezi naoodezulh (40), 'et dune chahóot'ih hoh nahudelh inle.
[37] Moses 'en 'int'ah Israel hubuts'uh huhanzut hubúlhni hoh ndutni, 'Yak'usda be nus
whúnilh'en, sundult'ah, 'en Yak'usda nuhts'ítelh'alh. Nuhkeyah 'ilhunuh 'en 'utenilh.
'En hubóozolhts'a.' [38] Moses 'en dune chahóot'ih 'et Israel hubuts'uh huhanzut hiyulh
'ílhodulh inle. Netsuh whudelhdzulh hubutah 'et'en 'ink'ez 'en zeh 'int'ah Sinai dzulh
k'ut lizas yulh yaílhtuk inle Yak'usda bughunek netl'aídoo'alh ka. Ndi Yak'usda bughunek
bulatah hoolah ho' 'int'ah. [39] 'Et whunts'ih netsuh whudelhdzulh Moses hik'éne' oot'en
hukwa cha'hunízun, hich'a nalhúya, 'ink'ez Egypt ts'ih nahutedulh zeh hukwa' hunínzun.
[40] 'Et huwa Aaron 'uhiyúlhni, ''Uk'éltsi neba inleh! Neba yak'usda wule huba. 'Et ntse
newhuntelhtun. Ndun Moses newhusaínla, 'en dája simba 'aw t'ets'onízun 'et huwa.'
[41] Hoh da 'et musdusyaz k'edeltsi 'uhínla inle 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut hits'e'
delhk'un. 'Et huhóont'i hoh honélhnik, hubula be nyoo 'uhiyínla 'et huwa. [42] 'Et Yak'usda
hubuch'a nálhú'a 'ink'ez n'un hubutelhdel nduk yaz sum 'i hits'un téni' noolhzin ka. 'Et
hukwa Yak'usda be nus whúnilh'en 'i k'ut 'uk'une'úsguz inle hoh ndutni,

'Dune Israel buts'u huhanzut,
njan dune chahóot'ih dit lanezi naoodezulh whutah ndi khunai uhghan 'aw si suts'un
ilah Yak'usda bukw'uzdai k'ut dulhk'un ho' 'int'ah.
[43] 'Et nuhyak'usda Moloch 'i nuhwhuba luglez 'ulh'en nuhle 'ink'ez sum k'edeltsi 'i chah
nuhyak'usda Rephan hiyulhni,
'i 'int'ah hoh 'uk'eltsi 'uhla, 'i buts'un téni'nulhzun, 'et huwa 'aw 'et Babylon 'o 'un
ts'ih nuhwhutelh'alh."

[44] 'Et Stephen 'o 'un ndutni, "Et netsuh whudelhdzulh dune chahóot'ih ts'ih bun choyah
Yak'usda hubeghah 'int'ah, 'i nahíyule. 'Et nts'e na'a Moses Yak'usda ndi yúlhni hoh
whuz na'a 'uyínla, nts'e na'a 'uk'e'whéltsi 'et Moses whínelhtan inle. [45] 'Ink'ez k'at le

netsuh whudelhdzulh bun choyah hububákah hubutl'ahúho'ai. 'Et Yak'usda 'udun yun
k'ut whut'en yun k'unábuntézyoot hoh hubudune ndi yun hiyílhchoot inle. 'Ink'ez ndi
bun choyah 'et whuz'ai Joshua hiyulh tezdel David whusatéyalh whuts'un. 46 'En Yak'usda
ba unzoo, 'en 'et Yak'usda yoodulhkut, ''Aw ih 'udun koo mba níhos'alh ghaít'ah? 'Ilhuz
wheni 'et whuté'alh.' Ndun Yak'usda 'en netsuh whudelhdzulh Jacob, 'en buYak'usda
'int'ah. 47 'Et whunts'ih Solomon 'en 'uja Yak'usda ba koo 'uhóonla inle. 48 'Et whunts'ih
degha nus Yak'usda dezti 'aw dune bukoo 'uhóonla chaídah. 'Et Yak'usda be nus
whúnilh'en inle 'et ndutni,
49 'Moodihti utni, yak'uz whuts'un ts'iyawh k'úne' whul'en 'ink'ez ndi yun suke buk'usíla
huba' 'int'ah.
Nts'e na'a 'usutelhlilh koo suba 'uwhutehlilh 'ink'ez nts'e na'a natelhúyis,
'et suba niootéh'alh?
50 'Aw t'eóonuzáhzun sich'oh ts'iyaintsuk 'usdla inle,' ni hoh utni."
51 'Et Stephen 'o 'un ndo búlhni, "Ndi Yak'usda bughunek be nohwhulh yalhtuk, tube
'uts'un únuhzun ahli hoh 'aw oozólhts'a hukwa cha'nuzáhzun 'ink'ez Yak'usda 'aw bulh
'ilhunuh cháhlah! Nuhwheni chah nuhtsuh whudelhdzulh dahánt'e 'et ndaht'ah. Ndoni
buk'úne' teht'en 'aw hukwa cha'náhzun! 52 Ts'iyannah Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en
nuhtsuh whudelhdzulh hube' huzúla inle. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda be nus whúnoolh'en,
ndun Yak'usda ba ts'ah'un na'a 'int'ah whusatéyalh hubugha hubunalh hútni hoh,
nuhtsuh whudelhdzulh hizelhghi inle. Ndun 'en 'int'ah be 'óhket 'ink'ez sélhghi
inle. 53 Nuhwheni 'uht'ah, Yak'usda bughunek bulizas nuhtl'aída'ai 'et whunts'ih 'aw
buk'únucha'aht'il!" hubúlhni Stephen.

Stephen tse be hizelhghi

54 'Et dune nahéyelh Stephen hidánts'o hoh 'o nus huyulh húnilch'e k'et 'et huwa
hituzelhghelh hukwa' huninzun. 55 'Et whunts'ih Ndoni Stephen soo ye yudílts'ut, nduk
yak'uz ts'ih yutá'en hoh Yak'usda buts'uh hayánduz yutelh'en 'i bulh 'ink'ez Sizi Yak'usda
nalhnih ts'ih yughu siyin. 56 'Ink'ez utni, "Nduk lhe'hóoja whunulh'en, yak'uz da'dutézkez
'ink'ez yinkak dune ye'† Yak'usda nalhnih ts'ih yughu siyin hoh whunulh'en!" 57 'Et soo
'uhultus hoh 'uhúldzul 'ink'ez hubudzo whudahúdelhnik 'ink'ez ts'iyawh 'ilho hiyúlh
telhtsut. 58 'Et Jerusalem 'et tinahínino, 'ink'ez tse be whehiyoonilh'uz. 'Et ndunnah
Stephen nehínulh'uz‡ nahiyits'uz, 'i ts'ahahiyelya, 'et dune chilh, Saul hiyúlhni, 'en zih
nihíninla yughole ka. 59 'Et whuz na'a zeh Stephen tse be nuhínulh'uz 'ink'ez neMoodihti
yulh yálhtuk, "Sizi neMoodihti suzul ilhchoot!" yúlhni. 60 'Et dugwútsi be nenínya 'ink'ez
soo 'ultus 'utni, "SMoodihti ndi lubeshi 'uhiyínla, 'i huba 'un yutolhdelh!" Ndudeja 'ink'ez
dazsai.

8

1 'Et ndun Saul hiyeni k'una'a 'ayínla.

Saul ndunnah huba 'alha' hoont'ah 'en hube' zula

'Et dzin zeh Jerusalem ts'ih Sizi ba 'ilhuhowezdel bube' túzelalh 'ink'ez dzuh nobutel-
hzut. 'Et ts'iyannah huba 'alha' hoont'ah Judea 'ink'ez Samaria whut'en bukeyah ts'ih
whuz ts'iyawh whutabanényoot. Whel'a, 'en zeh 'aw 'et hudelhts'i. 2 Bulunah soo Yak'usda
ts'un téni' hunilhzun, Stephen whuyihiyalhti tube hubugha budzi únduda 'ink'ez hutso.
3 'Et whunts'ih Saul, Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel hoolah hubutelhtsilh hukwa' ninzun.
Koo totsuk dune 'ink'ez ts'e koo chah tíbugus 'ink'ez tsak'eoobulih.

Ndi khunek unzoo, 'i Philip ye yátelhtuk

4 'Aw 'et huba 'alha' hoont'ah ndulhcho hoh nuhúdelh 'ink'ez ndi khunek unzoo, 'i
hiye yálhtuk. 5 'Et Philip 'en keyah Samaria whuz'ai whuz ninya 'ink'ez Christ, 'en
bugha dune hubulh yálhtuk. 6 'Et 'ilhuhowezdel Philip yalhtuk hidánts'o 'ink'ez huwa
'ét'en tune'út'en chah hinilh'en hoh, ts'iyawh t'ehudusnih 'ink'ez hiyoozélhts'ai. 7 Ntsi'

† 7:56 Sizi Gri whuz na'a chah hiyóozi. ‡ 7:58 Ndun ninulh'uz, 'en Stephen hich'a halhtuk inle 'uhint'ah.

nududeh, 'i buyáh hanainanyoot hoh 'ahúlzul. 'Ink'ez lhanah dune dechadusnik chah
'ink'ez dzuh nuhudelh chah, 'en soo naóo'balh'en. 8 'Et huwa nyoh keyah Samaria whuz'ai
ts'iyawh huhóont'i. 9 'Et whunts'ih whuz 'ilhunuh dune, Simon hiyúlhni, 'et usda. 'En
'ahoolhyez duyun 'ink'ez huba né'dulhde 'et hoh, "Si dune uncha 'ust'ah!" hubúlhni hoh
Samaria whut'en huba hooncha. 10 'Ink'ez ts'iyannah keyah hudelhts'i soode'a 'int'ah
'ink'ez tel'ennah chah hinilh'en 'ink'ez hiyoozélhts'ai. 'Et, "Ndun Simon 'en 'int'ah
Yak'usda ba hooncha túne'ut'en unli," hutni. 11 Soo sa hoh huba duyun unli 'ink'ez huba
hooncha 'et huwa bughunek tube hiyoontun. 12 'Et whunts'ih Philip ndi khunek unzoo
Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha 'ink'ez Sizi Gri boozi bugha, 'i chah ye hubulh
yalhtuk inle, 'en 'o nus huba 'alha 'utni, 'et huwa dune 'ink'ez ts'ekoo chah, ts'iyawh
too bé' hulya. 13 'Et huwa Simon 'en chah buba 'alha' hoont'ah suli. 'Et too be' úlya
hoh Philip yulh zeh 'ut'en. Nts'oh huwa 'ét'en 'ink'ez hooncha tune'út'en ts'iyawh 'et
hubugha Simon buba hóoncha. 14 'Et whel'a 'en Jerusalem ts'ih whulh 'uhúdants'o Samaria
whut'en Yak'usda bughunek hiyílhchoot, 'et Peter 'ink'ez John bulh whuz whebahalh'a.
15 'Et whuz huni'az hoh 'et buba 'alha' hoont'ah Ndoni buyudóolts'it ka huba tenahudedli.
16 'Awhuz Ndoni buyúdults'it, Sizi boozi 'i bugha zeh too be' hulya. 17 'Et Peter 'ink'ez John
bulh buk'ehúdilnik hoh 'aw 'et Ndoni buyídelts'ut. 18 'Et Simon hubunilh'en whel'a 'en
dune hubuk'ut delhúnik t'eh Ndoni hubuyídults'uk. 'Et Peter John bulh sooneya hubugha
óo'alh hukwa' bulh'en. 19 'Ink'ez ndo búlhni, "Si chah ndi be ts'ílhtus, 'i sughu náh'aih 'et
huwa ndan buk'udelhúnik 'en chah Ndoni buyudóolts'it." 20 'Et whunts'ih Peter 'uyúlhni,
"Ndi Yak'usda negha óoni'ai sooneya be ootankulh ninzun t'eh, nyun 'ink'ez nyuzooneya
bulh hukw'elha dutéhk'un ho' hoont'ah! 21 Ndi ne'ut'en 'aw nela'olh'en huba cha'ínt'ah
'ink'ez Yak'usda nalh 'aw ndzi ts'ah'un cha'ít'ah 'et huwa, 'ink'ez 'aw nets'ún dentni ilah
cha' 'unint'ah. 22 Njan tink'us na'a nuní ninzut lht'ananindaih 'ink'ez neMoodihti buts'un
ténadinli njan dunínzun, khun teh mba 'ún whutoolhdelh. 23 Whuz na'a t'enyunúszun,
daint'ah 'oolnih ntsi' dembun 'ink'ez lubeshi 'ustl'e' onleh ghaít'ah!" 24 'Et Simon, 'en John
'ink'ez Peter ndo búlhni, "NeMoodihti ts'un sba tenadahdli njan daootenilh dahni, 'et 'aw
sts'un nducha hosne." 25 Soo bughunek ulhtus hoh neMoodihti bughunek ghu yáhálhtuk
hukw'elh'az John 'ink'ez Peter bulh Jerusalem ts'ih nahunt'az. He'us hoh Samaria whutah
keyah whuyaz totsuk khunek unzoo, 'i be dune bulh yahúlhtuk.

Philip, ndun Ethiopia moodih ye yátelhtuk

26 'Et neMoodihti bulizas, 'en Philip yulh yátelhtuk hoh ndi yúlhni, "Lhadíntneh 'ink'ez
ndet Jerusalem ts'ih ti n'az Gaza ts'ih, whuz ti inyalh," whuz dune chahóot'ih ts'ih. 27-28 'Et
Philip lhadúja 'ink'ez whuz whenya. 'Et sih Ethiopia dune, 'en eunuch hububhútni,* 'en
koo ts'ih nádalh. Ethiopia hububayi cho ts'eke† 'en ba sooneya ghunli dune ncha hiyilh'i.
Jerusalem ts'ih Yak'usda ts'un teni' noolhdzin ka whuz nusíya, wagon be whuz de hanaja.
Hoh wheghah élhbus hoh Isaiah, Yak'usda ba nus whúnoolh'en, 'en yuk'une'úzguz, 'i
yuk'uyalhtuk. 29 'Et Ndoni Philip yulh yailhtuk, "Whuz buts'ínyalh 'ink'ez wagon buzih
k'ut tonya," yúlhni. 30 'Et Philip yughulgai 'ink'ez Isaiah yuk'úne'uzguz 'i k'ut 'uk'eyalhtuk
yuduzts'ai, 'et yoodulhkut, "Ndai buk'uyailhtuk 'i daja ni, 'et nt'eoonínzun ih?" yúlhni.
31 "Nts'e na'a t'entészin? Dune hiye súnulhtun t'eh, 'et sih daja ni hoh 'utni nahós'alh,"
yúlhni. 'Ink'ez Philip, "Sughu denyih, 'ink'ez suzih sinda," yúlhni. 32 Ndi Yak'usda
bughunek buk'une'úsduguz, 'i 'ilhunuh 'et hukw'e yalhtuk ndutni hoh,

"Sheep hituzelhghelh ts'ih hítelhti, 'i soo dant'ah,
'ink'ez sheepyaz hahiteghus teh t'edusnih,
'et ndunt'ah 'aw yachatílhtih.

33 Ts'iyannah nalh 'et hooncha hoh hukwayá hoonli tuné' hiyulh'en,
'ink'ez 'aw ts'ah'un na'a nucha'hiyilh'il.

---

* 8:27-28 Ndi boozi, eunuch, 'i dune 'aw ts'ekoo t'aghóonalh ghait'ah hiyulhtsi, ni ho 'utni.

† 8:27-28 Ndunnah hububayi cho ts'eke, 'en Candace hiyúlhni.

Ndi yun k'ut ye khúna 'i hubugha yílchoot, 'et huwa híts'u hainde 'aw dune
t'ehinóozin ghait'ah."

34 'Et ndun eunuch Philip 'ulhni, "Sudíni ndan Yak'usda be nus whúnilh'en ndan 'ulhni,
dich'oh tulih na'dudútni k'us 'uyoon dune tulih 'ulhni?" 35 'Et Philip yawhénilhtuk ndi
dune yuk'uyailhtuk, 'i Yak'usda bughunek 'et ho' dini hoh khunek unzoo, 'i Sizi bugha
ts'iyawh yudáni. 36 'Uhelhbus hoh too hoonli 'uhunilhbaz. 'Et ndun moodih 'utni, "Njan
too hooni. Dáhoont'ah huwa 'aw too be' 'óosneh ghaít'ah?" 37 'Et Philip 'uyúlhni, "Ndzi
ndulhcho, 'i be, be 'alha' hoont'ah int'i t'eh, 'et too be' talnilh." 'Et 'uyúlhni, "Sizi Gri
'en Yak'usda buYe' 'int'ah, 'et suba 'álha' hoont'ah!" 38 'Et ndun eunuch be ne'ulbas 'ilhuz
nenintan 'ink'ez nahult'ah Philip ndun eunuch bulh dehahá'az 'ink'ez tahá'az. 'Et Philip
ndun eunuch too be' yinla. 39 'Et tooz hanáhet'az ibulh Philip Ndoni be whedánde 'ink'ez
ndun eunuch 'aw 'o 'at nachayít'il hoh didut tube cho whunelhnik hoh dukeyah ts'ih
whena'elbaz. 40 'Ink'ez Philip keyah Azotus huwhútni 'et nuya hoh hitelh'en. 'Et whunat
keyah wheyaz whut'en keyah Caesarea ts'ih teyalh whuts'un, ts'iyawh khunek unzoo, 'i
be hubulh yálhtuk.

9

Saul, Sizi Gri ts'u nalhú'a

1 'Et whezulh hoh Saul neMoodihti yugha hoodul'eh húnilch'e k'et ts'iyawh hubuteghan
huwu yailhtuk, 'et Lizwif náwhulnuk degha nus dezti ts'ú whenya, 2 'ink'ez yoodulhkut
keyah Damascus huwhutni ts'ih Lizwif hubuluglez be nawhulnuk duba buts'un k'e'ooges
buts'u húkwa' 'utni, ndan Sizi k'una'a nuninuzut ts'iyawh dune 'ink'ez ts'ekoo chah
tsak'eoobutelelh, 'ink'ez Jerusalem ts'ih nabatoola ka 'et wheni. 3 'Et Saul keyah Damascus
wheghah uyalh hoh, 'et khunyaz ndus de ts'un bunat tube kwun ulhtus ndult'ah, 'i
hadanat. 4 'I bughah yun 'et nálts'ut 'ink'ez 'uwhutni, "Saul di ka dzuh nusílhdzut hoh
'int'en?" 5 "Moodihti ndan inli?" ni Saul. "Si Sizi 'ust'ah. Si 'usilh'en dzuh nusílhdzut.
Ndan tutsus nulé buk'únucha'zint'en t'eh, nyunch'oh zeh dzuh nuná'dudildzut," yúlhni.
6 'Et dulduz, buba hooncha, 'ink'ez 'utni, "SMoodihti ndet datésnilh suts'u hukwa'
ninzun?" 'Ink'ez neMoodihti ndi yúlhni, "Dinadindaih 'ink'ez keyah ts'ih ínyalh. 'Et
dune daténilh nyudóoni," yúlhni. 7 Ndunnah dune Saul bulh nuhudelh 'ilhuz nehúnindel
'ink'ez t'ehudínel, 'aw dune chawhes'en 'et whunts'i njan yatuk 'et 'uhoozélhts'ai. 8 Saul
dinadija 'ink'ez yutá'en hoh chawhés'en suli. 'Et hila ilhchoot 'ink'ez Damascus ts'ih
lhgha hidilhya. 9 Tat dzin 'et 'aw chawhés'en. 'Et nduhoolyez hoh 'aw cha'us'al 'ink'ez
too whunts'ih chayusnai. 10 'Et keyah Damascus 'et 'ilhunuh buba 'alha' hoont'ah, Ananias
hiyúlhni, 'en bunalh hawhelts'ut hoh neMoodihti yulh yailhtuk 'ink'ez ndutni, "Ananias"
yúlhni. 'Et 'ahoh Ananias, "SMoodihti, njan sida," yúlhni. 11 'Et neMoodihti 'uyúlhni,
"Lhadíntneh 'ink'ez ti lhts'eoodez'a huwhutni ts'ih whuz inyalh Judas bukoo ts'ih, 'ink'ez
dune Tarsus whut'en, Saul hiyúlhni, 'en buka 'oodolhkut. 'En tenadudli ho' 'int'ah.
12 'En chah bunalh hawhelts'ut hoh Ananias hiyúlhni, 'en daninya yunilh'en 'ink'ez yutsi
k'edilnik whe'en naoodle ka." 13 Ananias 'et 'uyúlhni, "NeMoodihti nts'e na'a 'utesnilh,
lhanah dune ndun Saul 'en bugha whulh 'udats'o. Njan 'et ndúja, Jerusalem whut'en,
dune nye'ildzun, 'en lhe'holhcho 'i be dzuh nobulhdeh ho' 'int'ah. 14 'Et 'ink'ez ndez
Damascus ts'ih ninya náwhulnuk moodih ndunnah huba 'alha' hoont'ah ilhchoot 'ink'ez
nyoozi be yalhtuk, ts'iyawh tsak'eboolelh ka higha óoni'ai." 15 NeMoodihti 'et 'uyúlhni,
"Inyalh 'ink'ez dája nyudúsni 'uhonleh. Saul 'utahaílhti ho' 'int'ah, suba' tet'ilh 'et wheni.
'Udun yun k'ut whut'en, hubudayi cho, 'ink'ez Israel hits'uh hainde chah ts'iyawh si
sugha t'ehonózin 'et whúbuntelhtun 'et wheni. 16 'Et 'ink'ez njan si sugha dahóolhcho whe
dzuh nutezut 'et whuntelhtun." 17 'Et Ananias whuz whenya 'ink'ez koo danínya hoh Saul
yuk'édilnik 'ink'ez ndutni, "Saul, sulhutsin, neMoodihti sutelh'a, Sizi dich'oh, ndez ínyalh
hoh ti nyeghah be hóodilts'ai, 'en sutelh'a whe'en naoondle 'ink'ez Ndoni nyudóolts'it
ka." 18 'Et 'ahoh hoonliyaz dugoos li'int'ah, 'i Saul buna k'eháyankat, 'ink'ez 'ahoh whe'en

nasdli. Didinya 'ink'ez too bé' 'ulya. 19 'Et hukw'elh'az 'an'al 'ahoh ulhtus nasdli. 'Et Saul,
ndunnah Sizi yugha hoodul'eh 'en dzuh sayaz Damascus 'et hubuzih inda.

Damascus whut'en, 'et Saul khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

20 'Et 'ahoh Lizwif hubuluglez ts'ih danínya 'ink'ez Christ bugha hubulh yáwhenilhtuk,
"En Yak'usda buYe' 'int'ah," hubúlhni. 21 Ndan hiduzts'ai ts'iyawh huba hooncha 'ink'ez
'ulhahudutni, "Ndun dune Jerusalem 'en ndi yoozi be yahalhtuk, 'en hubanghan 'en
'int'ah 'ink'ez 'et huwa zeh ndez ninya ndunnah hubutélhchulh 'ink'ez náwhulnuk
moodih ts'ih nábutelelh 'et wheni." 22 'Et whunts'ih Saul bughunek 'o nus ulhtus hoh
dune hubulh yalhtuk 'ink'ez Sizi 'en Christ 'int'ah ts'ah'un huba 'álha' hoont'ah hubulhtsi
k'et, Lizwif Damascus whut'en 'aw dája hidooni ghaít'ah. 23 'Et lhat dzin inle hoh Lizwif
'ilhúhowezdel 'ink'ez Saul nts'e na'a hituzelhghelh hubugha wheni lhahóduleh. 24 Dzin
'ink'ez 'ulh'ek ibulh njan keyah hukwuti 'ahoolhyez huwu hinli hituzelhghelh ka, 'et
whunts'ih Saul dahítelilh 'et nt'eoonanzin. 25 'Et 'ilhuh 'ulh'ek Sizi yugha 'eh, 'en Saul
hiyílhchoot 'ink'ez keyah whunasú'a, 'i bukoni'a, whuz hukwa hínilhti 'ink'ez k'its'ai cho
be híyalhti 'ink'ez yoo 'az ts'ih nahíyalhbal.

Saul Jerusalem ts'ih ninya

26 'Et Saul Jerusalem ts'ih ninya 'ink'ez Sizi yugha hoodul'eh hubuts'un nidooya hukwa'
'ut'en, 'et whunts'ih 'en 'aw Sizi yugha hoodul'eh 'int'ah cha'hunizun, 'ink'ez tube hiyé
nuljut. 27 'Et Barnabas yughu ninya 'ink'ez yula 'uja hoh whel'a 'en yughi nilhti 'ink'ez
hubudáni dája hoh Saul ti uyalh hoh neMoodihti i'en 'ink'ez yulh yaílhtuk chah 'uja.
'Ink'ez ndo búlhni dat'en hoh 'aw chaníljut hoh Damascus whut'en Sizi boozi bugha
hubulh yálhtuk. 28 'Et Saul hubuzih nitl'adenda 'ink'ez Jerusalem nduhoolhcho hoh neya,
'aw chaníljut hoh neMoodihti Sizi boozi bugha Yak'usda bughunek be hubulh yálhtuk.
29 Ndunnah Lizwif, Greek k'eyahulhtuk, 'en chah hubulh yálhtuk 'ink'ez hubulh hukw'u
náhulhye, 'et whunts'ih hizoolhghelh hukwa' hiyulh'en. 30 'Et whunts'i huba 'alha'
hoont'ah náhuhoo'ai t'eh, Saul keyah Caesarea ts'un buch'a whehiyalhti. 'Ink'ez dukeyah
Tarsus huwhútni whuz whehíyalh'a. 31 'Et ndulhcho Judea, Galilee, 'ink'ez Samaria bulh
Sizi ba 'ilhúhowezdel 'aw dzuh nulhahuldeh hoolah. 'Et hoh huba hoonzoo hoh lhódezut
'ink'ez chah Ndoni bugha huba 'alha' hoont'ah ulhtus úbulhtsi. 'Et huwa 'o nus lhanah
huzdli 'ink'ez neMoodihti zeh hudélhti suli.

Keyah Lydda 'ink'ez Joppa huwhútni, 'et Peter huwa 'ét'en tune'út'en

32 'Aw 'et Peter soo ndulhcho hoh nuya. 'Et keyah Lydda dune Yak'usda bube'ildzun,
'en 'et hudelhts'i, 33 'en buts'un nuya hoh 'ilhunuh dune, Aeneas hiyúlhni, yughu ninya.
'En lhk'udit naoodezulh (8) whuts'un déchadusnik 'ink'ez sulhti zeh 'int'ah. 34 'Et Peter
'uyúlhni, "Aeneas Sizi Gri soo na'unyinla! Dinadindaih 'ink'ez nyukw'usti k'ut soo
ná'hoonleh," yúlhni. 'Ahoh Aeneas didinya. 35 Ndunnah keyah Lydda 'ink'ez Sharon
huwhutni whut'en ndun dune Aeneas hiya'en hoh ts'iyawh neMoodihti hits'u nalhíya.
36 'Et keyah Joppa huwhútni 'ilhunuh ts'eke 'et whut'en, Tabitha hiyulhni. 'En buba 'alha'
hoont'ah. Boozi Greek k'una'a "Dorcas" hiyúlhni, 'et "Yests'e" ni hoh 'utni. 'En 'ahoolhyez
hoonzoo túne'ut'en, 'ink'ez tel'ennah chah la'ut'en. 37 'Et hoh da nduda suli 'ink'ez
dazsai. Buyust'e toonáhiyulhti 'ink'ez huwhut'i 'et dúlhya 'et nehinílhti. 38 Joppa, Lydda
whuts'un 'aw chanilhdza, 'et Sizi yugha hoodul'eh, Peter, Lydda usda whulh 'úhudants'o
nanah dune, 'en whuz wheoobahalh'a, "Soo 'a nets'ínyalh!" hiyúlhni. 39 'Et 'ahoh Peter
lhadúja 'ink'ez hubulh whenát'az. Whuz ninya hoh ndoh dune whut'i dulhyah ts'ih,
whuz whenya. Ts'iyawh tsandelh higha wézdel, hutso hoh ndun ts'eke, Dorcas hiyúlhni,
khuna da dzoozt'an 'ink'ez dzoot chah huba 'uyalh'en, 'i hinalhts'et nihíyule. 40 'Et Peter
ts'iyannah 'az whenaóobalh'a, dugwútsi be nenínya 'ink'ez tenadudli. Nyoo buyust'e
yuts'un nalhú'a 'ink'ez 'utni, "Tabitha, didinyih!" 'Et yutá'en ibulh Peter yutelh'en hoh
'ahoh nduk ninatl'adenda. 41 'Et Peter yula ilhchoot 'ink'ez didílhya. 'Et dune Yak'usda
bube'ildzun, 'en tsandelh tubulh, hubuka' dani 'ink'ez khuna hoh hubutl'anaiyalhti. 42 'Et

Joppa dulhcho hoh njan whulh 'úhudants'o hoh lhanah neMoodihti huba 'álha' yint'ah
suli. 43 'Et Peter, Simon 'uzuz 'úlh'en, 'astl'iyaz yuzih inda.

10

Peter, ndun Cornelius, 'en khunek unzoo, 'i be yulh yálhtuk

1 Caesarea 'et 'ilhunuh dune Cornelius hiyúlhni 'et usda. Roman nehughan, 'en,
"Italy hudedoh" hubuhútni, 'en ndun bumoodih unli. 2 'En teni' nilhdzun dune unli,
'ink'ez Yak'usda yénuljut 'int'ah. Didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i ts'iyawh Yak'usda zeh
hídelhti. Lizwif tehel'en, 'en chah tube hubula 'ut'en 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un
tenadudli. 3 Dzetniz hukw'elh'az, 3:00 bat'en, 'et 'uja hoonliyaz bunalh hawhelts'ut.
'Et soo ts'ah'un Yak'usda hubulizas 'ilhunuh 'en danínya 'ink'ez, "Dahooja Cornelius,"
yúlhni. 4 Tube hubugha ha'nejoot hoh lizas yunilh'en 'ink'ez, "Dáhooja?" yúlhni. 'Et lizas
utni, "Yak'usda ntenadudli yudánts'o, 'ink'ez nye 'ugha té'nezih chah unzoo, 'et huwa
Yak'usda nyunalnik. 5 'Aw 'et Joppa ts'ih 'ilhunuh dune Simon, 'en Peter chah hiyúlhni,
'en bukunáwhulh'a. 6 Ndun dune, 'uzuz 'úlh'en, 'en chah Simon hiyúlhni, yatoo taba
whut'i, 'en zih usda, 'ink'ez daténilh, 'et hubugha nyudutenilh." 7 'Et hukw'elh'az ndun
lizas yulh yaílhtuk whenádede hoh Cornelius nanah bukoo 'uhut'en, dich'oh budune,
'ink'ez 'ilhunuh nehughan, 'en soo Yak'usda zeh délhti, 'en chah dich'oh yunat ne'út'en
taháyalhti. 8 Daja hubugha ts'iyawh hubudáni 'ink'ez Joppa ts'un whébalh'a.

Peter koo whukw'ut hoh benghuni whults'ut

9 'Et 'om bun dzin ndunnah tanah keyah Joppa 'aw 'et wheghah hedulh, 'et wheghah
whezulh hoh Peter 'en chah Joppa usda hoh, dzetniz bat'en 'et nduk bun k'ut* whuz
hukw'eínya tenadutedli 'et wheni. 10 'Et Peter buye'élts'ul, 'ute'ulh hukwa' ninzun. Ts'uyi
lhahíduleh whutah, 'et hoonliyaz bunalh hawhelts'ut. 11 Nduk yaz ts'ih lhch'az 'úhooja
'ink'ez nalhti cho ndult'ah, 'i dit lhch'az bunedest'uk, 'i t'az ndus de haímbal, 'ink'ez yun
ninimbal. 12 'I bet 'et khunai lhelhyoo dedowh, 'i tl'ughus, 'ink'ez yinkak dut'ai chah,
'i ts'iyawh yedelhts'i. 13 'Ink'ez, "Peter didinyih, 'inghan, 'ink'ez 'in'alh," whutni. 14 'Et
whunts'ih Peter ndutni, "SMoodihti ndi khunai, 'Me' ts'útni buch'a 'unenjoot ho' 'int'ah,
'et huwa 'aw wus'alh ghaít'ah!" 15 'Et doo chah zeh 'uwhútni, "Ndai Yak'usda in'alh nyulhni
t'eh, 'i 'aw, 'Me 'int'ah,' dini ilah!" 16 Soo tat whucho 'et njan bunalh hawhelts'ut 'ink'ez
ndi naímbal inle, 'i nduk whenalts'ut. 17 'Et Peter njan bunalh hawhelts'ut, 'et dawhút'en
ho' whut'en, 'et huwu nuní nuzut hoh 'ink'ez ndunnah Cornelius whuz whebalh'a nts'e
Simon bukoo 'et t'ehonanzin 'ink'ez hukwuti 'et nahudelhúya. 18 Hahuhuyih 'ink'ez
'uhoodulhkut, "Aw ih Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, njan chaidah?" 19 'Et Peter 'awhuz
njan ho'en beni taódoolts'it hukwa' 'ut'en hoh Ndoni 'uyúlhni, "Oozélhts'ai, njan tanah
dune, 'en nkahites'en. 20 Dinadindaih 'ink'ez nyuk naíndalh. 'Aw mba dahot'e gunih
hubulh 'útanilh, si whuz whebalh'a ho' hut'en," yúlhni. 21 'Et Peter nanája 'ink'ez ndunnah
dune ndo búlhni, "Si 'ust'ah, dune bukaitéh'en. Di ka ndez tehdel?" 22 'Et 'uhiyúlhni,
"Nehughan moodih, Cornelius, 'en netélh'a ho' ts'ut'en. Dune unzoo 'ink'ez 'ahoolhyez
Yak'usda ts'un ténadudli, Lizwif chah ts'iyawh hidélhti. Yak'usda bulizas 'ilhunuh 'en
bukoo ts'ih nka' doni yulhni, 'ink'ez dája dutenilh 'et nyootuzélhts'ilh wheni." 23 'Et Peter
koo daóobuninla 'ink'ez 'et hantez. 'Et 'om bun dzin lhadúja 'ink'ez hubúlh nátest'az
hoh bulunah huba 'alha' hoont'ah Joppa whut'en, 'en chah hubulh lhghu nahudidel.
24 'Et 'om bun dzin Caesarea ts'ih ninya. 'Et Cornelius yubalh'i, bukoo hudelhts'i 'ink'ez
bulh dunekah chah, "Anih," hubudáni. 25 Soo Peter bukoo ts'ih tezya hoh Cornelius
yududezya 'ink'ez yubut nacháneti. 26 'Et Peter, "Dinadindaih. 'Ants'ih hoh dune 'ust'ah,"
yúlhni. 27 'Et bukoo ts'ih hute'us whuts'un Peter, 'en Cornelius bulh yálhtuk zeh 'utni,
'ink'ez bukoo ts'ih huni'az hoh lhanah dune 'ilhúhowezdel 'et hubunilh'en. 28 'Et ndo
búlhni, "Nuhwhenich'oh soo cho t'éoonáhzun, Lizwif whuch'a' hunenyoot 'udun yun k'ut
whut'en bukoo dats'óoya 'ink'ez hubulh né'ts'oot'en huba cha'hóot'ah. 'Et whunts'ih,

* 10:9 'Et hubukeyah hubukoo whukw'ut 'et lhts'e whudez'a huhoolh'i.

Yak'usda whusúnelhtan 'aw 'uyoon dune ‘Me’ suba hinli doosni ghaít'ah. [29] 'Et huwa
skunaóozulh'a hoh 'aw 'uts'un cha'dusnil hoh nuhts'u whúsaya. 'Et nuhóodulhkut di
ka 'ahja skunaóozulh'a?” [30] 'Et Cornelius utni, “Et ndoh wheghah whezulh bat'en tat
dzin inle hoh dzetniz hukw'elh'az 3:00 bat'en 'uk'e' hunint'o hoh sukoo sahá'delhuya,
'ink'ez tenadesdli hoh khunyaz dune naih soo lheyul, 'i be usda, [31] subut suyin 'ink'ez
'usúlhni, ‘Cornelius, Yak'usda ntenadudli yudánts'o, 'ink'ez whunalnih nts'ena'a dune
ba teni'nilhzun. [32] 'Aw 'et Joppa ts'ih 'ilhunuh dune Simon, 'en Peter chah hiyúlhni, 'en
bukunáhoolh'a. Ndun dune 'uzuz 'ulh'en, 'en chah Simon hiyúlhni, yatoo taba whut'i,
'en zih usda, 'ink'ez whusaínya t'eh nyulh yátelhtuk,’ 'et njan lizas ndusúlhni. [33] 'Et
huwa 'ahoh nka whenahólh'a, 'ink'ez soo 'inja nets'u whúsainya. 'Ink'ez njan 'aw 'et
ts'iyawh Yak'usda bulh 'úts'int'ah mba ts'ilh'i dája neMoodihti huwá nyulh'a bugha nelh
yátalhtuk.”

Peter khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

[34] 'Aw 'et Peter yawhénilhtuk hoh ndutni, “Soo ts'ah'un t'éooneszin 'et 'álha' hoont'ah
'ilho lhgha Yak'usda nenilh'en. 'Aw 'ilhunuh dune 'o nus yuts'u dutnik hoolah. [35] Ndunnah
ndi yun k'ut Yak'usda zeh delhti 'ink'ez tink'us 'utet'ilh whénuljut, 'en Yak'usda buka'
dani nts'oh 'udun yun k'ut whut'en 'et whunts'ih. [36] Israel hubuts'uh huhanzut hubulh
'údahts'o dahúja hoh khunek unzoo, 'i butl'aidélts'ut 'ink'ez Sizi Gri, 'en bugha, dahúja
hoh ndi khunek unzoo, 'i be hubudzi dinghel, 'en ts'iyannah dune buMoodihti unli ho'
'int'ah 'et huwa. [37] 'Ink'ez chah Israel hubuts'uh huhanzut bukeyah ndulhcho hoh nts'oh
teh hooncha tune' whust'en, ndet John too be' ts'ul'ih huwu yailhtuk hoh Galilee 'et
whuts'un ho' whe'dit'en, ts'iyawh t'éoonáhzun. [38] T'enahzun Sizi, Nazareth whut'en, 'en
daja hoh Yak'usda, Ndoni 'ink'ez be ts'ílhtus, 'i chah ye yudá'ai, 'et huwa ndulhcho nuya
hoonzoo tune'út'en 'ink'ez ndunnah netsudule k'une' bul'en 'en chah soo na'bulh'en,
Yak'usda, Sizi yulh 'int'ah 'et huwa. [39] Lizwif bukeyah nts'oh tuné'ust'en t'ets'onínzun,
nenalh 'úwhet'en 'ink'ez Jerusalem 'et lhdulalhgus ye híndunilht'o hoh hizelhghi. [40] 'Et
whunts'ih, whulh tat dzin 'et Yak'usda nahiyílhna 'ink'ez nenalhts'et neya yulhtsi, [41] dune
ts'iyawh ilah, wheni zeh ndunnah nenalh 'úwhet'en Yak'usda 'utahanenla ínle. Dinadija
hukw'elh'az bulh 'uts'a'al 'ink'ez bulh 'uts'étnai inle. [42] 'Et huwa ndi khunek unzoo, 'i dune
be hubulh yáts'oolhtuk, huwa nélh'a 'ink'ez 'et 'uzdooni Yak'usda, Sizi 'en 'utahayálhti
dune yaidla 'ink'ez khuna chah huba nahooyeh ka. [43] Yak'usda be nus whúnilh'en, 'en
ts'iyawh highu yailhtuk ndunnah huba 'alha' hoont'ah Sizi Gri 'en bugha bulubeshi huba
'ún yutelhdulh.”

'Udun yun k'ut whut'en, 'en Ndoni hubuyídelts'ut

[44] 'Et Peter 'awhuz yalhtuk hoh ndunnah yoozélhts'ai Ndoni hubuyídelts'ut. [45] Ndunnah
Lizwif huba 'alha' hoont'ah, Peter bulh whusahandel, huba hooncha 'uhooja hoh 'udun
yun k'ut whut'en whunts'ih Ndoni buts'ó tl'aidelts'ut 'ink'ez buyidélts'ut. [46] 'Ink'ez 'en
khunek whutsuh da t'ehinízun, 'i be yawhehúnilhtuk Yak'usda hidélhti hoh hubudíts'o.
'Ink'ez 'et Peter huboodulhkut, [47] “Ndunnah, 'en chah wheni nek'una'a Ndoni buyidélts'ut.
Ndunnah too be' telnilh t'eh, ndan dah dutenilh?” [48] 'Et huwa khunek hubugha óoni'ai
neMoodihti boozi bugha too be' hutelnilh. 'Et hukw'elh'az Cornelius, Peter yughu
tedudlih 'astl'iyaz yuzih wuda ka.

11

Jerusalem huba 'alha' hoont'ah Peter hubulh yátelhtuk

[1] 'Et whel'a, 'en 'ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en Judea ndulhcho hoh 'udun
yun k'ut whut'en, 'en chah Yak'usda bughunek hiyílhchoot 'ink'ez hits'un nalhúya 'et
whulh úhudants'o. [2] 'Et Peter, Jerusalem ts'ih ninya, bulunah Lizwif huba 'alha' hoont'ah
Peter hiyenah 'uhutni, [3] “Udun yun k'ut whut'en, Lizwif chailah, 'en hubuzih hoont'i
'ink'ez hubula 'an'al chah 'inja inle,” hiyúlhni. [4] 'Et Peter ndulhcho hoh 'udechoo whuts'un
bulh dahooja hubugha ts'iyawh hubulh náwhelnuk. [5] “Keyah Joppa 'et tenadusdli hoh

hoonliyaz sugha ha whelts'ut, nalhti cho dit bunedest'uk, 'i ndus de haímbal 'ink'ez
suzih nenimbal. 6 Soo cho nulh'en hoh khunai lhelhyoo dédowh hoh tl'ughus, 'ink'ez
yinkak dut'ai chah, 'i yedelhts'i nulh'en. 7 'Ink'ez khunyaz khunek duzíts'ai 'i 'utni,
‘Peter didinyih, 'inghan, 'ink'ez 'in'alh,’ whutni. 8 'Et whunts'ih, ‘SMoodihti 'awundooh,
ndi khunai ‘Me’ ts'útni, buch'a 'unenjoot ho' hoont'ah, 'et huwa 'aw wus'alh ghaít'ah,’
dusni. 9 'Et doo chah zeh ndus de 'úwhutni, ‘Ndai Yak'usda in'alh nyulhni, 'i 'aw, ‘Me
'int'ah,’ dini ilah!’ 10 Soo tat whucho 'et njan bunalh ha whelts'ut 'ink'ez ndi naímbal
inle, 'i nduk whenalts'ut. 11 'Et wheghah whezulh whuzeh, tanah dune Caesarea whuts'un
suts'ú botelh'a, 'aw 'et koo sida ts'ih hunindel. 12 'Et Ndoni 'usúlhni, ‘'Aw buch'a 'uts'un
cha'duzinih hoh hubulh í'us.’ 'Ink'ez ndunnah lhk'utánah (6) huba 'alha' hoont'ah, 'en
chah Caesarea ts'ih sulh hútezdel 'ink'ez ts'iyawh Cornelius bukoo ts'ih dáznindel. 13 'Et
nedáni ndun lizas bukoo siyin hoh yunilh'en 'ink'ez 'uyúlhni, ‘Joppa ts'ih whuz ndun
dune Simon Peter hiyúlhni, 'en bukunáhoolh'a. 14 'En ndun whuduténilh datéhnilh 'et
hoh nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i chah hudutejih.’ 15 'Aw 'et yawhénilhtuk hoh, 'udechoo
nuwheni lhe'ts'uja, whuz na'a 'en chah Ndoni hubuyídelts'ut. 16 'Et whunalhúnih nts'ena'a
neMoodihti 'et ndutni inle, ‘John dune too be 'ulh'en, 'en too be, too be' 'un whulh'en
inle, 'et whunts'ih Ndoni 'en be too be 'un whutelilh.’ 17 'Et 'alha' hoont'ah wheni danénla
inle Sizi Gri neba 'alha' 'int'ah suli hoh Yak'usda hoonzoo negha óoni'ai, ndunnah 'udun
yun k'ut whut'en, 'en chah whuz na'a 'obínla. Ndan usdli ka suba Yak'usda buch'a
doosni?” 18 'Et ndunnah Jerusalem huba 'alha' hoont'ah hodánts'o hoh Peter hich'a
yálhtuk 'ustl'e' 'uhudeja 'ink'ez 'en chah Yak'usda hidelhti. 'Ink'ez njan nduhútni, “Udun
yun k'ut whut'en, 'en chah hubulubeshi whuch'a hububeni lht'anahídunezdla, 'ink'ez
'ilhuz hukhutena. 'Et whuz na'a Yak'usda hubugha óoni'ai,” hutni.

Antioch whut'en Yak'usda bughunek hidutéts'o

19 Stephen hizelhghi hukw'elh'az ndunnah Yak'usda k'une' hut'en hube húzula, 'et
whula gha ts'ih ts'iyawh lhch'a huzdel. 'Et bulunah nilhza Phonecia ts'ih, Cyprus 'ink'ez
Antioch ts'ih chah whehándel. Ndi khunek unzoo, 'i ndunnah Lizwif 'aw 'en zeh be
hubulh yahúlhtuk. 20 'Et whunts'ih bulunah huba 'alha' hoont'ah dune noo cho Cyprus
hiyúlhni, 'ink'ez Cyrene ts'ih hahándel, 'en Antioch ts'ih whehándel 'ink'ez 'et 'udun
yun k'ut whut'en, ndunnah Greek hubughunek k'una'a yahalhtuk, 'en Sizi neMoodihti
'en bugha ndi khunek unzoo hubulh yahúlhtuk. 21 NeMoodihti hiye úlhtus, 'i bugha
íni'ai, 'et hoh lhanah dune neMoodihti bughunek hílhchoot 'ink'ez hits'u nalhúya. 22 'Et
Jerusalem huba 'alha' hoont'ah, 'en whulh 'úhudants'o, 'et Barnabas 'en Antioch ts'ih
whehíyalh'a. 23 'Et whuz ninya whunilh'en daja hoh Yak'usda ndunnah dune ye unzoo,
'i be hubuts'un unzoo. 'Et hóost'et 'ink'ez huba nus whúnilht'uk, “Nts'oh dáhoont'ah
'et whunts'ih neMoodihti soo bulh zeh 'ooht'e,” hubúlhni. 24 Barnabas 'en soo Ndoni
yudínda 'ink'ez tube dune buba 'álha' hoont'ah. 'Ink'ez lhanah dune neMoodihti hits'u
nalhúya. 25 'Et Barnabas keyah Tarsus ts'ih whenya Saul 'en yukúnuta. 26 'Et nayilhti
'ink'ez Antioch ts'ih nainílhti. 'Et 'ilhuh naoodezut hoh nahúlt'ah dune Sizi Gri yugha
hoodul'eh hubutah lhanah dune whehubahoodalh'i. 'Ink'ez Antioch 'et Sizi Gri yugha
hoodul'eh, 'en 'udechoo Sizi Gri budune hubuhútni. 27 'Et hoh da zeh Yak'usda be nus
whúnilh'en Jerusalem whehúdindel hoh Antioch ts'ih húnindel. 28 'Et hubutah 'ilhunuh
Agabus hiyúlhni, 'en didinya 'ink'ez Ndoni bugha hubúlhni, “Aw 'et nilhdukw yun k'ut
ndulhcho hoh dai whútele.” 'Et Claudius hubudayi cho degha nus dezti unli hoh 'et
ndúhooja. 29 'Et Sizi Gri yugha hoodul'eh lhgha 'úhudeja hoh, 'ilhunuh hinli hoh hubulh
huba 'alha' hoont'ah, Judea hudelhts'i, ndet 'úhint'ah hoh hubula' hutet'ilh hutni. 30 'Et
nduhúja hoh, Barnabas 'ink'ez Saul bulh ndi sooneya hubutl'ahínudzih hoh hubuhútni,
“Ndi sooneya nelh huba 'alha' hoont'ah be hubúla'teht'ilh, dune tsuh whudelhdzulh
hubutl'ayóoh'alh.”

12

Hubudayi cho Herod ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en hube té'zela suli

1 'Et hoh da bat'en hubudayi cho Herod ndunnah huba 'alha' hoont'ah hube' zúla suli.
2 'Et James, John bulhutsin, 'en tes cho be hízelghghi. 3 'Et Herod nt'eoonanzin Lizwif
huhóont'i hoh honilh'en, 'et Peter 'en chah tsak'ehiya'ai, lhes nachantildoh, 'i ut'alh whe-
húnahulnih, 'et 'uhooja inle. 4 'Et Peter hiyílhchoot hukw'élh'az, tsak'ehiya'ai huwunli
dinah nehughan lhk'enáhudedulh, 'en highole ka hubutl'ahíyalhti. Njan Hubutus Lhuseya
hukw'elh'az ts'iyannah nalh hiyootélhzih 'et wheni.

Peter tsak'ehiya'ai hoh lizas tinínilhti

5 'Et Peter tsak'ehiya'ai 'et whunts'ih huba 'alha' hoont'ah soo ndet 'úhint'ah, 'et
hiba tenadudli. 6 'Aw 'et Peter 'en Herod yubut niteyalh whutsuh, 'ulh'ek 'et Peter
nanah highunli 'en tes be lhughel hoh hube guz nanesti, 'ink'ez hukwuti 'et chah nanah
nehughan huwuhinli. 7 Khunyaz neMoodihti bulizas bughah be hóodiltsai, bukoo chah
whét'en suli. 'Et lizas Peter 'ún be yulhnih hoh ts'enainílhzut 'ink'ez, “Soo 'ah didinyih!”
yúlhni. 'Et 'ahoh ndi tes tl'ool be lhúghel, 'i bula buts'u hayánkat. 8 'Et lizas, “Tsunadil'ooh
'ink'ez ke nadil'ooh chah 'ineh,” yúlhni. 'Et Peter ndúja 'et lizas, “Nyunaits'uz chah
t'unásilchoos, 'ink'ez sunanyalh,” yúlhni. 9 'Et Peter tsak'ehiya'ai hubughu téninya 'ink'ez
yuneyalh, 'aw nt'éhonízun dat'en ndun lizas 'alha tulih 'int'ah k'us 'ants'ih hubunalh
hawhélts'ut ninzun. 10 'Udechoo huwuhinli zih lhunáhust'az, 'et whulh nat chah. 'Et
tes dádentan, 'i cho keyah dati huwa ni'az hoh dich'oh ndi dati huba da'dutezkez. 'Et
tináhant'az 'ink'ez ti hutez'az ibulh lizas hoolah suli. 11 'Et Peter beni nawhusdli 'ink'ez
'uninzun, “Aw 'et nt'eoonazin 'alha' hoont'ah, neMoodihti bulizas whusayálh'a 'ink'ez
Herod Lizwif tubulh dzuh nusátelhzut, 'et whuch'a sulhyih.” 12 'Et njan huwu ninínizut hoh
Mary bukoo 'et howu ninya, 'en John Mark be'ama. 'Et lhanah dune 'ilhúhowezdel 'ink'ez
tenahudedli. 13 'Et Peter yoo 'az ts'ih ndati whudulhghalh hoh ts'ekeyaz 'et 'ut'en, Rhoda
'en hiyúlhni, 'et ndati ninínya hoh yudánts'o. 14 'Et 'ahoh Peter 'utni natsíyoodelhúts'it
hoh hóont'i k'et, 'aw dacha'dutítil 'ink'ez 'ants'ih koo danálgai 'ink'ez, “Peter ndati siyin!”
húbulhni. 15 “Nyeni hoolel hoh 'udini,” hiyúlhni. 'Et whunts'ih, “Alha' dusni,” ni zeh
'utni hoh, “Awundooh, bulizas 'ut'en,” hutni. 16 'Et whutah Peter ndati whudulhghalh zeh
'utni. 'Udek'elh'az hoh hiba da'duteztan, tube huba hooncha hitelh'en hoh. 17 'Et huba
núlhni hoh t'ehudoosnih hubúlhni 'ink'ez huba hukw'u nuhúlhye daja hoh neMoodihti
tsak'ehiya'ai hoh tenaínilhti. “James 'ink'ez 'o 'unnah huba 'alha' hoont'ah ts'iyawh
hubudóohni,” hubúlhni. 'Aw 'et 'uts'un hubughu whenája. 18 'Et bundada nehughan
huwuhinli Peter hik'énentai hoh whewhunujut whe lhtahúwhunt'ai, “Peter 'en dája,”
lhahudútni. 19 'Et Herod, “Peter hikunoota,” hubúlhni. 'Aw nahayólhtelh ghaít'ah 'et
ndunnah yughinle hubuhoodalhkut 'ink'ez, “Huboohooghan,” hubúlhni. 'Et hukw'elh'az
Herod, Judea ts'ih whenya 'et whuts'un Caesarea ts'ih chah 'ét'en.

'Aw 'et Herod datétsah

20 'Et ndunnah nat keyah Tyre 'ink'ez Sidon whut'en, 'en Herod tube cho hubulh
húnilch'e, 'et lhanah hinli Herod highu nindel. Ndun Blastus 'en hubudayi cho bukoo
yuba huwunli, 'en ts'ún nehidelti. 'Et 'ants'ih Herod highu nindel 'ink'ez huba soo' hooleh
hits'u húkwa' 'utni, hubudayi cho bukeyah ts'ih whuz de zeh hiya'alh, 'i whuz hakat 'et
huwa. 21 'Et dzin huba hoozi Herod 'et hubudayi cho naih yé naja 'ink'ez kw'uts'uzda buba
yint'ah, 'i yuk'etl'adida. 'Et whuts'un dune hubulh yálhtuk. 22 'Et ndunnah dune 'ahúlzul
hoh hahuyih, “Aw dune ilah 'int'ah yalhtuk, Yak'usda unli 'utni!” hiyúlhni. 23 'Et Herod
'aw Yak'usda chadílhti, 'et huwa Yak'usda bulizas khunyaz Herod nduda yulhtsi 'ink'ez
'usgoo yulh haneldo, 'et hukw'e dazsai. 24 Yak'usda bughunek ndulcho hoh t'enudzun suli,
'ink'ez lhanah dune huba 'alha' yint'ah suli.

Barnabas 'ink'ez Saul bulh Ndoni 'utáhalti 'ink'ez whebalh'a

25 Barnabas, Saul bulh 'uhuwhulh'en lhahódinla hoh, Jerusalem ts'ih hanáhedel, John
Mark 'en dulh 'uhíyul'en.

13

1 'Et keyah Antioch Sizi bugha 'ilhuhowezdel bulunah Yak'usda be nus whúnilh'en
'ink'ez bulunah Yak'usda bughunek hubuhodulh'eh 'en chah 'et hudélhts'i. Ndunnah
dune, 'en bulunah 'uhint'ah, Barnabas, 'ink'ez Simeon, 'en dune dulhgus hiyúlhni, Lucius
chah, Cyrene whut'en 'int'ah, Manaen, 'en yun whu moodih, Herod yulh nézyi, 'ink'ez
Saul chah 'int'ah. 2 Soo saha'húdelya 'ink'ez neMoodihti hiba 'út'en whutah, Ndoni ndo
búlhni, "Barnabas 'ink'ez Saul bulh suba 'udun nébutalhtelh, ndi 'ut'en hubugha iní'ai, 'i
'uhiyooleh 'et wheni." 3 'Et doo chah zeh soo saha'húdelya 'ink'ez tenahudedli hoh hubutsi
k'ehudalnik 'ink'ez whébahalh'a.

Barnabas, Saul 'ink'ez hubulh 'út'en chah, 'en Cyprus noo k'éhindel

4 'Et Ndoni hubutélh'a hoh Barnabas 'ink'ez Saul bulh Seleucia ts'ih hunindel, 'et
whuts'un noo Cyprus hiyúlhni whuz huninki. 5 'Et keyah Salamis ts'ih hunindel hoh Lizwif
hubuluglez 'et Yak'usda bughunek be yáhalhtuk. John Mark 'en chah bula 'ut'en 'et wheni
dulh 'uhíyul'en. 6 'Et ndi noo ndulyez hoh hiye oosudel 'ink'ez Paphos ts'ih hunindel. 'Et
ndun duyun, Joshua buye' hiyúlhni, Lizwif unli, 'en Yak'usda be nus whunílh'en la'dudil'i,
'en chah 'et 'usda. 7 'Ink'ez njan noo k'ut whumoodih, Sergius Paulus hiyúlhni, 'en
dune whunih 'int'ah, 'en ndun duyun yulh dune unli. 'En Barnabas, Saul bulh, "Anih,"
hubudáni Yak'usda bughunek dutéts'o hukwa' ninzun 'et wheni. 8 'Et whunts'ih ndun
duyun Greek bughunek k'una'a Elymas chah hiyúlhni, 'en Yak'usda bughunek yuch'a
yunílht'uk 'et hukwa' yulh'en. 9 'Et Saul, 'en Paul chah hiyúlhni, Ndoni k'une' yul'en hoh
soo cho yunen ts'ih yunilh'en 10 'ink'ez 'uyúlhni, "Netsudule buye', ndai unzoo, 'i ts'iyawh
buch'a déntni. Soo hoontsi' hoh dune nanı'ah ts'iyawh hoont'i, Yak'usda bughunek 'i
chah whuts'it khunek naoolhtsilh hukwa 'ílh'en. 11 Yak'usda nyulh húnilch'e 'et hoh 'aw
chaooza'en tanleh 'astl'iyaz wheni!" 'Et 'ahoh ndun Elymas, dulhgus, 'i buna k'eínde,
'ink'ez chawhés'en suli. 'Ink'ez dune yula t'az nítelhyalh hukwa hahuyih. 12 'Et noo k'ut
whumoodih njan dahooja ho'en hoh, Yak'usda buba 'alha' yint'ah suli. Ndai neMoodihti
bugha whehiyoodalh'i 'i tube huba hooncha.

Barnabas, Paul bulh Antioch Pisidia buyun k'ut whuz'ai whuz hunindel

13 'Et Paul 'ink'ez yulh nudelh tubulh Paphos 'et nus nihuzki hoh Perga 'et Pamphylia
whuz'ai whuz huninki. 'Et John Mark buk'enaja 'ink'ez Jerusalem ts'un whenája. 14 'Et
Perga whehúdindel hoh 'o 'un Antioch, Pisidia whuz'ai, whuz hunindel. 'Et Lizwif nahulyis
dzin hubuluglez dahúnindel 'ink'ez nátl'ahudelts'i. 15 Moses bughunek 'uk'une'úsduguz,
'i 'ink'ez Yak'usda be nus whúnilh'en bughunek chah hik'eyailhtuk hukw'elh'az, Lizwif
luglez whumoodih Paul, Barnabas chah, 'en hubuhútni, "Nelhutsinkah, khunek hiye
úlhtus, 'i aht'i t'eh, ndunnah dune hubulh yátelhtuk hukwa' uzninzun." 16 'Et Paul didinya
'ink'ez buts'un didílnik hoh hubulh yáwhenilhtuk 'ink'ez ndó bulhni, "Sulh dune 'ink'ez
'udun yun k'ut whut'en chah, k'us ndan Yak'usda delhti, 'en soo zelhts'ai. 17 Israel
hubuts'uh huhanzut buYak'usda 'en netsuh whudelhdzulh 'utaháoobanla 'ink'ez Egypt
whut'en bunalh hincha hubulhtsi. 'Et hukw'elh'az Yak'usda whelhtus 'et hoh ndunnah
Egypt whut'en bukeyah whuts'ahanaóobanla. 18 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih 'et dit
lanezi naoodezulh whutah, 'et hich'a ne'ut'en, 'et whunts'ih k'úne' bul'en hoh inle. 19 'Et
skwunlai 'o 'at nat dédowh (7), 'en Canaan whuyun k'ut whuzdla, 'et hudelhts'i, 'en
Yak'usda hoolah hubulhtsi, 'ink'ez 'et ndunnah budune, 'et bukeyah whulhtsi. 20 'Et 450
naoodezut whutah 'et dune hanle. 'Et hukw'elh'az Yak'usda be nus whunílh'en Samuel
whusatéyalh whuts'un lhanah hoh bumoodih inle. 21 'Et hubudayi cho ka' hutni hoh,
Saul, Kish buye', 'en Yak'usda bugha inílhti. 'En Benjamin yek'edínzut 'ilhunuh 'int'ah,
'ink'ez dit lanezi naoodezulh 'et hubudayi cho inle. 22 'Et Saul Yak'usda whusanáyalhti
hukw'elh'az hoh 'et David 'en hubudayi cho yulhtsi 'ink'ez Yak'usda 'en yughi yalhtuk hoh
ndutni, 'David, Jesse buye', 'en sudzi k'ah ts'ih dune unli. Ts'iyaintsuk hoh suk'úne' tet'en
ho' 'int'ah.' 23 Sizi, David yuts'uh haínzut, 'en Israel hubuts'uh huhanzut hubutelhyis
wheni Yak'usda hubuts'ítelh'a hubuts'úyoozi inle 'et huwa. 24 'Et Sizi whe'dutet'ilh
whutsuh 'et John dune too be 'ulh'en Israel hubuts'uh huhanzut hubulh yálhtuk, lubeshi

whuch'a hubeni náhondunoolelh 'ink'ez too be' hoolneh, hubúlhni. [25] 'Aw 'et John
dune too be 'ulh'en dude 'ut'en lhai whutele hoh 'et hubúlhni, ‘Ndan usdli nahzun?
'Aw ndun buba ilh'i, 'en ílah 'ust'ah, 'et whunts'ih whunulh'en, sunteyalh ho' 'int'ah.
Buke hana'tesdlelh 'et wheni whunts'ih 'aw huba soo cha'lhudzooh,” hubúlhni. [26] 'Et
Paul 'o 'un ndo búlhni, “Sulhutsinkah, Abraham yekédinzut, 'ink'ez 'udun yun k'ut
whut'en, ndunnah Yak'usda ts'un tenadudli, nuhwheni ts'iyawh, wheni chah, ndi khunek
'i netelhyis wheni nets'ó tl'adelts'ut. [27] Jerusalem 'et whut'i 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en
chah 'aw t'ehinízun neulhyis 'int'ah. Lizwif nahulyis dzin totsuk ndi Yak'usda be nus
whunilh'en 'uk'une'úsduguz buk'eyatuk, 'et whunts'ih 'aw hubeni tachaoodulhts'it. Sizi
datétsah ts'ih be' highenya, 'et huwa Yak'usda be nus whunilh'en bughunek 'alha' 'int'ah
hiyulhtsi. [28] 'Et 'aw hukwa hizoolhghelh hoolah, 'et whunts'ih Pilate 'en highu tédudli
hizoolhghelh ka. [29] 'Et ndi bugha 'uk'une'úsduguz, 'i dája ni hoh tune'hiyulh'en hoh
lhdulalhgus k'ut nihinilhti, 'ink'ez wheyehíyalhti. [30] 'Et whunts'ih Yak'usda yaidla tah
nahighílhna. [31] 'Et Galilee 'ink'ez Jerusalem whuts'un yúlh lhusudel, 'en hukw'elh'az
lhat dzin whuts'un hiya'en. 'En Israel hubuts'uh huhanzut whébontelhtun hinli. [32-33] 'Et
wheni njan whusats'ándel khunek unzoo, 'i buk'unats'otelnuk. 'I Yak'usda netsuh
whudelhdzulh, 'en buts'un datenilh ni, k'an wheni, buts'uh hats'ánde nenalh 'et 'en Sizi
nahighílhna. 'Ink'ez ndi bulh nankoh Shun 'uk'une'úsduguz, 'i chah ndutni,
‘Nyun Si suYe' 'unint'ah,
k'an dzin, nye'aBá síli,’ ni.
[34] 'Et Sizi nahighílhna 'ink'ez 'aw buyust'e telhjut ts'ih natoolts'it ghaít'ah. 'Et hubugha
Yak'usda njan ndutni,
‘Ndai bugha 'ét'en unzoo, 'i David buts'un yóozizi inle, 'i k'an nuhgha tés'alh.’
[35] 'Et 'udun 'uk'une'úsduguz, 'i chah ndutni,
‘Yak'usda 'aw dulh 'int'ah dezti buyust'e wulhjut ghaít'ah yulhtsi.’
[36] 'Et David soo hoh Yak'usda k'úne' 'ust'en khuna whutah. 'Et dazsai hoh ndunnah
butsuh whudelhdzulh 'uhudinla, 'et whuyihiyalhti 'ink'ez ílhjut. [37] 'Et whunts'ih ndun
Yak'usda nahighílhna, 'en 'aw buyust'e chaílhjut.” [38-39] 'Et Paul 'o 'un ndutni, “Sul-
hutsinkah nuhwheni, ts'iyawh, 'alha' hoont'ah ndun Sizi dája 'et huwa nuhwhulubeshi
nawhuná'dutedoh. 'Et t'ewhunóhzin ndai Moses ye náhezya, 'i bugha 'aw ts'ah'un dune
tehle ghaít'ah inle. 'Et whunts'ih k'us ndan Sizi Gri huba 'alha' yint'ah, 'en hubulubeshi
ts'iyawh hoolah huba whulhtsi hoh ts'ah'un dune tele. [40] Huwahli ndet Yak'usda be nus
whunilh'en huwu yahalhtuk, 'et nohwhulh 'uhóneh gunih! [41] 'Et ndutni,
‘Ughuhedloh ndet huwú ni untehzut,
'ink'ez yatéhdlah.
Ndi yun k'ut delhúts'i whutah,
'i lhk'uz teh whunwhunelhtan,
'et whunts'ih 'aw nuhwhuba 'alha hot'e ghaít'ah tele.”
[42] 'Et Paul, Barnabas bulh Lizwif luglez huwu nahutest'az hoh 'udun yun k'ut whut'en,
“Nats'ulyis dzin t'eh nets'u nátooht'as, 'ink'ez doo chah zeh ndi khunek bugha yalhtuk,
'i bugha nelh yaóolhtuk,” hubuhútni. [43] 'Et lhtahanahedel hukw'elh'az Paul, Barnabas
bulh nahutest'az hoh Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, ndan Lizwif ts'ih nalhíya
hiyuntezdel. 'Et Paul, Barnabas bulh, hubulh yahúlhtuk, “Yak'usda nuhts'un yé unzoo,
'i zeh bugha yinkak doolhúts'i,” hubuhútni. 'Et hoh budzi ulhtus hubuhulhtsi. [44] 'Et
'o 'at nats'ulyis dzin 'ankw'us ts'iyawh keyah hudelhúts'i, 'en Yak'usda bughunek
hiyootuzélhts'ilh wheni 'ilhuhowezdel. [45] 'Et Lizwif 'ilhuhowezdel hubunilh'en, 'oonih
zeh ye dezbun suli hoh Paul hiye dúdulh 'ink'ez hiba whuts'it. Daja ni, 'et chah
whuch'a yáhalhtuk. [46] 'Et whunts'ih Paul Barnabas bulh 'o nus hoolhtus hoh yahulhtuk,
“Ndi Yak'usda bughunek 'i nuhwheni choo be nohwhulh yaóolhtuk huba' hoont'ah.
'Et whunts'ih bukacha'nuzáhzun t'eh, 'ink'ez 'ilhuz khutehna huba soo cha'lhudzooh
na'dunáhdzun t'eh, 'ants'ih nuhwhuba 'uhoont'ah náhzun, 'et whute! 'Aw 'et 'udun yun
k'ut whut'en, 'en buts'un tadút'us! [47] 'Et ndi khunek 'i neMoodihti ye néts'u nahezya 'i
'int'ah, 'et njan ndutni,

'Nuhwheni ndunnah 'udun yun k'ut whut'en be whét'en, 'i huba tehle.
'Et whuz na'a yun k'ut ndulhcho hoh chah nuhgha dune hudutejih," ni, Paul.
48 'Et 'udun yun k'ut whut'en 'uhudánts'o hoh, huhoont'i hoh neMoodihti bughunek
hiba whudélhti 'ink'ez ndunnah 'ilhuz khutena huba 'utahálya huba 'alha' hoont'ah suli.
49 Ndulhcho hoh 'et keyah neMoodihti bughunek nudúlts'ut suli. 50 'Et ndunnah dune
hincha, 'ink'ez ndunnah ts'ekoo hincha soode'a 'uhint'ah, 'en, Yak'usda ts'un tenahududli
hinli, bulunah Lizwif bughe' hoolnih 'uts'un húbonilht'uk hoh Paul, Barnabas bulh
hube húzula suli, 'ink'ez dukeyah k'unabontezyoot. 51 'Et huwa 'et keyah whulez ch'a
hubukegwun nahíyanghat 'ink'ez keyah Iconium ts'ih huni'az. 52 'Et Sizi yugha hoodul'eh
Antioch hudelhts'i Ndoni be hilhtus súli 'ink'ez tube cho honélhnik.

14

Iconium whut'en khunek unzoo, 'i hidánts'o

1 'Et Iconium ts'ih huni'az hoh 'et chah nduhóoja. Paul, Barnabas bulh Lizwif luglez
ts'ih huni'az hoh degha nus soo hubulh yáhalhtuk, 'et huwa tube lhanah Lizwif 'ink'ez
'udun yun k'ut whut'en chah Sizi huba 'alha' 'int'ah huzdli. 2 'Et whunts'ih ndunnah
Lizwif be 'alha' hoont'ah chahiyílhchulh, 'en ndunnah 'udun yun k'ut whut'en hubeni
'uts'un hubunilht'uk hoh ndunnah huba 'alha' hoont'ah buch'a nahulhúya. 3 'Et whunts'ih
ndunnah whel'a 'en sa 'et hanke. 'Aw chahuníljut hoh neMoodihti bugha hubulh
yahúlhtuk daja hoh Yak'usda ndunnah dune ye únzoo, 'i be hubuts'un únzoo howu
yahalhtuk. 'Et Yak'usda njan hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tuné'hut'en hubulhtsi. 'Et huwa
bughunek 'alha' 'int'ah t'ehonínzun suli. 4 'Et keyah 'ilhohuwezdel bulunah, 'en Lizwif
ts'un nihudendel 'ink'ez bulunah chah whel'a 'en ts'un nihudendel. 5 'Et 'udun yun k'ut
whut'en, Lizwif chah, 'ink'ez k'une'nuwhuhul'en tubulh, whel'a 'en tenabe' whebonilh'en
'ink'ez tse be hubotuzelhghelh hukwa' huninzun. 6 'Et whel'a 'en whulh 'úhudants'o hoh,
keyah Lystra 'ink'ez Derbe, Lycaonia hoh whuzdla, whuz buch'a whetsihalhdel, 'et whunat
chah. 7 Whuz khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk Lystra 'ink'ez Derbe whut'en whel'a
'en khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk.

Lystra 'ink'ez Derbe whut'en khunek unzoo, 'i hidants'o

8 Lystra 'et 'ilhunuh dune buke déchadusnik 'et whut'i, 'en whuzdli whuts'un 'aw
nuchasyah. 9 'Et usda 'ink'ez Paul yalhtuk yoozélhts'ai. 'Et Paul yunilh'en, t'éoonínzun
ndun dune buba 'alha' hoont'ah 'et hoh soo ná'tetnilh ninzun, 'et soo cho yunen ts'ih
yunilh'en hoh 10 soo 'ultus 'uyúlhni, "Didinyih 'ink'ez ts'ah'un na'a sinyin!" 'Et ndunnah
dune didillhah 'ink'ez 'aw 'et nádinya. 11 'Et ndunnah 'ilhuhowezdel Paul daja hinilh'en
hoh soo 'ultus hubughunek, Lycaonia k'una'a, 'uhutni, "Neyak'usda, 'en chah yinkak dune
k'una'a 'uhint'ah huzdli 'ink'ez ndus de nets'un hahá'az." 12 Barnabas 'en hubuyak'usda
Zeus be náhiyoozi 'ink'ez Paul chah 'uyoon hubuyak'usda Hermes hiyúlhni, 'en be
náhiyoozi, 'en yalhtuk 'int'ah 'et huwa. 13 Hubuyak'usda Zeus hiyúlhni 'en bunáwhulnuk,
soo keyah yoo 'az ts'ih 'et luglez huwhulh'ai, 'en musdus dune 'ink'ez 'indak 'i keyah dati
'et nihíninla. Ndunnah 'ilhuhowezdel whel'a 'en hubuts'i hidutélhk'un 'et wheni. 14 'Et
Barnabas, Paul bulh 'aw 'et ndunnah dune dahútenilh whulh 'úhudants'o hoh, huba dzuh
k'et dunaih k'uhídutelhúch'ul* 'ink'ez 'ilhuhowezdel nus buniz 'et nihúlgai 'ink'ez soo
'ultus 'uhutni, 15 "Di ka 'et ndaht'en? Nuwheni chah nuhk'una'a dune ts'inli, 'aw Yak'usda
chats'ílah ho' ts'int'ah. Njan khunek unzoo, 'i nuhghá uzte'alh 'et wheni whusaidút'az.
Ndi be natsi' unli, 'i nuhyak'usda buch'a naóolhuyeh 'ink'ez Yak'usda khuna 'en buts'un
naóolhuyeh. 'En 'int'ah yaz, ndi yun k'ut, yatoo chah, 'ink'ez ndai buk'ut hoonli, 'i ts'iyawh
'uyínla ho' 'int'ah. 16 'Et whuts'uh da k'úne' hut'en, 'et whunts'ih húbuts'u hachawhus'ak.
17 'Et whunts'ih 'ahoolhyez dunábunultun hoh ndus de 'ut'en unzoo, 'i 'uyulh'en, 'i be ndi
chan nalhtih, 'i 'ink'ez hanéyeh 'i chah soo 'et 'ut'en yílh'i. 'Et whuz na'a ts'uyi, 'i chah
nuhghat'aih hoh nuhdzi chah hoont'i yílh'i." 18 Ndunnah 'ilhuhowezdel whel'a 'en buts'un

* 14:14 'Et whuz na'a Lizwif hube 'ut'en buba dzuh t'eh.

hidut'élhk'un, 'et whuch'a 'ankw'us hubuhotun ghaít'ah, 'et whunts'ih Paul bughunek be k'ah hubuhoontun.

Paul tse be hituzelhghulh hukwa' huninzun

19 'Et bulunah Lizwif Antioch Pisidia whuz'ai 'ink'ez keyah Iconium chah, 'et keyah Lystra ts'ih haníndel 'ink'ez ndunnah Lystra whut'en 'ilhuhowezdel, 'en ts'iyawh hits'un nint'uk hukwa' hut'en. 'Et huwa Paul tse be hízelghghi 'ink'ez dazsai zeh hininzun. 'Et keyah yoo 'az ts'ih 'et nihininguz. 20 'Et whunts'ih Sizi Gri yugha hoodul'eh higha wezdel hoh dinadíja 'ink'ez keyah ts'ih whenaja. 'Et 'om bun dzin Barnabas bulh keyah Derbe ts'un whehá'az.

Paul, Barnabas bulh Antioch Syria whuz'ai ts'ih whuz nahutest'az

21 'Et Paul, Barnabas bulh keyah Derbe 'et khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk hoh lhanah Sizi k'úne' hut'en huzdli. 'Aw 'et Lystra ts'ih whenáhet'az. 'Et Iconium ts'ih chah 'ink'ez Antioch, Pisidia whuz'ai hoh wheghah chah lhuhúz'az. 22 Ndunnah yugha hoodul'eh soo budzi ulhtus hoh ndet huba 'alha' hoont'ah whulh hóoyin hubuhulhtsi, 'ink'ez ndo bahútni, "Lhat hoh dzuh nuts'ude, 'et whunts'i whuz na'a nts'e Yak'usda hubudayi cho unli 'et dáztedulh huba' hoont'ah." 23 Ndet Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel dune tsuh whudelhdzulh huba 'utaháoobanla. 'Et tenahududli 'ink'ez saha'húdelya hoh whuz na'a neMoodihti huba 'alha' hoont'ah 'en tl'ábahanla. 24 'Et Pisidia whuyun k'ut lhuhuz'az hukw'elh'az 'et Pamphylia ts'ih huni'az. 25 'Et Perga whut'en chah Yak'usda bughunek be hubulh yahúlhtuk 'ink'ez nyoh Attalia ts'un huni'az, 26 'ink'ez 'et whuts'un Antioch ts'ih nahúsduki. Ndet keyah Paul Barnabas bulh Yak'usda be 'ut'en k'ah butl'aháhonla inle. 'Aw 'et ndi 'ut'en lhahídinla hoh 'uhoont'ah. 27 'Et Antioch ts'ih nahunt'az hoh Sizi Gri yugha hoodul'eh, ts'iyawh 'ilhóhubughezdla 'ink'ez nts'oh teh Yak'usda bugha ne'húst'en 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah be 'alha' hoont'ah, 'i hiyít'i suli hutni hoh hubulh nahuwhulnuk. 28 Sa yugha hoodul'eh hubutah hanke.

15

Paul, Barnabas bulh Jerusalem ts'ih whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh hubulh 'ilhuhowezdel

1 'Et bulunah dune Judea whehudíndel keyah Antioch ts'ih hunindel 'ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha buka dune ahli, 'i k'ut nuwhuhúzt'us t'eh, 'aw 'et t'eh zeh dutehjih, whuz na'a wheooboohoodalh'i. 2 Paul, Barnabas bulh tube cho Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha dája hutni 'et hubugha lhenah nihúwhunt'ai, ndunnah Judea ts'ih hahándel tubulh. 'Et huwu lhgha 'úhudeja hoh Paul, Barnabas, 'ink'ez 'uyoon Antioch whut'en tubulh, Jerusalem ts'ih toodelh 'ink'ez whel'a 'en ndunnah dune tsuh whudelhdzulh hubulh huwu yahoolhtuk hubuhútni. 3 'Aw 'et Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel, ndunnah whel'a 'en whebahalh'a. 'Et Phoenicia 'ink'ez Samaria whutuh lhuhúz'az hoh 'udun yun k'ut whut'en dahúja Yak'usda ts'un náhulhéya hubuhútni hoh tube cho ndunnah Sizi Gri k'úne' hut'en huhóont'i suli. 4 'Et Jerusalem ts'ih huni'az hoh ndunnah Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel tube cho hubanelhnik. Ndunnah whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh, 'en hubulh náhuwhulnuk Yak'usda bugha nts'oh teh ne'whust'en 'et hubugha. 5 'Et bulunah huba 'alha' hoont'ah, Pharisee hubulh hudedoh, 'en dihudíndel 'ink'ez 'uhutni, "Udun yun k'ut whut'en hika dune unli, 'i k'ut hubatet'us 'ink'ez ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'úne' hóot'en hubadooni huba' hoont'ah." 6 'Et whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh ts'iyawh 'ilhuhowezdel 'ink'ez njan 'uhutni hukw'u nuhúhulhye. 7 Sa hukw'u nuhúhulhya hoh Peter didinya 'ink'ez ndo búlhni, "Sulhutsinkah t'eoonáhzun 'uda hoh Yak'usda nuhtáhasálhti Yak'usda bughunek unzoo, 'i bugha 'udun yun k'ut whut'en hubulh yaóolhtuk ka, khun si sudóots'o 'ink'ez huba 'alha hot'e ka. 8 'Ink'ez Yak'usda dune dahínt'ah t'eoobunínzun, 'et huwa 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubuk'entsi' hoh wheni danénla da whuz na'a ndunnah chah Ndoni hubuyudélts'ut ho' hoont'ah. 9 Wheni Lizwif ts'inli 'ink'ez 'en 'udun yun k'ut whut'en hinli 'et whunts'ih 'aw lhelhts'un na'a lhene'ílhdzun. 'Et hoh ndunnah

Sizi Gri huba 'alha' hoont'ah suli 'et huwa bulubeshi huba yuna'dalhde. [10] Ndi Moses
bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i wheni 'ink'ez netsuh whudelhdzulh, 'en whunts'ih 'aw
ts'ah'un na'a hukw'ú nucha'hit'il inle. 'Et 'ink'ez k'an di ka Yak'usda 'en óolhdzih ho'
dahni? Ndunnah yugha hoodul'eh 'uhót'e ghaít'ah teh huba né'dahni. [11] 'Et nts'e na'a
'uwhutét'ilh? Neba 'alha' hoont'ah 'ink'ez nts'e na'a 'uhint'ah, whuz na'a wheni chah
Sizi Gri neMoodihti ye únzoo, 'i be uzdoojih ka neghá whunt'ai." [12] 'Et soo hudelhts'i
ts'iyawh t'ehudusnih, Barnabas, Paul bulh nahuwhulnuk whutah 'udun yun k'ut whut'en
hubutah nts'e na'a Yak'usda bugha hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en tuné'hust'en 'et hubugha.
[13] 'Et yahulhtuk 'ustl'e' 'uhudeja hoh James didinya 'ink'ez utni, "Sulhutsinkah soo sih soo
zélhts'ai! [14] Simon k'an nuhwhudáni, nts'e na'a Yak'usda 'udechoo ndunnah 'udun yun
k'ut whut'en dinabunelhútan hoh dune hubutah 'utahaóobanla. 'En 'uhuja Yak'usda boozi
dezti hiyulhtsi." [15] 'Et James 'o 'un ndutni, "Et Yak'usda be nus whunilh'en hubughunek
'uk'une'úsduguz, 'i ts'iyawh lhgha 'uhudeja hoh ndutni,

[16] "'Et hukw'elh'az whusanátesdalh,' ni neMoodihti,
"'Ink'ez David bukoo naoonankat, 'et dinaoodutés'alh 'ink'ez yahónkat chah soo
ná'whutesdlilh,
'ink'ez lhanaooduteslilh.*

[17] 'Et whuz na'a ndunnah dune 'et nenínkat chah skahunóota 'ink'ez 'udun yun k'ut
whut'en,
ndunnah sich'oh suba 'udunébunila soozi be hiyozi ka,
'en chah skahúnoota, neMoodihti utni.
'En 'int'ah ndi ts'iyawh 'uhóonla.

[18] Yak'usda ndi yun 'itelilh 'et whutsuh whudelhdzulh nus de dawhútet'ilh 'et ts'iyawh
t'eoonínzun."

[19] 'Et James 'o 'un ndo búlhni, "Si 'et ndunúszun ndunnah 'udun yun k'ut whut'en,
ndunnah Yak'usda ts'un nalhúya, 'aw huba hoontsi' ts'ih 'uhot'e huba cha'hóot'ah. [20] 'Et
whunts'ih buts'ó k'e'ts'ooges 'ink'ez hubuzdóoni, 'Ndai ts'uyi, 'i hubuyak'usda 'uk'eltsi, 'i
hits'un hítulhdelh 'et buch'a' nenjoot ho' 'int'ah, khun teh wah'alh gunih. Ts'ekoo k'us
dune bulh tinta' 'ooht'en gunih. Khunai buze 'úsduguz, 'i 'ink'ez 'uskai tananji, 'i wah'alh
gunih, 'ink'ez 'uskai chah wahnai gunih.' [21] 'Et 'alha' hoont'ah Lizwif luglez 'et nats'ulyis
dzin totsuk sa whuts'un Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i buk'eyatuk 'ink'ez keyah
totsuk chah bughunek hiye búbulh yalhtuk," ni, James.

Whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh 'udun yun k'ut whut'en hubuts'un k'e'hanguz

[22] 'Et ndunnah whel'a 'en chah, dune tsuh whudelhdzulh, 'ink'ez Sizi Gri bugha
'ilhohuwezdel tubulh lhulh lhugha 'úhudeja hoh Paul, Barnabas bulh Antioch ts'ih hubulh
te'us 'utahábotelhtelh. 'Et Judas, 'en Barsabbas hiyúlhni, 'en Silas bulh 'utahaóobahalhti.
'Et huba 'alha' hoont'ah hubutah ndunnah nanah, 'en soo whunih hinli. [23] 'En ndi
hik'une'úzguz, 'i hubutl'ahíya'ai, 'i ndutni,

"Wheni whel'a 'en, dune tsuh whudelhdzulh, 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah chah Jerusalem
delhúts'i, wheni ts'iyawh nuhts'o k'e'ts'uges, newhulhutsinkah, 'udun yun k'ut
whuzdli, keyah Antioch, Syria 'ink'ez Cilicia yun k'ut delhts'i, Dahooja nuhts'utni.

[24] Whulh 'úzdits'o bulunah dune netahaíndel nuhts'un hunindel 'ink'ez tink'us na'a
'unohuhútni. 'Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i buk'une' 'ooht'en 'ink'ez buka dune
ahli, 'i k'ut nahuhoot'us.' Ndi khunek 'i be tink'us nahonilht'uk, 'aw wheni ndo buts'útni
'ilah ho' hutni. [25] 'Et huwa 'ilhuts'owezdel 'ink'ez ts'iyawh lhgha 'úzdeja hoh dune whunih
'en nuhts'un uztelh'alh 'utahaóobats'alhti 'ink'ez soo ndunnah hubuk'ets'intsi' Barnabas
'ink'ez Paul bulh hubulh hútoo'as 'et wheni. [26] 'En 'uhuja Sizi Gri, neMoodihti, bughunek
be yáhalhtuk hukw'é dahootsah tulih t'ehonanzun 'et whunts'ih. [27] 'Et Judas 'ink'ez Silas
nuhts'ú buztelh'alh, 'en dich'oh daja ts'utni hoh nuhts'un k'e'ts'anguz, 'et ts'iyawh buzek
whe ndun whuduteni. [28] 'Et Ndoni 'en bulh lhgha 'úzdeja 'aw 'o 'un chah howu whúlna
nuhwhuba ts'uhólh'i hukwa cha'uznízun. Ndet k'an nuhghá whunt'ai whuz na'a zeh

* 15:16 David hík'edinzut doo cha hubudelhti naoobulhtsi, ni ho 'utni.

'ooht'e hukwa' uzninzun. 29 Ts'uyi, 'i hubuyak'usda k'edeltsi ts'un tulhdelh, 'i wah'alh
gunih! 'Uskai chah, khunai buze 'úsduguz, 'i buzkai tananji, 'i chah wah'alh gunih! 'Ink'ez
ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih! 'Et whuch'a khahdli t'eh, 'et sih soo 'óoht'e.
'Aw 'et zeh." 30 'Et khunek na'a 'en whéoobahalh'a hoh Antioch ts'ih hunindel. 'Et ts'iyawh
huba 'alha' hoont'ah 'ilhobughezdla 'ink'ez dustl'us hubutl'ahíya'ai. 31 'Et ndi hubuts'un
k'ehanguz 'i hik'eyailhtuk hoh buk'une'úsduguz, 'i bugha hubudzi ulhtus nasdli 'ink'ez
tube huhóont'i. 32 'Et Judas, Silas bulh hedich'oh chah Yak'usda ba nus whunilh'en hinli,
'ink'ez huba 'alha' hoont'ah sa hoh Yak'usda bughunek be hubulh yahalhtuk, 'et hoh
soo hubudzi unzoo 'ink'ez hilhtus chah hubuhulhtsi. 33 'Et hukw'elh'az dzuh sa hubuzih
hudelhts'i. 'Et huba 'alha' hoont'ah ndunnah khunek na'a 'en nts'ez de hahándel ts'ih
whuz hubudzi hoont'i hoh whel'a 'en hubuts'un whenábahalh'a. 34 'Et whunts'ih Silas
'en 'aw 'et teda buba hoonzoo ho' hoont'ah. 35 'Et Paul, Barnabas bulh Antioch 'et chah
'et hanke, 'uyoon chah hubulh khunek unzoo, 'i be hubulh yahúlhtuk 'ink'ez neMoodihti
bughunek bugha wheóobuhodulh'eh.

Paul, Barnabas bulh ndun John, Mark hiyulhni, 'en bugha lhch'a hust'az

36 'Et hukw'elh'az dzin Paul, Barnabas 'uyúlhni, "Nts'e keyah totsuk neMoodi-
hti bughunek be yats'ulhtuk, nelhutsinkah hubuts'un nunaoodút'as 'ink'ez nahot'alh
dahínt'ah simba." 37 'Et Barnabas, John, Mark hiyulhni, 'en dudulh tóo'as hukwa' ninzun,
38 'et whunts'ih Paul 'aw ts'ah'un buba cha'hóot'ah. Hoh da Pamphylia bughu whenája
'ink'ez 'ut'en hubulh lhachaídilil, 'et huwa hubulh 'útenilh, 'aw Paul hukwa cha'nízun.
39 'Et tube lhenah 'ahudeja k'et, lhch'a nahust'az. Barnabas, Mark dulh 'iyílya 'ink'ez
Cyprus ts'ih whenahedúki. 40 'Et Paul, Silas hubutahaíyalhti 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah
Yak'usda tl'aóobahanla ye únzoo, 'i be hubughole ka, 'et hukw'elh'az whenáhet'az. 41 'Et
Syria 'ink'ez Cilicia whuyun k'ut whutah lháhuz'az, 'ink'ez Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel
'o nus hubudzi ulhtus hubuhulhtsi.

16

Timothy, 'en Paul Silas hubúlh tez'az

1 'Et Paul 'en keyah Derbe 'ink'ez Lystra ts'ih ninya. Whuz 'ilhunuh dune buba 'alha'
hoont'ah Timothy hiyúlhni, 'en hoh whut'en. Be'ama chah buba 'alha' hoont'ah, 'en
Lizwif 'int'ah, 'et be'abá, 'en Greek 'int'ah. 2 Keyah Lystra 'ink'ez Iconium whut'en,
ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en Timothy soo highu yalhtuk. 3 'Et Paul 'en Timothy dulh
yutél'us hukwa' ninzun, 'et yuka dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us. 'Et ndihiyínla hoh Lizwif hoh
whut'en, 'en Timothy be'abá Greek unli t'ehinínzun 'et huwa. 4 'Et keyah whutuh hedulh
hoh 'et huba 'alha' hoont'ah ndai whel'a 'en 'ink'ez dune tsuh whudelhdzulh Jerusalem 'et
highu nahezya, 'i zeh k'úne' 'ooht'en hubuhútni. 5 'Et Sizi Gri bugha 'ilhohuwezdel hoh be
'alha' hoont'ah, 'i be 'o nus hilhtus huzdli, 'ink'ez 'et huwa dzin totsuk nus lhe'huneltsuk.

Paul, Ndoni bugha benghan néwhults'ut Macedonia ts'ih yun k'ut tóoya ka

6 'Et Phrygia 'ink'ez Galatia yun k'ut wheghah lhuhúzdel hoh Asia yun k'ut 'et Yak'usda
bughunek be yáhutelhtuk, 'et Ndoni whuch'a hubunezyoot. 7 'Aw 'et Mysia yun k'ut
wha'az nihúnindel, Bithynia yun k'ut ts'un hútoodelh hukwa' hut'en, 'et whunts'ih Ndoni
'aw hubugha chahóo'al. 8 'Et Mysia yun k'ut wheghah lhuhúzdel hoh keyah Troas ts'ih
hunindel. 9 'Et 'ulh'ek Paul hoonli bunalh ha whélts'ut hoh dune Macedonia yun k'ut
whut'en yunilh'en 'et siyin 'ink'ez yughu tédudlih, "Macedonia yun k'ut ts'ih nets'ínyalh
'ink'ez nela'ineh!" yúlhni. 10 Soo njan bunalh ha whélts'ut ibulh lhazduja Macedonia yun
k'uz ts'ih uztekelh 'ink'ez ndunnah 'et whut'en khunek unzoo, 'i be hubulh yats'oolhtuk
ka. NeMoodihti neka dani t'ets'onínzun 'et whuz na'a 'uts'uja.

Lydia buba 'alha' hoont'ah suli 'ink'ez too be' 'ulya

11 'Et Troas 'et ts'i cho be nus ts'utezki, 'et soo ts'ihyan whuz Samathrace ts'ih yats'úzki,
'ink'ez 'om bun dzin 'et Neapolis ts'ih ts'utezki. 12 'Et whezdindel hoh keyah Philippi ts'ih
ts'unindel. 'I yun k'ut Macedonia 'udechoo keyah whudézti 'et whuz'ai. 'Et Roman keyah
be'ilhdzun hoonli ho' hoont'ah. 'Et keyah Philippi lhat dzin 'et na'ts'alh'ai. 13 'Et Lizwif

nats'ulyis dzin hoh keyah whuch'a ts'uzdel 'ink'ez took'oh taba ts'ih ts'unindel. 'Et Lizwif
tenahudedli hoonli 'uzninzun, 'et huwa 'et nátl'azdelts'i 'ink'ez ts'ekoo 'ilhohuwezdel 'en
bulh yáts'ulhtuk. 14 'Ilhunuh ts'eke, Thyatira whut'en Lydia hiyúlhni, 'en chah nedánts'o.
'En naih dulk'un dezti be 'óoket unli, 'ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni' nilhdzun. 'Et
huwa neMoodihti Paul Yak'usda bughunek ye yálhtuk, 'i soo cho yoozélhts'ai 'ink'ez beni
taóodoolts'it yulhtsi. 15 'Et didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i, bulh dunekah chah, ts'iyawh
too be' hulya. 'Et hukw'elh'az neghunséya, 'ink'ez neundulhni, “NeMoodihti soo cho
but'anunestan nuhwhuba 'alha' hoont'ah t'eh, 'anih sukoo ts'ih suzih doolhúts'i.” 'Ink'ez
'ilhuz 'udeja hoh bulh 'utezdel.

Paul, Silas bulh keyah Philippi 'et tsak'ebaha'ai

16 'Et 'ilhudzin nts'e tenazdedli ts'ih ts'enindel hoh, 'ilhunuh 'ulhna, 'en ts'eke ne-
dudezya. 'En ntsi' nudúdeh, 'i buyídinda 'i be nus whunilh'en 'ink'ez nus daóotenilh
ts'iyawh ndo búlhni. 'Et ndunnah yughunli 'en lhai sooneya hiye 'úlh'en. 17 'Et 'ut'en
Paul 'ink'ez wheni teh nenunéya 'ink'ez 'alzul hoh utni, “Ndunnah dune degha nus nduk
Yak'usda budune hinli. Nts'e na'a dutehjih hoh teh nuhwhuba nuhúhuyeh!” 18 Lhat
dzin ndut'en, 'udek'elh'az Paul tube taídeznih, yuts'un nálhu'a 'ink'ez ntsi' nududeh,
'i njan díyulhni, “Sizi Gri boozi bugha buyúh hanaindaih!” 'Et 'ahoh ntsi' nududeh,
'i yeyúh hanadede. 19 'Ink'ez ndunnah ts'eke bumoodih t'ehonanzin ndet hoh sooneya
'uhulh'en, 'ustl'e' 'uhooja, 'et Paul, Silas bulh hubuhúzgooh 'ink'ez huba' hoont'ah, 'et
keyah k'une'nuwhuhul'en hububut nébanilhti. 20 'Et lhahudughan moodih but nebanilhti
'ink'ez hubuhutni, “Ndunnah Lizwif 'uhint'ah. Netah 'ahoolhyez dune tehudule. 21 Ndet
wheni hubugha neba nahesda ts'iyawh whuch'a na'a whubuhodulh'eh. Wheni Roman
'uts'int'ah 'et huwa 'aw buk'ah ts'ih 'uts'ooneh ghaít'ah 'ink'ez hoh tuné'ts'oot'en
ghaít'ah.” 22 'Et 'ilhuhowezdel ts'iyawh hubuch'a nihúdendel, nehughan moodih Paul,
Silas bulh hubunaih hubuk'uhidutelhch'ul 'ink'ez hubuholht'ah hubuhútni. 23 'Et soo tube
hubuholht'o hoh nts'e dune tsak'eha'aih, whuz tsak'ebaha'ai, 'ink'ez ndun huwunli, 'en,
“Hubuch'a dana'doo'alh,” hiyúlhni. 24 'Et tsak'edinla ghunli hiyúlhni hoh 'ahoh soo bez
tsak'edi'ai 'et tsak'ehiya'ai 'ink'ez duchun dindaz huba' 'int'ah, 'i bukechun ghu níhininla
'ink'ez hiduna'denla. 25 'Et tuzniz bat'en Paul, Silas bulh Yak'usda ts'un tenahududli 'ink'ez
hujun. 'Et ndunnah tsak'ehudelhts'i hubuhoozélhts'ai. 26 Khunyaz tube cho yun naghesnai
hoh koo tsak'ehudelhts'i, 'et chah ndulhcho noghutnah. 'Et 'uhooja ndati ts'iyawh
dá'dutezkat 'ink'ez 'i bulh tes tl'ool hiyelhúghel, 'i hubuts'u háyankat. 27 'Et tsak'edelhts'i
ghunli ts'enandzut hoh ndati ts'iyawh 'udun 'udenla whutelh'en ts'iyawh tsak'ehudelhts'i
tinta hulghaz ninzun, 'et dutes cho hayálhtsus 'ink'ez 'aw 'et na'dutuzelghelh. 28 Paul soo
'ultus 'uyúlhni, “Dah! 'Udun dóldah gunih, ts'iyawh 'aw 'et 'uzdélhts'i!” yúlhni. 29 'Et
tsak'edelhts'i ghunli kwun nult'a ka 'utni hoh koo dálgai 'ink'ez soo dultuz hoh Paul,
Silas bulh hububut nacháneti. 30 'Et tinábunilhti 'ink'ez huboodulhkut, “Soo sudutéhnilh,
datésnilh hoh dutesjih?” hubúlhni. 31 “Sizi Gri neMoodihti, 'en mba 'alha' 'oot'e, 'et
hoh dutanjih, nyun 'ink'ez nkoo hudelhts'i chah,” hiyúlhni. 32 'Et neMoodihti bughunek
bugha hiyulh yálhtuk 'ink'ez ts'iyawh ndunnah 'et bukoo hudelhts'i chah. 33 'Et 'ulh'ek
soo hoh whegha whezulh hoh tsak'edelhts'i ghunli daóobunilhti 'ink'ez hubuka k'et
tináwhuzguz. 'Et didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh 'ahoh too be' hulya.
34 'Et Paul Silas bulh bukoo ts'ih nábunilhti 'ink'ez bughu na'unt'ai, 'ink'ez tube cho
whunélhnik didut 'ink'ez bukoo hudelhts'i chah, ts'iyawh Yak'usda huba 'alha' 'int'ah suli
'et huwa. 35 'Et bundada nehughan moodih nélhghel hubuts'un whebuhalh'a, “Ndunnah
dune hubulanadintnih!” hubuhútni. 36 'Et tsak'edelhts'i ghunli Paul 'en 'ídani, “Nehughan
moodih buts'á khunek 'ults'ut, ‘Nyun 'ink'ez Silas bulh nuhlanazdootnih,’ hutni, 'et
huwa soo cho khohdle hoh natooht'as,” hubúlhni. 37 'Et whunts'ih Paul 'en nélhghel
ndo búlhni, “Hukwa tsak'enhoo'alh hoolah, 'et whunts'ih dune tuz neholhtsus, nuwheni
Roman keyah ts'uwhut'en ho' ts'int'ah, 'et whunts'ih tsak'edelhts'i 'ink'ez k'an whu'iz 'et
nanehutoolh'a hukwa' hut'en. 'Awundooh, 'aw nducháhoot'ah ho' hoont'ah! Nehughan
moodih dich'oh whusahóodel 'ink'ez nelanahudootnih huba' hoont'ah.” 38 'Et nélhghel

ndi khunek bugha nehughan moodih hudáni, 'et Paul, Silas bulh Roman keyah whut'en
'uhint'ah whulh 'úhudants'o hoh tube whehunelhújoot. 39 'Et ndunnah nehughan moodih,
'en hubuts'un tehududli hoh tsak'ehudelhts'i whuch'a nabuhuzdla 'ink'ez keyah whuch'a
nahoodelh hubuhútni. 40 Paul, Silas bulh tsak'edelhts'i tináhunt'az 'ink'ez Lydia bukoo
ts'ih huni'az. 'Et ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en chah 'et hudelhts'i. Khunek be
ts'ílhtus, 'i be hubulh yáhalhtuk 'ink'ez whenáhet'az.

17

Paul 'ink'ez hiyulh nudelh keyah Thessalonica 'et dzuh nubatelhdzut

1 'Et hedulh whuzeh keyah Amphipolis 'ink'ez Apolonia whutah lhuhúz'az, 'et keyah
Thessalonica ts'ih huni'az. 'Et Lizwif hubuluglez whuz'ai. 2 'Et whutsuh da ne'út'en huwa
Paul njan Lizwif hubuluglez ts'ih ninya. 'Et tat nats'ulyis dzin whutah 'et ndi Yak'usda
bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha wheoobunoolhtun hukwa' utni. 3 'Et huba hukw'ú
nuhúlhye Christ 'en 'utenilh dzuh nutezut, datétsah, 'ink'ez nakhutétnalh. 'Et ts'ah'un
'uhoont'ah huba hoolh'i, "Ndun Sizi k'an bugha nohwhulh yálhtuk, 'en Christ, 'en 'int'ah,"
ni, Paul. 4 'Et bulunah huba 'alha' hooja hoh Paul, Silas bulh hubuts'un nihudendel
'ink'ez lhanah Greek whut'en, 'en Yak'usda huba 'alha' 'int'ah 'ink'ez ts'ekoo hincha
chah ts'iyawh hubuts'un nihudendel. 5 'Et whunts'ih Lizwif huwe' hoolnih 'et kaldus ti
núdelh, 'en nabahálhdzoo 'ink'ez lhts'un nébodinla keyah ndulhcho hoh whudutni buch'a
yáhalhtuk, 'i be 'ilhunuh dune, Jason hiyúlhni, 'en chah bukoo tinta' honílh'en, Paul,
Silas bulh nabuhóolhtelh hukwa' hut'en 'ink'ez 'az dune ts'uns tíbotelhtelh 'et wheni.
6 'Et whunts'ih 'aw nachabuhílhtel hoh Jason 'ink'ez bulunah huba 'alha' hoont'ah 'en
chah whúske bulh keyah whumoodih 'en ts'un haoobuhanguz 'ink'ez hudultul hoh njan
nduhútni, "Ndunnah dune ndi yun k'ut ndulhcho hoh tinta' huwhulh'ih 'ink'ez 'aw 'et
njan nekeyah chah 'et ndótet'ilh wheni whusahándel, 7 'ink'ez Jason 'en bukoo hubuzdla.
Ts'iyawh nehubudayi cho degha nus dezti khunek netl'aída'ai 'i k'uhunyis ho' hut'en
'ink'ez 'uyoon hubudayi cho unli, "En Sizi ts'utni,' nehútni." 8 'Et ndi khunek 'i be ts'iyawh
'ilhohuwezdel 'ink'ez keyah whumoodih tubulh ndulhcho 'ants'ih whuts'uhudutnik hoh
huwu yahalhtuk. 9 'Et keyah whumoodih, 'en Jason 'ink'ez 'onghuh chah tínahutedulh
wheni sooneya k'enáhudedzai 'et bulanahudetnik.

Paul, Silas bulh Berea keyah ts'ih whebahalh'a

10 'Et soo nadálhghel ibulh huba 'alha' hoont'ah Paul, Silas bulh keyah Berea ts'ih
whebahalh'a. 'Et whuz huni'az, 'et Lizwif hubuluglez ts'ih dahaní'az. 11 Ndunnah 'et
whut'en, 'en Thessalonica whut'en whuch'a 'o nus hinzoo. Ndi khunek buts'ótl'aidelts'ut,
'i soo hika' nizun hoh Paul hiyoozélhts'ai, 'ink'ez dzin totsuk Yak'usda bughunek
'uk'une'úsduguz, 'i hik'uyalhtuk hiyodol'eh ka, ndi khunek Paul ye yálhtuk, 'i 'alha
tulih 'int'ah t'ehontezeh hukwa' huninzun 'et huwa. 12 'Et lhanah huba 'alha' hoont'ah
suli. Greek whut'en ts'ekoo 'ink'ez dune chah. 13 'Et Lizwif Thessalonica whut'en whulh
'úhudants'o keyah Berea huwhútni 'et chah Paul Yak'usda bughunek be hubulh yahálhtuk
hoh whuz lhgha hidunindel 'ink'ez hubuch'a tínta' huhoolh'en hukwa' hut'en. 14 'Et 'ahoh
huba 'alha' hoont'ah Paul yatoo ts'ih whenáhiyalh'a, 'et whunts'ih nahúlt'o Silas, Timothy
bulh Berea 'aw 'et hanke. 15 Ndunnah dune ndun Paul bulh 'uhut'en 'en keyah Athens ts'un
zeh hiyúlh lhusúdel. 'Ink'ez Silas, Timothy bulh soo 'a cho duts'un hutoo'as hubúlhni hoh
hubuts'otl'a khunek yi'ai, 'et 'ahoh hits'un whin'az.

Paul keyah Athens 'et yalhtuk

16 'Et Paul keyah Athens 'et Silas, Timothy bulh hubalh'i 'ink'ez bukeyah ndulhcho
hoh buyak'usda k'edeltsi zeh hoonli, 'et Paul tube hubugha budzi nduda. 17 'Et Lizwif
hubuluglez ts'ih, ndunnah Lizwif 'ink'ez ndan whuz ts'ih tenahududli chah, ndi Yak'usda
bughunek 'i be hubulh howi yalhtuk, 'ink'ez njan 'uhóoket hoh, dzin totsuk ndan 'et
nuhudelh, 'en chah hubulh howi yalhtuk. 18 'Et ndunnah Epicurea hudedowh 'ink'ez
ndunnah Stoic hudedoh dune hoodulh'eh hubugha hiyulh yálhtuk hoh bulunah howu
yahalhtuk, "Ndun ilah teh ne'duni, daja dutenilh hukwa' ninzun ho' 'utni," hutni. 'Et

'uyoonah chah 'uhutni, “Ndun, 'en 'uyoo yak'usda, 'en bughu yalhtuk 'ududil'i ho' 'utni.”
Paul, Sizi 'ink'ez dinadija hubugha hubulh yálhtuk 'et huwa 'uhutni. 19 'Et Paul dzulhyaz,
Mars hiyúlhni, yedoh hiyúlh nenindel 'ink'ez 'uhiyúlhni, “Ndi k'an buneoodilh'eh, 'i
bugha yailhtuk soo cho t'ets'untizeh hukwa' uzninzun. 20 Ndi bugha yailhtuk, tube neba
hooncha ho' hoont'ah, 'et huwa daja ni ho' 'utni, soo cho t'ets'onozeh hukwa' ts'uninzun.”
21 Keyah Athens whut'en 'ink'ez 'uts'un keyah whut'en chah 'et huwhut'i, 'en ts'iyawh k'an
khunek bugha yatuk, 'i huhoont'i hoh 'ahoolhyez wheni huwu yahulhtuk k'us ndi khunek
daja dutenilh hiyoozólhts'a. 22 'Et Paul dune dilhts'i dzulhyaz k'ut, 'et 'ilhohuwezdel buniz
seyin 'ink'ez ndo búlhni, “Athens whaht'en, t'enwhunazin tube 'ahoolhyez nuhyak'usda
ts'un tenadahdli. 23 'Et nuwhu'az usyalh hoh nuhyak'usda bukw'uzdai lhe'ultsuk nulh'en.
'Ilhunuh Yak'usda bukw'uzdai k'ut buk'une'úsduguz ndutni, ‘Yak'usda t'echats'unízun,
'en ba 'int'ah.’ 'En t'enuzuhzun hoh buts'un tenadahdli, 'en k'an bugha nohwhulh
yatelhtuk. 24 Ndun Yak'usda t'énuzuhzun, 'en 'int'ah, ndi yun k'ut 'ink'ez ndai buk'ut
'uyint'ah, 'i ts'iyawh 'uyínla. Nduk yak'uz 'ink'ez ndi yun k'ut ts'iyawh whumoodih
unli, 'et huwa luglez whucho dune 'uhoonla 'et chaídah ho' hoont'ah. 25 'Et dune buyiz
hiye khúna, 'i 'ink'ez ts'iyaintsuk chah soo dich'oh zeh huwá yúnle ho' 'int'ah. 'Et
huwa 'aw dune 'uyínla, 'i yukacha'nizun. 26 Yak'usda 'ilhunuh dune zeh ndi yun k'ut
ts'iyannah dédowh 'ulya inle, 'ink'ez ndi yun k'ut nduhoolcho huwhut'i suli. 'Ink'ez 'en
zeh ba' hoont'ah hoh nts'e keyah hudutelts'i. Nket'ah ndi yun dune 'utelilh 'ink'ez nts'e
'ahutet'ilh, 'et whutsuh 'uhóoja 'uda t'eoonínzun. 27 'Et whuz na'a 'uja didut hika itóo'en
'et huwa dune chawhés'en k'una'a hoh hikudúlnih t'eh nahiyóolhtelh tulih. 'Et whunts'ih
Yak'usda 'aw nilhdza neghucha'ít'ah ho' 'int'ah. 28 'En bugha dune ts'inli 'ink'ez ts'ukhuna.
'Ink'ez bulunah nuhtah 'uk'une'úsduguz 'uhutni,
‘Wheni chah 'en bugha dune 'uts'int'ah.’
29 'Et huwa wheni Yak'usda bugha dune ts'inli t'eh, 'aw 'uk'edeltsi k'una'a gold k'us silver
k'us tse be 'úlya, 'i Yak'usda uznóozen ghaít'ah. 'I ts'iyawh dune yuhoolh'ai, 'i 'int'ah.
30 'Et hoh da dune ndet t'ehonínzun huwa Yak'usda dzuh nuchaoobilhdzulh, 'et whunts'ih
'aw 'et k'an Yak'usda ts'iyannah dune ndulhcho lubeshi whuch'a hubeni nahondunooleh
hubúlhni. 31 'Et 'ilhudzin 'utahahó'ai ndet ndi yun k'ut ndulhcho ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i
be dune ba nahuteyeh ka. Ndun 'ilhunuh dune 'en dune ba nahuteyeh ka 'utahayálhti.
'En dinaidilhti 'et huwa 'alha 'et ndó tenilh.” 32 'Et Paul hidánts'o ndun dune dinadija
yughu yailhtuk hoh, bulunah chah highudloh, 'ink'ez bulunah 'uhutni, “Doo chah zeh njan
hubugha nelh yaóolhtuk hukwa' uzninzun,” hiyúlhni. 33 'Ink'ez Paul 'aw 'et 'ilhohuwezdel
butahanája. 34 Bulunah dune hits'un nidendel. Hubutah 'ilhunuh, 'en Dionysius hiyúlhni,
'en nahéyilh 'ilhunuh, 'en 'int'ah. 'Ilhunuh ts'eke chah, Damaris hiyúlhni, 'ink'ez 'uyoon
chah, 'en huba 'alha' hoont'ah suli.

18

Paul Corinth whut'en khunek unzoo, 'i be hubulh yálhtuk

1 'Et hukw'elh'az Paul keyah Athens huwu natesja 'ink'ez keyah Corinth huwhútni ts'ih
'et ninya. 2 'Et Lizwif 'ilhunuh Aquila hiyúlhni yughu ninya. 'En yun k'ut Pontius huwhútni
'et whuzdli inle, k'an zeh yun k'ut Italy huwhútni ts'ih whuz de bu'at Priscilla bulh
whusahá'az. 'Et hubudayi cho Claudius hiyúlhni, Lizwif ts'iyawh keyah Rome whuch'a
nahoodelh hubúlhni 'et huwa whusahá'az, 'ink'ez Paul hubuts'ú whenya. 3 'Et buzih usda
'ink'ez hubulh 'út'en. Didut dahút'en whuz na'a bun 'ulh'en, 'et whuz na'a hoh whuch'a
na'duldeh. 4 Nats'ulyis dzin totsuk Lizwif hubuluglez 'et Paul whébunoolhtun hukwa'
'utni. Lizwif 'ink'ez Greek whut'en tubulh ndi Yak'usda bughunek, 'i ts'ah'un be hubulh
yaoolhtuk hukwa' 'utni. 5 'Et Silas, Timothy bulh Macedonia ts'ih hanáhet'az. 'Et Paul
Ndoni yula 'ut'en hoh ndunnah Lizwif soo cho whébunulhtun ndun Christ, 'en Sizi, 'en
'int'ah. 6 'Et whunts'i ndi bughunek hiyoolhchoot hukwa cha'hunízun, 'ink'ez Yak'usda
ch'a hudetni t'eh, 'et bulez ch'a dunaih nayughat 'ink'ez ndo búlhni, “Tinta nahkat t'eh,
nuhwhenich'oh zeh nuhwhuba' hoont'ah ho' tehnilh. Si suk'ého'alh ghaít'ah. K'an

whuts'un 'udun yun k'ut whut'en, 'en buts'u tóosya!” 7 'Et huwa bughu whenája 'ink'ez
'udun yun k'ut whut'en, Justus hiyúlhni, 'en 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni nilhdzun, 'en
yuzih whutet'i ka yuts'un ninya. Bukoo 'et Lizwif hubuluglez whuzih whuz'ai. 8 'Et Crispus,
Lizwif hubuluglez whumoodih, 'en, ts'iyawh bukoo hudelhts'i chah, neMoodihti huba
'alha yint'ah 'ink'ez lhanah Corinth whut'en, 'en chah khunek unzoo, 'i hidánts'o hoh
huba 'alha' hoont'ah suli, 'ink'ez too be' hulya. 9 'Et 'ilhuh 'ulh'ek Paul bunalh hawhélts'ut
hoh neMoodihti ndi yúlhni, “Whéniljut ilah, yailhtuk ze' dini, 'aw 'ustl'e' doneh gunih,
10 'ahoolhyez nyulh 'ust'ah 'et huwa. 'Aw dune nyun dóolhdah hoolah, lhanah njan
keyah sulh dune hinli ho' hoont'ah.” 11 'Et Paul 'ilhuh naoodézut 'o 'at lhúhoolcho 'et
hubutah inda. 'Et Yak'usda bughunek bugha whubodulh'eh zeh inle. 12 'Et yun k'ut
Greece huwhútni, 'et Galio, Roman moodih hiyulhtsi. 'Ink'ez Lizwif 'ilho lhtahundel
'ink'ez Paul hiyílhchoot hoh naheyelh bukw'usuda but nihinílhti. 13 'Ink'ez 'uhutni, “Ndun
dune ndi khunek néba nahesda, 'i ch'a dune hoodulh'eh. 'Ats'un na'a Yak'usda ts'un
tenahudoodli hukwa' bulh'en.” 14 'Et Paul soo yatelhtuk hoh Galio, Lizwif ndo búlhni,
“Alha njan tink'us 'úhoont'ah, k'us 'o nus hooncha hoh tinta' whúnt'en ho' dahni t'eh,
'et sih 'uda, Lizwif, 'alha' hoont'ah hoh nuhoozálhts'a wule. 15 'Et whunts'i ndi khunek
'i bugha hiyenah 'uzdooni, 'i unli khunek 'ink'ez buyust'e chah 'ink'ez be néba nahesda,
'i nuhwhenich'oh lhanádahleh. 'Aw si hubugha nahátesyeh hukwa cha'nuzúszun.” 16 'Et
'ink'ez nahédulh bukoo 'et tinaóobunenyoot. 17 'Ink'ez ndun Lizwif hubuluglez bumoodih,
Sosthenes hiyúlhni, ndunnah Greek whut'en, 'en hiyúzgooh 'ink'ez naheyelh bukw'usuda
but 'et yahiyalht'o, 'et whunts'ih ndun Galio 'aw buba dacháhoot'ah.

Paul keyah Antioch ts'un nanja

18 'Et Paul huba 'alha' hoont'ah Corinth 'et sa hubutah inda. Hukw'elh'az Syria ts'ih
nahutekelh, Priscilla, Aquila, 'en chah, hiyulh na'uja. 'Et natekelh whuts'uh Cenchrea.
'Et Yak'usda ts'un nahezya inle, 'et huwa hitsigha ts'iyawh hahinant'az. 19 'Et Ephesus
ts'ih nahusduki, Priscilla, Aquila bulh bughu whénya. 'Et whunts'i dich'oh zeh Lizwif
hubuluglez 'et daninya 'ink'ez Lizwif hubulh yaoolhtuk hukwa' utni. 20 'Et 'o nus sayaz
buzih wuda hiyúlhni, 'et whunts'ih 'aw nduchaínil. 21 'Ink'ez ndo búlhni, “Njan Jerusalem
dzenis whuti 'et huwa 'a whuts'u lhunatesdalh hukwa' nuszun. Yak'usda 'uninzun t'eh,
'et sih nuhts'un nátoosja.” 'Aw 'et Ephesus whuch'a nasduki. 22 'Et Caesarea ts'ih lhugha
nadiduki 'ink'ez Jerusalem ts'ih whénya. 'Et whuz ninya hoh Sizi Gri bugha 'ilhohuwezdel,
“Dahooja,” hubúlhni, 'ink'ez Antioch ts'ih whénya. 23 Sayaz 'et inda 'ink'ez whenája.
Galatia 'ink'ez Phrygia whu yun k'ut wheghah lhuséya hoh Sizi Gri yugha hoodul'eh
ts'iyawh hubudzi nduk ná'yinla.

Apollos 'en keyah Ephesus 'ink'ez keyah Corinth chah 'et Yak'usda bughunek be yalhtuk

24 'Ilhunuh dune, Lizwif, 'en Apollos hiyúlhni, keyah Alexandria 'et whuzdli inle, Ephesus
ts'ih ninya. 'En dune soo bughunek dinzoo hubulh yálhtuk 'ink'ez Yak'usda bughunek
'uk'une'úsduguz, 'i soo cho chah t'einínzun. 25 Nts'e na'a neMoodihti be 'ut'en k'ah
hubugha hodel'i, 'et soo howu daódit'ah hoh Sizi bugha ts'ah'un na'a yalhtuk 'ink'ez
whebodulh'eh. 'Et whunts'ih ndet John, dune too be 'ulh'en too be' 'úlya inle 'et zeh
t'éoonínzun ho' utni.* 26 Lizwif hubuluglez 'et soo chaníljut hoh yawhénilhtuk. 'Et
Priscilla, Aquila bulh hidánts'o hoh, bukoo ts'ih nahinílhti. 'Et soo cho nts'e na'a Yak'usda
be 'ut'en k'ah hiba hukw'un nahúhulhye. 27 'Et Apollos 'en yun k'ut Achaia ts'ih teyalh
ninzun, 'et keyah Ephesus whut'en Sizi Gri yugha hoodul'eh, 'en huba 'alha' hoont'ah
Achaia ts'ih hiba whuts'un k'e'anguz hoh hila 'ooneh ka. 'Ink'ez 'et, “Whuz ninya t'eh,
soo cho bughohle,” hubuhútni. 'Et whuz ninya hoh ndunnah Yak'usda ye únzoo, 'i bugha
huba 'alha' hoont'ah suli, tube cho bula 'et'en. 28 'Et Lizwif 'ilhohuwezdel hiyenah 'uhutni
hoh buch'a 'unilhde, daja ni Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha Sizi 'en ts'ah'un
'alha' hoont'ah, Christ, 'en 'int'ah. 'Et whuz na'a huba hukw'u núhelhya.

* 18:25 Sizi Gri be 'ut'en k'ah, 'aw soo cho t'ewhunizun ho' 'utni.

19

Paul keyah Ephesus 'et Yak'usda bughunek be yalhtuk

1 'Et ndez na'a njan ndúhooja, Apollos 'en Corinth ts'ih 'ut'en, 'ink'ez Paul 'en yun
k'ut nukéduzut hoh Ephesus ts'ih ninya. 'Et bulunah Sizi yugha hoodul'eh bughu ninya,
2 'ink'ez ndo búlhni, "Nuhwhuba 'alha' hoont'ah suli hoh Ndoni nuhyudélts'ut inle ih?"
"Aw Ndoni hoonli tulih, 'aw whulh chá'uzdusts'o!" hiyúlhni. 3 'Et "Ndai be too be' ts'ulh'ih
'ulhchoot?" hubúlhni.

"Be too be' ts'ulh'ih John dune too be 'ulh'en yughu yalhtuk, 'i," hutni. 4 'Et Paul
'utni, "Be too be' ts'ulh'ih John dune too be 'ulh'en yughu yailhtuk, 'i ndunnah dulubeshi
yuch'a naóol'ah, 'en huba' yint'ah. 'Ink'ez Israel hubuts'un huhanzut chah hubúlhni inle,
'Ndun sk'elh'az whusatéyalh, 'en nuhwhuba 'alha 'oot'e,' Christ 'en Sizi 'int'ah." 5 'Et njan
hodánts'o hoh, Sizi neMoodihti boozi be too be' hulya. 6 Paul buk'edilnik hoh 'et Ndoni
hubuyídelts'ut. 'Ink'ez lhelhts'un na'a khunek be yahalhtuk, 'ink'ez Yak'usda bugha nus
húho'en. 7 Lanezi 'o 'at nanah dune bat'en 'uhint'ah. 8 'Et tat sanun, dzin totsuk Paul Lizwif
hubuluglez ts'ih nunádaih 'ink'ez chaníljut hoh Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha
whebunulhtun 'ink'ez soo cho huba hukw'un nuhúlhye. 9 'Et whunts'ih bulunah hubeni
dúts'o hoh 'aw huba 'alha' cha'hóot'ah 'ink'ez neMoodihti be 'ut'en k'ah 'et 'ilhuhowezdel
tah whuch'a yáhalhtuk. 'Et huwa Paul ndunnah Sizi Gri yugha hoodul'eh hubílhchoot
'ink'ez bughó whenaja. 'Ink'ez Tyrannus dune hoodulh'eh bukoo whulh'ai, 'et dzin totsuk
Yak'usda bugha whebunulhtun. 10 Nat naoodezut hoh 'et zeh nduhét'en. 'Et huwa Asia yun
k'ut whudune, ts'iyawh Lizwif 'ink'ez Greek whut'en chah, Sizi neMoodihti bughunek bulh
'uhúdants'o.

Sceva buye'kah ntsi' nududeh, 'i hiyáhanahinooyoot hukwa' hut'en

11 'Et Yak'usda, Paul 'en zeh ba' hoont'ah hoh bula be huwa 'ét'en tune'út'en. 12 Dzezoh
'i whunts'ih 'ink'ez but ts'ulhuchooz teh, Paul 'i ye 'út'en, 'i hubuk'eyílhchos teh, 'ahoh
nduda soo na'hut'ih 'ink'ez ntsi' nudúdeh 'i chah buts'u hanaíneyukw. 13 Bulunah
Lizwif 'ahoolhyez nukéhududeh, 'ink'ez ntsi' nudúdeh hit'i bughu whenáhonuyukw.
'Ink'ez neMoodihti Sizi boozi bugha chah 'uhoot'en hukwa' hut'en. 'Et ntsi' nudúdeh
'uhiyúlhni, "Nuwheni 'ún whuts'utni, njan Paul yughu yalhtuk Sizi Gri boozi bugha buyáh
hanaindaih!" hutni. 14 Skwunlai 'o 'at nanah hinli ndun Lizwif náwhulnuk degha nus dezti,
Sceva hiyúlhni, 'en buye'kah 'en 'uhut'en. 15 'Et nduhútni hoh ntsi' nududeh, 'i hubulh
yátelhtuk 'ink'ez ndo búlhni, "Sizi 'en t'enuszun, 'ink'ez Paul chah bugha t'éoonúszun,
'et whunts'ih nuhwheni, ndan ahli ho' 'uht'ah?" 16 Ndun dune ntsi' nudúdeh buyudínda
soo' hoolhtus hoh hubenínya. 'Aw hich'a 'oolhdeh ghaít'ah. Tenaoobudínlak, nukai
hubulhtsi 'ink'ez buk'e'dutelhch'ul 'et koo tínatsehuldel. 17 Ts'iyawh Lizwif 'ink'ez Greek
whut'en, Ephesus hudelhts'i whulh 'úhudants'o hoh ts'iyawh whéhunilhújoot 'ink'ez
Sizi neMoodihti boozi 'o nus huba idézti suli. 18 'Ink'ez ndunnah dune nededúle hinli,
lhanah hubutah huba 'alha' hoont'ah suli. 'Et whusahándel 'ink'ez ts'iyannah nalh
khunahawhelnuk. 19 Lhanah ndunnah dune nededúle huhóolhdzih ts'iyawh ndi dustl'us
higha 'ut'en, 'i 'ilhunahiwezdla. 'Et ndi dustl'us buzooneya hiyoodúlhto hoh $50,000
bat'en suli. 'Ink'ez ts'iyannah nalh hidálhk'un. 20 'O nus lhanah Yak'usda bughunek
hidánts'o hoh 'et whuz na'a Yak'usda bughunek hoolhtus hoh lhannah dune lhba hodit'ai,
Sizi hik'úne' tet'en.

Keyah Ephesus 'et lhtahuwhunt'ai

21 'Et njan ndulhcho ne'whust'en hukw'elh'az, Paul, Ndoni nuyúlh'a hoh Macedonia
'ink'ez Greece yun k'ut hoh wheghah lhutéyalh 'ink'ez Jerusalem ts'ih téyalh, whuz na'a
bubeni lhaidinla. "Et whuz níya t'eh, 'et Rome ts'ih chah nutésya," ni Paul. 22 'Et nanah
hila'ut'en, Timothy 'ink'ez Erastus, 'en dutsuh whébal'a Macedonia ts'ih 'ink'ez didut
'awhuz Asia yun k'ut 'et 'astl'iyaz inda. 23 'Et hoh bat'en Ephesus njan nts'e na'a neMood-
ihti be 'ut'en k'ah 'et hubugha tube hiyena 'uhutni suli. 24 Ephesus 'et luglez whuz'ai. Ndi
ts'eke k'edeltsi, Artemis hiyúlhni, hits'un ténadudli. 'Ilhunuh dune, Demetrius hiyúlhni,

silver ulh'uz. Ndi ts'eke k'edeltsi hits'un ténadudli, 'en ndi silver, 'i be yuk'éne'ulhtsi. 'I
'ants'ih hoh dune dezti hoh hiye buts'e' ooket. Whuz na'a sooneya lhai 'uhulh'en. 25 'Et
huwa Demetrius hibulh 'ut'en ts'iyawh, “Anih,” hubudáni. 'Uyoon duk'una'a 'ut'en, 'en
chah 'ink'ez ndo búlhni, “Sulh dune t'éoonáhzun ndi 'ut'en 'i bugha soozde'a 'uts'int'ah.
26 Nuhwhenich'oh whunulh'en 'ink'ez whuduhts'o ndun dune Paul dat'en hoh 'ut'en, dune
hubúlhni, ‘Ndi dune la be 'iyalh'en, 'aw Yak'usda cha'ít'ah.’ 'Ink'ez lhanah dune Ephesus
'ink'ez Asia yun k'ut ndulhcho chah highunek hiyílhchoot. 27 Neba húwa 'óodli suli. Njan
sooneya ho' ts'ulh'en tinta' hot'en. 'Et zeh ilah, njan neyak'usda Artemis hubuluglez
whucho hukwa cha'hunízun wule, 'ink'ez dich'oh ye dezti, 'i chah hoonli chailah wule.
'En Asia 'ink'ez yun k'ut ndulhcho ndun ts'eke neyak'usda hits'un tenadudli.” 28 'Ink'ez
ndunnah dune ndi khunek hidánts'o hoh tube hahunílch'e hoh 'ultus 'uhúldzul 'ink'ez
'uhutni, “Ephesus ts'uwhut'en neyak'usda Artemis 'en zeh neba dezti ho' 'int'ah!” 29 'Et
keyah nduhoolcho hoh huwa lhtahawhunt'ai. 'En 'ilho nihúdulh, 'en Macedonia whut'en,
nanah Gaius 'ink'ez Aristarchus hububhútni, Paul bulh nahá'as, hububhúzgooh 'ink'ez dune
nuwhúlyeh huba whuz'ai ts'ih whebuhano 'ink'ez whuz nibanilhti. 30 'Et Paul dich'oh
chah nus 'ilhohuwezdel hubutah netéya hukwa' ninzun, 'et whunts'ih Sizi Gri yugha
hoodul'eh, “Dah!” hiyúlhni. 31 Bulunah Asia yun moodih, Ephesus hudelhts'i, 'en Paul
hubuk'entsi' hinli, 'en chah hits'otl'a khunek i'ai highu tedudlih hoh dune nuwhúlyeh
huba whuz'ai ts'ih tóoya gunih. 32 'Et zeh 'ilhuhowezdel 'awhuz lhtahuwhunt'ai hoh
bulunah 'ilhunuh zeh huwa 'uhúldzul 'ink'ez bulunah chah 'udun huwe' hutni. 'Ink'ez
bulunah 'aw t'ehonízun ndet huwa 'ilhuhowezdel. 33 'Et 'ilhuhowezdel hubutah, 'ilhunuh
dune Alexander hiyúlhni, 'en Lizwif nus hububut nihínilhti huba yaoolhtuk wheni. 'Et
dula be t'ehudoosnih hubulhni. 34 'Et whunts'ih ndunnah 'ilhuhowezdel Paul, 'en Lizwif
'int'ah t'ehinanzin hoh, 'et nat hukw'u hoonezt'o whutah 'o nus 'ahúlzul ho' hutni,
“Ephesus whut'en hubuyak'usda Artemis, 'en zeh neba dezti ho' 'int'ah!” 35 'Et ndun dune
keyah huba 'uk'une'úguz, 'en 'ilhuhowezdel 'ustl'e' 'uhudeja hubulhtsi 'ink'ez ndo búlhni,
“Ephesus whut'en soo sih soo zélhts'ai, ts'iyawh ndulhcho hoh t'ehonínzun nekeyah
Ephesus 'et ndun neyak'usda Artemis buluglez whucho 'et huwu ts'inli ho' hoont'ah,
'ink'ez ndi tse dezti ts'eke k'edeltsi unli ndus de yaz ts'ih hádelts'ut 'i chah. 36 'Aw dune
whuts'oododlai hoolah, 'et huwa t'eduzahnih 'ink'ez ilah tune'óoht'en gunih! 37 Ndunnah
dune 'aw luglez whucho huwe' hutezdla ilah, 'ink'ez neyak'usda chah ch'a yacháhulhtuk,
'et whunts'ih njan whusaóobehla. 38 Demetrius 'ink'ez hubulh 'ut'en, 'uyoon hoonli
hubugha buk'ehúhoote'alh t'eh, 'et sih dzin dune ba nahudeh whuz'ai, 'ink'ez naheyelh
chah 'et delhts'i. 'En hububut 'uhudooni da! 39 'Et whunts'ih, 'o 'un hoonli nt'eoonohzin
hukwa' nahzun t'eh, 'et sih nts'e keyah whut'en 'ilhodulh teh, 'et ts'ah'un na'a nuhwhuba
nehóh'alh. 40 K'an dzin 'uhóoja lhtahuwhunt'ai, tube neba huwa 'óodli ho' hoont'ah.
Roman bumoodih wheni nek'ého'alh. 'Aw 'et ndúhoneh huba cha'hóot'ah. 'Aw di ka
'uts'uja 'uzdooni ghaít'ah.” 41 'Et ndúdeja hukw'elh'az ts'iyawh yanahóodelh hubúlhni,
'et whenáhedel.

20

Paul, Macedonia 'ink'ez Greece yun k'ut whulh doo chah whuz nanátedalh

1 'Aw 'et 'ustl'e' 'uhudéja hoh, Paul, ndunnah Sizi Gri yugha hoodul'eh, “Anih,”
hubudáni. Khunek hubudzi be ulhtus, 'i be hubulh yaílhtuk 'ink'ez, “Aw 'et natesdalh,”
hubúlhni. “Et hubughu whenája hoh Macedonia ts'ih whénya. 2 'Et lhat keyah whutuh
húyalh, dune whut'en budzi ulhtus ka hubulh yálhtuk 'ink'ez Greece ts'ih ninya. 3 'Ink'ez
tat sanun 'et inda. 'Et whuts'un Syria yun k'ut ts'ih tekelh huba lhadútneh hoh
Lizwif hituzelhghelh huwu yahulhtuk whulh 'údants'o, 'et ndoh Macedonia ts'ih whégha
lhunátedalh ninzun. 4 'Et Sopater hiyúlhni, 'en Pyrrhus buye', Berea whut'en, 'en
yulh nátest'az, 'et Thessalonica whut'en Aristarchus 'ink'ez Secundus bulh chah 'et
Derbe whut'en Gaius hiyúlhni, 'ink'ez Timothy chah 'et Asia whut'en Tychicus 'ink'ez
Trophimus, 'en chah. 5 'En ts'iyawh nus netsuh whehándel 'ink'ez Troas 'et neba hilh'i.

6 'Et lhes chantíldoh, 'i ut'alh, hukwelh'az 'et Philippi 'et nus nasdúki 'ink'ez skwunlat dzin
inle 'et Troas 'et bughu nats'undel 'ink'ez skwunlat 'o 'at nat dzin 'et uzdálts'i.

Paul 'aw 'et 'udek'elh'az Troas whut'en buts'un nunasja

7 'Et hukw'enilhghel 'et 'udechoo dzin 'et Sizi yugha hoodul'eh 'ilhunahuwésdel lhes
tahídalhkut nahitet'alh huba. 'Ink'ez tuzniz whuts'un Paul dune hubulh yaílhtuk 'om bun
dzin bughu natedalh 'et. 8 Nduk ts'ih 'ilhuts'owudulh lhai be whét'en, 'i dezk'un. 9 'Ink'ez
'ilhunuh chilh, Eutychus hiyúlhni, 'en windah 'et usda. 'Ink'ez Paul yalhtuk zeh utni ndun
chilh Eutychus 'en dughu nantutih zeh 'ut'en. 'Udek'elh'az 'aw 'et dughu nantesti hoh tat
lhandoh whuz'ai ts'ih nduh ndus de whuts'un nadélduz. 'Ink'ez dazsai hoh dinahidilhti.
10 'Et Paul yughah nininya 'ink'ez dushih bé' yilchoot, “Bugha ni uhli ílah, 'awhuz khuna,”
hubúlhni. 11 'Et 'ink'ez nduk wheyah ts'ih whenaja. Lhes taidalhkut 'ink'ez 'uha'al. 'Et sa
haté'alh whuts'un hubulh yaílhtuk 'ink'ez whenája. 12 'Et ndun chilh khuna hoh koo ts'ih
whuz hubulh nant'az 'ink'ez 'et huwa tube huhóont'i.

Paul, Troas whuts'un Miletus ts'ih ninki

13 'Et nus butsuh ts'ih, ts'i be nats'undel 'ink'ez Assos ts'ih uztezki. 'Et Paul denáztelhtelh
wheni, 'et nduts'ooneh neúlhni 'ink'ez didut yun k'ut lhutéyalh ni. 14 'Et keyah Assos 'et
neghu nanja 'et denáts'alhti 'ink'ez keyah Miletus ts'ih ts'utezki. 15 'Et nus nats'usduki
'ink'ez 'om bun Chios huwanch'az 'et yats'uzki. 'Et 'om bun 'et Samos lhgha ts'udinki
'ink'ez Trogylium nízninki. 'Ink'ez 'om bun 'aw 'et Miletus lhghazdinki. 16 'Et Paul 'en
keyah Ephesus hoh wheghah lhutekelh hukwa' ninzun tube 'aóodulni 'et huwa. 'Aw Asia
yun k'ut wuda hukwa cha'nízun. Soo 'a cho Jerusalem ts'ih tooya hukwa 'ut'en, soo tulih
Pentecost dzin, 'et neóoya hukwa' ninzun.

Ephesus 'et butsuh whudelhdzulh Paul 'aw 'et 'udek'elh'az hoh hubulh yanaltuk, 'ink'ez bugho whenája

17 'Aw 'et Miletus usda whuts'un, Ephesus ts'ih Sizi bugha 'ilhuhowezdel butsuh
whúdelhdzulh hidudoodelh hubulhni hoh buts'otl'a khunek i'ai. 18 'Et highu nindel hoh
ndo búlhni, “T'éoonáhzun dast'en hoh nuhtah sída, 'udechoo dzin Asia yun k'ut niniya
whuts'un. 19 Soo yuk 'udulhúdzun 'ink'ez sunatsul too hoonli hoh neMoodihti be 'ut'en
k'ah 'uhoolh'en, dzuh nuszut, 'et whutah sughá whults'ut ndunnah Lizwif satuzelhghelh
huwu yahulhtuk 'et huwa. 20 'Aw dant'i be soo nuhwhula' whudutedut'ilh, 'aw hoonliyaz
whunts'i whechasaz hoh 'i 'aw nuhwhuch'a k'ah óstun hoolah. 'Et huwa njan ts'et
whe nuhwhuhodalh'i, nahkoo ts'un 'ink'ez nahkoo whuts'un. 21 Lizwif 'ink'ez 'udun
yun k'ut whut'en 'ilho tube cho hubugha dáni Yak'usda ts'un lubeshi whuch'a bubeni
nahudunooleh, 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti 'en huba 'alha 'uhoot'e. 22 'Et k'an tube cho
whuts'un cha'dusts'il hoh Jerusalem ts'ih tesyalh. 'Et datésnilh 'aw t'éoonuzúszun. 23 'Et
zeh nt'éoonúszun, keyah totsuk Ndoni whusúnelhtan, ‘Dzuh nutánzut 'ink'ez tsak'etanda
'et mba whuz'ai,’ súlhni. 24 'Et whunts'ih 'et 'ants'ih 'uhoont'ah, 'ink'ez si be khúsna, 'i
chah suba 'ants'ih unli, khun si ndi 'ut'en sughaoolts'it, 'i 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti
'ut'en k'ah stl'ahó'ai chah, hoonúst'i hoh lhaóodoosleh khunek unzoo, 'i be Yak'usda ye
únzoo, 'i bugha wheoobunoolhtun ka. 25 Soo ts'iyawh nuhtah nusíya Yak'usda dune k'úne'
bul'en hubugha nohwhulh yálhtuk. 'Aw 'et t'éoonúszun 'aw doo chah zeh nasooht'en
ghaít'ah. 26-27 'Aw Yak'usda bugha nuhwhudutesnilh nuhch'a hóostun ilah hoh nuhtah ída.
'Et huwa k'an dzin soo cho 'ún whudusni, 'ilhunuh whunts'ih kwuncho yuh ts'ih whénya
t'eh, 'aw si sugha ilah 'utenilh. 28 Nuhwheni chah soo cho khohdle 'ink'ez ndai Yak'usda
be sheep Ndoni be hubughohle ka nuhwhútl'aiyanla, njan Yak'usda bugha 'ilhuhowezdel,
'en sheep ghunli huba ahli, buzkai be bube'ildzun hubulhtsi inle 'et huwa. 29 Nt'éoonúszun
whenásja t'eh, dune hintsi', yus whúske, 'i k'una'a 'int'ah, 'en nuhtah nehútedulh, 'ink'ez
nuhóduntélhdah, 'ink'ez 'aw nuhghu hoole ghaít'ah. 30 'Ink'ez 'ilhudzin whusaótelts'ulh
nuhtuhahándel dune, 'en huba hodul'eh naoobanoo'ah hoh nuhch'a nahool'ah 'ink'ez
ts'un nebodoolyelh. 31 'Et huwa 'un whudúsni, huwahli 'ink'ez whunaoolhunih, lhat
sunatsul too hoonli hoh dzin 'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh 'ilhunah ahli hoh tat naoodezulh
'et whenwhudalh'i. 32 'Ink'ez sulhutsinkah, k'an 'et Yak'usda 'ink'ez bughunek unzoo,

'et nuhtl'ahó'ai, 'et sih nuhdzi 'o nus úlhtus naootelhtsilh. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda
ba 'udun nibuninla, ndi bughunek 'i be 'en hubulh ndi Yak'usda be'ildzun, nuhwheni
chah 'i nuhghaítelelh. 33 'Aw 'uyoon buzooneya, silver 'ink'ez gold, k'us bunaih chah
buts'u ka cha'duzusnih. 34 Nuhwhenich'oh t'éoonáhzun ndi sich'oh sula be 'ust'en.
'Ink'ez sulh nahudelh hik'ekhuna, 'i hiye ndunidzit, 'i ts'iyawh huba 'uyulh'en. 35 'Ink'ez
ts'iyaintsuk whunwhunelhtan hoh nduts'út'en 'i be ndunnah 'aw 'oot'en ghaít'ah, 'en
hubula' ts'oot'en huba' hoont'ah, 'ink'ez Sizi neMoodihti daja ni 'et whunats'oolnih, 'et
njan ndutni, 'Dant'i huwats'unle 'i k'us dant'i neghakuk, njan dant'i huwats'unle teh, 'i 'o
nus neba ts'un whutezoo ho' hoont'ah." 36 'Et Paul lhadúja hoh, ts'iyawh hubulh dugwútsi
be nenínya 'ink'ez tenadedli. 37 'Aw 'et ts'iyawh hutso hoh dushih be' hiyilchoot 'ink'ez
nahídunants'ooz. 38 "Aw 'o 'at nachasutuzeht'il," ndo búlhni hoh hubulh yanaltuk, 'et
huwa tube cho budzi únduda 'ink'ez ts'i ts'un whuts'un hik'uninandel.

21

Paul Jerusalem ts'ih nanátedalh

1 'Aw 'et nus nats'usduki. 'Et ts'ihyan lhunats'usduki 'ink'ez Cos ts'ih ts'uninki. 'Et
'om bun Rhodes nezninki, 'ink'ez 'et whuts'un Patara ts'ih uztezki. 2 'Et Phoenicia ts'ih,
ts'i cho ukelh 'et nats'uhoo'ai hoh, 'i be ts'andel 'ink'ez uztezki. 3 Soo noo k'ut Cyprus
ts'onilh'en hoh wheghah intl'as ts'ih noo bugha lhuts'úzki, 'ink'ez Syria yun k'ut ts'ih
ts'uninki. 'Et keyah Tyre 'et ts'i be deha'hutelelh whutah 'et nyoh uzdálts'i. 4 'Et Sizi
Gri yugha hoodul'eh hubuka' ts'oodulhkut hoh nabuts'inla 'ink'ez 'ilhuh hukw'enilhghel
'et buzih uzdálts'i, Ndoni be Paul Jerusalem ts'ih tóoya gunih hiyúlhni. 5 'Aw 'et bulh
lházduja hoh, bugho whenáts'edel 'ink'ez naztesdel ts'iyawh bu'atkah, 'ink'ez buzkeh
chah nelh lhunahusdel hoh keyah whuch'a nats'usdel. Taba 'et negwutsi be níznindel
'ink'ez tenazdedli. 6 'Aw 'et ts'iyawh lhula nunats'ust'ai 'ink'ez ts'i be náts'edel hoh
hedidut chah koo ts'ih whenáhedel. 7 'Et ts'ekelh ze' ts'ut'en Tyre nus nats'uski hoh
Ptolemais ts'ih ts'uninki. 'Et 'ilhuh dzin zeh huba 'alha' hoont'ah buzih uzdálts'i. 8 'Et
'om bun dzin uztezdel hoh Caesarea ts'ih ts'unindel. Khunek unzoo, 'i be yálhtuk, Philip
hiyúlhni, 'en buts'ún ts'unindel, 'en buzih uzdutélts'ilh. 'En Jerusalem skwunlai 'o 'at
nanah 'utahálya inle, 'en hubutah 'ilhunuh 'int'ah. 9 'Ink'ez Philip 'en dinah buts'e'kah,
'aw dune t'echahunizun hinli, 'en Yak'usda ba nus whunilh'en hinli. 10 Lhat dzin 'et
uzdálts'i hoh 'ilhunuh Yak'usda ba nus whunilh'en, Agabus hiyúlhni, 'en Judea yun k'ut
ts'ih haínya. 11 Neghu ninya hoh Paul buse yets'ú delhú'oo, 'i yuts'u hayánla 'ink'ez 'i
be duke 'ink'ez dula chah lheyulh'oo 'ink'ez 'utni, "Et Ndoni ndutni, 'Jerusalem whut'en
Lizwif ndi se be'ildzun yinli whuz na'a hiye hítelghel, 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en
butl'ahítelhtelh." 12 'Et whulh 'úzduzts'ai hoh nuwheni 'ink'ez 'uyoon chah 'et hudelhts'i,
Paul bugha tezdudlih Jerusalem ts'ih tooya whuch'a. 13 'Et nendulhni, "Et di ka ahtso
'ink'ez sudzi tso ulh'i? Jerusalem satelhghel 'et huba lhadúst'ah, 'et whunts'ih 'o 'un Sizi
Gri neMoodihti 'en buba 'et datésah huba lhadúst'ah ho' 'ust'ah." 14 'Et whunts'ih 'aw
nek'ah ts'ih cha'ínil, 'et huwa, "T'ezdínil, nts'e na'a neMoodihti hukwa' ninzun k'una'a
'ahóneh," ts'utni. 15 'Et hukw'elh'az 'astl'iyaz 'et nazdélhts'i 'ink'ez ndai ne'ezdlai, 'i
lhanázdinla 'ink'ez Jerusalem ts'ih naztesdel. 16 'Et bulunah Sizi Gri yugha hoodul'eh,
Caesarea whut'en, 'en chah nelh hútezdel. 'En ndun dune buzih uzdutélts'ilh hits'un
nenihunínla, Cyprus whut'en, Mnason hiyúlhni, 'en 'uda whuts'un buba 'alha' hoont'ah
'int'ah.

Paul, James ts'un nuséya

17 Jerusalem ts'ih ts'unindel hoh, ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en nehunelhnik. 18 'Et
'om bun dzin Paul nélh tez'az James uzte'ilh wheni, 'ink'ez ts'iyawh butsuh whudelhdzulh,
'en chah 'et hudelhts'i. 19 'Et Paul, "Dahooja," hubúlhni. 'Ink'ez ts'iyawh nts'oh 'udun yun
k'ut whut'en hubutah hube 'ut'en be Yak'usda ne'ust'en, 'et hubugha hubulh náwhulnuk.
20 'Et hidánts'o hoh ts'iyawh Yak'usda ba hodélhti 'ink'ez Paul 'uhiyúlhni, "nelhutsin
whunulh'en dáhoont'ah tube lhanah Lizwif huba 'alha' hoont'ah suli hoonli 'ink'ez

ts'iyawh Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i soo cho hik'úne' 'ut'en. 21 'En nyulh 'úhu-
dants'o nts'e na'a Lizwif 'udun yun k'ut hudelhts'i, 'en whubodilh'eh. Moses bughunek
'uk'une'úsduguz, 'i hiladootnih, 'ink'ez buzkeh hika dune unli, 'i k'ut hubutét'us, 'ink'ez
Lizwif k'una'a dune hinli 'i chah 'ustl'e' 'uhooneh, whuz na'a hubodilh'eh hutni. 22 Njan
whusainya hubugha t'ewhuntedzeh ho' hoont'ah 'ink'ez dats'óoneh simba? 23 'Et huwa
ne'úzduni tune'ónt'en. Dinah dune Yak'usda ts'un nahezya, 'en njan nezih hudelhts'i ho'
hint'ah. 24 'En hubulh 'ínt'en 'ink'ez buts'ún nidenya, 'ink'ez nts'e na'a duna'huldoh nyun
huba 'uk'elháhoolhtsi, 'et soo dutsi náhunoozo. 'Et ndínja t'eh, 'et whuz na'a nyunch'oh
ndi Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i ts'ah'un na'a buk'úne 'int'en hunoozin. 'Ink'ez
daja nch'a nyuhútni, 'et huba 'alha' cha'whudoosnih. 25 'Et whunts'ih ndunnah 'udun yun
k'ut whut'en huba 'alha' hoont'ah suli buts'ó k'e'ts'anguz 'ink'ez nts'e na'a 'uzdeja, 'et
ndo buzdáni ndai ts'uyi, 'i buyak'usda k'edeltsi ts'un hítulhdelh, 'i wah'alh gunih. Ts'ekoo
k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih. Khunai buze 'úsduguz, 'i 'ink'ez 'uskai butantsus, 'i
wah'alh gunih, 'ink'ez 'uskai chah wahnai gunih."

Paul luglez whucho 'et hiyílhchoot

26 'Et huwa Paul ndunnah dinah dune hubílhchoot 'ink'ez 'om bun dzin 'et nts'e
na'a duna'huldoh 'et hubulh duna'elde. 'Aw 'et hubuluglez whucho danánja, 'et hoh
'aw 'et Lizwif k'una'a buna'éde. 'Ink'ez Lizwif nawhulnuk hubudáni dáwhuldzah dzin
'et 'uhutet'ilh njan 'et lhahódutelilh whuts'un Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'ilhunah hinli
hoh huba 'uhudutélhk'un. 27 'Aw 'et skwunlai 'o 'at nat dzin 'ustl'e' 'uwhuténilh hoh,
bulunah Lizwif, Asia yun k'ut ts'ih huhándel, Paul luglez whucho 'et hiya'en. Bulunah
'ilhohuwezdel tubulh lhba hodit'ai hoh Paul hiyílhchoot. 28 'Et 'ahúlzul hoh hahuhéyih,
"Israel hubuts'un háhzut, nela 'uhneh! Ndun dune 'en 'int'ah, nduhoolhcho nuya
'ink'ez Israel hubuts'uh hainzut Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i 'ink'ez neluglez
whucho chah ts'iyawh whuch'a yálhtuk. 'Ink'ez k'an 'udun yun k'ut whut'en chah
neluglez whucho daóobuninla, 'et hoh neba me whulhtsi!" hutni. 29 'Et ndun dune
Trophimus, Ephesus whut'en, 'en Jerusalem 'et Paul bulh na'as hoh hinalh'en inle. 'Et
Paul hubuluglez whucho daínilhti huninzun 'et huwa 'uhutni. 30 Jerusalem ndulhcho
hoh dune dzuh hubutaoodelts'ut. Ts'iyawh 'ilho 'ilhunahowelhúghaz, Paul hiyílhchoot,
'ink'ez hubuluglez whucho 'et tínahininguz. 'Et 'ahoh hubuluglez whucho dána'denkez.
31 Ndunnah lhulh nudelh Paul hizoolhghelh hukwa' hut'en hoh nehughan moodih hudáni,
"Jerusalem whut'en ts'iyawh lhtahawhunt'ai!" hubuhútni. 32 'Et 'ahoh nehughan
moodih 'uyoon moodih 'ink'ez nehughan chah hilhchoot 'ink'ez 'ilhuhowezdel buts'un
whehélghaz. 'Et ndunnah dune nehughan bulh hubotelh'en hoh 'et Paul njan hiyedúlh
'ustl'e' 'uhiyínla. 33 'Et nehughan moodih Paul yughuninya, yílhchoot, 'ink'ez nankoh tes
tl'ool be hiyoolhghel hubulhni. 'Ink'ez huboodulhkut, "Ndun dune ndan 'int'ah, 'ink'ez
daja hoh tinta 'unt'en?" 34 'Ilhuhowezdel ts'iyawh lhelhts'un na'a 'uhutni hoh hahuhúyih,
'o nus higha 'un ha' dani k'et nehughan moodih dáhooja 'aw t'echaoonízil. 'Et huwa
budune Paul nehughan delhts'i ts'ih hitoolhte hubúlhni. 35 Soo buk'ut dughaíti ts'ih
hitelhti, 'et dune budádendel. 'Et 'o nus hiyulh húnilch'e, 'et huwa nehughan 'en hitelhti.
36 Ts'iyawh hiyunelwus 'ink'ez 'uhúldzul hoh, "Sulhghe!" hutni.

Paul duba yanaltuk

37 'Aw 'et Paul nehughan delhts'i ts'ih hitelhti hoh nehughan moodih bulh yátelhtuk,
"Nyulh yatelhtuk hukwa' nuszun." 'Et nehughan moodih 'uyúlhni, "Greek k'una'a chah
ih yailhtuk?" 38 "Et Egypt ts'ih haínya dune 'en tulih 'unint'ah? Nyun tulih 'inja, ndunnah
4,000 nehughan dudulh dune dzuh nuhulhdeh hubuzílhtsi? 'Ink'ez dune chahóot'ih ts'ih
whuz huba whénya, nyun tulih 'int'ah?" yúlhni. 39 'Et Paul 'utni, "Si Lizwif 'ust'ah.
Tarsus, Cilicia yun k'ut whuz'ai, 'et keyah whudézti', 'et whust'en. Ndunnah dune hubulh
yatelhtuk, 'et sugha ooni'aih." 40 'Et nehughan moodih yugha óoni'ai, 'et Paul dughaíti
siyin 'ink'ez dune huba núlhnih hoh t'ehudínel 'ink'ez Paul, Hebrew bughunek k'una'a
hubulh yáwhenilhtuk.

22

1 'Et ndo búlhni, “Sulh dune, sulhutsinkah, 'ink'ez 'ubákah, soo sih soo zélhts'ai,
k'an nohwhulh duba yanatelhútuk!” hubúlhni. 2 'Et Hebrew bughunek k'una'a hubulh
yawhénilhtuk hidits'o hoh 'o nus t'ehudínel. 'Et Paul 'utni, 3 “Si Lizwif 'ust'ah. Tarsus,
Cilicia yun k'ut whuz'ai 'et whuzíli. Jerusalem 'et néyi, ndun Gamaliel 'en whusodalh'i
hoh netsuh whudelhdzulh hik'úne' 'ut'en, 'i soo cho yusodalh'i. K'an nuhwheni Yak'usda
ba buts'u nint'uk, si chah whuz na'a zeh ndust'ah inle. 4 Ndunnah Sizi hunedulh ts'iyawh
dahútetsah whuts'un hububе' zúsdla inle. Dune 'ink'ez ts'ekoo chah ts'iyawh tsak'ebusdle
ínle. 5 Náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez ts'iyawh dune tsuh whudelhdzulh, 'en
ts'iyawh ts'ah'un 'udusni, 'en chah ndun whadóoni, ndai Lizwif dédowh Damascus delhts'i
hubuts'un k'e'hanguz, 'i si stl'ahíyanla 'i bugha dune hubuts'un téya hubutélhcholh
'ink'ez tes tl'ool be hubutélhghel 'ink'ez Jerusalem ts'ih dzuh nubotelhdzut wheni, whuz
whebusdle ínle.

Paul, Sizi ts'ih nálh'a howu yalhtuk

6 “Et hoh wheghah usyalh ho' hooja, 'aw 'et Damascus wheghah dzetniz bat'en khunyaz
ndus de kwun ulhtus, 'i hadanat, 'ink'ez sunat nudéznat. 7 'Ink'ez yun nadelhúduz 'et
'uduzíts'ai 'ink'ez njan nduwhutni oozalhts'a, ‘Saul di ka dzuh nusílhdzut ho' 'int'en?’
8 ‘SMoodihti ndan inli?’ dusni hoh oodulhkut. ‘Sizi, Nazareth whut'en usdli, si 'usilh'en
dzuh nusílhdzut,’ súlhni. 9 'Ink'ez ndunnah dune sulh nuhudelh ndi kwun hiya'en
'ink'ez hoh hunuljut, 'et whunts'ih ndan sulh yatelhtuk 'aw chahidíts'il. 10 'Et 'udusni,
‘SMoodihti datésnilh?’ 'Ink'ez neMoodihti 'usúlhni, ‘Dinadindaih, 'ink'ez Damascus
ts'ih inyalh 'ink'ez 'et ts'iyawh ndun yadooni ndet Yak'usda ba datánt'ilh.’ 11 'Et 'usja
ndi kwun tube sunat nudeznat k'et chaoozes'en suli, 'et ndunnah sulh nuhudelh sula
hilhchoot 'ink'ez Damascus ts'ih sanilhya. 12 'Et 'ilhunuh dune Ananias hiyúlhni, 'en Moses
bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i yuk'úne' 'ut'en 'ink'ez Lizwif Damascus whut'en ts'iyawh
hidelhti. 13 'Ink'ez 'et sughu ninya hoh suzih siyin 'ink'ez 'usúlhni, ‘Saul sulhutsin, whé'en
naoondle!’ 'Et ndudeja ibulh 'ahoh nduk yutá'en 'ink'ez whunilh'en nasdli. 14 'Ink'ez
'usúlhni, ‘Netsuh whudelhdzulh hubuYak'usda 'en 'utahányalhti Yak'usda be 'ut'en k'ah
t'éoononzeh ka 'ink'ez ndun ts'ah'un na'a 'unint'ah 'en ta'ilh 'ink'ez dich'oh chah 'et
nyulh yátelhtuk. 15 'Et nyun ts'ah'un ndun Sizi bugha ndo hububutánilh ndet ho'en 'ink'ez
whudánts'o hububgha. 16 'Ink'ez k'an dant'i ba ilh'i? Didinyih 'ink'ez neMoodihti boozi 'i
be buts'un tedondli hoh too be 'oneh, 'i bugha sih nlubeshi nyuna'doodeh!”

Yak'usda, Paul 'udun yun k'ut whut'en ts'un yutelh'a

17 'Et Paul 'o 'un ndo búlhni, “Et Jerusalem ts'ih whenásja 'ink'ez nuhluglez whucho
tenadusdli whutah 'et njan sunalhts'et hawhélts'ut hoh, 18 neMoodihti 'en nulh'en 'ink'ez
'usúlhni, ‘Soo 'a njan Jerusalem whuch'a nanindaih. Si sugha yailhtuk 'aw nyuhoozólhts'a
hukwa cha'hunízun 'et huwa.’ 19 'Ink'ez 'udusni, ‘NeMoodihti, nts'e na'a hoh luglez totsuk
whubulh ndunnah nyun buba 'alha 'int'ah, 'en ts'iyawh hubulhchukw 'ink'ez dzuh nobul-
hdzut inle, soo cho nt'ehonínzun. 20 'Ink'ez Stephen nyun ngha dune hubulh yálhtuk, 'et
hukwa hizelhghi, hoh da si chah 'et síyin inle, suba ts'ah'un 'uhut'en. Ndunnah nehughan
hubudzoot, 'i huba bughusdli.’ 21 'Et whunts'ih neMoodihti 'usúlhni, ‘Inyalh, nilhdza 'udun
yun k'ut whut'en butúz nyutélh'alh!” 22 'Et dune 'ilhuhowezdel Paul huyoozélhts'ai 'et
whunts'ih 'et ndudéja hoh soo hubuyiz t'ahúzulh hoh 'uhutni, “Nalhtelh, sulhghe, 'aw
khoona huba cha'ít'ah!” 23 Soo 'uhultus hoh dunaih k'uhídutulch'oolh 'ink'ez whuske k'et
lhez chah nduk hútudzih. 24 'Et ndun Roman nehughan moodih, 'en Paul ndet nehughan
délhts'i whuz nahitoolhte 'ink'ez hiyoolhtsas hoh hiyoodolhkut ndet huwa ndunnah
Lizwif hiyúlh 'alzul hubúlhni. 25 'Et whunts'ih 'aw 'et hiyootelhtsus wheni hiyulhghel hoh
ndun Paul huwunli, 'et siyin 'en 'uyúlhni, “K'us ndan Roman yun k'ut whut'en, 'en ba
nahutedeh whutsuh ootalhtsus mba' hoont'ah ih?” 26 'Et ndun huwunli whudánts'o hoh
nehughan moodih yughu ninya 'ink'ez yoodulhkut, “Daint'en hoh 'int'en? Ndun dune
Rome yun k'ut whut'en 'int'ah!” yúlhni. 27 'Et dich'oh nehughan moodih Paul yughu
ninya 'ink'ez yoodalhkut, “Rome yun k'ut whut'en inli ih?” “A,” ni Paul. 28 'Et nehughan

moodih 'en 'utni, “Si lhai sooneya hukw'elha sílhsi hoh Rome whut'en sili 'ust'ah.”
'Ink'ez Paul 'utni, “Si 'et whuzúsdli 'et huwa hube'ilhdzun usdli.” [29] 'Et ndunnah dune
Paul hiyoodutelhkut, 'ahoh hich'a nasdel 'ink'ez ndun nehughan moodih t'éoonanzin
Paul Rome yun k'ut whut'en 'int'ah 'ink'ez lhe'yínla yulhghel chah 'uyínla 'et huwa
whenelhújoot.

Paul nahéyilh yubut siyin

[30] Ndun nehughan moodih soo naóote'alh hukwa' ninzun, ndet hukwa Paul hiyulh
whuske. 'Et huwa 'om bun hububa ne'duni Paul, 'en tes tl'ool hits'ahanahiyanla 'ink'ez
ndunnah náwhulnuk degha nus dézti, 'ink'ez nahéyelh chah ts'iyawh, 'anih hubúlhni
'ink'ez Paul hibut nihínilhti.

23

[1] Paul soo cho hubunilh'en 'ink'ez ndo búlhni, “Sulhutsinkah neyah ts'ih bugha
t'ets'oninzun* 'i bugha Yak'usda but 'ahoolhyez be khusna, 'i k'an dzin whuts'un ts'ah'un
na'a 'ust'ah.” [2] Ndunah náwhulnuk degha nus dezti, Ananias hiyúlhni, 'en Paul hizih
siyin, 'en hizek hokat hubúlhni. [3] 'Et Paul 'uyúlhni, “Yak'usda 'en chah nyunokat. Koo
bez whuzih whudutsun, 'i naoodesdutl'us, 'i li'nint'ah hoh nyo 'et sinda 'ink'ez ndai
Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i bugha suba nahutanyeh, 'et whunts'ih suhóonokat
hukwa huwaoobilh'a, 'et whuz na'a Yak'usda bughunek k'uninyis ho' dini!” [4] Ndunnah
dune Paul zih nuhudelhúya 'uhiyúlhni, “Ndun Yak'usda bunáwhulnuk degha nus dezti
buba dzuh 'udenja.” [5] 'Et Paul 'utni, “Sulhutsinkah 'aw nt'éoonuzúszun 'en náwhulnuk
degha nus dezti unli. Yak'usda bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i k'ut ndutni, ‘Nuhmoodih
'en dzuh ts'ih bughi yaoolhtuk gunih.” [6] 'Et Paul hubunilh'en 'ilhuhowezdel bulunah
Sadducee 'uhint'ah 'ink'ez bulunah chah Pharisee 'uhint'ah hoh tube cho hubulh yátel-
htuk, “Sulhutsinkah si chah Pharisee 'ust'ah! Pharisee ye' usdli, 'ink'ez suba 'alha'
hoont'ah yaidla dinahudutédulh 'et huwa njan suba nahutedeh huba sída!” [7] 'Et ndudéja
ibulh Pharisee 'ink'ez Sadducee teh lhéwhehundunidulh 'et huwa 'ilhohuwezdel nawh
lhk'ehankat suli. [8] 'Et Sadducee yaidla dinahudutédulh 'ink'ez lizas chah, nudúdeh chah
hoonli 'et 'aw huba 'álha' cha'hóot'ah, 'et whunts'ih Pharisee ndulhcho 'et huba 'álha'
hoont'ah. [9] 'Et 'o nus 'ulcho, 'i be 'awhehúnilzul 'ink'ez Moses bughunek 'uk'une'úsduguz,
'i hodulh'eh, Pharisee dédowh, 'en dihudíndel 'ink'ez tube cho whuch'a hutni, “Ndun
dune 'aw hoontsi' bughú nachats'uhóo'al. Lizas tulih k'us nududeh, 'i tulih yulh yálhtuk
hoh tulih 'utni! 'Et huwa Yak'usda buyénah uzdooni ghaít'ah.” [10] Whuz tube lhtah
'uhutni k'et, Roman nehughan moodih whenelhújoot Paul yahidólhch'oolh ninzun, 'et
dulh lhadughan, 'en Paul bugha hanahíyoolhtelh 'ink'ez ndet nehughan delhts'i 'et whuz
hitoolhte hubúlhni. [11] 'Et 'ulh'ek zeh neMoodihti Paul yuzih siyin 'ink'ez 'uyúlhni, “Soo
cho ndzi 'ulhtus 'ududil'i. Njan Jerusalem nts'e na'a si sugha ts'ah'un hubudáni 'et Rome
chah whuz na'a zeh 'udutánilh.”

Bulunah Lizwif Paul hituzelhghelh hukwa' huninzun

[12] 'Et 'om bun bundada bulunah Lizwif 'ilhúhowezdel 'ink'ez 'ilho nahúhezya hoh
nduhútni, “Cha'ts'oos'al 'ink'ez too chah cha'ts'oosnai Paul ts'utuzilhghelh whuts'un.”
[13] Ndunnah ts'iyawh dit lanezi 'o 'un 'uhuneltsuk 'en hukw'u núhuhilhye. [14] 'Aw 'et Lizwif
náwhulnuk degha nus dézti 'ink'ez hubutsuh whúdelhzulh chah hubugha nindel 'ink'ez
hubuhútni, “Ts'iyawh 'ilho nats'úhezya 'aw cha'ts'utes'al Paul ts'utuzelhghelh whuts'un.
[15] 'Et huwa k'an 'et nuhwheni 'ink'ez nahuhéyelh tubulh ndun Roman lhudugan moodih
'en buts'ótl'a khunek áh'aih 'aoonilhka Paul ndez náhitoolhte 'o nus soo cho be 'ut'en k'ah
t'ewhuntehzeh 'et wheni doohtni. 'Et wheni huba lhazdoot'e njan nenátedalh whuts'un
ts'uzoolhghelh,” hubuhútni. [16] 'Et whunts'ih Paul bulhtus buye' 'en whulh 'udants'o hoh,
'et nehughan delhts'i ts'ih ninya 'ink'ez Paul ndiyúlhni. [17] 'Et Paul 'ilhunuh nélhghel,
“Anih,” yulhni, 'ink'ez 'uyúlhni, “Ndun chilh nehughan moodih ts'ih ílhtelh, hoonliyaz

* 23:1 Ndi khunek “Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun”, 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

'un yudutenilh." [18] 'Et nélhghel yílhchoot 'ink'ez nehughan moodih ts'un wheyalhti
'ink'ez 'uyúlhni, "Paul tsak'edi'ai 'anih sulhni 'ink'ez ndun chilh nts'u tóolhte súlhni,
hoonliyaz nyudutenilh 'et." [19] 'Et ndun nehughan moodih yula ilhchoot 'ink'ez dune
hoolah ts'ih neínilhti 'ink'ez yoodulhkut, "Dahoont'ah hubugha 'usudutánilh?" yúlhni.
[20] 'Et 'uyúlhni, "Ndunnah Lizwif moodih bunt'ah nyuhóodútélhkut, Paul naheyelh ts'un
tolhte nyodutenilh, 'aoonilhka 'o nus soo cho highu t'ewhuntezeh, 'et wheni hudutenilh.
[21] 'Et whunts'ih khun teh huboozólhts'a gunih! Dit lanezi 'o 'un Lizwif, 'en ti hika
óodelhts'i, 'en ts'iyawh hituzelhghelh whuts'un 'aw cha'hutes'al 'ink'ez too chahutesnil
hutni hoh nahúhezya. K'an 'ahoh 'uhutenilh huba lhahúdint'ah, nyun nahútanyeh 'et zeh
hubahilh'i," yúlhni. [22] 'Et nehughan moodih utni, "Khun teh 'uyoon ndudóni gunih, njan
ndusudani 'et." 'Aw 'et chilh whenáyalh'a.

Paul, ndun Felix yun moodih ts'ih whehíyalhti

[23] 'Et ndun nehughan moodih nélhghel moodih nanah, 'en hubuka' dani 'ink'ez ndo
búlhni, "200 nehughan lhábudahleh keyah Caesarea ts'ih tehdulh, skwunlai 'o 'at nankoh
lanezi (70) yeztli be nahúdelh chah, 'ink'ez 200 sohtuz nudúle chah, 'ulh'ek lanezi 'o
'at lhuk'i hoolah hukw'éhunint'o t'eh bat'en (9:00) 'et hutédulh wheni lhahúdoot'e.
[24] Paul chah yeztli buba lhadáhleh, soo cho bughohle hoh Felix, yun moodih, 'en
buts'un niyóolhtelh." [25] 'Et 'ink'ez nehughan moodih yuts'o k'e'anguz, 'i ndutni, [26] "Felix
yun moodih dezti si Claudius Lysias nts'ó k'e'úsges, dahooja. [27] Lizwif ndun dune
hiyílhchoot 'ink'ez hituzelhghelh ínle. Rome keyah whut'en unli 'et whulh 'údusts'o
'et sulh nehughan ílhchoot 'ink'ez hubugha hunayunlhúti. [28] Ndet hukwa hiyílhchoot
'et naootés'alh, 'et huwa Lizwif yuba naheyelh ts'ih whélhti. [29] 'Aw hoonliyaz tink'us
'út'en bugha nachawhús'al datétsah k'us huwa 'átelts'ulh huba. 'Ants'ih duk'una'a hiba
nahooyeh hukwa' hutni. 'Et huwa hich'a yalhtuk. [30] 'Ink'ez ndet Lizwif ndun dune
hituzelhghelh hukwa yahulhtuk sudáni hoh, 'ahoh nts'u tóolhte nuszun. 'Ink'ez ndunnah
yuch'a yahulhtuk, 'en chah, lhahudughan hubulh nyun nts'o tooya hubudúsni. Soo cho
khondle." [31] 'Et nehughan nduhóot'en hubúlhni t'eh, hoh tune'hust'en, Paul hiyílhchoot
'ink'ez 'et 'ulh'ek zeh keyah Antipatris huwhútni ts'ih lhgha hidilhti. [32] 'Et 'om bun
nehughan yun nuhulghas 'en ts'iyawh nehughan delhts'i ts'ih nahundel, 'ink'ez yeztli
be 'uhut'en, 'en zeh Paul bulh hutoodelh ka. [33] 'Et keyah Caesarea ts'ih hinílhti, 'et yun
moodih chah yuts'ó k'e'anguz, 'i hitl'ahíya'ai, 'ink'ez Paul chah hitl'ahíyalhti. [34] 'Et yun
moodih ndi yuts'un k'e'anguz, 'i yuk'eyailhtuk 'ink'ez Paul yoodulhkut, "Nts'ez de yun
k'ut haínya?" yúlhni. 'Et yun k'ut Cilicia huwhútni ts'ih haínya t'éoonanzin hoh, [35] 'et utni,
"Ndunnah nch'a yáhalhtuk whusahándel t'eh, 'et nyoozólhts'a." 'Et Paul, Herod bukoo
whucho ts'ih hitoolhte, 'ink'ez highole ndo búlhni.

24

Ndunnah Lizwif, 'en Paul ch'a yahalhtuk

[1] 'Aw 'et skwunlat dzin inle hoh, náwhulnuk degha nus dezti, Ananias hiyúlhni, hubut-
suh whúdelhdzulh chah, 'ink'ez 'ilhunuh dune yalhtuk, Tertulus hiyúlhni, 'en ts'iyawh
Caesarea ts'ih hunindel. 'En yun moodih, Felix hiyúlhni, hibut 'et Paul ch'a yáhalhtuk.
[2] 'Et Paul dáhinilhti 'ink'ez ndun Tertulus dune yalhtuk, Paul ch'a yáwhenilhtuk hoh
ndutni, "Degha nus dezti hoonih hoh neghinli 'et huwa sa hoh neyun k'ut whudezghel 'et
ndúhont'e, 'ink'ez lhat hoh neyun k'ut soo 'uts'oot'e neba ná'hoonla. [3] 'Et huwa 'ahoolhyez
ts'uhóont'i neilh'i tube neul dune nts'útni. [4] 'Aw sda sa nyostun ghaít'ah, 'et whunts'ih
hoontsolyaz khunek be nyulh yaztélhtuk, neoozólhts'a nts'u tédusdlih. [5] T'éts'onínzun
ndun dune tube wheóonujut hoh ntsi' dune unli. Yun k'ut ndulhcho hoh 'en bugha Lizwif
chah lhtáhúwhút'aih 'ink'ez Nazaren hubutsuh nuya 'ududil'i. [6] 'Ink'ez Lizwif hubuluglez
whucho 'et chah me neba whulhtsi, 'et ts'ílhchoot whenich'oh nek'una'a buba nats'ateyeh
hukwa' uzninzun. [7] 'Et whunts'ih ndun nehughan moodih, Lysias hiyúlhni, danínya 'ink'ez
negha hanáyulti. [8] 'Et Lysias 'en ndun Paul ch'a yálhtuk nyun nts'ó toodelh hubúlhni. 'Et

nyunch'oh ndun dune oodilhkut t'eh, tube lhat hoh bughu yats'ulhtuk t'éwhunonzeh."
9 'Et Lizwif chah Paul ch'a yalhtuk ts'iyawh 'alha' hutni, hutni.

Felix bubut Paul duba yanaltuk

10 'Et yun moodih Paul yatelhtuk yutl'ahó'ai hoh ndutni, "T'éoonúszun ndi yun k'ut
lhat naoodezut 'et nahéyelh inle, 'et huwa hoonúst'i hoh mbut duba yanalhútuk. 11 'Et
nyunch'oh nahó'alh 'aw lanezi 'o 'at nat dzin bat'en inle teni' ntesdzilh ka, Jerusalem
ts'ih teya. 12 'Aw Lizwif hubuluglez whucho 'et dune ch'a ts'un cha'duzusnih hoh Lizwif
chasuhés'en, 'ink'ez bukeyah 'et dune lheoobulhdulh 'et chah chasuhés'en. 13 Daja suhútni
'aw ts'ah'un mba nehúho'alh ghaít'ah. 14 'Et njan nyudúsni ndunnah Sizi k'una'a 'uhun-
inzun 'et whuz na'a si chah netsuh whudelhdzulh buYak'usda buts'un teni' nulhdzun, 'et
whunts'ih ndunnah Lizwif whuch'a yáhalhtuk. 'Ink'ez Moses bughunek 'uk'une'úsduguz,
'i 'ink'ez Yak'usda be nus whúnilh'en 'uk'une'huzguz, 'i chah suba 'alha' 'int'ah. 15 K'us
ndan yaidla unzoo k'us ntsi' inle ts'iyawh dinahudutédulh, Lizwif huba 'alha' hoont'ah,
whuz na'a si chah Yak'usda suba 'alha' 'int'ah. 16 'Et huwa si 'ahoolhyez Yak'usda ts'un
'ink'ez dune chah ts'un neyah ts'ih bugha t'ets'oninzun* 'i bugha ts'ah'un na'a oost'e
hukwa 'ust'en. 17 'Et hukw'elh'az lhat naoodezut hoh Jerusalem keyah niya. 'Ink'ez sulh
whut'en ba ndai sooneya huba 'ilhunanughe'ai, 'i hubuts'u naínte'ai 'ink'ez Yak'usda
ts'un Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'udutélhk'un wheni whuz lhgha nadusja. 18 'Et hubuluglez
whucho Lizwif soo cho hubuna'udeh k'una'a lhaódusdla inle. 'Et whutah ndust'en hoh
suhá'en. 'Aw dune 'ilhuhowezdel 'ink'ez 'aw hoonliyaz lhenah cha'hudusnih ilah inle.
19 'Et bulunah Lizwif Asia yun k'ut whut'en chah 'et hudelhts'i, 'en mbut nihóodelh huba'
hoont'ah 'ink'ez sch'a yáhoolhtuk hoonliyaz hoh senah 'úhint'ah t'eh. 20 K'us ndunnah teh
nyodóni ndet hoh tinta' nust'en sughu náháhóo'ai neba naheyelh hububut síyin hoh, 21 'et
whunts'ih nahéyelh but síyin hoh, 'ilhuh ze' dusni, 'Yaidla dinahudutédulh suba 'alha'
hoont'ah,' 'et huwa k'an dzin 'et suba nahinyeh." 22 'Et Felix ndai Sizi k'una'a 'int'ah, 'i
bugha soo t'eóoninzun. 'Et Paul yuba nahooyeh hukwa cha'nízun 'et ndo búlhni, "Nk'at lih
nehughan moodih Lysias whusaínya t'eh, mba nahoosyeh." 23 'Et Paul nélhghel yughunli
'ulhni, "Ahoolhyez bughinli, 'et whunts'ih 'o nusyaz k'úne' oot'en whute bulh dunekah
hits'ú k'unaoodulh 'ink'ez ye ndunidzit, 'i be highole ka."

Paul, Felix 'ink'ez Drusila hububut ninínya

24 'Et dzuh lhat dzin inle hoh Felix bu'at Drusila bulh whusahá'az, 'en chah Lizwif 'int'ah.
'Et Paul hikunáwhulh'a, nts'e na'a Christ buba 'álha' 'int'ah 'et hubugha hubulh yálhtuk,
'et hiyoozélhts'ai. 25 'Et whunts'ih Paul, Yak'usda be ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'i 'ink'ez
nuwhenich'oh khuts'udli chah, 'ink'ez neba nahutedeh dzin whusaótelts'ulh t'eh, 'et
hubugha wheóobunoolhtun hukwa' utni. 'Et Felix nelhújoot 'ink'ez utni, "Aw 'et k'an
naindalh, doo chah nkana'doosni, sughá whults'ut t'eh." 26 'Et yalhtuk whutah, "khun teh
Paul sooneya sugha óo'alh, 'et bulanadoosnih," ninzun. 'Et huwa lhat hoh yuka' dunih
'ink'ez yulh yálhtuk. 27 Nat naoodezut inle, Porcius Festus hiyúlhni, 'en Felix yun moodih
yuk'énadeja. Felix 'en Lizwif dune unzoo hunoozin ninzun 'et huwa Paul tsak'edilh'ai.

25

Paul, Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, Caesar hiyulhni, 'en yubut nióoya yuts'u húkwa' 'utni

1 'Ink'ez tat dzin inle Festus yun moodih Judea yun k'ut ts'ih ninínya. 'Et keyah
Caesarea whédinya 'ink'ez Jerusalem ts'ih ninya. 2 'Et náwhulnuk degha nus dezti 'ink'ez
Lizwif bumoodih Festus ts'ih hunindel hoh Paul hich'a yálhtuk 'ink'ez Festus highu
tédudlih, 3 Paul, Jerusalem ts'ih naitoolh'a hukwa' hunínzun 'et hoh dula 'ooneh hiyúlhni,
'aoonilhka hiba lhaódinla hoh wheghah uyalh t'eh, 'et hituzelhghelh 'et wheni. 4 'Et
Festus 'utni, "Paul, Caesarea 'et tsak'edi'ai unli ho' 'int'ah. 'Et sich'oh chah 'ahoh 'et
whuz natesdalh. 5 'Et nuhmoodih sulh náhutoodelh 'et hich'a yaóolhtuk Paul tinta'

* 24:16 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

'unt'en hoonli t'eh," hubúlhni. [6] 'Et lanezi dzin bat'en 'et hubutah índa, 'et 'ink'ez
Caesarea ts'ih whenya. 'Et 'om bun 'aw 'et dune ba nahedelh hukw'étl'adida 'ink'ez, "Paul
dahíyoolhtelh," hubúlhni. [7] 'Et Paul danínya hoh Lizwif Jerusalem ts'ih haíndel higha
wezdel 'ink'ez lhat hooncha 'et tinta' 'unt'en hiyúlhni hoh hich'a yálhtuk, 'aw ts'ah'un
'alha' hutni huhoolhtsilh ghaít'ah. [8] 'Et whunts'ih Paul duba yanaltuk hoh ndi yúlhni, "Aw
Lizwif be huba nahesda, 'ink'ez hubuluglez whucho, 'ink'ez Roman hubudayi cho, 'en chah
buts'un tinta cha'ust'il." [9] 'Et Festus, Lizwif soo cho huba 'uja, 'et huwa Paul yoodulhkut,
"Jerusalem ts'ih ndi hiye nch'a yálhtuk, 'i bugha whuz subut tanyin hukwa' ninzun ih?"
[10] Paul 'utni, "Njan Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en Caesar hiyúlhni,
dich'oh nahéyelh, 'et mbut síyin 'et suba nahoodeh huba' 'ust'ah. Lizwif hubuts'un tinta
cha'úst'il nyunch'oh soo cho nt'eonínzun. [11] 'Et be ba nahesda, 'i k'uníyuz t'eh, k'us
hoonliyaz hukw'elha daóosah huba' hoont'ah 'usja t'eh, 'aw whuch'a ne'óost'en ghaít'ah.
'Et 'aw soo daja 'uhútni 'alha' cha'hóot'ah t'eh, 'aw dune hubutl'asóolhtelh hoolah. Rome
whut'en hubudayi cho degha nus dezti 'en but neóosya 'et nts'u húkwa' dusni." [12] 'Et Festus
yugha utni 'en naboodelkut hukw'elh'az, 'et Paul 'uyúlhni, "Rome whut'en hubudayi cho
degha nus dezti but nitányalh hukwa' ninzun, 'et huwa Rome whut'en hubudayi cho degha
nus dezti, 'en bubut neóonya!" yúlhni.

Festus, hubudayi cho Agrippa, 'en Paul bugha yúlh yalhtuk

[13] 'Aw sa ilah hukw'elh'az hubudayi cho Agrippa hiyúlhni 'ink'ez ts'eke yúlh na'as,
Bernice hiyulhni chah, Caesarea ts'ih huni'az, Festus dahooja huba hudutenilh ka. [14] 'Aw
'et lhat dzin hanke hukw'elh'az Festus hubudayi cho Agrippa Paul bugha dáhoont'ah
ts'iyawh yulh náwhelnuk, "Njan 'awhuz 'ilhunuh tsak'edi'ai 'et usda, 'en Felix 'aya'ai
ínle. [15] 'Ink'ez Jerusalem ts'ih níya hoh Lizwif náwhulnuk degha nus dezti 'en 'ink'ez
hubutsuh whudelhdzulh chah hich'a yálhtuk 'ink'ez datetsah huba buba nahoosyeh ka
suts'un téhududlih. [16] 'Et whunts'ih ndo hubudusni, 'Rome hubuk'una'a 'et ndúhoont'ah,
dune tinta' 'unt'en daóotsah ka dáhni t'eh, 'udechoo yuch'a yálhtuk hububut inyin 'ink'ez
hububut yuk'ého'alh huba' hoont'ah, 'aw 'et t'eh zeh huba nahutedeh." [17] 'Et whusahándel
hoh 'om bun 'ahoh dune ba nahudeh, 'et nátl'adesda 'ink'ez, 'Ndun dune dahiyóolhtelh,'
hubudúsni. [18] 'Et yuch'a detni, 'en dihudíndel tube yuk'ehóte'alh nuszun hoh, 'aw daja
chahidínil. [19] Lizwif hubuluglez hubugha 'ink'ez 'ilhunuh dune, Sizi hiyúlhni, dazsai inle
'et whunts'ih Paul utni, 'Khuna,' ni hoh hubugha zeh lhtana' hudentni. [20] 'Aw náhos'alh
ts'ih hoolah njan 'uwhutni hubugha, 'et Paul oodalhkut, soo tulih Jerusalem ts'ih tooya
'et nahéyelh hububut ootéldzih huba. [21] 'Et Paul hubuts'u húkwa' dani tsak'edoo'a 'ink'ez
Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti, 'en duba nahooyeh ni, 'et Rome whut'en
hubudayi cho degha nus dezti, 'en ts'un télh'alh 'et whuts'un tsak'edoo'a dusni," ni Festus.
[22] 'Et Agrippa Festus 'uyúlhni, "Ndun dune sich'oh ootuzelhts'ilh hukwa' nuszun," yúlhni.
'Et Festus 'utni, "Bunt'ah sih oozólhts'a," yúlhni. [23] 'Et 'om bun Agrippa, Bernice bulh
soo huba hodélhti hoh whusahá'az. 'Et nehughan moodih 'ink'ez keyah whumoodih
chah dune 'ilhodulh 'et bulh dahuníndel. 'Et Festus, "Paul dahíyoolhtelh," hubúlhni. 'Et
dáhinilhti. [24] Festus 'utni, "Hubudayi cho Agrippa 'ink'ez nuhwheni dune njan delhúts'i
ts'iyawh ndun dune nulh'en. Lizwif njan 'ink'ez Jerusalem chah sulh náwhuhulnuk hoh
Paul tink'us ne'ust'en, hutni. Soo tube cho 'uhutni, 'aw khoona huba cha'ít'ah. [25] 'Et
whunts'ih 'aw tink'us ne'ust'en hukw'elha daóotsah bugha nachawhús'al 'ink'ez dich'oh
Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti yuts'u húkwa' dani, 'et huwa 'en buts'íte'alh.
[26] 'Et Rome whut'en hubudayi cho degha nus dezti buts'un k'e'tesgus whunts'ih 'aw Paul
tink'us 'uja ts'ah'un bugha nachawhús'al. 'Et huwa njan nuhwhubut ninílhti, nyun soo
hubudayi cho Agrippa mbut ninílhti, khun sih hoonli bugha náwhuh'ai t'eh, 'et sih
whuk'é'oosges. [27] 'Aw ndun dune hoonli bugha nachats'uhóo'al whuz whets'álh'a t'eh,
'aw ts'ah'un suba cha'hóot'ah."

26

Agrippa bubut 'et Paul duba yanaltuk

1 'Et Agrippa, Paul yúlhni, “Duba yanataltuk 'et ngha ooní'ai.” Paul didilnik 'ink'ez duba
yanawhéniltuk hoh ndutni, 2 “Hubudayi cho Agrippa, Lizwif lhat sk'ehúhoonla hubugha,
sich'oh mbut duba yanatelhútuk. K'an dzin sugha ooní'ai, 'et huwa tube suba hóolya
nuszun. 3 'Et njan 'alha' hoont'ah nyunch'oh soo t'eóoninzun nts'e na'a Lizwif duk'ah
ts'ih dune hinli 'ink'ez lhtah 'uhudutni hoh chah, 'et huwa soo cho soo zélhts'ai nts'u
húkwa' dusni. 4 Nusol da whuts'un nts'e na'a yinkak sída Lizwif ts'iyawh t'éhonínzun
soo 'udéchoo whuts'un sich'oh skeyah 'ink'ez Jerusalem chah hoh zeh dune usdli 'et
t'éhonínzun. 5 'Udechoo whuts'un soo degha nus duluglez hukw'un né'ut'en, Pharisee, 'en
hubulh desdowh 'et t'éhonínzun, 'et huwa hukwa' huninzun t'eh 'et da sla'hudootni wule.
6 Ndai Yak'usda netsuh whudelhdzulh hubuts'ú yoozi, 'i si chah buká tsih hóosdli, 'et huwa
k'an njan ootélhdzih ka mbut síyin. 7 'Et whuz na'a ndunnah lanezi 'o 'at nawh dédowh
dune,* 'en ndi khunek buts'ú yoosdzi hubugha ítelts'ulh, 'et hukwa tsih huhóoli, dzin
'ink'ez 'ulh'ek 'i bulh Yak'usda ts'un téni' 'uhunilhzun whutah. 'Et hubudayi cho Agrippa,
ndet ndunnah Lizwif, hukwa tsih huhóoli, si chah hukwa tsih hóosdli. 'Ink'ez 'et hukwa
sk'ehúhoo'ai. 8 'Et ndet huwa nuhwhuba 'alha 'uhot'e ghaít'ah njan Yak'usda dune yaidla
dinabudile hubugha? 9 Ndun Sizi, Nazareth whut'en, ts'iyaitsuk hoh buch'a doosni nuszun
ínle. 10 Jerusalem 'et ndust'en inle, náwhulnuk degha nus hudézti stl'ahahó'ai hoh lhanah
dune Yak'usda bube'ildzun, 'en tsak'ebesdla 'ink'ez yahutédlah wheni huba nahesda
hoh, si chah buch'a désni. 11 Si 'udusni huwa luglez totsuk dune dzuh nobuhulhdeh Sizi
Gri hich'a naóol'ah hukwa' bulh'en. Whuz tube hubulh húnlhuch'e k'et nilhdza keyah
whunts'ih nobunusya dzuh nobutelhzut ka.”

Paul, Sizi ts'un budzi náhundunez'ai hukw'un náwhutelnuk

12 “Njan 'et wheni náwhulnuk degha nus whudézti stl'ahuho'ai 'et Damascus ts'ih
teya. 13 'Ink'ez hubudayi cho Agrippa, dzetniz bat'en 'et ti ts'edulh hoh kwun ndult'ah,
'i sa degha nus 'ultus, 'i dune sulh hédulh bulh nenat núdeznat. 14 'Et ts'iyawh yun
nats'ánkat hoh Hebrew bughunek k'una'a sulh yáztelhtuk hoh nduwhútni, ‘Saul, di ka
'int'en, dzuh nusílhdzut? Ndun tulsus nule 'aw buk'únucha'zint'en t'eh, nyunch'oh
zeh dzuh nuná'dudutaldzut,’ súlhni. 15 'Et oodulhkut, ‘Moodihti ndan inli?’ dúsni. ‘Si,
Sizi 'ust'ah. Si 'usilh'en dzuh nusílhdzut. 16 'Et whunts'ih didinyih 'ink'ez sinyin, njan
nyunalhts'et haíya suba 'int'en nyutesilh ka. K'an dzin sa'en 'ink'ez 'udun chah nus
de whúnyuntelhtun, 'et chah hubugha 'uyoon ndo budóni. 17 Lizwif 'ink'ez 'udun yun
k'ut whut'en, 'en hubuts'un nyutélh'alh. Dzuh nunyotelhdzut 'et whunts'ih nla' test'ilh.
18 Whebuntalhtun nts'e na'a tsahólhgus yáhanahudutedulh 'ink'ez whét'en nihútedulh
'ink'ez 'ants'ih hitá'en li'huja t'eh Satan huboontun Yak'usda ts'un nahútelyeh. 'En si
huba 'alha' 'ust'ah huwa hubulubeshi ch'a hubuna'dutedoh 'ink'ez Yak'usda ba 'udun
nibuninla hubutah 'et hubugha óotelts'ulh,’ súlhni.

Paul dude 'ut'en k'ah huwu yalhtuk

19 “Et huwa, hubudayi cho Agrippa, njan ndus de kwun deznukw 'ink'ez oozalhts'a 'aw
'uts'un cha'dúsnil. 20 'Udechoo Damascus 'et 'ink'ez Jerusalem chah 'et hukw'elh'az Lizwif
hubuyun k'ut ndulhcho hoh, 'udun yun k'ut whut'en hubutah chah, lubeshi whuch'a
bubeni nahodunooleh huba' hoont'ah 'ink'ez Yak'usda ts'un nahóolyeh 'ink'ez hubudzi
náhundunezdla chah, whuz na'a zeh ne'hóot'en, hubudúsni. 21 'Et njan huwa luglez
whucho 'ust'en hoh Lizwif suhílhchoot 'ink'ez sazoolhghelh hukwa' hut'en. 22 'Et hoh
da k'an dzin whuts'un Yak'usda sla 'út'en. 'Ink'ez k'an njan nuhbut síyin ts'iyannah
dóosni ka, tehul'en 'ink'ez hudézti chah. 'Et daja dusni, Yak'usda be nus whúnilh'en
'ink'ez Moses chah daóotenilh hutni, 'et zeh 'uwhudúsni. 23 Christ 'en dzuh nutezut
'udéchoo dune utenilh, datétsah, 'ink'ez 'ilhuz dinadutédalh. 'Et huwa Lizwif 'ink'ez 'udun
yun k'ut whut'en, 'en hububa be whét'en teleh.” 24 'Et Paul whuz na'a ndutni hoh, 'et
Festus yúlh yedúdulh, “Paul nyeni hoolel! 'O nus hodil'eh k'et, nyeni hoolah suli!” 25 'Et
Paul 'utni, “Festus dezti 'aw seni hoolah ilah, ndi khunek be yálhtuk, 'i khunek 'alha'

* 26:7 Ndunnah lanezi 'o 'at nanah 12 'en Jacob buzkeh 'uhant'e. Lizwif ndunnah hits'uh hainde ho' hant'e.

'int'ah, 'i 'int'ah 'ink'ez ts'ah'un na'a 'udusni. [26] Hubudayi cho Agrippa soo ts'et whucho
'un yudúsni, nyunch'oh chah soo t'éooninzun hoonliyaz nts'oh tune'whust'en. 'Alha
ndunuszun 'aw hoonliyaz nch'a ilah túne'whust'en ho' hoont'ah. [27] Hubudayi cho Agrippa,
Yak'usda be nus whúnilh'en khunek hik'une'uzguz, 'i mba 'álha' utni ih? T'éoonúszun
mba 'álha' whutni." [28] 'Et Agrippa, Paul 'uyúlhni, "K'an 'astl'iyaz 'et 'ankw'us Sizi Gri
yuneyalh suzílhtsi." [29] 'Et Paul 'utni, "Dahooldukw k'us dawhuldzah nyun chah 'ink'ez
ndunnah soo hoozelhts'ai ts'iyawh sundult'ah uncha nuszun hoh nuhwhuba tenadusdli.
Ndi tes tl'ool be sulhghel, 'i zeh nuhwhuba buka cha'núszun." [30] 'Aw 'et hubudayi
cho, 'ink'ez yun k'ut moodih, 'ink'ez Bernice, 'ink'ez 'uyoon chah ts'iyawh dináhudidel,
[31] 'et whenáhedel hukw'elh'az 'ulhódutni, "Ndun dune 'aw hoonli hukw'elha datetsah
k'us tsak'eteda cha'ínil." [32] 'Ink'ez Agrippa, Festus 'uyulhni, "Ndun dune Rome whut'en
hubudayi cho degha nus dezti yubut wuyin hukwa cha'dínel t'eh, 'uda da bulanazdootnih
inle."

27

Paul, Rome ts'ih whehíyalhti

[1] 'Aw 'et lhgha 'úhudeja hoh yun k'ut Italy ts'ih nilhts'i t'az nuke 'i be uztooke hutni. 'Et
Julius hiyúlhni 'en Rome nehughan moodih unli, ndunnah nehughan, 'en Rome whut'en
hubudayi cho dezti budune nehughan hubuhútni, 'en Paul 'ink'ez 'uyoon tsak'edelhts'i
chah, Julius 'en hitl'ábanla. [2] Ts'i cho, keyah Adramyttium ts'ih haínkez, 'i Asia ts'ih yatoo
ba ts'i yanadukuk whutuhnutéke, 'i be ts'ándel 'ink'ez 'aw 'et uztezki. 'Ilhunuh dune
Aristarchus hiyúlhni, 'en keyah Thessalonica, Macedonia yun k'ut whuz'ai ts'ih whuz
de haínya, 'en chah nelh 'úja. [3] 'Om bun 'aw 'et keyah Sidon ts'ih ts'utezki. Julius 'en
Paul ts'un unzoo dulh dunekah naboot'en ka, 'et yugha óoni'ai, ndai ye ndunindzit, 'i
higha yóolelh 'et wheni. [4] 'Et whuch'az ninki hoh nedudezts'i, 'et whuch'az noo Cyprus 'i
buch'az lhuts'úzki. [5] Cilicia 'ink'ez Pamphylia, yatoo wheghah 'et nazninki, 'ink'ez keyah
Myra, 'et Lycia yun k'ut whuz'ai, 'et yats'úzki. [6] 'Et ndun nehughan moodih ts'i cho keyah
Alexandria ts'ih haínki, 'i yun k'ut Italy ts'ih tekelh, 'i be nets'anla. [7] Lhat dzin whuts'un
hoh ndai gha ts'ekelh tube huwa whulna hoh ts'ekelh. 'Et 'udek'elh'az keyah Cnidus 'et
whuzih lhuts'úzki. Nedudezts'i 'i bugha 'aw 'á uztooke ghaít'ah. 'Et huwa nus si noo cho
Crete hiyúlhni 'i buts'un 'úts'uja, Salmone huwhútni, hoh wheghah lhuts'úzki, 'ink'ez noo
bu'ih zeh 'uts'ut'en hoh, [8] noo whuzih zeh ts'ékelh, tube huwa whulna hoh Tl'oh Dezghel
huwhútni, 'et keyah Lasea huwhútni, 'et huwu nilhdza ilah, 'et yats'úzki. [9] 'Et sa hoh 'et
'uzdálts'i. 'Aw 'et Lizwif sahá'delya dzin 'et chah 'uda whegho dezut, tube huwa 'óodli
whudezulh nuts'úke huba.* 'Et Paul hubugha dáni hoh njan ndó bulhni, [10] "Dune 'aw 'et
njan whuts'un tube huwa 'oodli tele. Ts'i chah 'ink'ez be yuzdla, 'i chah tinta' tet'ilh,
'ink'ez bulunah chah yahutádlah ho' hoont'ah." [11] 'Et whunts'ih ndun nehughan moodih
Paul yuba 'alha' cha'dusnih. Ts'i niz ts'ih usda, 'ink'ez ndun ts'i bube'ildzun unli, 'en zeh
hiba 'álha 'int'ah. [12] 'Et hudelhts'i khi hudutélts'ilh huba nek'e' hoot'ah. 'Et ndunnah dune
k'us lhanah, 'en nus hutekelh hukwa' huninzun, soo' hutenilh t'eh, keyah Phoenix ts'ih
hutekelh hutni. 'Et noo cho k'ut tl'at whucho whuz'ai, nyan nilhts'i 'ink'ez nus nilhts'i
chah ch'a whu'it whuz'ai, 'et khi hudutelts'i hukwa' huninzun.

Yatoo k'ut whudutelhts'ut

[13] 'Et nyaz de nezul bulh nilhts'i 'i be tezts'i, 'ink'ez ndunnah dune soo 'uhutenilh
huninzun, 'et huwa ts'i bulh too su'ai, 'i too hanahiya'ai 'ink'ez nus whehánki, 'ink'ez
noo cho Crete 'i soo buzih k'ut zeh hutezki. [14] 'Et 'aw chaootuszit hoh nilhts'i ulhtus, 'i
yoo ts'iz tezts'i hiyúlhni, 'i noo soo buts'uh haínts'i hoh tezts'i. [15] Ts'i buk'eoodilts'uk
hoh 'aw nilhts'i buyah uztooke ghaít'ah suli. 'Et hukwa' ts'ut'en 'ustl'e' 'uts'uja 'ink'ez
whute nilhts'i k'una'a uztezki. [16] 'Uyoo nooyaz Clauda hiyúlhni, 'i bu'it ts'uninki, 'et
'ankw'usyaz neba soo úhónt'e. 'Et soo 'uts'unút'en hoh ts'iyaz whuts'ulh'oo, 'i duts'o
ts'úlhtsi, [17] 'ink'ez dets'ántan. 'Et ts'i cho tl'oolh be bunané'ts'uzguz. Nilhts'i be nuke 'i

* 27:9 'Et soo dak'et 'uhoont'ah.

nanáhiyanla, yun k'ut Lybia whunat taba tadalhdukw, 'ink'ez teh whudutle, 'i hik'ételulh
'et whe hunuljut 'et huwa. 'Ink'ez 'ants'ih nilhts'i be hoh nuzdulduz. 18 Whéwhunuljut
hoh nilhts'i ze' whut'en. 'Et 'om bun ts'i be sula, 'i bulah táwhehinilhdel. 19 'Et doo chah
whulh tat dzin nyoo ts'i bet be ne'whut'en, 'i chah whenich'oh tats'álhdel. 20 Lhat dzin
inle 'et sa chah 'ink'ez sum chah 'aw chats'és'en 'ink'ez whuz tube nílhts'i ze' whut'en.
'Udek'elh'az 'aw 'et uzdutejih 'et cha whulanizdunanzut. 21 'Et sa hoh dune 'aw cha'hus'al
hoh Paul hubutah siyin 'ink'ez ndo búlhni, "Dune soo sih soo zólhts'a huba' hoont'ah, noo
cho Crete 'aw whuch'a ts'ooke huba cha'hóot'ah. 'Et 'uts'úja t'eh, 'et t'eh da 'aw hoonli
nech'a tinta cha'host'en 'ink'ez dachats'útesnil wule da. 22 'Et whunts'ih k'an nuhghu
tédusdlih, nuhdzi ulhtus cho ulh'i! 'Aw nuhtah 'ilhunuh whunts'ih dáchatesa, ts'i zeh
tinta' tet'ilh. 23 Yak'usda be'ildzun usdli, 'ink'ez buba ne'ust'en, 'en 'ulh'ek da bulizas 'en
suzih be hóodiltsai, 24 'ink'ez 'utni, 'Paul whéniljut ilah! Rome whut'en hubudayi cho dezti
bubut tanyin ho' hoont'ah, 'ink'ez Yak'usda nyudánts'o hoh ye únzoo, 'i bugha nyulh
dehúdelhts'i yachahutésdla.' 25 'Et huwa dune nuhdzi ulhtus cho wule! 'Et suba 'álha'
hoont'ah nts'e na'a Yak'usda 'usúlhni, whuz na'a 'uhót'e. 26 'Et whunts'ih 'ilhuh nooyaz
k'ut 'et whuniz telhts'ih." 27 'Aw 'et whulh nat hukw'enilhghel inle, 'et Adria yatoo k'ut
'awhuz uzdeldus. 'Et tuzniz bat'en ndunnah ts'i bet 'ut'en 'en yun yeghah 'uts'ut'en
huninzun. 28 Tl'oolh ndaz, 'i huyé dinguz 'ink'ez tahíya'ai. 'Et nahuhoo'ai tube takhulh
120 feet 'et ta'delkulh. 'Et hukw'elh'az 'et doo chah zeh whunduna'hoolhdzai, 'et 90 feet
ta'delkulh. 29 Tse k'ez tekelh whéznuljut, 'et huwa dit tse tl'oolh ts'i bulh too sula, 'i ts'i niz
ts'ih taháyanla 'ink'ez soo 'a hol'eh huninzun. 30 Ts'i bet 'uhut'en neghu déhahunool'ilh
hukwa' hút'en. Ts'iyaz tahítetilh 'ink'ez ts'i bulh too sula, 'i nus tahítelelh lahuhoolh'i.
31 'Et Paul ndunnah nehughan 'ink'ez bumoodih chah ndo búlhni, "Ndunnah dune 'uhut'en
'aw ts'i be chahudilts'ih t'eh, 'aw nuhwhenih doohjih ghaít'ah." 32 'Et ndunnah nehughan
tl'oolh k'uhinínt'az 'ink'ez ts'iyaz hiladetnik. 33 'Aw 'et haootelh'en hoh Paul ndo búlhni,
"Uhoo'alh, 'aw 'et whulh nat hukw'enilhghel hubalh'i, 'et ndúhoolyez hoh 'aw hoonli
cha'zah'al. 34 Nuhghu tédusdlih 'ah'alh! 'Et whut'az dutehjih ho' hoont'ah. Nuhtsigha
lhuk'i whunts'ih tinta cha'dutéskwus." 35 'Et ndudáni hukw'elh'az, Paul lhes yílhchoot,
ts'iyawh hubunalh Yak'usda ts'un, "Suchanailya," dani, taídalhkut 'ink'ez hoh whení'al.
36 'Et hubudzi ulhtus násdli 'ink'ez 'ilhunuh hinli hoh 'úha'al. 37 Nuwheni ts'iyawh 276 ts'inli
hoh ts'i bez ts'udelhts'i. 38 Ts'iyannah soo 'ultsuk nahét'al hukw'elh'az, ts'i ndaz suli ch'a,
lhes haníyeh, 'i desúdzai, 'i tahíyalhdel.

Desk'udinki hoh tatsi be ts'i yaidujut

39 'Aw 'et hoolh'en hoh ts'i bet 'úhut'en nyo yun nachahuhóoltsulh. Tl'ah taba hoonli,
'et hotelh'en, soo 'uhutenilh t'eh whute ts'i yahítejooh huninzun. 40 'Et huwa ts'i bulh
too yuzdla, 'i k'unuhíyuzt'az 'ink'ez nyo 'aw 'et hiladetnik. Tl'oolh ts'i be nuhunukes, 'i
be dint'uk 'i chah k'unuhúyuzt'az 'ink'ez nus nilhts'i'i be nuke, 'i hoh náhidintsi nilhts'i
be no yádooldis ka. 'Aw 'et whusahudutelhúduz. 41 Nyo lheghidli ndúwhult'ah sai dutle,
'i haín'a 'i ts'i yuk'énkez 'ink'ez nus ts'i bunintsis duts'o súli, 'aw naghóotnah ghaít'ah.
'Ink'ez niz ts'ih 'aw 'et tatsi be yawheni'el. 42 'Et nehughan ndunnah tsak'ehudelhts'i
'en huboteghan ka lhahódinla, doo ka yahúl'el 'ink'ez tinta nahoolghas. 43 'Et whunts'ih
nehughan moodih Paul yutelhyih hukwa' ninzun 'et, "Dah," hubúlhni. "Ndunnah dune
soo nube t'éhonínzun, ts'iyawh 'en choo tahóollhat 'ink'ez yahoobe," hubúlhni. 44 'Et
'onghunnah, 'en lhustel k'us ts'i buts'uh hánidestuk, 'i ndi hit'az yahulhú'el. 'Et whuz
na'a ts'iyawh dachats'ínil hoh yats'úzdel.

28

Paul Malta whut'en hubula' tet'ilh

1 Soo yats'úzdel ndi noo 'i Malta hiyúlhni 'et t'ets'onanzin. 2 'Et whut'en tube nets'un
hínzoo. Náwheoonilhtan 'ink'ez whuzk'uz. Kwun neba hídulhk'an 'ink'ez soo cho
nene'hulh'en. 3 Paul tsuz 'ilhidughezdla 'i nus tsídule hoh tl'ughus neoolhch'oolh, 'i kwun
be ninzil hoh Paul yula súlhch'ulh. 4 'Et ndunnah Malta whut'en ndi tl'ughus Paul yula

yé dint'uk hinilh'en 'et 'ulhódutni, “Ndunnah dune neghan 'int'ah. Wheni neyak'usda,
'en boozi, 'i 'ahoolhyez 'uk'elháhoolh'i ts'útni, 'en hutenalh yughá ho'alh ghaít'ah, yatoo
k'ut dujih whúnts'i.” 5 'Et whunts'ih Paul 'aw dachaínil hoh kwun k'ut dula yughat 'et
ndi tl'ughus yuts'úhainkat. 6 Hibalh'i, wulk'et tulih, k'us khunyaz tulih nadooldis 'ink'ez
daóotsah. Sa hiba lh'i hukw'elh'az 'aw hoonli cha'ínel. 'Et huwa 'uts'un na'a na'húnudzun
'ink'ez ndun buYak'usda bulh 'ilhunuh 'int'ah huninzun. 7 'Aw bughu nilhdza ilah 'et tl'o
k'ut whuzdla, noo k'ut hubudayi, Publius hiyúlhni, 'en bube'ildzun hoonli. Soo whu'it teh
bugha dáznindel 'ink'ez tat dzin buzih uzdálts'i. 8 Publius be'abá kw'usuti k'ut sulhti dada
be chah 'ink'ez bubut k'e dzuh nuzut. Nts'e sulhti, 'et Paul yughu danínya 'ink'ez tenadidli,
yuk'událni, 'ink'ez soo ná'yinla. 9 'Et ndúhooja hukw'élh'az noo k'ut whut'en hunduda
ts'iyawh whusahándel 'ink'ez 'en chah soo ná'huja. 10 Hoonliyaz lhai nets'ótelhdel 'ink'ez
uztezki hoh ndai buka ts'untezilh, 'i chah netl'anáhiyelya.

Malta whuts'un Rome ts'ih hutezki

11 Tat sanun inle hukw'elh'az, keyah Alexandria ts'ih haínki, 'i Lhulhutsin Lht'adanke
hiyúlhni, 'i ts'i khi noo k'ut intan, 'i be uztezki. 12 Keyah Syracuse huwhútni 'et uzninki
'ink'ez tat dzin 'et uzdálts'i. 13 'Et whezdinki 'et doo chah keyah Rhegium huwhútni whuz
ts'uninki. 'Et 'om bun 'et yoo'az tezts'i, 'et nat dzin inle 'et keyah whuyaz Puteoli huwhútni
'et yats'úzki. 14 Bulunah huba 'álha' hoont'ah nabuts'ínla hoh 'ilhuh hukw'enilhghel 'et
hubuzih uzdóolts'i nehútni. 'Aw 'et yun k'ut 'uts'uja hoh Rome ts'ih ts'utezdel. 15 Ndunnah
neulhutsínkah Rome 'et nelh 'úhudants'o hoh, 'e'óoket, Appius huwhútni, 'ink'ez ts'uztez
bakoo chah tat ts'uyi huwhútni, 'et tazah 'uhooldzah ts'ih whuz nedadezdel. 'Et Paul
hubutelh'en hoh, Yak'usda, “Suchanailya,” yudáni 'ink'ez 'aw 'et budzi nduk ná'uja.

Paul keyah Rome 'et Sizi Gri bugha dune hubulh yálhtuk

16 'Et Rome ts'ih ts'unindel hoh Paul whute nehughan 'ilhunuh zeh yughunli hoh dich'oh
whút'i higha óoni'ai. 17 'Et hukw'elh'az tat dzin inle hoh Paul 'et whut'en Lizwif dune
hincha hubulh yátelhtuk ka usda ts'ih duts'ó toodelh hubúlhni. Whusahándel hoh 'et
ndó bulhni, “Dune 'ink'ez sulh Lizwif 'aw hoonli sulh dédowh hubuch'a nuchá'ust'il
'ink'ez netsuh whudelhdzulh buk'ah ts'ih né'whut'en hoh chah whuch'a nuchá'ust'il.
'Et whunts'ih Jerusalem 'et tsak'etsuha'ai 'ink'ez Rome whut'en, 'en hubutl'ásahalhti.
18 'Et 'en suhoodalhkut 'ink'ez hoonli hoh tínta' nust'en hukw'elha datésah sugha
náchahuhóo'alh, 'et huwa sula nahudutetnih hukwa' huninzun. 19 'Et whunts'ih Lizwif
huwanch'az nehúnindel 'ink'ez sulh dune 'aw hoh tink'us na'a bughu yaoolhtuk ghaít'ah,
'et whunts'ih 'oosneh huba' hoont'ah. 'Et huwa Rome whut'en hubudayi cho dezti
bubut nitésyalh 'ink'ez buts'u tédutesdlih. 20 Ndan Israel hubuts'uh huhainzut hika tsih
hóoli, 'en suba 'álha 'int'ah huwa ndi tes tl'ool be suhulghel. 'Et huwa nanwhutes'ilh
'ink'ez nuhwhulh yátelhtuk hukwá nuszun.” 21 'Et njan dihíyulhni, “Aw nyun nyugha
yun k'ut Judea whuts'un dustl'us nets'ó tl'achahusdlah, 'aw neulhutsinkah chah whuz
de haíndel chah nyun hoontsi' k'una'a nghu yachahulhtuk. 22 'Et whunts'ih daja dutenilh
nts'óotuzelhts'ilh hukwa' ts'uninzun. T'ets'onínzun dune buts'ú dintnik ndulhcho hoh
yinka hubuch'a yáhalhtuk 'et huwa.” 23 'Et Paul ts'un lhahódinla ndet dzin hits'u tedulh.
'Et 'o nus 'uhuneltsuk, 'en 'et dzin hits'u whúsaindel. 'Et bundada hulhgha whuts'un
Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha hubodoolh'eh. Yak'usda be nus whúnilh'en
'uk'unuhúyuzguz 'ink'ez Moses yuk'une'úzguz, 'i chah 'i bugha Sizi huba 'alha 'oot'e
whule hubúlhni. 24 Bulunah huba 'alha deja 'et whunts'ih 'onghunnah, 'en 'aw huba 'alha
cha'dusnih. 25 'Et Lizwif lhelhts'un 'uhutni. 'Et 'az náhedulh hoh Paul njan ndo búlhni,
“Dalcho 'i be Ndoni 'en Yak'usda be nus whúnilh'en Isaiah 'uhiyúlhni, yudáni, ndi khunek
nuhtsahda hubutl'aídoo'alh ka. 26 'Et utni,
‘Inyalh 'ink'ez ndunnah dune ndubudini,
soo cho 'oozélhts'ai 'et whunts'ih 'aw t'eoonoohzeh ghaít'ah;
soo cho whunulh'en 'et whunts'ih chaséh'en.
27 Ndunnah dune hubeni dúts'o,
dudzo chah whudá'hudinla,

'ink'ez hunilhúts'ul chah 'uhint'ah.
'Et njan 'aw nduchahit'ah t'eh soo da honilh'en,
'ink'ez 'uhudoots'o, 'ink'ez hubeni chah da t'éoonoozeh wule.
'Et t'eh da suts'un náhulheya 'ink'ez da soo ná'boosdleh, ni Yak'usda."
28 'Ink'ez Paul 'udek'elh'az ndo búlhni, "Njan t'éoonohzin huba' hoont'ah, Yak'usda
bughunek be uzdujih, 'i 'udun yun k'ut whut'en, 'en hubuts'un tl'aida'ai. Hiyoozólhts'a
huba' hoont'ah!" 29 'Et Paul 'et ndudáni hukw'elh'az tube cho lhtana'hudentni hoh
Lizwif whenáhedel. 30 Nat naoodezut 'et Paul njan hukw'elha hoolh'i 'et whut'i. Ndun
highundelh 'en du'ih teh hubutulh'ih. 31 Soo ts'et whucho Yak'usda dune k'úne' bul'en,
'ink'ez Sizi Gri neMoodihti 'en bugha chah dune hoodulh'eh. 'Aw dune whuch'a
chahiníyoot hoh ndutni.

Paul, 'en Rome Whut'en Hubuts'un K'e'anguz

Paul ndi dustl'us keyah Rome 'et ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah hubuts'un k'e'anguz

1 Si Paul Sizi Gri be 'ulhna, 'en ska na'detni whel'a 'úst'ah. Ndi khunek unzoo, 'i dune
ndo budoosni huba, Yak'usda 'udun nésunilhti hoh 'ust'ah. 2 Tube 'uda hoh ndunnah
Yak'usda ba nus whunilh'en, 'en hubugha ndi khunek nets'ú yoozi, 'ink'ez Yak'usda be'
dustl'us lubeshi bughu hoolah, 'i k'ut neba hik'e'anguz. 3 Njan Yak'usda nets'ú hoozi buYe'
bugha, 'en Sizi Gri neMoodihti 'int'ah. 'En hubudayi cho David yuts'u haínzut. 'Et huwa
dune 'int'ah t'éts'onínzun. 4 Yak'usda buye' chah unli. Yak'usda ye ulhtus, 'i be dinadija.
'I gha Ndoni, lubeshi bughu hoolah, 'en néwhunelhtan 'en Sizi Gri neMoodihti 'int'ah.
5 'En ye únzoo bugha whel'a usdli 'ink'ez buba 'ust'en. 'Et huwa khunek unzoo, 'i ndi
yun k'ut ts'iyanah dune hubudutésnilh highunek hiyóolhchoot ka, 'ink'ez boozi bugha
hik'une'oot'en. 6 'En hubutah nuhwheni chah Sizi Gri budune sahli. 7 'Et huwa Rome
whut'en ndi dustl'us nuhts'ó tl'ates'alh. Yak'usda nuhk'entsi' 'ink'ez nuhka na'detni
dune hube'ildzun* sahli. Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti ts'un nuhwhuba
tenadusdli, nuhdzi dóoghel 'ink'ez Yak'usda ye únzoo, 'i nohwhulh 'óot'e ka.

Paul ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en Rome ts'ih hubuts'un nutéya hukwa' ninzun

8 'Udechoo 'un nuhwhudutésnilh njan 'et 'uhoont'ah, ndi yun k'ut dune ndulhcho
nohwhulh 'uhudits'o, Sizi Gri ts'un be 'alha 'uhoont'ah bugha. 'Et huwa nuhwheni
nuhwhugha Sizi Gri bugha suYak'usda nuhwhuba chanailya dusni. 9 Yak'usda nalh 'un
whudusni, suyéghah ndulhcho, 'i be Yak'usda ba ne'ust'en, ndi khunek unzoo, buYe'
bugha, be yalhtuk. 'Ink'ez bunalh 'un whudúsni, nuhwhuba tenadusdli 'aw 'ustl'e'
cha'duzesne. 10 'Ink'ez 'ahoolhyez Yak'usda oodulhkut, 'et nduwhútenilh hukwa' ninzun
t'eh, 'et sih nuhts'un tóosya. 11 Tube nuhwhuntelh'ilh hukwa' nuszun Sizi Gri be 'ut'en
'i be nawhuntelhtun ka. 'I bugha ulhtus wahle 'ink'ez 'aw buch'a naoolhúyeh ghaít'ah.
12 'Aw nuhwheni zeh ílah, nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez si chah be 'alha 'uhoont'ah,
'i be 'ilho nús ts'unóot'uk. 13 Sulhutsinkah 'et nt'eoonoohzeh hukwa' nuszun, lhat nuhts'u
t'ésyalh nuwheni lhadúst'ih 'et whunts'ih 'aw 'oosneh ghait'ah. Nts'e na'a 'uyoon 'udun
yun k'ut whuten dahája, 'et ndóhneh, si sgha ts'iyawh Sizi Gri ts'un naoolhúyeh ka. 14 Njan
'et ndósneh huba' hoont'ah, khunek unzoo, 'i Greek k'eyahulhtuk 'ink'ez 'aw soo dune
chah hilah, ndunnah whuwhunih chah k'us chahuhóonih chah, 'en hubodoolh'eh ka. 15 'Et
huwa nuhwheni Rome whut'en nuhts'u t'ésyalh wheni lhadúst'ah, 'et sih khunek unzoo,
'i bunwhuntélhtun.

Sizi Gri bugha khunek unzoo, 'i Yak'usda ye ulhtus be dune hudujih, 'i 'int'ah

16 Ndi khunek unzoo Christ bugha, 'aw hukwaya chasdlah hoh be yálhtuk. Yak'usda
ye ulhtus hoh ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en hudutejih 'et huwa. Lizwif choo 'ink'ez
'udun yun k'ut whut'en chah. 17 Ndi khunek unzoo, 'i Yak'usda ye ts'ih'un 'uhoont'ah
yunenélhtan, nts'e na'a neba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez 'o 'un chah 'uts'oot'e. 'Et whuz
na'a Yak'usda be' dustl'us yuk'e'ánguz ndutni, “Ndunnah ts'ah'un na'huja, 'en be 'alha
'uhoont'ah, 'i be hukhutena.”

'Udun yun k'ut whut'en tinta' hunt'en ho' hint'ah

18 Yak'uz whuts'un Yak'usda ye hunilch'oh 'i yunedunelhútan, ndunnah Yak'usda
hiyénah 'ink'ez tink'us 'uhet'ilh, 'en ndi khunek 'alha 'int'ah t'ehinínzun tink'us 'uhut'en
hoh yuk hinilht'uk. 19 Nts'ena'a Yak'usda dant'ah, 'et newhunélhtan, 'et huwa ts'iyanah
t'einínzun 'en 'int'ah. 20 'Aw 'ilhunuh whunts'i Yak'usda chahes'en, 'et whunts'ih dant'ah
t'ehonínzun. Ndi yun 'uyínla k'an 'et whuts'un ndet Yak'usda dát'en huwhunalh'en.
'Et huwa Yak'usda 'int'ah 'ink'ez ye ulhtus, 'i 'aw bula tah nachahuhóo'al ts'iyanah
t'éhonínzun. Njan t'éhonínzun 'et huwa dune 'aw t'éwhunuzúszun hudooni ghaít'ah.

---

* 1:7 Ndan Sizi Gri hik'une'ut'en, 'en ndunnah duneYak'usda hube'ildzun hinli.

21 Yak'usda t'ehinínzun 'et whunts'ih 'aw chahidílhti 'ink'ez 'aw chanailya chahidúsnih. 'Et
huwa 'ants'i ilah teh nuni hunuzut 'ink'ez hubudzi yuh tink'us 'uhuninzun. 22 Huwhunih
dune na'hundunúdzun 'et whunts'ih 'aw t'ehonínzun hoolah. 23 Yak'usda 'ilhuz khuna,
'en ye dézti 'et whulahudetnik 'ink'ez ndi 'uk'edéltsi 'uhiyulh'en, 'i dune, dut'ai, khunai,
'ink'ez tl'ughus chah, ndi ts'iyawh yaidlah, 'i 'int'ah, 'i huba idézti suli. 24 'Et huwa
Yak'usda hubula detnik hoh hukwa' huninzun k'una'a yinkak húdelhts'i. 'Ut'en dutsun,
'i 'uhulh'en. Lhtah hubuyust'e hukwayá hoonli hiye ne'ut'en. 25 Yak'usda ye ts'ah'un
'utni, 'i ndi khunek whuts'it 'i be lhk'enahída'ai. 'Ink'ez ndai Yak'usda 'uyalh'en, 'i
hits'utedudlih 'ink'ez hik'une'ut'en. 'Et whunts'ih Yak'usda 'en ts'iyaintsuk 'uyalh'en
'ink'ez 'en zeh 'ilulhuz wheni dóoti huba' hoont'ah. Ndoh honeh. 26 Yak'usda huba
'ants'i yúzdli 'et huwa Yak'usda hubula detnik hukwa' huninzun k'una'a yinkak hudóolts'i
ka. Lhat whudutsun 'uwhuhulh'en. Dune ts'ekoo bulh Yak'usda nuwheni 'obinla,
'et whulahudetnik 'ink'ez bulunah ts'ekoo dudulh ts'ekoo 'en 'uhulh'en. 27 Bulunah
dune chah whuz na'a zeh 'uhut'en. Dune ts'ekoo bulh 'et wheni Yak'usda 'obinla,
'et whulahudetnik. Hudézk'un k'una'a dudulh dune buka' huninzun 'ink'ez hukwaya
hoonli teh hubulh ne'hut'en. 'Et ndahút'en 'et huwa hubuyust'e dada zeh dubih, 'et
bugha whúlts'uk. 28 'Ink'ez 'aw hoontsolyaz hoh Yak'usda bugha nuní hunoozut hukwa
cha'hunízun. 'Et huwa Yak'usda hubula detnik. Hubeni ntsi' súli. Nts'oh né'hut'en, 'aw
'et ndoohóot'en huba cha'hít'ah. 29 'Ahoolhyez 'aw ts'ah'un na'a nucha'hust'en. Lubeshi
hukwaya hoonli 'i 'uhiyulh'en, 'uyoon yit'i ka' huninzun, 'uyoon hundélhdaih, 'uhoolnih,
dune hughan, lhéhudulh, huwhuts'it, huwhúske, 'ink'ez dudulh dune ts'iyawh lhghu
yuhaltuk chah, 30 dudulh dune ch'a yáhulhtuk, Yak'usda hits'u dutnik, dune ba dzuh
úhutni, 'uhududelhúti, duba na'hudzoo, 'ahoolhyez tink'us 'úhoot'en huninzun, 'ink'ez
'aw dudusnekah hubuk'únucha'hust'en chah, 31 'aw hubeni hoolah, 'aw hubughunek
chahuyóotun, 'aw hubulh dune hubuk'echahitsi', 'aw sulh dunekah nahoolhtsilh ghaít'ah,
'ink'ez 'aw técha'hunízun. 32 'En dune 'et nduhut'en dahútetsah ho' hoont'ah. Njan
t'ehonínzun 'et whunts'ih, whuz na'a zeh 'uhet'ilh. 'Et ndunnah dune nduhut'en t'eh
huba hóont'i, 'et huwa Yak'usda ts'ah'un na'a huba nahuteyeh.

2

Yak'usda ts'ah'un na'a dune ba nahuteyeh

1 'Et nyun ndi dustl'us k'eyailhtuk hoh soo cho dints'o ih? K'us ndan nuhtah dudulh
dune ghu yalhtuk tink'us 'úhut'en hubugha, 'et dich'oh chah 'alha tink'us 'ut'en. 'Et
dich'oh chah khúyanaltuk hoh 'utni. Dich'oh chah whuz na'a zeh ne'ut'en. 2 Whunulh'en,
t'ets'onínzun, Yak'usda dune tink'us na'a 'uhut'en t'eh, ts'ah'un na'a huba nahuteyeh
ho' hoont'ah. 3 Nyun chah tink'us na'a 'int'en t'eh, 'ink'ez nyulh dune ba nahinyeh t'eh,
'et Yak'usda whuz na'a mba nachahutesyeh ninzun ih? 4 'Ink'ez Yak'usda lhe'whuldzuh
nts'un únzoo 'ink'ez 'aw nyulh chahunlhúch'e. 'Et 'ants'i ih mba' hoont'ah? 'Awhuz
ih t'ewhunuzínzun Yak'usda nts'un únzoo, nyeni nahaduno'ah ka huba' hoont'ah? 5 'Et
whunts'ih 'aw ndzi náchaduní'al. 'Et zeh 'iltsi'. 'Et huwa ndet dzin Yak'usda ye hunilch'oh
dune hubunalhts'et hawhélts'ut suli t'eh, 'et sih ts'ah'un na'a dune ba nahuteyeh,
6 'et hoh 'ilho ahli hoh nuhwhe'ut'en bugha Yak'usda nuhwhuba 'uk'elha whutelhtsilh.
7 Bulunah 'aw whechahítsaz hoh ts'ah'un na'a 'uhut'en. 'Et nduhút'en hubugha Yak'usda
budóolhti, hincha uboolhtsilh, 'ink'ez 'ahoolhyez dachahútesa 'et hits'u húkwa' ninzun.
'Et nduhint'un dune Yak'usda 'ilhuz wheni hiye khutenalh bugha óote'alh. 8 'Et whunts'i
bulunah dune k'úwhulh'ai, dich'oh zeh duk'ah ts'ih ne'hutet'en hukwa' huninzun. 'Ink'ez
khunek 'alha 'int'ah, 'i k'unucha'hust'en, tink'us zeh 'uhet'ilh. Ndunnah dune Yak'usda
tube whúske hoh huba nahuteyeh. 9 'En wheoonujut hoh dzuh nahutedoh. K'us ndan dune
tink'us zeh 'uhut'en, Lizwif choo 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah. 10 'Et whunts'ih
Lizwif choo 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en chah, ndan hubutah ts'ah'un 'uhet'ilh, 'en
Yak'usda hududutélhti, hincha hubutelhtsilh, 'ink'ez hubudzi dutéghel. 11 Yak'usda ndi
yun k'ut dune ts'iyanah 'ilho lhulhúgha nenílh'en 'et huwa. 12 'Et ndunnah Moses be'

dustl'us t'ehinízun, lubeshi 'uhulh'en t'eh, ndi dustl'us bu'et 'ilhuz wheni dzuh nuhate-
doh. 'Ink'ez ndan Moses be' dustl'us t'ehinínzun, lubeshi 'uhulh'en t'eh, 'uk'une'úsduguz,
'i bugha huba nahutedeh. 13 Njan whunulh'en, ndunnah Moses be' dustl'us 'ants'i 'et
yoozélhts'ai, 'aw Yak'usda ba ts'ah'un cha'hít'ah. 'Et whunts'ih ndunnah Moses be'
dustl'us hik'úne' 'ust'en, 'en tinta' hunt'en Yak'usda huba hoolah whutelhtsilh. 14 'Udun
yun k'ut whut'en Moses be' dustl'us 'aw chahiyust'ih, 'et whunts'ih yinkak húdelhts'i
huwa ndi dustl'us hik'úne' 'ust'en t'eh, 'ants'i t'ehinínzun huba li'hoont'ah. 15 'En Moses
be' dustl'us k'una'a hik'úne' 'ust'en t'eh, 'ants'i hubudzi k'ut 'uk'ununa'úsduguz huba
li'hoont'ah. 'Et neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun* 'i bugha dahínt'ah, 'et whuz na'a
nts'e na'a dahút'en t'ehonínzun, whulahtah tink'us na'a 'uhoont'ah, k'us ts'ah'un na'a
'uhoont'ah, 'et dudzi yuh ts'ih t'ehonínzun. 16 Ndet dzin Yak'usda dune ba nahuteyeh,
nts'oh whu'iz hoh ne'hust'en, 'et Sizi Gri huba nahuteyeh. 'Et ndi sughunek unzoo, 'i
dune be hodulh'eh 'et whuz un'a ndutni.

Lizwif 'en 'udun yun k'ut whut'en chah, 'aw Yak'usda bughunek hik'únucha'it'il

17 Lizwif inli 'ink'ez ndi k'eyailhtuk t'eh, nyun Moses be' dustl'us but'anínintan, 'et
Yak'usda ts'un ténadusdli dini 'et hoh duba nainzoo. 18 Nyun Yak'usda ndet nts'u
hukwa' ninzun t'ewhunínzun. Moses be' dustl'us hubugha whenyunelhtan 'et tink'us
'uhoont'ah 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhoont'ah t'ewhunínzun. 19 'Ink'ez 'udun yun k'ut
whut'en hodilh'eh nduninzun, 'et huwa dune chawhes'en ndult'ah bula óontun ninzun,
'ink'ez dune tsahólhgus yuh hudélhts'i li'int'ah, 'en huba be whét'en huba usdli ninzun.
20 'Ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'uskehyaz whusnik li'hint'ah hubunínzun, 'et whuz na'a
whebudolh'eh ninzun. Moses be' dustl'us int'i, 'et huwa 'i bugha ts'iyawh t'eoonínzun
na'dunínzun. Ndai tink'us na'a 'ink'ez ts'ah'un na'a 'int'ah t'eoonínzun na'dunínzun.
21 Ts'iyanah hodulh'eh dini. Di ka nyunch'oh nacha'dunuzíltun? Lhe'díni, 'uyoon dune
ubudíni, "Udunooht'ih gunih!" Nyun chah tulih 'undunint'ih? 22 'Uyoon chah ndúbudini,
"Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' ooht'en gunih!" Nyun chah tulih 'et ndint'en? "Uk'edéltsi
ts'u dusnik," dini, 'et whunts'ih 'uk'edéltsi ts'un ténahududli ts'ih, 'alha ih 'aw hubuluglez
hoonliyaz chazílhchoot bé' tant'ilh wheni? 23 Dune dini Moses be' dustl'us dalzoo, 'et
whunts'ih bughunek k'inyis t'eh, Yak'usda 'aw chadílhti ho' 'int'en. 'Aw ih hubugha nuní
chanuzinzut? 24 Nuhwheni nuhwhugha 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda ch'a yahalhtuk.
Soo whuz na'a Yak'usda be' dustl'us 'utni hukw'u na'a cha'whust'en.

'Et buka dune inli, 'i k'ut nyuhúzt'us t'eh, 'aw nla' whudoneh ghait'ah

25 'Et hukwa buka dune inli, 'i k'ut nyuhúzt'us t'eh, 'et hoh nyehóodet'en Lizwif
'unint'ah.† 'Ink'ez Moses be' dustl'us buk'úne' zint'en t'eh, nyuhúzt'us mba hóonzoo.
'Et whunts'ih Moses be' dustl'us 'aw buk'únucha'zint'en t'eh, njan nyuhúzt'us 'aw hoonli
chahóolah. 26 Njan whunulh'en 'udun yun k'ut whut'en ndet Moses be' dustl'us buts'u
húkwa' ninzun tuné' hut'en t'eh, 'et 'ants'i hubuhúzt'us li'hoont'ah, 'et nduchabahilil
whunts'i. 27 'Et 'udun yun k'ut whut'en ndet Yak'usda buts'u húkwa' ninzun tuné' hut'en
t'eh, ndi tuné' hut'en, 'i gha nuhwhuba nahutedeh. Nuhwheni Lizwif, hubuhánt'az
'et whunts'ih Moses be' dustl'us k'unahyuz 'et huwa lubeshi 'ulh'en ahli. 28 Ndunnah
Lizwif hinli 'ink'ez hubuhúzt'us Moses be' dustl'us k'una'a t'eh, 'et nduhúja whunts'i,
'aw ts'ah'un Yak'usda budune chahílah. 29 'Et whunts'ih ndunnah ndet Moses be' dustl'us
hubuts'u húkwa' ninzun hoh túne' hust'en t'eh, 'aw 'en zeh soo Yak'usda budune hinli.
'En soo Lizwif 'uhint'ah. Ndoni bugha 'ants'i Moses be' dustl'us buk'una'a hubudzi k'ut
hiyúzt'us be hóodet'en, 'aw Moses be' dustl'us k'una'a ílah. 'En Yak'usda hududutélhti,
'aw dune ilah.

3

1 'Et dahoont'ah huwa Lizwif whut'en hinli 'et huwa 'o nus huba hoonzoo? 'Ink'ez
dahoont'ah huwa huba húzt'us 'et hubugha 'udun yun k'ut whut'en hubugha ndoh

* 2:15 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni. † 2:25 Ts'iyannah t'ehoninzun, Lizwif 'en Yak'usda 'utahaoobanla budune hoole ka. 4:11 'et cha hukw'e yahalhtuk.

'uhint'ah? [2] Lhat hoh huba hoonzoo. Yak'usda bughunek hubutl'a ída'ai, 'i be ts'iyanah
wheoobuhodolh'eh ka. [3] 'Alha 'uhoont'ah, bulunah Lizwif Yak'usda bughunek 'aw
hik'únucha'it'il. 'Et ndunt'ah bugha Yak'usda 'onghoh Lizwif hubula dutetnih ninzun ih?
[4] 'Aw nts'e na'a? 'Uhót'e hoolah ho' hoont'ah! Dune ts'iyannah whuhuts'it 'et whunts'ih
Yak'usda 'aw chawhusts'it ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a 'uk'e'ánguz hoh ndutni,
"Nghunek bugha 'uyoon dune 'alha' dini t'ehontézin.
'Uyoon nyenah 'uhutni t'eh, hubuch'a' talhdoh." ni.
[5] Nuwheni Lizwif tink'us 'úts'ut'en t'eh, 'et 'uyoon dune 'aw huwa cháhoolnah hoh
t'ehonínzun Yak'usda ts'ah'un 'int'ah. Tink'us 'úts'ut'en huwa Yak'usda neba nahuteyeh
t'eh, ts'ah'un cha'ust'en ninzun ih? 'Ants'i hoh dune k'una'a 'udusni. [6] Yak'usda
nuwheni Lizwif ts'ah'un na'a neba nachahusye t'eh, nts'e na'a simba ndi yun k'ut dune
ts'ah'un na'a huba nahooyeh? Nts'e na'a? 'Uhót'e hoolah ho' hoont'ah! [7] Lhe'hutni,
si whusts'it huwa Yak'usda bughunek 'alha 'int'ah, 'i 'o nus dézti suli 'ink'ez 'uyoon
'aw Yak'usda chawhusts'it 'et t'ehontézin t'eh, 'et di ka sudutéhnilh si lubeshi 'ulh'en
'ust'ah? [8] 'Et whunts'ih bulunah dune, nech'a yáhalhtuk hoh hutni, "Tink'us 'úhoot'en
buts'útni Yak'usda dézti t'ehonoozeh ka," 'et hoh nech'a yáhalhtuk. 'Et 'alha 'uhoont'ah
njan huhonts'it 'et hukw'elha Yak'usda huba nahuteyeh, hubulh dawhútenilh ts'ah'un
'uhoont'ah.

Ndi yun k'ut dune ts'iyannah lhubeshi 'uhalh'en

[9] Nuwheni Lizwif 'udun yun k'ut whut'en huba nus sóo' ts'inzoo ninzun ih? 'Aw
whuz na'a cha'hóot'ah! 'Uda whenyunelhtan nahúlt'ah Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut
whut'en lubeshi 'ulh'en 'uhint'ah. 'Et huwa Yak'usda huba nahuteyeh. [10] 'Et whuz na'a
'uk'une'úsduguz 'et ndutni,
"Aw ndi yun k'ut 'ilhunuh dune ts'ah'un na'a 'int'ah hoolah.
[11] 'Aw 'ilhunuh dune Yak'usda yuts'u húkwa' ninzun hoolah. 'Ink'ez 'aw 'ilhunuh dune
hukwa tsi chahoolih.
[12] Ts'iyanah Yak'usda ch'a nahulhúya.
Ts'iyanah hintsi' súli.
'Aw 'ilhunuh dune unzoo hoolah.
[13] Bughunek untsi'. Dune dazsai be yust'e ílhjut zeh buzahooltsun li'hint'ah, hubughunek
'i be dune nabuna'a.
Huwhuts'it zeh 'uwhuhulh'en.
Khunek hiye yálhtuk, 'i 'ants'i tl'ughus poison ndunt'ah.
Whuz na'a hubughunek be dune hundulhda.
[14] 'Ahoolhyez hubuzek hoontsi' 'ink'ez hubuk'eheyih.
[15] 'Ahoolhyez dune hughan, 'et zeh huba hilh'i.
[16] Nts'oh nuhúdelh teh, ts'iyaintsuk tinta' hulh'ih, 'ink'ez dune dzuh nuhulhdeh.
[17] Nts'e na'a lhts'un soo' ts'oot'e, 'aw t'ehonízun.
[18] 'Aw Yak'usda hiyé chaniljut cha' hint'ah," ni hoh 'utni.
[19] 'Alha t'ets'onínzun ndan Moses be' dustl'us hik'úne' 'uhut'en, dustl'us daja ni,
ts'iyawh hik'úne' oot'en huba' hoont'ah. 'Et huwa ts'iyanah Yak'usda hibut nihunín-
del t'eh, lubeshi 'uhulh'en t'éhonínzun, 'et huwa 'aw hoonliyaz 'uhidooni ghaít'ah.
[20] Ndunnah Moses be' dustl'us k'úne' 'uhut'en 'aw 'et huwa lubeshi 'uhulh'en huba
hoolah hoolhtsilh ghaít'ah. Njan Moses be' dustl'us 'i bugha lubeshi 'uhulh'en 'uhint'ah
t'ehonínzun 'et huwa.

Sizi Gri neba 'alha 'int'ah t'eh, tinta' ts'unt'en Yak'usda neba hoolah whutelhtsilh

[21] K'an 'et Moses be' dustl'us bu'et Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhutet'ilh, ye ts'ah'un
be' hoont'ah 'et ts'iyanah wheóobunelhtan. Moses be' dustl'us, 'ink'ez Yak'usda be
nus whunilh'en hububе' dustl'us chah whuz na'a 'uwhuténilh hutni. [22] Soo 'o 'un zeh,
Yak'usda ye ts'ah'un be' hoont'ah, 'et 'i be ts'iyanah hububa 'ink'ez ts'iyanah hububulh,
ndunnah Sizi Gri huba 'álha 'int'ah, 'aw 'en zeh ts'ah'un na'huja hinli nahúsdli. Yak'usda
ndi yun k'ut dune ts'iyawh lhulhúgha úbunilh'en 'et huwa. [23] 'Et nuwheni ts'iyawh

lubeshi 'uts'alh'en. 'Et huwa Yak'usda ye dézti, 'i dant'ah, 'et nduts'óot'e ghait'ah.
24 'Et whunts'ih Christ, 'en Sizi ts'utni, 'en bugha nelubeshi ch'a nenaonket. 'Et huwa
Yak'usda ye unzoo, 'i be tinta' ts'unt'en, 'i neba hoolah neba nawhulhtsi. 'Et nuwhuba
hukw'elha chats'uhoolhtsil hoh neghaóoni'ai. 25 Yak'usda buYe' 'en ndi yun k'ut whut'en
yúbunelhtan Yak'usda soo cho hubuts'u naitoot'en ka. 'Et Sizi Gri buzkai bugha neba
'alha 'uhoont'ah 'et hoh Yak'usda dulh dunekah nenasulhtsi. 'Et whuz na'a dich'oh ye
ts'ah'un be' hoont'ah, 'et whunenulhtan. 'Uda dune lubeshi 'uhulh'en hoh Yak'usda
'ants'i ubunínzun, k'at lih t'eh zeh huba nahuteyeh. 26 'Et k'an 'et ndi ye ts'ah'un be'
hoont'ah 'i be dunabunelhútan, ndan Sizi yuba 'alha 'int'ah, Yak'usda ts'ah'un na'a 'int'ah
hoh 'en tinta' hunt'en 'et huba hoolah whulhtsi. 27 'Aw ih hoonliyaz 'ónt'e bulh bughu
yats'oolhtuk, 'i hoolah? Soo hoolah! Ndet dáhoont'ah simba? 'Ut'en bugha tulih?
'Awundooh! 'Et Sizi Gri neba 'alha 'int'ah, 'i bugha. 28 Njan whuts'odul'eh, ndunnah
Yak'usda huba 'alha 'int'ah, 'en tinta' hut'ih huba hoolah whulhtsi. 'Aw 'o 'un Moses
be' dustl'us hik'únucha'oost'en huba' hoont'ah. 29 Daja nuhzun? Yak'usda Lizwif zeh
hubuYak'usda unli, k'us 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah tulih hubuYak'usda unli nuhzun
ih? 'Alha 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah hubuYak'usda unli. 30 Yak'usda 'ilhunuh
zeh unli. 'Et huwa Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en huba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et
t'eh tinta' hunt'en huba hoolah whutelhtsilh. 31 'Et whu la gha ts'ih, nuwheni Yak'usda
buba 'alha' ts'int'ah ts'ah'un na'a na'ts'uja, 'et nduts'ínt'ah t'eh, Moses be' dustl'us
bunats'odutelnah nuhzun ih? 'Awundooh! 'Awhuz 'et dez'ai. 'I chah Yak'usda bughunek
'int'ah.

4

Abraham Yak'usda buba 'alha 'int'ah 'et hubulubeshi buba hoolah nasdli

1 Nuwheni Lizwif ndun netsuhda Abraham, 'en bughu dája uzninzun? Niz t'eh yinkak
inda huwa ndet simba nahoo'ai? 2 Abraham be 'ut'en gha Yak'usda tinta' 'ant'en yuba
hoolah whulhtsi. 'Et 'alha 'uhoont'ah t'eh, Abraham whé' oot'e da, 'et whunts'ih 'aw
Yak'usda nalh ílah. 3 Yak'usda bughunek 'uk'e'éduguz bunalhúnih ih? “Abraham Yak'usda
buba 'alha 'int'ah 'et huwa ts'ah'un dune unli yúlhni.” 4 Ndan dune be 'ut'en gha 'i ba
'uk'elha hóle huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'aw ye únzoo 'i bugha ilah 'uk'elha whulhtsi.
5 'Et whunts'ih dune Yak'usda dája ni buba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'et tínta' ut'ih, Yak'usda
yuba hoolah whutelhtsilh 'ink'ez idutéinilh ts'ah'un dune inli. Whuz na'a yuba' whutelilh
'aw hoonliyaz yuba cha'ílil 'et whunts'ih. 6 Hububayi cho David 'en chah 'et huwu yalhtuk,
ndan dune 'aw 'ut'en cha'yilh'il whunts'i Yak'usda ndo búlhni, “Nyun ts'ah'un dune
'unint'ah,” 'et 'alha degha nus hoonzoo bughá whults'ut ho' 'int'ah. 7 Njan 'et dutni,

“Ndan tink'us 'uhét'en hubulubeshi buba 'ún yutelhdel
'ink'ez hubulubeshi 'aw chast'en suli lí'uja t'eh,
'en degha nus hoonzoo hubugha whults'ut.
8 Ndan dune Yak'usda 'aw lubeshi 'ulh'en yuk'echaootes'al,
'en dune degha nus hoonzoo hubugha whults'ut ho' 'int'ah.”

9 'Et daja nahzun? 'Et dune buhúzt'us hoh be hóodet'en, 'en zeh tulih Yak'usda bugha
'ukenus hoonzoo hubugha whults'ut? K'us ndunnah chahídut'us, 'en chah tulih Yak'usda
bugha degha nus hoonzoo hubugha whults'ut? Njan 'et nduts'útni, Abraham Yak'usda
daja ni buba 'alha 'uhoont'ah 'et huwa ts'ah'un dune unli yúlhni. 10 Nkeda Yak'usda
yudáni ts'ah'un dune unli? Hitet'us whutsuh tulih k'us hukw'elh'az tulih? Hitet'us
whutsuh 'et be hóodet'en 'aw hukw'elh'az ilah. 11 Abraham Yak'usda daja yudáni 'et
buba 'alha 'uhoont'ah, 'et huwa Yak'usda 'utni, ts'ah'un dune yulhni. Yak'usda yudáni
hitet'us whutsuh da. Hukw'elh'az hiyúzt'us 'et hoh be hóodet'en be 'alha 'uhoont'ah 'i be
ts'ah'un dune 'int'ah. 'Et huwa ndan Yak'usda daja ni buba 'alha 'uhoont'ah, 'aw buba
cha'hít'us hoh bube hóodet'en whunts'i, 'en Abraham butsuh whudélhdzulh ínle. 'En
chah Yak'usda ubúlhni, ts'ah'un 'uhint'ah. 12 'Ink'ez bulunah Lizwif, 'en chah Abraham
hubutsuh whudélhdzulh unli. Lizwif ts'iyawh hubuhúzt'us hoh hube hóodet'en. 'Et

whunts'ih ndan Lizwif Abraham k'una'a yuka dune unli hik'ut hiyúzt'us whutsuh da Yak'usda bughunek buba 'alha 'int'ah, 'aw 'en zeh Abraham hubutsuh whudélhdzulh unli.

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha zeh ndi Yak'usda nets'ú hoozi nets'ó telts'ulh

13 Abraham 'ink'ez ye k'édinde 'en ndi Yak'usda buts'ú yoozi, 'i bugha ndi yun
bube'ildzun whutele, 'aw Moses be' dustl'us bugha ílah hoh butl'a ída'ai, 'et k'us be
'alha 'uhoont'ah bugha ts'ah'un dune suli, 'et huwa ndi buts'ú yoozi, 'i butl'a ída'ai.
14 Njan whunulh'en ndunnah Moses be' dustl'us hik'une' hút'en 'aw 'et huwa ilah ndi
yun bube'ildzun whutele. 'Et whuz na'a nduwhútenilh t'eh, 'et t'eh Yak'usda yuts'ú
hoozi hoolah nawhutédle, 'ink'ez Yak'usda bughunek neba 'álha 'uhoont'ah 'ants'i 'et
'uwhutét'ilh. 15 Ndi Moses be' dustl'us 'i be dune bulubeshi hubugha huba nahutedeh.
'Et whunts'ih dune Moses be' dustl'us chahiyít'i t'eh, 'aw huba nahoodeh ghaít'ah. 16 'Et
huwa ndi buts'u yoozi, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be dune yitélhcholh. 'Et hoh ndet Yak'usda
dune ts'uhóozi ts'iyanah Abraham yuk'édinde, en hububе'ildzun whutele. Ndunnah
Lizwif Yak'usda bughunek huba 'alha 'int'ah, 'aw 'en zeh ílah, ts'iyanah Abraham k'una'a
Yak'usda bughunek hiyílhchoot t'eh, 'alha ts'iyanah netsuh whudélhdzulh unli wule.
17 Yak'usda bughunek 'uk'e'éduguz, 'i Yak'usda Abraham ndúyúlhni, "Dune lhelhts'un
hudédowh butsuh whudélhdzulh nyuzílhsi." 'Et huwa Yak'usda Abraham lhelhts'un
hudédowh butsuh whudélhdzulh unli. Yak'usda yuts'ú hoozi 'aw cha'whúsne, 'et
whunts'ih ts'ah'un na'a 'uhooja k'una'a huba 'álha 'uhoont'ah. Ndi Yak'usda 'en 'int'ah,
'en bugha yahadla chah hukhuna, 'ink'ez ndai 'uyínla, 'i hoolah be 'uyínla. 18 Yak'usda
yuts'ú hoozi lhanah hudedowh butsuh whudélhdzulh tele. 'Uhóneh ghaít'ah li'hoont'ah,
'et whunts'ih huba 'alha 'uhoont'ah 'et nduwhútenilh. 'Et huwa Yak'usda ndi yúlhni,
"Nts'uhainde hutelai." 'Et hoh bulh nduhooja. 19 Tube duneti súli, nts'e na'a simba buzkeh
hole? 'Ankw'us 100 naooduzuk be suli. Bu'at Sarah 'en chah 'et ndunt'ah, buzkeh whutéle
'o 'un hóonyin. 'Et whunts'ih, njan 'aw soo cho howu ni chaílah, Yak'usda daja yudáni,
'et tube cho buba 'alha 'uhoont'ah 'et huwa. 20 Yak'usda ndet Abraham yuts'ú hoozi 'aw
'uts'un na'a cha'nízil 'ink'ez 'aw nawh buba cha'hóot'ah. Yak'usda buba 'alha 'int'ah,
'et hoh ulhtus suli, 'ink'ez Yak'usda délhti. 21 Tube buba 'alha 'uhoont'ah, t'eonínzun
Yak'usda soo úlhtus hoh ndet yuts'ú hoozi 'et ndutténilh. 22 'Et huwa Yak'usda 'utni,
"Ts'ah'un dune inli." 23 Yak'usda bughunek 'uk'e'edúguz, 'i Yak'usda ndun Abraham ndí
yulhni, "Ts'ah'un dune inli." Ndi 'aw Abraham zeh ilah buba 'uk'e'edúguz, 24 Nuwheni
chah neba 'int'ah. Yak'usda Sizi Gri neMoodihti dazsai hoh dinaidilhti 'et neba 'alha
'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh Yak'usda neduténilh, "Ts'ah'un dune ts'inli." 25 Tink'us 'úts'ut'en
huwa Yak'usda Sizi Gri hubutl'a yálhti. 'Ink'ez dazsai hoh dinaidilhti. 'Et huwa Yak'usda
nelubeshi neba hoolah whulhtsi.

5

Dune ne'huzúla 'et whunts'i Ndoni neyudinda 'et huwa 'aw whechats'ítsaz

1 Yak'usda daja nedáni 'et neba 'alha 'uhoont'ah. 'Et hoh tinta' ts'ut'ih Yak'usda neba
hoolah whulhtsi. 'Et whula gha ts'ih Sizi Gri neMoodihti 'en bugha Yak'usda ts'un
nedzi dezghel. 2 Sizi Gri neba 'alha 'int'ah, 'et huwa Yak'usda ye únzoo, 'i ne'ilhdzun
unli ho' 'int'ah, 'ink'ez 'i be 'ilhuz wheni 'et níznindel. 'Et ts'uhóont'i hoh huba ts'ilh'i
ndet whusawhútelts'ulh Yak'usda ye dézti 'i be ts'owhuntelhnik. 3 'Ink'ez 'aw 'et zeh
ilah, 'et huwa dune ne'huzúla whunts'i, ts'uhóont'i, t'ets'oninzun dune ne'husúla 'i gha
whechats'ítsaz. 4 'Et huwa ts'iyanah t'ehonózin ba soo' ts'uja dune ts'inli. 'Ink'ez 'i gha
huba ts'ilh'i ndet whusawhútelts'ulh. 5 'Ink'ez Yak'usda Ndoni nets'ó tl'aidá'ai 'ink'ez
neyudande. 'En bugha Yak'usda dahóolcho 'i be nek'entsi' t'ets'onínzun. 'Et huwa
'et dzin whusawhútelts'ulh 'aw buk'elh'i ts'unoodelh ghait'ah hoh huba ts'ilh'i. 6 Njan
whunulh'en, whutsuh da 'aw be ts'ílhtus, 'i chats'ít'i inle, Yak'usda ts'ah'un na'a buba
yinkak uzdutélts'ilh huba. 'Et whunts'ih ndet dzin Yak'usda 'udun néwhuni'ai, 'et dzin
Christ ts'iyanah lubeshi 'uhulh'en huba dazsai. 7 Howu nuní nuhzut, 'aw dune ts'ah'un
'int'ah ba daóotsah hukwa' huninzun hoolah. Nuhtah 'ilhunuh tulih budzi ulhtus hóonli
chah 'int'ah, 'en dune unzoo ba datétsah huba. 8 'Et whunts'ih nuwheni 'awhuz lubeshi

'uts'ulh'en hoh Christ neba dazsai. 'Et hoh Yak'usda néwhunelhtan dahóolcho, 'i be nek'entsi'. 9 'Aw 'et zeh ílah, Sizi Gri buzkai 'i bugha ts'ah'un na'ts'uja. 'Et huwa Sizi Gri 'en bugha Yak'usda ye húnilch'oh, 'i ch'a uzdutejih. 10 Njan whunulh'en, 'awhuz Yak'usda buch'a úzdetni hoh buYe' neba dazsai, 'i bugha Yak'usda ts'un dune nelh soo ninawhunt'ai. 'Et 'o 'un degha nus cha' hoont'ah, Sizi ye khúna, 'i be uzdutejih 'et huwa. 11 'Aw 'et zeh ílah, Sizi Gri neMoodihti 'en bugha Yak'usda bulh ts'uhóont'i, 'aw 'et Yak'usda ts'un dune nelh soo ninawhunt'ai 'et huwa.

Adam 'en bugha lubeshi 'uts'ulh'en, 'et whunts'i Sizi Gri 'en bugha Yak'usda nelubeshi neba hoolah yulhtsi

12 Huwú nuní nuhzut, 'ilhunuh dune lubeshi 'ínla, 'en bugha ts'iyanah ndi yun k'ut lubeshi 'uhulh'en huzdli. Lubeshi bugha yaztádlah. Ts'iyawh lubeshi 'uts'inla, 'et huwa ts'iyawh yats'adlah. 13 Yak'usda Moses bughunek yutl'aída'ai. 'Et whuts'un dune lubeshi 'uhulh'en. Dune Moses be' dustl'us 'aw chahiyít'ih, 'et huwa hubulubeshi ba nahutedeh k'at lih huba 'et niwhuni'ai. 14 'Et whunts'ih Adam yinkak inda da hukw'elh'az Moses yinkak ninínya 'et nduhóolhez hoh, dune lubeshi 'uhulh'en, 'et huwa yahadlah. Adam Yak'usda bughunek t'einínzun, 'et whunts'ih k'einínyuz, 'et lubeshi 'ínla. 'Et huwa ts'iyanah lubeshi 'uhulh'en huzdli. Ndunnah dune 'aw Adam k'una'a lubeshi cha'hílil, 'en whunts'ih lubeshi 'uhulh'en hinli inle 'et huwa yahadlah. Ndunnah whusatéyalh, 'en Adam ndunt'ah. 15 'Et huwa ndi hukw'elha chats'uhoolhtsil negha íni'ai, 'i 'aw 'ilhunuh dune 'en bula gha ts'ih 'uts'úja whundúchats'ilt'ah. 'Ilhunuh dune 'en lubeshi 'ínla 'et huwa ts'iyanah yahadlah. 'Et whunts'ih Yak'usda ye únzoo, 'i bugha nelubeshi yunaoodelhúnah. 'Et huwa Yak'usda ye únzoo, ndun 'ilhunuh dune, Sizi Gri, 'en bugha ndi huba hukw'elha chats'uhoolhtsil, 'i degha nus hoonzoo hoh lhanah hubugha ininkat. 16 'Et ndun 'ilhunuh dune 'en lubeshi 'ínla hoh dáhooja whunulh'en. Yak'usda ndi hukw'elha chats'uhoolhtsil negha íni'ai, 'i 'aw 'et whundúchailt'ah. Ndez na'a njan nduhoont'ah, ndi 'ilho lubeshi 'ulya 'i bugha Yak'usda ye náhuteyeh 'ulya, 'i ts'iyanah dune dahútetsah. 'Et whunts'i lubeshi lhai 'uts'inla whunts'i, Yak'usda ndi hukw'elha chats'uhoolhtsil negha íni'ai, 'i bugha tinta' ts'unt'en neba hoolah whulhtsi. 17 Njan whunulh'en ndun 'ilhunuh dune, 'en bulubeshi 'i bugha ts'iyanah dune yahádlah suli. 'Ink'ez 'aw highah lhoya ghaít'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda ye néts'un unzoo, 'i degha nus unzoo. Ndunnah hiyílhchoot, 'i bugha, ndi 'et huba hukw'elha chats'uhoolhtsil negha iní'ai, 'et Yak'usda ndunélhni, ts'ah'un dune ts'inli 'ink'ez 'ilhuz wheni khuztena. 'Et ndun 'ilhunuh dune, Sizi Gri, 'en whuz na'a neba 'uhóonla. 18 'Et huwa ndun 'ilhunuh dune, 'en lubeshi 'ínla, 'en bugha ts'iyanah dune yahutédlah huba nahesda. 'Ink'ez ndun 'ilhunuh dune whuz na'a zeh ts'ah'un 'uhoont'ah hoh neba 'uja. 'Et huwa tinta' ts'unt'en Yak'usda neba hoolah whulhtsi, 'ink'ez 'ilhuz wheni khuztenalh ho' hoont'ah. 19 'Ilhunuh dune 'en Yak'usda bughunek 'aw yuk'únucha'it'il, 'et huwa 'en bugha' hooja ts'iyanah dune lubeshi 'ulh'en huzdli. 'Et whunts'ih ndun 'ilhunuh dune 'en Yak'usda bughunek yuk'une' 'ust'en huwa lhanah dune ts'ah'un 'uhint'ah tele. 20 'Et Yak'usda bughunek Moses, 'en chah yutl'aída'ai, 'et 'on nus whénulhtun hoh dawhunéltsuk hoh Yak'usda bughunek k'úzninyuz. Ndet t'ets'oníinzun lubeshi 'ulh'en ntsi' ts'inli nats'uhoo'aih Yak'usda ye néts'un únzoo, 'i 'o nus 'íltus hoh nelubeshi yuch'a' nilhde. 21 'Et hoh da nts'e na'a lubeshi bugha dune ye dátsah 'aw yughah lhoya ghaít'ah. 'Et whunts'ih k'an 'et whuz na'a Yak'usda ye únzoo, 'i dune hiyílhchoot t'eh, 'i bugha 'ilhuz hukhutenalh. NeMoodihti Sizi Gri 'en bugha whuz na'a neba' hóonla.

6

Netsudule buch'a náts'oolyeh 'ink'ez Sizi Gri buk'úne' ts'oot'en

1 Dája simba ts'udooni 'et? Lubeshi 'uts'ulh'en zeh ih uztet'ilh, Yak'usda dalcho, 'i be nets'un únzoo t'ets'ontézin huba? 2 Nts'e na'a 'uwhutét'ilh? Nets'en'a lubeshi whuch'a dats'úzsai, 'ink'ez doo chah lubeshi uztelh'ilh? 'Aw nduhót'e huba cha'hóot'ah! 3 'Awhuz ih t'ewhunuzáhzun? Ndunnah Sizi Gri bugha too be' hulya t'eh, 'et sih dune t'ehontézin Sizi Gri budune hinli. 'Et nduts'úja t'eh 'en bulh dats'úzsai lí'ts'int'ah. 4 Ndi too be' ts'ulya

'i bugha Christ bulh dats'úzsai, 'ink'ez hiyulh 'áneyalhti li'ts'int'ah. 'Ink'ez ndet ne'aBá
ye úlhtus dézti, 'i be Christ yahadla tah dinaidilhti da, 'et whuz na'a nuwheni chah 'uyoon
nats'usdli k'una'a yinkak uzdóolts'i 'et huba' hoont'ah. 5 Njan whunulh'en, Sizi Gri hiyulh
'áneyalhti bulh 'ilhunuh nduts'ínt'ah t'eh, 'et whuz na'a dinadíja da bulh 'ilhunuh ts'inli
lí'uztet'ilh. 6 Njan t'ets'onínzun, 'uda dats'ánt'e inle, 'et Sizi Gri 'en yulh lhdulalhgus k'ut
whulh dazsai. 'Et 'uda dats'ánt'e inle 'i bugha lubeshi uztelh'ilh hukwa' uzninzun, 'i neba
hoolah whulhtsi. 'Ink'ez 'aw 'o 'un lubeshi 'uztelh'ilh hukwa cha'ts'unteszil. 7 Ndan dazsai,
'en bulubeshi buch'a hanálti ho' 'int'ah. 8 'Et huwa nuwheni Christ bulh dats'úzsai t'eh,
'et sih 'en bulh khuztenalh, 'et neba 'alha 'uhoont'ah. 9 'Et t'ets'onínzun, Christ yahadla
tah dinadíja 'ink'ez 'aw whulh nat daóotsah ghaít'ah ho' hoont'ah. Ndi be yats'adlah 'i
'aw ye nek'une'ool'en ghait'ah. 10 Ndi yuk'edazsai, 'i 'et 'ilhuh zeh ts'iyanah ba dazsai.
'Et whunts'ih k'an 'et khuna 'ink'ez Yak'usda bulh khuna. 11 Nuhwheni chah lubeshi ch'a
yáhdla nahzun, 'et whunts'ih Yak'usda, Sizi Gri neMoodihti 'en bulh, khahna hoh 'aht'ah.
12 'Et huwa lubeshi nuhdzi yuh hóle gunih, 'ink'ez k'une' nuhool'en! 13 'Aw 'o 'at nuhyust'e
tink'us na'a 'utet'ilh wheni butl'á'dudoolhúyeh gunih, 'et nuhyust'e yaidla buch'a 'i khuna
k'una'a Yak'usda butl'a'dudulhúye, 'ink'ez nuhyust'e Yak'usda ba ts'ah'un na'a 'ut'en
wahle. 14 Moses bughunek nuhtl'aída'ai, 'i but'anínoohtan gunih. Yak'usda ye únzoo, 'i
zeh but'anínoohtan. 'Et t'eh lubeshi nuhmoodih wule ghait'ah. 15 Daja nahzun? Niz de
da ndi khunek netl'aída'ai, 'i 'aw 'o 'un but'aníznootan huba cha'hóot'ah. 'Et Yak'usda
ye únzoo, 'i zeh t'aníznentan t'eh, lubeshi 'uztelilh netl'ahó'ai nahzun ih? 'Aw nduhót'e
ghaít'ah. 16 Njan 'aw nt'ewhunuzúhzun? 'Et 'ilhunuh dune tehle ka butl'á'dudelhúya t'eh,
ndet hukwa' ninzun hoh nduteht'ilh, 'et t'eh 'en be 'ulhna 'aht'ah. 'Et whuz na'a zeh
lubeshi butl'á'dudelhúye t'eh, lubeshi be 'ulhna 'aht'ah, 'ink'ez 'ilhuz wheni kwuncho
yuh 'et ts'ih tehdulh, 'i nuhwhuba k'elha tele. 'Et whunts'ih Yak'usda butl'á'dudelhúya
t'eh, Yak'usda be 'ulhna tehle, 'ink'ez Yak'usda nuhduténilh ts'ah'un 'aht'ah, 'et whuz
na'a nuhwhuba k'elha whutéle. 17 'Ink'ez sulhutsinkah tube nuhwhuba hoonúst'i 'et huwa
Yak'usda, “Chanailya,” dusni. Niz de lubeshi be 'ulhna ahli ínle, 'et whunts'ih k'an nuhdzi
ndulhcho 'i be ndet whunohoodalh'i hukw'úne' zaht'en. 18 'Et k'an lubeshi ch'a dahjih,
'ink'ez ye ts'ah'un be' hoont'ah 'i be 'ulhna sahli. 19 Ts'iyanah 'ulhna hube 'ut'en k'ah
t'ehonínzun, 'et huwa whuz na'a nohwhulh yálhtuk. 'Et huwa daja nuhdutésnilh 'aw
nuhwhuba huwa cháhoolnah hoh sudutéhts'o. Niz de nuhyust'e lubeshi be 'ulhna tehleh
huba butl'a'dudelhúya ínle. 'Ink'ez hoontsi' 'uhoolh'en nus zeh lhé'wheltsi' whulh'i. k'an
'et nuhyust'e ye ts'ah'un be' hoont'ah 'i be 'ulhna tehleh 'et butl'aítelhtelh. Whuz na'a
ndaht'en t'eh, ts'ah'un uteht'ilh, 'ink'ez Yak'usda ba 'udun nílya tehle ka. 20 Lubeshi be
'ulhna ahli da, 'aw ts'ah'un na'a 'uteht'ilh chanúhzil inle. 21 'Et hukwayá hoonli tune'
zaht'en ínle. 'Aw cha'aht'il 'ink'ez 'et hukw'elha 'ilhuz wheni kwuncho yuh ts'ih téhdulh
ho' hoont'ah. 'Et whuz na'a dune ahli ínle. 22 K'an 'et lubeshi 'ulh'en whuladehtnik, 'ink'ez
Yak'usda be 'ulhna sahli. Whuz na'a 'áht'en 'et hukw'elha Yak'usda ba 'udun nilya sahli,
'ink'ez hukw'elh'az 'ilhuz wheni yak'uz téhdulh. 23 Lubeshi 'uts'alh'en, 'i k'elha daztétsah.
'Et whunts'ih neMoodihti Sizi Gri, 'en bugha Yak'usda 'ilhuz be ts'ukhutena, 'et huba
hukw'elha chats'uhoolhtsil hoh negha óoni'ai.

7

Sizi Gri k'úne' ts'ut'en 'et huwa 'aw Moses be' dustl'us 'i bugha ilah neba nahutedeh

1 Sulhutsinkah, 'aw ih t'eoonuzúhzun? Yak'usda bughunek Moses yutl'aída'ai, 'i soo
ts'ah'un t'enuhzun, 'et huwa' dusni be nuwhulh yalhtuk. Dune khuna húbutah ndai
khunek Yak'usda butl'a ída'ai hik'úne' oot'en huba' hóont'ah. 2 Njan whunulh'en, ndet
ts'eke dune ghusda t'eh, yinkak usda whutah, yulh 'ilhunuh 'ulhih. 'Et buki dazsai teh,
'et 'aw yulh 'ilhunuh chaílah nawhudlih. 'Et whuz na'a Moses be' dustl'us ni ho' 'utni.
3 'Et buki dazsai t'eh, 'et Moses be' dustl'us bugha ndan ts'eke suh natesja ho' 'int'ah.
Hukwa' ninzun t'eh, 'uyoon dune ghu natedalh 'ink'ez 'aw lubeshi buba chahóolah.
'Et whunts'ih buki 'awhuz khuna hoh 'uyoon dune zih usda t'eh, 'et lubeshi 'ulh'en
'uhoont'ah, 'ink'ez 'en lubeshi 'inla. 4 Sulhutsinkah ndet whunohodalh'i nuhwheni 'ants'i

Christ bulh dasáhtsai lí'aht'ah ínle. 'Et huwa 'aw 'o 'un Moses be' dustl'us but'anínoohtan huba cha'hóot'ah. Christ bulh dats'uzsai, 'et huwa Moses be' dustl'us yuch'a naneninla. K'an 'et ndun dazsai 'ink'ez dinadíja, 'en bulh 'ilhunuh tehleh. 'Ink'ez ndet Yak'usda nuhts'uh hukwa' ninzun, whuz na'a 'uhóhleh huba' hoont'ah. [5] Niz de neyust'e lubeshi whuts'u nint'uk hoh Moses be' dustl'us 'i lubeshi yuch'a nenenyoot 'et whunts'ih nedzi hukwa' ninzun k'una'a yinkak uzdelhts'i inle. Neyust'e lubeshi butl'ats'íyalhti li'ts'inla, 'et ndúts'uja huwa kwuncho yuh 'i neba k'elha suli. [6] Moses be' dustl'us but'aníznintan ínle. 'I bugha 'ants'i ts'ulhúghel lí'ts'ant'e ínle. 'Et whuch'a dats'úzsai da, 'ink'ez k'an nela oodetnik lí'ts'uja. 'Et huwa Ndoni bugha k'an beni, 'i be 'ulhna ts'inli hoh buk'úne' ts'oot'en huba' hoont'ah, 'aw 'o 'un 'uda Moses be' dustl'us but'aníznootan huba cha'hóot'ah.

Moses be' dustl'us unzoo ih?

[7] Moses be' dustl'us bughu dája uznoozin simba? Moses be' dustl'us 'i ghá ih lubeshi 'uts'ulh'en? 'Awundooh! 'Aw 'uhót'e ghaít'ah. 'I bugha lubeshi 'ulh'en usdli t'éwhunúszun 'et huwa. Moses be' dustl'us k'eyalhtuk hoh 'utni. “Uyoon yit'i ka' nonzin gunih,” 'i bugha nahóo'ai lubeshi 'ulh'en usdli. [8] 'Et whutsuh da Moses be' dustl'us bu'et lubeshi 'ulh'en inle 'aw t'eóonuzúszun. 'Et whunts'ih ndi khunekYak'usda netl'aída'ai, 'i t'enazin hoh, 'et dalcho 'i be suyust'e lubeshi ts'un nínt'uk 'et nahóo'ai. [9] 'Et whutsuh da Moses be' dustl'us bu'et kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh t'eóonuzúszun. 'Et whunts'ih ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i t'enazin hoh lubeshi 'ulh'en usdli, 'ink'ez kwuncho yuh ts'ih tesyalh 'et nahóo'ai. [10] 'Ink'ez ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i be 'ilhuz ts'ukhutena newhunélhtan, 'et whunts'ih buk'eyalhtuk huwa kwuncho yuh ts'ih tesyalh nahóo'ai. [11] 'Et ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i t'enázin hoh suyust'e lubeshi ts'un nínt'uk 'i khasúnent'a hoh nanést'a, 'et huwa kwuncho yuh ts'ih tesyalh t'eoonazin. [12] 'Et huwa 'alha ndi Moses be' dustl'us lubeshi bughu hoolah, 'ink'ez 'uyoo khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i chah lubeshi bughu hoolah. 'Awhunelt'et ye ts'ah'un na'a 'ink'ez unzoo chah ho' 'int'ah. [13] Dája ts'un tezilh 'et hubugha? Ndi khunek suba unzoo, 'i bugha kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh túlih? 'Aw 'uhót'e ghaít'ah! Ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai, 'i nela' 'oot'en ka negha íninla. 'I bugha lubeshi dáltsi' t'enazin. Sich'oh lubeshi ts'un núst'uk, 'et huwa lubeshi 'ulh'en usdli, 'et nahóo'ai, 'ink'ez 'i bugha kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh inle.

Neyust'e 'ahoolhyez lubeshi ts'un nínt'uk, 'et huwa neba huwa whulna 'aw Moses be' dustl'us buk'úne' ts'oot'en ghaít'ah.

[14] Ndoni bugha Moses be' dustl'us neghá yunle, 'et whunts'ih suyust'e lubeshi ts'un nínt'uk, 'ink'ez lubeshi be 'ulhna tesdleh 'et t'eoonuszun. [15] Njan whunulh'en, suyust'e lubeshi ts'un nínt'uk teh, si suba 'aw chahóozooh ho' hoont'ah. Ndai 'óolh'en hukwa cha'nuzúszun 'i zeh 'ulh'en, 'ink'ez ndai degha nus whuts'u dusnik, hoh zeh ne'ust'en. [16] 'Et ndet hukwa cha'nuszun 'ust'en teh, 'et Moses be' dustl'us suba ts'ah'un 'int'ah t'ewhunúszun. [17] 'Et whunts'ih, 'aw si hukwa' nuszun ílah hoh 'ust'en, ndi lubeshi suyust'e ts'un nínt'uk, 'i bugha 'ust'en. [18] T'eoonúszun 'aw suyust'e be whuts'u nint'uk 'et chahóozooh ho' hoont'ah. Hoonzoo teh né'test'en hukwa' nuszun 'et whunts'ih 'aw 'oosneh ghait'ah. [19] 'Et hoonzoo teh né'test'en hukwa' nuszun t'eh, 'aw 'uhósdle ghaít'ah. 'Ink'ez hoontsi' 'uwhuteslilh hukwa cha'nuzúszun whunts'i, 'aw huwa chahoolna hoh tuné'test'en. [20] 'Ink'ez hoontsi' teh ne'úst'en t'eh, 'aw hukwa cha'nuzúszun, 'et whunts'ih 'aw si hukwa' nuszun ílah hoh 'ust'en, ndi lubeshi suyust'e ts'un nínt'uk, 'i bugha 'ust'en. [21] 'Et nduwhút'en nahóo'ai, ndet ts'ah'un 'utest'ilh hukwa' nuszun totsuk, ndi lubeshi ts'un núst'uk 'i whuch'a súnilht'uk. [22] Sudzi yuh be ndi khunek Yak'usda nets'aída'ai hoonúst'i. [23] 'Et whunts'ih 'uts'un na'a chah t'eóonúszun. 'Et ndez na'a suyust'e seni lhena né'tet'en whuts'u nínt'uk. 'I be lubeshi soontun 'et ndust'ah, 'ink'ez suyust'e whuz zeh nint'uk. [24] Tube telhú'en. Ndi suyust'e lubeshi zeh ts'un nínt'uk. 'I bugha kwuncho yuh ts'ih t'ésyalh. Ndan 'et whuch'a sútelhyih? [25] Sizi Gri 'en zeh 'utenilh. 'Et huwa tube cho Yak'usda, “Chanailya,” dusni. 'Et ndez na'a 'ust'ah, seni be Yak'usda buk'ah zeh buk'úne' 'ust'en, 'et whunts'ih suyust'e 'awhuz lubeshi ts'un nínt'uk zeh 'int'ah.

8

Sizi Gri Ndoni bugha 'ilhuz ts'ukhutena 'et negha óoni'ai

1 K'an 'et, Christ, Sizi ts'utni, ndunnah hiyudúlts'i, 'aw kwuncho yuh ts'ih wheni huba
nachahídel. 'En 'uhint'ah 'aw buyust'e hoontsi' ts'un nint'uk hukw'u nucha'hust'en,
'et Ndoni buk'ah ts'ih zeh hukw'u ne'hut'en. 2 Njan whunulh'en, Christ, Sizi ts'utni,
'en bugha Ndoni 'ilhuz wheni khuztenalh negha óoni'ai, 'et Moses be' dustl'us 'i
bugha nt'ets'oninzun lubeshi 'uts'ulh'en dáztetsah ka, 'et whuch'a suba whulaoodetnik.
3 Neyust'e lubeshi ts'un nint'uk, 'et huwa Moses be' dustl'us 'aw nela 'ooneh ghaít'ah. 'Et
hukw'elh'az Yak'usda nela 'uja hoh buYe' nets'ítelh'a. 'En buyust'e neyust'e ndult'ah, 'et
whunts'ih neyust'e 'i lubeshi bulh 'int'ah. 'Ink'ez 'en datétsah ka whutl'a'dudelti, ndi
yun k'ut dune bulubeshi k'elha whutelhtsilh 'et wheni. 4 'Et hoh Moses be' dustl'us nets'u
húkwa' 'utni, ts'iyawh neba lhaóodinla. Nuwheni 'uts'int'ah, 'aw neyust'e nint'uk ts'ih
hukw'u nucha'ts'ust'en, 'et Ndoni buk'ah ts'ih zeh hukw'u ne'ts'ust'en. 5 Ndunnah lubeshi
zeh whuts'u nint'uk t'eh, 'ahoolhyez lubeshi 'uhulh'en. 'Ink'ez ndunnah Ndoni k'ah ts'ih
zeh nuní hunuzut, 'en Ndoni k'ah ts'ih zeh hukw'ú ne'hut'en ho' hint'ah. 6 'Et ndunnah
lubeshi ts'un hunínt'uk, 'en kwuncho yuh ts'ih hutedulh, 'ink'ez ndunnah Ndoni k'ah
ts'ih dune hinli, 'en Yak'usda whudezghel bube'ildzun whutele 'ink'ez 'ilhuz hukhutenalh.
7 Njan huwa' dusni, ndunnah 'ahoolhyez lubeshi ghu nuní hunuzut, 'en Yak'usda ch'a
detni hinli. 'Aw Yak'usda buk'ah ts'ih k'úne' whét'en whutl'a chá'hududulhti, 'ink'ez
Yak'usda k'úne' hutet'en 'et 'aw 'úhóoneh ghaít'ah. 8 'Et ndunnah, buyust'e lubeshi ts'un
hunínt'uk, 'aw Yak'usda ba chahízooh. 9 'Et Yak'usda buyégha nuhyudínda t'eh, 'alha
Ndoni budune ahli 'ink'ez nuhyust'e lubeshi ts'un nint'uk 'aw buk'únucha'zaht'en. 'Et
whunts'ih ndunnah Christ buyeghah* chahit'ih, 'en 'aw budune chahílah. 10 Nuhyust'e
lubeshi bugha datétsah, 'et whunts'ih Christ nuhyudínda t'eh, 'et sih nuhyéghah 'ilhuz
khutena. Yak'usda be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i bugha ahja 'et huwa. 11 Sizi dazsai hoh
Yak'usda dinaidilhti, 'en buyégha nuhyudínda t'eh, 'et Yak'usda Christ dinaidilhti, 'en
buyégha nuhyudínda, 'en bugha nuhyust'e 'ilhuz khutena yughá oote'alh. 12 Sulhutsinkah,
njan dúhoont'ah ho' hoont'ah, nuhyust'e lubeshi ka' ninzun t'eh, 'aw whuz na'a 'oohneh
huba cha'hóot'ah. 13 'Et whuz na'a dune ahli t'eh, 'et kwuncho yuh ts'ih téhdulh. 'Et
whunts'ih Ndoni 'en bugha nuhyust'e lubeshi ka' ninzun 'ustl'e' 'uhla t'eh, 'et 'ilhuz wheni
khutehnalh. 14 K'us ndan Ndoni buts'u húkwa' ninzun hukw'u na'a 'uhut'en, 'aw 'en zeh
Yak'usda budune hinli. 15 'Et njan whunulh'en, Ndoni nuhyudélts'ut hoh 'aw Yak'usda
be chats'uníjut wheni 'ulhna chanhohílhtsel. 'Et nuhyudélts'ut hoh Yak'usda budune
nuhwhulhtsi. 'Et huwa whéchats'uniljut hoh bulh yáts'ulhtuk 'ink'ez, "Abba, 'aBá,"
ts'utni. 16 Ndoni 'en dich'oh neyéghah wheóobunulhtun, nuwheni Yak'usda buzkeh ts'inli.
17 'Ink'ez nuwheni Yak'usda buzkeh ts'inli t'eh, ndai Yak'usda buts'ú yoozi, 'i bube'ildzun
whutele. 'Et whuz na'a Christ bulh úztet'ilh, Christ bulh dzuh nuts'uzut t'eh, 'en bulh
uzdutéti 'et huwa.

K'at lih Yak'usda nedutélhti

18 'Et njan ndudúsni, Yak'usda ye dézti, 'i whuneuntelhtun hooncha k'et njan k'an 'et
Sizi Gri buba dzuh nuts'uzut, 'et ants'i 'uhoont'ah. 19 Ndai Yak'usda 'uyinla, ndi 'uyinla, 'i
ts'iyawh soo hukwa tsi húhooli hoh dudune wheoobuntelhtun. 20 Ndi 'uyinla, 'i 'astl'iyaz
wheni 'uyínla. 'Aw dich'oh 'utahacháhoo'al, Yak'usda dich'oh 'utahahó'ai whuz na'a
'uhót'e ka. 'Et huwa ndi 'uyinla, 'i hukwa tsi húhooli 'uts'un na'a na'whutétnilh 'et
huwa. 21 Ndi 'uyinla, 'i whunts'i, njan whusawhélts'ut t'eh, ndi yun k'ut be whulhjut, 'et
'ustl'e' 'uwhuténilh. Tube whudézti whutéle. 'Et Yak'usda buzkeh k'una'a buk'ena'ét'uk
lí'hutenilh. 22 Njan nt'ets'onínzun, ndai Yak'usda 'uyinla, 'i ndunt'i k'an 'et whuts'un
khun dutso, nts'e na'a ts'ekoo buyaz whutéle whuz na'a dzuh nuzut. 23 'Aw 'i zeh ílah,
nuwhenich'oh chah khun dutso Yak'usda buzkeh gaih zeh uzteleh 'et whuts'un. 'Et hoh
t'eh, neyust'e 'ants'i buk'ena'et'uk lí'tenilh. 'Et Ndoni nets'ú whusayalh'a inle, 'et hoh

* 8:9 Yak'usda bughi 'ink'ez Christ yughi, 'ilho zeh unli. 'En Ndoni hiyulhni.

t'ets'onínzun Yak'usda nedáni whuz na'a 'et nenaootekulh. [24] 'Et nts'e na'a Yak'usda
buts'un húkwa tsi ts'úhooli, whuz na'a uzdujih. 'Et hukw'u nuní nulhzut, ndet hukwa
tsi ts'úhooli 'uhóoja t'eh, 'aw 'o 'un hukwa tsi ts'úholi ghaít'ah. Ndet dune honalh'en,
'aw 'o 'un hukwa tsi húholi ghaít'ah 'et huwa. [25] 'Et whunts'ih Yak'usda ndet nets'ú hoozi
'awhuz chats'úwhes'en t'eh, 'awhuz hukwa tsi ts'úholi zeh 'uts'oot'e. [26] Lhawh hukw'u na'a
'aw chats'ílhtus. 'Et huwa Ndoni nela 'ut'en. 'Aw whulutah teh ndet huba tenazdutedli
'aw t'éts'onízun. 'Et whunts'ih Ndoni neba tedudlih, khudutso li'utni, khunek 'aw be
yaótuk ghait'ah, 'i be neba tenadudli. [27] Ndun nedzi yuh nunúta, 'et Ndoni dája ninzun 'et
nt'eoonínzun. Yak'usda hukwa' ninzun hukw'u na'a. Ndoni dune Yak'usda bube'ildzun
'en hububa tedudlih 'et huwa. [28] 'Et huwa nt'ets'onínzun ndunnah Yak'usda yuk'entsi',
'en ts'iyaintsuk hoonzoo k'una'a zeh huba whulhih. Yak'usda 'en k'us ndet huba hukwa'
ninzun hubutelhyih ka hubuka' dani 'en 'uhint'ah. [29] 'Udechoo whuts'un k'us ndan
Yak'usda bube'ildzun huteleh, 'et 'uda ts'iyawh t'eoobunínzun. 'Et huwa whutsuh da huba
lhaódinla nuhwheni buYe' k'una'a 'uteht'ilh lí'hutet'ilh. 'Et whuz na'a Sizi Gri lhannah
bulhutsinkah hubutah 'Udéchoo Whuzdli huba unli tele. [30] 'Ink'ez ndunnah whutsuh da
hube'ildzun hutele t'ebunínzun, 'en hudutejih ka buka' dani. 'Et tink'us 'uhut'en huba
hoolah whulhtsi, 'ink'ez 'en hubudálhti.

Sizi Gri 'en bugha Yak'usda nek'entsi'

[31] 'Et njan dazdóoni simba? Yak'usda nelh 'int'ah t'eh, ndan simba nech'a dootni? [32] 'Aw
Yak'usda buYe' 'en hubuch'a chayóotun hoh neba datétsah wheni hubutl'a yálhti. 'Alha
'uhoont'ah, 'et Yak'usda neba 'udeja t'eh, 'et buYe' bulh 'aw hukw'elha chats'uhoolhtsil
hoh ts'iyaintsuk negha ítelelh. [33] Ndunnah Yak'usda 'utahaóobanla, ndan 'udutenilh
lubeshi 'uhulh'en buduténíilh? Hoolah! Yak'usda 'en 'uja tink'us 'úhut'en, 'en huba hoolah
whulhtsi. [34] Ndan 'udutenilh hoontsi' k'una'a neba nahuteyeh? Hoolah! Christ 'en zeh
'uja neba dazsai. 'Aw 'et zeh ílah, 'en dinadíja 'ink'ez Yak'usda nalhnih ts'ih yuzih usda,
'et neba tenadudli. [35] Ndan 'útenilh Christ ye nék'entsi', 'i yuch'a nanetélhtelh? Nech'a
hahóonelh'i, k'us howa whúlna neghá whonkat, k'us dune ne'zula, k'us dai ts'ínli, k'us
tube tets'ul'en, k'us nelh howa 'óodli uzdelhts'i, k'us nehutuzelhghelh túlih? 'Aw hoolah!
[36] 'Uda ndi Yak'usda be' dustl'us njan ndutni,
"Sheep nahituzelhghelh k'una'a 'uts'int'ah.
Nyun ngha dzin totsuk nehutuzelhghelh li'hoont'ah," ni.

[37] Ndi hoontsi' nelh 'uwhut'en 'et whunts'ih, ndunnah nek'entsi', 'en bugha 'aw nech'a
'oodeh ghaít'ah. [38] 'Aw 'et njan tube suba 'alha 'uhoont'ah hoh ndi be dats'utsah, k'us
be ts'ukhuna, k'us lizas, k'us nek'une'hul'en, k'us negha ndoh ye úlhtus, k'us k'an nelh
'uwhut'ih, k'us nus de haótekulh, [39] k'us nduk 'uhoont'ah, k'us ndai nyuk 'uhoont'ah,
k'us 'o 'un dant'i 'ulya chah, 'et ndi ts'iyawh Yak'usda ye nek'entsi', 'i Sizi Gri neMoodihti
yugha 'int'ah, 'aw yuch'a naneolelh hoolah ho' hoont'ah.

9

Ndai hoonliyaz Yak'usda Lizwif buts'ú yoozi, 'i 'aw bugha chayíkulh, Yak'usda hik'ah ts'ih ne'hoot'en hukwa cha'hunízun 'ink'ez bughunek 'aw chahiyóotun. 'Et huwa 'uja Yak'usda 'udun yun k'ut whut'en dudune hóole ni.

[1] Njan ndunwhudutésnilh Christ bunalh 'údusni. 'Aw chaoozústs'it ho' dusni. Dája
nuhwhudutésnilh Ndoni 'en bugha suyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'et chah 'álha
'uhoont'ah. [2] Njan 'et ndudúsni ho' dusni, Lizwif Yak'usda t'aníchahonitan 'et huwa 'en
hubugha tube sudzi únduda, 'ink'ez 'ahoolhyez hubuk'e ni usdli. [3] Lizwif sulh húdedowh
'et huwa bula' tesnilh hukwa' nuszun. 'Et hoh bula 'e'whuduténíilh t'eh, whute Yak'usda
skehooyeh da 'ink'ez Christ ch'a naoosja doosni wule da. [4] Ndunnah Israel hits'uh hainde
Yak'usda 'utahaóobanla dudune hoole ka. 'En 'uhint'ah Yak'usda hidálhti 'ink'ez be
hubuts'ú nahezya, 'et huba nahoosdzi. 'En 'uhint'ah Moses be' dustl'us hubutl'a ída'ai
'i be nts'e na'a Yak'usda ts'ah'un na'a hiba 'oot'en ka. [5] Israel budune 'uda dune tsuh
whúdelhdzulh ts'ih hahánde ho' hint'ah, 'ink'ez Christ 'en chah hubuts'u haínzut. 'Et
huwa buyust'e dune k'una'a 'uchainya inle. 'En 'int'ah ts'iyaintsuk whuYak'usda unli. 'Et

huwa 'ilhuz wheni hoh hidélhti. 'Et ndoh honeh. 6 'Aw 'et Yak'usda bughunek 'ants'i yuk
'uhooja nahzun ih? 'Awhundoo! 'Aw yuk 'uhooja ilah. Njan whunulh'en, ndunnah Israel
hits'uh hainde, 'aw ts'iyawh ilah Israel whudune hinli 'et huwa. 7 'Ink'ez Abraham yuts'u
haínzut 'aw ts'iyawh ilah Israel whudune hinli. Yak'usda 'en Abraham 'ídani, “Isaac 'en
bugha zeh nts'u haínzut hootédzilh.” 8 Njan 'et 'udúsni, Yak'usda budune 'aw dune yust'e
ts'un haínde, 'en ílah 'uhint'ah. Ndi khunek ye buts'u nahezya, ndunnah 'i huba 'alha'
yint'ah, 'aw 'en zeh Yak'usda budune 'uhint'ah.
9 Yak'usda 'en Abraham yuts'u náhezya, “Ndet hoozízi 'et whusanátesdalh 'ink'ez n'at
Sarah, 'en dune buyaz tele,” yúlhni. 10 'Aw njan 'et zeh ílah, Rebecca buzkeh lht'adánke,
'en bu'abá, netsuhda Isaac, 'en 'int'ah. 11-12 'Aw chahuwhúsdle whutsuh da whuts'un, 'aw
hoontsi' k'us hoonzoo cha'whuhusdle da, Yak'usda Rebecca 'idáni, “Udechoo, 'en dek'ah
yuk'úne' tet'en.” 'Et hoh nts'e na'a Yak'usda hukwa' ninzun, 'et whuz na'a 'uhóoja. 13 Njan
'et Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'e'úsduguz, ndutni, “Jacob* 'en buk'esi', 'et whunts'ih
Esau 'en 'ants'i suba unli.”

Yak'usda buk'ah ts'ih 'aw soo t'echats'onízun

14 'Ink'ez dája uzdutenilh nuhzun? Yak'usda 'aw ts'ah'un cha'ít'ah uzdutenilh ih? 'Aw
whuz na'a 'uhót'e ghaít'ah! 15 Yak'usda nts'e na'a Moses 'idáni,
“Ndan bugha té'unteszeh, 'aw 'en zeh bugha té'unteszeh,
'ink'ez ndan bugha sudzi dúnteda, 'aw 'en zeh bugha sudzi dúnteda.”
16 'Et huwa Yak'usda ye negha té'nuzeh, ndan buka' ninzun, k'us dune dich'oh hukwa'
huninzun ilah huwa 'uhooja, Yak'usda 'aw 'en zeh ba' hoont'ah. 17 Yak'usda bughunek
'uk'une'uzguz, 'i k'ut Pharoah njan ndúyulhni, “Njan 'et huwa Egypt whuhubudayi cho
nyuzílhsi, nyun ngha ndet whélhtus dune whúntelhtun. 'Et whuz na'a soozi ndi yun k'ut
nduhoolhcho hoh t'entédzin,” yúlhni. 18 'Et njan t'eoonóhzin hukwa' nuszun, ndunnah
Yak'usda 'utahaóobanla, 'en bugha te'untezilh. 'Et ndunnah 'uts'un 'úninzun, 'en chah
whuz na'a 'uhint'ah hubilh'i. 19 Bulunah nuhtah 'et tulih sudóohni, “Dant'i ka Yak'usda
'en nek'eóote'alh. K'us ndai nets'u hukwa' ninzun 'aw dune hoolah hoh whuch'a hooyen
ghait'ah.” 20 Ndan ahli hoh Yak'usda buyenah 'ututéhnilh? 'Et dune 'uyínla, 'i ndi 'uyínla,
'i nts'e na'a 'udutenilh, “Di ka 'inja whuz na'a 'usínla dutenilh?” 21 Njan whunilh'en, dune
whutl'us be 'oosa' inla t'eh, lhuk'i unzoo yulhtsi t'eh, 'i ye' dudetélti huba, 'ink'ez lhuk'i 'i
yé' tet'ilh wheni yulhtsi. 'Et whuz na'a 'uyínla t'eh, dich'oh zeh buba' hoont'ah. 22 'Et
whuz na'a Yak'usda lhelhyoo hoh lhelhts'un na'a huba 'uhóonla. Bulunah bulubeshi
bugha Yak'usda kwuncho yuh ts'ih whébule, dich'oh khanáhuwhut'aih huwa' bulh'ih.
Sa whuts'un whechaítsaz hoh dzuh nobutelhdzut. 'En bugha Yak'usda dáltus ts'iyanah
t'éwhuntézin, 'ink'ez dalcho 'i be lubeshi yuts'u dutnik, 'et chah ts'iyawh t'ehontézin. 23 'Et
nuwheni chah sa neba ulh'i. Whutsuh da 'utahanénla negha te'untezelh ka. 'Et whuz na'a
nuwheni chah uzdutéti. Nuwheni negha ts'iyanah t'ehontézin Yak'usda ye dézti, 'i dálzoo
ho' 'int'ah. 24 Nuwheni Yak'usda uzdutejih ka neka' dani ts'inli, 'aw Lizwif hubutah zeh
ílah, 'udun yun k'ut whut'en chah. 25 Yak'usda 'en 'utni nus whunilh'en Hosea be dustl'us
k'ut, whuz na'a 'uwhuténilh hoh 'utni,
“Aw sudune ilah, 'en sudune hubudutésnilh,
'ink'ez hubuk'echasi', 'en hubuk'etesi'.
26 Nts'oh yun k'ut whudune,
'aw sudune ilah 'aht'ah hubudáni,
'en whunts'i Yak'usda khuna, 'en dudune hubudutenilh.”
27 'Et nus whunilh'en Isaiah, Israel budune bughu yalhtuk hoh 'et khunek ulhtus, 'i be
ndutni,
“Israel budune taba sai nduhuneltsuk t'eh,
'et whunts'ih whulutah zeh hudutejih.
28 'Ink'ez nts'oh húdelhts'i ndet Yak'usda ubudáni, ye be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'i be khunyaz
'et ndutenilh,

* 9:13 Ndan Jacob, Israel cha hiyulhni, 'ink'ez bulhutsin cha Esau hiyulhni.

'ink'ez khunyaz 'ilhuz wheni huba nahuteyeh," hubúlhni.
[29] Nts'e na'a nus whunilh'en Isaiah ndutni,
"Ndun ts'iyaintsuk whuMoodihti unli,
'en Lizwif hubulah zeh chabílhyis t'eh,
'et sih Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en 'et da hubulh dahooja,
nuwheni chah 'et ndúztenilh ts'oole da."†

Israel budune Yak'usda 'aw highunek chahiyilhcholh 'et huwa hubula detnik

[30] Daja simba ts'udooni 'et? 'Udun yun k'ut whut'en, 'en 'uda Yak'usda nalh 'aw ts'ah'un na'a 'uhoot'e hukwa cha'hust'en, 'en 'uhint'ah k'an 'et Yak'usda nalh ts'ah'un 'uhint'ah, be 'alha 'uhoont'ah hit'i, 'i bugha 'uhuja. [31] 'Et whunts'ih Israel budune ndi Moses be' dust'us 'i bugha ye be' ts'ah'un uhoont'ah, hukwa' hét'en, 'et whunts'ih 'i 'aw cha'huhóolil. [32] 'Et di ka ndez na'a 'uhóoja? Yak'usda bughunek 'i 'aw huba 'alha cha'yít'ah, 'et huwa 'aw ts'ah'un cha'hít'il. Moses be' dustl'us, 'i zeh hik'úne' oot'en hukwa' hút'en. Ndi tse be hiye dunudaih, 'i hidunudaih 'et huwa. [33] 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'uk'e'usdúguz ndutni,
"Whunulh'en, keyah Zion ts'uwhútni, 'et tse‡ 'i nidúntes'alh, 'i dune hinedúntedaih.
'Et ndunnah Yak'usda bughunek chahiyilhcholh, ndi tse huba chayízooh.
'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha' yint'ah, 'en 'aw hukwaya hoole ghaít'ah."

10

Israel budune, ndi Moses be' dustl'us dune hik'une'oot'en, 'i ts'iyaintsuk Christ huba 'ustl'e' 'uhóonla

[1] Sulhutsinkah Yak'usda buts'un ténadusdli khun teh Israel budune hudoojih. Njan 'et sudzi yuh hoh hukwa' nuszun. [2] 'En bugha 'alha' dusni, tube nchah, 'i be Yak'usda ndet hubuts'u húkwa' ninzun hukw'ú ne'hutet'en hukwa' huninzun, 'et whunts'ih 'aw soo cho nt'ehonízun. [3] Yak'usda ye be' ts'ah'un 'uhoont'ah k'úne' hutet'en 'et 'aw t'éhonízun. Nts'e na'a dich'oh 'uhuhóonla whuz na'a ts'ah'un na'a 'uhint'ah na'hududil'i. 'Ink'ez ndet Yak'usda hubuts'u húkwa' ninzun 'aw hubutl'acha'hududiltel. [4] Njan whunulh'en, ndi Moses be' dustl'us nets'u húkwa' ninzun, 'i Christ ts'iyaintsuk neba lhaoodinla. 'Et huwa ndan huba 'alha' yint'ah, 'en Yak'usda nalh ts'ah'un dune hinli. [5] Ndunnah Moses be' dustl'us bugha ts'ah'un dune hik'una'a 'uhoot'en hukwa 'uhut'en t'eh, njan howa 'et Moses yuk'une'úzguz hoh ndutni, "Nts'e na'a ndan ndi khunek yuhts'u húkwa' ninzun, whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah." [6] 'Ink'ez nts'e na'a be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'uts'int'ah, njan 'uk'e'edúguz, "Aw na'ts'oodudolkut ghaít'ah, 'Ndan utenilh nduk teyalh Sizi Gri ndus de haítelhtelh?' [7] K'us ndan utenilh, 'Christ neba whusaítelhtelh, yahadla tuz téyalh 'et wheni?" [8] 'Et Yak'usda bughunek daja ni hoh 'utni? Njan 'et 'uk'e'edúguz, "Ndi khunek ndai bugha ts'ah'un na'a 'uztet'ilh, 'i neghah dez'ai ho' 'int'ah, nezek chah 'ink'ez nedzi yuh chah dez'ai." 'I 'int'ah, ndi khunek be 'alha 'uhoont'ah, ndai be nohwhulh yáts'ulhtuk, 'i 'int'ah. [9] 'Et 'uyoon dune ndo budíni t'eh, 'Sizi Gri 'en suMoodihti unli', 'ink'ez ndzi yuh hoh mba 'alha 'uhoont'ah Yak'usda Sizi Gri dazsai hoh dinaidilhtih, 'et t'eh dutanjih ho' hoont'ah. [10] Njan 'et ndzi yuh hoh mba 'alha 'uhoont'ah t'eh, Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'int'ah. 'Ink'ez njan 'et 'uyoon dune budíni t'eh, 'et sih dínjih ho' nint'ah. [11] Yak'usda bughunek 'utni, "Ndan neMoodihti huba 'alha' yint'ah, 'aw yooya chatesdle." [12] Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'aw lhelhts'un na'a cha'hít'ah. Yak'usda ts'iyanah hubuMoodihti ho' 'int'ah. 'Et huwa ndunnah hubula' whudóneh hits'u húkwa 'utni, 'en tube hubuts'un unzoo ho' 'int'ah. [13] Ndan hinli whúnts'i, neMoodihti hudoojih hits'u húkwa' 'utni t'eh, 'et 'alha 'uhoont'ah hoh hudutejih. [14] 'Et ndunnah Sizi Gri huba 'alha cha'ít'ah, 'et nts'e na'a 'uhudutenilh huboolhyis hits'u hukwa' dutenilh? 'Aw hiyulh ch'a'dusts'uk t'eh, 'et nts'e na'a huba 'alha yutét'ilh? 'Uyoon dune hubudáni t'eh zeh. [15] Dune hubuts'un whehalh'a ubudutenilh huba, 'et t'eh zeh

† 9:29 Njan Sodom 'ink'ez Gomorrah huwhut'en 'o nus hintsi' k'et 'aw nduchaoobudinel hoh huhoolah hubulhtsi.

‡ 9:33 Ndi tse, 'i Sizi Gri 'int'ah.

hiyulh 'údutets'o. Njan hubugha Yak'usda be' dustl'us k'ut 'et 'utni, “Dáwhulzoo ho'
hoont'ah dune khunek unzoo, 'i whuneuntelhtun, nts'e na'a nedzi yuh whudutéghel
'ink'ez Yak'usda be 'ut'en unzoo, 'i ts'óolhchoot huba.” [16] 'Et whunts'ih 'aw ts'iyanah ílah
khunek unzoo, 'i hik'úne' 'ust'en. Nts'e na'a nus whunilh'en Isaiah 'utni, “NeMoodihti
ndunnah dune daja hubuts'útni 'aw huba 'alha cha'hóot'ah.” [17] 'Et huwa ndi khunek
uzdits'o, 'i bugha be neba 'alha 'uhoont'ah 'uts'int'ah. 'Ink'ez ndi khunek uzdits'o, 'i
Yak'usda bughunek 'int'ah. [18] Njan 'et hukwa nuhoodulhkut, Israel budune 'aw ih ndi
khunek hiyulh 'udits'il? A, hiyulh 'údants'o. Njan Yak'usda be' dustl'us k'ut 'et ndutni,
“Ndunnah naghúnek na'a 'en bughunek ts'iyawh ndi yun k'ut hídants'o.
'Et ndi khunek dune hiyubodulh'eh nts'e dune huwhut'i ts'iyawh hidánts'o.”
[19] 'Et doo chah nuhoodulhkut, 'et Israel budune 'aw ih njan whulh cha'hudústs'o? A,
hiyulh 'údants'o. 'Udechoo Moses njan 'et 'utni,
“Ndunnah dune buyun k'ut hoolah nuhzun, 'en hubughe 'ootelhúnih nuhwhutélhsilh.
'Et ndunnah yun k'ut whut'en, 'en ilah tune' hut'en, 'en hubugha tube huntelhúch'oh
nuhwhútelhsilh,” ubúlhni.
[20] Nus whunilh'en Isaiah 'aw whéchaniljut dája dutenilh, ndet Lizwif hubulh yaílhtuk da
'ink'ez Yak'usda ba yalhtuk hoh ndutni,
“Ndunnah 'aw skacha'hoodulhkut,
'en sughu nahahoo'ai.
Ndunnah 'aw skúchanustah,
'en bubuduna dunelhútan.”
[21] 'Et whunts'i Yak'usda Isaiah ndi yúlhni Israel budune hubugha.
“Dzin nduhóolhyez hoh hubuka' dúsni khun teh suts'un hútoodelh ka.
'Et whunts'ih 'aw suk'únucha'hust'en 'ink'ez 'uts'un 'uninzun hinli.
'Ink'ez 'aw suts'un hutóoya hukwa cha'hunízun.”

11

Yak'usda Israel budune 'awhuz hubugha te'obuninzun

[1] 'Et njan 'udusni, Yak'usda dudune 'ilhuz ih 'ún hubutelhdel? 'Awundooh! Si chah
'ilhunuh Israel budune 'ust'ah. Abraham 'en be dizut 'ink'ez Benjamin bulh désdoh.
[2] Yak'usda dudune whutsuh da t'ebuninzun 'en 'aw hubuch'a nachaíl'al. 'Et 'aw ih
whunachasulhúnik Yak'usda be' dustl'us k'ut dája ni nus whunilh'en Elijah 'en bugha?
Nts'e na'a Yak'usda yuts'u tédudli Israel budune, 'en buch'a 'útni, [3] “SuMoodihti nye nus
whunilh'en chah huba hanghan 'ink'ez nkw'uzdai k'ut 'i chah nahínanyuz. Si zeh 'et
ninlhúts'ut. Si chah suhutuzelhghelh ka suka hunuta.” [4] 'Et whunts'ih ndet Yak'usda
yadáni? Njan 'et ndi yúlhni, “Awhuz 7,000 dune 'en 'et hubudelhts'i. 'En 'aw ndi 'uk'edéltsi
Baal 'aw 'i hits'u téni'noolhzin 'ink'ez hits'u ténadoodli ghaít'ah.” [5] 'Et whunts'ih k'an dzin
'awhuz bulunah Israel budune dujih hoonli. 'En Yak'usda ye únzoo, 'i be 'utahaóobanla,
'en 'uhint'ah. [6] 'Et whuz na'a Yak'usda ye únzoo, 'i be uzdujih, 'aw khunek netl'adét'ai,
'i buk'úne' ts'ut'en 'aw 'et huwa ilah. 'Aw njan duchá hoot'il t'eh, Yak'usda ye únzoo,
'i whutélah ho' hoont'ah. 'Et ndi khunek netl'aída'ai, 'i buk'úne' ts'ut'en huwa uzdujih
ts'utni t'eh, 'ink'ez nts'e na'a Yak'usda ye únzoo, 'i be uzdutejih uzduténilh? 'Et dune
howu yahalhtuk nts'e na'a hudutejih, ndi khunek Moses be' dustl'us bugha netl'adélts'ut,
'i buk'úne' ts'ut'en whunts'i, 'i bugha uzdoojih ghaít'ah. Njan 'et 'uwhúlhni. [7] Khunek
njan ndutni hoh 'utni, Israel budune hubudzi duts'un, 'et huwa hukwa húnuta 'aw
nachahuhóo'al. 'Et whunts'ih 'onghoh 'utahálya, 'en nahuhoo'ai. [8] Nts'e na'a Yak'usda
be' dustl'us k'ut 'uk'une'whusdúguz, soo whuz na'a 'uhóoja.
“Yak'usda dune 'ants'i nahunestez hubulhtsi.
Hubuna hóoni 'et whúnts'i 'aw hiye chawhes'en.
Hubudzo chah hoonli 'et whunts'ih 'aw hiye cha'dusts'uk.
k'an 'et dzin whuts'un 'awhuz nduhínt'ah,” hoh ndutni.
[9] David 'en chah njan bugha ndutni,
“Ndai Yak'usda, ncha 'i hubugha íninla, 'i whute, bilh 'ink'ez tsagooh buka níyults'ut lí'uja.

Ndai bughá ininla, 'i hikaya wule huboolhtsilh.
'Et whuz na'a hubulubeshi huba k'elha nahuwhultsi.
10 Hubuna whute hiye chahuwhés'en Yak'usda ye únzoo, 'i hiye nóolh'en whuch'a.
'Ink'ez hiyé dzuh nudeh 'i be yuk húnoot'uk dune ndaz, 'i nuyúghe k'una'a," ni.

Yak'usda Israel budune 'aw 'ilhuz ilah bula detnik

11 'Et chah zeh nuhoodulhkut, Lizwif 'et tse bugha huntézghal, 'et 'ilhuz wheni tintá hutelts'ulh ka ih nahélts'ut? 'Aw whuz na'a 'uhót'e ghaít'ah! Yak'usda bughunek hika cha'nízun, 'et huwa 'udun yun k'ut whut'en 'et k'an 'et hiye dújih. 'Et whuz na'a 'uhutenilh Lizwif 'udun yun k'ut whut'en bughe' hootelnih. 12 'Et whunts'ih tink'us na'a 'uhut'en 'et huwa 'uyoon dune Yak'usda ye únzoo, 'i be huhóont'i hubulhtsi, 'ink'ez Yak'usda Lizwif buch'a hóontun 'i be 'udun yun k'ut whut'en tube huhóont'i hubulhtsi. 'Et ndet dzin whusawhélts'ut t'eh, Lizwif, 'en chah Yak'usda buzkeh nahúsdli, 'et 'o nus whutézoo. 13 'Aw 'et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en nohwhulh yálhtuk, Yak'usda 'utáhasálhti nuhwheni nuhwhuba whel'a wúsdle ka. Njan 'et sih tube suba hooncha. 14 Njan ndun whudutésnilh, 'et sulh Lizwif huwe' hoolnih huwa tulih bulunah hudoojih. 15 Yak'usda Lizwif 'ún nubutelhdel, 'ink'ez Sizi Gri 'en bugha nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en 'aw 'et Yak'usda ts'un dune bulh soo ninawhunt'ai. 'Et Lizwif Sizi Gri hits'u nahulhéya huboolhyih ka t'eh, 'et Yak'usda nabutelcholh ho' hint'ah. Dune yahadla chah dune nahusdli li'hutenilh. 16 'Et whunóhuntelhtun nts'e na'a 'uwhuténilh. Whunulh'en, lhes nantéldoh t'eh, 'udechoo, 'i unzoo 'int'ah t'eh, 'et whulutah chah ts'iyawh unzoo tele. 'Et 'udun, duchun bughih unzoo t'eh, 'et buzooschum chah 'i ts'iyawh dutezoo.* 17 'Et whunts'ih ndi duchun unzoo, 'i bulah buzooschum k'unúdestuk. 'Et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en, 'et duchun hoh nunúlhye, 'i Olive duchun hiyúlhni, 'i li'aht'ah. 'Et ndet buzooschum k'unúdestuk 'et nuhwheni hik'enánohdanla. 'Et huwa ndi duchun bughih bugha 'ink'ez buk'unih unzoo, 'i nuhwhe'ildzun suli.† 18 Ndi buzooschum k'unúdestuk, 'i buch'a dóohtni gunih! Whuz na'a 'ududelhúti t'eh, 'aw t'ewhunuzúszun ndi 'ughih 'aw bulacha'zaht'en, 'et 'ughih 'i nuhla 'ut'en. 19 Ndi uzooschum k'unúdestuk wheni buk'enázdoodelh ka doohtni. 20 Njan ndudahni 'álha 'uhoont'ah. Lizwif 'aw Yak'usda bughunek chahuyílhchulh 'et huwa 'uhuja k'unúdestuk. 'Et nuhwheni Yak'usda bughunek úlhchoot 'et huwa 'áhja Lizwif buk'enánohodanla. 'Et dudoolhúti gunih, 'et whenoolhújut. 21 Whunulh'en, ndi duchun soo buzooschum 'aw Yak'usda yugha técha'nizil t'eh, 'et t'eh nuhwheni chah tulih nuhgha técha'nooszin. 22 Njan whudáhts'o 'et hoodulhú'eh, Yak'usda dalhcho 'i be nets'un únzoo 'ink'ez 'uyoon ts'un dálhcho, 'i be hubúlh whúske. Ndunnah Yak'usda bughunek chahiyílhchulh, 'i be nahélts'ut, 'en hubuts'un bughunek tube duts'un ho' 'int'ah. 'Et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda bughunek úlhchoot, 'et ye únzoo, 'i be whuz na'a zeh 'aht'ah t'eh, 'et huwa 'int'ah nuhts'un únzoo. 'Et Yak'usda buk'una'a 'aw hukwa cha'núhszun t'eh, 'et sih nuhwheni chah k'únudútehtuk, uzooschum k'una'a wahle. 23 'Et ndunnah Lizwif Yak'usda hits'u nátedulh hukwa' huninzun 'ink'ez highunek hitelhchulh t'eh, 'et t'eh ndi uzooschum k'unúdestuk 'et Yak'usda yuk'ená'budutelilh, Yak'usda dich'oh ye úlhtus 'i be 'et nduténilh 'et huwa. 24 Nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en ndi duchun Olive hiyúlhni, hoh nunulhye, 'i buzooschum li'aht'ah. Yugha 'óoli hoh k'unídezsel 'ink'ez Olive duchun unzoo, 'i yughun nenaídenla, 'aw whuz na'a cha'hust'en 'et whunts'ih. 'Et Lizwif ndi duchun dinzoo, 'i 'et duhínt'ah. 'Et huwa Yak'usda 'aw buba howa chahóolna' ndi uzooschum k'unúdestuk, 'i duchun unzoo, 'i yughu nenaídutelelh. 25 Sulhutsinkah njan whe' hoont'ah hooyah, 'et t'ewhunoohzeh nuhwhuba hukwa' nuszun, doo ka ts'iyaintsuk t'ets'onínzun na'dudoolhú'i. Njan 'et dúhoont'ah, 'et bulunah Lizwif budzi duts'un hutele, ndet 'udun yun k'ut whut'en whudezulh, 'en huba 'ustl'e' 'uwhuténilh 'et whuts'un. 26 'Et hukw'elh'az Israel budune ts'iyawh hudutejih. 'Et Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'usduguz 'et ndutni,

---

* 11:16 Paul, 'en Abraham yughi yalhtuk. 'En 'udechoo Yak'usda nalh ts'ah'un ho' 'int'ah. Yak'usda bughunek buba 'alha' yant'e ho' 'int'ah. 'En k'una'a hik'elh'az hutezdel Yak'usda buzkeh huzdli ni ho' 'utni. † 11:17 Ndi 'uzooschum k'unudestuk, 'i Lizwif li'hint'ah. 'Et ndan hik'enadedel, 'udun yun k'ut whut'en li'hint'ah, ni ho' 'utni.

“Neulhyis, 'en 'et keyah whuti Zion huwhútni ts'ih whuz de hatéyalh.
'Et Jacob budune‡ nts'e na'a tink'us 'úhut'en 'et whuch'a naoobutélelh.
27 'Et bulubeshi huba 'ún telhdel t'eh,
'et whuz na'a buts'un khunek lhadúsdla inle, 'et huwa' tesnilh.”

Yak'usda ts'iyanah gha te'ninzun

28 Ndi khunek unzoo, 'i be nuhwhubulh yalhtuk, 'i 'aw Lizwif hiyóolhchoot hukwa cha'hunízun, Yak'usda hich'a detni hinli. 'Et huwa nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en dáhjih. 'Et whunts'ih Yak'usda ndunnah butsuh da§ 'en hubugha Lizwif 'utahaóobanla 'ink'ez hubuk'entsi'. 29 Ndunnah Yak'usda hudutejih ka buka' dani, 'ink'ez ndai Yak'usda hubugha iyúnle, 'i 'aw 'ats'un na'a na'ootneh ghaít'ah. 30 'Et nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en niz de haódanzut whuts'un Yak'usda 'aw buk'únucha'zaht'en. 'Ink'ez ndunnah Lizwif, 'en Yak'usda 'aw hík'unucha'hust'en, 'et huwa k'an 'et ye negha te'ninzun 'i nuhghaíni'ai. 31 Ndunnah Lizwif, 'aw hik'únucha'ust'en, 'en hubugha Yak'usda nuhgha te'ninzun. 'Et whuz na'a Yak'usda 'ilhudzin 'en chah hubugha té'noozeh. 32 Ts'iyanah yuk'únucha'ust'en 'ink'ez tsak'edinla lí'binla, didut bugha té'nooze ka.

Yak'usda dálzoo Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en butelhyih huba

33 Yak'usda ye néts'un unzoo, 'i ye whúnih 'ink'ez ndet ts'iyaintsuk t'ewhunínzun, 'et tube hooncha ho' hoont'ah.
Nts'e na'a be 'ut'en k'ah 'ink'ez 'utáhawhúle, 'aw dune t'ehonózin hoolah 'ink'ez 'aw nahúho'alh chah hoolah.
34 Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'whusdúguz 'et dutni,
“Yak'usda dája ninzun, 'aw dune t'echaoonízun hoolah.
'Ink'ez 'aw 'ilhunuh whunts'i yugha nádootni chah hoolah.
35 Yak'usda ts'iyaintsuk negha unle,
'aw huba k'elha ts'uhoolhtsilh ghait'ah.”
36 Ts'iyaintsuk inla, 'ink'ez 'en bugha ts'iyaintsuk 'uyínla k'una'a 'int'ah, 'ink'ez 'en ba ts'iyaintsuk 'ulya.
'Et huwa 'ilhuz wheni Yak'usda 'en zeh uzdóolhti. 'Et ndó honeh.

12

Yak'usda budune nts'e na'a Yak'usda hukwa' ninzun, whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah

1 Sulhutsinkah ndai Yak'usda ye negha te'ninzun, 'i be nuhts'u tédusdlih, lubeshi be'et hoh be khahna, 'i 'ilhuz wheni Yak'usda butl'á'dudelhúya. 'Et ndahja t'eh, Yak'usda hootét'i 'ink'ez whuz na'a 'en ts'ah'un na'a buba' teht'ilh. 2 'Ink'ez nts'e na'a dune k'an dzin dahínt'ah buk'une'óoht'en hukwa 'ooht'en gunih. K'an 'et nuhwhubeni 'ats'un na'a na'ahleh. 'Et ndaht'en t'eh, 'et sih t'éwhunóhzin ndet Yak'usda nuhts'u húkwa' ninzun. Yak'usda be 'ut'en k'ah ts'iyawh hoonzoo, ts'iyanah ba hoonzoo, 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. 3 Yak'usda yé sts'un unzoo, 'i bugha 'un whudúsni, nuhwheni ndan Sizi Gri k'úne' 'uhut'en dubanadudoolhúti gunih. 'Et whunts'i 'ilhunuh ahli hoh dahoont'ah huwa Yak'usda ye be 'alha 'uhoont'ah nuhtl'aída'ai, 'et 'uwhultsuk ye whunih, 'i be huwu nunínoohzut. 4 Njan whunulh'en, neyust'e 'ilho zeh unli, 'et whunts'ih lhai bughah hoonli. 'Et 'i ts'iyawh neyust'e lhelhdun huba 'int'ah. 5 Christ budune whuz na'a zeh 'uts'int'ah. Nuwheni ts'ulai whunts'i, ts'iyawh Christ buyust'e bube'ildzun ts'inli, 'et huwa 'ilho zeh ts'inli. 6 'Et whunts'ih ts'iyawh lhelhts'un na'a Yak'usda ba 'uts'ut'en, ye únzoo, 'i bugha 'úja 'ut'en lhelhyoo neghalya 'uts'oolh'en ka. Bulunah Yak'usda be nus honilh'en, 'et hubugha óoni'ai, dahoolcho Yak'usda ye be 'alha 'uhoont'ah hubugha óoni'ai, whuz na'a zeh yahoolhtuk huba' hoont'ah. 7 Bulunah Yak'usda ba ne'hut'en, whuz na'a ba ne'hutet'ilh. Bulunah huwhunih hubulhtsi 'uyoon huhodoolh'eh ka. 8 Bulunah 'uyoon dune hubudzi úlhtus hubóolh'i ka hubughá whunt'ai, bulunah hiyít'i, 'i 'uyoon hiye hubulá 'oot'en ka 'ink'ez 'aw highu yachaoolhtuk. Bulunah ndunnah dune tsuh

‡ 11:26 'Et njan “Jacob budune”, 'en “Israel budune” ni ho' 'utni. § 11:28 Butsuhda, 'en Abraham, Isaac, 'ink'ez Jacob 'uhint'ah.

whudélhdzulh soo cho huwa hinli hoh nduhóot'e. Bulunah chah hubudzi hóont'i hoh
'uyoon hubugha te'hunoozeh ka, 'et chah hubughá whunt'ai. [9] Whahts'it hoh 'uyoon
k'eoohtsi' gunih. Tink'us 'úhoont'ah whuts'u doohtnik. Ts'ah'un 'uhoont'ah 'et hoohtun.
[10] Nts'e na'a lhulhutsinkah lhk'ehudutsi', 'et whuz na'a soo ts'ah'un na'a lhk'ehdutsi'.
Ts'ah'un na'a né'lhoolhú'en nuhgha whúlts'uk totsuk. [11] Ndai 'ut'en nuhghálts'ut, soo cho
'oolh'en. Ndai Ndoni ye nuhla 'ut'en, 'i be soo hoonáht'i hoh neMoodihti buba 'ooht'en.
[12] Ndet Yak'usda buts'un húkwa tsi hoohli, 'et huwa tube hóht'i. Ndet Sizi Gri buk'úne'
aht'en huwa dune nuhwhé'zula t'eh, 'ustl'e' 'oohneh gunih, 'ahoolhyez neMoodihti
buts'un tenádahdli. [13] Dune Yak'usda bube'ildzun*, 'en 'endunidzit, ndai aht'i, 'i bulah be
hubula 'aht'en. 'Ahoolhyez huba nuhkoo 'udun 'udóolhtan. [14] Dune nuhwhe'huzúla t'eh,
hubuts'un wahzoo 'ink'ez hubuk'ehoohyeh gunih. [15] Ndunnah hóont'i hubulh hóonaht'i,
'ink'ez ndunnah hutso hubulh 'ahtso. [16] Nuhwheni nuhwhulh dune ts'un 'ilhuk'i wulh'i.
Ahcha na'dudoolhú'i gunih. Tel'ennah hubuch'a déhti noohzin gunih. Whunih dune
la'dudoolhú'i gunih. [17] Nuhwheni dune tink'us na'a nuhts'un ne'hut'en t'eh, nuhwheni
chah tink'us na'a hubuts'un ne'ooht'en gunih. 'Et ts'iyanah nalh 'ahoolhyez ts'ah'un
na'a zeh ne'ooht'en. [18] Ndet soo 'o 'un 'oohneh ghaít'ah hoh ts'iyanah dune ts'ah'un na'a
lhts'un 'ooht'e. [19] Nuhwhuk'esi' khun k'unóohdzin gunih. Yak'usda 'en butl'awháh'aih.
Njan neMoodihti bughunek 'et 'utni, "Be k'uznudzun, 'i si se'ilhdzun 'int'ah. Si hukw'elha
whutelhsilh," ni.
[20] 'Et huwa nuhch'a hudetni buye'élts'ul t'eh, hubugha 'óoh'alh.
'Et tá'hoosde t'eh, too hubugha óolhdzeh.
'Et ndiz na'a ndáht'en t'eh,
'et 'ants'i kwuntset hubutsi nídahdzaih li'teht'ilh.†
[21] Tink'us be né'whut'en, 'i be nuhwhuch'a' hoolhdeh, 'aw hubutl'a'dudoolhúyeh gunih,
'et whunts'i be hoonzoo ne'whut'en, 'i be whuch'a' oolhdeh.

13

Yun k'ut whumoodih buk'úne' 'ooht'en

[1] 'Aw 'et nuhwheni ts'iyawh ndunnah yun k'ut huwuhinli, 'en hubuk'une' hóot'en
huba' hoont'ah. Ndi yun k'ut hiye huwunli, 'et Yak'usda 'uhóonla 'et huwa. [2] Ndet
keyah dune húdelhts'i, dája hubuhútni, 'et whuch'a ne'hut'en t'eh, 'et t'eh nts'e na'a
Yak'usda 'uhóonla, 'et whuch'a ne'hut'en ho' hut'en. 'Et nduhut'en t'eh, 'et sih ndi
yun k'ut huba nahutedeh tele. [3] Ts'ah'un na'a ndi yun k'ut delhúts'i t'eh, 'et yun k'ut
k'une'nuhwhuhul'en bubé noolhújut ghait'ah, tink'us 'uhut'en 'aw 'en zeh. 'Et ts'ah'un
na'a nuhghu yaoolhtuk hukwa' nahzun t'eh, hoonzoo hukw'una'a ooht'en 'ink'ez ndai
khunek nuhtl'aída'ai, 'i be noolhújut huba cha'hóot'ah. [4] Ndunnah yun k'ut nuhmoodih,
'en nuhwhuba hózoo ka Yak'usda ba ne'hut'en. 'Et tink'us ne'áht'en t'eh, 'et sih bube
noolhújut. Ndai ye úlhtus, 'i butl'á yét'ai, 'i be dzuh nunóhootelhdzut 'et huwa. 'Aw 'ants'i
ílah 'uhoont'ah. [5] 'Et huwa ndunnah yun k'ut nuhmoodih hinli buk'une' 'oohten huba'
hoont'ah. Nohwhulh huntelch'oh whuch'a, 'ink'ez nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i
chah. [6] 'Et huwa ndunnah yun k'ut nuhmoodih, 'en Yak'usda ba ne'hut'en hinli hoh,
bughunek nuhwhutl'ádet'ai, 'i be 'ahoolhyez nus be honoolht'uk. 'Et huwa yun k'elha hole
huba' hoont'ah. [7] 'Et huwa ndet nuhts'ú whuz'ai, 'uk'elha whulh'i. Ndet nuhwhenich'oh
'ink'ez nuhyun chah nuhts'ú whuz'ai, ts'iyawh hukw'elha whulh'i. K'us ndan neba hincha,
'en neba hoocha, 'ink'ez k'us ndan hubudélhti, 'en hubudóolhti.

Sizi Gri budune nts'e na'a dich'oh k'enahudutsi', whuz na'a dulh dune hubuk'ehootsi'

[8] 'Uyoon ts'un 'oht'i gunih, 'uyoon dune k'etehtsi' 'et zeh nuhts'ú whuz'ai. 'Et nyulh
dune k'entsi' t'eh, Yak'usda khunek whutl'aída'ai, 'i ts'iyawh lhaoodahla ho' 'aht'ah. [9] Ndai
khunek Yak'usda whutl'aída'ai, 'i dune 'ulhni,
"Ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ooht'en gunih,

---

* 12:13 Ndan Sizi Gri hik'úne'ut'en, 'en Yak'usda bube'ildzun hinli. † 12:20 'Et 'ut'en unzoo buts'un ahla t'eh, 'et t'eh Yak'usda ye k'utetnilh ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a huwu nunihunoozut, ni.

dune soolhghelh gunih,
'undunooht'ih gunih,
'uyoon dune be hohts'it gunih,
'uyoon yit'i, 'i ka' noohzin gunih,”
ni. 'Ink'ez 'onghoh khunek whutl'aída'ai t'eh, ndez na'a lhaoodoohleh, nts'e na'a k'enats'udutsi', whuz na'a nohwhulh dune hubuk'eoohtsi' huba' hoont'ah.
10 Ndan dudulh dune k'entsi', 'aw yuts'un tink'us na'a 'ooneh ghaít'ah. 'Et huwa nohwhulh dune buk'ehtsi' t'eh, 'et sih Moses be' dustl'us ts'iyawh lhaoodulhla ho' hoont'ah. 11 'Et t'ewhunéhzin ndet whudezulh 'aw 'et neba whulatah tele. Hoh da Sizi Gri neba 'alha 'int'ah inle, k'an 'et 'o nus nilhdukw whuzdli, 'et huwa ts'ets'oodeh huba' hoont'ah. 12 'Aw 'et haootelh'en, 'et huwa ndai 'ut'en tsahólhgus yuh 'uts'ulh'en, 'i 'ustl'e' 'uts'ooleh 'ink'ez ndai 'ut'en 'uztelh'ilh, dzenis 'uts'oolh'en.* 'Et nduts'út'en hoh soo cho netsudule 'ets'udulh li'ts'oot'en. 'Ink'ez 'aw nech'a' oolhdeh ghaít'ah. 13 Ndai dzenis 'uts'ulh'en, 'i zeh 'uts'oolh'en. 'Et whuz na'a zeh ts'ah'un na'a yinkak uzdóolts'i. Ndunnnah tahatnai bulh cha'ts'oost'en, taznutnai 'et chah 'ustl'e' ts'ooneh, 'ink'ez ts'ekoo k'us dune bulh lubeshi 'uts'ulh'en, 'et chah 'ustl'e' ts'ooneh. Lhe'ts'údulh 'ink'ez 'uts'oolnih 'et chah 'ustl'e' ts'ooneh. 14 Ndi 'ut'en ntsi', 'i buch'a 'uts'oot'e, 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri 'en zeh buk'úna'a 'uts'oot'e, 'ink'ez 'aw 'o 'at neyust'e lubeshi ts'un chats'unoolht'uk.

14

Sizi Gri budune 'aw huba nats'uhooyeh huba cha'hóot'ah

1 'Et ndan dune ye be 'alha 'uhoont'ah, 'i be soo cha'iltus t'eh, whute bulh tenadoohdli, 'ink'ez benah 'udoohni gunih. 2 Whunulh'en, bulunah Sizi Gri hunedulh, hiyé 'alha' ninzun, 'i lait'ah huwa, huba 'álha 'uhoont'ah 'aw 'utsun chahús'al. 'Et bulunah ts'iyai tsuk ha'alh, 'et huba 'alha 'uhoont'ah.* 3 Ndan ts'iyai, 'i a'álh, ndan 'uyat chas'al, 'et hukwa yuts'u dootnik gunih. 'Ink'ez ndan 'uyat chas'al, ndan ts'iyai, 'i a'álh, 'en chah 'aw huba nahoohyeh gunih. Yak'usda hóont'i hoh ts'iyawh hubílhchoot 'et huwa. 4 Ndan na'dunúhdzun 'uyoon dune ba ne'út'en huba nahutehyeh nahzun? Bumoodih 'en zeh iduténilh, soo 'int'en k'us 'aw soo cha'zint'en. Dich'oh soo teyin, Yak'usda 'en yula' tet'ilh 'et huwa. 5 Bulunah dune 'uhuninzun whulutah dzin 'o nus whudézti, 'et bulunah 'uhuninzun, dzin totsuk ba lhulhugha zeh 'uhoont'ah. 'Et ts'iyanah nts'e na'a 'uhuninzun, 'et whuz na'a huba 'alha 'uhot'e. 6 Ndan whulutah dzin 'o nus whudézti ninzun, 'en njan 'et dzin neMoodihti yudóolhti ka, 'udun neóoni'ai huwa 'útni. Ndan dune dzin 'o nus chahodíti ninzun, whuz na'a neMoodihti wheyúdelhti. Ndan ts'iyaintsuk a'álh Yak'usda chanailya yúlhni 'ink'ez yunalh 'et yu'alh. Ndan 'uyat chás'al, 'en chah Yak'usda chanailya yudáni. 7 Yinkak uztedalh 'ink'ez dáztetsah, 'aw whenich'oh 'utáhats'uhó'alh ghaít'ah. 'Aw nuwhenich'oh duba moodih nachats'ídlah 'et huwa. 8 Yinkak uzdelhts'i t'eh, neMoodihti k'úne' ts'oot'en huba' hoont'ah. 'Et dáztetsah t'eh, Sizi Gri yununúdelh k'una'a dats'óotsah. 'Et huwa nts'e na'a ts'ukhuna k'us daztétsah t'eh, neMoodihti bube'ildzun ts'inli. 9 Christ dazsai, 'ink'ez nakhítna hoh dinadija. 'Et 'i be ndunnah yinkak húdelhts'i 'ink'ez yahadla chah buMoodihti tele ka 'uja. 10 'Et di ka Sizi Gri be nuhwhulhutsin hinli huba nahahyeh, k'us 'et di ka 'en hubuka cha'nuzáhzun? Nuwheni ts'iyawh Christ neba nahuteyeh ka bubut núzdutelya ho' hoont'ah. 11 Njan hubugha Yak'usda be' dustl'us 'uk'e'anguz 'et 'utni,
“NeMoodihti njan ndutni, khusna hukw'u na'a,
ts'iyanah subut dugwutsi be hóoyin.

---

* 13:12 Ndi khunek newhunelhtan ho' 'utni, tsaholhgus yuh 'ut'en netsudule be 'ut'en, dzenis 'ut'en, 'i Yak'usda be 'ut'en 'int'ah ni ho' 'utni. * 14:2 'Et hoh da 'udun yun k'ut whut'en buk'edélts'i hits'un tenahududli, 'I khunai hits'u delhk'un. Bulah kw'uzdai k'ut hidelhk'un, 'i 'o 'un hiye'ooket. Bulunah Sizi Gri hunedulh 'uyat be 'ooket, 'I me 'int'ah hininzun. 'Et huwa 'aw hiyoo'alh ghait'ah. 'Ink'ez bulunah Liwif, ndan Sizi Gri hits'u nalhuya, hukw'elh'az Moses be' dustl'us gha 'aw goso yat hoo'alh hukwa cha'hunizun. Njan Christ be 'ut'en k'ah whebunelhtan, 'et 'aw whuz toosya hukwa cha'nuzúszun.

'Ink'ez ts'iyanah huba 'álha 'uhot'e Yak'usda usdli."
12 'Et huwa 'ilhunuh ts'inli hoh dats'ét'en, 'et Yak'usda uzduténilh. 13 Njan whuts'un 'aw
'o 'un 'uyoon ba nachats'uhoosye. 'Aw 'o 'at neyulhutsinkah Sizi Gri hich'a naóol'ah ka
whuz chaoobuznoolht'uk, 'ink'ez huba dzuh 'uts'udooni gunih.

Nyun ngha t'eh nyulhutsin sizi Gri ch'a naóol'ah gunih

14 Sizi Gri 'en bugha t'ewhunúszun 'alha 'uhoont'ah 'aw 'ut'alh, me ts'utni, 'i hoolah. 'Et
whunts'ih bulunah 'uhuninzun 'i 'ut'al, me 'int'ah uninzun t'eh, 'et t'eh 'en dune huba
me yinli ho' 'int'ah. 15 Ndai ah'alh 'ink'ez nuhwhulhutsinkah yuch'a' nenyoot ninzun t'eh,
'ink'ez bunalh ah'alh t'eh, 'et sih be nék'ets'intsi', 'i bu'et yinkak delhúts'i ho' aht'ah.
Ndai ah'alh, 'i bugha ndunnah Christ hububa dazsai, 'en tinta' bóolh'en gunih. 16 'Et huwa
ndai nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez 'uyoon tink'us na'a howu yahutelhtuk t'eh, 'et
whuch'a huwahli. 17 Njan whunulh'en, Yak'usda dune k'úne' bul'en hubugha, 'aw ts'a'álh,
'ink'ez ts'utnai, 'i bugha ílah 'uhoont'ah. Ndoni neyudélts'ut 'et huwa Yak'usda nalh
ts'ah'un 'úts'ut'en, 'en bugha nedzi dóoghel, 'ink'ez ts'uhót'i. 18 Ndan Christ ndez na'a
ba ne'hut'en t'eh, Yak'usda tube yúlh hoont'i 'ink'ez dune chah huba hoonzoo 'uhut'en.
19 'Et huwa 'ahoolhyez neba whudezghel ts'úznoot'uk 'ink'ez lhula' ts'óodut'en. 20 'Ut'alh
bugha Yak'usda be 'ut'en hoolah hólhtsilh gunih. 'Et 'alha 'uhoont'ah 'aw hoonliyaz me
unli hoolah. 'Et whunts'ih ndan yute'alh hoh buba náwh 'uhoont'ah 'ink'ez ya'alh t'eh,
'et sih buba dzuh 'uhoont'ah. 21 'Uyat téh'alh, k'us mai too tehtnilh, k'us ndai 'ilh'en, 'i
bugha nuhwhulhutsin huba nawh 'uwhut'ih, k'us huba dzuh chah ulhih, k'us ye 'alha'
ninzun, 'i chah lait'ah 'ulhih t'eh, 'et ndaht'en, 'aw nuhwhuba soo cha'hóot'ah. 22 Nts'oh
teh ndaht'en, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndaht'en t'eh, nuhwheni 'ink'ez Yak'usda bulh
zeh nuhwhuba 'uhoont'ah. Ndunnah njan dahút'en 'ink'ez 'aw hoonliyaz be k'enahot'alh
hoolah t'eh, 'en degha nus hoonzoo hubugha whults'ut. 23 'Et whunts'ih ndunnah 'uyat
á'alh 'aw huba 'alha cha'hóot'ah huninzun, 'et hiyu'alh t'eh, 'et dudzi yuh gha t'ehontézin
tinta' hunt'en, hiyé 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha 'et nduchahinil 'et huwa. 'Ink'ez ndai
hoonliyaz 'uts'ulh'en, 'i, be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha cha'ts'ulh'en t'eh, 'et neba lubeshi
hoonli.

15

'Uyoon dzi wúlhzoo zeh hukwa 'ooht'en

1 Nuwheni Sizi Gri ba ts'ílhtus, ndunnah lahít'ah, 'en hubula' ts'oot'en huba 'uhoont'ah.
'Aw whenich'oh zeh nedzi ts'ilhdzoo hukwa cha'ts'oost'en. 2 'Ilhunah ts'inli hoh nelh dune
ba whutézoo ka hubula' ts'oot'en, 'o nus Sizi Gri ba hilhtus tele ka. 3 Christ 'en 'aw dich'oh
duba hoonzoo hukw'únucha'it'il 'et huwa. Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'une'úsduguz
whuz na'a 'et'en. 'Et ndutni, "Ndan nch'a yáhalhtuk, ndai hiye nch'a yahalhtuk, 'i ts'iyawh
si sts'e' hutni." 4 Ndet 'uda Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'e'edúguz bugha whúts'o dool'eh
ka 'uk'e'éduguz. 'Et huwa soo neba nus whunilht'uk hoh ndet Yak'usda nets'u hoozi, 'i
buba ts'ilh'i 'ink'ez 'i buka tsi ts'úhooli. 5 Njan 'et nuhwhuba hukwa' nuszun, Christ, Sizi
ts'utni, 'en bugha Yak'usda soo nilyaz neba ulh'i, 'ink'ez nedzi wuzoo ka, whuz na'a uncha
lhts'un 'aht'ah. 6 Nduht'en t'eh, 'et sih lhugha zeh uznudzun 'ink'ez lhugha zeh lhulh
yáts'ooltuk. 'Et 'ilho hoh Yak'usda Sizi Gri neMoodihti be'aBá uzdóolhti wule.

Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en 'ilho zeh Yak'usda hidutélhti

7 'Et nts'e na'a Christ nenilh'en, whuz na'a zeh lhunoolhú'en. 'Et ndaht'en t'eh, Yak'usda
ts'udutélhti. 8 Njan nuhwhudúsni, Sizi Gri Lizwif huba ne'ut'en suli whunénoolhtun ka
ndet hubutsuh da Yak'usda hubuts'u hoozi 'et 'alha 'uhoont'ah wule. 9 'Ink'ez 'udun yun
k'ut whut'en, 'en chah huba ne'ut'en suli, 'i bugha Yak'usda ye te'ninzun, 'i yubúnelhtan,
'et huwa hidélhti. Yak'usda be' dustl'us k'ut njan ndutni,
"Et huwa 'udun yun k'ut whut'en hubutah, 'et ndan inli nyulh yaóolhtuk,
'ink'ez nyoozi 'i dóolhti."
10 'Ink'ez doo chah 'utni,
"Nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en 'ink'ez budune hubulh ts'iyawh neMoodihti dóolhti."

11 Njan chah 'et dutni,
“Udun yun k'ut whut'en ts'iyawh Moodihti délhti
'ink'ez nuhwheni ts'iyawh dóolhti.”
12 Isaiah be' dustl'us k'ut njan chah 'et ndutni,
“Jesse 'en yuts'u haínzut tele.
'En 'alha whusatéyalh 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en hubuMoodih tele.
'Ink'ez ndet hubuts'u hoozi 'et hukwa tsi huhooli.”
13 'Et nuhwhuba tenadusdli, ndet Yak'usda nuhts'u hoozi huba ulh'i whutah, 'en bugha 'et úncha nuhdzi sóo nedinzut, ndet nuhts'u hoozi nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah huwa. 'Et whuz na'a 'ilhuz bulh 'óoht'e, 'ink'ez ndet nuhts'u hoozi 'o nus ulhtus hoh nuhwhuba whulh'i, Ndoni ye úlhtus, 'i nuhyídan'ai 'et huwa.

Paul dustl'us hubuts'un k'e'eduguz, 'i bugha 'aw chaníljut hoh hubutsun k'e'anguz

14 Sulhutsinkah nuhwheni nuhgha, 'alha t'éwhunúszun lhat hoonzoo 'uwhulh'en, 'inkez lhat be t'ewhunudzun 'i chah t'éwhunúhzun, 'ink'ez soo hoonzoo whe dune whúntelhtun. 15 Ndi dustl'us k'ut bulah 'i 'aw whechanuzulhújut hoh nuhts'ó k'e'usges, whunaoolhúnih ka Yak'usda ye únzoo 'et sughá whunt'ai 'i bugha 'ust'en. 16 'Et t'eh Sizi Gri buba 'ust'en usdli, 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda bughunek bugha hubulh yaoolhtuk ka. 'Et ndust'en hoh Yak'usda ba huwa' dudulti li'hoont'ah, 'ink'ez Ndoni 'en Yak'usda ba 'udun nilya huzdli ka. 'Et whuz na'a Yak'usda hoont'i hubílhchoot wule. 17 'Et huwa 'ust'ah hoonúst'i, ndai Yak'usda ba' yulh'en, 'i be Sizi Gri délhti huwa. 18 'Ink'ez ndet Christ dája si sugha 'udun yun k'ut whut'en hik'úne' oot'en ka, 'i zeh nohwhulh yátelhtuk. Dája hubudáni 'ink'ez huba dást'en, ts'iyawh si sugha Christ huba daja, 'et hubugha 'aw whechanuzulhújut hoh nohwhulh yátelhtuk. 19 Ndoni ye ulhtus, 'i be hoolhtus 'ink'ez ba whe' whut'en túne'whut'en chah ne'zust'en, 'et huwa Jerusalem, Ilyricum yun k'ut nduhóolyez ts'ih, 'et ts'iyanah Christ bughunek unzoo, 'i ts'iyawh hubudáni. 20 Ndi khunek unzoo, 'i ndunnah dune cha'hudústs'o Christ bugha 'en tube hubudutésnilh hukwa' nuszun. 'Aw 'uyoon dune bukoo hukw'úwhuz'ai 'aw 'et buk'éhos'alh hukwa cha'núszun. 21 'Et whunts'ih ndez na'a Yak'usda be' dustl'us k'ut 'uk'e'edúguz,
“Ndunnah 'aw hubunalh nacha'dítnil,
'en huwhuté'ilh,
'ink'ez ndunnah hiyulh cha'díts'il, 'en t'ehontezeh.”

Paul 'ubulhni Rome ts'ih téyalh hukwa' tet'ilh

22 Lhat nuhts'u t'ésyalh hukwa' nuszun inle, 'et whunts'ih Sizi Gri be 'ut'en 'ulh'en inle 'et huwa 'aw nuhts'ún chatúsyal. 23 'Et whunts'ih 'aw 'et Sizi Gri be 'ut'en 'ulh'en, 'i ndoh keyah ndulhcho hoh ts'iyawh lhadúsdla. 'Et lhat naooduzuk yus k'ut whuts'un nuhts'un t'ésyalh hukwa' nuszun. 24 Spain yun k'ut ts'ih teya t'eh, 'astl'iyaz wheni nuhts'un nutesya. Whuz lhgha díya t'eh, 'et hukwa' nahzun t'eh, 'et 'o 'un tesyalh huba sula 'oohneh. 25 'Et whunts'ih k'an 'et 'aho Jerusalem ts'un t'esyalh. 'Et dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en hubula 'oosneh ka. 26 Sizi Gri yunédulh, ndunnah Macedonia 'ink'ez Achaia whut'en tube cho hukwa' huninzun sooneya be ndunnah tehul'en, dune Yak'usda bube'ildzun Jerusalem húdelhts'i, 'en hubula' hutenilh, 'et huwa whuz tesyalh. 27 Huhóont'i hoh ndunnah Jerusalem whut'en sooneya hubugha híne'ai. Ndunnah Jerusalem whut'en hubuts'un húwhulh'ai li'hint'ah 'et huwa. Lizwif, 'en hubugha 'udun yun k'ut whut'en Yak'usda huba 'ut'en, 'i be hoonzoo 'uhuja t'eh, 'et sih 'udun yun k'ut whut'en Lizwif hiye ndunidzit, 'i be bula' hooneh 'et huwa. 28 Ndi 'ut'en lhadúsdla, 'ink'ez ndi hubugha íyulya, 'i ts'iyawh butl'a yála t'eh, 'et sih Spain ts'ih tesyalh. 'Et sih nuhk'osya. 29 'Et t'eoonúszun nuhghu níya t'eh, Christ bughunek unzoo, 'i ts'iyawh 'i bulh 'oosneh. 'Et t'ewhunóhzin ndi khunek unzoo, 'i dáldzoo. 30 Sulhutsinkah neMoodihti Sizi Gri 'en bugha, 'ink'ez Ndoni bugha be lhk'ets'udutsi' chah, 'et 'i bugha nuhts'un tedusdlih, Yak'usda tube cho súlh buts'un tenadoohdli. 31 'Et ndunnah Judea whut'en ndan 'aw huba 'alha cha'hóot'ah dachasuhóosdle, 'ink'ez se' 'ut'en Jerusalem ts'ih, dune Yak'usda bube'ildzun, 'en bube 'ut'en 'úlh'en huba whutézoo. 32 'Ink'ez Yak'usda hukwa' ninzun t'eh, hoonúst'i

hoh nuhts'un tóosya. 'Et sih soo na'ulhts'udootni. 33 'Ink'ez ndi be whúdezghel, 'i Yak'usda
huwa yú'aih, 'i ts'iyawh uncha nuhwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

16

Paul, ndunnah Rome húdelhts'i dahooja hubúlhni

1 'Et njan Cenchrea keyah Sizi Gri bugha 'ilhuhowezdel hubutah 'ilhunuh ts'eke,
Phoebe hiyúlhni, 'en 'ahoolhyez nuwheni neba ne'ut'en. Ndan 'int'ah nt'ewhunoohzin.
2 Nuhghuninya t'eh hoonáht'i hoh Sizi Gri boozi bugha koo daóolhtelh ka. Dune Yak'usda
bube'ildzun ahli, whuz na'a ts'ah'un na'a nuhwhuba 'uhoont'ah 'utehnilh huba. Ndai ye
ndunidzit, 'i chah be hubula 'ooht'en. Lhannah la'et'en ho' 'int'ah. Si chah sula 'et'en.
3 Priscilla 'ink'ez Aquila suba dahooja hubudóohni. Christ Sizi ts'utni, 'en bugha sulh
'úhut'en inle. 4 'En hiye khúna, 'i 'ants'i huba 'int'ah hoh suhúlhyih inle. 'Et
dahúja huwa, si 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en Sizi Gri huba 'ilhuhowezdel, ts'iyawh
chanailya hubuts'útni.
5 'Ink'ez ndunnah Christ huba bukoo 'ilhuhowezdel, 'en chah ts'iyawh suba dahooja
hubudóohni.
Sulh dune Epaenetus 'en chah suba dahooja dóohni. 'En Achaia yun k'ut 'udechoo Christ
buba 'alha' yint'ah suli.
6 Mary 'en chah suba dahooja dóohni. 'En chah tube hooncha hoh nela 'ut'en ínle.
7 Andronicus 'ink'ez Junias 'en chah suba dahooja hubudóohni. Sunat dunekah
'uhint'ah, sulh tsak'ehudan'a ínle. Whel'a 'en hubutah dune ncha hinli 'ink'ez sutsuh
da Christ hits'un nalhú'a inle.
8 Amplias 'en chah Sizi Gri yunéyalh 'int'ah. Tube buk'esi', suba dahooja dóohni.
9 Urbanus dune, 'en chah nelh 'ét'en Christ be 'ut'en 'uts'ulh'en hoh 'ink'ez sulh dune
Stachys 'en chah suba dahooja budóohni.
10 Christ yunéyalh, Apeles, ts'iyanah ba unzoo,
'ink'ez Aristobulus 'et bukoo húdelhts'i, 'en chah suba dahooja hubudóohni.
11 Snadun Herodion 'ink'ez ndunnah Narcisus bukoo
húdelhts'i Sizi Gri yunédulh, 'en chah suba dahooja hubudóohni.
12 Tryphaena 'ink'ez Tryphosa 'en chah Sizi Gri be 'ut'en 'uhulh'en,
'ink'ez sulh dune Persis tube hooncha, 'i be Sizi Gri be 'ut'en tube huwa ghúna ínle, 'en
chah suba dahooja budóohni.
13 Rufus 'en degha nus soo Sizi Gri ba 'ut'en, be'ama chah 'ants'i se'ama li'ínt'ah, 'en
chah suba dahooja budóohni.
14 Asyncritus, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermes, 'et 'onghoh nelhutsinkah hubulh
'út'en, 'en chah suba dahooja hubudóohni.
15 Philologus 'ink'ez Julia chah, Nereus 'ink'ez bulhtus chah, 'ink'ez Olympas 'ink'ez dune
Yak'usda bube'ildzun, 'en hubulh 'út'en, ts'iyawh suba dahooja hubudóohni.
16 'Et dahooja lhudáhni t'eh, 'et sih lubeshi bughu hoolah be nalhudunoohts'oos.* 'Et
ndunnah njan Christ bugha 'ilhuhowezdel, Rome whut'en dahooja nuhwhuts'útni.

Paul ndo búlhni, ndunnah Yak'usda bughunek 'ats'un na'a wheyodulh'eh buka tsi hóhli

17 Sulhutsinkah njan hubugha nuhwhugha dúsni, k'us ndan nuhtah ndunnah nts'e
na'a whenhodalh'i whuch'a yálhtuk, 'en bugha lhch'a nidutehdulh 'ink'ez nuhwhuba
hoontsi' tele. 'Et ndunt'ah buka huwolhle 'ink'ez buch'a naoolhú'ah. 18 'Et ndunt'ah
dune neMoodihti Sizi Gri hik'únucha'ust'en. Dich'oh k'una'a 'uhut'en, 'ink'ez nts'e na'a
dich'oh hukwa' huninzun hukw'úne' 'uhut'en. Nanuhona'ah hoh khunek unzoo, 'i be
nohwhulh yáhalhtuk, 'et ndunnah hukwa tsi chahuhóolih whuz na'a nabonte'ah. 19 Nts'e
na'a Sizi Gri be 'ut'en k'ah hik'une' aht'en ts'iyanah whulh 'údants'o. 'Et huwa tube
nuhwhuba hoonúst'i. Whunih wahle nuhwhuba hukwa' nuszun ndai 'ut'en unzoo, 'i
bugha, 'ink'ez lubeshi k'únucha'zooht'en. 20 Yak'usda 'en whudezghel negha whu'aih,
'aw chatuszit hoh Satan nuhketl'ah hoolah yutelhtsilh. 'Aw 'et neMoodihti Sizi Gri ye

* 16:16 Whuz keyah 'et whuz na'a huhoont'i hoh 'ilhunahowudulh.

únzoo, 'i nuhwhubulh 'óot'e ka. [21] Timotheus, sulh 'út'en, dahooja nuhwhúlhni. 'Ink'ez
snatnekoo Lucius, Jason, Sosipater, 'en chah dahooja nuhuwhútni. [22] Terteus suhútni, si
'usja ndi dustl'us Paul ba 'uk'une'zíguz. Si chah dahooja nuhwhudúsni. [23] Gaius, 'en bukoo
dásunilhti, 'en chah dahooja nuhwhúlhni. 'En bukoo 'et Sizi Gri hunedulh 'ilhuhowezdel.
Erastus, 'et keyah whut'i sooneya ghundli, 'ink'ez nelhutsin Quartus, 'en chah dahooja
nuhuwhútni. [24] NeMoodihti Sizi Gri ye únzoo, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.
[25] Yak'usda uzdóolhti. 'En 'int'ah ye ulhtus, 'i yít'i Sizi Gri buba ulhtus nuhoolhtselh ka.
Nts'e na'a 'un whudáni whuz na'a 'utehnilh, ndet whehodalh'i, Sizi Gri bughunek unzoo,
'i bugha. 'Uda 'aw dune ndi khunek unzoo, 'i highu t'ehonízun. Hoh da Yak'usda ndi yun
k'ut 'uyinla, 'et whuts'un njan whe' hoont'ah hooyah buch'a nónut'i inle. [26] 'Et k'an 'et
ts'iyawh nt'eoonedzin. 'Ink'ez Yak'usda bughunek nus be t'eoonudzun, 'i dune hudédowh
ts'iyanah t'ehinanzin. Yak'usda 'ilhuz wheni khuna, 'i khunek netl'aída'ai, 'i ndi yun k'ut
dune ts'iyawh t'éhinanzin. 'Et t'éhonínzun Sizi Gri bughunek hiyóolhchoot hoh hik'úne'
oot'en ka. [27] Yak'usda 'en zeh whunih ho' 'int'ah. Sizi Gri 'en bugha 'ahoolhyez uzdóolhti
'ilhuz wheni. 'Et ndoh honeh.

Paul, Corinth Whut'en 'Udechoo Hubuts'un Yuk'e'ánguz

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh keyah Corinth ts'ih, 'en Paul dahooja hubulhni

1 Si, Paul ndet Yak'usda hukwa' ninzun k'una'a, 'i be Sizi Gri 'en ba whél'a suhútni, 'ink'ez
ndun nelhutsin Sosthenes hiyulhni, 'en chah, 2 ndunnah keyah Corinth ts'ih Yak'usda
ba 'ilhunahuwésdel hinli, nuhwheni ndi dustl'us k'ut nuhts'o k'e'usges. Christ, Sizi
ts'utni, 'en bube'ildzun ahli 'et huwa 'et Yak'usda ba 'udun ninwhuninla. Dune Yak'usda
bube'ildzun nuhowhútni. Nuhwheni 'ink'ez ndunnah neMoodihti Sizi Gri yoozi be yuts'u
tedudlih, 'en chah dune Yak'usda bube'ildzun 'uhint'ah. 'En hubuMoodihti unli 'ink'ez
nuwheni chah neMoodihti unli. 3 Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti ts'un
nuhwhuba tenadusdli, 'et hoh nuhdzi dooghel 'ink'ez ye unzoo, 'i nohwhulh 'oot'e.

Yak'usda 'en bugha ts'iyaintsuk nuhghalts'ut

4 Sizi Gri bube'ildzun ahli 'et huwa Yak'usda ye unzoo, 'i nuhghalts'ut. 'Et huwa
suYak'usda ts'un 'ahoolhyez schanailya dusni. 5 Yak'usda ye unzoo, 'i nuhghalts'ut. 'Et
huwa nts'e na'a 'en bugha nt'eoonehzin 'ink'ez nts'e na'a bughi yalhtuk, 'et whuz na'a
'en bugha ts'iyaintsuk hoh 'o nus unzoo sahli. 6 Nts'e na'a Christ bugha nuhwhudáni, 'i
ts'ah'un na'a nuhdzi yudelts'ut. 7 'Et huwa ndi nuhgha unt'ai, 'i 'aw nuhwhuba ndukw
chailah ho' hoont'ah, 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri netah be hooduteltsilh, 'et huba ilh'i. 8 'Et
dek'elh'az dzin whuts'un, 'et 'en bugha be ts'ilhtus, 'i be nidutéhyalh 'et whuts'un. 'Ink'ez
neMoodihti Sizi Gri budzin t'eh, 'et dzin 'aw be nuhk'eholts'it, 'i whutélah. 9 Yak'usda 'aw
nuhla dootnih ghait'ah. 'Et huwa buYe' bulh 'ilho wahle ka nuhka'dani. NeMoodihti Sizi
Gri 'en 'int'ah.

Lhch'a uzdetni 'et Christ neba hukwa' ninzun ih?

10 Sulhutsinkah, neMoodihti Sizi Gri 'en boozi bugha nuhts'un tédusdlih, 'et nuh-
whenich'oh nuhtah lhch'a natehdulh whuch'a, 'et huwa nuhwheni 'ilhuh k'una'a zeh nuni
untehzut nuhts'un hukwa' nuszun. 'Et hoh 'ilhunah ahli hukw'u na'a utehnilh 'ink'ez
ts'iyaintsuk lhgha nuni untehdeh 'ink'ez lhk'una'a zeh 'uteht'ilh. 11 Sulhutsinkah ndun
Chloe bukoo húdelhts'i, bulunah, 'en bugha nuhwheni lhedahdulh, 'et whulh 'óozalhts'a.
12 Njan 'et 'un whudusni, bulunah nuhtah njan duhutni, “Paul nésyalh 'ust'ah,” k'us
“Apollos nésyalh 'ust'ah,” k'us “Cephas nésyalh 'ust'ah,” k'us “Christ nésyalh 'ust'ah,” 'et
hukwa lhedahdulh. 13 'Et daja nuhzun ih? Christ lhch'a ts'unult'uk ih? 'Awundooh! K'us
Paul 'en ih lhdulalhgus k'ut nuhwhuba dazsai? 'Awundooh! K'us Paul boozi, 'en bugha ih
nuhwheni too be' lhúya? 'Awundooh! 14 Yak'usda chanailya dusni hoh nuhwheni nuhtah
'aw 'ilhunuh whunts'i too be cha'usdlil ho' hoont'ah. Crispus 'ink'ez Gaius 'en zeh too
be' busdla, 15 doo ka bulunah 'uhudooni, sich'oh soozi bugha dune too be' úlh'en hudooni
tulih. 16 'Ink'ez Stephanas bukoo húdelhts'i, 'en chah too be' busdla. 'Uyoon 'en chah tulih
too be' usdla 'et 'aw whunachasulhúnik. 17 'Aw dune too be' oolh'en huba ilah hoh Christ
whuz de ha salh'a. Khunek unzoo, 'i be hubulh yatelhtuk huba 'usinla. 'Aw dune khunek
whunih be ilah njan nohwhulh yalhtuk, doo ka Christ bulhdulalhgus 'ants'i 'et 'int'ah
wule.

Yak'usda ye ulhtus, 'i 'ink'ez ye whunih Christ 'en 'int'ah

18 Ndunnah tinta' hunesdel, 'en ndi khunek lhdulalhgus bugha, 'en 'ants'ih khunek zeh
huba yinli. 'Et whunts'ih nuwheni k'us ndan 'i be uzdujih, ndi khunek 'i Yak'usda ye
ulhtus, 'i neba' hoont'ah. 19 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'uk'e'edúguz hoh ndutni,
“Ndan whunih na'hududil'i,
'en hiye whunih, hoolah telhsilh,
'ink'ez ndan ts'iyaintsuk t'eooninzun,
'en hiye t'eooninzun, 'i hoolah telhsilh.”
20 Nts'e 'uhoont'ah huwhunih hoonli? 'Aw huhoolah. 'Ink'ez nts'e 'uhoont'ah Moses
be' dustl'us 'uk'ununa'úsduguz hoonih? Huhoolah! 'Ink'ez nts'e 'uhoont'ah ndan ndi

yun k'ut degha nus whunih na'hudunudzun 'uhint'ah? Huhoolah ho' hoont'ah! 'Et
'alha' hoont'ah ndai ndi yun k'ut whut'en ye whunih, 'i Yak'usda ts'iyawh be ts'uwhusnik
yulhtsi? [21] 'Et Yak'usda ye whúnih njan nduhoont'ah, ndi yun k'ut whut'en, ndai hiye
whunih 'i be 'en 'aw Yak'usda t'ehinízun. 'Et k'us ndi khunek unzoo, 'en huba 'ants'ih
k'una'a be yats'ulhtuk li'hoont'ah, 'et whunts'ih 'i be Yak'usda hoont'i hoh ndun huba
'alha' hoont'ah, 'en hubulhyih. [22] Soo cho whunulh'en, ndunnah Lizwif huwa 'et'en zeh
hukwanuta 'ink'ez ndunnah Greek, 'en hiye whunih 'i zeh hikunuta. [23] 'Et whunts'ih
nuwheni Christ lhdulalhgus k'ut dazsai, 'et zeh howu yats'ulhtuk. 'Et 'alha 'i be ndunnah
Lizwif 'ankw'us huba dzuh suli, 'ink'ez ndunnah Greek, 'en ndi khunek 'ants'ih huba
yuzdli. [24] 'Et whunts'ih ndunnah hudutejih ka buka' dani, Lizwif hinli 'ink'ez Greek hinli
chah, Christ 'en Yak'usda ye ulhtus, 'i huba unli, 'ink'ez ye whunih chah, huba unli. [25] Ndai
Yak'usda ye whusnik, 'i dune ye whunih, 'i degha nus 'ultus, 'ink'ez ndai Yak'usda ye
laít'ah, 'i dune ye ulhtus, 'i degha nus 'ultus 'et huwa.

NeMoodihti 'aw 'en zeh ts'udóolhti huba' hoont'ah

[26] Sulhutsinkah nuhwheni hoh da dutehjih ka nuhka' dani inle, 'et dant'ah ahli
t'eoonahzun. Nts'e na'a ndi yun k'ut whut'en whuz na'a 'uhuninzun ts'iyawh, 'aw lhanah
ilah nuhtah duba nahuwhútnih hinli, 'ink'ez 'aw lhanah ilah nuhtah dune be hoolhtus
hinli, 'ink'ez 'aw lhanah ilah nuhtah dune ncha hinli. [27] 'Et whunts'ih ndez na'a Yak'usda
hukwa' ninzun, ndi yun k'ut ndan hiye whusnik, 'i be ndunnah duba nawhutnih, 'en yooya
ubutelhtsilh. 'Ink'ez ndi yun k'ut ndai hiye lait'ah huninzun, 'i be duba nahultus, 'en
yooya ubutelhtsilh. [28] 'Et ndunnah tel'en hoh whuzdli, 'ink'ez ndan yuch'a yuk ninelya, 'en
Yak'usda 'utahaoobanla. 'Ink'ez doo chah ndai 'ants'i unli whunts'i, 'i chah 'utahayanla, 'i
be ndai ndi yun k'ut 'int'ah unli, 'i be hoolah yutelhtsilh. 'Et whuz na'a Yak'usda hukwa'
ninzun. [29] 'Et whuz na'a 'aw 'ilhunuh whunts'i Yak'usda nalh ncha na'dudool'i ghait'ah.
[30] 'Et huwa Yak'usda bugha Christ, Sizi ts'utni, 'en buyudáhda. 'En 'int'ah Yak'usda bugha
be ts'uwhunih neba yulhtsi, 'ink'ez be ts'ah'un na'a 'uhoont'ah chah neba yulhtsi, 'en
bugha 'udun nenininla, 'ink'ez nenaonket chah 'uja. [31] 'Et huwa 'et ndez na'a 'uk'e'ánguz
hoh ndutni,
"Ndan hidutélhti, NeMoodihti 'aw 'en bugha zeh uzdóolhti huba' hoont'ah."

2

Sizi Gri lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'aw 'et zeh nohwhulh yatelhtuk

[1] Sulhutsinkah ndet nuhwhuts'un whusáya hoh Yak'usda bugha nohwhulh yalhtuk,
khunek dezti 'i be 'ink'ez ndi yun k'ut hiye whunih be chah 'aw nohwhulh yachalhtih.
[2] Seni lhadusdla 'et huwa 'udechoo nuhtaníya hoh 'aw 'udun seni tah whudoo'a hukwa
cha'nuszun. Sizi Gri bugha 'ink'ez 'en lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'et zeh seni tah
whudoo'a hukwa' nuszun inle. [3] 'Et whunts'ih nuhtaníya da, 'et whenlhújut 'ink'ez
suyust'e dulduz 'et hubugha chah 'ink'ez hooyasli. [4] 'Ink'ez sughunek be nohwhulh
yalhtuk, 'aw ndi yun k'ut dune ye whunih khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yachalhtih.
'Et whunts'i sughunek Ndoni ts'un hadelts'ut 'ink'ez dílhtus 'int'ah. [5] 'Et hoh Yak'usda
nuhwhuba 'alha 'int'ah, Yak'usda ye ulhtus, 'i be, 'aw dune ye whunih, 'i be ilah.

Yak'usda ye whunih, 'i be yats'ulhtuk

[6] 'Et whunts'ih k'us ndan dune suli, 'en ndi khunek whunih 'i be hubulh yats'ulhtuk. 'Et
whunts'ih ndai yun k'ut be whutni, k'us ndi yun k'ut whumoodih, 'en hiye whunih, 'aw
'i be ilah be hubulh yats'ulhtuk. Ndunnah 'ants'i hoolah huteleh. [7] 'Et k'us Yak'usda ye
whunih, 'i be yats'ulhtuk. Ndi khunek huba whe' hoont'ah hooyah 'ink'ez nunut'i bulh
'int'ah. Yak'usda ndi yun itelilh whutsuh 'et whuz na'a lhaoodinla. 'I neba dézti ho'
'int'ah. [8] Ndi khunek neba whe' hoont'ah hooyah, 'i ndi yun whumoodih 'aw 'ilhunuh daja
ni t'eininzun huhoolah. 'Et ndi khunek neba whe' hoont'ah hooyah t'ehininzun t'eh, 'et
t'eh neMoodihti, ndun dezti, 'en 'aw da lhdulalhgus k'echahiyilhtil wule. [9] 'Et whunts'ih
ndez na'a Yak'usda neba lhaoodinla. Nts'e na'a 'uk'e'éduguz, 'et huwa 'uhooja hoh ndutni,
"Ndunnah Yak'usda k'entsi', ndet Yak'usda huba lhaoodinla,

'i ts'iyawh duna be chahuhós'en,
'ink'ez dudzo be 'aw chahodíts'il,
whuz huba hooncha k'et 'aw howu nuni hunoozut ghait'ah."
10 'Et whunts'ih Yak'usda buyégha 'i be whunénelhtan. 'Et Yak'usda bugha Ndoni neba
nahoole ts'iyawh newhuneílhtan, ndai ye yuk 'int'ah, 'i whunts'i, 'i chah yunenulh-
tan. 11 'Et nuhtah nts'e na'a dune dahint'ah 'aw dune ts'ah'un t'ebuninzun huhoolah.
Buyégha buyudin'ai, 'i bugha zeh t'eonínzun. 'Et whuz na'a Yak'usda dant'ah 'aw
t'eininzun hoolah, Ndoni 'en zeh t'einínzun. 12 'Aw ndi yun k'ut ne'whut'en huwa ilah
Yak'usda bugha t'ets'oninzun, Yak'usda buyégha negha idé'ai. 'Et ndai Yak'usda 'aw
buk'elhachats'uhoolhtsil negha íyanlih, 'i ts'iyawh t'ets'unoozeh ka. 13 'Ink'ez ndi bughu
yats'ulhtuk, 'i 'aw dune ye whunih ilah 'int'ah hoh whuneodulh'eh. Ndoni 'en bugha
whuts'odul'eh. 'I zeh bughu yats'ulhtuk. 'Et whuz na'a nts'e na'a be 'alha' nudzun, 'i
Ndoni ts'un hadúlts'it, 'i 'ink'ez nts'e na'a Ndoni ye yalhtuk, 'i ts'iyawh lhuzih niztelelh.
'Et whuz na'a Ndoni whuneodulh'eh. 14 'Et whunts'ih ndan Ndoni chait'ih, ndai Yak'usda
buyégha buts'un haidults'it, 'i 'aw chayulhchoot, whusnik be hoonli k'una'a ba' yint'ah
'et huwa. Soo Ndoni 'en bugha zeh t'ehontezeh, 'et huwa Ndoni daja ni 'aw t'eoonoozeh
ghait'ah. 15 'Ink'ez ndan Ndoni ye dinda unli, 'en ts'iyawh nt'eooninzun. 'Aw 'uyoon dune
yuba nahuhooyeh hoolah. 16 'Et whuz na'a 'uk'e'eduguz hoh ndutni,
"Ndan t'eooninzun neMoodihti daja ninzun,
k'us ndan whuyodulh'eh hoh hoonli t'ewhuntezeh?"
'Et whunts'ih nuwheni Christ beni neghu dez'ai, 'et huwa nuwheni t'ets'oninzun.

3

Ndoni buk'unucha'zaht'en ahli

1 'Ink'ez sulhutsinkah nuhwheni Ndoni k'une' 'uhet'en k'una'a, 'et 'aw whuz na'a
nohwhulh yaoolhtuk ghait'ah. 'Et whunts'ih nuhyust'e lubeshi buts'un hunint'uk k'una'a,
'et whuz na'a nohwhulh yalhtuk. Christ bube'ildzun ahli 'et whunts'ih 'ants'i 'awhuz
'uskeh ahli hukw'u na'a aht'ah. 'Et whuz na'a nohwhulh yaoolhtuk huba' hoont'ah.
2 'Uts'oo nuhgha lhdzoh. 'Ink'ez 'aw duts'un, 'i ilah nuhghas'aih, 'aw teh'ulh huba soo
cha'ilcho 'et huwa. 'Ink'ez 'awhuz teh'alh huba soo cha'aht'ah. 3 'Awhuz nuhyust'e lubeshi
ts'un nint'uk. Nuhtah 'oolnih, 'i nuhtah hooni, 'ink'ez lhedádulh, 'ink'ez lhelhdowh
ninahdel hukw'u na'a ahja. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et 'alha 'awhuz nuhyust'e lubeshi
ts'un nint'uk hoh aht'ah. Ndi yun k'ut whut'en k'una'a ne'áht'en. 4 'Ilhunuh 'utni, "Si Paul
nésyalh 'ust'ah," 'ink'ez 'uyoon chah 'et ndutni, "Apollos nésyalh 'ust'ah." 'Et whuz na'a
ndudahni t'eh, 'et 'alha ih 'awhuz nuhyust'e lubeshi ts'un nint'uk?

Yak'usda 'en bugha zeh ts'unteyeh. Soo cho khahdli, ndet dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et ts'iyawh 'ilho 'ut'en kwun be t'entedzeh

5 'Et huwa sudutehnilh hukwa' nuszun, Paul ndan unli, k'us Apollos 'en chah ndan
'int'ah? 'Ants'i Yak'usda ba ne'hut'en zeh 'uhint'ah. 'En bugha nuhwheni huba 'alha'
hoont'ah sahli. Nts'e na'a neMoodihti Yak'usda ba ne'ut'en 'ilho hubugha ooni'ai, 'et
whuz na'a 'uja. 6 'A'nusdle, Apollos too be nainulhtsul, Yak'usda hainulhyeh. 7 'Et
huwa ndan 'a'nanla, k'us ndan too be nainulhtsul, 'en 'ants'i 'uhint'ah. Yak'usda 'en
bugha zeh hanteyeh. 8 'Aw 'et 'a'nanla 'ink'ez too be nainelhtsul, 'en 'ilhunah zeh
'uhint'ah. 'Et whunts'ih nts'e na'a 'ilhunah hinli hoh dahét'en huwa, 'et whuz na'a huba
'uk'elha whutele. 9 'Et huwa nuwheni Yak'usda bube'ildzun 'ink'ez 'en ba lhulh 'uts'ut'en
ts'inli. 'Ink'ez nuhwheni Yak'usda buha'niyeh k'et ahli 'ink'ez Yak'usda bukoo chah ahli.
10 Yak'usda ye unzoo, 'i nts'e na'a sugha ini'ai, 'et 'i bugha si, koo 'uwhulh'en be whunih
k'una'a li'ust'ah, 'ink'ez ndi koo buk'oh whuz'ai, 'i lhadusdla. 'Ink'ez ndan nts'e na'a
'uwhutelilh, soo cho huwolhle nts'e na'a koo 'uwhulh'en hukw'u na'a. 11 'Aw dune, 'udun
koo buk'ehoolts'uk, 'i ooleh ghait'ah. 'I 'ilho 'uda 'uhooja, 'ink'ez ndi koo buk'oh whuz'ai,
'i Sizi Gri, ndun nets'u yoozi, 'i 'en 'int'ah. 12 'Et ndi koo buk'oh whuz'ai, 'i ndan nde na'a
'uwhutelh'ilh hoh gold, silver, tse dézti, 'i k'us duchun, tl'o, tl'o zukw, 'et 'i be 'uhoolya
t'eh, 13 'et ndet dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et ts'iyawh 'ilho 'ut'en kwun be t'entedzeh.

Nts'e na'a be 'uhoolya, 'i kwun be t'enedzin hukw'u na'a. [14] Ndan ndi be 'uhoolya, 'i
kwun be chadik'il t'eh, 'aw 'en zeh whuba k'elha whutele. [15] 'Et ndan ndi be 'uhoolya,
'i dank'un t'eh, 'et t'eh 'en ts'iyawh tinta hotelelh. 'Et whunts'ih koo 'uhoonla kwun tah
hanabanla hukw'u na'a ubutelhyih. [16] 'Aw t'eoonuzuhzun nuhwheni Yak'usda hubuluglez
whucho ahli 'ink'ez Ndoni nuhyudínda? [17] Ndan Yak'usda bukoo tinta' whunilh'en, 'en
chah Yak'usda tinta' yutelh'ilh, Yak'usda hubuluglez whucho lubeshi huwu hoolah 'et
huwa. 'Ink'ez nuhwheni ndi luglez whucho ahli.

Ndi yun k'ut be whutnih 'aw buk'unucha'ts'oost'en

[18] Khun nuhwhenich'oh na'dunont'ah gunih. 'Et nuhtah 'ilhunuh usda hoh ndi yun
k'ut ye whunih be dune whunih na'dunúdzun t'eh, 'et t'eh dich'oh ndi yun k'ut whusnik
hininzun, 'i whuz na'a na'dudooltsilh huba' hoont'ah. 'Et hoh ts'ah'un na'a whunih
dune hutele. [19] Ndi yun k'ut ye whunih, 'i Yak'usda ba whusnik k'una'a 'int'ah. 'Et whuz
na'a 'uk'e'éduguz, “Ndunnah whunih dich'oh hiye whúsnik, 'i be Yak'usda uboolhgooh.”
[20] 'Ink'ez njan 'uk'e'éduguz hoh ndutni, “Ndunnah whunih nts'e na'a nuni hunuzut,
neMoodihti t'eooninzun, 'i 'ants'i gaih unli.” [21] Ts'iyawh nuhwhe'ildzun 'uhoont'ah. 'Et
huwa 'aw 'ilhunuh dune 'o nus unzoo uzdooni ghait'ah. [22] Paul, k'us Apollos, k'us Cephas,
k'us ndi yun k'ut, k'us be ts'ukhuna, 'i k'us be yats'adlah, k'us k'an 'et ndai ts'ít'i, 'i k'us
ndet whusawhútelts'ulh, 'i ts'iyawh nuhwhe'ildzun 'uhoont'ah. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh
dune 'o nus unzoo uzdooni ghait'ah. [23] Nuhwheni Christ bube'ildzun ahli, 'ink'ez Christ,
'en Yak'usda bube'ildzun unli.

4

Yak'usda bugha neba whe' hoont'ah hooyah, 'et netl'ahó'ai

[1] 'Aw 'et dune 'et ndez na'a neghu nuni hunoozut, nuwheni Christ be 'ut'en 'uts'int'ah,
'ink'ez ndai Yak'usda bugha huba whe' hoont'ah hooyah, 'et whe nuwhuts'untelhtun
ka netl'ahó'ai. [2] 'Aw 'et zeh ilah, ndan yutl'aho'ai, 'et ndan dune hit'anínootan huba'
hoont'ah. [3] 'Et nuhwheni suba nahuzúhya t'eh k'us 'uyoon chah but niníya, 'ink'ez suba
nahuhezya t'eh, 'et whunts'ih ts'iyawh 'ants'i suba 'uhoont'ah. 'Aw sich'oh whunts'i duba
nahoosdeh ghait'ah. [4] 'Aw dahóont'ah suts'un ilah, 'aw t'eoonuzúszun, 'et whunts'ih 'aw
'et huwa ilah ts'ah'un dune usdli. NeMoodihti 'en 'int'ah suba nahéyelh 'et huwa. [5] 'Et
huwa ndet dzin whusawhútelts'ulh whuts'un, 'aw hoonliyaz huba nahoohyeh hoolah.
NeMoodihti whusateyalh whuts'un whuba lh'i. 'En 'int'ah ndi tsahólhgus yuh ts'ih
nunúl'i, 'i ts'iyawh ts'et hanaítelelh. 'Ink'ez nts'e na'a dune budzi yuh ts'ih 'uhuninzun,
'i ts'iyanah ndi ts'iyawh bunalhts'et haótelelh. 'Et hukw'elh'az Yak'usda 'ilhunah hinli
hoh hoonzoo hoh hubulh huba whudutelhti.

Lhanah dóolhti, k'us lhanah nuhwhuba 'ants'i wule gunih

[6] Sulhutsinkah nuwheni si 'ink'ez Apollos bulh ndai bugha 'uts'ut'en, 'i k'una'a nuh-
wheni nuhwhuba. 'Et hoh nuwheni negha 'o nus hodoolh'eh. Ndi 'uk'e'éduguz, 'i 'o
'un khunek butanaóodooh'alh gunih. 'Et hoh 'ilhunuh délhti, k'us 'ilhunuh nuhwhuba
'ants'i wule gunih. [7] Ndan 'un whinla 'uyoon ndulhút'ah nuhwhulhtsi? Hoolah! Di zeh
'int'i ndai nghá chaíkulh? Hoolah! 'Et hoonli ngha ninkat t'eh, 'et di ka howindloh
hoh 'aw hoonli sgha chaíkulh dutenilh? [8] 'Aw 'et lhai aht'i. 'Aw 'et soo deh'a aht'ah.
Nuwheni nuhwhu'et whunts'i, hubudayi cho k'una'a aht'ah. 'Et 'alha uncha 'et whuz
na'a aht'ah. 'Et huwa nuwheni chah nohwhulh hubudayi cho ts'oole. [9] 'Ink'ez ndunuszun
nuwheni whel'a 'en 'udék'elh'az 'uts'int'ah 'et whuz na'a Yak'usda ne'inla. 'Ants'i
ts'iyanah nalh dahutetsah hukw'u na'a ne'inla. Ts'iyanah ndi yun k'ut whuniz nenininla
hukw'u na'a hoh nehunilh'en, lizas 'ink'ez dune chah 'en ts'iyawh. [10] Nuwheni Christ
ba ts'uwhusnik ts'inli, 'et nuhwheni Christ bulh whunih ahli. Nuwheni lats'ít'ah 'ink'ez
nuhwheni nulhtus. Nuhwheni dune ncha ahli, 'et nuwheni 'aw chats'udíti ts'inli. [11] K'an
'et dzin whuts'un neye'ults'ilh 'ink'ez t'a'ts'óosde. Nenaih chah chaizooh 'ink'ez 'ants'i
hoh nuts'iya koo chah chats'uhoot'ih, 'ink'ez dune ne'huzula. [12] Nuwhenich'oh nela be
'uts'ut'en. Hoontsi', 'i khunek be neghu yahalhtuk 'et whunts'ih nuwheni khunek unzoo,

'i be hubulh yáts'ulhtuk. Dzuh nenúhulhdzut 'et whunts'ih soo whulh ts'uzyin. 13 Nech'a
yahalhtuk 'et whunts'ih nuwheni nelh dunekah k'una'a be hubulh yats'ulhtuk. Ndi yun
k'ut 'untulkat li'ts'uja. K'an 'et whuts'un ndi yun k'ut ntsi'yaz k'una'a 'uts'ínt'ah suli.

Suzkeh k'una'a nuhk'esi', 'et huwa khunek ulhtus, 'i be nuhwhulh yalhtuk

14 Ndi 'uk'une'zíguz, 'i 'aw be yooya nuhtelhsilh huba ilah usdla. Suzkeh k'una'a
nuhk'esi', 'et huwa khunek ulhtus, 'i be nuhwhulh yalhtuk. 15 Ndi yun k'ut soo degha
nus dune lhanah hoh Christ bugha whenohodulh'eh hoonli t'eh, 'et whunts'ih 'aw lhanah
ilah nuhwhe'abá k'una'a chanohonílh'en. Christ, Sizi ts'utni, 'en bughunek unzoo, 'i be si
sugha be ts'ukhuna, 'i ahti 'et huwa nuhwhuba síli. 16 'Et huwa nuhts'u tedusdli si sk'una'a
'ooht'e. 17 'Et huwa ndun Timothy nuhts'u whelh'a. 'En neMoodihti bugha suye' buk'esi',
'en 'unint'ah. 'Ink'ez Christ bugha 'i ts'iyawh 'aw yula dootnih ghait'ah. 'Et sk'una'a
neMoodihti bulh be 'ut'en k'ah, 'et nuhwhuba nuwhunatelnih. 'Ink'ez ndulhcho hoh
ndet Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, nts'e na'a whubodulh'eh sih, 'i ts'iyawh nuhwhuba
whunatelnih. 18 'Et nuhtah bulunah 'awhuz 'uhududelhúti, Paul 'aw whusachatesyal
huninzun 'et huwa. 19 'Et whunts'ih neMoodihti hukwa' ninzun t'eh, 'et sih 'aho nuhts'u
tóosya. 'Et nuhghu níya t'eh, 'et ndunnah 'uhududelhúti, 'aw bughunek ilah k'us hiye
ulhtus, 'i dant'ah, 'et naootes'alh. 20 Yak'usda huba ne'duni nuhtah, 'i 'aw khunek be ilah,
'et k'us ye ulhtus, 'i be 'int'ah 'et huwa. 21 K'us ndet hukwa' nahzun hoh nuhts'u tésyalh?
Tutsus tulih k'us be nék'ets'intsi', 'i 'ink'ez nagoostl'íyaz ne'nohwhutelh'ilh?

5

'Ilhunahuwúdulh hubutah lubeshi tinta' 'obulh'ih

1 'Et ts'iyanah whulh 'uhudits'o, nuhtah dune ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en. 'Et
duhut'en, hukwaya hoonli k'et 'onghun 'udun yun k'ut whut'en 'aw howu yahutoolhtih
ghait'ah. Ts'iyanah whulh 'udits'o dune be'abá bu'at 'en yuzih usda. 2 'Ink'ez nuhwheni
'ududelhúti 'et whunts'ih soo cho huwu ni wahle huba' hoont'ah, 'et ndun nduja, 'en
nuhtahanaóolh'alh huba' hoont'ah. 3 Suyust'e be nuhtah cha'ust'ah 'et whunts'ih sich'oh
suyégha be nuhtah 'ust'ah 'ink'ez 'ants'i nuhzih sída li'ust'ah. 'Et huwa si ndun dune
lubeshi 'ulh'en, 'en 'uda ba nahesda. 4 'Et huwa ndet 'o 'at Sizi Gri neMoodihti boozi bugha
'ilhunawéhdel t'eh, 'ink'ez sich'oh suyégha chah, 'ink'ez Sizi Gri ye ulhtus, 'i be, 5 'et ndet
'ilhunahuwúdulh, 'et ndun nduja, 'en Satan butl'aitelhtelh buyust'e tinta' yutelh'ilh 'et
wheni. 'Et Sizi Gri neMoodihti budzin t'eh, 'et ndun dune buyégha yutelhyih ho' hoont'ah.
6 Huwahdloh 'aw chahoozooh. 'Aw t'eoonuzuhzun ih 'ants'i ndi lhes ilhjut, 'i nelhútlus
t'eh, li'tenilh unteldoh.* 7 'Et ndi lhes ilhjut, 'i ts'iyawh 'ún telhdulh. 'I be'et 'et nuhwheni
k'an lhes únteldoh k'una'a 'ooht'e. Nuhwheni k'an lhes unteldoh k'una'a 'aht'ah 'et huwa.
Christ, 'en Netus Lhusíya whunats'ulnih neba unli, 'et wheni neba hizelhghi 'et huwa. 8 'Et
huwa ndi netus lhusíya whunats'ulnih 'aw lhes ilhjut, 'i bulh ilah hoh whunats'oolnih.
Ndi lhes ilhjut, 'i hoontsi' 'ink'ez lubeshi 'uts'ulh'en 'i k'una'a 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih
ndi k'an 'et lhes chantéldoh 'i 'int'ah be ts'ah'un 'uhoont'ah 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah
k'una'a 'uhoont'ah.

Ndunnah nelh 'int'ah, 'en zeh huba nats'oohooyeh huba' hoont'ah

9 'Et 'uda dustl'us be ndun whudusni, ndun dune ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en 'en khun
'ilhuz wule bugha' dudoohdli. 10 'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'aw 'en
ilah bugha' dudoohdli hoh dune ts'eke bulh lubeshi 'ulh'en, k'us 'uyoon be'ildzun ka'
huninzun, k'us 'undunut'ih, k'us 'uk'edéltsi huba 'alha 'int'ah chah, 'aw 'en ilah bugha'
dudoohdli ilah hoh nuhwhudúsni. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'ants'i ndi yun buch'a
tehyalh hukw'u na'a 'uteht'ilh li'hoont'ah, ts'iyanah ndi yun k'ut 'et nduhút'en 'et huwa.
11 'Aw 'et nuhts'un k'e'aguz ndun Sizi Gri bugha nelhutsinkah buts'útni, 'ink'ez dune ts'eke
bulh lubeshi 'uhulh'en, k'us 'uyoon be'ildzun ka' ninzun chah, k'us 'uk'edéltsi huba 'alha
'int'ah, k'us 'uyoon dzuh ne'duni chah, k'us tanutnai, 'i chah, k'us 'undunut'ih chah, 'et

* 5:6 Whuz na'a ndun dune bulubeshi butaidudoh ni ho' 'utni.

ndun Sizi Gri bugha nelhutsinkah buts'útni, ndunt'ah dune, 'en 'et nduhút'en t'eh, 'aw
'en ubulh cha'zooht'en, 'aw hubulh 'uteh'alh 'et whunts'ih 'aw 'uhot'e ghait'ah. 12 'Ink'ez
ndunnah nelh cha'it'ah, 'en si suba cha'hoot'ah buba nahutesyeh huba. 'Et ndunnah
nelh 'int'ah, 'en zeh huba nats'ateyeh huba' hoont'ah. 13 'Et whunts'ih ndunnah ndune
nelh cha'it'ah, 'en Yak'usda huba nahuteyeh. 'Et huwa nelhutsin tink'us ne'út'en, 'en
nuhwhenich'oh nuhtahanaóolh'alh.

6

Khun teh Yak'usda ba nelhutsin unli, 'en ndi yun k'ut naheyelh but nióolhtelh gunih

1 'Et k'us ndan nuhtah huba 'alha' hoont'ah, 'en 'uyoon bulh lhena 'uhutni t'eh, 'et nts'e
na'a 'uwhutet'ilh hoh huba 'alha cha'hoot'ah, 'en hububut nibutelhtelh huba nahoodeh
ka? 'Aw nduhóot'en huba cha'hóot'ah! Nts'e na'a 'uwhutet'ilh hoh dune Yak'usda
bube'ildzun, 'en 'aw hububut niyóolhtelh ghait'ah? 2 'Aw t'eoonuzáhzun ih dune Yak'usda
bube'ildzun, 'en ndi yun k'ut whut'en huba 'alha cha'hoot'ah, 'en huba nahutedeh?
'Ink'ez nuhwheni ndi yun k'ut huba 'alha cha'hoot'ah, 'en huba nahutehyeh t'eh, 'et nts'e
na'a ndi hoonliyaz lhena 'uhutni 'int'ah, nuhwheni ba nahutehyeh huba soo cha'aht'ah?
3 'Aw ih t'eoonuzáhzun, Lizas, 'en whunts'i huba nats'ahuteyeh? 'Et 'alha 'uhoont'ah.
'Et huwa 'aw howa chahóolnah hoh njan ndi yun k'ut lhena 'uts'utni hoontsol whunts'i
hubugha nats'ateyeh. 4 'Et njan hoontsol ndi yun k'ut 'ut'en lhena 'uts'utni 'int'ah
hubugha huba nats'ateyeh t'eh, 'et sih nuhwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel tah, k'us
ndan nuhwhuba soo cha'ildzooh huba 'alha 'uhoont'ah whunts'i, 'aw 'en zeh nuhwhuba
nahuteyeh ubuzílhtsi. 5 Hooya wahle 'et huwa 'ún whudusni. 'Et 'alha 'un whudúsni,
nuhwheni nuhtah 'aw ih 'ilhunuh whunts'i dune whunih nuhwhuba nahuteyeh hoolah?
6 'Et whunts'ih lhe'ahja! 'Ilhunuh dune dulhutsin ba nahutedeh ts'un wheyalhti. Ndunnah
naheyelh huba 'alha cha'hoot'ah, 'et whunts'ih hububut ninilhti. 7 'Ink'ez njan dune ba
nahutedeh ts'un ninilhti, 'et 'uda nuhwhenich'oh ch'a'nulhde whuzdli. Dune 'ats'un
na'a ne'nohulh'en t'eh, di ka whulachaduzahnik? K'us dune tink'us 'uhut'en t'eh, 'et
chah whute 'uhoont'ah. 8 'Et whunts'ih nts'e na'a ndaht'en, 'et hoh tinta' 'aht'i 'ink'ez
nuhulhutsinkah 'e'whulhts'it. 9 'Aw t'eoonuzahzun ih, k'us ndan 'aw ts'ah'un cha'it'ah,
'en nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'aw hubutl'achaóotes'al? Khun nuhwhenich'oh
na'dunooht'ah gunih! K'us ndan dune ts'eke bulh lubeshi 'ulh'en, k'us 'uk'edéltsi huba
'alha 'int'ah, k'us ndunnah lhghu húdelhts'i 'en lubeshi ts'un hunint'uk hinli, k'us dudulh
dune hoontsi' k'una'a bulh tinta' ut'ih 'ink'ez ts'ekoo dudulh ts'ekoo bulh tinta' ut'ih,
10 'undunut'ih chah, k'us 'uyoon be'ildzun ka' ninzun, k'us tanutnai, k'us 'uyoon dzuh
ne'duni, k'us 'o nus dáhatni chah, 'en ts'iyawh ndunt'ah nts'e Yak'usda hubudayi cho
unli, ndai Yak'usda bube'ildzun unli, 'i 'aw hiyóolhchoot ghait'ah. 11 'Ink'ez nuhwheni
bulunah nuhtah 'et ndaht'en inle. 'Et whunts'ih whuz na'a toonanwhuzguz li'aht'ah.
Yak'usda ba 'udun ninwhuninla chah, 'ink'ez ts'ah'un dune nuwhulhtsi. 'Et ndi ts'iyawh
Sizi neMoodihti boozi bugha 'ink'ez neYak'usda buyégha bugha chah, 'et whuz na'a 'un
whínla.

Neyust'e 'ink'ez neyégha chah, 'i be Yak'usda uzdóolhti

12 'Et 'aw hoonliyaz be such'a' noojoot hoolah, 'et whunts'ih bulah suba chahóozooh.
Hoonliyaz such'a' noojoot hoolah, 'et whunts'ih 'aw hoonli k'une' sool'en, 'i hoolah.
13 Ts'uyi nebut ba 'int'ah 'ink'ez nebut 'i ts'uyi ba 'int'ah, 'et whunts'ih 'et ndi 'awhunel-
hts'et 'i Yak'usda hoolah yutelhtsilh. 'Et whuz na'a nduhoont'ah, neyust'e 'aw dune
k'us ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en hukw'u na'a be ts'oot'en huba cha'yilel. 'Et neyust'e
neMoodihti ba 'ulya 'ink'ez neMoodihti neyust'e ba 'int'ah. 14 'Et Yak'usda ye ulhtus, 'i
be neMoodihti dinaidilhti, 'ink'ez nuwheni chah ye ulhtus, 'i be dinanedutelelh. 15 'Aw ih
t'eoonuzáhzun, nuhyust'e Christ buyust'e bulah unli? Nts'e na'a 'uwhutet'ilh hoh Christ
buyust'e bulah unli, 'i 'ul'en ts'eke buyust'e bulah tes'ilh? 'Aw whuz na'a cha'hoot'ah!
16 'Aw ih t'eoonuzáhzun, dune ts'eke 'ul'en bulh 'et 'ínt'ah t'eh, 'et buyust'e 'ilho suli
hukw'u na'a 'uhint'ah? 'Et whuz na'a 'uk'e'eduguz hoh ndutni, “Nanah, 'en 'ilho yust'e
suli?” 17 'Et ndan Sizi Gri ts'un na'ja, buyégha chah 'en bulh 'ilho suli ho' 'uhoont'ah. 18 'Et

huwa dune k'us ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en 'et nduhoont'ah whuch'a ne'ooht'en. 'Et
'uyoo lubeshi 'aw neyust'e bugha 'uchaghesnak, 'et whunts'ih ndunnah dune k'us ts'eke
bulh tinta' 'ant'en t'eh, 'et t'eh dich'oh buyust'e lubeshi be tinta' yulh'ih. [19] Nuhyust'e
'i Ndoni hubuluglez whucho 'uhoont'ah 'ink'ez nuhyudínda, 'aw t'eoonuzáhzun ih?
'En 'int'ah Yak'usda nuhgha ini'ai 'et huwa 'aw nuhwhenich'oh be'ilhdzun chahlah.
[20] Lhe'hoolcho hoh 'un whinla! 'Et Yak'usda nenaonket, 'et huwa nuhyust'e 'i be 'ink'ez
nuhwhenich'oh nuhyégha, 'i be chah Yak'usda ba whudóolhti, bube'ildzun sahli 'et huwa.

7

Lhgho delhts'i 'i hubugha

[1] 'Aw 'et ndai sts'o k'e'éhguz, 'i bugha 'et ndun whudutesnilh, dune ts'eke bulh tinta
cha'hust'ih 'et hoonzoo. [2] 'Et whunts'ih dune k'us ts'eke bulh lubeshi 'uhulh'en 'et
nduhoont'ah whuch'a 'et huwa dune 'ilhunah hinli hoh dich'oh bu'at hóle 'ink'ez ts'ekoo
chah dich'oh buki hóle huba' hoont'ah. [3] 'Et dune du'at ts'ah'un na'a yuk'eootsi' yughusda
huwa 'ink'ez ts'eke duki chah 'et whuz na'a zeh yuk'eootsi' huba' hoont'ah. [4] Ndun
ts'eke buki hoonli, 'en 'aw buyust'e duba yumoodih chailah, buki 'en zeh yumoodih unli.
'Ink'ez whuz na'a zeh ndun dune bu'at hoonli, 'en cha 'aw buyust'e duba yumoodih
chailah, bu'at 'en zeh yumoodih unli. [5] 'Aw lhch'a óoht'as huba cha'hoot'ah. 'Et whunts'ih
'astl'iyaz hoh sahá'delhuya 'ink'ez tenadutehdli hukwa' nuhzun t'eh, 'et 'anelhút'et hoh
soo lhgha huhoont'i t'eh, 'et soo 'uwhutet'ilh. 'Et hukw'elh'az doo chah lhk'eoohdutsi'
'ink'ez lhuzih ninaooht'as, doo ka 'aw nuhyust'e bughu tehle huba soo cha'aht'ah t'eh, 'et
Satan nuhootelhdzih, 'et whuch'a. [6] 'Aw nuhwuba ne'dusni ilah, njan et ndóht'en hukwa'
nuhzun t'eh, 'et huwa 'udusni. [7] 'Et ts'iyanah dune si sk'una'a zeh nduchah 'uhint'ah, 'et
whuz na'a hukwa' nuszun. 'Et whunts'ih Yak'usda ts'iyanah 'ilhunah hinli hoh ndai huwa
yu'aih, 'i bugha iní'ai. Ts'iyawh 'ilhunah hinli lhulhyoo dedowh, 'i hubugha ini'ai. [8] 'Aw
'et ndunnah suh nuhudelh, 'ink'ez tsandelh chah, 'en ndez na'a 'ubudúsni, si sk'una'a zeh
'uhint'ah t'eh, 'et huba whutezoo. [9] 'Et whunts'ih 'aw 'uhúdudodutun ghait'ah t'eh, lhghu
hudóolts'i. 'Ants'i kwun k'una'a lhts'un hunint'uk t'eh, 'et lhghu hudélhts'i t'eh, 'et sih 'o
nus soo' hoont'ah.

Lhghu húdelhts'i 'aw lhch'a nahoodelh ghait'ah

[10] 'Aw 'et ndunnah lhghuhusduke, 'aw si ilah dusni, neMoodihti ndi khunek yutul-
húhezya 'i 'int'ah, 'aw ts'eke duki ch'a naooja gunih. [11] 'Et whunts'ih duki ch'a nasja t'eh,
'et t'eh 'aw 'uyoon ghu naooda gunih. 'Et whunts'ih hukwa' huninzun t'eh, huhoont'i
hoh lhuzih ninahoot'as huba' hoont'ah. 'Ink'ez dune du'at 'en 'ún yutooneh gunih. [12] 'Aw
'et bulunah nuhtah, si ndun whudutesnilh, 'aw neMoodihti ilah 'utni. Ndan nelhutsin
'en bu'at buba 'alha 'uhoont'ah chailah t'eh, 'et whunts'ih duki 'ilhuz wule yuzih wuda
hukwa' ninzun t'eh, 'et du'at 'ún yutooneh huba cha'hoot'ah. [13] 'Ink'ez ts'eke 'en duki buba
'alha 'uhoont'ah chailah t'eh, 'et whunts'ih 'ilhuz wheni yuzih tedalh hukwa' ninzun t'eh,
'et t'eh duki 'ún yutooneh gunih. [14] 'Et buki buba 'alha 'uhoont'ah chailah, 'et whunts'ih
'en bu'at 'en bugha Yak'usda ba 'udun nilti ho' 'int'ah. 'Et whuz na'a bu'at buba 'alha
'uhoont'ah chailah, 'et whunts'ih buki 'en bugha Yak'usda ba 'udun nilti ho' 'int'ah. 'Et
whuz na'a nduchá'hoot'ah t'eh, 'et t'eh buzkehkah Yak'usda ba 'ats'un na'a 'uhutet'ilh ho'
'uhoont'ah. 'Et whunts'ih 'en Yak'usda ba 'udun nilti nahúsdli. [15] 'Et whunts'ih ndun buba
'alha 'uhoont'ah chailah whenája t'eh, whute natooja. 'Et whuz na'a nduhooja t'eh, 'et sih
ndun nelhutsin k'us neulhtus hinli, 'aw 'ulhts'un nuwhunoolht'uk wule huba' hoont'ah.
'Et whunts'ih nedzi dooghel, 'i be ndi yun k'ut uzdoolts'i, 'et huba Yak'usda neka' dani.
[16] 'Et whunulh'en, nuhwheni nuhgha tulih nuhkikah hudoojih. 'Ink'ez nuhwheni nuhgha
tulih nuh'atkah hudoojih, 'et huwa 'udusni.

Daht'ah ahli hoh Sizi Gri ts'un nasulhúya sahli, 'et whuz na'a zeh 'ooht'e

[17] 'Aw 'et nts'e na'a ndulhcho hoh Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel hube' 'ut'en k'ah huba
'uwhusla, 'et nuhwheni chah 'et whuz na'a nuhwhuba whutet'ilh. 'Et nts'oh da Yak'usda
nuhka' dani ndi yun k'ut doolhúts'i ka, whute 'et whuz na'a ndi yun k'ut delhúts'i. [18] Ndan

'uda yuk'e dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us 'ink'ez 'utahayalhti t'eh, 'et t'eh chait'us hukw'u
na'a 'oot'e gunih. K'us ndan chait'us unli da, 'ink'ez 'utahayalhti t'eh, 'et t'eh yuk'e dune
unli, 'i k'ut hiyúzt'us hukw'u na'a 'oot'e gunih. 19 'Et yuk'e dune unli k'ut hiyúzt'us k'us
chahiyít'us, 'i 'ants'i 'uhoont'ah. Yak'usda bughunek netl'aída'ai buk'une' ts'ut'en t'eh, 'et
zeh neba hooncha ho' hoont'ah. 20 Nts'e na'a 'ilhunah hinli dahint'ah hoh 'utahabalhti, 'et
whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah. 21 Nyun 'ulhna inli hoh 'utahanyalhtih t'eh, 'et huwuni
onle gunih. 'Et whunts'ih nyumoodih nladutetnih t'eh, 'et t'eh ndineh. 22 'Et ndunnah
neMoodihti 'utahainyalhti 'ulhna unli whunts'i, 'en neMoodihti yula nadetnik k'una'a
'int'ah 'et huwa. 'Et whuz na'a ndunnah neMoodihti dutejih ka yuka' dani, 'ulhna chailah
whunts'i, Sizi Gri ye 'ulhna unli. 23 Dahoolcho hoh nanohonket, 'et huwa 'aw dune be 'ulhna
wahle gunih. 24 Sulhutsinkah nts'e na'a daht'ah dune ahli hoh Yak'usda 'utahanhonla, 'et
whuz na'a zeh 'ooht'e huba' hoont'ah.

Ndan 'aw dune k'us ts'eke t'echahunízun, 'en bugha yatelhtuk

25 'Aw 'et ndun dune k'us ts'eke t'echahunízun, 'en bugha nohwhulh yatelhtuk. 'En
bugha neMoodihti 'aw khunek stl'achadi'al, 'et whunts'ih neMoodihti sugha te'ninzun
hoh st'aninentan buba tesdleh, 'et huwa ndez na'a nohwhulh yálhtuk. 26 Ndai k'an 'et be
dzuh nahdeh 'et huwa bugha ts'ih dune nts'e na'a 'uhint'ah, 'et whuz na'a zeh 'uhoot'e
huba' hoont'ah nuszun. 27 Ts'eke ghu sinda t'eh, buch'a natandalh hukwa 'ont'en gunih.
'Et suh ninya t'eh, 'et 'uyoon ka' nonzin gunih. 28 'Et whunts'ih lhghu sahke t'eh, 'aw
lubeshi chahoolah. 'Ink'ez ts'eke 'aw dune t'echanusze ki yit'i t'eh, 'aw buba lubeshi
chahoolah. 'Et whunts'ih ndunnah lhghu húdelhts'i, 'en ndi yun k'ut dzuh nahutedeh,
'ink'ez 'et whuch'a whuz na'a nuhwhuba hukwa' nuszun. 29 Sulhutsinkah k'an 'et ts'ah'un
na'a 'un whudutesnilh, ndet nuhts'u whelts'ulh, 'aw 'et nilhdukw ho' 'uhoont'ah. 'Et
huwa njan whuts'un ndez na'a dune uzteleh ho' 'uhoont'ah. Ndan bu'at hooni, 'en
whunts'i bu'at hoolah k'una'a 'uhint'ah. 30 Ndunnah 'uk'enudleh, 'aw 'uk'echanusdle
k'una'a 'uhint'ah. 'Et ndunnah huhoont'i, 'aw chahuhoot'i k'una'a 'uhint'ah. 'Et ndunnah
hoonli 'uhooket, 'aw bube'ildzun chailah li'hint'ah. 31 'Ink'ez ndunnah ndi yun k'ut
hube'ílhdzun, 'i hiyit'i t'eh, 'aw hube'ílhdzun chailah k'una'a 'uhint'ah. Nts'e na'a ndi
yun k'ut uzdelhts'i hukw'u na'a, 'i hoolah whutele 'et huwa. 32 Howuni ahli, 'et whuch'a
nuhts'u hukwa' nuszun. Whunulh'en, ndan suh nuya, 'en neMoodihti be 'ut'en k'ah
'ink'ez nts'e na'a ba whutezoo, 'et zeh howu naninahzut. 33 'Et whunts'ih ndan bu'at hoonli
'en nts'e na'a ndi yun k'ut uzdelhts'i hukw'u na'a, 'ink'ez bu'at nts'e na'a buba whutézoo
ninzun, 'et zeh howu naninahzut. 34 'Et ndunnah buki hoonli 'ink'ez 'aw dune t'echanízun
bulh lhelhts'un na'a 'uhint'ah. Ndan 'aw dune t'echanízun neMoodihti 'en zeh bugha
nuninuzut. 'Et hoh 'en buyust'e 'ink'ez dich'oh buyégha bulh 'i chah lubeshi bughu hoolah
unli. 'Et ndan buki hoonli, 'en ndi yun k'ut uzdelhts'i hukw'u na'a, 'ink'ez nts'e na'a buki
ba whutezoo, 'et zeh howu nuninuzut. 35 'Ink'ez 'o 'un nuhwhuba whutezoo, 'et huwa
ndi khunek ndun whudusni. 'Aw k'ah nawhunulht'uk ilah ho' dusni. 'Et whunts'ih ndai
nuhwhenich'oh be tehzoo, 'ink'ez nts'e na'a 'aw whechahtsaz hoh nuhdzi ndulhcho 'i be
neMoodihti bugha dunulhyeh. 36 'Et 'aw dune t'echanízun ndun dune yulh tinta' tet'ilh
ninzun t'eh, 'ink'ez 'aw 'et k'éninyi hoh 'uda teninya ho' 'int'ah, 'et t'eh whute lhghu
hooduke huba' hoont'ah, 'aw chahóotsi'. 37 'Et whunts'ih ndun dune dudzi ndulhcho 'i
be dant'ah hoh dune tele, 'et t'eooninzun t'eh, 'ink'ez 'et huwa 'aw 'at tet'ilh hukwa
cha'ust'en hoh dich'oh hukwa' ninzun hukw'u na'a 'int'ah t'eh, 'et ndez na'a dudzi be
nahezya 'et hoh soo' tet'ilh. 38 'Et hoh ndan 'at tet'ilh 'et dúja t'eh, 'et hoonzoo ho'
hoont'ah. 'Ink'ez ndan 'at chaít'il t'eh, 'et 'o nus whutézoo. 39 'Et Moses be' dustl'us
ndutni, “Ndan buki hoonli, 'et buki 'awhuz khuna t'eh, 'et 'ilhuz wule lhulh uhoot'e huba'
hoont'ah. 'Et buki dazsai t'eh, ndan yuka' ninzun yughu natedalh, 'et whuz na'a 'oot'e,
hukwa' ninzun t'eh.” 'Et whunts'ih Yak'usda buba 'alha' yint'ah, 'en zeh yughu naooda
huba' hoont'ah. 40 'Et whunts'ih nts'e na'a hoont'i hoh dant'ah t'eh, whuz na'a zeh 'oot'e.
'Et whuz na'a nahuzíya. 'Ink'ez si chah Yak'usda buyégha ust'i nuszun.

8

Nuhulhutsinkah hubugha te'noohzin

1 'Aw 'et ndi ndai ts'uyi, 'i 'uk'edéltsi bugha yút'aih, 'et hubugha nohwhulh yátelhtuk.
Soo t'ets'onínzun be t'eoonudzun, 'i ts'it'i, 'ink'ez ndi be t'eoonudzun, 'i 'et bulah chah
'uzdudelhúti neilh'i. 'Et whunts'ih be nek'edutsi', 'i be 'o nus Yak'usda ba ts'ilhtus
neílh'i. 2 Ndan ts'iyaintsuk duba t'enaoonúdzun, 'en ndet t'eóonózin huba' hoont'ah, 'et
'aw t'eoonízun. 3 'Et whunts'ih ndunnah Yak'usda k'entsi', 'en Yak'usda t'eoobunínzun.
4 'Aw 'et ndi ts'uyi 'uk'edéltsi bugha yút'aih uzte'alh, 'i bugha nohwhulh yatelhtuk. 'Et
ndi yun k'ut nts'e 'uk'edéltsi 'int'ah 'et whunts'ih 'ants'i unli 'et t'ets'onínzun. 'Ink'ez
'uyoo Yak'usda chailah, 'ilhunuh zeh Yak'usda unli. 5 Lhanah 'et whuz na'a nduhútni,
yak'uz ts'ih yak'usda hulai. 'Ink'ez 'alha 'uhoont'ah ndunnah nduhutni yak'usda hulai
'ink'ez moodihti chah hulai hutni. 6 'Et whunts'ih, nuwheni neba Yak'usda 'ilhunuh
zeh unli, ne'aBá 'en 'int'ah. 'En ts'iyaintsuk buts'un hayúkat ho' hoont'ah. 'Ink'ez
neMoodihti 'ilhunuh zeh unli, 'en Sizi Gri 'int'ah. 'En bugha ts'iyaintsuk 'ulya, 'ink'ez
nuwheni chah 'en bugha zeh ts'ukhuna. 7 'Et whunts'ih 'aw ts'iyanah ndi be t'eoonudzun,
'i chahít'i. 'Ink'ez k'an 'et whuts'un ndi ts'uyi, 'uk'edéltsi bugha yút'aih 'i hiya'alh hoh
nyoo 'uk'edéltsi bube'ildzun huninzun 'ink'ez 'awhuz huba 'alha 'uhoont'ah. 'Et huwa 'et
ndi hiya'alh 'et buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun* lait'ah 'i be ntsi' yulhtsi. 8 'Et whunts'ih
'ants'i ts'uyi, 'aw 'i be Yak'usda nalh ts'inzoo chats'ílah. Ts'an'al t'eh, 'et sih 'aw 'o nus
soo ts'inzoo ts'oole ghait'ah. 'Et 'aw chats'i'ulh t'eh, 'et sih 'aw 'o nus neba whutét'ilh le
cha'ts'it'ah. 9 Nuhwhenich'oh khahdli, doo ka ndai khunek nuhtl'aida'ai, 'i bugha ndunnah
lahít'ah tink'us hunoot'uk. 10 Soo cho whunilh'en, nyun be t'eoonudzun, 'i 'int'i, 'ink'ez
nyulhutsin chah buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i lait'ah t'eh, 'en 'uk'edéltsi luglez 'et
higha hiya'ai, 'et sinda hoh nyunilh'en ndi ts'uyi, 'uk'edéltsi bugha yút'aih, 'i in'alh t'eh,
'et 'alha 'en chah whuz nilht'uk ndi ts'uyi, 'uk'edéltsi bugha yút'aih, 'ute'ulh ih? A, 'alha
'en chah whuz ntalht'uk yute'alh wheni. 11 'Et huwa nyulhutsin 'uk'edéltsi bugha beni tah
dez'ai, 'i lait'ah unli, 'en 'et njan be t'eoonudzun, 'i int'i, 'i be tinta' whutélh'ilh, Christ
yuba dazsai whunts'i. 12 'Et nuhwhulhutsinkah nuhwheni nuhgha lubeshi 'uhulh'en t'eh,
buyah ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i chah undólhdah. 'Et whuz na'a zeh nduteht'ilh t'eh,
'et sih Christ 'en chah buch'a lubeshi itélhcholh. 13 'Et huwa ndi ts'uyi huwa t'aih, 'i bugha
sulhutsin tink'us 'ut'iht'eh 'aw 'o 'at 'uyat wús'alh ghait'ah, si sugha sulhutsin tink'us
'óoneh 'et whuch'a.

9

Paul dich'oh khunayaltuk nts'e na'a Sizi Gri ba whel'a unli

1 'Alha ih si whel'a usdli? 'Alha ih ndai Yak'usda ba 'utes'ilh, 'i ts'iyawh stl'aho'ai? 'Alha
ih neMoodihti Sizi Gri nalh'en? 'Ink'ez 'alha ih ndai 'ut'en neMoodihti 'en ba 'ust'en, 'i
be buba 'alha 'uhoont'ah sahli? 'Et 'alha 'uhoont'ah. 2 'Et 'onghoh huba whel'a chausdlah
t'eh, 'et whunts'ih 'alha nuhwheni nuhwhuba whel'a usdli. 'Ink'ez nts'e na'a ts'iyanah
t'ehinozin si whel'a 'ust'ah, 'et neMoodihti nuhyudínda 'et huwa suba be hóodel'en k'ah
ts'ih aht'ah. 3 'Et ndunnah such'a detni, 'en 'et ndez na'a 'ubudutesnilh, 4 'et 'alha ih
hukwa' uzninzun totsuk 'uzte'ulh 'ink'ez 'uztetnilh? 5 Nuwheni zeh ih netl'achahoo'al
hoh ndunnah Sizi Gri bugha neulhtuskah buts'utni, 'en hukwa' uzninzun t'eh, 'en bughu
ts'ooda huba' hoont'ah? 'Et 'onghun whel'a, neMoodihti bulhutsin, 'ink'ez Cephas, 'en
chah ts'iyawh bu'at hoonli. 'Et 'alha 'uhoont'ah, 'en buk'una'a 'uts'oot'e ka netl'ahó'ai.
6 'Et si 'ink'ez Barnabas, 'aw nuwheni zeh ih nela be uztet'ilh uzte'alh huba? 'Awundooh!
7 'Et ndan lhudughan unli hoh ndai ye ndunidzit, 'i dich'oh yuk'elha chahoolh'ih ih?
K'us ndan soo ha' nulhyeh, 'en ndai hainulhyeh, 'i yulah te'alh ih? K'us ndan musdus
yughundli unli hoh buts'oo yulai tetnai ih? 8 'Et njan nohwhulh yalhtuk dune k'una'a ilah
'un whudusni. Moses be' dustl'us 'i k'una'a chah 'un whudusni. 9 'Et ndutni, "Ndet musdus

* 8:7 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

dune tl'o mai 'uzte'alh wheni 'uyulh'en, 'aw 'ute'alh whuch'a 'uts'oolhdzin ghait'ah,” ni.
10 Yak'usda musdus dune yughu ni unli k'us nuwheni neba 'et ndi ts'iyawh utni ih? 'Et
'alha nuwheni neba ndi 'uk'une'uzguz. 'Et ndan haniyeh k'et 'et whulh ch'ul, 'ink'ez
ndan tl'o mai nalhdzooh 'en bulah buts'un natoodúkat huninzun. 11 'Ink'ez nuwheni
nuhtah Yak'usda bughunek nuhnat ha'nule li'ts'uja t'eh, 'et t'eh nuhwhuba hooncha
ih hoh nuhts'un ndai be uzdunidzit, 'i bulah be neghaóohlelh huba' hoont'ah? 12 'Et
'onghun nuhghunli, 'en hoonli bughahle, di ka nuwheni negha cha'zahlah? 'Et whunts'ih
ndai Yak'usda negha ooninla 'aw 'et whuz na'a nducha'ts'it'il inle. 'Et k'us ts'iyawh
soo whulh ts'uzyin khunek unzoo, 'i Christ bugha doo ka tinta' ts'uholh'en 'et whuch'a.
13 'Aw t'eoonuzáhzun ndunnah Lizwif hubuluglez whucho tuz ts'ih 'uhut'en, 'en ndi luglez
whucho huwa t'aih buluh oo'alh huba' hoont'ah. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda bukw'uzdai
nat 'uhut'en, 'en ndi Yak'usda bukw'uzdai k'ut huwa t'aih 'en chah 'et whuz na'a zeh. 14 'Et
whuz na'a ndunnah khunek unzoo, 'i be yalhtuk hinli, ndai hiye ndunidzit, khunek unzoo
bugha, 'i bughá yunkat. 'Et whuz na'a neMoodihti nets'u hukwa' dani. 15 'Et whunts'ih
neMoodihti nets'u hukwa' dani, 'et 'i be whunts'ih 'aw hoonli nducha'ust'en. 'Ink'ez 'aw
'et whuz na'a ilah nuhts'o k'echa'usgus. Whunulh'en, soo hoonust'i njan nduhoont'ah,
'et howu yalhtuk teh, 'i 'ants'i hóle hukwa cha'nuzúszun. 'Et whunts'ih 'et ndudútesnilh
t'eh, 'et whutsuh unducha datésah choo, 'et t'eh sich'oh 'o nus suba whutezoo. 16 'Aw
'ududelhúti ilah hoh ndi khunek unzoo, 'i be nuwhulh yalhtuk. Ndi khunek stl'adélts'ut, 'i
'ants'i 'ustl'e' 'oostl'eh ghait'ah. 'Et ndi khunek unzoo, 'i be yachasulhtuk t'eh, dawhultsi'
'et whuch'a ootelhdoh! 17 Ndi 'ulh'en, 'i sudzi ndulhcho 'i be 'ulh'en t'eh, 'et t'eh suba
'uk'elha whutele. 'Et whunts'ih ndi 'ulh'en wúsdleh huba' hoont'ah 'ink'ez 'et huwa
'ulh'en t'eh, 'et sih 'ants'i 'ut'en stl'alts'ut, 'i k'una'a 'ulh'en hukw'u na'a 'uwhutet'ilh.
18 'Et daja nuhzun? Di zeh suba k'elha tele? Nuhwhudutésnilh. Nts'oh tula ndi khunek
unzoo, 'i Christ bugha, 'i be nuwhulh yatelhtuk, 'aw 'uk'elha ilah be nuwhulh yatelhtuk.
Whel'a 'ust'ah 'et huwa stl'awhélts'ut hoh ndi 'ut'en 'ulh'en, 'i ka nuhwheni suba k'elha
hoolhtsilh huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih 'aw nducha'ust'ah. 'Aw 'et sughunek ulhchoot
t'eh, 'aw 'et 'i zeh suba k'elha whuzdli ho' 'uhoont'ah.

Ts'iyanah ba 'ulhna na'duzulhúsi, ni Paul

19 'Et 'aw 'ulhna chasdlah 'et whunts'ih ts'iyanah ba 'ulhna na'duzulhúsi, 'et sih 'o nus
'ahuneltsuk huboolhyih. 20 Lizwif bulh 'ust'ah t'eh, 'et Lizwif k'una'a na'duzulhúsi, 'et
tulih Lizwif 'o nus lhanah huboolhyih. 'Ink'ez ndai Moses be' dustl'us yuk'une' 'uhut'en,
'en buk'una'a 'ust'ah na'duzulhúsi, 'et tulih ndunnah 'o nus lhanah huboolhyih. 21 'Et
ndunnah Moses be' dustl'us be'et 'uhint'ah, 'en buk'una'a 'ust'ah na'duzulhúsi. 'Et
tulih ndunnah Moses be' dustl'us be'et 'int'ah, 'en chah huboolhyih. 'Et whunts'ih ndet
Yak'usda neba lhuhezya 'et 'aw whu'et cha'duzusni, et Christ ndet neba 'utni hukw'u na'a
'ust'ah 'et huwa. 22 'Ink'ez ndan lahit'ah 'en chah hubuk'una'a si chah last'ah na'duzulhúsi,
'et huwa tulih huboolhyih. 'I be whuch'a whunoolhyeh. 'Et huwa njan 'et ndust'en, niz de
haoodanzut ndai 'ulh'en, 'i 'et bulunah tulih huboolhyih. 23 'Et huwa ndi khunek unzoo, 'i
bugha 'ust'en. 'Et t'eh ndai unzoo, 'i negha íninla, 'i 'inla ts'óolhchoot.

Whuch'a' telhdoh hukwa' nuszun, ni Paul

24 'Aw nt'eoonuzáhzun ndan lhghu natulwus hubutah, 'en 'ilhunuh zeh whuch'a
'alhdoh. Nuhwheni chah 'et whuz na'a whuch'a nilhde k'una'a 'utehnilh. 25 Ndan soo
hoolhdzih dich'oh khudli. 'Et lhghu nahutelwus, ndi whuch'a itelhdoh, 'i 'untsi' tele. 'Et
whunts'ih nuwheni be whuch'a ts'otelhdoh, 'aw 'untsi' wule ghait'ah. 26 'Et huwa si chah
whuz na'a ndoh 'ulhúgih. 'Ants'i hoh nduhoolcho nulhúgaih ilah hoh 'ust'en. 'Ink'ez ndai
be 'ukatusnih 'aw 'ants'i hoh nudulhúchus ilah ho' 'ust'en. 27 Sich'oh suyust'e be suyah 'et
hoh suk'une' tet'en. 'Et 'aw ndez na'a nduchasust'en t'eh, lhenyoo khunek unzoo, 'i be
hubulh yalhtuk whunts'i, sich'oh suba dah nahódle.

10

Netsuhda, 'en bugha whuts'odul'eh

1 'Aw 'et sulhutsinkah njan netsuhda, 'en hubunats'odoolnah hukwa cha'ts'unízun.
Soo kw'us yuh ts'ih 'uhint'ah, yatoo tah lhuhúzdel. 2 'Et netsuhda kw'us 'ink'ez yatoo
'i bulh ts'iyawh Moses ts'un too be' yinla. 3 Ts'iyawh ndai ts'uyi, yak'uz hainkat, 'i
ndunnah ts'iyawh hiya'al. 4 'Ink'ez ts'iyawh ndai huyetnai yak'uz ts'ih hahiyanla, 'i 'ilho
hiyetnai. Ndi yak'uz whutse 'i buwhusaínelts'ut, 'et huwa 'i buts'u hayejul, 'i ts'iyawh
'ilho hiyetnai. 'Ink'ez ndi tse 'i Christ unli 'int'ah. 5 'Et whunts'ih k'us lhanah Yak'usda
ba 'aw chahízoo. 'Et huwa dune chahoot'ih ts'ih hubuyust'e ndulhcho hoh nudelhúti
suli. 6 'Et ndi ts'iyawh bugha t'ets'oninzun, 'i neba suli hukw'u na'a 'uhooja. 'Et huwa
'aw 'en hubuk'una'a lubeshi uztelh'ilh hukwa 'uznoozin ghait'ah. 7 'Ink'ez bulunah, 'en
hubuk'una'a 'uk'edéltsi nuhwhuba 'alha 'oot'e gunih. 'Et whuz na'a 'uk'une'úsduguz
hoh ndutni, “Dune húdelhts'i, na'het'al 'ink'ez 'uhetnai cha 'uhuja. 'Aw 'et di hudindel
'ink'ez degha nus hoontsi' k'una'a nohowhulhúya.” 8 'En hubuk'una'a ts'ekoo bulh lubeshi
wulhchoot gunih! Bulunah 'et whuz na'a lubeshi 'uhinla. 'Et huwa 'ilhudzin 23,000
'et 'uneltsuk yahadla. 9 'En hubuk'una'a Christ ts'oolhdzih li'ts'oot'en gunih. Bulunah
hiyóolhdzai 'et huwa tl'ughus be hedughan. 10 'Ink'ez 'en hubuk'una'a yuh yaooltuk gunih!
Bulunah 'et whuz na'a nduhuja, 'et huwa ndan hoolah 'ulhtsih ndunnah hiyahultuk,
'en ts'iyawh hoolah hubulhtsi. 11 'Et ndi 'i ts'iyawh huba 'et 'úhooja 'i ts'iyawh bughá
t'ets'onozin ka ndúhooja, 'ink'ez neba 'uk'e'anguz hoh neundulhni. Nuwheni 'uts'int'ah
nts'e na'a ndi yun k'ut 'uzdelhts'i hukw'u na'a, nuwheni neba 'aw 'et whula tah suli.
12 'Et huwa ndan soo siyin unli na'dunúdzun, 'en soo cho howole naoolts'it 'et whuch'a.
13 'Et ndet hoh netsudule dune 'ubóolhdzih, whuz na'a zeh nuhwheni chah nehóolhdzih.
'Et whunts'ih Yak'usda 'aw nela dootnih ghait'ah. Ndet hoh netsudule neóolhdzih, 'et
dáwhultus hoh Yak'usda nuhtl'ahó'ai hoh whulh sáhyin. 'Ink'ez nuhóolhdzih t'eh, 'et sih
whuch'a natehdulh, whuz na'a Yak'usda nuhba 'uwhutelilh, 'ink'ez soo whulh téhyin.

'Uk'edéltsi ts'un teni' noolhdzin gunih

14 'Et huwa nuhwhuk'esi', ndi 'uk'edéltsi nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'i buch'a ne'ooht'en
huba' hoont'ah. 15 Whunih k'una'a ahli 'et huwa ndez na'a nuhwhulh yalhtuk. 'Et huwa
njan hubugha nuhwhulh yalhtuk nuhwhenihch'oh soo cho ts'ah'un nióonah'aih. 16 Et
ndi lubot 'i be chanailya ts'utni, 'et 'alha Christ buzkai bulh 'úts'int'ah nuhzún ih? A!
'Ink'ez ndi lhes lhts'ezdalhkut, 'et 'alha Christ buyust'e bulh 'uts'int'ah nuhzun ih? A!
17 'Et huwa dazneltsuk ts'inli whunts'ih, ndi lhes 'ilho zeh 'uts'int'ah 'ink'ez ndi yust'e 'ilho
zeh unli. Ndi lhes 'ilho nuwheni ts'iyawh bulh 'uts'int'ah 'et huwa. 18 Israel budune k'ah
ts'ih t'eóonúhzun ih? Whunulh'en, ndan Yak'usda bukw'uzdai bugha t'aih hiya'al, 'en
ndi Yak'usda bukw'uzdai bulh 'úhint'ah. 19 Njan ndez na'a whunwhunulhtun, 'uk'edéltsi
hoonli 'int'ah ih? K'us 'uk'edéltsi bugha t'aih, 'i chah ih hoonli unli? 'Awundooh! 20 'Et
'udun yun k'ut whut'en ndai 'uk'edéltsi bugha hiya'aih, 'i ntsi' nududeh, 'en buts'u
hitoolhdelh, 'aw Yak'usda ts'un ilah. 'Ink'ez nuhwheni ntsi' nududeh bulh 'uteht'ilh
nuhwhuba hukwa cha'nuzúszun 'et huwa. 21 NeMoodihti bulubot 'ink'ez ntsi' nududeh
bulubot bulh 'aw lhtahts'ootnai huba cha'hóot'ah. 'Et neMoodihti bukw'uzdai 'ink'ez ntsi'
nududeh bukw'uzdai chah 'aw 'anelht'et buk'ut 'uts'oo'alh huba cha'hóot'ah. 'Aw whuz
na'a 'uhóneh ghaít'ah! 22 'Et neMoodihti 'ootelnih uztelhtsilh ih? 'Aw 'et nduts'óot'en
huba cha'hóot'ah. 'En buch'a 'o nus 'uts'iltus nahzun ih? 'Awundooh!

Nts'e na'a Yak'usda délhti, 'et whuz na'a dune wahle huba' hoont'ah

23 'Et 'aw hoonliyaz whuch'a nelhjoot hoolah, 'et whunts'ih whulutah suba chahóozoo.
Hoonliyaz whuch'a noosjoot hoolah, 'et whunts'ih whulutah ndutest'ilh t'eh, 'aw dune
la' whudóneh ghait'ah. 24 'Et huwa ndet nuwheni zeh neba unzoo, 'i ka' ts'oot'en ghaít'ah.
'Uyoon ba unzoo, 'i zeh ka' ts'oot'en. 25 'Et ndai 'ilhunahuwúdulh hiye 'óoket, 'i ts'iyawh
ah'alh ho' 'int'ah. 'Ink'ez nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i whunts'i, buka' oodolhkut
gunih. 26 Ndi yun k'ut 'ink'ez ndai hoonli, 'i ts'iyawh neMoodihti 'en bube'ildzun 'et huwa.
27 'Et huba 'alha cha'hoot'ah, 'en ndet nuhghu nuhúzya 'ink'ez whuz tanyalh t'eh, ndai
nuhbut nihíninla, 'i ooh'alh 'ink'ez nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i whunts'i buka'
oodolhkut gunih. 28 'Et whunts'ih dune njan ndun whudutenilh, “Ndi 'uk'edéltsi bugha

it'aih, 'int'ah,” 'et t'eh 'aw cha'zooh'al. Ndun nuhwhudutenilh 'ink'ez buyuh ts'ih bugha
t'ets'oninzun, 'i 'et huwa 'et 'aw cha'zooh'al. 'Et whunts'ih ndi yun k'ut 'ink'ez ndai hoonli,
'i ts'iyawh neMoodihti 'en bube'ildzun 'int'ah. [29] Ndi neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i
bughu yalhtuk, 'aw nuhwheni nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'et ilah howu yalhtuk.
Ndun buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i yughi yalhtuk ho' dusni. 'Et di ka 'uyoon buyuh
ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i be 'aw hoonli hoh whuch'a nelhjoot, nts'e na'a 'uyoon beni
taoodez'ai 'i suba nahuteyelh? [30] 'Et ts'uyi ka chanailya dusni hoh us'alh, 'et whunts'ih
sughu yahalhtuk. 'Et di ka sughu yahalhtuk chanailya dusni 'et whunts'ih? [31] 'Et huwa
ndet ah'alh, 'ink'ez ahtnai totsuk, k'us nts'oh daht'en chah, 'et ts'iyawh 'i be 'et nts'e
na'a Yak'usda whé delhti, 'et whuz na'a zeh dune wahle huba' hoont'ah. [32] 'Et huwa Lizwif,
'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah, ndan hinli
whunts'i, 'et 'aw hoonliyaz huba dzuh 'oohneh gunih. [33] Si chah whuz na'a 'et ts'iyanah
ts'un wuszoo hukwa 'ust'en. Sich'oh hootést'i hukwa cha'zust'en. K'us ndet ts'iyanah ba
hoonzoo túne' 'ust'en, 'et huwa 'en sih hudoojih.

11

[1] Nts'e na'a Christ k'una'a 'ust'ah, 'et nuhwheni chah si sk'una'a 'ooht'e.

Netsi gha'weznik 'i hoh tenazdudli hubugha

[2] 'Aw 'et sulhutsinkah njan dudusni soo 'aht'en. Ts'iyaintsuk bugha sunalhúnih, 'ink'ez
whunohodalh'ih, 'i ts'iyawh hoohtun. [3] 'Et njan t'eoonóhzin hukwa' nuszun, Christ 'en
zeh dune ts'iyawh gha ndoh 'int'ah. Dune, 'en zeh ts'ekoo gha ndoh 'úhint'ah. 'Ink'ez
Yak'usda 'en zeh Christ yugha ndoh 'int'ah. [4] K'us ndan dune butsi gha'weznik hoh
tenadudli k'us nus whunóolh'en t'eh, 'et t'eh ndun dune yugha ndoh 'int'ah, 'en hooya
yutelhtsilh. [5] K'us ndan ts'eke butsi ghacha'winik hoh tenadudli k'us nus whunilh'en
t'eh, 'et t'eh ndun ts'eke yugha ndoh 'int'ah, 'en hooya yutelhtsilh. 'Ants'i butsigha
hoolah li'tet'ilh 'et huwa. [6] 'Aw butsi gha'weznik hukwa cha'nizun t'eh, 'et t'eh butsi
dulhcho nahinoozo. 'Et whunts'ih hukwaya unli butsigha dune k'una'a hananedut'az,
k'us nanedzo t'eh, 'et t'eh butsi gha'woonik huba' hoont'ah. [7] 'Et 'alha dune, 'en Yak'usda
k'una'a dant'ah 'int'ah, whuz k'una'a 'uhint'ah, 'ink'ez ye dézti, 'i k'una'a 'uhint'ah. 'Et
huwa butsi ghacha'winik huba cha'hóot'ah. 'Et ts'ekoo 'en dune hiye dezti 'uhint'ah.
[8] Dune, 'en 'aw ts'eke ts'un hachaizulh, 'ink'ez ts'eke 'en dune ts'un hainzut 'et huwa.
[9] 'Ink'ez Yak'usda dune 'aw ts'eke ba cha'yilil, 'ink'ez ts'eke 'en dune ba 'uyinla. [10] 'Et huwa
ndunnah Lizas, 'en bula sih ts'ih ndet ts'ekoo hubugha óoni'ai, 'i butsi gha'woonik huba'
hoont'ah. [11] 'Ink'ez neMoodihti bube'ildzun 'uts'int'ah. 'Et huwa dune, 'en ts'ekoo hubu'et
'uhoot'e ghait'ah, 'ink'ez ts'ekoo 'en dune hubu'et 'uhoot'e ghait'ah. [12] 'Et ts'eke dune
ts'un hainzut 'ink'ez dune ts'eke bugha whuzdli, 'ink'ez ts'iyawh Yak'usda ts'un hainde,
ho' 'uhoont'ah. [13] Nuhwhenich'oh ts'ah'un na'a hoh duba nahutehdeh. K'us ndan ts'ekoo
'en tenahududli 'ink'ez 'aw dutsi gha cha'winik t'eh, 'et nuhwhuba ts'ah'un 'uhoont'ah
ih? 'Et nuhwhuba dahoont'ah? [14] Njan ndet zeh whuts'odul'eh ndi yun k'ut? Soo cho
whunulh'en, dune butsigha dinyez t'eh, 'et buba hukwaya hoonli ho' hoont'ah. [15] 'Et
whunts'ih ts'eke butsigha dinyez t'eh, 'en ba hoonzoo, 'et butsigha dinyez, 'et bughá
whunt'ai butsi gha'weznik li'oot'e ka. [16] K'us ndan njan lhenah 'uhudutenilh hukwa'
huninzun t'eh, 'et ndez na'a zeh njan dudusni, 'et ndez na'a zeh neba' hoont'ah ho'
hoont'ah. Nuwheni chah 'ink'ez yun k'ut dune ts'iyawh ndunnah Yak'usda hunedulh
'ilhunahuwudulh totsuk.

NeMoodihti hulhgha na'ut'alh huba

[17] 'Aw 'et ndi be nahodulh'eh, ulhtus hoh be nohwhulh yalhtuk. Ts'iyawh 'ilhu-
nawuzéhdel t'eh, 'aw soo 'áht'en chaduzusnih. 'Et k'us 'ats'un na'a aht'en nuhwhudúsni.
[18] 'Udechoo khunek dusts'o, 'i ndet Yak'usda ba 'ilhunawáhdulh totsuk, ndet 'ilhunawuze-
hdel t'eh, 'et whunts'ih bulunah nuhtah lhenah 'udahni, 'et whulh 'údusts'o. 'Ink'ez
suba 'alha 'uhoont'ah. [19] 'Et nuhtah lhelhts'un hudédowh hinli, 'et whuz na'a ndótenilh.
'Et ndunnah nuhtah Yak'usda ba hinzoo, 'en ts'iyanah t'ebuntezeh ho' hoont'ah. [20] 'Et

huwa ndet 'ilhunawuzéhdel hoh 'et hulhgha neMoodihti na'ut'alh huba, 'aw 'et huba ilah whusahdel. [21] Lhe'ahja nuhwhenich'oh ahli hoh 'onghoh hubutsuh da ts'uyi ah'al. 'Et huwa bulunah buye'élts'ul 'ink'ez bulunah tahanésnai. [22] 'Aw koo chawhaht'i 'uteh'alh k'us tatehtnilh whuba hoh aht'en? K'us ndi Yak'usda ba 'ilhunawuzehdel t'eh 'ants'i nuhwhuba hoonli ih? 'Ink'ez ndan hoonliyaz chait'ih be yooya ubutelhtsilh. Daja chah nuhwhudoosni? Soo 'aht'en nuhwhudoosni ih? 'Awundooh! 'Aw soo 'aht'en nuhwhudoosni ghait'ah!

NeMoodihti whusanatedalh whuts'un, ndi lhes ts'oo'alh 'ink'ez ndi lubot be ts'ootnai, 'et whuz na'a neba dazsai bunaztelnih

[23] 'Et neMoodihti khunek stl'aida'ai 'ink'ez 'i 'int'ah nuhtl'ada'ai 'et ndutni, neMoodihti Sizi Gri 'ulh'ek da ndet da butl'a ihitelhtelh whutsuh, 'et lhes yilhchoot. [24] 'Udechoo chanailya ni 'ink'ez lhts'eyalhkut. 'Et ndó bulhni, “Ndi lhes ulhchoot 'ink'ez ah'alh. Ndi suyust'e 'int'ah. 'I nuhwheni nuhwhuba lhts'edalhkut. 'Et ndulh'en hoh sunaoolhunih.” [25] 'Ink'ez ndi lubot 'et whuz na'a zeh 'uja. 'Uha'al hukw'elh'az ndó budani, “Ndi lubot 'i k'andit khunek nuhwhuba lhadúsdla, 'i 'int'ah. Suzkai be nuhwhuba usdla. 'Et ahnai totsuk, 'et ndaht'en hoh sunaoolhúnih.” [26] 'Et huwa ndi lhes teh'alh 'ink'ez ndi lubot tehnilh t'eh, 'et 'ahoolhyez 'et ndutelh'ilh totsuk, neMoodihti whusanatedalh whuts'un, 'et ndólh'en. 'Et 'i be neba dazsai whebuznoolhtun.

Sizi neba dazsai bunaztelnih whutsuh, na'uzdunool'en, 'awhuz tulih lubeshi bulh 'uts'int'ah

[27] 'Et huwa k'us ndan ndi lhes yute'alh 'ink'ez neMoodihti bulubot yutetnelh hoh hiba soo cha'hildzoo hoh hiyilhchoot t'eh, 'en nduja t'eh, neMoodihti buyust'e 'ink'ez buzkai bulh 'i bugha lubeshi yilhchoot. [28] 'Et dune dich'oh na'dunul'en 'et hukw'elh'az ndi lhes hiyoo'alh 'ink'ez ndi lubot hiyootnai. [29] 'Et ndan soo cha'hildzoo hoh ndi yu'alh 'ink'ez yutnai t'eh, 'et Yak'usda yuba nahuteyeh, 'et dich'oh khanáwhunt'ai. Dich'oh 'aw ts'ah'un na'a hoh neMoodihti buyust'e 'i bugha t'ewhunúszun 'et huwa. [30] 'Et huwa lhanah nuhtah laihít'ah suli, bulunah hunduda chah suli, 'ink'ez lhanah 'ilhuz nahunestez.* [31] 'Et huwa t'ena'ts'udunudzun hoh nuwhenich'oh na'ts'udunul'en t'eh, 'et sih neMoodihti 'aw neba nahooyeh ghait'ah. [32] 'Ink'ez neMoodihti neba naheyeh t'eh, 'et neoolhtsas. 'Et hoh 'aw ndi yun k'ut whudune bulh neba nahoodeh ghait'ah. [33] 'Et huwa sulhutsinkah, nket'ah 'uteh'alh huba 'ilhunawuzehdel t'eh, lhba lhu'i. [34] Ndunnah buye'élts'ul, koo ts'ih hubélh'alh. 'Et hoh nket'ah 'ilhunawuzehdel t'eh, 'aw nuhwhuba nahoodeh ghait'ah. 'Ink'ez 'udun chah whenhodutelh'eh, ndet nuhghu niya t'eh, 'et ts'iyawh ts'ah'un na'a nuhwhuba neootes'alh.

12

Lhelhyoo Yak'usda be ts'odólhti neghá whunkat, 'et whunts'ih 'ilhunuh zeh Ndoni 'en zeh ts'iyawh negha yúnle

[1] 'Aw 'et sulhutsinkah dant'i Ndoni negha yú'aih, 'i neghalts'uk, 'i bugha 'et chah t'eónóhzin nuhwhuba hukwa' nuszun. [2] T'eónúhzun nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en hoh da 'aw nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah cháhlah inle. 'Et huwa ndi 'uk'edéltsi yachálhtuk, 'i buk'úne' aht'en ínle. [3] 'Et huwa nuhwheni taódutelts'ulh hukwa' nuszun. Soo cho whunulh'en, 'aw 'ilhunuh dune Yak'usda buyégha bugha, ‘Sizi Gri 'en untsi’, dooni ghait'ah. 'Ink'ez 'aw 'ilhunuh dune ndutni t'eh, ‘Sizi Gri 'en neMoodihti 'int'ah’, Ndoni 'en bugha zeh ndudutenilh ho' hoont'ah. [4] 'Aw 'et lhelhyoo neghá nkat, 'et whunts'ih 'ilhunuh zeh Ndoni 'en ts'iyawh negha yúnle. [5] 'Ink'ez lhat lhelhts'un Yak'usda huba ne'ts'ut'en, 'et whunts'i 'ilhunuh neMoodihti zeh 'int'ah. [6] Lhat hoh Yak'usda ba' ts'oot'en huba' hoont'ah 'et whunts'i 'ilhunuh Yak'usda unli hoh ts'iyawh ye 'út'en lhaídulh'ih. [7] 'Et 'ilhunuh ts'inli hoh Ndoni be wheódiltsih ho' hoont'ah nuwheni ts'iyawh neba hoonzoo tele 'et huwa. [8] 'Et 'ilhunuh dune, 'en Ndoni bugha khunek be ts'uwhunih, 'i yugha iní'ai. 'Et 'uyoon dune, 'en chah, Ndoni, 'en zeh, khunek be t'eoonudzun, 'i yugha íni'ai. [9] 'Et 'uyoon chah Ndoni, 'en zeh, be 'alha 'uhoont'ah yugha ininla 'ink'ez 'uyoon, 'en Ndoni, 'en

* 11:30 Ndi khunek nahunestez ni, 'et yahadlah ni ho 'utni.

zeh, ndi ye úlhtus, 'i dune soo na'bulh'en, 'et yugha ooní'ai. 10 'Et 'uyoon 'en ndi huwa 'ét'en
tuné' tet'en 'et yutl'ahó'ai. 'Et 'uyoon buba nus whunilh'en, 'et yugha óoni'ai. 'Et 'uyoon
'et nahooté'alh nts'e na'a buyégha lhelhts'un na'a 'int'ah, 'et yugha óoni'ai. 'Et 'uyoon
lhelhts'un na'a yahútelhtuk yutl'ahó'ai. 'Et 'uyoon chah lhelhts'un na'a yahulhtuk, 'et
t'ewhuntézin 'et yutl'ahó'ai. 11 'Ink'ez ndi ndunt'i, 'i ts'iyawh 'i Ndoni zeh nts'e na'a hukwa'
ninzun k'una'a, 'et whuz na'a huba lhk'ehónla. 'Ink'ez k'an 'et ndet hubutaoonínla, 'i
Ndoni dich'oh 'en be zeh 'uwhut'en.

Christ buyust'e lhawh 'ulya, 'et whunts'ih buyust'e 'ilhunuh zeh 'int'ah

12 Ndez na'a njan dúhoont'ah, dune yust'e 'ilho zeh unli. Neyust'e lhat lhelhts'un na'a
neoodinla wheni ho' 'int'ah, 'et whunts'ih 'ilho zeh unli. Christ, 'en chah 'et whuz na'a
ndunt'ah. 13 'Ink'ez 'ilho Ndoni 'en bugha nuwheni ts'iyawh too be' ts'ulya hoh 'ilho yust'e
ts'uzdli. 'Et Lizwif ts'inli, k'us 'udun yun k'ut whut'en ts'inli, k'us 'ulhna ts'inli, k'us 'ulhna
whuch'a hubula nadutetnih ts'inli, nts'oh dats'ínt'ah ts'inli whunts'i, 'ilho Ndoni 'en ts'un
'ilho ts'etnai nesulhtsi. 14 Nulh'en neyust'e 'ilho zeh unli, 'et whunts'ih lhat neoodinla ho'
'int'ah. 15 'Et dune ke 'i utni, “Aw 'ula chasdlah, 'et huwa yust'e bube'ildzun cha'ust'ah.” 'Et
whuz na'a yalhtuk t'eh, 'et ndi yust'e bube'ildzun chailah ih? 'Awundooh! 16 'Ink'ez dune
dzo 'i 'utni, “Aw 'una chasdlah, 'et huwa yust'e bube'ildzun cha'ust'ah.” 'Et whuz na'a
yalhtuk t'eh, 'et ndi yust'e bube'ildzun chailah ih? 'Awundooh! 17 'Et dune yust'e ts'iyawh
'una unli t'eh, 'et t'eh nts'e na'a simba hoonliyaz whudóots'o? K'us yust'e ts'iyawh 'udzo
unli t'eh, 'et t'eh nts'e na'a simba hoonliyaz whuza hólhtsun? 'Aw 'uhót'e ghait'ah! 18 'Et
huwa Yak'usda neyust'e lhat neoodinla yulhtsi, 'et whuz na'a hukwa' ninzun 'et huwa 'et
ndúyinla. 19 Nts'e na'a simba 'ilho zeh wule? 'Et 'úja t'eh, 'et nts'e na'a simba yust'e wule?
'Aw 'uhót'e ghait'ah! 20 'Et hoh yust'e lhat neoodinla unli 'et whunts'ih 'ilho zeh unli.
21 'Ink'ez 'una, 'ula, “Aw nka' nooszin ghaít'ah,” dooní ghait'ah. 'Ink'ez chah 'utsi, 'uke,
“Aw nka' nooszin ghaít'ah,” dooni ghait'ah. 22 'Et k'us ndi yust'e whulutah tube lait'ah
unli uzninzun, 'et whunts'ih 'i be'et 'aw 'uts'oot'e ghaít'ah. 23 'Ink'ez ndi yust'e bulah
ndai 'aw chadíti uzninzun, 'i 'int'ah 'o nus unzoo 'ink'ez sóo ne'ts'oolh'en huba' hoont'ah.
'Ink'ez ndi yust'e whulutah ndet 'aw dune nalhts'et huba cha'hóozooh, 'i 'int'ah degha
nus sóo ne'ool'en huba' hoont'ah. 24 Ndet buyust'e soo 'oonent'en t'eh, 'aw 'et soo 'int'ah.
'Et whunts'ih Yak'usda ts'iyawh lhkanaídanla. 'Et huwa ndai buyust'e bulah hubutah
hoolah, 'i ba 'o nus buba idézti k'una'a 'uyínla. 25 'Et ndez na'a buyust'e 'aw lhk'eookat
ghaít'ah. 'Et whunts'ih ndai buyust'e bulah ts'iyawh lhgha hudli. 26 'Et buyust'e bulah
'ilho whunts'i dzuh nuzut t'eh, ts'iyawh dzuh nuhudeh. 'Et 'ilho buyust'e bulah hidélhti
t'eh, ts'iyawh lhba huhóont'i. 27 'Et whuz na'a zeh nuhwheni chah Christ buyust'e 'aht'ah.
'Ilhunah ahli hoh 'i buyust'e bulah 'aht'ah. 28 'Et huwa 'ilhunahuwúdulh hubutah, Yak'usda
dich'oh 'utahábanla hoh whél'a, 'en 'udechoo nébuninla. 'Et nus whunilh'en, 'en whulh
nat nébuninla. 'Et dune hoodulh'eh whulh tat nébuninla. 'Et 'o 'at huwa 'ét'en túne'
'ut'en nébuninla. 'Et 'o 'at hubutl'a hó'ai hoh dune soo na'bulh'en, 'en nébuninla. 'Et 'o 'at
'uyoon la'ut'en nébuninla. 'Et 'o 'at dune moodih nébuninla, 'ink'ez bulunah lhelh ts'un
na'a yahulhtuk nébuninla. 29 'Et nuwheni ts'iyawh ih whél'a ts'inli? Nuwheni ts'iyawh
ih nus whunilh'en ts'inli? 'Et nuwheni ts'iyawh ih dune hoodulh'eh ts'inli? Nuwheni
ts'iyawh ih huwa 'ét'en túne' uztet'ilh? 30 'Et nuwheni ts'iyawh ih netl'awhélts'ut dune
soo ná'ts'ulh'en? Nuwheni ts'iyawh ih lhelh ts'un na'a yats'utelhtuk? Nuwheni ts'iyawh
ih lhelh yoo khunek t'ets'unuzih netl'awhélts'ut? 'Awundooh! 31 'Et ndi degha nus unzoo,
'i neghant'ai, 'i soo cho hukwa' nuhzun, 'et whunts'i 'o nus hoonzoo, 'et whewhuntelhtun.

13

Be nék'ets'intsi', 'i degha nus dézti ho' hoont'ah

1 'Et dune bughunek hiye yalhtuk, 'i 'ink'ez lizas hiye yalhtuk, 'i chah, 'et whuz na'a
ts'iyawh be yalhtuk, 'et whunts'ih be nék'ets'intsi' chást'ih t'eh, 'et t'eh lhendunuts'o
cho 'ink'ez lhendunuts'oyaz 'ants'i 'ilho lhendunuts'o li'dutesnilh. 2 'Et dune huba nus
whunilh'en t'eh, 'ink'ez huba whé' hoont'ah hooyah ts'iyawh t'eónúszun t'eh, 'ink'ez

khunek be t'eóonudzun, 'i 'et chah t'eooniszin t'eh, 'ink'ez ts'iyawh be 'alha 'uhoont'ah
'ust'i t'eh hoh dzulh whunts'i 'udun nités'alh t'eh, whuz na'a 'et ndust'ah hoh be
nék'ets'intsi', 'i chást'ih t'eh, 'et t'eh 'aw hoonli chaslah. [3] Ndai buk'e dune ts'inli ts'iyawh
howa níla t'eh, 'ink'ez suyust'e chah duték'un whuba nech'ahudetni hubutl'a yálhti t'eh,
'ink'ez be nék'ets'intsi', 'i bu'et 'ust'ah t'eh, 'et t'eh 'aw suba k'elha hole ghaít'ah. [4] Ndi be
nék'ets'intsi', 'i bugha hoonli tacha'dinik. 'I bugha nedzi unzoo hukw'u na'a 'uts'int'ah.
'I bugha 'aw howu cha'ts'oolhúnih, 'ink'ez 'aw dune 'uzdudil'i howu yachats'ulhtuk chah,
'ink'ez 'aw ts'incha nacha'uzdudíl'i. [5] Ndi be nék'ets'intsi', 'i bugha 'aw 'uyoon hoontsi'
k'una'a hubulh 'úts'oot'e ghait'ah. 'Aw nuwhenich'oh hukwa' 'uts'uninzun tuné'ts'oot'en
ghaít'ah. 'I bugha 'aw khun ts'uhunóolch'e ghaít'ah 'ink'ez 'aw hoontsi' hubugha nuní
uznoozut ghaít'ah. [6] 'I bugha ndai 'aw ts'ah'un na'a cha'ít'ah t'eh, 'aw ts'uhót'i ghaít'ah.
'Et whunts'ih ndai khunek 'alha 'int'ah, 'i be ts'uhóont'i. [7] Ndi be nék'ets'intsi', 'i bugha
'aw 'ustl'e 'uts'ooneh ghaít'ah. Ts'iyaintsuk neba 'alha 'uhoont'ah. Nts'oh dáhoont'ah
hoh hukwa ts'ih ts'úhooli, 'ink'ez 'et ts'iyaintsuk whechats'ítsaz. [8] Ndi be nék'ets'intsi', 'i
'aw bulatah hoolah. 'Et whunts'ih ndi be nus t'eoonudzun, 'i 'et 'ustl'e 'uwhuténilh. 'Et
lhelhts'un na'a yatuk, 'et chah hoolah whutele. 'Ink'ez ndi be t'eóonudzun, 'i chah 'ustl'e
'ututenilh. [9] K'an 'et ndi be t'eóonudzun, 'i bulah zeh ts'it'i 'ink'ez ndi be nus t'eoonudzun,
'i chah bulah zeh ts'it'i 'et huwa. [10] 'Et whunts'ih ndet whulatah suli, 'et whusawhélts'ut
t'eh, 'et ndet bulah zeh unli, 'i ts'iyawh 'ustl'e' 'uwhuténilh. [11] 'Et 'uski usdli da, 'et
'uski k'una'a yalhtuk, 'uski k'una'a nuní nuszut, 'ink'ez 'uski k'una'a lhtahawhúsdle.
'Aw 'et dune sidúdli, 'et ndai be 'uski k'úne' zust'en, ts'iyawh 'udun nioonila. [12] Soo
cho whunulh'en, ndai be ná'uzdunul'en, 'i be 'aw soo nacha'ts'udunil'en. 'Et ndet
whusawhélts'ut t'eh, 'et soo ts'ah'un nts'e na'a ts'unul'en, 'et whuz na'a zeh ts'uwhe'en
suli. K'an 'et bulah zeh t'eóonúszun, 'et whunts'ih ndet whusawhélts'ut t'eh, 'et t'eh nts'e
na'a Yak'usda t'esunínzun, 'et si chah whuz na'a ts'iyaintsuk t'ewhunteszeh. [13] 'Aw 'et ndi
tawh dedowh, be 'alha 'uhoont'ah, be hukwa' tsi hóodli, 'ink'ez be nék'ets'intsi', 'i 'et njan
whuzdla. 'Ink'ez degha nus dézti, 'i bé lhk'ets'ututsi', 'i 'int'ah.

14

Bé nus whét'en, 'i degha nus buka' noohzin huba' hoont'ah

[1] 'Aw 'et ndi be nék'ets'intsi', 'i zeh soo cho ts'un naht'uk. 'Ink'ez ndai Ndoni negha
íninla, 'i soo cho buka' noohzin. 'Et ndi be nus whét'en, 'i degha nus buka' noohzin
huba' hoont'ah. [2] 'Et ndan lhelhyoo khunek be yahulhtuk, 'en Yak'usda ts'un yálhtuk,
'aw dune ts'un yalhtuk ilah hoh 'utni, daja ni 'aw dune t'ehonízun 'et huwa. 'Ants'i
huba whe' hoont'ah hooyah, buyégha bugha yálhtuk 'et huwa. [3] 'Et whunts'ih ndan nus
whúnilh'en, 'en dune ts'un yalhtuk. 'Et 'o nus Yak'usda ba hilhtus wule, hububdziyuh
hoolhtus 'ulheh, 'ink'ez hubudzi nduk óot'e ka. [4] 'Et lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk,
dich'oh 'o nus Yak'usda ba ulhtus na'dudulhtsi. 'Et whunts'ih ndan nus whunilh'en,
'en ndunnah 'ilhunahuwúdulh 'o nus Yak'usda ba hilhtus wule hubulhtsi. [5] Ts'iyawh
unducha lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk 'et whunts'ih nus whunilh'en wahle, 'et 'o nus
nuhwhuba hukwa' nuszun. Ndan nus whunóolh'en, 'en nuhwheni nuhwhuba lhelhts'un
na'a yalhtuk 'o nus ncha ho' 'int'ah. Ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, ndet
'uwhúlhni, 'aw t'ets'onízun. 'Et nts'e na'a daja ni t'eooniszin t'eh, 'et t'eh zeh ts'ah'un
na'a daja ni t'ets'ontezeh. 'Et sih 'ilhunahuwúdulh Yak'usda ba hilhtus hútele.

Ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, 'et 'uyoo khunek ye yátelhtuk, 'i daja ni hoh 'utni t'einoozeh 'et huba soo cho tenadoodli

[6] 'Aw 'et sulhutsinkah nuhghu nusya t'eh lhelhts'un na'a be yatuk, 'i be nohwhulh
yálhtuk t'eh, 'et nts'e na'a simba nuhwhuba hózoo? 'Et whunts'ih ndai nuhwhuba whé
'utni hooyah, k'us be t'eóonudzun, k'us bé nus whét'en, k'us be whúnhots'odulh'eh,
'et whuz na'a nohwhulh yalhtuk t'eh, 'aw 'et zeh nuhwhuba whútezoo. [7] Ndai 'i 'aw
chakhínah, 'i 'ants'i ndai bulaz dunul'ai hoh be ts'ujun, 'i k'us 'ult'o, 'i be duzíts'ai 'ink'ez
'ilhuh k'una'a zeh dusts'o t'eh, 'et nts'e na'a simba shun t'ets'unoozeh? [8] 'Ink'ez be
ts'ujun hiye jih 'uts'un na'a be duzíts'ai t'eh, 'et t'eh nts'e na'a simba lhuhutedughan

lhahádootneh ih? [9] Nuhwheni chah 'et whuz na'a zeh lhelhts'un na'a yalhtuk t'eh, 'et nts'e
na'a simba daja dahni t'ets'onoozeh? 'Ants'ih yaz ts'un yalhtuk li'dutehnilh. [10] 'Et lhat ndi
yun k'ut lhelhts'un na'a khunek be yats'ulhtuk. 'I ts'iyawh 'ilho hoh hoonliyaz 'uwhúlhni.
[11] 'Et huwa daja ni 'aw t'eóonuzúszun t'eh, 'et sih ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk,
'en lhelhyoo dedowh suba li'hoont'ah 'ink'ez si chah lhelhts'un dedowh huba lí'ust'ah.
[12] 'Ink'ez ndai Ndoni negha ooní'ai nuhwheni chah tube buka' nahzun 'ilhunahuwúdulh
hilhtus huboolhtsilh ka. 'Et huwa 'et zeh buka' nahzun, 'o nus hoolhtus wahle. [13] Njan
howa ndan lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, 'et 'uyoo khunek ye yátelhtuk, 'i daja ni
hoh 'utni t'einoozeh 'et huba soo cho tenadoodli. 'Et sih daja ni t'ehonoozeh. [14] 'Et ndi
lhelhts'un na'a khunek be tenadusdli t'eh, 'et t'eh sich'oh suyéghah 'i be tenadutesdli
'et huwa. 'Et whunts'ih sich'oh seni ba 'et 'ants'i whutéle. [15] Nts'e na'a degha nus neba
whutézoo? Daja nuhzun? Ndez na'a 'o nus soo 'uhoont'ah, 'et sich'oh suyégha chah
'ink'ez sich'oh seni be chah tenadutesdli. 'Et sich'oh suyégha chah 'ink'ez sich'oh seni
shun be chah tesjun. [16] 'Et whunts'ih nyunch'oh nyégha 'i be zeh khunek be yailhtuk, 'et
Yak'usda délhti hoh yailhtuk t'eh, 'et 'ilhunuh t'eoonuszun hubutah usda, ndi khunek
dézti, 'i be yailhtuk, 'ink'ez nyudits'o t'eh, 'et sih nts'e na'a ndoh honeh dooni, daja ni
'aw t'ewhunuszun 'et huwa. [17] 'Et 'alha nghunek dézti, 'i tube únzoo. 'Et whunts'ih ndan
t'echanusze, 'et huwa Yak'usda ba 'aw ulhtus wule ghaít'ah. [18] Yak'usda suchanailya dusni
ndi lhelhts'un na'a khunek be yalhtuk, si nuhghanus lhat hoh lhents'un na'a yalhtuk. [19] 'Et
whunts'ih 'ilhunahuwésdel hubutah, skwunlai khunek be whunts'i nohwhulh yátelhtuk
t'eh, 'et lhai cho lhelhyoo khunek be nohwhulh yátelhtuk, 'et 'o nus hoonzoo. 'Et hukwa'
nuszun.

Lhelhyoo khunek be yatuk, 'i huba 'alha cha'hóot'ah, 'en zeh hubugha 'utni ho' hoont'ah

[20] Sulhutsinkah 'uskeh k'una'a 'ooht'e gunih nuhwhubeni be. 'Et 'uskehyaz dahínt'ah
'aw hoontsi' t'ehonízun, 'et whuz na'a 'ooht'e. 'Et whunts'ih dune suli k'una'a nuní
noohzut. [21] 'Et Yak'usda bughunek k'ut 'uk'une'úzguz 'et ndutni,
"Lhanah lhelhyoo khunek be yalhtuk,
'ink'ez dune 'ats'un keyah whut'en,
'en hubugha ndunnah Lizwif 'i be hubulh yátelhtuk,
'et whunts'ih 'aw sodóots'o hukwa cha'hunízun."
[22] 'Et sih ndi lhelhyoo khunek 'i be Lizwif, 'en hubugha 'útni ho' hoont'ah. Ndunnah
huba 'alha 'uhoont'ah ba cha'ít'ah. Huba 'alha cha'hóot'ah, 'aw 'en zeh buba 'int'ah. 'Et
whunts'ih nts'e na'a dune Yak'usda huba nus whunilh'en, ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah
'en huba 'uhoont'ah, huba 'alha cha'hóot'ah, 'en huba cha'hóot'ah. [23] 'Et huwa Yak'usda
ba 'ilhunahuwúdulh, 'en ts'iyawh 'ilho 'ilhunahuwutédulh, 'ink'ez ts'iyawh 'ilhunah
lhelhyoo khunek be yahutelhtuk t'eh, 'et whuz na'a nduhóoja whulhuhodul'eh k'us
ndunnah huba 'alha cha'hóot'ah, 'en nuhgha nindel 'ink'ez nuhzih húdelhts'i t'eh, 'et
'alha tulih nuhwheni whusnik ahli nuhóduténilh ih? A, 'alha 'uhoont'ah! [24] 'Et whunts'ih
ts'iyawh Yak'usda ba nus huhó'en t'eh, 'ink'ez 'ilhunuh 'aw soo cho whechaoodulhú'e k'us
'aw buba 'alha cha'hóot'ah, 'en nuhghu ninya 'ink'ez nuhzih usda t'eh, 'et ndunnah nus
ho'en, 'en hubugha ndet hoh tinta' 'ut'ih unli, 'et nahooté'alh. 'Et huboozélhts'ai huwa
ts'iyanah hiba nahezya. [25] 'Et sih dudzi yuh untelh'i, 'i ts'iyanah nalhts'et hawhútelts'ulh
ho' hoont'ah. 'Et huwa nachánitno, Yak'usda ts'un teni' untelhdzilh, 'ink'ez 'alha Yak'usda
nuhwhutah 'int'ah hidutenilh.

Yak'usda ba 'ilhunahowesdel t'eh, ndez na'a ndadutenilh

[26] 'Et sulhutsinkah, daja dutehnilh? Ndet 'ilhunawahdulh teh, 'ilhunah ahli hoh 'o
nus ntehyeh 'ink'ez lhat lhula'daht'en. 'Et sih nus lhúnlhut'uk lí'aht'ah. 'Ilhunuh ahli
hoh Ndoni nuhgha ooni'ai, whuz na'a 'ooht'en. 'Et 'ilhunuh Yak'usda bushun aht'i, k'us
'ilhunuh whebodutelh'eh aht'i, k'us 'ilhunuh 'uyoo khunek bé nuhtah yatelhtuk aht'i, k'us
'ilhunuh ndai Yak'usda ts'un be hóoduteltsih aht'i, k'us 'ilhunuh bughunek daja dutenelh
aht'i. [27] Ndan nuhtah 'uyoo khunek bé yatelhtuk t'eh, 'et nanah k'us tanah k'us degha nus
tahult'oh, 'en 'ilhunah zeh huba yaooltuk. 'Ink'ez 'ilhunah daja hutni, 'et ndun whudóoni.

28 'Et whunts'ih nuhk'una'a yuba yatelhtuk hoolah t'eh, 'et t'eh 'ilhunahuwésdel hubutah
'ants'i t'edoosnih. Dich'oh dudzi yuh hoh 'ink'ez Yak'usda ts'un chah yaoolhtuk. 29 'Et
ndan nus hó'en nanah k'us tanah, 'en zeh Yak'usda bughunek be yahoolhtuk. 'Et ndai
hiye yaílhtuk, 'i 'et 'onghoh, 'en daja hutni, 'uyoon ba ts'ah'un na'a 'int'ah tulih k'us
'ats'un na'a tulih 'int'ah. 30 'Ink'ez hubutah 'ilhunuh hoonliyaz benghuh níwhults'ut, 'et
howu yatelhtuk t'eh, 'et 'udechoo yatelhtuk, 'en t'edoosnih. 31 'Et whuz na'a 'ilho ahli
hoh nus hóh'en t'eh, 'et sih ts'iyawh 'o nus soo t'ewhunoohzeh, 'ink'ez ts'iyawh huba nus
whúnulht'uk hoh bula 'ooht'en. 32 'Ink'ez dich'oh buyégha 'i be ndet nus whunóolh'en,
dich'oh zeh k'úne' whul'en. 33 Yak'usda 'en ndai be nédzi dezghel, 'en buts'un hayúkat. 'Et
whunts'ih dune ye lhanah 'uhudutni, 'i 'aw 'en buts'un hachayuskat. 'Et whuz na'a nts'oh
tulih dune Yak'usda bube'ildzun 'ilhunahuwudulh, 'en ndi be nedzi dezghel, 'i 'et dez'ai.
34 'Et nuhwheni 'ilhunawuzehdel t'eh, 'et nuhts'ekoo 'en t'ehudoosnih huba' hoont'ah.
'En yahutelhtuk huba cha'hóot'ah, dune ghanyo 'uhint'ah 'et huwa. Moses be' dustl'us
'i chah 'et whuz na'a zeh 'et ndutni. 35 'Et ts'ekoo hoonliyaz hodutel'eh hukwa' huninzun
t'eh, bukoo ts'ih dukikah 'en hubuhoodolhkut. Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hubutah,
ts'eke yatelhtuk t'eh, nuhwhuba hukwaya hoonli ho' hoont'ah. 36 Daja nuhzun, Yak'usda
bughunek nuhwheni ih nuhts'u hadélts'ut? 'Ink'ez nuhwheni zeh ih nuhts'u hadúkat?
'Awundooh! 37 'Et ndunnah nus whunílh'en na'dunúdzun, k'us Ndoni hoonliyaz 'en
hubugha íni'ai, 'et whuz na'a ndonínzun t'eh, 'et ndez na'a chah ndunóozin, ndai bugha
nuhts'o k'e'águz, 'i Yak'usda khunek netl'aída'ai, 'i zeh 'int'ah. 38 'Et whunts'ih ndunnah
hoonli t'eóonínzun na'dunúdzun, 'en chah whute whuz na'a 'uhoot'e. 39 'Et sulhutsinkah
'o 'un chah nus ho'en tehle, soo cho hukwa' nuhzun, 'ink'ez ndunnah lhelhyoo khunek be
yáhulhtuk, 'en chah whuch'a hubunóohyoot gunih. 40 'Et huwa ts'iyawh hoonzoo hukw'u
na'a 'ink'ez ts'ah'un na'a 'uhót'e.

15

Christ dinadíja 'alha 'uhoont'ah

1 'Aw 'et sulhutsinkah ndi khunek unzoo, 'i be nohwhulh yálhtuk. Soo cho t'entehzeh
hukwa' nuszun. 'Uda úlhchoot 'ink'ez 'et huwa 'i be ndi yun k'ut delhúts'i. 2 'Ink'ez
ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i soo cho oohtun t'eh, 'et 'i be dahjih. 'Et whunts'ih
'ants'i nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah t'eh, 'aw buk'e dóohjih ghaít'ah. 3 'Et 'udechoo da
nuhwheni nuhtl'aho'ai ndet stl'awhélts'ut, nts'e na'a Christ nelubeshi k'elha dazsai. 'Et
whuz na'a Yak'usda bughunek 'et ndutni. 4 'Ink'ez nts'e na'a wheyihiyalhti. 'Et whulh
tat dzin dinadija. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'et chah ndutni. 5 'Ink'ez nts'e na'a
Cephas yunalh ts'et hainya, 'et hukw'elh'az ndunnah lanezi 'o 'at nanah, 'en hubunalh
ts'et hainya. 6 'Et hukw'elh'az 500 neyulhutsinkah 'en ts'iyawh 'ilho hubunalh ts'et hainya.
'Ink'ez lhanah 'awhuz hukhuna, 'et whunts'i bulunah 'ilhuz nahunestez. 7 'Et James 'en
chah yunalh ts'et hainya, 'ink'ez whél'a, 'en ts'iyawh hubunalh ts'et hainya. 8 'Ink'ez
degha nus, si chah, 'aw soo whughah whudezulh hoh whuzíli ilah, 'et whunts'ih sunalh
ts'et hainya. 9 Whel'a 'en hubutah si degha nus hubuk'elh'ih 'ust'ah na'dunúsdzun. 'Et
Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en dzuh nobulhdeh inle, 'et huwa 'aw whél'a saduténíilh
'et huba soo cha'lhúdzooh. 10 'Et whunts'ih Yak'usda ye unzoo, 'i bugha nts'e na'a dast'ah,
'et whuz na'a zeh 'ust'ah. 'Ink'ez Yak'usda suts'un únzoo, 'et 'aw 'ants'i cha'hóot'ah. 'Et
k'us whel'a 'en hubutah huba nus 'ultus, 'i be 'ést'en. 'Aw si ilah, Yak'usda ye unzoo, 'i
sulh 'int'ah, 'i be 'úst'en. 11 'Et huwa si sgha k'us 'onghoh hubugha, nts'e na'a Yak'usda
bughunek be nohwhulh yáts'ulhtuk, 'et whuz na'a zeh neghunek nuhwhuba 'alha 'int'ah.

T'ets'oninzun Christ yahadla tah dinadija

12 T'eóonúhzun Christ yahadla tah dinadija. 'Et whuz na'a nuwheni nelatah ts'ih
whudáhts'o. 'Ink'ez nts'e na'a bulunah nuhwheni yahadla 'aw dinahudóodelh ghaít'ah
dahni? 13 Ndez na'a njan ndúhoont'ah, ndunnah yahadla 'aw dinahudóodelh ghaít'ah t'eh,
'et sih Christ 'en chah 'aw dinachadídal. 14 'Ink'ez Christ 'en chah 'aw dinachadidal t'eh,
'et sih 'en bugha neghunek 'aw hoonliyaz chailah ho' 'int'ah, 'ink'ez be nuhwhuba 'alha
'uwhutét'ilh, 'i chah 'ants'i 'et 'uwhutét'ilh. 15 'Et whunts'ih yahadla dinachahúdidulh t'eh,

Christ 'en chah 'aw dinachadidal. 'Et whuz na'a nduhooja t'eh, nuwheni chah Yak'usda
bugha whuts'it be yats'ulhtuk li'hoont'ah. Njan lhe'ts'utni, Yak'usda 'en bugha Christ
nakhítna hoh dinadija 'et huwa. 16 'Et yahadla dinachahúdidulh t'eh, Christ 'en chah 'aw
dinachadídal ho' hoont'ah. 17 'Ink'ez Christ 'aw dinachadídal t'eh, 'et sih be nuhwhuba
'alha 'uhoont'ah 'aw hoonliyaz chailah ho' 'int'ah 'ink'ez 'awhuz nuhwhulubeshi bulh
'áht'ah. 18 'Ink'ez ndunnah Christ bube'ildzun hinli hoh yahadla, 'en ts'iyawh 'ilhuz wheni
tinta' huninkat hinli. 19 'Et ndai Christ ts'un buka tsi ts'úhooli, 'et ndi yun k'ut uzdelhts'i
huba zeh 'int'ah t'eh, 'et sih ts'iyanah tah nuwheni degha nus tets'ul'en wule.

Ndi be yats'adla, 'i soo degha nus buch'a detni unli, 'i hoolah tele

20 'Et whunts'ih 'alha yahadla tah, Christ 'en 'uja dinadija. 'Ilhuz nanestez tah 'en
'udechoo dinadija whuzdli. 21 Dune, 'en bugha dune yahadlah 'ink'ez dune, 'en bugha
nahakhítnah 'et huwa. 22 'Et nts'e na'a Adam 'en bugha ts'iyanah yaídla, 'et whuz na'a
Christ, 'en zeh nahukhutetnah. 23 'Et whunts'ih 'ilhunah hinli hoh nts'oh huwa buba
whezulh hubugha óoni'ai, 'et whuz na'a 'uhutet'ilh. Christ 'en choo nakhitnah suli. 'Et
hukw'elh'az ndunnah Christ bube'ildzun hinli hoh huba whusanátedalh, 'et t'eh 'en chah.
24 'Et whulatah suli t'eh, ndoh ts'iyawh 'uda 'uhooja tele. 'Et hoh t'eh bula tah whutéle t'eh,
nek'úne' whul'en, ndi yun k'ut neba ye úlhtus chah, ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut
chah, 'i ts'iyawh 'ilho hoolah yutelhtsilh. 'Et hukw'elh'az ndai Sizi Gri dich'oh zeh yugha
hubudayi cho unli, 'i ts'iyawh Yak'usda ne'aBá, 'en yutl'aítelelh. 'Et whuz na'a degha
nus dzin whutéle ho' hoont'ah. 25 'Et whuts'un buYe' hich'a ne'ut'en, 'en be'aBá duke
tl'ah nibutelelh 'ink'ez hubuk'edit'ez t'eh, 'et whuts'un ts'iyaintsuk k'une'butelilh huba'
hoont'ah. 26 'Ink'ez ndi be yats'adla, 'i soo degha nus buch'a detni unli, 'i hoolah tele.
27 'Et huwa njan ndutni, “Ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yulhtsi.” 'Et whunts'ih hoh
da 'uk'e'ánguz hoh ndutni, “Ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yulhtsi,” 'et whunts'ih 'aw
Yak'usda buYe' Sizi Gri degha nyoh ni'dudooltelh ghait'ah ni hoh 'utni. 28 'Et nket'ah
ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yutelhtsilh t'eh, 'et sih buYe', 'en chah, be'aBá degha nyoh
'int'ah ududeltsilh. 'En 'int'ah ts'iyaintsuk degha nyoh 'int'ah yulhtsi. 'Et sih Yak'usda
dich'oh ts'iyaintsuk gha ndoh tele.

Bulunah Sizi Gri dinadija 'awhuz huba 'alha cha'hoot'ah

29 'Et 'alha yahadla dinachahúdidulh t'eh, 'ink'ez ndunnah yahadla 'uyoon, 'en huba too
be' hubuhulh'en, 'ink'ez 'et t'eh dahútenilh? 'Et di ka ndunnah yahadla 'uyoon, 'en huba
too be' hubuhulh'en? Hoolah 'ants'i 'et 'uhut'en. 30 'Ink'ez di ka nuwheni chah dzin totsuk
'ahoolhyez neba wheóonujut? Nuhwheni daja nuhzun? 31 'Ink'ez nts'e na'a hooteht'i, si
chah 'et whuz na'a Christ neMoodihti, Sizi ts'utni, 'en bugha hootést'i. 'Ink'ez soo ts'ih'un
'un whudusni, ndi khunek be yalhtuk, 'i bugha dzin totsuk dásah. 32 'Et keyah Ephesus ts'ih
nts'e na'a ndi yun k'ut dune howu nuninuzut hoh, 'et si chah khunaiti be núsya t'eh, nts'e
na'a 'uhoont'ah suba whutézoo? 'Et yahadla dinachahúdidulh t'eh, whute 'uts'oo'alh,
tats'ootnai, bundada yaztádlah 'et huwa. 33 Nanooht'ah gunih! Ntsi' hubulh 'áht'en t'eh,
'et sih nuhwhe'ut'en k'ah hoonzoo ts'iyawh tinta' tet'ilh. 34 Ndai ts'ah'un 'int'ah, 'i doo
chah zeh nuwheni tánadeh'ai hukwa 'ulh'en. Lubeshi 'ulh'en 'ustl'e 'ahneh! Bulunah
'awhuz Yak'usda bugha ts'ah'un t'ehonízun. Yooya wahle ka 'un whudúsni.

Yahadla dinahudutédulh t'eh, hubuyust'e dant'ah be whusanáhutedulh?

35 'Et bulunah nduhútni, “Nts'e na'a yahadla dinahudutédulh? Dahínt'ah hoh
hubuyust'e be whusanáhutedulh?” 36 Tube whuzahnik! Soo cho whunulh'en, ndai
whuyínanla, 'i dazsai t'eh zeh, 'et whuz na'a zeh nakhutétnalh. 37 'Ink'ez ndai 'ílh'en
whuyínanla, 'et ndai tele hanányi t'eh, 'et whuyínanla, 'i ilah 'int'ah 'ants'i bumai 'i zeh
'int'ah. 38 'Et whunts'ih Yak'usda nts'e na'a hukwa' ninzun, 'et whuz na'a 'uyulh'ih. 'Ink'ez
ndi bumai ts'iyawh lhelhts'un dedowh 'i 'int'ah. 39 'Ink'ez ndai khunai buyat ts'iyawh 'aw
lhk'una'a cha'ít'ah. Dune buyat 'i uyoo 'int'ah. Khunai buyat 'i chah 'uyoo 'int'ah. 'Et
lhook buyat 'i chah 'uyoo 'int'ah. 'Et dut'ai buyat 'i chah 'uyoo 'int'ah. 40 'Et yak'uz whut'en
hubuyust'e hoonli 'ink'ez ndi yun k'ut whut'en, 'en chah hubuyust'e hoonli. 'Et whunts'ih
yak'uz whut'en hubuyust'e hiyé dézti, 'i 'ink'ez ndi yun k'ut whut'en hubuyust'e hiyé

dézti, 'i bulh lhelhyoo 'int'ah. 41 'Et sa, 'i chah be yedezti, 'i hoonli. 'Ulh'ek ooza' 'i chah
be yedezti, 'i hoonli. Sum 'i chah be yedezti, 'i hoonli. 'Et ndi sum ts'iyawh be yedezti, 'i
lhelhyoo unli. 42 'Et yahadla dinahudutédulh t'eh, 'et chah lhelhts'un na'a 'uhint'ah. Nts'e
na'a buyust'e whuyínanla, 'i k'una'a, 'i telhjut ho' 'int'ah. 'Et dinahududidel t'eh, 'aw
hubuyust'e oolhjut ghait'ah. 43 'Et buyust'e chadíti hoh whuyíhiyalhti. 'Et whunts'ih dézti
hoh dinádutédalh. Lait'ah hoh whuyíhiyalhti, 'et whunts'ih ulhtus hoh dinadutédalh.
44 Yinkak dune buyust'e k'una'a unli hoh whuyíhiyalhti. 'Et dinahudutédulh t'eh, 'et chah
yak'uz huba 'uyoo buyust'e natedle. 'Et ndi yun k'ut uzdelhts'i huba, neyust'e ts'it'i. 'Et
nduk yak'uz whuba 'uyoo neyust'e natédle. 45 'Et whuz na'a 'uk'e'edúguz hoh 'et ndutni,
"Et 'udechoo dune 'en Adam yúlhni 'et buzul khuna suli." 'Et degha nus Adam 'en bugha
neyéghah khuna, 'et whuz na'a ne'ínla. 46 'Et whunts'ih neyust'e 'aw yak'uz huba cha'ít'ah.
Neyust'e ndi yun k'ut be'ilhdzun 'int'ah. 'Et dats'uzsai hukw'elh'az yak'uz huba 'uyoo
neyust'e natédleh. 47 'Et Yak'usda 'udechoo dune 'en ndi yun k'ut whutl'us 'i be dune
yulhtsi. 'Et whulh nat dune, 'en neMoodihti, 'en yak'uz ts'ih hainzut 'int'ah. 48 'Et ndun
dune whutl'us be 'ulya, dant'ah hoh dune unli, 'et ndunnah whutl'us be 'uhulya, 'en
k'una'a 'uhint'ah. 'Et whuz na'a ndun yak'uz ts'ih haínzut, dant'ah unli, 'et ndunnah
yak'uz huba 'int'ah, 'en k'una'a 'uhint'ah. 49 'Et ndun whutl'us be 'ulya dant'ah dune unli
inle, 'et nuwheni chah 'en bundúts'últ'ah. 'Et whuz na'a ndun yak'uz ts'ih hainzut, 'en
dant'ah dune unli 'et whuz na'a nuwheni chah 'en bunduts'últ'ah uztele.

Bé dats'utsah 'i chah hoolah tele

50 'Et sulhutsinkah njan ndun whudusni, ndet Yak'usda hubudayi cho unli, 'et ndi
yun k'ut neyust'e 'i be ilah. Yak'usda ndai yit'i, 'i 'aw ts'óolhchoot ghait'ah. Ndi
yun k'ut neyust'e telhjut, ndai chatelhjut, 'i be ilah ts'otélhchulh 'et huwa. 51 'Aw
'et soo zélhts'ai. Ba whé' hoont'ah hooyah, 'i bugha nohwhulh yatélhtuk. Bulunah
'aw 'ilhuz nachats'untestus, 'et whunts'ih ts'iyawh lhents'un na'a na'uztetnilh. 52 Tube
khun 'uwhuténilh, 'ants'i ts'unilts'ilh hukw'u na'a ba 'uwhuténilh. Hoh t'eh degha
nus be ts'újun hiye jih be' dests'ai t'eh, 'et whuz na'a 'uwhutenilh. 'Et hoh whuya
whudezulh yahadla, hubuyust'e 'aw chailhjut hoh dinahudutédulh, 'ink'ez nuwheni
ts'iyawh lhelhts'un na'a na'uztetnilh. 53 'Et ilhjut, 'i 'aw chaílhjut natedle huba 'uhoont'ah.
'Ink'ez ndi bé daztétsah, 'i 'aw be dachaztesa, 'i naootedle. 54 'Et nket'ah ilhjut, 'i,
'aw chailhjut nasdli t'eh, 'ink'ez bé dats'utsah, 'i chah hoolah suli t'eh, 'et hoh whuya
whudezulh t'eh, 'uk'e'éduguz ts'iyawh 'aw 'et lhaóodutenilh. 'Et huwa whuz na'a ndutni,
"Bé dats'utsah, buch'a' ninde ho' 'int'ah."
55 'Et huwa 'uts'utni, bé dats'utsah 'aw 'o 'at be dats'ootsah ghaít'ah.
'Ink'ez ndet yahadla húdelhts'i, 'aw nehotun ghait'ah.

56 'Alha ndi bé dats'utsah, 'i lubeshi 'i gha 'uhooja. 'Ink'ez Moses bughunek k'uzninyuz, 'i
be t'ets'onanzin lubeshi dáltus ho' 'int'ah. 57 'Et whunts'ih neMoodihti Sizi Gri, 'en bugha
Yak'usda whuch'a ts'ulhdeh nets'ulhtsi. 'Et huwa tube cho nechanailya uzninzun. 58 'Et
huwa sulhutsinkah, ulhtus wahle. Khun nawh hunoozin gunih! 'Ahoolhyez neMoodihti
be 'ut'en k'ah soo cho 'uwhulh'en. T'eóonúhzun k'an 'et nts'e na'a neMoodihti ba 'aht'en,
'et huwa 'aw 'ants'i ilah 'aht'en ho' hoont'ah.

16

Yak'usda bube'ildzun sooneya huba 'ilhunanuts'owéz'ai

1 'Aw 'et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ndi sooneya huba 'ilhunanuts'owéz'ai, 'i bughu
yatelhtuk. 'Et ndet yun k'ut Galatia 'ilhunahuwudulh, nts'e na'a hubutah budáni da, 'et
nuhwheni chah 'et whuz na'a ndóht'en. 2 'Et 'ilhunah ahli hoh daltsuk bat'en be hoonzoo
'ahja, 'et whuz na'a k'enilhghel 'udechoo dzin, 'i bulah lhadáhle. 'Et t'eh nuhghuniya t'eh,
'et hoh whuya whudezulh 'ilhuna'naghóoh'alh huba cha'hóot'ah. 3 Ndet nuhts'uniya, 'et
t'eh naootés'alh ndi nuwhe'dustl'us 'i be ndunnah nuhwhuba unzoo hinli, 'en ndi sooneya
dune Yak'usda bube'ildzun, 'en huba hubugha íneh'ai, 'i bulh Jerusalem ts'ih hubutelh'alh.
4 'Et si chah whuz tesyalh huba hootézoo t'eh, 'et sih 'en cha sulh útedulh.

Paul datenilh

5 'Et yun k'ut Macedonia 'et whegha lhutesyalh. 'Et whegha lhusíya t'eh, 'aw 'et nuhts'u
t'ésyalh. 6 'Astl'iyaz whuba tulih 'et nuhzih wusda k'us khi nduwhulyez tulih nuhwhuzih
wusda. 'Et hoh nts'e tesyalh ts'un, nuhwheni sula 'ooht'en ka. 7 Hoh whegha usyalh t'eh,
'aw nuhghah lhutesyalh. 'Et huwa 'aw k'an 'et nuhwhunoolh'en ghait'ah. 'Et whunts'ih
sMoodihti 'usunínzun t'eh, 'et huwa 'astl'iyaz nduchah nuhzih wusda. 8 'Et whunts'ih
ndet dzin 'uhoont'ah, Penticost huwhútni, 'et whuts'un keyah Ephesus 'et tesdalh. 9 'Et
'ants'i ndati k'us úncha, 'i suba da'duteztan li'hooja, 'ink'ez lhanah such'a detni unli. 10 'Et
Timothy nuhghu ninya t'eh, 'aw hoonli whe chaníljut hoh nuhzih wuda. 'Et ts'iyawh
nuhwheni nuhwhuba 'uhoont'ah. Si sk'una'a neMoodihti be 'ut'en k'ah ne'ut'en 'et huwa.
11 'Et huwa nuhwheni nuhtah 'en 'ants'i nuhwhuba wule gunih. 'Et whunts'ih budzi
dezghel hoh suts'un nátoolh'a. Si 'ink'ez lhulhutsinkah nuwheni ts'iyawh huba ts'ilh'i.
12 'Et nelhutsin Apollos 'en bugha 'unohdutésnilh. k'an 'et nelhutsinkah bulh nuhts'u
tóoya 'et huba hukwa' nuszun, 'et whunts'ih 'aw hukwa cha'nizun. 'Et huwa sa howu
bulh yálhtuk. 'Et whunts'ih nts'oh whugha whudezulh 'et buba hoonzoo t'eh, 'et sih
nuhwhuts'u tóoya.

Soo cho huwahli

13 'Et soo cho huwahli. Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be whuduts'o hoh sahyin. Nuhwheni
nuhdzi hóoni hoh 'et nudoolhúya. Ulhtus wahle. 14 Ndai be ne'aht'en, 'i ts'iyawh
be nék'ets'intsi', 'i be 'oolh'en. 15 'Et sulhutsinkah khunek ulhtus, 'i be nuhdutésnilh.
Nt'eóonáhzun Stephanas 'ink'ez bukoo húdelhts'i, 'en yun k'ut Achaia 'et 'udechoo buba
'alha 'uhoont'ah huzdli. 'Ink'ez t'eóonáhzun nts'e na'a dune Yak'usda bube'ildzun, 'en
huba né'hutet'en huwa' hududúlya. 16 'Et huwa ndun whudutésnilh, ndunt'ah 'ink'ez
ndunnah soo cho hoolhtus hoh nelh 'út'en, 'en nuhwhenich'oh butl'á' dudulye. 17 Nkeda
Stephanas, Fortunatus, 'ink'ez Achaicus, 'en sugha hunindel da, 'et huwa hoonúst'i. Ndai
sughá chaikulh, 'en bugha sgha nínkat. 18 'Et huwa sich'oh suyégha 'ink'ez nuhwhenich'oh
nuhyégha chah 'en bugha nduk na'uja. 'Et huwa ndunt'ah, 'en ts'ah'un na'a ne'boolh'en.

Yak'usda yé unzoo, 'i nohwhulh óot'e

19 'Et yun k'ut Asia nts'e 'ilhunahuwudulh, 'en chah ts'iyawh dahooja nuhuwhútni.
Aquila, Priscilla, 'ink'ez hubukoo Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah soo cho dahooja
nuhuwhútni. 20 Ts'iyawh nelhutsinkah, 'en chah dahooja nuhuwhútni. Lubeshi bu'et
nalhudunahts'oos. 'I be dahooja lhudahtni. 21 Si Paul sich'oh sula be 'uk'une'zíguz. 'I be
dahooja nuhwhudúsni. 22 NeMoodihti Sizi Gri ndunnah 'en yuk'echaítsi', 'en Yak'usda ye
whúske, 'i be hubuk'eóotelts'ulh. O sMoodihti 'a cho nets'ínyalh! 23 NeMoodihti Sizi Gri ye
unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e 'et zeh nuhwhuba hukwa' nuszun. 24 Be nuwhuk'esi', 'i Christ,
Sizi 'en bugha, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e hukwa' nuszun. 'Et ndoh honeh.

Paul, Corinth Whut'en Whulh Nat Hubuts'un Yuk'e'ánguz

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, keyah Corinth 'et, 'en Paul dahooja hubulhni

1 Si, Paul, Yak'usda bugha nts'ena'a hukwa' ninzun, 'i be Sizi Gri ba whel'a 'ust'ah.
'Ink'ez ndun nelhutsin Timothy hiyúlhni, 'en chah sulh 'ut'en. 'Et ndunnah keyah Corinth
'et Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hinli, 'ink'ez ndulhcho hoh yun k'ut Achaia húdelhts'i,
ndunnah nohwhulh dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en nuhwheni ts'iyawh ndi dustl'us
k'ut nuhts'o k'e'usges. 2 Ne'aBá Yak'usda 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti ts'un nuhwhuba
tenadusdli 'i ye unzoo, 'ink'ez nuhdzi dóoghel nohwhulh óot'e.

Yak'usda 'en zeh 'int'ah nuwheni ts'iyai, 'i be k'enanwhunoo'ah

3 Yak'usda, Sizi Gri neMoodihti bu'aBá 'int'ah, 'en zeh ts'udélhti. Ne'aBá 'en bugha
be négha té'nedze, whuz na'a neghawhults'ut. Yak'usda 'en zeh 'int'ah nuwheni ts'iyai,
'i be negha whuna'ah. 4 Ndet hoontsi' negha ooninkat 'et whuch'a k'enánenoo'ah. 'Et
huwa whuz na'a 'uyoon hoontsi' hubugha oonínkat t'eh, 'et t'eh nuwheni chah Yak'usda
ye nek'enana'ah, 'i bugha k'enábuznoo'ah huba' hoont'ah. 5 'Et nts'e na'a Christ dzuh
nusúzut, 'et nuwheni chah 'en bugha dzuh nuts'uzde. 'Et whuz na'a nuwheni chah
Christ ye nek'enana'ah, 'et negha whultsuk k'enánena'ah. 6 'Et whunts'ih ndet hoontsi'
nets'u whélts'ulh t'eh, 'et 'i bugha k'enabuts'unoo'ah. Ndi hoontsi' nuhts'u whélts'ulh
hoh dzuh nahde 'et whunts'ih ndi k'enánut'ah, 'i be nuwheni 'ink'ez nuhwheni chah
ts'iyawh whechats'ítsaz. 'Et whuz na'a 'uwhút'en. 'Ink'ez ndet k'enáneni'ah t'eh, 'et
nuhwheni zeh nuhwhuba 'uhoont'ah. 'Et 'i be k'enánohuznu'ah. 7 'Ink'ez t'ets'onínzun
nts'e na'a nuhwheni dzuh nuts'udeh hoh nets'un nidehdel, 'et 'uwhultus 'i be zeh ndi ye
nek'enana'ah, 'i be nets'un nidehdel.

Ndi tube hoontsi' daztétsah, Yak'usda whuch'a neúlhyis

8 Sulhutsinkah 'et whunulh'en, nyan, 'i Asia yun k'ut ndi hoontsi' negha óoninkat, 'et
nelh dahooja t'ewhunoohzeh hukwa' nuszun. Whuz ts'ih nelh dahooja tube hoontsi'
k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 'O nus neba hoondaz k'et 'aw whúlh nuzdoolya ghait'ah neba
li'hoont'ah. Neba hoontsi' k'et yaztádla 'uznanzin neba li'hooja. 9 'Ahoolhyez daztétsah
hukwa tsi ts'úhoolih. 'Et whuz na'a nelh ndúhooja t'eh, 'et huwa 'aw whenich'oh
whut'aníznootan huba cha'hóot'ah. Yak'usda zeh whut'aníznootan, 'en zeh yahadla
dinabudutélelh 'et huwa. 10 'Ink'ez ndi tube hoontsi' daztétsah, 'et whuch'a neúlhyih. 'Et
'ahoolhyez 'et zeh ndutét'ilh. 'Ink'ez lha'un teh nendutelilh zeh tet'ilh, 'et whuz na'a zeh
'ahoolhyez hukwa tsi ts'uholi. 11 Nuhwheni chah tenadudli be 'ilho nela 'ooht'en hoh nela
tenadoohdli. Lhanah neba tenadudli 'et hoh hoonliyaz neghá whunkat. 'Et huwa nelh
dáhooja lhanah Yak'usda ts'un chanailya neba hutni.

Ndet neyuh ts'ih bugha nt'ets'onínzun, 'i ndi whunénulhtun, 'et zeh ts'uhóont'i

12 'Et ndet neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i ndi whunénulhtun, 'et zeh ts'uhóont'i
hoh 'i bugha yats'oolhtuk. 'Et hoh whunénilhtan ndi yun k'ut uzdelhts'i. Yak'usda bubé
'alha' nudzun, 'i, 'ink'ez 'aw nankoh khunek be yachats'ulhtuk, 'et whuz na'a zeh degha
nus nuhtah uzdélhts'i. Ndi yun k'ut whut'en be whútnih, 'i be cha'ts'ilil. Yak'usda
ye unzoo, 'i bugha 'uts'út'en. 'Et whuz na'a neni tah whudez'ai, 'i be newhúnelhtan.
13 'Et ndi buk'eyalhtuk, 'i, 'ink'ez ndet t'eoonehzin, 'et whuz na'a zeh nuhts'o k'e'usges.
'Et whulatah whuts'un 'i t'ewhuntehzeh nuhwhuba hukwa' nuszun. 14 'Et whuz na'a
hoonliyaz dats'int'ah, 'et negha t'ewhunehszin. 'Et huwa Sizi Gri neMoodihti budzin
whusawhélts'ut t'eh, 'et t'eh nuhwheni neba hoónaht'i, 'ink'ez nuwheni chah nuhba
ts'uhootet'i.

'Aw nuwhundóolhdah hukwa cha'nuszun

15 'Et dune ts'iyawh t'enwhunúszun daht'ah dune ahli. 'Et huwa soo 'alha' nuszun hoh
nuhts'u t'ésyalh inle. 'Et whulh nat hoonzoo nuhgha whúlts'ut. 16 'Ink'ez Macedonia yun

k'ut ts'ih 'et nuhwhegha nuhts'ún tesyalh inle. 'Et Macedonia ts'ih hanásja t'eh, doo chah
nuhk'unatesdalh inle. 'Et whuz k'ah násdalh hoh Judea yun k'ut ndai be ndunusdzit, 'i
be sula tehnilh inle. 17 'Ants'i hoh ne'dusni nuhzun ih? K'us nts'e na'a neyust'e ts'ih
nínt'uk, 'et whuz na'a seni be lhaóodusdla nuhzún ih? 'Et whuz na'a ndust'ah t'eh, 'et
t'eh si khun teh, “A” doosni, 'ink'ez khun teh, “Awundooh” doosni t'ah. 18 'Et whunts'ih
Yak'usda 'aw nela dootnih ghait'ah. 'Et whuz na'a be nóhts'u yats'ulhtuk 'aw, “A” 'ink'ez,
“Awundooh” chailah! 'Aw nawh yachats'ulhtuk. 19 'Et Sizi Gri Yak'usda buYe' 'int'ah. 'Et
hoh da Sylvanus, Timothy, 'ink'ez si chah 'en bugha 'i be nohwhulh yáts'ulhtuk da, 'aw,
“A” 'ink'ez, “Awundooh” chats'udínil inle, 'en be, “A” zeh 'int'ah 'et huwa. 20 'Et Yak'usda
yé nets'u nahezya, 'i ts'iyawh, “A” ni, 'ink'ez 'en be, “Ndoh honeh” ts'utni. 'Et nuwheni
negha Yak'usda uzdóolhti. 21 'Ink'ez ndun Christ bulh soo cho 'ilhuz nohwhulh nuzdelhúya
nesulhtsi, 'en Yak'usda 'int'ah. 'Ink'ez Yak'usda 'en zeh ne'inla, Ndoni ye ulhtus, 'et
negha ooní'ai ho' 'int'ah. 22 'Ink'ez chah be hóodel'en, 'i be nuwheni chah neye hóodel'en
nesulhtsi. 'Ink'ez Ndoni nedzi yida'ai. 'I be bulah neba 'uk'elha whulhtsi. 23 'Ink'ez 'o
'un cha Yak'usda bunalh hoh suzul buch'a sut'ak teyin huba, njan nuhwhúndoolhdah
hukwa cha'núszun. 'Et huwa 'awhuz Corinth ts'ih nachatúsdal. 24 'Aw nuhwhuba 'alha
'uhoont'ah whumoodih uzteleh hukwa cha'ts'ust'en. 'Et k'us ndet hoonáht'i hukw'u na'a
'un whuts'oolhzin. Bé 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda ba nudelhúya 'et huwa.

2

1 'Ink'ez si chah seni lhadúsdla 'aw tso bulh nuhts'u t'ésyalh hukwa cha'núszun. 2 'Et
si sugha nuhdzi tso suli t'eh, ndan simba hoonust'i hoh sughá ho'alh? Nts'e na'a simba
nuhwheni tso ahli t'eh, hoonúst'i sughá hoh'alh? 'Aw 'uhót'e ghait'ah!

Ndun tinta' 'ant'en, 'en buba whunats'odoolnah huba' hoont'ah

3 'Ink'ez njan k'an 'et nuhwhudúsni 'i bugha zeh 'uda nuhts'ó tl'a'aguz inle. 'Et
nuhghuníya t'eh, doo ka nuhwheni nuhgha tso wusdle. 'Et whunts'ih nuhwheni nuhgha
hoonúst'i sughá holts'it, 'et zeh hukwa' nuszun. 'Et huwa 'awhuz nuhts'úchatuzesyal. Be
hóonust'i, 'i ts'iyawh nuhwheni chah be whúnoolhnik hukwa' nuszun. 'Et whuz na'a 'et
ndaht'ah t'eh, 'et suba 'alha 'uhoont'ah. 4 'Et sudzi tso be dzuh nuzut inle, 'et whuz na'a
ndust'ah hoh 'i be sunatsul too hoonli hoh nuhts'ó tl'a'aguz. 'Aw nuhdzi tso wulhsilh
huba ilah nuhts'ó tl'a'aguz. 'Et nts'e na'a be nek'ets'intsi', 'i ncha, 'i nuhwhuba ust'i, 'et
t'ewhuntehzeh hukwa' nuhzun, 'et huwa nuhts'ó tl'a'aguz. 5 'Et whunts'ih 'aw si zeh tso
chásdlah, nuhwheni chah ts'iyawh 'et hubugha 'en daja 'et huwa tso ahli. 'Et huwa k'an 'et
nuhwhudúsni, doo ka 'aw tube cho nuhwhuba dzuh 'udoosni gunih. 6 Nuhwheni 'ankw'us
ts'iyawh ndun nuhwhudúsni, 'en 'aw 'et soo hoolcho whe dzuh nus sulhdzut, 'aw 'et soo'
hoont'ah. 7 'Et k'an nuhwheni ts'iyawh buba whunats'odoolnah, 'ink'ez k'enáznoo'ah,
doo ka 'o nus budzi tso unli t'eh, 'et hoh 'i be buch'a'oodeh. 8 'Et huwa khunek ulhtus, 'i
be nuhwhudúsni, ndunnah dune buba whunaoodelnah, 'en whunaoobunteltun ts'ah'un
na'a buk'ehtetsi'. 9 'Et ndez un'a nuhts'un tl'a'aguz, ts'iyawh tulih hukw'u ne'zaht'en. 'Et
'i be t'ewhunteszeh danáht'ah dune ahli. 10 'Ink'ez ndun hoonli buba whunaoodélnah
t'eh, si chah buba whunaoodutelhúnah. Hoonli buba whunaoodélnah, ndun buba
whunaoodélnah, 'en Christ bunalh nuhwheni chah nuhwhuba whunaoodutelnah 'et
huwa. 11 'Et whuz na'a 'uts'ut'en t'eh, 'et t'eh Satan 'aw nech'a' oolhdeh ghait'ah. Ndet
whe nech'a' telhdoh hukwa' 'ut'en, 'et ts'iyawh t'ets'onínzun.

'Et neMoodihti dáti suba da'duteztan li'uja

12 'Aw 'et keyah Troas, 'et nusya, ndi Christ bughunek unzoo, 'i be hubulh yatelhtuk,
'et wheni whuz lhughadiya. 'Et Moodihti dáti suba da'duteztan li'uja. 13 'Et whunts'ih
sulhutsin Titus 'en bukaités'en, 'et whunts'ih 'aw nachálhtel. 'Et hoh suyéghah be suba
ts'ah'un cha'hóot'ah li'ust'ah. 'Et huwa hubugho whenásja, 'et Macedonia yun k'ut ts'ih
lhughadíya. 14 'Et whunts'ih Yak'usda ts'un chanailya dusni. 'En bugha Christ 'en be
'ahoolhyez whuch'a' ts'úlhdeh. 'Ink'ez ndi 'en bugha be t'ets'oninzun, sooltsun, 'i k'una'a
nuwheni negha 'un 'ílcho whedándi li'ínt'ah. 15 'Ink'ez ndan hudujih 'ink'ez ndan kwuncho
yuh ts'ih hutedulh, 'en hubutah Christ 'en ba Yak'usda ts'un buba sooltsun li'ts'int'ah.

16 Bulunah dahútetsah whuzahiltsun, 'i be kwun cho yuh hutedulh. 'Et 'onghun chah be
ts'ukhuna, 'i zahiltsun, 'i be 'ilhuz wheni hukhutenalh, 'et whuz na'a zeh buba li'ts'int'ah.
'Ink'ez dune ndan 'int'ah ndi 'ut'en 'et huba soo 'úldzoo? 'Aw huhoolah! 17 'Et whunulh'en,
lhanah Yak'usda bughunek 'uts'un na'a ne'hiyulh'en. 'Et hoh sooneya 'uhulh'en. 'Et
whunts'i 'aw hubulh ndúchats'it'ah. Yak'usda nehailh'a. 'Et ts'ah'un na'a hoh 'ants'i
Yak'usda ba yats'ulhtuk ho' ts'utni, 'et whuz na'a Yak'usda bunalh hoh Christ 'en be
yats'ulhtuk.

3

Nuhwheni Christ nuhwhuts'un yuk'e'ánguz 'i lí'aht'ah

1 Doo chah zeh 'uztet'ilh ts'ah'un dune ts'inli nuhwhuts'u duténilh ih? 'Awundooh!
'Et bulunah ndez na'a njan nduhut'en, nuhwheni nuhwhuba dustl'us k'ut nuhwhuba
na'dudóosdzi. Whuz na'a nets'u hukwa' nuhzun. 'Ink'ez nuhwheni nuhts'un dustl'us
k'ut, 'i chah huba na'dutésdzi. 'Et whunts'ih nuwheni 'aw nduchá'ts'ust'en. 2 Nedzi
k'ut 'uk'e'éduguz hoh ts'iyanah hukw'u yahalhtuk. 'Et whuz na'a ts'iyanah dune
t'enohonánzin. 3 Nts'e na'a nuhwhuba ne'úzninla hoh nuhla ts'út'en, 'et huwa Christ nuh-
whuts'un yuk'e'ánguz, 'i lí'aht'ah. Ts'iyanah t'éoonínzun 'et hubugha. Ndai 'uk'e'éduguz,
'i 'aw bé 'uk'une'usduguz be lí'inil, ndun Yak'usda khuna, 'en buyégha, 'en be 'uk'e'éduguz
ho' 'int'ah. 'Aw tse k'ut 'uk'echa'ídugus, dune budzi k'ut 'uk'e'éduguz ho' 'int'ah.

'Uda khunek 'uk'e'éduguz, 'i bugha dune yahadlah, 'et whunts'ih Yak'usda buyégha be dune hukhuna

4 Christ 'en bugha Yak'usda 'en zeh but'aníznentan, 'et huwa whuz na'a yats'ulhtuk.
5 'Et whunts'ih ndi 'ut'en huba whenich'oh duba sóo uzdutneh hoh ndi 'ut'en 'uts'ulh'ih,
'et 'aw whuz na'a chats'unízun. 'Et k'us Yak'usda 'en bugha zeh neghalts'ut hoh ndi
'ut'en huba sóo uzdutneh 'et huwa. 6 'En bugha neghalts'ut hoh nuwheni chah huba soo
uzdúja. Ndi k'andit khunek nuwhuba lhadúsdla neba neóoni'ai, 'et huba Yak'usda ba
nets'út'en ts'inli. 'Et whuz na'a Yak'usda negha óoni'ai. Njan ndi k'an 'et nets'ú yoozi,
dich'oh buyégha gha 'útni. 'Aw 'uda khunek 'uk'e'éduguz, 'i 'aw 'i bugha ilah. 'Et ndi 'uda
khunek 'uk'e'éduguz, 'i bugha dune yahadlah, 'et whunts'ih Yak'usda buyégha be dune
hukhuna nasdli 'et huwa. 7 'Et ndi 'uda khunek yuk'e'ánguz, 'i tse k'ut buk'e'éduguz. Ndi
khunek 'i bugha yahadlah suli. 'Et ndi ye dézti, 'i be 'uyinla. 'Et huwa Moses bunen k'ut
buts'un hayánduz suli. 'Et buts'uh hanáwheoondunide, 'et whunts'ih Israel buzkehkah 'o
nus huba hoolhtus, 'aw hinoolh'en ghait'ah. 8 'Et whunts'ih Yak'usda buyégha, nts'e na'a
nela 'ut'en, 'et 'o nus neba ye dézti, 'i 'int'ah. 9 'Et ndi 'uda khunek yuk'e'ánguz, 'i bugha
yahadlah suli, 'i dézti t'eh, 'et t'eh ndi k'an 'et 'i be nela 'uwhudut'en, 'i ts'ah'un dune
ts'inli, 'i 'o nus dézti ho' 'int'ah. 10 'Et 'uda ndi ye dezti, 'i 'aw 'o nus degha nus ye dézti,
chaílah. 'Et ndi 'uda ye dezti, 'i k'an ye dezti, 'i 'on nus ye dézti 'int'ah 'et huwa. 11 'Et ndi
'uda 'int'ah, 'i dézti whunts'i, 'i hoolah wheninle t'eh, 'et ndi k'an dezti, 'i 'ilhuz wheni
'int'ah. 'Et huwa 'i degha nus dézti hó' 'int'ah. 12 'Et huwa ndai Yak'usda ts'un hukwa
tsi ts'uhooli, 'et hooncha. 'Et huwa tube cho hoh nohwhulh yáts'oolhtuk. 13 'Aw Moses
k'una'a cha'ts'ust'en. Ndi ndai buts'un hayánduz, 'i hoolah whénininle, 'et whuch'a dunen
yegha' welhnik. 'Et whuz na'a whulatah wule whuch'a, Israel buzkehkah 'aw 'ahoolhyez
honoolh'en ghait'ah. 14 'Et whunts'ih hubeni duts'o suli. 'Et k'an 'et dzin whuts'un ndi
ndai 'uda khunek huba lhadúsdla hik'eyalhtuk, 'i buts'oh gha' weznik, 'i, 'ahoolhyez 'et
zeh ndunt'ah. Christ 'en zeh yuts'ú hanaitelhchos 'et huwa. 15 'Et whunts'ih k'an 'et dzin
whuts'un ndai Moses yuk'une'úzguz, 'i huk'eyalhtuk t'eh, budzi 'awhuz bugha' weznik
li'hint'ah. 16 'Et whunts'ih 'ilhunuh neMoodihti ts'un nalhú'a t'eh, 'et t'eh ndi bugha'
weznik 'i hubuts'a hanaitelhchos. 17 'Et neMoodihti 'en Yak'usda buyégha 'int'ah. 'Ink'ez
neMoodihti buyégha nts'e dez'ai, 'et huwa ndi neba yuladetnik. 18 'Et nuwheni chah nenen
yuts'á hana'alhchooz hoh nts'e na'a be na'uzdunul'en 'i be ts'onilh'en, 'et whuz na'a
neMoodihti ye dézti, 'i, 'ahoolhyez uznilh'en. 'Ink'ez ndi 'uk'e'éduguz, 'i uznilh'en, 'et
'i k'una'a 'uts'uja. NeMoodihti ye dézti, 'i 'o nus ye dézti, 'i k'una'a 'uts'int'ah. Dzin totsuk
nusyaz zeh 'uts'et'ilh. 'Ink'ez neMoodihti buyégha, 'en bugha whuz na'a 'uhóoja.

4

Christ bughunek unzoo, 'i neba be whét'en, 'i unli

1 'Et huwa ndi Yak'usda ba be ne'ts'út'en, 'et whuz na'a Yak'usda ye te'ninzun. Nts'e
na'a neghalts'ut, 'et hoh 'aw 'ustl'e' 'uts'ooneh ghait'ah. 2 'Et whunts'ih dune nunúl'i
tube hukwaya hoonli tune'hut'en, 'et huwa nuwheni ts'iyawh 'et whuch'a dah ts'utni.
Dune ts'una'ah, 'et nuwheni 'aw nduchá'ts'ust'en. 'Ink'ez Yak'usda bughunek 'aw whuts'it
bulh chats'úsdloh. 'Et whunts'ih khunek 'alha 'int'ah, hubúznulhtun. 'Et whuz na'a
Yak'usda nalh ts'iyanah hubuyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i ts'un huba nats'oodútedzi.
3 'Et ndi khunek unzoo, 'i be yats'ulhtuk, 'i bugha' weznik t'eh, ndunnah kwuncho yuh
ts'ih hutédulh, 'en bugha' weznik ho' 'int'ah. 4 Ndunnah 'en ndi yun k'ut whuyak'usda
dudeni be chawhes'en ubulhtsi. 'Et huwa Christ bughunek unzoo ye dézti, Christ, 'en
Yak'usda yunduwhut'en, ndai buts'un háyanduz, 'i ndunnah dudeni be chahuwhés'en 'aw
hube yudoodi ghaít'ah. 5 'Aw nuwhenich'oh khuyanats'ultuk ilah. 'Et k'us Christ, 'en Sizi
neMoodihti, 'en bugha 'un whuts'útni. 'Ink'ez nuwheni, Sizi 'en ba 'ulhna ts'inli. 6 'Et
Yak'usda tsahólhgus hoh be whét'en, 'i yuka' dani ibulh 'aho whét'en suli, 'et whuz na'a
'uhóoja. 'En zeh 'int'ah 'et huwa nedzi bé dendi li'uja. Ndi Yak'usda ye dézti, 'i bugha
t'ezninzun, 'i neba be whét'en, 'i ho' 'int'ah. 'Et 'i nedzi be dendi. 'Ink'ez ndi ye dézti, 'i
Sizi Gri bunen buts'un hayánduz ho' 'int'ah.

Ts'iyaintsuk hoonli hoontsi' nets'ó tukat, 'et whunts'ih 'aw nech'a 'oodeh ghait'ah

7 Neyust'e 'i whutl'us be 'ulya, 'i li'tsint'ah. 'Ink'ez ndi ye soode'a be' 'uts'intah, 'i
Yak'usda negha ininla. 'Et huwa ts'iyanah t'ehonóozin ndi degha nus ye úlhtus, 'i Yak'usda
buts'un haíyankat, 'aw nuwheni nets'u haínkat ilah. 8 Ts'iyaintsuk hoonli whe yuk
neznílht'uk, 'et whunts'ih 'aw nech'a 'oodeh ghait'ah. Tube whets'íntsaz 'et whunts'ih
'awhuz uznint'uk ze' ts'int'ah. 9 Whulah teh nech'a ne'whut'en 'et whunts'ih Yak'usda
'en 'aw nela dootnih ghait'ah. Khunek be nena'hulhdeh t'eh, 'et whunts'ih 'aw nech'a
'oodeh ghait'ah. 10 Nts'e na'a Sizi neMoodihti neba dazsai, 'et 'ilhuz neyuh whudez'ai.
'Et 'i be ts'iyanah t'ewhuntezeh Sizi ye khuna, 'i neyust'e hubutah 'uyint'ah. 11 Nuwheni
ndi 'ilhuz be ts'ukhuna 'i ts'it'i, nuwheni ts'iyawh Sizi 'en buba daztétsah, 'et wheni
butl'a'úzdudelya 'et huwa. 'Et ndi yun k'ut neyust'e, 'i be Sizi ye khúna, 'i ts'iyanah
t'ehontezeh. 12 'Et njan nuwheni be daztétsah, 'i neyust'e ghu hoonli. 'Et whunts'i
nuhwheni njan 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i nuhwheni nuhghu hoonli. 13 'Ink'ez nuhwheni
nts'e na'a be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez nuwheni chah nts'e na'a be neba 'alha
'uhoont'ah 'i bulh lhulhugha zeh 'int'ah. 'Et huwa nts'e na'a 'uda 'uk'e'éduguz, 'i ndet
'uwhulhni, 'et ndez na'a njan ndutni hoh ndutni, "Et suba 'alha 'int'ah 'et huwa 'i khunek
be yalhtuk." 'Et nuwheni chah 'i ts'iyawh neba 'alha 'int'ah, 'et huwa 'i khunek be
yats'ulhtuk. 14 'Et huwa njan t'ets'oninzun, ndun Sizi neMoodihti dinaidilhti, 'en zeh
nuwheni chah Sizi 'en bulh dinánedutélelh. 'Et whuz na'a nuwheni 'ink'ez nuhwheni
chah ts'iyawh 'ilhunaneoowezdla hoh dubut neninatelelh. 15 Nduhoolcho nelh ne'whut'en
nuhwhuba whútezoo 'et huwa. 'Et whuz na'a ndi degha nus ye únzoo, 'i, nuhtah hoonli, 'et
nuhwheni nuhgha 'o nus Yak'usda ts'un chanailya ts'utni wule. 'Et huwa hiba whudelhti.

Ndai chats'es'en, 'i whunts'i be 'alha 'uhoont'ah 'i be uznilh'en

16 'Ants'i doo ka 'uts'ut'en ts'unoozin gunih. Neyust'e whénilhjut 'et whunts'ih ndai
neyéghah unli, 'i dzin totsuk ts'iyawh k'andit nadleh. 17 'Et ndet hóontsi' neghá honkat,
'et 'astl'iyaz zeh neba 'uwhut'ih 'et huwa. 'Et neba 'ants'i li'uhoont'ah. 'Et k'us njan
be hóontsi' neghá honkat, 'i be 'o nus neba be whudezti, 'i neba yulhtsi. 'Ink'ez ndi be
whudezti, 'i, 'ilhuz nuwheni 'uyínla. 'Et neba hooncha k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 18 Ndai
ts'a'en, 'i neba 'ants'i unli. Ndai 'aw chats'és'en, 'i zeh neba ts'ah'un 'int'ah. Ndai ts'a'en, 'i,
'et 'astl'iyaz neba whutét'ilh 'et huwa. 'Et whunts'ih ndai chast'en, 'i 'ilhuz wheni 'int'ah.

5

'Aw ts'a'en, 'i bé ilah hoh ndi yun k'ut uzdelhts'i, be 'alha 'uhoont'ah 'et 'i be zeh ndi yun k'ut uzdelhts'i

1 'Et t'ets'oninzun neyust'e unli, 'i bun k'una'a hoh ndi yun k'ut uzdelhts'i. 'Et whenílhjut t'eh, 'et ch'a Yak'usda 'en 'udun koo neba whulh'ai. 'Aw dune dula be 'uhóonla ilah,
'et 'ilhuz nduk yak'uz 'et 'úhoont'ah. 2 'Et huwa 'alha ndi bun be ts'uwhut'i hoh khudutso
li'ts'utni. 'Ink'ez nekoo nduk yak'uz whuz'ai 'et buk'éznentai. 'Et huwa nek'eyútelhbilh
buts'un tube hukwa' uzninzun. 3 Nek'éyilhbun 'i be soo nenadinla li'ne'ínla, 'et whuz na'a
nduts'úja t'eh, 'et zeh 'aw 'ust'et chats'ílah li'ts'int'ah. 4 'Alha nuwheni ndunnah ndi bun
be huwhut'i, nuwheni lhat hoontsi' nek'ut whuz'ai, 'et huwa khuts'udutso. 'Aw nenaih
be'et hukwa cha'uznízun. 'Et k'us 'o nus 'uyoo lhai be' 'uts'oot'e hukwa' uzninzun. 'Et
whuz na'a be ts'ukhuna, 'i ndi be daztétsah, 'ants'i whélno li'tet'ilh. 5 'Et ndun nuwheni
njan huba lhanédinla, Yak'usda 'en 'int'ah. 'Uda Ndoni be lhanédinla, 'et 'i be bulah neba
'uk'elha whulhtsi. 6 'Et huwa 'awhoolyez whéchats'uniljut. T'ets'onínzun neyust'e be
nduts'int'ah t'eh, 'aw neMoodihti bulh cha'ts'it'ah. 7 'Aw ts'onilh'en, 'i be ílah hoh ndi yun
k'ut uzdelhts'i, be 'alha 'uhoont'ah 'et 'i be zeh ndi yun k'ut uzdelhts'i. 8 'Et whunts'i 'o
nus nedzi ulhtus hoh neyust'e koo chats'uhoot'ih t'eh, 'ink'ez neMoodihti bulh uzdelhts'i,
'et hoh 'o nus soo ts'uhootét'i.

Dune Yak'usda bube'ildzun, Christ neba naheyelh, 'en bubut nízteyalh

9 'Et huwa ndi yun k'ut uzdelhts'i k'us yak'uz uzdelhts'i, ndet Yak'usda nets'o hukwa'
ninzun, 'et 'ahoolhyez buba 'uts'uwhulh'en whuz uznint'uk. 10 'Et 'ilhunah ts'inli hoh
Christ 'en neba naheyelh bukw'usuda bubut nízteyalh. 'Et huwa nts'e na'a ndi yun k'ut
dats'últsi', k'us dats'úldzoo, 'et whuz na'a neba k'elha whutele. 11 'Ink'ez neMoodihti, 'en
bé whunutjut, 'et hubugha 'et t'ets'onínzun. 'Et huwa ts'iyanah dune whúz ubuznilht'uk.
'Et Yak'usda 'ilhunah ts'inli hoh nuwheni net'enínzun. 'Ink'ez 'et uncha nuwheni chah
nuhyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'et hoh net'enahzun.

Yak'usda, Christ yudinda hoh yinkak dune ts'iyawh ts'un ninábudelya

12 Nuwheni doo chah nuhwhuba nats'ududoodzi ghait'ah. 'Et k'us nuhwheni negha
'uwhudelhti, 'et nuhts'u hukwa' ts'uninzun. 'Et huwa 'onghoh dune duna be hinilh'en
zeh huhoont'i 'et whunts'i dahínt'ah hubudzi be 'aw howu nuni chaoonusde, 'et ndunnah
dats'ínt'ah soo ts'ah'un na'a ubudutéhnilh ho' hoont'ah. 13 'Et ne-eni hoolah li'ts'int'ah
t'eh, 'et Yak'usda buba' hoont'ah. 'Et ts'ah'un nuníznudeh ts'inli t'eh, 'et nuhwheni
nuhwhuba 'uhoont'ah. 14 'Et huwa Christ ye nek'entsi', 'i be 'o nus 'uzdunult'uk.
Whunulh'en, 'ilhunuh dune ts'iyanah ba dazsai t'eh, 'et t'eh ts'iyanah yahadlah. 15 'Ink'ez
ts'iyanah ba dazsai 'et huwa nuwheni ndan ts'ukhuna, 'aw whenich'oh neba zeh ilah hoh
ndi yun k'ut uzdelhts'i. 'Et k'us ndun neba dazsai 'ink'ez dinadija, 'en ba zeh ndi yun
k'ut uzdóolts'i. 16 'Et huwa k'an 'et njan whuts'un ndi yun k'ut dune nena be uznilh'en
dahínt'ah, 'et 'aw whuz na'a ilah hoh dune t'ebuznínzun. 'Et 'alha whutsuh da 'et whuz
na'a Christ 'en bugha t'ezninzun. 'Et whunts'ih k'an 'et 'aw whuz na'a zeh 'en bugha
t'ets'onínzun. 17 'Et huwa ndan Christ yudínda, 'en buyégha nduhóolcho k'ahoondit
nawhúsdli. 'Et whutsuh da 'int'ah hukw'u na'a, 'et ts'iyawh buba hoolah whuzdli. 'Et
k'us ts'iyaintsuk buba k'andit nawhúsdli. 18 Ndi Yak'usda ts'un 'int'ah. Yak'usda dich'oh
Sizi Gri 'en bugha ts'un dune nawhulh soo ninawhunt'ai. 'Ink'ez ndi Yak'usda ts'un dune
nuwhulh soo ninawhunt'ai, 'et hubugha dune bulh yáztelhtuk, 'et k'an 'et Yak'usda negha
ooní'ai. 19 'Et whuz na'a, Yak'usda Christ yudinda hoh yinkak dune ts'iyawh ts'un nuwhulh
soo ninawhunt'ai. Ts'iyaintsuk hoh hich'a ne'ust'en, 'et 'aw 'o 'un hubuk'echahoo'al.
'Ink'ez ndi khunek Yak'usda ts'un dune nuwhulh soo ninawhunt'ai, 'i negha iní'ai. 20 'Et
huwa Christ 'en ba khunek na'a ts'inli. Yak'usda nuwheni nebe nohwhulh yálhtuk li'utni.
'Et hoh nuhts'un tézdudli, k'an 'et whuts'un soo Yak'usda ts'un naoolhúyeh! 21 Christ,
ndun lubeshi bughu hoolah, 'en Yak'usda nuwheni neba lubeshi suli 'et huwa. 'En bugha
Yak'usda ye ts'ah'un na'a 'int'ah k'una'a 'uts'int'ah ka.

6

Yak'usda ba ne'ts'ut'en

1 'Et 'ink'ez nuwheni Yak'usda 'en bugha ndi lhulh 'uts'ut'en ts'inli hoh khunek ulhtus,
'i be ndun whuts'útni, Yak'usda ye unzoo, 'i 'ants'i 'et wulhchoot gunih. 2 'Et njan ndutni,
"Soo 'et neóoninzut, 'et nyoozálhts'a.
Ndet dzin dinjih, hoh wheghah whezulh 'et nla 'usja," ni.
Njan whunulh'en, 'ilhudzin 'aw 'et nela 'ewhuduténilh, 'aw 'et neóoninzut. Njan
whunulh'en, hoh teh uzdutejih neóoninzut, 'aw 'et nduhooja. 3 'Aw nuhwhuba dzuh
nuhghá ts'uho'alh hukwa cha'ts'unízun. 'Et huwa nts'e na'a Yak'usda ba ne'ts'ut'en
ts'inli, 'aw hoh hukw'éholts'it hoolah. 4 'Et whunts'ih ndúhoolcho hoh ts'ah'un na'a
Yak'usda ba ne'ut'en 'uts'int'ah. 'Et ndez na'a njan ndúts'int'ah, 'uts'oot'e ghait'ah, 'et
whunts'ih whulh ts'ooyin. Nek'éhoot'ah nets'u whélts'ulh, hoonliyaz ka 'ezdunidzut,
whulutah neba howa whúlna, 5 'ink'ez nehoolhtsas, tsak'ezdi'ai, dzuh nenahulhdzut,
'ut'en howa whúlna, chats'itez, 'ink'ez sahá'ts'udelya 'et chah. 6 Lubeshi ch'a khuts'udli,
be t'eoonudzun, tacha'ts'udinik, 'uyoon ts'un ts'inzoo, 'ink'ez Ndoni be ts'ukhuna, 'ink'ez
ts'ah'un na'a be nék'ets'intsi', 'et chah. 7 Khunek be 'alha 'int'ah, be yats'ulhtuk, Yak'usda
ye ulhtus, 'i be 'uts'ut'en, be lhts'udúghan, 'i ts'it'i hoh ts'ah'un na'a 'et nuwheni
lhelhch'a ts'ih nela be nuts'úle. Whuz na'a Yak'usda ba ne'ts'ut'en ts'inli. 8 Ndet
huba uzdézti k'us huba chats'udíti, 'ink'ez ndet hoontsi' k'una'a neghu yahalhtuk, k'us
hoonzoo k'una'a neghu yahalhtuk, 'ink'ez dune uzna'ah nehutni, ts'ah'un na'a khunek be
'uts'utni 'et whunts'ih. 9 Dahoont'ah huwa dune t'enehunínzun huninzun, 'et whunts'ih
ts'iyanah net'ehunínzun. Nts'e na'a hukw'é daztétsah li'ts'int'ah 'et whunts'ih dáhooja,
'et whulh ts'úkhuna. Nehutuzelhghelh hukw'u na'a nehoolhtsas t'eh, 'et whunts'ih
whulh ts'úkhuna. 10 Dats'ínt'ah huwa tso ts'inli, 'et whunts'ih nedzi be ts'uhóont'i.
Dats'ínt'ah huwa tets'ul'en 'et whunts'ih ndai be soo 'uts'oot'e, 'i lhanah hubugha
ts'íyu'aih. Dáhoont'ah hoh ndai hoonli be téts'ul'en 'ink'ez chats'ít'i, 'et whunts'ih
ts'iyaintsuk ts'ít'i.

'i but'aghóohnalh gunih

11 Nuhwheni Corinth whut'en ts'et whucho nuhwhuzdáni. Nedzi ndulhcho 'i be
nuhk'ets'intsi' ts'ulhtsi. 12 'Aw nuwheni neghá ilah k'ah náht'uk. Nts'e na'a nets'un
daht'ah, 'et whuz na'a 'aht'ah. 13 'Uzkehka ahli hukw'u na'a nohwhulh yálhtuk. Nts'e
na'a nuhts'un 'úts'int'ah, nuhwheni chah 'et whuz na'a nets'un 'óoht'e. 14 Ndunnah
huba 'alha cha'hoot'ah, 'en hubuts'ú nidoohdelh gunih. Nts'e na'a simba ts'ah'un na'a
ne'ut'en 'ink'ez ts'ah'un na'a nucha'ust'en, 'en 'aw lhulh 'uhoot'en ghait'ah. 'Aw whuz
na'a 'uhót'e ghait'ah! Nts'e na'a simba whét'en 'et usda 'ink'ez tsahólhgus yuh usda bulh,
lhuzih hooduke? 15 Nts'e na'a simba Christ, 'en Beliar 'en bulh 'ilho 'uhoot'e? 'Et nts'e
na'a simba buba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez buba 'alha cha'hóot'ah, bube 'ut'en k'ah lhgha
'uwhútet'ilh? 16 Nts'e na'a simba Yak'usda hubuluglez whucho 'ink'ez 'ants'i 'uk'edéltsi
bulh lhgha' tet'ilh? Soo cho whunulh'en Yak'usda khúna, 'en hubuluglez whucho ahli. 'Et
whuz na'a Yak'usda ndutni,
"Hubudzi yuh 'ust'ah 'ink'ez hubutunusya.
HubuYak'usda tesdle 'ink'ez 'en sudune hutele."
17 'Et huwa neMoodihti nets'u náhezya hoh ndutni,
"Nuhwheni 'en hubutah ts'ih hanáhdelh
'ink'ez hubuch'a 'aht'ah.
Ndai dutsun unli, 'i but'aghóohnalh gunih,
'et sih nanhoolhúchoot.
18 'Et Si nuhwhe'aBá whúsdle,
'et nuhwheni suye'kah 'ink'ez sutse'kah tehle.
NeMoodihti ts'iyaintsuk hoh ulhtus, 'en 'utni."

7

1 'Et huwa nuhwhuk'esi' soo zélhts'ai, ndi yé nets'u nahezya, 'i neghun hoonli. 'Et
huwa neyust'e 'ink'ez neyéghah 'i ndai lubeshi be dutsun suli, 'i ts'iyawh buna'ts'oolhdeh.

Yak'usda 'en bé uznuljut. Ndi bé uznuljut huwa 'et 'i be ndi lubeshi bughu hoolah, soo ts'ah'un na'a lhats'ódooleh.

'Aw 'ilhunah whunts'i buch'a núcha'ts'ust'en

2 Nuhwheni nuhdzi neba da'dútahtih. 'Aw 'ilhunah whunts'i buch'a núcha'ts'ust'en. 'Aw 'ilhunah whunts'i tinta cha'ts'ust'ih. 'Aw 'ilhunuh whunts'i bugha hacha'ts'undunest'a. 3 'Aw nuhk'ehos'alh hukwa ilah 'udusnih. Hoh da nuhwhudáni nedzi yuh ahli hoh nohwhulh yáts'utadlah k'us nohwhulh ts'ukhutena. 4 Tube cho 'aw whechasaz hoh 'et hubugha nohwhulh yátelhtuk. Tube cho nuhwhudélhti hoh nuhghu yalhtuk. Bé k'enaznut'a, sudzi dezbun. Hoontsi', 'i sk'uz nínt'uk, 'et whunts'ih tube cho be ts'úhoont'i, 'i sudzi dezbun. 5 Soo ts'ah'un na'a whunulh'en, Macedonia yun k'ut néznindel, ts'iyaintsuk be nech'a dzuh né'whut'en. 'Et bulunah neghu lhena 'uhudutni. Ts'iyaintsuk hoh wheznuljut, 'et huwa 'aw nats'oolyis ghait'ah. 6 'Et whunts'ih ndan hubudzi nduda, 'en ts'iyawh Yak'usda k'ena'bune'a. 'Et Titus neghu ninya, 'et hoh nuwheni chah nek'enane'a. 7 'Aw 'et zeh ilah, nuhwheni ts'iyawh sk'eni sahli. 'Et huwa ahtso ahli nióonah'ai. 'Et whuz na'a tube ncha, 'i be si ba hukw'úne' teht'en hukwa' nahzun. Titus ts'iyawh 'et hukw'a nelh nawhelnuk, 'et huwa 'o nus whunélhnik suli. 8 Soo cho nulh'en, ndi dustl'us nuhts'o tl'ai'ai 'et hubugha tso ahli ínle. 'Aw sba dachahóot'ah dusni, 'et whunts'ih sudzi únduda hoh 'uk'úne'zíguz. 'Et whunts'ih 'aw sudzi chándidah. T'éoonúszun ndi dustl'us be nuhdzi dúnteda, 'et whunts'ih 'astl'iyaz huba zeh nuhdzi ndúnteda. 9 'Et k'an 'aw 'et whunélhnik. Tso ahli 'aw 'et huwa ilah. Ndi tso bugha lubeshi whuch'a nuhbeni nahadunehla. Yak'usda hukwa' ninzun k'una'a tso ahli inle 'et huwa. 'Et hubugha tso ahli hoonliyaz hubugha nuwheni negha tinta chawháh'al. 10 Yak'usda hukwa' ninzun k'una'a tso ts'inli t'eh, 'et 'i gha lubeshi whuch'a ne-eni lht'anaznoolelh uzdoojih ka, whuz na'a 'aw nedzi úndooda ghait'ah 'et huwa. 'Et whunts'ih ndi yun k'ut hiye tso hinli, 'i be yaztádlah. 11 Howu nuní nuhzut, Yak'usda hukwa' ninzun k'una'a tso ahli inle. 'Et dahooja ts'iyawh 'a tsih ndutéhnilh hukwa' nahzun. Yak'usda 'en bulh dunekah dutehnilh hukwa' nahzun. 'Et nuhwhuba dzuh whuzdli. 'Et hubugha whenulhujut lí'aht'ah, 'et hoh sk'enehtai. Tube cho ts'ah'un nenaóoteh'alh hukwa' nahzun. Nuhwhuba dzuh 'uhoont'ah, 'et chah ts'iyawh nenaóoteh'alh hukwa' nahzun. 'Et huwa ndúhoolcho hoh lubeshi nuhghu hoolah suli. 12 Ndi dustl'us nuhts'ó k'e'aguz, 'i be, ndun tinta' ant'en 'ink'ez ndun bulh tinta' ant'en 'aw 'en bugha ilah nuhts'ó tl'a'aguz. 'Et whunts'ih Yak'usda nalh ts'ah'un na'a nuhwhuts'unulhtun, 'et huwa nuhts'ó tl'a'aguz.

Titus da nedani, 'i bugha tube hoonúst'i

13 'I bula gha ts'ih k'enáneht'a. 'Et 'i be zeh nuwheni chah k'enáznet'a. 'Et 'o 'un chah, Titus buyégha nuhwheni nuhgha 'et k'andit nasdli lí'uja. 'Et huwa 'o nus tube cho ts'onélhnik. 14 'Et nts'oh tulih Titus ts'un nuhoonust'i hoh zeh nuhghu yalhtuk, 'aw 'et hukwayá chasdlah. 'Et k'us ndi khunek be 'alha 'int'ah be yats'ulhtuk, 'i be zeh nuhwhubúlh yats'ulhtuk. 'Ink'ez 'et whuz na'a nts'oh Titus ts'un nuhoonúst'i zeh nuhghu yalhtuk, 'et chah 'alha 'uhoont'ah Titus nehoni'ai. 15 'Et whunalnih nts'e na'a khunek k'une' aht'en. 'Et whuz na'a nuhyust'e dulduz 'ink'ez nuhwhuba wheóonujut hoh n'az de nuhts'un úyalh nulh'en. 'Et huwa 'o nus nuhk'esi' suli. 16 'Et ts'iyaintsuk ne'aht'en ts'ah'un na'a ne'aht'en, 'et huwa 'i be tube cho whunélhnik.

8

Ts'iyaintsuk ndai ilh'en, 'i degha nus hoonzoo k'una'a 'uhóonla

1 Sulhutsinkah, 'aw 'et Macedonia yun k'ut Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, nts'e na'a Yak'usda ye unzoo, 'i 'et butl'a whélts'ut, 'et hubugha ts'iyawh 'et t'ewhuntehzeh hukwa' uzninzun. 2 Tube te'hul'en hubutah 'et hoont'i tube cho huhóont'i. Tehel'en 'et whunts'ih hubula hoonli hoh 'onghoh bula' huja. 3 'Ink'ez chah dahínt'ah hoh daooneltsuk hubugha húnle, 'et whunts'ih 'et 'o nus 'uwhuneltsuk, 'et zeh hubugha hutelelh, whuz na'a hukwa' huninzun 'ink'ez 'et whuz na'a nduhuja. 'Et t'ewhunészin 'et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. 4 Ndi ye unzoo, 'i, 'et Macedonia whut'en butl'a hó'ai, 'et huwa dune Yak'usda bube'ildzun,

'en lhulh 'uhint'ah hukw'u na'a hoh bula hutenilh. 'Et hukwa soo cho nehoodulhkut 'et
ts'iyawh dune Yak'usda bube'ildzun 'en huba ts'óolhchoot. 5 'Et ndahúja, 'aw hukwa tsi
chats'uhoolih k'una'a ne'hinla. 'Udechoo dich'oh neMoodihti gha' hududulya. 'Ink'ez
Yak'usda hukwa' ninzun k'una'a, 'i gha negha' hududulya. 6 'Et huwa Titus khunek
ulhtus, 'i be uzdáni, ndi ye unzoo, 'i nuhwheni 'udechoo nohwhulh whe 'idilh'en, 'et
ts'iyawh lhaódooleh huba' hoont'ah. 7 'Et whunts'i ts'iyaintsuk ndai ilh'en, 'i degha nus
hoonzoo k'una'a 'uhóonla. Be 'alha 'uhoont'ah 'i be, nuhghunek, be t'éoonudzun, 'a tsih
ndutehnilh, 'ink'ez be nek'ehtsi', 'i chah. 'I ts'iyawh degha nus hoonzoo hukw'u na'a
'uhóonla. 'Et whuz na'a ndi ye unzoo, 'i be hoonzoo whuzúlhtsi.

Christ 'en k'una'a 'uts'oot'en

8 'Aw 'et ndahneh nuhwhudusni ilah. 'Et whunts'ih nts'e na'a 'uyoon 'en 'a tsih
'uhudutenilh, 'ink'ez be nék'ehtsi', 'i whunéuntelhtun, 'et whuz na'a 'un whudusni.
9 NeMoodihti Sizi Gri, 'en ye unzoo, 'i bughu t'eoonáhzun 'et huwa. Nts'e na'a dalcho
'i be soode'a 'int'ah, 'et whunts'ih nuhwheni nuhwhuba tel'en suli. 'Et ndai ye tel'en,
'i nuhwheni be soo deh'a wahle. 10 Ndi daja nuszun 'et ts'ah'un nuhwhudutesnilh, 'et
degha nus nuhwhuba whutézoo. 'Ugha da nuhwheni hukwa' nahzun 'ink'ez hoonáht'i
hoh ndaht'en, 'et 'awhuz tulih 'et ndaht'en. 11 K'an 'et lhaódoohleh huba' hoont'ah. 'Et
nts'e na'a nuhwhubeni lhadáhla, whuz na'a lhaódoohleh. 12 'Et whunulh'en, dune dudeni
lhaídinla hoh sooneya daltsuk huwa yúte'alh, 'i 'aw 'et soo 'úneltsuk ho' 'int'ah. Ndai
huwa yúte'alh, 'o 'unyaz huwa yúte'alh hukwa' ninzun whunts'i, 'aw 'ooneh ghait'ah, 'et
soo' hoont'ah. 13 Njan nuhwheni nuhwhuba howa whulna 'ink'ez 'onghun 'aw hoonliyaz
cha'hust'en, 'aw 'et 'uwhudúsni ilah. 14 'Et k'us ts'iyanah ba lhugha 'ahot'e. 'Et whuz na'a
nuhwheni lhai aht'i t'eh, ndunnah cha'ít'ih, 'en be bulah bughah'aih. 'Et whuz na'a lhula'
ts'oodut'en huba' hoont'ah. 15 'Et whuz na'a whutsuh da 'uk'e'anguz hoh ndutni, “Et ndan
k'us lhai hílhchoot, 'en 'aw ditézkat, 'i whunts'i 'aw chaít'i, 'ink'ez ndan dune hukw'elh'ih
ilhchoot, 'aw hoonliyaz ye ndunidzit, 'i whutélah.”

Yun k'ut Judea 'et Christ bube'ildzun, 'en huba sooneya 'ilhunats'un tuwé'alh

16 Yak'usda ts'un chanailya ts'utni. 'En 'uja Titus ba hoolhtus whulhtsi, 'en soo cho
nuhla tet'ilh 'et whuz na'a hukwa' ninzun. 17 Neghunek ulhtus, 'i ilhchoot, 'aw 'et
zeh ilah, dich'oh hukwa' ninzun hukwa nuhts'u whénya. 18 'Ink'ez 'uyoon nelhutsin,
ndunnah khunek unzoo, 'i be yalhtuk, 'et huwa Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en ts'iyawh
hiba budélhti. 'En chah Titus bulh whuz nuhts'ún whe buts'alh'a. 19 'Et zeh ilah,
ndunnah 'en Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh neba 'utahahúyalhti nelh té'us 'ink'ez nela
tet'ilh whuba. 'Et whuz na'a ndi 'ut'en unzoo, 'i 'onghoh huba ne'hut'enah ts'inli. 'I
be neMoodihti dich'oh ye dézti, 'i t'ehinoozeh. 'Ink'ez 'i be nuhwhubeni lhadínt'ah
t'ets'onózin. 20 Ndi huwant'ai, 'i hubutaztelelh, 'aw hukwa nek'éholts'it gunih. 'Et
whuch'a ne'ts'ut'en. 21 'Et neMoodihti nalh 'ink'ez ts'iyanah chah nalh soo ts'ah'un na'a
'uts'otelilh. 22 'Ink'ez nelhutsin, 'en chah, bulh whets'alh'a. Ndun lhat ts'óolhdzai 'et huwa
t'ets'onínzun, 'ahoolhyez huba ilh'i tube cho 'et nduténilh huba. 'En zeh nohwhulh budzi
hoonli hoh nuhwheni 'a tsih nuhts'utéyalh hukwa' ninzun. 23 'Et k'us ndan Titus hika'
'oodulhkut t'eh, 'en sulh 'ut'en nuhwheni nuhwhuba sulh 'ut'en 'int'ah, budóohni. 'Et
ndunnah nelhutsinkah ká' 'oodulhkut, 'en Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh khunek huba
na'a 'ink'ez Christ ye dezti 'uhint'ah, budóohni. 24 'Et huwa Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh
hubunalh, ndunnah nuhts'u hunindel, nts'e na'a be nek'ets'intsi', 'i aht'i, 'ink'ez nts'e na'a
nuhwhuba ts'odelhti, 'et ts'iyawh bunalhts'et haootehlelh.

9

Lhadóoht'e ndi sooneya huwa teh'alh

1 'Aw 'et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubula' tehnilh, 'aw 'uyoo khunek nuhts'o
k'e'óosges huba cha'hoot'ah. 2 'Et ndutéhnilh hukwa' nahzun t'eoonuszun. 'Et huwa
ndunnah Macedonia whut'en ts'un nuhwhudélhti hoh nuhghu yalhtuk. Achaia yun k'ut
nuhwhenghah whut'en ndet lhahóduteleh, 'et 'ugha da lhahódinla hubudáni 'et huwa. 'A

tsih 'uwhuténilh hukwa' nahzun, 'et t'éoonúszun. 'Et huwa nuhwheni nuhgha ndunnah
Macedonia whut'en k'us lhanah sooneya howa híte'alh 'et huhóost'et. 3 'Ink'ez nts'e
na'a njan be nuhódelhti, 'aw t'eduzoosnih ghait'ah, 'et huwa nelhutsinkah nuhts'un
whebalh'a. 'Et whutsuh da nuhwhudáni, 'et huwa nuhzooneya be lhadóoht'e. 4 'Et
bulunah Macedonia whut'en, khun teh sulh hútooya, 'et nuhwheni 'aw lhachadaht'ah
t'eh, nts'e na'a be nóhwhudélhti, 'i nuwheni bukahooyasli uzteleh. 'Ink'ez nuhwheni,
'et do, nuhwhuba dáhoont'ah? 5 'Et ndunúszun huwa nelhutsinkah 'uda sutsuh nuhts'ó
toodelh hubudúsni. 'Et hoonáht'i hoh howa téh'alh, 'et t'eh k'udada huwa teh'alh
lhaoodóoleh. 'Et whuz na'a ndi huwa tét'alh, hoonáht'i hoh huwa téh'alh, 'et t'eh 'aw
soo 'a tsih ndahneh nuhts'udóoni ghait'ah.

Hoonáht'i hoh ndi sooneya huwa óoh'alh. Whuz na'a Yak'usda nuhts'u húkwa' ninzun

6 'Et ndez na'a njan dúhoont'ah, ndan hoontsol, 'i 'ainule, 'en hoontsol, 'i haíntelelh.
'Ink'ez ndan lhai 'ainanla, 'en k'at li lhai haíntelelh. 7 'Ilhunah hinli hoh ndai dudzi be
hukwa' huninzun huwa híte'alh, 'et 'uneltsuk, 'i huwa hóo'alh. 'Aw 'et hukw'edutsi' ilah
k'us whuz hinilht'uk huwa ilah. 'Et huwa ndan hoont'i hoh huwa 'á'aih, 'en Yak'usda
hubuk'entsi'. 8 Yak'usda soo 'últus hoh ndai ye unzoo, 'i 'o nus 'uneltsuk, 'i negha
natedukulh. 'Et hoh ndai be ndunahdzit, 'i 'o 'un lhai teht'i. 'Et 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en,
'i, ts'iyaintsuk nuhghanus 'uneltsuk, 'i nuhtl'anatedukulh. 9 'Et khunek 'uk'e'éduguz, 'et
ndutni,
"Nduhóolhcho whe dune tehul'en, 'en chah hubula 'uja.
Ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'ilhuz wheni 'int'ah."
10 'Et ndun nuhgha íyunle, 'en 'o nus úncha lhai nuhghanle. 'Et hoh nuhwhe'ut'en
ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i 'o nus lhai tele. 11 'Et nduhóolcho hoh soo deh'a 'et ndet lhts'un
nahzoo, 'i be 'onghoh hubuts'un nuhla hoonli. 'Et huwa Yak'usda chanailya ts'utni. 12 'Et
dahoont'ah huwa nuhsooneya bugha nuh'e'ut'en be ne'hut'en ahli, 'et hoh dune Yak'usda
bube'ildzun hinli, 'en hiye ndunidzit, 'i huba soo 'uneltsuk. 'I bugha lhanah Yak'usda ts'un
tube cho chanailya hutni. 13 'Ink'ez ndet 'uyoon nuh'e'ut'en k'ah whebuntelhtun, 'i be, 'et
ndúwhulcho 'onghoh Yak'usda 'o nus huba whudélhti. Christ bughunek unzoo, 'i daja
dahni, 'et zeh hukw'úne' aht'en. 'Et huwa nuhla hoonli hoh Jerusalem whut'en, 'en bula
'aht'en, 'ink'ez 'un whut'en, 'en chah hubula 'ahja. 14 Yak'usda ye unzoo, 'i, hóont'i hoh
nuhyé yuda'ai, 'et huwa nuhk'e ni hinli 'ink'ez nuhwhuba tenahududli. 15 Yak'usda ndi 'aw
buk'elha chats'uhoolhtsil hoh negha ín'ai, 'i unzoo k'et, 'aw uzdooni ghait'ah. 'Et huwa
tube cho chanailya ts'utni.

10

Ndai be lhts'udughan, 'i, 'aw ndi yun k'ut whuts'u haínzut, 'i ilah 'int'ah

1 Si, Paul, nuhghu tédusdlih. Christ ye yuh 'ududaldzin, 'ink'ez yé soo nilyaz ne'bulh'en,
'i be' dusni. Nts'e na'a dast'ah hoh nuhtah sída da, 'aw whe chaníljut hoh naheyelh
chásdlah. 'Et whunts'ih lhe'hutni, nuhwhuch'a 'ust'ah t'eh, 'et chaníljut hoh naheyelh
'i be nuhwhuts'un 'ust'ah. 2 'Et nts'e na'a neyust'e whuts'u nínt'uk hukw'u na'a, 'et whuz
na'a zeh 'uts'ut'en huninzun. 'Et nuhtah ndunt'ah, wheóonujut hoh hububut ninátesdalh.
'Et huwa nuhts'u te'dusdli ndet nohwhulh 'ust'ah t'eh, 'aw nuhts'un chaníljut hoh
naheyelh hukwa cha'núszun. 3 'Et ndi yun k'ut uzdelhts'i, neyust'e whuts'u nint'uk, whuz
na'a ilah nuts'íya. 4 Whunulh'en ndai be lhts'udughan, 'i, 'aw ndi yun k'ut whuts'u haínzut,
'i ilah 'int'ah. 'Et Yak'usda be ts'ílhtus, 'i be lhts'udughan, 'i 'int'ah. 'Et ndai be néch'a
whudetni, 'i ts'iyawh náninezyuz. 5 Ndet lhutah 'ilho howa yahalhtuk, 'i chah ts'iyawh
hoolah whé nilhtsi. Ndai Yak'usda ye whunih, 'i chah higha ndoh 'oot'e hukwa' hut'en, 'i
chah ts'iyawh hoolah yutelhtsilh. 'Ink'ez dune daja huninzun, 'et chah nahuhootélchulh,
'et hoh Christ hik'ah ts'ih ne'hoot'en. 6 'Aw 'et ndai ts'iyaintsuk hukw'u ne'zaht'en t'eh, 'et
ndunnah hukw'ú nucha'hit'il, nuwheni 'en ts'iyaintsuk dzuh notedeh hubugha ts'óte'alh.

Nuwheni chah Christ bube'ildzun 'uts'int'ah

7 'Aw 'et njan nuhwhuba dáhoont'ah? Ndet hóh'en, 'et zeh ih whunulh'en? Ndunnah
Christ bube'ildzun na'hudunúdzun, dáhoont'ah Christ bube'ildzun 'uhint'ah, 'et whuz
na'a zeh, nuwheni chah Christ bube'ildzun 'uts'int'ah. 'Et chah soo cho howu nuní
noohzut! 8 'Et neMoodihti dune gha ndoh 'uts'int'ah negha óoni'ai. 'i bugha 'o nus
ulhtus nuhwhuts'utelhtsilh, 'aw hoolah tehleh k'una'a ilah 'un whuts'uleh. Ndet negha
óoni'ai, hóont'i be howu yalhtuk, 'et 'aw hukwa yáchasdlah. 9 Njan ndun whudusni, 'aw
nuhwhe'oonulhjoot ilah ho' dusni. 10 'Et huwa njan ndun whudúsni, bulunah 'uhútni, "Ndi
Paul dustl'us yuk'une'úzguz, 'i tube be óonujut 'ink'ez ulhtus. 'Et whunts'ih netah usda
t'eh, buyust'e lait'ah 'ink'ez ndai ye yalhtuk, 'i 'ants'i 'int'ah," hutni. 11 'Et whunts'ih ndan
'et ndez na'a howu yahalhtuk, soo cho howu nihoole, ndi ne'e'dustl'us, 'i be nts'e na'a
neghunek daja ni, 'et nket'ah nuwheni nuhtah 'uts'int'ah t'eh, whuz na'a zeh uztet'ilh.

Ndai 'ut'en negha íni'ai, 'i zeh 'uts'oolh'en huba' hoont'ah

12 'Et bulunah dich'oh ts'ah'un dune na'hududútni, 'aw nuwheni ndúchats'oost'en.
Hedich'oh hubutah dahínt'ah, 'et 'en hubuk'una'a nducháts'oost'en. 'Et whunts'ih
ndunnah hedich'oh hubutah duba nahududzoo, 'et ndunt'ah 'aw huwhunih ilah ho'
hint'ah. 13 'Et whunts'i ndai 'ut'en, 'i Yak'usda neba yoozi, 'aw 'i zeh ts'uhóont'i howu
yats'ulhtuk. 'Ink'ez ndi 'ut'en neba yoozi, nuhwheni chah soo nohwhulh 'utni. 'Et 'uyoo
'ut'en bughu yats'oolhtuk huba cha'hóot'ah. 14 'Et ndet 'ut'en 'uts'oolh'en neba hoozi, 'et
'o 'un ka' ts'oot'en ghait'ah. 'Et huwa nuhwheni chah Christ bughunek unzoo, 'i bulh
nuhghuznindel. 15 'Ink'ez 'uyoon dune Yak'usda 'ut'en hububa yoozi, 'i 'aw ts'uhóont'i
hoh bughu yats'oolhtuk ghait'ah. 'Et nket'ah 'uwhuténilh hoh nuhwhuba 'alha 'int'ah 'o
nus 'uhoolcho nuhwhuba tele, 'et nuwheni chah nuhtah 'o nus nuhwhuba ts'incha tele.
Ndai 'ut'en neba yoozi, 'et nuhwheni nuhwhuba ts'incha tele. 16 'Et 'o 'un yun k'ut ndi
khunek unzoo, 'i be yats'oolhtuk. 'Ink'ez 'uyoon 'ut'en buba yoozi, 'i 'aw ts'uhóont'i
be yats'oolhtuk ghait'ah. 17 'Et whunts'ih ndunnah 'ududálti, 'en neMoodihti, 'en be
'ududóolti huba' hoont'ah. 18 'Et ndan dich'oh duba na'hoodudzi, 'en ndunt'ah, 'et 'aw
soo hiyulh nechahoo'al hinle. Ndan neMoodihti yoozi, 'en zeh ts'ózi huba' hoont'ah.

11

Paul, Corinth whut'en, 'en hubughu ni unli

1 Ndi khunek 'ants'ih be nuhwhulh yalhtuk nuhzun, 'et whunts'i 'astl'iyaz nduchah 'o
'un lih sugha óonah'aih. 'Ink'ez 'alha 'i be whuz na'a soo zélhts'ai. 2 'Et Yak'usda be 'oolnih,
'i be si chah nuhwhuba 'oolhunih. Nuhwhuba nahuzíya 'ilhunuh dune bughu tehdalh,
Christ 'en 'int'ah. Nuhwheni 'aw dune yut'achaghesnak nuhtsun hoolah li'aht'ah hoh
Christ bughanwhunila. 3 'Et whunts'ih hoh da ndi tl'ughus ye 'uts'un 'uninzun, 'i be nts'e
na'a Eve naina'a, 'et whenlhújut nuhwheni chah 'et whuz na'a nuhwhubeni tinta itelh'ilh.
'Et ndúhooja t'eh, 'et t'eh nuhwhubeni Christ ts'un 'aw 'ilho wule ghait'ah. 4 'Ink'ez
lhe'ahja whunulh'en, 'ilhunuh dune nuhghu ninya hoh 'uyoon Sizi bugha nohwhulh
yalhtuk, 'aw 'en whuz na'a Sizi nuhyulh yachats'ilhdih. K'us 'uyoo yéghah úlhchoot t'eh,
'aw nuwheni neghá ilah úlhchoot. K'us 'uyoo khunek unzoo, 'i úlhchoot t'eh, 'aw nuwheni
neghá ilah úlhchoot. 'Et 'alha 'uhoont'ah nahzún ih?

Bulunah Christ ba whel'a na'hududil'i

5 'Ink'ez ndunnah whel'a hincha, 'en 'aw hubugha ndoh nacha'udunuzúszun. 6 'Et
yalhtuk soo t'echanuzúszun, 'et whunts'ih lhat nt'éoonuszun hoh 'ust'ah. 'Ink'ez
ts'iyaintsuk t'éoonáhzun nuhwhuzílhsi. 7 Yak'usda bughunek unzoo, 'i 'aw 'uk'elha ilah
bé nohwhulh yalhtuk. Te'dudulhú'en 'et hoh 'i be ncha tehle. 'I be lubeshi 'ulhchoot
nahzun ih? 8 'Uyoon Yak'usda ba 'ilhuhowezdel 'en buzooneya suba 'uk'elha huhoolh'i. 'Et
whunts'ih bughi ndunust'ih li'ust'en, 'et nuhwheni nuhwhuba ne'úst'en whutah. 9 Hoh da
nuhtah sída hoh hoonliyaz be whendunidzit, 'et whunts'ih 'aw nuhts'un de' chaduzusnih.
'Et sulhutsinkah Macedonia ts'ih hahándel hoh ts'iyaintsuk be sula' het'en. 'Et huwa
nuhts'un de' dusni whuch'a' dudulhúdzun. 'Et whuz na'a zeh ndutest'ilh nduhoolyez
hoh. 10 Christ khunek yé 'alha 'int'ah 'i be désbun. 'Et huwa njan Achaia yun k'ut

ndulhcho hoh ndai bé 'oonust'i, 'i, 'aw 'ustl'e' dóosnih ghait'ah. [11] Di ka njan dudúsni? 'Aw
nuhk'echási' nahzún tulih? 'Et whunts'ih Yak'usda t'éoonínzun. [12] Ndai 'ut'en 'ulh'en, 'i
k'elha nuhts'un dé' doosni ghait'ah, whuz na'a zeh 'et ndutést'ilh. 'Et ndunnah nuwheni
nek'una'a huhóolhdzih hukwa' hut'en 'ink'ez huhóont'i be howu yahulhtuk t'eh, 'et soo
'ustl'e' 'ahuduténíilh ubutelhsilh. [13] 'En nduhint'ah 'aw ts'ah'un whel'a 'en ilah 'uhint'ah.
Dich'oh dude 'ut'en k'ah hukw'u na'a 'uyoon nahuna'ah. Christ whel'a 'en buk'una'a
na'hududil'i. [14] Khun teh nuhwhuba hooncha wule gunih! Satan 'en lizas be whét'en
na'dudil'i 'et huwa. [15] 'Et huwa ndunnah hila 'uhut'en, 'en dich'oh ndunnah ts'ah'un na'a
ne'hút'en na'hududil'i. 'Et whunts'ih 'aw chahóocha 'uhoont'ah. 'Et nduhut'en hedich'oh
hube 'ut'en k'ah hukw'u na'a huba k'elha whutéle!

Si whuzusnik usdli noohzin gunih

[16] 'Et doo chah zeh ndun whudusni, 'aw dune whusnik 'int'ah sunóohzin gunih. 'Et
whunts'ih whuz na'a zeh 'unahzun t'eh, whute, whuzusnik k'una'a nisunulhti, 'et hoh
hoontsolyaz hoonúst'i be yatelhtuk. [17] Daja nuhwhudúsni, 'aw neMoodihti yalhtuk hukw'u
na'a ilah, si yalhtuk. 'Ants'i whuzusnik k'una'a 'unohdusni. Sudzi hooni hoh ye hóont'i
sughu dez'ai. [18] Lhanah buyust'e ts'ih nínt'uk hukw'u na'a hóont'i be yahalhtuk. 'Et
si chah whuz na'a hoonúst'i be 'et yatelhtuk. [19] Nuhwhubeni hoonli 'et whunts'ih
ndunnah dune 'aw cha'hoot'ah k'una'a dune hinli nuhtah húdelhts'i, 'et whunts'ih
'aw nuhwhuba dachahoot'ah. [20] Lhe'aht'en, 'ilhunuh nuhtah usda hoh buba 'ustl'enah
nuhwhulhtsi, k'us 'ilhunuh nuhwhúlhgooh, k'us 'ilhunuh ndai aht'i, 'i nuhghu yílhchoot,
k'us 'ilhunuh nuhtah ncha na'dudulhtsi, k'us 'ilhunuh nuhóonúkat, 'et ndúwhulcho
nuhwhuba dachahoot'ah. [21] Hooya usdli hoh nohwhulh yatelhtuk. Hoh da nuhtah
'uzdélhts'i da, 'ants'i lats'ít'ah lí'ts'int'ah. 'Et whunts'ih ndan njan hubugha lhoojah, 'en
buk'una'a, whuz na'a si chah lhóosjah hoh yatelhtuk. 'Ants'i whuzúsnik k'una'a 'udusni.

Christ 'en ba dzuh nusízut

[22] Ndunnah Hebrew bughunek yahalhtuk na'hududútni, 'et si chah 'ilhunuh 'ust'ah.
Israel whudune na'hududutni, 'et si chah 'ilhunuh 'ust'ah. Abraham hits'u haínde ih,
'et si chah 'ilhunuh 'ust'ah. [23] Ndunnah Christ ba ne'hut'en ih 'uhint'ah? 'Ants'i seni
hoolah hukw'u na'a yalhtuk, 'et whunts'ih si 'o nus 'ust'ah. Si 'o nus 'ut'en huba nus
'ultus 'i be 'ust'en. 'O nus lhat suhólhtsus k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 'O nus lhat hoh
tsak'esá'ai, 'ink'ez k'us lhat hoh 'ankw'us dásaih. [24] Ndunnah Lizwif skwunlat suholhtsus.
'Ilhuh suhoolhtsas totsuk, tat lanezi 'o 'at lhuk'i hoolah (39) suts'e 'uhulhtsus. [25] Tat
tuz be suholht'o. 'Ilhuh tse be suzoolhghelh hukwa' suhalh'en. Tat hoh ts'i sulh
nádezghuz. 'Ilhuh ya too k'ut lhulcho 'et nusdlat, 'ilhuh 'úlh'ek 'ink'ez 'ilhudzin whuts'un.
[26] 'Ahoolhyez lhelh ts'un kédeszulh. 'Et took'oh chah tube suba wheoonujut. 'Undunut'ih
'en chah buts'un suba howa 'óodli. Sulh hudedowh, 'en whunts'i, buts'u tsi hoosli. 'Udun
yun k'ut whut'en, 'en chah buts'u tsi hoosdli. Keyah sída, 'et whunts'ih suba howa 'óodli.
Dune hoolah sída t'eh, 'et whunts'ih suba howa 'óodli. Ya too k'ut 'et chah suba howa
'óodli. 'Ink'ez ndunnah sulh dedowh na'hududil'i, 'en hubutah chah suba howa 'óodli.
[27] 'Ut'en ulhtus, 'i be 'ust'en. 'Et huwa whulutah tube nenúsih. Lhat 'aw chástah. Lhat hoh
suye'últs'ilh 'ink'ez ta'óosde. Lhat hoh sahá'delhúya k'us lhat hukw'uz yuh nusíya dzuh 'et
dune usdli hoh. [28] 'Aw 'et zeh ilah, nts'e na'a Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bughusdli, 'et
chah 'ants'i nisunílhts'ut li'ust'ah. [29] 'Aw t'eoonuzáhzun ih 'ilhunuh budzi lait'ah suli t'eh,
si chah sudzi lait'ah 'ulhih. 'Ink'ez ndan nelh dune 'onghoh lubeshi be nalts'uk li'ut'ih
'et hubugha whuske 'ink'ez 'ants'i desk'un li'ust'ah. [30] Hoonli hubugha hootest'i t'eh,
'et ndet dast'ah hoh lait'ah 'et whé 'oost'e. [31] Yak'usda, Sizi Gri 'en neMoodihti be'aBá,
'en zeh 'ilhuz wheni uzdélhti, 'en t'eoonínzun 'aw chaozústs'it. [32] 'Et hubudayi cho
Aretas hiyulhni, 'en bukeyah Damascus huwhútni, 'et humoodih dune, 'en sutélhcholh
hukwa' ninzun. [33] 'Et whunts'ih, ndi be 'uzdla cho, 'i be súhalhti 'ink'ez windah k'et, 'et
nasuhálhbalh hoh hubula k'éhanasja.

12

Yak'usda dune yunalhts'et haho'ai

1 'Alha ndi 'udelhúti khunek be yalhtuk, 'aw suba chahóozooh ho' dusnih. Ndet
neMoodihti benghun newhúkat 'ink'ez ba be wheóditsih, 'i bugha nohwhulh yátelhtuk
hukwa' nuszun. 2 'Ilhunuh Christ yunéyalh, 'en t'enuszun. 'Et ndun hoh da lanezi 'o 'at
dit naooduzuk inle hoh 'en whulh tat yak'uz 'et 'ants'i khun be' dúzgooh li'uja. Buyust'e
bulh k'us be'et, si 'aw t'éoonuzúszun, Yak'usda 'en t'éoonínzun. 3 'Et ndun 'en t'enuszun.
Buyust'e bulh k'us be'et, si 'aw t'éoonuzúszun, Yak'usda 'en t'éoonínzun.

Yak'usda 'int'ah hoh nuwheni ts'iyai, 'i be k'enána'ah

4 K'us hoonzoo ni'dudulti lí'uja, 'et 'ants'i khun be' dúzgooh hukw'u na'a 'int'ah. 'Et
whuts'un ndai khunek 'aw ye yátoolhtih ghait'ah, 'et hubuduzts'ai. 'Aw ye yátelhtuk
yutl'acháwhus'ai 'et huwa. 5 'Et ndunt'ah dune, 'en bé hoonust'i hoh bughu yatelhtuk. 'Et
whunts'ih 'aw se' 'ut'en k'ah huwa ho' hoonust'i k'una'a howu yaoolhtuk ghait'ah. Ndet
dast'ah last'ah, 'et zeh hóonust'i hoh howu yalhtuk. 6 'Et be hoonúst'i k'una'a yatelhtuk
hukwa' nuszun t'eh, 'et whunts'ih 'aw whuzusnik tesdle hukwa cha'núszun. 'Et huwa
ndai khunek 'alha 'int'ah, 'i bugha zeh yatelhtuk. Ndi be hóotest'i whuch'a whuz na'a
'utest'ilh. Doo ka n'awh dune suhunilh'en 'ink'ez chasadits'o t'eh, 'et whuz na'a zeh dune
unli suhúntezin.

Ntsi' nududeh, 'i Satan bugha 'ust'en dzuh nuszut

7 'Et njan ndet senghuh niooninkat, 'et whula gha ndi 'uzdudelhúti whuch'a 'ink'ez ncha
na'duteltsilh 'et whuch'a, 'et huwa whus cho soo dunat li'ust'en. Satan, bugha ndi ntsi'
nududeh, 'en bugha 'ust'en dzuh nuszut. 'Et whuz na'a 'aw 'ududoolhúti ghait'ah. 8 Tat
neMoodihti buts'un tédesdlih, khun teh whus cho suts'ahanadoodúkat. 9 'Ink'ez 'usúlhni,
"Be úszoo, 'i 'aw 'et 'i mba soo 'int'ah. Be úlhtus, 'i be lait'ah, 'i ts'iyawh lhaódija 'et
huwa." 'Et huwa hoonúst'i hoh ndi be last'ah, 'i bugha 'et hoonust'i. 'Et Christ ye 'ulhtus,
'i sulh 'óot'e. 10 'Et huwa ndet suba last'ah, sghu hudloh, hoonli suba howa whúlna, ndet
dzuh nusahalhdzut, 'ink'ez hoontsi' sughá honinla, 'i ndi ts'iyawh 'ilho, Christ 'en bugha
suba 'uhóoja t'eh, 'et hoonúst'i. 'Et whuz na'a be last'ah 'i be úlhtus nasdleh.

Whel'a 'en hube 'ut'en k'ah

11 Njan hoonust'i, 'et 'i be whuzusnik li'ust'ah. Nuhwheni whuz sunulht'uk 'et dóosni
ka. 'Et nuhwheni nuhgha huba na'óodudoosdzi huba' hoont'ah. Ndunnah whél'a hincha,
'aw hoonliyaz hubuk'elh'ih cha'úst'ah, 'ants'i 'ust'ah 'et whunts'ih. 12 'Et 'alha ndai
whél'a be hoh hóodel'en, 'i ts'iyawh si sugha lhawhúdint'ah nuhwhuba whuzílhsi. Dzuh
nuszut whulh síyin, huwa ét'en, 'ink'ez hooncha túne' zust'en chah, hoolhtus chah túne'
'ust'en, 'et ts'iyawh nuhtah 'awhúsdla. 13 'Onghoh Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel, nuhwheni
nts'e na'a hukw'elh'ih 'uteht'ilh? 'Et 'aw hoonli nuhts'un húkwa cha'duzusnih. 'Et
huwa ih tinta' ust'ih nahzún ih? Ndi ndai 'uts'un na'a be ne'zust'en, 'i ts'iyawh suba
whunawhudoolnah!

Dahoont'ah huwa hubuk'entsi'

14 'Aw 'et lháduja hoh whulh tat nuhts'un nátesdalh. 'Aw ndai aht'i buka' cha'núszun,
nuhwheni zeh nuhka' nuszun. 'Et huwa nuhts'un dáteso ka ílah. Whunulh'en, 'uske-
hyaz 'aw dudusnekah hubonoolhyeh huba cha'hóot'ah. K'us budusnekah buzkeh 'en
hubonoolhyeh huba' hoont'ah. 15 'Ink'ez degha nus be nuhk'esi', nuhwheni hukw'elh'ih
sk'ehtsi', 'et whunts'ih suba 'uts'un na'a cha'hóot'ah. Nuhzul 'i ba hoonúst'i hoh buk'elha
whutelhsilh. Be khusna, 'i whunts'i k'elha yutelhtsilh. 16 Nts'oh dája nahzun 'et whunts'ih
hoonliyaz nuhch'a nuchá'zust'en, nuhwhenich'oh t'éoonúhzun. 'Et whunts'ih lhe'usja,
nunúl'i hukw'u na'a whuts'it bulh nuwhílhchoot lí'usja. 17 Ndan nuhts'ú haho'ai, 'en bugha
'et hoh nuhgha há' dunest'ah nahzun tulih? 18 'Et Titus khunek ulhtus, 'i be dáni hoh ndun
nelhutsin 'en bulh nuhts'ó whebalh'a. 'En chah ih nuhgha há' dunent'ah? 'Awundooh!
Ts'uhóoont'i hoh lhgha hoh nuhtah 'uts'ut'en? Lhk'una'a zeh ih uzdet'us? A! 19 'Et doo
chah nuhoodutelhkut, nuwheni nuhts'un k'úzdutetnilh nahzun ih? 'Awundooh! Yak'usda
nalh Christ 'en bugha njan duts'útni, buk'entsi' ndai hoonliyaz nuhtah 'uts'alh'en, 'et
ndúwhulcho hoh nuhwheni zeh nuhba 'uts'ut'en. 'Et nus zeh lhé'teltus hoh nuhwhuba
'uts'ut'en. 20 'Et tube whesaz hoh doo chah nuhts'un nátesdalh. Khun 'et ndusja

t'eh, 'et sih ndez na'a tulih nahós'alh. 'Et ndet nuhts'o húkwa' nuszun, 'et 'aw whuz
na'a tulih chahzooh. 'Ink'ez 'et whuz na'a nuhwheni chah sts'o hukwa' nahzun, 'aw
whuz na'a cha'ust'ah tulih nahóh'alh. Nuhghu niya t'eh, 'et ndez na'a tulih 'ooht'e,
ts'iyawh lhédahdulh 'ink'ez lhughe' 'oolhunih. 'Et khun lhulh húnulhúch'oh 'ink'ez lhch'a
nidahdulh. Lahoot'ah hoh lhch'á dehni. Ts'iyawh lhch'a ne'dahni. Ncha na'dudulhú'i
'ink'ez ts'iyaintsuk hoontsi' nuhwhuba lht'a'whúnt'en. 21 'Et huwa whesaz hoh doo chah
nuhts'un nátesdalh. K'us lhanah nuhtah lubeshi 'uhalh'en 'ink'ez 'aw lubeshi whuch'a
hubeni lht'anachahundunusle. 'Awhuz tulih chahóozooh tune' hut'en. Dune ts'eke bulh
tinta' hunt'en. 'Ink'ez lubeshi dutsun, 'i 'uhulh'en. 'Et whuz na'a 'et ndúhoont'ah t'eh, 'et
howa sudzi yuk 'utenilh 'ink'ez howu ni tesdle. 'En hubugha Yak'usda 'et yuh 'usutelilh.

13

Paul bugha ndoh 'int'ah, 'i Yak'usda yutl'ahó'ai, 'et whuz na'a hubuts'un teyalh

1 'Et njan 'aw 'et whulh tat nuhts'un natésdalh. Nanah k'us tanah 'en hubunalh
ne'whut'en, ts'iyaintsuk nuhwheni nuhtah, ndai be 'uk'ehoot'aih 'en hubughunek bugha
ts'iyaintsuk lhaódutenilh. 2 Whutsuh da njan nuhwhudani whusdlah 'et whunts'ih
nuhzih sída hukw'u na'a whulh nat nuhts'o k'e'aguz 'ink'ez ndun whudúsni, ndunnah
lubeshi 'alh'en 'ink'ez 'onghoh tubulh ndun whudúsni hoh dzuh nutehzut, 'aw hukw'ut
dihudóoya ghait'ah ho' hoont'ah. 3 Si sugha Christ yalhtuk t'ewhuntéhzin, 'et huwa
nuhwheni si soo zélhts'ai. 'Et huwa whuz na'a nuhwhudáni. 'Ink'ez 'alha 'en 'int'ah
nuhwhuts'un lait'ah chaílah, 'ink'ez nuhtah degha nus úlhtus 'int'ah. 4 Christ 'en ye
lait'ah, 'i be lhdulalhgus k'ehíyilhti, 'et whunts'ih Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha khuna.
'Ink'ez nuwheni chah, s'et whuz na'a zeh buyuzdúlts'i whunts'i lats'ít'ah. 'Et whunts'ih
ndi Yak'usda yé ulhtus nohwhulh 'uhoont'ah, 'i be ts'ukhuna. 'Et huwa Christ 'en bulh
ts'ukhutena. 5 Na'oodulhúdzih! Ndi bé 'alha 'uhoont'ah, 'i bulh áht'ah k'us bu'et áht'ah,
'et 'i be nuhwhenich'oh whuná'dunulhútun. Sizi Gri nuhyuh 'int'ah, 'aw t'éoonuzáhzun
ih? 'Aw soo cho nt'éoonuzáhzun t'eh, 'et tulih n'ún hutezkat ahli. 6 'Et whunts'ih 'aw n'ún
hutezkat 'aw 'en ilah 'uts'int'ah. Soo cho nduchah t'éoonáhzun.

Nuhwheni soo ts'ah'un na'a lhadínt'ah tehle, 'et whuz na'a nuhwhuba tenazdudli

7 'Et whunts'i hoontsi' 'uteht'ilh, 'et whuch'a, Yak'usda ts'un nuhwhuba tenadusdli. 'Aw
nuwhenich'oh nats'oodududzi hukw'u na'a ilah. 'Et whunts'ih nuhwheni hoonzoo k'ah
ts'ih 'uteht'ilh, 'et whuz na'a nuhwhuba tenadusdli, 'et whunts'ih 'ants'i 'ún hutezkat
hukw'u na'a nuhwhuba 'uts'int'ah tulih. 8 'Et ndai 'alha' be 'uhoont'ah 'i 'aw buch'a'
'uts'oot'e ghait'ah. 'Et k'us ndai 'alha' be 'uhoont'ah 'aw 'i zeh howu yats'ulhtuk. 9 'Et
nuwheni lats'ít'ah 'ink'ez nuhwheni ulhtus ahli t'eh, nuwheni 'o nus ts'uhóont'i. 'Ink'ez
soo ts'ah'un na'a lhadínt'ah tehle, 'et whuz na'a nuhwhuba tenazdudli. 10 'Et huwa nuhch'a
'úst'ah hoh whuz na'a nuhts'ó k'e'usges. 'Et whuz na'a nohwhulh 'úst'ah t'eh, ndet
hoh dune hubugha ndoh 'ust'ah 'et neMoodihti stl'ahó'ai, 'i be 'aw nuhdách'e ne'doosni
ghait'ah. Ndi be degha ndoh 'ust'ah, 'i be 'o nus Yak'usda ba ulhtus tehle. 'I 'aw be
nuhwhundóolhdah ghait'ah.

Nohwhulh 'úhot'e

11 Sulhutsinkah soo degha nus 'ún whudusni. Whunoolhnik! Soo ts'ah'un na'a lhadulya
tehleh. Yak'usda k'enaíne'a tehleh. 'Ilho zeh nuhwhubeni tehle. Whudezghel, 'i be ndi
yun k'ut delhúts'i. 'Ink'ez Yak'usda, ndun nek'entsi' 'ink'ez nedzi bé dezghel, 'i negha
íni'ai, 'en nohwhulh 'óot'e. 12 'Et lubeshi bughu hoolah be nalhadunoohts'oos. 13 Dune
Yak'usda bube'ildzun nezih húdelhts'i, 'en chah ts'iyawh dahooja nuhowhútni. 14 Sizi Gri
neMoodihti ye unzoo, 'ink'ez Yak'usda ye nek'entsi', 'ink'ez Ndoni bulh 'ilho ts'indli chah,
'et 'i ts'iyawh nohwhulh 'úhot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul, Galatia Whut'en Hubuts'un K'e'anguz

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, Galatia yun k'ut húdelhts'i, 'en Paul dahooja hubulhni

1 Si Paul whel'a usdli. 'Aw lhanah dune, k'us 'ilhunuh whúnts'i ilah bugha 'usja. 'Et
whunts'ih Sizi Gri 'ink'ez Yak'usda ne'aBá, 'en 'int'ah Sizi yahadla hubutah dinaidilhti,
'ink'ez 'en bugha whel'a 'ust'ah. 2 'Ink'ez nelhutsinkah ndunnah suzih húdelhts'i, 'en
ts'iyawh nuhwheni yun k'ut Galatia ts'ih Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ahli, nuhwheni
ts'iyawh dahooja nuhwhuts'útni. 3 Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en ye
unzoo, 'i 'ink'ez nuhdzi dinghel, nuhgha óoni'ai, 'i ts'iyawh 'i bulh 'óoht'e. 4 'En 'uja
nelubeshi bugha huwa' dudulti. 'Et hoh ndi yun k'ut ntsi' yuch'a naneuzdla. Yak'usda
ne'aBá, 'et whuz na'a hukwa' ninzun. 5 'Ilhuz wheni buba ts'odélhti, 'et ndoh honeh.

'Aw 'uyoo khunek unzoo 'i be yats'oolhtuk hoolah

6 Christ ye unzoo, 'i be dutehjih ka nuhka' dani, 'et whunts'ih 'en 'ahoh buch'a nasulhúya
'ink'ez 'uyoo khunek unzoo, 'i nahzun, 'i ts'un nasulhúya. Tube suba hooncha hoh
aht'en. 7 'Et whunts'ih 'aw 'uyoo khunek unzoo, 'i hoolah. Bulunah dune nuhwhuba
lhtanahuhólelh hukwa' hut'en. Christ bughunek unzoo, 'i 'uts'un na'a nuhwhuba
na'huyooleh hukwa' hut'en. 8 'Et whunts'ih nuwheni k'us yak'uz whulizas 'en whunts'i,
'uyoo khunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk t'eh, 'et t'eh ndan whunts'i 'utni,
Yak'usda hoontsi' ts'ih yulh niuntezulh wule da. 9 Nts'e na'a nuhts'udáni, 'et doo chah
zeh nuhwhuts'útni, ndi khunek unzoo, 'i 'uda ulhchoot, 'ink'ez ndan 'uts'un na'a 'un
nuhwhulhni t'eh, ndan whunts'i 'utni, Yak'usda hoontsi' ts'ih yulh niuntezulh. 10 Daja
nuhzun? Yak'usda tulih k'us dune tulih ba whudóolhti? Soo cho whunulh'en, dune ba
uszoo na'dudulhú'i t'eh, 'et t'eh Christ be 'ulhna tesdle, 'aw oosdle ghait'ah.

Yak'usda 'utahásalhti 'en ba whel'a tesdle

11 'Et sulhutsinkah njan ndun whudúsni t'eoonóhzin ka ndi khunek unzoo, 'i be
nohwhulh yalhtuk, 'aw dune khunek be cha'duzusnih. 12 'Et 'aw ndi dune ts'un ilhchoot
ilah, 'ink'ez 'aw dune whusodalh'i chah ilah, Sizi Gri 'en whusúnelhtan. 13 'Et hoh da
nts'e na'a si Lizwif hube 'ut'en k'ah huwaghusna inle, 'et ts'iyawh whulh 'udahts'o.
Nts'ena'a ndunnah Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en tube dzuh nobulhdeh 'ink'ez hoolah
huboolhsilh hukwa' 'ust'en. 14 'Ink'ez sutsuh da dahánt'e 'et ts'iyawh soo cho hostun
hukwa' 'est'en. 'Et hoh ndi Lizwif hube 'ut'en k'ah hubugha, ndunnah sulh hudedowh,
ndunnah sunduhult'ah, 'et whunts'ih ts'iyawh huba 'o nus unzoo síli. 15 'Et 'awhuz
chadusdah da, 'et Yak'usda ba hoonzoo hoh 'utahasálhti 'ink'ez ye unzoo, 'i be dutesjih
ka ska' dani, 16 'ink'ez buYe' yusunelhtan. 'Et 'en bugha 'udun yun k'ut whut'en, 'en ndi
khunek unzoo, 'i be hubulh yátelhtuk ka. 'Et hoh da sulh 'et dúhooja hoh 'et 'awhuz 'uyoon
dune ts'un huwu yachalhtih hoh 17 ndoh Jerusalem ts'ih whunts'i chatúsyal hoh ndunnah
sutsuh whel'a hinli, 'en hubulh yachalhtih. 'Et whunts'ih yun k'ut Arabia whuz whéya.
'Et hukw'elh'az doo chah zeh keyah Damascus ts'ih lhghu nadusja.

Nts'e na'a dat'en keyah whuti Jerusalem ts'ih

18 'Et tat naooduzuk hukw'elh'az, 'et nde Jerusalem ts'ih whéya. Peter 'en buzih tesdalh
hukwa' nuszun 'ink'ez 'et lanezi 'o 'at skwunlat dzin buzih ída. 19 'Et 'onghoh whel'a 'en
'aw chabus'il. NeMoodihti bulhutsin James, 'en zeh nalh'en. 20 'Ink'ez ndi nuhts'o k'e'águz,
'i, Yak'usda nalh 'un whudúsni, 'aw chaozústs'it. 21 'Ink'ez 'et hukw'elh'az yun k'ut Syria
'ink'ez Cilicia, 'ahoh hoh nusíya. 22 Judea yun k'ut 'et, ndunnah Christ ba 'ilhunahuwúdulh,
'en 'awhuz chasuhes'en. 23 'Ants'i ndez na'a zeh sulh 'uhudants'o, “Ndunah hoh da dzuh
nunenulhdzut inle, 'en 'aw 'et ndi be 'alha 'uhoont'ah bugha, ts'iyanah khunek unzoo, 'i be
hubulh yalhtuk suli, ndi khunek unzoo 'uda hoolah yoolhtsilh hukwa' yalh'en whunts'i.”
24 'Ink'ez si sugha Yak'usda hudélhti.

2

Khunek unzoo, 'i soo ts'ah'un na'a bughu yaoolhtuk

1 'Et lanezi 'o 'at dit naooduzuk hukw'elh'az, Barnabas bulh doo chah ndoh Jerusalem
ts'ih nahutest'az. Titus 'en chah nayílchoot 'ink'ez nelh tez'az. 2 Senen hawhélts'ut, 'et
huwa doo chah Jerusalem ts'ih nunásusja hoh Jerusalem whut'en nduhoolcho 'obudáni.
Nts'e na'a ndi khunek unzoo, 'i be ndunnah 'udun yun k'ut whut'en hubulh yalhtuk, 'et
nduhoolcho ndo budáni. 'Ink'ez ndunnah ncha hinli, 'en whu'iz 'et hubulh yalhtuk. 'Et
hoh 'aw 'ants'i 'et cha'úst'il whuzdli. 3 'Et whunts'ih Titus, ndun sulh 'ut'en, 'en Greek
whut'en unli, 'et whunts'ih 'aw yuka dune unli, 'i hitet'us whuts'un chahinilht'uk. 4 Ndez
na'a njan dúhooja, bulunah, 'en nelhutsinkah na'hududil'i. 'En nunút'i be netabonínla.
Neghu hoole ka dats'int'ah hoh dune ts'inli. Dáhoont'ah 'et Sizi Gri 'en bugha Moses
be' dustl'us whuch'a whulazdetnik. Nuwheni doo chah zeh Moses be' dustl'us k'ut 'i
be 'ulhna k'una'a nehoolhtsilh hukwa ne'hulh'en 'et huwa. 5 'Et whunts'ih ndunt'ah
dune, 'aw 'ilhuh hukw'e'huntet'oh buk'ah 'ahuntét'oh whunts'ih hubutl'a' dudoolhútelh
ghait'ah. 'Et huwa ndi khunek unzoo, 'i be 'alha 'uhoont'ah 'i be whuz na'a zeh 'ooht'e.
6 'Et ndunnah hincha unli hubuts'utni, 'en lhugha zeh 'obulh'en. Ndunnah hinli dahint'ah,
'et whunts'ih suba dachahit'ah. Yak'usda nalh lhulhúgha zeh 'uts'int'ah 'et huwa. 7 'Et
whunts'ih nts'e na'a Peter ndi khunek unzoo, 'i yutl'aidá'ai hoh 'i be ndunnah dune
yuka dune unli, 'i k'ut hiyuzt'us hiyúlhni, 'en hubulh yatelhtuk ka, 'et whuz na'a si chah
ndi khunek unzoo, 'i stl'aida'ai. 'I be 'udun yun k'ut whut'en hubulh yaóolhtuk ka. 'Et
huwa ndunnah ncha, 'en ts'iyawh ts'ah'un na'a t'ehonanzin. 8 Nts'e na'a Yak'usda, 'en
Peter ndunnah Lizwif huba whel'a yulhtsi, 'et whuz na'a si chah 'udun yun k'ut whut'en
huba whel'a sulhtsi 'et huwa. 9 'Et huwa James, Cephas, 'ink'ez John, 'en buts'utni keyah
whuduchun hinli, 'et ts'ah'un na'a t'ehonanzin, ndi ye unzoo 'et stl'ahó'ai, 'et huwa
Barnabas 'ink'ez si chah nela nahúz'ai. 'Et 'i be ts'iyanah whenéhuntelhtan, nuwheni
'ink'ez James, Cephas 'ink'ez John chah lhulh 'uts'int'ah zeh hubúznedulh. Nuwheni
'udun yun k'ut whut'en hubuts'úztedulh, 'ink'ez ndunnah 'en Lizwif hubuts'á tedulh.
10 Ndan tehel'en, 'en hubunaztelnih, 'et whuz na'a zeh hukwa' huninzun. 'Et si chah whuz
na'a zeh hukwa' nuszun.

Moses be' dustl'us 'aw doo chah buk'une' ts'oot'en huba cha'hóot'ah

11 'Et Peter hoh da keyah Antioch nusiya hoh tink'us 'uja. 'Et huwa soo bunen ts'un
'ídani. 12 James 'en ndunnah hiyulh 'uhut'en, keyah Antioch nehútedulh whutsuh, 'et Peter
'ahoolhyez 'udun yun k'ut whut'en hubula 'a'alh. 'Et whunts'ih James hiyulh 'uhut'en
whusahándel hoh, 'et Peter hubuch'a nasja, ndunnah Lizwif hube nuljut 'et huwa. 13 'Ink'ez
'onghoh Lizwif, duba nahududzoo hoh 'en chah Peter bulh hubuch'a nahusdel. 'Ink'ez
Barnabas, 'en whunts'i, hinalh nduhút'en 'ink'ez 'en chah hubundul'en suli. 14 Ndi khunek
unzoo, 'i 'alha 'int'ah 'i daja ni, ndunnah Lizwif 'aw ts'ah'un hik'únucha'ust'en. 'Et
nahoo'ai hoh, ts'iyanah nalh 'et hukwa Peter njan ndúdusni, “Nyun Lizwif 'unint'ah
'et whunts'ih 'udun yun k'ut whut'en k'una'a ndi yun k'ut inda. 'Ink'ez di ka 'udun
yun k'ut whut'en Lizwif k'una'a dune hoole hukwa' bilh'en? 15 Nuwheni Lizwif ts'inli
hoh ts'uwhuzdli. 'Aw 'udun yun k'ut whut'en lubeshi 'uts'uleh k'una'a cha'ts'ít'ah.
16 T'ets'onínzun Moses be' dustl'us 'i bugha 'uts'ut'en t'eh, 'aw ts'ah'un dune chats'ilah.
Sizi Gri neba 'alha 'int'ah 'et huwa whuz na'a zeh ts'ah'un dune ts'inli 'et t'ets'oninzun.
'Ink'ez nuwheni Sizi Gri 'en neba 'alha 'int'ah unli 'et hoh njan Christ neba 'alha 'int'ah,
'et 'i be ts'ah'un dune ts'uzdli. Moses be' dustl'us k'une' ts'ut'en t'eh, 'aw 'et huwa
ilah ts'ah'un dune ts'uzdli. Moses be' dustl'us k'une' 'uhut'en, 'et 'aw 'ilhunuh whunts'i
ts'ah'un na'a cha'hínil 'et huwa. 17 'Et whunts'i nuwheni Lizwif, Christ 'en bugha ts'ah'un
dune ts'oole 'et hukwa' 'uzninzun t'eh, 'ink'ez nats'uhoo'ai 'awhuz lubeshi 'uts'ulh'en
ts'inli t'eh, 'et Christ 'en chah ih lubeshi ts'un nuhwhúnilht'uk unli? 'Et 'aw 'uhót'e
ghait'ah! 18 'Et ndi Moses be' dustl'us k'ut 'udun niníla 'ink'ez doo chah zeh nalhúchoot
'ink'ez buk'une' test'en t'eh, 'et t'eh khunek lhk'uníyuz ho' test'ilh. 19 Moses be' dustl'us
k'ut, 'ants'i 'i be dasítsai li'ust'ah, 'aw 'o 'at buk'únucha'tuzest'il. 'Et whuz na'a Yak'usda
ba khutesna. 20 Christ lhdulalhgus k'ut bulh dasítsai li'ust'ah, 'et 'aw 'o 'un chakhúsnah

li'ust'ah, 'et whunts'ih Christ syudinda. 'Ink'ez ye khuna, 'i be khusna. Yak'usda buYe'
suba 'alha 'int'ah, 'et 'i bugha ndi yun k'ut khusna. 'En 'uja sk'ents'i' k'et suba whutl'a'
dudelti. [21] Ndi Yak'usda ye unzoo, 'i 'aw 'udun nioos'alh ghait'ah! 'Alha Moses be' dustl'us
k'ut, 'i be ts'ah'un dune ts'oole ghait'ah. 'Et whuz na'a 'uhoont'ah t'eh, 'et Christ 'ants'et
hoh neba dazsai li'whutet'ilh," Peter 'et ndudúsni.

3

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh Yak'usda nalh ts'ah'un dune ts'uzdli

[1] Nuhwheni Galatia whut'en whuzahnik! Ndan duyun nest'i hoh nuhnan'a ndi khunek
'alha 'int'ah buk'unucha'zooht'en ka? Nuhwhenich'oh Christ lhdulalhgus k'ut neba
dazsai, 'ants'i whunulh'en li'hoont'ah. 'Et whuz na'a nuhwhuba be hóodet'en. [2] Ndi 'aw 'i
zeh nts'un nt'ewhuntehzeh hukwa' nuszun.

Nts'e na'a Ndoni nuhyudélts'ut? Moses be' dustl'us buk'une' 'uht'en, k'us ndi be 'alha
'uhoont'ah nuhwhuba whulhúdahts'o tulih? [3] Whuz na'a stabe whuzahnik! Ndoni 'en be
whe' daht'en. 'Ink'ez k'an 'et nuhyust'e dálh'en, 'et whuz na'a ts'ah'un lhadulhúya tehleh,
nahzún ih? 'Awundooh! [4] Nuhwheni lhat hoh dzuh nusahde ho' hoont'ah. 'Et ndúwhulcho
hoh 'ants'i 'uhoont'ah nahzun ih? 'Et 'alha 'ants'i nuhwhuba 'uwhutét'ilh nahzun ih?
[5] 'Et huwa Yak'usda 'en 'int'ah Ndoni nuhyeída'ai 'ink'ez nuhtah huwa 'et 'en tune' 'ut'en.
Nts'e na'a 'uhoonla? Moses be' dustl'us buk'une' 'uht'en k'us ndet whudáhts'o nuhwhuba
'alha 'uhoont'ah? [6] Abraham, 'en chah, nts'e na'a Yak'usda yuba 'alha 'int'ah hoh Yak'usda
'en Abraham ts'ah'un dune unli yúlhni, [7] 'Et t'ewhunoohzeh, ndan be 'alha 'uhoont'ah
hit'i, 'aw 'en zeh Abraham buzkeh hinli. [8] Yak'usda bughunek ndet nus de dawhútenilh,
'et whunénulhtun. Be 'alha 'uhoont'ah 'i be Yak'usda ndunnah 'udun yun k'ut whut'en,
'en ts'ah'un 'int'ah hubutelhtsilh. 'Et whutsuh 'uwhuténilh, 'et Yak'usda 'en Abraham
njan ndúyulhni, "Nyun ngha ndunnah 'udun yun k'ut whut'en, 'en ts'iyawh dáwhulzoo
hubugha whútelts'ulh." [9] 'Et huwa ndez na'a njan dúhoont'ah, Abraham, 'en Yak'usda
yuba 'alha 'int'ah 'et huwa degha nus hoonzoo hubugha whults'ut. 'Ink'ez ndan Yak'usda
buba 'alha yint'ah, 'en chah whuz na'a zeh njan degha nus hoonzoo hubugha whútelts'ulh.

Moses be' dustl'us, 'i be 'aw dune Yak'usda nalh ts'ah'un wule ghait'ah

[10] 'Et ndan Moses be' dustl'us yut'anihunintan, 'ink'ez ndi khunek k'uhíninyuz t'eh, 'et
t'eh Yak'usda hoolah hubutelhtsilh. 'Et whuz na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni, "Moses be'
dustl'us, ndai yuk'e'ánguz, 'i ts'iyawh hik'une'oot'en huba 'uhoont'ah. Ndunnah ts'iyawh
hik'unucha'ust'en t'eh, 'et t'eh ndet hoolah ubutelhtsilh, ts'iyanah hote'ilh." [11] 'Ink'ez
soo ts'ih'un 'uhoont'ah, ndi Moses be' dustl'us, 'i be 'aw dune Yak'usda nalh ts'ah'un
'uhoot'e ghait'ah. 'Et Yak'usda bughunek njan ndutni, "Ndunnah ts'ah'un na'huja, 'en
be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hukhutena." [12] 'Et whunts'i ndi Moses be' dustl'us, 'i, be neba
'alha 'uhoont'ah 'aw 'i bugha ilah. 'Et whunts'i ndan dune Moses be' dustl'us yuk'une'
'ut'en t'eh, 'i be whuz na'a ndi yun k'ut hukhutenalh. [13] Ndan Moses be' dustl'us k'ahunyis,
'en hoolah wule huba' hoont'ah. 'Ink'ez 'et whuch'a Christ nenaonket. Ndet hoolah
netelhtsilh dich'oh neba k'éhoot'ai. 'Et whuz na'a 'uk'e'edúguz hoh ndutni, "Ndun
duchun yundunilt'o, 'en hoolah tele ho' 'int'ah," ni. [14] 'Et huwa Abraham dawhuldzoo
bughá whults'ut, 'udun yun k'ut whut'en, 'en chah Sizi Gri bugha húbugha whútelts'ulh.
'Et whuz na'a ne'aBá Ndoni 'en nets'u yoozi. 'Et neba 'alha 'uhoont'ah, 'i be Ndoni
neyudoolts'it ka.

Yak'usda ndi khunek neba lhaidínla, 'i, 'aw 'ats'un na'a na'hótneh ghait'ah

[15] Sulhutsinkah ndi yun k'ut hubube 'ut'en k'ah, 'et hubugha nohwhulh yalhtuk.
Ndan dune khunek yutl'aida'ai, 'i 'aw 'uyoo khunek yutaoodoo'alh k'us yutahanaho'alh
ghait'ah. [16] 'Et Yak'usda Abraham 'ink'ez buts'un hayánzut, ndai ye yuts'u náhezya, 'aw
'en zeh 'ink'ez buts'un hayánzut, 'en zeh buts'ú yoozi. 'Aw Abraham ts'u haínde, 'en
ilah 'ubudusni. 'Aw lhanah ilah 'ulhni. 'Et whunts'ih Yak'usda 'ilhunuh dune zeh yughu
yalhtuk ho' 'utni. 'Et whuz na'a 'udéja hoh Abraham, "Nts'u haínzut," yúlhni. 'Ink'ez
ndun Christ 'en Abraham buts'un hainzut 'int'ah. [17] Daja nuhwhudusni, 'et ndi khunek

yutlaída'ai, 'uda Yak'usda Christ bulh lhahódinla ho' hoont'ah. 'Et 430 be naooduzuk
hukw'elh'az 'et Moses be' dustl'us 'uk'une'usdúguz. 'Et whunts'i Yak'usda njan Abraham
khunek yutl'aída'ai, 'i, ndi khunek ye yuts'u náhezya, 'aw hoolah nahoolhsilh ghait'ah.
18 'Et whuz na'a ndi Yak'usda yit'i, 'i, 'et Moses be' dustl'us bugha ilah hoh dune hubugha
ítelelh. 'Et nduhoont'ah t'eh, 'aw ye nets'unahezya 'i bugha ilah dune hubugha ítelelh. 'Et
whunts'i Yak'usda ndi yit'i, ye nets'unáhezya 'i be Abraham 'i yugha ooní'ai.

Moses be' dustl'us 'i ndet huba unzoo?

19 'Et ndi Moses be' dustl'us ndet huba unzoo nahzun? Tinta 'uts'ut'ih 'et whuch'a
neba 'uhóonla. 'Ink'ez nket'ah 'uwhuténilh hoh whusawhútelts'ulh, Abraham buts'un
hayánzut whusateyalh, 'et whuts'un ndi Moses be' dustl'us neba 'uhóonla. 'Ink'ez ndun
yuts'u haínzut, ndi yé nets'u nahezya, 'i, 'en gha 'uhoont'ah. 'Ink'ez 'et ndun dune yeguz
unli, 'et lizas daja hidáni, 'en chah 'o 'un ndo búdani. 20 'Et ndan dune yeguz unli, 'aw
'ilhunuh zeh ba cha'ít'ah. 'Et whunts'ih Yak'usda 'en 'ilhunuh zeh unli. 21 Daja nahzun?
Ndi Moses be' dustl'us 'ink'ez Yak'usda Abraham ndi ye yuts'u nahezya, 'et lhghe 'uts'un
na'a ih 'int'ah? 'Awundooh! 'Et whunts'ih Moses be' dustl'us daja ni, 'et butl'a hó'ai, 'et 'i
be dune 'ilhuz wheni hukhutena t'eh, 'et t'eh 'alha Moses be' dustl'us 'i be dune ts'ah'un
na'a 'uhint'ah hutele inle. 22 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek njan ndutni, ts'iyanah
dune lubeshi bulh 'uhint'ah. 'Et huwa ndi ye hubuts'u náhezya, 'i be ndunnah Sizi Gri
buba 'alha' yint'ah, 'aw 'en zeh hubugha whútekulh. 23 'Et whunts'ih ndi be neba 'alha
'uhoont'ah uztet'ilh whutsuh da, 'et Moses be' dustl'us 'i be ts'ak'ezdanla li'ts'ant'e. 'I be
duts'o nehulhtsi, nket'ah be neba 'alha 'uhoont'ah buneunteltun 'et whuts'un. 24 'Et whuz
na'a ndi Moses be' dustl'us nehodalh'i inle, 'ink'ez Christ ts'un netezdla. 'Et huwa be neba
'alha 'uhoont'ah 'i be ts'ah'un dune ts'oole ka. 25 'Aw 'et be 'alha 'uhoont'ah ts'it'i. 'Et
huwa ndi whuneodalh'i 'i 'aw 'o 'un buk'une' ts'oot'en huba cha'ít'ah.

Nuhwheni ts'iyawh Christ, Sizi ts'utni, 'en bugha Yak'usda buzkeh ahli

26 'Et nuhwheni ts'iyawh Christ, Sizi ts'utni, 'en bugha 'et be neba 'alha 'uhoont'ah, 'i
be Yak'usda buzkeh ahli. 27 'Et nuhwheni nuhtah ndunnah Christ ba too be 'ulya, whuz
na'a bulh 'áht'ah sahli. 28 'Et huwa 'aw 'o 'un Lizwif k'us 'udun yun k'ut whut'en hoolah.
'Ink'ez 'aw 'o 'un 'ulhna k'us 'ulhna ch'a hubula nahudetnik chah hoolah. 'Ink'ez 'aw 'o 'un
dune k'us ts'ekoo chah hoolah. Nuhwheni ts'iyawh Christ, Sizi ts'utni, 'en bulh 'ilhunuh
'aht'ah. 29 'Et Sizi Gri budune ahli t'eh, 'et Abraham ts'un hainde chah ahli. 'Ink'ez ndi
Yak'usda Abraham ye yuts'u náhezya, 'i bugha ts'iyawh nuhts'un whutekulh.

4

Dune 'awhuz 'uski unli t'eh, 'ants'i 'ulhna unli li'int'ah, 'et whunts'ih 'ilhudzin t'eh moodih tele

1 'Et ndez na'a 'ún whudusni, ndan lhk'echaniyel, 'en 'awhuz 'uski unli t'eh, 'ants'i 'ulhna
unli li'int'ah, 'et whunts'ih 'ilhudzin t'eh moodih tele. 2 'Et nket'ah ba'abá yuba hoozi
whusawhútelts'ulh 'et whuts'un, ndunnah highundli 'ink'ez koo huwuhindli, 'en 'awhuz
highunli. 3 Nuwheni chah whuz na'a zeh 'et nduts'ánt'e. 'Uskeh k'una'a nduts'ínt'ah
hoh nduts'ant'e. Ndi yun k'ut hube 'ut'en k'ah ne'ts'ust'en. 'Et huwa ndi yun k'ut
'ulhna ts'anle. 4 'Et whunts'ih 'aw 'et whusawhélts'ut hoh Yak'usda buYe' whusayálh'a.
Ts'eke bugha whuzdli, Moses be' dustl'us yuk'úne' tet'en ka. 5 'Et whuz na'a 'en ndunnah
Moses be' dustl'us k'úne' 'uhut'en, 'en ts'iyawh naoobonket. 'Et whuz na'a nuwheni neba
tl'ananets'anla li'ts'uja hoh Yak'usda buzkeh ts'oole ka. 6 'Ink'ez Yak'usda buzkeh sahli. 'Et
huwa Yak'usda buYe' buyégha, 'en nuhts'un whusayálh'a, nuhdzi yuh wuda ka. Tube cho
"Abba" ni. Ne'aBá ni hoh 'utni. 7 'Et huwa 'aw 'o 'un 'ulhna cháhlah, k'us 'en buzkeh sahli.
'Ink'ez buzkeh sahli t'eh, 'et t'eh Christ 'en bugha Yak'usda yit'i, 'i nuhwhe'ildzun tele.

Paul Galatia whut'en ubulhni, "Et nuhwhuba whénlhujut! Ndet hoh da nuhwhuba 'uwhúsdla, 'et 'ants'i 'est'en whutele."

8 'Et whunts'ih niz de whudezulh da 'aw Yak'usda t'echanuzahzun inle. Bulunah 'ants'i
Yak'usda la'dadil'i, 'et whunts'i 'aw Yak'usda chahílah, 'en whunts'i buba 'ulhna aht'ah
inle. 9 'Ink'ez k'an 'aw 'et Yak'usda t'enehzin, k'us ndez na'a tulih 'udoosni, Yak'usda
nuhwheni ts'iyawh soo cho t'enwhunanzin. 'Et di ka nuhwheni doo chah ndai ndi

yun ye lait'ah 'i, 'ink'ez ndai chaízooh, 'i ts'iyawh buts'un naoolhúyeh hukwa' aht'en?
Ndi doo chah zeh be 'ulhna tehleh hukwa' nahzun ih? [10] Lhe'aht'en! Whulutah dzin,
sanun teh, 'ink'ez nts'oh whegha whudezulh, k'us nts'oh naoodezulh chah, 'i ts'iyawh
nuhwhuba whudézti duhni! [11] 'Ants'i 'et tulih tube nuhwhuba 'est'en, 'et huwa nuhwhuba
whénlhujut. [12] Sulhutsinkah nuhwheni nuhts'u tedusdlih sk'una'a 'ooht'e ka. Nuhwheni si
nuhk'una'a 'ust'ah 'et huwa. 'Aw chasúndulhdal. [13] T'eoonahzun ndai bé suyust'e lait'ah,
'et huwa soo 'udechoo ndi khunek unzoo, 'i be nohwhulh yalhtuk inle. [14] 'Ink'ez nts'e na'a
suyust'e be dzuh nusízut, 'et whunts'ih nduhoolhcho nuhwhuba dachahoot'ah. 'Et huwa
'aw tichasunahyulh. 'Et whunts'ih Yak'usda bulizas usdli nuhwhuba li'ust'ah. 'Et whuz
na'a nuhkoo ts'ih dasunulhti. Christ, Sizi ts'utni, 'en nuhwhuba li'ust'ah, 'et huwa 'anih
sudahni. [15] Ndet hoh ndi 'uk'enus hoonzoo nuhwhugha whults'ut? 'Et dáhooja? Ts'ah'un
na'a 'un whudusni, 'et whuz na'a da 'oohneh, nuhna hanéhla 'ink'ez da sugha nóohlelh
suna natelhtsilh ka. [16] 'Et dahooja? Ts'ah'un na'a 'ún whudusni. 'Et huwa nuhch'a
nideya nahzun ih? [17] 'Et 'uyoon nunút'i be khanhonoot'ah hukwa' hut'en, hubuts'un
nenádoohdelh ka. 'Et hoh nuhwheni nuhwhuba hincha na'hudutel'i 'et hukwa' hut'en.
[18] 'Et whunts'ih ndet ts'ah'un 'uhoont'ah, 'et zeh soo cho hukwa' aht'en nohwhulh 'ust'en
k'us 'aw nohwhulh cha'zust'en 'et whunts'ih. [19] Suzkehka nket'ah whusaootelts'ulh soo
ts'ah'un na'a Christ nohwhulh 'utet'ilh 'et whuts'un, 'ants'i ski ka sulh 'ults'ulh nuhwhuba
li'ust'ah. [20] K'an 'et 'aho nohwhulh 'utest'ilh hukwa' nuszun. 'Et khunek be 'o nus hoonzoo
hukw'u na'a nohwhulh yaoolhtuk. Nohwhulh nawh 'unuszun 'et huwa.

Nanah ts'ekoo, Sarah 'ink'ez Hagar, 'en nawh hukw'u na'a khunek neba tl'aida'ai, 'i hinli li'hint'ah

[21] Nuhwheni ndan ahli Moses be' dustl'us buk'une' teht'en hukwa' nuhzun ka, 'et
ts'ah'un na'a 'usudúhni, ndi Moses be' dustl'us daja ni, soo ts'ah'un na'a t'eoonúhzun
ih? [22] Ndez na'a 'uk'e'anguz 'et njan ndutni, Abraham nanah buzkeh buyekah, 'ilhunuh,
'en ts'eke hubunane'út'en, 'en buyaz. 'Ink'ez 'ilhunuh ts'eke 'aw hubunane'út'en chaílah,
'en buyaz. [23] 'Et ndun ts'eke hubunane'út'en buyaz, 'en neyust'e k'ah ts'ih whuzdli. 'Et
whunts'ih ts'eke hubunane'út'en chailah buyaz, 'en nts'e na'a Yak'usda 'en Abraham
yuts'ú hoozi, 'et hukw'u na'a whuzdli. [24] 'Et ndi 'i ts'iyawh bugha ne'ts'ut'en, 'i neba unli.
Njan dahoont'ah hoh ndunnah ts'ekoo 'en nawh hukw'u na'a khunek neba tl'aida'ai, 'i
hinli li'hint'ah. 'Et 'udechoo ndi khunek neba tl'aída'ai, 'i dzulh Sinai ts'un hadelts'ut, 'i
'int'ah. 'Ink'ez ndunnah 'et huwhuzdli, ts'iyawh 'ulhna hinli. 'Ink'ez ndi khunek neba
tl'aída'ai, 'i ndun ts'eke hubunane'út'en Hagar hiyulhni, 'en k'una'a 'int'ah, ni ho 'utni.
[25] Ndez na'a njan dúhoont'ah, ndun ts'eke Hagar, 'en ndi dzulh Sinai, yun k'ut Arabia
ts'uwhutni, 'et whuz na'a 'int'ah. 'Ink'ez njan keyah Jerusalem, 'et ndun Hagar k'una'a
'uhoont'ah. Njan keyah, 'et 'ulhna keyah 'uhoont'ah. 'Ink'ez ndunnah 'et huwhuzdli, 'en
ts'iyawh 'ulhna 'uhint'ah. [26] 'Et whunts'ih 'udun keyah ts'ih 'et chah Jerusalem ts'uwhutni.
'Et nduk yak'uz 'uhoont'ah. 'Et 'ulhna keyah cha'hoot'ah 'ink'ez nuwheni ts'iyawh njan
keyah newhe'ama 'uhoont'ah li'hoont'ah. [27] Et njan keyah ndez na'a njan duhoont'ah hoh
Yak'usda be dustl'us k'ut 'et ndutni,

"Whunélhnik ts'eke!
Nuwhúzkeh hoolah.
Nyun 'int'ah 'aw nuwhúzkeh hóle ghait'ah.
'Aw nyaz whutele hukw'u na'a whéchadintnih.
'Aw 'et k'an 'et hotánt'i! Tube cho hoonínt'i!
Ndun ts'eke buzkeh hoolah, 'en buzkeh hooni,
degha nus buzkeh lhai tele 'et huwa," ni.

[28] 'Et sulhutsinkah, nuwheni chah Isaac k'una'a 'uts'int'ah. Nuwheni chah ndet Yak'usda
Abraham yuts'u hoozi, 'i bugha buzkeh ts'inli. [29] 'Et whunts'ih hoh da ndun ts'eke
Hagar, 'en buye' neyust'e k'ah ts'ih whuzdli, 'en ndun Sarah buye', 'en Ndoni ye ulhtus,
'i be whuzdli, 'et ndet huwa dzuh nuyulhdzut, 'et k'an 'et dzin 'awhuz 'et zeh neba
ndúhoont'ah. [30] 'Et whunts'ih Yak'usda be dustl'us daja ni? 'Et ndez na'a Sarah Abraham
njan duyulhni, "Et ts'eke hubunane'út'en, buye' bulh tenabunenyoot. 'Alha ndun ts'eke

hubunane'út'en buye', 'aw buts'e'tookat ghait'ah. Si ts'eke hubunane'út'en chasdlah,
si suye' 'en zeh buts'e'tookat wule," yulhni. [31] Sulhutsinkah 'aw 'et njan nuwheni 'aw
ts'eke hubunane'út'en buzkeh chats'ilah. 'Et ts'eke hubunane'út'en chaílah, 'en buzkeh
'uts'int'ah.

5

Christ 'en bugha 'ulhna buch'a nelaoodetnik 'i be soo cho whulh nudoolhúya

[1] 'Et huwa Christ 'en bugha 'ulhna hubuch'a nelaoodetnik, 'i be soo cho whulh
nudoolhúya. 'Aw 'o 'at 'ulhna k'una'a walhúghel gunih. [2] Soo zelhts'ai. Paul si 'ust'ah
hoh njan ndun whudusni, 'et nuhwheni buka dune ahli, 'i k'ut nuhotet'us t'eh, ndet
Christ nuhwhuba 'uhoonla, 'aw hoonli nuhwhuba hole ghaít'ah. [3] Doo chah zeh ndi
whenwhuntelhtun. Ndan dune yuka dune unli, 'i k'ut hiyúzt'us t'eh, 'et ndunt'ah dune,
'en Moses be' dustl'us, 'i ts'iyawh yuk'une' oot'en huba' hoont'ah. [4] Nuhwheni ndunnah
ndi Moses be' dustl'us 'i be Yak'usda nalh ts'ah'un na'a 'ooht'e hukwa' aht'en t'eh, 'et t'eh
Christ buch'a nasulhúye hoh aht'en. Ye unzoo, 'i chah buch'a náhkat hoh 'ahja. [5] Ndoni
bugha ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh nuwheni buka tsi ts'úhooli hoh ts'ah'un na'a
dune ts'oole ka, 'et whuba ts'ilh'i 'et huwa. [6] 'Et nuwheni ts'iyawh Christ, Sizi ts'utni, 'en
bulh 'uts'int'ah t'eh, 'et t'eh yuka dune unli, 'i k'ut hiyuzt'us, k'us 'aw chahiyít'us, 'et 'aw
'ants'i 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih be neba 'alha 'uhoont'ah 'et zeh hooncha ho' hoont'ah.
'I bugha 'o nus lhk'ets'oodútsi'. [7] Soo ulhúwus inle! Ndan bugha njan khunek 'alha 'int'ah
buch'a nasahdel? [8] Ndan nuhwhulhgooh, 'et Yak'usda 'anih nuhwhulhni, 'aw 'en buts'un
ilah 'int'ah. [9] Ndi ntsolyaz lhes untuldoh, 'i bugha ndulhcho untuldoh. [10] NeMoodihti
suba 'alha 'int'ah 'aw 'uts'un na'a 'unoohzin ghait'ah. Ndan dune tink'us nuhnilht'uk,
'en ndan unli whunts'i, Yak'usda yuba nahuteyeh. [11] 'Et sulhutsinkah ndi buka dune
ulhli, 'i 'awhuz hiyoot'as dusni t'eh, 'et di ka 'awhuz hukwa dzuh nusulhdzut? Nk'acha
whuz na'a howu yalhtuk t'eh, 'et Sizi Gri lhdulalhgus k'ut dazsai howu yalhtuk, 'aw da
buba dzuh cha'duzoosnih wule da. [12] Ndunnah tink'us nuhnilht'uk, 'en dich'oh únchah
na'hududoodut'us. [13] Sulhutsinkah whunulh'en, Moses be' dustl'us hik'úne' 'ust'en whula
nahudutetnih ahli ho' aht'ah. 'Et hoh Yak'usda nuhoozi. Ndi hoh whula nadetnik 'et
whaht'i, 'et whunts'ih soo cho khohdle. Nuhyust'e tinta' tet'ilh, 'et whuts'u nínt'uk
t'eh, 'et hólhchoot gunih! 'Et whunts'i be nék'ets'intsi', 'i be lhuba ne'óoht'en. [14] Moses
be' dustl'us daja ni 'et nduhóolcho 'ilho khunek be lhaooduja, ndi khunek 'et ndutni,
"Nts'e na'a nyunch'oh k'enaindutsi', whuz na'a nyulh dune chah hubuk'eoontsi'," ni. [15] 'Et
whunts'ih 'ants'i lhika k'una'a lhehdulh t'eh, doo ka si tinta' lhoolhú'en. 'Et whuch'a soo
cho huwohle!

Ndoni 'en be ndi yun k'ut delhúts'i

[16] 'Et njan 'ún whudusni, Ndoni 'en be ndi yun k'ut delhúts'i. 'Et huwa nuhyust'e
'uts'un nóot'uk ghait'ah. [17] 'Et neyust'e whuts'un nint'uk, 'i Ndoni buch'a ts'unínt'uk.
'Et doo chah Ndoni nets'un nint'uk, 'i neyust'e whuts'un nint'uk ho' 'int'ah. 'Et hoh
lhch'a húhool'i. 'Et huwa nts'e na'a hukwa' nahzun, 'et whunts'ih 'aw whuz na'a ndohneh
ghait'ah. [18] 'Et Ndoni 'en zeh k'une' nuwhul'en t'eh, 'et t'eh Moses be' dustl'us daja
ni, 'aw 'o 'un k'úne' nuhool'en ghait'ah. [19] 'Et neyust'e be 'ut'en k'ah, 'et nduhoolhcho
t'ets'oninzun. 'Ink'ez ndez na'a njan nduhoont'ah. 'Uyoon 'at bulh tinta' ts'ut'ih, k'us
lhghu chahídukah, 'en hubulh tinta' ts'ut'ih, k'us lubeshi dutsun, 'i 'uts'ulh'ih. 'Ink'ez
'ahoolhyez dune k'us ts'ekoo bulh lubeshi 'uztelilh whuts'un ts'unint'uk. [20] 'Et 'uk'edéltsi
neba 'alha 'int'ah chah, 'ink'ez dune dezdulih chah. Ts'iyawh lhts'uzdutnik, 'ink'ez
lhch'a ts'onel'i. 'Ink'ez lhghe' ts'oolnih 'et whé neba dzuh. Whenich'oh nek'una'a zeh
'uts'et'ilh. 'Et lhelhts'un 'uts'int'ah hoh 'ilho hudédowh, nuwheni ts'iyawh whenich'oh
nek'una'a 'onghoh whubuts'odulh'eh t'eh. [21] 'Uyoon dune yit'i ka' uzninzun 'ink'ez dune
ts'ughan. Taznutnai 'ink'ez ts'iyaintsuk hoh hoontsi' tune' ts'ut'en. Ndi ndunt'ah, 'ink'ez
ndet tink'us neyust'e whuts'u nint'uk, 'et whutsuh 'un whudusni, whuz na'a 'uda chah
ndun whudani. Ndunnah 'et ndúhoont'ah tune' 'út'en, 'aw Yak'usda whuhubudayi cho
unli, 'et 'aw butl'a hólts'it ghait'ah. [22] 'Et whunts'ih ndi 'ut'en Ndoni be 'uts'ulh'en, 'i

'int'ah, be lhk'ets'udutsi', 'i be ts'onélhnik, 'i chah, be nédzi dezghel 'i chah. 'Ink'ez
sa hoh hoonli tachats'odinik, 'ink'ez 'uyoon ts'un ts'ínzoo 'i chah. 'Et ndai ts'iyaintsuk
unzoo, 'i 'uts'ulh'en, Yak'usda neba 'alha 'int'ah, 'i chah. [23] 'Uyoon gha nagoostl'íyaz
chah, 'ink'ez k'ah 'uzdunult'uk. 'Et nduts'int'ah, 'et t'eh 'aw hoonli nek'eholts'it hoolah.
[24] 'Ink'ez nuwheni Christ bube'ildzun ts'inli, 'et nduhóont'ah neyust'e lubeshi ts'un
nint'uk, 'ink'ez 'ants'i lubeshi 'uts'oolh'en hukwa 'uzninzun, 'et njan ts'iyawh lhdulalhgus
whe uzdunilht'o. [25] Ndoni 'en be ts'ukhuna t'eh, 'et t'eh Ndoni 'en zeh bulh úztoodelh
huba' hoont'ah. [26] Khun teh 'uzdudoolti gunih. Khun teh ts'uhoske gunih. 'Ink'ez khun
teh 'uyoon yit'i 'i ka 'uznoozin gunih.

6

Ndet huwa whúlna lhula dáht'en

[1] Sulhutsinkah nuhwheni Ndoni k'une' 'aht'en, 'ink'ez ndan nuhtah lubeshi be lhúgooh,
'en nalhúchoot. Nagoostl'íyaz ts'ah'un ninanulhtih. Nuhwhenich'oh na'dunlhu'en, doo
ka si nuhwheni chah tink'us nóoht'uk. [2] 'Ilho ahli ndet nuhwhuba howa whulna whunts'i
lhula 'oohdut'en. 'Et t'eh Christ bughunek netl'adélts'ut, 'i, buk'une' teht'en ho' hoont'ah.
[3] Ndan hoonli 'ust'ah na'dunúdzun, 'en dich'oh na'dunut'ah. 'Aw hoonli chailah ho' 'int'ah
'et huwa. [4] 'Et 'ilhunuh ahli hoh nuhwhé 'ut'en k'ah soo cho whunóolh'en. 'Et 'ut'en
unzoo, 'i 'inla t'eh, 'et dich'oh duba hót'i, 'ink'ez 'aw 'uyoon ba ilah. [5] 'Ilhunuh ts'inli hoh
nuwhenich'oh ne'ut'en 'uts'oolh'en huba' hoont'ah.

Tube cho dune za'ahli 'ink'ez hoonzoo tune' 'aht'en

[6] 'Et ndan Yak'usda bughunek hodulh'eh, 'en ndan whuyoodalh'i, 'en ndai unzoo, 'i
yít'i, 'i bulah ye yula 'oot'en huba' hoont'ah. [7] Khun nanooht'ah gunih. 'Aw Yak'usda
bughohdloh ghait'ah. 'Et ndai dune 'ainulih, 'i zeh hayuntelelh ho' 'int'ah. [8] 'Et nts'e
dune buyust'e nint'uk ts'ih, 'et buyust'e whuts'u nint'uk, whuz na'a datetsah. 'Et
whunts'ih ndan Ndoni yunilht'uk k'una'a ne'ut'en, 'en Ndoni bugha 'ilhuz khutena. [9] 'Et
hoonzoo 'uts'uwhulh'en 'et huwa niznootsilh gunih. 'Et 'aw whulachats'udustnik t'eh,
whusawhélts'ut t'eh, 'et t'eh ka há'uznoolelh. [10] 'Et huwa negha whults'ut t'eh, 'uyoon
la' ts'oot'en. Ndunnah be 'alha 'uhoont'ah hinli, 'en degha nus bula' ts'oot'en huba'
hoont'ah.

Sizi Gri lhdulalhgus k'ut dazsai, 'et zeh ts'uhót'i

[11] Ndi nulh'en sich'oh nuhts'o k'e'aguz, 'i 'int'ah. Lhe'ilhcho sílhsi hoh buk'une'zíguz.
[12] 'Et ndunnah hubuyust'e 'et huba soo 'uldzoo, 'en 'et hukwa' hut'en, 'en 'uhint'ah, nuh-
wheni buka dune ahli, 'i k'ut nuhotet'us whuts'un nahonilht'uk. 'Et njan huwa' hut'en,
Christ lhdulalhgus k'ut neba dazsai howu yats'ulhtuk, 'et huwa dzuh nunéhulhdzut, 'et
whuch'a ne'hoot'en hukwa' hut'en. [13] 'Et ndunnah yuka dune unli, 'i k'ut ts'ant'az, 'en
whunts'i Moses be' dustl'us 'aw hik'unucha'ust'en. 'Et whunts'ih whuz na'a buka dune
ahli, 'i k'ut nuhotet'us whuz nuhonilht'uk. 'Et ndunwhuhinla t'eh, 'et whuz na'a hoh
nuhwhughi yahulhtuk wule da. [14] 'Et NeMoodihti Sizi Gri bulhdulalhgus, 'i bugha zeh sudzi
whudóoti. 'En bulh dasítsai li'ust'ah. 'Et huwa ndi yun k'ut 'ants'i suba whuzdli. 'Ink'ez si
chah 'ants'i whuba usdli suli. [15] Nuwheni ts'iyawh Christ, Sizi ts'utni, 'en bulh 'uts'int'ah
t'eh, 'et t'eh yuka dune unli, 'i k'ut 'uts'ant'az, k'us dune chats'ít'us, 'et 'ants'i 'uhoont'ah
'et huwa. 'Et whunts'ih njan hooncha ho' hoont'ah, nuwheni ndunnah Christ, Sizi ts'utni,
'en bulh 'int'ah, doo chah zeh ts'uwhuzdli ho' ts'int'ah. [16] 'Ink'ez ndunnah ndi khunek 'i
bugha yuk'úne' 'úst'en t'eh, 'et t'eh be nedzi dezghel, 'i 'ink'ez be negha te'nedzeh, 'i ndi
hiyulh 'oot'e. Israel hits'uh haínzut, ndunnah Yak'usda budune hinli, 'en chah.

Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

[17] K'an 'et whuts'un 'aw 'o 'un dune dzuh nusoolhdzut gunih! Sizi Gri ba 'ust'en da dzuh
nusízut, 'et huwa suyust'e ndulhcho be hóodet'en ho' 'int'ah. [18] Sulhutsinkah, neMoodihti
ye unzoo, 'i nohyeghah bulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Ephesus Whut'en Hubuts'un K'e'anguz

Ephesus whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Si Paul Sizi Gri 'en bugha whel'a usdli. 'Et whuz na'a Yak'usda sts'u hukwa' ninzun.
Nuhwheni dune Yak'usda bube'ildzun, 'en keyah Ephesus 'et whut'en, nuhwheni Sizi
Gri 'aw bula doohtni ghait'ah, ndet nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, nuhwheni ts'iyawh
dahooja nuhwhudusni. 2 Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en ts'un ye unzoo,
'ink'ez nuhdzi dezghel nuhwhugha óoni'ai, 'i ts'iyawh nohwhulh óot'e.

Christ, 'en 'uja nenaonket

3 Yak'usda, Sizi Gri neMoodihti be'aBá 'int'ah, 'en uzdélhti. 'En 'int'ah Sizi Gri be
ndet yak'ut whudézti, 'et nduhóolcho Ndoni bugha ndi neghant'ai. 4 Ndez na'a ne'aBá
njan nduja, ndi yun 'utelilh whutsuh 'utahanhonla Sizi Gri buyúzdutelts'ilh whuba.
'Et hoh lubeshi bughu hoolah ts'oole sih, 'ink'ez 'aw nek'eootelts'ulh hoolah. Ndi be
lhk'ets'udutsi', 'i be ne'aBá bubut 'et whuz na'a 'uts'oot'e huba' hoont'ah. 5 'Et hoh
ne'aBá ndez na'a 'uda neba lhaódinla, nuwheni Sizi Gri 'en be dich'oh buzkehkah uztele.
Ndet ne'aBá 'en ba hoonzoo, 'ink'ez nts'e na'a dich'oh hukwa' ninzun, 'et whuz na'a
'uhoonla. 6 'I bugha ndi ye unzoo dézti, 'i uzdóolhti. 'Et whuz na'a buYe' yuk'entsi',
'en buba soo' ts'uldzoo nesulhtsi. 7 Sizi Gri 'en buzkai be nenaonket. 'Ink'ez tinta'
ts'unt'en neba whuna'dalhde. Ye unzoo, 'i be whudezti, 'i bugha neba 'uhóonla. 8 Ndi
ye unzoo, 'i be lha'un teh ye whunih, 'ink'ez be t'eoonudzun, 'i ts'iyawh 'i be 'et whuz
na'a neba 'uhóonla. 9 Ndet ne'aBá dich'oh hukwa' ninzun, 'i neba whe' hoont'ah hooyah,
'et chah newhúnelhtan. Ndet dich'oh dudeni lhaidínla, 'et hoont'i, duYe', 'en bugha
'uhóoja. 10 'Et ndez na'a nduwhútni, nts'oh whugha whezulh huwhu whusawhélts'ut t'eh,
'et ndan yak'uz húdelhts'i, ndi yun k'ut húdelhts'i chah, 'en ts'iyawh Christ 'en bugha
'ilho ubutelhtsilh. 11 Nts'e na'a ne'aBá dich'oh dudeni lhaídinla, 'et whuz na'a 'uwhut'en
'et huwa. 'Et whuz na'a 'uda neba lhaoodinla hoh Sizi Gri 'en be nets'ó tekulh ne'ilhdzun
whuzdli. 12 'Et nuwheni Lizwif 'udechoo Christ, 'en buka tsi ts'uhooli. 'Et huwa nuwheni
negha Yak'usda ye dézti, 'i ndót'e. 13 'En be khunek 'alha 'int'ah nuwheni negha nuhwheni
'udun yun k'ut whut'en dáhts'o. 'Et whuts'un Sizi Gri nuhwhuba 'alha 'uja. Ndi khunek,
'i bugha duhjih. Sizi Gri hukw'elh'az nuhwhuba 'alha 'uja, 'et Ndoni, nets'úyoozi, 'en
be nuhwheoodet'en Yak'usda bube'ildzun sahli. 14 Ndi ne'aBá yít'i, 'i nets'un whutekulh,
ne'aBá, Ndoni negha idé'ai. 'I be 'et bulah neba 'et nilts'ut, ndunnah Yak'usda dich'oh
bube'ildzun hubulhtsi, 'en nabootekulh 'et whuts'un. 'Et hoh ne'aBá ye dézti, 'i dutéti.

Yak'usda ye whunih nuhgha ídoo'alh, 'et huba tenadáhdli

15 'Et nts'e na'a Sizi Gri neMoodihti nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'ink'ez dune Yak'usda
bube'ildzun, 'en ts'iyawh hubuk'ehtsi', 'et nohwhulh 'údusts'o. 16 'Et huwa si chah
nuhwhuba tenadusdli hoh nuhwhuba chanailya dusni, 'aw 'ustl'e' 'udóosneh ghait'ah.
'Ahoolhyez stenadudli tah 'i be nuhwhunalhúnih. 17 NeMoodihti Sizi Gri buYak'usda, 'en
be'aBá ye dézti, 'i bulh 'int'ah, 'en ts'un nuhwhuba tenadusdli hoh Ndoni 'en be whutnih,
'ink'ez nuhwhubeni taoodutekulh, 'et nuhtl'ahó'ai. 'Et hoh Yak'usda dant'ah unli, 'o
nus t'entehzeh. 18 'Et whuz na'a nuhwhubeni be whunul'en k'una'a 'o nus hooh'en hoh
soo ts'ah'un na'a lhat whuntelh'ilh. 'Et whuz na'a njan uzdoojih ka neka' dani negha
óoni'ai, 'et whuz na'a hukwa itóoh'en, 'et 'o nus t'ewhuntehzeh. 'Ink'ez dune Yak'usda
bube'ildzun, 'en bulh ndi yit'i, 'i nets'ú whutekulh ts'otet'i, dáwhulzoo ho' hoont'ah, 'et
chah 'o nus t'ewhuntehzeh. 19 Nuwheni chah ndan buba 'alha 'uhoont'ah, Yak'usda ye
ulhtus, 'i daltus hoh nets'un 'int'ah, ndi hooncha hoh ye úlhtus, 'i be 'ut'en. 'Et whuz
na'a nuhwhuba tenadusdli. 20 Hoh da Christ, 'en yahadla tah dinaidilhti. 'Ink'ez nduk
yak'uz dughu nalhnih ts'ih natl'aídalhda. 21 Christ, 'en ts'iyawh hubugha ndoh 'int'ah.
Ndunnah nek'úne'hul'en, 'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'ink'ez negha ndoh ye
úlhtus, 'ink'ez ndunnah neba moodih hinli chah, 'en ts'iyawh. K'an 'et 'aho 'ink'ez whuz

de whudezulh, 'et whunts'ih ndunnah boozi ncha, 'en ts'iyawh Christ bugha ndoh 'int'ah.
22 Ndai ne'aBá degha nus ye ulhtus, 'i be ts'iyaintsuk Christ duketl'ah níninla. 'Ink'ez
Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ts'iyai be 'en ts'iyawh hubutsuh whudélhdzulh 'int'ah.
23 Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel, 'en ts'iyawh Christ buyust'e 'uts'int'ah. Buyust'e lhadúlya
ts'inli. 'En ts'it'i t'eh, 'aw 'uts'un na'a 'uts'oot'e hukwa cha'ts'unteszi

2

Ye unzoo, 'i be dahjih

1 'Ink'ez nuhwheni tinta' naht'en 'ink'ez nuhwhulubeshi be dasáhtsai, 'et nakhúhna
nanwhúlhtsi. 2 'Et hoh da ndi yun k'ut 'ut'en k'una'a yinkak delhúts'i inle. Ndun tazai k'uz
ye úlhtus, 'i moodih tele, 'et yutl'ahó'ai, 'en netsudule 'en k'une'un whul'en inle. Ndunnah
'awhuz Yak'usda yuk'unucha'hust'en, 'en ye yúdinda. 3 Hoh da nuwheni chah whuz na'a
zeh buk'una'a 'uts'int'ah inle. Nts'e na'a hoh neyust'e lubeshi ts'un nint'uk, 'et whuz na'a
zeh neyust'e 'utet'ilh hukwa' ninzun, 'ink'ez neni chah, 'et ts'iyawh 'uts'uwhulh'en inle.
'Ink'ez Yak'usda ndet hoh hubulh hunilch'e, 'et chah neba whusaótekulh ínle, ndunnah
hubuk'una'a. 4 'Et whunts'ih Yak'usda dahóolcho 'i be nek'entsi', 'et huwa tube cho negha
te'nanzin. 5 Hoh da tinta' ts'unt'en 'et huwa yats'adla, 'et whunts'ih Christ 'en be Yak'usda
ts'ukhuna nesulhtsi. Ye unzoo, 'i be dahjih. 6 'Ink'ez yak'uz ts'ih Christ, Sizi ts'utni, 'en
bulh ne'aBá nedinadinla. Lhelhdun nduk yak'uz ts'ih, 'en yuzih nitl'azdelts'i. 7 'Et whuz
na'a ne'aBá dalcho ye unzoo, 'i nus de whudezulh whusawhútelts'ulh, nduwhulyez Christ,
Sizi ts'utni, 'en be ne'aBá whunéuntelhtun. 'I be nets'un tézoo ho' hoont'ah. 8 Ye unzoo,
'i be, be neba 'alha 'uhoont'ah bugha uzdujih 'et huwa. 'Aw whenich'oh negha ilah hoh
uzdujih. Yak'usda 'en negha óoni'ai. 9 'Aw 'ut'en 'uts'ulh'en, 'i bugha ilah uzdujih. Doo
ka bulunah dune hundunoolti. 10 Nuwheni Yak'usda 'un whinla 'uts'int'ah. Christ, Sizi
ts'utni, 'en buyúzdults'i hoh 'en be k'andit nats'usdli, 'ut'en unzoo, 'i 'uztelh'ilh ka. 'Et
hoh whutsuh Yak'usda neba lhaódinla. 'Et buk'ah nuts'óodelh ka.

Christ buzkai 'i be Yak'usda benghah ninwhuninla

11 'Et huwa whunalhúnih, nuhyust'e be 'udun yun k'ut whut'en aht'ah. Ndunnah Lizwif,
ndan dune dula be hika dune unli, 'i k'ut 'usdút'us, 'en buka dune hinli, 'i k'ut 'aw
chánwhuts'ít'us nuwhuhútni. 12 Hoh da nuhwheni Christ bu'et 'aht'ah inle. Israel hits'uh
haínde 'aw hubutah cha'áht'ah inle. Ndai Yak'usda budune khunek huba lhaídinla, 'i
hubuts'ú yoozi hubuts'un whusaootekulh, 'aw hoontsolyaz whunts'i hoh'en ghait'ah inle.
'Aw hukwa itooh'en hoolah 'ink'ez Yak'usda bu'et 'aht'ah inle. 13 K'an 'et Christ, Sizi ts'utni,
'en bulh 'aht'ah. Hoh da Yak'usda bughu nilhza 'aht'ah inle, 'et whunts'ih Christ, 'en
buzkai, 'i be k'an 'et beghah 'aht'ah suli.

Christ 'en bugha nedzi dezghel

14 Christ 'en bugha nedzi dezghel. Ndi sih li'int'ah 'i ne-éguz, 'i be lhelhdun uzdelhts'i
inle. 'En bugha ndi sih 'i neba hoolah yulhtsi, 'ink'ez 'ilho hudedowh nats'usdli 'et
huwa. 15 Ndi Moses be' dustl'us yuk'e'ánguz, 'i be Lizwif 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en
lhch'a uzdetni inle, 'et ne'aBá, Sizi Gri buyust'e be neba hoolah whulhtsi. 'Et huwa
nuwheni whutsuh da nawh uzdedowh inle, k'an 'et Sizi Gri bulh 'uts'int'ah. 'Et whuz na'a
nawh hudedowh 'ilho uzdedowh zeh nenasulhtsi. 'Et huwa netah whudezghel whulhtsi.
16 'Ink'ez dulhdulalhgus 'i bugha nawh hudedowh 'ilho zeh nesulhtsi. 'Et hoh neul dunekah
nabulhtsi. 'Et whuz na'a Yak'usda ts'un nenainínla. Ndi lhch'a uzdetni, dulhdulalhgus,
'i bugha 'et ts'iyawh neba hoolah whulhtsi. 17 'Ink'ez nuhwheni Yak'usda bughu nilhza
'aht'ah inle, 'ink'ez ndunnah Yak'usda beghah 'uhint'ah, 'en chah Sizi Gri whusainya
'ink'ez 'en ts'iyawh khunek unzoo, 'i be nuhwhulh yaílhtuk dáhoont'ah ts'ah'un na'a
lhts'un 'uhoot'e. 18 'Et huwa Sizi Gri 'en be nuwheni nats'ult'oh, 'ilhunuh Ndoni, 'en be
ne'aBá netl'ahó'ai hoh ts'iyawh buts'uztoodelh ka.

Christ 'en tse koo buk'uwhuz'ai unli

19 k'an 'et ndóohoont'ah, 'uts'un whut'en 'ink'ez 'uts'un keyah whut'en ahli inle, k'an
'et 'aw nducháht'ah. 'Et k'us dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubulh hudedowh sahli.

Yak'usda koo húdelhts'i hubutah 'aht'ah sahli. [20] Nuhwheni Yak'usda koo lí'aht'ah.
Ndunnah whel'a 'en 'ink'ez Yak'usda be nus whunilh'en, 'en ts'iyawh koo buk'uwhuz'ai
hinli. 'Ink'ez nuhwheni 'en whunohodalh'i, 'et huwa hubulh 'áht'ah. Christ 'en dich'oh
degha nus tse koo buk'uwhuz'ai, 'i unli ho' 'int'ah. [21] Sizi Gri 'en be njan koo ndulhcho
hoh ts'iyawh whuduts'o hoh 'uhóolya. 'Et 'i be neMoodihti koo 'o nus whudézti suli.
[22] Nuhwheni chah 'en be lhadúlya ahli. 'Et Yak'usda Ndoni be nuhyudínda.

3

Whe' hoont'ah hooyah ts'et hawhélts'ut

[1] 'Et ndi bugha si, Paul nuhwheni 'udun yun k'ut whut'en nuhwhuba Christ, Sizi ts'utni,
'en ba 'ust'en. 'Et huwa tsak'esída usdli. [2] 'Et Yak'usda dich'oh ye unzoo, 'i nuhwheni
nuhwhuba sughant'ai, 'et whulh údahts'o t'eh. [3] Dahóont'ah suba wheóodiltsai, 'et 'i
be Yak'usda sut'eoonalhdzin, ndi huba whe' hoont'ah hooyah hubugha. Whutsuh da
khunek ntsolyaz be nuhts'ó k'e'aguz. [4] 'Et buk'eyalhtuk t'eh, 'et sih Christ 'en bugha buba
whe' hoont'ah hooyah, nts'e na'a t'eoonúszun, nuhwheni chah whuz na'a t'ewhuntehzeh.
[5] 'Uda niz dak'ez ndi yun k'ut whut'en ndet 'uwhúlhni, 'aw t'echahonízil inle. 'Et k'an
dzin ts'ah'un na'a ts'iyawh t'ets'onanzin. Ndoni be ndunnah Yak'usda ba whel'a, 'ink'ez
Yak'usda be nus whunilh'en chah, 'en ts'iyawh hubunalh nt'eoonedzin. [6] 'Udun yun k'ut
whut'en 'ink'ez Lizwif, 'en chah 'ilho yust'e hoole huba' hoont'ah. 'Ink'ez ne'aBá, Christ
'en be ndi khunek unzoo, 'i be nets'u hooszi. Nuwheni ts'iyawh neba' hoont'ah ho'
hoont'ah. [7] Khunek unzoo, 'i be ne'úsle síli. Dahoont'ah hukw'u na'a Yak'usda ye ulhtus,
'i be 'uwhut'en, 'et whuz na'a ye unzoo, 'i be stl'awhélts'ut.

Whe' hoont'ah hooyah ts'et hawhélts'ut 'et hubugha

[8] Si whunts'i, dune Yak'usda bube'ildzun hubutah, 'en hubuk'élh'ih 'ust'ah hukw'u na'a
'udulhúdzun 'et ndunúszun. 'Et whunts'ih ndi ye unzoo, 'i sughálts'ut. 'Et 'i be 'udun yun
k'ut whut'en, khunek unzoo, 'i be nduhóolhcho hububutésnilh. Christ ye dézti, 'i hooncha
k'et, 'aw whu la tah hoolah, 'et hubugha hububutésnilh. [9] 'Et hoh buba whe' hoont'ah
hooyah, 'et 'i be ts'iyanah 'ilho hudedowh ts'oole. Soo 'udechoo da whuts'un, Yak'usda
ts'iyanah hubuch'á whuntez'i. 'Ink'ez ts'iyanah dune honilh'en hubutelhtsilh ka. 'En 'uja
Sizi Gri 'en be ts'iyaintsuk inla. [10] 'Et huwa yak'uz ts'ih ndunnah k'une'buhul'en, 'ink'ez
ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'en ts'iyawh Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel hubugha
ndunnah nduk yak'uz húdelhts'i, Yak'usda ye whunih ts'iyawh ndet 'uwhúlhni hububut
nt'eoonedzin. [11] 'Udechoo whuts'un ne'aBá nduninzun, whuz na'a Christ, Sizi ts'utni, 'en
neMoodihti, 'en bugha 'uhóonla. [12] 'En be 'aw whéchats'oojah hoh be 'alha 'uhoont'ah,
'i bugha 'aw whechats'uniljut hoh ne'aBá bubut nézteyalh. [13] 'Et huwa nuhts'u tedusdli,
nuhwhuba dzuh nususzut huwa, nuhdzi k'ah 'ooneh gunih, 'et nuhts'u hukwa' dusni. 'Et
hoh whunoolhnik.

Whe' hoont'ah hooyah ts'et hawhélts'ut neba hooncha

[14] 'Et huwa Sizi Gri neMoodihti be'aBá, 'en bubut sugwutsi be niníya. [15] Boozi bugha
ndunnah yak'uz húdelhts'i 'ink'ez ndi yun k'ut hukhuna chah, 'en ts'iyawh buzkehkah
hoodzi. [16] 'En ts'un ndez na'a nuhwhuba tenadusdli, Ye dézti, 'i hooncha k'et 'aw uzdooni
ghait'ah, 'et 'uwhultsuk Ndoni bugha ye úlhtus, 'i nuhgha íte'alh. 'Et hoh nuhyégha unli,
'i be ulhtus tehle. [17] Be nebe 'alha 'uhoont'ah 'i be Christ nuhdzi yuh nidoolts'it. 'Ink'ez
be nek'ets'intsi', 'i be ndi koo buk'uwhuz'ai, 'i bughih hoonli k'una'a duts'o. [18] 'Et hoh
dune Yak'usda bube'ildzun, 'en bulh nuhwheni chah Sizi Gri be nek'ets'intsi', 'i soo cho be
t'éwhuntehzeh, dádeltel 'ink'ez dadelyez, dádeltai 'ink'ez nduk dawhuldzuh ts'ih chah,
'et 'uhoolcho, 'i be. [19] Christ ye nék'entsi', 'i hooncha k'et, 'aw t'ets'onózin ghait'ah, 'i
be t'eoonoohzeh. 'Ink'ez ndai Yak'usda yé dezbun, 'i be dóohbun. [20] 'Aw 'et ne'aBá ndet
buts'un hukwa' ts'utni 'ink'ez howu nuni uznuzut chah, 'et 'o nus 'ultsuk, 'i negha itelelh
ho' 'int'ah. Ndai Ndoni ye ulhtus, 'i neyuh 'int'ah, 'et 'i be' whut'en. [21] 'Et huwa ndi
yun 'ustl'e' 'utenelh whuts'un 'ink'ez hukw'elh'az 'ilhuz wheni, 'et whuz na'a Christ, Sizi
ts'utni, 'en ba 'ilhunahuwúdulh ne'aBá uzdóolhti huba' hoont'ah. 'Et ndoh honeh.

4

'Ilho wahle

1 Si, neMoodihti buba tsak'esída 'ust'ah. Njan dutehjih ka Yak'usda nuhka' dani, 'et
huba soo 'ulhúdzoo hoh whuz toohdelh, 'et nuhts'u hukwa' dusni. 2 'Ahoolhyez yuh
'udulhúdzun, 'ink'ez nagoostl'íyaz né'boolh'en. Dzuh nahdeh whuts'udoohtnik gunih.
Lhk'edahtsi' hoh 'ilho dune wahle. 3 Ndoni 'en be ts'iyawh lhulh dune wahle. Ts'ah'un
na'a lhts'un 'ooht'e, 'i be 'ilho wahle. 'Et 'i be nuhdzi ndulhcho, 'i be whuz na'a zeh hukwa
'ooht'en. 4 'Ilho yust'e ts'uzdli 'ink'ez 'ilho Ndoni neyudinda. Nts'e na'a Yak'usda dutehjih
ka nuhka' dani 'et hukwa tsi hóhli. 5 'Ilhunuh neMoodihti 'ink'ez be néba 'alha 'uhoont'ah,
'i chah 'ilho zeh. 'Ink'ez 'ilho zeh be too be' ts'ul'ih hoonli. 6 'Et 'ilhunuh Yak'usda, 'en buba
'alha 'uhoont'ah, ts'iyawh be'aBá unli. Ts'iyai gha ndoh 'int'ah 'ink'ez nuwheni ts'iyawh
netah 'ut'en. 'Ink'ez nuhwheni ts'iyawh, 'ilhunuh ahli hoh nuhyudínda.

Ndai Christ negha íninla

7 'Et Christ, 'ilho ts'inli hoh ndi yun k'ut lhelhdun huwa ts'ughuna, ye unzoo, 'i be negha
óoninla. 8 'Et huwa Yak'usda bughunek njan ndutni,
"Hoh da Christ nduk whenya hoh ndunnah naoobilchukw,
whuz whe naoobanla.
'Ink'ez dune bugha' ninla."
9 K'an 'et nuhwhudutésnilh daja ni hoh 'utni. Lhdulalhgus k'ut dazsai hoh yahadla
tuz whenya, 'et 'uwhúlhni. 10 Ndun nyuk whenya, 'en zeh degha ndoh yak'uz whenája.
Whuz ts'iyaintsuk lhaoodútelilh ka. 11 'En zeh 'ut'en, bulunah chah whel'a 'en butl'a hó'ai.
Bulunah nus whunilh'en butl'a hó'ai. Bulunah khunek unzoo, 'i be yahutelhtuk, 'et butl'a
hó'ai. Bulunah Yak'usda ba 'ilhunahuwésdel bughu tele 'ink'ez dune hoodutelh'eh, 'et
chah butl'a hó'ai ho' hut'en. 12 Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en lhadúlya nabulhtsi 'et
wheni. 'Et whuz na'a Sizi Gri ba ne'úsle 'ut'en 'uhiyulh'en 'ink'ez Christ buyust'e nus
zeh lhe'eltus, 'et wheni 'uhut'en. 13 'Et njan whuts'un ndet be neba 'alha 'uhoont'ah chah,
'ink'ez ndet t'ets'oninzun Yak'usda buYe' bugha, 'et whuts'un ts'iyawh 'ilho 'uztele. 'Et
whuz na'a soo lhadúlya uztele. 'Ink'ez Christ nts'e na'a soo 'et ndunt'ah, 'en buk'ah ts'ih
hukw'u na'a 'uztenilh. 14 'Aw 'o 'un 'uskehyazkah k'una'a cha'ts'oost'e 'et huwa. Dune buka
hóodelhts'i nabante'ah ka. Lhelhts'un na'a dune wheoobohodulh'eh, 'i be 'ants'i nilhts'i
k'una'a lhelh ts'un náhutukuk li'hut'en. 15 K'us ndet khunek 'alha 'int'ah be lhk'ets'udutsi',
'i be yats'ulhtuk, 'ink'ez Christ netsuh whudélhdzulh, 'en ts'un soo cho uznooyeh hukwa'
ts'ut'en. 16 'En be buyust'e ndulcho lhk'eyánla. Whuz na'a ye ulhtus, 'i be hóotun. 'Et
ts'iyawh lhghu naoodelhúghun 'i be' whut'en. 'Et whuz na'a zeh 'uwhut'en t'eh, 'et t'eh
buyust'e be lhk'ets'udutsi', 'i be 'o nus ulhtus 'ink'ez unzoo tele.

K'an dune, dant'ah dune tele

17 'Et huwa njan hubugha ndun whudutesnilh, neMoodihti nalh 'udusni, 'udun yun k'ut
whut'en hubeni lait'ah hukw'u na'a nuni hunudeh. 'Aw 'o 'un 'en buk'una'a 'ooht'e gunih.
18 Hubeni tsahólhgus yuh 'int'ah, 'et huwa Yak'usda ye khuna, 'i be'et 'uhint'ah. 'Aw hoonli
t'echahonízun, budzi duts'un suli 'et huwa. 19 'Aw ts'iyaintsuk hukw'u ní chanulhdzut.
Ts'iyaintsuk whulahudetnik. Buyust'e whuts'u nint'uk, 'et zeh hukwa' huninzun. Soo
hunint'uk hoh 'ut'en dutsun, 'i 'uhutelh'ilh, 'et zeh whuts'u nint'uk. 20 'Et whunts'ih
nuhwheni Christ, 'en 'aw ndoohoont'ah be whuchaoodulhú'il. 21 'Alha tulih, 'en bugha
whulh 'údahts'o 'ink'ez 'en be hoodelhú'i, nts'e na'a hoh Sizi 'en bugha be 'alha' nudzun,
'en unli 'et huwa. 22 'Et 'uda dats'int'ah inle, 'et ts'iyawh 'ustl'e' 'uwhahleh 'ink'ez whuch'a
whúnulht'uk. 'Et nduhoont'ah, 'et ts'iyawh tube hoontsi' ho' hoont'ah. Ndet whuts'u
náht'uk, 'et hoh nanáht'ah. 23 'Ink'ez nuhwhubeni be howu nuní nahzut, 'et nduhóolcho 'et
k'andit nahoolhtsilh. 24 'Et k'an hukw'u na'a yun k'enahdelh, 'et whuz na'a whulhchoot. 'Et
Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uhoont'ah. Ndet be ts'ah'un 'uhoont'ah, 'ink'ez be 'alha 'int'ah,
'i lubeshi bughu hoolah, 'et whuz na'a Yak'usda neba 'uhóonla.

Ndoni khun butso wahle gunih

25 'Et huwa 'ilhunah ahli whahts'it 'ustl'e' 'udóohneh! 'Ink'ez k'an 'et whuts'un 'ilhunah
ahli hoh nuhwheghah huwhut'i 'en chah khunek 'alha 'int'ah, 'i be hubulh yaoolhtuk,
ts'iyawh 'ilho uzdedowh ts'inli, 'et huwa. 26 Nuhwhuske be lubeshi wulhchoot gunih. Khun
teh nk'achah hunlhúch'e hoh sa yuk tóo'alh gunih. 27 Khun teh netsudule hukwa' ninzun
tune' nuhóolh'en gunih. 28 Ndunnah 'udunut'ih, 'en ts'iyawh 'ustl'e' 'uhooneh, 'et hubula
be 'uhoot'en, 'et sih huba 'uk'elha hole. Ndai dula be hoonzoo huwa ghóona. 'Et sih dune
hoonli whedunidzit hoonliyaz be bula 'ooneh. 29 Khunek ntsi' be yaoolhtuk gunih. 'Et
khunek unzoo, 'i hiye yalhtuk, 'i be 'o nus hilhtus hutele. 'Et t'eh ndunnah nuhoozélhts'ai,
'en huba whútezoo. 30 Yak'usda buyégha lubeshi bughu hoolah, 'en khun butso wahle
gunih. 'En nuhbe hóodet'en nuhwhulhtsi ndet dzin nanhootekulh 'et wheni. 31 Ndet
nuhwhuba dzuh 'uhoont'ah, 'ink'ez whúske k'et 'ants'i nuhdzi dézk'un li'aht'ah, 'ink'ez
whúske 'i be 'ahoolhyez lhulh whuzahke, 'ink'ez 'ahoolhyez lhughí yalhútuk, 'ink'ez dune
hubuch'a dahni chah, 'i ts'iyawh buch'a naoolhúye. 32 'Ink'ez nuhwheni ts'iyawh lhts'un
wahzoo, 'ink'ez ts'iyaintsuk nuhdzi wúlhdzoo hoh lhugha te'untehdzin, 'ink'ez nts'e na'a
Christ, 'en be Yak'usda nuhwhulubeshi nuhwhuba yuna'alhde, 'et nuhwheni chah whuz
na'a zeh 'ilho ahli hoh lhba 'un whutoolhdelh.

5

Be lhk'ets'udutsi', 'i be ndi yun k'ut ts'udelhts'i

1 'Et nuhwheni Yak'usda nuhk'entsi' aht'ah, 'ink'ez 'en buzkeh ahli, 'et huwa buk'ah
ne'óoht'en. 2 Nts'e na'a Christ nék'entsi' hoh dulhdulalhgus k'ut neba butl'a' dudelti,
'ink'ez Yak'usda 'en ts'un bukw'uzdai k'ut ba ts'idalhk'un lí'uja 'ink'ez ndi huwa t'aih,
'i ye khuna 'int'ah, 'i chah bukw'uzdai k'ut butl'a' dudelti li'uja, ndi yoo ba soo
yíltsun li'hoont'ah, 'et nuhwheni chah whuz na'a zeh hoh ts'iyanah buk'eoohtsi'. 3 'Et
whunts'ih ndet hoh tinta' aht'ih, 'ink'ez 'ut'en dutsun, k'us 'uyoon dune yít'i ka' nahzun,
'aw hoontsolyaz whunts'i nuhwheni nuhtah 'et ndóht'en gunih. Ndunt'i, 'i nuhtah
hóle gunih. Nuhwheni dune Yak'usda bube'ildzun ahli 'et huwa whuz na'a ndi yun
k'udoolhúts'i huba' hoont'ah. 4 'Et ndai dutsun 'ink'ez la hoot'ah be yats'ulhtuk. Hoontsi'
hoh dlo k'une'uzduni chah, ndi ts'iyawh 'aw whuz na'a nuhwhuba cha'hóot'ah. 'Et k'us
tube cho Yak'usda ts'un chanailya dahni. 5 Njan t'eoonahzun, ndunnah tinta' 'ut'ih,
k'us 'ut'en dutsun, 'i 'ulh'en, k'us 'uyoon dune yít'i ka' huninzun, 'en 'uk'edéltsi ts'un
tenahududli bubúlh lhulhugha 'uhint'ah, 'et 'en ts'iyawh, Yak'usda 'ink'ez Christ, nts'e
hubudayi cho unli, 'aw hoontsolyaz whunts'i 'aw bughá hokat ghait'ah. 6 Khun dune
khunek hubutah huhoolah be nuhwhunoo'ah gunih. Ndunt'ah Yak'usda yé whúske,
'i, Yak'usda hik'unucha'hust'en buk'eóodutelts'ulh ho' hoont'ah. 7 'Et huwa buts'ún
nidóohdelh gunih.

Whét'en, 'i niz náhdelh

8 Whunulh'en, hoh da tsahólhgus yuh delhúts'i inle. K'an 'et neMoodihti, 'en be
whét'en, 'i nuhwhuba suli. 'Et huwa 'uskehyaz k'una'a be whét'en, 'i niz nuhdelh 'et
ndóht'e huba' hoont'ah. 9 Ndoni be 'ut'en k'ah, ts'iyaintsuk ndet hoonzoo, ts'ah'un na'a
'uhoont'ah, 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i chah ts'iyawh Ndoni búlh buts'un hawhúkat
'úhoont'ah ho' hoont'ah 'et huwa. 10 'Et ndaht'en t'eh, 'et whuz na'a neMoodihti hoont'i
telhtsilh. 11 Tsahólhgus yuh húdelhts'i hube 'ut'en k'ah ndúhoolcho hoh 'aw cha'hóozooh.
Khun buts'un nidoohdelh gunih, 'et k'us njan nduhut'en ts'ih'un whunaoobuts'unultun.
12 Ndet whunest'i hoh ne'hut'en, 'et hukwaya hoonli k'et, 'aw howu yats'oolhtuk huba
cha'hóot'ah. 13 'Et whunts'ih ndi Yak'usda be whét'en, 'i be ts'iyanah hiye t'ewhunilhdzun.
'Et nts'e na'a ts'iyanah t'ehonanzin, ndi Yak'usda be whét'en, 'i be 'uwhut'ih. 14 'Et huwa
njan ndutni,

"Ndan usti, 'en ts'enindzit!
Yaidla tah dinadindaih.
'Et Christ buts'uh hayánduz,
'i nk'édoodi."

Ye whúnih 'i be yinkak delhúts'i

15 Soo cho khahdli. Ye whúnih 'i be yinkak delhúts'i. Huwhusnik hubuk'una'a ilah. K'us
huwhunih k'una'a 'ooht'e. 16 K'an 'et dzin whudezulh 'ahoolhyez dune tink'us 'uhet'ilh
ze' hut'en. 'Et huwa njan yun nadalhdukw suli, 'et hoolah whutele whutsuh, soo cho
ts'ah'un na'a 'uts'uholeh hukwa' ts'oot'en. 17 'Et huwa khun ilah tune' ooht'en gunih. K'us
neMoodihti 'en ndet nuhts'o hukwa' ninzun, 'et zeh t'eoonohzeh hukwa 'aht'en. 18 Khun
tanoohtnai gunih. 'I be khahna, 'i tinta' 'ulh'ih. 'Et k'us Ndoni be doohbun huba' hoont'ah.
19 Yak'usda bughunek be ahjun. Shun teni' uznilhzun, 'i be chah ahjun, 'ink'ez Ndoni shun
be ahjun. Nuhdzi yuh hoh nuhMoodihti shun be délhti, 'et whuz na'a lhulh yalhútuk. 20 Sizi
Gri neMoodihti, 'en boozi be Yak'usda ne'aBá, 'en ts'un ts'iyaintsuk hubugha 'ahoolhyez
chanailya dahni. 21 Yak'usda ts'un te'nahzun 'i gha lhtl'a'dulhúye hoh nuhwheni 'ilho dune
wahle.

Ndi yun k'ut lhghuzdelhts'i, 'i Christ 'ink'ez hubuluglez nduwhult'ah

22 Nuh'atkah nts'ena'a neMootihti butl'a'dudelhúya, whuz na'a nuhwhukikah
butl'a'dudoolhúyelh. 23 Nuhkikah 'en nuhtsuh hudelhdzulh 'et huwa. Nts'e na'a
Christ, Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh butsuh unli, 'et whúz na'a 'et ndúhoont'ah. 'Ink'ez
Christ, nuwheni buyust'e 'uts'int'ah, 'en neulhyis 'int'ah. 24 'Et huwa nuwheni Yak'usda
ba 'ilhunahuwúdulh, nts'e na'a Christ negha ndoh 'int'ah buk'une' ts'ut'en, 'et whuz na'a
ts'ekoo chah dich'oh dukikah ts'iyaintsuk buk'úne' hóot'en. 25 Nuhkikah, nts'e na'a Christ
nuwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh nek'entsi' k'et neba huwá' dudulti, 'et whuz na'a
nuhwhenihch'oh nuh'atkah buk'eoohtsi'. 26 'Et Christ neba daja, nuwheni Yak'usda ba
'ilhunahuwúdulh Yak'usda ba 'udun nenininla. Soo ts'ah'un too zai, 'i k'una'a bughunek
be netsun hoolah nenasulhtsi. 27 'Et whuz na'a nuwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh
soo degha nus lhadint'ah ts'inle hoh Christ dich'oh dubut nenítelelh. 'Aw tsunyaz
whunts'i nek'ut be chaóodest'en. 'Ink'ez 'uts'un na'ayaz whunts'i cha'ts'ít'ah. 'Et
whuz na'a 'et nduts'uwhut'en uztele. 'Ink'ez lubeshi bu'et uztet'ilh, 'aw whuz na'a
nek'eho'alh chaootélah. 28 'Et whuz na'a dune du'atkah buk'ehootsi'. 'Et dahint'ah
dich'oh k'enahudutsi', whuz na'a zeh du'atkah chah buk'ehootsi' huba' hoont'ah. 29 'Et
'aw 'ilhunuh dune dich'oh buyust'e ts'udutnik hoolah, k'us dich'oh buyust'e soo cho
né'yulh'en. 'Et whuz na'a zeh neMoodihti Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ts'iyawh
hubughunli. 30 Christ buyust'e ndulhcho hoh nuwheni ts'iyawh bulah ts'inli 'et huwa.
31 Njan 'et huwa, dune be'abá, be'ama chah buch'a ooya 'ink'ez du'at zeh yulh 'oot'e, 'et
nahúlt'ah 'en 'ilho zeh hoole. 32 Ndi huba whe' hoont'ah hooyah, 'et hooncha ho' hoont'ah.
'Et njan 'udusni, 'i Christ ts'utni, 'en 'ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'et 'udúsni.
33 Njan 'et doo chah zeh nuhwhudutesnilh, dáhoont'ah hoh ts'iyawh nuhwhenich'oh
k'enahdutsi', 'et whuz na'a zeh nuh'atkah buk'eoohtsi' huba' hoont'ah. 'Ink'ez nuhwheni
ts'ekoo nuhkikah soo cho hubudóolhti.

6

'Uskehyaz nuhwhe'abá 'ink'ez nuhwhe'ama 'en hubadóolhti huba' hoont'ah

1 Nuhwheni 'uskehyaz neMoodihti 'en bugha nuhwhe'abá 'ink'ez nuhwhe'ama
hubuk'une' 'ooht'en. 'Et ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. 2 Nuh'abá nuh'ama bulh hubudóolhti.
Ndi khunek 'i 'udechoo netl'aída'ai 'i bulh nets'u yoozi ho' 'int'ah. 3 Et huwa 'i be sa
ndi yun k'ut khutehnalh 'ink'ez ts'iyaintsuk sóo' teht'ilh. 4 'Ink'ez nuhwheni ndan dune
buzkeh hooni, nuhwhuzkeh khun hubunóolhch'eh gunih. 'Et whunts'ih neMoodihti
whuneoodulh'eh, 'et 'i be soo cho hubugha dahni, 'et whuz na'a hubunoolhyeh.

'Ulhna 'ink'ez moodih chah soo cho ne'lhuhul'en

5 'Ulhna ahli nuhwheni chah, nts'e na'a Christ nuhdzi ndulhcho, 'i be buk'une' aht'en,
'et ndunnah ndi yun k'ut nuhmoodih hinli, 'en chah whuz na'a zeh nujut be dulhúduz
hoh hubuk'une' 'ooht'en. 6 Nuhmoodih nuhwhunilh'en ncha na'dudulhú'i t'eh, 'et whuz
na'a ndaht'en ilah, k'us Christ be 'ulhna sahli hoh nuhzul 'ink'ez nuhyust'e ndulhcho, 'i be
ndet Yak'usda nuhts'u hukwa' ninzun, 'et hukw'u na'a 'ooht'en. 7 Nuhbeni hoonáht'i hoh
neMoodihti ba 'ulhna ahli, 'aw dune ba 'ulhna cháhlah. 8 T'eonáhzun, dune 'ulhna k'us

'ulhna hubula nahudetnik whunts'i, 'ut'en unzoo, 'i ahla, 'et whuz na'a neMoodihti ts'un
nuhwhuba k'elha whutéle. 9 'Ink'ez nuhmoodih ahli, nuhwheni chah nuhwhudutesnilh,
nuhwhe'ulhna hoontsi' ne'boolh'en gunih. T'eoonuhzun nuhwhenich'oh nuhMoodihti,
'en nduk yak'uz usda 'ink'ez 'en bunalh ts'iyanah lhulh hulhgha 'uts'int'ah ho' ts'int'ah.

Nts'e na'a netsudule buch'a' ts'ulhdeh

10 Sulhutsinkah, ndi khunek degha nus 'int'ah 'i be nohwhulh yatelhtuk. NeMoodihti,
'en bé ts'ilhtus. Ndai ye úlhtus, 'i be ts'ilhtus. 11 Lhts'utedúghan wheni be sóo nazdutetnilh
hukwa, Yak'usda negha ininla, 'i, ts'iyawh be soo nadahtneh. 'Et t'eh netsudule ye 'uyoo
unli, 'i, 'aw nuhch'a' oolhdeh ghait'ah. 12 'I ilah ndi yun k'ut dune bulh hube chats'úsdulh.
'Et whunts'i ndunnah nek'une'whuhul'en, 'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut,
'ink'ez ndi yun k'ut tsahólhgus yuh whumoodih, 'ink'ez ndunnah ntsi' nududeh ndus
de haíndel chah, 'en ts'iyawh hubulh lhets'údulh ho' ts'ut'en. 13 'Et huwa lhts'utedughan
wheni be sóo nazdutetnilh ka, 'et Yak'usda negha íninla, 'i ts'iyawh be soo nadoohtneh
huba' hoont'ah. 'Et hoontsi' whusawhélts'ut t'eh, 'aw nuhch'a 'oodeh ghait'ah. Ts'iyawh
lhadáhja t'eh, 'et sih soo cho nudoolhúya! 14 'Et huwa didahdelh 'ink'ez nuhwhuts'i tah
ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i be soo cho sunadulhú'ooh. Nuhyust'e ndi be ts'ah'un na'a
'uhoont'ah, 'i chah be náhdelh. 15 Lhadóoht'e ndi khunek unzoo, 'i nedzi ba be soo'
hoont'ah, 'i be óoh'es li'oohneh. 16 Ndi neba be 'alha 'uhoont'ah, 'i 'ants'i nebut ústan
li'int'ah. 'Ink'ez wulhchoot. 'I be k'aza kwun li'int'ah, 'i ndun ntsi' 'en nets'ítutsoh
t'eh, ndi neba be 'alha 'uhoont'ah, 'i be nanoolhneh. 17 Ndi be uzdujih, 'i be uznelhú'ai
li'ts'int'ah. 'Ink'ez Ndoni butes cho, 'i wulhchoot. 'I Yak'usda bughunek 'int'ah. 18 Be
tenadudli, 'i, 'ink'ez Yak'usda ts'un teni' uznilhdzun, 'i chah, 'et whuz na'a tenadahdli.
Ndoni 'en be 'ahoolhyez 'ustl'e' cha'duzéhne hoh tenadahdli. 'Ink'ez nts'oh dawhut'en
'et whunts'ih, huwahli hoh dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ts'iyawh huba tenadahdli.
19 'Ink'ez sich'oh chah soo cho suba tenadahdli. 'I be khunek unzoo, 'i sugha tékulh 'ink'ez
'aw whechasaz hoh ndi khunek 'i be yatelhtuk. 'Et huwa be whe' hoont'ah hooyah 'i bugha
'onghoh daja ni, 'et ts'iyawh whebuntelhtun. 20 'Et Yak'usda ba síyin 'ust'ah, tsak'esída
whunts'i. 'Et huwa soo cho suba tenadahdli. 'Et 'aw whechasaz hoh 'uyoon chah hubulh
yatelhtuk, 'ink'ez si ts'ah'un na'a 'uwhutesdlilh.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

21 Si nts'e na'a dast'en 'ink'ez si sts'un sulh dahooja, 'et Tychicus 'en ts'iyaintsuk
nuhduténilh. 'En 'int'ah nelhutsin buk'ets'intsi', ndun neMoodihti 'en ts'ah'un na'a ba
ne'út'en, 'en 'int'ah. 22 'Et huwa ndun nuhts'ú telh'a. 'Et sih dats'út'en t'eoonoohzeh,
'ink'ez soo cho nuhdzi hoont'i yoolhtsilh. 23 Nuhwheni sulhutsinkah ts'iyawh be nédzi
dezghel, 'i nuhgha tékulh. Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Christ neMoodihti 'en be, be
nék'ets'intsi', 'i 'ink'ez be 'alha 'uhoont'ah, 'i bulh nuhgha tet'alh. 24 Ndunnah Christ
neMoodihti soo 'alha 'i be yuk'entsi', 'en ye unzoo, 'i bulh 'utet'ilh. 'Et ndoh honeh.

Philippi Whut'en 'En Paul Hubuts'un K'e'anguz

Paul, Philippi whut'en, dahooja, hubulhni

1 Nuwheni Paul 'ink'ez Timothy 'et Sizi Gri be 'ulhna ts'inli. Nuhwheni keyah Philippi
whut'en ndunnah Christ, Sizi ts'utni, 'en bugha dune Yak'usda bube'ildzun 'aht'ah, 'ink'ez
ndunnah huwunli 'ink'ez yula 'ut'en chah, nuhwheni ts'iyawh dahooja nuhwhuts'útni.
2 Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en ts'un ye unzoo, 'i 'ink'ez be nedzi dezghel,
'i nuhgha íni'ai, 'i ts'iyawh nohwhulh 'óot'e nuhwhuba hukwa' nuszun.

Nuhnalhúnih totsuk 'et huwa Yak'usda ts'un chanailya dusni

3 Nuhwhunalhúnih totsuk, 'et huwa Yak'usda ts'un chanailya dusni. 4 Tenadusdli totsuk
hoonúst'i hoh nuhwheni ts'iyawh nuhwhuba tenadusdli. 5 'Udechoo dzin 'ink'ez k'an 'et
whuts'un ts'iyanah khunek unzoo, 'i be yalhtuk, 'et nuhwheni chah sula 'aht'en. 6 Njan 'et
suba nawh cha'hoot'ah, ndun nuhwheni nohwhulh ndi 'ut'en unzoo, 'i whe' yudílh'en,
Sizi Gri budzin, 'et t'eh lhaídutelilh. 7 Ts'ah'un 'uhoont'ah hukw'u na'a hubugha nuni
nuszut. 'Et huwa sudzi yuh 'un whunusdzun. Nts'e na'a dast'ah njan 'utes tl'ool be
whédust'uk, 'et whunts'ih ndi khunek unzoo, 'i ba síyin 'ink'ez ts'iyanah t'ehontézin
'et 'alha 'uhoont'ah. 'Et whuz na'a nuhwheni chah ye unzoo, 'i ts'iyawh lhundúneltsuk
hoh lhtats'úlya. 8 Yak'usda nalh 'ún whudusni, nts'e na'a Sizi Gri dudzi ndulhcho, 'i be
nek'entsi', 'et whuz na'a si chah tube nuhwhuk'enúsdli. 9 Ndez na'a nuhwhuba tenadusdli,
be t'éoonudzun, 'i be 'ink'ez ye whunih chah ts'iyawh 'i be, 'et whuz na'a be nek'ets'intsi',
'et lhat lhuk'uz teh nuhwhuba whutéle. 10 'Et whuz na'a ndet degha nus hoonzoo, 'et
t'ewhuntehzeh. 'Et huwa Christ budzin ndet whusawhutélts'ulh, 'et nuhtsun hoolah
'ink'ez 'aw hoonliyaz nuhk'éholts'it whutélah. 11 'Ink'ez Sizi Gri 'en bugha 'ut'en ts'ah'un
'int'ah, 'i be dóohbun. 'Et whuz na'a Yak'usda ba ts'odóolhti 'ink'ez 'o nus uzdóolhti.

Christ 'en bughu yatuk

12 Sulhutsinkah sulh dahooja, 'et whula gha ts'ih 'o nus lhanah dune ndi khunek
unzoo, 'i hiyoozélhts'ai suli. 'Et t'ewhuntehzin hukwa' nuszun. 13 'Et huwa hubudayi
cho bukoo whucho, ndunnah lhahudughan 'ink'ez 'onghoh, 'en chah, 'et ts'iyanah
t'ehoninzun, Christ 'en bugha 'utes tl'ool be whédust'uk. 14 'Ink'ez ndunnah neMoodihti
be lhulhutsinkah hinli, 'en ndi 'utes tl'ool 'i bugha 'en 'o nus 'uhoolcho, 'i be whéchaniljut
Yak'usda bughunek unzoo, 'i ye yatelhtuk ka. 15 'Alha bulunah sughe' hoolnih, 'ink'ez
suhundóolhdah hukwa' hut'en. 'Et whunts'ih bulunah si sts'un hubudzi unzoo. 'Et whuz
na'a Christ 'en highu yailhtuk. 16 Ndunnah sughe' hoolnih, dich'oh 'ahuninzun hukw'u
na'a, Christ 'en highu yailhtuk. 'Aw ts'ah'un na'a ilah 'uhut'en. Njan tsak'esída 'et 'o nus
suba hoontsi' huhoolhtsilh hukwa' hut'en. 17 'Et whunts'ih bulunah 'en be nek'ets'intsi',
'i be Christ 'en highu yailhtuk. T'ehonínzun ndi khunek unzoo, 'i ba njan siyin, 'et hukwa
tsak'esahulh'ai. 18 'Et nts'e na'a yahalhtuk 'et nduhóolcho suba 'ants'i 'uhoont'ah. Dich'oh
duk'una'a tulih yahalhtuk k'us khunek 'alha 'int'ah tulih 'uhutni. Christ 'en highu yalhtuk
'et huwa hoonust'i. 'Ink'ez 'et whuz na'a hootést'i. 19 Nuhwheni ts'iyawh t'enwhunuszun,
ndunnah suba tenahududli, 'ink'ez ndai Sizi Gri buyégha 'i be sula' whudíja, 'et 'i be 'et
huwa sula nahudutetnih. 20 Ndet hukwa tsi hoosdli, 'et daoodulhúne nts'oh ne'ust'en, 'et
whunts'ih 'aw hukwaya oosdle ghait'ah. 'Et k'us whutsuh da ndést'en inle, 'et k'an 'et
whuz na'a zeh 'utest'ilh, 'et huwa 'aw hukwaya chatesdle. Khusna k'us dasítsai 'et whuz
na'a zeh be khusna, 'i be Christ 'et hoh délhti. 21 Ndez na'a suba njan nduhoont'ah, 'awhuz
khusna zeh 'ust'ah t'eh, Christ, 'en zeh 'int'ah. K'us dasítsai, 'et t'eh whuch'a ootélhdoh.
22 'Et 'awhuz khusna zeh 'ust'ah t'eh, se' 'ut'en 'i mai li'tenilh. Nts'e na'a 'utahaootes'alh
'aw t'eoonuzúszun. 23 'Et suba nawh 'uhooja njan 'et whéguz ninlhúts'ut. Nts'e suba
hoolhtus wule, 'et whuz na'a 'oosneh. Nduk Christ buts'un 'inkez buzih tesda hukwa'
nuszun. 'Et degha nus whutézoo ho' hoont'ah. 24 'Et whunts'ih dachásal t'eh, 'et 'o nus
nuhwheni nuhwhuba whutézoo. 25 'Et whuz na'a degha nus soo' hoont'ah, 'et dulhcho

suba 'alha 'uhoont'ah. 'Et huwa t'eoonuszun dachásal t'eh, 'ink'ez njan tesdalh 'ink'ez
nuhwheni ts'iyawh nohwhulh zeh test'ilh. 'Et whuz na'a be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah
'o nus nteyeh, 'ink'ez 'o nus hootéht'i. 'Et whuz na'a 'uwhutét'ilh. [26] 'Et whuz na'a nuhghu
nanúsja t'eh, 'et sih si sugha lhk'uz teh Sizi Gri dutélhti.

Christ ba soo uznoot'uk 'ink'ez 'en ba dzuh nuts'oozut

[27] Nts'oh dahooja whunts'i, Christ bughunek unzoo, nts'e na'a nuhwhuba hukwa'
ninzun, whuz na'a zeh yun k'ut delhúts'i. Khun nohwhulh 'ust'ah, k'us nuhch'a 'ust'ah
t'eh, ts'iyaintsuk nohwhulh údutests'o nuhyégha 'ink'ez nuhzul bulh 'ilho zeh wahyin.
Ndi khunek unzoo, 'i be, be 'alha 'uhoont'ah ts'ít'ih, 'i be 'ilho zeh hukwa 'aht'en. [28] 'Ink'ez
ndunnah nuhch'a detni, 'en hube noolhújut gunih. 'Et whuz na'a ndaht'ah t'eh, 'et soo
ts'et whucho wheóobunulhtun, 'en hoolah tele 'uhint'ah. 'Et whunts'ih nuhwheni dujih
ahli. Yak'usda 'en nuhwhuba 'uhoonla. [29] Christ 'en ba ndez na'a nuhtl'awhélts'ut, 'aw
nuhwhuba 'alha 'int'ah zeh ilah, buba dzuh nahdeh chah. [30] 'Et huwa ndet dzuh nuszut,
'et whunulh'en 'ink'ez whudahts'o, 'et nuhwheni chah whuz na'a zeh 'et ndaht'ah.

2

Te'uzdudil'en hoh 'ilho zeh ts'oole

[1] 'Et huwa Christ 'en nohwhulh 'int'ah nuhla' tenilh ka ih? Christ ye nuhwhuk'entsi',
'i be ih k'enanwhuna'ah? Ndoni 'ilho ih nohwhulh 'int'ah? 'Ink'ez nuhts'un únzoo
ih? 'Ink'ez nuhgha te'ninzun ih? [2] 'Et whuz na'a 'uhoont'ah t'eh, 'et be hóonust'i,
'i ts'iyawh lhadáhla. 'Et nuhwhubeni ts'iyawh 'ilho 'ooht'e. Be lhk'edahtsi', 'i chah
'ilho zeh 'uteht'ilh. Nuhzul bulh 'ilho sahli li'ooht'e. 'Et hoh nts'e na'a daja nahzun,
'et 'ilho zeh wahle. [3] 'Et nuhwhenich'oh hukwa' nahzun zeh ne'óoht'en, 'ink'ez ahcha
na'dudoolhú'i gunih. 'Et whuch'a yuk 'ududulhúdzun 'ink'ez 'uyoon nuhghanus hinzoo
noohzin. [4] Nuhwhenich'oh zeh khun nuni noohzut gunih. 'Et k'us 'uyoon chah hubughu
nuní nahzut hubula teht'ilh ka.

Christ, Yak'usda unli, 'et whunts'ih te'dudil'en hoh ndi yun k'ut inda

[5] Hoh da ndet Christ, Sizi ts'utni, 'en howu nuni nuzut, nuhwheni chah 'et zeh howu
nuni noohdeh. [6] Yak'usda dant'ah, whuz na'a zeh 'int'ah. 'Ink'ez Yak'usda yundult'ah ho'
'int'ah. 'Et whunts'ih dich'oh Yak'usda yulh lhúgha 'int'ah 'aw hoh cha'dudílti. 'Et huwa
'aw Yak'usda gho tez'ai chanízun. [7] 'Et k'us ts'iyawh whuladetnik hoh be 'ulhna dahint'ah,
'et hóolhchoot, 'ink'ez dune nduwhút'en suli. [8] 'Ink'ez dune nduwhút'en hoh hinilh'en
'ink'ez dich'oh ts'iyanah hubughan yuk 'int'ah na'dudulhútsi. Datétsah whuts'un de'aBá
yuk'une' 'ut'en lhdulalhgus k'ut datétsah 'et whunts'ih. [9] Et huwa Yak'usda ts'iyaintsuk
gha ndoh yudálhti 'ink'ez boozi degha nus hooncha hukw'u na'a yoozi whulhtsi. [10] 'Et
whuz na'a ndi Sizi boozi, 'i bugha ts'iyanah dugwutsi be hits'un nuhudútelya ho' hoont'ah.
Yak'uz whut'en 'ink'ez ndi yun k'ut whut'en, 'ink'ez yun t'ah 'int'ah, 'en chah ts'iyawh.
[11] 'Et ts'iyawh lhelh yoo khunek be yahalhtuk, 'en ts'iyawh njan dawhúdutenilh, Sizi Gri
neMoodihti 'int'ah. 'Et whuz na'a ndahútenilh, 'et Yak'usda ne'aBá, 'en hidutélhti ho'
hutni.

Ndi khunek be ts'ukhuna, 'i zeh soo cho oohtun

[12] 'Et huwa nuhwhuk'esi' nts'e na'a daht'ah nohwhulh —'ust'en inle hoh Yak'usda k'une'
'aht'en. K'an 'et 'aho 'aw nohwhulh cha'ust'ah, 'et whunts'ih 'o nus buk'une' 'aht'en tehle,
'et nuhts'un hukwa' nuszun. 'Et huwa soo ts'ah'un na'a 'un whudúsni, nts'e na'a dahjih
inle, 'et whénlhujut 'ink'ez nuhwhuyust'e dulduz hoh 'et whuz na'a lhaoodáhleh hukwa
'aht'en. [13] Yak'usda 'en 'un whulh'en. Ndai yuka' ninzun 'ink'ez hoont'i hoh nts'e na'a
hukwa' ninzun, hoh tuné'nohulh'en. [14] Ts'iyaintsuk hoh hiyenah 'udoohni gunih. 'Ink'ez
khun teh lhch'a whunoolhú'i gunih. [15] Nuhk'ehóotelts'ulh, 'et whu'et 'uht'ah 'ink'ez soo
nahtsun hoolah wahle, 'et whuz na'a Yak'usda buzkeh tehle, 'et hoh 'aw nuhk'e holts'it
ghait'ah. Ndunnah tink'us 'uhint'ah 'ink'ez lubeshi degha nus ntsi' 'ooleh hukwa' hut'en,
'en hubutah 'ulh'ek be whét'en, 'i k'una'a 'ooht'e. [16] Ndi khunek be ts'ukhuna, 'i zeh
soo cho óhtun. 'Et whuz na'a Christ budzin t'eh, dahóolcho 'i be hootést'i. Hoh t'eh,
whusúntelhtun niz de ndet hukwa 'est'en 'ink'ez ndai 'álh'en, 'i ts'iyawh 'aw 'ants'i 'et

cha'úst'il. 17 'Et whunts'ih be nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez Yak'usda ba 'aht'en, ndi
Yak'usda bugha t'aih, li'int'ah. 'I k'ut be khusna, 'i nadésjul li'ust'ah, 'et huwa hoonúst'i,
'ink'ez ts'iyawh nohwhulh whúnelhnik. 18 'Et hubugha zeh nuhwheni chah hoonáht'i
'ink'ez sulh whunelhnik.

Paul, Timothy yughu yalhtuk

19 'Et Sizi neMoodihti 'en but'anínestan hoh Timothy 'aho nuhts'un telh'alh. 'Et
whusanája t'eh, daht'ah sudáni, 'et sih hóst'i. 20 'Aw dune yulh ndult'ah hoolah. 'En soo
cho nuhghutele. 21 'Uyoon ts'iyawh dich'oh dude 'ut'en k'ah zeh hukwa hunuta, 'aw Sizi
Gri be 'ut'en k'ah ilah. 22 'Et whunts'ih Timothy nts'e na'a dune unli, nuhwheni ts'iyawh
t'eoonúhzun. Dune buye' nts'e na'a de'abá yula 'ut'en, 'et whuz na'a zeh 'ulhna k'una'a
ndi khunek unzoo, 'i be sula 'ut'en. 23 'Et huwa 'et njan nts'e na'a sulh dawhútenilh, 'et
nahóo'ai t'eh, 'aw 'et sih nuhts'ún tóolh'a. 24 'Et whunts'ih neMoodihti 'en but'anínestan
si chah 'aho nuhts'un tesyalh nuszun.

Paul, Epaphroditus yudálhti

25 'Et howu nuni nuszut, Epaphroditus 'en nuhts'un tóolh'a huba' hoont'ah. 'En
nelhutsin 'int'ah. Sulh 'ut'en chah 'int'ah 'ink'ez 'ilhuh sulh lhudúghan idúdli. 'Et
nuhwheni nuhwhuba khunek na'á chah unli. 'En 'int'ah ndet hukwa' nuszun, 'et
nduhóolcho hoh sula 'ut'en. 26 Hoh da ndun bulh údahts'o nduda inle. 'En hubugha budzi
nduda 'ink'ez nuhwheni ts'iyawh nuhk'éninli. 27 'Ink'ez 'alha tube nduda. 'Ankw'us dazsai,
'et whunts'ih Yak'usda yugha té'nanzin. 'Aw 'en zeh ilah, si chah sugha té'nanzin. 'Et
huwa 'o 'un lha'un teh tso chásdlah. 28 'Et huwa 'aooduneh be nuhts'un whelh'a. Ah'en
t'eh, 'et sih hóht'i. 'Ink'ez 'aw tube sudzi chandoosdah. 29 'Et huwa neMoodihti 'en bugha
hoonáht'i hoh koo danúlhti. 'Et ndunt'ah, hubudélhti. 30 Christ 'en be 'ut'en k'ah huwa,
'ut'en buba lhai k'et, 'ankw'us dazsai. Dich'oh ye khuna, 'i whunts'i buba 'ants'i yint'ah.
'Et huwa ndet hoh sula' tehnilh inle, ndai be sula cha'áhnil, 'i ts'iyawh dich'oh be sula 'uja.

3

1 Sulhutsinkah njan 'et degha nus 'uhoont'ah, 'et ndun whudusni. NeMoodihti 'en bulh
ts'ónilhnik! ndai nuhts'ó k'e'aguz, 'i zeh 'int'ah. 'Et whunts'ih suba 'ants'i hoonli, 'ink'ez
bé dóohjih sih. 2 Ndunnah dune lhikah li'hint'ah buch'a huwahli. 'Ink'ez ndunnah 'ut'en
ntsi' 'ulh'en, 'en chah buch'a huwahli. 'Ink'ez ndunnah hika dune unli 'i ka hubuhut'az,
'en chah buch'a huwahli. 3 'Et nuwheni ts'ah'un na'a nets'ant'az 'et huwa. 'Ink'ez
nuwheni Ndoni 'en be Yak'usda ts'un teni' uznilhdzun. 'Ink'ez Christ, Sizi ts'utni, 'en
ba ts'odelhti. 'Ink'ez neyust'e k'ah ts'ih 'et 'aw whut'ananichats'unítan. 4 'Et whunts'ih si
chah hukwa' nuszun t'eh, suyust'e k'ah ts'ih, 'et zeh whut'anínustan, 'et whunts'ih hukwa
cha'núszun. Soo cho whunulh'en, 'et 'uyoon chah buyust'e k'ah ts'ih 'uhint'ah, 'et si 'o
nus whuz na'a 'ust'ah. 5 Whuzíli whuts'un lhk'udit dzin 'et nts'e na'a buka dune ts'inli
k'ut nehoot'as, 'et ndusíhinla. Israel buts'uh haizut usdli. Benjamin bulh hudedowh,
'en 'ilhunuh 'ust'ah, 'ink'ez Hebrew bughunek k'ah ts'ih degha nus soo yalhtuk 'ust'ah.
'Ink'ez ndunnah Pharasee, 'en dahoont'ah hoh Moses be' dustl'us k'une' hut'en, 'et si chah
hubulh désdowh 'ust'ah. 6 Soo tube cho hoolhtus hoh 'ust'en. 'Ink'ez ndunnah Yak'usda
ba 'ilhunahuwúdulh, 'en dzuh nobulhdeh inle. 'Ink'ez nts'e na'a dune Moses be' dustl'us
be ts'ah'un 'int'ah tele t'eh, 'et huwa 'aw hoh sk'eóotelts'ulh hootélah hoh 'ust'ah. 7 'Et
whunts'ih nduhoolcho hoh 'o nus suba hoonzoo sutelhtsilh inle, 'et Christ 'en ba 'ants'i
'et 'ést'en whuzdli 'et nahoo'ai. 8 'Aw 'et zeh ilah 'un whudusni, Christ, Sizi ts'utni, 'en
suMoodihti dant'ah t'ezninzun, 'et hooncha k'et 'aw uzdooni ghait'ah. 'Ink'ez ndai niz de
nts'oh tune'zust'en hoh, dáhoont'ah bughu t'eoonúszun, 'i bugha sghu hóolhchoot t'eh,
'et nduhóolcho whuladesnik. 'I ts'iyawh 'un tukat, 'i suba 'unli 'et huwa 'o nus Christ
t'enooszeh ka. 9 'Ink'ez 'en buyudúsda. Ndi Moses be' dustl'us, 'aw 'i bugha ts'ah'un dune
chásdlah inle. 'Et k'us Christ suba 'alha 'int'ah 'et huwa ts'ah'un dune síli. Ndi be ts'ah'un
na'a be dune ts'inli, 'i, be 'alha 'uhoont'ah 'i be Yak'usda ts'un hawhúlts'uk. 10 'Et Sizi Gri
' en soo cho t'enteszeh hukwa' nuszun. Ye ulhtus, 'i be dinaidilhti, 'ink'ez dahoont'ah
hoh dzuh nusuzut, 'et chah t'ewhunteszeh. 'Et nts'e na'a dazsai, si chah whuz na'a zeh

'utesnilh. [11] 'Et 'alha 'uhoont'ah, si chah yahadla tah ye dinadija, 'et si chah nduchah ndúsja.

Nduk whuz zeh hukwa' ts'oot'en

[12] 'Awhuz 'aw nduhoolcho huba soo cha'ust'ah. 'Ink'ez soo 'et lhadúlya síli, 'aw howu yachazulhtuk. 'Et whunts'ih nust'uk zeh 'ust'ah. Di ka Christ, Sizi ts'utni, 'en silhchoot, 'et whuz na'a si chah itélhcholh. [13] Sulhutsinkah sich'oh ndi 'awhuz 'aw hóolhchoot chanuzúszun, 'et whunts'ih 'ilhunuh huba zeh 'et ndust'en. Ndi niz sulh ne'whust'en, 'i ts'iyawh bunasulhúnah, 'ink'ez sutsuh 'uwhet'ilh, 'i zeh wúlhchoot hukwa 'ust'en. [14] Christ, Sizi ts'utni, 'en beYak'usda ndai nduk negha whúte'alh, 'et whuts'un zeh hukwa 'ust'en. [15] 'Et huwa ndunnah lhadulya, 'en chah whuz na'a zeh nuni hunoodeh, 'ink'ez nuhwheni 'uts'un na'a 'unahzun t'eh, 'et whunts'ih ts'iyawh Yak'usda t'enohwhuntelhdzeh. [16] 'Et whunts'ih ndet 'uda neghá whults'ut, whuz na'a zeh nuts'óodelh 'ink'ez lhk'una'a zeh nuni uznoodeh.

'Aw 'et ndi yun k'ut uzdelhts'i 'et whunts'ih yak'uz nekeyah ho' hoont'ah

[17] Sulhutsinkah sk'una'a 'aht'en. 'Ink'ez 'uyoon si sk'una'a neMoodihti ba yinkak húdelhts'i, 'en chah bunulh'en. Nuwheni nek'ah ts'ih 'ooht'e ka 'uts'int'ah. [18] 'Et whunulh'en lhanah ndi yun k'ut húdelhts'i hoh 'en Christ bulhdulalhgus ch'a detni 'uhint'ah. Ndunnah tso bulh lhat 'un whudáni. Doo chah zeh snatsul too hoonli hoh 'un whudúsni. [19] 'Et ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah tinta' hutet'ilh. Hubut 'i buba Yak'usda unli. Ndi yun k'ut hooya ts'iyawh hiyulh 'int'ah 'ink'ez 'i zeh hiba whudélhti. Ndi yun k'ut hoonli, 'i zeh ghu nuni hunudeh. [20] Nuwheni 'et yak'uz nekeyah ho' hoont'ah 'et huwa. 'Et whuts'un neulhyis nets'u teyalh, 'et huba níznindel. Sizi Gri neMoodihti, 'en 'int'ah. [21] 'Ink'ez neyust'e tel'en, 'i buyust'e dézti, 'i k'una'a 'int'ah yutelhtsilh. Ndai ye ulhtus, 'i be ts'iyaintsuk buk'une' whut'en, 'i be 'uyoo neyust'e neba itelhsilh.

4

[1] 'Et huwa sulhutsinkah nuhwhuk'esi', nuhk'énisli chah 'ust'ah. Nuhwheni nuhgha hoonúst'i, 'ink'ez nuhwheni suba be whuch'a whundeh ahli. Nuhwhuk'esi', neMoodihti 'en ba soo cho nudelhúya. [2] Nuhwheni ts'ekoo Euodia 'ink'ez Syntyche, nuhts'u tedusdli, neMoodihti 'en be lhk'una'a zeh nuni nuhzut.

'ink'ez tenazdoodli

[3] 'Ink'ez nyun ts'ah'un sulh dune inli, nts'u tedusdli, ndunnah ts'ekoo, khunek unzoo, 'i be sula 'ét'en, 'en bula 'oneh. Clement, 'en chah, 'ink'ez 'onghoh chah sula 'uhét'en, 'en ts'iyawh ndi dustl'us be ts'ukhuna huboozi k'e'usdúguz, 'i k'ut 'en chah huboozi 'uk'une'úsduguz. [4] NeMoodihti 'ahoolhyez 'en be whunélhnik! Doo chah zeh 'udusni, whunélhnik! [5] Ts'iyanah dune soo ne'bulh'en. NeMoodihti whusanátedalh 'aw 'et wheghah 'úhoont'ah. [6] Hoonli huwu ni wahle gunih! 'Et k'us ts'iyaintsuk huba tenadahdli. 'Ink'ez tedahdlih, 'ink'ez chanailya dóohni. Ndai be ndunuhdzit, 'i ts'iyawh Yak'usda ts'un buka' dahni. [7] 'Ink'ez Yak'usda be nedzi dezghel, 'i hooncha k'et 'aw t'eznoozeh ghait'ah. 'Et Christ, Sizi ts'utni, 'en be ndi nedzi dezghel, 'i nuhdzi yuh 'ink'ez nuhwhubeni yuh chah 'et ts'iyawh yughu tele.

Ts'iyawh ndet nuhwhuba whudézti, 'et zeh howu nuni noohzut

[8] Sulhutsinkah ndi khunek, 'i 'udek'elh'az 'int'ah. Ndai 'alha 'int'ah, ndai k'us hóoncha, ndet ts'ah'un 'uhoont'ah, ndai netsun hoolah, ndai unzoo, ndet 'et hoonzoo howu yats'ulhtuk, ndi ts'iyawh nuhwhuba whudézti t'eh, 'et zeh howu nuni nahdeh. [9] Ndet si sugha hoodelhú'i, ndai sughunek ulhchoot, whudáhts'o, nuhnalh 'ést'en, 'et sih, whuz na'a ne'ooht'en. 'Ink'ez Yak'usda be whudezghel, 'en sih nohwhulh 'óot'e.

Philippi whut'en dahúdzoo

[10] 'Et sa inle hoh doo chah sughu nuní nahzut 'ink'ez 'ahoolhyez sunalhúnih, 'et whunts'ih sula' teht'ilh 'aw nuhgha chawhulhts'it. 'Et huwa neMoodihti 'en be tube hoonúst'i. [11] 'Aw be ndunusdzit, 'i bughi yachasúlhtuk. Nts'e na'a dast'ah, 'et whunts'ih hoonúst'i. 'Et whuz na'a hodelhú'i. [12] T'eoonuszun nts'e na'a hoonliyaz whezdunidzit,

'ink'ez lhai ust'i, 'et chah t'eoonuszun. 'Et huwa nts'oh dahoont'ah whunts'i suye'últs'ilh,
'ink'ez unusdai, 'ink'ez 'ulhúdlai, 'ink'ez 'endunúsdzit, 'i ts'iyawh nt'eoonuszun. 13 Christ
ye úlhtus, 'i sugha ooní'ai, 'et huwa 'en be ts'iyaintsuk 'uwhulh'en. 14 'Et whunts'ih dzuh
nusízut huwa, 'et hoonzoo hoh 'ahja sula 'eht'en. 15 Philippi whut'en, nuhwheni zeh sula
'áhja. 'Udechoo khunek unzoo, 'i be yawhenilhtuk hoh, 'ink'ez hukw'elh'az yun k'ut
Macedonia howu natésja, ndunnah Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ts'iyawh, 'aw 'ilhunuh
whunts'i hoonliyaz sgha cha'í'al. Nuhwheni zeh 'et ndúsahla. 16 Keyah Thessalonica 'et
sída hoh, ndai chást'i inle, nat lhk'élh'az suts'ó tl'ah'ai. 17 'Aw hoonliyaz sugha' teh'alh,
'i 'aw nuwhuts'o hukwa' nuszun ilah. Nus de nuhwhuba 'uk'elha tele, 'i zeh nuhwhuba
buka' nuszun. 18 'Alha ts'iyai lhai ust'i. Epaphroditus 'en be ndai sutsuh tl'ahla, 'i ts'iyawh
ílhchoot, 'ink'ez 'unésdai. Sooltsun, 'i ndulhcho hoh buzahooltsun li'int'ah. 'I huwa
t'aih 'int'ah. 'I be Yak'usda tube cho hoont'i. 19 'Ink'ez Christ, Sizi ts'utni, ye dézti, 'i
bugha suYak'usda ndai be ndunáhdzit, 'i, ts'iyawh nuhgha ítelelh. 20 'Et neYak'usda 'ink'ez
ne'aBá, 'en ts'un 'ilhuz wheni tube cho uzdélhti. 'Et ndoh honeh.

Ts'iyanah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ts'iyawh dahooja hubudóohni

21 Ndunnah Christ, Sizi ts'utni, 'en be dune Yak'usda bube'ildzun, 'en ts'iyawh da-
hooja suba hubudóohni. 'Et ndunnah sulhutsinkah suzih húdelhts'i, 'en chah dahooja
nuhowhútni. 22 'Ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun, 'en njan húdelhts'i, 'en ts'iyawh
dahooja nuhuwhútni. Ndunnah Ceasar bukoo húdelhts'i, 'en soo dahooja hutni.
23 NeMoodihti Sizi Gri ye unzoo, 'i, nuhwheni ts'iyawh nohwhulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul, Colossia Whut'en 'En Hubuts'un K'e'anguz

Clossia whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Si Paul Sizi Gri 'en be whel'a 'ust'ah. Yak'usda whuz na'a suba hukwa' ninzun.
'Ink'ez nelhutsin Timothy, 'en bulh, 2 nuhwheni Colossia whut'en ndunnah Christ bulh
dahooja nuhwhuts'útni. Christ 'en buyudelhúts'i. Yak'usda bube'ildzun ahli. Nuhwheni
nelhutsinkah huba 'alha 'uhoont'ah ahli. Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en
ts'un nuhdzi dóoghel 'ink'ez ye unzoo, 'i chah nohwhulh óot'e ka, 'et whuz na'a zeh 'ooht'e
hukwa' nuszun.

Dahoont'ah hoh Christ, Sizi ts'utni, 'en nuhwhuba 'alha 'int'ah

3 'Et Yak'usda Sizi Gri neMoodihti be'aBá, 'en ts'un chanailya ts'utni, 'ink'ez 'ahoolhyez
nuhwheni nuhwhuba tenazdudli. 4 Nuhwheni nohwhulh uzdits'o dahoont'ah hoh Christ,
Sizi ts'utni, 'en nuhwhuba 'alha 'int'ah 'ink'ez dune Yak'usda bube'ildzun unli, 'en
ts'iyawh buk'ehtsi'. 5 Ndai yak'uz ts'ih nuhwhuba 'ilhowezkat, 'i buka tsi hóhli. 'Et huwa
buk'eoohtsi', 'ink'ez ts'ah'un khunek unzoo, 'i whutsuh da whulh údahts'o. 6 Nts'e na'a
khunek unzoo, 'i ndi yun k'ut ndulhcho hoh núdelhts'ut 'ink'ez 'i be 'uznesdai li'hint'ah.
Nuhwheni chah whuz na'a zeh nuhghu delts'ut. Ndet dzin 'udechoo whudáhts'o hoh
khunek 'alha 'int'ah 'i bugha Yak'usda ye unzoo, 'i t'ewhunehzin, 'et whuz na'a 'o nus soo
náhyeh. 7 Epaphras 'en 'ilhunuh be ne'úst'en, 'en nelh 'ut'en 'int'ah 'ink'ez buk'ets'intsi'.
'En bugha ye unzoo, 'i bodulhú'eh. 'En nuhwheni nuhwhuba Christ 'en yuba 'ulhna
unli 'int'ah, 'ink'ez 'aw nuhla dootnih ghait'ah. 8 'Ink'ez Ndoni be ts'iyanah k'ehtsi',
nuwhúlhni.

Christ 'aw 'en zeh ts'iyaintsuk ch'a dezti 'int'ah

9 'Et whulagha ts'ih ndet dzin whulh 'úzdants'o da, 'et whuts'un nuhwhuba tenazdudli,
'aw 'ustl'e' cha'ts'udésni. Whuz na'a Yak'usda nuhwhuba ts'oodulhkut nuhts'o hukwa'
ninzun, soo ts'ah'un na'a t'ewhunoohzeh. 'Et hoh Ndoni 'en be, be whutnih, 'ink'ez be
t'eoonudzun, 'i ts'iyawh be dutéhbun. 10 'Et neMoodihti 'en ba soo ts'ah'un na'a ndi yun
k'ut delhúts'i. Ndai 'ulh'en, 'i ts'iyawh yé hot'i. 'Ut'en unzoo, 'i buts'un hayóokat, 'ink'ez
Yak'usda 'o nus t'entehzeh. 11 Ye ulhtus, 'i dézti, 'i ts'iyawh 'i be 'o nus ulhtus wáhle. 'Ink'ez
hoonáht'i soo hoonli tachaoodahtnik 'ink'ez dzuh nahdeh whulh nudelhúya. 12 'Ink'ez
ne'aBá chanailya dahni. Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en be whét'en, 'i buniz nudelhúya,
'en ndai yit'i, 'i hubugha ítelelh 'i bulah negha tekulh, 'et nuwheni soo ts'uldzoo nesulhtsi.
13 Ne'aBá ndi tsahólhgus yuh ulhtus, 'i ts'un hanánhonla, 'ink'ez buYe' yuk'entsi', nts'e
whuhubudayi cho unli, 'et nenáneninla. 14 'En duduzkai be nenaonket. 'Et hoh nelubeshi
ts'iyawh neba 'un yutelhdel. 15 Yak'usda 'aw chast'en ho' 'int'ah 'et whunts'ih buYe' 'en
yundult'ah ho' 'int'ah t'ets'oninzun. Ndi ts'iyaintsuk 'ulya, 'i 'udechoo whuzdli unli, 'et
huwa ts'iyawh whumoodih unli. 16 'En be ts'iyaintsuk 'ulya 'et huwa. Ndai yak'uz 'ink'ez
ndi yun k'ut, ndai uznilh'en, 'ink'ez chats'és'en chah. Ndunnah yak'uz ts'eh kw'uts'uzda
cho dézti, 'i k'uhudelhts'i, 'ink'ez nududeh wheúlhtus. Ndet neba moodih unli 'ink'ez be
nek'úne'whul'en chah. Ndi ts'iyaintsuk, 'en bugha 'úhoolya 'ink'ez buba' hóolya. 17 'En
'int'ah ts'iyai 'et whutsuh da unli, 'ink'ez 'en bugha ts'iyai lhube'whudilhtun. 18 'Ink'ez
Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, buyust'e hinli, 'en butsuh whudélhdzulh 'int'ah. Ndun
'udechoo whe' whudílh'en, 'en 'int'ah. 'Ink'ez yahadla hubutah, 'en 'udechoo whuzdli
'int'ah. 'Et whuz 'aw 'en zeh ts'iyaintsuk ch'a dezti 'int'ah ho' hoont'ah.

Christ, 'en bugha be'aBá duts'un nelh soo ninawhunt'ai

19 Yak'usda hoont'i hoh nts'e na'a dant'ah, buYe' yulh lhulhgha 'int'ah ho' 'int'ah. 20 'En
bugha ts'iyaintsuk 'ink'ez nuwheni chah be'aBá duts'un dune bulh soo ninawhunt'ai.
Ts'iyaintsuk ndi yun k'ut 'int'ah 'ink'ez yak'uz chah 'et whunts'ih, lhdulalhgus k'ut buzkai
yun nadélt'ik, 'i be whudezghel neba whulhtsi. 21 'Ink'ez hoh da nuhwheni chah Yak'usda
buch'a nisinzut 'aht'ah inle. Nuhwhubeni be buch'a dehtni ahli inle, 'ink'ez hoontsi' tune'

zaht'en. 'Et whunts'ih duts'un dune bulh soo ninawhunt'ai. 22 BuYe' ndi yun k'einya hoh
nuwheni nek'una'a buyust'e whuzdli, 'ink'ez 'i be neba dazsai. 'Et huwa 'aw 'o 'un nelh
chahiskah. 'Et hoh nuhtsun hoolah tele. Nuhk'éholts'it chah ghait'ah. 'Ink'ez 'aw 'o 'un
nuhch'a yaootuk ghait'ah. 'Et whuz na'a be'aBá ts'un nuhwhutelilh. 23 Be nuhwhuba 'alha
'uhoont'ah soo duts'o, 'i be óhtun. 'Ink'ez whuduts'o koo buk'uwhuz'ai, 'i li'aht'ah. 'Ink'ez
khunek unzoo, 'i bulh udahts'o, ndi khunek buka tsi hóohli khun bula doohtnih gunih. Ndi
yun k'ut nduhóolcho hoh ndi khunek unzoo, 'i bugha ídelts'ut. 'Et huba si, Paul, Christ ba
ne'ust'en síli.

Soo hooltus hoh 'ust'en

24 K'an 'et Christ 'en bugha nuhwhuba dzuh nuszut hoonúst'i. 'Et ndai suyust'e
k'ah 'uhoont'ah 'i be 'en buyust'e ba lhaoodutesdlelh. Ndi buyust'e, 'i Yak'usda ba
'ilhunahuwúdulh, 'et 'uwhúlhni 25 'Et huba huba ne'ut'en síli. Yak'usda ye soo whulh'en,
'i ndet nuhwheni nuhgha sugha whunt'ai, 'et hoh nuhwhuba bula 'ust'en síli. 'Et whuz
na'a Yak'usda bughunek ts'ah'un na'a lhaoodutesdlilh. 26 Njan whe' hoont'ah hooyah,
'aw niz de haoodanzut whuts'un, ts'iyanah buch'a whunest'i. 'Et whunts'ih 'aw 'et dune
Yak'usda bube'ildzun, 'en nuwheni ts'iyawh ts'et gaih newhunénelhtan. 27 Ndi whe'
hoont'ah hooyah, 'et t'ets'ontezeh 'et Yak'usda nets'u hukwa' ninzun. Dawhuldzoo 'ink'ez
dahoolcho 'uhoont'ah 'ink'ez 'udun yun k'ut whut'en, 'en buba' hoont'ah. Christ 'en
nuhyudínda, 'et 'uhoont'ah. 'En 'int'ah ndi Yak'usda ye dézti, 'en bugha 'i buka tsi hoohli.
28 'En bugha ts'iyanah bulh yats'ulhtuk. Be whutnih, 'i be ts'iyanah bugha ts'útni, 'ink'ez
ts'iyawh whubuts'odulh'eh. 'Et sih ts'iyanah Christ, Sizi ts'utni, 'en be lhadulya 'uhoot'e.
'Et whuz na'a zeh 'uhint'ah hoh ne'aBá buts'un buztelelh. 29 'Et huba soo hoolhtus hoh
'ust'en. Nts'e na'a ye úlhtus, 'i be nulhtus 'ust'en, 'et 'uwhultus hoh hukwa 'ust'en.

2

Ndi njan yun k'ut hubughunek, 'i 'aw Christ yulh nduchaílt'ah

1 'Et nuhwheni, ndunnah Laodicea whut'en, 'en chah, 'ink'ez ndunnah 'aw chasuhí'il,
nuhwheni ts'iyawh t'ewhuntehzeh 'et nuhts'u hukwa' nuszun, dahoolcho, 'i be soo hool-
htus hoh nuhwhuba hukwa 'ust'en. 2 'Et budzi nduk na'ootneh 'ink'ez be lhk'ets'ududtsi', 'i
be 'ilho nahoodle. 'Et whuz na'a ndet Yak'usda be whe' hoont'ah hooyah, daooneltsuk
hoonzoo, 'i be 'uhoont'ah, 'i ts'iyawh soo ts'ah'un na'a t'ewhunteszeh. Ne'aBá chah
'ink'ez Christ chah, 'en bugha 'uhoont'ah. 3 Dawhuldzoo, 'i be ts'uwhuni, 'ink'ez daldzoo,
'i be t'eoonúdzun chah, 'i ts'iyawh Christ 'en buyuh ts'ih neba nonulh'i. 4 Njan 'et
'un whudusni khun 'uyoon soo yahulhtuk 'et nanwhunoo'ah gunih. 5 'Aw suyust'e be
nohwhulh cha'ust'ah. 'Et whunts'ih suyéghah 'i be nohwhulh 'ust'ah. 'Ink'ez hoonust'i
hoh ts'ah'un na'a ne'aht'en 'ink'ez Christ ye úlhtus, 'i be nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'et
ts'iyawh t'eoonúszun. 6 'Et huwa nts'e na'a neMoodihti, Christ, Sizi ts'utni, 'en úlhchoot,
'et whuz na'a ndi yun k'ut delhúts'i. 7 'En be nuhghih whuzdli li'aht'ah, 'ink'ez 'en be
ulhtus sáhli. 'Et whuz na'a nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'en bulh 'ilho wahle ka. 'Et
nts'e na'a whunanohodalh'i, 'et hoh 'o nus ulhtus tehle. 'Et huwa lhk'uz teh chanailya
dáhtni. 8 Soo cho khohdle doo ka 'uyoon nanwhunoo'ah buk'úne' 'ooht'en ka. Nts'e
na'a dune dich'oh duk'una'a nuní hunuzut, k'us 'ants'i khunek be yáhalhtuk, k'us dune
dich'oh duk'ah ts'ih 'uhutni, k'us ndi yun k'ut hubuk'úna'a hoh dune hohodalh'i chah,
'aw njan Christ ts'un hachahoozulh. 9 Yak'usda dant'ah unli, 'et Christ 'en chah ts'iyawh
'ilho buyust'e zeh yudinda 'et huwa. 10 'Ink'ez nuhwheni chah buyudelhúts'i, 'et huwa
lhadáhja sahli. Njan ndet neba moodih unli 'ink'ez be nek'úne'whul'en chah, Christ 'aw
'en zeh ts'iyaintsuk k'une' whul'en.

Ndi Moses be' dustl'us buk'une' ts'ut'en, Christ ts'iyawh neba hoolah whulhtsi

11 'Ink'ez 'en bugha nuhwhúzt'us li'aht'ah. 'Aw dune bula be cha'hóonil. Lubeshi
nuhyust'e be 'ulh'en, 'i, ts'iyawh nuhyust'e yuch'a nayuzdla. Whuz na'a Christ nuh-
whúzt'us li'aht'ah. 12 Too be 'ulhúneh hoh 'et hiyulh 'anwhalhti lí'aht'ih. 'Ink'ez Yak'usda
be 'ut'en, 'i be yahadla tah Christ dinabudinla, 'et nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah. 'Et

'i be nts'e na'a dinabudinla, 'et whuz na'a nuhwheni chah hiyulh dinanwhudinla ho'
hoont'ah. 13 'Ink'ez nuhwheni tinta' aht'ih 'ink'ez nuhyust'e k'ut 'aw chanwhuhít'us,
'et huwa dasáhtsai hoh aht'ah. 'Et whunts'ih k'an 'et 'en bulh nakhúhna hoh aht'ah.
Ts'iyawh hoh tink'us 'úts'et'en neba whuladetnik. 14 Dune ne'hutet'en Moses bughunek
'uk'une'úsduguz, 'i nech'a 'uhoont'ah, 'et ts'iyawh neba whusanáho'ai. Ndi yuk'e'ánguz,
'et neba nets'oh 'uhoont'ah. 'Et huwa 'aw whenghut ts'óoya ghait'ah. 'Et Sizi ndi
khunek yílhchoot 'ink'ez lhdulalhgus k'ut wheyundunilht'o hoh ts'iyawh neba hoolah
whulhtsi. 15 Ndi ndet neba moodih unli 'ink'ez be nek'úne'whul'en chah, 'et ts'iyawh
bughu nahóolchoot, 'ink'ez ts'iyanah nalh hooya ubulhtsi. 'Et huwa buch'a' nilhde.
16 'Et huwa ndai ah'alh, ndai ahtnai, k'us budzenis whudézti, k'an 'ulh'ek ooza, 'ink'ez
Lizwif nahulyis dzin chah, ndi 'i ts'iyawh 'et hubugha nuhwhudoolhtsi' gunih. 17 'Et ndi
'ants'i tsagwusts'it li'hoont'ah. 'Et whunts'ih ndet nus de whusawhutelts'ulh, Christ
bube'ildzun 'uhoont'ah, 'et zeh ts'ah'un 'uhoont'ah. 18 Ndet whuch'a oonúlhde nuhghá
whults'ut, khun 'uyoon nuhghu haóoduntet'ah t'eh, khun hubuk'ah ts'ih 'oohneh gunih.
Ndut'en huhoont'i hoh huwhuts'it dudzi yuh 'uhilhdzun na'hududil'i. 'Ink'ez lizas ts'un
tenahududli. Ndet 'aw chahuhóo'il chah t'ehonínzun na'hududil'i. 'Ink'ez buyust'e
whuts'u nint'uk, 'et whuz na'a 'uhuninzun. 'I be 'ants'i nahudúchun li'hut'en. 19 'Ink'ez
Sizi netsuh whudélhdzulh, 'en buyust'e 'uts'int'ah. 'En 'aw soo cho chahiyootun. 'Et
whunts'ih 'en bugha 'o nus ts'ilhtus 'ulheh. 'Ink'ez 'en bugha ts'iyawh 'ilho uzteleh. 'Et
whuz na'a buyust'e nuyeh. Ndai nuyeh, 'i Yak'usda 'en 'uhóonla. 20 'Udak'ez ndi yun
k'ut nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et whuch'a Christ 'en bulh dasáhtsai li'ahja. 'Ink'ez
k'an 'et dzin 'et di ka 'awhuz hukw'une' aht'en? 21 But'aghóohnalh gunih! Khun ólhkah
gunih! Nóhle gunih! 'Et zeh whenhóodalh'i. 22 Ndi ndunt'ah, 'i ts'iyawh hoolah whulhih.
Ndi khunek netl'adet'ai, 'ink'ez dune whunhodalh'i, 'et whuz na'a zeh 'uhoont'ah. 23 'Et
ts'iyawh be ts'uwhunih bulh 'int'ah li'int'ah. 'Et hoh dune dich'oh duk'una'a tenahududli
huwhulhtsi. Te'hududil'en na'hududil'i. 'Ink'ez buyust'e dzuh nehiyulhdzut. 'Et
whunts'ih ndi ts'iyawh 'aw hoonli chahoolah. 'Et ndúhoont'ah ts'iyawh 'aw neyust'e
lubeshi whuts'u nint'uk, 'aw 'et whuch'a nela 'ewhudoneh ghait'ah.

3

Neyust'e lubeshi whuts'u nint'uk whulazdootni 'ink'ez Christ nets'u hukwa' ninzun, 'et zeh hukwa' 'uznoozin

1 'Et huwa Christ 'en bulh dinadahdel t'eh, 'et nduk yak'uz ts'ih dahoont'ah 'et zeh
hukwa' ntehzilh. 'Et Christ Yak'usda nalhnih ts'ih yuzih usda. 2 Nduk yak'uz ts'ih
dahoont'ah 'et zeh nuhwhubeni tah whudólh'a, ndi yun k'ut 'uhoont'ah, 'et huwununi cha
nusóohzut. 3 Dasáhsai li'aht'ah 'ink'ez 'ilhuz be kháhna, 'i Christ 'en bulh Yak'usda bulh
'ilho sahli li'ahja. 4 Christ be ts'úkhuna, 'en 'int'ah. 'Ilhudzin ts'iyanah ba be hooduteltsilh,
et nuhwheni chah ye dézti, 'i be 'en bulh whuz na'a 'utehnilh. 5 'Et huwa ndi yun k'ut
nuhyust'e daootsah howa núlhtih. Tinta cha'zooht'en, tinta' ts'ut'ih, 'ink'ez whudutsun
tune' 'ooht'en gunih, 'ink'ez tinta' uztet'ilh, 'et hukwa cha'uznooszin, hoontsi' tune'
uteht'en hukwa' noohzin gunih, 'ink'ez 'uyoon yit'i ka' noohzin gunih, 'et 'uk'edéltsi neba
'alha 'intáh li'hoont'ah. 6 'Et bulagha ts'ih, ndunnah nduhut'en, 'en hubugha Yak'usda
ye hunilch'oh, ndunnah hik'unucha'ust'en, 'en ts'iyawh hubuts'u whélts'ulh. 7 Hoh da
nuhwheni chah 'et zeh ndáht'en inle. 8 'Et whunts'ih k'an 'et njan daht'en ts'iyawh
whuladoohtnih huba' hoont'ah. Huzahke, hunlhúch'oh chah, k'udáht'en, Yak'usda ch'a
yalhtuk, khunek untsi', 'i bé yalhtuk, 9 'ink'ez nalhunooht'ah gunih. 'Et 'uda dats'int'ah
inle, 'un whutulhdelh 'et huwa. 10 'Ink'ez k'an 'et 'uyoon nasahdli. 'Et ndan whuz na'a
'un whínla, ndet bugha t'ets'oninzun, 'et 'i be 'o nus ulhtus nats'usdli. 'Et hoh nts'e na'a
Christ unli, 'en buk'una'a 'uts'oot'e ka. 11 Ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ts'iyawh
lhunduhúlt'ah. Greek k'eyahalhtuk k'us Lizwif whut'en, yuka dune unli, 'i k'ut ts'ut'us,
k'us 'aw chahídut'us chah, nts'iz de hainde k'us Scythia whut'en chah, 'ulhna k'us hubula
nahudetnik dune chah, 'en ts'iyawh. 'Et whunts'ih Christ 'en zeh ts'iyai unli 'ink'ez
ts'iyawh nelh 'int'ah.

Dant'ah k'an dune nasdli

12 Yak'usda 'utahanhónla 'et hoh bube'ildzun ahli, 'ink'ez nuhk'entsi'. 'Et huwa ndez
na'a 'óoht'e. 'Uyoon hubugha te'noohzin, 'uyoon ts'un wahzoo, yuh 'ududoolhúdzin,
'uyoon soo nilyaz ne'boolh'en. 'Ink'ez ts'iyaintsuk sa hoh dzuh nutehzut 'et chah whulh
wahyin. 13 Lhulh soo' ts'int'ah, 'ink'ez ts'iyaintsuk lhuba whunaoodulhúnah. Nuhtah
'ilhunuh 'uyoon k'ehoo'ai t'eh, nts'e na'a Christ nuhwhuba whunaoodelhúnah, nuhwheni
chah whuz na'a zeh huba whunaoodoolhúnah. 14 Be lhk'ets'udutsi', 'i 'udetsuh nets'óo'alh.
'I be degha nus hoonzoo hoh 'ilho 'uts'int'ah. 15 'Ink'ez Yak'usda be nedzi dezghel,
'i be nuhdzi yuh k'une' hool'en. 'Et whuz na'a 'utahanhónla 'ilho yust'e wule ka.
'Ink'ez 'ahoolhyez chanailya noohzin. 16 Christ bughunek be whutnih soo cho nuhdzi
yuh hóle. Yak'usda bughunek be ahjun. Shun be teni' uznilhdzun, 'ink'ez Ndoni be
ahjun. Lhodulhú'eh 'ink'ez lhgha dáhtni. Be hoonzoo, 'i be nuhdzi yuh hóle, 'ink'ez
neMoodihti ts'un ahjun. 17 Nts'e na'a daht'en nuhghunek 'ink'ez nuhwhe'ut'en 'et chah,
Sizi neMoodihti boozi, 'i be ndaht'en. 'Ink'ez 'en be Yak'usda ne'aBá, 'en ts'un chanailya
dahni.

Nts'ena'a nuhwhukoo 'et Sizi Gri ba ne'ooht'en

18 Nuhwheni ts'ekoo nuhkikah hubutl'a' dudoolhútelh, 'et neMoodihti ba hoonzoo ho'
hoont'ah. 19 Dune nuhwhu'atkah hubuk'eoohtsi'. 'Ink'ez hube' zóohla gunih. 20 'Uskehyaz
ts'iyaintsuk hoh nuhwhe'abá 'ink'ez nuhwhe'ama hubuk'une' 'oohten. 'Et whuz na'a
ndaht'en t'eh, neMoodihti hoont'i. 21 'Ink'ez dune nuhwhuzkeh hubunóolhch'eh gunih!
Doo ka si ilah tune' hut'en hole. 22 Nuhwheni 'ulhna ahli, ndi yun k'ut nuhmoodih hinli,
'en ts'iyawh hubuk'une' 'ooht'en. Nuhmoodih nuhwhunilh'en 'et zeh 'ooht'en gunih. 'Et
whunts'ih nuhdzi ts'ah'un na'a Yak'usda bé noolhújut, 'ink'ez nuhmoodih hubuk'une'
'ooht'en. 23 'Ink'ez daht'en nuhdzi ndulhcho, 'i be ndóht'en. Ndaht'en neMoodihti zeh ba
'aht'en 'aw dune ba ilah 'aht'en. 24 T'eoonúhzun ndai neMoodihti nuhts'u yoozi, 'i nuhgha
ítelelh. Christ neMoodihti 'en be 'ulhna ahli 'et huwa. 25 'Et whunts'ih tink'us 'ahét'ilh,
'en whuz na'a huba k'elha whutele. 'Ink'ez ne'aBá nalh ts'iyawh lhgha zeh 'uts'int'ah 'et
huwa.

4

1 'Ink'ez nuhwheni moodih ahli, nuhwhe'ustlen ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez lhgha 'int'ah, 'i
huba k'elha yulh'ih. T'eoonuhzun nuhwheni chah nduk yak'uz ts'ih nuhMoodihti hoonli.

Ye unzoo, 'i bulh Christ ba ts'oot'en

2 Soo cho huwahli hoh tenadahdli. 'Ink'ez chanailya dahni. 3 Nuwheni chah neba
tenadoohdli. Yak'usda neba dá'dutootan bughunek be yats'oolhtuk ka. 'Et whuz na'a
Christ bugha whe' hoont'ah hooyah, 'et ts'iyanah ts'un howu yats'oolhtuk. K'an 'et, 'et
huwa tsak'esída. 4 'Ink'ez suba tenadoohdli, 'et hoh nts'e na'a yatelhtuk whuba 'et ts'ah'un
newhútes'alh. 5 Ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en huwahli hoh hubulh yalhtuk. Ndet
k'an 'et nuhghá whults'ut, whunih be 'uhoolh'en. 6 Nuhwhughunek 'ahoolhyez unzoo, 'i
be hubulh yaoolhtuk. 'Et huwa t'eoonóhzin nts'e na'a huba whutézoo k'una'a, 'et whuz
na'a 'ilhunuh hinli hoh hubulh yátelhtuk.

Dek'elh'az khunek butl'a naidet'ai

7 Ndun Tychicus, 'en nelhutsin buk'ets'intsi', 'ink'ez neMoodihti 'en ba ts'ah'un na'a
nela'ut'en, 'ink'ez Sizi Gri ba sulh 'ulhna unli. 'En si sugha ts'iyawh nuhduténilh. 8 'Et huwa
njan nuhts'ú télh'a. 'Et nts'e na'a daht'ah t'ewhuntezeh, 'ink'ez nuhdzi nduk na'yooleh.
9 Onesimus 'en yulh te'us. 'En chah ts'ah'un na'a nelhutsin 'ink'ez nuwheni ts'iyawh
buk'etsintsi', 'ink'ez nohwhulh 'ilhunuh 'int'ah. 'En bugha njan ts'iyawh dawhut'en
t'ewhuntehzeh. 10 Aristarchus, 'en chah sulh tsak'esda 'ink'ez dahooja nuhwhúlhni. 'Et
Barnabas bunat, Mark, 'en chah dahooja nuhwhúlhni. Nts'e na'a datét'ilh, 'et 'uda
t'eoonáhzun. Nuhghu ninya t'eh, soo cho hoonáht'i hoh nuhghoya. 11 'Et ndun Sizi, Joosta
chah hiyulhni, 'en chah dahooja nuhwhúlhni. Ndunnah, 'en ts'iyawh yuka dune unli, 'i
k'ut ust'us 'úhint'ah. Ndunnah 'en zeh Yak'usda dune k'úne' bul'en, 'et huba sula' hut'en,
'ink'ez sóo ne'suhulh'en. 12 Epaphras 'en chah nohwhulh 'ilhunuh 'int'ah, 'ink'ez dahooja

nuhwhúlhni. Christ buba 'ulhna 'int'ah. Soo k'us hooncha hoh nuhwhuba tenadudli. 'Et hoh Yak'usda nuhts'u hukwa' ninzun, 'et 'i be ts'ah'un na'a 'en ba nudutelhúya 'ink'ez lhadúlya chah tehle. 13 'En buba 'alha' ts'ah'un na'a 'udusni, hooncha hoh nuhwhuba nint'uk. 'Aw nuhwheni zeh ilah, ndunnah Laodicea whut'en 'ink'ez ndunnah Hierapolis whut'en, 'en chah. 14 Luke, 'en yoo be duyun unli, 'en nuwheni ts'iyawh buk'ets'intsi' 'ink'ez Demas 'en chah dahooja nuhwhúlhni. 15 Ndunnah Laodicea whut'en, ndunnah nelhutsinkah, 'en ts'iyawh dahooja neba hubudóohni. 'Ink'ez Nymphas, 'ink'ez ndunnah bukoo Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah dahooja suba hubudóohni.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

16 Nuhwhenich'oh nuhtah ndi dustl'us buk'eyalhtuk t'eh, ndunnah Laodicea Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en chah hik'eyaoolhtuk huba' hoont'ah. 'Et ndai dustl'us hubuts'o tl'aiya'ai, 'i nuhwheni chah buk'eyaoolhtuk. 17 'Ink'ez Archippus 'en dóohni, neMoodihti ndet yutl'ahó'ai, ts'iyawh lhaoodooleh. 'Et whuz na'a 'en ba ne'ust'en tele. 18 Sich'oh sula be dahooja dusni hoh 'uk'une'zíguz, 'i, “Paul”. Ndi tes tl'oolh be tsak'esída bunaoodoolhúnah gunih. Ye unzoo, 'i nuhwhulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul, Thessalonica Whut'en Ndi 'Udechoo Dustl'us 'I Hubuts'un K'e'anguz

Thessalonica whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Nuwheni tanah ts'inli Paul, Silvanus, 'ink'ez Timothy, nuhwheni keyah Thessalonica
ts'ih Yak'usda ne'aBá 'en ba 'ilhunahuwúdulh, dahooja nuhwhuts'útni. Ne'aBá Yak'usda
'ink'ez Sizi Gri neMoodihti ts'un nuhwhuba tenazdudli, 'et hoh ye unzoo, 'ink'ez nuhdzi
dooghel nohwhulh 'oot'e.

Hoonzoo k'una'a ne'hut'en

2 'Ahoolhyez nuhwheni nuhwhugha Yak'usda ts'un chanailya ts'utni. Ndet tenazdudli
totsuk 'aw 'et nuhwhunats'ulnih. 3 Nuhwhunats'ulnih 'aw 'ustl'e cha'susne, be 'alha
'uhoont'ah, 'i bugha nuhwhe'ut'en, nts'e na'a be nék'ets'intsi', 'i be soo cho 'aht'en,
'ink'ez neMoodihti Sizi Gri 'en bugha hukwa tsi hoohli, 'aw whulachaduzahnik. Yak'usda
ne'aBá 'en bunalh 'et whuz na'a ndaht'en. 4 Nelhutsinkah nt'ets'oninzun Yak'usda
nuhk'entsi' 'ink'ez 'utáhanóhonla. 5 'Et neghunek unzoo, 'i 'aw khunek zeh ilah unli
hoh nuhtl'adélts'ut. 'Et whunts'ih be hoolhtus, 'i be Ndoni bugha chah, 'et whuz na'a
nuhtl'adéltsut. Nts'e na'a nuhtl'adélts'ut 'et nt'eoonuhzun ndi khunek 'i ts'ah'un na'a
'int'ah. 'Et huwa hoh da nuhtah uzdelhts'i, nuhwheni nuhwhuba dant'ah dune ts'inli,
'et ts'iyawh nt'eoonáhzun. 6 'Et nuwheni 'ink'ez neMoodihti chah, ts'iyawh nek'una'a
aht'ah sahli. Tube dzuh nusuhde hoh Ndoni ye whunelhnik, 'i be Yak'usda bughunek
unzoo, 'i hoonáht'i hoh ulhchoot. 7 'Et huwa nuhwheni nuhgha nts'oh tune' aht'en, 'et
ndunnah Macedonia 'ink'ez Achaia yun k'ut chah, ndunnah Sizi Gri buba 'alha' 'int'ah,
'en nuhk'una'a 'uhint'ah huzdli. 8 'Et Macedonia whut'en 'ink'ez Achaia whut'en chah,
'en neMoodihtih bughunek, 'i ts'iyawh nuhwheni nuhgha hiyulh uduzts'ai. 'Aw 'et zeh
ilah, Yak'usda ts'un nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'ilhuz nduhoolcho hoh t'ehinanzin, 'et
huwa nuwheni 'aw 'o 'un daja uzdooni ghait'ah. 9 'Et hedich'oh nuhwheni nuhwhugha
nelh nahuwhulnuk nts'e na'a nuhkoo danwhunulhla inle. 'Ink'ez nts'e na'a 'uk'edéltsi
nuhwhuba 'alha' 'int'ah, 'et whuch'a nasahdel 'et Yak'usda ts'un nasulhúya. Yak'usda 'en
khuna, 'ink'ez 'alha unli, 'en zeh buba 'ulhna sahli. 10 'Ink'ez buYe', yak'uz ts'ih hainya, 'en
chah buba ilh'i. Sizi 'en 'int'ah, 'en yahadla hubutah dinadulhti 'ink'ez Yak'usda ye nelh
hunilch'e negha itekulh, 'i whuch'a neulhyis.

2

Paul 'en Sizi Gri ba bube 'ut'en k'ah 'int'ah

1 Nelhutsinkah nuhwhenich'oh nt'eoonahzun 'aw 'ants'i 'et nuhwhuts'un
nachats'utedulh. 2 'Et keyah Philippi whut'en, 'en hubugha tube dzuh nuts'uzde, 'et
ts'iyawh t'eoonuhzun. 'Et whunts'ih hukw'elh'az Yak'usda 'en bugha 'aw whechats'itsaz
hoh bughunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk, lhat hoh nehiyenah 'uhant'e 'et
whunts'ih. 3 'Et ndi khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yatuk inle, 'aw tink'us cha'it'ah, k'us
dutsun, 'i bulh cha'it'ah, 'aw ntsi' 'i chah hubutah hoolah. 4 'Et whunts'ih Yak'usda nelh
soo neooni'ai hoh bughunek unzoo, 'i be netl'ahó'ai, 'et whuz na'a zeh ts'iyawh 'ilho
yats'ulhtuk. 'Et whunts'ih nts'e na'a dune hodutéts'o 'et hukwa' huninzun, 'i khunek
'aw whuz na'a ilah yats'ulhtuk. 'Et whunts'i Yak'usda nets'u hukwa' ninzun, 'et zeh
howu yats'oolhtuk. Yak'usda 'en nedzi yoolhdzih. 5 T'eoonahzun 'aw khunek 'uyoo
unli, 'i be ilah nohwhulh yats'ulhtuk. 'Aw hoonliyaz aht'i, 'i negha óohlelh, 'et whuz
na'a ilah nohwhulh yats'ulhtuk. 'Et Yak'usda nalh njan ts'ah'un na'a 'ún whudusni.
6 Nuhwheni k'us 'uyoon chah nedutelhti hukwa chats'ití'en, Christ buba whel'a 'en ts'inli
'ink'ez netl'ahó'ai 'et huwa be hóolhtus, 'i be nuhgha ndoh 'uts'int'ah. 7 'Et whunts'ih
nuhtah uzdelhts'i da, nuhts'un ts'inzoo. Nts'e na'a ts'ekoo hubuzkeh nulhyeh 'ink'ez
hubuk'ehintsi', 'et whuz na'a nagoostl'íyaz ne'unwhuts'ulh'en. 8 Nuhk'enits'inli, 'et huwa

ts'uhoont'i hoh Yak'usda bughunek unzoo, 'i be nohwhulh yats'ulhtuk. Be ts'ukhuna,
'i whunts'i nuhwheni nuhgha huwázte'alh, nuhk'ets'intsi' 'et huwa. [9] Nelhutsinkah
soo cho whunalhúnih, hoh da nts'oh tune' ts'ut'en 'ulh'ek 'ink'ez dzin 'i bulh lhula'
ts'óodut'en! Tube neba howa whulna t'eoonahzun. Doo ka nuhwhuba howa whulna
ts'uhoolhtselh 'et whuch'a. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek unzoo, 'i be nohwhulh
yats'ulhtuk. [10] Nuhwheni nuhnalh 'uts'ut'en, Yak'usda bunalh chah, dalcho 'i be soo
cho buk'une'ts'ut'en 'ink'ez ts'ah'un na'a ne'ts'ust'en, nuhwheni huba 'alha' hoont'ah
nuhtah nek'éholts'it whuch'a. [11] 'Ink'ez t'eoonuhzun nts'e na'a nuhbákah nuhk'entsi'
hoh nuhgha hanle, 'et whuz na'a nohwhulh 'uts'int'ah. 'Et huwa khunek ulhtus, 'i be
nohwhulh yats'ulhtuk, 'ink'ez k'enánohwhuts'une'a. Dateht'ilh, 'et whunohuznulhtun.
[12] 'Ink'ez Yak'usda ba soo whuldzoo, whuz na'a toohdelh. 'En 'int'ah nts'e usda, 'et
hubudayi cho unli, 'et hoh ts'iyaintsuk k'une' whut'en unli, 'ink'ez ye dézti, 'i chah bulh
'int'ah. 'Et whuz de 'anih nuhwhúlhni.

Sizi Gri hits'u nalhúya

[13] Nuwheni negha Yak'usda bughunek dáhts'o 'et ts'iyawh hoonáht'i hoh ulhchoot.
Yinkak dune ghunek ilah k'una'a úlhchoot. 'Alha' hoont'ah Yak'usda bughunek 'int'ah.
Nuhwheni huba 'alha' yint'ah, 'i be 'o nus ulhtus nuhwhulhtsi. 'Et huwa 'aw 'ustl'e
cha'ts'udésnik hoh Yak'usda chanailya ts'utni. [14] Nelhutsinkah ndunnah Christ, Sizi
ts'utni, 'en bube'ildzun hinli, ndunnah Judea yun k'ut Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en
hubuk'una'a zeh aht'ah. 'Et nts'e na'a ndunnah Judea húdelhts'i, 'en 'onghoh Lizwif dzuh
nubuhulhdeh, 'en hubuk'una'a zeh nohwhulh keyah whut'en, 'en dzuh nunóhohulhde.
[15] Lizwif, 'en 'uhuja neMoodihti Sizi Gri hizelhghi. 'Ink'ez ndunnah huba Yak'usda be
nus whúnilh'en, 'en chah hubuhanghan. 'Ink'ez nuwheni chah hubuyun k'ut hukw'u
nanehuntézyoot. Ts'iyanah ch'a hudetni, 'et huwa 'aw Yak'usda hoont'i hukw'u na'a
nuchá'hust'en. [16] Khun teh 'udun yun k'ut whut'en hudoojih ka hubulh yaztelhtuk, 'et
whuch'a nehúnenyoot. Ndunnah Lizwif ndai 'uhiyulh'en, 'i bugha lubeshi be hudezbun.
'Et huwa Yak'usda ye hubulh hunilch'e, 'i 'ilhuz wheni hiyulh utet'ilh.

Thessolanica whut'en hubuk'eninli

[17] 'Et nelhutsinkah, 'astl'iyaz wheni nuhwhuch'a nehunézyoot, 'et whunts'ih nedzi be
nohwhulh 'uts'int'ah. Tube cho nanwhuts'utet'ilh, 'et 'o nus hukwa ts'uninzun. [18] 'Et
huwa tube nuhts'uztedulh hukwa' uznanzin. 'Alha si, Paul, nat hoh nuhts'u toosya hukwa
'est'en, 'et whunts'ih ndun Satan 'en nedádenya. [19] 'Et ndet 'uhoont'ah hukwa tsi ts'uhooli,
k'us ndai be ts'uhoont'i? Ndai neba k'elha tele, 'i be ih ts'ótet'i? NeMoodihti Sizi Gri
nket'ah whusanatedalh 'ink'ez nuhwheni chah ts'iyawh hubuhubulh 'uteht'ilh, 'et zeh
'uhoont'ah! [20] Nuhwheni be uzdézti 'ink'ez be ts'úhoont'i, 'i ahli 'et huwa.

3

Be 'alha' hoont'ah, 'i 'aw huba chayílhtus tulih, 'et huwa Paul hubughuni unli

[1] 'Et hoh da 'aw 'o 'un whulh ts'ooyin ghait'ah suli. 'Et neba hoonzoo nidúdzun hoh
whenich'oh keyah Athens íduke. [2] 'Et huwa nelhutsin, Timothy, 'en Yak'usda ba ne'ut'en,
'en nuhts'u whets'alh'a. 'En 'int'ah Christ bughunek unzoo, 'i be nela'ut'en. 'En bugha
nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et 'ilhuz wule hukw'u na'a zeh 'uteht'ilh, 'ink'ez bughunek
be nus nuhwhunilht'uk. [3] 'Et njan dune dzuh nunwhulhdeh hoh nuhwhuba dzuh wule
gunih. Nuhwhenich'oh t'eoonahzin njan neba 'uhóolya ho' hoont'ah. [4] 'Et nuhzih íduke
da dzuh nuztedeh ho' hoont'ah nuhwhuts'udáni inle. 'Et whuz na'a 'uhooja 'ink'ez k'an
'et nt'eoonehzin. [5] 'Et huwa si chah 'aw 'o 'un whulh wusyin ghait'ah. 'Et huwa Timothy,
'en nuhts'u whelh'a ndi be 'alha 'uhoont'ah bugha daht'ah ts'iyawh neba naoote'alh. Doo
ka sih ndun neóolhdzih, nuhwheni chah tulih nuhóolhdzai t'eh, 'et sih ne'ut'en, 'i 'ants'i
'et tele.

Timothy daja nedani, 'et huwa nedzi hoont'i

[6] 'Aw 'et Timothy nuhts'u hanája 'ink'ez neghu nanja. 'Ink'ez daht'ah 'et hukw'un
nelh nawhelnuk. Ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez be nek'ets'intsi', 'i chah, 'et ts'iyawh

nahoo'ai. 'Et nets'un ahzoo 'ink'ez nuwheni neteh'ilh hukwa' nahzun, 'et chah hukw'un
nelh nawhelnuk. 'Ink'ez nuwheni chah whuz na'a zeh nanwhuts'untel'ilh hukwa'
uzninzun. 7 'Et huwa nelhutsinkah 'uyoon bugha dzuh nuts'udeh 'ink'ez dzuh nelh
'uhoont'ah, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah aht'i, 'i be nedzi nduk na'uja. 8 NeMoodihti
'en bulh ulhtus hoh nudelhúya t'eh, ts'uhoont'i k'et ts'ukhuna li'ts'int'ah. 9 Nts'e na'a
simba soo 'uhoolcho, 'i be Yak'usda nuhwhuba chanailya uzdóoni? Ndai be simba
ts'uhoont'i, 'i be ts'iyawh Yak'usda nalh nuhwhuba ts'uhootet'i? 10 Nuhts'ute'ilh hukwa'
ts'uninzun. Be 'alha 'uhoont'ah aht'i, ndet ts'ah'un t'eoonuzahzun 'et ts'iyawh nuhwhuba
lhats'odutelilh. 'Et hukwa 'ulh'ek 'ink'ez dzenis 'i bulh tube Yak'usda ts'un hukwa' ts'utni.

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh huba tenahududli

11 'Et tenazdudli, Yak'usda 'en dich'oh ne'aBá, 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri, 'en nuhts'un
nétoolh'a wule. 12 'Ink'ez nts'e na'a hoh nuhk'ets'intsi', 'et whuz na'a neMoodihti 'en
bugha tube cho lhk'uz teh lhk'ets'oodutsi'. 'Ink'ez 'uyoon chah 'en ts'iyawh nduchah
hubuk'ehtsi'. 13 'Et huwa neMoodihti Sizi Gri 'ink'ez dune bube'ildzun hinli, 'en bulh
ts'iyawh whusanahedel t'eh, 'et ne'aBá, Yak'usda bunalh, 'aw nuhdzi lubeshi bu'et hoh
be ye nuhk'eho'alh hootelah.

4

Lubeshi bughu hoolah 'et hubuts'u hukwa' ninzun

1 'Et huwa nelhutsinkah, ndi dek'elh'az khunek be nohwhulh yáts'ulhtuk, 'i neghunek
úlhchoot hoh nts'e na'a Yak'usda hóont'i ka tóohdelh nuhwhuts'útni inle. 'Et doo
chah whuz na'a zeh Sizi neMoodihti, 'en be khunek ulhtus, 'i be 'un whuts'útni, tube
cho lha'un teh wahzoo, 'ink'ez whuz na'a zeh 'ooht'e. 2 Nt'eoonahzun neMoodihti Sizi
khunek netl'aída'ai, 'i ts'iyawh nuhwhuts'údani. 3 'Et Yak'usda ba 'udun ninwhuninla,
'et lhghudelhúts'i k'us 'awhuz lhghudelhúts'i hoh lhulh tinta' 'ooht'en gunih, 'et whuz
na'a Yak'usda nuhwhuba hukwa' ninzun. 4 Ts'iyawh 'ilhunuh ahli nuhyust'e 'i Yak'usda ba
'udun neóolhtelh huba' hoont'ah 'ink'ez soo cho bughohle. 5 Nuhyust'e ulhtus hoh lubeshi
ts'un nint'uk, 'et 'aw whuz na'a aht'ah ilah! 'Udun yun k'ut whut'en, ndan Yak'usda
t'ehinízun, 'aw 'en buk'una'a ilah aht'ah. 6 Khun teh nelhutsin hinli neghá' whunesdút'en
hoh bu'at bulh tinta' ts'oot'en gunih. 'Et whuz na'a whutsuh da nuhwhudáni. 'Ink'ez
doo chah ndun nuwhudusni, neMoodihti 'en zeh ndóohoont'ah hubugha ts'iyawh k'útneh
'int'ah. 'Et huwa njan ndun whudusni, soo cho khahdli! 7 Yak'usda 'aw 'ut'en untsi', 'i
'uztelh'ilh huba ilah uzdoojih ka neka' dani 'et huwa. 'En ba lubeshi bughu hoolah uztelilh
ka 'et wheni neka' dani. 8 'Et huwa ndan ndi khunek hidoots'o hukwa cha'hunizun, 'aw
dune ch'a nult'uk chahilah. Yak'usda ch'a hunint'uk zeh 'uhint'ah. 'Ink'ez Yak'usda 'en
'int'ah Ndoni 'en negha iní'ai.

Ndi yun k'ut whut'en, 'en hubunalh soo ts'ah'un na'a tóohya

9 Lhulhutsinkah yé lhk'edutsi', 'i bugha 'aw nuhts'o k'e'oosges huba cha'hoot'ah,
Yak'usda dich'oh whunohodalh'i lhk'eoohdutsi' ka. 10 'Et whuz na'a ndaht'en ts'iyawh
nelhutsinkah Macedonia yun k'ut húdelhts'i, 'en hubuts'un. Nelhutsinkah khunek ulhtus,
'i be nuhwhuts'útni, lha'un hoh lhk'eoohdutsi'. 11 'Ink'ez whunistl'íyaz yun k'ut doolhúts'i
hukwa' 'ooht'en, 'ink'ez nuhwhe'ut'en zeh noolh'en. Nuhwhenich'oh nuhla be 'ooht'en.
'Et whuz na'a ndóht'en nuhts'udáni. 12 'Et whuz na'a ndaht'ah t'eh, 'et t'eh ndunnah huba
'alha cha'hoot'ah, 'en hubunalh soo ts'ah'un na'a toohya. 'Et 'aw hoonliyaz whendunonli
ghait'ah.

Sizi Gri whusanatedalh, 'et whut'aníznintan

13 'Aw 'et sulhutsinkah, ndunnah 'uda nahunestez,* 'en hubughu t'ewhuntehzeh
nuhwhuba hukwa' nuszun. Huba 'alha cha'hoot'ah 'aw huba whulanachahóo'ah hukw'u
na'a tso hinli, doo ka sih whuz na'a ndoht'e. 14 Sizi dazsai 'ink'ez dinadija, 'et neba
'alha' hoont'ah t'eh, 'et whuz na'a zeh ndunnah Sizi huba 'alha' yint'ah hoh yahadla,
'en ts'iyawh Yak'usda, Sizi 'en dulh 'ubutelilh. 15 'Ink'ez neMoodihti bughunek be njan

* 4:13 Yahadla ni ho 'utni.

ndun whudusni, neMoodihti neka whusanatedalh, nts'e na'a dawhútenilh, ndunnah
'awhuz hukhuna, 'ink'ez ndunnah nahunestez, 'en 'aw hubutsuh 'uztoodelh ghait'ah.
16 'Et neMoodihti dich'oh soo 'ultus 'aw 'et 'udutenilh, 'ink'ez lizas degha nus dezti, 'en
'udutenilh, 'ink'ez Yak'usda ba be ts'ujih, 'i chah 'udutenilh. 'Et whuz na'a Sizi Gri
yak'uz ts'ih whusanatedalh. 'Ink'ez ndunnah Sizi Gri huba 'alha' yint'ah, 'et whuz na'a
yahadla, 'en choo dinahudutédulh. 17 'Et hukw'elh'az nuwheni 'awhuz ts'ukhuna, 'ink'ez
ndunnah, 'en 'ilho 'aw chats'odutélh'il khun ne'eduzgooh li'ts'uja hoh nduk kw'us tah
'ilho neMoodihti yazai buduzdutédulh. 'Et whuz na'a 'ilhuz nuwheni neMoodihti bulh
'úztet'ilh. 18 'Et huwa ndi khunek 'i be ts'iyawh k'unulhunóoht'ah.

5

NeMoodihti budzin dawhútenilh

1 Nelhutsinkah nket'ah 'uwhutenilh 'ink'ez nts'oh huwa whezulh hoh 'uwhutenilh, 'aw
'et huwa nuhts'o k'eoosges ghait'ah. 2 Nuhwhenich'oh soo ts'ah'un na'a nt'eoonahzun,
nts'e na'a 'undunut'ih 'en k'una'a 'ulh'ek whusanúl'ih, whuz na'a zeh neMoodihti budzin
neba whusawhútelts'ulh. 3 Njan nduhútni t'eh dachahoot'ah 'ink'ez 'aw howa cha'oodli,
'et khunyaz hubulh haoodutelts'ulh. Nts'e na'a ts'ekoo ulchan bubulh 'útelhúts'ul, 'et
whuz na'a 'et nduwhútenilh, 'et 'aw whe ghah hóoya ghait'ah. 4 'Et whunts'ih nuhwheni
sulhutsinkah 'aw tsahólhgus yuh chadulhúts'ih. 'Et huwa njan dzin whusawhélts'ut t'eh,
'aw 'undunut'ih k'una'a nuhgha húnool'ih ghait'ah. 5 Nuhwheni be whét'en, 'ink'ez dzenis
be whét'en, 'i buniz delhúts'i. 'Aw nuwheni 'ulh'ek 'ink'ez tsahólhgus yuh chats'udílts'ih.
6 'Et huwa 'uyoon k'una'a chats'oostez, whenich'oh khuts'oodle. 7 Whunulh'en, ndunnah
huztez, 'en 'ulh'ek 'uhoot'e. 'Ink'ez ndunnah tahatnai, 'en 'ulh'ek tahunutnih. 8 'Et
whunts'ih nuwheni soo whunih be 'uts'oot'e huba' hoont'ah. Neba 'alha' 'int'ah, 'ink'ez
be lhk'ets'udutsi', 'i 'utes dzoot ndukw k'una'a nuhwhuba li'tet'ilh. 'Ink'ez be uzdujih,
buka tsi ts'uhooli, 'i 'utes ts'ah, 'i k'una'a nízdool'a. 9 'Aw Yak'usda ye whúske, 'i be
neootelhtus, 'et huba ilah 'udun nenininla 'et huwa. 'Et whunts'i neMoodihti Sizi Gri 'en
bugha be úzdutejih, 'i ts'utélhchulh. 10 Neba dazsai. 'Et huwa nts'oh dahooja whunts'i,
'awhuz ts'ukhuna k'us yats'adla, nuwheni ts'iyawh 'en bulh 'uts'oot'e huba' hoont'ah. 11 'Et
huwa 'ilhunah ahli hoh k'unulhunáht'ah 'ink'ez lhba nus lhúnulht'uk. K'an hoh ndaht'en,
whuz na'a zeh 'et ndoht'en.

Lhelhts'un na'a ndi yun k'ut uzdóolts'i

12 Nelhutsinkah nuwheni soo cho nuhts'un tezdudlih, ndunnah nuhtah Sizi Gri ba
'uhut'en, 'en neMoodihti bugha nuhghu hinli 'ink'ez nuhwhuba huwhunih hoh nuhghu-
nanek hulye, 'en 'uhint'ah nuhwhuba hincha hubulh'i. 13 'Ink'ez hububе 'ut'en bugha
degha nus be nek'edutsi', 'i bugha ndaht'en. Ts'iyawh wunistl'iyaz hoh lhutah dune
ahli. 14 'Ink'ez nelhutsinkah khunek ulhtus, 'i be njan ndun whudusni, ndunnah nuhtah
tsihudutnik soo cho bugha dahtni. Ndunnah hubudzi yuk 'int'ah, soo nenabuneh'ah.
Hunuljut 'en chah hubula 'aht'en. Ts'iyanah nagoostl'íyaz né'boolh'en. 15 Ndan hoontsi'
nuhts'un 'uja, khun teh hoontsi', 'i be huba k'elha hoolhtsilh gunih! 'Et k'us nuh-
whenich'oh chah 'ink'ez 'uyoon ba chah, ndai unzoo, 'i ts'unóoht'uk, 'i zeh nehdulh.
16 'Ahoolhyez whunélhnik. 17 Tenadahdli, 'ustl'e 'udóohneh gunih. 18 Ts'iyaintsuk hoh
chanailya dahni. Sizi Gri 'en bugha 'et whuz na'a Yak'usda nuhts'un hukwa' ninzun 'et
huwa. 19 Ndoni 'en ch'a ne'doolhú'en gunih. 20 Khunek be nuhwhuba nus whét'en, 'i khun
teh 'ants'i 'uhoont'ah noohzin gunih. 21 Ts'iyaintsuk naoodúlhdzih. Ndai unzoo, 'i soo cho
óhtun. 22 Ndai untsi', 'i ts'iyawh buch'a 'aht'ah.

Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

23 'Aw 'et Yak'usda 'en be nedzi dezghel, 'i negha íni'ai, 'en soo 'et hoh nuhwheni
dich'oh duba 'udun nenininla. 'Ink'ez nuhyust'e, nuhzul, nuhyéghah, 'ilho 'aw hoonli
hoh nuhk'éholts'it hoolah neMoodihti Sizi Gri whusanatedalh whuts'un, 'et whuz na'a
Yak'usda nuhwhuba 'uhooleh hukwa' nuszun. 24 Ndan dutejih ka nuhka' dani, 'en
'aw neladootnih ghait'ah, 'ink'ez 'en nuhwhuba 'uwhutelilh. 25 Nelhutsinkah neba

tenadoohdli. [26] 'Et lhulhutsinkah nalhatul'ih teh soo cho dushih be' lhoolhtun hoh lubeshi
bughu hoolah be nalhadunuhts'oos.* [27] NeMoodihti nalh 'unohdusni, nelhutsinkah 'en
Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en ts'iyawh ndi dustl'us huba buk'eyaoolhtuk. [28] NeMoodihti
Sizi Gri, 'en ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

* 5:26 Whuz keyah 'et lhula nunahut'a.

Paul, 'En Thessalonica Whut'en Whulh Nat 'I Hubuts'un K'e'anguz

Thessalonica whut'en Paul dahooja hubulhni

1 Nuwheni tanah ts'inli Paul, Sylvanus, Timothy, nuhwheni keyah Thessalonica ts'ih
Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti ba 'ilhunahuwúdulh, dahooja nuhwhuts'útni.
2 Ye unzoo, 'i 'ink'ez nuhdzi dóoghel, 'et Yak'usda ne'aBá 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri
buts'un hayúkat, 'i nohwhulh 'óot'e.

Yak'usda degha nus neba nahuteyeh 'ink'ez ye dézti, 'i bugha

3 Huba 'alha' hoont'ah 'i lhk'uz teh aht'i 'ink'ez 'ilhunuh ahli lha'un teh lhk'ehdutsi'.
'Et huwa nelhutsinkah 'ahoolhyez Yak'usda ts'un nuhwhuba chanailya 'uzdooni huba'
hoont'ah. 4 'Et huwa 'onghoh Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'et hubugha degha nus
nuhwhuba ts'uhóont'i nuhwheni nuhwhugha. Dune dzuh nunwhuhulhdeh 'ink'ez howa
whulna nuhwhughá whunkat, 'et whunts'ih nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i be tachahudinik
'ink'ez whecháhtsaz. 5 'Et huwa ts'iyanah t'ehininzun Yak'usda 'en ts'ah'un naheyelh
'int'ah. 'Et huwa nts'e Yak'usda hububayi cho unli, 'et soo unzoo wule ndai bube'ildzun 'i
nuhtl'aóote'alh. 'Et huba k'an dzuh nahde. 6 Ndan dzuh nunwhahulhdeh, 'en whuz na'a
Yak'usda hubuk'elha ootelhtsilh. 'Et ts'ah'un na'a ho' hoont'ah. 7 'Ink'ez nuhwheni dzuh
nudeh nelh natelhúyis. Whuz na'a neba k'elha whutelhtsilh. Ndet neMoodihti Sizi Gri
'ink'ez bulizas ulhtus bulh, 'et yak'uz ts'un hube hóoduteltsilh. 8 'Et t'eh ndunnah Yak'usda
t'einízun 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri bughunek unzoo, 'i k'únucha'ust'en, 'en kwun
dullhuk be huba k'elha whutele. 'Et whuz na'a 'en hubuts'un k'utetnilh. 9 NeMoodihti
'ink'ez degha nus ye dézti, 'i 'ilhuz wheni yuch'a nabutélelh. 'Et 'ilhuz wheni hiye dzuh
nutedeh 'ink'ez 'aw huba bulatah nachahóo'ah. 'Et whuz na'a huba k'elha whutelhtsilh.
10 'Et dzin whusanája t'eh, 'et ndoh whutenilh. Dune Yak'usda bube'ildzun hinli, 'en
ts'iyawh huba whudutelhti. 'Ink'ez ndunnah huba 'alha' hoont'ah, 'en huba hooncha
tele. Nuwheni neghunek bugha nuhwhuba 'alha' hoont'ah, nuhwheni chah hubulh
'úteht'ilh. 11 'Et huwa 'alhoolhyiz Yak'usda ts'un nuhwhuba tenazdudli. Yak'usda dutehjih
ka nuhka' dani, 'et soo unzoo nuhwhulhtsi. Ts'iyaintsuk unzoo, 'i yughunli, 'ink'ez 'ut'en
'ulh'en, 'i be 'alha 'uhoont'ah be 'ulh'ih, 'i ts'iyawh ye úlhtus, 'i bulh 'int'ah, 'et ts'iyawh
lhaódutehlilh. 12 'Et whuz na'a neMoodihti Sizi Gri boozi, nuhwheni nuhgha dutéti.
'Ink'ez nuhwheni chah 'en bugha dutéhti tele. Yak'usda 'ink'ez Sizi Gri ye unzoo, 'i bugha
ndoh whútenilh.

2

Whuch'a nahusdel whutéle

1 'Et nelhutsinkah, neMoodihti Sizi Gri whusanátedalh 'ink'ez 'en ts'un huba 'ilhu-
nats'owutédulh, 'et hubugha soo cho neoozélhts'ai. 2 Dune Ndoni bugha nohwhulh
yalhtuk na'dudil'i hoh 'ún whulhni Christ budzin, 'et dzin 'uda whusawhélts'ut. K'us
dune dich'oh bughunek be nohwhulh yálhtuk, k'us 'uyoon nuhts'o k'e'anguz 'ink'ez
si 'usdla li'ínt'ah t'eh, 'et nduhúja t'eh, khun hubugha khunantóohdelh gunih, 'et
whuz na'a nuhts'u tezdudlih. 3 Khun teh dune nanwhunoo'ah gunih. Sizi Gri budzin
whusawhútelts'ulh 'et whutsuh, 'et 'udechoo whuch'a nahusdel whutéle, 'ink'ez ndun
lubeshi 'ulh'en, 'en ts'iyanah nalh be hooduteltsilh. Ndun lubeshi 'ulh'en, 'en ts'iyaintsuk
hoolah yulhtsi, 'en buye' 'int'ah. 'Et hukw'elh'az 'et zeh njan dzin whusawhútelts'ulh.
4 Yak'usda ch'a detni, 'ink'ez yugha ndoh 'int'ah na'dudil'i, 'en ts'iyanah hubudutenilh,
“Si zeh Yak'usda usdli. 'Uyoon Yak'usda ts'un tenadoohdli gunih!” 'Et whuz na'a Yak'usda
hubuluglez whucho 'et dayih 'ink'ez 'et Yak'usda buba na'dudil'i. 5 'Aw ih whunachasul-
húnik? Nohwhulh 'ust'en hoh da ndun nuhwhudáni. 6 'Aw 'et ndai k'ah whúnilht'uk,
'i nuhwheni nt'enahzun. 'Et hoh t'eh ndun lubeshi 'ulh'en ts'iyanah ba be hoodet'en

tele. 7 'Et ndi dune hukw'un nuchá'ust'en hubulhtsih, 'et whe' hoont'ah hooyah, 'et 'uda
k'an 'et nduwhút'en ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndun k'ah nenilht'uk, 'et zeh ndutet'ilh
whusanáteltelh whuts'un. 8 'Ink'ez 'et t'eh ndun yuk'unucha'ust'en, 'en be hóoduteltsilh.
'En itelilh neMoodihti dich'oh ye usjiz, 'i be ndun yuch'a 'utelhdoh. 'Et whuz na'a
neMoodihti whusanátedalh, ndi buts'un hayánduz, 'i be ndun yuk'unucha'ust'en, 'en
'ilhuz wheni be 'ut'en hoolah yutelhtsilh. 9 Ndun yuk'únucha'ust'en whusateyalh, 'en
be 'ut'en k'ah, nts'e na'a Satan 'ut'en, 'et whuz na'a zeh 'utet'ilh. Hoolhtus tuné' tet'en,
'ink'ez hooncha tuné' tet'en chah 'utet'ilh. 'Ink'ez degha nus whuts'it, 'et huba hooncha
tele. 10 Ndunnah kwuncho yuh ts'ih hutudelh, 'en ts'iyawh ts'ah'un na'a cha'hoot'ah, 'i
be nabuna'ah. Khunek 'alha' 'int'ah, 'i hik'echaítsi', 'et huwa 'aw hudoojih ghait'ah. 11 'Et
huwa hoonli nabuna'ah 'et Yak'usda whuz na'a whute hubula dutetnih. 'Et ndai whuts'it,
'i zeh huba 'alha' 'utét'ilh. 12 'Et ndunnah khunek 'alha' 'int'ah huba 'alha cha'yit'ah, 'et
ndunt'ah, 'en ndet ts'ah'un cha'hóot'ah, 'et zeh 'et huhoont'i tuné'hut'en, 'en ts'iyawh
Yak'usda huba nahuteyeh ho' hoont'ah.

Yak'usda bughunek 'i soo cho bulh nudoolhúya

13 'Et whunts'ih nelhutsinkah neMoodihti nuhk'entsi'. 'Et 'udechoo whuts'un
'utáhanóhanla dutehjih ka. 'Et huwa Yak'usda 'ahoolhyez chanailya nuhwhuba ts'utni.
Ndoni be Yak'usda ba 'udun ninwhuninla, ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'i nuhwhuba 'alha'
'oot'e. 14 'Et whuz na'a neghunek unzoo, 'i be Yak'usda dutehjih ka nuhka' dani. 'Et
neMoodihti Sizi Gri ye dézti, 'i nuhgha tékulh. 15 'Et huwa nelhutsinkah, soo cho
nudelhúya. 'Ink'ez nts'e na'a ndi be hoodulh'eh, 'et nuwheni negha hoodulhú'eh, 'i
neghunek bugha, k'us ne'dustl'us bugha chah, 'i ts'iyawh soo cho óohtun. 16 'Et neMoodihti
Sizi Gri dich'oh, 'ink'ez Yak'usda ne'aBá, 'en nek'entsi'. 'En ye unzoo, 'i be 'ilhuz wheni
whuz nenilht'uk hoh 'et whuz na'a buka tsi ts'uhooli. 17 Nuhdzi wúzoo, 'ink'ez khunek
unzoo, 'i chah, 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i hubutah ninhoolelh.

3

Nelhutsinkah neba tenadoohdli

1 'Et ndi dek'elh'az khunek be nohwhulh yats'ulhtuk, 'i nelhutsinkah neba tenadoohdli.
NeMoodihti bughunek 'a tsih nuhtadookat 'ink'ez nuhwhuba dóoti nuhwheni dáhja, whuz
na'a. 2 Ndunnah tink'us ne'hut'en 'ink'ez dune hintsi', 'en hubuch'a ninaneznoolelh. 'Aw
ts'iyawh ilah huba 'alha' hoont'ah 'et huwa. 3 'Et whunts'ih neMoodihti but'aníuznootan
huba' hoont'ah. 'En soo cho ulhtus, 'i be nudelhúya nuhwhulhtsi. 'Ink'ez ndun ntsi', 'en
buch'a nuhghunli. 4 'Ink'ez nuhwheni nuhwhugha neMoodihti but'aníuznitan ndi khunek
be nuhwhugha uzdani, 'et ndaht'en 'ink'ez 'et zeh ndóht'en. 5 Yak'usda ye nék'entsi', 'i
'ink'ez nts'e na'a dune Christ hoolhtus be síyin, 'et whuz na'a nduchah neMoodihti nuhdzi
wheínulhtun.

Tsi'doohtnik gunih

6 'Aw 'et nelhutsinkah, neMoodihti Sizi Gri boozi bugha njan ndun whúts'utni, ndunnah
huba 'alha' hoont'ah nelhutsinkah hinli, 'ilhunuh teh tsi'udutnik 'ink'ez 'ants'i hubugha
ítekulh zeh yubalh'i t'eh, 'et ndunt'ah, 'en ts'iyawh hubuch'a nahdelh, 'ink'ez hubu'et
'aht'ah. Ndi Yak'usda bughunek whebuts'odel'i, 'aw chahuhóotun 'et huwa' hint'ah. 7 'Et
nuwheni nohwhulh 'uts'ut'en inle 'aw tsicha'ts'uditnik. 'Et hoh t'eooníhzin nuwheni
nek'una'a 'ooht'e huba' hoont'ah. 8 'Uyoon dune hubuts'uyi 'i 'aw chats'i'al. Tube
neba howa whulna hoh 'ulh'ek 'ink'ez dzenis 'i bulh 'uts'ut'en. 'Et huwa 'aw nuwheni
naht'aznínootan whuch'a. 9 Ts'iyai be nela 'ooht'en huba' hoont'ah 'et whunts'ih 'aw
nduchá'ts'ust'en. Nohgha ndoh huwa 'uts'int'ah ilah, nek'una'a 'ooht'e ka whuz na'a
'uts'int'ah 'et huwa. 10 Hoh da nohwhulh 'uts'int'ah, ndi nuhwhuba nuts'úhezya, 'et
bulunah 'aw 'uhutet'ilh hukwa cha'hunízun t'eh, 'aw 'uhoo'alh huba cha'hóot'ah. 11 'Et
nuhwheni nuhtah whulh 'úzdits'o, tsi'hudutnik chah hoonli 'ink'ez 'aw cha'hust'en. 'Et
whunts'ih 'uyoon e'ut'en k'ah huwu hinli. 12 'Et ndunt'ah neMoodihti Sizi Gri boozi bugha
ndi khunek ulhtus, 'i be ndun whúts'utni, nagoostl'íyaz 'uhoot'en hoh hedich'oh 'uha'alh

nahoodle. [13] 'Et whunts'ih nelhutsinkah, 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, khun 'ustl'e' 'oohneh
gunih. [14] 'Ink'ez ne'e'dustl'us be, neghunek yuk'unucha'ust'en, 'en t'enoohzeh 'ink'ez bulh
cha'zooht'en. 'Et t'eh sih hooya wule. [15] Khun nuhwhulhutsinkah 'uts'un na'a ne'hut'en
t'eh, 'aw nuhch'a detni nóohzin gunih. Nuhwhulhútsin k'una'a hubugha dóohni.

Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

[16] Nedzi whúdezghel whuMoodihti, 'en dich'oh 'ahoolhyez 'ink'ez ts'iyaintsuk nuhdzi
whudóoghel nuhghá holelh. 'Et nuhwheni ts'iyawh neMoodihti nohwhulh 'óot'e. [17] Si,
Paul, sich'oh sula be 'uk'une'úsguz, 'i be dahooja nuhwhudúsni. Ndet k'e'águz totsuk 'et
whuz na'a 'uk'e'aguz. [18] NeMoodihti Sizi Gri ye unzoo, 'i nuhwheni ts'iyawh nohwhulh
'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul 'Udechoo Dustl'us 'I Timothy Yuts'un K'e'anguz

Paul, 'en Timothy dahooja yúlhni

1 Si, Paul, Sizi Gri ba whel'a 'ust'ah. Yak'usda, neulhyis, 'en bughunek bugha whel'a sili.
'Ink'ez neMoodihti Sizi Gri but'aníuznentan, 'en bughunek bugha whel'a sili. 2 Timothy
ts'un, ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha soo suye' inli. 'Ink'ez ndi dustl'us nts'o tl'ai'ai,
Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en bugha ye unzoo, be ugha te'nudzun,
'ink'ez be nedzi dooghel, 'i chah, 'i ónt'i hukwa' nuszun.

Khunek whuts'it, 'i whuch'a khondle

3 Macedonia yun k'ut ts'ih téya hoh keyah Ephesus 'et nenyunilhti. Soo cho mba
nust'uk hoh 'ut'en 'utalh'ilh. Whute, 'et zeh sinda. Daja nyudani, 'et doo chah
'inyudutesnilh, soo khunek ulhtus, 'i be bulunah dune whuts'it be dune hubohodoolh'eh
'et whuch'a. 4 'En 'udada huba 'alha' yint'ah, 'ink'ez lhelhdun butsuh da huba 'alha'
hoont'ah. Ndoohoont'ah huwa hukwa lhena 'uhudutni. 'Aw Yak'usda be 'ut'en k'ah ilah
'uhoont'ah. Be 'alha 'uhoont'ah Yak'usda negha ini'ai, 'i bugha 'o nus ts'inzoo 'et huwa.
5 Hubudzi chaditsun, 'ink'ez buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun* unzoo, 'ink'ez huba 'alha'
hot'e chah, 'et whuz na'a lhk'ets'oodutsi'. 'Et nuwheni ndi khunek Yak'usda netl'aída'ai.
6 'Et bulunah ilah ts'ih whehandel. 'Et huwa tink'us 'uhuja 'ink'ez lahoot'ah 'et howu
yahalhtuk. 7 Ndunnah Moses be' dustl'us k'ut 'uk'une'uzguz, 'i hubodutelh'eh hukwa'
huninzun 'ink'ez daja hutni 'aw nt'ehonízun, 'et whunts'ih 'alha' hoont'ah hutni. 8 'Et
t'ets'oninzun, Moses be' dustl'us 'uk'une'uzguz, 'i ndunnah soo ts'ah'un na'a hiye 'ut'en
t'eh, 'en huba yinzoo. 9 Ndi Moses be' dustl'us 'uk'une'uzguz, 'aw dune ts'ah'un 'int'ah
ba cha'it'ah 'et t'ets'oninzun. 'Et njan nduhint'ah, 'en huba' yilya. Ndunnah ndi khunek
netl'adélts'ut, 'i k'uniyuzyuz, 'ink'ez 'aw hik'unucha'it'il, budzi dutsun, lubeshi 'ulh'en,
k'us ndan Yak'usda ghudloh, buzek hoontsi', ndunnah be'ama, be'ubákah hubanghan,
'ink'ez dune hughan, 'en chah, 10 ts'ekoo k'us dune bulh tinta' 'ut'ih, 'en ts'iyawh, bulunah
dune dudulh dune bulh tinta na'dut'ih, dune 'ulhna be 'ahóoket, huwhuts'it, dich'oh
bughunek k'uneyuz chah, 'et ndunt'ah dune, 'en ndi Moses be' dustl'us buba' yilya.
Yak'usda bughunek unzoo, 'i ts'iyaintsuk unzoo hoh dune whubodulh'eh. 'Et 'udun huwa
ts'ah'un khunek hiyoodel'i, 'i hich'a detni t'eh, 'en chah buba' yilya. 11 Ndi khunek unzoo,
'i degha nus dézti, 'ink'ez Yak'usda zeh unzoo, 'en bugha zeh 'int'ah. 'Et si st'aninintan
hoh stl'aida'ai.

Yak'usda ye unzoo, 'i ts'udóolhti

12 Christ, Sizi ts'utni, 'en neMoodihti 'en st'aninintan hoh 'ulhtus sulhtsi 'ink'ez de'ut'en
k'ah buba' test'ilh, 'et stl'aho'ai, 'et huwa 'en ts'un schanailya dusni. 13 Niz de haoodanzut
Yak'usda ch'a desni inle 'ink'ez huba 'alha' hoont'ah, 'en dzuh nobuzilhde. 'En ts'iyanah
ba dzuh 'udusni inle. 'Et whunts'ih 'aw hoonli t'eoonuzuszun, suba 'alha cha'hoot'ah 'et
huwa 'est'en, 'et whunts'ih sugha te'ninzin. 14 'Et neMoodihti ye suts'un unzoo, 'i tube
lhai ho' 'int'ah, 'ink'ez Christ, Sizi ts'utni, 'en ye sk'entsi', 'i be 'alha 'uhoont'ah, 'i chah
'en bulh 'uhoont'ah. 15 Ndi khunek be nyulh yalhtuk, 'i 'alha' 'int'ah 'ink'ez soo ts'iyawh
but'anínontan, 'et ndutni: Christ, Sizi ts'utni, 'en ndi yun k'uz nusiya lubeshi be né'hut'en
hubutelhyih 'et wheni, 'ink'ez si degha nus dune untsi' usdli inle. 16 'Et whula gha ts'ih
sugha te'nanzin. 'I be dune tah si 'udechoo sili hoh ts'iyanah hobuntelhtun, nts'e na'a Sizi
Gri sa whuts'un suba ilh'i sugha te'nanzin. 'Et sugha ndez na'a ndunnah 'aw 'et nilhdukw
'en huba 'alha' yint'ah, 'ilhuz hukhutenalh ho' hutet'ilh. 17 K'an 'et ndun 'ilhuz wheni
whuhubudayi cho unli, 'en ba ts'odélhti. 'En degha nus dezti unli. 'En 'int'ah dachátesa

* 1:5 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

'ink'ez 'aw ts'oo'en ghait'ah. 'En Yak'usda whunih unli. 'En 'ilhuz wheni ba ts'odélhti uztele. 'Et ndoh honeh.

Be neba 'alha 'uhoont'ah, 'i soo cho bulh onyin

18 Timothy suye', ndi khunek ncha 'i ntl'ada'ai. 'I Yak'usda be nus whunólh'en, 'uda nghu yahalhtuk inle, 'et si chah whuz na'a ntl'aho'ai. Ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i soo cho be but'ayonya. 19 Be 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez nyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i ndi 'ut'en wheni, 'i be soo ubontun. Bulunah ndai hubeni tah yudez'ai, 'i ts'iyawh hukwa cha'hunizun. 'Et huwa be 'alha' 'uhoont'ah, 'i tinta' honilh'en. 20 Ndunnah Hymenaeus 'ink'ez Alexander 'en nduhínt'ah. 'En Yak'usda ch'a yahalhtuk. 'Et huwa Satan† tl'aoobalhti inle. 'I be Yak'usda ch'a yahalhtuk 'et nduchah hudoosneh wule ka.

2

1 'Et huwa soo cho 'un nyudusni, 'udechoo Yak'usda ts'un ts'iyanah huba buts'un tedindli, 'et bula 'ooneh. 'Ink'ez hukwa' ninzun k'una'a 'et whuz na'a bula' tet'ilh, 'ink'ez Yak'usda ts'un chanailya dini. 2 Hubudayi cho 'ink'ez ts'iyawh negha ndoh 'ududildzun, 'en chah huba tenadindli. 'Et t'eh t'ezdusnih 'ink'ez nedzi dooghel hoh ndi yun k'ut uzdoolts'i. 'Et whuz na'a Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i' 'ink'ez ts'iyanah ba ts'inzoo wule. 3 'Et whuz na'a yinkak uzdelhts'i, 'et hoonzoo ho' hoont'ah 'ink'ez Yak'usda neulhyis whuz na'a neba hukwa' ninzun. 4 'En 'int'ah ts'iyanah butelhyih hukwa' ninzun 'ink'ez ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'i t'ehinoozeh ka. 5 Yak'usda 'ilhunuh ze' 'int'ah. Yak'usda 'ink'ez ndi yun k'ut húdelhts'i hubéguz 'ilhunuh huba yalhtuk ze' 'int'ah, ndun dune Christ, Sizi ts'utni, 'en 'int'ah. 6 Nuwheni ts'iyawh nenaootekulh ka butl'a' dudelti. Ndet whusawhélts'ut soo 'et 'uja, ts'iyanah whunilhtan 'et whuz na'a. 7 'Et wheni Yak'usda 'utahásalhti whel'a tesdle ka 'ink'ez buba yatélhtuk. Si 'utesnilh 'udun yun k'ut whut'en be 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, 'i chah be whubuntélhtun ka. 'Et Christ bunalh daja dusni 'alha' 'int'ah be' dusni, 'aw chaozústs'it.

Dune 'ink'ez ts'ekoo ndunnah huba 'alha' hoont'ah, Yak'usda ba 'ilhunahuwudulh dahutet'ilh

8 'Aw 'et ndi yun k'ut nduhoolcho hoh dune tenahudoodli. 'Et huwa bula hoonliyaz lubeshi bughu hoolah hoh dihudoolnih. 'Aw whúske hubeni tah hoolah 'ink'ez huba nawh cha'host'e hoh tenahudoodli. 'Et whuz na'a sudzi ndulhcho, 'i be 'en huba hukwa' nuszun. 9 'Ink'ez whuz na'a ts'ekoo 'en chah ts'ah'un na'a hoh soo nahudootneh. Huwhunih hukw'u na'a soo 'uhoot'e, buyust'e ts'iyawh buk'e 'uzdla hukw'u na'a. Dutsigha lhat teh cho nahídoolhtsi gunih. K'us gold, k'us kw'usul nehídelya, 'i k'us naih 'o nus dézti, 'i 'et ndóohoont'ah. 10 'Et whunts'ih ts'ekoo, 'en 'ut'en unzoo, 'i 'uhitelh'ilh. 'Et whuz na'a whubuntelhtun ndunnah Yak'usda ts'un teni' hunilhdzun 'uhint'ah. 11 'Et ts'ekoo dune butl'a' hududoolyelh 'ink'ez t'ehudoosnih hoh soo cho Yak'usda bughunek hiyoodol'eh. 12 'Et ts'eke 'aw dune hoodolh'eh ka, 'ink'ez yumoodih wule ka butl'achawhus'al. 'Ink'ez t'edoosnih huba' hoont'ah. 13 Yak'usda Adam 'en choo 'uyinla, 'et hukw'elh'az Eve 'uyínla 'et huwa. 14 'Ink'ez Adam 'aw nachanit'ah, k'us ndun ts'eke 'en naina'a 'ink'ez tink'us 'uja. 15 'Et whunts'ih ts'ekoo ts'ah'un na'a dudeni be khuhudli hoh be 'alha 'uhoont'ah hit'i, Yak'usda k'ehintsi', 'ink'ez buyust'e lubeshi bughu hoolah, 'et zeh nduhint'ah t'eh, buyaz whulhih teh hudutejih.

3

Yak'usda ba huwunli, 'en ndez na'a dune wule huba' hoont'ah

1 Ndi khunek but'aníznentan, 'i 'et ndutni: Ndan dune Yak'usda ba huwunli tele hukwa' ninzun t'eh, 'en 'ut'en unzoo, 'i 'itelh'ilh hukwa' ninzun ho' 'int'ah. 2 'Ink'ez Yak'usda ba huwunli, 'aw dune hoonli hoh tink'us cha'oost'e. 'Ilhunuh zeh bu'at wule. Duba whutnih. Ts'ah'un ni nezulh. Dune bukoo dalih. Soo dune hodulh'eh unli, 3 'ink'ez mai too 'i ka dachasne. 'Aw khun chahunlhuts'e 'int'ah. 'Aw sooneya ka datne. Dune ch'a nucha'ust'en. Dune yenah cha'dusnih. 'Uyoon dune be'ildzun ka cha'nizun. 4 Ts'ah'un na'a bukoo

† 1:20 Ndunnah Satan 'en netsudule cha hiyulhni. 'Et whunts'i 'aw 'en bugha ilah. Ne'aBá 'en zeh neba nahuteyeh.

húdelhts'i bughole 'ink'ez dich'oh duduzkeh, 'en chah hube'abá hubutl'a'dudoolyelh hoh
budzi k'ah hik'une' 'ut'en huboolhtsilh. 5 'Et ts'ah'un na'a bukoo húdelhts'i bughunli 'aw
t'eoonízun t'eh, nts'e na'a Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bughu tele? 6 K'an 'et buba 'alha'
hooja ilah 'oot'e. Doo ka sih ut'udelhúti wule, 'ink'ez netsudule be ba nahesda, 'et didut
chah sih whuz na'a 'ooneh. 7 'Ink'ez ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en chah soo highu
yaoolhtuk, doo ka sih tink'us 'uja 'ink'ez netsudule yoolhgooh.

Yak'usda ba ne'út'en, 'et nts'e na'a dune tele

8 Whuz na'a zeh Yak'usda ba ne'út'en hukwa' hut'en: 'en Yak'usda buba dóoti. 'Aw
nankoh bughunek chailah. 'Aw mai too 'i ka datne ilah, 'ink'ez 'aw sooneya chah ka
datne ilah. 9 'Et whe' hoont'ah hooyah, be neba 'alha' whutet'ilh 'i bulh, buyuh ts'ih
bugha t'ets'oninzun, 'i soo netsun hoolah 'et hahotun. 10 'Et whunts'ih ndunnah Yak'usda
ba ne'hút'en, 'udechoo soo cho dune t'ebunoozeh 'ink'ez 'aw hoonliyaz hik'eho'alh
hoolah t'eh, 'en Yak'usda ba né'tet'en. 11 Whuz na'a zeh ts'ekoo 'en chah Yak'usda
buba dóoti, 'uyoon ch'a yachahoolhtuk, duba whutnih hoole, 'et huwa ts'iyaintsuk hoh
but'aníuznootan ka. 12 'Ink'ez ndunnah Yak'usda ba ne'hút'en, 'en chah 'ilhunuh zeh bu'at
wule. Dich'oh duduzkeh 'ink'ez bukoo húdelhts'i chah ts'iyawh ts'ah'un na'a bughole
huba' hoont'ah. 13 Ndan soo Yak'usda ba ne'hust'en, 'en ndunnah dune hinzoo hubuhútni,
'ink'ez Christ, Sizi ts'utni, 'en ye 'alha' 'int'ah, 'aw whechaniljut hoh 'i be 'uyoon bulh
yaoolhtuk.

Hooncha whe' hoont'ah hooyah

14 'Aw 'et nilhdukw nts'un tesyalh hukwa' nuszun 'et whunts'ih nts'un k'e'usges. 15 'Et
whunts'ih sayaz ne'zust'en t'eh, 'et ndi dustl'us 'i bugha t'eoononzin Yak'usda bukoo
dahutet'ilh. 'Et ndan Yak'usda bugha 'ilhunahuwúdulh, 'en Yak'usda khuna bukoo hinli
ho' hint'ah. Ndunnah 'ilhunahuwúdulh ndi khunek 'alha' 'int'ah be highunli 'ink'ez
ts'ah'un na'a highu yalhtuk. 16 'Ink'ez 'aw hubugha lhenah cha'hudusnih, njan whe'
hoont'ah hooyah 'et hooncha ho' hoont'ah:

Yak'usda ba ndi yun k'ut 'uzdoolts'i ka.
Yak'usda dich'oh dune suli 'et whubunelhtan.
Ndoni ts'ah'un 'int'ah unli yulhni.
Lizas hiya'en.
'Udun yun k'ut whut'en,
'en hubugha whulh 'uhudants'o.
Ndi yun k'ut whut'en,
'en hubugha hiba 'alha' 'int'ah huzdli.
Yak'uz ts'ih huhoont'i hoh danahinilhti.

4

Sizi Gri whubodulh'eh dune whuch'a nahusdelh whutéleh

1 'Aw 'et Ndoni soo ts'ah'un na'a ts'et gaih yalhtuk hoh ndutni, k'at lih ntsi' nududeh
bulunah dune nabunte'ah. 'Et huwa ndet whubodutelh'eh, 'aw 'et zeh 'uhootuzel-
hts'ilh. 'Ink'ez ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i hila dutetnih ho' hoont'ah. 2 Ndunnah duba
nahududzoo 'en whuts'it, 'i be yahalhtuk. 'Et buyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i kwun be
hubuk'eyíduguz li'hut'ih. 3 Lhghu dutelts'ilh, 'et whuch'a honenyoot, 'ink'ez buluh ts'uyi
'i chah hich'a buntéyoot. 'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha' hoont'ah 'ink'ez khunek
'alha' 'int'ah, t'ehininzun, 'en hika' ninzun, 'i ts'iyawh hiyoo'alh huba' hoont'ah, Yak'usda
'uyinla 'et huwa. 'Et 'udechoo ndi ts'uyi ka Yak'usda ts'un chanailya hudooni 'ink'ez
hiyoo'alh. 4 Yak'usda 'uyinla, 'i ts'iyawh unzoo ho' 'int'ah, 'ink'ez buka cha'ts'unooszin
gunih. 'Et huwa Yak'usda ts'un chanailya ts'utni 'ink'ez ts'oo'alh. 5 Yak'usda bughunek
'ink'ez tenadudli bulh 'i be neba unzoo unli hoh ts'u'alh.

Sizi Gri ba soo ne'ut'en onle

6 Ndunnah lhulhutsinkah hinli, 'en Yak'usda bugha hubodilh'eh t'eh, 'et sih Sizi Gri ba
soo ne'ínt'en tanle. 'Ink'ez ndi khunek be 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha t'eoonanzin, 'ink'ez

'i soo cho buk'une' zint'en. 7 'Et whunts'ih khunek chaizooh, 'i 'ink'ez 'ants'ih khunek, 'i
oozólhts'a gunih! 'Et Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i ka, 'i be ílhtus onle. 8 'Et neyust'e
ba ne'uzdunuldze, 'et 'astl'iyaz zeh neba whutézoo, 'et whunts'ih Yak'usda ba ndi yun k'ut
uzdoolts'i ka, 'et ts'iyaintsuk whudézti. 'I bugha ndi yun k'ut uzdelhts'i nela' 'uwhutet'ilh
'ink'ez yak'uz nizteyalh, 'et chah nela' 'uwhudutenilh. 9 Ndi khunek be nyulh yalhtuk, 'i
but'ainínontan 'ink'ez tálhchulh huba soo 'uldzoo ho' 'int'ah. 10 'Et nuwheni 'uts'ut'en
'ink'ez hukw'elha dzúh nuts'udeh. Yak'usda khuna, 'en but'aníuznentan 'et huwa. 'En
ts'iyanah hubulhyis 'int'ah ndunnah yuba 'alha' yint'ah, 'en soo hubulhyis.

Yak'usda ba ne'int'en, soo cho howinli

11 'Et ndi khunek ntl'ada'ai, 'i be 'uyoon hoodutalh'eh. 12 Chilh inli whunts'i, 'uyoon ba
'ants'i onle gunih. 'Et huba 'alha' hoont'ah, nyun nyanilh'en t'eh, 'et huwa huhodool'eh.
Ndai khunek be yailhtuk, 'i nts'e na'a ndi yun k'ut sinda, nts'e na'a 'uyoon k'eintsi', 'i
nyegha be, mba 'alha' hoont'ah, 'ink'ez nts'e na'a lubeshi ch'a 'utdunelt'uk chah. 'Et ndi
ts'iyawh 'i be huba dobuntaltun. 13 'Et ndet nts'u tesyalh whuts'un, khun ndi Yak'usda
bughunek buba hukw'eyailhtuk, 'et 'ustl'e cha'duzoneh. Ndai khunek be ts'oolhtus ka
be nelh yailhtuk, 'i be hubulh yailhtuk, 'ink'ez 'o 'un chah wheoobunilhtun. 14 'Et hoh da
ndunnah 'utsuh whudélhdzulh bula be ntsi k'ut hudalnik. 'Et mba nus huho'en 'ink'ez 'i
nghant'ai, 'i 'ants'i mba wule gunih. 15 'Et njan howun nuni ninzut 'ink'ez whutl'a' dudiltih.
'Et t'eh but'az ninyeh, 'et ts'iyanah hinoolh'en. 16 Nyunch'oh soo cho khinli 'ink'ez khunek
be whuts'odul'eh chah, 'i bulh zeh 'ont'e. 'Et ndint'ah t'eh, 'et sih nyunch'oh 'uduzilyih
'ink'ez ndan nyuhudits'o, 'en chah hubalhyiz ho' 'int'ah.

5

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, soo cho né'bilh'en

1 Dune nghanus whudélhdzulh, hoonliyaz né'doni gunih. 'Et nyu'abá k'una'a bulh
yailhtuk. Dune nk'ah whudélhdzulh, 'en nyulhutsinkah k'una'a hubulh yailhtuk. 2 Ts'ekoo
nghanus whudélhdzulh, nyu'ama k'una'a hubulh yailhtuk. 'Ink'ez ts'ekoo nk'ah whudél-
hdzulh, nyulhtuskah k'una'a khunek netsun hoolah be hubulh yaoolhtuk.

Ndunnah soo tsandelh hinli hubuzdóolhti

3 Ndunnah soo ts'ah'un tsandelh hinli, 'en chah hubudólhti. 4 'Et whunts'ih ndunnah
tsandelh buzkeh hoonli, k'us buchaikah hoonli, ndunnah tsandelh hits'u hainde, 'en
be'ama ts'ah'un na'a highole. 'Et hoh Yak'usda be 'ut'en k'ah whutele. 'Et 'udechoo
bukoo húdelhts'i hubudoolhti, 'ink'ez dudusnekah bula' hóot'en. Ndez na'a hoonzoo ho'
hoont'ah 'ink'ez Yak'usda, whuz na'a huba hukwa' ninzun. 5 Ndan soo ts'ah'un tsandelh
unli 'ink'ez bunat 'e'hoolah t'eh, Yak'usda 'en zeh yut'aninootan yula' tet'ilh huba. 'Et
dzin 'ink'ez 'ulh'ek, 'i bulh 'ahoolhyez Yak'usda ts'un teni' nilhdzun hoh tenadoodli. 6 'Et
whunts'ih tsandelh, ndan lubeshi ts'un dene'dut'en hoh ndi yun k'ut usda, ndunt'ah
hukhuna hoh dahuzsai ho' hint'ah. 7 Daja nyudáni 'i khunek ulhtus 'i be ts'iyanah hubulh
yailhtuk. 'Et hoh buk'eholts'it hoolah. 8 'Et whunts'ih ndunnah 'aw dunatnekah bughu
chailah, 'ink'ez bukoo húdelhts'i, 'en cha bughu chailah t'eh, 'et ndunt'ah ndi be 'alha
'uhoont'ah yuch'a nal'alh, 'ink'ez huba 'alha cha'hoot'ah ba nus chaizooh ho' 'int'ah.
9 Tsandelh lhk'utai lanezi 'o 'at naoodezut be naooduzuk (60), 'ink'ez 'ilhunuh zeh ghinda
t'eh, 'en zeh huboozi hubuk'e'ooduguz huba' hoont'ah. 10 Unzoo, 'i zeh 'uhulh'en huwa
t'ehunoodzin. 'Uskehyaz nelhyi t'eh, dune t'eoobunízun, 'en whunts'i bukoo dabulih,
dune Yak'usda bube'ildzun, 'en buke toonagus, dzuh nuhuzut 'ut'en t'eh, 'et ndi 'ut'en
unzoo, 'i soo cho ts'iyawh 'uyoolh'en. 11 'Et whunts'ih k'us ndan k'an hezulh tsandelh hinli,
'en huboozi buk'e'onges gunih. Nts'un na'a ne'hoot'en 'ink'ez Christ ch'a nahulhú'a t'eh,
ki ka hudutedut'ilh hukwa' huninzun. 12 'Ink'ez 'udechoo hubughunek hiye nahezya, 'i
k'uhinínyuz t'eh, 'et t'eh huba nahutedeh. 13 'Ink'ez tsehudutnik chah huhodel'i 'ink'ez
kwun tah nuhuya. 'Aw tsihudutnik zeh 'uhint'ah, 'ughu yahulhtuk 'ink'ez 'uyoon 'e'ut'en
k'ah huwu hinli cha' hint'ah. 'Aw ne'hudooni huba cha'hoot'ah, hoh teh ne'huduni.
14 'Et huwa ndez na'a buts'u hukwa' nuszun, ndunnah tsandelhyaz, 'en ki náhoot'i 'ink'ez

bubuzkeh hole, 'ink'ez bukoo chah huwo hoole. 'Et njan nduhut'en t'eh, 'aw nech'a
detni nelh yatelhtuk bughá holts'it ghait'ah. 15 Bulunah 'uda Sizi Gri hich'a nalhú'a hoh
Satan hik'une' 'ut'en 'et huwa. 16 Ndan dune k'us ts'eke 'en huba 'alha' hoont'ah unli,
'ink'ez be'ama tsandelh unli t'eh, 'et sih ndai ye ndunidzit, 'i be bula' hóot'en. 'Et whuz
na'a 'onghoh Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hoonliyaz hubugha hoo'alh ghait'ah. 'Et
nduhut'en t'eh, 'et soo ts'ah'un tsandelh hinli, ndai hiye ndunidzit, 'i be bughu hoole.

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, ndunnah netsuh whudélhdzulh hubuzdóolhti

17 Netsuh whudélhdzulh soo dune tsuh nuya, 'en soo hubuzdóolhti 'ink'ez nawh 'ultsuk,
'i be bughonle. Ndan 'ut'en ulhtus, 'i be 'ut'en hoh Yak'usda be 'ut'en k'ah dune hodulh'eh
'ink'ez Yak'usda bughunek be yahulhtuk, 'en degha nus soo ne'boolh'en. 18 Yak'usda
bughunek 'et chah ndutni, “Ndet musdus dune tl'o mai 'uzte'ilh wheni, 'uyulh'en t'eh,
'aw 'ute'alh whuch'a 'enool'a huba cha'hoot'ah.” 'Ink'ez 'et chah ndutni, “Dune 'ut'en
be 'ut'en buba 'uk'elha whutele ho' hoont'ah.” 19 Ndunnah 'utsuh whudélhdzulh hoonli
hubugha hik'eoote'alh t'eh, 'et nanah k'us tanah, 'en hiyulh t'ewhuninzun t'eh, 'et zeh
huwu yahoolhtuk huba' hoont'ah. 20 Ndunnah lubeshi hilhchukw, ts'iyanah nalh hoh
tinta' hunt'en hukwa' bodóni huba' hoont'ah. 'Et sih 'onghoh 'en chah whe hunooljut.
21 Yak'usda, Sizi Gri neMoodihti, 'ink'ez lizas 'utahalya chah, 'en ts'iyawh bunalh soo
ts'ah'un na'a 'un yudutesnilh, ndi khunek be daja nyudáni 'et huwa 'ilhuz wule ontun.
Ndai 'utalh'ilh, 'i ts'iyawh dune ch'a wule hukw'u na'a 'oneh gunih. 'Ink'ez 'aw 'ilhunuh
zeh k'entsi' 'ink'ez hoonliyaz whuts'un nolht'uk gunih. 22 Khunyaz dune k'edolnih gunih.
'Ink'ez 'uyoon lubeshi 'ulh'en 'e'ut'en k'ah ts'ih tonya gunih! Nyunch'oh chah lubeshi
'et 'ududoldzin. 23 'Et lhat hoh mbut bugha ndinda, 'et huwa 'aw too zeh ontnai gunih,
mai too ntsolyaz buk'ei'ontnai. 24 Bulunah bulubeshi ts'iyanah yunilh'en, 'et huwa ndai
ye huba nahutedeh whutsuh, 'i dahaja, ts'iyanah t'ehontezin. 'Ink'ez bulunah bulubeshi
nahinulh'i, 'et hukw'elh'az ndai ye nahezya, 'i dahaja, ts'iyanah t'eyuntezeh ho' hoont'ah.
25 'Ink'ez whuz na'a zeh ndan 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, ts'iyanah t'ewhuntezeh 'ink'ez 'ut'en
unzoo, 'i nahinulh'i t'eh, 'i whunts'i ts'iyanah t'ewhuntezeh.

6

'Ulhna hinli, 'en chah hubumoodih hidóolhti

1 Ndunnah 'ulhna hinli, 'en chah hubumoodih ts'ah'un na'a bughu nuni hunoodeh,
soo cho hidóolhti. 'Et nduhut'en t'eh, Yak'usda boozi 'ink'ez ye whubodalh'i, 'i chah
'aw 'uyoon yuch'a dootni ghait'ah. 2 'Et 'ulhna bumoodih huba 'alha' hoont'ah hinli, 'en
hubuts'u hudootni gunih, lhulhutsinkah hinli 'et huwa. 'Et ndunnah 'ulhna, 'en 'o nus
'ulhtus, 'i be huba' hut'en. Ndunnah bumoodih, 'en Sizi Gri bugha huba 'alha' yint'ah
hinli 'ink'ez hubuk'entsi'. 'Et huwa 'o nus 'ulhtus, 'i be huba' hut'en hoh hube' 'ut'en be
hubula' hut'en ho' hut'en. 'Et ndi khunek be nyulh yalhtuk, 'i 'uyoon chah hubodulh'eh
'ink'ez hubudzi nduk na'inleh.

Sooneya nuhyak'usda wule gunih

3 'Et ndan dune whuts'it be dune hodulh'eh, 'en Sizi Gri neMoodihti bughunek
unzoo, 'i yutélhchulh hukwa cha'nizun. 'Ink'ez nts'e na'a Yak'usda ba ndi yun k'ut
'uzdoolts'i ka hukw'u na'a huboodutelh'eh hukwa cha'nizun t'eh, 4 'en dune 'ududélhúti
ho' 'int'ah. Hoonliyaz nt'eonízun. 'Et huwa 'ahoolhyez dune yenah zeh 'udenilh 'ink'ez
lhk'enahudidzuk 'utni. 'Et huwa ndunt'ah dune 'oolnih bughu dez'ai hinli 'uhint'ah.
'Uyoon chah lhk'enahudidzuk hutni, khunek ntsi' be 'uyoon chah ghu yahalhtuk. 'Et
'uyoon lubeshi e'ut'en zeh ghu nuni hunudeh. 5 Ndunnah hubeni ntsi' suli hoh 'ahoolhyez
lhk'enahudidzuk huninzun. Khunek 'alha' 'int'ah chahit'ih. Ndunt'ah 'uhuninzun ndan
Yak'usda be 'ut'en k'ah hukw'u ne'ut'en, 'en dune soode'a 'utenilh. Nduhint'ah 'en
hubuch'a naóonja. 6 'Et whunts'ih nedzi soo ts'uhoont'i hoh Yak'usda be 'ut'en k'ah
'uts'uwhulh'en t'eh, 'et hooncha 'otanlilh ho' hoont'ah. 7 Ts'uwhuzdli da, 'aw hoonliyaz
whusachats'ilel, 'ink'ez 'alha neba dzin whulatah suli t'eh, 'aw hoonliyaz naztoola
ghait'ah. 8 'Et huwa ts'uyi, 'ink'ez be dune ts'inli, 'i ts'ít'i t'eh, 'aw 'et neba soo' hot'e. 9 'Et

whunts'ih bulunah soode'a 'uhutenilh hukwa' huninzun, 'en tinta' tet'ilh ka hubóolhdzi.
'I be hubutelhgooh. 'Et huwa yuk hubunilht'uk, 'et hoh ndi yun k'ut húdelhts'i tinta'
whutet'ilh 'ink'ez hoontsi' ts'ih huteyalh. [10] Sooneya huba dézti, 'i 'int'ah lhat hoontsi'
bugha whe' whudit'ih. 'I bugha bulunah dahatni k'et, be 'alha 'uhoont'ah ch'a hedulh
'ink'ez lhat budzi unduda khanáhuwhut'aih.

Dune hodelh'i 'ink'ez nyunch'oh chahsoo cho khondle

[11] Timothy, nyun Yak'usda budune inli. 'Et huwa ndi be hoontsi' nyudáni, 'i ts'iyawh
buch'a ilgih, 'ink'ez be ts'ah'un 'uhoont'ah, be Yak'usda k'une' whut'en, be 'alha
'uhoont'ah, be nek'ets'intsi', be whulh ts'uzyin, 'ink'ez be yuk uzdudildzun, chah, ndi
'i ts'iyawh whunanyalh hukwa 'int'en. [12] Neba 'alha 'int'ah 'i bugha 'o 'un 'uts'ooneh
ghait'ah 'et whunts'i hukwa' ts'ut'en. Nyun chah 'o 'un oneh ghait'ah 'et whunts'i hukwa'
'ont'en. 'Ilhuz be ts'ukhuna, 'i duts'o cho óntun, nyun chah dutanjih ka nka hesda 'et
huwa. 'Ink'ez lhanah nalh soo hoonzoo hoh hubudáni. [13] Njan soo cho 'indusni, Yak'usda,
'en bugha ts'iyaits'uk khuna, 'ink'ez 'et whutsuh da Christ, Sizi ts'utni, bunalh hoh Pontius
Pilot soo cho hoh yuts'un khunawhelnuk, [14] nyun chah khunek netl'aída'ai, 'i buk'une'
'ont'en. Ndai dune be dutsun tele, 'ink'ez hoonliyaz nk'eootelts'ulh, 'i ts'iyawh buch'a
huwonle. 'Et neMoodihti Sizi Gri whusateyalh whuts'un, 'et zeh ndont'e. [15] Sizi Gri whuz
hanátedalh, ndet 'uwhutenilh t'eh, 'et neMoodihti 'en hukwa' ninzun, 'et 'uwhutenilh.
'En degha nus unzoo 'ink'ez neMoodihti 'en zeh k'une' 'ut'en unli. Hubudayi cho ts'iyawh
buhubudayi cho unli 'ink'ez moodih chah ts'iyawh bumoodihti unli. [16] 'Aw 'en zeh be
dachats'usa, 'i yit'i. Nts'e usda, 'et ndi buts'un hayanduz, 'i bugha 'aw dune yuzih neooya
ghait'ah. 'Aw dune chayes'en, 'ink'ez 'aw dune yoo'en hoolah. 'En 'aw 'en zeh 'ilhuz be
hoolhtus, 'i yit'i. 'Et huwa uzdélhti. 'Et ndoh honeh.

Soode'a t'eh 'aw cha'duzoolhúti

[17] Ndan ndi yun k'ut soo hude'a 'uhint'ah, 'en khunek 'ulhtus, 'i be hubudóni, 'aw ndi yun
k'ut be soode'a 'i 'aw di chaílah. 'Et huwa 'aw 'i but'anínoohtan huba cha'hoot'ah. 'Et ndun
Yak'usda khuna, 'aw 'en zeh but'anínoohtan. Yak'usda 'en 'ut'en 'aw hukw'edutsi' ilah
hoh ts'iyaintsuk be soo 'ats'oot'e ka negha yunleh. [18] Ts'ah'un na'a 'uhoot'en hubudoni.
Hukw'edutsi' ilah hoh 'ut'en unzoo, 'i 'uhoolh'en. 'Ahoolhyez 'uyoon hiye ndunidzit, 'i
be bula' hutet'ilh huba lhahúdoot'e. Soo ts'uhoont'i hoh lhta'ts'oolyelh. [19] 'Et nduhut'en
t'eh, 'i be nduk yak'uz dézti, 'i dich'oh duba 'ilho'howesdle, whusaootelts'ulh wheni. 'Et
'ilhuz be ts'ukhuna, 'i hitélhchulh ho' hoont'ah.

Khunek be 'alha 'uhoont'ah, 'i soo cho bughondle

[20] Suye' Timothy ndi khunek ntl'ada'a, 'i soo cho buk'une' 'ont'en, 'et wheni 'usdla.
Ndunnah dune 'ants'i howi yahalhtuk 'ink'ez Yak'usda ch'a yahalhtuk, khun buzih
nioonya gunih. Ndunnah whuz na'a yahalhtuk, t'ehoninzun huninzun whunts'i, 'en
nech'a detni hinli. [21] Ndi howi yahalhtuk ndi neba 'alha' hoont'ah, 'en bulunah, 'en tink'us
hedulh ho' hutni. 'Et Yak'usda ye unzoo, 'i nyulh 'oot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Whulh Nat Dustl'us 'I Timothy Yuts'un K'e'anguz

Paul, 'en Timothy dahooja yulhni

1 Si Paul, Sizi Gri ba whél'a usdli. Ndi 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i Christ, Sizi ts'utni, 'en yit'i
'ink'ez 'ilhuz wheni 'int'ah nedáni. 'I bugha Yak'usda ndet suts'u hukwa' ninzun 'et huwa
whél'a síli. 2 Nyun Timothy suye' nk'esi' inli 'ink'ez ndi dustl'us nts'o tl'ai'ai. Yak'usda
ne'aBá 'ink'ez Christ, Sizi ts'utni, 'en neMoodihti, 'en bugha ye unzoo, be 'úgha te'nudzun,
'ink'ez be nedzi dezghel, 'i chah, 'i be 'ónt'e hukwa' nuszun.

Paul 'en Timothy yuba whunalnih nts'e na'a Sizi Gri ts'un nalhú'a

3 'Et Yak'usda ts'un schanailya dusni. Sutsuhda hukw'u na'a, suyuh ts'ih bugha
t'ets'oninzun, 'i, lubeshi bughu hoolah hoh Yak'usda buba ne'ust'en. Dzin 'ink'ez
'ulh'ek, 'i bulh, ndet tenadusdli totsuk 'aw 'et nyunalhúnih. 4 Nyunats'ultoo' nulh'en 'et
whunalhúnih 'ink'ez 'o nus nyuntelh'ilh hukwa' nuszun, 'et sih sudzi hót'i. 5 Ndi soo be
'alha 'uhoont'ah, 'i nyulh 'int'ah, 'i bunalhúnih. Ntsoo Lois, 'en 'udechoo ndi be 'alha
'uhoont'ah yulh 'int'ah inle, hukw'elh'az nyu'ama, Eunice, 'en chah. 'Ink'ez nyun chah 'et
whuz na'a zeh 'unint'ah, 'et suba 'alha' hoont'ah. 6 'Et huwa mba whunalhúnih ndet ntsi
k'ut delhúnik hoh Yak'usda huwa yú'aih, 'i ntl'aída'ai. 'I 'ants'i bulh nughilhnah li'ilh'en,
'et 'i be 'o nus ílhtus wule. 7 Soo cho whunaoolnih, Yak'usda, Ndoni neyída'ai hoh 'aw
chats'unooljut. 'Ink'ez Ndoni bugha be ts'ílhtus be lhk'ets'udutsi', 'i ts'utet'i, 'ink'ez ne-
eni be whunih ts'inli chah.

Khunek unzoo, 'i 'aw buka hooya onle gunih

8 'Et huwa 'uyoon neMoodihti bugha hubulh yailhtuk t'eh, khun 'aw buka hooya onle
gunih. Si chah tsak'esida 'et khun 'aw buka hooya onle gunih. 'Et 'uyoon khunek unzoo, 'i
be hubulh yaílhtuk dzuh ninzut t'eh, 'et Yak'usda ye ulhtus, 'i bugha 'ínt'en. 9 'En 'uja
nélhyih. Nedzi lubeshi bughu whutélah, 'et whuz na'a neba hukwa' ninzun. 'Aw ne-
e'ut'en k'ah bugha ilah neka' dani. Dich'oh ye unzoo, 'i bugha uzdutejih ka neka' dani, 'et
whuz na'a hukwa' ninzun. 'Ink'ez ndi ye unzoo, 'i Christ, Sizi ts'utni, 'en buts'un hayélts'ut
hoh neghalts'ut. 'Et 'udechoo whe' whudutét'ilh, 'et whutsuh da 'uhoonla. 10 'Aw 'et Sizi
Gri nenalhts'et hainya. 'Et whuz na'a Yak'usda ndet dich'oh hukwa' ninzun 'ink'ez ye
unzoo, 'i chah, 'i yunenélhtan. Nuwheni be dáztetsah 'i Sizi Gri neba hoolah yulhtsi 'ink'ez
khunek unzoo, 'i be 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i negha íni'ai. Ndi 'aw dáchats'utesa, 'et neba
whusahó'ai, 'et hoh whunénelhtan. 11 'Et wheni si 'udun yun k'ut whut'en, 'en hubuts'u
tesyalh. 'En hubutah húbulh yátelhtuk, 'ink'ez whubodutelh'eh, 'et whuba hubuts'u
whel'a síli. 12 'Et huwa si chah dzuh nuszut, 'et whunts'ih 'aw hooya cha'usdlah. Ndun suba
'alha' 'int'ah, 'en t'enuszun 'et huwa. 'Ink'ez ndet butl'ahó'ai, degha nus dzin whuts'un
soo 'ultus hoh suba hootetun, 'et suba 'alha' hoont'ah.

Ndi khunek unzoo, 'i soo cho ontun

13 Ndi khunek 'ulhtus, 'i bugha 'uts'ut'en, 'i li'int'ah si sts'un dánts'o, 'i duts'o cho ontun.
Ndi be 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez be lhk'ets'udutsi', 'i Christ, Sizi ts'utni, 'en buts'un hayande
'et huwa. 14 Ndai unzoo, 'i ntl'álya, 'i ts'iyawh Ndoni be ulhtus, 'i be soo cho ontun.
'En 'int'ah neyudínda. 15 Njan t'eooninzun ts'iyanah Asia whut'en such'a nahulhúya.
Phygellus 'ink'ez Hermogenes 'en chah. 16 Onesiphorus 'en lhat sudzi nduk yilh'i. 'Ink'ez
ndi tse tl'ool be whe dust'uk, 'i, 'aw yooya chailah hoh sunalh'en. 'Et huwa 'en bukoo
húdelhts'i neMoodihti bugha te'nonzeh nt'úcha. 17 'Et keyah Rome lhgha dínya hoh soo
cho skunúta hoh nasilhti. 18 'Et njan dzin whusawhútelts'ulh t'eh, 'et neMoodihti* ye
únzoo, 'í unchah ndun Onesiphorus yulh 'int'ah, 'ink'ez neMoodihti yugha te'noozeh.
'Ink'ez keyah Ephesus ts'ih lhat hoh sula 'uja ínle, 'et chah soo t'eooninzun.

---

* 1:18 'Et ndi boozi "NeMoodihti", 'i 'ilhunuh ne'aBa 'int'ah, 'ink'ez 'ilhunuh Sizi Gri 'int'ah, ni ho 'utni.

2

Ndi Sizi Gri ye unzoo, 'i be soo 'iltus onle

1 'Et huwa suye' nyun Sizi Gri ye unzoo, 'i be soo 'iltus onle. 2 'Ink'ez lhanah nalh daja
sugha nyudáni, ndi khunek whulh 'údants'o, 'i 'uyoon ts'ah'un dune, 'en butl'aída'ai, ndan
Sizi Gri hit'anínintan, 'en soo ts'ah'un hoh 'o 'un 'uyoon hóbodolh'eh ka. 3 'Et huwa Sizi Gri
hiba lhahudughan unzoo k'una'a, nyun chah whuz howu whúlna whunts'ih whechaíntsaz.
4 Dune lhahudughan unli t'eh, 'et nts'e na'a sooneya ka ndi yun k'ut uzdelhts'i, 'aw whuz
'udunolt'uk ghait'ah. 'En dumoodih ndun lhahudughan huba ne'duni, 'en yulh hootét'i,
'et hukwa 'en zeh yuba 'ut'en. 5 'Ink'ez chah, ndan nuwhújeh tah whuch'a 'ulhdeh, ts'ah'un
na'a whuch'a nilhde t'eh, 'et zeh hiba k'elha whulhtsih. 6 Ndan dune tube 'ut'en hoh ha'
nulhyeh, 'en ndi haínalhyi, 'en choo yulah wulhchoot huba' hoont'ah. 7 Ndet ndi nyudúsni
howu nini ninzut. 'Ink'ez neMoodihti, 'en nla 'ut'en hoh ts'iyaintsuk t'eononzeh. 8 Soo
whunailnih, Sizi Gri yahadla hubutah dinadija. David yuts'u haínzut chah 'int'ah. 'Et
whuz na'a ndi sughunek unzoo, 'i 'int'ah hoh nyudáni. 9 'Et huwa si dune untsi' k'una'a
tsak'esída hoh dzuh nuszut. 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek 'i 'aw chailghel ho' 'int'ah.
10 'Et huwa ndunnah 'utahálya, 'en huba hubugha whechástsaz. 'Et 'utahálya, 'en chah
Christ, Sizi ts'utni, 'en ndi ye néulhyis, 'i hiyóolhchoot 'ink'ez 'ilhuz whuts'un ts'odólhti.
11 Ndi khunek 'i soo cho but'aneznootan 'et ndutni,
"En bulh dats'uzsai t'eh,
'et 'ilhuz wheni bulh 'úztet'ilh.
12 Nts'oh dawhut'en whunts'i whulh ts'úzyin t'eh,
'et 'en bulh dune k'une' ts'ul'en uztele.
Buch'a nats'ul'ah t'eh,
didut chah nech'a nátel'a.
13 Bulazdetnik t'eh,
'et whunts'ih 'aw didut nela dootnih ghait'ah,
'ink'ez 'aw 'ats'un na'a na'ootneh ghait'ah 'et huwa."

Sizi Gri ba ne'ut'en, 'en bulunah hinzoo 'ink'ez bulunah chah hintsi'

14 'Et ndi khunek 'i huba bunailnih. NeMoodihti nalh hubudutténilh, 'et khun 'i khunek
bugha hukwa lhena 'ahudootni gunih. Ts'iyawh huba chayízooh. 'Ants'i ndan yudánts'o
'en ts'iyawh tinta' hubutélh'ilh. 15 'Et Yak'usda ba ts'ih'un dune onle, whuz na'a hukwa'
'int'en. Nye 'ut'en 'aw hukwa yachasonle. Ndi khunek 'alha' 'int'ah ts'ah'un na'a
nt'eononzeh. 16 'Et whunts'ih 'ants'i nts'oh howi yahalhtuk 'ink'ez Yak'usda ghuhedloh,
'en hubuzih nioonya gunih. Nduhínt'ah, 'en 'uyoon 'o nus Yak'usda ch'a yahalhtuk
hubuhutelhtsilh. 17 Hubughunek, dada k'una'a hubutaidoozit. Ndunnah Hymenaeus
'ink'ez Philetus chah, 'en nduhínt'ah hinli. 18 'En njan nduhint'ah dune ndi khunek
'alha' 'int'ah tink'us 'uhint'ah 'et huwa hich'a súdel. 'En 'uhutni, ndi dinahudutédulh,
'uda 'uhooja hutni. 'Et huwa bulunah nebe 'alha' hoont'ah, 'i huba hoolah suli. 19 'Et
whunts'ih Yak'usda bukoo buk'uwhuz'ai, 'i whuduts'o. 'Aw hoolah wúle ghait'ah. 'I k'ut
ndi khunek yuk'e'ánguz, 'i ndutni, "Ndunnah neMoodihti bube'ildzun hinli, 'en ts'iyawh
t'ebunínzun." 'Ink'ez chah, "Ndunnah 'uhutni, Christ ts'inli t'eh, 'en 'ut'en untsi', 'i
ts'un nínt'uk, 'et ndoohoont'ah, 'et ts'iyawh whuch'a náhoolyeh huba' hoont'ah." 20 Nts'e
bukoo whucho whubez ts'ih ts'iyaintsuk 'et sula. Be' ts'utnai, bé 'uts'u'alh, buluh 'i
gold, 'ink'ez silver chah, 'i be 'ulya. Buluh 'i duchun 'ink'ez whutl'us be 'ulya, 'i chah
'et sula. Buluh 'i unzoo 'ink'ez buluh 'i 'aw chaízooh. 21 'Et whuz na'a, ndan dich'oh
lubeshi yuch'a nalhú'a t'eh, 'et t'eh duMoodihti ba 'udune'ududulti 'ink'ez buMoodihti
ye' tet'ilh, 'ut'en unzoo, 'i ts'iyawh yeni lhadínt'ah ho' 'int'ah. 22 'Ink'ez nts'e na'a
chilkah ntsi' buyust'e buts'un nint'uk, 'i buch'a telgai. 'Et ts'ah'un 'uhoont'ah, be 'alha
'uhoont'ah, be lhk'ets'udutsi', 'i be nedzi soo 'óot'e, 'i chah, ndi 'i ts'iyawh bunanyalh.
'Ink'ez ndunnah budzi yuh lubeshi bughu hoolah hoh neMoodihti ts'un tedudlih, 'en
hubulh ín'us. 23 'Et whunts'ih whusnik khunek 'ink'ez khunek t'enusdzun, 'i whunts'i be
yáhalhtuk, 'i ts'iyawh buch'a huwonle. T'eonínzun ndi khunek ndunt'ah, 'i dune hiye
lhta'dutnih 'utni, 'i 'int'ah. 24 'Et k'us ndan neMoodihti be 'ulhna, 'en 'aw dune yédooyih

huba chahóot'ah, 'et whunts'i ts'iyanah dune nagóosdliyaz ne'boolh'en, 'ink'ez soo dune
hodulh'eh tele. Ts'iyanah soo nilyaz ne'bulh'en. 25 Yuh 'úududildzun 'ink'ez buch'a detni
ts'ah'un hubulh nenáhoho'alh. 'Et tulih Yak'usda lubeshi whuch'a dudeni nahundunezdla
huboolhtsilh. 'Et sih khunek 'alha' 'int'ah t'ehinoozeh. 26 'Ink'ez 'et sih hubeni bugha
nádoolts'it, 'ink'ez netsudule hubilhchoot inle hik'une' 'oot'en ka, 'et nts'oh teh hoh
tink'us hunint'uk whuch'a nahooja.

3

'Et 'udek'elh'az dzin wheghah t'eh, tube whewhuntejut whutele ho' hoont'ah

1 'Et njan t'eononzin, 'et 'udek'elh'az dzin wheghah t'eh, tube whuwhuntejut whutele
ho' hoont'ah. 2 'Et nilhdukw suli t'eh, dune dich'oh lhk'enahudutetsi', sooneya ka
dahútni, ts'iyaintsuk hoh 'ahududelhúti, tube lhóok'a' hinli, Yak'usda 'ink'ez budune, 'en
buch'a yahatelhtuk, hube'ama 'ink'ez hube'abá chah k'únucha'hutest'en, 'aw chanailya
chahunteszin, 'ink'ez Yak'usda ghuhedloh chah hutele. 3 Dudulh dune k'echahítsi', 'aw
hoonli lhba whunachahodulhunah. Dudulh dune dzuh ne'huduni hukwa' huninzun
teh zeh ne'hut'en. 'Ants'i 'et 'uyoon dzuh nuhulhdeh, 'ink'ez ndet hoonzoo hukwa
cha'hunteszil. 4 'Uyoon k'ehintsi' lahoohoolh'i 'ink'ez yooya 'i be dune hundulhda,
'inkez butsi dunuts'un. Duba na'hutedzoo, Yak'usda k'echahítsi', 'ink'ez ndet whunénik,
'et zeh hukwa' huntezilh. 5 'Et Yak'usda ba ndi yun k'ut hudélhts'i na'hududil'i, 'et
whunts'ih Yak'usda yé ulhtus, 'i hits'oodedlai. Timothy, nduhínt'ah, 'en hubuch'a
naóonja. 6 Ndunt'ah 'uyoon koo ts'ih dahánul'ih 'ink'ez ts'ekoo huwhusnik, lubeshi
be dezbun, 'en 'ilhuz hubihilhchukw. Ndunnah lhelhts'un 'ut'en dutsun, 'aw 'i zeh
hits'u nint'uk. 7 'Ahoolhyez hohodul'eh 'et whunts'ih khunek 'alha' 'int'ah daja ni 'aw
t'ehonoozeh ghait'ah. 8 'Et ndunnah Jannes 'ink'ez Jambres bulh Moses hich'a hoonelh'i
inle. 'Et whuz na'a ndunnah khunek 'alha' 'int'ah, hich'a hoonelh'i. 'En hubeni soo
degha nus untsi' suli. 'Ink'ez ndi be 'alha 'uhoont'ah bugha huba 'ants'i 'uhoont'ah suli.
9 'Et whunts'ih 'aw 'o 'un hutooya ghait'ah. Hoh tinta' hunt'en ts'iyanah t'ewhuntézin.
Nts'e na'a Jannes 'ink'ez Jambres hubulh dahooja, 'en buk'una'a hiye whusnik, 'i ts'iyanah
hubugha t'ewhuntezilh.

K'us ndan Yak'usda yunéyalh, 'en 'aw dune hube túzelalh

10 'Et whunts'ih huwa 'óonli hoh khunek bunyodalh'i, 'i buk'una'a 'ant'en. Timothy
nyunch'oh njan t'ewhunínzun. Nts'e na'a dune usdli, nts'e hukwa 'ust'en, 'ink'ez Yak'usda
suba 'alha' 'int'ah. Howa whúlna whulh síyin, 'ink'ez ts'iyanah be k'ési' 'i chah, 'aw
hoonliyaz cha'duzusnih. 11 Dune se'zula inle, 'ink'ez dzuh nusuhulhdzut. 'Et whuz yun k'ut
Antioch, Iconium, 'ink'ez Lystra, whuz sulh 'et 'úhooja inle, 'i soo ts'iyawh t'eoonanzin.
Dune se'zula 'aw whechástsaz, 'ink'ez neMoodihti ts'iyawh whuch'a sula 'uja. 12 A, 'Alha'
hoont'ah, k'us ndan Christ, Sizi ts'utni, 'en bugha Yak'usda ba khutena hukwa 'ut'en,
'en dune hube híye' tuzela ho' hoont'ah. 13 'Et dune hintsi', 'uyoon na'dudil'i, 'en 'o
nus hintsi' tele 'ink'ez 'o 'un chah hintsi' hutele. 'Et 'uyoon nahunte'ah 'ink'ez dich'oh
chah na'hunduntet'ah. 14 'Et whunts'ih nyun ndet hoodal'i hoh 'i ts'iyawh 'alha' 'int'ah
t'enínzun whuz na'a zeh 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah bugha hoodal'i, 'en t'ebuninzun. 15 'Et
nyun ski inli da whuts'un ndi Yak'usda bughunek lubeshi bughu hoolah hoh 'uk'e'éduguz,
'i nt'enanzin. 'I bugha be whutnih int'i hoh dinjih. Christ, Sizi ts'utni, 'en mba 'alha'
'int'ah 'et huwa. 16 Yak'usda bughunek 'i ts'iyawh Yak'usda ye sjiz, 'i bulh 'int'ah. 'Ink'ez
bugha whúts'odul'eh huba unzoo, tinta' ts'ut'ih whunénulhtun, neba ts'ah'un niwhu'aih,
'ink'ez 'et whuneodulh'eh ts'ah'un na'a yinkak uzdóolts'i ka. 17 'I be Yak'usda budune
lhadúlya hutele, ts'iyaini 'ut'en unzoo, 'i wheni lhahúdint'ah.

4

Yak'usda bughunek bé hubulh yaílhtuk

1 'Et huwa Yak'usda 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri 'en bunalh soo ts'ah'un na'a 'un
yudutésnilh, 'en 'utenilh ts'iyanah nalh be wheóoduteltsilh, ndai k'úne' yul'en, 'i bulh.

Hoh t'eh hukhuna 'ink'ez yahadla chah, 'en huba nahuteyeh. [2] 'Ahoolhyez lhadínt'ah
Yak'usda bughunek be dune hubulh yaílhtuk. Wheóobunilhtun ndet hoh tinta' hut'ih,
'ink'ez tink'us 'uhut'en hukwa' budíni, 'ink'ez budzi nduk ná'inleh. Howa whúlna whulh
sinyin, 'ink'ez dune hodilh'eh. [3] Whuz de whúdezulh hoh, ndi khunek ts'ah'un na'a 'int'ah,
'i 'aw hiyodool'eh hukwa cha'hunteszin. 'Et dich'oh hukwa' huninzun k'una'a, 'et zeh
hodutets'o hukwa' huninzun. Ndunnah dich'oh hukwa' huninzun 'et zeh whuz na'a dune
hodulh'eh, 'en zeh hubuhootuzélhts'ilh hukwa' huntezilh. [4] Khunek 'alha' 'int'ah, 'i 'aw
hidóots'o hukwa cha'hunteszil. 'Et huwa khunek 'ants'i unli, 'aw 'i zeh hika' ntezilh. [5] 'Et
whunts'ih Timothy nyun ts'iyaintsuk whuch'a soo cho khinli. Ndi Yak'usda be 'ut'en k'ah
bulah mba howa whulna 'et whunts'ih 'aw whechaíntsaz zeh 'ilhdzun. 'Ink'ez Yak'usda
bughunek be yailhtuk hoh dune ilhyis, 'et zeh ndónt'en. 'Ink'ez Yak'usda be huba 'int'en,
'i ts'iyawh lhadónleh.

Paul datétsah da howu yalhtuk

[6] Si 'aw 'et be khusna, 'i Yak'usda ba huwa t'aih k'una'a nadusyulh li'usneh.* 'Ink'ez
nduk tesyalh 'aw 'et nilhdukw suli. [7] Hoonzoo hoh ts'ah'un na'a lhesdughan. 'Aw 'et
Yak'usda be 'ut'en k'ah 'uwhulh'en, ts'iyaintsuk lhaoodusdla. Ts'ah'un na'a be neba 'alha'
hoont'ah, 'i óntun. [8] 'Aw 'et ndet ts'ah'un na'a 'uhoont'ah hoh whuch'a whunilhde, 'et
suba sú'ai. NeMoodihti ts'ah'un naheyelh, 'en yutelhtsilh. Ndet dzin whusawhútelts'ulh,
'et dzin sugha íte'alh. 'Ink'ez 'aw si zeh ilah. Ndan dudzi ndulhcho, 'i be bunalh be
hóoduteltsilh 'ink'ez yute'ilh hukwa' huninzun, 'en 'ilhunuh hinli hoh ts'iyawh si sk'una'a
zeh 'úbutelilh.

Ts'iyanah sula detnik

[9] 'A cho sts'u tónya. [10] Demas sula detnik. Ndi yun k'ut núkat, 'i 'o nus yuka' ninzun.
'Et huwa keyah Thessalonica whuz whinya. Crescens 'en yun k'ut Galatia ts'ih whinya
'ink'ez Titus 'en chah yun k'ut Dalmatia whuz whinya. [11] Luke 'en zeh suzih usda. Mark
'en bukunainda 'ink'ez ndez nyulh tóo'as, 'en suba 'ut'en huba unzoo 'et huwa. [12] 'Ink'ez
Tychicus 'en keyah Ephesus ts'ih wheílh'a. [13] Ndez tanyalh t'eh, sudzoot suba tolhchoos.
'I Carpus keyah Troas ts'ih 'en da buzih neinílhchooz. Nyoo khunek 'úk'e'éduguz, 'i
chah to'a, 'ink'ez ndai ndi khunai zuz 'i buk'une'úsduguz, 'i bunaoodolnah gunih. 'I soo
buka' nuszun.† [14] Ndunah 'utes 'útl'us be 'ut'en, Alexander hiyulhni, 'en tube lhat hoh
sundálhda. Be 'ut'en k'ah huwa uncha neMoodihti yuba 'uk'elha holhtsilh. [15] Nyun chah
'en bughonle. 'En dune ulhtus, 'i be neghunek buch'a 'et'ilh 'int'ah 'et huwa.

NeMoodihti 'aw neladootnih ghait'ah

[16] 'Et 'udechoo soo whe suhudunílhkut da, 'aw 'ilhunuh whunts'i sut'ak níchaiyal. 'Et
ts'iyanah sula hudetnik, 'et whunts'ih 'aw buk'ehoolts'it hukwa cha'núszun úncha. [17] 'Et
whunts'ih neMoodihti suzih inyin 'ink'ez 'en ye ulhtus, 'i bugha ulhtus íle. 'Et ndi ulhtus,
'i be si sugha ndi Yak'usda be ba yatuk, 'i ts'iyawh ts'ah'un na'a hiyoozólhts'a. 'Et t'eh
'uyoon 'udun yun k'ut whut'en chah ts'iyawh hiyoozólhts'a. 'Ink'ez chah neMoodihti
'en khunaiti sutuzelhghel, yuch'a sulhyih.‡ [18] 'Ink'ez yak'uz neMoodihti 'en hubudayi cho
unli, 'et wheni sughunli, 'ink'ez buzih tesdalh whuts'un, 'ut'en untsi', 'i ts'iyawh yuch'a
sutelhtelh. 'Et huwa 'en 'ilhuz wheni 'ink'ez 'o 'un chah 'uzdóolhti. 'Et ndoh honeh.

Khi whutsuh whusaónya

[19] Ndunnah Prisca 'ink'ez Aquila, 'ink'ez Onesiphorus bukoo húdelhts'i chah, 'en
ts'iyawh dahooja suba hubudóni. [20] Erastus 'en keyah Corinth 'et usda. Trophimus 'en
nduda 'et huwa keyah Miletus ts'uwhútni, 'et ninílhti. [21] 'Et khi tele whuts'un, 'et soo
'unint'ah hoh sts'u tonya. Eubulus, 'en chah dahooja nyulhni, 'ink'ez Pudens, Linus,
Claudia, ts'iyawh lhulhutsinkah, 'en chah dahooja nyuhútni.

---

* 4:6 Ndai mai too dezti, 'I kw'uzdai zih nahideyulh inle, 'i Lizwif hube 'ut'en 'int'ah. 'Ink'ez ndi nahideyulh, 'i Paul khuna li'int'ah ni ho' 'utni. † 4:13 Paul khuna hoh da, khunai zuz lhahidulh'ih lhts'enahiyut'as, 'i hik'une'uguz inle. ‡ 4:17 Ndi khunaiti sutuzelhghelh, 'et whuz na'a hubudayi cho Caesar, lhanah Sizi Gri yulh 'uhint'ah, 'en chah hubuhanghan inle, ni ho' 'utni.

Ye unzoo, 'i nyulh 'óot'e

[22] NeMoodihti Sizi Gri 'en ndzi yuh wúda 'ink'ez ye unzoo, 'i nyulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul Ndi Dustl'us 'I Titus Yuts'un K'e'anguz

Paul 'en Titus dahooja yulhni

1 Si Paul Yak'usda be 'ulhna 'ink'ez Sizi Gri ba whel'a usdli. Ndunnah Yak'usda buba
'alha' yint'ah, 'et wheni 'utahábanla. 'Ink'ez khunek 'alha' 'int'ah, t'ehontezin Yak'usda
ba ndi yun k'ut uzdoolts'i ka. 2 'Ilhuz be ts'ukhuna, 'i buka tsi hoodli, 'i Yak'usda 'aw
chawhusts'it 'ink'ez soo 'udechoo da whuts'un 'i nets'u yoozi. 3 'Aw 'et nts'oh huwa
whudezulh Yak'usda hukwa' ninzun, 'et whusawhélts'ut. Ndi Yak'usda be ba yatuk, 'i
yubunilhtan. 'Et Yak'usda, neulhyis, ndi khunek 'i stl'aida'ai. 4 Titus ndi be neba 'alha'
hoont'ah 'i bugha suye' sinli. 'I bugha nts'oh k'e'usges. Yak'usda 'ink'ez neMoodihti
Sizi Gri, neulhyis, 'en bugha ye unzoo, 'i be negha te'nudzun, 'ink'ez be nedzi dezghel,
'i ts'iyawh nyulh 'oot'e.

Yak'usda ba 'utsuh whudélhdzulh, whuz na'a 'uhoot'e huba' hoont'ah

5 'Et wheni Crete 'et ninyunilhti, ndai khunek ntl'ada'ai, 'i be ndet lhaoodint'ah ts'iyawh
ts'ah'un na'a lhaoodutanlelh 'ink'ez lhelhdun keyah 'utsuh whudélhdzulh 'utahaoobu-
tanlelh. 6 'Et ndez na'a dune hoole huba' hoont'ah. Dune buk'éhot'alh bughu hoolah.
'Ilhunah zeh bu'at unli. Buzkeh chah hubuk'ah na'a 'uhoot'e, 'aw huwhusnik cha ílah,
'ink'ez khunek k'une' 'uhut'en hoole. 7 Dune huwunli unli t'eh, 'en Yak'usda be 'ut'en k'ah
yutl'áwhulh'ai, 'et huwa buk'ehóotelts'ulh whu'et 'oot'e. 'Aw dich'oh duk'una'a hukwa'
noozin huba cha'hóot'ah. 'Aw khun chahunlhúch'e, mai too ka dáchasni. 'Et dune yédulh
chaílah wule, 'ink'ez 'aw sooneya chah ka cha'dusnih. 8 'Et k'us dune bukoo dalih wule.
Ndet hoonzoo ts'iyawh hóont'i. Ts'ah'un ni nezulh, 'ink'ez ts'ah'un dune unli. 'Et budzi
lubeshi bughu hoolah, 'ink'ez dich'oh ts'ah'un na'a khudli chah wule. 9 Ndi khunek 'i be
Yak'usda neba 'alha' 'int'ah, nts'e na'a hiyoodel'i, 'i ts'iyawh hiyotun. 'Et sih ndi ts'ah'un
na'a be whuts'odel'i, 'i be 'uyoon 'o nus budzi ulhtus hitelhtsilh. 'Ink'ez ndunnah ndi be
whuts'odel'i, 'i yuch'a yahalhtuk, 'en ndi khunek 'i be tinta' hut'ih 'et whubuntelhtun.

'Utsuh whudélhdzulh hube 'ut'en

10 Tube lhanah ndi khunek hik'úne' tet'en hukwa cha'hunizun 'ink'ez 'ants'i lahóot'ah
hoh ne'huduni. 'Ink'ez 'uyoon nahuna'a, hubutah Lizwif hinli, 'en degha nus hintsi'.
11 Ndunt'ah yahalhtuk whuch'a bonteyulh. Ndut'en 'en tink'us na'a dune huhoodul'eh.
'I be 'uyoon dune bukoo húdelhts'i tinta' 'ubuhulh'ih. 'En tink'us na'a dune hubodalh'i,
sooneya hininzun 'et huwa. 12 'Et Crete whut'en hubutah, 'ilhunuh dune nus whunílh'en
'en 'utni, “Crete whut'en 'ahoolhyez howhuts'it, khunai untsi', 'i nduhult'ah, tsi'hudutnik
cha' 'uhint'ah, 'ink'ez bucha hooncha cha' 'uhint'ah.” 13 'Et daja hubulhni, 'alha' 'utni. 'Et
huwa tube cho hubugha 'utni. 'Et t'eh be neba 'alha' hoont'ah, 'i be 'o nus hilhtus wule.
14 'Et huwa Lizwif be 'udada 'aw huba 'alha cha'yít'ah suli. 'Ink'ez ndunnah khunek 'alha'
'int'ah ch'a nahulhúya, 'en hubughunek uboozólhts'a gunih. 15 'Et ndunnah hubuyuh ts'ih
chaooditsun, 'en ts'iyaintsuk huba me chailah. 'Et whunts'ih ndunnah hubudzi dutsun
suli, 'ink'ez huba 'alha cha'hóot'ah, ts'iyai huba me yinli. 'En hubeni 'ink'ez hubuyuh
ts'ih 'i bugha t'ets'oninzun, 'i ts'iyawh dutsun ho' 'int'ah. 16 Nduhínt'ah, “Yak'usda
t'ets'uninzun,” hutni, 'et whunts'ih hube 'ut'en be hich'a detni. 'En hubuts'u hoontsi'
hinli, 'ink'ez hedich'oh k'une' hutet'en 'et zeh hukwa' huninzun. 'Et huwa ndet 'ut'en
unzoo, 'i 'uhutelh'ilh, 'aw huba soo cha'hildzooh ho' hint'ah.

2

Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hube 'ut'en k'ah

1 'Et whunts'ih Titus ndi ts'ah'un na'a be whuts'odul'eh, 'et ndudóni. 2 Ndunnah
dune ye'un uzulh, tachanoosnai huba' hoont'ah, teni'hunoolhdzin, 'ink'ez ts'ah'un ni
hunoodeh. Whuduts'o hoh huba 'alha' hot'e. Be lhk'ets'udutsi', 'i 'ink'ez 'aw tachahu-
dinik, 'et whuz na'a 'úhoot'e. 3 Ts'ekoo ye'un uzulh, 'en chah whuz na'a 'uhoot'e. 'En

teni' hinilhdzun hoole. 'Uyoon hoontsi' k'una'a bughi yachahoolhtuk. Mai too 'i lhai
hiyootnai hukwa cha'hunooszin. 'Ink'ez hoonzoo zeh 'uyoon huhodoolh'eh. [4] 'Et t'eh
t'etkeh hubukikah 'ink'ez hubuzkehkah chah buk'ehootsi', whuz na'a hubugha hudooni.
[5] Ts'ah'un ni hunedoh, Yak'usda ba 'udun nibuninla hutele. Bukoo chah ts'ah'un na'a howu
hinli, budzi wúzoo, 'ink'ez hubukikah hubuk'une' hoot'en. 'Et t'eh 'aw 'uyoon Yak'usda
bughunek ch'a yahoolhtuk ghait'ah. [6] 'Et chilhkah hinli, 'en chah ts'ah'un ni hunedoh
hoole. [7] 'Ink'ez Titus nyun chah ts'iyaintsuk hoh nye 'ut'en unzoo, 'i 'uholh'en, whuz
na'a 'ont'e. 'Et ndi be whuts'odul'eh, 'i ts'iyawh 'aw chadootsun, dóolhti, 'ink'ez 'aw
hoonliyaz hoh 'ats'un na'a 'oot'e gunih. [8] Khunek ts'ah'un ye yailhtuk, 'i buba nahoodeh
ghait'ah, 'i 'et nch'a detni hooya wule. 'Aw khunek ntsi', 'i be nghu yaootuk ghait'ah.
[9] K'us ndan 'ulhna 'en chah dumoodih buk'une' hoot'en budini. Nts'e na'a budzi wúzoo
hoh zeh ne'hoot'en. 'Ink'ez 'aw hiyena cha'hudoosnih. [10] 'Aw bughu chá'hundunoost'ih.
'Et whunts'i dumoodih ts'un ts'ah'un na'a 'uhoot'e, hoonzoo k'una'a whéoobunelhtan, 'et
whut'az 'uhoot'e. 'Et sih Yak'usda neulhyis bughunek be whuts'odul'eh, ts'iyaintsuk hoh
'o nus hoonzoo wule.

Yak'usda ye unzoo, 'i ts'iyanah nalhts'et haholts'it

[11] 'Et Yak'usda ye unzoo, 'i be uzdujih, 'i ts'iyanah nalhts'et haholts'it. [12] 'Et whu-
neoodulh'eh, ndet Yak'usda be 'ut'en chahoolah, 'ink'ez whenich'oh ndi yun k'ut hukwa'
uzninzun, 'et ts'iyawh dah uzdooni. 'Et whunts'i ts'ah'un ni uznezulh, ts'ah'un dune
ts'inli, 'i chah, 'ink'ez Yak'usda ts'un teni' uznilhdzun k'ah ts'ih ts'oot'e, k'an 'et whuz
na'a zeh 'uts'oot'e. [13] 'Et neYak'usda degha nus uzdóolhti, Sizi Gri neulhyis, 'en 'int'ah
buts'un hayánduz, 'i bulh 'et nenalhts'et haótelts'ulh whuts'un, njan degha nus hoonzoo
huba ts'ilh'i. [14] Sizi Gri nuwheni neba huwa' dudulti nelubeshi ch'a nenaootekulh ka.
'Ink'ez nuwheni dich'oh dune 'ut'en unzoo, 'i zeh 'uts'oolh'en huba' hoont'ah. [15] Titus
ndúhoont'ah hubugha hubulh yailhtuk, huba nus whunilht'uk, 'ink'ez mba' hoont'ah,
'et huwa hoh tínta' hut'ih hukwa' budini. 'Aw 'ilhunuh dune whunts'i 'ants'i nyuhóolh'i
gunih.

3

Ye unzoo, 'i be ndi yun k'ut 'uzdóolts'i

[1] 'Et ndunnah Crete whut'en 'en huba whunalnih ndunnah keyah huwunli 'ink'ez
hubumoodih 'uhinli, 'en hubuk'une' whút'en. 'Ahoolhyez 'ut'en unzoo, 'uhutelh'ilh
wheni lhahúdoot'e. [2] 'Uyoon hoontsi' k'una'a bughu yahoolhtuk gunih, 'ink'ez 'aw lhena
'uhudootni gunih. 'Et whunts'i ts'iyanah nagoostl'íyaz né'boohoolh'en 'ink'ez 'uyoon
ts'un yuk 'uhududooldzin. [3] Nuwheni chah whuz na'a zeh ts'uwhusnik ínle. Khunek
k'unucha'ts'ust'en. Naznut'ah. Lhelhdun ts'uhóont'i hoh hoontsi' tune'ts'ust'en. Ts'intsi'
hoh ndi yun k'ut uzdálts'i, 'ink'ez 'uts'oolnih bulh chah 'uts'ant'e. 'Uyoon ts'uzdutnik
'ink'ez ts'iyawh lhuts'uzdutnik. [4] 'Et whunts'ih hoh da 'uja neYak'usda nesulhyis, 'en
nets'un yé nek'entsi', 'ink'ez yé nets'un unzoo bulh, 'i ts'iyanah nalh be wheóodiltsai,
'et hoh 'uzdujih. [5] Ndet ts'ah'un na'a 'uts'ut'en ínle, 'aw 'et huwa ílah 'uzdujih. 'Et
whunts'ih ye te'ninzun, 'i bugha, 'i be neulhyih. 'Et ndi toonáts'uzguz li'yinla hoh doo
chah ts'uwhuzdli, 'ink'ez Ndoni be k'an 'et nats'usdli. [6] Whuz na'a Yak'usda nets'un
bula hoonli hoh Ndoni nets'itelh'a. Sizi Gri neulhyis, 'en be 'uja. [7] 'Et hoh ye unzoo,
'i bugha nelubeshi ts'iyawh neba hoolah yulhtsi. 'Ink'ez 'ilhuz whuts'un be ts'ukhuna,
'i be 'uts'int'ah. 'I bugha ndai ne'ildzun whutele, 'i hukwa tsi hoodli 'et huwa. [8] Ndi
khunek 'alha' 'int'ah, 'ink'ez 'ahoolhyez 'et zeh ndudóoni nts'u hukwa' nuszun. Ndunnah
Yak'usda huba 'alha' yint'ah, huwu hinli 'ut'en unzoo, 'i zeh 'ahoolhyez higha 'ooneh. Ndi
khunek ts'iyanah huba unzoo 'ink'ez dune soo 'uhutet'ilh.

Lhenah 'uhudóoni gunih

[9] 'Et whunts'ih Moses bughunek 'uk'une'úsduguz, 'i bugha, whusnik khunek, lhelhyoo
whutsuh da hiye yailhtuk, 'ink'ez lhenah 'uhudutni chah, 'et ts'iyawh hubuch'a 'ont'e. 'Aw
ts'iyanah ba chahoozoo 'ink'ez 'ants'i hoonli ho' hoont'ah. [10] Ndan dune lhch'a nilht'uk,

'en whulh nat dah dáni, 'ink'ez 'aw chanyudústs'o t'eh, tenaóolh'a. [11] T'eoonínzun
ndunt'ah dune 'en dudeni be tink'us úninzun 'ink'ez lubeshi 'ulh'en 'et zeh hoont'i. 'Et
huwa 'i be dich'oh tinta' dudulti ho' 'int'ah.

Dek'elh'az khunek yé bubulh yánaltuk

[12] 'Et Artimas k'us Tychicus 'en 'ilhunuh nts'u télh'alh t'eh, 'et 'aho ndez tonya, njan
keyah Nicopolis ts'uwhútni, 'et khi wheni njan tesdalh lhaódusdla 'et huwa. [13] 'Et (Zenas),
'en Moses be' dustl'us k'ut, daja ni hoh beni hoonli be yalhtuk unli, 'ink'ez Apollos, 'en
khun nk'uhun'as t'eh, di hika' ninzun, 'i butl'a yónlelh, 'a cho hutoo'as. 'Ink'ez khun
hoonli 'ehudunits'it hubuch'a yontun gunih. [14] 'Ink'ez nets'un detni, tehonoozeh 'ut'en
unzoo, 'i zeh 'uhoolh'en. 'Uyoon hiye ndunidzit, 'i hiye búla' whét'en. 'Et t'eh ndi yun
k'ut 'ants'i 'et chaduzoolhúts'i.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

[15] Ndunnah suzih húdelhts'i, 'en dahooja nyuhútni. Ndunnah huba 'alha' hoont'ah
nek'entsi', 'en chah ts'iyawh neba dahooja hubudíni. 'Et ndi Yak'usda ye unzoo, 'i
nuhwheni ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Paul 'en Ndi Dustl'us 'I Philemon Yuts'un K'e'anguz

Paul 'en Philemon dahooja yúlhni

1 Si Paul 'ust'ah. 'Et Sizi Gri ba tsak'esída. 'Et Timothy nelhutsin, 'en chah sulh 'int'ah.
Philemon nyun nts'un k'e'tesgus. Nelhutsin, buk'ets'intsi' inli 'ink'ez nelh 'ut'en inli. 2 'Et
ndun Apphia 'en chah buk'ets'intsi'. 'Ink'ez Archippus 'en chah ne'aBá ba nelh nehughan
unli. 'Ink'ez nkoo Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en ts'iyawh dahooja hubuts'utni.
3 Yak'usda ne'aBá 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en ye unzoo, 'i 'ink'ez nuhwhudzi dooghel,
'i nohwhulh 'óot'e.

Sizi Gri mba 'alha' 'int'ah 'ink'ez buk'entsi'

4 SuYak'usda schanailya dusni. Tenadusdli totsuk nghu nuní nuszut. 5 Whulh 'údusts'o
Sizi Gri mba 'alha' 'int'ah 'ink'ez buk'entsi'. 'Et dune Yak'usda bube'ildzun, 'en chah whuz
na'a zeh hubuk'entsi'. 6 'Et huwa be mba 'alha' hoont'ah, 'i be whútnih wule. 'Et Christ,
Sizi ts'utni, 'en bugha 'ut'en unzoo, 'i bugha 'int'en, 'et t'eoonoodzeh. 7 Sulhutsin nyun
ngha dune Yak'usda bube'ildzun hubudzi nduk ná'uja. 'Et huwa be nék'ets'intsi', 'i ínt'i, 'i
bugha tube ts'uhóont'i 'ink'ez sóo k'unuznut'ah cha' ts'int'ah.

Paul 'en Onesimus yuba tedudlih

8 'Et hoh Christ 'en be khunekti be nts'un hukwa' dusni hoh tune' ont'en. 'Et whuz na'a
ts'ah'un na'a ne'ónt'en. 9 'Et huwa be nek'éts'intsi', 'i bugha nts'un tedusdlih. Sunilh'en
nts'e na'a dast'ah ye 'un uzulh usdli. 'Ink'ez k'an 'et Sizi Gri 'en ba tsak'edsída. 10 Suye'
Onesimus 'en ba nts'u tedusdli. 'En 'int'ah nke da 'utis tl'ool be sulhghel hoh buba
'alha' hoont'ah sulhsi. 11 Whuts'un da nyun nts'un 'aw hoonli huba unzoo hoolah inle.
K'an 'et nyun 'ink'ez si suba chah unzoo suli. 12 k'an 'et 'en nts'un natélh'alh 'ink'ez
naóolchoot. 'Et 'ants'i sich'oh sudzi ilhchoot li'tanilh. 13 Njan suzih tedalh hukwa' nuszun
inle, njan khunek unzoo, 'i bugha sulhghel. 'Et da nyun ngha sunat ne'óot'en wule da. 14 'Et
whunts'ih nyun, “A,” chaduzinih t'eh zeh, 'aw hoonli 'uwhuteslilh hukwa cha'nuszun. 'Et
whuz na'a nyunch'oh hoonínt'i t'eh zeh. 15 'Et huwa tulih 'astl'iyaz nghu whinya inle. 'Et
sih 'ilhuz wheni naóolchoot t'eh, 'ilhuz nzih wúda. 16 'Aw 'o 'un nye 'ulhna chatesdle. 'Et
k'an 'et 'ulhna unli degha nus 'int'ah. Nelhutsin buk'ets'intsi' unli. Si tube suba dézti 'et
whunts'ih dalcho 'i be suba nyun 'o nus mba dézti. 'Et náwhult'ah, ndi yun k'ut huba chah
'ink'ez neMoodihti ba chah.

Si sk'una'a nailchoot

17 Si nyulh 'úst'en suninzun t'eh, si nasilchoot hukw'u na'a naóolchoot. 18 'Et
ndun hoonliyaz hoh nts'un tínta' 'ant'en t'eh, k'us buts'un whuzilh'ai t'eh, si suba
'uk'une'onguz. 19 Si, Paul, sich'oh sula be nts'o k'e'usges. Si buk'elha hólhsilh. 'Et
whunts'ih hoonliyaz mba whunatelhúnih, nyunch'oh be khina, 'i be whunts'i, 'i be ntse'
'ust'i li'hoont'ah. 20 A, sulhutsin neMoodihti be nyun ngha 'o nus hoonzoo nts'oh hukwa'
nuszun. Nts'e na'a suyuh ts'ih ho' dusni, 'et neMoodihti be sudzi soo na'inleh. 21 Nts'ó
k'e'usges, 'i buk'una'a 'utenilh suba 'alha' hoont'ah. Daja dusni, 'i be 'o nus 'utant'ilh
nuszun. 22 'Et whunts'ih nts'e tesdalh suba lhaódonleh. Ntenadudli bugha 'et ndoh
honeh. 'Ink'ez nts'un sula nahudootnih.

Ye unzoo, 'i nyulh 'óot'e

23 Epaphras ndun Sizi Gri bugha sulh tsak'esda, 'en chah dahooja nyulhni. 24 Mark,
Aristarchus, Demas, 'ink'ez Luke 'en chah, sulh 'uhut'en, 'en ts'iyawh dahooja nyuhútni.
25 NeMoodihti Sizi Gri 'en ye unzoo, 'i nyégha bulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.

Hebrew Bughunek K'eyahalhtuk Hubuts'un K'e'éduguz

K'an 'et degha nus dzin hoh Yak'usda buYe' 'en be newhulh yalhtuk

1 Hoh da lhat 'ink'ez lhelhts'un na'a, niz haóodanzut, Yak'usda ba nus whunilh'en, 'en
hubugha netsuhda hezulh, 'en Yak'usda hubulh yaílhtuk. 2 'Aw 'et njan dek'elh'az dzin hoh
Yak'usda buYe' 'en be nelh yaílhtuk. 'En zeh 'uja be'aBá ndai yit'i, 'i ts'iyawh bube'ildzun
tele, 'et whuz na'a be'aBá yutl'ahó'ai. BuYe' 'en be 'uja ts'iyaintsuk 'uhóonla. 3 'En zeh
'int'ah be'aBá ye dézti, 'i newhunelhtan. 'Ink'ez be'aBá dant'ah, 'et buYe' 'en soo ts'ah'un
yundult'ah. Ndai 'uhóonla, bughunek ulhtus, 'i be yalhtuk, 'i be ndulhcho hoontun. 'En
dich'oh 'uja, nelubeshi 'i ts'iyawh neba yuna'dalhde. 'Et hukw'elh'az yak'uz ts'ih ndun
degha nus ncha, 'en nalhnih ts'ih yughu nátl'adeda. 4 'Et huwa ndunnah lizas huba 'o nus
ncha 'int'ah. Ndi boozi bugha ídelts'ut, 'i lizas buboozi ba 'o nus dézti ho' 'int'ah. 'Et
nduhóolcho hoh bugha ndoh 'int'ah.

Yak'usda buYe' 'en lizas hubugha ndoh 'int'ah

5 Ndez na'a njan ndúhoont'ah, Yak'usda 'aw 'ilhunuh lizas 'et nduchaoobudínil,
“Nyun suYe' 'unint'ah.
'Et huwa k'an 'et dzin suYe' sinli, whuz na'a nyoozízi.” 'Ink'ez njan chah Yak'usda
'utni,
“En ba 'aBá tesdle
'ink'ez si suba 'uYe' tele.”
6 'Ink'ez 'udechoo whuzdli, Yak'usda doo chah ndi yun k'ut nítelhtelh hoh 'et ndutni,
“Yak'usda bulizas,
'en ts'iyawh hits'u teni' noolhdzin.”
7 'Et dulizas bughu yalhtuk hoh njan ndutni,
“Bulizas nilhts'i k'una'a 'obinla.
'En hiba 'uhut'en 'uhint'ah 'ink'ez kwun nudúnat, 'i k'una'a hubulhtsi.”
8 'Et whunts'ih buYe' yughu yalhtuk hoh ndez na'a 'et ndutni,
“O Yak'usda nts'e hoh hubudayi cho inli, 'et 'i 'ilhuz wheni 'int'ah.
'Ink'ez ts'ah'un na'a k'une' whutel'en.
9 Ts'ah'un 'uhoont'ah zeh hukw'entsi'.
'Uk'únucha'ust'en, 'i buts'u díntnik.
'Et huwa O Yak'usda, nYak'usda ndi khe,
'i dune be ba ts'odelhti,
'i bugha budzi hoont'i,
'i nyulh dune ba nus lhai be nyúlhlho.”
10 'Ink'ez 'udun chah bughunek 'i 'uk'e'edúguz hoh 'et ndutni,
“Moodihti nyun 'udechoo whe'whudit'en 'et whuts'un, ndi yun inla.
Nyula be yaz chah 'uhóonla.
11 'I ts'iyawh hoolah whutéleh, 'et whunts'ih nyun 'ilhuz wheni 'int'ah.
Ndai inla, 'i 'ants'i naih jut 'ulhih teh whuz na'a 'uwhutenilh.
12 'Ink'ez nahiyits'uz, 'i k'una'a lhenántetelh,
'ink'ez 'uyoo natedle.
'Et whunts'ih nyun whuz na'a zeh 'et ndint'ah.
Nye naooduzuk 'et 'aw whulátahchahóolah,” Yak'usda 'et ndi yúlhni.
13 'Et whunts'ih Yak'usda bulizas 'aw 'ilhunuh whunts'i njan nduchaoobudínil,
“Nch'a hudetni ts'iyawh nke hubuk'ut natelyis mba hubutelhtsilh.
'Et whuts'un 'et duhóoja t'eh,
nalhnih ts'ih suzih tanda.”
14 'Et ndez na'a njan dúhoont'ah, ndunnah lizas, 'en nudúdeh 'ink'ez be ne'úst'en
'uhint'ah. Yak'usda whébalh'a 'et t'eh ndunnah ndi bé uzdujih, 'i nuhts'ite'alh, 'et huba
neba ne'hut'en 'uhint'ah.

2

Ndi 'ilhuz be ts'ukhutena, 'i bulazdootnih gunih

1 'Et huwa Yak'usda bughunek ndet whulh úzdants'o, 'et soo ts'ah'un na'a ts'uhotun
'ink'ez nedzi yuh nits'ú ho'alh. 'Et nduchats'inil t'eh, 'et sih bulazdootni. 2 'Et hoh da ndai
khunek lizas, 'en be Yak'usda ba yahálhtuk, 'i khunek ts'iyawh 'ilhuz wheni 'utni. 'Ink'ez
ndunnah ndi khunek hidutéts'o hukwa cha'nízun 'ink'ez k'uhiyeyus, 'en hoontsi' k'una'a
huba k'elha whuzdli. 3 'Ink'ez ndi whe uzdujih, 'et hooncha ho' hoont'ah. 'Et ts'iyawh neba
'ants'i 'uhoont'ah t'eh, 'et t'eh 'en buk'una'a neba k'elha whutele. Nemoodihti ndi yun
k'ut nuséya, 'et whuts'un ndi whe uzdújih howu yalhtuk, 'ink'ez ndunnah ndan hidants'o,
'en ndi khunek ts'iyawh whunehunelhtan 'et ts'ah'un 'uhoont'ah. 4 'En lhat hoolhtus huwa
'ét'en tune' hust'en, 'ink'ez nts'e na'a Ndoni hukwa' ninzun k'una'a hubutl'a hó'ai, whuz
na'a ndunnah 'i be neyulh yahalhtuk, 'en Yak'usda hubulh 'ut'en hoh whunéhunelhtan
daja nehudáni 'et ts'ah'un 'uhoont'ah.

Yak'usda buYe' 'en lizas 'astl'iyaz degha nyoh 'ant'e

5 'Et njan howu yats'ulhtuk ndi k'an 'et, 'i yun 'i buk'uzdutélhts'i huwa, neba whuz
de whélts'ulh, 'et Yak'usda 'aw lizas dune k'une'hool'en 'uhoot'e chaoobudínil. 6 'Et
whunts'ih 'udun chah 'uk'e'éduguz hoh 'et ndutni,
"Dune di hinli ho' hint'ah?
Yak'usda di ka bughu nuní ninzut?
K'us dune ye' di ka bughu ni tanle?
7 'Astl'iyaz huba lizas degha nyoh 'int'ah silhtsi inle.
Degha nus ncha silhtsi 'ink'ez hoh dezti,
'et hubutl'aho'ai.
Ndai nyula be 'inla,
'i ts'iyawh huwandoh 'int'ah bugha oní'ai.
8 Ts'iyaintsuk buke yah ninínla yuMoodihti wule ka." 'Ink'ez ndi buke yah nenínla, 'i 'aw
hoonliyaz be'et cha'ínel. 'Et whunts'ih t'ets'oninzun 'awhuz ts'iyaintsuk buke yah
nicháskat.
9 'Et whunts'ih ndun 'astl'iyaz huba lizas hubugha nyoh 'int'ah yulhtsi, 'en uznilh'en.
Sizi 'en 'int'ah. Dzuh nusuzut hoh dazsai, 'et huwa degha nus ncha yulhtsi 'ink'ez hoh
dezti, 'et chah yutl'ahó'ai. 'Et whuz na'a Yak'usda ye unzoo, 'i be ts'iyanah ba dazsai.

Yak'usda buYe' 'en bugha lhanah Yak'usda ba 'uduní' dudulya huzdli

10 'Et be'aBá 'en bugha ts'iyaintsuk 'uhoont'ah, 'ink'ez ts'iyaintsuk buts'un hahonkat.
Lhanah hubuzkeh, 'en Sizi whudézti, 'et hubutl'a óote'alh hukwa' ninzun. Sizi 'en whez-
dutejih 'et neba netsuh nusíya 'int'ah. 'Et huwa Yak'usda 'en buba ts'ah'un 'uhoont'ah hoh
Sizi dzuh nusuzut, 'et 'i bugha ts'ah'un 'ulya suli yulhtsi. 11 'Et ndun Yak'usda buba 'uduní'
dudulti, 'ink'ez ndunnah Yak'usda ba 'uduní' dudulya chah nuwheni ts'iyawh lhulhugha
zeh 'uts'int'ah. 'Et Sizi 'aw hukwaya chailah hoh sulhutsinkah nélhni. 12 'Et whuz na'a
be'aBá ndi yúlhni hoh njan ndutni,
"Nyoozi 'uwhulhni,
'i bugha sulhutsinkah hubudutésnilh.
Yak'usda buba 'ilhunahuwúdulh hubutah,
mba whudutélhti hoh mba tesjun."
13 'Ink'ez doo chah ndez na'a njan ndutni,
"Si, but'aníuntestan."
'Ink'ez doo chah zeh ndez na'a chah ndutni,
"Njan si 'ust'ah.
Ndunnah 'uskehkah Yak'usda sugha óobuninla,
'en chah ts'iyawh sulh 'úhint'ah."
14 'Et nuwheni yinkak dune ts'inli neyust'e 'i 'uskai bulh 'úlya. 'Et huwa Sizi Gri buyust'e
nuwheni nek'una'a 'int'ah. 'Et hoh lhdulalhgus k'ut neba dazsai, 'i be ndun yé datetsah, ye
ulhtus, 'i yít'i, 'en yuch'a' nilhde, 'en netsudule 'int'ah. 15 Ndunnah ndi yun k'ut hukhuna,

'en dzin totsuk dahútetsah whe húnuljut, 'et huwa netsudule dude 'ulhna ubulhtsi, 'en
ts'iyawh Sizi Gri lhdulalhgus k'ut huba dazsai, 'et 'en bugha whuch'a neba whuladetnik.
16 'Ink'ez 'aw Sizi Gri lizas hubula' tet'ilh huwa ilah whusainya, 'et k'us Abraham ts'u
haínde, 'en hubula' tet'ilh, 'et huwa whusainya. 17 'Et huwa dudulhutsinkah k'una'a
ts'iyaintsuk whuz na'a dune k'una'a 'oolneh huba' hoont'ah. 'En huba náwhulnuk degha
nus dezti tele, 'et hoh Yak'usda ba hubugha te'ninzun 'ink'ez 'aw hubula dootnih ghait'ah.
'Et whuz na'a Yak'usda huba ne'ut'en. 'Et huba dazsai huwa lubeshi 'ulh'en Yak'usda huba
'un whutoolhdelh, 'et t'eh soo cho hubuka naítet'ilh. 18 'Et neMoodihti Sizi Gri, lhat hoh
'óolhdzai, 'et huwa dzuh nusuzut. 'Et huwa ndunnah óolhdzai, 'en nts'e na'a hubula'
tet'ilh t'ewhuninzun.

3

Christ, 'uYe' k'una'a hoh be'aBá bukoo huwole

1 'Et huwa sulhutsinkah, nuhwheni Yak'usda bube'ildzun ahli, 'et yak'uz ts'un ndi
khunek ts'un whúlhni soo ts'ah'un hukw'u na'a ndi yun k'ut doolhúts'i ka, 'et nuhwheni
cha hubugha whutelhchulh. 'Et huwa nuhwheni ts'iyawh Christ, Sizi ts'utni, 'en zeh
bughunek ghéhtan 'ink'ez 'en k'una'a 'ooht'e. 'En whel'a 'int'ah, 'ink'ez be neba 'alha
'uhoont'ah, 'et huba neba náwhulnuk degha nus dezti unli. 2 'Et whuz na'a Yak'usda
'utaháyalhti. 'Et huwa nts'e na'a yuts'u hukwa 'utni, 'et ts'iyawh lhaóodinla. Nts'e na'a
Yak'usda Moses bukoo datet'ilh 'et yuts'u hukwa' ninzun, ts'iyawh lhaóodinla. Sizi Gri
'en chah Moses k'una'a 'int'ah. 3 Nts'e na'a 'uhoont'ah ndan bukoo 'uwhulh'en, 'en koo
huwa nus dezti 'int'ah, 'et whuz na'a Sizi Gri Moses degha nus dezti 'int'ah. 4 'Et koo
totsuk lhelhyoo 'uhóonla, 'et whunts'ih Yak'usda 'en zeh ts'iyaintsuk 'uhóonla. 5 'Ink'ez
Yak'usda bukoo ts'ih Moses 'en huba ne'úst'en unli, 'ink'ez Moses ts'iyawh lhaóodinla.
'Et whuz na'a 'en bugha ts'iyaintsuk lhaódutetneh, 'et t'eh nts'e na'a Moses dat'en inle,
whunenulhtun Yak'usda dawhútenilh t'ets'ontezeh. 6 'Et whunts'ih Christ, 'uYe' k'una'a
hoh be'aBá bukoo huwole. 'Et ndai buka tsi ts'úhooli, 'i nedzi nduk soo cho 'uts'udóolhti,
'ink'ez but'aníuznootan, 'ink'ez degha nus dzin whuts'un soo cho ts'oontun t'eh, 'et sih
bukoo whut'i ts'inli hoh 'uts'int'ah.

Nuwheni chah whulachats'udoosnih ts'oole

7 'Et huwa Ndoni 'alha 'utni hoh ndez na'a njan ndutni,
“K'an 'et dzin Yak'usda bughunek dahts'o t'eh,
8 khun nuhdzi doolhts'un gunih!
'Et whuz na'a 'uhóoja hoh da ndunnah sch'a detni,
'aw skacha'hunízun.
'Et huwa ndi dzin dune Yak'usda 'en hiyóolhdzai, 'i hiyúlhni.
'Et nts'e dune chahóot'ih,
'et whuz na'a 'uhóoja.
Khun nuhdzi 'aw 'en buk'ah ts'ih 'oohleh gunih!
9 'Et whuz na'a nuhtsuhda suhóolhdzai inle.
Dit lanezi (40) naooduzuk, 'et ndúwhulyez hoh se' 'ut'en k'ah honilh'en.
10 'Et huwa ndunnah, 'en hubulh hunlhuch'e,
'ink'ez njan dudúsni,
'ahoolhyez hubudzi yuh tinta' huwhulh'ih 'ink'ez se' 'ut'en k'ah 'aw t'ehonízun.
11 'Et huwa hubulh hunlhuch'e hoh buts'u nahuzíya 'et njan dudúsni,
‘Ndet dune nalyis huba 'aw dahóodelh ghait'ah,” ni.

12 Sulhutsinkah nuhwhenich'oh soo cho huwahli! Nuhwheni nuhtah bulunah tulih
nuhdzi tink'us 'int'ah 'et 'aw nuhwhuba 'alha' cha'hóot'ah. 'Et huwa Yak'usda ndun 'ilhuz
wheni 'int'ah, doo ka sih 'en buch'a naoolhú'ah. 13 'Et whunts'ih dzin totsuk, 'awhuz
khahna da, 'et ts'iyawh lhba nus whunoolht'uk hoh lhula 'oohdut'en. Doo ka sih lubeshi
be naniht'a t'eh, nuhdzi duts'un wule. 14 'Et 'udechoo whuts'un Christ buk'úne' ts'ut'en,
'et whulatah whuts'un whulh ts'uzyin t'eh, 'et sih Christ be 'ut'en k'ah 'i chah nuwheni
be ne'ut'en ts'uzdli. 15 'Et whuz na'a 'uk'une'úzguz hoh 'et ndutni,

"K'an 'et dzin Yak'usda bughunek dahts'o t'eh,
khun nuhdzi doolhts'un gunih!
Ndunnah Yak'usda ch'a yahalhtuk 'aw 'en buk'una'a 'ooht'en gunih."

Dune chahoot'i ts'ih húdelhts'i, huba 'alha cha'hóot'ah, 'et huwa ndet Yak'usda buts'u hoozi, 'aw dahóoya ghait'ah

16 'Et bulunah ndunnah Yak'usda bughunek dánts'o 'ink'ez 'et whunts'ih hich'a detni.
Moses yun k'ut Egypt ts'ih hanaóobanla, 'en 'uhint'ah, 'et whunts'ih 'aw ts'iyanah whuz
na'a nducháhust'en. 17 Ndunnah nduhut'en, 'en dit lanezi (40) naooduzuk nduhóolhyez
hoh Yak'usda hubulh whúske? Ndunnah 'en dune chahóot'ih ts'ih lubeshi hílhchoot, 'et
huwa whuz yahadla. 18 'En 'uhint'ah Yak'usda bughunek hik'unucha'it'il, 'et huwa ndez
na'a Yak'usda buts'u hoozi, ndet hoh Yak'usda nalyis, 'aw dahóoya ghait'ah. 19 'Et huwa
ndez na'a whuts'odul'eh, ndunnah ndan huba 'alha cha'hóot'ah, 'et huwa ndet Yak'usda
buts'u hoozi, 'aw dahóoya ghait'ah.

4

Yak'usda yunéyalh 'en 'et nahutelyis 'et huba whuz'ai

1 Nuwheni njan Yak'usda nalyis nets'u hoozi, nuhwheni nuhtah 'aw tulih chawhul-
hchulh. 'Et huwa nuwheni ts'iyawh whéznooljut huba' hoont'ah. 2 'Et 'alha 'en buk'una'a
nuwheni chah ndi khunek unzoo, 'i be nelh yaintuk. 'Et whunts'ih ndi khunek be nelh
yaintuk, 'i 'aw chahidits'il, 'aw huba 'alha cha'hóonil 'et huwa. 'Aw bubeni tachaoodikulh.
'Et huwa 'aw bula cha'whudínil. 3 'Et nuwheni ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah, nuwheni
njan Yak'usda nalyis nets'u hoozi negha whútelts'ulh. 'Et whunts'ih ndunnah huba 'alha
cha'hoot'ah, 'en ndez na'a 'et Yak'usda ndo búlhni,
"Hubulh hunlhuch'e hoh hubuts'u nahuzíya,
ndet nalhúyis, 'aw dahóodelh ghait'ah." 'Et whunts'ih nts'e 'udechoo whe'whudit'en
ndi yun 'ulya da, hoh da 'et dude 'ut'en lhaídinla.

4 'Et 'ilhun Yak'usda bughunek 'uk'une'usduguz, 'et skwunlai 'o 'at whulh natdzin (7)
whuneodalh'i hoh ndez na'a njan ndutni, "Yak'usda ts'iyawh dude 'ut'en lhaidinla 'ink'ez
skwunlai 'o 'at whulh nat dzin (7) 'et nalyiz." 5 'Ink'ez ndi dustl'us 'et whuz na'a ndutni,
"Nts'e na'a buts'u nahuzíya dune nahutelyis, 'aw dahóoya ghait'ah." 6 Ndunnah ndi
khunek unzoo, 'i 'udechoo yudánts'o, 'en 'aw hoh da hik'únucha'it'il. 'Et huwa ndet
nalyis, 'et 'aw dachahiyal. 'Et whunts'ih bulunah, 'en 'awhuz hubugha whútelts'ulh ho'
hoont'ah. 7 'Et huwa Yak'usda 'et 'ilhut dzin 'uhoont'ah neba 'udun nióoni'ai. "K'an 'et
dzin whudezulh," 'et 'uhoont'ah. 'Et sa hukw'elh'az 'et Yak'usda David be yailhtuk hoh
njan ndutni,
"K'an dzin 'et bughunek dahts'o t'eh,
khun teh nuhdzi doolhts'un gunih!"

8 'Et ndun Joshua hiyúlhni, 'en Moses k'edanya, 'en Israel ts'un hainzut Yak'usda nalyis,
'et hubugha óote'alh t'eh, 'et Yak'usda hukw'elh'az 'udun dzin whudézti 'aw doo chah
'o 'un howu yaoolhtuk ghait'ah. 9 'Et huwa t'ets'onínzun Yak'usda 'awhuz nahutelyis, 'et
huba whuz'ai. 10 Ndez na'a njan dúhoont'ah, ndan Yak'usda nalyis bugha whults'ut, nts'e
na'a Yak'usda be 'ut'en lhaidinla, 'en chah whuz na'a zeh be 'ut'en lhadinla.

'Et Yak'usda bughunek khuna ho' 'int'ah, 'ink'ez hoolhtus túne' 'ut'en

11 'Et huwa Yak'usda budune nahulyis, nedzi ndulhcho 'i be whuz na'a zeh ts'uhólhchoot.
'Et 'aw ndúchats'ust'en t'eh, 'et t'eh ndunnah 'uk'unucha'ust'en whuz na'a nuwheni chah
'en buk'una'a zeh tinta' ts'ote'alh ho' hoont'ah. 12 'Et Yak'usda bughunek khuna ho'
'int'ah 'ink'ez hoolhtus túne' 'ut'en. 'I ndi 'utes cho lhch'az buk'a hoonli, 'i whunts'i
'on nus huba nus khundenyin ho' 'int'ah. Ndez na'a njan dúhoont'ah, 'utes cho nets'un
lhghu nunádez'a 'ink'ez neghe 'i ndi chaztet'us, 'et whuz na'a Yak'usda bughunek nezul
'ink'ez neyégha lhk'eítelelh. Nedzi yuh hoh daja uzninzun 'ink'ez nts'e na'a dáztet'ilh
hukwa' ts'ut'en, 'et ts'iyawh whunénulhtun. 13 'Ink'ez ndai ndi yun k'ut 'uts'ulh'en, 'i 'aw

'ilhuk'i Yak'usda buch'a ntest'i, 'i hoolah. Ts'iyaintsuk whunilh'en, 'ink'ez 'i k'una'a ts'et niooninkat li'int'ah. Yak'usda 'en dats'ét'en, 'et ts'iyawh nduzduténilh ho' hoont'ah.

Nenáwhulnuk degha nus dezti negha te'ninzun

14 'Et huwa 'ilhunuh náwhulnuk degha nus dezti neba 'int'ah. 'En 'uja yaz nduhoolcho whutuh lhuséya. Sizi, Yak'usda buYe' 'en 'int'ah. 'Et huwa ndet neba 'alha 'uhoont'ah, ts'iyawh duts'o cho ts'uhotun. 15 Nenáwhulnuk degha nus dezti, 'en ndunt'ah ho' 'int'ah. Ndai be laits'it'ah 'i bulh 'ilho negha te'ninzun dats'int'ah t'eooninzun. 'En lubeshi bu'et 'int'ah, 'et whunts'ih 'en chah nuwheni nek'una'a ts'iyaintsuk tink'us óoneh hukwa 'óoldzih inle. 16 'Et huwa Yak'usda bukw'usúda cho dézti, 'i whuz de ye únzoo, 'i negha yú'aih. 'Et huwa 'aw whechats'uniljut hoh whuz uztooya. 'Et whuz de negha te'ninzun, 'ink'ez whé nets'un unzoo, 'et nduwhulcho hoh ts'otélhchulh. 'Et whuz na'a 'en ba ndi yun k'ut uzdelhts'i, ndet nela 'ewhuduténilh 'et negha óotelts'ulh.

5

Nawhulnuk degha nus dézti dant'ah tele

1 'Et ts'iyanah náwhulnuk degha nus dezti hubulh dedowh hubutahayálhti, Yak'usda but huba nitéyalh ka. 'Et huwa 'uyoon hubulubeshi bugha 'et huba Yak'usda bukw'uzdai k'ut huwa t'aih hidutélhk'un 'ink'ez ndai Yak'usda higha hiya'aih huba Yak'usda bukw'uzdai ts'un wheyúlih. 2 Ndan Yak'usda yuk'una'a t'echahonízun 'ink'ez tink'us 'ahét'ilh, 'en bugha nagoostl'íyaz ne'bulh'en, dich'oh chah lhat hoh lait'ah 'et huwa. 3 'Et huwa nts'e na'a 'onghoh hubulubeshi k'elha huwa íte'alh, whuz huba wheyú'aih, 'et whuz na'a 'en whunts'i dich'oh dulubeshi ba huwa íte'alh, 'i chah whuz wheyá'aih. Whuz na'a ndót'en huba' hoont'ah. 4 'Et nts'e na'a náwhulnuk degha nus dezti hulhih, 'aw dune dich'oh 'et nduhóoneh ghait'ah. 'Et whunts'ih nts'e na'a Yak'usda Aaron 'ut'ahayalhti, 'en k'una'a zeh 'uyoon náwhulnuk degha nus dezti 'utahaóoltelh huba' hoont'ah.

Christ 'en 'ilhuz wheni náwhulnuk degha nus dezti 'int'ah

5 'Et whuz na'a zeh Christ, 'en chah 'aw náwhulnuk degha nus dezti 'ududooltsilh ghait'ah. 'Et whunts'ih ndun yadáni, 'en 'et ndi yúlhni,
"Nyun SuYe' 'unint'ah.
K'an dzin whuz na'a SuYe' nyuzílhsi."
6 'Ink'ez 'udun chah 'uk'e'éduguz hoh ndutni,
"Ndun Melchizedek, nts'e na'a náwhulnuk 'int'ah,
nyun chah 'en k'una'a 'ilhuz wheni náwhulnuk inli."
7 Hoh da Sizi Gri ndi yun k'ut nuseya, 'et be'aBá 'en ye ulhtus, 'i yít'i, 'et hukwa' ninzun t'eh datétsah whuch'a yutelhyih, ndez na'a Sizi Gri yuts'u tenadédli. Tube budzi tel'en 'ink'ez bunatsul too hoonli hoh Yak'usda yuts'u tédudlih yula 'ooneh ka. Be'aBá yudélhti, 'et huwa yudánts'o daja ni 'et. 8 BuYe' yinli 'et whunts'ih ndet dzuh nusúzut, 'et hoh yuk'úne' 'út'en hodel'i. 9 'Et huwa 'uja ts'ah'un 'ulya suli. 'Et huwa ndunnah hi'úne' 'ut'en, 'en 'ilhuz wheni hudujih, 'et hubugha óoni'ai. 10 'Et whuz na'a Yak'usda ndi boozi yugha idé'ai hoh ndi dáni, "Ndun Melchizedek nts'e na'a náwhulnuk degha nus dezti 'int'ah, nyun chah 'en k'una'a 'ilhuz wheni náwhulnuk degha nus dezti inli." 11 'Aw 'et lhat ndun whuzduténilh, 'et whunts'ih nedutéhts'o nuhwhuba 'ants'i hoonli. 'Et huwa neba howa whúlna hoh ndi khunek ts'ah'un na'a t'ewhunoohzeh k'una'a nuhwhuts'útni.

Ndunnah Yak'usda bughunek hiyoozélhts'ai tahodeznih 'en 'ants'i 'uskehyaz nduhúlt'ah

12 'Et k'an 'et dune hoodulh'eh wahle huba' hoont'ah, 'et whunts'ih soo 'udechoo be whuts'odul'eh, 'i Yak'usda khunek daja ni, 'et bulunah, 'en doo chah zeh nduhóolcho hoh whunanohodutelh'eh huba' hoont'ah. K'an 'et 'uskehyaz k'una'a 'uts'oo 'i zeh buk'e khahna, 'aw ts'iyi duts'un, 'i ilah. 'Et whuz na'a 'ahja. 13 'Et ndunnah 'uts'oo zeh k'e dune hinli, 'en ndi Yak'usda bughunek ts'ah'un 'int'ah, 'et dzuh nt'ehoninzun. 'Awhuz 'uskehyaz hinli 'et huwa. 14 'Et whunts'ih ndi ts'iyi duts'un, 'i hincha huba' yint'ah. 'En

ndunnah hoodul'eh howun nuni hunuzut, 'en 'ink'ez hik'une' 'ut'en 'et hubeni ulhtus
'ulheh, 'en 'uhint'ah. 'En unzoo 'ink'ez ntsi' bulh t'ehinínzun.

6

Yak'usda bughunek buts'odool'eh. Hukwachats'unízun t'eh tube howa 'óodli ho' hoont'ah

1 'Et huwa ndi 'udechoo Christ bugha hodulhú'eh, 'et zeh hodoolhú'eh gunih, 'et 'o
'un chah hodoolhú'eh. 'Et sih soo ts'ah'un na'a lhadulya k'una'a 'ooht'e. Ndi 'udechoo
whuts'odel'i, 'et koo bukw'uwhuz'ai, 'i ndúlt'ah, 'ink'ez 'i nuwhenich'oh 'aw 'uyoo
na'ts'ooleh hukwa cha'uznízun. Ndi 'udechoo whuts'odel'i, 'et ndez na'a njan dúhoont'ah,
ndai 'uts'alh'en, 'i 'ants'i 'et 'uhoont'ah, 'aw nela ooneh ghait'ah, 'i ts'iyawh buch'a
náts'ool'ah. 'Et nts'e na'a 'uhoont'ah Yak'usda neba 'alha 'int'ah, 'et chah. 2 'Ink'ez nts'e
na'a dune too be 'úl'en. Nts'e na'a 'uyoon dune k'ehúdilnih chah, 'ink'ez 'et nts'e na'a
'uhutenilh dune yahadla tah dinahudutédalh. 'Ink'ez nts'e na'a 'ilhuz neba nahutedeh
whuz uztedulh. 3 'Et whuz na'a Yak'usda netl'ahó'ai t'eh, 'et sih ndet soo ts'ah'un
na'a lhadulya uzteleh. 4 'Et ndunnah Christ bugha hohudul'eh 'ink'ez t'ehonínzun, ndi
yak'uz howat'aih, 'i hiyílhchoot 'ink'ez Ndoni chah buyídinda. 5 'Ink'ez Yak'usda daja
ni, 'et dalzoo, 'i chah hiyílhchoot, 'ink'ez ndet ye úlhtus, 'i whuz de whélts'ulh, 'et
chah t'ehonínzun. 6 'Et ndunnah ndunt'ah 'et Yak'usda ch'a nahusdel t'eh, 'en nts'oh
dahoont'ah whunts'i, 'aw doo chah whuz na'a dudzi nahodunoolelh ghait'ah. Ndunt'ah
dich'oh Yak'usda buYe' lhdulalhgus k'enáhiyilhti li'hiyulh'en, 'ink'ez ts'iyanah nalh
highudloh. 7 Whunulh'en, 'et tube cho nawhúlhtih t'eh, haníyeh ba hoonzoo. 'Ink'ez
ts'iyaintsuk ts'uyi, neba hanúlhyeh. 'Et whuz na'a Yak'usda nets'un unzoo. 8 'Et whunts'ih,
'i yun whus 'ink'ez 'ut'an untsi', 'i zeh haníyeh t'eh, 'et t'eh 'aw hoonliyaz chailah ho'
'int'ah. 'Et huwa bukacha'ts'unízun. K'at lih t'eh ts'iyawh uzdutélhk'un. 'Et soo cho howu
ni óohtan!

Yak'usda buba ne'ts'ut'en 'aw whunaoodoolnah ghait'ah

9 Nuhk'ets'intsi', nuhwheni ndi khunekti be ndun whuhts'utni, 'et whunts'ih Yak'usda
ch'a nasahdel chahlah, 'et neba 'alha 'uhoont'ah. 'Et k'us be uzdujih, 'i bugha 'o nus
hoonzoo hukw'u na'a 'uteht'ilh, 'et neba 'alha 'uhoont'ah. 10 Dune Yak'usda bube'ildzun,
'en nuhwheni buba ne'hút'en ahli ínle, 'ink'ez 'awhuz whuz na'a nduht'en. Nuhbe 'ut'en
'ink'ez Yak'usda tube buk'ehtsi' hoh aht'en, 'et ts'iyawh Yak'usda whunilh'en. Yak'usda
ts'ah'un na'a zeh 'int'ah, 'et huwa 'aw whunaoodoolnah ghait'ah. 11 'Et 'ilhunah ahli hoh
'et whulatah whuts'un, nuhdzi ndulhcho, 'i be whuz na'a 'et ndóht'en, 'et nuhwhuba
hukwa' uzninzun. 'Et whuz na'a ndet hukwa tsi hoohli, 'et nawh cha'hoot'ah nuhts'un
whutekulh. 12 'Ink'ez tsi'dahtnik wahle gunih. 'Et ndai Yak'usda ye nets'u náhezya, 'et
ndunnah bé 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez sa huba whulh huzyin, 'en hubugha íte'alh whuts'un,
'et nuhwheni chah 'en buk'una'a 'ooht'en.

Yak'usda dich'oh nets'u hoozi Christ buka tsi ts'uholi, 'en 'int'ah

13 'Et 'aw dune Yak'usda gha ndoh 'int'ah hoolah. 'Et huwa hoh da 'et ndi Yak'usda
Abraham ye yuts'un náhezya, 'i dich'oh dudoozi be yuts'un náhezya. 14 'Ink'ez Yak'usda
Abraham yudáni, “Tube nats'un tészoo. Si sugha nuts'u haínde hutelai.” 15 'Ink'ez 'et
whuz na'a 'uhooja. Yak'usda Abraham daja yudáni sa hoh whechaítsaz, 'et whunts'ih
ye yuts'u náhezya, 'et bughá whults'ut. 16 'Et ndet dune hoonliyaz hubugha 'uyoon dune
yuts'un nahuteyeh t'eh, 'et ts'ah'un néhote'alh hukwa' huninzun, 'et ndan yugha ndoh
'int'ah, 'en boozi be ts'ah'un nehoho'alh huba' hoont'ah. 17 'Et whuz na'a Yak'usda 'uja.
Ndai hubuts'u yoozi, 'i bugha íte'alh. Ndai hubuts'u yoozi, 'i 'aw 'ats'un na'a na'hótneh
ghait'ah. Soo ts'ah'un na'a t'ehonoozeh ba hukwa' ninzun, 'et huwa dich'oh buboozi
be hubuts'un náhezya. 18 Yak'usda 'aw hots'it ghait'ah. 'Et huwa ndet howu yalhtuk
'ink'ez buts'un náhezya, 'et náwhult'ah 'aw 'ats'un na'a na'hotneh ghait'ah. 'Et huwa
t'ets'oninzun Yak'usda 'aw nela dootnih ghait'ah. Nuwheni chah ndet hukwa tsi ts'úhooli,
'et ts'ohótun huba' hoont'ah. 'I bugha nedzi nduk ná'ut'ih. 19 Ndai hukwa tsi ts'úhooli, 'i
nezul, neba bulh tat tsedez'ai li'int'ah. 'Et 'ilhuz duts'o 'ink'ez 'aw naghóotnah ghait'ah.

'Et njan hukwa tsi ts'úhooli, 'et huwa whúlh nat whuts'oh hukwa delhchooz 'et hukwuz tedulh. [20] 'Et Sizi Gri 'uda 'uja netsuh nusíya, 'en whuz danínya. Melchizedek 'en k'una'a 'ilhuz wheni náwhulnuk degha nus dezti suli.

7

Melchizedek hubudayi cho degha nus ts'ah'un ne'ut'en

[1] 'Aw 'et ndun Melchizedek 'ilhun keyah Salem huwhútni, 'et whuhubudayi cho unli. Yak'usda ts'iyaintsuk huwhandoh 'int'ah, 'en bunáwhulnuk unli. 'Et whuz na'a 'uhóoja hoh, hoh da Abraham 'en whuz na'a lhanah hubudayi cho bulh lhedúghan 'ink'ez lhanah hánghan. 'Et hukw'elh'az dukeyah ts'ih náhutesdel hoh ndun Melchizedek, 'en Abraham yududezya hoh 'et ndez na'a Yak'usda ts'un yuba tenadédli, degha nus hoonzoo yugha hó'alh ka. [2] 'Ink'ez ndunnah hubuhanghan ndai hiye 'ánt'e, 'i ts'iyawh huyílhchoot. 'Et ndi bulah, 'i 10% k'ah, 'i Abraham, 'en ndunnah Melchizedek tl'áyanla. 'Et Melchizedek boozi, 'i ndi 'int'ah, ts'ah'un na'a hubudayi cho unli ni, ni ho' 'utni. 'Ink'ez keyah Salem whuhubudayi cho chah unli. 'I be nedzi whudooghel hubudayi cho unli ni ho' 'utni. [3] Be'abá, 'ink'ez be'ama chah chahoolah. Ndun yuts'u haínzut, 'en chah chahoolah. Nkeda hooni, 'ink'ez nkeda dazsai hoolah. 'Et whuz na'a Yak'usda buYe' k'una'a 'ulya hoh 'ilhuz wheni náwhulnuk unli. [4] Ndun 'en Melchizedek nts'e na'a dune ncha unli, 'et howu nuní nuhzut. Netsuhda 'int'ah Abraham 'en lhanah yé dinzut, 'et whunts'ih ndai dune hikabuhanghan, 'i 10% k'ah, Melchizedek tl'áyanla. [5] 'Ink'ez 'alha 'uhoont'ah 'i be, Levi hits'uh hainde, 'en zeh náwhulnuk hulhih. Yak'usda hubutl'a hó'ai hoh dune 10% k'ah hiyít'i, 'i nawhulnuk hitl'anáhiyoo'alh huba' hoont'ah. 'En Abraham ts'uh hahánde 'uhint'ah 'ink'ez bubulhutsinkah hinli, 'et whunts'ih 'en whuz na'a 'et nduhút'en inle. [6] 'Et Melchizedek 'aw Levi yuts'u hachaizulh, 'et whunts'ih Yak'usda, Abraham ye yuts'u náhezya, 'i yugha óoni'ai, 'ink'ez Abraham 'en 'uja 10% k'ah yutl'áyanla. 'Ink'ez Melchizedek, Yak'usda ts'un yuba tenadédli degha nus hoonzoo yughá ho'alh ka. [7] 'Et nawh cha'hoot'ah ndan degha ndoh 'int'ah unli, 'en duk'elh'ih 'int'ah, 'en ba tenadédli. [8] 'Et dez na'a 'et 'úhoont'ah, ndunnah Levi, 'en chah 'ants'i yinkak dune zeh 'uhint'ah, 'ink'ez whuz na'a zeh yahadlah, 'et whunts'ih ndi 10% k'ah, 'i chah whuz na'a zeh nahiyulhdzooh. 'Et Melchizedek, 'en 'int'ah 'ilhuz wheni khuna hiyúlhni, 'en 'uyinla Abraham 10% k'ah yugha yú'aih. [9] 'Et ndez na'a njan dúzdutenilh, Levi 'en 10% k'ah nalhdzooh 'int'ah, 'en whunts'i Abraham bugha Melchizedek 10% k'ah yugha yú'aih. [10] Whunulh'en, whutsuh da Melchizedek, 'en Abraham ghu ninya hoh, 'et Levi 'awhuz chawhusle hoh.

'Uyoon náwhulnuk whusatéyalh

[11] 'Et huwa ndunnah Levi ts'uh hahánde, 'aw 'en zeh dune ba náwhulnuk hulhih 'ink'ez 'en hubugha Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'et whunts'ih 'en hubugha ndet Yak'usda nets'u hukwa' ninzun, 'et ts'iyaintsuk lhachaóodusneh. 'Et whuz na'a ts'iyanah t'ehonózin huba' hoont'ah, 'uyoon náwhulnuk whusatéyalh. Ndun náwhulnuk whusatéyalh, 'aw Aaron nduchailt'ah. 'Ink'ez Melchizedek k'una'a ootedzi. [12] 'Et ndet howa ndunnah zeh náwhulnuk hulhih, 'et Yak'usda lhk'enaóoda'ai t'eh, 'et bughunek butl'a ída'ai, 'et chah 'uts'un na'a na'whutétnilh huba' hoont'ah. [13] 'Et ndun bughu yats'ulhtuk, 'en neMoodihti 'int'ah, 'en 'udooh dedowh hubuts'uh haínzut 'int'ah. 'Ink'ez ndunnah 'udooh dédowh 'aw náwhulnuk hoole ghait'ah. 'En Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'aw hoonli hudóolhk'un huba cha'hit'ah. [14] 'Et neMoodihti 'en Judah dedowh ts'ih haínzut 'int'ah, 'et ts'iyanah t'ehonínzun. 'Ink'ez 'en náwhulnuk huteleh hubugha, Moses 'aw howu yachaílhtih. [15] Njan 'o nus soo t'ewhuntehzeh 'et nuhts'u hukwa' nuszun, 'et Melchizedek k'una'a 'uyoon náwhulnuk whusatéyalh t'eh, [16] 'et ye khuna, 'i be 'aw hoolah hiyoolhtsilh ghait'ah, 'et whuz na'a Sizi Gri náwhulnuk suli. 'Et whunts'ih nts'e na'a Yak'usda bughunek be dune Aaron ts'ah hainzut hoh náwhulnuk tele, 'aw 'et huwa ilah. [17] 'Et whuz na'a Sizi Gri bugha Yak'usda bughunek njan ndutni,

"Ndun Melchizedek, nts'e na'a hoh náwhulnuk unli,

nyun chah 'ilhuz wheni náwhulnuk inli.”
18 'Et ndez na'a njan dúhoont'ah, 'udechoo khunek butl'aidélts'ut da, 'aw dune
la'hoot'en ghait'ah. 'Et huwa Yak'usda 'udun niwhuní'ai. 19 'Et ndai 'udechoo Yak'usda
bughunek netl'aída'ai, 'i be 'aw dune soo lhadúlya hoole ghait'ah. 'Et whunts'ih hoonli
hoh 'et 'o nus hoonzoo hukwa tsi ts'úholi. 'Et t'eh 'o nus Yak'usda beghah uztet'ilh.

Njan 'et ndez na'a Sizi Gri náwhulnuk degha nus dezti neba unli

20 'Et Yak'usda dich'oh bughunek be Sizi Gri yuts'un náhezya 'et ndi dáni, “Nyun 'ilhuz
wheni náwhulnuk inli.” 21 'Et whunts'ih ndunnah Aaron nawhulnuk Yak'usda 'aw whuz
na'a buba nachahíyel hoh náwhulnuk huzdli. 'Et whunts'ih dich'oh ts'ah'un yuts'un
náhezya, 'et huwa Sizi Gri náwhulnuk unli. 'Et whuz na'a Yak'usda bughunek 'et ndutni,
“Moodihti bughunek yutl'aída'ai,
dudeni 'aw 'ats'un na'a na'yooleh ghait'ah.
Melchizedek k'una'a nyun chah 'ilhuz wheni náwhulnuk inli.”
22 'Et whuz na'a ndi k'an khunek nets'un lhaidinla, 'i, Sizi Gri neba dazsai, 'et 'i be nets'un
whutekulh ho' hoont'ah. 23 'Et ndunnah náwhulnuk lhanah hinli 'et whunts'ih 'ilhunuh
hinli hoh ts'iyawh yahadla. 'Et huwa 'aw 'ilhunuh 'ilhuz wheni náwhulnuk wule ghait'ah.
24 'Et whunts'ih Sizi Gri 'ilhuz wheni khuna, 'et huwa neba náwhulnuk unli, 'aw 'uyoon
dune yuk'édooya hoolah. 25 'Et huwa ts'iyanah, 'en be bughah Yak'usda hiyeghah hutet'ilh,
ts'iyawh 'en huba ye ulhtus, 'i yít'i hoh soo ts'ah'un na'a hubutelhyih ka. 'En 'ilhuz wheni
khuna 'ink'ez neba tenadudli 'et huwa. 26 Njan 'et ndez na'a Sizi Gri náwhulnuk degha
nus dezti neba unli. Lubeshi bughu hoolah, 'aw buk'eholts'it chah hoolah. 'Ink'ez tink'us
'uhoont'ah 'aw hoontsolyaz whunts'i buk'uz chawhést'en. Lubeshi 'ulh'en hubulh 'ut'en
inle, 'et whunts'ih 'aw 'en buk'una'a ndi yun k'ut chaidal. 'Ink'ez buch'a nasja. 'Ink'ez 'en
yak'uz whanus dézti suli. 27 'Aw Lizwif huba náwhulnuk degha nus dezti hubunduchaílt'ah.
Ndunnah nawhulnuk dzin totsuk hedich'oh hubulubeshi ba Yak'usda bukw'uzdai k'ut
'uhudélhk'un. 'Et hukw'elh'az dudulh dune ba Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'uhudélhk'un.
'Et whunts'ih k'an 'et Sizi Gri ts'iyanah ba dich'oh 'et 'ilhuh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni
nelubeshi k'elha dazsai. 28 'Et dune bulubeshi bugha lahít'ah 'et whunts'ih ndai hoh da
Yak'usda khunek netl'aída'ai, 'i be dune náwhulnuk degha nus dezti nahutedle. 'Et ndai
Yak'usda bughunek Moses yuk'une'úzguz, 'i buk'elh'az, Yak'usda buYe' 'en bugha nets'un
nahezya náwhulnuk degha nus dezti tele. 'En 'int'ah, buYe' 'en 'ilhuz wheni soo 'et
lhadulya suli.

8

Sizi k'an 'et náwhulnuk degha nus dézti unli hoh dude 'ut'en k'ah huwaghúna

1 'Aw 'et njan daja uzdani, soo ts'ah'un na'a t'ewhunoohzeh nuhts'u húkwa 'uzninzun,
nuwheni neba náwhulnuk degha nus dezti ts'it'i, ndun yak'uz k'us úncha, 'en bukw'usúda
cho dézti, 'i nalhnih ts'ih yughu nátl'adeda. 2 Ndi ndai bun cho neMoodihti nené'ai, 'i
ts'ah'un na'a 'uhoont'ah. 'I 'aw dune ilah neni'ai. 'Et huwa 'udéni bun bet whubez, 'et
degha nus whudézti ts'ih, 'et chah Sizi Gri neba ne'ut'en. 3 'Et ndunnah náwhulnuk degha
nus dézti hinli, 'en Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'udelhk'un 'ink'ez hoonliyaz Yak'usda bugha
hóo'alh huba' hoont'ah. 'Et whuz na'a ndun dune bughu yats'ulhtuk, 'en chah hoonli
huwa óo'alh huba' hoont'ah. 4 'Et lhanah nawhulnuk ndi yun k'ut, 'en nts'e na'a Moses
bughunek k'una'a, 'et whuz na'a 'et nduhút'en. 'Et huwa Sizi Gri 'awhuz ndi yun k'ut usda
t'eh, 'aw da náwhulnuk chailah wule. 5 Ndunnah bun cho t'ah ts'ih dune huba ne'hut'en
t'eh, 'et ndi bun cho 'et yak'uz whuz'ai, 'et whunduhúl'en ho' hut'en. 'I yak'uz dahoont'ah
'et whunduhúl'en li'hut'en. Hoh da Moses bun cho nité'alh hoh, Yak'usda yudáni, “Nts'e
dzulh k'ut bun cho nitélts'ulh whunyunelhtan, 'et wheni bughá ne'tant'en, 'i mba 'usdla,
'i k'una'a 'onleh. 'Et nts'e na'a whúnyunelhtan, nduhóolcho hoh whuz na'a 'onleh!” 6 'Et
whunts'ih Sizi Gri ndunnah 'o nus soo huba ne'út'en suli. Ndi degha nus hoonzoo khunek
nets'u lhaídinla, 'i, 'et huwa Sizi Gri 'en hubéguz unli. Yak'usda 'o nus hoonzoo k'una'a
nets'ú hoozi, 'et whuz na'a neba 'uhóonla.

K'andit khunek nets'u lhaídinla

7 'Et njan khunek 'udechoo khunek hubuts'u lhaídinla, 'i huba hoolhtus, 'aw
hik'unecha'ít'il. 'Et huwa 'i bugha dune Yak'usda nalh ts'ah'un cha'hit'ah. 'Et huwa doo
chah whulh nat nets'u nahezya. 8 'Ink'ez Yak'usda, 'en ts'iyawh hukwa' hubudáni. 'Et
whuz na'a bughunek 'uk'e'edúguz hoh njan ndutni,
"Sih soo zélhts'ai, 'ilhudzin whuz de whélts'ulh,
'et whusawhélts'ut t'eh,
'et Israel hubuyun k'ut húdelhts'i,
'ink'ez Judah hubuyun k'ut húdelhts'i, 'en chah
njan k'andit khunek huba lhaídutesdlilh.
9 Hoh da dunnah 'udechoo khunek huba lhaídusdla,
'et whulh nat 'aw hukw'u na'a cha'whutést'il.
'Et hoh da hubula ílhchoot
'ink'ez Egypt yun k'ut hukw'u nabutéla.
'Et whunts'ih sughunek 'aw chahiyílhchulh,
'et huwa hubula desnik.
10 Et hukw'elh'az Israel buzkehkah soo k'andit,
'i khunek huba lhaídutesdlilh.
Ndez na'a ndótet'ilh, suk'ah ts'ih 'et hubeni taóodutesdlelh,
'ink'ez hubudzi k'ut chah 'uk'e'tesgus.
'Ink'ez si hubuYak'usda tesdleh,
'ink'ez 'en sudune hutele.
11 Hoh t'eh ts'iyawh 'ilhunuh hinli hoh 'uskehyaz
'ink'ez ye 'un hudedoh bulh 'ilho, Si t'esontezeh.
'Et datést'ilh,
'et huwa hubéghah whut'i,
k'us dudulhutsinkah 'aw 'ilhunuh whunts'i,
doo chah zeh 'neMoodihti bugha hoodulh'eh!' hudooni huba cha'hoot'ah.
12 'Et dáhoont'ah 'aw ts'ah'un cha'hust'en t'eh,
'et huwa bugha té'unteszeh.
'Ink'ez hubulubeshi 'ink'ez sk'unúcha'ust'en,
'et 'i ts'iyawh 'o 'un 'aw huba whunaoolhunih ghait'ah."
13 'Et huwa Yak'usda ndi soo k'andit khunek neba lhaídinla, 'i howu yailhtuk, 'et dája
ni hoh ndutni, 'i bugha njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i 'aw hoh cha'hoot'ah suli,
'et huwa Yak'usda neba lhk'enaooda'ai, 'ink'ez 'udechoo khunek huba lhaídinla 'aw 'o 'un
buk'une' ts'oot'en ghait'ah.

9

Hoh da bun cho 'ulya

1 'Ink'ez njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i be wheóobunelhtan nts'e na'a
nawhulnuk Yak'usda ba ne'hóot'en huba' hoont'ah. 'Ink'ez ndet bun cho 'uhuhóonla, 'et
Yak'usda ts'un teni' hunalhzin 'uhoont'ah. 2 'Ink'ez bun cho be 'uhóolya, 'et ndez na'a njan
dúhoont'ah. 'Udechoo whabez ts'ih, 'et skwunlai 'o 'at nankoh (7) kwun buk'udezk'un, 'i
'et sukai. 'Ink'ez kw'uzdai lhes buk'úyuzdla, 'i nul'en, 'i chah 'et sukai. 'Et njan 'udechoo
whabez ts'ih, 'et whudézti 'uhoont'ah. 3 'Et 'o ni whulh nat whuts'uh hukwa' delhchooz, 'et
degha nus whudézti ho' 'uhoont'ah. 4 'Et whabez ts'ih kw'uzdai 'i ndulhcho 'i bunat gold
be 'ulya, 'i 'et sukai. 'Ink'ez 'i k'ut bulut sooltsun, 'i hidélhk'un. 'Ink'ez ndi chunkhelh
cho, 'i chah bez ts'ih 'ink'ez yoo'az ts'ih, 'i bunat ndulhcho gold be 'ulya, 'i chah 'et sukai.
'Ink'ez Yak'usda khunek huba lhaídinla, 'i buchunkhelh 'int'ah. 'I bez ts'ih gold 'oosa'
chah be sa'ai. 'Et ndi gold 'oosa', ndi lhes manna hiyulhni, 'i bé yuz'ai. Aaron butuz, ndi
tuz 'i 'int'ah, 'ut'an buts'un haínalhyi inle, 'i chah be ídeztan. 'Ink'ez ndi lanezi khunek
netl'aída'ai, 'i tse k'ut 'uk'une'úsduguz, 'i chah be ídez'ai. 5 'Ink'ez ndi chunkhelh cho k'ut,
ndunnah Cherubim hubuts'útni, 'en hube Yak'usda yé dezti t'ets'oninzun, 'et huwa ndi
chunkhelh 'i k'ut 'uhint'ah. But'agha whutus lht'aghútnaih hiyulhtsi, 'i t'ah, 'et 'i k'ut

'uskai yuk'unédelht'ik hoh Yak'usda soo cho nets'u naítoot'en ka ts'uwhútni. 'Aw ndi ts'iyawh howu yats'oolhtuk ghait'ah.

'Udechoo bun cho 'ulya, 'i buyah Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidelhk'un, 'i 'aw 'et hoh tinta' ts'unt'en neba 'un whutookat ghait'ah

6 'Et ndi ts'iyawh nts'e hubula huba' hoont'ah, 'et nihíninla. 'Aw 'et 'udechoo whabez
ts'ih 'et ndunnah nawhulnuk, 'en dzin totsuk ne'hut'en. 7 'Et whunts'ih náwhulnuk degha
nus dezti, 'en 'ilhuh naooduzuk totsuk 'ilhuh zeh 'o ni whulh nat ts'ih nuyih. 'Uskai
bu'et t'eh, 'aw whuz tooya ghait'ah. 'Et ndi 'uskai dich'oh duba chah 'ink'ez ndunnah 'aw
t'ehonízun hoh lubeshi hilhchukw, 'en huba chah, 'en ts'iyawh hubulubeshi huwa whuz
Yak'usda nalh wheyúkaih. 8 Ndez whuz na'a Ndoni whuneoodulh'eh, ndi bun cho 'awhuz
'et su'ai t'eh, 'et degha nus whudézti ts'ih, nts'e Yak'usda 'int'ah, 'aw whuz dats'óoya
ghait'ah. 9 'Et ndúhoont'ah, 'et huwa hoonli whuts'odul'eh huba' hoont'ah. Ndan Yak'usda
ba huwa íte'alh, 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut yudutélhk'un, 'en 'i be Yak'usda ba
ne'tet'en, 'et whunts'ih 'awhuz buyuh ts'ih bugha nt'ets'onínzun* 'aw ts'ihnus lhadulya
ho' hoont'ah. 10 'Ants'i ndai hite'alh, hitetnilh, lhelhts'un na'a toonahuwhúgus, 'ink'ez
ndai buyust'e ba ts'ah'un 'int'ah, ndi 'i ts'iyawh nus de k'an 'et Yak'usda ba ne'hutet'en,
hoh t'eh huba whusawhútelts'ulh, 'et whuts'un, 'et whuz na'a 'uhoot'en whuba' hoont'ah
inle.

Sizi Gri dich'oh buzkai be tinta' ts'unt'en neba hoolah whulhtsi

11 'Et whunts'ih Christ náwhulnuk degha nus dezti unli hoh whusainya. Ndet hoonzoo
whusaótekulh, 'en 'et negha whútelelh. Ndi bun cho degha nus ncha, 'i 'ink'ez 'o nus
ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, 'et hoh neba ne'ut'en. 'Aw dune ilah 'uyinla. 'Aw ndi yun k'ut
ilah 'uhóolya. 12 Sheep 'ink'ez musdusyaz bubuzkai, ndi degha nus whudézti ts'ih 'aw whuz
whechayikal. K'us dich'oh duduzkai, 'i be degha nus whudézti ts'ih whuz whinya. 'Ilhuh
zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni, whuz whinya. 'Et ndúja hoh 'ilhuz wheni nenaneonket. 13 'Et
ndunnah Moses be' dustl'us bugha dahúja 'et huwa 'aw bun cho su'ai ts'ih 'aw whuz
hutoodelh ghait'ah, ndunt'ah musdus dune 'ink'ez sheep bubuzkai buk'ehídutelht'ih.
'Ink'ez musdus hidélhk'un, 'i bulez 'i buk'unuhítedzih, 'et whuz na'a Yak'usda nalh
buyust'e 'aw chaditsun nahúdlih. 'Et whuz na'a 'et nduhúja t'eh bun cho su'ai, 'i whuz
hutedulh. 14 'Et whunts'ih Christ 'en dich'oh duduzkai, 'i be 'o nus dahóolcho hoh neyuh
ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'et ts'iyawh neba whuna'alhde. Ndai 'uts'ulh'en, 'i 'aw nela
'oot'en ghait'ah, 'ants'i 'et 'uhoont'ah. 'Et huwa Yak'usda, 'en buba né'ts'oot'en huba'
hoont'ah. Christ 'en 'uja 'aw hoonliyaz bulh chadí'ah hoh Ndoni ndun 'ilhuz whuts'un
khuna, 'en be Yak'usda yutl'a'dudelti, neba datétsah ka. 15 'Et huwa ndi k'an khunek neba
lhaídinla, 'i 'et Christ 'en hubéguz neba unli. 'Et whuz na'a ndunnah njan 'udechoo khunek
huba lhaídinla, 'i 'et hukw'úne' whút'en hukwa 'uhet'en, 'et whunts'ih lubeshi 'uhalh'en,
'en ts'iyawh lhdulalhgus k'ut huba dazsai 'et hoh njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i
bugha lubeshi neba whulanaoodetnik huzdli. 'Et hoh ndunnah 'ilhuz wheni hudutejih ka
hubuka' dani, 'en ndi k'an khunek huba lhaídinla, 'i hiyóolhchoot ka.

Dune hoonli khunek huba lhaidinla, 'en dune dazsai, 'et zeh buts'i tékulh

16 'Et dune hoonli khunek huba lhaidinla, 'en dune dazsai, 'et zeh buts'i tékulh, whuz
na'a 'uhoont'ah. 17 'Et whunts'ih ndi khunek ba lhaidinla, 'i khuna whutah, 'et 'awhuz
bube'ildzun unli ho' 'int'ah. 18 'Et whuz na'a 'uhoont'ah, hoh da 'udechoo hoh Yak'usda
ndi 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'et Yak'usda bukw'uzdai k'ut 'ink'ez dune buk'ut
chah, Moses 'uskai be buk'eídilht'ik. 19 'Et Yak'usda bughunek Moses yutl'aída'ai, 'i nts'e
na'a 'uwhúlhni, 'et hubugha ts'iyawh Moses hubudáni. 'Et hukw'elh'az musdusyaz 'ink'ez
sheep bubuzkai too bulh 'int'ah, 'i yílhchoot. Sbai bugha dúlk'un, 'i duchunyaz 'i hyssop
hiyúlhni, 'i buzooschum, 'i yulaídalh'oo 'ink'ez ndi 'uskai yé tunayuzsi 'ink'ez Yak'usda be'
dustl'us yuk'uné'delht'ik 'ink'ez dune chah, ts'iyawh buk'uné' delht'ik. 20 'Et ndoh búlhni,
"Njan ndi 'uskai 'i be Yak'usda khunek nuhwhuba lhaídinla," ni Moses. 21 'Ink'ez ndi bun

* 9:9 Ndi khunek "Neyuh ts'ih huwa t'ets'oninzun", 'i hoonli ts'ih'un na'a k'us tink'us 'uhoont'ah, 'i gha t'ets'oninzun, ts'utni ho' ts'utni.

cho, 'i chah, 'ink'ez tuz ts'ih ndai Yak'usda bé ba 'uwhut'en, 'i 'int'ah, 'i chah ts'iyawh, ndi
'uskai yuk'unídelht'ik. 22 'Et Moses be' dustl'us 'i be 'ankw'us ts'iyaintsuk 'et ndi 'uskai 'i
be whuz na'a chaditsun nahudleh. 'Et 'aw 'uskai buk'échadulht'ih t'eh, 'aw hubulubeshi
ba hubuna'oodeh ghait'ah.

Christ 'ilhuh zeh neba dazsai dáhoolcho ho' hoont'ah

23 'Et huwa ndi yun k'ut hoonli, 'i ndi ts'iyawh yak'uz sula, 'i ndult'ah ho' 'int'ah. Nts'e
na'a Moses dát'en, 'et whuz na'a chaditsun suli. 'Et whunts'ih soo yak'uz ts'ah'un 'int'ah
ndai 'et 'int'ah, dutsun wule whuch'a, 'i 'o nus hoonzoo be huwat'aih, hóle huba' hoont'ah.
24 Christ 'en ndi yun k'ut njan bun cho bet, ndet k'us whúdezti, dune bula be 'uhuhóonla,
'aw 'et dachayal. Njan 'et 'ants'i yak'uz whunduwhut'en huwhulhtsi 'et huwa. 'Et k'us
nduk yak'uz ts'ih whuz whenya. 'Et whuz na'a Yak'usda but neba nenínya. 25 'Et njan
náwhulnuk degha nus dezti, 'en khunai buzkai be, naoodezulh totsuk, njan degha nus
whudézti, whuz k'unádaih. 'Et whunts'ih Christ 'aw dich'oh lhat cho huwá dudóltelh huba
cha'hóot'ah. 26 'Et ndúja t'eh, ndi yun 'ulya da whuts'un, k'an 'et whuts'un, 'et t'eh tube
lhat da daootsah wule. 'Et k'an 'aw 'et ndi yun 'ustl'e' 'utenilh nilhdukw whuzdli, 'et 'ilhuh
zeh ndi yun k'ut nusíya, 'ink'ez neba huwa' dudulti. 'Et huwa whuz na'a nelubeshi neba
yunaoodelhúnah. 27 'Ink'ez dune 'ilhuh zeh dahútetsah, whuz na'a 'uhóolya, 'et dahúzsai
hukw'elh'az 'et t'eh huba nahutedeh. 28 'Et whuz na'a Christ, 'en 'ilhuh zeh huwá' dudulti.
'Et whuz na'a lhanah hubulubeshi hubughu yílhchoot 'i yuk'elha dazsai. 'Et whunts'ih
whulh nat, 'aw lubeshi bugha ilah hoh whusanatedalh. 'Et k'us ts'iyanah ndunnah tube
buka tsi hooli, 'en hubunalhts'et be hóoduteltsilh, 'et hudutejih.

10

Khunai Yak'usda bukw'uzdai k'ut hídelhk'un, 'i be 'aw hubulubeshi hubuna'doodeh ghait'ah.

1 'Et Moses yuk'e'ánguz dalzoo, 'i whuz hatekulh, 'et 'aw soo cho nduchanedinil.
Ndunnah ndi khunek yuk'une' 'ust'en, 'en naooduzuk totsuk ndai huwa t'aih Yak'usda
bukw'uzdai k'ut hidutélhk'un, 'et whunts'ih 'aw Yak'usda nalh lhadulya uboolhtsilh
ghait'ah. 2 Lhadulya hubutelhtsilh t'eh, ndai huwa t'aih, 'ustl'e' hiyooleh huba' hoont'ah.
'Et doo chah hubulubeshi ts'iyawh ba hubuna'dede t'eh, 'et sih buyuh ts'ih bugha
t'ets'oninzun, 'i be t'ewhuntezeh. 3 'Et whunts'ih naoodezulh totsuk, ndai huwa t'aih, 'i be
'et hoh ts'iyawh t'ehonínzun 'awhuz lubeshi hit'i. 4 'Et musdus dune 'ink'ez sheep buzkai, 'i
nts'oh dáhoont'ah 'et whunts'ih hubulubeshi 'aw 'i be hubuna'doodeh ghait'ah 'et huwa.

Christ buzkai 'i be zeh nelubeshi yuna'alhde

5 'Et huwa nkeda Sizi Gri ndi yun k'eínya hoh, 'et njan ndutni,
“O Yak'usda ndai huwa t'aih
'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidélhk'un,
'i ts'iyawh buka cha'nínzun.
'Et whunts'ih 'ilho yust'e 'i suba lhadinla.
6 Ndai Yak'usda bukw'uzdai k'ut lubeshi ba dézk'un,
'ink'ez 'et 'uyoo huwa hiyulih, chah,
'i ts'iyawh 'aw mba soo cha'ildzooh.
7 'Et huwa 'et njan dúdusni,
‘O Yak'usda ndi dustl'us sugha 'uk'une'zínguz 'et 'alha 'uhoont'ah.
Nyun hukwa' ninzun k'una'a tune'test'en, 'et huwa whusaíya.”

8 Njan ndutni hoh 'utni, “Ndai Yak'usda bukw'uzdai k'ut lubeshi ba dézk'un, 'i 'ink'ez
'et 'uyoo huwa hiyuli inle chah, 'i ts'iyawh 'aw mba soo cha'ildzooh,” 'et whunts'ih Moses
be' dustl'us 'i bugha 'et nduwhut'en inle. 9 'Ink'ez Sizi Gri njan chah ndutni, “O Yak'usda
nyun hukwa' ninzun k'una'a tune'test'en 'et huwa whusaíya.” 'Et whuz na'a Yak'usda
njan 'udechoo khunek huba lhaídinla, 'i hoolah yulhtsi. 'Ink'ez bulh nankoh khunek huba
lhaídinla, 'i yuk'enaída'ai. 10 'Ink'ez Yak'usda ndet hukwa' ninzun, 'et hoh 'ilhuh 'ink'ez
'ilhuz wheni Sizi Gri buyust'e be neba huwa' dudulti. 'Et whuz na'a 'uda bube'ildzun
ts'uzdli.

Christ neba dazsai, 'et 'i be ndunnah 'utahalya, en ts'iyanah lhahúdulya hubulhtsi

11 'Ink'ez ndi Yak'usda bukw'uzdai k'ut hidélhk'un, 'et dzin totsuk 'i zeh ndunnah
náwhulnuk whusayulih. 'Ink'ez 'et whuz na'a zeh dune huba ne'hut'en. 'Et whunts'ih 'et
nduhút'en 'aw hubulubeshi hubuna'doodeh ghait'ah. 12 'Et whunts'ih Sizi Gri nelubeshi
k'elha 'ilhuh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni 'uja dich'oh huwá' dudulti. 'Et hukw'elh'az Yak'usda
nalhnih ts'ih yughu nátl'adeda. 13 'Ink'ez k'an 'et 'et usda nket'ah 'uwhutenilh hoh
yuch'a detni, 'en 'ants'i neke buk'ut nályis, 'i k'una'a duke yuh nébutelelh, 'et huba ulh'i.
14 Ndunnah Yak'usda ba 'udun nibuninla, 'en huba Sizi Gri 'ilhuh zeh huwa dudulti, 'i be
'ilhuz wheni lhadúlya ts'uzdli. 15 Ndoni 'en chah whuz na'a 'et ndunélhni. Hoh da 'et
ndutni,
16 "NeMoodihti njan ndutni,
"Et hoh dzin hukw'elh'az ndi khunek huba lhaídusdleh,
'i 'uyoo 'int'ah. Sk'ah ts'ih budzi yuh chah newhudutes'alh
'ink'ez bubeni tah chah 'uk'e'tesgus."
17 Hubulubeshi 'ink'ez 'uk'únuchá'hust'en,
'i ts'iyawh chah 'o 'un huba whunaoolhúnih ghait'ah."
18 'Aw 'et ndai nelubeshi ts'iyawh neba whunaoodelhúnah, 'ink'ez 'aw 'o 'un nelubeshi
ba 'udóolk'un ghait'ah.

Sizi Gri neba daja, khun teh neba nawh 'uhot'e gunih 'ink'ez soo cho ts'uhotun

19 'Et huwa sulhutsinkah, Sizi buzkai bugha tube nedzi hoonli hoh ndet degha nus
whudézti ts'ih 'ahoolhyez whuz uztedulh, 'et netl'ahó'ai. 20 'Et ndi ti, 'i k'ahoondit, 'ink'ez
ts'ah'un na'a 'int'ah, neba whulhtsi. 'Et dich'oh neba dazsai, 'et 'i be ndi whuts'oh
hukwadelhchooz, 'i neba lhch'a yilhchoot. 21 'Ink'ez Yak'usda bukoo húdelhts'i, 'en huba
'en náwhulnuk degha nus dezti unli. 22 'Et huwa nuwheni chah soo cho neba 'alha 'oot'e
'ink'ez nedzi ts'ah'un 'int'ah, 'i be whuz na'a 'ahoolhyez buts'úztooya. 'Ink'ez buzkai
be 'uda nedzi k'únidelht'ik. 'I be ndet neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i whudutsun,
'et ts'iyawh neba whuna'alhde. 'Ink'ez neyust'e too unzoo, 'i be toonáyuzguz li'ts'oot'e.
23 Ndet buka tsi ts'úhooli, 'et neba 'alha 'uhoont'ah ts'utni, khun teh neba nawh huhot'e
gunih 'ink'ez soo cho ts'uhotun. Ndun nets'úhoozi, 'en 'aw nela dootnih ghait'ah 'et
huwa. 24 'Et ts'iyawh lhghu nuní uznoozut 'et t'eh nus lhts'un noolt'uk, 'et t'eh ts'iyanah
hubuk'ets'ootsi' 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i be hubula' ts'oot'en. 25 Nts'e na'a 'ahoolhyez
'ilhunats'owúdulh khun teh whulazdootnih gunih! 'Et bulunah 'ustl'e' hut'ih. 'Et
whunts'ih 'aw 'et degha nus dzin whuz de whélts'ulh 'aw 'et neba nilhdukw suli. 'Et huwa
'o nus soo cho nus lhts'unoolt'uk hoh 'ahoolhyez Yak'usda ba 'ilhunats'owódelh huba'
hoont'ah.

Ts'ah'un na'a 'int'ah, 'en be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndi yun k'ut hudóolts'i

26 'Et huwa 'udusni, khunek 'alha 'int'ah t'ezninzun hoh ts'iyawh ts'ilhchoot, 'ink'ez
hukw'elh'az ts'ah'un na'a t'ets'onanzin t'eh, 'et whunts'i 'aoonilhka lubeshi ts'ilhchoot
t'eh, 'et nduts'út'en, 'aw be huwá t'aih, 'i neba cha'ít'ah suli. 27 K'us njan ndet neba
nahutedeh, 'et wheoonujut k'et 'aw uzdooni ghait'ah. Yak'usda ye hunilch'oh, 'i be
neba nahutedeh. Ndi ye hunilch'oh, 'i kwun ulhtus k'et 'i be dulk'us li'utni, 'i k'una'a
ndunnah Yak'usda ch'a detni, ts'iyawh 'i be huduték'un. 28 Ndi Moses be' dustl'us k'ut
'uk'e'éduguz, 'i ndan n'un whutulhdelh, 'en nanah k'us tanah nalh 'et duhút'en t'eh,
'et t'eh be 'ugha te'nidzeh, 'i bu'et dahútetsah inle. 29 'Et ndez na'a 'o nus whutétsi'.
Ndunnah Yak'usda buYe' 'ants'i yuba unli hoh yuk'unuya t'eh, 'ink'ez Sizi buzkai be k'an
'et khunek huba lhaídinla, 'i huwhut'i, 'et Yak'usda ba 'udun nioobuninla, 'et whunts'ih
ndi buzkai 'aw hoonliyaz huba chaílah t'eh, 'et Ndoni 'en chah, 'en be ye unzoo, 'i buts'un
haídults'uk, hich'a yalhtuk t'eh, 'et ndi ts'iyawh ndunnah whuz na'a nduhut'en, 'et 'o
nus whéoonujut hoh huba nahutedeh. 30 'Et neMoodihti, 'en buk'ah ts'ih t'ets'oninzun.
'En 'utni, "Ndi be k'uznudzun, 'i si zeh hukw'elha whutelhsilh." 'Ink'ez chah 'utni,
"NeMoodihti dudune, huba nahuteyeh." 31 Yak'usda khuna, 'en ndunnah hubuzkeh
hinli 'et whunts'ih hich'a nalhúya t'eh, 'en wheoonujut hoh huba nahuteyeh. 32 'Et

whunts'ih nuhwheni whunalhúnih ndi khunek niz dakez daja hutni, soo cho t'eoonáhzun
'ink'ez ulhchoot. Hukw'elh'az tube cho dzuh nusahdeh 'et whunts'ih 'aw nuhwhuch'a
cha'ílhdoh. 'Et ts'iyawh 'aw whecháhtsaz hoh whutah lhusáhdel. [33] Whulutah Yak'usda
bugha ts'iyanah nalh dzuh nunóhuhulhdeh 'ink'ez nuhch'a yahalhtuk. Whulutah ndan
whuz na'a Yak'usda dzuh nuhudeh, 'en buts'ú nidahyih. [34] Hoh da tsak'esuhan'ai hoh
sugha te'nahzun 'ink'ez sula 'aht'en inle. 'Et ndai aht'i, 'i 'ants'i nuhghu hiyílhchoot
'et whunts'ih hoonáht'i. T'eoonáhzun nuhwhenich'oh 'o nus hoonzoo 'ink'ez 'ilhuz
'uhoont'ah, 'et yak'uz nuhwhuba whuzdla ho' hoont'ah. [35] 'Et huwa be nuhdzi ulhtus khun
whuladoohtnih gúnih! 'I bugha hooncha nuhgha whutelts'ulh. [36] 'Et njan 'et ts'iyawh
bula doohtnih gunih! 'Et Yak'usda nuhts'u hukwa' ninzun, lhaoodahla t'eh, 'et nuhts'u
nahezya, 'et nuhgha óotekulh. [37] 'Uda khunek 'et njan ndutni,
"Et ndun whusatéyalh, 'aw sa ilah whusatéyalh.
[38] 'Et ndunnah ts'ah'un na'huja,
'en be 'alha 'uhoont'ah,
'i be hukhutena huba' hoont'ah.
'Et whunts'ih ndunnah k'ah na'huja t'eh,
'aw si huba hóst'i ghait'ah."
[39] Ndunnah dune Yak'usda huba 'alha' yint'ah 'ink'ez k'ah na'huja t'eh, 'en ndai Yak'usda
bugha whúte'alh, 'aw hiyóolhchoot ghait'ah. Nuwheni 'aw 'en hubuk'una'a cha'ts'ít'ah.
'Et k'us nuwheni Yak'usda buba 'alha' yint'ah ts'inli, 'et hoh 'uzdujih 'uts'int'ah.

11

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda be 'ut'en k'ah nt'ets'onínzun

[1] 'Et ndai buka tsi ts'uhóoli, 'i be 'alha 'uhoont'ah, 'i be t'ets'onínzun neba
whusaootékulh. 'Ink'ez ndi ndet chats'uwhes'en, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah, 'i be
t'ets'onínzun 'et whuzíla ho' hoont'ah. [2] Ndi be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndunnah Yak'usda
ba 'utsuh whudélhdzulh, 'en soo ts'ah'un na'a howu yahalhtuk. [3] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be
zeh t'ets'onínzun Yak'usda daja ni, 'et hoh ts'iyaintsuk ndi yun k'ut 'ulya. Ndai chats'es'en,
'i whunts'i, bughunek 'i be ts'iyawh 'uyinla, 'i 'int'ah.

Yak'usda ndi yun 'uyinla hoh da whuts'un be neba 'alha 'uhoont'ah, 'i bugha zeh Yak'usda bunalh ts'ah'un 'uts'int'ah

[4] Ndun Abel, 'en Yak'usda buba 'alha' yint'ah. 'I be zeh 'uja dulhutsin Cain 'en degha nus
unzoo, 'i Yak'usda bukw'uzdai k'ut yuba 'údalhk'un. Ndi huwa íni'ai, 'et Yak'usda hoonzoo
k'una'a yughu yalhtuk. 'Et Abel dazsai hukw'elh'az whunts'i nts'e na'a daja, 'et bugha nelh
yaintuk, Yak'usda nalh 'en ts'ah'un dune 'int'ah hutni. [5] Njan be 'alha 'uhoont'ah, 'i be
zeh Enoch nts'e na'a Yak'usda yuts'u hukwa' ninzun, 'et 'uhóonla 'et whuz na'a bugha
t'ewhunúdzun. 'Aw dachaitsal. Khuna hoh Yak'usda yak'uz wheyalhti. 'Et whuz na'a
Yak'usda bughunek 'et ndutni, "Yak'usda yak'uz ts'ih whenáyalhti. Hoolah. 'Et huwa
hiyulh 'uhut'en 'aw chahiyés'en suli." [6] Bé 'alha 'uhoont'ah, 'i bu'et t'eh, 'aw Yak'usda buba
dzuh ts'oozoo ghait'ah. 'Et huwa ndunnah Yak'usda ts'un hutedulh hukwa' huninzun t'eh,
Yak'usda hoonli ho' hoont'ah, 'et huba 'alha' hot'e huba' hoont'ah. 'Ink'ez soo ts'ah'un
dudzi huwa' hooli hoh hik'ah ts'ih hukwa hítes'en, 'en zeh bula' tenilh. [7] Noah 'en chah
Yak'usda buba 'alha' yint'ah. 'I be ndet 'aw chawhes'en whúnts'i, ndet Yak'usda 'uyúlhni,
"Huwondle 'aw 'et whuz de whélts'ulh." 'Et huwa whenuljut hoh ndi ts'i cho 'i 'uyínla. 'Et
huwa Noah hikoo húdelhts'i, 'en ts'iyawh hubúlhyih. Ndet ndi ts'i cho 'uyínla, 'i bugha
ndi yun k'ut nduhóolcho hoh dune huba nahesda. Nts'e na'a hoh be 'alha 'uhoont'ah be
ts'ah'un na'a 'int'ah ts'inli, Noah 'en chah whuz na'a Yak'usda buba 'alha' yint'ah suli, 'i
be ts'ah'un dune inle.

Abraham buba 'alha 'uhoont'ah

[8] Abraham, 'en chah Yak'usda ndi yúlhni, "Udun yun k'uz tonya. K'at lih t'eh njan yun
k'ut 'et nye'hoolhdzun whutele." 'Et be 'alha 'uhoont'ah be Abraham whuz na'a yuk'úne'
'ust'en. 'Et nts'e teyalh 'aw nt'éoonízun 'et whunts'ih 'aw 'et tezya. [9] Be 'alha 'uhoont'ah,

'i be ndi yun yuts'u yoozi, 'i bube'hooldzun tele. 'Et njan yun k'ut 'uts'un keyah whut'en
unli, 'et whuz na'a njan yun k'ut usda. Bun bet zeh whut'i. Ndunnah Isaac 'ink'ez Jacob 'en
chah 'en k'una'a bun be zeh huwhut'i. 'En chah ndi Abraham ye yuts'u náhezya, 'en bulh
bube'ildzun whutele. [10] 'Et njan keyah 'ilhuz 'uwhutet'ilh, 'et Yak'usda, 'en 'uhóonla, 'et
Abraham huba ilh'i hoh bun be zeh 'ant'e inle. [11] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Sarah 'en chah
Yak'usda ye ulhtus, 'i yutl'anaho'ai wulchan ka. Tube ye 'un uzulh 'aw buyaz hóle buba
cha'hóot'ah. 'Et whunts'ih nts'e na'a Yak'usda yuts'ú hoozi, Sarah nt'eooninzun Yak'usda
'aw yula dootnih ghait'ah. [12] 'Et huwa 'ilhunuh dune, 'en tube hoonyan k'et 'ants'i dazsai
li'int'ah, 'et whunts'ih yé dinde hulai. Nduk sum 'et 'i bundíneltsuk 'ink'ez taba sai, 'i 'aw
oodólto ghait'ah, 'et 'uhuneltsuk.

Ndunnah 'uda Yak'usda huba 'alha' yint'ah, 'en ts'iyawh 'awhuz huba 'alha 'uhoont'ah hoh whulh yahadla

[13] Ndunnah 'uda Yak'usda huba 'alha' yint'ah, 'en ts'iyawh 'awhuz huba 'alha 'uhoont'ah
hoh whulh yahadla. 'Et ndai Yak'usda yé buts'ú nahezya, 'i 'aw butl'acháyizulh. 'Et
whunts'ih ndai nus huho'en, 'et huwa 'aw nawh huba cha'hóot'ah. Hubudzi hóont'i hoh
huhoontun. 'Ink'ez ts'iyanah 'uhutni, 'aw ndi yun k'ut whut'en chahílah. 'Ants'i ndi yun
k'ut whuk'uhundelh ho' hint'ah. [14] 'Et dahutetsah whutsuh ndunnah whuz na'a yalhtuk,
'en soo ts'et gaih hoh ts'iyanah wheoobuhonulhtun, hedich'oh hubuyun k'ut 'et zeh
hukwa' huninzun. [15] 'Et 'alha ndet yun k'ut whuch'a huzdel, 'et howu nuní hunudeh t'eh,
'et whuz nahutoodelh wule da. [16] 'Et whunts'ih 'o nus keyah hoonzoo hukwa' huninzun.
Njan keyah 'uwhúlhni, 'et yak'uz whuz'ai. 'Et huwa Yak'usda 'en neYak'usda hidáni.
'Ink'ez Yak'usda 'en neYak'usda hiyulhni, 'en 'aw hukwaya chailah, keyah whuti 'et huba
lhaódinla 'et huwa.

Israel hitsuh dedowh, 'en ndi be huba 'alha 'uhoont'ah

[17] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hoh da Yak'usda Abraham yóolhdzai hoh 'aw 'ilhunuh
buye' Isaac Yak'usda bukw'uzdai k'eyilhti 'ink'ez Yak'usda ba yutuzelhghelh ka. Ndet
Yak'usda yuts'ú hoozi hoh buye' buts'ah hainde huteldlai, 'et ts'iyawh hóolhchoot.
[18] 'Ink'ez whutsuh 'uja 'en Yak'usda Abraham yudáni, "Isaac 'en bugha nyédinde 'en
ts'iyawh whusahátedulh." [19] 'Et whunts'ih Isaac, 'en Yak'usda bukw'uzdai k'eyítelhtelh
whutsuh Abraham whunalnik Yak'usda daja yudáni. 'Et huwa 'et dunínzun, Yak'usda
'en soo 'últus hoh Isaac dazsai t'eh, 'et whunts'ih yahadla tah dinaidutélhtilh. 'Ink'ez
'alha 'uhoont'ah, yahadla hanáyalhti li'yinla. [20] 'Ink'ez be 'alha 'uhoont'ah, 'i be ndet
ts'iyaintsuk whusaótekulh ka, Isaac, 'en Yak'usda yoodalhkut, ndunnah Jacob 'ink'ez
Esau bulh buts'un wúzoo ka. [21] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Jacob dawhénintsai hoh Yak'usda
yoodalhkut Joseph buye'kah buts'un wuzoo ka. 'Et dutuz nichandunuti hoh Yak'usda ts'un
teni' nalhdzin. [22] 'Ink'ez be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Joseph 'aw 'et buyiz lait'ah whéninle
hoh Israel whudune Egypt yun k'ut whuch'a nahutedulh hoh hubugha hubulh yaílhtuk.
'Ink'ez buts'un 'i chah dahítelilh, 'et hubudáni.

Moses buba 'alha 'uhoont'ah

[23] Hoh da Moses whuzdli, 'en ski daldzoo, 'et huwa be 'alha 'uhoont'ah, 'i be be'abá
'ink'ez be'ama chah, hubudayi cho daja ni, 'aw hik'una'a cha'inil, 'et k'us tat sanun
nduhóolyez 'et be'abá 'ink'ez be'ama 'et nuhínulh'i. [24] Moses 'aw 'et k'enényi hoh
Pharaoh butse', 'en buyaz hiyúlhni, 'et be 'alha 'uhoont'ah, 'i be nduhíyulhni 'ilhuz ch'a
oobunésjoot. [25] 'Et k'us Yak'usda, 'en bulh tube lhat hoontsi' dzuh notezut, 'et whuz na'a
Moses 'utahahó'ai. 'Astl'iyaz lubeshi be hootét'i, 'aw 'et ilah 'utahahó'ai. [26] Christ 'en
bugha ndunnah Egypt whut'en, 'en Israel hits'uh hainde hubuch'a yahalhtuk. 'Et Moses
njan duninzun ndi buch'a yahalhtuk, 'et Egypt whuhubudayi cho daneltsuk sooneya,
'i ts'iyawh ba nus yinzoo ho' 'int'ah. Yak'usda, 'en nts'e na'a hoh hube'ildzun huba
k'elhla whutele, 'et huba neóoni'ai, 'et huwa 'et ndúhoont'ah zeh Moses hukwa ités'en.
[27] Yak'usda chast'en, 'en whuz na'a 'ants'i ya'en hukw'u na'a 'uja, 'et huwa huba howa
whulna whechaítsaz. 'Et huwa be 'alha 'uhoont'ah, 'i be yun k'ut Egypt whuch'a nasja.
'Aw hubudayi cho ye yulh hunilch'e, 'i Moses 'aw yé chaniljut. [28] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be

Moses ts'iyaintsuk Yak'usda k'une' 'ust'en. 'Et huwa ndet koo 'uskai be hoodel'en, 'et lizas
whutus lhuseya. 'Et huwa koo 'uskai be wheoodutet'en, 'udechoo huwhuzdli, 'en ndun
lizas buzoolhghelh ghait'ah. [29] Ndi ya too dulk'un, 'i Yak'usda huba lhch'a 'úyinla 'ink'ez
yun whudezgi hoh be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hik'ut naníndel. 'Et Egypt ba nehughan, 'en
chah huba huntezdel hoh ts'iyawh too hubanghan.

'Uda lhanah huba 'alha 'uhoont'ah, 'i be whuch'a' honílhde

[30] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Jericho keyah 'et skwunlai 'o 'at nat dzin 'et whunahudedulh
hoh khunyaz hukw'elh'az ndi tse dutai, 'i whunasá'a, 'i nanánkat. [31] Be 'alha 'uhoont'ah,
'i be ndun ts'eke 'ul'en, Rahab hiyúlhni, 'en ndunnah Moses ba nunúl'i, 'en bula' tenilh
ka bukoo dábuninla. 'Et huwa ndunnah Yak'usda k'unucha'ust'en, 'en 'aw hubulh
dachaitsal. [32] 'Aw 'et njan lhe'whultsuk be 'alha 'uhoont'ah k'une' hust'en, ndunnah
hulai k'et 'aw ts'iyawh hubugha nuhwhudóosni ghait'ah. Gideon ndet 'uhóonla. Barak
'en chah. Sampson, Jephthah, David, Samuel, 'ink'ez nus whunilh'en, 'en ts'iyawh, [33] be
'alha 'uhoont'ah, lhelhdun keyah whut'en, 'en chah ts'iyawh buch'a' hunilhde. Ndet
ts'ah'un na'a 'uhoont'ah, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be 'uhuhóonla. Ndet Yak'usda buts'ú
hoozi, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be bube'ildzun whutele t'ehoninzun. Be 'alha 'uhoont'ah, 'i
be Yak'usda ndi khunaiti, lion hiyúlhni, 'i hizek lhts'una' hoonla hubundóolhdah whuch'a.
[34] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be kwun dezk'un, 'i chah nahinelhno. Yak'usda ch'a hudetni, 'en
tes cho be hubuhuteghan inle, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah, 'i be buch'a hudujih.
Lahít'ah 'en chah 'i be ulhtus nahusdli. Lhuhutedúghan ts'ih hutezdel hoh 'et chah
be 'alha 'uhoont'ah, 'i be hilhtus suli. 'Et whuz na'a hubulh lhúhudughan, 'en chah
hububе oonújut hiyida'ai 'et whuz na'a whenábuhunanyoot. [35] Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be
bulunah ts'ekoo bughu yahadla chah zeh dinahudidel 'ink'ez bughu nahundel. 'Ink'ez
'uyoon chah dzuh nubuhulhdeh, 'et whunts'ih be 'alha 'uhoont'ah, 'i be zeh hedich'oh 'aw
hubula nahudutetnih hukwa cha'hunízun. 'Et 'o nus hoonzoo hukw'u na'a dinabudutélelh
'et nahohooté'alh. [36] 'Et 'uyoon, 'en bughu hedlo 'et hoh hubuhóolhdzai, 'Et bulunah
hubuhoolhtsas. 'Ink'ez bulunah tl'oolh be hubuhulhghel 'ink'ez tsak'ebuha'ai. [37] Bulunah
tse be hubuhanghan. Bulunah dugwut be buyust'e tánuhidezghut. Bulunah chah tinta'
hutet'ilh whuts'un bonalht'uk. Bulunah tes cho be hubuhanghan. 'Ink'ez bulunah ndai
khunai zuz, sbai teh, sheep teh, 'i ts'iyawh lhelhyoo zuz 'i zeh be dune hinli. 'Ink'ez
'ants'i hoh nuhudelh. Hik'u khútena, 'i whunts'i chahuyít'i inle. Dune dzuh nobuhulhdeh.
Lhat hoh hoontsi' k'una'a ne'bahalh'en. [38] 'Et ndunt'ah 'aw ndi yun 'i whunts'i huba soo
cha'yildzooh. 'Aw dune chahóot'ih 'ink'ez dzulh tah hoh lhelhts'un náhutudulh. Tse 'an
teh k'us yun 'an teh, 'et huwhut'i. [39] 'Et ndunnah ts'iyawh be huba 'alha 'uhoont'ah,
'et huwa hoonzoo k'una'a bughi yaintuk. 'Et whunts'ih ndet hubuts'u hoosdzi, 'aw
butl'achóhoozulh. [40] Whuz na'a nuwheni ts'iyawh nús t'eh, Yak'usda 'o nus hoonzoo neba'
'uhóonla. 'Et whuz na'a ndunnah ts'iyawh nuwheni ts'uhoolah t'eh, ndet hoh Yak'usda
buts'u hoozi, ne'et 'aw ts'ah'un na'a lhadúlya hoole ghait'ah.

12

Neba 'alha 'uhoont'ah, 'i be lhghu naztoolghas

[1] 'Et huwa ndun whudutésnilh, ndunnah hubugha 'un whudani, 'en Yak'usda be 'ut'en
k'ah whunéhunulhtun, 'en hulai k'et, nenat nduhóolcho 'ants'i kw'us li'hint'ah. 'Et
huwa ndai neba ndaz, 'i k'ah nenilht'uk, 'i 'ink'ez ndi lubeshi 'aw huwa chahoolna
hoh nélhghel, 'i ts'iyawh 'un uztoolhdelh. Ndi Yak'usda ba lhghu naztulwus, 'i neba
níwhults'ut hoh howa wulnah whunts'i soo cho whulh ts'ooyin hoh uztoolghas. [2] Netsuh
ts'ih Sizi Gri uznoolh'en. 'Aw 'en zeh neba bé 'alha 'uhoont'ah dant'ah, 'en ts'ah'un na'a
whunénulhtun 'int'ah. 'Ink'ez ndi yun k'ut usda, 'et ye khuna, 'en nduhóolcho hoh neba
'alha 'uhoont'ah neba lhaoodulh'ih 'int'ah. Nus de ye whúntelhnik, buts'un yékulh, 'et
whunts'i lhdulalhgus yulh ínyin inle. Ndai yugha hooya suli, 'i huba 'ants'i 'uhoont'ah
inle. 'Ink'ez Yak'usda bukw'usúda cho dezti, 'et nalhni ts'ih nátl'adeda.

Yak'usda khunek yé nelh yailhtuk, 'i khun teh 'ants'i nuhwhuba 'oot'e gunih

3 'Et Sizi daja 'et soo cho hubugha nuní noohzut. 'Et ndunnah lubeshi 'ulh'en, 'en
ts'iyawh hich'a detni, 'et whunts'ih soo whechaítsaz. Nuhwheni chah ts'iyawh 'en
zeh bughu nuní nahdeh t'eh, 'et 'aw ninoohtsilh ghait'ah 'ink'ez 'aw lait'ah wahle
ghait'ah. 4 Nuhwheni lubeshi ch'a ne'aht'en, tube nuhwhuba huwa whúlna 'et whunts'ih
'aw hukw'e yachazahdla. 5 'Et Yak'usda khunekti be buye'kah k'una'a nohwhulh 'et
whunaoodelhúnah. Ndez na'a nuhMoodihti 'ún whúlhni,
"Suye'kah ndi khunek be nohwhulh yalhtuk, 'i 'ants'i wúlh'i gunih.
Ndet tinta' aht'ih hukwa' nuhwhúlhni t'eh,
khun teh nuhwhéyuh 'ustl'e' 'oohneh gunih.
6 'Et ndunnah neMoodihti buk'entsi',
'en ts'iyawh khunekti be hubulh yalhtuk.
Ndunnah buzkehkah hinli,
'en ts'iyawh huboolhtsas."
7 'Et Yak'usda khunek ulhtus, 'i be nohwhulh yalhtuk, 'ink'ez whulh whecháhtsaz t'eh,
'et t'eh buzkehkah k'una'a nuhwhunulhyeh. 'Et ndan dune simba 'int'ah buye' tink'us
'uja t'eh yuts'ahachahós'al? 8 'Et nuhwheni nehyelh hoh Yak'usda khunek ulhtus, 'i be
nohwhulh yalhtuk t'eh, 'ink'ez ts'iyawh whuz na'a 'ilhunuh ts'inli hoh uznezyi, 'et 'aw
buk'unucha'zaht'en t'eh, 'aw nuhwhé'abá hoolah, 'ink'ez Yak'usda buzkeh chahlah hoh
'aht'ah. 9 Njan 'o 'un chah 'ún whudusni, ndi yun k'ut ne'abákah 'en khunek ulhtus, 'i be
neyulh yahalhtuk 'ink'ez buk'úne' ts'ust'en. 'Ink'ez Yak'usda, 'en neyégha be'aBá ts'utni,
'en ne'aBá degha nus dézti 'int'ah, 'en 'o nus butl'a'úzdudoolyelh ts'ah'un na'a ndi yun
k'ut uzdutelts'ilh huba. 10 Ndi yun k'ut ne'abákah 'astl'iyaz zeh hubulh 'uts'int'ah, ndet
degha nus neba hoonzoo, 'et t'ehoninzun, 'et whuz na'a khunek ulhtus, 'i be nehunelhyi.
'Et whunts'ih Yak'usda ne'aBá, 'en ndet 'ilhuz wheni neba whutezoo k'una'a khunek
ulhtus, 'i be nelh yailhtuk. 'Et 'en k'una'a 'o 'un lubeshi neghu hoolah ts'oole ka.
11 Nts'e na'a ts'ah'un na'a khunek ulhtus, 'i be nelh yaintuk hoh uznezyi, whulutah teh
whuts'uzdutnik, 'et whunts'ih hukw'elh'az 'et whuz na'a uznezyi t'eh, 'et t'eh soo ts'ah'un
'int'ah dune uztele hoh Yak'usda nalh ts'ah'un na'a lhts'un uztet'ilh.

Yak'usda bughunek khun teh bula doohtnih gunih

12 'Et huwa 'ants'i ninéhtsai li'aht'ah hoh nuhgan naintle 'ink'ez nuhwhugwut chah
lait'ah suli t'eh, soo 'o 'un 'oohneh ghait'ah hoh ulhtus naoolhtsilh. 13 Nuhke ba ti chah
lhk'odez'a naholhtsilh. 'Et whuz na'a ndunnah nuhtah lahít'ah 'en tinch'a hooya ghait'ah,
'et k'us soo hilhtus na'hutedle. 14 Ts'iyanah ts'un ts'ah'un na'a lhts'un 'ooht'e hukwa'
'ooht'en. Lubeshi bughu hoolah dune wahle hukwa 'ooht'en. 'Et whu'et, 'aw neMoodihti
ts'oo'en ghait'ah. 15 Soo cho nuhtah nuhwhenich'oh nuhwhulhutsinkah bughohle! Doo
ka sih Yak'usda ye unzoo, 'i hiye ghoya. 'Et whuz na'an nduhooja t'eh, 'et bulunah
nuhwhutah ntsi' bulh nuni hunuzut wule. 'Et ndihínt'ah t'eh, 'et 'en hubugha lhanah
ntsi' bulh nuni hunuzut hutele ho' hoont'ah. 16 Doo ka sih nuhtah bulunah, 'uyoon
ts'ekoo k'us dune bulh lubeshi wulhchoot whuts'u nooht'uk. K'us Esau k'una'a 'en
Yak'usda bughohdloh. 'En 'udechoo whuzdli 'int'ah 'ink'ez ndai be'abá yuts'u yoozi, 'i
bube'ildzun yutele, be'abá nahuyoosdzi, 'i didut buts'itekulh, 'i 'uyinla, 'ilhuh yute'alh
zeh k'elha yutez'ai. 17 T'eoonáhzun hukw'elh'az dáhooja. Ndai hoonzoo yuk'eoote'alh
hukwa' ninzun, 'et whunts'ih be'abá yuch'a nalhú'a. Lhat hoh huwintse, 'et whunts'ih 'aw
be'abá dudeni nahudunoo'ah ghait'ah. Nts'oh dát'en whunts'i, 'aw hiba lhk'enaóodoo'alh
ghait'ah.

Ndunnah yak'uz húdelhts'i, 'en hubuts'un ts'utelwus

18 Ndez whuz na'a 'un whudóosni hukwa 'ust'en, ndunnah Israel buzkehkah, 'aw 'en
buk'una'a ilah hoh ndi dzulh Sinai* dune yut'aghunah, 'et 'aw whuz chatésyal. Ndi dzulh
ndulhcho dezk'un, 'ink'ez tsahólhgus cha' hoont'ah. 'Ankw'us 'aw hoonli honoolh'en
ghait'ah, 'ink'ez nilhts'i dus cho chah hoonli. 19 'Et Yak'usda ba be ts'újih, 'i chah hidíts'o

* 12:18 'Et 'udechoo khunek nuwhuba lhaidinla, 'I k'ut whunulh'en, Moses dzulh Sinai nusiya inle, ni ho' 'utni. Exodus 19:21-22, 20:18-21, Deuteronomy 4:11-12, 5:22-27

'ink'ez Yak'usda yalhtuk, 'et chah hódants'o. 'Et ndunnah yudánts'o, 'aw 'o 'un hidóots'o
hukwa cha'hunízun. 'Et whuz na'a hits'u tedudli 'aw 'o 'at huwhudutéts'o hukwa
cha'hunizun 'et huwa. [20] 'Et Yak'usda khunek butl'a ída'ai, 'et 'aw whulh hooyen ghait'ah
'et huwa. Khunek njan ndutni, "Khunai whunts'i ndi dzulh yut'agheznai t'eh, 'et t'eh
tse be hizóolhghelh, k'us k'aza be hiyooch'ih." [21] 'Et huho'en hoh tube whehunelhújoot.
Moses 'en whunts'i, "Whenlhujut k'et dulhúduz," ni. [22] 'Et ndi dzulh bugha nuhwhuzdáni,
'aw whuz chatahdulh. K'us ndi dzulh Zion ts'utni, 'i buts'un lhghadahdel. Yak'usda
khuna, 'en bukeyah whuti 'uhoont'ah. 'Ink'ez keyah whuti Jerusalem ts'uwhútni, 'et
yak'uz whuz'ai. 'Et lizas hulai k'et, 'aw uzdooni ghait'ah. [23] 'Ink'ez ndunnah Yak'usda
huba 'alha' yint'ah, ts'iyanah 'ilhunahuwúdulh huba whuz'ai. Ndun 'udechoo whuzdli
'en oosdzi, 'en ndunnah bube'ildzun yinli, 'en yak'uz ts'ih huboozi 'uk'une'úsduguz, 'en
chah 'et húdelhts'i. Yak'usda 'en ts'iyanah ba naheyelh, 'en chah 'et usda. 'Ink'ez ndunnah
ts'ah'un na'a lhadúlya, 'en hubuyegha, 'i chah 'et 'int'ah. [24] 'Et Sizi ndi k'an khunek neba
lhaíndinla, 'en neba hubéguz unli, 'en chah 'et usda. 'Ink'ez ndi 'uskai neba nadélt'ik,
'i be nelubeshi ts'iyawh neba hoolah suli, 'et nts'e na'a Abel yuzelhghi hoh buzkai yun
nadélt'ik, 'i 'o nus hoonzoo néwhunelhtan, 'et chah 'et whuz'ai. Ndi ts'iyawh 'et whuts'un
whets'elghaz.

Yak'uz whuts'un nelh yailhtuk ts'oozólhts'ai

[25] 'Et Yak'usda nohwhulh yálhtuk, 'et hubugha nohwhulh yalhtuk, khun dah doohtni
gunih! Whunulh'en, ndi yun k'ut 'et ndúbulhni, 'et whunts'ih 'aw hik'unucha'it'il, 'et
huwa hoolhtus hoh huba nahezya. K'an 'et yak'uz whuts'un nelh yailhtuk, 'en buch'a
nats'ulhúya t'eh, 'et 'o nus dáwhultus hoh neba nahutedeh. [26] Hoh da Yak'usda hubulh
yaílhtuk hoh ndi yun dulduz. 'Ink'ez doo chah zeh nets'ú hoozi hoh njan ndútni, "Doo
chah zeh ndi yun dutelduz. 'Aw 'i zeh ilah, yaz chah ndúhoolcho hoh whudútelduz."
[27] 'Ink'ez ndi khunek, "Chah zeh," 'utni, 'et ndez na'a néwhunulhtun, ts'iyai ndai 'ulya,
'i ts'iyawh dutelduz. 'Et whuz na'a dullhuk, 'i hoolah whutele. 'Et ndai 'aw ndoollhuk
ghait'ah, 'i 'ilhuz wheni 'utet'ilh. [28] Nts'oh huwa hoh nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, 'et
'aw nughóotnah ghait'ah. 'Et nets'u whutekulh. 'Et huwa ndi ye unzoo, 'i be ts'ah'un na'a
hoh Yak'usda, 'en neba dézti 'ink'ez neba be óonujut, 'en huba ne'ts'oot'en. [29] Nuwheni
neYak'usda kwun ts'iyai delhk'un, 'i 'et ndunt'ah ho' 'int'ah 'et huwa.

13

Ndi yun k'ut lubeshi buch'a nasulhúye

[1] 'Ahoolhyez nuhwhulhutsinkah hubuk'eoohtsi'. [2] Ndunnah whutsuh da chabuzeh'en,
hoonáht'i hoh nuhkoo dáboohlelh. Bulunah lizas tusih 'uhint'ah, 'aw t'eoonuzahzun 'et
huwa. [3] Ndunnah Sizi Gri hunedulh 'et huwa tsak'eoobaha'ai, bunalhúnih 'ink'ez bula
'ooht'en, 'en bulh tsak'edahla lí'aht'ah 'et huwa. Ndunnah be dzuh neoobahalh'en, 'en
chah whuz na'a nuhwhubeni tah 'obulhdzun. Ts'iyawh 'ilho yust'e zeh 'uts'int'ah 'et
huwa. [4] Lhghuzdelhts'i, 'i ts'iyanah ba' hoont'ah, 'ink'ez whudézti. Lhghu húdelhts'i
whu'iz hoh dukw'usti k'ut dawhut'en, 'aw chahóotsi' ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndan
'uyoon ts'ekoo k'us 'uyoon dune bulh tinta' 'uhut'ih, 'en Yak'usda huba nahuteyeh ho'
hoont'ah. [5] Nts'e na'a ndi yun delhúts'i huwahli. Ndai k'an 'et aht'i, 'i 'o nus 'uyoo ka
daoohtni gunih. 'Et huwa neMoodihti njan ndutni,

"Aw nuhghu toosya ghait'ah,
'ink'ez nuhla doosnih ghait'ah."

[6] 'Et huwa nedzi ulhtus whé 'uzdooni,
neMoodihti 'en nela 'ut'en 'int'ah.
Dune danehulh'en 'et whunts'ih 'aw chats'unoolhújut.

Ndunnah lhelhts'un na'a nehóodulh'eh, 'en buk'une' 'ooht'en gunih

[7] Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh ndunnah nuhtsuh whudélhdzulh, 'en bunaoolhúnih.
'En 'uhint'ah Yak'usda bughunek be nohwhulh yáhalhtuk. Nts'e na'a niz dak'ez ndi
yun k'ut hudélhts'i da hubulh dáhooja, 'et howu nuní noohzut. 'En hiye 'alha 'int'ah,

'en buk'una'a ne'ooht'en. [8] Sizi Gri 'en hulhda, k'an dzin, 'ink'ez 'ilhuz wheni chah,
'et zeh ndunt'ah. [9] Lhelhts'un na'a 'ink'ez hoontsi' hukw'u na'a dune hohodulh'eh,
'en huboozólhts'a 'ink'ez buk'une' 'ooht'en gunih. Ndai Lizwif hiya'alh, 'i 'ants'i unli
ho' 'int'ah. 'Et ndunnah buk'una'a 'uhut'en, 'aw bula 'uwhudóneh ghait'ah. 'Et huwa
ye unzoo, 'i be whuz na'a nedzi yuh dez'ai t'eh, 'aw 'et zeh ts'ah'un 'uhoont'ah.
[10] Nuwheni Sizi Gri buba 'alha' yint'ah 'uyoo Yak'usda bukw'uzdai ts'it'i. 'Ink'ez ndai
Yak'usda bukw'uzdai neba k'eínkat, 'i ts'oo'alh huba' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndunnah
Lizwif ndi yun k'ut bun cho but'ah ne'hút'en, 'aw hiyoo'alh ghait'ah, 'aw whuz na'a
butl'achahoolts'ulh. [11] 'Et náwhulnuk degha nus dezti khunai buzkai, ndet degha nus
whudézti, lubeshi ba 'et whuz dainínkai. 'Et ndi khunai buyust'e, dune whut'i, yoo 'az ts'ih
hidélhk'un. [12] 'Et whuz na'a zeh Sizi keyah whuti whunanesdutl'oo dati 'o 'az ts'ih 'et dzuh
nuhiyulhdzut. 'Et hoh dich'oh duduzkai, 'i be Yak'usda ba 'udun neninínla. [13] 'Et huwa
ts'uwhut'i 'o 'az ts'ih, nts'e Sizi Gri 'int'ah, 'et nuwheni chah 'et 'uts'oot'e. 'Ink'ez nts'e
na'a hoh hooya hiyulhtsi, nuwheni chah ts'uhóolhchoot. [14] 'Et ndi yun k'ut 'aw keyah 'ilhuz
'uwhutet'ilh hoolah ho' hoont'ah. 'Et whunts'ih ndet keyah 'ilhuz 'uwhutet'ilh, 'et whuz
de whélts'ulh, 'et zeh hukwa ts'ités'en. [15] 'Et huwa Sizi Gri boozi bugha 'ahoolhyez Yak'usda
chanailya uzdóoni. 'Et whuz na'a Yak'usda uzdóolhti. [16] 'Et hoonzoo 'uwhulh'en 'ink'ez
ts'iyawh 'ilho lhula' daht'en, 'et khun whunaoodoolhúnah gunih. 'Et whuz na'a Yak'usda
bugha whut'aih, ts'iyawh 'et tube hóont'i. [17] Nuhtsuh whudélhdzulh, 'en hubuk'une'
'ooht'en 'ink'ez hubutl'á' dudoolhúyelh. 'En nuhzul nuhwhuba ghuhindli 'uhint'ah 'et
huwa. 'Ink'ez nts'e na'a nuhwhuba highunli, 'et hube 'ut'en whugha Yak'usda but huteyin.
'Et huwa soo ts'ah'un na'a niwhúnah'aih. 'Et whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et ndunnah
whutsuh whudélhdzulh huhót'i hoh Yak'usda ba nuhghú hoole huba' hoont'ah wule.
Khun teh nuhwheni nuhgha khunani wahle gunih. 'Et ndaht'en t'eh, 'et zeh nuhwhuba
whutézoo.

Neba tenadoohdli

[18] Ts'ah'un na'a t'ets'oninzun neyuh ts'ih bugha t'ets'oninzun, 'i 'aw hoonliyaz hoontsi'
bughah hoolah. Whuz na'a zeh ts'otétun hukwa 'uzninzun. Whuz na'a neba tenadoohdli.
[19] 'Et 'o 'un chah nuhts'u tédusdli, suba tenadoohdli, 'et sih 'aho Yak'usda nuhts'ó
tl'anasoolhtelh.

Ye unzoo, 'i nohwhulh 'óot'e

[20] 'Aw 'et Yak'usda 'en be nedzi ts'ah'un 'oot'e negha óoni'ai, 'en neMoodihti Sizi Gri
buzkai be neba nadélt'ik, 'et huwa yahadla tah dinaidilhti. 'En sheep ghunli ncha 'int'ah.
'Ink'ez ndi 'uskai 'i be 'ilhuz wheni khunek neba lhaídinla, 'i ho' 'int'ah. [21] 'Et Yak'usda
soo ts'ah'un na'a lhadulya nuhtelhtsilh, 'et whuz na'a nuhwhuba tenadutesdli. 'Et hoh
Yak'usda nts'e na'a nuhts'u hukwa' ninzun, 'et ts'iyawh huba 'uwháhla. 'Ink'ez ndai
Yak'usda Sizi Gri be'et nuhwhuba 'uwhulh'en, 'et 'uhóonla t'eh, 'et nduhóolhcho hoh
hootét'i. 'En zeh 'ilhuz wheni buba ts'odóolhti. 'Et ndoh honeh. [22] 'Et sulhutsinkah, soo
cho nuhts'u tédusdlih ndi khunek 'i be nus nóoht'uk, 'i ts'iyawh soo cho óozelhts'ai 'ink'ez
nuhwhuba 'alha 'oot'e. 'Et whunts'ih 'aw lhat 'uk'echá'iduguz. [23] Nelhutsin Timothy
tsak'esda, 'en 'aw 'et tinánja, 'et t'ewhunoohzeh hukwa' nuszun. 'Et 'aho whusanája
t'eh, 'en bulh nuhts'un tadút'us. [24] Nuhtsuh whudélhdzulh chah, 'ink'ez dune Yak'usda
bube'ildzun, 'en chah suba dahooja budóohni. Yun k'ut Italy whut'en, 'en chah dahooja
nuhuwhútni. [25] Nuhwheni ts'iyawh ndi Yak'usda ye unzoo, 'i nohwhulh 'oot'e nuhwhuba
hukwa' nuszun. 'Et ndoh honeh.

James Ndi Dustl'us Yuk'e'ánguz

Ndunnah Lizwif huba 'alha' hoont'ah James dahooja hubulhni

1 Si James, Yak'usda 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri ba 'ulhna usdli. Nuhwheni Lizwif,
ndunnah Sizi Gri huba 'alha' 'uhint'ah, nuhwhukeyah nuhwhuch'a nuhwhuts'unézyoot
ahli, ndi dustl'us nuhts'ó k'e'ezges, 'i be dahooja nuhwhudúsni.

Dzuh nahudeh huwa hohóodul'eh

2 Sulhutsinkah lhat hoh lhelhts'un na'a dzuh nahzut t'eh, 'et whunts'ih hoonaht'i hoh
whuz na'a zeh 'ooht'e. 3 T'ewhunáhzun nts'e na'a Yak'usda but'aninehtan hoh lhelhts'un
na'a dzuh nahzut, 'et whunts'i soo ulhtus hoh nudoolhúya, 'et whuz na'a hodoolhú'eh.
4 'Et whunts'ih nts'e na'a Yak'usda ba ulhtus sahli, 'et 'alha' soo ts'ah'un na'a ts'iyawh
hodoolhú'eh. 'Et t'eh Yak'usda ba lhadúlya wahle. 'Ink'ez soo ts'ah'un na'a 'ut'en k'ah
lhaódahla. 'Et whuz na'a Yak'usda ba hoonliyaz whu'et cha'áhnil. 5 'Et nuhwheni bulah
Yak'usda be whútnih 'aw ts'iyawh chaht'ih t'eh, 'et sih Yak'usda hika hiyoodolhkut.
'Et ndan hika hiyoodulhkut, ye dinzoo 'i bugha íte'alh. 'Ink'ez 'aw hooya huboolhtsilh
ghait'ah. 6 Ndun hiyoodulhkut, bé 'alha' hoont'ah 'i be hiyoodolhkut. Khun teh huba nawh
'uhot'e gunih. 'Et ndun ba nawh 'uhoont'ah, 'en nts'e na'a nilhts'i too hubulh nudutun
li'hint'ah. 7 'Et huwa ndunt'ah dune khun teh neMoodihti 'aw hoonliyaz bugha óote'alh
hunoozin gunih! 8 Ndunt'ah, 'en 'ahoolhyez nawh 'uhet'ilh hinli.

Hoonzoo 'int'ah 'ink'ez tehul'en chah Yak'usda ba lhgha zeh 'uhint'ah

9 Ndun nelhutsin tehul'en, 'en Yak'usda dune degha nus ncha yulhtsi, 'et huwa huhót'i
huba' hoont'ah. 10 'Et whunts'ih soo de'a 'int'ah duzooneya be nduk 'ududildzun, 'en
Yak'usda yuk na'yinla, 'et huwa hót'i huba' hoont'ah. 'Et t'ewhunónzin nts'e na'a
'indakyaz dátsaih, whuz na'a zeh ye soo de'a 'int'ah, 'i bugha khoona ghait'ah. 11 'Et sa
ha'aih teh 'i be tube whunizulh. 'I be 'indak chun dugih teh, bindak nakuk. 'Et lhe'ildzoo
nduwhút'en 'et whunts'ih hoolah 'ulhih. 'Et whuz na'a zeh ndunnah soo de'a 'int'ah
'awhuz dude 'ut'en 'uhulh'en hoh dich'oh whunts'i huhoolah hutele.

Dzuh nuts'uzut 'et whunts'ih Yak'usda buk'ets'intsi'

12 Ndan ts'óolhdzih, 'et whunts'ih 'awhuz whechaítsaz, 'en degha nus hoonzoo hubugha
whutelts'ulh. 'En 'int'ah 'ilhuz ye khútena bughá whunt'ai. Ndet whuch'a' nílhde, 'et
chah hubugha whútelts'ulh. Ndun neMoodihti yuk'entsi', 'et whuz na'a buts'ú hoozi.
13 'Ilhunuh lubeshi ts'unínt'uk t'eh, khun teh Yak'usda sóolhdzih dooni gunih. 'Aw
Yak'usda ntsi' be ólhdzih ghait'ah. 'Ink'ez dich'oh chah whuz na'a zeh 'uyoon hoontsi'
ts'ih bunoolht'uk ghait'ah. 14 'Et whunts'ih nuwheni 'ilhunuh ts'inli hoh nuwhenich'oh
hukwa' uzninzun, 'et huwa lubeshi 'uztelh'ilh ts'ih whuts'úznint'uk. 15 Nduts'ut'en t'eh, 'et
nts'e na'a hukwa' uzninzun k'una'a hoh lubeshi 'uts'ulh'ih, 'et lubeshi whe'whudit'en. 'Et
lubeshi 'uts'ulh'en t'eh, 'et 'i bugha dats'útsaih. 16 Sulhutsinkah nuwhuk'esi', nanooht'ah
gunih! 17 Ne'aBá, 'en yak'uz be whét'en, 'i ts'iyawh 'uyinla. Ndi be whét'en, 'i whulutah
teh 'uts'un na'a na'ut'ih 'ink'ez tsakwúts'it li'whulh'ih. 'Et whunts'ih ne'aBá 'aw nawh
'uninzun unli ilah. 'Et huwa ndai ndus de negha whúninla, 'et unzoo 'ink'ez soo ts'ah'un
'uhoont'ah, 'i ts'iyawh 'en zeh buts'un ha whúkat ho' hoont'ah. 18 Nts'e na'a dich'oh
hukwa' ninzun, 'et whuz na'a 'uja hoh ndi khunek 'alha' 'int'ah, 'et 'i be doo chah
ts'uwhuzdli. 'Et whuz na'a ndúhooja ndai 'uyalh'en, 'i hubutah 'et hoh nuwheni 'udechoo
bube'ildzun ts'uzdli.

'Ilhunuh ahli hoh soo cho 'udoohts'o

19 'Et huwa sulhutsinkah nuwhuk'esi', 'ilhunah ahli hoh Yak'usda bughunek soo cho
doohts'o. Sayaz hukw'u nuní nulhzut k'an zeh yatulhtih. 'Et khun hunoolhúch'eh gunih.
20 Whuzáhke t'eh, Yak'usda ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'aw whuz na'a buk'une' 'ooht'en
ghait'ah.

Yak'usda bughunek buk'une' aht'en 'ants'i oozélhts'ai ilah

21 'Et huwa ts'iyai whudutsun k'una'a ne'aht'en, 'ink'ez lhat hoh tink'us na'a ne'aht'en,
'et 'i ts'iyawh whula doohtnih. 'Ink'ez Yak'usda bughunek nuhyudánde, 'i nuhdzi yuk
úlhdzun hoh wúlhchoot. Ndi khunek 'i be zeh nuhtelhyih. 22 'Et nuhwheni Yak'usda
bughunek daja ni, 'et whuz na'a buk'une' 'ooht'en. 'Ants'i oozélhts'ai ilah. 'Et ndaht'en
t'eh, nuhwhenich'oh na'dunaht'ah hoh aht'en. 23 'Et ndun ndi khunek 'ants'i hidits'o
'et whunts'ih chayúlhchoot, 'en ndunt'ah, 'en 'uhint'ah, ndai be na'uzdunul'en 'i be
na'hundunul'en, whuk'ah ts'ih 'uhint'ah. 24 Dich'oh na'dunul'en, 'ink'ez 'et nts'e na'a
nul'en, 'et 'aw 'et whunaoodilnah. 25 'Et whunts'ih Yak'usda bughunek lhaódinla, 'i be
lubeshi ch'a nanenilhti, ndunnah 'en soo cho hik'eyalhtuk 'ink'ez whunachahodulhúnah,
'ink'ez daja ni 'ahoolhyez hukw'úne' hut'en t'eh, ndan nduhut'en, 'en 'et whuz na'a dude
'ut'en k'ah huwa degha nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh. 26 Ndun nuhtah Yak'usda
ba ne'hut'en huninzun, 'et whunts'ih 'aw bughunek bugha cha'oolih, 'et dich'oh zeh
na'hundunut'ah. 'Et 'ants'i 'et ndunt'ah Yak'usda ba hut'en, 'et 'aw hoonli chahóolah.
27 'Et nts'e na'a ts'ah'un 'uhoont'ah, 'ink'ez 'alha' 'uhoont'ah hoh Yak'usda ne'aBá, 'en ba
né'ts'ut'en, 'et njan dúhoont'ah: ts'unah 'ink'ez tsandelh, 'en dzuh nahudeh huwa buzih
nuts'oodelh huba' hoont'ah bula ts'oot'en ka. 'Ink'ez ndi yun k'ut dawhút'en lubeshi
'ul'en, 'i bugha dutsun wahle gunih.

2

Khun teh 'ilhunuh, 'en 'uyoon 'o nus unzoo ho' 'int'ah noohzun gunih

1 Sulhutsinkah, neMoodihti Sizi Gri whudézti, 'en nuhwhuba 'alha 'int'ah, 'et huwa khun
teh 'ilhunuh 'uyoon 'o nus unzoo noohzin gunih. 2 Khunyaz tulih 'ilhunuh dune nuhluglez
nuhwhughut danínya hoh lande'ai dézti, 'i nidelya, 'ink'ez naih unzoo, 'i be dune unli.
'Ink'ez 'et zeh 'uyoon dune, 'en chah yunéyalh. 'En tel'en 'int'ah, 'ink'ez bunaih untsi',
'i be dune unli. 3 'Et ndan bunaih unzoo hoonáht'i hoh, "Njan hoonzoo sinda," dahni. 'Et
ndan tel'en, 'en 'udahni, "Ants'i njan yun neke zih sinda, k'us 'ants'i hoh sinyin." 4 'Et
whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et 'alha nuhwheni 'ilhunuh 'en 'uyoon 'o nus unzoo nahzun.
'Et whuz na'a nuhwheni untsi', 'i be 'uda huba nahuzáhya. 5 Sulhutsinkah nuhwhuk'esi',
soo zúlhts'ai. Ndi yun k'ut t'ehul'en, ndan Yak'usda k'entsi', 'en 'utahábanla huba
'alha' hoont'ah 'i be soo hude'a 'int'ah hubulhtsi. 'Aw ndi yun k'ut be 'uts'int'ah ilah.
'Ink'ez nts'e Yak'usda hubudayi cho unli, ne'aBá yit'i, 'i hubugha ítelelh 'et 'i hubugha
ítekulh. 'Et whuz na'a zeh ndan yuk'entsi', 'en chah hubugha ítelelh. 6 'Et ndan tel'en
nuhghu ninya hoh buts'u dudelhúti. 'Et whunts'ih soo de'a 'int'ah, 'en hoontsi' hukw'u
na'a ne'nohwhuhulh'en. 'Ahoolhyez nahéyelh but nenóhohugus. 7 Ndi boozi unzoo, 'i
be nuhwhúlhni, 'alha 'i hich'a yalhtuk. 8 'Et Yak'usda nehubudayi cho, ndi bughunek
netl'aída'ai, 'i neba 'uk'e'ánguz, 'et njan ndutni, "Nts'e na'a nuhwhenich'oh k'enadahtsi',
'et whuz na'a zeh 'uyoon buk'eoohtsi'." 'Et nduht'en t'eh, 'et soo' hoont'ah. 9 'Et
whunts'ih 'ilhunuh 'uyoon 'o nus unzoo nahzun t'eh, 'et lubeshi 'ahla hoh 'aht'ah. 'Et
whuz na'a ndi Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i whunówhunulhtun khunek k'unyis ahli.
10 'Et ndi Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i ts'iyawh buk'une'ts'ut'en 'ink'ez hoontsolyaz
k'uzninyuz t'eh, 'et ts'iyawh k'uzninyuz ho' hoont'ah. 11 Ndun 'et nendulhni, "Dune k'us
ts'eke bulh tinta' 'ooht'en gunih." Njan chah 'et ndutni, "Dune soolhghelh gunih." 'Et njan
dúhoont'ah, 'uyoon 'at bulh tinta' cha'ínt'il t'eh, 'et whunts'ih dune sílhghih t'eh, 'et ndi
Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i ts'iyawh k'uninyuz ho' hoont'ah. 12 'Et huwa Yak'usda
bughunek netl'aída'ai, 'i be lubeshi ch'a nenilhti, 'aw 'et nilhdukw hoh 'i be nuhwhuba
nahutedeh noohzin. 'Et huwa 'et whuz na'a nuhwhenich'oh lhutah ts'ah'un na'a lhulh
yaoolhútuk, 'ink'ez whuz na'a zeh ne'óoht'en. 13 'Et huwa ndet dzin tele neba nahutedeh
whusawhútelts'ulh, ndan 'ugha techa'nízun, 'en bugha techa'nídzun hoh Yak'usda yuba
nahuteyeh. 'Et ndan 'uyoon bugha té'ninzun, 'en Yak'usda yugha te'untézeh hoh yuba
nahuteyeh.

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i 'ut'en unzoo be'et t'eh, 'aw hoonli cha'hóolah ho' hoont'ah

14 Sulhutsinkah, ndan dune 'utni, “Be 'alha 'uhoont'ah 'ust'i,” 'et whunts'ih Yak'usda
'aw yuk'únucha'ust'en t'eh, 'i 'aw huba cha'hóozooh ho' hoont'ah! 'Et ndunt'ah be 'alha
'uhoont'ah soo butelhyih nahzun ih? 'Awundooh! 15 'Et nelhutsinkah k'us neulhtuskah
naih chahít'i, k'us k'an 'et dzin huba whúnts'i, 'aw hiyoo'alh, chahít'i t'eh, 16 'et 'ilhunuh
nuhwheni nuhtah ndo búlhni, “Soo óoht'e. Noohzul. Soo cho na'ooht'alh.” 'Et whunts'ih
ndai hoonli hiye ndunidzit, 'i 'aw hiye bula cha'áhnil t'eh, nts'e na'a nuhwhuba whutézoo?
'Aw khunek zeh hik'ekhóona ghait'ah. 17 'Et whuz na'a zeh dune ndutni, “Be 'alha
'uhoont'ah ust'i,” 'et whunts'ih Yak'usda 'aw yuk'unucha'ust'en t'eh, 'aw hoonliyaz
chailah. 18 'Et whunts'ih 'ilhunuh tulih ndez na'a njan ndúsudooni, “Nyun be 'alha
'uhoont'ah int'i, 'ink'ez si 'ut'en 'ust'i.” Ndint'en t'eh, 'aw 'et nye 'ut'en be'et be, be mba
'alha' hoont'ah whusunílhtun, 'et t'eh si chah se' 'ut'en be, 'i be suba 'alha' hoont'ah
whunyunoolhtun. 19 'Et chah sudóni, “Yak'usda 'ilhunuh zeh 'int'ah.” 'Et mba 'alha'
hoont'ah, 'et huwa 'ut'en unzoo, 'i 'ilh'en. 'Et whunts'ih ntsi' nudude, 'en whunts'i 'et
whuz na'a huba 'alha 'uhoont'ah hoh nujut bulh hududuz. 20 'Et nyun tube whuzinik!
'Awhuz ih t'eóonuzínzun? 'Ut'en bu'et t'eh, 'et t'eh ndunt'ah be 'alha 'uhoont'ah, ndi yun
k'ut 'aw hoonli chailah ho' hoont'ah. 21 Ndez na'a njan nduhooja, netsuh da, Abraham,
'en buye', Isaac, 'en Yak'usda bukw'uzdai k'eyilhti, Yak'usda ba yutuzelhghelh ka. 'Et
huwa dude 'ut'en be ts'ah'un dune suli. 22 Soo ts'ah'un na'a t'ewhunonzeh, Abraham be
'ut'en k'ah, be 'alha 'uhoont'ah, 'i be 'uja. 'Et be 'ut'en k'ah huwa, be 'alha 'uhoont'ah soo
ts'ah'un na'a lhadúlya suli. 23 'Et Yak'usda bughunek daja ni 'en bugha, 'i ts'iyawh 'uhóonla.
Ndez na'a njan ndutni, “Abraham 'en Yak'usda yuba 'alha' 'int'ah. 'Et huwa Yak'usda
ts'ah'un dune inli,” yúlhni. 'Ink'ez Yak'usda bulh t'eke yudét'i suli, hiyúlhni. 24 Soo
cho whunoolh'en, 'aw be 'alha 'uhoont'ah bugha zeh ilah hoh ts'ah'un dune ts'ulhlhih.
Ne'ut'en 'i bugha zeh chah. 25 Ndun lubeshi 'ul'en, Rahab hiyúlhni, 'en dich'oh dude
'ut'en k'ah huwa, dune nalh ts'ah'un 'int'ah suli. 'Et ndez na'a ndúja, ndunnah Joshua ba
khunek na'a, 'en dabúninla hoh 'et hukw'elh'az 'udun titi tinaóobuninla. 26 'Et huwa njan
dúhoont'ah, neyust'e neyégha bughi yoolah t'eh, 'aw khoona ghait'ah. 'Et whuz na'a zeh
be 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez ne'ut'en k'ah chah bughi yoolah t'eh, 'et be 'alha 'uhoont'ah
'aw hoonli chahóolah.

3

Neghunek bughu chats'ilah t'eh

1 Sulhutsinkah nuhtah khun teh stalhanah dune hodulh'eh wahle hukwa 'ooht'en gunih.
Nuwheni hodulhú'eh, 'et 'o nus hooncha hoh neba nahutedeh 'et huwa. 2 Lhat hukw'u
na'a lubeshi 'uts'ulh'en 'et huwa. 'Et dune dich'oh bughunek be 'aw lubeshi chaílhchulh
t'eh, 'en dune soo beni lhadúlya suli. Buyust'e dulhcho hoh ts'ah'un na'a né'yulh'en 'et
huwa. 3 Njan howu nuní noohzut, ndi yeztli buza yant'uk, 'i buza ts'uyulih t'eh, nts'oh tula
núznulht'i, buyust'e hoh túne' 'ut'en. 4 Njan 'et chah howu nuní noohzut, ts'i cho ncha, 'i
be ts'ekelh 'ink'ez tube nilhts'i t'eh, hoh teh nulhts'i. Nts'oh tatsi dalcho 'et whunts'ih niz
chos lhe'íltsol, 'i 'et whunts'ih yuk'úne' 'ut'en. 5 'Ink'ez netsoola lhe'ultsol, 'et whunts'ih
hooncha howu yalhtuk. 'Ink'ez whunulh'en, kwunyaz dik'aih teh, dáwhulcho chuntah
be whúdutek'un ho' 'uhoont'ah. 6 Netsoola 'ants'i kwun li'int'ah. Ndai khunek ts'ah'un
na'a cha'ít'ah be yats'ulhtuk, 'i be dubih. 'I be ndulcho neyust'e tinta' yulh'ih. Ndi yun
k'ut neyust'e whuts'u nint'uk, 'ants'i kwun k'una'a hoolhtus whulhtsih. 'Ink'ez netsoola
'i kwuncho yuh whumoodih, 'en be dik'aih. 7 'Et ndi yun k'ut khunai lhelhyoo dedowh,
dut'ai, ndai yun k'ut núlh'as, 'ink'ez ndai toot hoonli, 'i chah, nuwheni ndi yun k'ut dune,
'i ts'iyawh k'une' ts'ool'en huba' hoont'ah. 8 'Et whunts'ih 'aw 'ilhunuh netah whunts'i,
khunek be yats'oolhtuk, 'i 'aw k'une' ts'uhool'en ghait'ah. 'Ahoolhyez bé hoontsi' tune'
uzduni, 'aw 'ustl'e 'uzdóoneh ghait'ah. 'Et neghunek poison li'int'ah, 'i be 'uyoon ts'ughan
li'ts'ut'en. 9 Nezek be Yak'usda ne'aBá tube cho buba ts'odélhti. 'Ink'ez 'i be zeh nelh
dune hubézduyih, 'en Yak'usda duk'una'a 'obinla 'ink'ez. 10 'Et whuz na'a zeh nawh k'una'a
yats'ulhtuk. Whulutah hoonzoo k'una'a neuzduni. 'Ink'ez whulutah hoontsi' hoh tuné'
uzduni. Sulhutsinkah 'et 'aw whuz na'a cha'hóst'e huba' hoont'ah. 11 Too unzoo, 'i 'ink'ez

too ntsi' 'aw 'ilho haóoli ghait'ah. [12] Sulhutsinkah, ndi duchun fig hiyulhni, 'i bumai olive
chah buts'u haínooyeh ghait'ah. 'Ink'ez mai chun, 'i chah 'aw bumai, fig hiyulhni, buts'u
haínooyeh ghait'ah. 'Et whuz na'a zeh ya too, 'i 'ink'ez too unzoo, 'i bulh 'aw 'ilho haóoli
ghait'ah.

Yak'usda ye whunih 'ink'ez netsudule ye whunih

[13] Ndan nuhtah whunih dune unli 'ink'ez lhat nt'eooninzun? 'Et ndunt'ah hoonzoo
k'una'a nuhtah dune wule. 'Et whuz na'a bube 'ut'en k'ah whunih be 'ink'ez yuh
'ududildzun 'i be 'utet'ilh ho' hoont'ah. [14] 'Et whunts'ih nuhwheni degha nus lhghe
'oolhúnih 'aht'ah, 'ink'ez 'ahoolhyez 'uk'une' dut'en hukwa' nahzun. 'Et whuz na'a
nuhdzi yuh whudez'ai t'eh, 'i be 'óont'e' be howu yaoolhtuk gunih! Ndet khunek 'alha'
'int'ah, khun teh hubugha hóhts'it gunih. [15] Ndi be whútnih, 'aw ndus de hachadilts'ulh.
K'us ndi yun k'ut hiye whunih, 'i 'int'ah. Nts'e na'a neyust'e whuts'u nint'uk hukw'u
na'a 'úhoont'ah. Ntsi' nududeh, 'en ye whunih, 'i 'int'ah. [16] 'Et nts'e 'uhoont'ah
dune lhghe' hoolnih 'ink'ez 'ahoolhyez dich'oh zeh k'ununi hunudzut, 'et whuz na'a
ts'iyawh huba whe' hoont'ah hooyah dawhútenilh simba, 'ink'ez ts'iyaintsuk hoontsi' hoh
'uwhahulh'en. [17] 'Et whunts'ih ndus de be whutni, ndez na'a njan ndut'en, 'udechoo, 'i
netsun hoolah neilh'i, nedzi dezghel yulhtsi, 'ink'ez nagoosdliyaz né'ts'ut'en. 'Et hoh
'uyoon hukwa' huninzun k'una'a bugha ts'úwhunle. Be te'nudzun, 'i be uzdutébun,
'uyoon ba 'ut'en unzoo, 'i 'uts'oolh'en, ts'iyanah lhgha zeh nebuts'oolh'en, 'ink'ez 'aw
nawh cha'ts'unizun hoh ne'ts'oot'en. [18] Ndunnah 'uyoon bugha ts'ah'un 'uhoot'e 'et huba
hukwa' huninzun, 'i bube 'ut'en bugha ts'ah'un na'a huba ne'hoot'en. 'Et sih lhanah
ts'ah'un na'a lhts'un 'uhútet'ilh.

4

'Ududelhúti 'i be dune lhtah huwhulyih

[1] Nuhwheni nuhtah di ka ts'iyawh lhenah lhutah 'udahnih, 'ink'ez lhéhdulh? 'Et
nts'ez de hawhélts'ut ho' hoont'ah? Ts'iyanah duk'una'a hukwa' huninzun, 'et whuz de
hawhélts'ut ho' hoont'ah. [2] Tube hoonliyaz hukwa' nuhzun 'et whunts'ih 'aw chawháht'ih.
'Et huwa dune sulhghih. Dune ghe' 'oolhúnih 'et whunts'ih ndet hukwa' nahzun 'aw
chawháht'ih. 'Et huwa ts'iyawh lhenah lhutah 'udahnih 'ink'ez lhedáhdulh, 'ink'ez
Yak'usda buts'un 'aw buka cha'yooduzulhkut, 'et huwa 'aw chawháht'ih. [3] Yak'usda
buka yoodulhkut 'et whunts'ih 'aw nuhghá yo'alh ghait'ah. Hoontsi' hukw'u na'a buka
yoodulhkut 'et huwa. 'Ants'i nuhwhenich'oh nuhwhuba hoonzoo hukwa' nahzun teh, bé
ne'teht'en, 'et huwa 'aw nuhgha yóo'alh ghait'ah. [4] Nuhwheni dune 'ink'ez ts'ekoo lhulh
tinta' aht'ih lí'aht'ah, soo zélhts'ai, ndi yun k'ut hoontsi' túne 'aht'en, 'et zeh hoonáht'i
t'eh, 'et 'alha' Yak'usda ch'a dehtni ahli. 'Et huwa ndunnah ndi yun k'ut hoontsi' tune'
tet'en hukwa' huninzun, 'en Yak'usda ch'a detni na'hududulhtsi. [5] Yak'usda bughunek
'ants'i 'et cha'dusnih hoh njan ndutni, "Ndoni neyudinda, 'en tube cho 'uyoon neba ka
cha'nizun." [6] 'Et Yak'usda lha'un ye unzoo, 'i negha íni'ai, 'et huwa ndez na'a bughunek
njan ndutni,
"Ndunnah 'ududélti,
'en Yak'usda ch'a detni 'int'ah.
'Et whunts'ih yuh úududildzun,
'en ye unzoo, 'i bugha yú'aih ho' 'int'ah."

Be yuh 'uzdudildzun, 'i ndi yun k'ut hoonli zeh ghu nuni uznuzut t'eh, 'aw netsudule nech'a 'oolhdeh ghait'ah

[7] 'Et huwa Yak'usda 'en zeh butl'a' uzdudooltelh. Netsudule, 'en buch'a uzdetni, 'et
t'eh nuhghu nátsitelyalh. [8] Yak'usda beghah ninahya t'eh, 'et t'eh Yak'usda didut chah
nuhghah niteyalh. Nuhwheni tinta' 'uhut'ih, 'et whuch'a nuhla tóonahgus. Nuhwheni
nawh nanínahdeh, nuhdzi butsun hoolah naoolhtsilh. [9] 'Et dáhja, 'et nuhwhenich'oh
tube cho yuh 'ududoolhúdzin! 'Ink'ez howuni 'oohle! Ndet hoontsi' howahdloh, 'et
'ustl'e 'udoohneh, 'et huwohtso! Ndi nuhwhuba whunenik tune' 'aht'en, 'i ts'iyawh

whuladoohtnih, 'ink'ez nuhdzi undooda. 10 NeMoodihti bubut yuh 'ududoolhúdzin, 'et sih
nawhudóolhti.

Newhulhutsin buts'un nahonyeh gunih

11 Sulhutsinkah lhuch'a yaoolhtuk gunih! Ndan dulhutsin duch'a yalhtuk 'ink'ez
yuba nahezya t'eh, 'en Yak'usda bughunek netl'aída'ai, 'i yuch'a yalhtuk hoh 'utni. 'I
'o nus unzoo na'dunúdzun. 'Et ndint'en t'eh, 'aw Yak'usda khunek netl'aída'ai, 'aw
kw'unucha'zint'en, Yak'usda k'una'a naheyelh 'int'ah na'dunínzun. 12 'Aw 'ilhunuh zeh
'int'ah ndi khunek netl'aída'ai. 'Aw 'ilhunuh zeh dune hubulhyis k'us kwuncho yuh ts'ih
hubutelh'alh. 'Et huwa ndan inli na'duninzun hoh 'uyoon ba nahanyelh?

Bunt'ah nts'oh datánt'ilh 'et huwe' dudelti howu yaoolhtuk gunih

13 'Ink'ez nuhwheni ts'iyawh sih soo zélhts'ai. Bulunah ndez na'a tulih njan ndudóohtni,
"K'an dzin k'us 'om bun tulih nts'un keyah ts'utedulh. Whuz 'ilhuh naooduzuk 'et
'uzdutélts'ilh, whuz sih sooneya lhai 'uts'ooleh." 14 'Et whunts'ih bunt'ah 'aw dawhútenilh
t'eóonuzáhzun. Be kháhna, 'i ndai ho' 'int'ah? 'Ants'i lhut li'int'ah. 'Astl'iyaz ndoh hoh
nudúdeh, 'ink'ez hoolah 'ulhih. 15 'Et k'us ndez na'a njan ndudóohtni huba' hoont'ah,
"NeMoodihti hukwa' ninzun, 'ink'ez 'awhuz ts'ukhuna, 'et t'eh ndi k'us ndai, 'et whuz
na'a njan dúztenilh." 16 'Aw 'et nuhwheni 'ududélti ndet 'ududelti be yalhtuk, 'et ndi
ts'iyawh hoontsi' ho' hoont'ah. 17 'Et huwa ndan t'ehoninzun ts'ah'un na'a ne'hoot'en
huba' hoont'ah, 'ink'ez nduchahúst'en t'eh, 'et sih huba lubeshi hoonli.

5

Nuhwheni soo deh'a, ndunnah tehul'en hube soo de'at 'et huwa nuwhuba nahutedeh

1 'Et nuhwheni soo deh'a 'aht'ah sih soo zúlhts'ai. Dawhultsi' nuhts'u whekulh, 'et
huwa tube cho ahtso 'ink'ez 'alhúdzul. 2 Be soo deh'a, 'et ts'iyawh holhjut. Nuhnaih
'i whunts'i, 'i chah musdzoombai ts'iyawh ya'al. 3 Nuhwhugold 'ink'ez silver 'i bulh, 'i
ndulhcho k'una'didutsan. 'Ink'ez ndi k'ena'didutsan, 'et hoh nahuhooté'alh dant'ah ahli.
Ndi ndai kwun hoolah ilh'i, 'i, 'et whuz na'a ndaht'en tinta' nuhtélh'ilh. 'Et dek'elh'az
dzin 'et huba 'uwháhla! 4 'Et ndunnah tl'o nuhwhuba nalhdzooh, 'en chah ts'iyawh hube
whulhts'it. 'Et huwa nuhch'a tsó yahalhtuk. 'Ink'ez ndunnah nuhwhuba whut'as, 'en
chah whuz na'a zeh 'ubulh'en. 'Ink'ez Yak'usda, ndun ts'iyaintsuk whuMoodih unli, 'en
nuhch'a khunahudútso hoh ts'iyawh hubudánts'o. 5 Nuhwheni soo de'a 'unaht'ah, ndi yun
k'ut hoonaht'i zeh 'uwhulh'en, 'ink'ez hoonzoo hukw'una'a zeh dune ahli. 'Et nuhwheni
'et ts'iyawh hukwa' nahzun tune' aht'en. 'Et nts'e na'a musdus nats'utuzelhghelh teh
whutsuh 'et naznulhk'ah, 'et whuz na'a zeh nuhwheni chah 'et ndaht'en. 6 Ndunnah
ts'ah'un na'a 'uhut'en, 'en nuhwheni hubuk'éwhah'ai, 'ink'ez 'et ubahghan, 'et whunts'ih
'aw k'uhootneh chanizun.

Dzuh nahdeh nuhwhuba huwa whúlna, 'et whunts'ih whulh sahyin

7 'Et huwa sulhutsinkah neMoodihti whusanátedalh whuts'un, 'et huba ilh'ih. Soo
zúlhts'ai, ndan dune haníyeh 'ulh'en, ndi haínulhyeh, 'i soo 'úlcho tele whuts'un, sa hoh
yuba ilh'i. 'Olulh 'ink'ez dak'et naootelhtilh, 'et huba ilh'i ho' hoont'ah. 8 Nuhwheni
chah neMoodihti whusanatedalh, 'et whuz na'a zeh huba ilh'i, 'ink'ez nuhdzi soo cho
ulhtus wulh'i. 'Aw 'et neba nilhdukw suli 'et huwa. 9 Sulhutsinkah lhch'a ne'doohtni
gunih, doo ka sih nuhk'éholts'it. Nulh'en Yak'usda, naheyelh, 'en ndati 'et seyin 'et huwa.
10 Sulhutsinkah ndunnah nus whunílh'en, 'en ndunnah neMoodihti boozi be yahulhtuk,
'en dude 'ut'en k'ah huwa dzuh nuhúde t'eh, 'et whunts'ih neMoodihti datenilh, 'et
huba hilh'i. 'En hubugha hodoolhú'eh! 11 Soo zúlhts'ai, ndunnah howa whúlna whunts'i
whechahítsaz, 'en degha nus hoonzoo hubulh 'úhooja hubuts'utni. 'Et ndun Job ts'utni,
'en chah nts'e na'a dzuh nusuzut, buba howa whúlna whunts'i whulh ínyin. 'Ink'ez nts'e
na'a neMoodihti tube yugha te'nanzin, 'ink'ez hukw'elh'az soode'a 'int'ah yutl'anáho'ai,
'et ts'iyawh whulh údahts'oh. 12 'Ink'ez sulhutsinkah ndi 'uhoont'ah 'un whudusni, 'et
hoonliyaz dune ts'un nahuzinya t'eh, khun yak'uz whunalh 'udúsni k'us ndi yun k'ut
whunalh 'udusni, k'us 'uyoo khunek be, whuz na'a teh yatoolhtih gunih. 'Et k'us, "A,"

dutehnilh t'eh hoh, “A,” doohtni. 'Et, “Dah,” dutehnilh t'eh, 'et chah, “Dah,” doohtni!
Doo ka sih nuhwhuba nahoodeh.

Lhula ts'oodut'en

13 Nuhwheni nuhtah dzuh nuzut hoonli t'eh, 'en tenahudoodli. 'Ink'ez nuhtah hoont'i
hoonli t'eh, 'en chah shun 'i be Yak'usda hudóolhti. 14 Nuhwheni nuhtah hubuyust'e soo
cha'ít'ah t'eh, ndunnah Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh nuhtsuh whudélhdzulh, 'en 'anih
hubudóohni. 'Ink'ez ndi khe neMoodihti boozi be 'i ndan hubuyust'e soo cha'ít'ah, 'i
hubuk'ut huboolhlho 'ink'ez hiba tenahudoodli. 15 Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be tenahudoodli.
'Et sih ndan hubuyust'e soo cha'ít'ah soo na'tetnilh. 'Ink'ez neMoodihti duk ná'yooleh. 'Et
lubeshi ut'i t'eh, 'i yuba whunawhudoolnah. 16 Lhts'un tink'us aht'en t'eh, ndulhudóohtni
'ink'ez lhuba tenadoohdli. 'Et ndaht'en t'eh, 'et t'eh soo na'oohneh. 'Et ts'ah'un dune,
'en ts'ah'un na'a hoh tenadudli t'eh, 'et whuz na'a hubutenadudli bugha lhat hooncha
túne' whutet'en 'et huwa. 17 'Et Elijah ts'utni, 'en nuwheni nek'una'a dune unli inle. 'En
'uja soo chan ch'a tenadédli. 'Et tat naoodezuk 'o 'at lhúhoolcho, 'et ndi yun k'ut 'aw
nachahoolhtil. 18 'Ink'ez doo chah tenadédli hoh chan 'ants'i yak'uz ts'ih hájulh. 'Et yun
doo chah zeh mai buk'ut hananyi.

Tink'us hunínt'uk, 'en nahundunooya ka hubula'oohneh

19 Sulhutsinkah nuhtah 'ilhunuh khunek 'alha' 'int'ah, 'i yuch'a nasja t'eh, 'et nuhtah
'ilhunuh neMoodihti ghu nainilhti t'eh, 20 'en 'et nduja, 'et njan dudóohni, “Ndan lubeshi
'ulh'en, 'en be 'alha' nudzun yuch'a nasja t'eh, ndan ndúja neMoodihti ghu nainilhti t'eh,
'en ndi yun k'ut datétsah whuch'a nayulhti ho' 'int'ah. 'Ink'ez 'en hubugha lhat lubeshi
hubuk'é'imbal li'tenilh.”

'Udechoo Dustl'us Peter Yuk'e'ánguz

Lizwif lhelhdun keyah whut'en huzdli, 'en Peter dahooja hubulhni

1 Si Peter, Sizi Gri 'en bugha whel'a usdli. Nuhwheni Lizwif bukeyah whut'en ahli
inle. 'Aw 'et lhelhdun keyah whut'en sahli. Yun k'ut Pontus, Galatia, Cappadocia,
Asia, 'ink'ez Bithynia 'et chah. 'Et 'onghoh ndulhcho hoh 'astl'iyaz whuba nináhtna.
Yak'usda ba 'utahálya aht'ah. 'Et huwa nuhwheni nuhts'o k'e'usges. 2 Yak'usda ne'aBá
nus whudezulh ts'iyawh t'eooninzun. 'Et huwa 'utahálya aht'ah. Ndez na'a nuhwhuba 'et
'úhooja, Ndoni Yak'usda ba 'udun ninwhuninla Sizi Gri buk'une' teht'en ka, 'ink'ez buzkai
nuhwhuba nadélt'ik 'i be nuhwhulubeshi ts'iyawh nuhwhuba hoolah suli. Ye unzoo, 'i
'ink'ez Yak'usda ts'un be ts'ah'un aht'ah, 'i lha'un teh nuhgha óokat.

Yak'uz ts'ih neba 'et sula

3 Yak'usda, Sizi Gri neMoodihti be'aBá, 'en uzdélhti. Hooncha hoh negha te'nanzin
et hoh nenakhílhna. 'Et huwa hoonzoo hukwa tsi ts'úhóoli huba' hoont'ah. Sizi Gri
'en yahadla hubutah dinadija. 'Et huwa nuwheni chah 'ilhuz ts'ukhutena, 'et hukwa
tsi ts'úhóle. 4 K'an 'aw 'et ne'aBá yit'i, 'i negha ítelelh, 'i chah nuwheni neba 'int'ah.
'Aw wulhjut ghait'ah. 'Aw ntsi' chah wule ghait'ah, 'ink'ez dutoodeh ghait'ah. 'I 'uda
yak'uz ts'ih nuhwhuba 'et whuzdla. 5 Ndunnah Yak'usda ye ulhtus, 'i be búghudli, 'ink'ez
hit'anínentan 'et hoh whéhudutejih 'et hotélhchulh. 'Et deke'lh'az dzin t'eh, yak'uz ts'ih
'et neba whuzdla, 'i ts'iyawh ts'et haótekulh 'et wheni lhaódint'ah. 6 'I be nuhwhudzi
ndulhcho hoonáht'i. 'Et whunts'ih k'an 'et 'astl'iyaz whuts'un nuhwhubeni lhelhdun tulih
be dzuh nahzut, 'et huwa nuhólhdzih. 7 'Et whuz na'a nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, 'et
nuhwhuba 'o nus hoonzoo tele. Nts'e na'a gold kwun 'i be lhtuhadúkat hiyulhtsih, 'et
hoh soo ts'ah'un 'i zeh 'ulhih, 'et whunts'ih 'i chah hoolah tele. 'Et ndi ye nuhwhuba
'alha 'uhoont'ah, 'i gold ch'a degha nus whudézti ho' hoont'ah. 'Et whuz na'a zeh hoh
t'eh ndet dzin Sizi Gri nenalhts'et be wheóodiltsai t'eh, 'et t'eh bé nuhwhuba 'alha
'uhoont'ah huwa Sizi Gri nuhwhuba whudutélhti, 'ink'ez huba hooncha tele. 8 Sizi Gri
'aw chaséh'en 'et whunts'ih buk'ehtsi'. 'Aw chaséh'en 'et whunts'ih nuhwhuba 'alha
'int'ah. 'Ink'ez ndi be ts'uhoont'i, 'i ncha k'et 'aw uzdooni ghait'ah, 'ink'ez tube dézti
ho' 'int'ah. 'Et huwa hoonáht'i. 9 Ndi ye nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah lhawhúdulyeh 'et
hoh nuhzul dutejih ho' hoont'ah. 10 Ndunnah Yak'usda be nus whunilh'en, 'en ndi ye
unzoo, 'i nuhts'u whélts'ulh, 'et hubugha nus huho'en. Njan whézdujih, 'et hubugha
'et soo ts'ah'un degha nus huwa' hooli hoh nahahooté'alh hukwa' hut'en. 11 Hoh da
Christ buyéghah hubuyudinda 'ink'ez 'uwhutenilh whutsuh, 'en bughi yalhtuk nts'e
na'a Christ dzuh nutezut, 'et hukw'elh'az huba hooncha tune' tet'en 'uwhutenilh. 'Et
nduhoont'ah nket'ah njan 'et nduwhutenilh, 'ink'ez nts'e na'a 'uwhutenilh, ndunnah
nus whunilh'en nahahooté'alh hukwa' hut'en. 12 'Ink'ez ndunnah nus whunilh'en, 'en
Yak'usda wheóobunelhtan 'aw 'en huba cha'hoot'ah. 'Et k'us nuwheni zeh neba nus
húho'en. 'Aw 'et ndunnah khunek unzoo, 'i be yahalhtuk, 'en Ndoni yak'uz ndus de hál'a,
'en be ndun hódani. 'Ink'ez nduhoont'ah, 'et lizas, 'en whunts'i nahahooté'alh hukwa'
huninzun.

Yak'usda ne'aBá, 'en buk'una'a zeh 'uts'oot'e

13 'Et huwa nuhwheni lhadáhleh. Nuhwhenich'oh duba naootéhtnih. 'Et whuz na'a
ye unzoo, 'i nuhts'u tekulh, 'et whulatah whuts'un buka tsi hóohli. Ndet dzin 'utenilh
Sizi Gri nenalhts'et be hóoduteltsilh. Hoh t'eh njan whézdujih, 'et nuhgha whútelts'ulh.
14 'Uskekah k'una'a 'uk'une' hut'en wahle. 'Aw niz de ndeht'en Yak'usda t'enuzahzun,
'et huwa hoontsi' ts'unáht'uk. 'Aw 'o 'un ndóht'en gunih. 15 'Et whunts'ih 'aw 'et ndan
dutehjih ka nuhka' dani, 'en nts'e na'a lubeshi bughu hoolah, nuhwheni chah ndaht'en 'en
buk'una'a zeh toohdelh. 16 'Et huwa whuz na'a 'uk'e'éduguz hoh njan ndutni, “Si lubeshi
bughu hoolah 'ust'ah. 'Et huwa nuhwheni chah 'et ndóht'e huba' hoont'ah.” 17 'Ilhunuh

ts'inli hoh nts'e na'a dats'ét'en, ne'aBá 'aw ndan ts'un chadítni hoh neba nahuteyeh. 'Et
huwa 'en ts'un zeh tenadahdli t'eh, soo cho khahdli. 'En benlhújut hoh ndi yun k'ut
hukw'ut lhohdelh. [18] Hoh da ndet nuhwhudusnekah whunohodalh'i, whulutah teh 'aw
hoonliyaz chahoolah inle. Silver, gold ndunt'i, 'i be ilah Yak'usda nanhonket. 'I ts'iyawh
hoolah tele 'et huwa. [19] 'Et whunts'ih Christ buzkai dézti, 'i be nanhónket. 'En sheepyaz
'aw hoonliyaz buchaoodí'ah k'una'a 'int'ah. [20] 'Alha 'uda ndi yun 'utelnilh whutsuh da,
Sizi Gri daóotenilh 'uda t'ewhunínzun. 'Et njan degha nus dzin nuhwhuba whuz'ai, k'an
'et nuhwhuba ts'et hawhélts'ut. [21] 'En bugha Yak'usda but'anioonúhtan. 'En 'uja yahadla
hubutah dinaidilhti 'ink'ez ye dézti, 'i chah yugha ní'ai. 'Et Yak'usda but'aninahtan, 'ink'ez
ndet hukwa tsi hoohli, 'et Yak'usda 'en bugha ts'iyawh whusaótelts'ulh.

Khunek 'ilhuz 'int'ah,

[22] Ndoni 'en be ndi khunek 'alha 'int'ah 'i buk'une' aht'en, 'i be nuhdzi 'aw lubeshi bughu
hoolah sulhtsi. 'Et ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en nuhdzi ndulhcho 'i be, buk'ehtsi'. 'Aw
nuhdzi chadítsun hoh 'ilhunuh ahli soo cho lhk'eoohdutsi'. [23] Yak'usda bughunek 'i be doo
chah zeh nawhuzáhdli. Nedusnekah hubugha 'ilhuz ts'ukhoona ghait'ah. 'Et whunts'i
Yak'usda bughunek 'i be zeh 'ilhuz ts'ukhutena ho' hoont'ah. [24] 'Et huwa ndi khunek njan
ndutni,
"Ts'iyanah 'ants'i tl'o li'hint'ah.
Ndi tl'o 'astl'iyaz 'int'ah.
'Ink'ez dune ye dézti,
'i bumai li'int'ah.
Ndi tl'o bindak dugih 'ink'ez nakuk.
[25] 'Et whunts'ih neMoodihti bughunek 'ilhuz wheni 'et dez'ai."
'Et ndi khunek 'i khunek unzoo, 'i be nohwhulh yaintuk, 'i 'int'ah.

2

[1] 'Et huwa 'uyoon ts'un nuhwhubeni untsi', 'i, whuts'it be yalhtuk, duba nahzoo,
'uyoon ghe 'oolhúnih, 'ink'ez khunek untsi', 'i be yálhtuk chah, 'et ts'iyawh 'ilhuz wheni
whuladoohtnih. [2] K'an 'et 'uskehyaz huwhuzdli 'uts'oo 'i zeh hika dátni, nuhwheni chah
'en buk'una'a ndi khunek ts'ah'un 'int'ah, 'i zeh buka daóohtne, 'o nus ulhtus wahle ka.
[3] NeMoodihti daldzoo 'et nawhah'ai t'eh, 'et t'eh ndi khunek 'i zeh buka daóohtne.

Sizi Gri 'en 'utahayálhti, 'ink'ez nuwheni chah 'utahálti 'uts'int'ah

[4] Sizi 'en 'int'ah tse khuna, 'i ndult'ah. Lizwif, 'en 'uhiyinla lhanah 'un hitezno li'huja.
'Et whunts'ih Yak'usda 'utahayálhti 'ink'ez 'en tube dézti ho' 'int'ah. 'En zeh buts'un
tóohdelh. [5] 'Ink'ez nuhwheni chah tse khuna, 'i k'una'a 'aht'ah. 'Et whuz na'a Ndoni
'en luglez whucho nuhwheni nuhbé' whulneh. 'Ink'ez 'en be nuhwheni Yak'usda ba
nawhulnuk 'aht'ah. 'Et hoh ndai Ndoni nuhts'o hukwa' ninzun, 'en Sizi Gri 'en be ndai
Yak'usda buba soo' yint'ah, 'i hubugha iyóohlelh. [6] 'Et huwa Yak'usda njan ndutni hoh
'uk'e'éduguz,
"Whunulh'en, nuhwheni keyah Zion whut'en,
'et koontl'at tse,
soo degha nus buka dawhútni, 'i 'et níde'ai.*
'En 'utahaílhti, 'ink'ez dézti ho' 'int'ah.
'Et 'alha 'uhoont'ah ndunnah huba 'alha' yint'ah,
'aw hooya hoole ghait'ah."

[7] 'Et huwa ndunnah nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah, nuhwhuba dézti ho' 'int'ah. 'Et
whunts'ih ndunnah hik'unucha'ust'en, 'en hubugha njan ndutni,
"Ndunnah koo 'uwhulh'en ndi tse 'un hidutelh'uz li'huja,
ndi koontl'at tse soo degha nus buka dawhútni, 'i suli."

[8] 'Ink'ez njan chah ndutni,
"Ndi tse hit'az nunúghalh

* 2:6 Sizi ndi tse ndult'ah ho' 'int'ah.

'ink'ez 'i be 'ahoolhyez huba dzuh 'ulhih.” Yak'usda bughunek hik'unucha'ust'en, 'i
bugha nonúghalh. 'Et whuz na'a Yak'usda buba' hóonla.
9 'Et whunts'ih nuhwheni dune 'utahálya ahli. Yak'usda hubudayi cho bunawhulnuk
ahli. Yak'usda bube'ildzun aht'ah. Nuhwheni budune 'int'ah ahli. 'Onghoh, 'en ts'ah'un
na'a daldzoo ho' 'int'ah, ts'iyawh budutéhnilh ka. 'Awhuz tsahólhgus yuh delhúts'i hoh
'anih nuhwhudáni, buts'un toohdelh ka. Bughi yet'en, 'i be whét'en, 'i 'et 'uhoont'ah.
10 'Uda Yak'usda budune cháhlah inle. K'an 'et Yak'usda budune sahli. 'Uda 'aw bé nuhgha
te'whunizeh chalhchulh inle. K'an 'aw 'et bé nuhgha te'whunezeh nuhghant'ai.

'Udun yun k'ut whut'en tah ts'ah'un na'a yinkak doolhúts'i

11 Nuhwheni nuhwhuk'esi' ahli, bukeyah hoolah k'una'a, 'astl'iyaz zeh ndi yun k'ut
ahdulh. 'Et huwa nts'e nuhyust'e whuts'u nint'uk, whu'et 'ooht'e, 'et hukwa nuhts'u
tédusdli. 12 'Udun yun k'ut whut'en tah ts'ah'un na'a yinkak doolhúts'i. 'Et hoh nuhch'a
hudetni, 'en hoontsi' tune' aht'en nuhohútni, 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i ahla 'et honilh'en
t'eh, 'et t'eh nket'ah Yak'usda dune tah nuteyalh, 'et huwa 'o nus hoonzoo k'una'a
hidutélhti.

Nts'e na'a dune ne'hutet'en 'uk'e'hanguz, 'et ts'iyawh whuk'úne' 'ooht'en

13 'Et huwa neMoodihti, 'en bugha nts'e na'a dune ne'hutet'en 'uk'e'hanguz, 'et ts'iyawh
whuk'úne' 'ooht'en. Dant'ah dune hinli 'et whunts'ih, buk'une' 'ooht'en. Ndun hubudayi
cho unli, soo 'udetsuh whudélhdzulh, 'en chah buk'une' 'ooht'en. 14 K'us ndi yun
whumoodih, 'en chah. Ndunnah, 'en hubudayi cho ba whel'a 'en 'uhint'ah. 'Et hoh
ndunnah hoontsi' 'uwhulh'en, 'en hubudayi cho ba hube' whudutelhyah. 'Et hoonzoo
'uwhulh'en, 'en budutélhti. 15 'Et whuz na'a Yak'usda hukwa' ninzun, ts'ah'un na'a
ne'aht'en t'eh, 'i be whusnik be yahalhtuk buzek whudána'dooh'alh. 16 Sizi bugha lubeshi
ch'a nahusdel aht'ah. 'Et whunts'ih 'et whut'anínehtan hoh nuhwhuba 'ants'i hoonli
hoh lubeshi 'oolh'en gunih! 'Et Yak'usda be 'ulhna k'una'a yinkak doolhúts'i. 17 'Ink'ez
ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ts'iyawh soo cho hubudóolhti 'ink'ez hubuk'eoohtsi'.
Yak'usda be noolhújut 'ink'ez hubudayi cho 'en chah dóolhti.

Nuhwheni 'ulhna nuhmoodih hubenlhújut hoh hubutl'a' dudoolhúyelh huba' hoont'ah

18 'Et nuhwheni 'ulhna nuhmoodih hubenlhújut hoh butl'a' dudoolhúyelh huba'
hoont'ah. Hinzoo 'ink'ez soo ne'hut'en, 'en zeh ilah buk'úne' 'ooht'en. 'Aw ts'ah'un
cha'hit'ah, 'en whunts'i hubuk'úne' 'ooht'en. 19 Ts'ah'un 'aht'ah 'et whunts'ih dzuh
nunóhohulhdeh t'eh, 'ahoolhyez Yak'usda ghu nuní nahzut whecháhtsaz hoh dzuh
nahdeh t'eh, 'et Yak'usda ba hoonzoo ho' hoont'ah. 20 'Et huwa tink'us na'a ahja, 'et
hukwa yanohahulhtsus t'eh, t'ezahnih hoh whúlhchoot, 'ink'ez di simba nuhgha óokat?
'Et hoonzoo 'uwhulh'en 'ink'ez 'ants'i nuhwhuba hoonli hoh hukw'elha dzuh nahzut t'eh,
'et Yak'usda ba hoonzoo ho' 'uhoont'ah. 21 'Et ndez na'a zeh Yak'usda nuhts'un húkwa'
ninzun. Christ 'en chah neba dzuh nusúzut. 'En buk'una'a ne'ts'óot'en ka whunénilhtan.
'Et huwa 'en zeh buts'un úztoodelh huba' hoont'ah. 22 'En 'aw lubeshi cha'ilel, 'ink'ez 'aw
whuts'it, 'i be yachalhtuk. 23 'Et ndi khunek untsi', 'i be hiyulh yalhtuk, 'et whunts'ih 'aw
khunek untsi' be hubuts'un k'uchaitnil. Hoh da dzuh nusúzut hoh, 'et whunts'ih 'aw
hubuts'un k'uchasne. Ndun soo ts'ah'un na'a naheyelh, 'en yutl'a' dudelti. 24 Nelubeshi
dich'oh buyust'e be lhdulalhgus k'ut níninla, 'i be 'aw 'o 'un nelubeshi nemoodih wule
ghait'ah. 'Et sih ts'ah'un na'a ts'ukhoona, buka k'et 'et ts'iyawh soo ná'whulya 'et huwa.
25 'Ants'i sheepyaz tinta nilh'az, 'i li'aht'ah inle. K'an 'et ndun sheep ghunli 'ink'ez nezul
ghúndli chah, Sizi 'en 'int'ah, 'en bughu nanahdel.

3

Nuhwheni ts'ekoo nuhkikah huba nyuh 'udúdoolhdzin

1 'Et whuz na'a zeh nuhwheni ts'ekoo nuhkikah huba nyuh 'udúdoolhdzin hoh hubutl'a'
dudoolhúyelh. Bulunah Yak'usda bughunek hik'únucha'ust'en hoh hubu'atkah, nts'e na'a
'uhint'ah huwa 'et khunek bu'et whunts'i hubeni náhondunoolelh. 2 Dálhdzoo 'ink'ez
Yak'usda ye nuljut, 'et whuz na'a nuhonilh'en t'eh, 'et huwa hubeni náhondunoolelh.

3 Yoo 'az ts'ih dawháht'en 'et whuz na'a zeh ilah. Nts'e na'a nuhtsigha dalhdzun, gold
nidelhúya, khusulhúya teh be 'ulhdzun, k'us naih unzoo, 'i be dune ahli t'eh, ndunt'i, 'i
ts'iyawh 'et ndoh t'e gunih. 4 'Et k'us nts'e na'a be nahzoo 'ink'ez nuhdzi unzoo chah,
'i nuhyuh be 'adulhúdzun teh. 'Et ndi Yak'usda bunalh whudézti ho' hoont'ah. 5 'Et niz
t'eh haóodanzut nduwhulyez hoh ndunnah ts'ekoo Yak'usda bube'ildzun, 'en Yak'usda
t'aníhonentan, 'en chah soo cho soo nahudut'ih. Dukikah hubutl'á' hududulyih. 6 Whuz
na'a Sarah, 'en Abraham yuk'une' 'ust'en hoh, "Smoodih" 'uyulhni. Nuhwheni chah 'aw
whechanzulhújut hoh 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en t'eh, 'et sih nuhwheni chah Sarah k'una'a
'uteht'ilh. 'Et whuz na'a nuhkikah hubutl'a' dudoolhúyelh.

Nuhwheni dune nuh'atkah ts'ah'un na'a ne'boolh'en

7 Nuhwheni chah dune nuh'atkah ts'ah'un na'a ne'boolh'en hoh hubuzih doolhúts'i,
'ink'ez hubudóolhti. Soo nilyaz hoh ne'boolh'en, chahílhtus ho' hint'ah 'et huwa. 'Et ndi
'ilhuz be ts'ukhuna, 'i nuhghant'ai nanlhút'ah be 'áht'ah 'et huwa. 'Et ndúchaht'ah t'eh
nuhtenadudli, 'i Yak'usda 'aw yoozólhts'a ghait'ah.

'Uk'úznoodzin gunih

8 'Et njan degha nus nuhdutésnilh. Nuhwheni ts'iyawh nuhwhubeni 'ilho zeh wahle.
Lhugha te'noohdzin 'ink'ez lhulhutsinkah ts'iyawh lhk'eoohdutsi'. Lhuts'un nuhdzi
wuzoo 'ink'ez soo cho lhts'un dunekah wahle. 9 'Et khun 'uyoon nuhts'un tink'us
'uhuninzun t'eh, khun 'uk'unóohdzin gunih. 'Uyoon nuhch'a yáhalhtuk t'eh, nuhwheni
chah khun hubuch'a yaóolhtuk gunih. 'Et whunts'i khunek unzoo, 'i be hubulh yaóolhtuk.
T'eoonáhzun 'et whuz na'a Yak'usda nuhts'o húkwa' ninzun. 'I Yak'usda yit'i, 'i nuhgha
óolts'it wule sih. 10 Ndez na'a 'uk'e'anguz hoh njan ndutni,
"Ndunnah k'an khuna 'et hóont'i 'ink'ez dzin totsuk ba hoonzoo,
ndunt'ah ndunnah 'et whuz na'a hukwa' huninzun,
'en hoontsi' túnucha'hudoosnih,
'ink'ez khunek whuts'it, 'i be yachahoolhtuk.
11 Hoontsi' tune' hut'en whuch'a naoolhúyeh 'ink'ez 'ut'en unzoo, 'i zeh 'oolh'en.
Be ts'ah'un na'a lhts'un 'uts'oot'e, 'et zeh hukwa' ts'óot'en huba' hoont'ah.
12 'Et 'alha neMoodihti ndunnah ts'ah'un 'int'ah, 'ahoolhyez bughunli.
Hits'un tedudlih totsuk uboozélhts'ai.
'Et whunts'ih ndunnah lubeshi 'uhulh'en,
'en whúske be hubunilh'en."

Ts'ah'un na'a 'aht'en hukw'elha dzuh nahdzut t'eh, 'et t'eh degha nus hoonzoo nuhgha whútelts'ulh

13 Ndet hoonzoo hukw'u na'a 'aht'ah t'eh, 'et t'eh ndan 'utenelh nuhwhunduntélhdah?
14 'Et whunts'ih ts'ah'un na'a 'aht'en hukw'elha, huwa dzuh nahdzut t'eh, 'et degha nus
hoonzoo nuhgha whútelts'ulh. 'Ink'ez nuhwhé' hoonulhjoot t'eh whenoolhújut gunih,
k'us huwuni wahle gunih! 15 'Et whunts'ih Yak'usda neMoodihti, nuhdzi be soo degha nus
dóolhti. 'Et whuz na'a ndun nuhoodutelhkut ndet hukwa tsi hoohli, 'et huwa 'ahoolhyez
khunek lhadóolhdzin. 'Et whunts'ih soo ts'ah'un na'a hubunulh'en 'ink'ez soo cho
ne'bulh'en hoh hubudóohni. 16 'Et lubeshi nuhghu hoolah 'ink'ez 'uyoon hoontsi' k'una'a
nuhch'a yáhalhtuk, 'et whunts'ih t'ehoninzun Christ, 'en be hoonzoo hukw'u na'a hoh ndi
yun delhúts'i, 'et sih hukwaya hoole. 17 Khun teh 'ut'en unzoo, 'i bugha dzuh nahzut, 'inkez
whuz na'a Yak'usda hukwa' ninzun t'eh, 'et nuhwhuba hoonzoo. 'Et whunts'ih tink'us na'a
aht'en huwa dzuh nahzut t'eh, 'et 'aw nuhwhuba chahóozooh ho' hoont'ah.

Christ neba dzuh nusuzut, 'i be whuts'odul'eh

18 Christ 'en chah dich'oh 'ilhuh zeh nelubeshi k'elha dzuh nusuzut. 'En ts'ah'un 'int'ah
'ink'ez nuwheni 'aw ts'ah'un na'a cha'ts'it'ah. Whuz na'a neba 'et ndúja hoh Yak'usda
ts'un néootelelh ka. 'En buyust'e hizelhghi 'et whunts'ih Ndoni be buyust'e nakhítna.
19 'En be nts'e nududeh tsak'edinla ts'ih, whuz hubuts'un whinya 'ink'ez ndet hubuts'u
whélts'ulh hubugha ubulh yailhtuk. 20 Ndunnah, 'en 'uhint'ah, hoh da 'aw hik'únucha'it'il
inle. Noah ts'i cho 'uleh hoh, 'et nduhóolyez Yak'usda yubulh dzuh nuzut hoh buba

ilh'i. 'Ink'ez bulunah lhk'udinah (8) 'aw 'en zeh, too hubuteghan whuch'a hudujih.
21 'Et njan huwa t'ets'onanzin. 'Et njan too be' ts'ulya whézdujih. 'Aw neyust'e dutsun
buna'ts'ulhdeh, whuz na'a ilah. K'us Yak'usda ts'oodulhkut hoonzoo neyuh ts'ih bugha
t'ets'oninzun, 'i whudoo'a, 'et whuz na'a uzdujih. Sizi Gri dinadija, 'et 'uhoont'ah. 22 'En
'int'ah, yak'uz whenaja 'ink'ez k'an 'et Yak'usda yughu nalhnih ts'ih usda. Ndunnah lizas,
'ink'ez ndi nududeh 'i be butl'awhelts'ut, 'ink'ez ndunnah ye ulhtus, 'i hiyít'i, ndi ts'iyawh
Sizi Gri hik'une' oot'en huba' 'obínla.

4

1 Christ, 'en buyust'e 'i be neba dzuh nusuzut. 'Et huwa nuhwheni chah nuhwhubeni
ulhtus wahle 'ink'ez 'en k'una'a nuni noohzut. Ndunnah dich'oh hubuyust'e be dzuh
nuhudeh, 'en ts'iyawh lubeshi hunedulh 'ustl'e' 'uhuja 'et huwa. 2 'Et whuz na'a
dahooldzah ndi yun k'ut neba whuz'ai, 'aw 'uyoon hubuk'ah ts'ih lubeshi ts'úznoot'uk
huba' cha'hóot'ah. 'Et k'us Yak'usda nets'o hukwa' ninzun, 'et whuz na'a ts'ukhoona
huba' hoont'ah. 3 'Alha niz de haóodanzut whuts'un, 'udun yun k'ut whut'en hukwa'
huninzun tune' hust'en, 'et nuwheni chah 'et whuz na'a zeh 'et nduts'ét'en. 'Aw 'et
sóo' hooldzah 'et nduts'ét'en. 'Et hoh da 'ut'en dutsun, 'i 'uts'alh'en, neyust'e whuts'u
nint'uk, 'ink'ez nzoodil'i 'i be lhutah 'uts'ut'en, 'ink'ez 'ahoolhyez nutaznutnai inle, 'ink'ez
'uk'edéltsi neba 'alha 'ant'e. 4 Ndunnah 'udun yun k'ut whut'en huba whe' hoont'ah
hooyah dáhoont'ah huwa 'ustl'e' ahja. 'Aw 'o 'un zoodil'i hubulh chá'tuzest'il. 'Ink'ez 'aw
'o 'un lahoot'ah teh hubulh nucha'zaht'en. 'Et huwa hoontsi' k'una'a nuhghu yahalhtuk.
5 'Et naheyelh 'aw 'et lhaduja. Ndunnah yahadla 'ink'ez hukhuna chah, hibut nitedulh
huba nahuteyeh ka. Dahét'en, 'et ts'iyawh hidutténilh. 6 'Et huwa ndunnah dahútetsah
whutsuh 'en khunek unzoo, 'i be hubulh yailhtuk. Nts'e na'a hukhuna huba nahuteyeh,
'et whuz na'a zeh 'en chah huba nahuteyeh. 'Et nts'e na'a Yak'usda khuna, 'en chah whuz
na'a buyégha khutena.

Ne'ut'en be Yak'usda uzdóolhti

7 'Aw 'et ndi yun nadalhdukw suli. 'Et huwa nuhwhenich'oh duba whahtnih 'ink'ez
'ahoolhyez khahdli. 'Et sih soo ts'ah'un na'a tenadoohdli. 8 Soo hoolhtus 'i be lhk'eoohtsi'.
'I soo degha nus hooncha ho' hoont'ah. 'Et 'alha 'uhoont'ah, lhat hoh dune nech'a lubeshi
'uhulh'en, 'et whunts'i ndi be lhk'ets'udutsi', 'i bugha lubeshi buch'a buka' delhchooz
li'uja. 9 Nuhdzi hoont'i hoh dune nuhkoo bez ts'ih hubuts'u daóohzoo. 10 'Ilhunah ahli
hoh ndai Ndoni nuhgha iní'ai, 'i be lhula 'oohdut'en. Yak'usda ye unzoo, 'i lhat lhelhts'un
na'a nuhghant'ai. 'Et sih 'uyoon soo cho whuz na'a huba ne'ooht'en. 11 Ndunnah dune
yatelhtuk, 'en Yak'usda k'una'a yahoolhtuk huba' hoont'ah. Ndunnah 'uyoon dune ba
ne'hút'en, ndai ye ulhtus Yak'usda bugha iní'ai, whuz na'a 'uyoon huba né'hoot'en. 'Et
nduhút'en, 'i bugha ts'iyanah Sizi Gri 'en be Yak'usda hidóolhti. Sizi Gri 'ilhuz wheni
'ink'ez 'ilhuz wheni, 'en 'o nus uzdóolhti huba' hoont'ah. 'En ts'iyawh bube'ildzun 'ink'ez
ye úlhtus bulh 'int'ah 'et huwa. 'Et ndoh honeh.

Dzuh nuts'uzut, 'i be Yak'usda dóoti

12 Nuhwhuk'esi' khun 'uyoon hubugha dzuh nahzut, 'et hoh óolhdzih, 'ants'i kwun
k'una'a be dáhtnih. Nohwhulh 'et ndúhooja t'eh, khun teh ndez na'a nohwhulh 'et
duchaótesnil noohzin gunih. 13 Ndai Christ ye dzuh nusuzut, 'et whuz na'a zeh dzuh
nahzut t'eh, 'et soo cho hóht'i! Christ ye dézti, 'i nuhwhunalh ts'et hawhélts'ut t'eh,
'et tube cho whunoolhnik. 14 'Et Christ bunehdulh ahli huwa nuhwhulhtsi t'eh, 'et soo
degha nus hoonzoo 'uda nohwhulh 'úhooja. Yak'usda buyégha ye dézti, 'i 'ilhuz wheni
nohwhulh 'int'ah 'et huwa. Ndunnah, 'en hich'a yalhtuk, 'et whunts'ih nuhwheni délhti
whuz na'a bughu yalhtuk. 15 'Et dudulh dune hughán, 'undunut'ih, tink'us et'ilh, k'us
'uyoon 'ahoolhyez dahóot'en buhútni, 'en ts'iyawh 'et ndunt'ah, khun teh 'en buk'una'a
ne'óoht'en gunih. Doo ka sih buk'una'a dzuh nohzut. 16 'Et whunts'ih ndun Christ budune
hinli 'ink'ez 'et huwa dzuh nuhúzut t'eh, khun hukwaya hoole gunih! 'Et k'us njan huwa
Yak'usda hidóolhti. 17 'Aw 'et neba whusawhélts'ut, nuwheni Yak'usda bukoo ts'inli hoh

neba nahuteyeh. 'Et nuwhenich'oh neba nahuteyeh t'eh, 'et ndunnah Yak'usda bughunek
unzoo, 'i daja ni hukwa cha'nízun, 'en hubulh dawhútenilh simba? [18] 'Ink'ez njan ndutni,
“Ts'ah'un na'a 'int'ah tube huba howa whulna hoh hudutejih.
'Et ndunnah Yak'usda chahidílhti 'ink'ez lubeshi 'ulh'en, 'en dahútenilh nahzun?”
[19] 'Et huwa ndunnah Yak'usda hik'úne' 'ut'en hukwa dzuh nuhuzut t'eh, 'ut'en unzoo,
'i 'uhoolh'en. 'Et whuz na'a Yak'usda hiye khuna, 'i buba ghóle. 'En 'uja ts'iyaintsuk inla
'ink'ez 'aw neladootnih ghait'ah.

5

Nuhwheni dune tsuh whudélhdzulh, soo cho bughahli

[1] Nuhwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, ndunnah nuhtah 'utsuh whudélhdzulh,
si chah nohwhulh 'ilhunuh 'ust'ah. 'Ink'ez Christ, 'en dzuh nusuzut da, si chah 'et
whunalh'en. 'Ink'ez ndi ye dézti, 'i 'aw 'et nilhdukw nenalhts'et haootelts'ulh, si chah sulh
'uwhutenilh. 'Et huwa khunek ulhtus, 'i be njan nuhwhudutésnilh. [2] Yak'usda busheep
hubutah delhúts'i, 'en huba sheep ghundli wahle. 'Uyoon nunhoneyoot 'et huwa 'et
ndóht'en gunih. Nuhwhenich'oh hukwa' nahzun huwa 'et hughohle. Nuhwhuba k'elha
whutele noohzin gunih, nuhwhenich'oh hoonáht'i huwa 'ooht'en. [3] Ndunnah nuhtl'ályа,
'en hubumoodih cho wahle gunih. 'Et ndunnah 'ilhuh nuyeh, 'en bunalh ts'ah'un na'a
'ooht'en, 'en chah nuhk'una'a 'ahoot'e. [4] 'Ink'ez Sizi Gri, 'en hubusheep ghundli hubutsuh
whudélhdzulh, 'en ndet nenalhts'et haínya t'eh, 'et ndi whudézti whuch'a oonúlhde, 'aw
hoolah nahodle ghait'ah, 'et nuhgha óotelts'ulh.

Yak'usda butl'a' dudulhúye 'ink'ez netsudule buch'a dehtni

[5] 'Et whuz na'a nuhwheni k'an nehyelh, 'et ndunnah ye 'un hezulh, 'en butl'a'
dudoolhyelh. 'Alha nuhwheni chah ts'iyawh whuz na'a lhutl'a' dudoolhúyelh. Be yuh
úzdudildzun, 'i, 'ants'i naih k'una'a bé doolhúts'i. Ndez na'a 'uk'e'anguz hoh njan ndutni,
“Ndunnah 'ududélti, 'en Yak'usda buch'a detni.
'Et whunts'ih ndunnah yuh úududildzun, 'en ye unzoo, 'i bugha yú'aih.”
[6] 'Et huwa Yak'usda soo cho bubut yuh 'úududoolhdzun. 'Et sih whusawhélts'ut t'eh
nuhwhudóolhti. [7] Ndet huwu ni ahli, 'et ts'iyawh Yak'usda butl'awháhle. 'Ahoolhyez
nuhghunli 'et huwa. [8] Duba whahtnih 'ink'ez soo cho huwahli! Netsudule, nuhch'a
detni, 'en ndi khunaiti, lion ts'utni, 'i k'una'a nutuhnudúlghoo. Ndan tinta' butelh'ilh
'en bukunúta. [9] Ndun buch'a déhtni 'en ndi be nohba 'alha 'uhoont'ah soo cho óhtun.
Nt'eoonáhzun ndet dzuh nahdeh, ndunnah ndi yun k'ut nuhwhulhutsinkah ndulhcho hoh
huba 'alha' yint'ah, 'en chah whuz na'a zeh dzuh nuhudeh. [10] 'Et Yak'usda, ye unzoo, 'i
ts'iyawh yulh 'int'ah, 'i bugha Christ, Sizi ts'utni, neba daja, 'et huwa uzdutejih ka neka'
dani. 'Et huwa 'ilhuz wheni yak'uz whudézti ts'ih uzdutelts'ilh. 'Et whunts'ih 'astl'iyaz
dzuh nutehdoh. 'Et hukw'elh'az dich'oh soo cho lhanwhudutelilh. 'Et ulhtus nuhwhutel-
htsilh 'ink'ez koo buk'u whuz'ai, 'i k'una'a 'aw noghóotnah ghait'ah nuhwhutelhtsilh.
[11] Yak'usda 'en ts'un ye dézti, 'ink'ez ts'iyawh ye ulhtus, 'i ts'iyawh bube'ildzun 'int'ah.
'I 'ilhuz wheni 'ink'ez 'ilhuz wheni, 'et ndoh honeh.

Nuhwheni ts'iyawh nuhdzi unzoo nohwhulh 'uhot'e

[12] 'Et nelhutsin, Silvanus ts'utni, 'en but'aníwhunentan unli, daja nuhwhudáni, 'en
hoontsolyaz be suba 'uk'une'uzguz. Ndi khunek 'i be nuhdzi 'ulhtus wule hoh ndi
Yak'usda ye unzoo, 'i ts'ah'un na'a 'alha 'int'ah, 'ink'ez 'i bugha ndun whudáni. 'I be
nudelhúya. [13] Njan keyah Babylon, 'et ndun ts'eke, 'en nohwhulh 'utahálti 'int'ah, 'en
dahooja nuhwhúlhni. Mark suye', 'en chah dahooja nuhwhúlhni. [14] Lhk'ehdutsi' be
nalhudunáhts'oos, 'i be dahooja lhudahtni. Ndunnah Sizi Gri yulh 'int'ah, nuhwheni
ts'iyawh nuhdzi unzoo nohwhulh 'uhot'e. 'Et ndoh honeh.

Whulh Nat Dustl'us Peter Yuk'e'ánguz

Yak'usda soo hoolhtus hoh yulh súyin, Peter dahooja ubulhni

1 Si Simon Peter, Sizi Gri, 'en be 'ulhna 'ink'ez whel'a chah usdli. NeYak'usda neulhyis
Sizi Gri, 'en ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i njan be 'alha 'uhoont'ah dézti, 'et nuwheni chah
'ilho neghalts'ut. 'Et hubugha nuhts'o k'e'usges. 2 Yak'usda 'ink'ez Sizi neMoodihti, soo
ts'ah'un na'a 'en bugha t'ets'oninzun, 'i be Yak'usda ye unzoo, 'ink'ez ye ts'ah'un 'int'ah,
'i lha'un teh nuhgha óokat. 3 Nts'e na'a Yak'usda ba ndi yun k'ut uzdoolts'i ka, Yak'usda
dich'oh whéulhtus, 'i be nduwhulcho negha óoni'ai. 'En bugha nt'ets'onínzun, 'i bugha
neghá whults'ut. 'Et ndai Yak'usda ye dézti, 'ink'ez 'aw 'o 'un 'o nus hoonzoo chahoolah,
'et 'uzdutejih hukwa neka' dani. 4 'I be njan khunek k'us hooncha 'ink'ez khunek dezti, 'et
whulh nets'un náhezya. Njan 'et huwa Yak'usda dant'ah, 'et nuhwheni chah whuz na'a
zeh buk'una'a 'óoht'e. 'Et njan yun k'ut ntsi' netelhtsilh, 'i bugha ndi yun k'ut be' whut'en
'et zeh whuts'u nint'uk, 'et nuhwheni 'uda ts'iyawh buch'a nasahdel.

Sizi Gri 'en bugha t'eoonahzin, 'i be 'o nus soo nóohyeh

5 Njan 'et huwa, 'uda Yak'usda nuhwhuba 'alha 'int'ah, nuhdzi ndulcho 'i be ndez
whuz na'a chah 'ooht'e. Ts'ah'un na'a dune unzoo wahle, 'ink'ez 'o nus chah Yak'usda
t'enoohzeh. 6 Hoontsi' whuch'a khóhdle, 'ink'ez howa whulna whunts'i whulh wahyin.
'Ahoolhyez Yak'usda bughu nuní noohzut, 'ink'ez buba whudóolhti. 7 Ndunnah Yak'usda
buba 'alha' yint'ah, 'en hubuk'eoohtsi', 'ink'ez be lhk'ets'udutsi', 'i be lhk'eoohdutsi'.
8 Ndi ts'iyawh 'et ndaht'en, 'ink'ez 'i be 'o nus ulhtus 'ulheh t'eh, 'et sih ndi neMoodihti
Sizi Gri 'en bugha t'eoonehzin, 'i be 'o nus soo nóohyeh, 'ink'ez nuhwhe'ut'en soo
ts'ah'un na'a 'ooht'e. 9 'Et ndunnah Sizi Gri buba 'alha' yint'ah, 'en njan ducháhust'en
t'eh, 'en nilhdukwyaz zeh honilh'en li'hint'ah 'ink'ez 'ankw'us chahuwhés'en li'hint'ah.
'Ink'ez niz dak'ez bulubeshi 'uhiyalh'en, 'uda Yak'usda ts'iyawh yuna'alhde inle, 'et
whunahodelhúnah. 10 'Et huwa sulhutsinkah nuhdzi ndulhcho 'i be 'ink'ez 'o 'un chah,
'et nts'e na'a dutehjih ka nuhka' dani, 'ink'ez 'utahalya 'ahli soo ts'ah'un na'a njan 'et
whunaoodoolhúnah gunih. Ndi ts'iyawh 'i be whuz na'a ndaht'en t'eh, 'et 'aw ntóohghalh
ghait'ah. 11 Ndez na'a neMoodihti 'ink'ez neulhyis Sizi Gri, nts'e 'ilhuz wheni hubudayi cho
unli, 'et hoonzoo hoh nuhwhuba da'dutekwus.

Peter 'aw 'et datétsah

12 'Et huwa njan ts'iyawh t'eoonáhzun 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i chah úlhchoot
hoh soo cho óhtun. 'Et whunts'ih 'ún whudáni 'ahoolhyez lhk'uz teh nuhnalhts'et
hanáwhus'aih. 13 'Et t'eoonúszun 'awhuz khusna 'et whuts'un, 'ún whudani nuhwhuba
whunalhúnih 'ink'ez nuhnalhts'et hawhús'aih. 'I be whahnih wahle. 14 T'eoonúszun 'aw
'et nilhdukw hoh datésah. Nts'e na'a datésah, 'et neMoodihti Sizi Gri whusúnelhtan.
15 'Et huwa 'o 'un oosneh ghait'ah 'et hukwa 'ust'en, 'et ndust'en 'et huwa dasítsai hukw'elh'az
njan hodelhú'i 'i ts'iyawh whunaoolhúnih.

Ndunnah Yak'usda bube'ildzun, 'en nts'e na'a Ndoni hubunelhtan yahutelhtuk, 'et whuz na'a zeh yahalhtuk hoh 'uk'e'hanguz

16 'Et neMoodihti Sizi Gri, 'en ye úlhtus, 'ink'ez whusanatedalh chah, 'et whúnwhuznel-
htan. Ndunnah tube whunest'i be yahalhtuk, 'en whuz na'a bulunah ts'ah'un na'a khunek
cha'it'ah 'uhulh'en. 'En buk'una'a ilah nuwheni whúnwhuznelhtun. 'Et whunts'i hoh
da nuwhenich'oh 'et nena be hooncha hoh buts'uh hayanduz, 'et ts'onalh'en. 17 Nts'ena'
ne'aBá Yak'usda, 'en buYe' yudélhti 'ink'ez deghunla dézti ho' 'int'ah, 'et newhunélhtan.
K'us hooncha, 'en bube'ildzun 'uhoont'ah, 'et dich'oh buYe' yugha ooni'ai. Ndez na'a njan
nduhooja. Yak'uz ts'un degha nus hooncha, 'et Yak'usda bughunek ndus de hadélts'ut
'et ndutni, “Ndun 'en SuYe' buk'esi', 'en 'int'ah. 'En bugha tube hoonúst'i.” 18 Hoh da
njan dzulh k'ut whudézti 'et, Sizi 'en bulh nuts'udelh hoh ndi bughunek, 'i yak'uz ts'un
hadelts'ut, 'i 'uzdánts'o. 19 Ndi Yak'usda be nus whunilh'en bughunek, 'i k'an 'o nus but'az

'uhoont'ah. 'Et ndi khunek soo cho ulhchoot t'eh, 'et sih degha nus nuhwhuba whutézoo.
Nts'e na'a tsahólhgus kwun be whét'en, 'et ndi khunek nuhwhuba 'et ndunt'ah. Christ,
sum cho ts'utni, 'en nuhdzi be whet'en tele li'tehnilh, 'et whuts'un nuhdzi ndulhcho
'i be ndi khunek wúlhchoot. 20 Ndi soo degha nus hooncha t'ewhunoohzeh huba'
hoont'ah. Yak'usda bughunek nus t'eznanzin, 'i, ndet 'uwhulhni, 'aw dune dich'oh
duk'una'a na'huyooleh ghait'ah. 21 'Et ndi khunek 'i be nus t'eznanzin, 'i, 'aw dune dich'oh
hukwa' huninzun whuz na'a ilah hoh neba 'uk'e'hanguz. 'Et k'us Yak'usda, ndunnah
hube'ílhdzun, 'en nts'e na'a Ndoni wheóobunelhtan yahutelhtuk, 'et whuz na'a zeh
yahalhtuk hoh 'uk'e'hanguz.

2

Khunek whuts'it, 'i be whenets'odulh'eh, 'i whuch'a khahdli

1 'Et hoh da 'uhooja ndunnah whuhuts'it hoh nus whunilh'en, 'en chah dune tah
húdelhts'i inle. 'Ink'ez whuz na'a zeh khunek whuts'it, 'i be whebodulh'eh, 'en chah
nuhtah hudutélts'ilh. Ndunnah whu'iz hoh khunek whuts'it, 'i be nuhwhuba 'alha
'uhoont'ah, 'i hoolah hitelhtselh hukwa' hutet'ilh, 'et whuz na'a whunohodutelh'eh.
NeMoodihti, ndun nenaónket, 'en whunts'i hits'oodutédlai. Ndunnah whuz na'a dune
hodulh'eh, 'en 'ilhudzin t'eh Yak'usda ye whúske, 'i khunyaz hubugha whútelts'ulh.
2 'Ink'ez khunek ts'uwhuts'it, 'i be lhanah nahuntet'ah hubuhuntoodelh ka. 'Et huwa
'en hubugha 'uyoon njan Yak'usda buznedulh, 'et ts'uwhuts'it hoh ts'ut'en, hudutenilh.
3 'Uyoon hiyít'i ka' huninzun 'et huwa hubughunek whuts'it, 'i be nuhgha há' huduntet'ah.
'Et whunts'ih Yak'usda ndun huba nahuteyeh, 'uda huba lhadint'ah. 'Ink'ez 'en 'int'ah ye
whúske, 'i hubugha whúte'alh, 'en 'aw chaitah ho' 'int'ah.

Dune nahuna'a 'en Yak'usda dabutelilh

4 Hoh da ndunnah lizas lubeshi inla, njan dahét'en, 'et Yak'usda 'aw whulachadítnih.
'Et huwa tsak'et whutl'ah hoolah, Tartarus ts'utni, 'en whuz whébalhdel. 'Ink'ez whuz
tsahólhgus yuh huba nahuteyeh whuts'un 'utes tl'ool be whenábadezguz. 5 'Ink'ez yoo
niz haóodanzut da whuts'un, 'uda yun k'ut whut'en, ndunnah Yak'usda highu nuni
chahunízut 'ink'ez 'aw chahidílhti, Yak'usda 'en chah 'et 'aw whulachadítnih. 'En 'uja
ndi yun k'ut ndulhcho hoh too hadambun 'ink'ez too hubanghan. Hoh da lhk'udinah
'aw 'en zeh 'et whuch'a Yak'usda hubulhyih. Too hadutébilh whutsuh, Noah, 'en
Yak'usda ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i be dune hubulh yailhtuk, 'en hubulh 'ilhunuh 'int'ah.
6 'Ink'ez nat keyah Sodom 'ink'ez Gomorrah huwhútni, 'et nawhult'ah kwun nailhtan hoh
whudálhk'un 'ink'ez lhez gaih zeh whulhtsi. 'Et whuz na'a hoolah hubulhtsi, 'et hoh huba
nahezya. Nus de ndunnah Yak'usda highu nuní chanteszut 'ink'ez 'aw chahidílhti, 'en
huwa t'éhonozin ka 'et huwa 'uhóonla. 7 'Ink'ez ndun ts'ah'un dune Lot hiyúlhni, 'en
keyah whuduték'un whutsuh, 'et whuch'a Yak'usda bulizas hiyúlhyih. Ndunnah hubutah
inda, 'en hube 'ut'en k'ah whudutsun huwa ni unli. 8 'En dune ts'ah'un 'int'ah, 'en hoh da
hubutah inda inle, 'et 'ahoolhyez 'aw khunek k'únucha'hust'en hoh whunilh'en 'ink'ez
whudits'o, ndóohoont'ah huwa dzuh nuná'dudulzut. 9 Ndunnah Yak'usda yé hunuljut,
'en lubeshi 'uhulh'en whuts'u hunint'uk, nts'e na'a whuch'a nabutélelh, 'et neMoodihti
t'eooninzun. 'Ink'ez ts'ah'un cha'ít'ah, 'en chah ndet dzin huba nahuteyeh, 'et whuts'un
hube' whudúyah, 'et huboontun. 10 Ndunnah soo degha nus buyust'e whudutsun zeh
whuts'uh hunínt'uk 'ink'ez bumoodih huba 'ants'i hinli hoh hik'unucha'ust'en. 'En
'uhududelhúti 'ink'ez hukwa' huninzun tune' hut'en. Ndunnah ncha 'aw whechaniljut
hoh hoontsi' hukw'u na'a bughu yahalhtuk. 11 'Et whunts'ih lizas, ndunnah khunek
whuts'it, 'i be dune hoodulh'eh, 'en huba nus hilhtus 'ink'ez huba 'o nus hincha ho'
hint'ah. Ndunnah lizas, 'en whunts'i ndunnah ncha nduhut'en, 'aw neMoodihti but
hubodilhtsi' hoh hubuk'echahawhus'ai.

Ndunnah khunek whuts'it, 'i be dune hodulh'eh, dawhúltsi' ho' hint'ah

12 'Et whunts'ih ndunnah khunek whuts'it, 'i be dune hodulh'eh, 'en tintah khunai
yunduhúlt'ah. Hoh nduhint'ah 'aw t'ehonízun, 'et whunts'ih hoontsi' hukw'u na'a howu
yahalhtuk. 'Et huwa tintah khunai k'una'a dahutetsah, 'et ndi hiye untsi', 'i bulh Yak'usda

but huteyin. [13] Hubuyust'e whuts'u nínt'uk dzin duhóolyez hoh 'et zeh 'uwhúwhulh'en.
Ts'ah'un cha'hoot'ah tune' hust'en, 'et hukw'elha huba k'elha whutele. Nuhtah bukaya
hoonli. Tube huhoont'i hoh nanhona'ah 'et whulh lhulhúgha nuhla 'uha'alh. [14] 'Uyoon
'at bulh tinta' hut'ih, 'et zeh honilh'en. Lubeshi 'uhulh'en, 'aw 'ustl'e' 'uhooneh ghait'ah.
Ndunnah buzul soo cha'íltus, 'en tink'us hubanilht'uk. 'Uyoon yit'i ka' huninzun, 'et whuz
na'a hubudzi hodulh'eh. Ndunt'ah Yak'usda hubulh hunilch'e hoh 'uda huba nahezya
ho' hint'ah. [15] Ts'ah'un ti 'et tinch'u hunésdel. Balaam, Beor buye', 'en be 'ut'en k'ah
huhóolhchoot. Dat'en inle 'et whuz na'a 'uhut'en. 'En ts'ah'un cha'hoot'ah tune' 'ut'en,
hoont'i hoh 'et sooneya be buba k'elha hoonli. [16] 'Et whunts'ih hoontsi' k'una'a et'ilh 'et
huwa. Khunai donkey hiyúlhni, 'i, 'aw yachalhtuk, 'et whunts'ih ndun nus whunih'en,
'en whusnik k'una'a ne'ut'en hoh donkey dune k'una'a khunekti be yulh yalhtuk hoh
Balaam, “Dah!” yulhni. [17] 'Et ndunnah ndunt'ah, 'en 'ants'i too k'et whuzdla, 'aw too
hoolah whunduhúlt'ah. 'Et nduk kw'us búlh nodults'ut, li'uhint'ah. Ndunt'ah whuz na'a
khunek be 'alha 'uhoont'ah whu'et 'uhint'ah. Soo nts'e tsahólhgus 'ink'ez 'aw whét'en
chahoolah, 'et 'ilhuz wheni 'et huba 'udun whuz'ai.

Bulunah dune nana'ah

[18] K'us ndan huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ndi yun k'ut tink'us 'et'ilh, 'en buch'a nahusdel.
Ndi khunek whuts'it, 'i be hubodulh'eh, ndunnah huba 'alha 'uhoont'ah hubuhoolhgooh
hukwa' hubuhulh'en. Nts'e na'a hoolhtus hoh neyust'e lubeshi whuts'u nint'uk, 'en
whuts'it, 'i khunek ncha, 'i be hubulh yahalhtuk hoh tink'us húbanilht'uk hukwa' ba
halh'en. [19] Ts'iyaintsuk k'une' 'uhoot'en 'et buts'ú hoozi. 'Et whunts'ih dich'oh whudutsun
'uhuwhulh'en, 'et hoh netsudule be 'ulhna huzdli. 'Et nawh cha'hóot'ah, ndan whuch'a'
bunílhde, 'en bube 'ulhna hinli. [20] 'Et ndunnah neMoodihti 'ink'ez neulhyis Sizi Gri, 'en soo
ts'ah'un highu t'ewhunínzun, 'i be ndi yun k'ut hoontsi', 'et ts'iyawh whuch'a hudujih,
'ink'ez doo chah zeh hubuch'a' ninde, 'ink'ez ntsi' hubutanahandel t'eh, 'et whutsuh da
Yak'usda t'ehunuszun da, dahét'en, 'et degha nus huba whutétsi'. [21] 'Et ndunt'ah, 'en njan
ts'ah'un ti 'aw t'ehonízun t'eh, 'et sih da huba soo' hot'e wule. 'Et hukw'elh'az t'ehonanzin
t'eh 'ink'ez butl'a hida'ai hoh 'i hich'a nalhúya, 'et whuz na'a dek'elh'az 'i 'udechoo degha
nus hotétsi'. [22] 'Ink'ez nts'e na'a hubulh dahooja, ndi khunek 'i bugha whuts'odul'eh, nts'e
na'a daja ni, 'et whuz na'a 'uhooja hoh ndez na'a njan ndutni, “Lhi nahiyulkoo, doo chah
zeh nahiyudlat.” 'Ink'ez njan chah ndutni, “Goso too be soo cho bubuna'hulhdoh, 'ink'ez
hukw'elh'az whutl'us tanahalgok.” Ndunnah 'et whuz na'a 'et duhint'ah.

3

NeMoodihti nts'e na'a nets'u náhezya, 'aw sa nuchá'ust'en

[1] 'Aw 'et nuhwhuk'esi', ndi bulh nankoh dustl'us nuhts'o k'e'úsges. 'I be nuhwhubeni
unzoo, 'et whunts'ih nuhwhuba whunalhúnih. [2] 'Et ndunnah nus whunilh'en Yak'usda
bube'ildzun hinli, 'en hoh da daja hudani. 'Ink'ez nuwheni whel'a 'en 'uts'int'ah, neMood-
ihti neulhyis bughunek, 'i be nohwhulh yats'alhtuk 'ink'ez nuhwhuzdáni, 'et huwa
ts'iyawh whunaoolhúnih. [3] Njan 'et 'udechoo soo cho t'ewhunoohzeh huba' hoont'ah.
Dek'elh'az dzin t'eh, 'et ndan Yak'usda ghudloh, 'en nts'e na'a buyust'e whuts'u nínt'uk,
'et whuz na'a zeh 'uhutet'ilh hukwa' huninzun, 'en chah nuhtah 'uhutet'ilh. [4] 'Ink'ez
'uhudutenilh, “Alha ih Sizi Gri nuhts'u nahezya doo chah whusanatedalh. Ndan 'udáhni,
'en nts'é 'ut'en? Netsuh da ts'iyawh yahadla 'et whunts'ih 'awhuz whusanáchasdaih.
'Udechoo ndi yun 'ulya 'ink'ez k'an 'et dzin whuts'un, ts'iyaintsuk dawhút'en, 'et zeh
nduwhút'en.” [5] 'Uda dahooja 'aw whunahoolnih hukwa cha'hunízun. Yak'usda bughunek,
'i be 'udechoo 'uda nduk yaz 'uhóolya inle. 'Ink'ez ndi yun bulah teh tl'ah 'int'ah 'ink'ez
bulah yun unli inle. [6] Yak'usda bughunek 'i be too hadambun. 'Et whuz na'a yun k'ut too
be' hoonla. 'Et hoh ts'iyawh hoolah whulhtsi. [7] Ndunnah Yak'usda yughu nuni chanizut
'ink'ez 'aw chahidílhti, 'en huba nahuteyeh Yak'usda ye whúske, 'i hubugha whútelts'ulh
ka, 'et ndet dek'elh'az dzin whuts'un bughunek be huba k'ah hoontun. 'Et k'an 'et yun
'ink'ez nduk yaz chah, hoh t'eh kwun be ts'iyawh whuduték'un. [8] 'Et whunts'ih nuhwheni

nuhwhuk'esi', njan 'ilhun 'et whunaoodoolhúnah gunih. NeMoodihti 'ilhudzin 'et 'ants'i
1,000 be naooduzuk ba lí'hoont'ah. K'us 1,000 be naooduzuk 'et 'ilhudzin ba lí'hoont'ah.
9 NeMoodihti nts'e na'a nets'u náhezya, 'aw sa nuchá'ust'en. 'Et bulunah sa stla 'ut'en
huninzun. 'Et whunts'ih tube sa neba ilh'i. 'Aw 'ilhunuh whunts'i tinta oolts'it hukwa
cha'nizun. 'Et ts'iyanah lubeshi ch'a hubeni nahadunóolelh 'et zeh hubuts'u hukwa'
ninzun.

NeMoodihti budzin whusaótelts'ulh

10 'Et buka tsi cháhoodli hoh dune 'undunut'i 'ulh'ek whusayih, 'en k'una'a buka tsi
cháhoodli hoh neMoodihti budzin whusaótelts'ulh. Ndet ndúhooja t'eh, 'et nduk yaz
'ants'i kwun delhútulh hukw'u na'a hoolah whutele. 'Ink'ez ndai 'ulya, 'i, ts'iyawh kwun
ulhtus, 'i be ts'iyaintsuk natelgheh. Ndi yun 'ink'ez ndai buk'e yuzdla, 'i bulh ts'iyawh
duték'un. 11 'Et whutsuh ndótenilh t'eh, ndez na'a dune unli wahle huba' hoont'ah, lubeshi
bu'et 'ink'ez Yak'usda be 'ut'en k'ah 'et zeh hukw'u ne'ooht'en. 12 Yak'usda budzin whuz
de whélts'ulh, 'ahoolhyez hukwa tsi hóhli 'ink'ez 'a cho whusahólts'it whuz na'a hukwa'
holh'en. Nts'oh whégha whezulh hoh 'et nduwhútenilh, 'et t'eh nduk yaz ndulhcho hoh
kwun be hoolah whutele. 'Et ndai ts'iyaintsuk 'ulya, 'i, kwun dullhuk 'i be ts'iyaintsuk
natelgheh. 13 'Et whunts'ih njan ndet nets'u hoozi, ndi yun 'ink'ez yaz 'et k'ahoondit, 'et
'ahoolhyez hukwa tsi ts'úhole. Njan 'et ye ts'ah'un na'a 'int'ah, 'i 'et zeh 'ilhuz wheni 'et
'utet'ilh.

Soo ts'ah'un zeh 'ooht'e

14 'Et huwa nuhwheni nuhwhuk'esi' ndi 'i ts'iyawh buka tsi hóhle. Soo ndet 'o 'un
'oohneh ghait'ah hoh hóolhdzih. 'Et hoh 'aw hoonliyaz hukwaya chasóohle. 'Et t'eh
hoonliyaz nuhk'echáholhts'it, 'ink'ez Yak'usda be ts'ah'un aht'ah, 'et whuz na'a 'en ba
hóolhdzih. 'Et Sizi Gri whusanája t'eh, 'et whuz na'a 'ooht'e. 15 'Ink'ez neMoodihti tube sa
neba ilh'i, 'et lhanah hudoojih huba, 'et whuz na'a huwu nuni noohdeh huba' hoont'ah.
'Ink'ez nelhutsin buk'ets'intsi', 'en Paul hiyulhni, 'en ye whunih, 'i hubugha whults'ut, 'et
'i bugha Yak'usda bughunek nuhts'o k'e'anguz. 16 'Et ts'iyawh be' dustl'us 'i k'ut 'et howu
yalhtuk. Bulah khunek tube howa whúlna hoh t'eznezeh. 'Et ndunnah 'aw whechaoodíl'il,
'ink'ez 'aw soo cha'íltus chah, Yak'usda bughunek 'i dich'oh hukwa' huninzun k'una'a
na'huyínla. 'Et whuz na'a zeh 'onghoh bughunek 'i chah 'et ndihíyinla. 'I bugha hoontsi',
'et dich'oh khanáhuwhunt'ai. 17 'Et huwa nuhwheni nuwhuk'esi', njan 'et nduwhútenilh
whutsuh, 'uda t'eooonáhzun. 'Et huwa howahli! Nts'e na'a 'aht'ah, whuz na'a zeh 'ooht'e.
Doo ka ndunnah hintsi', 'en tinta' hut'ih, 'en hubuk'una'a 'oohneh. 'Et hubuk'una'a 'ahja
t'eh, 'et laht'ah tehle. 18 'Et whunts'ih neMoodihti 'ink'ez neulhyis Sizi Gri ye unzoo, daja
ni 'ink'ez ndet bughu t'ets'oninzun, 'i chah, 'o nus bugha hodoolhú'eh. 'En ts'un ye dézti,
'i nawhult'ah k'an 'et 'ink'ez 'ilhuz wheni. 'Et ndoh honeh.

'Udechoo Dustl'us John Yuk'e'ánguz

Ndi khunek be ts'úkhuna, 'i bugha

1 Soo 'udechoo da whuts'un hoonli soo ts'ah'un na'a 'uts'udánts'o, nena be chah
ts'onalh'en, 'ink'ez nela be chah but'ats'úgheznai khunek be ts'úkhuna, 'i bugha. 2 Ndi
be ts'ukhuna nenalh hawhélts'ut 'ink'ez ts'uhon'en 'ink'ez howu yats'alhtuk. Ndi 'ilhuz
be ts'ukhuna ne'aBá bulh 'int'ah. 'Et nenalh hawhélts'ut, 'i hubugha nuhts'udáni. 3 Ndet
ts'uhó'en 'ink'ez 'uts'udánts'o, 'et bugha 'un whuts'útni. 'Et huwa lhulh 'uts'óot'e wule.
'Et 'alha ne'aBá 'ink'ez buYe' Sizi Gri 'en bulh 'ilho ts'udédowh. 4 'Ink'ez ndi ts'iyawh huba
nuhwhuts'un k'e'ts'anguz, 'et huwa tube cho whunoolhnik.

Ndi be whét'en, 'i buniz ts'edulh t'eh, 'et 'ilho 'uts'int'ah ts'inli

5 Ndi khunek 'uts'udánts'o 'i 'int'ah, 'en buts'uhayélts'ut, 'i bugha ndun whuts'útni,
Yak'usda be whét'en, 'i 'int'ah, 'ink'ez 'aw tsahólhgus 'i 'aw bughu chaíhoolah. 6 'En
bulh lhulh 'úts'int'ah ts'utni, 'ink'ez tsahólhgus yuh ts'ih ts'édulh t'eh, 'et ts'uwhuts'it
ho' ts'utni, 'ink'ez 'aw khunek 'alha 'int'ah, 'i buk'uncha'ts'ust'en. 7 'Et whunts'ih be
whét'en, 'i bulh 'int'ah, 'i buniz ts'edulh t'eh, 'et 'ilho lhulh 'uts'int'ah ts'inli 'ink'ez buYe'
Sizi Gri buzkai be nelubeshi ts'iyawh yuna'dalhde. 8 'Aw lubeshi chats'it'ih ts'utni t'eh,
na'uzdunut'ah 'ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i neghu hoolah. 9 Lubeshi 'uts'alh'en ts'utni
t'eh, 'aw nelachadutesni 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah hoh nelubeshi neba yunaoodutélnah
'ink'ez tink'us na'a 'uhoont'ah, ts'iyawh whuch'a yuna'dutélhdoh. 10 'Aw lubeshi cha'ts'ílil
ts'utni t'eh, Yak'usda whuts'it 'int'ah ts'utni ho' ts'utni, 'ink'ez bughunek, 'aw neghu
hoolah.

2

1 Suzkehyaz, 'aw lubeshi 'utelh'ilh whuch'a 'et huwa ndi khunek 'i be nuhwhuts'un
k'e'usges. Ndunnah lubeshi 'ulh'en, 'en huba ne'aBá Yak'usda bubut neba yatelhtuk, Sizi
Gri, ts'ah'un na'a 'int'ah, 'en 'int'ah. 2 'Ink'ez 'en 'int'ah nelubeshi k'elha dazsai. 'Aw
nuwheni zeh ilah. Yinkak nduhóolhcho hoh whulubeshi k'elha chah. 'I be ne'aBá soo
cho nets'u naitóot'en 'et hukwa.

Sizi Gri ndan unli, whuz na'a t'ezninzun

3 Khunek netl'aída'ai, 'i buk'une' ts'ut'en t'eh, 'et whuz na'a t'ets'onínzun 'i bugha Sizi
Gri t'ezninzun. 4 Ndun 'en t'enuszun ni, 'ink'ez yughunek yuk'unucha'ust'en t'eh, 'en
whuts'it 'int'ah 'ink'ez ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i 'aw chayít'ih ho' 'int'ah. 5 'Et ndan
yughunek k'une' 'ut'en, 'en 'alha Yak'usda ye nék'entsi', 'i be ts'ah'un na'a lhadúlya ho'
'int'ah. Njan huwa t'ets'onínzun Sizi Gri buyúzdelhts'i ho' ts'int'ah. 6 Ndan ye yudínda ni
t'eh, nts'e na'a nusíya, 'et whuz na'a zeh nóya huba' hoont'ah. 7 Sulhutsinkah* 'aw khunek
k'andit, 'i netl'aída'ai, 'i bugha ilah nuhts'un k'e'usges. 'Udechoo whuts'un t'enahzun
ndi khunek 'uda, 'i 'int'ah. Ndi khunek 'uda, 'i 'udechoo whuts'un déhts'o, 'i 'int'ah.
8 Tsahólhgus yuh 'aw 'et whedúdeh 'ink'ez ts'ah'un be whét'en, 'i 'aw 'et be whét'en suli.
'Et huwa nuhts'un k'e'usges 'ink'ez doo chah 'un whudúsni, k'an 'et khunek netl'aída'ai,
'i ndi 'alha khunek 'i yulh 'int'ah, 'ink'ez nuhwheni chah bulh 'áht'ah. 9 Ndan be whét'en
niz 'int'ah ni t'eh, 'ink'ez dulhutsin ts'udutnik, 'en 'awhuz tsahólhgus yuh usda ho' 'int'ah.
10 Ndan dudulhutsin k'entsi', 'en be whét'en tah 'int'ah 'ink'ez 'aw tink'us 'utét'ilh whuts'u
nóot'uk ghait'ah. 11 'Et whunts'ih ndan dudulhutsin ts'udutnik, 'en tsahólhgus yuh 'int'ah
'ink'ez tsahólhgus yuh núya. 'Ink'ez nts'e tezya 'aw t'echaoonízun, ndi tsahólhgus be
chawhes'en suli 'et huwa.

Yak'usda ba hilhtus nahúsdli

12 'Uskehyaz Sizi Gri boozi bugha nuhwhulubeshi nuhwhuba buna'déde,

---

* 2:7 Ndi khunek "sulhutsinkah", ndan Sizi Gri huba 'alha' yint'ah, 'en lhuzkehkeh hinli li'hint'ah. 'Et huwa lhulhutsin 'ink'ez lhulhtuskeh hudli ho' hint'ah.

'et huwa nuhts'un k'e'usges.
13 Nuhwheni 'ubákah yulh ndult'ah ndun 'udechoo whuts'un hoonli,
'en t'enahzun, 'et huwa nuhts'un k'e'usges.
Chílhkah ntsi' buch'a nulhde 'et huwa nuhts'un k'e'usges.
'Uskehyaz ne'aBá t'enahzun, 'et huwa nuhts'un k'e'usges.
14 Nuwheni 'ubákah ndun 'udechoo whuts'un 'int'ah t'enahzun,
'et huwa nuhts'un k'e'isguz.
Chilhkah ulhtus 'ink'ez Yak'usda bughunek nuhyudín'ai,
'ink'ez ntsi' buch'a nulhde,
'et huwa nuhts'un k'e'águz.

Ndez na'a ndi yun k'ut uzdóolts'i

15 Ndi yun k'ut tink'us 'uwhut'en 'ink'ez ndi yun k'ut hoonli, 'i chah, whuts'u nóoht'uk gunih. Ndan ndi yun k'ut tink'us ne'whut'en ndóohoont'ah whuts'u nint'uk t'eh, 'aw ne'aBá ye nék'entsi', 'i bughi yoolah ho' 'int'ah. 16 Neyust'e whuts'u nint'uk, 'ink'ez nena chah whuts'u nint'uk, 'ink'ez ndai aht'i be 'ududelhuti t'eh, ndi 'i ts'iyawh ndi yun k'ut huba 'int'ah, 'ink'ez 'aw ne'aBá ts'un hachahoolts'ut 'et huwa. 17 Ndi yun 'aw 'et whewhúlts'it 'ink'ez buts'úznint'uk, 'i chah, 'et whunts'ih Yak'usda hukwa' ninzun teh ne'út'en, 'en 'ilhuz khuténa.

Ndunnah Christ ch'a detni, 'en buch'a huwahli

18 'Uskehyaz 'aw 'et dek'elh'az 'et né'hunent'o ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndun Christ ch'a detni, 'en whuz de úyalh whulh údahts'o. K'an 'et whunts'i Christ ch'a hudetni hulai ho' hoont'ah. 'Et huwa nt'ets'onínzun 'aw 'et dek'elh'az 'et né'hunent'o ho' hoont'ah. 19 Nets'u hahándel 'et whunts'ih 'aw nelh hudedowh ilah 'uhint'ah. Nelh hudidowh 'uhint'ah t'eh, nelh zeh da hoot'e wule. 'Et whunts'ih whehandel 'et huwa ts'iyanah t'ebunózin 'aw nelh hudedowh chahílah. 20 'Et whunts'ih ndun Christ lubeshi bughu hoolah, 'en Ndoni nuhyída'ai 'ink'ez ts'iyaintsuk t'eoonáhzun. 21 Ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i t'enuzahzun huwa ilah nuhts'un k'e'águz. Ndi khunek t'enahzun 'et huwa nuhts'un k'e'úsges 'ink'ez ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i whuts'it bughu hoolah. 22 Ndan Sizi 'en Christ 'unli 'et whuts'oodedlai, 'en whuts'it 'int'ah. 'En Christ ch'a détni 'int'ah. 'En 'int'ah ne'aBá 'ink'ez buYe' bulh whuts'oodedlai. 23 Ndan ne'aBá buYe' ts'oodedlai, ne'aBá chah chayít'ih ho' 'int'ah. Ndan ne'aBá buYe' buba 'alha' yint'ah t'eh, be'aBá chah yit'i ho' 'int'ah.

'Udechoo whuts'un whudáhts'o 'ilhuz wheni bulh 'óoht'e

24 'Et huwa 'udechoo whuts'un whudáhts'o 'ilhuz wheni bulh 'óoht'e. 'Et 'udechoo whuts'un whudáhts'o nohwhulh 'úhoont'ah t'eh, 'et sih ne'aBá 'ink'ez buYe' chah bulh úteht'ilh. 25 Njan nets'ú hoozi, 'ilhuz ts'ukhutena, 'et 'uwhúlhni. 26 Ndunnah nanohunte'ah hukwa' 'ut'en, 'en bugha ndi nuhts'un k'e'úsges. 27 'Et whunts'ih Ndoni ne'aBá nuhyída'ai, 'i 'ilhuz nohwhulh 'int'ah, 'ink'ez 'uyoon dune 'aw 'o 'un whunohodoolh'eh huba cha'hóot'ah. 'Et k'us ndi nuhyudélts'ut, 'i ts'iyaintsuk whunohdulh'eh 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah, 'aw whuts'it, 'i ilah 'int'ah. 'Et soo nts'e na'a whunohdálh'i, whuz na'a zeh bulh 'óoht'e.

Nuwheni Yak'usda buzkehkah 'aw hoonli hukwaya chats'ilah hoh bubut nuts'udóolya

28 'Uskehyaz ndun 'en zeh bulh 'óoht'e. 'Et hoh nuhnalh ts'et hainya, 'ink'ez whusanája t'eh, nedzi ulhtus unli 'ink'ez 'aw hoonli hukwaya chats'ilah hoh bubut núzdoolya. 29 'En ts'ah'un na'a 'int'ah t'eoonáhzun t'eh, t'eoonahzun ndun ts'ah'un ne'út'en 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i be huwhuzdli ho' hínt'ah.

3

1 Dalcho, 'i be ne'aBá nek'entsi' negha óoni'ai, Yak'usda dich'oh nendúlhni buzkeh 'uts'int'ah soo cho whunulh'en. 'Et huwa ndi yun k'ut whut'en net'echahunízun, didut 'aw t'ehinízun 'et huwa. 2 Nuhwhuk'esi' k'an 'et Yak'usda buzkeh ts'inli. Daztét'ilh 'awhuz nenalhts'et hachawhulhts'it. 'Et whunts'ih nt'ets'oninzun ts'a'en t'eh, soo bunduztel'ilh,

soo nts'e na'a dantah, whuz na'a uztet'ilh 'et huwa. [3] 'Ink'ez ndunnah whuz na'a hits'un
hukwa tsi hooli, dutsun hoolah na'hudutelsilh, dant'ah butsun hoolah, whuz na'a.

Lubeshi 'uts'ulh'en ts'iyawh whulazdootnih huba 'uhoont'ah

[4] Ndan lubeshi 'ulh'en, 'aw khunek yuk'únucha'ust'en ho' 'int'ah. 'Et khunek k'uts'uyus
t'eh, lubeshi 'uhoont'ah. [5] 'Ink'ez t'eoonáhzun nelubeshi neba 'ún yutoolhdelh ka ndi yun
k'ut nuséya. 'Ink'ez didut 'aw lubeshi bughah hoolah ho' 'int'ah. [6] Ndan ye yudinda,
'aw lubeshi oolh'en ghait'ah ho' 'int'ah. Ndan lubeshi 'ulh'en, 'aw chayí'il 'ink'ez 'aw
t'echainízun. [7] 'Uskeh 'uyoon nanwhunoo'ah gunih. Ndan ts'ah'un ne'ut'en, 'en ts'ah'un
'int'ah. Dant'ah Sizi Gri ts'ah'un 'int'ah, whuz na'a ndunt'ah ho' 'int'ah. [8] 'Udechoo
whuts'un netsudule lubeshi 'ulh'en. Ndan lubeshi 'ulh'en, 'en netsudule yunéyalh 'int'ah.
Njan 'et huwa Yak'usda buYe' ndi yun k'ut nuséya, 'et huwa netsudule be 'ut'en ts'iya
yóolhtsilh 'et whuba. [9] K'us ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bé whuzdli, 'en lubeshi cha'ulh'en.
Ndi Yak'usda ts'un hainzut, 'i be 'ilhuz wheni ts'ukhuténa, 'ink'ez 'ilhuz wheni yulh
'int'ah. 'Et ndunnah 'i be whuzdli, 'en 'aw lubeshi 'uhoolh'en ghait'ah.

Nuwheni Sizi Gri uznedulh ts'iyawh lhk'ets'oodútsi'

[10] 'Et ndez na'a Yak'usda buzkeh 'ink'ez netsudule buzkeh chah t'ehunudzun: ndan
ts'ah'un nucha'ust'en, k'us dudulhutsin k'echaítsi', 'en Yak'usda yuneyalh ilah ho' 'int'ah.
[11] Soo 'udechoo whe' whudit'en whuts'un ndi khunek dahts'o njan ndutni, lhk'ets'oodutsi',
ni. [12] Ndun dune Cain 'en k'una'a ilah. 'En ntsi' niyalh 'int'ah 'ink'ez dudulhutsin yuzilhghi.
'Et di ka 'uyinla? Be 'ut'en untsi' 'ink'ez bulhutsin 'en ts'ah'un ne'ut'en, 'et hukwa'
yinla. [13] Sulhutsinkah ndi yun k'ut whut'en nuhts'u hudutnik t'eh, khun teh nuhwhuba
hócha gunih. [14] Nelhutsinkah hubuk'ets'intsi', 'et huwa t'ets'oninzun dats'uzsai 'ink'ez
nats'ukhítna li'ts'int'ah. Ndun dulhutsin k'echahitsi', 'awhuz yahadla li'hint'ah. [15] Ndan
dulhutsin ts'udutnik, 'en néghan 'int'ah. 'Ink'ez t'eoonáhzun ndan néghan, 'en 'ilhuz be
ts'ukhuna, 'i bughi yoolah ho' 'int'ah.

Sizi Gri neba daja 'et huwa be lhk'ets'udutsi', 'i t'ezninzun

[16] Sizi Gri 'en ye khuna, 'i neba yuladetnik, 'et huwa be lhk'ets'udutsi' t'ezninzun. 'Ink'ez
nuwheni chah nelhutsinkah be ts'úkhuna, 'i huba hubulazdootnih huba' hoont'ah. [17] 'Et
whunts'ih ndan ndi yun k'ut hoonli ut'i hoh bulhutsin ye dunidzut, 'ink'ez dudzi be 'aw
yugha techa'nizil t'eh, nts'e na'a Yak'usda ye nék'entsi', 'i yulh 'útet'ilh? 'Et ndut'en t'eh,
nts'e na'a Yak'usda k'etetsi'? [18] 'Uskehyaz 'aw khunek be zeh ilah lhk'ets'udutsi' uzdooni.
Soo ts'ah'un na'a ne'e'ut'en be chah lhk'ets'oodutsi'. [19] Njan 'et huwa nt'ets'oninzun
khunek 'alha 'int'ah, 'i bulh 'uts'int'ah. 'Et t'eh bubut nedzi ts'ah'un 'oot'e. [20] Nedzi bugha
neba nahezya t'eh, Yak'usda 'o nus negha te'ninzun ho' 'int'ah, ts'iyaintsuk t'eoonínzun
'et huwa. [21] Nuhwhuk'esi' nedzi neba chahesye t'eh, whéchats'uniljut hoh Yak'usda bubut
nuzdútelya. [22] Dant'i buts'un ka' ts'utni, 'i negha íyunle, bugha 'i ts'oontun 'ink'ez hoonzoo
hoh bunalh ne'ts'ut'en 'et huwa. [23] Ndi bughunek netl'aída'ai, buYe' Sizi Gri, 'en ndan unli,
'et neba 'alha 'oot'e 'ink'ez lhk'ets'oodutsi'. 'Et whuz na'a bughunek netl'aída'ai.

Soo cho huwohle, lhanah nus whunilh'en na'hududil'i, 'en 'uda netah 'uhut'en ho' hoont'ah

[24] Ndan yughunek oontun, 'en Yak'usda yudínda 'ink'ez Yak'usda chah yulh 'int'ah.
Ndoni neyída'ai 'en be t'ets'onínzun neyuh ts'ih nelh 'int'ah.

4

[1] Nuhwhuk'esi', nudúdeh, 'i ts'iyawh ilah nuhwhuba 'alha 'oot'e. Ndi nududeh, 'i
óolhdzih Yak'usda ba ts'ah'un 'int'ah tulih. Lhanah huwhuts'it hoh nus whunilh'en yun
k'ehindel 'et huwa. [2] Ndai nududeh, 'i Sizi Gri buyust'e be ndi yun k'ut nuseya, ni t'eh,
'i Yak'usda ba ts'ah'un ho' 'int'ah. 'Et huwa Yak'usda buyégha ndan unli t'ets'onínzun.
[3] Ts'iyai nududeh, 'i Sizi Gri buyust'e be ndi yun k'ut nuseya, 'aw nduchadusnih t'eh, 'aw
Yak'usda bulh cha'it'ah ho' 'int'ah. 'Et ndi nududeh, 'i Christ yuch'a détni, 'i 'int'ah.
Whusateyalh whulh 'udahts'o 'ink'ez 'uda ndi yun k'ut hoonli ho' 'int'ah. [4] 'Uskehyaz,
Yak'usda bulh 'áht'ah 'ink'ez ndunnah Christ ch'a hudetni 'uda hubuch'a' núlhde. Ndun
nuhyudínda, 'en, ndi yun k'ut netsudule 'en buch'a degha nus 'ultus ho' 'int'ah 'et

huwa. [5] Ndunt'ah ndi yun k'ut humoodih hube'ílhdzun hinli. 'Et huwa yun k'ut whut'en
hubuk'una'a yahalhtuk 'ink'ez yun k'ut whut'en hubuhoozélhts'ai. [6] Nuwheni Yak'usda
bube'ílhdzun ts'inli. Ndunnah Yak'usda t'eninzun, 'en nehudits'o. Ndunnah Yak'usda
hube'ílhdzun chailah, 'en 'aw chanehoozílhts'ai. 'Et huwa njan nududeh, 'i ts'ah'un 'int'ah
'ink'ez tink'us 'int'ah nudúdeh, 'i t'ebuznínzun.

Ts'iyanah lhk'edutsi', 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i bé huwhuzdli 'ink'ez Yak'usda t'ehinínzun

[7] Nuhwhuk'esi' ts'iyawh lhk'ets'oodutsi'. Bé lhk'ets'udutsi', 'i Yak'usda ts'un hálts'ut
ho' 'int'ah. Ts'iyanah lhk'edutsi', 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i bé huwhuzdli 'ink'ez Yak'usda
t'ehinínzun. [8] Ndan, 'en 'aw 'ilhunah k'echaítsi', 'en Yak'usda 'aw t'enízun ho' 'int'ah,
Yak'usda 'en nek'entsi' 'int'ah 'et huwa. [9] 'Aw 'ilhunuh zeh buYe' 'en ndi yun k'uz
yútelh'a. 'En be 'ilhuz wheni ts'ukhoona 'et whuba. 'Et whuz na'a Yak'usda ye nék'entsi',
'i yunénilhtan. [10] Ndez na'a njan duwhutni, nuwheni Yak'usda buk'echats'ítsi' inle, 'et
whunts'ih nek'entsi' 'ink'ez buYe' whusayálh'a nelubeshi k'elha datetsah 'et whuba. 'I be
soo cho nets'u naítat'en. [11] Nuhwhuk'esi', 'et whuz na'a Yak'usda nek'entsi' t'eh, nuwheni
chah lhk'ets'oodutsi' huba' hoont'ah.

Lhk'ets'udutsi' t'eh, Yak'usda neyudinda

[12] 'Aw dune Yak'usda ya'en hoolah. Lhk'ets'udutsi' t'eh, Yak'usda neyudinda 'ink'ez
ye nék'entsi', 'i nedzi yuh soo ts'ah'un na'a lhaódulya. [13] Njan 'et huwa t'ets'oninzun
Ndoni negha iní'ai 'et hoh bulh 'uts'int'ah 'ink'ez didut chah neyudínda. [14] Ndi yun
k'ut whut'en hubutélhyi huba ne'aBá buYe' whusayálh'a. 'Et ts'uwha'en 'ink'ez howu
yats'ulhtuk. [15] Ndan Sizi Yak'usda buYe' 'int'ah ni, 'en Yak'usda yuyudínda 'ink'ez didut
chah Yak'usda bulh 'int'ah ho' 'int'ah. [16] Ndi Yak'usda ye nék'entsi', 'i t'eznanzin 'ink'ez
neba 'alha 'uhoont'ah. Yak'usda nek'entsi' 'int'ah. Ndan bé lhk'ets'udutsi', 'i bulh 'int'ah,
'en Yak'usda bulh 'int'ah 'ink'ez Yak'usda yuyudínda ho' 'int'ah.

Ndez na'a be lhk'ets'udutsi', 'i soo ts'ah'un na'a neba lhadúlya suli

[17] Neba nahudeh dzin 'et sih nedzi wúlhtus huba, 'et whuz na'a be lhk'ets'udutsi', 'i soo
ts'ah'un na'a neba lhadúlya suli. Christ didut 'et dunt'ah huwa, nuwheni chah ndi yun k'ut
'et nduts'ínt'ah 'et huwa. [18] Bé lhk'ets'udutsi', 'i 'aw nujut bughu hoolah. 'Et whunts'ih bé
lhk'ets'udutsi' soo ts'ah'un na'a lhadúlya suli, 'i nujut 'un whenaínuyukw. Nujut dzuh
nénulhdzut ho' 'int'ah. Ndan nuljut, 'en bé lhk'ets'udutsi', 'i buyuh soo ts'ah'un na'a
lháchadit'ah ho' 'int'ah. [19] Yak'usda didut 'udechoo nek'entsi' 'et huwa buk'ets'intsi'.

Be 'alha 'uhoont'ah, 'i be Yak'usda buk'une' ts'oot'en

[20] Ndan Yak'usda buk'esi' ni t'eh, 'ink'ez dudulhutsin ts'udutnik, 'en whuts'it 'int'ah.
Nts'e na'a dudulhutsin yunilh'en whunts'i yuk'echaítsi' t'eh, Yak'usda 'aw chayes'en,
'ink'ez nts'e na'a yuk'etetsi'? [21] 'Ink'ez ndi khunek netl'aída'ai, 'i ndez na'a njan
dúhoont'ah; ndan Yak'usda k'entsi', dudulhutsin chah k'eootsi' huba' hoont'ah.

5

[1] Ndan Sizi, 'en Christ 'int'ah, huba 'alha 'uhoont'ah, 'en Yak'usda yé ulhtus, 'i be
whuzdli 'int'ah. Ndunnah ndan 'ilhuz be ts'ukhutena negha óoni'ai, hik'entsi' t'eh,
ndunnah 'en be yé ulhtus, 'i whuzdli, 'en chah buk'ehootsi' huba' hoont'ah. [2] Yak'usda
buk'ets'intsi' 'ink'ez bughunek ts'oontun t'eh, 'et njan 'et huwa t'ets'oninzun Yak'usda
buzkeh buk'ets'intsi'. [3] Ndi bughunek ts'oontun t'eh, 'et whuz na'a Yak'usda buk'ets'intsi'.
'Ink'ez ndi bughunek 'aw bugha chahoolnah hoh buk'une' ts'oot'en. [4] Ndunnah Yak'usda
yé ulhtus, 'i be whuzdli, 'en ndi yun k'ut 'ut'en ntsi' ch'a' nilhde. Bé neba 'alha 'uhoont'ah,
'i be whuch'a' nilhde. [5] Ndan Sizi 'en Yak'usda buYe' unli huba 'alha 'uhoont'ah, 'en ndi
yun k'ut 'ut'en ntsi', 'i ch'a' 'ulhdeh.

Yak'usda buYe' dant'ah 'int'ah whunénulhtun

[6] Sizi 'en Christ 'int'ah. 'En too 'ink'ez 'uskai be whusainya. 'Aw too be zeh ilah. Too
'ink'ez buzkai be whusainya. Ndoni ts'ah'un be' hoont'ah, 'i 'int'ah. 'Et huwa 'en 'uja
bunalh 'úhooja. [7] 'Et tanah 'en yak'uz whuts'un bunalh 'úhooja. Ne'aBá, 'ink'ez ndun
khunek, 'ink'ez Ndoni chah. Ndunnah tanah 'ilhunuh zeh hinli. [8] 'Et ndi tahált'ah, 'i

ndi yun k'ut bunalh 'úhooja. Ndoni, too, 'ink'ez buzkai chah. Ndun tahált'ah 'i lhgha
'uhudéja. [9] Dune bunalh 'úhooja bughunek ts'ilhchoot t'eh, Yak'usda bunalh 'úhooja 'o
nus hooncha ho' hoont'ah, 'ink'ez ndi Yak'usda buYe' yughu yailhtuk, 'i 'int'ah. [10] Ndan
Yak'usda buYe' huba 'alha' yint'ah, Yak'usda daja ni, 'et chah huba 'alha 'uhoont'ah
whuzdli. Ndan Yak'usda huba 'alha cha'yit'ah, 'en Yak'usda whuts'it ninzun. Yak'usda
buYe' yughu yailhtuk huba 'alha cha'yít'ah 'et huwa. [11] Ndi bunalh 'úhooja, 'i Yak'usda
'ilhuz ts'ukhutena negha óoni'ai. Ndi 'ilhuz be ts'úkhuna, 'i buYe' bulh 'int'ah. [12] Ndan
buYe' ut'i 'ilhuz be ts'ukhuna, 'i ut'i ho' 'int'ah. Ndan Yak'usda buYe' chait'ih, 'en 'aw
'ilhuz be ts'ukhuna, 'i chait'ih ho' 'int'ah. [13] Ndunnah Yak'usda buYe' boozi huba 'alha'
yint'ah ndi nuhts'un k'e'anguz. 'Et hoh 'ilhuz khutehna whaht'i t'eoonóhzin, 'ink'ez
Yak'usda buYe' boozi nuhwhuba 'alha 'oot'e zeh 'ooht'e.

Yak'usda yunéyalh, 'en ndet buts'un hukwa' hutni, ts'iyawh hubudits'o

[14] 'Et whechats'uniljut hoh buts'un tezdudlih, 'et 'i 'int'ah, ndet hoonli buts'un hukwa'
ts'utni, 'et whuz na'a hukwa' ninzun t'eh, nedits'o 'int'ah. [15] 'Ink'ez nedits'o t'ets'oninzun
t'eh, ndet buts'un húkwa' ts'utni, ndi whutsuh da buts'un húkwa' ts'utni, 'et nawh
cha'hoot'ah negha tékulh. [16] Ndan bulhutsin lubeshi 'aw yuk'é dachatesah, 'i 'ulh'en,
yunilh'en t'eh, Yak'usda yoodolhkut 'ink'ez 'et ndan lubeshi 'aw yuk'é dachatesah 'ulh'en,
'en khutena yugha óote'alh. 'Et lubeshi bughá daztétsah, 'i chah hoonli. 'Aw 'et huba
tenadondli chaduzúsnih. [17] Ts'ah'un be nucha'ts'ust'en, 'i ts'iyawh lubeshi 'int'ah. 'Ink'ez
lubeshi bughá daztétsah, 'i chah hoonli.

Ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha whuzdli, 'aw lubeshi cha'ulh'en

[18] Ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha whuzdli, 'aw lubeshi cha'ulh'en, 'et t'ets'oninzun.
'Et whunts'ih ndan Yak'usda yé ulhtus, 'i bugha whuzdli dich'oh khudli ho' 'int'ah, 'ink'ez
ndunnah ntsi', 'en 'aw yut'aóonalh ghait'ah. [19] Nuwheni Yak'usda bulh 'úts'int'ah 'et
nt'ets'oninzun. 'Ink'ez ndi yun k'ut whut'en, ndunnah ntsi', 'en ts'iyawh k'úne' bul'en.
[20] Yak'usda buYe' whusainya 'ink'ez t'ets'onínzun njan t'ets'onózin, 'et negha óoni'ai. 'Et
hoh ndan 'alha 'int'ah t'eznoozeh 'et whuba. Ndan 'alha 'int'ah, 'en bulh 'uts'int'ah. BuYe'
Sizi Gri 'en chah bulh 'uts'int'ah. Ndan 'en 'int'ah soo 'alha Yak'usda 'int'ah 'ink'ez 'ilhuz
be ts'úkhuna, 'i unli ho' 'int'ah. [21] 'Uskehyaz 'uk'edéltsi, 'i buch'a khahdli. 'Et ndoh honeh.

Whulh Nat Dustl'us John Yuk'e'ánguz

Dahooja nuhwhudúsni, ni John

1 Si dune netsuh whedelhdzulh, ts'eke 'utahálti 'ink'ez buzkeh chah hubuts'un k'e'usges.
'En hubuk'esi'. 'Aw si zeh ilah. Ndunnah khunek 'alha 'int'ah, 'i t'eninzun, 'en chah
hubuk'ehintsi'. 2 Ndi khunek 'alha 'int'ah neyúdezdla, 'i 'ink'ez 'ilhuz wheni nelh utét'ilh,
'i bugha 'udusni. 3 Yak'usda ne'aBá 'ink'ez neMoodihti Sizi Gri ne'aBá buYe', 'en buts'un
ye unzoo, 'i ye negha té'ninzun, 'i chah, 'ink'ez nedzi whudezghel, 'i ts'iyawh 'ilhuz wheni
nelh 'óot'e. Khunek 'alha 'int'ah, 'i 'ink'ez be lhk'ets'udutsi', 'i bulh.

Ne'aBá khunek netl'aída'ai, 'i lhk'ets'oodutsi', ni

4 Ne'aBá khunek netl'aída'ai, 'i ts'ilhchoot k'una'a, whuz na'a bulunah nyuzkeh khunek
'alha 'int'ah, 'i bulh hédulh. 'Et nahoo'ai hoh tube hoonúst'i. 5 'Ink'ez ts'eke nts'un
tédusdlih. 'Aw ndi k'an 'i khunek 'i 'et netl'aóoda'ai ilah 'udusni. Ndi khunek 'i soo
'udechoo da 'i njan lhk'ets'oodutsi', ni. 6 Ndai khunek netl'aída'ai bugha nuts'óodelh
huba' hoont'ah. Ndi 'i bé lhk'ets'udutsi', 'i 'int'ah. Soo 'udechoo da dahts'o ndi khunek
netl'aída'ai, 'i bughá nóhdelh huba' hoont'ah.

Lhanah dune nana'ah 'en yun k'éhindel, 'et huwa kháhdli

7 Lhanah dune nana'ah 'en yun k'éhindel. 'Et huwa ndunt'ah 'aw Sizi Gri ndi yun k'ut
buyust'e be nuséya chahudusnih. Ndan ndunt'ah, 'en dune nana'ah 'int'ah 'ink'ez Christ
ch'a hudetni chah 'int'ah. 8 Nuhwhenich'oh khahdli! Ndai 'ut'en be né'ts'ust'en, 'i tinta
ts'oolelh whuch'a. 'Et sih soo cho neba 'uk'elha hóle. 9 Ndan tinta 'ut'ih 'ink'ez Christ
khunek be bughu yatuk, 'i 'aw chayóotun t'eh, 'aw Yak'usda chah chaít'ih. Ndan ndi Christ
bughu yatuk, 'i yoontun t'eh, ne'aBá buYe' bulh nahúlt'ah hubit'i ho' 'int'ah. 10 Ndan
Christ khunek be bughu yatuk, 'i chayóotun hoh whenhodutélh'eh huba nuhghu ninya
t'eh, ndunt'ah 'aw nuhkoo daóoya gunih, k'us danínyih dóohtni gunih! 11 Ndan danínyih
yúlhni, 'en chah ndi tink'us ne'út'en yula 'ut'en ho' 'int'ah 'et huwa.

John 'ubulhni, "Ilhudzin t'eh nuhts'un tésyalh hukwa' nuszun."

12 Njan whulat nuhwhuts'un k'etésgus. 'Aw dustl'us too bulh k'une'úsduguz, 'i 'udutésni
hukwa cha'nuzúszun. 'Ants'i nuhwhuts'un tésyalh 'ink'ez soo nuhwhunen ts'un nuh-
whulh yatelhtuk 'et hukwa' nuszun. 'Et huwa tube cho ts'uhót'i. 13 "Nuhwhulhtus 'utahálti
buzki, 'en dahooja nuhwhuhútni. 'Et ndoh honeh.

Whulh Tat Dustl'us John Yuk'e'ánguz

John, Gaius ts'iyanah yuk'entsi', 'en yuts'un k'e'anguz

1 Si John dune netsuh whedelhdzulh Gaius ts'iyanah yuk'entsi', 'en soo 'alha buk'esi',
'en buts'un k'e'usges. 2 Nk'esi' nzul dáldzoo, 'et whuz na'a ts'iyaintsuk be soo de'a
'ont'e 'ink'ez soo 'ónt'e, 'et whuz na'a mba tenadusdli. 3 Daint'en ts'ah'un na'a inyalh,
neyulhutsinkah whusahándel 'ink'ez ndi khunek 'alha 'int'ah, 'i bulh 'int'ah, 'et hukw'un
nahuwhulnuk. 'Et huwa tube cho hoonúst'i. 4 Suzkehkah unli, 'en khunek 'alha 'int'ah, 'i
be ts'ah'un na'a hedulh whulh 'údusts'o t'eh, 'et dáhoolcho, 'i be hoonúst'i ho' hoont'ah.

Gaius 'ahoolhyez ts'iyanah hubula 'ut'en

5 Nk'esi' neyulhutsinkah 'ink'ez 'uts'un whut'en 'ahoolhyez hubula 'int'en. 6 'En
'uhint'ah nts'e na'a hubuk'entsi', Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en hubuts'un
nk'unahuwhulnuk. Nts'e na'a Yak'usda hootét'i hukw'u na'a hutedulh ts'ih whébilh'aih
t'eh, 'et tube soo 'int'en hoh 'int'en. 7 Yak'usda boozi bugha whehándel 'ink'ez 'udun
yun k'ut whut'en hubula k'ez cha'hílhchulh 'et huwa. 8 Nuwheni chah ndunt'ah nekoo
dábuts'oolelh huba' hoont'ah. 'Et t'eh khunek 'alha 'int'ah, 'i ba 'ilho 'uts'ut'en ts'oole.

'Ilhunuh dune, 'en hoont'i hoh Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hubutah dune 'int'ah na'dudil'i, 'ink'ez 'ilhunuh dune, 'en ts'iyanah soo híghu yalhtuk

9 'Et Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh hubuts'un k'e'isguz. 'Et whunts'ih 'ilhunuh hubutah
usda, Diotrephes hiyulhni, 'en hoont'i hoh hubughun nus dézti na'dudil'i, 'et hukwa'
ninzun. 'En 'aw nekacha'nízun. 10 'En khunek buk'ewhúnduda 'i be 'ants'i ulgih li'utni
nech'a yálhtuk. 'Et huwa nuhts'un tésyalh t'eh, nts'oh tune'út'en ne'ut'en nuhwhunalh
howu yatelhtuk. 'Aw 'et zeh ilah ndut'en, nelhutsinkah 'aw hubuka cha'nízun. 'Ink'ez
ndunnah hubuka' ninzun, 'en tenazdudli bakoo 'et tenábulh'aih. 11 Nk'esi' ndai ntsi',
'i be ne'ont'en gunih. Unzoo, 'i zeh ne'ont'en. Ndan 'ut'en unzoo, 'i 'ulh'en, 'en
Yak'usda bulh 'int'ah. 'Et whunts'ih ndan tink'us 'ut'en, 'en 'aw Yak'usda chayí'il ho'
'int'ah. 12 Ts'iyanah Demetrius soo híghu yalhtuk. 'Ink'ez khunek 'alha 'int'ah, 'i bugha
whunénulhtun dant'ah unli. 'Ink'ez nuwheni chah soo bughu yats'ulhtuk. 'Ink'ez 'alha
ts'utni t'eoonáhzun.

Ts'iyanah hubudzi whudooghel, 'et hubuts'u hukwa' ninzun

13 Njan whulat nyuwhuts'un k'etésguz, 'aw dustl'us too bulh k'enezduguz 'i 'udutésnilh
hukwa cha'nuzúszun, 14-15 'et whunts'ih 'a tsih nyutés'ilh hukwa tsi hóosdli. 'Et sih soo
lhunídul'en hoh yatádultuk. Ts'ah'un na'a lhts'un 'óoht'e. Ndunnah nek'entsi' nezih
hudélhts'i, 'en dahooja nyuhútni. Nek'entsi' nyuzih hudélhts'i, 'en 'ilhunuh hinli hoh
dahooja hubudóni.

Jude Ndi Dustl'us Yuk'e'ánguz

Yak'usda 'utahábanla, Jude dahooja hubulhni

1 Si, Jude, Sizi Gri be 'ulhna 'ink'ez James bulhutsin 'ust'ah. Nuhwheni Yak'usda ne'aBá,
'en ba 'udun ninwhininla 'ink'ez Sizi Gri 'en be huboontun. 'Et ndunt'ah, 'en 'utáhalya
'uhint'ah. 2 Ye té'ninzun 'ink'ez be nedzi dezghel, 'ink'ez be lhk'ets'udutsi', 'i chah, 'i
ts'iyawh nuhwhuba lhk'uz tookat ka nuhwhuba tenadusdli.

Neba 'alha' hoont'ah, soo cho whulh nudoolhúya

3 Nuwhuk'esi' ndet hoh whézdujih, 'et hubugha da nuhwhuts'un k'e'tesgus, 'et
whunts'ih be neba 'alha' hoont'ah, 'et hubugha 'o nus nuhts'o k'eoosges huba' hoont'ah.
Ndi neba 'alha' 'int'ah, 'ilhuh zeh 'ink'ez 'ilhuz wheni dune Yak'usda bube'ildzun, 'en
Yak'usda hubutl'ahónla, 'i ba soo cho nudoolhúya, 'et ndun whudutesnilh ka nuhts'o
k'e'águz. 4 'Et bulunah dune tube nunul'i hinli hoh nuhtáh hunindel. Niz t'eh whudezulh
sa inle, 'et whuts'un nts'ena'a huba nahuteyeh, 'et ts'iyawh 'uk'e'whusduguz. 'En dune
Yak'usda bu'et 'uhint'ah. NeYak'usda ye unzoo, 'i 'uts'un na'a na'huyulh'ih hoh 'et
nduhútni, ndai ts'iyawh 'ut'en dutsun, 'i 'uts'ulh'en t'eh, 'et soo' hoont'ah nehútni.
Yak'usda 'en zeh k'une'hiyul'en, 'ink'ez Sizi Gri neMoodihti, 'en chah hits'oodedlai.

'Uda 'ink'ez k'an 'et Yak'usda lanadetnik

5 'Et hoonliyaz nuhwhuba whunatelhúnih, 'uda t'eoonáhzun 'et whunts'ih. 'Et wheng-
hah whudezulh njan Egypt yun k'ut 'et whuch'a neMoodihti hubudune, 'en ts'iyawh
'ubulhyih. 'Et hukw'elh'az ndunnah huba 'alha cha'hoot'ah, 'en ts'iyawh hoolah hubul-
htsi. 6 'Et ndunnah lizas, 'en chah Yak'usda huba' hoonla, 'et whunts'ih whulahudetnik.
'Ink'ez ndunnah neMoodihti tsahólhgus yuh ts'ih, 'en huboontun. Tl'oolh 'ilhuz 'int'ah,
'i be whénobudezguz, dzin hooncha whuz de whélts'ulh hoh t'eh huba nahuteyeh. 7 'Et
whuz na'a ndunnah Sodom 'ink'ez Gomorrah whut'en, 'et whunat whudune, 'en chah,
'et whuz na'a zeh hubuk'ah ts'ih 'uhut'en. 'Ut'en dutsun, 'i 'uhiyulh'en, 'et wheni
hedich'oh whutl'a' hududelya. Ts'iyai hudedowh bulh tinta' hutet'ilh. 'Alha ndi kwun
'aw nachanusne, 'i be dzuh nuhudeh ho' hoont'ah. 'Et huwa 'en hubugha t'ets'onanzin.
8 'Et whuz na'a zeh ndunnah 'et nduhutenilh huninzun, 'en hubuyust'e lubeshi be dutsun
hiyilh'i. 'Ink'ez ndai hik'úne' oot'en huba gha ndoh 'int'ah hubuk'unucha'hust'en.
'Ink'ez ndunnah buts'u ha 'ánduz lizas, 'en whunts'i hukw'u na'a bughu yahalhtuk. 9 'Et
whunts'ih Michael 'en degha ndoh lizas 'int'ah, 'et hoh da netsudule 'en Moses dazsai
hoh hukw'elh'az buyust'e 'i bugha lhena 'uhudutni hoh yahalhtuk. 'Aw dich'oh buba'
hoont'ah chanízun hoh yuch'a detni be yalhtuk 'ink'ez yuba nahuteyeh. 'Et whunts'ih
Michael ndez na'a netsudule ndi yúlhni, “NeMoodihti hukwa' nyudóoni!” 10 'Et whunts'ih
ndunnah ndet t'ehonízun, 'et whunts'ih hukw'u na'a howu yáhalhtuk. 'Ink'ez nts'e na'a
neyust'e hukwa' ninzun, 'et whuz na'a zeh 'ants'i khunai ne'út'en, 'et whuz na'a buyust'e
tinta' hiyulh'ih. 11 Dawhultsi' hubuts'u whélts'ulh! 'En chah Cain hiyundul'en. 'Et huwa
dawhultsi' hubuts'u whélts'ulh! 'Et ndun Balaam nanet'a hukw'u na'a 'uja. 'En chah whuz
na'a zeh tube sooneya ghu dahóodit'ah. 'Et ndun Korah dahoont'ah huwa Moses ch'a
nedinja, 'en chah 'en k'una'a yahadla.

Yak'usda lanahudetnik, 'en tube hintsi' suli 'ink'ez huba nahesda

12 Lhk'ehdutsi' hoh lhulana'aht'alh, 'et whunts'ih ndunnah hubughu yalhtuk 'aw
whechaniljut hoh nuhwhula'ha'alh. 'En 'ants'i huwa'óodli, 'i teh noo duhúlt'ah. Dich'oh
zeh soo ne'hududul'en. 'Ants'i kw'us too bughu hoolah li'hint'ah. 'Et kw'us k'una'a
nduwhúlcho bubúlh nuts'i. 'Ants'i dak'et mai chun mai bughu hoolah li'hint'ah. 'Ink'ez
bughih bulh 'ants'i hánahuyulhch'ulh li'hint'ah. Nat daházsai li'hint'ah. 13 'Ants'i
ndulhcho tatsi nudútun li'hint'ah. Ndai dune huba hukwaya hoonli, 'i huwus 'et dunt'ah.
Sum k'una'a lhtanahekulh li'hut'en. 'Et ndunt'ah dune, 'en soo tsahólhgus t'es li'int'ah,

'i 'ilhuz wheni 'et Yak'usda huba 'udun whulh'ai. [14] 'Et ndun Enoch 'en whulh skwunlai
'o 'at nankoh Adam ts'u hainzut 'int'ah, 'en ndunnah dune, 'en bughu nus hó'en hoh
njan ndutni, "Whunulh'en neMoodihti 'aw 'et whusáinya! 'en ts'iyawh dune bube'ildzun,
lhanah k'et 'aw 'ubuts'oodólhto ghait'ah, 'en hubulh whusateyalh. [15] 'Ink'ez ndunnah
Yak'usda bu'et 'uhint'ah, 'en ts'iyawh huba nahuteyeh. 'En Yak'usda bu'et 'uhint'ah,
dahoont'ah hukw'u na'a Yak'usda ch'a ne'hust'en whuz na'a hubuk'ehóote'alh. 'Et
ndunnah Yak'usda bu'et 'uhint'ah, 'en lubeshi 'ulh'en 'uhint'ah. Nts'e na'a khunek
duts'un, 'i be hiyena hoh yahalhtuk, 'et whuz na'a huba nahuteyeh!"

Yak'usda lanahudetnik, 'en njan dúhint'ah

[16] Ndunt'ah, 'en tsakhunek huldelh, 'ink'ez hanílch'oh hoh huba dzuh hinli. Hubuyust'e
nint'uk ts'ih hedulh. Khunek ncha, 'i be yahalhtuk. 'Et hoh hoonzoo hukw'u na'a dune ghu
yahalhtuk 'et hoh whuch'a nahootélhdoh. [17] 'Et whunts'ih nuhk'esi', neMoodihti Sizi Gri
ba whel'a 'en ndai khunek hiye yailhtuk, 'i soo cho bunaoolhúnih. [18] Nts'e na'a 'ún whudani
degha nus whusawhútelts'ulh lhanah ne'aBá buk'ah ts'ih huwudloh whutele. Ndunnah
nts'e Yak'usda ch'a nint'uk ts'un, 'et whuz na'a zeh hutedulh. [19] Ndunnah, 'en ndi yun k'ut
whuba zeh 'uhint'ah. 'En dune lhch'a hunilht'uk 'ink'ez Ndoni bu'et 'uhint'ah.

Soo cho Yak'usda bulh 'óoht'e

[20] 'Et whunts'ih nuhk'esi' be nuhwhuba 'alha' hoont'ah, 'i be 'o nus ulhtus 'ududulhtsi.
Ndoni 'en be tenadahdli. [21] Ndai Yak'usda ye nék'entsi', 'i zeh bulh 'óoht'e. NeMoodihti
Sizi Gri ye te'ninzun, 'i be 'ilhuz ts'ukhoona ts'uwhut'i, 'et zeh hukwa itóoh'en. [22] Dune
t'ebunoohzeh nts'e na'a hoh lhents'un na'a 'uhint'ah. Bulunah hubugha te'noohzin. [23] 'Et
whunts'ih 'onghoh huba whenlhujut hoh huboolhyih, kwun ch'a huboohgooh. Ndi naih
hubuyust'e t'aigheznai, 'i whunts'i hubuts'u doohtnik.

Yak'usda 'uzdóolhti

[24] 'Aw 'et ndun Yak'usda ch'a nahútel'ah whuch'a neghundli, 'ink'ez buts'u hayanduz,
'i zih ninhotelilh, 'aw be 'uk'ehóotelts'ul bu'et. 'Et soo degha nus hóont'i hoh whuz
na'a nuhwhuba 'uwhutelilh. [25] 'Aw 'en zeh Yak'usda whunih 'ink'ez neulhyis unli. 'Aw
'en zeh buts'un hayánduz, 'ink'ez k'us ncha 'int'ah. 'En zeh nék'une'ul'en 'int'ah. 'En
zeh ts'iyaintsuk gha ndoh 'int'ah. K'an 'et whuts'un 'ink'ez 'ilhuz wheni, 'et whuz na'a
'uwhutét'ilh. 'Et ndoh honeh.

Sizi Gri, 'En Dune Ba Ts'et Hahónla

1 Ndi khunek 'i Sizi Gri, 'en dune huba ts'et hahónla, 'i 'int'ah. Yak'usda yutl'aída'ai be
'ulhna bunalh ts'et hahókat 'et huba. 'Aw 'et dawhútenilh, 'et hubugha 'int'ah. Dulizas 'en
dude 'ulhna John 'en yughe nílh'a. 2 John 'en Yak'usda bughunek yughu yailhtuk 'int'ah.
Sizi Gri ndet howu yailhtuk hubugha chah 'et dune budáni, 'ink'ez ts'iyai ho'en, 'et chah
ubudáni. 3 Ndan ndi dustl'us yuk'uyalhtuk 'ink'ez ndi nus be whét'en, 'i khunek hidánts'o
huyoontun t'eh, tube degha nus hoonzoo bughá whutelts'ulh, 'aw 'et nilhdukw suli 'et
huwa.

Skwúnlai 'o 'at nankoh dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dahooja hubulhni

4 Yun k'ut Asia ts'ih Yak'usda ba skwúnlai 'o 'at nankoh lhelhdun keyah dune 'ilhu-
nahuwúdulh, nuhwheni si John nuhts'un k'e'usges hoh njan dudusni: k'us ndan 'int'ah,
'en ant'e, whuz de ha téyalh, 'en ye unzoo, 'i nedzi be whudezghel 'ink'ez skwúnlai 'o
'at nankoh nududeh, 'i Yak'usda yuk'usda, 'i bubut 'int'ah, 'en chah ye unzoo 'ink'ez
nedzi be whudoóghel nuhwhulh 'oot'e. 5 Sizi Gri 'en chah whuz na'a 'ún whulhni. 'En
'int'ah soo ts'ah'un na'a newhunulhtun unli. 'En 'uja 'udechoo whuzdli yahadla tah
dinadíja 'int'ah. Ndi yun k'ut hubudayi cho k'une' bul'en. 'En nek'entsi' 'ink'ez duduzkai
be nelubeshi tóonayuzguz. 6 Yak'usda ba'aBá, 'en ba nuwheni hubudayi cho 'ink'ez
nawhulnuk nesulhtsi. 'En ts'un ts'odóolhti, 'ink'ez hoolhtus hoh k'une' ne'ool'en. 'Ilhuz
'ink'ez 'ilhuz wheni 'et nduhóot'e, 'Et ndoh honeh.
7 Whunulh'en! Kw'us tah whuz de ha téyalh.
Ts'iyanah hite'ilh.
Ndan lugloo cho be hikunuhínelht'o, 'en chah.
'Ink'ez ndi yun k'ut lhelhts'un hudedowh, 'en ts'iyawh hubugha khunahudutétso.
'Et ndó ténelh, 'et ndó honeh.
8 NeMoodihti njan ndutni, “Si 'ust'ah Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udechoo whe'
whudit'en 'ink'ez 'ustl'e' 'uwhuténilh, 'en 'ust'ah. K'us ndan usdli 'ink'ez est'e, 'ink'ez
whusatéyalh 'ust'ah, 'ink'ez ts'iyai 'i wanus ulhtus, 'en 'ust'ah.”

John noo Patmos ts'utni, 'i k'ut tsak'esda hoh Sizi Gri in'en

9 Si John nuhwhulhutsin 'ust'ah. Dzuh nahdeh teh si chah nohwhulh dzuh nuszut. Njan
Yak'usda hubudayi cho unli 'ink'ez Sizi Gri buba howa whúlna 'et whunts'ih neba whulh
ínyin, si chah whuz na'a zeh nohwhulh síyin. Yak'usda bughunek be yálhtuk 'ink'ez Sizi
Gri t'ehinoozeh huwa chah, 'et huwa ndi noo Patmos ts'utni, 'i k'ut 'ust'ah inle hoh,
10 'et hoh da neMoodihti budzin, 'et Ndoni bulh sulh wheóodande lí'usja. 'Et sk'ah ts'ih
dune tube yatelhtuk, be ts'udujih, 'i k'una'a, 'et whuduzíts'ai. 11 'Et njan ndutni, “Si Alpha
'ink'ez Omega usdli. 'Udetsoo 'ink'ez dek'elh'az, 'en 'ust'ah. Ndet whunilh'en dustl'us
k'ut buk'e'ónges 'ink'ez skwúnlai 'o 'at nat Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, yun k'ut Asia
húdelhts'i, 'en ndi dustl'us buts'un tl'ayónlelh. Ndi hubukeyah boozi 'int'ah: Ephesus,
Smyrna, Pergamos, Thyatira, Sardis, Philadelphia, 'ink'ez Laodicea whuz chah.” 12 Ndi
khunek sut'ak ts'ih be yátuk, 'i oozálhts'a hoh buts'un nasulhú'a. 'Et whuz nasulhú'a hoh
ndi skwúnlai 'o 'at nankoh be whét'en, 'i gold be 'ulya, 'ink'ez 'et nandez'a, 'i télh'en.
13 'Et njan skwúnlai 'o 'at nankoh be whét'en, 'i nanusa'a, 'i tah, yinkak dune ye' k'una'a
'et siyin. Bunaih buke t'ayughanaih, 'i be usda. Se gold bulh 'ulya, 'i be buts'i tah 'on
doh ye sudelhú'oo. 14 Butsi 'ink'ez butsigha bulh sheep bugha k'una'a lhéyul, tsil k'una'a
lheyul. Buna kwun k'una'a tezdi li'int'ah. 15 Buke tse dulk'un tsáhazda'ai nduwhút'en.
Bughunek too natéjilh lí'utni. 16 Bula nalhnih ts'ih skwúnlai 'o 'at nankoh sum 'i yoontun.
'Et soh cho 'i buzek haya'a. Lhch'az ts'ih buk'a hoonli. 'Ink'ez bunen sa ulhtus, 'i k'una'a be
hóodet'en. 17 Télh'en hoh bubut dasúsai hukw'un na'a nalhúts'ut. Dula nalhnih ts'ih 'i be
sk'édilnik 'ink'ez 'usulhni, “Niljut ílah! 'Udechoo 'ink'ez dek'elh'az, 'en 'ust'ah. 18 Khusna
'ust'ah. Dasítsai inle 'ink'ez sunilh'en, 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khusna. 'Et ndoh honeh!

Hades 'ink'ez yats'adlah 'i be whuda'de'ai nusdle. [19] Ndet whunalh'en 'et hukw'e'ónges.
Hoonli 'int'ah, 'i 'ink'ez ndi hukw'elh'az nus dawhútenilh, 'et chah 'ukw'e'ónges. [20] Ndi
skwúnlai 'o 'at nankoh sum sunailhnih ts'ih sula k'et nalh'en, 'i 'ink'ez skwúnlai 'o 'at
nankoh nanusa'a, 'i gold be 'ulya be whét'en, 'i chah, 'i bugha whe' hoont'ah hooyah, 'et
ndez na'a njan ndúhoont'ah: Skwúnlai 'o 'at nankoh sum 'i skwúnlai 'o 'at nat Yak'usda
ba 'ilhunahuwúdulh, 'en bulizas 'int'ah. 'Ink'ez skwúnlai 'o 'at nankoh be whét'en, 'i
yunalh'en, 'i skwúnlai 'o 'at nat Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh 'int'ah."

2

Keyah Ephesus dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh 'udechoo hoh Sizi Gri 'ink'ez nohwhulh dune chah buk'ehtsi' inle, 'et whuladehtnik, suba hubudóni.

[1] "Et keyah Ephesus dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges:
Ndun skwúnlai 'o 'at nankoh sum nalhnih ts'ih bula k'et 'ink'ez skwúnlai 'o 'at nankoh
be whét'en, 'i tah nuya, 'en njan ndutni:
[2] Nuhwhe'ut'en k'ah t'eonuszun, nuhwhe'ut'en ulhtus, 'i chah. Nuhwhuba howa
whulna 'et whunts'ih whulh sahyin, 'ink'ez ndunnah ntsi' 'en 'aw hubulh 'óoht'e
ghait'ah. Ndunnah whel'a na'dudil'i, 'et whunts'ih 'alha 'aw whel'a chahílah, 'en
huboozélhts'ai 'ink'ez t'ebunanzin whuts'it 'uhint'ah.
[3] Soozi bugha soo cho whulh sáhyin 'ink'ez 'aw hoonliyaz cha'duzóohnih hoh tube
'éht'en 'et whunts'ih 'aw nichanahtsil. [4] 'Et whunts'ih njan 'ilhun 'et hoh 'uts'un
na'a suba 'aht'ah. 'Udechoo hoh Sizi Gri 'ink'ez nohwhulh dune chah buk'ehtsi' inle,
'et whuladehtnik. [5] 'Et huwa ndet nailhúts'ut 'et whunaoolhunih. Lubeshi whuch'a
lht'ananahdaih 'ink'ez 'udechoo nuhe'ut'en, 'i nalhuchoot. 'Aw lht'anachanúhdulh
t'eh, khunyaz nuhts'un tésyalh 'ink'ez nyoo nuhbe whét'en, 'i nuhghu natelhucholh.
[6] 'Et whunts'ih 'ilhunuh hoonzoo, 'et whaht'i, Nicolas hinedulh bube 'ut'en buts'u
dahnik. Si chah tube whuts'u dusnik ho' hoont'ah.
[7] Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja hubúlhni, 'en hiyoozólhts'a
huba' hoont'ah. Ndunnah 'ut'en ntsi', 'i yuch'a 'ulhdeh, ndi duchun bugha khutna, 'i
bumai hiyoo'alh bugha óotes'alh. Ndi duchun 'i Yak'usda bukeyah degha nus hoonzoo,
'et whuniz ts'ih nadí'a."

Keyah Smyrna dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, nuhwhe'ut'en chah, be dzuh nahzut, 'ink'ez hoh télh'en chah, ts'iyawh t'eoonúszun, suba hubudóni

[8] "Et keyah Smyrna dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges,
njan dudóni:
Ndun 'udechoo 'ink'ez dek'elh'az, 'en dazsai inle, 'ink'ez nakhítna, 'en njan ndutni:
[9] Nuhwhe'ut'en, be dzuh nahzut, 'ink'ez hoh télh'en chah, ts'iyawh t'eoonúszun. 'Et
whunts'ih 'alha soo deh'a 'aht'ah. Ndunnah nuhch'a detni nduhutni, 'Nuwheni Lizwif
'uts'int'ah,' 'et whunts'ih Lizwif chahilah. 'En ndun Satan hiyúlhni, 'en hubuluglez
'et be'ílhdzun hinli ho' hint'ah, 'et chah t'eoonúszun. [10] Ndet hoh dzuh nutehzut, 'aw
'et nilhdukw nuhghu whutélts'ulh. 'Et whenoolhújut gunih! Soo zélhts'ai! 'aw 'et
nilhdukw bulunah netsudule 'un whutélilh. 'Et hoh nohootélhdzih. 'Et lanezi dzin 'et
dzuh nutéhdeh. 'Et yatahdlah whuts'un 'et nuhwhuba 'alha 'uhoont'ah zeh 'uhót'e. 'Et
hukw'elha 'ilhuz khutehna nuhghá whunt'ai, 'o 'un whuch'a 'unúlhde, 'et chah nuhgha
whutés'alh.
[11] Ndunnah 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dája hubulhni, 'en huy-
oozólhts'a. Ndunnah 'ut'en ntsi', 'i ch'a nilhde, 'et dune whúlh nat dahútetsah, 'i be
'aw hundóodah ghait'ah."

Keyah Pergamos dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, se'ut'en k'ah bulah buladehtnik, suba hubudóni

[12] "Et keyah Pergamos dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges.
Njan dudini:
Ndun soh cho lhch'az ts'ih khundenyin, 'i ut'i, 'en njan ndutni:

13 Nuhwhe'ut'en k'ah 'ink'ez nts'e whaht'i t'eoonuszun. Ndet Satan bukw'usúda cho
dézti, 'i su'ai, 'et whaht'i. Soozi, 'i soo cho oohtun. Nts'e Satan whut'i 'ink'ez hoh da
ndun Antipas hiyúlhni, 'en soozi bugha nuhtah hizelhghi. 'Et whunts'ih nuhwhuba
'alha 'ust'ah 'aw whuchaoodáhdlai ilah. 14 'Et whunts'ih bulah 'uts'un na'a suba aht'ah.
Bulunah nuhtah Balaam bughunek 'i hiyoontun 'et huwa. 'En 'int'ah Balak hodalh'i.
'En 'uja Israel hits'uh hainde 'en whubodalh'i but 'uk'e déltsi bugha t'aih, 'i hiyoo'alh
'ink'ez 'uyoon ts'ekoo 'ink'ez 'uyoon dune chah tinta' hoot'ih hoh huboolhgooh hukwa
'ut'en. 15 Nuhwheni nuhtah 'et chah Nicolas bughunek oontun hoonli. 'I tube buts'u
dusnik ho' 'int'ah. 16 Lubeshi whuch'a lht'ananoohdelh! 'Et nduchahnil t'eh khunyaz
nuhts'un tésyalh 'ink'ez soh cho suzah hai'a, 'i be ndunnah Nicolas hiyunedulh, 'en
buch'a nidutésyalh.

17 Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja ubulhni, hiyoozólhts'a
huba' hoont'ah. Ndunnah 'ut'en ntsi 'i yuch'a 'ulhde, 'en ndi 'ut'alh manna hiyúlhni,
'i dune buch'a yuntélh'i, 'i bulah bugha ités'alh. 'Ink'ez tse dulyul, 'i chah bugha
yuntés'alh. 'Ink'ez ndi tse buk'ut k'an ndi boozi 'i buk'eitedúguz. 'Aw dune boozi
t'ehinuszun. Ndan bugha ídelts'ut, 'en zeh t'eyuntézin."

Keyah Thyatira dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, bulunah tube tink'us ne'ut'en, 'en suba hubudóni

18 "Et Keyah Thyatira dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas 'en buts'un k'e'inges.
Njan dudíni:

Yak'usda buYe' buna kwun k'una'a tezdi nduwhút'en 'ink'ez buke tse dulk'un tsá-
hazda'ai, 'i nduwhút'en, 'en 'utni:

19 Nuhwhe'ut'en t'enuszun, ndi be lhk'ets'udutsi', 'uyoon be hubula'aht'en, be nuh-
whuba 'alha 'uhoont'ah, 'ink'ez hoonli cha'lhoduzahnih. 'I 'ut'en 'udechoo ho' daht'en
k'an 'et 'o nus soo 'aht'en. 'I chah ts'iyawh t'enuszun. 20 'Et whunts'ih hoontsolyaz
hoh suba 'uts'un na'a 'aht'ah. Ndun ts'eke Jezebeel nus whunílh'en na'dudútni.
Hubodulh'eh 'ink'ez se' 'ulhna tink'us húbunilht'uk. 'Uyoon dune 'ink'ez 'uyoon
ts'ekoo bulh tinta' hoot'ih. 'Ink'ez ndi 'uk'edéltsi bugha t'aih, 'i hiyoo'alh hukwa'
bulh'en. 'En ts'eke 'aw whuch'a chanuzáhyoot. 21 Ndun ts'eke 'uyoon dune bulh tinta'
'ut'ih, 'et 'ustl'e' 'ooneh dúsnih, 'et 'aw bulubeshi whuch'a bubeni nachahudunilel.
22 Soo zúlhts'ai, kw'usti k'ut dunteda bugha ootés'alh. Ndan dune yulh tinta' 'ant'en,
'en chah nduhút'en, 'aw lht'anachahunídulh t'eh, dzuh notedoh hubugha ootés'alh.
23 'Ink'ez ndun ts'eke buzkeh chah hubutesghan. 'Ink'ez Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh,
ts'iyawh t'ehontézin, si 'ust'ah dune hubeni tah 'ink'ez hubudzi bet chah hoonli hukwu
nústa. 'Ink'ez 'ilhunah ahli hoh nuwhe'ut'en k'ah huwa nuhwhuba k'elha whutelhsilh.
24 'Et whunts'ih nuhwheni 'ink'ez 'uyoon Thyatira whut'en, ndun ts'eke bughunek
chahiyóotun t'eh, 'ink'ez soo Satan be 'ut'en degha nus whutl'ah 'int'ah, 'i whuz na'a
nduhutni, 'i chah t'ehinízun t'eh, nuhwhudusni, 'aw 'o 'un howa whúlna nuhgha
chaootuzes'al. 25 'Et whunts'ih whusatésyalh whuts'un, ndai 'ut'en unzoo 'ulh'en, 'i soo
cho ohtun.

26 Ndan 'ut'en untsi', 'i yuch'a 'ulhdéh 'ink'ez degha nus whuts'un se' 'ut'en huy-
oontun t'eh, 'en lhelhdun keyah whut'en humoodih hutéle, 'et hubugha óotes'alh.
27 Ndunt'ah 'ut'es tuz be susheep k'una'a butsuh nutéyalh 'ink'ez lheztl'us busa 'i
k'una'a yanúbuduteyuz. Whuz na'a 'et bughu tesle. Su'aBá si chah whuz na'a
stl'ahó'ai. 28 'Ink'ez bundada sum chah bugha yutés'alh 29 Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda
ba 'ilhunahuwúdulh, dája hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah."

3

Keyah Sardis dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, lhanah dune 'uhutni, khahna hoh aht'ah hutni, 'et whunts'ih yahadla ahli hoh aht'ah, suba hubudóni

1 "Et keyah Sardis dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas, 'en buts'un k'e'inges.
Njan dudini: Ndun Yak'usda skwúnlai 'o 'at nankoh nududeh, 'i 'ink'ez skwúnlai 'o 'at
nankoh sum chah nule, 'en 'utni:

Nuhwhe'ut'en k'ah t'eoonúszun. Lhanah dune chah 'uhutni, khahna hutni, 'et
whunts'ih yahadla ahli hoh aht'ah. [2] Yak'usda ba nuhwhe'ut'en 'aw soo cha'ildzooh,
'et nahóo'ai. 'Et huwa soo cho huwahli! Bulah 'ut'en unzoo 'i nohwhulh 'int'ah, 'aw 'et
nilhdukw hoh hoolah tele. 'Et huwa 'ut'en unzoo 'i chah 'o nus ulhtus ulhtsi. [3] 'Et huwa
whunalhúnih nts'e na'a ndi khunek dáhts'o 'ink'ez úlhchoot. Soo cho oohtun 'ink'ez
nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni nahadunoohlelh! 'Et 'aw whuz na'a zeh huwu
cháhlah t'eh, soo 'undunut'ih k'una'a nuhgha hatésyalh, 'ink'ez nts'owhúya 'uhunet'oh
nuhts'un tésyalh 'aw t'ewhuntuzéhzin.

[4] Bulunah nyulh 'uhint'ah Sardis whut'en, 'en 'aw dunaih chahudílhtsun. 'En lheyul
'i be hudélhts'i hoh sulh nahútedulh. 'Et huba soo hínzoo 'et huwa. [5] Ndunnah
'ut'en untsi' 'i ch'a 'ulhdeh, 'en naih lheyul 'i be hudutélts'ilh. Ndi 'ilhuz ts'ukhuna
'i be dustl'us k'ut, 'aw buboozi 'uk'unatoosges ghait'ah. Se'aBá 'ink'ez bulizas bulh
'en bubut 'en se'ilhdzun hinli budutésnilh. [6] Ndan 'udits'o, 'en Ndoni Yak'usda ba
'ilhunahuwúdulh, dája hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah."

Keyah Philadelphia dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh dzuh nusahde soo whulh nudalhúya, suba hubudóni

[7] "Et keyah Philadelphia dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas, 'en buts'un
k'e'inges. Njan dudini: Ndun lubeshi bughu hoolah, ts'ah'un 'int'ah chah, 'ink'ez
hubudayi cho David be da'dutut'aih na'a. Ndun dahúduta'aih, 'aw dune dana'doo'alh
ghait'ah. 'Ink'ez dána'dú'aih 'aw dune dahana'doo'alh ghait'ah. 'En 'utni:

[8] Nuhwhe'ut'en t'enuszun. Whunulh'en ndati 'udun 'udéntan nuhbut nióoni'ai. 'Ink'ez
'aw dune dána'dootan ghait'ah. Be ulhtus, 'i ntsolyaz áht'i, sughunek chah oohtun,
'ink'ez soozi hubuts'un 'aw whuchaoodáhdlai ilah 'et huwa. [9] Soo zulhts'ai, ndunnah
Satan buluglez huwhut'en, 'en Lizwif hinli hutni 'et whunts'ih huwhuts'it ho' hutni, 'aw
Lizwif chahílah. 'Aw nawh cha'hoot'ah, nuhghu buníla 'ink'ez nuhbut teni' hunilhdzun
ubutélhsilh. 'Et huwa t'ehonózin nuhk'esi' inle.

[10] Nuhwhudáni dzuh nusahde soo whulh nudalhúya. 'Et whuz na'a sk'une' zaht'en.
'Et huwa ndi yun k'ut ndulhcho hoh dune dzuh nutedoh whusaóotelts'ulh hubootél-
hdzih 'et whuba. 'Et whutsuh whuch'a nanohtésdlelh. [11] Soo zúlhts'ai, khunyaz
'utesnilh whusatésyalh. Ts'ah'un aht'ah soo cho hoohtun. 'Et hukw'elha aht'en
'aw 'uyoon nuhgho hólhchoot ghait'ah. [12] Ndunnah ndi 'ut'en untsi', 'i ch'a 'ulhdeh,
ndunt'ah suYak'usda hubuluglez whucho whut'ah nain'a, 'i hubutelhsilh. 'Ink'ez
'aw tenáchahutésdulh. SuYak'usda boozi, 'i buk'ut buk'e'tesgus. 'Ink'ez suYak'usda
bukeyah whuti boozi, k'an 'et Jerusalem huwhutni, 'i chah buk'ut buk'e'tesgus. Yak'uz
ts'ih suYak'usda buts'un haootelts'ulh. 'Ink'ez k'an 'et 'i soozi, 'i chah buk'e'tesgus.
[13] Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, daja hubulhni, 'en hiyoozólhts'a
huba' hoont'ah."

Keyah Laodicea dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, bulunah sughunek 'ants'i nuhwhuba 'int'ah, suba hubudóni

[14] "Et keyah Laodicea dune Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh bulizas, 'en buts'un k'e'inges.
Njan dudini:

Ndun ndóh honeh, bunalh 'úwhut'en, but'aníuznitan, ts'ah'un na'a 'int'ah chah, ndai
Yak'usda 'uyinla, 'i 'en 'udechoo whé'whudilh'en 'int'ah, 'en 'utni:

[15] Nuhwhe'ut'en k'ah ts'iyawh t'eoonúszun. Nts'e na'a Yak'usda ba aht'en, 'aw tube
chaník'uz 'ink'ez 'aw tube chah chanízul soo cho náhk'uz k'us nehzul 'et da nuhwhuba
hukwa' nooszin wule. [16] 'Aw chaník'uz chah aht'ah 'ink'ez 'aw chanízul chah 'aht'ah.
'Ants'i nahzulyaz li'aht'ah. 'Et huwa suzek hoh n'un nuhwhutélhdzoh. [17] Lhe'dahni,
'Soode'a 'uts'int'ah 'o nus chah soo de'a 'uts'uja. 'Aw 'uyoo hoonliyaz ka cha'uznízun,'
dahni. 'Et ndahínt'ah dalhútsi' ts'iyaintsuk nuhwhuba nek'e' hoot'ah aht'ah. Telhú'en
aht'ah. Chaoozeh'en aht'ah, 'ink'ez ust'et aht'ah. [18] Ndai gold kwun be 'o nus 'uldzoo
suli, 'i si sts'un óohket nuhwhudusni. 'Et sih soo deh'a 'ooht'e. Naih lheyul, 'i chah
sts'un óohket. 'Et sih 'et dune wahle, 'ink'ez 'ust'et ahli 'et 'aw hukwa yáchazoohle. Na
yoo, 'i na k'et dulhúye, 'et sih soo hóh'en. [19] Ndunnah hubuk'esi', 'en ts'iyawh khunek

ulhtus 'i be hubulh yálhtuk 'ink'ez ts'ah'un na'a nenábusdlih. 'Et huwa nuhdzi ulhtus
cho ulh'i 'ink'ez nuhwhulubeshi nuhwheni whuch'a náhandunoohlelh.
[20] Soo zulhts'ai, ndati síyin 'ink'ez ndati whudúlhghalh. Ndan sudits'o 'ink'ez suba
dahúduteztan, bughu datésyalh, bulh na'tést'ulh 'ink'ez didut chah sulh na'hutét'alh.
[21] Ndan ndi 'ut'en ntsi' 'i ch'a 'ulhdeh, sukw'usda cho k'ut suzih tedalh hubugha
ootés'alh. Si chah whuz na'a chah whuch'a nulhde 'ink'ez se'aBá bukw'usúda cho dézti,
'i k'ut buzih natl'adisda. [22] Ndan 'udits'o, Ndoni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, dája
hubulhni, 'en hiyoozólhts'a huba' hoont'ah."

4

John nduk yak'uz ndati 'udun 'udentan 'et whutélh'en

[1] 'Et hukw'elh'az whunulh'en 'ink'ez nduk yak'uz ndati 'udun 'udentan et whutélh'en.
'Et ndun 'udechoo yatelhduk duzíts'ai, be ts'ujih be yálhtuk li'utni. "Ndez suts'un dugha
inyih, 'ink'ez k'an 'et hukw'elh'az daóotenilh whényuntélhtun," sulhni. [2] 'Et 'aho Ndoni
bulh sulh wheóodande lí'usja. 'Ink'ez yak'uz kw'uts'uzda cho dézti, 'i 'et su'ai 'i k'ut
'ilhunuh yuk'usda, 'et whutélh'en. [3] 'Ink'ez ndun hukw'usda tse dunézti, 'i jasper hiyulhni,
'ink'ez carnelian tse chah, 'et whuz na'a ndoonent'en. 'Ink'ez ndi kw'uts'uzda cho dézti,
'i ditnik nayúgus, 'i bunayuzt'uk, tse, emerald hiyulhni, 'i ndoonent'en. [4] Ndi kw'uts'uzda
cho dézti bunat nat lanezi 'o 'at dit kw'uts'uzda cho dézti, 'i bunaidelhúya. 'Ink'ez ndi
kw'uts'uzda cho dézti, 'i nat lanezi 'o 'at dinah 'utsuh whudélhdzulh hik'udelhts'i. Naih
lheyul, 'i be dune hinli. Gold nanezbaz 'i butsi k'éyuzdla. [5] Ditnik oolhges, ditnik chah,
'ink'ez lhai yatuk 'i chah ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'i buts'un haídukat. 'Ink'ez ndi
kw'uts'uzda cho dézti, 'i bubut skwúnlai 'o 'at nankoh be whét'en, 'i dezk'un. 'I ndi
skwúnlai 'o 'at nankoh Yak'usda bunududeh, 'i 'int'ah. [6] 'Et ndi kw'uts'uzda cho dézti,
'i bubut 'et bun k'ut whucho dezghel k'et too 'i khe li'int'ah, 'et whuz'ai li'hoont'ah.
Lhum dant'ah bukiyúnt'en, 'et nduwhút'en. Ndi kw'uts'uzda cho dézti buk'ut chah 'ink'ez
bunat chah dink'i hoonliyaz usjiz, 'i 'una zeh unli, bubut ts'ih chah 'ink'ez but'a ts'ih chah
'una bughu nezdla. [7] 'Udechoo usjiz, 'i khunaiti, lion, ndúwhut'en. Bulh nankoh usjiz, 'i
musdusyaz ndúwhut'en. Bulh tak'i usjiz, 'i dune k'una'a bunen hoonli. Bulh dink'i usjiz,
'i sbalyan 'út'oh li'int'ah. [8] 'I nyoh dinah usjiz, 'i lhuk'i hoh lhk'utak'i ye nut'o, 'i bughu
yuzdla. 'Ink'ez ndulhcho hoh 'una zeh unli buyuh ts'ih chah. 'Aw 'ulh'ek 'ink'ez dzenis
ibulh nachahulhúyiz hoh njan nduhútni,
"Lubeshi bughu hoolah,
lubeshi bughu hoolah,
lubeshi bughu hoolah,
Yak'usda neMoodihti,
'en ts'iyai tsuk bughanus ulhtus 'int'ah.
Ndun 'ant'e, 'ink'ez 'int'ah,
'ink'ez whusatéyalh," hutni.
[9] Ndun 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, 'en kw'uts'uzda cho dézti 'i k'usda, 'en ndun-
nah hoonliyaz usjiz, soo cho ne'hiduni, hidélhti, 'ink'ez 'ahoolyiz nenachail'en hiyúlhni,
[10] 'et ndunnah nat lanezi 'o 'at dinah dune dune netsuh whedelhdzulh, ndun kw'uts'uzda
cho dézti, 'i k'ut usda, 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, 'en hibut nacháhuneldel, hits'u
téni' hunilhdzun ho' hut'en. 'Ink'ez butsi nanezbaz 'i hibut nihíninla, 'ink'ez 'uhutni,
[11] "O neMoodihti nts'u ha baínduz, dénti, 'ink'ez ilhtus chah 'int'ah.
'I ts'iyawh 'et ndan ts'idóni huba soo 'ulzoo, ts'iyaintsuk inla 'et huwa.
Nyun inla 'et huwa 'int'ah, 'et whuz na'a hukwa' ninzun."

5

Dustl'us buk'une'úsduguz, Yak'usda be busheepyaz, 'i yílhchoot

[1] Njan 'et whunulh'en, ndun kw'uts'uzda cho dézti yuk'usda, 'en nalhnih ts'ih dula
be dustl'us lhch'az ts'ih buk'une'usdúguz, 'i 'ink'ez dustl'us lhegha ndunenduz. 'Ink'ez
skwúnlai 'o 'at nankoh 'et bune'delhúdze. [2] 'Et 'ilhunuh lizas soo ulhtus, 'en télh'en.

'Ink'ez tube cho njan ndutni, “Ndan soo 'uldzoo, 'en ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh
'ink'ez lhk'etuwélelh?” [3] Nduk yak'uz, k'us yun k'ut, k'us yun t'ah chah, 'aw 'ilhunuh soo
cha'ildzooh hoolah ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh k'us yuntelh'ilh huba. [4] 'Ink'ez 'aw
'ilhunuh soo cha'ildzooh ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh, 'ink'ez yuk'uyatelhtuk k'us
yuntelh'ilh. 'Aw nahiyóolhtelh ghait'ah, 'et huwa tube nasdutso. [5] 'Et 'ilhunuh dune net-
suh whedelhdzulh, 'en 'usúlhni, “Intso ilah! Nilh'en Judah bulh hudédowh hubukhunai
cho, lion hiyúlhni, ndun hubudayi cho David ts'ih haínzut, 'en 'uja ts'iyaintsuk whuch'a'
nilhde. 'En zeh soo 'úldzoo ndi dustl'us yadáha' dutelhch'ulh, 'ink'ez ndi skwúnlai 'o
'at nankoh be lhúnedelhze, 'i yadáha' dutelhch'ulh. [6] 'Et ndet whutélh'en tube suba
hooncha. Ndi kw'uts'uzda cho dézti 'ink'ez ndi dinah hoonliyaz 'usjiz, 'ink'ez dune netsuh
whedelhdzulh hubutah chah, 'et sheepyaz 'ilhuk'i, 'i hizelhghi, 'i nduwhút'en 'et siyin.
Bude skwúnlai 'o 'at nankoh 'ink'ez skwúnlai 'o 'at nankoh 'una chah unli. 'I buna 'i 'int'ah
Yak'usda be'ílhdzun unli skwúnlai 'o 'at nankoh nududeh. 'I ndi yun k'ut nduhóolcho
whél'a. [7] 'Et ndun sheepyaz ndun kw'uts'uzda cho dézti, 'i k'usda, 'en nalhnih ts'ih dustl'us
yoontun, 'i yula k'ehíya'ai.

Yak'usda busheepyaz 'aw 'en zeh soo 'uldzoo

[8] 'Et ndi dustl'us yílhchoot ibulh, ndi dinah hoonliyaz 'usjiz, 'ink'ez nat lanezi 'o 'at dinah
dune netsuh whudelhdzulh chah, ndun sheepyaz hibut nacháhuneldel. 'Ilhunuh hinli
ts'iyawh nela be, be ts'ujun nuhúle, 'ink'ez tsets'ai gold unli, 'i ndi dezk'un sooltsun, 'i bet
whudézbun. 'I ndi 'i 'int'ah dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hiye tenadudli 'int'ah. [9] K'an
'et shun 'i hiyé whenijun hoh njan nduhutni,
“Ndi dustl'us tálhcholh 'ink'ez buda' dutálhch'ulh 'et huba soo' níldzoo.
Dune nyazelhghi 'ink'ez nyuzkai be Yak'usda ba nenaonket.
'Ink'ez lhelhts'un hudedowh,
'ink'ez lhelhts'un na'a yahulhtuk,
'ink'ez 'uyoon dune, 'ink'ez lhelhdun keyah whut'en 'en chah.
[10] 'Ink'ez neYak'usda ba hubudayi cho 'ink'ez nawhulnuk nesilhsi.
'Ink'ez ndi yun k'ut k'úne' ts'otel'ilh ka uzdutélts'ilh.”

[11] 'Et njan whutélh'en 'ink'ez whudáts'o ndi kw'uts'uzda cho dézti, 'ink'ez hoonli usjiz, 'i
chah, 'utsuh whudélhdzulh, 'en chah, 'en bunat lhanah lizas, 'en whuz hulai k'et 'aw whe
hubuts'oodolhto ghait'ah, [12] 'en tube cho njan duhútni,
“Ndun sheepyaz hizelhghi, 'en ye ulhtus, hiye soode'a 'int'ah, be whútnih,
'ink'ez nut'uk chah, be ts'udézti,
'ink'ez be whét'en,
'ink'ez ba ts'odélhti,
'en 'int'ah ndi ts'iyawh huba soo 'úldzoo hoh whuz na'a uzdóolhti.”

[13] 'Ink'ez ndai usjiz nduk yak'uz 'int'ah, 'i ndi yun k'ut chah, 'ink'ez ndi yun but'ah ts'ih
chah, 'ink'ez k'us ndai ya too k'ut hoonli, 'en ts'iyawh njan nduhútni hoh ubudusts'o,
“En ba ts'odélhti, be ts'udézti, be whét'en,
'ink'ez ts'iyaintsuk buk'une' whut'en, 'i chah,
ndun kw'uts'uzda cho dézti k'usda chah, 'ink'ez sheepyaz hizelhghi chah,
'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni be'ilhdzun wule.”

[14] 'Et ndi dinah usjiz, 'i 'utni, “Et ndoh honeh!” 'Ink'ez nat lanezi 'o 'at dinah
'utsuh whudélhdzulh, hibut nacháhuneldel 'ink'ez ndun 'ilhuz wheni khuna hits'u teni'
nalhdzin.

6

'Udechoo dustl'us lhudildze

[1] 'Et ndi dustl'us be lhídildze lhuk'i 'i ndun sheepyaz 'i yuts'u hayálhch'ul 'et whutélh'en
'ink'ez dinah usjiz hubutah 'ilhuk'i 'i duzíts'ai. 'Ants'i ditnik k'una'a 'utni 'ink'ez “Anih
'ink'ez whunilh'en!” ni. [2] 'Et whunalh'en 'ink'ez yeztli lheyul, 'i telh'en. Ndun yuk'usda
k'aza nudútun. 'Ink'ez ndai netsi k'ustan nanezbaz, 'i butl'ayélts'ut. 'Et whuz na'a
ts'iyanah ch'a telhdoh 'ink'ez whuch'a' butélhdoh ka, 'et whuz whinya.

Bulh nankoh dustl'us lhudildze

3 'Et bulh nankoh dustl'us lhudildze, 'i yuda' dutelhch'ul. 'Ink'ez bulh nanah usjiz, 'i
'utni 'et 'oozálhts'a, “Anih 'ink'ez whunilh'en!” ni. 4 'Ink'ez 'uyoo yeztli, tube dúlk'un,
whuz whellhah. Ndun yuk'usda, 'en be ts'ah'un na'a lhts'un 'uts'int'ah, ndi yun k'ut
whut'en bughu hootélhchulh, 'et yutl'aho'ai dune lhuhoodughan ka. 'Ink'ez soh cho 'i
butl'ayánkez.

Bulh tat dustl'us lhudildze

5 Ndet bulh tat dustl'us be lhídildze yuda' dutelhch'ul. Ndi bulh tanah usjiz 'et
'oozálhts'a 'ink'ez 'utni, “Anih, whunilh'en!” Whuz yuta'en 'ink'ez yeztli dulhk'us, 'i
yutélh'en. Ndun yuk'usda, 'en bé ne'uldas, 'i bula k'ét yuzdla. 6 'Ink'ez ndi dinah usjiz
hubutah ts'ih 'uwhutni, “Lhes haníyeh busa 'ilhuz dezbun, 'i lhuk'i sooneya denarius
hiyúlhni, 'i k'elha yutez'ai. 'Ink'ez tak'i busa ndultsuk tl'o mai, barley hiyúlhni, 'i lhuk'i
sooneya denarius hiyúlhni, 'i k'elha yutez'ai. 'Ink'ez khe be 'ut'es 'ink'ez mai too chah,
ndi ts'iyaintsuk khun teh tinta' oolh'en gunih.”

Bulh dink'i dustl'us lhudildze

7 'Et bulh dink'i dustl'us lhídildze, 'i yuda' dutelhch'ul hoh bulh dinah usjiz 'et ndutni,
“'Anih 'ink'ez whunilh'en!” 8 Whunulh'en 'ink'ez yeztli bodande nduwhút'en. 'Ink'ez
yuk'usda boozi, 'i be yáts'adlah hiyúlhni. 'Et niz t'eh yahadla delhts'i, Hades huwhútni,
'et buwhunelts'ulh. Ndi yun k'ut whut'en hoontsolyaz, nedo k'ah, (¼) huwhutni, 'et
'uwhulcho hubuhuteghan, 'et bughá whults'ut. Soh cho be, 'ink'ez dai chah, dada
nudúzut, 'i chah, 'ink'ez chuntah khunai, ndi be dune yahutádlah.

Bulh skwúnlai dustl'us lhudildze

9 Ndet bulh skwúnlai dustl'us be lhídildze yuda' dutelhch'ul hoh ndunnah Yak'usda
bughunek bugha 'ink'ez highunek highi yalhtuk, dune hubanghan buzul, 'en Yak'usda
bukw'uzdai t'ah hubutélh'en. 10 'Et tube cho njan nduhútni, “Nek'une' 'ul'en nyun
lubeshi nghu hoolah, 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah chah inli. Ndi yun k'ut ndunnah neanghan
dawhuldzuh neuzkai bugha huba nahutanyeh 'ink'ez neba k'uténtnilh?” 11 'Ink'ez 'ilhunuh
hinli hoh lheyul, 'i nahuyits'uz hubutl'a hínanla. 'Ink'ez hubuhútni, hubulh 'ulhna
'en 'ink'ez hubulh utsinkah 'en chah ts'iyawh 'en buk'una'a zeh hubuhuteghan, 'et
lhaoodutenilh whuts'un, naoolhúyis.

Bulh lhk'utak'i dustl'us lhudildze

12 'Et sheepyaz 'et bulh lhk'utak'i dustl'us be lhidildze yuda' dutelhch'ul hoh khunyaz
tube yun nughésnai, 'ink'ez sa chah dulhk'us suli, naih dulhk'us nduwhút'en. 'Ink'ez
'ulh'ek ooza chah, 'uskai nduwhút'en suli. 13 'Ink'ez sum 'i chah yun k'ut nainkat. Ndi
duchun figs mai ntet'ai whutsuh 'ants'i nilhts'i ulhtus, 'i be yun nanukuk, 'et whuz na'a
sum, yun k'ut nainkat. 14 'Ink'ez nts'e na'a dustl'us lhenahinudus, 'et whuz na'a yat'a
lhenáwhunéduduz 'et whuz na'a hoolah whuzdli. Dzulh chah 'ink'ez noo teh, ts'iyawh
whuzdla 'udun neooninkat. 15 Ndi yun hubudayi cho dune ncha, dune soode'a 'int'ah,
nehughan bumoodih, dune ulhtus, 'ulhna ts'iyawh, 'ink'ez 'ulhna bula nadetnik, 'en chah,
'en ts'iyawh tse 'an 'ink'ez dzulh tah tse t'ah, hoh huntelhu'i. 16 'Ink'ez 'uhutni, “Tse 'ink'ez
dzulh tubulh nek'eoonóot'alh. 'Et t'eh ndun kw'uts'uzda cho dézti k'usda, 'en bunen
'ink'ez ndun sheepyaz ye húnilch'e, 'i ch'a neúntoolh'i. 17 'Alha ye nelh hunilch'e, 'i 'aw 'et
whudzin whusawhélts'ut. 'Aw 'ilhunuh whunts'i whulh wuyin ghait'ah.”

7

Israel ts'un hainde 144,000, 'en hubunintak hube hoodet'en téleh

1 'Et hukw'elh'az dinah lizas ndi yun k'ut dit nódelhúya hoh ubutélh'en. Ndi nilhts'i
dink'i ndi yun k'ut 'ink'ez yatoo k'ut, 'ink'ez duchun chah, ndi buk'ut noolhts'i ka, 'et
whuch'a k'ah hiyoontun. 2 'Et 'uyoon lizas ndaz de yedoh út'oh hoh télh'en. Yak'usda
khuna, 'en ye hóodalh'eh, 'i ye'alh. 'Et ndunnah dinah lizas, 'en yun chah 'ink'ez
yatoo bulh tinta 'otélh'ilh ka bughá whults'ut. Soo 'ultus hoh 3 'en 'ubulhni, “Ndunnah

neYak'usda be 'ulhna hinli, 'en 'et Yak'usda ye hóodalh'en, 'i be hubunintak hube
hóodet'en hubuts'u telhtsilh, 'et whutsuh ndi yun, ya too, 'ink'ez duchun chah tinta
oolh'en gunih!" ubúlhni. [4] 'Et danéltsuk hubunintak hububе hóodet'en suli whudáts'o.
Israel hits'ah haínde hubuzkeh, lhelhts'un hudedowh, 'en ts'iyawh 144,000 hinli. 'En
ts'iyawh hubunintak hube hoodet'en hubuhulhtsi.
[5] Judah hudedowh ts'ih haínde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Reuben hudedowh ts'ih haínde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Gad hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
[6] Asher hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Naphtali hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Manasseh hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
[7] Simeon hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Levi hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Issachar hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
[8] Zebulun hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Joseph hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.
Benjamin hudedowh ts'ih hainde, 'en 12,000 hube hoodat'en hubuhulhtsi.

Ndunnah lheyul, 'i be húdelhts'i

[9] 'Et hukw'elh'az whunilh'en 'ink'ez lhanah dune, hulai k'et 'aw hubuts'oodolhto
ghait'ah, 'en hubunulh'en. Lhelhdun keyah whut'en, lhelhts'un hudedowh chah. Yinkak
dune chah. Ts'iyawh lhelhts'un na'a yahúlhtuk 'uhint'ah. 'En ts'iyawh kw'uts'uzda cho
dézti, 'i 'ink'ez ndun sheepyaz hibut nudelhúya. Ts'iyawh lheyul, 'i nahiyits'uz, 'i be dune
hinli 'ink'ez 'ul tl'otel nduwhút'en, 'i hídelelh. [10] 'Et 'en tube cho 'uhutni
"NeYak'usda kw'uts'uzda cho dézti k'usda 'ink'ez ndun sheepyaz chah,
be uzdujih, 'en buts'u hawhélts'ut!"
[11] 'Utsuh whudélhdzulh, 'ink'ez dinah usjiz, lizas chah, 'en ts'iyawh ndi kw'uts'uzda
cho dézti, 'i hinat nudelhúya, hibut nacháhuneldel 'ink'ez Yak'usda hits'u teni' nalhdzin.
[12] 'Ink'ez 'uhutni,
"Ndoh honeh! Uzdóolhti.
'Et huwa ye dézti,
be ts'uwhunih,
be ts'ílhtus 'ink'ez nut'uk,
be chanailya ts'utni,
be uzdézti chah,
ndi ts'iyawh neYak'usda be'ilhdzun wule 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni.
'Et ndoh honeh!"
[13] 'Aw 'et 'ilhunuh 'utsuh whudélhdzulh, 'en 'usúlhni, "Ndunnah lheyul, 'i be hudelhts'i,
ndunnah ndan ho' hint'ah? 'Ink'ez nts'ez de hahándel?" [14] 'Et 'udúsni, "SMoodih nyun
t'eoonínzun." 'Et 'usúlhni, "Hoh t'eh soo degha nus dune dzuh nuhutedoh, 'en 'uhuja
hoh da whuz na'a dzuh nuhuzde. 'Ink'ez ndun sheepyaz buzkai be dunaih toonáhiyuzguz
'ink'ez lheyul suli. [15] 'Et huwa Yak'usda bukw'usúda cho dézti, 'i hinat nudelhúya. 'Ink'ez
dzin 'ink'ez 'ulh'ek ibulh hiluglez whucho hiba ne'ut'en. 'Ink'ez ndun ndi kw'uts'uzda
cho dézti yuk'ut usda, 'en hubutah 'int'ah 'ink'ez bughu tele. [16] 'Aw 'o 'un buyuh
nucha'telhúts'ul 'ink'ez 'aw 'o 'un ta'óde ghait'ah. 'Aw sa zul niz chah 'uhot'e ghait'ah,
'ink'ez 'aw tube cho huba whunoozul ghait'ah. [17] 'Et huwa 'ubinla, ndun sheepyaz
kw'usúda cho dézti, 'i hubutah 'int'ah, 'en bughu tele hoh butsuh teyalh 'ink'ez ndi too
'ilhuz wheni buk'u ts'ukhuna, 'i ts'un úbutelilh. 'Ink'ez Yak'usda bunatsul too ts'iyawh
buna k'et whúna'idutelhdoh."

8

[1] 'Aw 'et ndunah sheepyaz ndi búlh skwunlai 'o 'at nankoh dustl'us be lhidildze
yuda' dutelhch'ul hoh lhulcho (½) hukw'e' hunint'o, 'et nduhooldzah bat'en, 'et yak'uz
nt'eoodínil. [2] Skwunlai 'o 'at nanah lizas Yak'usda but nudelhúya hubutélh'en. 'Ink'ez
skwunlai 'o 'at nankoh be ts'újih, 'i hubutl'a yánkat. [3] 'Et 'uyoon lizas kwun tsit be nut'a,

gold be 'ulya, 'i na'a, whusainya 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai but siyin. Bet yudutélhk'un
sooltsun, 'i lhai hitl'aindzai. 'I dune Yak'usda bube'ildzun, 'en hubutenadudli, 'i bulh
Yak'usda bukw'uzdai gold be 'ulya, 'i k'ut néyoolelh ka. Ndi Yak'usda bukw'uzdai 'i
kw'uts'uzda cho dézti bubut yuzkai. [4] Ndi kwun tsit be nut'o sooltsun bulut 'ink'ez dune
Yak'usda bube'ildzun, 'en hubutenadudli 'i bulh, ndun lizas bula k'et ts'ih Yak'usda ts'un
whédukat. [5] 'Et ndun lizas kwun tsit be nut'o yílhchoot 'ink'ez Yak'usda bukw'uzdai k'ut
kwun 'i be yudélhbun. Yun k'éyilhkat hoh khunek lhai, 'i be taoodetnik, ditnik dutni,
ditnik oolhges, 'ink'ez yun chah noghésnai. [6] 'Et ndunnah skwunlai 'o 'at nanah lizas,
skwunlai 'o 'at nankoh be ts'ujih nuleh, hiye tejih wheni lhahá duja.

'Udechoo be ts'ujih, 'i yé' déja

[7] 'Et 'udechoo lizas be ts'ujih, 'i yé' déja, 'ink'ez ooloo tsan 'ink'ez kwun 'i 'uskai bulh
'int'ah, 'i yun k'e híyilhkat. 'Et ndi yun k'ut whuduchun (⅓) 'i dánk'un. 'Ink'ez yun whut'an
neyelh ts'iyawh chah dánk'un.

Be ts'ujih, 'i bulh nankoh, 'i yé' déja

[8] 'Et lizas bulh nánah be ts'ujih, 'i be 'udéja. Dzulh cho ndulh cho kwun be dezk'un, 'i
yatoo k'ut tahíyalh'uz. 'Et yatoo (⅓) 'i 'uskai zeh suli. [9] Yatoo k'ut khunai (⅓) 'i yahadla.
'Ink'ez ts'i cho nukat (⅓) 'i chah hoolah suli.

Bulh tak'i be ts'ujih, 'i yé' déja

[10] 'Et bulh tánah lizas be ts'ujih, 'i be 'udéja. 'Ink'ez sum cho yaz ts'ih halts'ut. Be
nekwunult'a k'una'a dezk'un 'ink'ez 'ukoh (⅓) 'et 'uwhultsuk hukw'eílts'ut. 'Ink'ez too
yun ts'ih hánusuli k'ut chah. [11] Ndi sum, 'i wormwood, 'i boozi. Ndi boozi ts'ulki', 'i
hiyúlhni. 'Ink'ez too (⅓) 'i wormwood, 'i suli. 'Ink'ez dune lhanah ndi too hik'eyaídla,
ts'iyawh ts'ulki' suli 'et huwa.

Bulh dink'i be ts'ujih, 'i yé' déja

[12] 'Et lizas bulh dinah be ts'ujih, 'i be 'udéja hoh dzenis ooza, 'ulh'ek ooza, 'ink'ez sum
chah ts'iyawh whenghaz (⅓) ndi ts'iyaintsuk but'agheznai. 'I ts'iyawh dulhgus suli. 'Et
huwa dzenis whenghaz (⅓), 'ulh'ek chah (⅓) tsahólhgus suli. [13] 'Et yaz ts'ih 'ilhunuh lizas
yedoh hut'oh, 'et nalh'en, 'ink'ez soo 'ultus hoh njan ndutni, "Nuhwheni ndi yun k'ut
delhúts'i, degha nus hoontsi' nuhts'u whékulh, degha nus hoontsi' nuhts'u whékulh,
degha nus hoontsi' nuhts'u whékulh, ndi tanah lizas be ts'ujih, 'i be 'aw 'et hiye téjih 'et
huwa!"

9

Bulh skwunlai be ts'ujih, 'i yé' déja

[1] 'Et bulh skwunlat lizas be ts'ujih, 'i be 'udéja, 'ink'ez sum ndus de yun k'élts'ut, 'et
whunalh'en. 'En ndi tsak'et whucho whutl'ah hoolah 'i be whuda'de'ai, 'en butl'ayélts'ut.
[2] 'Ink'ez njan tsak'et whucho whutl'ah hoolah whudá' dutéz'ai. 'Et 'ants'i koo tube
whunezul cho k'una'a lhut nyus de hanéldo. 'I be dzenis ooza chah 'ink'ez yat'ah 'i bulh
ndulhcho hoh tsahólhgus suli. [3] 'Et ndi tulk'us cho lhut tuz haíndel 'ink'ez yun k'eíndel.
Ndi tulk'us cho nts'e na'a hukwa' ninzun ne'tet'en, 'et bughá whults'ut. Ndi poison unli,
'i scorpion hiyulhni, nts'e na'a hukwa' ninzun tune'ut'en 'i k'una'a. [4] Ndi tulk'us cho 'i
khunek hitl'adánla yun k'ut tl'o hanúyeh, k'us hanúyeh, duchun teh, ndi tinta' yóolh'en
gunih hiyúlhni. Ndunnah dune Yak'usda ye 'ehóodalh'i hubunintak hubuk'uhoolah,
'en zeh hubundólhdah hubudáni. [5] 'Ink'ez hubuteghan hubugha chahoolts'ulh. 'Ants'i
skwunlai sanun 'et dzuh nuboolhdzut. Ndi scorpion hiyulhni ubooget whuz na'a hukw'e
húdunteda. [6] Hoh dzin whusawhélts'ut t'eh, 'et dune hoh yahutadlah hukwa huntetalh 'et
whunts'ih 'aw nahohó'alh ghait'ah. Yahutadlah tube hukwa' huntezilh 'et whunts'ih 'aw
yahódlah ghait'ah. [7] Ndi tulk'us cho yeztli dune lhutedughan ts'ih telh'az nduhóotet'en.
Butsi nainezbaz gold nduwhút'en, 'i butsi nanezbaz. 'Ink'ez bunen 'i chah dune nen
nduwhút'en. [8] Butsigha, 'i chah ts'ekoo tsigha nduwhút'en. Bughoo, 'i chah khunaiti,
lion hiyulhni, bughoo 'et nduwhút'en. [9] 'Et 'utes dzoot ni'delya hiye délhts'i. 'Ink'ez

but'a 'i chah 'ants'i yeztli lhai 'elhbus dune nehughan ts'ih telhughaz 'et ndutni. 10 'Ink'ez
buche 'i scorpion buche nduwhút'en. 'Ink'ez buche be neooget 'ink'ez buk'e whúnduda.
'Et dune skwunlai sanun whuts'un dune hubundoolhda, 'et hubughá whults'ut. 11 'Ink'ez
tsak'et whucho whutl'ah hoolah whulizas 'en ba hubudayi cho unli. 'En Hebrew buk'una'a
Abaddon hiyulhni, 'ink'ez Greek buk'una'a Apollyon be húyoozi. 12 'Aw 'et 'udechoo degha
nus hoontsi' hoh whélts'ut. Soo zélhts'ai, nawh degha nus 'o nus hoontsi' whuz de
whélts'ulh.

Bulh lhk'utak'i be ts'ujih, 'i yé' déja

13 'Aw 'et bulh lhk'utat lizas be ts'ujih, 'i be 'udeja. 'Ink'ez ndi Yak'usda bukw'uzdai gold
be 'ulya, Yak'usda bubut yuz'ai, 'i Yak'usda bukw'uzdai dink'i bude yinli, 'i butuz 'uwhutni.
14 Bulh lhk'utat lizas be ts'ujih nutun, 'en 'uts'utni, "Ndunnah dinah lizas lhughel 'ukoh
whucho, Euphratis huwhútni, 'en bula nadontnih." 15 'Et ndunnah dinah lizas nts'oh huwa
'uhunet'oh, ndet dzin, ndet sanun, 'ink'ez ndet naooduzuk wheni, 'et wheni lhahúdint'ah
ndi yun k'ut dune (⅓) 'en huboohooghan ka bula hudétnik. 16 Ndunnah nehughan yeztli
k'ahúdelhts'i, 200,000,000 hinli hutni, 'et 'uhuneltsuk huboozálhts'a. 17 Njan ho'en, 'et
yeztli chah í'en. 'Et ndunnah hik'udelhts'i, t'es dzoot nihúdelya kwun lí'int'ah dulk'un,
duldzan 'ankw'us dulhgus lí'int'ah, 'ink'ez sulphur k'una'a dultl'uz 'i be húdelhts'i. 'Ink'ez
yeztli butsi 'ants'i khunaiti, lion, butsi dónet'en. 'Ink'ez buzek ts'ih kwun, lhut, 'ink'ez
sulphur ndi buzáhaidukat. 18 Ndi tak'i hiye dzuh nutédeh, 'i be ndi yun k'ut dune (⅓), 'en
yahadla. Ndi kwun 'ink'ez lhut, 'ink'ez sulphur 'i yeztli buzáhaidankat, 'i hik'eyaídla. 19 'Et
yé ulhtus buzek chah, 'ink'ez buche chah, whuz de haidukat 'et huwa. Buche tl'ughus
lí'int'ah 'ink'ez 'utsi bulanduni'ai. 'I be dune hundélhdaih. 20 Ndunnah ndi yun k'ut dune,
ndi hiye dzuh nutedeh ye k'eyáchahadlal, 'en nduhút'en 'et 'aw hubulubeshi whuch'a
hubeni náchahudunílel. 'En 'awhuz ntsi' nududeh, 'i hits'u teni' nilhdzun 'et huwa.
'Ink'ez 'uk'edéltsi, gold, silver, dulk'un t'eh, tse, 'ink'ez duchun be 'ulya, ndi 'uk'edéltsi
chawhes'en 'int'ah, cha'dústs'uk 'int'ah, 'ink'ez nuchásyah chah 'int'ah, ndi hits'un teni'
nilhdzun, 'et 'ustl'e' cha'hinil. 21 Dune hughan, 'ink'ez hudeyun, k'us dune 'ink'ez ts'ekoo
bulh tinta' hút'ih, k'us 'uhundunut'ih, 'et ts'iyawh nuhwhulubeshi whuch'a nuhwhubeni
nachahadunílel.

10

'Uyoon lizas ncha dustl'usyaz 'i nuyúlhchoos

1 'Et doo chah 'uyoon lizas ncha ndus de yak'uz ts'ih hainya yutélh'en. Kw'us tah
'int'ah 'ink'ez ditnik na'nanguz, 'i butsi k'ut nanesdúguz. Bunen sa nduwhút'en 'ink'ez
buke kwun nduwhút'en. 2 'Ink'ez dustl'usyaz 'i nuyúlhchoos. Nalhnih ts'ih duke be yatoo
k'edit'ez, 'ink'ez 'íntl'as ts'ih duke be yun k'edit'ez. 3 'Ink'ez ndun lizas ncha soo khunaiti
lion dulghoo, whuz na'a 'udeja. Soo hahuyih ibulh skwunlai 'o 'at nankoh ditnik 'udéja.
4 Skwunlai 'o 'at nankoh ditnik 'udeja hoh, 'aw 'et 'uk'e'tesgus. 'Et ndus de yak'uz ts'ih
sulh yáztelhtuk. 'Et 'usúlhni, "Skwunlai 'o 'at nankoh ditnik daja déja, nyunch'oh zeh
t'eoonónzin, 'aw 'uk'e'ónges gunih!" 5 'Ink'ez ndun lizas ncha yatoo 'ink'ez yun k'ut siyin,
'en yak'uz ts'ih didilnik nalh'en. 6 'Et yak'uz 'ink'ez ndai 'et hoonli, yun 'ink'ez ndai buk'ut
hoonli, yatoo 'ink'ez ndai hubutah hoonli, ndun 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, 'en
ts'iyawh 'uhoonla, 'en boozi be lizas ncha njan ndutni 'aw 'et neóodinzut! 'Aw 'o 'un
hubaoolh'i ghait'ah. 7 'Et whunts'ih ndun bulh skwunlai 'o 'at nannah lizas 'aw 'et ndet
dzin be ts'ujih, 'i be 'udutenilh hoh Yak'usda ho' hoont'ah wheyuh lhaódutetnilh. 'Et
whuz na'a Yak'usda hube 'ulhna nus whunílh'en, 'en 'et hubugha ubudáni inle.

Ndi dustl'usyaz 'i John ya'al

8 'Et whutsuh da yak'uz ts'ih sulh yailhtuk whudáts'o, doo chah sulh yatelhtuk 'ink'ez
'utni, "Ndun lizas yatoo 'ink'ez yun k'ut siyin buts'un yínyalh 'ink'ez dustl'us nuyúlh-
choos, 'i ólhchoot." 9 'Ink'ez lizas bughu níya 'ink'ez 'udusni, "De' dustl'us sutl'ailhchoos."
'Et 'usulhni, "Nah! Ilhchoot 'ink'ez í'alh! Mbut ba ts'ulki' tele, 'et whunts'ih nzek 'et honey
k'una'a mba telki." 10 Lizas dustl'us bula k'e hayálhchooz 'ink'ez í'al. Sást'ai hoh honey

k'una'a suba lhuki. 'Et whélhno hoh subut bet ts'uwhulki' suli. 11 'Ink'ez 'usulhni, “Lhanah
dune, lhawh hudedowh, lhelh ts'un na'a yahúlhtuk, 'ink'ez hubudayi cho chah, doo chah
'en hubugha nus whunóolh'en hubudóoni huba' hoont'ah.”

11

Nanah bunalh 'uhooja

1 'Et doo chah tl'oghazilh be 'ún de'ooldzih duchun li'int'ah, 'i stl'aidantan 'ink'ez lizas
'et siyin 'ink'ez 'utni, “Didinyih 'ink'ez Yak'usda hubuluglez whucho, Yak'usda bukw'uzdai
chah ndi bunduná'olhdzih. 'Ink'ez nyooz luglez whucho Yak'usda ts'ih teni' nilhdzun,
'en chah huboodolhto. 2 'Et whunts'ih luglez whucho whuzih tse whunalhtun ba n'az
ts'ih, 'et whute 'aw whunducha'zolhdzih. 'Et 'udun yun k'ut whut'en bughá whunt'ai
ho' hoont'ah. 'Ink'ez ndi yun k'ut Yak'usda bukeyah whuti, 'et dit lanezi 'o 'at nankoh
sanun (42) 'et 'ants'i buba' hoonli hukw'u na'a hoh ndulhcho nahutedulh ho' hoont'ah.
3 'Et ndunnah nanah suba bunalh 'uhooja, doso dulhk'us, 'i be húzke, 'en 1,260 dzin 'et nus
hontelh'ilh, 'et butl'a óotes'alh. 4 Ndunnah nanah, 'en nankoh duchun, Olive hiyúlhni,
'ink'ez nankoh be whét'en, 'i neMoodihti, ndi yun k'ut whuYak'usda, 'en bubut nanídez'a,
'i hinli ho' hint'ah.” 5 Ndunnah bunalh 'uhooja ubundólhdah hukwa 'ut'en, kwun buzek
haidutenolh 'ink'ez hubuch'a detni hoolah hubuhutelhtsilh. 'Ink'ez ndan hubundóolhdah
hukwa' ninzun, 'en ndez na'a hizóolhghelh huba' hoont'ah. 6 Ndunnah nanah, 'en nduk
yaz chan ch'a whudána'hudute'alh huba' hoont'ah. 'Aw nus whuhunoolh'en whutah 'et
'aw nachaootelhtil 'et huwa. 'Ink'ez ndi too 'i chah 'uskai hitelhtsilh. Ndi yun k'ut hukwa'
huninzun totsuk hiye dzuh nutedeh, 'i nudútezut, 'et nduhóot'en 'et hubutl'a whélts'ut.

Ndunnah nanah bunalh 'úhooja, 'en 'ubuhuzelhghi

7 'Aw 'et ndunnah nanah bunalh 'úhooja dune hubulh yáhalhtuk, 'ustl'e' 'uhudéja hoh,
khunaiti ntsi', 'i tsak'et whucho whutl'ah hoolah halget, 'i hubulh hutedughan, hubuch'a'
telhdoh, 'ink'ez hubutuzelhghelh. 8 'Ink'ez hubuyust'e, keyah whuti, 'et ti yun nibanílhti.
Njan keyah whuti 'et 'uts'uwhutni, keyah Sodom 'ink'ez yun k'ut Egypt ndúwhult'ah.
'Et neMoodihti lhdulalhgus k'ehíyilhti inle. 9 'Et bulunah dune, lhelhts'un hudedowh,
lhelhts'un na'a yahúlhtuk, 'ink'ez lhelhdun keyah whut'en chah, ndi buyust'e tat dzin 'o
'at lhuhoolcho dzin hubuhuntelh'ilh. 'Ink'ez 'aw dune whuyihítelhtelh butl'a huhoo'alh
ghait'ah. 10 Ndi yun k'ut whut'en huhootét'i 'ink'ez hóntelhnik. 'Ink'ez lhts'e' hutéldulh.
Ndunnah nanah nus whunílh'en dazsai, 'en dzuh nunéhulhde hutni 'et huwa.

Ndunnah bunalh 'uhooja dune hubanghan dinahudidel

11 Tat 'o 'at lhuhoolcho dzin inle hoh Yak'usda buyiz be ts'ukhuna biye délts'ut 'ink'ez
dinahudit'az. Ndunnah hubunalh'en tube hunelhújoot. 12 Ndus de yak'uz ts'ih tube
cho 'uwhudeja, “Ndez áh'us!” ni. 'Ink'ez buch'a detni bunalh kw'us k'ut yak'uz ts'ih
whehá'az. 13 'Et whulhugha 'uhunet'oh hoh tube yun nughésnai. 'Ink'ez keyah whuti
(1/10) 'et nawhúnet'ai. 'Et yun nughésnai hoh 7,000 dune hedúghan. 'Et 'onghun tube
wéhunelhújoot 'ink'ez yak'uz whuYak'usda, 'en hidálhti. 14 'Et whúlh nat degha nus
hoontsi' whewhélts'ut. Soo zelhts'ai whulh tat 'o nus degha nus hoontsi' 'a hoh whuz
de whélts'ulh.

Bulh skwunlai 'o 'at nankoh be ts'ujih, 'i yé' déja

15 'Aw 'et whúlh skwunlai 'o 'at nanah lizas be ts'újih, 'i be 'udéja. 'Et yak'uz ts'ih lhanah
tube njan duhutni,
“Ndi yun k'ut hubudayi cho bukeyah neMoodihti 'ink'ez buChrist,
bube'ílhdzun whuzdli.
'Ink'ez 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni hubudayi cho tele.”
16 'Et nat lanezi 'o 'at dinah 'utsuh whudélhdzulh Yak'usda but dukw'usuda cho
dézti k'uhudelhts'i, 'en Yak'usda but nachahuneldel 'ink'ez hubuts'un teni' hunalhdzin.
17 'Ink'ez 'uhutni,
“O Yak'usda neMoodihti degha nus ulhtus inli.
Ndan inli, 'ink'ez ndan ant'e,

'ink'ez ndan whuz de téyalh inli.
Ndai be ílhtus, 'i cho ílhchoot 'ink'ez hubudayi cho inle 'et huwa.
Chanailya nts'útni.
18 'Udun yun k'ut whut'en huhunílch'e 'ink'ez nyoo be húnilch'e, 'i 'aw 'et whusawhélts'ut.
Yahadla huba na'dutédeh whusawhélts'ut.
Nye 'ulhna nus whunílh'en 'ink'ez dune nye'ildzun,
ndunnah nyoozi ye nuljut,
ntsol 'ink'ez ncha, 'en chah,
'en ts'iyawh huba' k'elha whutele.
'Ink'ez ndunnah ndi yun k'ut dune nilh'en,
'en chah tinta' 'ant'en hubutelhtsilh."
19 'Ink'ez Yak'usda hubuluglez whucho yak'uz whuz'ai whudáha' dankez. Ndi chunkhelh
dézti, 'i bet khunek neba lhaídinla, ndi nankoh tse k'ut 'uk'uné'uzguz, 'i bé dezdla, 'i nyo
hubuluglez whucho nul'en. 'Ink'ez ditnik oolhges, tube tawhúdetnik, ditnik dutni cha'
whutni. Yun nughútnah, 'ink'ez 'oondloo tsan nincha, 'i chah nanánkat.

12

1 'Aw 'et nduk yat'ah ts'ih huwa ít'en, 'et hoh wheóodiltsai, ts'eke bunaih sa ts'un
hainduz nduwhút'en, 'i be dune unli. Buketl'ah 'et 'ulh'ek ooza 'us'ai. 'Ink'ez lanezi 'o 'at
nankoh sum 'i butsi náyuzt'uk. 2 'Ink'ez ski bulh 'int'ah. Ka' dutni 'aw 'et ski whutéleh.
3 'Ink'ez doo chah zeh 'uts'un na'a nduk yat'ah ts'ih huwa ít'en, 'et hoh wheóodiltsai.
Whunulh'en tl'ughus cho khunai k'una'a núlget dulk'un, skwunlai 'o 'at nankoh butsi
'ink'ez lanezi chah bude únli. 'Ink'ez skwunlai 'o 'at nankoh butsi, 'i 'ilhuk'i hoh hubudayi
cho butsi nayuzt'uk nduwhút'en, 'i butsi nayuzt'uk. 4 Duche be nduk yat'ah sum (⅓) ndi
ndus de hayálhdel 'ink'ez yun k'éyilhdel. Ndun ts'eke 'aw 'et buyaz whutéleh, 'en yubut
siyin, soo ski whuzdli ibulh yutelhnoh 'et hukwa. 5 'Ink'ez ts'eke duneyaz sulhtsi. 'En ndi
yun k'ut lhelhts'un hudedowh, ts'iyawh 'ut'es tuz be k'une' butel'en. 'Ink'ez buyaz 'en
Yak'usda 'ink'ez bukw'usúda cho dézti, 'i whuz whehíyalhti. 6 'Ink'ez ts'eke chuntah dune
chahóot'ih ts'ih whetsílhya. 'Et Yak'usda yuba lhaódilhdzun, 'et usda. 'Et 1,260 dzin 'et
'uwhuldzah, 'et ya'al, 'i be bughu tedleh.

Satan yak'uz tinahinino

7 'Ink'ez nduk yat'ah whelhónidughan. Michael 'ink'ez dulizas teh tl'ughus cho khunai
k'una'a nulget ch'a nihúdendel. 'Ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget, 'i dulizas
teh huba nch'a nihúnindel. 8 'Aw ndunnah tl'ughus khunai k'una'a núlget 'ink'ez bulizas
teh, 'aw whuch'a cha'hílhdoh. 'Ink'ez yat'ah húdelhts'i whuch'a hubuhunézyoot. 9 'Et ndi
tl'ughus cho khunai k'una'a núlget ncha, 'en téhinino. Ndi 'uda whutl'ughus, netsudule
'ink'ez Satan hiyulhni. Ndi yun k'ut ndulhcho hoh dune nana'ah, 'en 'int'ah. Bulizas
tubulh ndi yun k'ébuhuninyoot. 10 'Et nduk yak'uz ts'ih tube cho njan nduhudéja,
"Aw 'et be uzdujih, 'i 'ink'ez be ts'ilhtus, Yak'usda hubudayi cho unli chah,
'et buChrist, 'en moodih tele whusawhélts'ut.
Netsudule ndun nelhutsinkah hubuk'eho'alh,
'en ndi yun k'éhininyoot 'et huwa.
Netsudule 'en 'ut'en Yak'usda but seyin hoh dzin 'ink'ez 'ulh'ek ibulh nelhutsinkah
hubuk'éhoo'aih.
11 Ndun sheepyaz buzkai be,
ndi khunek Yak'usda ghu yalhtuk chah,
'i ndi ts'iyawh hoh netsudule ch'a' hunilhde,
'ink'ez 'aw hukw'elha yahutadlah whechahuniljut.
12 'Et huwa yak'uz whut'i 'ink'ez Yak'usda bubun whucho t'ah húdelhts'i,
nuhwheni ts'iyawh whunélhnik!
'Et ndunnah ndi yun k'ut húdelhts'i, ya too k'ut chah nuhwheni ts'iyawh degha nus
hoontsi' nuhgha whutelts'ulh.
Netsudule ndus de nuhghu ninya tube hunilch'e.

T'eooninzun huba nilhdukw suli 'et huwa."

Ts'eke dzuh niyulhdzut

13 'Et nyoo tl'ughus cho khunai k'una'a nulget ndus de hahínanyoot t'ewhunanzin hoh,
'et ndun ts'eke duneyaz buyaz suli, 'en tube dzuh niyulhdzut. 14 'Et whunts'ih ndun ts'eke
sbalyan cho but'a nankoh butl'ayánkat. 'I be keyah dune chahóot'i ts'ih 'et tedalh whuz
toot'ah ka. 'Et tat naooduzuk 'o 'at lhuhoolcho 'et ya'alh, 'i be bughudli hoh tl'ughus
khunai k'una'a nulget, 'i ch'a 'et inda. 15 'Ink'ez tl'ughus khunai k'una'a ts'eke ts'un too
lhai buzá hayangoo. 'I be sih ndun ts'eke too bulh tóolat ninzun ka. 16 'Et whunts'ih
ndoh yun ts'eke yula 'uja. Nyo yun lhch'az 'uja 'ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a
nulget too buzá hayangoo, whuz 'ajul. 17-18 'Ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget
tube ts'eke bulh húnilch'e, 'ink'ez ndun ts'eke buts'un hainzut hubulh úteghan ka buts'ú
whelget. Yak'usda ubudani hik'une' 'ut'en 'ink'ez Sizi Gri ghu yalhtuk, 'i chah hiyoontun,
'en 'uhint'ah.

13

Khunaiti ntsi', 'i tooz haduki

1 'Et yatoo k'ut taba síyin hoh khunaiti ntsi', 'i tooz haduki hoh télh'en. Skwunlai
'o 'at nankoh butsi únli 'ink'ez lanezi bude únli. 'Ink'ez ndi bude lanezi hubudayi cho
butsi nayuzt'uk nduwhút'en, 'i buk'e yuzdla. 'Ink'ez lhuk'i hoh butsi khunek Yak'usda
ch'a yalhtuk, 'i buk'une' úsduguz. 2 Ndi khunaiti ntsi' t'elh'en, 'i chuntah boos cho,
leopard hiyúlhni, 'i nduwhút'en. Buke 'i chah sus ke nduwhút'en. 'Ink'ez buzek khunai
cho lion hiyulhni, 'et nduwhút'en. 'Ink'ez ndi tl'ughus cho khunai k'una'a nulget 'i
úlhtus chah, kw'uts'uzda cho dézti, 'ink'ez ts'iyaintsuk k'une' oot'en ka, 'et ts'iyawh
yutl'ahónla. 3 Butsi lhuk'i, 'i tube nukai suli. 'I bugha dazsai suba lí'int'ah. 'Et buka
whuzdli nawhéje. 'Et ndi yun k'ut ndulhcho hoh huwa hoho'en 'ink'ez ndi khunaiti ntsi',
'i hiyuntezdel. 4 Ndun tl'ughus cho khunai k'una'a nulget, khunaíti ntsi' k'une' oot'en
ka yugha óoni'ai, 'en hits'un teni' nalhdzin. 'Ink'ez ndi khunaiti ntsi', 'i chah hits'un
teni' nalhdzin 'ink'ez 'uhutni, "Ndi khunaiti ntsi' 'aw yundult'ah hoolah. 'Aw hiyooghan
ghait'ah." 5 Ndi khunaiti ntsi' tooz haduki, 'i hooncha howu yalhtuk 'ink'ez Yak'usda
ch'a yalhtuk, 'et wheni buzek bughá whults'ut. Dit lanezi 'o 'at nankoh sanun (42) 'et
ndúwhuldzah hoh k'une' oot'en ka bughá whults'ut. 6 Yak'usda ch'a yawhénilhtuk. Bun
cho whuch'a yawhénilhtuk, 'ink'ez ndunnah yak'uz húdelhts'i, 'en chah, 'et ts'iyawh
hubuch'a yawhénilhtuk. 7 Dune Yak'usda bube'ildzun 'en hubulh lhatedúghan 'ink'ez
buch'a telhdoh, 'et bughá whults'ut. Lhelhts'un hudedowh, lhelhts'un na'a yahulhtuk,
'ink'ez lhelhdun keyah whut'en, 'en k'úne' butel'en ka bughá whunt'ai. 8 'Ink'ez ndi yun
k'ut húdelhts'i, 'en ts'iyawh ndi khunaiti ntsi' hits'un teni' huntelhdzilh. Ndun sheepyaz
'udechoo ndi yun 'uhóolya whuts'un 'uda lháoodint'ah hituzelhghelh, 'en ndi 'ilhuz
'ink'ez 'ilhuz wheni ts'ukhuna be dustl'us k'ut huboozi hubuk'echa'íduguz, 'en 'uhint'ah.
9 Ndan budzo hooni 'en 'uhoozólhts'a huba' hoont'ah.
10 Ndan 'uyoon 'ulhna hubulhtsi,
dich'oh chah whuz na'a zeh 'ulhna tele.
Ndan soh cho be dune ghan t'eh,
dich'oh chah soh cho be datetsah ho' hont'ah. 'Et huwa dune Yak'usda bube'ildzun,
njan hiye 'alha 'uhoont'ah 'ink'ez 'i be whulh huzyin, 'et 'uwhúlhni.

'Uyoo khunaiti ntsi', 'i yun ts'ih hálget

11 'Et doo chah 'uyoo khunaiti ntsi' 'et yun k'ut nyus de úlgwulh hoh telh'en. Sheepyaz
k'una'a nankoh 'ude hoonli 'ink'ez tl'ughus cho khunai k'una'a núlget, 'en k'una'a yalhtuk.
12 Ndun 'udechoo khunaiti ntsi', 'i ye k'une' 'ut'en whuz na'a ts'iyawh yubut 'et ndut'en.
'Ink'ez ndi yun 'ink'ez yuk'ut whut'i chah ndi khunaiti ntsi' dazsai inle 'ink'ez naje, 'i hits'u
teni' noolhdzun hubulhtsi. 13 'Ink'ez ndi bulh nanah khunaiti ntsi' hooncha whehóodet'en
tune'út'en. Dune nalh ndus de kwun yun k'éyilhkuk 'et chah ndut'en. 14 Ndi bulh nanah
khunaiti ntsi', 'i 'udechoo khunaiti ntsi' nalh lhat teh huwa 'et'en tune'út'en bughá

whunt'ai, 'et hoh ndi yun k'ut whut'en nabuna'ah. Ndun khunaiti ntsi' soh cho be nukai
suli inle 'ink'ez khana ndi yun k'ut whut'en, 'i buk'edéltsi 'uhooleh hubúlhni. [15] 'Ink'ez
ndi 'uk'edéltsi usjiz yutelhtsilh, 'et bughá whults'ut. 'Et t'eh ndi khunaiti ntsi' buk'eyíltsi
yalhtuk chah yulhtsi. 'Ink'ez ndunnah ndi 'uk'edéltsi 'aw hits'un teni' noolhdzin ghait'ah,
'en ts'iyawh hubuhooghan, ni. [16] Ntsol 'ink'ez ncha, soo hude'a 'uhint'ah 'ink'ez tehul'en,
'ulhna 'ink'ez 'ulhna whuch'a bula nahudetnik chah, 'en ts'iyawh nalhnih ts'ih bula k'us
bunintak hube hóodet'en hubulhtsi. [17] Ndunnah hube hóodet'en, k'us khunaiti ntsi' boozi,
ndi be 'oodulto boozi be 'i bunintak k'us bula nalhnih ts'ih 'aw hubuk'echa'iduguz t'eh,
'aw 'uhoket 'ink'ez whé'hoket ghait'ah. [18] Ndi 'i be ts'úwhunih, ndan beni hooni, 'en
ndi khunaiti ntsi' boozi yoodolhto huba' hoont'ah. Dune boozi 'int'ah. Ndi 'i lhk'utak'i
lhk'utak'i lhk'utak'i ndi yúlhni (666).

14

144,000 ne'aBá boozi bunintak buk'une'úsduguz, 'en Yak'usda busheepyaz hizih nudelhúya

[1] Njan 'et ho'en, dzulh Zion hiyulhni, 'i buk'ut ndun sheepyaz 'et siyin télh'en. 144,000
ne'aBá boozi bunintak buk'une'úsduguz, 'en hizih nudelhúya. [2] 'Ink'ez ndus de 'uwhútni.
Too najilh li'whutni. 'Ink'ez ditnik, tube dutni k'una'a li'utni. 'Ink'ez nela be, be ts'újun
be 'ujun, 'i chah oozálhts'a. [3] 'Et kw'uts'uzda cho dézti, nyoo dinah usjiz, 'ink'ez 'utsuh
whudélhdzulh chah, 'en bubut soo k'an dit shun be hújun. Ndi shun yoodool'eh hoolah.
Ndunnah 144,000 ndi yun k'ut nabuhonket, 'en zeh ndi shun hiyodutel'eh. [4] Ndunnah, 'en
ts'ekoo bulh tinta' ut'ih chahílah, but'acha'ughésnai 'uhint'ah 'et huwa. 'En 'uhint'ah
ndun sheepyaz nuya teh totsuk nuhínudelh. Dune tah 'uhooket 'uhint'ah. Yak'usda
'ink'ez busheepyaz, Sizi hiyúlhni, 'en huba 'udechoo bube'ildzun hinli. [5] 'Ink'ez buzek 'aw
whuts'it hoolah. 'Alha Yak'usda bukw'usda cho dézti yuk'usda 'en but 'aw hoh tink'us
'uhint'ah bughu hoolah.

Tanah lizas, 'en 'uhudéja

[6] 'Et doo chah 'uyoon lizas nduk yaz nut'o hoh whunulh'en. Ndi yun k'ut whut'en,
lhelhdun keyah whut'en, lhelhts'un hudedowh, lhelhts'un na'a yahúlhtuk, 'ink'ez soo
ts'iyanah, 'en ndi khunek unzoo 'ilhuz 'int'ah, 'i bugha buduténinlh, 'et huba ndun lizas ndi
khunek 'et yudelh'ai. [7] Tube cho njan ndutni, "Yak'usda be nulhújut 'ink'ez délhti. Dune
ba nahuteyeh 'aw 'et hoh wheghah 'uhunet'oh 'et huwa. Yaz 'ink'ez yun k'ut, yatoo 'ink'ez
yun ts'ih hainli chah, ts'iyawh 'uhoonla, 'et huwa buts'un teni' nulhdzun." [8] 'Ink'ez 'uyoon
lizas yunet'oh 'ink'ez 'en chah njan ndutni, "Keyah whuti Babylon 'aw 'et hoolah whuzdli,
hoolah whuzdli! Nyoh keyah whuti soo nint'uk hoh 'uyoon dune bulh tinta' 'ut'ih, mai
too k'una'a lhelhdun keyah whut'en hube yulhnai." [9] 'Et bulh tanah lizas 'et hubunet'oh.
Dultul hoh njan ndutni, "Ndi khunaiti ntsi' 'ink'ez buk'edeltsi chah, ndunnah yuts'un teni'
nilhdzun, 'ink'ez bunintak k'us bula k'ut bube hóodet'en t'eh, [10] 'et t'eh dich'oh Yak'usda
ye húnilch'oh mai too k'una'a ulhtus, 'i hitetnilh. Ndi lubot mai too k'una'a ulhtus dezbun,
'i whuz na'a ndi Yak'usda ye húnilch'e, 'i be dézbun. 'Et ndunnah khunaiti ntsi' hits'un
teni' nilhdzun, 'en Yak'usda bulizas 'ink'ez busheepyaz bunalh kwun 'ink'ez sulphur
hiyúlhni dezk'un, 'et 'i be dzuh natedeh. [11] Ndi hiye dzuh nudeh whulut, 'ilhuz wheni nduk
whedújoot. Ndunnah ndi khunaiti ntsi' 'ink'ez buk'edéltsi hits'un teni' nilhdzun 'ink'ez
bunintak k'us bula k'ut bube hóodet'en, ndunnah 'et nduhut'en, 'en dzenis 'ink'ez 'ulh'ek
'i bulh nachahutelhúyiz." [12] 'Et whunts'ih ndunnah dune Yak'usda bube'ildzun, 'aw 'en
hubuk'una'a cha'hít'ah. Yak'usda bughunek netl'aída'ai howa whulna whunts'i whulh
huzyin hoh Sizi Gri huba 'alha' yint'ah, 'en 'uhint'ah. [13] 'Et nduk yak'uz ts'ih 'usuhútni,
"Ndi 'uk'e'ínges, k'an 'et whuts'un ndunnah neMoodihti t'einínzun hoh yahadla t'eh,
'en degha nus hoonzoo hubulh 'úhooja." Ndoni, "A," ni. "Ut'en 'uhalh'en, 'et huwa
nahutelyis. 'Ink'ez dahét'en hube 'ut'en unzoo 'aw tinta hiyóolelh ghait'ah."

Ndi yun k'ut ha' nukat 'aw 'et whusahónzut

14 Njan 'et ho'en, kw'us lheyul, 'i télh'en. 'Ilhunuh dune ye nduwhút'en, 'en ndi kw'us
yuk'usda. Butsi k'éyuztan, 'i gold 'int'ah, 'ink'ez tl'o be udút'as khundenyin, 'i niyútun.
15 'Et 'uyoon lizas luglez whucho tenínya 'ink'ez soo 'ultus hoh kw'us k'usda njan ndíyulhni,
"Nyoo be udút'as, 'i be 'int'as. 'Aw 'et 'utant'us whusawhélts'ut. Ndi yun k'ut ha' nukat
'aw 'et whusahónzut 'et huwa." 16 'Et huwa kw'us k'usda ndi be whudut'as yun k'ut ye
whútet'us. 'Et ndi yun ndulhcho hoh 'ada hont'az.

Yak'usda ye húnilch'oh, 'i

17 'Et yak'uz whuluglez whucho, 'et 'uyoon lizas tenínya. 'En chah be udút'as khun-
denyin 'i nutun. 18 'Et doo chah 'uyoon lizas 'en Yak'usda bukw'uzdai ts'ih haínya. 'En
kwun k'une' 'ul'en unli. Ndun be whudút'as khundenyin nútun, 'en soo 'ultus hoh njan
ndí yulhni, "Ndi be 'udút'as khundenyin, 'i be 'int'as 'ink'ez ndi yun k'ut mai nezt'ai
buduchun bulh nailhdzooh, 'aw 'et nezt'ai 'et huwa." 19 'Aw 'et ndun lizas dube whudút'as,
'i be ndi yun k'ut hont'az 'ink'ez mai nezt'ai buduchun bulh nayalhdzook. 'Ink'ez njan tse
cho buk'ut hawhedúkai, 'et ndi mai 'ayalhkat, 'ink'ez ke 'et ndi mai yuk'unuya hoh butoo
buts'un hayútsus 'et hukwa. 'Et whuz na'a ndi Yak'usda ye húnilch'oh 'int'ah. 20 'Et keyah
whuti whan'az, 'et njan mai too 'ul'en whuz'ai, 'et mai hik'unúdelh 'ink'ez 'uskai buts'un
hayíjul. Yeztli buzek yuzdla 'et 'uskai tadékhulh suli. 'I 200 miles bat'en, 'et 'uwhulyez.

15

Skwúnlai 'o 'at nankoh lhests'ai, 'i Yak'usda ye húnilch'oh 'i be dezbun

1 'Et doo chah yat'ah 'udun whe hóodet'en whutelh'en. Hooncha 'ink'ez huwa 'ét'en.
Skwúnlai 'o 'at nanah lizas, 'en ndi skwúnlai 'o 'at nankoh degha nus hiye dzuh nuzut,
'i be whunujut, 'i nihíyule. 'I be yak'usda ye húnilch'oh lhaódutenilh. 2 'Et doo chah,
bun k'ut whucho dezghel khe li'int'ah, kwun hubutah hoonli, 'i nduwhút'en telh'en.
Ndunnah ndi khunaiti ntsi' buk'edéltsi, 'ink'ez be hóodet'en, 'ink'ez ndi be 'oodulto boozi
yuch'a' nilhde, ndi bun k'ut whucho dezghel k'ut nahudelhiya. Nela be ts'ujun, 'i Yak'usda
be'ilhdzun, 'i nahúyule. 3 Moses, 'en Yak'usda be 'ulhna, 'ink'ez ndun sheepyaz bulh buyun
'i be hújun. Ndi shun njan ndutni,

"NeMoodihti Yak'usda 'o nus ulhtus inli.
Nye 'ut'en uncha 'ink'ez bugha 'ét'en.
Ndi yun k'ut whut'en huba hububayi cho inli.
Nye 'ut'en k'ah ts'ah'un 'ink'ez 'alha 'uhoont'ah.
4 O neMoodihti ndan nyechantelhújut 'ink'ez nyoozi ts'udutélhti?
'Alha 'i be nyunch'oh zeh lubeshi bughu hoolah inli.
'Alha 'udun keyah whut'en ts'iyawh whusahatédulh 'ink'ez mbut nts'un teni' huntel-
hdzin.
Ts'ah'un be né'int'en, 'i 'aw 'et hooltsai 'et huwa."

5 'Et hukw'elh'az whunulh'en 'aw 'et yak'uz ts'ih Yak'usda hubuluglez whucho whut'ah,
Yak'usda bughunek chunkhelh be dezdla, 'i buk'ut bun k'ut whucho whuz'ai, 'et da'
dutézkez. 6 'Ink'ez ndunnah skwúnlai 'o 'at nanah lizas skwúnlai 'o 'at nankoh dune ye
dzuh nudeh, 'i hiyelelh hoh luglez whucho tihúnindel. Naih dézti chaditsun 'ink'ez be
hóodet'en be húdelhts'i. 'Ink'ez buts'i tah 'on doh, se gold unli, 'i be tsuhudelhú'oo. 7 'Et
ndunnah dinah khunai usjiz, hubutah 'i lhuk'i skwúnlai 'o 'at nankoh lhests'ai, gold unli,
'i Yak'usda 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni khuna, ye húnilch'oh, 'i be dezbun, 'i lizas skwúnlai
'o 'at nanah hubutainínla. 8 'Ink'ez Yak'usda buts'un hayánduz 'ink'ez yé ulhtus bulut 'i be
luglez whucho whudezbun. Skwúnlai 'o 'at nankoh dune ye dzuh nudeh skwúnlai 'o 'at
nanah lizas nihíyule, lhaódutenilh whutsuh luglez whucho dune daóoya ghait'ah.

16

1 'Et oozálhts'a nyez de luglez whucho ts'ih 'uwhutni, tube 'uwhutni 'ink'ez skwúnlai 'o
'at nanah lizas hubulh yatelhtuk 'et njan ndutni, "Ahdulh 'ink'ez ndi lhests'ai, 'i Yak'usda
ye húnilch'oh, 'i be dezbun ndi yun buk'ut nadulhkuk!"

'Udechoo lhests'ai, 'i

2 'Et huwa 'udechoo lizas ndi lhests'ai, 'i yun k'ut naidélhkat. Ndunnah dune ndi
khunaiti ntsi' bé hoodet'en, 'i yit'i, 'ink'ez buk'edéltsi ts'un teni' nilhdzun, 'en ndai yun
k'ut naidélhkat, 'i be ntsi' 'ink'ez buba' whuninzun be ndunnah dune bukak wheoonílhjut.

Bulh nankoh lhests'ai, 'i

3 'Et bulh nanah lizas, 'en dulhests'ai yatoo k'ut naidélhkat. 'Ink'ez ndi yatoo dune dazsai
buzkai nduwhút'en suli. 'Ink'ez ndai toot khunai ts'iyawh yaídla.

Bulh tat lhests'ai, 'i

4 'Et bulh tanah lizas dulhests'ai 'ukoh ts'iyawh 'ink'ez yun ts'ih hanusuli chah, ndi k'ut
naidélhkat. 'Ink'ez too ts'iyawh 'uskai suli. 5 'En lizas zeh njan ndutni hoh dústs'o,
"O neMoodihti ts'ah'un 'int'ah.
Nyun 'int'ah 'ink'ez nyun 'ant'e 'ink'ez lubeshi bughu hoolah inli.
Whuz na'a huba nahuzínya 'et huwa.
6 Dune Yak'usda bube'ildzun, 'en 'ink'ez ndan nus whunilh'en hububahanghan.
'Et huwa khunaiti ntsi' hinedulh, 'en 'uskai hiyootnai ka huba 'iyínla.
Njan 'et whuch'a honílhde 'et huwa."
7 'Ink'ez Yak'usda bukw'uzdai ts'ih 'uyoon yatélhtuk whudusts'o hoh njan ndutni,
"Yak'usda neMoodihti,
ts'iyawh whanus 'ultus inli.
'Alha 'uhoont'ah! Nyun ts'ah'un na'a 'ink'ez 'alha hukw'u na'a dune ba nahinyeh."

Bulh dit lhests'ai, 'i

8 'Et bulh dinah lizas dulhests'ai sa k'ut naidílhkat. 'Ink'ez dune kwun be buka
nódutek'un ka bughá whunt'ai. 9 'Ink'ez kwun tube nezul, 'i be buka nódezk'an. 'Ink'ez
Yak'usda boozi hiyenah yalhtuk. 'En ye úlhtus, 'i be ndi dune ye dzuh nudeh hoonli 'et
huwa. 'Ink'ez 'aw hubulubeshi whuch'a hubeni nachahadunilel 'ink'ez 'aw chahidílhti.

Bulh kwulai' lhests'ai, 'i

10 'Et bulh skwulanah lizas dulhests'ai khunaiti ntsi' bukw'usúda cho dézti, 'i yuk'usda,
'i k'ut naidílhkat. 'Ink'ez bukeyah hubudayi cho unli ndulhcho hoh tsahólhgus whuzdli. 'I
bugha tube hukw'e húnduda k'et hubutsoola hiya'alh. 11 'Ink'ez Yak'usda yak'uz usda, 'en
hiyenah yalhtuk. Stabe buka whunduda 'i be hubulh 'últs'ulh 'et huwa. 'Ink'ez dahút'en
'aw whuch'a nachahídulh.

Bulh lhk'utak'i lhests'ai, 'i

12 'Et bulh skwúnlai 'o 'at nanah lizas dulhests'ai 'ukoh whuti, Euphratis huwhútni, 'i k'ut
tayálhkat. 'Ink'ez too hoolah suli. 'Et hoh ndunnah hubudayi cho ndaz de hahutédulh,
hoh lhuhutedulh 'et wheni 'et huba 'uhóonla. 13 'Ink'ez tl'ughus cho khunai k'una'a núlget,
'ink'ez khunaiti ntsi', 'ink'ez whuts'it hoh nus whunílh'en tahult'ah nudúdeh ntsi', 'i
tsasli nduwhút'en, buzek hayándel 'et whutélh'en. 14 Ndowh netsudule bunudúdeh, 'i
'int'ah, hoh huwa 'út'en tune'ut'en. Yun k'ut ndulhcho hoh whuhubudayi cho 'ilho hubu-
tughélelh. Yak'usda ndun whanus ultus budzin, 'et dzin, 'en bulh lhatedúghan 'et wheni
lhadútneh. 15 "Soo zélhts'ai, 'undunut'ih k'una'a whuz de nél'ilh. Ndunnah 'ahoolhyez
khudli 'ink'ez bunaih chadidzun, 'en 'et nduhút'en t'eh, 'aw 'ust'et nuhooya ghait'ah
'ink'ez bube 'ust'et wút'en ghait'ah, 'en degha nus hoonzoo hubugha whutélts'ulh." 16 'Et
Hebrew bughunek k'una'a Armageddon huwhútni, 'et wheni netsudule bunudúdeh ndi
yun k'ut whuhubudayi cho 'ilhobohowezdla.

Bulh skwúnlai 'o 'at nankoh lhests'ai, 'i

17 'Et bulh skwúnlai 'o 'at nanah lizas dulhests'ai ndoh tazai k'uz naidílhkat. 'Ink'ez
nduk yak'uz whuluglez whucho kw'uts'uzda cho dézti su'ai ts'ih, whuz tube cho njan
nduwhútni, "Aw 'et lhaoodíja!" 18 'Ink'ez tawhudetnik, ditnik 'ink'ez ditnik chah oolhges,
'ink'ez hooncha hoh yun núghesnai. Ndi yun k'ut dune whúzdli 'et whuts'un 'aw ndulhcho
be whuz na'a yun nuchághesnai. 19 'Ink'ez njan keyah whuti tawh lhk'ehonkat. 'Ink'ez
'udun keyah whut'en bukeyah whuti, hoh chah nawhúnankat. 'Ink'ez nyoh keyah whuti

Babylon huwhútni, 'et chah Yak'usda whunalnik, 'ink'ez Yak'usda ye húnilch'oh, mai too
k'una'a ulhtus, 'i yugha étalhdzoh 'et huwa. 20 'Et 'ink'ez noo ts'iyawh chah hoolah suli,
'ink'ez dzulh chah hoolah suli. 21 'Ink'ez ndus de yak'uz ts'ih 'indloo tsan nincha cho, 'i
dune k'ut naílhtan. 'Ilhuk'i 'indloo tsan 100 lbs 'et 'uldaz. Ndi 'indloo tsan be óonujut k'et
'i bugha dune Yak'usda hiye duyih.

17

Ts'eke 'ul'en khunaiti ntsi' soo dulk'un, 'i yuk'usda

1 'Aw 'et ndunnah skwúnlai 'o 'at nanah lizas skwúnlai 'o 'at nankoh lhests'ai nule,
'en hubulh 'ilhunuh sghu ninya 'ink'ez 'usulhni, "Anih ndun degha nus 'ul'en, lhat too
yuk'usda, huba nahezya whúnyuntelhtun. 2 Ndi yun k'ut hubudayi cho hubulh tinta' 'ut'ih.
'Ink'ez ndi ye tinta' 'ut'ih 'ants'i mai too k'una'a, 'i be ndi yun k'ut whut'en hubínelhnai
li'uja." 3 'Et Ndoni be dune chahóot'ih ts'ih sunilhti. 'Et njan whunulh'en, ts'eke khunaiti
ntsi' soo dulk'un, 'i yuk'usda. Yak'usda yulh yeduyih khunek, 'i khunai ntsi' buyust'e
ndulhcho hoh buk'e'úsduguz. Skwúnlai 'o 'at nankoh butsi hoonli 'ink'ez lanezi bude
hóoni. 4 Dulk'un mai too nduwhút'en 'ink'ez soo dulk'un, 'i ndun ts'eke ye usda. 'Ink'ez
gold 'ink'ez tseyaz dunezti, 'ink'ez kw'usul dunezti chah, ndi be nudelhútsi. Lubot gold
unli, 'i nuyúka. Ndai ndi yun k'ut whut'en tink'us whudutsun tune'húst'en 'ink'ez hube
'ut'en buba' whuninzun, 'i be ndi lubot dézbun. 5 Bunintak 'et boozi 'uk'e'úsduguz, 'ink'ez
ndez na'a njan ndutni, "whe' hoont'ah hooyah Babylon uncha, 'ul'en be'ama 'ink'ez ndi
yun k'ut degha nus hoontsi' chah be'ama", ni. 6 'Et ndun ts'eke télh'en. Ndunnah Sizi
bugha dune hubulh yálhtuk, 'et hukwa hizelhghi 'ink'ez k'us ndan Yak'usda bube'ildzun,
'en chah, hubuzkai 'i be ndun ts'eke tanésnai. Nalh'en hoh suba hooncha k'et 'aw suba
'alha cha'hóot'ah.

Ts'eke 'ul'en 'ink'ez khunaiti ntsi' daja ni hoh 'utni

7 'Et lizas 'usúlhni, "Di ka mba hooncha? Ndun ts'eke, 'ink'ez ndi khunaiti ntsi' skwúnlai
'o 'at nankoh butsi hóonli 'ink'ez lanezi bude únli k'usda, 'et bugha whe' hoont'ah
hooyuh, 'et nyudutésnilh. 8 Ndi khunaiti ntsi' nalh'en, 'i 'ant'e inle 'ink'ez k'an 'et
hoolah, 'ink'ez tsak'et whucho whutl'ah hoolah whuz de hatélgwulh 'ink'ez nts'e hoolah
tele ts'ih telgwulh. 'Ink'ez ndi yun 'udechoo 'ulya whuts'un, ndunnah ndi yun k'ut
whut'en, ndi 'ilhuz ts'ukhuna be dustl'us k'ut, 'i k'ut 'aw huboozi 'uk'echa'iduguz, ndi
khunaiti ntsi' 'ant'e inle, 'ink'ez k'an 'et hoolah, 'et whunts'ih hoonli ho' 'int'ah, 'en ndet
hiya'en t'eh huba whutécha. 9 Ndan beni whúnih njan huwa nuni noozut. Ndi skwúnlai
'o 'at nankoh 'utsi, 'i skwúnlai 'o 'at nankoh dzulhyaz 'int'ah. 'I k'ut ts'eke yuk'usda.
10 'Ink'ez skwúnlai 'o 'at nanah hubudayi cho hoonli. Skwunlatnah 'en huhoolah suli.
'Ilhunuh 'en 'awhuz hubudayi cho unli 'ink'ez 'ilhunuh 'awhuz whusachásyak. Whusainya
t'eh, 'astl'iyaz zeh hubudayi cho tele. 11 'Ink'ez ndi khunaiti ntsi' 'ant'e inle 'ink'ez 'aw
k'an 'et hoolah, 'en lhk'udínah hinli. 'Et whunts'ih ndunnah skwúnlai 'o 'at nanah
'en hubulh 'ilhunuh 'int'ah 'ink'ez ndet hoolah tele ts'ih telgwulh. 12 Ndi lanezi 'ude
i'én, 'i lanezi hubudayi cho, 'awhuz hubudayi cho huteleh butl'acháwhuskat 'uhint'ah.
'Et whunts'ih 'ilhuh hukw'e'hunint'o 'uwhuldzah, 'et ndi khunaiti ntsi' 'en bulh k'une'
hutét'en hubugha óotelts'ulh. 13 'En ts'iyawh lhgha 'uhuninzun. Hiye úlhtus 'ink'ez
hiye k'une' 'ut'en, ndi khunaiti ntsi' 'et higha óotelelh. 14 Ndunnah, 'en ndun sheepyaz
bulh lhahutedughan. 'Ink'ez ndun sheepyaz 'en hubuch'a' telhdoh! 'En 'int'ah ts'iyawh
moodih, 'en ts'iyawh huba Moodihti unli 'ink'ez hubudayi cho chah unli, 'en ts'iyawh huba
hubudayi cho unli 'et huwa. Ndunnah yulh 'int'ah, 'en 'utahálya 'ink'ez bughu nusja,
'en 'aw Sizi hilachaditnil hinli." 15 'Et doo chah lizas 'usúlhni, "Nyo lhat too k'ut 'ul'en
yuk'usda whunalh'en, ndi too, 'i lhanah dune, lhelhts'un hudedowh, 'ink'ez lhelhts'un
na'a yahúlhtuk hoonli whuz na'a ndi too 'et 'en 'uhint'ah. 16 Ndi khunaiti ntsi' bude
lanezi i'en, ndun 'ul'en hits'u dutetnik. Ndai yit'i, 'i ts'iyawh higha hahitelyelh 'ink'ez
'ust'et gaih tele. Hiyust'e hite'ulh 'ink'ez kwun be hidutélhk'un. 17 Yak'usda nts'e na'a
dawhútenilh hukwa' ninzun, 'et budzi yé danla soo lhk'una'a zeh nuni hunoozut ka.

'Ink'ez hubudayi cho hiye k'une' 'ut'en, ndi khunaiti ntsi' hitl'aóotelilh, ndet Yak'usda
bughunek lhawhúdutenilh 'et whuts'un. [18] 'Ink'ez ndun ts'eke i'en, 'en njan keyah whuti
unli ho' 'int'ah. Ndi yun k'ut hubudayi cho bumoodih unli."

18

Njan keyah whuti Babylon 'aw 'et hoolah whuzdli

[1] 'Et ndoh hoh hukw'elh'az 'uyoon lizas yak'uz ndus de út'oh hoh télh'en. Soo ulhtus
hoh k'úne' 'ut'en nduwhút'en. Buts'un hányuzduz ndi yun k'ut be whét'en. [2] 'Ink'ez soo
dultul hoh njan ndutni,
"Njan keyah whuti Babylon 'aw 'et hoolah whuzdli
hoolah whuzdli
'Ink'ez njan keyah whuti Babylon, ndi ntsi' nududeh lhai bukeyah whúzdli.
Nududeh dutsun ts'iyawh delhts'i whuzdli.
ndai dut'aiyaz dutsun 'ink'ez buts'uz dutnik,
'i chah 'et delhts'i.
[3] Soo nint'uk hoh 'uyoon dune bulh tinta' 'ut'ih,
mai too k'una'a 'udun yun k'ut whut'en,
'et whuz na'a zeh hube yulhnai.
Ndi yun k'ut hubudayi cho chah hiyulh tinta' ut'ih inle.
'Ink'ez ndi yun k'ut 'uhóoket, 'en
ndun ts'eke hoh soode'a 'int'ah 'ink'ez whélhtus,
'et huwa higha soode'a huzdli."
[4] 'Et doo chah ndus de yak'uz ts'ih 'uwhutni whudáts'o hoh njan nduwhútni,
"Sudune buts'uh hanáhdelh doo ka sih 'en bulh lubeshi 'oolh'en.
'Ink'ez doo ka sih ndi dune ye dzuh nudeh,
'i nuhghá doolts'it.
[5] Bulubeshi nduk yat'ah ts'ih 'udéltai suli 'et huwa.
'Ink'ez yé tink'us 'int'ah, 'i ts'iyawh Yak'usda yunalni.
[6] Danwhúhinla whuz na'a zeh huba 'uk'elha hoolhtsi.
'Ink'ez be 'ut'en nawh 'ultsuk huba 'uk'elha hoolhtsi.
Ndi lubot mbez nuhwhuba lhtainílhze,
'i nawh 'et 'ultsuk 'i huba lhtanaoolhdzeh.
[7] Duba naducha 'ink'ez whudézti hukw'u na'a zeh yinkak usda,
whuz na'a dzuh nuzut 'ink'ez tso unli bugha óonah'aih.
Dudzi yuh hoh njan ndutni,
'Hududayi cho ts'eke k'una'a sída.
'Aw tsándelh chásdlah,
'ink'ez tso chah chasés'en.'
[8] 'Et huwa dune ye dzuh nudeh,
'ilhudzin zeh 'et ndi ts'iyawh bugha whútelts'ulh.
Bé dats'utsah, tso,
'ink'ez dai chah ts'iyawh.
'Ink'ez kwun be soo ts'iyawh duték'un.
NeMoodihti Yak'usda yuba naheyelh, 'en ulhtus 'et huwa."

Ndi yun k'ut whut'en, 'en Babylon hoolah whuzdli hukw'e hunudleh

[9] "Ndi yun k'ut whuhubudayi cho yulh tinta' 'ut'ih, 'en soo hiyulh soode'a 'uhánt'e ndun
ts'eke dezk'un bulut hinilh'en hoh, hik'e tetso 'ink'ez hik'e ni unteleh. [10] Ndi ye dzuh
nadinzut hinilh'en 'ink'ez hiye nuljut 'et huwa ye 'un cho nodelhúya 'ink'ez 'uhutni,
'Keyah whuti Babylon degha nus hoontsi' huwá whults'ut,
degha nus hoontsi' huwá whults'ut.
Nyo hoolhtus keyah whuti,
'ilhuh hukw'e'hunint'o, 'et mba nahezya, whusawhélts'ut.'

11 'Et whulagha ts'ih ndi yun k'ut 'uhóoket hik'e tetso, 'ink'ez 'en chah hik'e ntedleh.
Ndai hiye ooket, 'aw dune chahuyoosket suli 'et huwa. 12 Gold, silver, tse dunezti, kw'usul
dunézti, naih dézti, naih dulk'un 'ankw'us dulhk'us, seluk soo dulk'un, khunai ncha bude,
ivory hiyúlhni, hoonliyaz hiyilh'i ts'iyai dézti duchun, dulk'un t'eh, iron, tse, marble
hiyulhni, 'ants'i ts'iyai dézti, 13 'ink'ez bulh buta'whut'en, cinnamon hiyulhni, 'ink'ez
sooltsun dezk'un, khe sooltsun, yoo, Frankincense hiyulhni, mai too, 'ink'ez khe, olive
hiyulhni, lhes 'ink'ez lhes hanúyeh, musdus, sheep, yeztli 'ink'ez nuyúlhbas tubulh, dune
hubuyust'e 'ink'ez hubuzul chah, ts'iyawh ye 'óoket." 14 'Et 'uhutni, "Ink'ez soo ts'uyi
unzoo zeh kúndunut'a, ndai tube hika' ninzun, 'i chah ts'iyawh nch'a hoolah suli. Ndai
dézti 'ink'ez soo 'uwhut'en, ndi ts'iyawh nch'a hoolah suli, 'aw naóonlelh ghait'ah."
15 Ndunnah ndi be 'ooduket, 'en ndun ts'eke soode'a 'int'ah ubulhtsi, ndun ts'eke ye dzuh
nuzut, 'i hiyé nuljut 'et huwa ye 'un cho highu nudelhúya, tube cho hutso, 'ink'ez hukw'e
ni hunudleh. 16 'Ink'ez chah 'uhutni,
"Degha nus hoontsi' nghá whults'ut!
Degha nus hoontsi' nghá whults'ut!
'Iyuge! 'Iyuge!
Nyo keyah whut'i naih dulk'un 'ankwus dulhk'us,
'ink'ez dulk'un be húdelhts'i,
'ink'ez gold, tseyaz dunézti,
'ink'ez kw'usul dunezti be nahudelhúts'i.
17 Soo ts'ah'un 'ilhuh hukw'e'hunint'o ndi be soo uzde'a whucho, 'i ts'iya whuzdli."
'Ink'ez ndunnah ts'i cho be nuke, bumoodih chah, ndunnah whuz na'a 'uhooket 'ink'ez
'oohooket, 'en ts'iyawh ye 'un cho nuhudelhúya. 18 'Ink'ez nyoo dezk'un bulut, 'i hinalh'en
hoh tube cho njan nduhútni, "Aw ndóohoont'ah keyah whuti 'aw 'udun whuz na'a keyah
whuti hoolah!" 19 'Ink'ez lhez hubutsi k'ehúyidzeh, 'ahúldzul, hutso, hukw'e ni hunudleh,
'ink'ez 'uhutni,
"Degha nus hoontsi' bughá whults'ut!
Degha nus hoontsi' bughá whults'ut!
Nyo keyah whuti ts'i yatoo k'ut núkat ts'iyawh soo hude'a hubulhtsi.
'Ilhuh hukw'e'hunint'o soo ts'ah'un ts'iya whuzdli."
20 "Nuhwheni yak'uz whut'en 'ink'ez nuhwheni Yak'usda be'ildzun 'ink'ez nuhwheni
whel'a,
'ink'ez nus whunilh'en chah ndun ts'eke 'ul'en bulh dahooja,
'et huwa soo cho whunélhnik!
nts'e na'a nuhwhuba nahezya whuz na'a Yak'usda nuhwhuba yuk'elha whulhtsi 'et huwa."

Keyah whuti Babylon 'aw 'et 'ilhuz 'ustl'e' 'uhóoja

21 'Et lizas ulhtus tse cho buk'ut lhes dunutsut nduwhút'en, 'i yílhchoot 'ink'ez yatoo
k'ut taínalh'uz. 'Ink'ez 'utni,
"Soo wheóonujut hoh keyah whuti Babylon whuz na'a Yak'usda nawhuntéyus
'ink'ez 'aw 'o 'at dune nahó'alh ghait'ah.
22 Nela be ts'ujun, 'i 'ujun chah, buzek whé hiye ujun
'ink'ez be ts'újih be húji,
'aw 'o 'at dune hubuhudóts'o ghait'ah.
Ndunnah lhelhts'un dedowh 'ulh'en,
'en chah 'ilhuz huhoolah tele.
'Ink'ez tse k'ut lhes hundunutsut be duts'o 'et chah 'ilhuz 'uwhuduténilh,
'aw 'o 'at dune 'uhudoots'o ghait'ah.
23 'Aw be whét'en, 'i chah chahootélah.
'Aw nyoh dune lhghu delhts'i,
'et chah 'ilhuz 'uwhuduténilh.
Ndunnah mba 'óoket ndi yun k'ut dune ncha 'uhant'e.
Duyun k'una'a ndi yun k'ut dune lhelhts'un hudedowh nyun nabuna'a 'et huwa.
24 'Ink'ez ndunnah nus whunilh'en, dune Yak'usda be'ilhdzun, 'en hubuzkai,

'ink'ez ndi yun k'ut dune hubanghan,
'en chah ts'iyawh 'en hubuzkai 'i 'int'ah!"
ni, lizas ulhtus.

19

Keyah whuti Babylon ts'iya whuzdli, 'et huwa ndunnah yak'uz húdelhts'i, 'en 'et hubugha howhunélhnik

1 'Et njan hukw'elh'az whudusts'o nduk yak'uz ts'ih tube lhanah soo tube cho njan nduhútni,
"Yak'usda uzdoólhti!
Be ts'udujih, 'ink'ez ye dézti,
'ink'ez ye úncha,
'ink'ez ye úlhtus,
ndi ts'iyawh neMoodihti Yak'usda buba' yint'ah.
2 Ye nahéyelh ts'iyawh 'alha 'int'ah 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah 'et huwa.
Ndun degha nus 'ul'en hoontsi' tune'ut'en, 'et hoh ndi yun k'ut dune tinta' hubunílh'en,
'ink'ez Yak'usda be 'ulhna hubuzkai whulhtsi,
'et hukw'elha Yak'usda yuba nahezya."
3 Doo chah zeh 'uhutni,
"Yak'usda uzdóolhti!
Ndun ts'eke 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni bulut nduk whedújoot!"
4 'Et ndunnah nat lanezi 'o 'at dinah 'utsuh whudélhdzulh, 'ink'ez ndunnah dinah 'usjiz nacháhuneldel 'ink'ez Yak'usda bukw'ususda cho dézti, 'i yuk'usda hoh, hibut dugwutsi be nachahuneldel 'ink'ez hits'u teni' nalhdzin hoh nduhútni,
"Et ndoh honeh!
Yak'usda nts'udélhti!"
5 'Et kw'ususda cho dézti ts'ih njan nduwhútni,
"Nuhwheni ts'iyawh Yak'usda be 'ulhna 'ink'ez hiye nuljut chah,
ntsol 'ink'ez ncha chah,
neYak'usda délhti!"
6 'Et whudáts'o 'ants'i dune lhanah 'ilhuh yahatelhtuk li'hutni. 'Ants'i too najilh k'una'a 'uwhutni. 'Ink'ez tube cho ditnik dutni lí'whutni, hoh njan nduhútni,
"Yak'usda uzdóolhti!
NeMoodihti Yak'usda degha nus ulhtus,
'en ts'iyaintsuk k'une' whul'en 'et huwa.
7 Ts'ohót'i 'ink'ez ts'onólhnik 'ink'ez uzdóolhti.
Ndun sheepyaz 'at tet'ilh huba whusahónzut 'ink'ez bu'at yutéleh 'aw 'et dich'oh lhadúja.
8 Naih dézti,
chadítsun 'ink'ez be hóodet'en,
'i ye t'edalh ka bughá whults'ut."
Ndi naih dézti, 'i dune Yak'usda bube'ildzun hububе 'ut'en ts'ah'un 'int'ah, 'i 'int'ah.
9 'Et ndun yalhtuk, 'en 'usúlhni, "Njan 'uk'e'onges, ndun sheepyaz 'at 'utet'ilh na'hutet'alh, ndunnah hubughu nusja, 'en degha nus hoonzoo hubugha whútelts'ulh." 'Ink'ez 'usulhni, "Ndi 'i soo ts'ah'un na'a Yak'usda bughunek 'utni." 10 'Ink'ez bubut nachánesno buts'un teni' untelhdzilh ka. 'Et 'usúlhni, "Et ndint'en ilah! Nyulh 'ulhna usdli. 'Ink'ez nyulhutsinkah, 'ink'ez Sizi bughunek bughu yalhtuk, 'en ts'iyawh hubulh 'ulhna usdli hoh 'ust'ah. Yak'usda 'en zeh buts'un téni' nilhdzun! Whunilh'en, ndi khunek Sizi be ghú yatuk, 'i mba nus whunóolh'en ho' hoont'ah."

Christ yeztli lheyul, 'i 'et yuk'usda

11 'Et yak'uz dáha' dankez 'et whutelh'en, 'ink'ez yeztli lheyul, 'i télh'en. Yuk'usda, 'en but'aníuznitan 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah hiyúlhni. Soo ts'ah'un na'a dune ba nehughan 'et whuz na'a zeh huba nahuyeh. 12 Buna kwun k'una'a tezdi nduwhút'en. Butsi k'ut hububayi cho butsi k'eyúzdla nduwhút'en, 'i lhai butsi k'usula. Boozi buk'e'usdúguz, 'i 'aw dune

t'einízun, dich'oh zeh t'einínzun. 13 Nayits'uz 'uskai be toonalhuchooz, 'i be dune unli.
'Ink'ez boozi, 'i Yak'usda Bughunek ts'utni. 14 'Ink'ez yak'uz nehughan, naih dézti lheyul
'ink'ez chadítsun, 'i be hudélhts'i. Yeztli lheyul, 'i k'ut delhts'i hoh huyunedulh. 15 'Et
ndi soh cho, khundenyin buzá hayedúki. Ndi 'i be 'udun yun k'ut whut'en ye hubut ts'e'
telht'oh ka. Dich'oh 'ut'es soh be k'une' hubutel'en. 'Ink'ez Yak'usda degha nus ulhtus,
'en ye whúske 'ink'ez ye húnilch'oh, 'et njan mai too 'ul'en whuz'ai k'una'a, 'i dich'oh
yuk'unutéya. 16 Nayits'uz 'ink'ez buwuz k'ut 'et boozi 'uk'une'úsduguz hoh njan ndutni,
"Hubudayi 'en hubudayi cho 'ink'ez moodih hubuMoodihti," ni.

Khunaiti ntsi', 'i 'ink'ez hiyulh lhúdughan tubulh hubuch'a ninde

17 'Et doo chah lizas sa niz séyin hoh télh'en. 'Ink'ez soo dultul hoh ndai dut'aiyaz
ndoh núdelh, 'i ndi yúlhni, "Ndez 'ilhowéhdel Yak'usda ncha, ndi teh'alh nuhwhuba
lhaídinla. 18 'Et hubudayi cho hubuyust'e, nehughan hubumoodih hubuyust'e, dune ncha
hubuyust'e, yeztli 'ink'ez yuk'udelhts'i, 'ink'ez ts'iyanah yust'e, 'ulhna 'ink'ez 'ulhna
whuch'a bulawhudetnik, ntsol 'ink'ez ncha chah, hubuyust'e, 'i ts'iyawh teh'alh." 19 'Et
khunaiti ntsi' telh'en, ndi yun k'ut hubudayi cho nehughan tubulh 'ilhuhowezdel, ndun
yeztli yuk'usda 'ink'ez yuba nehughan, 'en hubuch'a nehúdendel hubulh lhahutedughan
ka. 20 'Et ndi khunaiti ntsi' hiyílhchoot. 'Ink'ez whuts'it hoh nus whunilh'en, 'en chah
hiyílhchoot. 'En 'int'ah khunaiti ntsi' nalh huwa 'ét'en tune'úst'en. 'I be ndunnah
khunaiti ntsi' 'i be hubuk'une'delhúk'an, 'ink'ez ndunnah buk'eyéltsi ts'ih teni' nalhdzin,
'en ts'iyawh nabuna'a. 'Et ndunnah nahúlt'ah hukhuna hoh kwun sulphur be dézk'un, bun
k'ut dúwhulcho, 'et tsabadano. 21 'Et 'onghun khunaiti ntsi' ba nehughan, 'en ndun yeztli
yuk'usda, soh cho buzá hayedúki, ndi soh cho 'i be ts'iyawh 'ubanghan. 'Ink'ez dut'aiyaz
ts'iyawh dune yust'e húnesdai.

20

Satan 1,000 naooduzuk 'et lhughel

1 'Et yak'uz ndus de ts'ih lizas ut'oh hoh télh'en. T'es tl'oolh cho 'ink'ez nyo tsak'et
whucho whutl'ah hoolah 'i be whuda'de'ai bulh 'i yelelh. 2 'Et ndun tl'ughus cho
khunai k'una'a nulget, ndun 'uda whútl'ughus, 'en netsudule hiyúlhni 'ink'ez Satan chah
hiyúlhni. 'En yílhchoot 'ink'ez 1,000 naooduzuk 'et wheni yulhghel. 3 Tsak'et whucho
whutl'ah hoolah, 'et wheyano 'ink'ez yuch'a dána'de'ai 'ink'ez whudána'delhdze. 'Et
whuz na'a ndi 1,000 naooduzuk lhaódutenilh 'et whuts'un, ndi yun k'ut ndulhcho hoh
lhelhts'un hudédowh dune 'aw 'o 'un nabunoo'ah ghait'ah 'et huwa. 'Et whunts'ih 'et
hukw'elh'az, 'astl'iyaz hila nadootnih huba' hoont'ah.

Christ be'ilhdzun, 'en 1,000 naooduzuk hiyulh hubudayi cho hanle

4 'Et kw'uts'uzda cho dézti lhai télh'en. 'Ink'ez yuk'udelhts'i, 'en dune ba nahuteyeh, 'et
bughá whunt'ai. 'Et ndunnah Sizi bughunek bughu yalhtuk, 'ink'ez Yak'usda bughunek
chah, 'et huwa 'en hoh da butsi k'unónutselh. 'Ink'ez ndunnah nyuk khunaiti ntsi'
k'us buk'edéltsi hits'u teni cha'nílhdzil, 'ink'ez ndunnah buk'une'delhúk'an be bunintak
k'us bula k'ut buk'echa'íduguz, 'en ts'iyawh buzul nulh'en. 'En nahukhítna 'ink'ez 1,000
naooduzuk ndúwhulyez hoh ndun Christ 'en bulh moodih hinli. 5 Njan 'et 'udechoo
dinazdutédulh 'uhoont'ah. 'Et whunts'ih 'onghoh yahadla, 'en 1,000 naooduzuk lhaódija
t'eh zeh dinahudutédulh. 6 K'us ndan njan 'udechoo dune dinadutédulh hubulh 'uhooja,
'en degha nus hoonzoo hubugha whutelts'ulh, 'ink'ez lubeshi bughu hootelah huteleh.
'Ink'ez whulh nat dune yatádlah, 'aw 'en huba cha'hóot'ah. 'Et k'us Yak'usda 'ink'ez Christ
bunáwhulnuk huteleh 'ink'ez 1,000 naooduzuk 'i hiyulh moodih huteleh.

Netsudule ndi kwun, sulphur be dezk'un bun k'ut dúwhulcho, 'et tsuh hídano

7 'Et 1,000 naoodezuk 'i lhawhúduja t'eh, Satan tsak'et usda hila nadutetnih. 8 'Ink'ez
'udun yun k'ut whut'en ndi yun k'ut ndulhcho hoh húdelhts'i, 'en nabunte'ah. Gog
'ink'ez Magog whut'en, 'en lhatedughan ka, Satan 'ilho hubuteghelelh. 'En yatoo taba
sai 'et 'uhuneltsuk. 9 'Et ndi yun k'ut ndulhcho hoh whudune whusahátedulh 'ink'ez

njan keyah whuti 'et dune Yak'usda bube'ildzun huwhut'i, 'et 'uhoont'ah keyah whuti
Yak'usda hukw'entsi', Jerusalem huwhutni 'et whunat 'et 'ilhunahowetughédulh. 'Ink'ez
nduk yak'uz Yak'usda usda whuz de kwun hatékulh. 'I be ntsi' ts'iyawh ts'iya hutele. [10] 'Et
ndi kwun, sulphur be dezk'un bun k'ut dúwhulcho, 'et khunaiti ntsi' 'ink'ez whuts'it be
nus whunílh'en 'et huzke, 'et netsudule, dune nana'ah, 'en chah 'et tsu hídano. 'Et dzenis
'ink'ez 'ulh'ek ibulh 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni dzuh nuhutedeh.

Kw'uts'uzda cho lheyul, Yak'usda 'i k'ut usda hoh, ndan yuk'unucha'it'el huba nahuteyeh

[11] 'Aw 'et kw'uts'uzda degha nus ncha lheyul, 'ink'ez ndun yuk'usda 'en télh'en. Ndi
yun k'ut 'ink'ez yat'ah chah Yak'usda usda, 'et buch'a oonínkat, 'i 'ink'ez ts'iyawh
hoolah whuzdli. [12] 'Ink'ez yahadla ntsol, ncha chah Yak'usda but nahúdelhúya
hubutélh'en. 'Ink'ez dustl'us lhai buk'une'úsduguz, 'i lhk'enankat. 'Ink'ez 'uyoo dustl'us
buk'une'úsduguz, 'i ts'ukhuna ho' dustl'us, 'i chah lhk'enankat. 'Ink'ez yahadla bube
'ut'en k'ah huwa ndi dustl'us lhai 'uk'e'edúguz, 'i bugha huba nahesda. [13] 'Et yatoo k'ut
yahadla, 'ink'ez be yats'adlah, 'i be yahadla 'ink'ez Hades húdelhts'i chah, 'en ts'iyawh
whutl'ábahunla huba nahutedeh ka. 'Ink'ez 'ilhunuh hinli hoh bube 'ut'en hubugha
huba nahesda. [14] 'Et be yáts'adlah 'ink'ez Hades bulh njan sulphur be dezk'un bun k'ut
dúwhulcho tsuh bodalhdel. Njan 'et whulh nat yats'itádlah 'uhoont'ah. [15] 'Et hoh ndunnah
ts'ukhuna dustl'us k'ut huboozi 'uk'echa'íduguz, 'en ts'iyawh ndi kwun bun k'ut ndulhcho
'et tsuh ba hudalhdel.

21

Ts'iyaintsuk k'an 'et nasdli

[1] 'Et k'ahoondit yat'ah 'ink'ez yun chah k'ahoondit, 'et whutélh'en. 'Udechoo yat'ah
'ink'ez 'udechoo yun 'et whehónkat 'et huwa. 'Ink'ez 'aw yatoo chah hoolah suli. [2] 'Et
si, John, njan keyah whuti whulubeshi hoolah, k'an 'et Jerusalem huwhútni, 'et ndus de
yak'uz ts'ih Yak'usda ts'un hawhélts'ut, 'et whutélh'en. Ts'ekeyaz ki tet'ilh ba soo naduja,
'et nduwhut'en. [3] 'Et ndus de yak'uz ts'ih tube cho 'uwhutni, njan nduwhútni, “Nilh'en
'et Yak'usda dune hubulh 'uwhutet'ilh, 'ink'ez hubulh dune tele, 'ink'ez hubudune
tele. 'Ink'ez Yak'usda dich'oh hubulh útet'ilh 'ink'ez buYak'usda tele. [4] 'Ink'ez Yak'usda
bunatsul too buna k'et whuna'itelhdoh. Yats'adlah chah 'ustl'e' 'uwhutenilh. Tso ts'indli
'ink'ez ts'utso chah 'ustl'e' 'uwhutenilh. 'Aw 'o 'un hukw'e ts'unduda chah hootélah.
Whuts'un da 'uhoont'ah ts'iyawh ts'iya whuzdli 'et huwa.” [5] 'Et kw'uts'uzda cho dézti
k'usda 'utni, “Soo zilhts'ai ts'iyai tsuk k'ahoondit 'uwhusdleh.” 'Ink'ez 'usúlhni, “Ndi
khunek ts'ah'un 'int'ah 'ink'ez but'aníwhunitan ho' 'int'ah, 'et huwa 'uk'e'inges.” [6] 'Ink'ez
'usulhni, “Aw 'et lhaóoduja! Si Alpha 'ink'ez Omega usdli. 'Udechoo whe' whudit'en
'ink'ez lhawhúdulya usdli. Ndan ta'óosde, 'en ndi too be ts'ukhuna hajilh whutoo 'i
hubugha itélhdzoh. [7] Ndunnah 'ut'en ntsi' ch'a 'alhdeh ts'iyaintsuk buba' yutét'ilh.
HubuYak'usda tesdleh 'ink'ez suzkeh hutele. [8] 'Et whunts'ih ndunnah whénuljut, huba
'alha cha'hóot'ah, huba' whuninzun tune'hut'en, nehughan chah, hoontsi' túne'hut'en,
duyun, 'uk'edéltsi ts'un tenahududli, 'ink'ez huwhuts'it chah, 'en ts'iyawh nyo bun
k'ut dúwhulcho kwun sulphur be dezk'un, 'et 'uwhutet'ilh. 'Et whúlh nat yats'utádlah
'uhoont'ah.”

Keyah whuti Jerusalem k'ahoondit nawhusdli

[9] 'Et ndun skwunlai 'o 'at nanah lizas, skwunlai 'o 'at nankoh lhests'ai hiye dzuh
nutedeh, skwunlai 'o 'at nanah hudedowh, 'i be dezbun, 'en hube 'ilhunuh lizas sghu
nininya 'ink'ez sulh yailhtuk. Njan ndúsulhni, “Anih ndun sheepyaz bu'at tele, 'en
búnyuntelhtun.” [10] 'Et Ndoni be dzulh ye doh hadet'ai whuz whe salhti. 'Ink'ez keyah
whuti Jerusalem 'aw whulubeshi hoolah, yak'uz ts'ih Yak'usda ts'un ndus de whélts'ulh,
'et whusúnelhtan. [11] Yak'usda buts'un hayánduz, 'i bulh 'úhoont'ah. 'Ink'ez buts'un
hayánduz 'i tseyaz dunizti, jasper hiyulhni, 'i 'uyoo tse be nduwhut'en, crystal hiyulhni,
'aw 'i bundoh whut'en. [12] Sih dutai 'ink'ez duts'o 'ink'ez ye doh 'int'ah. Lanezi 'o 'at
nankoh 'et ndati. 'Ink'ez lanezi 'o 'at nanah lizas ndati nuhudelhúya. 'Et lanezi 'o

'at nanah Israel hits'uh hainde hudedowh, 'en huboozi ndati 'uk'e'usdúguz. 13 Ndaz
de ts'un tat ndati, 'ink'ez nyaz de ts'un tat ndati. 'Ink'ez nts'iz de ts'un tat ndati.
'Ink'ez nus de ts'un chah tat ndati. 14 Nyoh keyah whuti sih whunasa'a, 'i lanezi 'o
'at nankoh tse lhelhts'un hudedowh buk'uwhuz'ai. 'Ink'ez lanezi 'o 'at nanah ndun
sheepyaz ba whel'a huboozi hukw'une'usduguz. 15 Ndun sulh yalhtuk gold tl'ozelh ut'i,
keyah whuti whudati 'ink'ez whusih chah whunduná'ootelhdzih ka. 16 Keyah whuti
busih ts'iyawh lhundúwhulcho. Dáhoolyez, 'et zeh 'uwhultel. 'Ink'ez keyah whuti
tl'ozelh be whunduna'oolhdzai. Dahoolyez, dahooltil, 'ink'ez nts'oh ndunaoodalhdzah
nduwhulcho hoh whunduna'oolhdzai. 12,000 furlongs 'uwhulyez.* 12,000 furlongs
'uwhultel, 'ink'ez 12,000 furlongs ná'dalhzat. 17 'Et sih doo chah whunduna'oolhdzai. 'I,
144 cubits huyulhni.† Dune whunduna'oolhdzih, whuz na'a lizas whunduna'oolhdzai.
18 'Ink'ez sih jasper hiyulhni, tse 'i be' hoolya. 'Ink'ez nyoh keyah whuti soo dadint'az
bukiúnt'en ndunt'ah, 'i soo gold gaih zeh keyah whuti be' hoolya 'uhoont'ah. 19 'Ink'ez
nyoh keyah sih whunasa'a, 'i but'ah soo ts'iyaintsuk tseyaz dunezti, 'i be nyoh keyah
whusih whunasa'a buk'uwhuz'ai, 'i be buk'ut nodelhútsi. 'Udechoo tse whutl'ah dez'ai, 'i
jasper 'int'ah. Bulh nankoh tse, 'i sappire hiyulhni, 'i 'int'ah. Bulh tak'i tse, 'i chalcedony
hiyúlhni. Bulh dink'i tse, 'i emerald 'int'ah. 20 Bulh skwúnla tse, 'i sardonyx hiyúlhni. Bulh
lhk'utak'i tse, 'i sardius hiyúlhni. Bulh skwunlat 'o 'at nankoh tse, 'i chrysoliti hiyúlhni.
Bulh lhk'udink'i tse, 'i beryl hiyúlhni. Bulh lhuk'i hoolah lanezi tse, 'i topaz hiyulhni. Bulh
lanezi tse, 'i chrysoprase hiyulhni. Bulh lanezi 'o 'at lhuk'i tse, 'i jacinth hiyulhni. 'Ink'ez
bulh lanezi 'o 'at nankoh tse, 'i amethyst hiyúlhni. 21 'Ink'ez lanezi 'o 'at nankoh ndati, 'i
lanezi 'o 'at nankoh kw'usul dunézti 'int'ah, pearl hiyulhni, 'et 'ilho kw'usul dunezti cho,
'i 'ilho ndati unli. 'Ink'ez buti keyah whuti nówhuz'a, soo windah k'una'a bukiúnt'en, soo
gold gaih zeh 'uhoont'ah.

Keyah Jerusalem k'ahoondit, 'i Yak'usda buts'un hayánduz be whét'en tele

22 'Et whunts'ih 'aw luglez whucho chawhús'il. NeMoodihti Yak'usda degha nus ulhtus,
'ink'ez busheepyaz bulh nyoh keyah whuluglez hinli 'et huwa. 23 'Aw 'ulh'ek ooza 'ink'ez
sa chah 'aw nyoh keyah buka cha'whunízun Yak'usda buts'un hayánduz, 'i be whét'en.
'Ink'ez ndun sheepyaz 'en hubuniz be whét'en. 24 Ndunnah 'udun yun k'ut whut'en
hubutah hudujih, 'en hiniz nutedulh. 'Ink'ez ndi yun k'ut hubudayi cho hiyé dézti
'ink'ez hiyé ncha, 'i hedich'oh hubudayi cho dahítelhtelh. 25 Dzin dúwhulyez hoh whudati
'aw dá'doola ghait'ah 'aw 'ulh'ek chawhutesdle 'et huwa. 26 Lhelhts'un hudedowh hiyé
dézti 'ink'ez hiyé úncha, 'i dahítelhtelh. 27 'Et whunts'ih hoonliyaz dutsun 'et daóolts'it
ghait'ah. K'us ndan huba' whuninzun tune' 'ut'en, 'ink'ez whuts'it chah, 'aw dahóodelh
ghait'ah. Ndunnah ndun sheepyaz ts'ukhuna be' dustl'us k'ut 'uk'une'úsduguz, 'en zeh
huba' hoont'ah 'et huwa.

22

Ndi 'ukoh bugha ts'úkhuna

1 'Ink'ez 'ukoh soo too unzoo, bugha ts'ukhuna, 'i soo unzoo k'et ndulhcho hoh whét'en,
'et whusúnelhtan. Yak'usda 'ink'ez ndun sheepyaz bukw'usúda cho dézti, 'i 'ukoh buts'un
hayánli. 2 Ti soo whuniz hoh whúya lhusúli. 'Ukoh lhch'az ts'ih taba 'et duchun bugha
ts'ukhuna nanúdez'a. 'I lanezi 'o 'at nankoh bumai yinli. 'Ilho duchun 'i sanun totsuk
bumai whulhlhih. 'Ink'ez duchun but'an 'i lhelhdun yun k'ut whut'en hiye naóojeh ka
'int'ah. 3 'Aw ndai Yak'usda yuk'e hanya, 'i hootélah. 'Et k'us Yak'usda 'ink'ez ndun
sheepyaz bukw'usúda cho dézti, 'et te'alh. 'Ink'ez be 'ulhna hinat né'tet'en 'ink'ez hiba
ne'hutet'en hoh hits'u teni' untelhdzun. 4 Hinen hiyuntelh'ilh, 'ink'ez boozi bunintak
hukw'e dute'alh. 5 'Et 'ulh'ek chah hootélah. 'Aw be whét'en, 'i k'us sa be whét'en, 'i chah
hi'et 'utet'ilh. NeMoodihti Yak'usda buts'un hayánduz, 'i buniz 'uwhutét'ilh 'et huwa.
'Ink'ez 'ilhuz 'ink'ez 'ilhuz wheni hiyulh dutéti.

---

* 21:16 'I 1,500 miles 'uwhulyez. † 21:17 'I 216 feet bat'en.

'Aw 'et neba nilhdukw suli

6 'Ink'ez lizas 'usúlhni, “Ndi khunek but'aníwhunentan 'ink'ez ts'ah'un 'int'ah.” 'Ink'ez
ndunnah buMoodihti Yak'usda be nus whunilh'en, daótenilh, 'aw 'et nilhdukw suli.
'Et huwa, dude 'ulhna but'eoonoolhdzeh ka bulizas buts'ú wheyalh'a. 7 “Soo zélhts'ai,
nilhdukw whusatésyalh. Ndi dustl'us 'i k'ut khunek be nus whét'en, 'i ndunnah hiyoontun
t'eh, tube degha nus hoonzoo hubugha whútelts'ulh.” 8 'Ink'ez si, John, ndoh hoh
whunalh'en 'ink'ez whudáts'o hoh lizas whusúnelhtan, 'et huwa 'en bubut nachánisno
buts'un teni' untesdzilh ka. 9 'Et 'usúlhni, “Et ndint'en ilah! Nyulh 'ulhna usdli hoh 'ust'ah.
'Ink'ez nyulhutsinkah nus whunilh'en, 'ink'ez ndunnah ndi dustl'us bughunek óontun,
'en chah hubulh 'ulhna usdli hoh 'ust'ah. Yak'usda, 'aw 'en zeh ts'un teni' nilhdzun!”
10 'Ink'ez 'usulhni, “Ndi dustl'us nus whunilh'en, 'i khunek budána'dolhdzeh gunih! 'Aw
'et nilhdukw suli 'et huwa. 11 Ndan ts'ah'un cha'it'ah, whute 'et zeh ndót'e. Ndan dutsun,
whute 'et zeh ndót'e. 'Ink'ez ndan ts'ah'un 'int'ah, 'et zeh ndót'e. Ndan Yak'usda ba 'udun
nibuninla, 'et zeh ndót'e,” ni lizas.

Sizi 'utni, “Ts'iyanah hube 'ut'en bugha huba 'uk'elha yutelhtsilh, 'i núsdle.”

12 “Whunilh'en, 'aw 'et nilhdukw whusanátesdalh 'ink'ez ts'iyanah hube 'ut'en bugha
whuz na'a huba 'uk'elha yutelhtsilh, 'i nusdle. 13 Si 'ust'ah Alpha 'ink'ez Omega usdli.
'Udechoo whe' whudit'en 'ink'ez 'ustl'e' 'uwhuténilh, 'en 'ust'ah. 'Udetsuh 'ink'ez
'udék'elh'az 'ust'ah.” 14 Ndunnah yughunek k'une' 'ut'en, 'en degha nus hoonzoo hubugha
whútelts'ulh. Ndi duchun bugha khútna, 'i 'ink'ez njan keyah whuti whudati dahútedulh,
'et 'en zeh bughá whunt'ai ho' hoont'ah. 15 'Et whunts'ih njan keyah whuti ye 'az ts'ih,
'et lhikah hiyulh ndult'ah, huduyun, dune k'us ts'ekoo bulh tínta' hut'ih, nehughan,
'uk'edéltsi ts'un tenahududli, 'ink'ez ndunnah huhóont'i hoh huwhuts'it chah, 'en
ts'iyawh yoo 'az ts'ih 'uhint'ah. 16 “Si, Sizi sulizas nuhwheni Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh,
'en nuhts'ú whélh'a. Ndi khunek Yak'usda ba 'ilhunahuwúdulh, 'en hubudóohni ka
David hits'uh haínde, 'en buts'uh haizut hoh 'ust'ah. Bundada sum tube be hóodet'en,
'i li'ust'ah!” ni Sizi. 17 'Et Ndoni 'ink'ez Sizi bughu tedalh bulh, “Anih!” hutni. 'Ink'ez
ndan whudits'o, 'en chah, “Anih!” hudooni. Ndan ta'óosde chah dez tóoya 'ink'ez ndi be
ts'úkhuna whutoo, ndet hukwa' ninzun totsuk, hiyootnai.

Ts'iyanah bugha 'utni

18 Ndi dustl'us be nus whét'en, 'i be dustl'us dits'o, huwahli nuhwhudúsni. Ndunnah
dich'oh khunek 'uyoo chah inla, ndi dune ye dzuh nuzut ndi dustl'us k'ut bugha
'uk'une'úsduguz, 'i 'o 'un chah ndi dune ye dzuh nuzut, 'i Yak'usda bugha óote'alh wule.
19 'Ink'ez ndi dustl'us be nus whét'en, 'i ndunnah whulutah 'i khunek 'uk'una'itézguz, ndi
be ts'úkhuna be dustl'us, njan keyah whuti whulubeshi bughu hoolah chah, 'ink'ez ndi
duchun be ts'ukhuna, ndai be'ilhdzun yutele, ndi ts'iyawh Yak'usda bughu naootélchulh
wule.

Khunyaz whusanátesdalh, ni Sizi

20 Ndun ndi 'i nuhwhudáni, 'en 'utni, “Alha 'aw 'et nilhdukw whuz de úsyalh!” 'Et ndoh
honeh! NeMoodihti Sizi, whuz na'a zeh dezínyalh! 21 NeMoodihti Sizi Gri ye unzoo, 'i
ts'iyawh nohwhulh 'óot'e. 'Et ndoh honeh.